UAB
Biblioteca de Ciències Socials

BENEDICTI XIV.

PONT. OPT. MAX.

OLIM

PROSPERI CARDINALIS

DE LAMBERTINIS

OPERA OMNIA

IN UNUM CORPUS COLLECTA,

ET NUNC PRIMUM IN QUINDECIM TOMOS DISTRIBUTA.

EDITIO NOVISSIMA

ANTEACTIS OMNIBUS AUCTIOR, CASTIGATIOR, ET MELIORI ORDINE DISPOSITA,

ADDITIS PRÆTEREA TRIBUS INTEGRIS VOLUMINIBUS, QUÆ NUNC PRIMUM PRODEUNT,

Et pluribus aliis factis luculentissimis accessionibus, quas Præfatio Tomo primo præfixa melius docebit.

TOMUS TERTIUS

CONTINENS

DE SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

LIBRUM TERTIUM, ATQUE APPENDICES AD EUM PERTINENTES.

IN TYPOGRAPHIA BASSANENSI,

MDCCLXVII.

SUMPTIBUS REMONDINI VENETI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

BENEDICTI XIV.

PONT. OPT. MAX.

OLIM

PROSPERI CARDINALIS

DE LAMBERTINIS.

OPERA OMNIA

IN UNUM CORPUS COLLECTA,

ET NUNC PRIMUM IN QUINDECIM TOMOS DISTRIBUTA.

EDITIO NOVISSIMA

ANNOTATIONIBUS OMNIBUS ANTIQUIS, CASTIGATIONIBUS,

ET MEDIOLANENSIBUS DISSERTATIONIBUS,

ADDITIS PRETEREA TRIBUS INTEGRIS VOLUMINIBUS,

QUÆ NUNC PRIMUM PRODEUNT.

Et plurima adhuc facilis locupletissimis accessionibus, quam Prosperis

Tomo primo pulchre docuit.

TOMUS TERTIUS

CONTINENS

DE SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

AD HUNC PERTINENTES

IN TYPOGRAPHIA BASSANENSI.

M DCC LXVII.

SUMPTIBUS REMONDINI VENETI.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIO.

INDEX CAPITUM
HUJUS LIBRI TERTII.

Caput Primum.

DE Teſtibus de auditu in Cauſis antiquis Beatificationis, & Canonizationis. *Pag.* 1

Caput Secundum.

De Teſtibus ſingularibus in Cauſis Beatificationis, & Canonizationis. 4

Caput Tertium.

De ſententia Congregationis Sacrorum Rituum, & præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi quoad Teſtes de auditu in Cauſis Beatificationis, & Canonizationis ſuper examine Virtutum, aut Miraculorum in ſpecie. 6

Caput Quartum.

De ſententia Congregationis Sacrorum Rituum, & de præſenti Sedis Apoſtolicæ praxi quoad Teſtes de auditu, cum agitur de miraculis, & quoad Teſtes ſingulares, quando agitur de Virtutibus, aut de Miraculis in Cauſis Beatificationis, & Canonizationis. 13

Caput Quintum.

De numero Teſtium in Cauſis Beatificationis, & Canonizationis adhibendorum. 16

Caput Sextum.

De qualitate Teſtium in Cauſis Beatificationis, & Canonizationis adhibendorum. 19

Caput Septimum.

De Confeſſariis, & Medicis, quorum atteſtationes excipiuntur in Judicio Beatificationis, & Canonizationis, & de nonnullis aliis rebus ad Teſtes pertinentibus. 24

Caput Octavum.

De Hiſtoriis; quam ſcilicet probationem conſtituant in Judicio Beatificationis, & Canonizationis. 27

Caput Nonum.

In quo nonnullæ explicantur, & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem Hiſtoriarum materiam pertinentes. 32

Caput Decimum.

In quo aliæ explicantur, & reſolvuntur, controverſiæ ad eamdem Hiſtoriarum materiam ſpectantes. 35

Caput Undecimum.

De Martyrio; & primum de Perſecutore, ſeu Tyranno. 41

Caput Duodecimum.

De pœna a Perſecutore, ſeu Tyranno infligenda. 46

Caput Decimum Tertium.

De cauſa Martyrii quoad Perſecutorem, ſeu Tyrannum. 50

Caput Decimum Quartum.

De modo, quo probari poteſt, Perſecutorem, ſeu Tyrannum ex odio in Fidem motum fuiſſe ad mortem Martyri infligendam. 54

Caput Decimum Quintum.

De requiſitis in Martyre neceſſariis ante Martyrium. 58

Caput Decimum Sextum.

De Martyrii deſiderio, ejus acceptione, ſpontanea ad ipſum oblatione, & fuga, urgente perſecutione. 64

Caput Decimum Septimum.

De provocatione Tyranni. 70

Caput Decimum Octavum.

De Martyris repugnantia, ut mortem ſibi inferendam evadat, & de neceſſaria Martyri patientia, atque in Fide, ac voluntate moriendi pro Fide conſtantia uſque ad obitum, necnon in ipſo obitu. 77

Caput Decimum Nonum.

De cauſa Martyrii ex parte Martyris. 83

Caput Vigeſimum.

De falſis Martyribus Hæreticorum, & Schiſmaticorum. 88

Caput Vigeſimum Primum.

De Virtute heroica. 94

Caput Vigeſimum Secundum.

In quo proponuntur, & explicantur nonnullæ quæſtiones ad heroicitatem Virtutum pertinentes. 101

Caput Vigeſimum Tertium.

De Virtutibus Theologalibus, Fide, Spe, & Charitate, & heroicitate uniuſcujuſque ex iiſdem. 106

Caput Vigeſimum Quartum.

De Virtutibus Cardinalibus, ſeu Moralibus Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, Temperantia, & earum annexis, & de heroicitate uniuſcujuſque ex ipſis. 115

Caput Vigeſimum Quintum.

De Oratione, & ejuſdem ſpeciebus, & ejus neceſſitate, in Dei Servis Beatificandis, & Canonizandis. 129

Caput Vigeſimum Sextum.

De mentali Oratione, triplici vita, activa, contemplativa, & mixta, ſtatibus incipientium, proficientium, & perfectorum, & aliis nonnullis ad Orationem vocalem, & mentalem pertinentibus. 132

Caput Vigeſimum Septimum.

De Sacramentorum frequentia, Pœnitentiæ videlicet, & Euchariſtiæ, in Servis Dei Beatificandis, & Canonizandis requiſita. 137

Caput Vigeſimum Octavum.

De Carnis, & Corporis mortificatione. 142

Caput Vigeſimum Nonum.

De modo adhibendo in carnis, & corporis mortificatione. 147

Caput Trigeſimum.

De inquiſitione ſuper ærumnis & tribulationibus Servorum Dei, de quorum Beatificatione, & Canonizatione tractatur. 151

Caput Trigesimum Primum.

De nonnullis particulariter advertendis quoad Dignitatum Ecclesiasticarum adeptionem in Causis Servorum Dei, qui eas, dum viverent, obtinuerunt. 160

Caput Trigesimum Secundum.

De nonnullis in Causis Servorum Dei, qui Summi Pontifices fuerunt, specialiter advertendis post adeptum Summum Pontificatum, & regimen universalis Ecclesiæ assumptum. 165

Caput Trigesimum Tertium.

De nonnullis in Causis Servorum Dei, qui fuerunt Cardinales Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, advertendis post adeptam Cardinalatus Dignitatem. 169

Caput Trigesimum Quartum.

De iis, quæ in Causis Servorum Dei, qui Episcopi fuerunt, advertenda sunt post adeptam Episcopatus Dignitatem. 177

Caput Trigesimum Quintum.

De nonnullis advertendis in Causis Servorum Dei Ecclesiasticorum in inferiori gradu constitutorum, & signanter Regularium, dum de eorum Beatificatione, & Canonizatione tractatur. 187

Caput Trigesimum Sextum.

De advertendis in Causis Laicorum, & præcipue eorum, qui Imperatores, Reges, aut Supremi Principes fuerunt, dum de eorum Virtutibus agitur in Sacrorum Rituum Congregatione Beatificationis, & Canonizationis gratia. 193

Caput Trigesimum Septimum.

De advertendis in Causis Virginum, Conjugatorum, Viduarum, atque Peregrinorum. 200

Caput Trigesimum Octavum.

De Obitu Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione, & Canonizatione. 204

Caput Trigesimum Nonum.

De ponderandis a Fidei Promotore, & a Consultoribus Sacræ Congregationis, cum Dubium proponitur, & disputatur de virtutum heroicitate, & signanter de peccatis, quæ aliquando occurrunt in perscrutanda serie Vitæ Servorum Dei. 211

Caput Quadragesimum.

De nota jactantiæ & vanæ gloriæ, de qua sæpe disputandum occurrit in examine Virtutum Servorum Dei. 216

Caput Quadragesimum Primum.

De nonnullis aliis rebus, de quibus in examine Causarum Servorum Dei frequens se offert occasio disputandi, de nonnullis regulis adhibendis, ut tutum de gestis a Dei Servis feratur judicium, & de quibusdam extraordinariis actionibus, quæ a speciali Dei impulsu factæ asseruntur. 221

Caput Quadragesimum Secundum.

De Gratia gratis data. 229

Caput Quadragesimum Tertium.

De Sermone Sapientiæ, & de Sermone Scientiæ, Gratiis gratis datis. 231

Caput Quadragesimum Quartum.

De Gratiis gratis datis Fidei, Sanitatum, & operationis Virtutum. 234

Caput Quadragesimum Quintum.

De Gratia gratis data Prophetiæ. 236

Caput Quadragesimum Sextum.

In quo dicta in Capite præcedenti confirmantur, & nonnullis, quæ proponi possunt, difficultatibus respondetur. 241

Caput Quadragesimum Septimum.

De Gratia gratis data Prophetiæ quod attinet ad Causas Beatificationis & Canonizationis. 244

Caput Quadragesimum Octavum.

De Gratiis gratis datis Discretionis Spirituum, Generum Linguarum, & Interpretationis Sermonum. 248

Caput Quadragesimum Nonum.

De mentis Excessu, Ecstasi, & Raptu. 251

Caput Quinquagesimum.

De Visionibus, & Apparitionibus. 259

Caput Quinquagesimum Primum.

De discernendis Visionibus, & Apparitionibus. 265

Caput Quinquagesimum Secundum.

De Visionibus, & Apparitionibus quoad Causas Beatificationis, & Canonizationis. 269

Caput Ultimum.

De Revelationibus. 272

DE SERVORUM DEI BEATIFICATIONE, ET BEATORUM CANONIZATIONE

LIBER TERTIUS.

CUM in præcedenti libro expoſuerimus omnia, quæ ad ſignaturam Commiſſionis, ad non cultum, ad caſum exceptum a decretis Urbani VIII. ad operum reviſionem, & ad validitatem proceſſuum pertinent; rectus ordo expoſcit, ut in præſenti libro de probationibus, de Martyrio, de virtutibus, ac de gratiis gratis datis ſermo inſtituatur.

Quapropter, initio ducto a probationibus; primum ſibi vindicat locum probatio, quæ fit per teſtes. Porro, ſi omnia, quæ de teſtibus dici poſſunt, hic eſſent inſerenda, nedum tranſcribendi forent omnes libri Juriſconſultorum, qui de teſtibus ſcripſerunt, ſed etiam multa vulgaria, & quæ unicuique, qui vix juriſprudentiam e limine ſalutarit, nota ſunt, noſtrum hoc opus replerent. Quæ omnia, ut uno ictu avertantur, operæ pretium eſſe cenſemus, in præſenti tractare ſolum de his, quæ ut plurimum in examine cauſarum Beatificationis & Canonizationis contingere poſſunt, quod videlicet attinet ad teſtes, qui in eis adhibentur.

Quia vero, ut plurium annorum experientia cognovimus, tres potiſſimum ſunt difficultates, quæ in examine dictarum cauſarum occurrunt, quarum prima eſt de auctoritate teſtium examinatorum auctoritate ordinaria, altera de teſtibus de auditu, ultima de teſtibus ſingularibus; prætermiſſa nunc prima ex dictis controverſiis, utpote in ſecundo libro plene examinata, ad aliarum examen deſcendimus.

CAPUT PRIMUM.

De teſtibus de auditu in cauſis antiquis Beatificationis & Canonizationis.

1. COMMUNIS eſt Auctorum ſententia, ceteris potiores eſſe teſtes de viſu, ſive res ſit de virtutibus, ſive de miraculis. Innocentius *in cap. Cum cauſam* 37. *de teſtib.* & Baldus *in l. Solam n.* 1. *verſ. Innocentius autem*, ubi etiam Salicet. *n.* 3. *verſ. Sed Innocentius*, Sicardus *n.* 4. *verſ. Unde aliter C. de teſtib.* & alii cumulati apud Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 70. *cap.* 3. *n.* 128. ad quod etiam conferunt late tradita per Baron. *de corpore, ejuſque partibus, tit. de oculis num.* 3. *& ſeqq.* Quam ad rem Plautus in Trucul. a. 2. ſc. 6. v. 8.

Pluris eſt oculatus teſtis unus, quam auriti decem:
Qui audiunt, audita dicunt; qui vident, plane ſciunt.

2. Oculorum ſiquidem teſtificatio rem facit phyſice evidentem teſtibus qui viderunt, & inſimul facit moraliter in ſummo gradu evidentem Judicibus, qui non viderunt. Nam, cum de actionibus, ex quibus eſt probanda ſanctitas, utpote particularibus & contingentibus, non poſſit dari major evidentia, quam vel phyſica, vel moralis, quemadmodum in teſte qui aderat, non potuit dari evidentia major, quam phyſica, ita in Judice qui non vidit, non poteſt dari evidentia morali major, ſed quæ immediate fundatur in evidentia phyſica teſtis qui vidit.

3. Hæc plana ſunt, nec ulla quoad ea ſupereſt controverſia. Controveſia utique ſupereſt, an in hypotheſi, in qua cauſæ Beatificationis & Canonizationis introducantur poſt lapſum multorum annorum a die obitus Servorum Dei, ita ut oculati teſtes deficiant, & ſoli reperiantur teſtes de auditu, probatio ſufficiens in eorum dictis conſtitui poſſit tum in dubio virtutum, tum in dubio miraculorum.

4. Nonnulli adhærent opinioni quæ affirmat, ut Molpheſ. *conſ.* 46. *num.* 75. Pignatell. *conſult.* 241. *per tot. tom.* 1. *& conſult.* 42. *num.* 55. *tom.* 4. Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 14. *n.* 7. *&* 8. Caſtellin. *de cert. glor. SS. in append. ad cap.* 6. *ſect.* 1. *n.* 2. Roſa *in addit. ad tractat. de Executor. litter. Apoſtol. cap.* 1. *n.* 225. *& ſeqq.* de Rubeis *in diſſertatione typis impreſſa* apud Mat-

tam *de Canonizat. SS. part. 4. cap. 24. num. 31.* Cui etiam ſententiæ Rotæ Auditores plane adhæſerunt in ſuis relationibus, quas exarabant, cum juxta alibi dicta examen cauſarum Beatificationis & Canonizationis ipſis committebatur ſive ageretur de virtutibus, ſive de miraculis; uti colligitur ex relatione in cauſa S. Cajetani *tit. de ortu, & Fide Servi Dei, ſub init. tit. de Spe §. Reaſſumendo, tit. de Charitate in Deum*, in cauſa S. Joannis de Capiſtrano *tit. de ortu*, in cauſa S. Thomæ de Villanova *tit. de Charitate*, in cauſa S. Petri Regalati *tit. de fama, & communi opinione ſanctitatis*, in cauſa S. Philippi Benitii *tit. pariter de fama ſanctitatis*, in cauſa S. Andreæ Avellini *tit. de Charitate in proximum cap. 6. ſub §. Hæc probari*, in cauſa S. Hyacinthi *cap. 3. verſ. Quem item*, in cauſa B. Gregorii X. *tit. de ſanctitate §. Secundum eſt, & in examine primi miraculi*, in cauſa S. Eliſabeth 2. *part. de ſanctitate vitæ, & in examine quarti miraculi §. Quod & nos*, in cauſa S. Iſidori Agricolæ *tit. de ſanctitate vitæ*, in cauſa Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de virtutibus Theologalibus*, & paſſim in aliis.

5. Porro, ne aliqua oriretur difficultas quoad temporis antiquitatem neceſſariam, ut teſtes de auditu tum in virtutibus, tum in miraculis admitti poſſent, cum antiquum tempus nonnulli conſtituant in lapſu centum annorum, teſte Cardinali de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſp. 20. art. 25. §. 4. num. 1112.* nonnulli in lapſu ſeptuaginta annorum, ut apud Honded. *conſil. 17. num. 59. lib. 1.* nonnulli denique in lapſu annorum ſexaginta, juxta opinionem Rotæ quam teſtatur Farinacc. *de teſtib. quæſt. 69 cap. 3. num. 125.* & ſicuti colligitur ex *deciſ. 644. num. 2. part. 2. recent. deciſ. 213. num. 8. part. 9. tom. 1. recent.* & coram Seraphino *deciſ. 75. num. 2.* iidem Rotæ Auditores in relationibus cauſarum Canonizationis temporis antiquitatem conſtituerunt in lapſu annorum ſexaginta; uti videri poteſt in relatione cauſæ S. Cajetani *tit. de ortu, & Fide Servi Dei, & de Spe, & fiducia in Deum in fin.* in relatione cauſæ S. Petri de Alcantara *§. Primum miraculum in vita*, in relatione S. Andreæ Avellini *cap. 6.* Cumque in cauſa Servæ Dei Joannæ de Cruce hanc eamdem opinionem ſecuti fuiſſent, delato examine relationis, ut moris erat, ad ſacrorum rituum Congregationem, duo prodierunt decreta, & primum quidem die 19. Januarii 1630. *Quia in ultima præterita Congregatione habita pro cauſis Beatificationum de menſe Septembris fuerat dilata diſcuſſio articuli circa ætatem teſtium ad probandum in antiquis, hodie ad relationem Illuſtriſſimi Sanctæ Cæciliæ ſacra Congregatio cenſuit, ſufficere in teſtibus ætatem annorum ſexaginta ad probandum in antiquis, reliqua vero in cauſa Ancillæ Dei Sororis Joannæ de Cruce fuerunt dilata ad aliam Congregationem.* Alterum decretum prodiit die 4. Maii eodem anno 1630. in hæc verba: *Eodem Illuſtriſſimo Sanctæ Cæciliæ referente cauſam Ancillæ Dei Joannæ de Cruce alias propoſitam ſuper virtutibus, ſtante reſolutione jam facta per hanc ſacram Congregationem, quod in antiquis ſufficiat in teſtibus ætas annorum ſexaginta, eadem ſacra Congregatio reſpondit, conſtare de virtutibus in ordine ad Canonizationem.* Decreta hæc proſtant in regeſtis *pag. 23. & pag. 65.*

6. Sententia hæc autem non contemnendis innititur fundamentis, quorum primum eſt, quod in cauſis Beatificationis & Canonizationis proceditur de bono & æquo, nec agitur de ullius præjudicio; uti late docuerunt iidem Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de proceſſuum validit. §. Præter hæc*; edita in tomo poſthumo *annalium Bzovii pag. 1170.* Quo admiſſo, rejiciendi non videntur teſtes de auditu, in cauſis præſertim antiquis. Præterquamquod plena quidem probatio in his cauſis eſt neceſſaria, ſed pleniſſima non requiritur, juxta ea quæ habentur in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini *part. 3. num. 3. edita apud Lezanam conſult. 1.* Secundum fundamentum deſumitur ex circumſtantiis, & præſertim ex neceſſitate. Si enim propter temporis antiquitatem teſtes de viſu reperiri non poſſunt, neceſſitas impellit ad teſtes de auditu: quamobrem S. Thomas *lib. 1. contra Gentiles cap. 3.* ait: *Non omnis veritatis manifeſtandæ modus eſt idem; diſciplinati autem hominis eſt tantum de unoquoque fidem cupere tentare, quantum natura rei permittit.* Licet autem ven. mem. Cardinalis Bellarminus in ſuo ſuffragio pro Canonizatione S. Franciſcæ Romanæ, (quod in Appendicibus noſtris legitur) docuerit, in his cauſis certiſſima debere eſſe documenta, *Neque enim ad hanc excellentiam ſatis eſt, ut coram Deo Sancti ſint; ſed oportet, ut certiſſimis documentis probetur, eos, dum viverent, veræ ſanctitatatis gloria aliis præluxiſſe, & in eadem ſanctitate diem extremum clauſiſſe*: non potuit tamen ab appellatione certiſſimorum documentorum excludere in cauſis antiquis teſtes de auditu. Nam in alio ſuffragio eodem loco typis impreſſo ſtetit pro Canonizatione S. Raymundi: *Quod vero ad S. Raymundum attinet, ego fretus diligentia graviſſimorum Patrum, quibus hoc negotium commiſſum fuit, facile mihi perſuadeo, de hujus viri innocentia vitæ, miraculorum gloria ſatis conſtare*; atque in hoc eodem ſuffragio ſe quoque retulit ad cauſam jam expeditam S. Hyacinthi: *Et eo magis in hanc ſententiam adducor, quod S. Hyacinthum Sanctitas veſtra paucis ante annis in numerum Sanctorum retulit*: etſi utraque cauſa tum S. Raymundi, tum S. Hyacinthi, propter antiquitatem, ſaltem in dubio virtutum, expedita fuerit per ſolos teſtes de auditu; uti colligitur ex relatione Rotæ Auditorum in cauſa S. Raymundi *part. 2. art. 1. verſ. Hinc vero*, & ex relatione in cauſa S. Haycinthi *cap. 3. per tot.* Tertium denique fundamentum ex juris diſpoſitione deſumitur. Textus enim *in cap. Licet 47. de teſtib.* in quo propter temporis antiquitatem teſtes de auditu admittuntur, *Licet ex quadam neceſſitate præter communem formam olim fuerit inſtitutum, in conſanguinitatis & affinitatis gradibus computandis valere teſtimonium de auditu, cum propter brevem hominum vitam teſtes de viſu deponere non valerent uſque ad gradum ſeptimum computando*; quamvis a nonnullis ita fuerit intellectus & explicatus, ut ad alios caſus præter eum qui in prædicta Decretali expreſſus eſt, extendi non poſſit; perinde quaſi in ea aliquid ſtatuatur exorbitans a jure communi, quemadmodum conatur oſtendere Cardinalis de Lauræa *in 3. ſent. tom. 4. diſput. 20. art. 25. §. 4. num. 116. & ſeqq.* verior nihilominus receptiorque ſententia eſt, quia ratio, cur haberi nequeat probatio directa, generalis eſt, conſequenter allati textus diſpoſitionem in omnes alias cauſas cadere, in quibus propter brevem hominum vitam teſtes de viſu haberi non poſſunt; cum pro certo abſolutoque haberi debeat, legem tot caſus comprehendere, quot ratio complectitur, *l. Neque leges, l. Non poſſunt ff. de legibus, l. A Titio ff. de verb. obligat.* quod & pluribus proſequuntur Donell. *comment. lib. 1. cap. 14.* Barboſa *axiom. 197. num. 3.* Excobar. *de purit. ſanguinis quæſt. 9. §. 4. a num. 39. ad 43. & num. 48.* quodque procedit non ratione extenſionis, ſed ex proprio intellectu, & ratione comprehenſionis, *l. Nominis 6. §. 1. ff. de verb. ſignific.*

7. Hanc ſcilicet opinionem docuerunt celebriores juris Pontificii Interpretes, ita ut de ejuſdem veritate nullus ſuppetere videatur ambigendi locus: ſiquidem Joannes Andreas *in alleg. cap. Licet 47. num. 3. de teſtib.* inquit: *Et idem videtur in omnibus antiquis factis, de quibus teſtes non poſſunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama & adminiculis.*

Abbas *num. 3. Nota ibi propter brevem hominum vitam, & quod, ubi agitur de probando aliquid, quod hominis vita capere non potuit, ut puta, quia excedit tempus centum annorum, argumento l. finalis C. de ſacroſ. eccleſ. admittitur teſtimonium de auditu auditus, quod tenet hic Joannes Andreas, & Oſtienſis. Nam, licet iſte textus loquatur de conſanguinitate vel affinitate probanda, eadem tamen ratio eſt in aliis factis antiquis, de quibus teſtes haberi non poſſunt ad hoc, l. Si arbiter &c. nam lex non fundatur ſuper impoſſibili.*

Felin. *ibi num. 1. Nota ibi propter brevem vitam hominum, quod, ubi agitur de probando aliquid, quod vita hominis capere non poteſt, quia forte excedit tempus centum annorum ... admittitur teſtimonium de auditu auditus .... quia, licet textus loquatur in caſu ſuo, tamen eamdem rationem retinet in aliis factis antiquis, ubi teſtes haberi non poſſunt &c. nam lex non fundatur ſuper impoſſibili.*

Aucharan. *ibid. n. 1. Et ex ratione juris antiqui colligo, quod in caſu, quo eſt impoſſibile teſtimonium de viſu, ſufficit de auditu, & idem de omnibus factis antiquis, de quibus teſtes non poſſunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama & adminiculis.*

Antonius a Butrio *num. 1. Nota, quod in re antiquata admittitur teſtimonium de auditu, cum aliud de facili haberi non poteſt; ſic & admittitur teſtimonium de fama &c. Ex quibus datur pro regula, in antiquis factis in quacumque materia talem probationem ſufficere.*

Oſtienſis *ſub num. 2. Valet ſimiliter teſtimonium de auditu .... & idem videtur in antiquis factis, de quibus teſtes haberi non poſſunt, cum fama & aliis adminiculis.*

Joannes de Anan. *num. 1. Nota, quod in re valde antiqua admittitur teſtis de auditu.*

Bellam.

Bellam. *ibid. num.* 2. *Et idem videtur in omnibus factis antiquis, de quibus teſtes non poſſunt haberi, ut valeat teſtimonium de auditu cum fama & adminiculis.*

Fermoſin. *ibid. quæſt.* 3. *num.* 12. *Quare infero primo, quod, etſi multi exiſtiment, teſtes de auditu tantum probare in his caſibus expreſſis a canone, ſeu a lege .... tamen verius dicendum eſt, quod in factis tam antiquis memoriam hominum excedentibus admittatur teſtimonium de auditu non ſolum in uno, aut altero caſu expreſſo juris, verum & in aliis non expreſſis, niſi expreſſe prohibitus reperiatur, ex eo, quia lex tot caſus comprehendit, quot ratio ampleƈtitur.*

Layman. *ibid. num.* 1. *Neceſſitas autem cogit, ut in quibuſdam caſibus admittantur teſtes de auditu, videlicet, ſi factum de quo quæritur, hominum qui vivunt, ætatem ac memoriam excedat.*

Piringh. *ad eum tit. Decretal. de teſtib. ſect.* 3. §. 1. *num.* 135. *Similiter teſtes de auditu alieno, ſive ex relatione ab aliis facta admittuntur primo, ſi deponatur ſuper factis antiquis ætatem & memoriam hominum, qui de facto vivunt, excedentibus .... & colligitur ex cap. Licet* 47. *hoc tit. qui textus licet loquatur de conſanguinitate & affinitate probanda, eadem tamen ratio eſt in aliis factis antiquis memoriam hominum excedentibus.* Quorum omnium tanti momenti Doƈtorum auƈtoritas ſententiam procul dubio efficit conſtituitque communem, a qua conſequenter in judicando recedi nequit, ut egregie animadvertit Auƈtor *lib.* 2. *de vocat. Gentium cap.* 2. inter opera S. Proſperi (licet huic quoque cum eruditioribus Criticis abjudicet, qui Proſperi opera noviſſime recenſuit, D. Joannes Salinas) *Magna enim fortitudo eſt conſenſionis, cui ad ſequendam veritatem auƈtoritas ſufficit, etiam latente ratione.*

8. In cujus præterea ſententiæ comprobationem animadverti poſſet, quod in aliis etiam caſibus admittuntur teſtes de auditu; uti colligitur *ex cap. Præterea, de teſtib.* ubi: *Reſpondemus, quod, ſi teſtimonium conveniens de viſu reddatur, vel etiam de auditu, & præſumptionem violentam fama conſentiens ſubminiſtret, ac alia legitima adminicula ſuffragentur, ſtandum eſt teſtimonio Juratorum*, ita ut conſequenter non ſubſiſtat aſſumptum eorum, qui aſſerunt, diſpoſitionem *capituli Licet, de conſanguinit. & affinit.* eſſe exorbitantem a jure communi, ideoque ad alios caſus præter eum, qui in Decretali expreſſus eſt, extendi non poſſe: multoque minus, quia a jure quoque Civili in aliquibus caſibus ſtatutum eſt, ut teſtibus de auditu deferatur; *in l. Si arbiter, ff. de probat. Sed, cum omnium hæc eſt opinio, nec audiſſe, nec vidiſſe, cum id opus fieret, neque ex his audiſſe, qui vidiſſent, aut audiſſent, & hoc infinite ſimiliter ſurſum verſum acciderit, tum memoriam operis facti non extare:* & *in l. In ſumma* §. *idem Labeo, ff. de aqua pluvia arcen. Nec utique neceſſe eſt ſupereſſe, qui meminerint; verum eſſe, qui audierint eos, qui memoria tenuerint.* Ex quibus antiquorum Juriſconſultorum reſponſis certum eſt deſumi poſſe argumentum ad probandum, Conſtitutionem *capituli Licet* non eſſe Conſtitutionem particularem, & propterea non procedere ſolum in eo caſu, ſed & in omnibus aliis, in quibus propter antiquitatem temporis teſtes oculati haberi non poſſunt; *Sane, licet, ſancta Eccleſia legum ſæcularium non reſpuat famulatum, quæ æquitatis & juſtitiæ veſtigia imitantur*, uti reſpondit Honorius III. *in cap. Super ſpecula, de privileg. Quia vero ſicut leges non dedignantur ſacros Canones imitari, ita & ſacrorum ſtatuta Canonum Principum Conſtitutionibus adjuvantur*, veluti proſequitur Lucius III. *in cap. Intelleximus, de novi oper. nunt.* Quin immo, cum deeſt diſpoſitio Canonis, pro axiomate receptum eſt, ut ad leges Civiles confugiatur, ex ſtatuto ſummi Pontificis Joannis VIII. relato apud Ivonem *in* 3. *part. Decreti cap.* 98.

9. Hucuſque adduƈta illuſtrari poſſunt exemplis deſumptis a primis, mediis, & ultimis temporibus. Apud Ruinart *in Act. Martyr. pag.* 241. de Martyrio S. Mauritii & ſex millium Soeiorum Legionis Thebææ hæc habentur ex S. Eucherio in prologo ſuæ epiſtolæ ad Salvium: *Mitto ad Beatitudinem tuam noſtrorum Martyrum Paſſionem; verebar enim, ne per incuriam tam glorioſi geſta Martyrii ab hominum memoria tempus aboleret. Porro ab idoneis Auƈtoribus rei ipſius veritatem quæſivi, ab his utique qui affirmabant, ab Epiſcopo Genavenſi ſanƈto Iſaac hunc, quem retulit, Paſſionis ordinem cognoviſſe; qui credo, rurſum hæc retro a beatiſſimo Epiſcopo Theodoro viro temporis anterioris acceperat.* Item de S. Geneſii Martyrio hæc alia ex S. Paulino Epiſcopo Nolano habentur apud eumdem Ruinart *pag.* 473. *Sed, quoniam ſuccedentes ſibi per incertum vitæ tempus ætates tradere hæc invicem memoriæ mutuæ, quam mandare litteris, maluerunt; vel nunc oportet, eadem fidelibus ſcriptis in tempora ſecutura tranſmittere, ne ea quæ adhuc viva recordatione rerum, ut ſunt geſta, referuntur; evaneſcente per tempus vel tradentium vel accipientium fide, fabuloſa credantur.* Rurſus Auguſtinus Anglorum Epiſcopus S. Gregorio Magno ſupplicavit, ut ad ſe Reliquias mitteret S. Sixti Martyris, quæ in quadam eccleſia recondi poſſent, ubi corpus ejuſdem S. Sixti non ſatis ſibi noti aſſervari dicebatur: petitioni autem Auguſtini ſic a Gregorio reſponſum fuit, quemadmodum legitur (*tom.* 2. *oper. lib.* 11. *regiſt. epiſt. colum.* 1157.) *Fecimus, quod petiſti; quatenus populus, qui in loco quondam Sancti Sixti Martyris corpus dixerunt venerari, quod tuæ Fraternitati nec verum, nec veraciter Sanƈtum videtur, certa ſanƈtiſſimi & probatiſſimi Martyris beneficia ſuſcipiens, colere incerta non debeat. Mihi tamen videtur, quia, ſi corpus quod a populo cujuſdam Martyris eſſe creditur, nullis illic miraculis coruſcat, & neque aliqui de antiquioribus exiſtunt, qui, ſe a parentibus Paſſionis ejus ordinem audiſſe, fateantur, ita Reliquiæ, quas petiſti, ſeorſum condendæ ſunt, ut locus, in quo præfatum corpus jacet, modis omnibus obſtruatur, nec permittatur populus certum deſerere, & incertum venerari.* Suadent nempe hæc omnia, Martyrii probationem admiſſam fuiſſe, licet innixam teſtibus de auditu, & publicam venerationem dependenter (ut dicitur) ab iiſdem teſtibus de auditu fuiſſe conceſſam.

10. Temporibus antiquioribus media tempora ſuccedunt. Cumque ex alibi dictis, quæ fuerunt deſumpta ex Bollandianis *ad diem* 7. *Maji pag.* 257. viſum ſit, etſi magna excitata fuerit controverſia a Cardinali Reginaldo Epiſcopo Oſtienſi in cauſa Canonizationis S. Stanislai Epiſcopi Cracovienſis propter defeƈtum teſtium de viſu, nihilominus cauſam prædiƈtam ad ſuum finem & complementum fuiſſe perduƈtam, nil clarius afferri poſſe videtur, ut probetur, in cauſis Canonizationis, deficientibus ob earum antiquitatem teſtibus de viſu, momentum conſtitui poſſe in teſtibus de auditu. Alibi quoque viſum eſt a Leone X. inter Beatos relatum fuiſſe Conradum Placentinum, & a Paulo III. Guillelmum Eremitam Siculum, nunc addo a Pio IV. Gundiſalvum de Amarante Ordinis Prædicatorum; etſi in eorum omnium cauſis virtutes probatæ fuerint per teſtes de auditu. In cauſa quippe B. Conradi Dalmatius Epiſcopus Syracuſanus teſtes de auditu examinaverat ſuper ſanƈtitate, atque adeo ope proceſſus ſic confeƈti Jacobus de Humana Delegatus Apoſtolicus Beatitatis honores Conrado indulſit; uti videri poteſt apud Bollandianos *tom.* 3. *Februarii pag.* 160. *& ſeqq.* In cauſa B. Guillelmi Eremitæ Siculi poſt elapſos ab ejus obitu centum & quinquaginta annos auƈtoritate ſummi Pontificis Pauli III. proceſſus confeƈtus eſt, in eum inſertis tantummodo teſtibus de auditu ſuper virtutibus, quorum ope Judex Apoſtolicus Delegatus conſtare dixit de ſanƈtitate, & publicos ei honores decrevit; uti videri poteſt apud eoſdem Bollandianos *tom.* 2. *Aprilis a pag.* 380. *ad pag.* 395. In cauſa demum B. Gundiſalvi de Amarante, qui mortuus erat anno 1259. proceſſus confeƈtus eſt circa annum 1560. & ſane, quamvis in eo teſtes de viſu ſuper virtutibus nec adfuerint, nec adeſſe potuerint, Delegati nihilominus Apoſtolici cultum publicum eidem decreverunt; uti colligitur ex Conſtit. 70. Clementis X. *in Bullar. tom.* 7. & latius proſequitur Caſtillo *in hiſtoria S. Dominici part.* 1. *lib.* 2. *c.* 63. *pag.* 305.

11. Quod ſi inſuper addatur, expeditas fuiſſe cauſas Canonizationis SS. Hyacinthi, Raymundi, Iſidori, Eliſabethæ Luſitanæ, Andræe Corſini, Philippi Benitii, Cajetani, Laurentii Juſtiniani, Joannis a Capiſtrano, Catharinæ Bononienſis, Agnetis de Monte Politiano, Peregrini Latioſi, Joannis Nepomuceni cum ſolis teſtibus de auditu, quoad virtutes, & reſpeƈtive quoad Martyrium, non videtur amplius jure dubitari poſſe, an ſufficiant teſtes de auditu in hypotheſi, in qua propter temporis antiquitatem teſtes de viſu haberi non potuerunt.

12. Si vero cum teſtibus de auditu, & de publica voce ac fama aliquis jungatur teſtis de viſu, quotquot in cauſis antiquis docuerunt ſufficere teſtes de auditu, potiori jure docent, plenam & ſufficientem deſumi probationem ex teſte de viſu conjunƈto cum teſtibus de auditu; teſtis enim de viſu, licet unicus, ſemiplenam dicitur facere probationem, quemadmodum docent Doƈtores *in cap. finali, de jurejurando*, & *in l. Admonendi, ff. eodem*: & ſemiplena quidem probatio orta ex uno teſte de viſu evadit plena probatio, ſi dictum teſtis de viſu confirmetur a conteſtibus de auditu. Baldus *in l. Gallus*, §. *Ille caſus, n.* 3. *ff. de liberis, & poſthumis*, ibique Alexander *n.* 13. Jaſon

n. 8. qui dicunt, doctrinam Baldi in praxi servandam esse, cum nullum habeat, qui contradicat; item Vivius *commun. opin. in verb. testis unicus, n.* 11. *vers. testis unus*; & in præsenti Canonizationis materia Auditores Rotæ in relatione S. Felicis a Cantalicio *tit. de abstinentia & jejunio in fin.* in relatione S. Andreæ Corsini typis impressa apud Lezanam *consult.* 1. *n.* 235. & late in relatione S. Francisci Xaverii *part.* 3. *de miraculis* §. 3. & in relatione S. Ignatii §. *Primum miraculum in fine*, & §. *Et licet, in secundo miraculo*: quod multo magis dixerunt sibi debere vindicare locum, si testes de auditu dicant, se audivisse ab his qui viderunt; uti desumitur ex dicta relatione §. 4. *& quatuor seqq.*

CAPUT SECUNDUM.

De Testibus singularibus in causis Beatificationis & Canonizationis.

1. CERTUM est, ex testibus *contestibus* plenam absolutamque probationem desumi, ut admittunt omnes, & alibi demonstrabitur. Difficultas ergo est quoad testes singulares non singularitate *obstativa* (ut nostri loquuntur) quæ testibus adimit fidem, sed singularitate *adminiculativa* vel *cumulativa*, aut *diversificativa*. Exemplum singularis *obstativæ* adest in testibus, qui de uno eodemque particulari actu deponunt, sed alter refert, peractum fuisse tali die & in tali loco, alius autem alio die & in alio loco: cumque dictum unius obstet dicto alterius, singularitas hæc *obstativa* adimit utrique fidem. Textus est *in can. Nihilominus* 3. *quæst.* 9. ubi sic legitur: *Nihilominus quoque puniendi sunt testes, qui ad calumniam aliquid testificantur; nec eorum voces tanquam plurium admittuntur, quas temporum quidem diversitas simul interfuisse probibuit*. Exemplum singularitatis *adminiculativæ* seu *cumulativæ* desumitur ex testibus productis ad probandum actum non momentaneum, sed continuum; puta, si quis probare vellet, Missam fuisse ab Excommunicato celebratam, & unus testis deponeret de initio Missæ, alius de medio, tertius de fine. Exemplum denique singularitatis *diversificativæ* desumitur ex testibus, qui vel deponunt de actibus diversis, quorum unus alteri non obstat, puta, si aliquis deponat de furto, alius de homicidio, alius de adulterio, potest enim & idem homo esse fur, homicida, & adulter: vel si deponant de diversis actibus, sed qui ad unum quid generale determinatum referuntur, puta, si unus testis deponeret, se vidisse Titium furantem in uno loco, alius furantem in alio, & sic alii plures testarentur alia furta in aliis locis; vel si unus testis deponeret, se in tali loco audivisse Cajum *judaizantem*, alius vero se id ipsum ab eodem audivisse diceret alio tempore & alio loco, aliique testes eodem modo de aliis locis testarentur: hæc enim testium dicta, etsi furtum aut judaismum in tali determinato dicto, aut facto non probant, referuntur nihilominus ad habitum furandi aut *judaizandi*, & ideo ad aliquid generale & determinatum.

2. His præmissis, ut recto ordine procedamus, quæstione redacta ad testes singulares aut singularitate *adminiculativa*, aut *diversificativa*, non primo, sed secundo modo, juxta ea quæ antea dicta sunt, communis esse videtur Scriptorum opinio, ut, si in Civilibus agatur non de probando actu particulari, sed de probanda aliqua re generali, vel de probanda aliqua re quæ ex actibus successivis coalescit, testes singulares admittantur, & dictum unius conjungatur cum dicto alterius pro integranda probatione. Ita Glossa *in can. Nihilominus, v. simul.* 3. *quæst.* 3. & *in l. Ob carmen*, §. *Si testes, v. assistit, ff. de testib.* Baldus *in l.* 1. *sub n.* 14. *vers. In contrarium C. de testib.* & *in l. unica C. qui num. tut. vers. Tamen isti probarent*, & *in l. Actor, n.* 5. *C. de probat.* Innoc. *in cap. Qualiter & quando, n.* 2. *de accusat.* Felin. *in cap. Licet ex quadam, sub n.* 2. §. *Secundo limita &c. de testibus*, Aldobrandin. *consil.* 71. *a n.* 38. *ad* 43. *lib.* 1. Calderin. *consil.* 1. *de testib.* Geminian. *consil.* 117. *n.* 1. *& seq.* Bald. *consil.* 438. *n.* 7. *lib.* 5. Ancharan. *consil.* 277. *n.* 8. Castren. *consil.* 51. *n.* 2. *vers. Non obstat, quod dicitur de singularitate lib.* 2. Castiglion. *consil.* 21. *n.* 6. *vers. Tamen dicti testes &c. & vers. Non obstat. &c.* Alexand. *consil.* 92. *n.* 20. *vers. Si ad probandam &c.* Dec. *consil.* 650. *n.* 11. Cravett. *consil.* 73. *n.* 33. *& seqq.* Gabriel. *de testib. concl.* 2. *n.* 23. *& seqq. & n.* 33. *& seqq.* Farin. *eod. tract. quæst.* 64. *n.* 159. Gratian. *tom.* 4. *discept.* 738. *n.* 52. ubi: *Et quamvis testes sint singulares, tamen ad probandam sævitiam sufficiunt & plene probant, quia tunc agitur de probando habitu quodam hominis successivo, & tractatur de tali habitu in genere, quo casu singularitas testium admittitur, cum contraria procedant, quando ageretur de probanda certa specie & certo actu sævitiæ*; Rota *decis.* 338. *n.* 4. coram Celso ubi: *Minus obstat, quod testes sint singulares; quia, cum agatur de probando quid in genere, nempe non delationem habitus Clericalis, resultantem ex actibus particularibus, etiam testes singulares sufficiunt; decis.* 150. *n.* 16. coram Priolo, ubi: *Nec refert, quod aliqui ex testibus, ex quibus facta memorata recensentur, sint singulares; quia, cum agatur de probanda sævitia, non ex unico actu speciali, sed in pluribus in genere admittuntur testes etiam singulares, & alias inhabiles, dec.* 1385. *n.* 2. *& seqq.* coram Coccino, ubi: *Et hi quidem testes satis probent... nam, licet sint singulares, & testes singulares regulariter non probent, tamen secus est in hoc casu, in quo agitur de probando in genere non delationem habitus, quæ resultat ex actibus particularibus; dec.* 2011. *n.* 57. *cum duobus seqq.* coram eodem Coccino; *& dec.* 311. *n.* 8. *part.* 1. *recent.* ubi: *Nec obstat, quod supradicti testes Archiepiscopi sint singulares, cum unusquisque deponant de locis diversis; quia, cum agatur de probanda possessione in genere, quæ resultat ex actibus particularibus, probatio per testes singulares sufficit; dec.* 588. *n.* 25. *par.* 5. *tom.* 2. ubi: *Quæ etsi probentur ex testibus singularibus, nihilominus, cum non agatur de probandis illis actibus particularibus, sed id quod resultat ex illis, videlicet voluntas testatoris, bene suffragantur; dec.* 314. *n.* 16. *& seq. part.* 6. ubi: *Non obstat, quod aliqui ex deductis testibus sint singulares; quoniam, quando non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere probandum est id quod resultat ex actibus specialibus, prout est filiatio, & filiationis tractatus, ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam testes singulares deponentes de illis actibus, ex quibus generalitas resultat, & simul junguntur ad plenam probationem constituendam; & dec.* 52. *n.* 7. *part.* 15. ubi: *Tunc autem dicta testium jungi possent, quando ageretur de probando quid in genere, quod contineret in se temporis perseverantiam & diversitatem actuum; veluti, si testes vellent probare jurisdictionem, servitutem, possessionem, vel simile: hoc enim casu varietas temporum & actuum non diversificat id, de quo substantialiter quæritur.*

3. In criminalibus quoque, si agatur de probandis moribus vel qualitatibus alicujus personæ quoad habitum vitiosum & usum delinquendi, testes singulares admittuntur & probant, licet unus de uno actu, alius de alio deponat. Caccialup. *in l. Admonendi, col.* 39. *vers. Patet igitur ff. de jurejurando*, Socc. *consil.* 262. *lib.* 2. Hippolyt. Marsil. *singular.* 114. Verticell. *quæstion. moral. tract.* 8. *quæst.* 44. *sect.* 10. *n.* 50. *& seqq.* Avendan. *de execut. mandat. part.* 2. *cap.* 5. *n.* 4. *& seqq.* Ricciul. *de pers. in stat. reprob. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 5. Royas *de Hæreticis part.* 2. *assert.* 6. *n.* 139. Gomez. *var. resol. tom.* 3. *cap.* 12. *n.* 12. Gabriel *de testib. concl.* 2. *num.* 39. *&* 41. Dandinus Signaturæ Justitiæ Votans *in tract. de suspectis de Hæresi cap.* 1. *sect.* 5. *n.* 23. *& seqq.* ac latissime Farinacc. *de testib. quæst.* 64. *n.* 213. *cum duobus seqq.* Idque multo magis, cum testes de diversis actibus singulariter deponentes sunt plures; ingens etenim numerus supplet singularitatem ob nimiam (ut dicitur) inverisimilitudinem, ut omnes in falsam assertionem conspirare voluerint; sicut animadvertunt Mascard. *de probat. concl.* 856. *n.* 15. *& concl.* 857. *n.* 39. & Farinacc. *de testib. n.* 209. *& n.* 304. cum aliis apud allegatum Dandinum *cap.* 1. *sect.* 5. *n.* 26.

4. Quamvis autem Polydorus Ripa *observat.* 204. postquam admisit, genus probari non posse, cum non cadat sub sensum, & idcirco species probandas esse asserat, eas nunquam probatas dici posse per testes singulares, cum probatio descendens a testibus singularibus non sit plena, sed semiplena; advertunt nihilominus alii, bene & sufficienter probatum esse non per genus, sed per speciem, Titium ex. gr. fuisse furem & hæreticum, si duo actus individui furti & hæresis fuerint probati per duos testes, licet singulares. Bordon *tom.* 5. *cap.* 19. *num.* 36. Grasset *de necc proditor.* §. 29. *n.* 296. Pater Ludovicus de Ameno *in practic. crimin. tit.* 17. §. 1. *n.* 3. & quidem, si aliter res se haberet, sequeretur absurditas; quia sequeretur, plura delicta sine pœna remanere.

5. Alia

5. Alia collecta pro his testibus singularibus legi possunt *in quæst. unica* apud Soufam *tract. de aphorif. Inquisit.*, ubi late ostendere conatur, majorem fidem præstandam esse dictis multorum testium singularium loco & tempore, concordantium tamen in eadem hæresis specie, quam duobus testibus contestibus & concordibus; & multo magis quando agitur de delictis, quæ non palam, sed secreto committuntur, & in quibus idcirco probatio est difficilior: ex Constitutionibus quippe Romanor. Pontificum desumitur, nonnulla crimina testibus singularibus, junctis adminiculis, probari posse. De summo Pontifice Paulo III. legitur, eum querelas Judæorum rejecisse adversus Inquisitores Lusitanos, qui in crimine Hæresis testes singulares admittebant. Pignatellus *consult.* 110. *n.* 11. *tom.* 8. In probatione confidentiæ beneficialis statuta hæc sunt a S. Pio V. *Constit.* 85. §. 6. *Bullar. tom.* 2. *Testes autem de quaque re singulares singulas probare valeant præsumptiones & conjecturas: pluresque hujusmodi præsumptiones & conjecturæ plenam probationem faciant in prædictis.* In crimine quoque sollicitationis comprobando, quod videlicet Confessarius Pœnitentes ad turpia sollicitaverit, testes singulares nedum esse admittendos, sed plenam constituere probationem, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, decretum fuit a summo Pontifice Gregorio XV. *Const.* 34. §. 5. *tom.* 4. *Bull. Rom. Dantes etiam facultatem venerabilibus Fratribus nostris S. R. E. Cardinalibus generalibus, Inquisitoribus, ne delictum tam enorme, & Ecclesiæ Dei tam perniciosum remaneat ob probationum defectum impunitum, cum difficilis sit probationis, testibus etiam singularibus, concurrentibus præsumptionibus, indiciis, & aliis adminiculis, delictum probatum esse, arbitrio suo judicandi.*

Porro his cohærenter Auditores Rotæ in suis relationibus comprobatas dixerunt virtutes Servorum Dei, de quorum Beatificatione & Canonizatione agebatur, puta Charitatem, licet probatio desumeretur ex testibus singularibus, quorum alter ex. gr. deponebat de uno actu Charitatis, alius de alio, & alii de aliis. Colligitur ex relatione in causa S. Thomæ de Villanova typis impressa post Contelorium *in tract. de Canoniz. SS. pag.* 474. *Ut clarius procedamus, præmittendum est unum in jure verissimum, nempe, quod, quando non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere id quod resultat ex actibus specialibus, ad probandam istam generalitatem admittuntur testes singulares deponentes singulariter de illis actibus particularibus, ex quibus generalitas resultet.* Item ex eadem relatione *pag.* 518. *Ex quibus omnibus probatur immensa Charitas, qua vigilantissimus Pastor oves sibi creditas gubernabat: nam, etsi prædictæ probationes disjunctim sumptæ perfecte non probent quoad actus particulares, cum testes sint singulares; attamen, si simul jungantur, resultat ex illis plena probatio, quia agitur de probando id quod ex eisdem actibus particularibus elicitur, scilicet, quod mediis eximiæ Charitatis utebatur, ut gregem suum ad aulam Domini reduceret.* Ex relatione S. Catherinæ de Ricciis *part.* 1. *in fin. Minus etiam testium probationem elidi existimavimus, eo quia aliqui eorum sint singulares deponentes singulariter de actibus singularibus, ex quibus solis virtutum essentia non constituitur; quoniam pro certo habuimus, quod, quando non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere probandum est id quod resultat ex actibus specialibus, ad concludendam hanc generalitatem admittuntur etiam testes singulares deponentes de illis actibus particularibus, ex quibus habitus resultat, & simul junguntur ad plenam probationem constituendam.* Ex relatione S. Andreæ Avellini *tit. de fortitud. Quod ex eo confirmatur, nam, si quando injuriis afficiebatur, non injuriosis verbis respondebat, neque clamoribus, dolorem se concepisse, ostendebat, sed quasi mutus non aperiens os suum & non habens redargutiones, animo maxime compositio, sustinuit probra, contumelias, & injurias, ut affirmant testes; qui, licet tanquam singulares de particularibus actibus loquentes aliquam paterentur difficultatem, cum tamen non agatur de probando hoc vel illo actu in specie, sed de tolerantia & fortitudine generaliter sumpta, visi sunt sufficere.* Demum ex relatione S. Pii V. *part.* 1. *in fin. Ulterius etiam circa probationes animadvertendum esse, dicebamus, quod interdum, attentis qualitatibus & circumstantiis facti, habilitate testium, difficultate probationis, admittuntur testes singulares.*

7. Doctrina hæc eadem plene traditur a Riminaldo juniore *consil.* 7. *num.* 27. *& seqq. & num.* 132. cui Romani Auditores in dictis relationibus (uti vidimus) adhæserunt; qui & id ipsum docuerunt in hypothesi probandi ex. gr. in aliquo Dei Servo donum prophetiæ; quemadmodum desumitur ex relatione in causa S. Ludovici Bertrandi *tit. de dono prophet. Beatum autem Ludovicum habuisse donum prophetiæ, satis ex sequentibus constabit; & licet testes sint singulares, tamen, cum non intendamus probare actus particulares prophetiæ, sed id quod resultat ex dictis actibus, scilicet donum prophetiæ, ad hoc probandum sufficiunt testes singulares.* Nec dissimile fuit eorumdem Auditorum judicium in causis Martyrum, si ageretur ex. gr. de probando odio Tyranni in Fidem; quemadmodum firmarunt in relatione de Martyrio B. Josaphat Pollocensis, ubi sic legitur: *Tertium objectum, nempe singularitatem testibus oppositam, asserebatur non obstare, tum quia, ubi non agitur de probando certo actu speciali, sed in genere probandum est id quod resultat ex actibus specialibus, ut in casu præsenti, odium Fidei, & unionis in Schismaticis causam dedisse morti Archiepiscopi Josaphat, admittuntur testes singulares deponentes de pluribus actibus particularibus, ex quibus resultat universale &c.* Concordat Pater Ceparius *in director. Canoniz. SS. part.* 2. *cap.* 7. ubi hæc habet: *Denique nota, quod, quando agitur de probanda aliqua re quæ habet continuationem, ut, si velis probare, Canonizandum habuisse donum prophetiæ seu extasis, seu habitum Charitatis vel Fidei & similium, tunc non est necesse, ut testes deponant de eodem actu, seu, dum reddunt causam sui dicti, afferant eumdem actum, quia multoties impossibile est invenire plures testes, qui eumdem actum viderint, sed sufficit, si ex disjunctis & diversis actibus probetur habitus, qui, si simul jungantur, facient plenam probationem &c. Ratio est, quia tunc non agitur de probandis actibus particularibus, sed de probando dono verbi gratia extasis, vel prophetiæ, vel habitu Charitatis, & sic de aliis.*

8. Transitum autem ut faciamus ad miracula, opinio fuit Vincentii *in cap. Venerabili, de testib.* non solum plures testes contestes requiri in probatione miraculi; sed eosdem testes contestes testimonium reddere de omnibus miraculis a Deo patratis intercessione ejus Servi Dei, vel Beati, de cujus Beatificatione, aut Canonizatione tractatur; ita ut in re & ad effectum, de quo agitur, non dicantur probata miracula, si duo testes ex. gr. de uno, duo testes de alio, alii duo de alio miraculo testimonium reddant. Refertur hæc opinio a Martino Leudensi in suo tractatu, quem habeo manuscriptum *de Canonizat. Sanctor.* & a Malvetio *in tract. de Canonizat. Sanctor. inter tractatus magnos.* Bellamera porro adversatur opinioni Vincentii *in comment. ad cap.* 1. *de Relig. & venerat. Sanctor.* & Castellanus *de Canonizat. Sanctor.* utriusque opinionis fundamenta recensent. Sed Vincentii opinio reprobatur etiam ab Auctore tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *in fin.* & late a Contelorio *de Canonizatione Sanctorum cap.* 18. *num.* 10. tum quia in ore duorum vel trium stat omne verbum, ut infra videbimus, tum quia impossibile esset aliquem Dei Servum inter Sanctos referre, nisi ipse, dum viveret, eosdem semper testes comites adhibuisset, qui ipsum vidissent miracula facientem; tum etiam quia, cum post obitum Beatorum Deus operari dignetur eorum intercessione miracula in diversis locis, & in diversis personis, sed aliquando uno eodemque tempore, necesse foret, ut iidem testes eodem tempore essent præsentes pluribus in locis. Et quidem a Vincentii sententia semper recesserunt Rotæ Auditores in suis relationibus, & signanter in relatione causæ S. Bonaventuræ *art.* 4. *in fin.* in relatione causæ S. Raymundi *art.* 8. ubi sic legitur: *Ista sententia vera non est; cum sufficiat, quolibet miraculum probari per duos testes;* & in relatione S. Hyacinthi; *Ista sententia impossibilis est in praxi. Eam præterea nunquam Sedes Apostolica in Canonizatione alicujus Sancti servavit.* Item, quod attinet ad probationem miraculorum per testes singulares, an miracula videlicet probata dici possint pro Beatificatione vel Canonizatione, si unus testis referat, cæcum intercessione Dei Servi, vel Beati fuisse illuminatum; alius, ægrum fuisse in instanti sanitati restitutum; alius, mortuum ad vitam fuisse revocatum: Jacobus Simonetta Rotæ Auditor in relatione, quam exhibuit summo Pontifici Leoni X. *super vita, & miraculis S. Francisci de Paula*, fuit in eo sensu, miracula utique probari per testes singulares: *Ubi agitur de aliquo probando, & non agitur de præjudicio alterius, ut, si agatur, quod ecclesia fit consecrata, vel quod aliquis sit baptizatus, standum dicto unius testis &c. Ergo clare constat, quod idem est in probatione miraculorum, quia actus iste, inspecta sui natura, nemini præjudicat &c. & hoc fundamentum omnem tollit difficultatem.* De hac eadem opinione sic lo-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

sic locuti sunt iidem Rotæ Auditores in relatione S. Raymundi *art.* 8. *in fin. Non est simpliciter rejicienda illa opinio quæ asserit, miracula per testes singulares posse probari*; & in relatione S. Didaci §. *Plurima alia miracula*, ita subdunt: *Nec obstat, quod eorumdem miraculorum testes aliqui sint singulares, qui non sufficiunt ad probationem eorumdem &c. quia, licet testes singulares non plene probent, probant tamen plus, quam semiplene, cum loquantur de facto proprio; quo casu, occurrente antiquitate temporis, plene probant.* Cumque sacrorum rituum Congregatio noluerit in causa S. Didaci hanc miraculorum probationem admittere, ipsi Rotæ Auditores in subsequenti relatione, quam Clementi VIII. exhibuerunt, super causa S. Hyacinthi, postquam retulerunt, in causa S. Francisci de Paula tempore Leonis X. admissam fuisse probationem miraculorum dependenter a testibus singularibus, & ab hac sententia non esse recedendum, sic pariter subdiderunt: *Et quamvis in Canonizatione S. Didaci DD. Cardinales ad eam tractandam delegati non fuerint, uti audivimus, secuti istam sententiam, id fortassis fecerunt putantes, non esse necessarium illam amplecti, cum satis multa miracula haberentur per plures testes contestes legitime probata.*

CAPUT TERTIUM.

De sententia Congregationis sacrorum rituum, & præsenti Sedis Apostolicæ praxi, quoad testes de auditu in causis Beatificationis & Canonizationis super examine virtutum, aut miraculorum in specie.

1. QUEMADMODUM in superioribus pluries dictum est causas Beatificationis, & Canonizationis alias esse Martyrum, alias Confessorum, nonnullas procedere per viam ordinariam non cultus, alias per viam extraordinariam casus excepti a decretis Urbani VIII. in omnibus quæri de fama virtutum & miraculorum, aut Martyrii & signorum, antequam eorum fiat introductio, & etiam postquam introductæ sunt, cum instituitur judicium de fama in genere, in omnibus denique quæri de Martyrio, aut de virtutibus in specie, & de miraculis in specie, hoc est aut de illis, quæ Beatificationem formalem præcedunt, aut de eis, quæ indultam formalem, vel æquipollentem Beatificationem subsecuta sunt; ita, ne confusionis oriatur occasio, statuendum in primis est, hic non agi de fama virtutum, Martyrii, aut miraculorum (in judicio siquidem famæ jam in præcedenti libro visum est testes admitti de auditu, & testes singulares singularitate *adminiculativa* nequaquam rejici) sed præsentem quæstionem esse de virtutibus, Martyrio, & miraculis in specie.

2. His porro præmissis, initioque ducto a virtutibus & Martyrio in specie in causis, quæ procedunt per viam non cultus, præliminaris disputatio est, an in hoc judicio probationes debeant esse æqualis ponderis probationibus, quæ in judicio criminali requiruntur ad infligendam reo pœnam ordinariam. Contelorius quippe *in tract. de Canonizat. SS. cap.* 18. *num.* 25. ait, in jure non æquiparari probationem in causa Canonizationis probationi in causa criminali, sed æquiparari diligenti probationi in causa Civili. Huic autem opinioni adversatur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 11. *cap.* 5. *pag.* 869. *Causæ Beatificationis & Canonizationis revocentur ad causarum criminalium genus; cum enim ex doctrina Aristotelis ab omnibus Philosophis & Theologis recepta contrariorum sit eadem disciplina, in causis autem criminalibus de culpis & criminibus alicujus agatur, & in causis Beatificationum atque Canonizationum de virtutibus; propterea in his procedendum erit, quemadmodum & in illis, certumque quantum ad juris apices erit, has causas subjecere eisdem legibus ac doctrinis, quemadmodum illas, in quibus de peccatis & criminibus agitur.* Pluribus hanc eamdem opinionem firmat Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 1. *num.* 10. *& seqq.* Cum etenim causæ Canonizationis sint de majoribus, quæ in Ecclesia tractari possint, sint arduæ atque difficiles, cautissime in eis agendum est; & una quidem ex cautelis ea esse videtur, ut probationes rigorose excipiantur, & idcirco æquiparentur probationibus in causis criminalibus, in quibus res est de imponenda reo pœna ordinaria. Concordat Pater Matthæuccius *practica Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 5. §. 4. *num.* 66. & ipse, qui tot annorum spatio interfui Congregationibus sacrorum rituum uti Fidei Promotor, & uti Congregationis Consultor, testari possum, me semper ab antiquioribus Cardinalibus & Consultoribus audivisse, in causis procedentibus per viam non cultus probationes in dubio virtutum debere esse, quantum fieri potest, æqualis ponderis probationibus in causis criminalibus.

3. Ideoque, quemadmodum in causis criminalibus testes debent esse de visu proprio, si agatur de re quæ cadat sub sensum visus; vel de proprio auditu, si agatur de re quæ cadat sub sensum auditus, juxta textum *in can. Testes* 3. *quæst.* 9. *Testes per quamcumque scripturam testimonium non ferant, sed præsentes de his, quæ noverunt & viderunt, veraciter testimonium proferant: nec dicant de aliis causis vel negotiis testimonium, nisi de his, quæ sub eorum præsentia acta esse noscuntur*; seu quæ sensu aliquo corporeo visus, vel auditus perceperunt, ut notat Glossa in verbis, *Noverunt*, & *Viderunt*; & quemadmodum in judiciis criminalibus ad inferendam reo pœnam ordinariam non sufficit unus testis de visu cum aliis de auditu, ac de publica voce & fama, juxta Glossam *in cap. Veniens, v. Illorum, de testib. & attestat.* ubi: *Præterea hic erat unus testis idoneus. Numquid per eum, & per famam posset condemnari de tali crimine? Videtur, quod sic, quia fama cum aliis probat . . . sed non est verum, quia in crimine apertissimæ debent esse probationes . . . . quia, ubi contra salutem hominis agitur, strictius & cautius proceditur . . . . secus in Civili causa, in qua sufficit præsumptio unius testis cum juramento . . . . pensatis negotiis cum circumstantiis personarum, & causæ*; ita in causis Beatificationis & Canonizationis procedentibus per viam non cultus, sive tractetur de virtutibus, sive de Martyrio in specie, non est sufficiens illa probatio, quæ descendit ex testibus de auditu, vel ex uno teste de visu, junctis testibus de auditu; sed vera, integra & adæquata probatio constituenda est in testibus contestibus de visu; ut de virtutibus quidem late ostendit Matthæuccius *in oper. cit. tit.* 5. *c.* 3. §. 1. de Martyrio autem idem *tit.* 4. *cap.* 2. *n.* 8. & Matta *de Canoniz. SS. par.* 4. *c.* 21. *n.* 16. *& seqq.* Præterquamquod ipse testari possum, nonnullas Beatificationum causas procedentes per viam non cultus, utpote carentes testibus de visu in dubio virtutum, me tamquam Fidei Promotore urgente pro insufficientia testium de auditu, minime felicem exitum habuisse; meque pariter urgente in causis Martyrum, opus esse, ut mors probaretur per testes de visu exprimentes omnes circumstantias, ex quibus dignosci posset, Martyrem in Fide & dilectione perseveravisse usque ad obitum, Postulatores omnem operam navasse, ut ostenderent, testes de visu mortem & perseverantiam optime comprobasse. Porro, quamvis in causa criminali homicidii non procedatur ad pœnam ordinariam delinquentis, nisi constet de corpore delicti, hoc est de homine interfecto, juxta regulam textus *in l. prima* §. *Item illud, ff. ad S. C. Syllan.* & de corpore quidem delicti non dicatur constare, nisi Judex sit certus de internecione, sive de homine occiso per evidentiam facti, hoc est per proprium sensum, vel per aspectum suæ Curiæ cum descriptione cadaveris, percussionum & vulnerum, uti docet Foler. *pract. crimin. v. capias informationem*; quæ profecto adimpleri non possunt in causis Martyrum, qui Martyrii corona decorantur in regionibus longinquis & Infidelium: id tamen nec necessitati testium de visu, nec similitudini harum causarum causis criminalibus obstare posse dicendum est. In causis quippe Martyrum testes de visu de illata morte reddere debent testimonium; nec novum est, ut in causis criminalibus, si Curia non habeat potestatem inspiciendi cadaver, de delicto satis sibi constare afferat, seu de corpore delicti per testes, qui hominem mortuum viderint; quemadmodum ad rem probat Schiara *de Rom. Pontif. art.* 26. *num.* 20.

4. Nec enim hucusque adductis obstare valet, vel quod in hisce causis procedatur ex bono & æquo, vel quod non agatur de alicujus præjudicio, vel demum quod in jure admittatur, testes de auditu sufficere, quando testes de visu haberi non potuerint, juxta jura in superioribus alle-

allegata. Textus siquidem *in cap. Venerabili, de testib.* statuit, ut in causis Canonizationis testes examinentur super vita & miraculis cum ea diligentia, quæ solet & debet in receptione testium adhiberi, immo cum majori, quia (ut inquit Glossa) circa majora majus periculum vertitur, & ideo cautius est agendum. Et sane inter majores diligentias enumeranda est illa, ut recipiantur testes de visu & sensu proprio asserentes.

Invenies primis ab sensibus esse creatam
Notitiam veri, neque sensus posse refelli.
Lucret. l. 4. v. 480.

5. Parum vero urget, quod non agatur de alicujus præjudicio; quia agitur de præjudicio Ecclesiæ, uti bene adnotarunt Rotæ Auditores in relatione S. Andreæ Corsini *part.* 3. §. 3. *num.* 230. *apud Lezanam consul.* 1. ubi sic loquuntur: *Ad primum contrarium argumentum, quod non agatur de præjudicio tertii, respondetur, non agi de præjudicio hominis particularis, sed Christi & ejus Ecclesiæ, cujus interest, ne, quantum in nobis est, apponamus membrum Christo, quod vere non sit, vel apponamus loco incongruo, & deformetur Ecclesiastica Hierarchia; unde dicitur, agi de præjudicio omnium, quia causa religionis & pietatis dicitur causa publica.* Nec item urget, quod, deficientibus testibus de visu, admittantur, saltem in antiquis, testes de auditu pro causis definiendis: nam, utcumque sit, utrum Postulatores in causis Beatificationis & Canonizationis negligentiæ accusari possint, necne, eo quia tempore opportuno testes de visu examinari non curarunt (in quo rerum statu non habet locum ea juris regula quæ favet testibus de auditu, deficientibus testibus de visu; uti bene adnotavit Farinaccius *de testib. l. 3. tit. 7. qu. 69. n.* 53. & in præsenti materia ait Matthæuccius *loc. cit. tit. 3. cap.* 5. §. 1. *num.* 27. *& cap. 6. n.* 5.) hoc unum certum esse videtur, eam juris regulam non esse (ut ajunt) applicabilem probationibus, quæ requiruntur in judicio criminali, cui præsens judicium de virtutibus & Martyrio in specie ex supradictis quodammodo simile est; multoque minus esse applicabilem causis non necessario definiendis, cujusmodi sunt illæ Beatificationis & Canonizationis, sicuti recte animadvertit Matta *de Canoniz. SS. par.* 4. *cap.* 1. *num.* 21. & ad rem prosequitur Matthæuccius *loc. cit. tit.* 5. *cap.* 3. §. 1. *num.* 19. *Sed, quatenus instetur, quod omnes testes de visu possent esse præmortui, & ita, quod non posset Beatus canonizari &c. annotabis, quod, si testes de visu non deposuerint, & solum adsint depositiones testium de auditu ab aliis, reliquatur causa, utpote non instructa requisitis.*

6. Quod si dicatur, hodie etiam in processibus, qui fiunt auctoritate Apostolica super virtutibus & Martyrio in specie, examinari testes de auditu, & eorum assertiones exhiberi sacrorum rituum Congregationi, etiamsi res sit de causis procedentibus per viam ordinariam non cultus, quod utique non fieret, si soli testes de visu & sensu proprio ad probationem admitterentur; iterum subdimus, certas & evidentes probationes esse necessarias, neque sufficere præsumptivas & conjecturales; uti præter supra cumulatos docet Lezana *consul.* 1. *n.* 39. Sed in dubio virtutum & Martyrii in specie, etsi causæ procedant per viam ordinariam non cultus, absolute & simpliciter testes de auditu non rejicimus, aut quia eorum dicta, si non vim probationis, vim adminiculi habere possunt, & quidem majoris, aut minoris, majoris videlicet, si sint testes de auditu ab iis qui viderunt, minoris, si sint de auditu a testibus qui ab aliis audiverunt; aut quia in examine harum causarum aliquando contingit, ut, non obstante quacumque diligentia, testes de visu super alicujus rei probatione haberi non possint, puta, si agatur de Servo Dei in ultima senectute defuncto, de gestis vero in pueritia, vel prima juventute testes exquirantur & testimonia colligantur; aut quia agitur de alia re, quæ testibus de visu probari non potuit. In examine causæ super virtutibus Beati (nunc Sancti) Joannis Francisci Regis opposui, nullum adesse testem de visu super obitu ejusdem, etsi in exitu vitæ magnum stet causæ momentum; ut habetur in decretis generalibus alibi memorandis, & apud Scacchum *de not. & sign. sanct. sect.* 5. *cap. 6. pag.* 364. Veruntamen, cum causa in aliis articulis esset satis instructa testibus de visu: cumque Beatus obiisset extra Domos Societatis Jesu in loco inter horrendos montes sito, & tribus tantum tuguriis constante, tresque tantum testes de visu, quod attinet ad ejus obitum, haberi potuissent, id est Socius Beati, Parochus loci, & ejus soror, de quorum morte ante initium processus plene constabat; & cum ex testibus examinatis & de visu afferentibus deprehensum quoque fuisset, cum zelo salutis animarum ad prædictum locum accessisse, ibique sacram Missionem, licet morbo oppressum, triduo fecisse, celebrando quotidie Sacrum, doctrinam Christianam explicando, concionando, Confessionesque tota die excipiendo; itemque cum præter circulares epistolas statim post ejus mortem a suis Religiosis Societatis Jesu juxta morem expeditas, ejusdem pretiosum in Domino obitum referentes, probatum esset per testes de visu, & de auditu ab iis qui viderant, ex omnibus Velauniæ montibus populorum concursum ad ejus corpus visendum factum fuisse non sine omnium studio secum auferendi pulverem tumuli, vestes, & alias res, quibus usus fuerat; sacrorum rituum Congregatio, summo Pontifice approbante, censuit, satis in eo rerum statu probatum fuisse illustrem & sanctimonia plenum obitum Beati, resoluto favorabiliter dubio de virtutibus, non obstante prædicto defectu testium de visu. Quod & optime fuit animadversum ab Archiepiscopo Philippensi Fidei Promotore in ultima sua scriptura exarata super virtutibus Ven. Servæ Dei Joannæ Franciscæ Fremiot de Chantal, ubi, oppositi sibi exemplo causæ Beati Regis, in qua non aderant testes de visu quoad obitum, inquit: *Tres tantum testes, qui ejusdem morti fuerunt præsentes, tempore confectorum processuum jam præobierant. De obitu Servi Dei re vera deposuerunt solum testes de auditu, sed immediate ab ipsis videntibus, & in causa illa plures & insignes aderant testes de visu quoad actus speciales virtutum exercitos a dicto Beato viro ad ipsam extremam diem sui obitus:* Uno verbo, in causis procedentibus per viam non cultus virtutes probari debent per testes de visu. Quod si aliqui actus probentur per testes de auditu ab iis qui viderunt, vel de auditu ab his qui audiverunt, si alii testes de publica voce & fama concordent; si, posito præcedente obitu aliquorum testium de visu, non potuerint aliqua probari, nisi per testes de auditu; non idcirco causa derelinquenda est, nec insuperabilis oppositio ex prædictis hauriri poterit; eo quia videlicet, probata actuum serie in hac aut illa virtute per testes de visu, actus qui probantur per testes de auditu, adminiculi vicem subibunt, vel quoad actus qui fuerunt probati per testes de visu, si testes de auditu de iisdem locuti sint; vel quoad virtutem ipsam, cujus actus alii testati sunt ex visu & sensu proprio, alii autem alios aut de auditu ab iis qui viderunt, aut de auditu ab his qui audiverunt. Et sanctitatis quidem fama tum in genere, tum in specie ex infra dicendis non parum prodest in causis Beatificationis & Canonizationis, etiamsi agatur de virtutibus in specie: in quibus scilicet terminis explicari possunt nonnullæ ex supra allegatis Rotæ Auditorum relationibus.

7. Caute autem hucusque locuti sumus, cum diximus de probandis virtutibus aut Martyrio in specie in causis procedentibus per viam non cultus. Si enim sermo transferatur ad causas procedentes per viam casus excepti a decretis Urbani VIII. & causæ sint antiquæ, probationes super virtutibus aut Martyrio in specie non in testibus de visu, sed in testibus vel de auditu ab iis qui viderunt, vel de auditu ab his qui audiverunt erunt necessario constituendæ. Urque res fiat clarior exemplo, ponamus, in aliqua causa probatum fuisse casum exceptum dependenter ab immemorabili vel centenario tempore elapso ante annum 1634. quo decreta Urbani VIII. suam vim habere cœperunt. Juxta Sedis Apostolicæ praxim alibi relatam, post declarationem casus excepti agendum est de virtutibus aut Martyrio in specie. Expediuntur itaque litteræ remissoriales pro testibus examinandis; sed nemo est qui non videat, testes examinandos post lapsum centum & amplius annorum non posse esse testes de visu. Idem dicendum est in causis procedentibus per viam casus excepti a decretis Urbani VIII. ex indultis Romanorum Pontificum, vel sacræ Congregationis, si hæc indulta ab antiquo tempore concessa fuerint, & longe post in causæ progressu opus sit probare virtutes aut Martyrium in specie. Huic autem assumpto favent observantia & praxis Sedis Apostolicæ. Post approbatum quippe casum exceptum a decretis Urbani VIII. ex vi antiquorum indultorum in causa S. Catharinæ de Bononia, sacra rituum Congregatio jussit fieri processum super virtutibus. Postulatores vero enixe institerunt, ut modus præscriberetur conficiendi processum; quibus sacra Congregatio respondit, ut *fierent processus compulsoriales in Urbe coram Eminentiss. Vicario, & quod probarentur virtutes eo modo quo fieri posset, per Scriptores videlicet antiquos, & per testes de publica voce & fama:* confectoque juxta modum prædicti

UAB Biblioteca de Ciències Socials

ctum proceſſu, favorabilis edita eſt reſolutio ſuper dubio virtutum. Item, dum munere fungebar Fidei Promotoris, poſt declarationem caſus excepti vel ex immemorabili tempore, vel ex antiquis indultis in nonnullis cauſis opus fuit aſſumere dubium de virtutibus, aut de Martyrio in ſpecie, in cauſis videlicet S. Julianæ de Falconeriis, S. Peregrini Latioſi, S. Agnetis de Monte Politiano, & S. Joannis Nepomuceni: cumque in meis animadverſionibus prænotaverim, non agi de cauſis procedentibus per viam non cultus, ſed de cauſis antiquis procedentibus per viam caſus excepti, ita ut inutile foret exquirere teſtes de viſu ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie, atque adeo neceſſario conſtituenda foret probatio ex teſtibus de auditu & Hiſtoricis, reſolutiones editæ ſunt: *Ita ſcilicet conſtare de virtutibus, aut Martyrio, ut tuto procedi poſſet ad ulteriora*. Nec alio modo res ſe habuit in cauſis hujuſce generis pertractatis in ſacrorum rituum Congregatione poſt dimiſſum a me Promotoris officium, & poſt aſſumptionem Archiepiſcopi Philippenſis ſæpe a nobis cum laude commemorati ad idem officium. In cauſis ſiquidem B. Joannis Cantii, & Beatæ (nunc Sanctæ) Catharinæ Fliſcæ Adurnæ poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII. aſſumpta diſputatione ſuper virtutibus, & ingenue admittente memorato Fidei Promotore, eas probari non poſſe per probationes directas, hoc eſt per teſtes de viſu, ſed probationibus ſubſidiariis locum eſſe debere, hoc eſt teſtibus de auditu, de publica voce & fama, atque Hiſtoricis; editæ ſunt reſolutiones favorabiles tum quoad virtutes B. Joannis Cantii, tum pro virtutibus B. Catharinæ Fliſcæ Adurnæ.

8. Ex ſupradictis nempe colligitur, virtutes & Martyrium in ſpecie probari per teſtes de auditu in cauſis procedentibus per viam caſus excepti; attamen, dummodo ſint antiquæ, ita ut impoſſibile ſit haberi teſtes de viſu. Quocirca, ſi contingeret, ut aliqua cauſa procederet per viam caſus excepti, & poſſibile eſſet haberi teſtes de viſu, Martyrium & virtutes in ſpecie teſtibus de viſu comprobari deberent: & hoc modo comprobatæ ſunt poſt declarationem caſus excepti in cauſa S. Stanislai Novitii Societatis Jeſu; comprobatæ quoque fuiſſent eodem modo, niſi earum approbatio præceſſiſſet declarationem caſus excepti, in cauſa S. Aloyſii Gonzagæ: & in cauſa Aſculana Canonizationis B. Seraphini de Aſculo poſt approbatum caſum exceptum, a decretis Urbani ex vi indultorum Apoſtolicorum juxta reſcriptum editum die 19. Aprilis 1719. aſſumpta ſubinde diſputatione ſuper virtutibus, reſponſum fuit, de illis conſtare in gradu heroico ad effectum Canonizationis, uti colligitur ex decreto edito die 9. Maji 1733. per ſummum Pontificem approbato die 19. ejuſdem menſis & anni; virtutum vero approbatio innixa fuit nedum teſtibus de auditu & Hiſtoricis, ſed potiſſimum teſtibus de viſu. Cum enim Beatus obiiſſet anno 1604. & ſuper ejus ſanctitate confectus fuiſſet proceſſus auctoritate ordinaria anno 1611. & auctoritate Apoſtolica confectus fuiſſet alius proceſſus anno 1627. in quibus plures fuerant examinati teſtes de viſu, hinc factum eſt, ut non obſtante declaratione caſus excepti, judicium ſuper virtutibus nedum innixum fuerit probationibus ſubſidiariis, teſtibus videlicet de auditu & Hiſtoricis, ſed etiam probationibus directis, hoc eſt teſtibus de viſu. Nam quemadmodum in hac & aliis conſimilibus cauſis ceſſat impoſſibilitas habendi teſtes de viſu, nec adeſt neceſſitas utendi tantum teſtibus de auditu, ſic, aſſumpta poſt declarationem caſus excepti diſputatione de virtutibus, eædem virtutes non per probationes ſubſidiarias, ſed per directas comprobari debuerunt & debent. Quod etiam ex eadem ratione aſſerendum crederem, ſi, declarato caſu excepto ex indultis Apoſtolicis paulo poſt obitum alicujus Servi Dei, tantum tempus elapſum non eſſet, ut teſtes de viſu haberi non poſſent: tunc quippe, ſi proceſſus conficiendus eſſet ſuper virtutibus, opus certe eſſet earum vim conſtituere in teſtibus de viſu. Sed hic caſus non ita facile contingere poteſt, cum Sedes Apoſtolica cultum publicum hodie non indulgeat, niſi longe poſt obitum Servorum Dei, & niſi aut jam approbatis virtutibus, uti contigit in Beatificatione formali, aut præcedente probatione cultus immemorabilis, ut alibi viſum eſt. Et vero cum praxi atque obſervantia hucuſque expoſita & vigente poſt decreta Urbani VIII. concordare quodammodo dici poſſunt ea, quæ in ſuperioribus adducta fuerunt ex nonnullis relationibus Rotæ Auditorum. In pleriſque etenim Canonizationum cauſis, in quibus propter antiquitatem, deficientibus teſtibus de viſu, admiſerunt in probatione virtutum aut Martyrii in ſpecie teſtes de auditu, non utique præceſſerat declaratio caſus excepti a decretis Urbani VIII. cum eadem decreta tunc edita nondum eſſent, ſed præceſſerant antiqua venerationis indulta a Sede Apoſtolica conceſſa, quæ poſt decreta Urbani fuiſſent fundamentum ſufficiens ad declarationem caſus excepti: quo pacto res ſe habuit in cauſis SS. Hyacinthi, Raymundi, Philippi Benitii, & Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ, ut ex ipſis Auditorum relationibus colligi poteſt.

9. Nonnullæ cauſæ reperiuntur poſt decreta Urbani VIII. introductæ, in quibus non præceſſit declaratio caſus excepti, & in quibus confecti fuerunt proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie, nullo tamen examinato teſte de viſu, ſed tantum examinatis teſtibus de auditu, præſertim ab iis qui viderunt; de quibus cauſis quæri poteſt, an propter aliquas ſpeciales circumſtantias virtutes & Martyrium probari poſſint per dictos teſtes de auditu & per alia documenta ſubſidiaria. Ad hanc claſſem pertinuit cauſa tunc Servi Dei, nunc Beati Hieronymi Æmiliani Fundatoris Congregationis Patrum Somaſchæ. Mortuus enim eſt hic Beatus anno 1537. & publicus cultus eidem exhibitus fuit, ſcientibus & tolerantibus Ordinariis, uſque ad annum 1654. At Pater Inquiſitor civitatis Vicentinæ animadvertens anno 1634. decreta Urbani ſuum robur habere cœpiſſe, & in eis prohibitum fuiſſe publicum cultum erga Dei Servos, exceptis illis qui antea cultum immemorabilem vel centenarium obtinuiſſent, dubium excitavit, an, non completa *centenaria* ante annum 1634. permitti poſſet dicti cultus continuatio: & quidem (ut alibi viſum fuit) ſummus Pontifex Innocentius Papa X. die 12. Februarii anno 1654. cultum publicum juſſit amoveri, amotoque cultu & cauſa Canonizationis introducta per viam non cultus, non cultus ipſe approbatus eſt die 15. Januarii 1667. Poſt lapſum vero nonnullorum annorum Poſtulatores ſupplicarunt pro cultus publici redintegratione. Cumque Proſper Bottinius nunc Fidei Promotor hæc in ſuis animadverſionibus ſubdidiſſet: *Ceterum, quia controverti non poteſt, quod iſte cultus adeo longævus, quamvis de ſtricto rigore ob non exceſſum temporis centum annorum ante decreta non eſſet reintegrabilis, non mereatur aliquam conſiderationem, attenta præſertim prompta obedientia, ſtatim ac notificatum fuit præfatum decretum ſel. record. Innocentii X. poſſet forſan id operari ut de illo habenda ſit aliqua ratio in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus pro ſupplemento probationis ob defectum teſtium oculatorum, cum Servus Dei obierit anno 1537. & proceſſus auctoritate ordinaria confecti fuerint anno 1614. & auctoritate Apoſtolica anno 1621. quo tempore non poterant amplius reperiri teſtes, qui vidiſſent geſta Servi Dei, & forſitan etiam ad hoc conferre poteſt, quod agitur de Inſtitutore Religionis, cujus cauſa propterea rationabili aliquo arbitrio digna videtur, quod ſapientiſſimo judicio EE. PP. relinquitur ponderandum:* referente ſan. mem. Clemente XI. tunc Cardinali, ſacra Congregatio die 18. Aprilis 1693. ſequens edidit reſponſum: *Non eſſe concedendam reintegrationem publici cultus, ſed de eo habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, & præcipue in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus.*

10. Ad hanc eamdem claſſem pertinet cauſa Canonizationis, ſeu Declarationis Martyrii Servorum Dei Ignatii Azevedi & triginta novem Martyrum Societatis Jeſu. In hujus quippe cauſæ proceſſibus nulli quoad obitum Servorum Dei adſunt teſtes de viſu. Obtentum autem fuerat per vivæ vocis oraculum Gregorii XV. ut horum Martyrum Imagines poſſent publice exponi in eccleſia Patrum Societatis Jeſu. Sed, cum ſuperveniſſet generalia decreta Urbani VIII. remotus fuit quilibet cultus, cauſaque introducta per viam non cultus, ſacra Congregatio die 17. Septembris 1640. reſponſum ſequens edidit: *Conſtare de paritione decretis ſuper non cultu.* Martyrium ſcilicet Ignatii Azevedi, & Sociorum anno 1570. proceſſus autem confecti fuerunt anno 1631. Exhibitis deinde ſan. mem. Clementi XI. Poſtulatores precibus, ut, attenta cauſæ antiquitate, attentoque publico cultu ſpatio fere quinquaginta quinque annorum continuato, in probatione Martyrii in ſpecie admitterentur teſtes de publica voce & fama, de auditu a Majoribus, & Hiſtorici: *Supplica, che ſi degni ordinare, che nella reaſſunzione e ripropoſizione della cauſa ſi abbia da camminare con quella ſpecie di prove, che ſi ammettono nelle cauſe antiche de' Servi di Dio, maſſime di quelli che hanno avuto publico culto, cioè con teſtimonj de publica voce & fama, de auditu a Majoribus, & per Hiſtoricos, benchè in queſta noſtra cauſa non manchino teſtimonj de auditu a videntibus*: ad relationem Proſperi Bottinii tunc Fidei Pro-

Promotoris ſequens editum fuit reſcriptum die 8. Aprilis 1704. *Facta relatione Sanctiſſimo de contentis in hoc ſupplici libello mihi remiſſo, mens Sanctitatis ſuæ fuit, ut per me notificetur ſacrorum rituum Congregationi, quod in propoſitione cauſæ peculiarem rationem habeat de antiquitate temporis aſſerti Martyrii, prout juris fuerit, & prout habita fuit in aliis cauſis antiquis cum ſubſecuto effectu; attenta etiam circumſtantia publici cultus per tantum tempus præſtiti.*

11. Ad eamdem denique claſſem pertinent cauſæ Servarum Dei Agnetis a Jeſu Ordinis S. Dominici, & Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal, non ratione utique publici cultus per aliquod tempus iiſdem Dei Ancillis præſtiti, ſed quia, cum exoraſſent Poſtulatores pro cauſarum introductione, expoſitum fuit ſacræ Congregationi non adeſſe teſtes de viſu in proceſſu ordinario, & ideo multo minus adeſſe poſſe in proceſſu Apoſtolico vigore remiſſorialium conficiendo; at reſpondentibus Poſtulatoribus, in proceſſu ordinario adeſſe teſtes de auditu ab iis qui viderant, & alios conſimiles examinari poſſe in proceſſu Apoſtolico, inſuper autem in eumdem compelli, vel (ut ajunt) *compulſari* poſſe ſcripta Auctorum & Hiſtoricorum fide dignorum, qui egregia facinora prædictarum Servarum Dei uti teſtes viſu & facto proprio referebant; ſacra Congregatio annuit ſignaturæ Commiſſionis, ejus reſponſum fuit a ſummo Pontifice confirmatum, expeditæque fuerunt litteræ remiſſoriales pro conficiendis proceſſibus ſuper virtutibus in ſpecie. Quæ omnia profecto nec facta fuiſſent, nec fieri debuiſſent, ſi ſacræ Congregationis ſenſus eſſet, in cauſis procedentibus per viam non cultus virtutes per ſolos teſtes de viſu eſſe probandas.

12. In animadverſionibus a me factis occaſione ſignaturæ Commiſſionis in cauſa Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal habentur hæc verba: *Inutile videtur, hanc Commiſſionem ſignare; & quod inutile hoc ſit, deducitur ex tempore, quo mortua eſt hæc Serva Dei: quo ſtante, ſicuti impoſſibile eſt, teſtes reperire examinandos auctoritate Apoſtolica, qui ſint de viſu & qui deponant ſuper virtutibus, ita inutile remanet, ſignare Commiſſionem, cum ex ſolis teſtibus de auditu procedi nequeat ad virtutum approbationem, & ſine virtutum approbatione non valeat obtineri Beatificatio. Haud urgente, ſi dicatur, quod teſtes in proceſſu Apoſtolico examinandi conjungi poterunt cum teſtibus in proceſſu ordinario examinatis: currit enim eadem ratio de his ac de illis; Serva etenim Dei mortua eſt anno 1641. quo præſuppoſito, non adſunt, nec adeſſe potuerunt in proceſſu ordinario teſtes de viſu qui deponant de virtutibus. Idque facit, ut eo magis creſcat aſſumptum, quod inutilis futura ſit Commiſſio, quatenus ipſa ſignetur.* Verba autem Poſtulatorum in reſponſionibus ſunt, quæ ſequuntur: *Vere equidem teſtes de viſu Servæ Dei adeſſe non potuerunt, qui deponerent de illius virtutibus in proceſſu auctoritate ordinaria confecto, minuſque reperiri valebunt de viſu, qui ſuper iiſdem deponant in aliis auctoritate Apoſtolica conficiendis, eo quod præobierint omnes &c. Deficientibus autem teſtibus juratis de viſu ſuper virtutibus, ſupplent monumenta manuſcripta, & etiam typis edita aliorum teſtium de viſu Servæ Dei, virorum & mulierum omni exceptione majorum, & quamvis non juratorum, fide tamen dignifſimorum tum ob eorumdem vitæ ſanctimoniam, aut eximiam pietatem, tum ob nomina & titulos, quibus in Eccleſia condecorati fuerunt*: inter quos recenſiti fuerunt S. Franciſcus Saleſius, & S. Vincentius de Paulis.

13. Contendunt itaque Poſtulatores, in prædictis & ſimilibus cauſis, etſi procedentibus per viam non cultus, virtutes & Martyrium in ſpecie probari poſſe per teſtes de auditu; aut quia imputandum non eſt, ſi teſtes de viſu tempore opportuno examinari non curaverint, cum publicus cultus in honorem Servorum Dei jam eſſet introductus, nec prævidere potuerint, ejus remotionem a ſubſequentibus Urbani VIII. decretis eſſe ſtatuendam; aut quia ſacra ipſa Congregatio, cum in his cauſis dixit, habendam eſſe rationem cultus per antiquum tempus præſtiti, necnon antiquitatis cauſæ in diſcuſſione dubii de virtutibus, ſufficienter demonſtravit, ſe in eis non abhorrere a teſtibus de auditu, quando res eſt de virtutibus vel de Martyrio in ſpecie; aut quia denique durum videtur, ſi teſtes de auditu rejiciantur, quando ipſi occaſione ſignaturæ Commiſſionis ingenue confeſſi ſunt, nullos in proceſſu ordinario reperiri teſtes de viſu de virtutibus aut de Martyrio in ſpecie, multoque minus teſtes de viſu de eiſdem poſſe in proceſſibus Apoſtolicis reperiri; & quando, non obſtante oppoſitione Fidei Promotoris pro impedienda ſignatura Commiſſionis ex defectu teſtium de viſu, ſignata adhuc tamen ipſa fuit Commiſſio, expeditæque fuerunt litteræ remiſſoriales, ſummo Pontifice annuente, prævio conſilio ejuſdem ſacræ Congregationis, & non ſine magna impenſa confecti fuerunt Apoſtolici proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie.

14. Ut autem tuto decerni poſſit, quid in his & ſimilibus cauſis ſit agendum, clarum ſacræ Congregationis reſponſum nedum opportunum, ſed etiam neceſſarium eſſe videtur; quod cum editum nondum ſit, judicium ſuper prædictis cauſis adhuc pendet. Quod ſi meus, qualiſcumque ſit, ſenſus exquireretur, dicerem primo, futuris temporibus inſiſtendum eſſe regulæ excludenti probationem ex ſolis teſtibus de auditu deſcendentem in dubio virtutum & Martyrii in ſpecie in cauſis procedentibus per viam non cultus, dictas vero probationes admittenti in cauſis antiquis & procedentibus per viam caſus excepti. Non ſolum quippe quoad has militat ut plurimum ratio, quod haberi nequeant teſtes de viſu, ſed & præcedens declaratio caſus excepti, cui locus non eſt, niſi præceſſerit proceſſus ſuper fama ſanctitatis aut Martyrii, quæque aut cultum per ſæculum & ultra continuatum, aut ſummorum Pontificum, vel ſacræ Congregationis indultum publici cultus non oſcitanter conceſſum ſupponit, & æquipollentem quamdam Beatificationem importat; ideoque ſi omnino non eximit Poſtulatores a ſubſequenti diſcuſſione virtutum aut Martyrii in ſpecie, viam ſaltem aperit judicio per ſubſidiarias probationes explendo. Dicerem ſecundo, futuris temporibus non eſſe in cauſis procedentibus per viam non cultus ſignandas Commiſſiones introductionis vel reaſſumptionis, niſi ſaltem in proceſſu ordinario teſtes adſint de viſu, quantum ſatis ſit, aſſerentes de virtutibus aut Martyrio in ſpecie. Dicerem tertio, in cauſis jam introductis, & in quibus ob præcedentem publici cultus exhibitionem & ob temporis antiquitatem aut ſummus Pontifex aut ſacra Congregatio dixerunt, prædictorum habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, hoc eſt in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus aut ſuper Martyrio, Conſultores ſacræ Congregationis ceteroſque in eis cauſis ſuffragaturos ſerio ponderare debere, an concurrente temporis antiquitate una cum cultu publico, licet ſublato, concurrentibus teſtibus de auditu ab iis qui viderunt, concurrentibuſque Hiſtoricis, præcipue ætatis ejuſdem & fide dignis, ipſorum intellectus ex hoc toto probationum genere certus ſit de virtutibus & Martyrio in ſpecie evidentia & firmitate morali: ſi enim hoc modo certus ſit, ne inania ſint ſummorum Pontificum aut ſacræ Congregationis reſponſa, affirmans & favorabile ferant pro virtutibus aut Martyrio in ſpecie ſuffragium. In cauſa Servi Dei, nunc Beati Hieronymi Æmiliani, in qua (uti vidimus) ſacra Congregatio die 18. Aprilis 1693. dixit, *Non eſſe concedendam reintegrationem publici cultus, ſed de eo habendam eſſe rationem in ulteriori examine cauſæ, & præcipue in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus*; cum de virtutibus actum eſt, quæſtio orta eſt a Congregatione antepræparatoria habita in ædibus Cardinalis de Abdua die 20. Septembris 1718. inter Conſultores ſuper ſenſu prædicti reſcripti, utrum videlicet in eo demandatum eſſet, ut in cauſa prædicta procederetur per probationes ſubſidiarias, an id potius eſſet relictum arbitrio & prudentiæ Conſultorum. Cum autem tamquam Fidei Promotor dictæ Congregationi intereſſem, ſubdidi, reſponſum prodiiſſe a ſacra Congregatione ordinaria, & ideo ab ea reſponſi intelligentiam eſſe petendam: cumque, ſubrogato Cardinali Priolo in cauſæ Relatorem, mortuo interim Cardinali de Abdua, de reſcripti intelligentia actum eſſet in Congregatione ordinaria habita die 3. Februarii 1720. reſponſum fuit: *Ad mentem; & mens fuit, quod unuſquiſque in cauſa ſuffragaturus poſſet, aut non poſſet, prout unicuique ſua conſcientia ſuggeſſiſſet, uti tam cultu quam ceteris documentis ad effectum adjuvandi defectum teſtium oculatorum in dubio virtutum.* Dicerem ultimo, ſic rem quoque ſe habere debere in cauſis, in quibus, non obſtante defectu teſtium de viſu, ſacra Congregatio annuit ſignaturæ Commiſſionis, cujus vi confecti fuerunt auctoritate Apoſtolica proceſſus ſuper virtutibus aut Martyrio in ſpecie; dummodo tamen tum in hoc, tum in caſu præcedenti non deſint in proceſſu ordinario teſtes de auditu ab iis qui viderunt; ne videlicet in hiſce tanti momenti cauſis rigor juris in probationibus nimis relaxetur.

15. Moveor autem ad ſic opinandum, primo, quia certum eſt, aliquas temporibus antiquioribus propter temporis antiquitatem expeditas fuiſſe cauſas per ſolos teſtes de au-

de auditu in dubio virtutum; utque ceteras prætereamus, exemplum adeſt in cauſis SS. Bonaventuræ, Hyacinthi, Raymundi de Pennafort, Eliſabeth Reginæ Portugalliæ, Petri Regalati, & B. Gregorii X. Secundo, quia, etſi probationes virtutum aut Martyrii innitantur teſtibus de auditu, non idcirco aſſeri poteſt, cauſas Canonizationis expediri per teſtes de auditu, cum poſt approbationem virtutum ſuperſit dubium miraculorum, in quo teſtes de viſu proprio ſunt abſolute neceſſarii, ut *in cap. ſeq.* videbimus. Tertio, quia nulla uſque adhuc lata lex eſt, quæ in dubio virtutum aut miraculorum in ſpecie arceat probationem unice deſcendentem a teſtibus de auditu ab iis qui viderunt: in praxi enim utique id receptum eſt poſt decreta Urbani VIII. & Innocentii XI. ſed abſonum non eſt recedere a praxi, concurrentibus circumſtantiis ſuam originem & robur habentibus ab ejuſdem ſacræ Congregationis reſponſis & factis. Demum quia in cauſa Martyrum Gorcomienſium, etſi nullus adeſſet teſtis qui certa ſcientia viſus proprii deponeret de eorum Paſſione (ſolus enim erat Pontus Euterus, qui ab eorum conſortio recedens a Fide defecerat, quique verſibus Paſſionis hiſtoriam expoſuerat) quare Petrus Franciſcus de Rubeis tunc Fidei Promotor probationis inſufficientiam oppoſuerat: cum tamen reſponſum eſſet a Poſtulatoribus, plures adeſſe teſtes de auditu ab iis qui viderant, & de auditu etiam a nefariis qui Dei Servos trucidaverant, nec unquam de veritate Martyrii fuiſſe dubitatum, & publicam de eo famam ad ea uſque tempora viguiſſe tot teſtibus comprobatam, ut res in comperto poſita dicenda eſſet; ſacra ipſa Congregatio die 25. Septembris 1674. reſcripſit: *Conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii*.

16. Huic exemplo, dum fungebar munere Fidei Promotoris, mihi a Poſtulatoribus antea dictarum cauſarum oppoſito reſpondere conſueveram, id non prodeſſe, cum cauſa Beatorum Martyrum Gorcomienſium proceſſerit per viam caſus excepti, eo quod ſacra Congregatio die 3. Julii 1648. cenſuit in cauſa horum Martyrum, *dictum fuiſſe de caſu excepto a decretis ſanctiſſimæ Inquiſitionis*. At ut veritati obſequamur, ſciendum eſt, Mathiam Archiepiſcopum Meclinienſem, ratum ſibi permiſſum eſſe a ſacro Concilio Tridentino indulgere, ut Reliquiæ horum Martyrum poſſent ad publicam venerationem exponi, eas utique cenſuiſſe ad publicam venerationem exponendas; uti deſumitur ex ejus decreto edito die 16. Aprilis 1619. Archiepiſcopus autem Salernitanus Nuntius Apoſtolicus in Belgio eum admonuit, ſuæ facultatis fines exceſſiſſe; eo quia Concilium Tridentinum ſane ſibi vindicat locum in Reliquiis Sanctorum aut Beatorum, minime vero in Reliquiis eorum, qui adhuc in album Beatorum aut Sanctorum relati non ſunt. Id nempe colligitur ex epiſtola ejuſdem Nuntii ad ſacram Congregationem die 12. Maji 1621. Porro autem, cum in eadem epiſtola ſubdidiſſet, magnam in populis futuram eſſe commotionem, ſi cultus earum Reliquiarum amoveretur, ſacra Congregatio die 13. Novembris 1621. dixit, poſſe tolerari expoſitionem Reliquiarum jam factam, & die 3. Julii 1648. cenſuit, in hac eadem Martyrum cauſa doctum fuiſſe de caſu excepto a decretis Urbani VIII. ſicuti paullo ante dictum eſt. Sed, facta relatione Innocentio X. non fuit ab eo approbatum decretum ſacræ Congregationis, cum ita reſponderit: *Sanctitas ſua, improbata expoſitione aſſertarum Reliquiarum Novemdecim, qui dicuntur Martyres Gorcomienſes, facta præcedente decreto Archiepiſcopi Meclinienſis, ex cauſis bene viſis mandavit, ad ulteriora procedi, non obſtantibus decretis ſanctiſſimæ Inquiſitionis; Hac die 13. Julii 1649.* In cauſa ergo Martyrum Gorcomienſium nec doctum fuit de caſu excepto, nec reſponſum fuit, ut haberetur ratio cultus prædicti in dubio Martyrii: ſed ex hiſtoria Ponti Euteri una cum documentis ceteris, & teſtibus de auditu ab iis qui viderant, utpote rem evidenter certam & exploratam conſtituentibus, concurrente aſſenſu ſummi Pontificis, ut ad ulteriora procederetur, reſponſum eſt: *Conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii*.

17. Poſt hæc jam ſcripta legimus doctas animadverſiones ſupra citatas Archiepiſcopi Philippenſis Fidei Promotoris ſuper dubio virtutum in cauſa Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal, in qua quoad virtutes deficiunt teſtes de viſu proprio; & tamen (uti dictum eſt) ſignata fuit Commiſſio, non obſtante defectu a me oppoſito prædictorum teſtium de viſu examinatorum & examinandorum. In eis autem narrantur dubitationes a Conſultoribus excitatæ in præcedenti Congregatione antepræparatoria; deinde ſubditur, nullum conſtituendum eſſe momentum in Commiſſione ſignata, non obſtante notitia defectus teſtium de viſu, cum ad ſignaturam Commiſſionis nihil aliud requiratur, quam fama virtutum & miraculorum, una cum inſtantiis authenticarum perſonarum, & excluſione cujuſcumque inſuperabilis *obſtativi*, quod directe deſtruat virtutes. At pace tanti viri reſponſio hæc non evincit aſſumptum: ſi enim ſignatura Commiſſionis viam aperit ulteriori inquiſitioni auctoritate Apoſtolica faciendæ, inſuperabile *obſtativum* nedum erit illud quod obſtat excellentiæ & fulgori, (ut conſueto verbo utamur) relevantiæ virtutum, ſed etiam illud quod obſtat earum probationi. In quo proinde rerum themate ſibi iterum vindicat locum, id quod in ſuperioribus dictum eſt, ſcilicet aut Commiſſionem non debuiſſe ſignari, aut ſignatam prodeſſe poſſe Poſtulatoribus contendentibus, ſatis eſſe in ea & ſimilibus cauſis probationem deſumptam ex teſtibus de auditu ab iis qui viderunt, una cum Hiſtoricis & Scriptoribus ætatis ejuſdem.

18. Poſt hæc jam typis edita, cum Poſtulatores cauſæ Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal progredi voluiſſent ad proponendum in ſacra Congregatione dubium de virtutibus, & merito timuiſſent, ne defectus teſtium de viſu in proceſſibus tum ordinario, tum Apoſtolico favorabilem poſſent retardare reſolutionem, ſummo Pontifici Clementi XII. ſupplicem libellum exhibuerunt, in quo, poſt expoſitum Sanctitati Suæ Cauſæ ſtatum, item oppoſitionem a me, dum Fidei Promotor eram, factam ob defectum teſtium de viſu, eamque minime obſtitiſſe Signaturæ Commiſſionis introductionis cauſæ, inſtiterunt ut haberetur Particularis Congregatio cum interventu Secretarii Congregationis Sacrorum Rituum, & Fidei Promotoris, in qua ſtricte examinaretur, an poſſet in cauſa ad ulteriora procedi.

19. Annuit Sanctiſſimus petitis, uti colligitur ex decretis editis die 27. Martii, & die 14. Aprilis 1734. ſed inſtantibus deinde Poſtulatoribus, ut examen hujus articuli ad Sacrorum Rituum Congregationem Ordinariam remitteretur, annuente Sanctitate Sua huic novæ petitioni, uti deſumitur ex decreto edito die 12. Januar. 1737. articuli examen ad eamdem delatum eſt.

20. Porro Poſtulatores magnam vim conſtituerunt in atteſtationibus Sancti Franciſci Saleſii, & tunc Beati, nunc Sancti Vincentii a Paulo de Virtutibus Servæ Dei, quarum notitiam, non perfunctorie, ſed diligentiſſime, dum vixerant, hauſerant; in nonnullis teſtibus examinatis in cauſa Canonizationis Sancti Franciſci Saleſii, qui teſtimonium ferentes de ejus virtutibus, virtutes quoque enarrarunt Servæ Dei, ejus Diſcipulæ amatiſſimæ; in teſtibus de auditu a videntibus, examinatis in proceſſu ejuſdem Servæ Dei, & in narrationibus hiſtoricis de ejus vita conſcripta a nonullis fœminis Religioſis, quæ affidue cum ea fuerant verſatæ; hinc inferentes, dici non poſſe, in cauſa deeſſe teſtes de viſu.

21. Carolus Albertus Archiepiſcopus Philippenſis, olim Fidei Promotor, ratione Officii ſuas propoſuit Animadverſiones, ſtrenue opponendo deficientiam teſtium de viſu judicialiter examinatorum præviis neceſſariis interrogatoriis: & in eo quod attinet ad memoratas atteſtationes, & hiſtorias, dixit, eas eſſe probationes extrajudiciales; & in eo quod ſpectat ad teſtes proceſſus Cauſæ Sancti Franciſci Saleſii, ſubdidit, eos quodammodo per tranſennam, nec ullis præcedentibus particularibus interrogatoriis nonnulla dixiſſe de Virtutibus Servæ Dei.

22. Verum ſacrorum rituum Congregatio ordinaria, cum reputaſſet, citra ullam Poſtulatorum culpam non fuiſſe tempore & loco examinatos teſtes de viſu; præterea, urgentibus Poſtulatoribus, pro cauſæ introductione fuiſſe defectum hunc oppoſitum, & tamen neglectam fuiſſe oppoſitionem ſub certa ſpe documenta examinandi, quæ a Poſtulatoribus innuebantur, videlicet atteſtationes S. Franciſci Saleſii, & B. Vincentii a Paulo, & hiſtoricas narrationes conſcriptas a Monialibus contemporalibus & fide dignis, e quibus omnibus validiſſimum deſumebatur adminiculum, præter teſtes examinatos in cauſa Sancti Franciſci Saleſii, pro teſtibus de auditu, & de auditu a videntibus in cauſa Servæ Dei, cenſuit, in ea procedendum eſſe ad ulteriora: ex quo ſacræ Congregationis judicio tum Poſtulatores, tum Conſultores normam deſumere poſſunt, quid proponendum & quid attendendum ſit, cum proponitur cauſa procedens per viam non cultus, in qua deficiant teſtes de viſu. En verba decreti.

Gebenn.

Gebennen. Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal primæ Monialis & Superioriſſæ Ordinis Monialium a Viſitatione S. Mariæ nuncupat.

Propoſita per Eminentiſs. & Reverendiſs. D. Cardinalem Ottobonum in vim reſcripti SS. D. N. Clementis Papæ XII. cauſa Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Joannæ Franciſcæ Fremiot de Chantal prædictæ ſuper puncto probationum; ſacra eadem Congregatio, audito prius in ſcriptis & in voce R. P. D. Ludovico de Valentibus Fidei Promotore, reſcribendum cenſuit, in caſu de quo agitur, poſſe procedi ad ulteriora, ſi Sanctiſs. D. N. viſum fuerit. Die 16. Februarii 1737.

Factaque deinde per me Secretarium de prædictis Sanctiſſimo Domino noſtro relatione, Sanctitas ſua benigne annuit. Die 20. ejuſdem menſis Februarii 1737.

23. Conſimile quoque prodiit decretum in cauſa Ven. Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani patritii Veneti Congregationis Somaſchæ Fundatoris, de qua *in hoc eod. cap. num.* 14. Urgentibus enim Poſtulatoribus pro virtutum approbatione, quamvis in ea deficerent teſtes de viſu, tum propter antiquitatem cultus, licet ſublati; tum propter reſcripta ſacræ Congregationis, in quibus dictum fuit, ejuſdem cultus habendam eſſe rationem in diſcuſſione virtutum, & aliud ſpecialius ſan. mem. Benedicti XIII. ut in cauſa Servi Dei Hieronymi procederetur, ſicut in cauſis in quibus cultus immemorabilis fuit approbatus; tum demum quia non deerant monumenta contemporalia & aliqui teſtes de auditu a videntibus, decretum tandem prodiit his verbis: *Examinata in Congregationibus ſacrorum rituum antepræparatoria, & præparatoria, cauſa Beatificationis & Canonizationis Ven. Servi Dei Hieronymi Æmiliani patritii Veneti & Congregationis Somaſchæ Fundatoris, ſuper infraſcripto dubio, An conſtet de virtutibus Theologalibus & Cardinalibus, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum de quo agitur, tandem die 30. Aprilis proxime præteriti coram SS. D. N. Clemente Papa XII. alia quæ ſupererat Congregatio eorumdem ſacrorum rituum generalis coacta fuit, in qua Reverendiſs. D. Cardinalis Porzia, vice & nomine Reverendiſs. D. Cardinalis Ottoboni abſentis, hujuſmodi cauſæ Ponentis, ſupradictum dubium propoſuit: Sanctitas vero ſua auditis tum DD. Conſultorum, tum Reverendiſs. DD. Cardinalium ſuffragiis, nil ea die decernere, ſed reſolutionem differre exiſtimavit; ut prius tam propriis quam aliorum precibus ad Deum effuſis, in tam gravi deliberatione Spiritus Sancti lumen imploraret. Iis itaque abunde peractis, infraſcripta die Divo Bartholomæo Apoſtolo ſacra, in cujus eccleſia terræ Somaſchæ, diœceſis Mediolanen. corpus ipſius Ven. Servi Dei quieſcit, idem Sanctiſſimus Dominus noſter, accitis coram ſe R. P. Ludovico de Valentibus Fidei Promotore, & me infraſcripto præfatæ Congregationis Secretario, ſuper propoſito dubio reſponſum affirmativum promulgari mandavit; ſcilicet, Conſtare de virtutibus ipſius Ven. Servi Dei Hieronymi Æmiliani, tam Theologalibus, Fide, Spe, & Charitate, quam Cardinalibus, Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, & Temperantia, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum de quo agitur. Et ita &c. Die 25. Auguſti 1737.*

24. Poſt noſtram ad ſummum Pontificatum aſſumptionem, coram Nobis in Congregatione generali ſacrorum rituum propoſita eſt cauſa Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli die 21. Martii 1741. ſuper dubio virtutum, & pro earum probatione non aderant niſi teſtes de auditu, multis tamen formis adminiculati, & cauſa procedebat per viam non cultus. Omnes fere Conſultores & Cardinales ſuis ſuffragiis pro earum probatione & approbatione uniforme judicium tulerunt; Noſque ipſi poſt maturum examen die 23. Aprilis 1741. decretum edidimus, in quo declaravimus, virtutes prædictas ita eſſe probatas, ut tuto deveniri poſſet ad ulteriora, ideſt ad diſcuſſionem miraculorum. Aliud ſubinde, ut huic controverſiæ finis imponeretur, eadem die edidimus generale decretum, in quo primo confirmavimus praxim admittendi probationes ſubſidiarias per teſtes de auditu, in genere tamen ſuo perfectas ſuper dubio virtutum aut Martyrii, cum agitur de cauſis procedentibus per viam cultus immemorabilis, aut caſus excepti: ſecundo, ſtatuimus, hoc ipſum genus probationis ſubſidiariæ admitti poſſe in cauſis procedentibus per viam non cultus in dubio virtutum & Martyrii, ſi ſine culpa Poſtulatorum teſtes de viſu haberi non potuerunt, & ſi ex omnibus probationibus ſubſidiariis ſimul junctis moralis conſurgat certitudo virtutum aut Martyrii: tertio, in cauſis procedentibus per viam cultus immemorabilis, aut indulti Apoſtolici, duo miracula (ut antea) non ſufficere, probatis virtutibus vel Martyrio, pro impetranda Canonizatione, ſed quatuor eſſe neceſſaria: quarto, in cauſis procedentibus per viam non cultus, & in quibus virtutes aut Martyrium fuerunt probata per probationes directas & per teſtes de viſu, duo miracula (ut antea) ſufficere pro Beatificatione, & duo alia quæ ſupervenerint, pro Canonizatione: quinto, in iiſdem cauſis procedentibus per viam non cultus, ſi virtutes aut Martyrium probata ſint per teſtes de auditu & probationes ſubſidiarias, non ſufficere duo miracula pro Beatificatione, ſed quatuor eſſe omnino neceſſaria, & præter hæc, alia duo quæ poſt indultam Beatificationem ſupervenerint, pro impetranda Canonizatione: ultimo miracula ſemper, & in quacumque cauſa debere probari per teſtes de viſu, de quo etiam in capite ſubſequenti. Diebuſque elapſis coram Nobis propoſita in Congregatione generali Sacrorum rituum cauſa ſuper martyrio & cauſa martyrii Ignatii Azevedi & aliorum triginta novem e Societate Jeſu, cauſa inquam procedente per viam non cultus, & in qua ſolæ aderant ſubſidiariæ probationes, iiſdemque recognitis in genere ſuo perfectis, aliiſque ponderatis circumſtantiis in decreto legendis, decretum edidimus, de quo in ultimo hujus capitis paragrapho.

25. En verba decretorum.

Neapolitana Beatificationis & Canonizationis Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Clericorum Regularium Minorum Fundatoris.

Propoſita nuper in Congregatione generali coram SS. D. N. Benedicto Papa XIV. ſub die vigeſima prima Martii proxime præteriti per Reverendiſs. D. Cardinalem Bellugam Relatorem deputatum cauſa Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Fundatoris Clericorum Regularium Minorum ſuper dubio: An conſtet de virtutibus Theologalibus Fide, Spe, & Charitate, & Cardinalibus Prudentia, Juſtitia, Fortitudine, ac Temperantia, earumque annexis in gradu heroico, in caſu & ad effectum &c. Sanctitas ſua, perlectis relatiſque omnium Conſultorum, & auditis Reverendiſs. Cardinal. ſuffragiis, tunc quidem reſponſum cenſuit differendum, ut in tam gravi re Dei etiam conſilium & ſuis & aliorum precibus exquireret: poſtmodum autem celebrato hac etiam de cauſa ſacroſancto Miſſæ ſacrificio, accitiſque coram ſe R. P. D. Promotore Fidei, meque infraſcripto Secretario, ejuſdem ſacræ Congregationis ſententiam approbando declaravit: virtutes prædictas ita probari, ut tuto deveniri poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem miraculorum, in caſu & ad effectum &c. Sed cum ex teſtibus de auditu tantum, multiformiter licet adminiculatis, fuerint probatæ; ut, quod virtutum probationi deſuit, miraculorum eas confirmantium probatione ſuppleatur, ad Servi Dei Beatificationem non ante deveniendum eſſe cenſuit, quam miracula omnino quatuor probentur ex teſtibus de viſu, atque approbentur, juxta formam infraſcripti decreti generalis eam ob rem editi hac ipſa die Dominica tertia poſt Paſcha 23. Aprilis 1741.

DECRETUM GENERALE.

Cum in Congregatione generali habita coram SS. D. N. Benedicto Papa XIV. die vigeſima prima Martii proxime præteriti, occaſione agendi de virtutibus Ven. Servi Dei Franciſci Caraccioli Congregationis Clericorum Regularium Minorum Fundatoris, earumque ſufficienti probatione generatim etiam quæſitum atque acriter diſputatum fuerit, poſſentne unquam aut deberent haberi ſatis probatæ ad effectum, de quo agitur, virtutes alicujus ſine ullis teſtibus de viſu; Sanctitas ſua, perlectis Conſultorum, & auditis Reverendiſs. Cardinalium tunc ſuffragiis, reque poſtea ſecum aliis etiam mature perpenſa & pertractata, ad ambages quaſcumque certa & clara lege deſuper tollendas, ita cenſuit diſtinguendum.

Ut in cauſis Beatorum procedentibus per viam cultus ſive a Sede Apoſtolica indulti, ſive per tempus immemorabile delati, non recedatur ab antiqua praxi admittendi virtutum aut Martyrii probationem, quam vocant ſubſidiariam, conflatam ex teſtibus quidem tantum de auditu quandoque a videntibus, quandoque non, ſed variis tamen roboratam adminiculis, ad faciendam viro prudenti ac de re gravi judicaturo auctoritatem & fidem idoneis, ad quæ rite colligenda & ſeligenda ſunt a Majoribus noſtris litteræ & proceſſus compulſoriales ordinati: cum æquum ſit, & antiquitatis & cultus haberi rationem; neque ne-

gari poſſit quin magnum ſanctitatis argumentum ſit, quod quis colatur propter ſanctitatem. Tametſi etiam in Beatis, & antiquis, ubi teſtes de viſu habeantur vel haberi poſſint, ex his, & non ex ſolis teſtibus de auditu, eorum virtutes aut Martyrium (quemadmodum & in variis hujuſmodi cauſis factum eſt) probari debent.

Ex quadam etiam æquitate, ne interdum ſcilicet contingat, cauſas, Dei atque hominum judicio ceteroquin promoveri dignas, ex ſolo teſtium de viſu quandoque non culpabili defectu, jacere omnino & perpetuo derelictas; præſertim cum, neque raro, claris de cælo ſignis & prodigiis auditur Deus hujuſmodi defectu non attento, amicum ſuum, ut ſuperius aſcendat, invitare: poſſit eadem ſubſidiaria probatio admitti & in cauſis ſimplicium Dei Servorum per viam non cultus procedentibus: quando tamen non conſtiterit, primos auctoritate ordinaria proceſſus fuiſſe dolo malo aut culpabili negligentia tamdiu dilatos, donec teſtes de viſu nulli ſupereſſent; & quando etiam, comperto ejuſmodi teſtium defectu, ſacræ tamen Congregationis conſilio ſignata cauſæ fuerit commiſſio, & litteræ remiſſoriales ad proceſſus auctoritate Apoſtolica faciendos expeditæ, nulla cum ſpe teſtium de viſu in ipſis audiendorum.

Atque in his cauſis deinde ſuffragium laturi ubi ex dicta probatione ſubſidiaria, omnibus ſimul rite & recte penſatis, talis ac tanta (ipſorum Judicio) exſurgat veri Martyrii, aut virtutum heroicarum moralis (ut ajunt) certitudo, qua non impoſſibile quidem, ſed imprudens (ipſorum pariter ſententia) reddat judicium de oppoſito; ne qua ex diverſitate reſpondendi oriatur deinde ſententiarum ambiguitas, hac ferme formula reſpondeant ſeu reſcribant: virtutes in gradu heroico, aut Martyrium ita probari, ut tuto procedi poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem miraculorum, in caſu & ad effectum, de quo agitur.

Simul tamen, ne juris rigor in his cauſis adhiberi nedum ſolitus, ſed & neceſſarius, ullo pacto relaxetur: ſed quod ex humano teſtimonio deerit, Divino compenſetur: miracula primum quidem quacumque in cauſa ſive Beatorum ad Canonizationem, ſive Servorum Dei ad Beatificationem, nonniſi ex teſtibus de viſu quoad ſubſtantiam approbentur; nulla ratione habita illorum, quæ in proceſſu ex ſolis teſtibus de auditu depoſita, & quantiſcumque documentis confirmata perlegantur: cum nova alia ſubinde miracula, teſtibus de viſu plene comprobata, poſſint quotidie, ſi Deus voluerit, ſupervenire.

Deinde vero cum in cauſis Beatorum per viam cultus immemorabilis, aut indulti procedentibus, de ſtylo præſenti ſit, ut approbato jam ex teſtibus de auditu (ut ſupra dictum eſt) adminiculatis Martyrio aut virtutibus in gradu heroico, ex duobus deinde miraculis ad ſolemnem eorum Canonizationem deveniatur; in poſterum non duo, ut hactenus, ſed quatuor ad eorum Canonizationem probari debeant miracula, & quidem (ut dictum eſt) ex teſtibus de viſu.

In cauſis autem ſimplicium Servorum Dei procedentibus per viam non cultus ſervetur quidem qui jampridem invaluit mos, ut probatis ex teſtibus de viſu virtutibus, & duobus deinde miraculis ad Beatificationem procedatur. At ubi virtutes aut Martyrium ex teſtibus de auditu (ut ſupra) fuerint probatæ; non duo, ut hactenus, ſed quatuor omnino ad Beatificationem, ac deinde duo alia poſt illam facta, ut moris eſt, ad eorum Canonizationem ex teſtibus pariter de viſu debeant approbari. Atque ita ſervandum Sanctitas ſua cenſuit, decrevit, & mandavit hac die 23. Aprilis 1741.

Braſilien. Beatificationis & Canonizationis ſeu Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Ignatii de Azevedo & aliorum triginta novem e Societate Jeſu.

26. CUM in cauſa Venerabilium Dei Servorum Ignatii de Azevedo provinciæ Braſiliæ Præpoſiti, ac triginta novem aliorum e Societate Jeſu die 15. Julii 1570. dum in Braſiliam Evangelii prædicandi cauſa a S. Franciſco Borgia miſſi navigarent, ante inſulam Palmæ ab impiis Calviniſtis in odium Catholicæ Fidei ac Sedis Apoſtolicæ variis modis occiſorum, relato jampridem per clar. mem. Cardinalem de Torres proceſſu deſuper auctoritate ordinaria confecto, ſacrorum rituum Congregatio die 20. Maji 1628. communi omnium conſenſu & voto ad ſpecialem Martyrii ejuſque cauſæ inquiſitionem, abſque aliis proceſſibus in genere, tam in Curia quam extra illam deveniri poſſe cenſuerit; reque ipſa, ſublata de medio per clar. mem. Cardinalis de Lugo tunc ſacræ Theologiæ Profeſſoris, aliorumque inſignium Theologorum reſponſiones oppoſitione de voluntariedate Martyrii, ab extra, & non a Promotore Fidei tunc excitata, die 12. Maji ejuſdem anni 1628. litteras remiſſoriales expediverit ad quatuor proceſſus in ſpecie ſuper Martyrii ejuſdem cauſa, & ſignis ſeu miraculis, auctoritate Apoſtolica extra Curiam Babiæ in Braſilia, & Bracharæ, Conimbricæ, & Eboræ in Luſitania faciendos, in Curia vero duos alios, unum die 15. Decembris 1640. Sanctiſſimi tunc Provicario clar. mem. Cardinali Sancti Honuphrii, ſive Illuſtriſſ. DD. Octavio Corſino Archiepiſcopo Tarſenſi, Lælio Falconerio Epiſcopo Thebarum, & Joanni Baptiſtæ Alterio Epiſcopo Camerinenſi, atque alterum die 24. Januarii 1665. clar. mem. item Vicario Cardinali Ginetto, ſive Illuſtriſſ. DD. Jacobo Theodulo Archiepiſcopo Amalphitano, Joanni Antonio Capoblanco Epiſcopo Syracuſano, & Camillo Piazzæ Epiſcopo Dragonenſi pariter ſubdelegatis commiſerit formandos.*

Ac poſt remotum anno 1625. cultum publicum eo uſque Servis Dei, Ordinariorum & Sedis etiam Apoſtolicæ tolerantia, exhibitum, dicto ad relationem clar. mem. Antonii Cardinalis Barberini die 15. Septembris 1640. conſtare de paritione decretis de non cultu; poſtque admiſſam die 13. Julii 1649. referente clar. mem. Cardinali Columna, per ſacram Congregationem, ſignatamque manu fel. record. Innocentii Papæ X. Commiſſionem reaſſumptivam cauſæ in ſtatu ac terminis, in quibus tunc reperiebatur, approbata die 31. Auguſti 1669. ad relationem clar. mem. Sigiſmundi Cardinalis Chiſii validitate utriuſque proceſſus Romani, ſanatiſque 21. Januarii 1671. per ſan. mem. Clementem Papam X. defectibus quibuſdam in ſupradictis quatuor proceſſibus Braſiliæ ac Luſitaniæ; die 2. Maji ſubſecuti, ex indulto ſpeciali per Oratorem Sereniſſ. Regis Portugalliæ Comitem de Prado Marchionem de Minas impetrato, propoſitum a clar. mem. Cardinali Roſpilioſio fuerit in Congregatione præparatoria dubium de Martyrio & ejus cauſa, complicatum cum dubio de ſignis ſeu miraculis: auditaque poſtridie relatione, Pontifex reſponderit, propoſitionem cauſæ in Congregatione generali differendam eſſe, ad coadjuvandas & dilucidandas probationes.

Iſtis autem magnopere poſtea illuſtratis & corroboratis in altera præparatoria, quæ die 28. Martii 1719. coram undecim Reverendiſs. Cardinalibus eſt habita, ſeparatim a ſignis ſeu miraculis propoſitum a clar. mem. Cardinali Ottobono fuerit dubium de Martyrio ejuſque cauſa, cum opportunis animadverſionibus SS. D. N. Benedicti Papæ XIV. tunc Fidei Promotoris, qui ſtatim deinde dandas cenſuit, deditque poſtremas animadverſiones ſuas pro Congregatione generali; hæc autem Divino conſilio factum ſit, ut coram ipſomet jam ſummo Pontifice nuper, nimirum die 4. Septembris decurrentis, fuerit habenda: propoſitoque in ea per Reverendiſs. D. Alexandrum Cardinalem Albanum dubio cum hodierno Fidei Promotore R. P. Ludovico de Valentibus antea concordato: An conſtet de Martyrio & cauſa Martyrii, in caſu & ad effectum, de quo agitur, idem Sanctiſs. Dominus noſter, perlectis relatiſque Conſultorum, & auditis Reverendiſs. Cardinalium concordibus ſuffragiis, tunc quidem diſtulerit reſponſum, donec in re tam gravi prius Dei conſilium ſuis & aliorum precibus exquireret.

Nunc denique ſacroſancto Miſſæ ſacrificio in templo S. Andreæ in Quirinali ad majorem aram ante Imaginem S. Franciſci Borgiæ (ut lumen a Deo per illum imploraret, qui horum in obitu Servorum Dei conſultus, an orandum pro illis eſſet ac ſolita pro mortuis ſuffragia perſolvenda; de Patrum ſibi tunc Societati univerſæ præpoſito aſſiſtentium conſilio reſpondit, pro quadraginta utpote Martyribus orandum non videri) celebrato; attentaque potiſſimum in cauſa hac (ultra perfectam in genere ſuo ſubſidiariam, quam vocant, Martyrii probationem) antiquitate ipſius, & circumſtantia cultus publici his Dei Servis a die obitus eorum uſque ad fel. record. Urbani Papæ VIII. decreta exhibiti (quæ duo hac in cauſa ſuffragaturis ſan. mem. Clemens Papa XI. die 8. Aprilis 1704. peculiari reſcripto præſcripſit attendenda) pii etiam Sereniſs. D. Joannis V. Regis Portugalliæ precibus per datas nuper Sanctitati ſuæ litteras expreſſis benigne inclinatur: memorato Fidei Promotore, meque infraſcripto Congregationis Secretario coram accitis, ejuſdem ſacræ Congregationis ſententiam approbando, declaravit, in cauſa Venerabilium Dei Servorum Ignatii de Azevedo ac triginta novem Sociorum ejus, Martyrium & Martyrii cauſam ita probari, ut tuto procedi poſſit ad ulteriora, nimirum ad diſcuſſionem ſignorum ſeu miraculorum juxta formam decreti generalis die 23. Aprilis 1741. editi: atque ad eorum præcipue, qui Catholicæ Fidei qua plantandæ, qua propagandæ, qua defendendæ cauſa inter barbaros Idololatras, aut perfidos Hæreticos in

eos in assiduo vitæ periculo versantur, solatium non minus quam incitamentum, & decus etiam insigne Nationis ac Religionis, quam prædicti Servi Dei sortiti ac professi sunt, de Sede Apostolica & de Fide Catholica optime meritæ, utpote quam fuso largiter non sudore modo, verum etiam, ubi opus est, sanguine fortiter tuetur, præsenti Declarationis decretum in lucem edi ac publicari mandavit hac die S. Matthæo Apostolo sacra 21. Septembris 1742.

CAPUT QUARTUM.

De sententia Congregationis sacrorum rituum, & de præsenti Sedis Apostolicæ praxi quoad testes de auditu, cum agitur de miraculis; & quoad testes singulares, quando agitur de virtutibus, aut de miraculis in causis Beatificationis & Canonizationis.

1. ACTUM est *in capite præcedenti* de probatione virtutum; nunc agendum est de probatione miraculorum, & inquirendum, utrum (saltem in antiquis) probari possint per testes de auditu, vel per unum testem de visu & alios de auditu, an potius necesse sit juxta præsentem sacræ Congregationis praxim, ut per testes conteſtes de visu comprobentur. Jam alibi visum est, summum Pontificem Urbanum Papam II. sic respondisse Benedicto Abbati Canonizationem Beati Gurloesii sive Guolgosii postulanti, uti legitur *to. 4. Galliæ Christianæ antiquior. edit. an. 1656. pag. 553. Porro, quod de Beati Gurloesii celebratione ab auctoritate nostra judicium expetisti, non eadem potuit facilitate concedi: non enim Sanctorum quisque debet canonibus admisceri, nisi & testes adsint, qui ejus miracula visa suis oculis attestentur, & plenariæ Synodi communi firmetur assensu.* Quæ verba sic illustrat sæpe memoratus Pater Christianus Lupus (*in Concilia provincialia & generalia tom. 3. pag. 569. antiquior. edit.*): *Per oculatos testes probata miracula merito requisivit Urbanus II. Hinc duos Cardinales, qui in canonizandi Sancti Imperatoris Henrici miracula inquirerent ab ejusmodi testibus, Eugenius III. legavit in Germaniam. Agitur enim hic de declarando occultissimo in defunctum hominem Divino judicio, quod sine Divina, quæ passim per miracula fit, attestatione non posse fieri, est manifestum. Miracula sunt Divinæ Majestatis ad nos loquela.*

2. Concors est etiam sacræ Congregationis observantia, teste Cardinali de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. art. 25. §. 4. num. 1119. & seqq.* cujus dicto multum deferendum est, cum plurimum annorum spatio sacrorum rituum Congregationi interfuerit uti Consultor & uti Cardinalis. Sic enim præmittit: *Ultima autem primi argumenti consequentia, quod multo minus possit extendi ad probanda miracula, sic probo. Primo, quia causæ Ecclesiasticæ per Canones judicandæ sunt, ex Julio I. in epistola ad Orientales: Canones autem statuunt, omnia esse probanda per testes de visu (excepta causa affinitatis & consanguinitatis) ut late patuit in §. 2. Secundo, Doctores pro testibus de auditu alieno in antiquis docent, quod, si agitur de alterius præjudicio, non sufficiunt: sed in probatione miraculi agitur de alterius præjudicio, quia de deceptione Ecclesiæ in re gravissima, & ex majoribus. Tertio, nullus concedit, in causa criminali admittendos esse testes de audito: ergo neque in causa probandi miraculi; est enim gravior quam criminalis, quia hic fieret præjudicium uni personæ vel familiæ, in causa miraculi fieret præjudicium Ecclesiæ & religioni. Quarto, miraculi probatio est fundamentum decreti Canonizationis: ergo debet esse major, quæ fieri potest inter homines. Antecedens probatur. Quamvis pro Canonizatione sit necessarium probare virtutes in vita, & miracula post mortem, ut sæpe probatum est ex Constitutionibus diversorum Pontificum; si tamen daretur casus, quod de virtutibus alicujus non haberetur notitia, quia antiquus, & nullus scripsit ejus gesta, tamen post mortem miracula patraverint in ejus sepulchro, vel ad invocationem, aut contactum Reliquiarum illius, hæc sufficerent ad canonizandum. Prima consequentia probatur, si enim adhibeantur testimonia de auditu alieno, non curatur omnimoda certitudo moralis quæ haberi potest inter homines, & Ecclesia videretur tentare Deum, ut vellet confirmare, seu potius assistere illi ad faciendum decretum de canonizando, non præmissa diligentia summa quæ fieri potest inter homines, sed ea solum, cui potest facile subesse deceptio; quia vel postremus auditor qui deponit, vel aliquis intermedius ex præcedentibus rem auditam ut incertam, narravit ut certam; vel ipse primus qui dixit, fortasse non vidit, sed, sicut regulariter accidit, ipse quoque ex rumore, vel dicto incerti auctoris scivit & dixit, & ita nullum adest solidum fundamentum, quod saltem primus viderit; vel ipso alicujus Servi Dei devotus aliqua in ejus honorem dixit, quæ probabiliter accidisse tenebat: igitur nunquam admittenda est hæc per auditum probatio, cujuscumque sint conditionis testes & cum quibusvis circumstantiis.* Transit deinde ad praxim hujus sacræ Congregationis *num. 1120.* atque ita subdit: *Probatur secundo ex praxi sacræ Congregationis rituum, cui tot annis inservio: nunquam enim testes de auditu admissi sunt ad probanda miracula, etiam antiqua. Vidi multum laboratum in causa B. Joannis de Capistrano pro antiquis miraculis sic probatis, immo & cum fama & historiis, neque tamen admissis: multum pariter in aliis tribus vel quatuor causis antiquorum miraculorum, quæ per famam & per testes de auditu eorum qui viderant miracula, &, quod plus est, etiam cum uno teste de visu illis adjuncto: nec tamen admissa fuere. Quid clarius?*

3. Ad rem de qua agimus, plura adhuc subduntur a Patre Matthæuccio olim Consultore sacræ Congregationis *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 5. §. 3. num. 19. Extrema autem miraculi non probant testes de auditu alieno ex communi regula, quod de certa scientia deponere non possunt: quia actu non interfuerunt &c.* & num. 20. *Et procedit etiam, si versemur in antiquis:* Et rursus *num. 24. Nec concludentem probationem inducit testis de auditu alieno conjunctus cum teste deponente de visu super miraculo. Non enim probatio est plena, & juxta legem Divinam & Canonicam &c. Nec testis de visu facit, ut alterius probatio, quæ de se non sufficit, sufficiat & reddatur semiplena, sed remanet illa de visu in suo gradu semiplene, & alia de auditu tanquam adminiculum. Quapropter non est recipienda opinio Doctorum & Canonistarum qui scripserunt, testibus de auditu probari in antiquis miracula, cum non procedant in hujusmodi causis gravissimis secundum legem Canonicam & Divinam, nec servent stylum & praxim Apostolicæ Sedis, quæ semper in dictis causis summum rigorem & maximas diligentias servavit.* Me autem tamquam Fidei Promotore sæpius opponente in causis procedentibus per viam non cultus, in quibus pro virtutibus probandis afferebantur testes de auditu, probationem per testes de auditu sive proprio sive alieno non sufficere in causis Beatificationis & Canonizationis, sed probationem debere constitui in testibus de visu; responsum fuit a Postulatoribus, hæc & similia sibi vindicare locum non in probatione virtutum, sed in probatione miraculorum, tum quia, ut ipsi sibi blandiebantur, lata lex est de testibus de visu in probatione miraculorum, sive causa procedat per viam non cultus, sive per viam casus excepti, non vero in probatione virtutum, etiamsi causa procedat per viam non cultus; tum quia nova miracula supervenire possunt, si antiquorum probatio deficiat, quod in virtutibus contingere non potest.

4. Explicata quæstione de testibus de auditu, supereſt, ut verba habeantur de testibus singularibus singularitate *adminiculativa*, non adversativa, ut supra expositum est: & licet prius agendum esset de virtutibus & Martyrio, deinde de miraculis, cum tamen in antecedenti paragrapho sermo habitus sit de miraculis, eamdem miraculorum materiam prosequemur, deinde transitus fiet ad virtutes & ad Martyrium.

5. Miracula in causis Beatificationis & Canonizationis perpenduntur & examinantur, si res sit de causis procedentibus per viam non cultus, ante Beatificationem; tum post Beatificationem perpenduntur & examinantur ea quæ supervenerunt, ut obtineri valeat Canonizatio: in causis autem procedentibus per viam casus excepti miracula perpenduntur & examinantur, quæ post indultam venerationem supervenerunt. Porro, quamvis dubium proponatur, an constet de miraculis, in individuo tamen assumitur examen, an hoc aut illud excesserit fines naturæ, ita ut inter miracula sit recensendum. Quapropter, cum non agatur de fama miraculorum, sed an hoc aut illud factum miraculo sit adscribendum; nec

nec ullo modo exaggerata juris regula de conjungendis probationibus imperfectis, cum res eſt de probando genere, aptari poſſit judicio, quod in cauſis Beatificationis & Canonizationis particulariter aſſumitur ſuper dubio miraculorum: concors eſt tum Scriptorum, tum ſacræ Congregationis ſententia, in unoquoque miraculo requiri teſtes conteſtes, nec ſufficere, ſi unus teſtis deponat de uno miraculo, alius de alio. Ita reſpondent antiquiores, Antonius a Butrio, Felinus, & Marianus Socinus, quorum verba hic ſubnectuntur. Antonius a Butrio *in cap. Cum oporteat, ſub n. 20. de accuſat. Idem tenuit Vincentius ... & recitat Archidiac. & unde dicit, quod teſtes non probant, ſi dicant talem Sanctum, & unus dicit, quia liberavit talem de arido pede, & alter, quod alterum de oculo &c. Si autem cauſæ ſe habent ad totum, quia non inferunt ut partes, ſed ut cauſæ multiplicantes idem totum in ſpecie, tunc non probant; ut in exemplo de miraculis, quia quodlibet de per ſe infert unum miraculum totum.* Felin. *in cap. Licet ex quadam ſub n. 2. col. 810. de teſtib. & atteſtat. Et ideo, ſi unus teſtis dicit, quod talis fecit miracula, quia vidit eum ſanantem cæcum, alius dicit, quod liberavit claudum; iſti non probant, etiamſi eſſent mille, quorum quilibet atteſtaretur de uno miraculo ....quia iſti actus multiplicati, de quorum quolibet conſtaret per duos teſtes, bene probarent, quem feciſſe miracula; ſed, ex quo nullus de illis actibus probatur plene, ſed quilibet habet teſtem unicum, & non agitur de univerſali probando, ſed ut habeatur certitudo de aliquibus miraculis, non poſſunt dici conteſtes.* Marianus Socinus *in cap. Qualiter & quando 24. ſub n. 583. de accuſat. Et adverte pro declaratione, quia aliud eſt velle probare T. homicidam S. & aliud eſt velle probare, quod T. ſit homicidioſus, hoc eſt, quod in eo ineſt qualitas viri ſanguinolenti. Item aliud eſt velle probare, quod Frater Bernardinus fecit tale miraculum, quia unuſquiſque teſtis debet deponere de illo, & aliud eſt probare, quod ſit vir miraculoſus, ita quod hæc qualitas faciendi miracula ſit in eo; nam in prædictis caſibus & ſimilibus probatur qualitas per pluritatem miraculorum, & quanto magis multiplicantur, tanto melius probatur, quod quæritur.* Ita quoque reſpondent recentiores, Rocca *de Canonizat. SS. cap. 32.* ubi agit de probatione miraculorum: *Teſtes inſuper in hanc rem tam gravem & arduam adhibendi ſunt de ſingulis eorumdem miraculorum circumſtantiis diligenter interrogati; qui, ut clariorem veritatis rerumque geſtarum teſtificationem efficiant, conteſtes de una & eadem re eſſe debent, & plures quidem: ſi enim unus de re ſingulari, alter vero de re teſtetur altera, tanquam teſtes ſingulares, ut juris Peritiſſimis placet, nihil profecto probant.* Caſtellinus *de dilat. Canonizat. Sanctorum, pag. 94. Animadvertunt quoque, & optime, quod ſi unus teſtis deponat de uno miraculo, alius vero de alio miraculo, illorum probatio non admittitur tanquam ſufficiens, præſertim in maximo Canonizationis negotio: & ratio eſt, quam communiter aſſignant Juriſtæ, quia quælibet prædictorum teſtium probatio tendit non ad unum & ad idem, ſed ad diverſa.* Matthæuccius *in oper. cit. tit. 3. cap. 5. §. 2. n. 29.* ubi ait, ab hac ſententia recedendum non eſſe in negotio Canonizationis arduo, & magni ponderis. Procuratores quidem & Advocati patrocinium præſtantes cauſis Beatificationis & Canonizationis in ſuis ſcripturis aliquando dixerunt, mitius & per leviores probationes eſſe procedendum, cum agitur de miraculis Beatificati ad impetrandam Canonizationem directis, quam quando agitur de miraculis pro Beatificatione obtinenda. Sed, cum ipſe tanquam Fidei Promotor in meis animadverſionibus differentiam prædictam minime adſtruendam cenſuerim, cum ſive res ſit de miraculis ante, ſive poſt Beatificationem, negotium arduum ſit & magni momenti, cumque in utroque caſu proponatur diſputationi dubium, *An conſtet de miraculis*, & cum certa debeant eſſe documenta, ut cultui *permiſſivo* ex indulto Eccleſiæ in aliquibus locis coercito ſuccedat cultus præceptivus ad univerſum orbem terrarum extenſus; ſacrorum rituum Congregatio a ſtricto miraculorum examine, etſi poſt indultam Beatificationem patratorum, recedere noluit, atque adeo horum miraculorum probationem ſemper rejecit, quoties in teſtibus de viſu conteſtibus, & minime ſingularibus non eſſet conſtituta. Quod ſi in dubio miraculorum, ſive ante, ſive poſt Beatificationem patratorum nonnulla afferantur miracula probata per teſtes conteſtes, nonnulla probata per teſtes ſingulares, hæc utique pro cauſæ ornatu & majori ſplendore legi poterunt & in aliquo pretio haberi, ſed ſuper eis nullum editur a ſacra Congregatione reſponſum, niſi quatenus Poſtulatores inſtent pro eorum approbatione, tunc enim reſpondebitur, *Non conſtare*; & ideo multo minus eis inniti poterit judicium Beatificationis aut Canonizationis, ut bene indicant Paſqualig. ad Lauret. de Franchis *de controv. inter Epiſc. & Regul. n. 1184. & ſeq.* & Bordon. *de mirac. med. 32. an. 14. ad n. 19.* & ad rem bene ſubdunt Rotæ Auditores in prima relatione de miraculis S. Tereſiæ *art. 3.* ubi, poſtquam dixerunt, non deeſſe graves Doctores aſſerentes, miracula etiam probari per teſtes ſingulares, ſic habent: *Nihilominus, cum haberemus plura alia miracula per plures teſtes comprobata, judicavimus, ſupradicta per ſingulares teſtes confirmata tanquam mirabilia & notatu digna, & maxime ad ſanctitatis iſtius Servæ Dei manifeſtationem conducentia hic recenſere, & ad alia miracula in ejuſdem Virginis tranſitu, & poſt illum per Deum omnipotentem operata, & plurium teſtium numero probata tranſire.*

6. Magis involuta eſt controverſia, ſi de virtutibus tractetur. In dubio quippe virtutum non agitur de judicio ferendo ſuper hoc vel illo actu, ſed potius ſuper habitu. In quo rerum themate ſufficiens eſſe videtur probatio virtutis Charitatis, ſi unus teſtis de uno actu Charitatis, alius de alio, & ſic ſucceſſive teſtimonium ferant: licet enim probationes deſcendentes a teſtibus ſingularibus non ſint niſi ſemiplenæ, ſi ſimul tamen jungantur & ad probationem habitus dirigantur, videntur ad gradum plenæ probationis poſſe elevari. At, ſi quoad probationes cauſæ Beatificationis & Canonizationis, etiam in dubio virtutum, quantum fieri poteſt, æquiparantur cauſis criminalibus, in quibus proceditur ad pœnam ordinariam, inſufficiens erit probatio quæ conſtituitur in teſtibus ſingularibus. Ita porro ſentiunt Matta *de Canonizat. SS. part. 4. cap. 20. num. 17.* & Matthæucc. *in oper. cit. tit. 5. cap. 2. quæſt. 2. num. 33. & ſeqq.* excluſa quacumque dubitatione quoad punctum cauſarum criminalium, cum concors ſit tum exterorum tum noſtrorum opinio, teſtes ſingulares, etiam ſingularitate *adminiculativa*, non probare plene, ſed ſemiplene, & ideo ad effectum vel inquirendi vel torquendi, ut adnotat Mynſinger *obſervat. centur. 5. obſervat. 33. per tot.* & præſertim *num. 2. & num. 4.* non autem ad effectum infligendæ pœnæ ordinariæ; uti plene, diſcuſſa materia, proſequitur Raynaldus *in ſupplement. oper. criminal. ſuppl. 7. ad cap. 32. dub. 2. per tot.* & ſignanter *num. 56.* Adhæret eidem ſententiæ Pignatellus *conſult. 110. per tot. tom. 8.* & ſignanter *num. 19.* ubi ait, neminem ex teſtimonio teſtium ſingularium ſingularitate non *obſtativa* tanquam hæreticum damnari poſſe ad pœnam ordinariam; & Cardinalis Albitius *in tr. de inconſt. in Fide c. 15. n. 8. & ſeqq.* (relata opinione Souſæ *in quæſt. ſupra alleg.* in qua, uti vidimus, defendere conatur, teſtes ſingulares ſingularitate *adminiculativa*, non *obſtativa* plene hæreſim probare) inquit, eam opinionem reſpectu pœnæ ordinariæ nedum eſſe erroneam, ſed omnino juri contrariam, & a ſacra Congregatione ſanctiſs. Inquiſitionis Romanæ rejectam, additque, licet in crimine Sollicitationis non poſſint admitti niſi teſtes ſingulares, atque adeo in bulla Gregoriana ſtatuatur, Sacerdotes ſollicitantes ex depoſitione teſtium ſingularium poſſe tradi brachio ſæculari, eamdem tamen ad terrorem ſic ſtatuere, nec unquam in hac parte fuiſſe executioni mandatam, admittit vero probationem teſtium ſingularium, cum agitur de probando actu ſucceſſivo, & ſaltem moraliter individuo, puta, ſi unus teſtis deponeret, ſe vidiſſe Titium non Sacerdotem tali die in tali templo, aut ſacrario veſtibus Sacerdotalibus indutum, alius eodem die eodemque loco vidiſſe eumdem Titium recitantem Epiſtolam vel Evangelium Miſſæ, quam celebrabat, alius vidiſſe eumdem Titium ad idem altare eodem pariter die eodemque loco Hoſtiam elevantem: in hac quippe facti ſpecie ait, teſtes ſingulares probare celebrationem factam a Titio; ſecus autem, ſi unus teſtis deponeret, ſe vidiſſe Titium celebrantem die Martis, alter vero die Jovis, quia tunc probata celebratio dici non poſſet, ſaltem ad effectum imponendi pœnam ordinariam referri poteſt. Ad rem, de qua nunc agimus, referri poteſt doctrina quoque Cardinalis Cajetani *ad 2. 2. D. Thomæ quæſt. 70. art. 2. Diſtinctio illa de teſtibus qui ſunt ſingulares, vel conteſtes, regulariter habet locum, ut per ſingulares nullus damnetur. Quia tamen multi ſingulares teſtes in factis iterabilibus violentam ſuſpicionem inducunt, ut, ſi unus vidit aliquem committere unum furtum, & alius vidit eumdem committere aliud furtum, & ſint teſtes omni exceptione majores, inter Religioſos quando quis exiſtimatur alias tali vitio involutus, aut numerus multus talium conteſtium concurrat, ſi arctatus non confitetur, inveniri videtur quandoque*

doque subsecuta condemnatio multorum Patrum consilio sulta: & licet hoc non sit secundum juris rigorem, ubi tamen absque tormentis proceditur non tam ad puniendum, quam ad salutem animæ & Regularis observantiæ favorem, tolerabile videtur, ut hæc probabilitas sufficiat ad certitudinem inter eos qui mortui sunt mundo. Quia tamen reus non potest ad hujusmodi sententiam tolerandam cogi, deberet ex hujusmodi indiciis per tormenta, religiosa tamen, veritas exquiri, ut sententia non feratur, nisi contra confessum vel convictum juxta sacros Canones.

7. Favet huic assumptioni praxis Congregationis sacrorum rituum. Excitata quippe a Fidei Promotore oppositione adversus probationem virtutum aut Martyrii, tanquam minime sufficientem, utpote constitutam in testibus singularibus, singularitate licet *adminiculativa*; Postulatores ipsi bene conscii, difficile futurum esse huic oppositioni in jure respondere, elenchum testium contestium quoad hos & illos actus virtutis non sine magno labore componere curarunt, vim probationis constituentes in testibus contestibus de his & illis actibus, validumque adminiculum subinde reponentes in ceteris actibus comprobatis per testes singulares. Ita nimirum res se habuit in causa S. Francisci Regis super dubio virtutum, & in aliis plerisque. Nil etenim prohibet, quin, probatis pluribus actibus Charitatis ex. gr. per testes contestes hujus virtutis, probatio hæc non leve adminiculum recipiat ab aliis actibus ad eam pertinentibus, quamvis per testes singulares comprobatis.

8. Re itaque ad hos terminos redacta, relationes ipsæ Auditorum Rotæ quæ adversari videntur, congrue explicari possunt, ut sibi vindicent locum in hypothesi, in qua testes singulares testimonium reddant de actibus determinatæ virtutis, in cujus tamen probatione non desint testes contestes de aliis actibus deponentes. Sed, quia fortasse hæc explicatio apta dijudicari non poterit quoad relationes in superioribus allegatas, in quibus admittitur in puncto miraculorum probatio per testes singulares, duo adnotanda supersunt. Primum est, fere semper in relationibus, in quibus iidem Rotæ Auditores ostendere conati sunt, miracula probari sufficienter posse per testes singulares, non defuisse miracula probata per testes contestes. In relatione quippe edita in causa S. Francisci de Paula, in qua omnia adducta sunt quæ poterant adduci pro adstruenda sufficientia probationis per testes singulares in dubio miraculorum, subduntur hæc verba: *Suadentur etiam, quæ dicta sunt, ex eo, quia multa miracula probata per contestes probantur.* Consimilia sunt ea quæ habentur in relatione S. Raymundi *art.* 8. ubi post relatam opinionem quæ exposcit testes contestes in dubio miraculorum, sic subditur: *Nos in hac causa hanc potissimum sententiam secuti sumus, quia, cum haberemus plura miracula probata per plures testes, non compellebamur amplecti sententiam illorum, qui dicunt, sufficere probare miracula per testes singulares; quamvis, ut paulo antea dictum est, non sit simpliciter rejicienda illa opinio, quæ asserit, posse miracula probari per testes singulares.*

9. Alterum adnotandum est, satis non esse ad rem de qua agimus, ostendere, hoc illudve dictum fuisse in Rotalibus relationibus, sed oportere, ut demonstretur, id ipsum fuisse a sacra Congregatione receptum & a summo Pontifice confirmatum, ut alibi dictum est. Paulo ante scilicet visum est, sacram Congregationem noluisse in causa S. Didaci adhærere opinioni ab Auditoribus Rotæ admissæ de sufficientia probationum per testes singulares in dubio miraculorum: sed & in regestis plurima adsunt exempla positivæ reprobationis, exempla non approbationis, exempla moderationis & correctionis sacræ Congregationis quoad miracula, quæ fuerant ab Auditoribus Rotæ simpliciter approbata.

10. Sic in relatione S. Caroli Rota approbaverat etiam miracula de Margarita Veruta, de Clementia Aresia, de Beatrice Crispa: at 20. Martii 1610. *Non obstantibus iis, quæ DD. Auditores Rotæ scripserunt in eorum relatione pro approbatione miraculi de Margarita Veruta &c. Congregatio censuit, miraculum prædictum non esse sufficienter probatum ita & taliter, ut dici possit miraculum.* Mucantius *in Act. Canoniz. fol.* 114. item 12. Junii 1610. *Decimum quartum miraculum in ordine &c. juxta formam DD. Auditorum Rotæ in 3. part. de Clementia Aresia &c. ad partem ponendum esse dixerunt &c. & decimum quintum de Beatrice Crispa &c. ad partem etiam, ut de superiori, ponendum esse dixerunt. Ibidem fol.* 135. *a tergo & fol.* 136. Similiter in relatione S. Felicis Rota approbaverat quinque miracula: at sacra Congregatio 13. Septembris 1625. respondit: *Constare de quatuor miraculis, prætermisso quarto* regest. sacr. rit. *fol.* 109.

11. Sic in relatione S. Elisabethæ Rota approbaverat etiam tertium in vita, ac tertium post mortem: at sacra Congregatio 28. Septembris 1624. respondit: *De miraculis sufficienter constare, excepto tertio in vita, ac tertio in morte, de quibus nihil affirmat sacra Congregatio* (*regest. fol.* 79.) Similiter in relatione S. Isidori Rota approbaverat etiam septimum post mortem: at sacra Congregatio die 10. Julii 1621. miracula, quæ approbaverat, enumerans, transitu a sexto ad octavum immediate facto, septimum in ordine miraculum neque approbatum, neque reprobatum reliquit, *regest. fol.* 45. Item in relatione B. Gregorii X. Rota inter virtutes approbaverat etiam virginitatem; at sacra Congregatio 4. Maji 1630. respondit: *Constare de virtutibus; sed nihil ponendum esse in bulla Canonizationis de virginitate, donec aliter eadem sacra Congregatio decernat.* Qua temporis limitatione ostendit, se illam non positive reprobasse, cum particula *donec* habeat naturam suspensivam, maxime hic, ubi sacra Congregatio supponit possibilem, ac fortasse futurum casum, in quo aliter decernens illam approbet. Sic denique in relatione S. Caroli Rota approbaverat etiam decimum miraculum: at 24. Aprilis 1610. *DD. Cardinales decimum miraculum de Paula Angela Buttigella &c. non approbaverunt, nec reprobaverunt: in Act. Canoniz. fol.* 126. Tametsi deinde 15. Maji, re melius declarata, approbandum censuerunt: *ibid. fol.* 130.

12. Sic in relatione S. Hyacinthi DD. Cardinales 30. Junii 1592. *Quintum in ordine miraculum* (nimirum ab Auditoribus Rotæ approbatum) *reliquerunt propter scrupulum in eo exortum*; sed, data deinde ac bene examinata informatione, ut eam vocant, Auditorum Rotæ, 14. Julii, *Quintum miraculum concluserunt: in Act. Canoniz.* apud Fratrem Severinum *pag.* 333. & 338. Sic in relatione S. Raymundi 15. Septembris 1599. *De miraculo facto in persona cujusdam Barcelò* (a Rota tamen approbato) *amplius deliberandum decrevere:* sed postmodum 4. Octobris, *Censuerunt, miraculum de Barcelò semimortuo sensum recuperante verum fuisse miraculum, & sufficienter extitisse probatum.* Penia *in Act. Canoniz. pag.* 295. Sic demum in relatione S. Caroli 30. Januarii 1610. *De signo, quod apparuit in nativitate Caroli* (ab Auditoribus Rotæ approbato) *Illustrissimi Domini pro majori parte judicaverunt, non fuisse sufficienter probatum*; sed postea 26. Junii, *Ex hactenus deductis de integritate, puritate, & virtutibus heroicis ipsius Caroli, & miraculis &c. approbaverunt etiam pro futuræ suæ sanctitatis signo sive argumento splendorem ortum in ejus nativitate, de quo DD. Auditores tractant in eorum relatione in 2. part. in principio:* in Act. Canoniz. *fol. 96. a tergo, & 138.*

13. Sic in relatione S. Didaci Rota approbaverat ut miraculosam corporis integritatem: at in Congregatione 18. Maji 1588. *De integritate corporis etiam est pertractatum, de qua censuerunt, non esse miraculum; ceteris tamen concurrentibus, admiratione & veneratione dignam, ac in relatione Consistorii, & postmodum in Canonizatione esse referendam.* Penia *in Act. Canoniz. pag.* 147. Sic etiam in relatione S. Caroli allatum a Rota *decimum quartum argumentum ex eo, quod, Deo se protegente, scelesti sicarii ictum incolumis evasit &c. Illustrissimi Domini dixerunt esse ad propositum, non ad probandum miraculum, sed ad ostendendam constantiam Fidei suæ, cum percussus ab oratione non discesserit:* in Act. Canoniz. *fol.* 114.

14. Sic in causa S. Andreæ Corsini, propositis 15. Novembris 1610. in Rota decem miraculis, etsi rescriptum a Rota fuerat, *Probari, primum, secundum, & decimum facta, & esse miracula: cetera in hac informatione contenta non fuerunt rejecta, sed relicta in suo esse.* Quamobrem inter relicta erat sextum de Nicolao quodam Beati Reliquiarum derisore excæcato, postea illuminato, quod, quia ab uno Petro Andreæ de Castaneo Historico gravi quidem, sed unico narrabatur, Rota duxerat, non utique rejiciendum, sed relinquendum; hoc nihilominus placuit deinde Postulatoribus sacrorum rituum Congregationi extra relationem Rotæ in adjecta Positione proponere: at sacra Congregatio 27. Junii 1625. illud similiter excipiens respondit: *Constare de miraculis in morte, inter quæ non videri enumerandam illuminationem ab Auditoribus Rotæ prætermissam.*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT QUINTUM.

De numero teſtium in cauſis Beatificationis, & Canonizationis adhibendorum.

1. CERTUM eſſe videtur, duos aut tres teſtes ſufficere qui ſint conteſtes & de proprio ſenſu deponant, nec unum teſtem ſufficere, ut aliquid probatum dici poſſit. Deuteronom. *cap.* 17. *v.* 6. ſic legitur: *In ore duorum aut trium teſtium peribit, qui interficietur. Nemo occidatur, uno contra ſe dicente teſtimonium.* Et *cap.* 19. *v.* 15. *Non ſtabit teſtis unus contra aliquem, quidquid illud peccati, & facinoris fuerit; ſed in ore duorum, aut trium ſtabit omne verbum.* Et Matthæi *cap.* 18. *v.* 16. *Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum, vel duos, ut in ore duorum, vel trium teſtium ſtet omne verbum.* Et Joannis *cap.* 8. *v.* 16. *&* 17. *Et ſi judico ego, judicium meum verum eſt, quia ſolus non ſum, ſed ego, & qui miſit me, Pater; & in Lege veſtra ſcriptum, quia duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Et 2. *ad Corinth. cap.* 13. *v.* 1. *In ore duorum vel trium ſtabit omne verbum.* Et *ad Hebr. cap.* 10. *v.* 28. *Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine ulla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus, moritur.* Et 1. *ad Timoth. cap.* 5. *v.* 9. *Adverſus Presbyterum accuſationem noli recipere, niſi ſub duobus aut tribus teſtibus.*

2. Concordant jura Eccleſiaſtica, & ſæcularia. In Can. 74. inter eos, qui Apoſtolici dicuntur, ſic ſtatutum eſt: *In dictionem teſtimonii contra Epiſcopum Hæreticus non admittitor, ſed neque Fidelis, ſi ſolus ſit; in ore enim duorum, aut trium conſiſtet omne dictum*: Alexander III. *in cap. Cum eſſes, de teſtament.* ſtatuit, valere teſtamenta, etiam quæ non ſint facta ad pias cauſas, ſi facta ſint non coram ſeptem teſtibus, ſed coram Parocho, & duobus teſtibus, atque adeo hæc habet: *Quia vero a Divina lege, & ſanctorum Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine id noſcitur eſſe alienum, cum ſcriptum ſit, In ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum; præſcriptam conſuetudinem improbamus, & teſtamenta, quæ Parochiani coram Presbytero ſuo & tribus vel duabus aliis perſonis idoneis in extrema fecerint voluntate, firma decernimus permanere.* Et *in cap. Relatum*, ubi decernit valere teſtamenta ad pias cauſas, ſi facta ſint coram duobus teſtibus, ait: *Quoniam ſcriptum eſt, In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Idem Pontifex *in cap. Veniens* 1. *de teſtib.* inquit: *Nec unius teſtimonium ad condemnationem ſufficiat alicujus.* Et *in cap. Licet, eod. tit. de teſtib. Mandamus, quatenus, ſi inter vos, & quoſcumque Judæos emerſerit quæſtio, in qualibet cauſa Chriſtiani, & maxime Clerici, non minus, quam duorum vel trium virorum, qui ſint probatæ vitæ & fidelis converſationis, teſtimonium admittatis, juxta illud Dominicum, In ore duorum vel trium teſtium ſtat omne verbum.* Convenit & textus Paſchalis Papæ *in cap. In omni negotio, eod. tit. de teſtib.* ubi decernit, principalem perſonam in teſtem eſſe admittendam, cum agitur ad correctionem de peccato impediendo: *In omni negotio principalis perſona dicens veritatem de re ſibi nota rectiſſime habenda eſt pro teſte, cui adhibito uno efficiuntur duo teſtes, adhibitis duobus, efficiuntur tres. Quod patenter oſtendit Dominus, cum dicit: Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum: quod ſi te non audierit, adhibe tecum unum vel duos teſtes, ut in ore duorum vel trium ſtet omne verbum. Idem alibi affirmat dicens: Ego ſum qui teſtimonium perhibeo de me ipſo, & teſtimonium perhibet de me Pater; nam in Lege veſtra ſcriptum eſt, quod duorum hominum teſtimonium verum eſt.* Stephanus quoque Papa V. Haſtulpho, vel (ut Fratres Pithæi malunt) Paulinus Epiſcopus Forojulienſis ad Haſtulphum *in can. Admonere* 33. *qu.* 2. ait: *Nec ulla divina, humanaque lex unius teſtimonio, etiam idoneo, quenpiam condemnat vel juſtificat.* Demum Conſtantinus Imperator *in l. Juris juvandi. C. de teſtib.* ſic decernit: *Ut unius omnino teſtis reſponſio non audiatur, etiamſi præclaræ Curiæ honore præfulgeat.* Quocirca celebris ille cauſarum Declamator Romanus ajebat: *Nunquam Romæ unico teſtimonio, etſi clariſſimorum virorum, fidem fuiſſe adhibitam.* Et S. Hieronymus *lib.* 2. *adverſus Rufinum num.* 24. *tom.* 2. hæc habet: *Unique teſti nec Catoni creditum eſt.*

3. Quia vero nonnullæ cauſæ ſunt, in quibus jura exigunt plures, quam duos teſtes, quemadmodum indicat Alexander Papa III. *in cit. cap. Licet* 1. *de teſtib. Quia, licet quædam ſint cauſæ quæ plures quam duos exigant teſtes, nulla eſt tamen cauſa, quæ unius teſtimonio, quamvis legitimo, terminetur*: & quia item nonnulli ſunt cauſarum articuli, & fortaſſe etiam quædam ſunt cauſæ, quæ legitimo unius teſtimonio abſolvi poſſunt, videndum eſt, an hæc ſubſiſtant & an ſibi poſſint locum vindicare in cauſis Beatificationis & Canonizationis, de quibus agitur.

4. In can. *Præſul*, & in can. *Nullam* 2. *qu.* 5. decernitur, Præſulem damnari non poſſe, niſi adhibitis ſeptuaginta duobus teſtibus, & ſexaginta quatuor requiri ad condemnandum Presbyterum Cardinalem, & viginti ſeptem ad proſcribendum Diaconum Cardinalem. In Actis Synodi Sinueſſanæ in cauſa Marcellini Papæ accuſati de crimine idololatriæ (*tom.* 1. *collect. CC. Hard. col.* 218.) legitur teſtes receptos fuiſſe ad exemplum *libræ occiduæ*, quæ ſeptuaginta duos ſolidos continebat: *Hi omnes electi ſunt viri libra occidua, qui teſtimonium perhibent, ſe vidiſſe, eumdem Marcellinum thurificaſſe*: item, *Intra horum ſeptuaginta duorum teſtimonia*. Addendum quod *in cap.* 9. Concilii Troſlejani *tom.* VI. *part.* 1. *collect. CC. Hard. col.* 531. legitur: *Apoſtolus Timotheo præcipit, in cujus perſona, ut Leo dicit, omnium Chriſti Sacerdotum numerum erudivit, ut accuſatio adverſus Presbyterum non recipiatur, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus; & ſacrum Nicænum Concilium, neophytum Epiſcopum a duobus vel tribus teſtibus redargutum a Clero abſtinere, præcepit. Sed, quia in hiſtoria Suſannæ duo teſtes qui idonei videbantur, & in hiſtoria Nabutæ, verum & in hiſtoria Paſſionis Domini duo teſtes dixiſſe falſum teſtimonium, legimus &c. in accuſatione Presbyterorum de numero teſtium idoneorum auctoritatem legum ſequendam vidimus, ut ſeptem ſcilicet teſtes idonei ut ſupra diximus requirantur, &, ſi ratio, vel cauſa coegerit, quatuordecim, vel viginti & unus teſtes quærantur, ut veritas patefacta monſtretur.* Quocirca refert Innocentius Cironius *ad tit. Decretal. de accuſat. in fin.* Clementem IV. *in epiſt.* 326. centum teſtes adhiberi voluiſſe in cauſa Epiſcopi Toloſani ſimoniæ, & fratricidii accuſati.

5. Verum Canones ſupra allati 2. *quæſt.* 5. explicari poſſunt, ut procedant, cum agitur de teſtibus vitæ non probatæ, qui adverſus Præſulem teſtimonium ferunt, uti admonet Gratianus *loc. cit. Sed hoc &c. intelligitur vel propter improbitatem quorumdam, qui, cum non ſint ſpectatæ vitæ & ſcientiæ, in accuſationem miniſtrorum Dei repente proſiliunt. Quorum vero vita adeo laudabilis eſt, ut in omnibus imitanda appareat, de quorum aſſertione nulli dubitatio naſci poterit, eorum teſtimonio duorum vel trium teſtium quilibet jure convinci & damnari poterit.* Præterea addi poteſt, eos Canones deſumptos eſſe ex Concilio Romano ſub Silveſtro Papa, quod inter Iſidori Mercatoris merces ab Eruditis recenſetur (ut alibi videbimus), & ad rem bene adnotavit Cabaſſutius *in notit. Eccleſ. ſec.* IV. *pag.* 123. Præterquamquod inter cetera, quibus clar. mem. Cardinalis Norifius *in hiſtoria Donatiſt. par.* 1. *oper. tom.* 4. *col.* 128. *&* *ſeq.* Synodum illam Sinueſſanam, in qua ferunt, Marcellinum Papam tamquam reum ſtetiſſe, eſſe commentitiam probat, perpendit illud teſtium receptorum ad libram occiduam, hoc eſt numero ſeptuaginta duorum; cum libra occidua tunc non conſtaret ſolidis ſeptuaginta duobus, ſed poſt ea tempora ad ſeptuaginta duos ſolidos fuerit elevata a Conſtantino, & a Valentiniano confirmata. Idcirco ad alia tranſeundum eſt, ut propoſito aſſumpto ſatisfiat.

6. Veteri Lege ſtatutum fuiſſe, ut duobus aut tribus teſtibus idoneis deferretur, & negotium eorum teſtimonio abſolveretur, deſumitur ex locis veteris Teſtamenti ſupra allatis, iiſdem locis Jeſum Chriſtum Dominum noſtrum aliquando uſum eſſe, ut Hebræos convinceret, deſumitur pariter ex his quæ in ſuperioribus dicta ſunt. At, cum præceptum illud veteris Legis morale non ſit, ſed judiciale, ceſſavit utique per adventum novæ Legis, & mortuum dici debet, licet non mortiferum. In quo rerum themate, licet ex inſtitutione veteris Legis vim habere non poſſit, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 104. *art.* 3. obligare tamen poterit, ſi fuerit renovatum ab his qui poteſtatem habent legem ſtatuendi: quemadmodum *in cap. Si quis, ſub tit. de homicid.* renovatur id quod jubetur in Exodo, ut videlicet, ſi quis per inſidias occiderit proximum, ab altari

tari evellatur & morte moriatur ; & *in cap. Si rixati, de injuriis* ſtatuitur, quod item eſt in Exodo, ut ſi homines fuerunt rixati, & alter alterum percuſſerit, qui percuſſit, damna & impenſas in Medicos pro percuſſi indemnitate reficiat. Quibus præpoſitis, operæ pretium eſt examinare, an a ſummis Pontificibus ſtatutum ſit, ut quodcumque Eccleſiaſticum negotium teſtimonio duorum vel trium abſolvatur.

7. Alexandri III. Decretales ſupra citatæ *in cap. Relatum* 1. & *in cap. Cum eſſes, de teſtam.* ad rem de qua agimus, dignæ utique ſunt animadverſione. Sed, cum Decretalis *in cap. Relatum* coercita ſit ad teſtamenta quæ fiunt ad pias cauſas, licet in ea ſtatuatur, teſtamentum valere conditum coram duobus teſtibus, ex ea profecto deſumi non poterit, conſtitutam fuiſſe regulam generalem, ut omne negotium Eccleſiaſticum duobus aut tribus teſtibus idoneis abſolvi poſſit & debeat. Difficilior itaque eſt explicatio Decretalis *in cap. Cum eſſes*, in qua idem Pontifex teſtamenta coram ſeptem teſtibus facta, conſuetudinem ſcilicet Civili lege confirmatam, tanquam a Divina Lege, & a Patrum inſtitutis, & a generali Eccleſiæ conſuetudine alienam reprobat, & ſub interminatione anathematis prohibet, ne quis teſtamenta coram duobus teſtibus & Parocho facta audeat reſcindere. Decretalis quippe hæc *in cap. Cum eſſes*, loquitur de teſtamentis factis etiam ad non pias cauſas, ſicuti adnotarunt Fagnanus *in cap. Relatum*, 1. *num.* . & Barboſa *num.* 2. *de teſtam.* & Decretalis eadem juxta nonnullos ſibi vindicat locum non tantum in terris pleno jure ſubjectis Romano Pontifici, ſed etiam in terris Imperii, vel ſi agatur de teſtamentis factis ab infirmis in ultima ægritudine conſtitutis, quemadmodum docent Cened. *in collect.* 159. *n.* 7. & Engel. *in colleg. juris Canonici lib.* 3. *tit.* 16. *num.* 12. vel etiam ſi agatur de teſtamentis, quæ fiunt ab iis qui non ſunt in ultima ægritudine conſtituti, juxta late adducta per Fagnanum *in cit. cap. Cum eſſes*, *num.* 68. *& ſeqq.* eo quia potiſſimum effatum illud Divinum a ſummo Pontifice allegatum, quod ſcilicet in ore duorum vel trium ſtet omne verbum, nedum univerſum orbem comprehendit, uti docet Abbas *in eod. cap. Cum eſſes*, *num.* 4. *de teſtam.* ſed & quaſcumque teſtamentarias ampleclitur diſpoſitiones, quæ factæ ſint ſive ab his qui eſſent conſtituti in articulo mortis, ſive ab his qui ſani mente & corpore eſſent, uti proſequitur Fagnanus *loc. alleg.*

8. At neque hæc Decretalis *in cap. Cum eſſes* evincit aſſumptum: primo quia, etiamſi admitteretur, Alexandrum ſtatuiſſe, ut ubique valerent teſtamenta condita coram Parocho & duobus teſtibus, quamvis non facta ad pias cauſas ; hinc tamen non evinceretur, ab eo ſtatutum fuiſſe, ut in omni negotio duo aut tres teſtes ſufficere deberent: ſecundo quia, ſi idem Pontifex innixus locis antiquæ Legis & aliis ſupra recenſitis legem generalem ſtatuere voluiſſet, quamvis ad teſtamenta coercitam, prædictis antiquæ Legis præceptis nequaquam ſe conformaſſet; in his enim admittitur teſtimonium duorum aut trium, ad quod, ut diſpoſitio alternativa impleatur, ſatis eſt alterum adimpleri; ipſe autem duobus teſtibus teſtimonium Parochi addens, non duo, ſed tria teſtimonia expoſcit, uti bene argumentatur Covarr. *tom.* 1. *oper. in cap. Cum eſſes* 10. *ſub num.* 2. §. *Ea vero ratio, de teſtament.* tertio demum, quia Alexander eam legem tulit non pro omnibus, ſed pro ſuis in utroque Foro ſubditis, ut ex inſcriptione Decretalis deſumitur. Voluit ergo non jura Civilia, ſed Canonum conſuetudinem eſſe obſervandam in terris Romanæ Eccleſiæ ſubjectis ; & cauſas allegavit, quæ, quatenus neceſſariæ non eſſent, aptæ tamen ſunt, juxta ea quæ ad rem affert Canus *de loc. Theol. lib.* 6. *cap.* 8. *pag.* 195. Ideoque non ſolum hodie recepta eſt opinio, ut in terris Imperii, ſive in terris nequaquam Romano Pontifici in temporalibus ſubjectis ſeptem teſtes requirantur ad validitatem teſtamenti, ut habent Facchin. *controv. jur. lib.* 6. *cap.* 47. §. *Ultimo*, Borell. *in ſumma deciſ. tom.* 2. *tit.* 5. *num.* 7. *& ſeqq.* Spino *ſpec. teſtam. gloſſ.* 31. *principali, ſub num.* 38. *ad* §. *ultimum* ; verum etiam, cum juxta ſtatutum Urbis *cap.* 42. inter Cives Romanos, & Diſtrictuales jus Civile ſervetur, vix admittitur validitas teſtamenti in Urbe ipſa confecti, non ſervatis ſolemnitatibus juris Civilis, ſi confectum ſit ab eo, qui in Urbe per longum temporis ſpatium habitavit, ſed nunquam habuit animum contrahendi in ea domicilium; juxta adducta per Rotam *deciſ.* 312. *num.* 16. *part.* 9. *recent. tom.* 1. Ab hoc quippe caſu præſcindendo, ad validitatem teſtamenti facti ad non pias cauſas ſeptem teſtes in Urbe requiruntur: cujus rei probatio deſumitur ex indulto Alexandri VII. qui, lue ingruente, conceſſit, ut in Urbe teſtamenta fieri poſſent coram quinque teſtibus ; quod incongruum utique fuiſſet, ſi præſentia Parochi & duorum teſtium juxta regulas ordinarias ſatis fuiſſet ad validitatem teſtamenti; ſicuti argumentatur Cardinalis de Luca *de teſtament. diſcurſ.* 33. *num.* 10.

9. Colligitur itaque ex adductis, nullam uſque adhuc legem latam eſſe, quæ decernat, in unoquoque negotio rem duobus teſtibus abſolvi poſſe & debere, cum aliqui ſint caſus, in quibus amplior numerus teſtium requiritur, quemadmodum deſumitur etiam ex *alleg. cap. Licet, de teſtib.* Nunc autem oportet, ut videamus, an uſque adeo reprobatum ſit unius teſtimonium, ut nullum negotium abſolvi poſſit & debeat, ſi ſolus ſit, nec alius addatur. Porro aliqui ſunt in jure caſus, in quibus unicum ſufficit teſtimonium: Conſecratio etenim eccleſiæ unico teſte probatur *Gloſſ. in can. Solemnitates, de conſecrat. diſt.* 1. Unico teſti aſſerenti, defunctum dediſſe ſigna pœnitentiæ, creditur, *can. Qui recedunt. 26. qu.* 6. Unicus teſtis ſatis eſt, ut probetur, Baptiſmum fuiſſe collatum, can. *Parvulos* 119. can. *Cum itaque* 111. *de conſ. diſt.* 4. ibique Gloſſa, *& cap. Nuper* 51. *de teſtib.* Unius teſtimonio defertur, ne matrimonium contrahatur, *cap. Super* 2. *de teſtib. & cap. Præterea* 2. *de ſponſalib.* Dicendum eſt ergo, regulam quidem eſſe, ne unius teſtimonio deferatur, & cum eo ſolo negotium terminetur, ſed eam non eſſe univerſalem & adeo abſolutam, ut ſuas non patiatur limitationes. Specul. *in tit. de teſtib. num.* 3. triginta recenſet limitationes, inter quas ea ponitur, cum unius teſtimonium utilitatem alicui affert, ac nemini præjudicium; quam & tradunt Farinaccius *de teſtibus qu.* 63. *n.* 26. & Pax Jordan. *lib.* 14. *tit.* 18. *num.* 65. item ea, cum unicus teſtis nemini præjudicium afferens, ſed tantum alicui utilitatem, de facto proprio aſſerit, juxta theoreticen Caſtrenſis *in l. Quicumque, num.* 11. *in fin. C. de ſervis fugitivis*, quam late exornant Farinacc. *cit. qu.* 63. *num.* 225. & Sperell. *deciſ.* 174. *num.* 33. atque etiam, cum res eſt de probatione alicujus facti, in quo nedum difficile, ſed impoſſibile quodammodo eſt, præter unicum teſtem alios reperire, ut habent pariter Pax Jordan. *cit. tit.* 18. *num.* 68. & Anaclet. *ad tit. de teſtib. num.* 267. Cum igitur ex hucuſque dictis aliqui ſint caſus, in quibus unius teſtimonio defertur, reliquum eſt, ut videamus, an in materia Beatificationis & Canonizationis plures, quam duo, teſtes requirantur, atque an aliquando unius teſtimonio deferri poſſit, etſi alii teſtes conteſtes deſint.

10. Regula, quod ex duobus teſtibus legitima & ſufficiens habeatur probatio, ad cauſas etiam Canonizationis extenditur: Caſtellin. *de Canoniz. SS. quæſt.* 7. *num.* 105. Contelor. *Canonizat. SS. cap.* 18. *num.* 3. *& ſeqq.* Bordon. *controv. moral.* 13. *num.* 36. *& meditat.* 32. *de miraculis num.* 1. Lauret. de Franch. *de controv. inter Epiſc. & Regul. tit. de cultu erga non Canonizatos quæſt.* 4. *n.* 11. ibique Paſqualig. *in addit. num.* 1189. Franceſ. *variar. reſolut. cap.* 29. *num.* 60. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 20. *art.* 25. *de miraculis* §. 2. *num.* 1079. *& duobus ſeqq.* Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. *& ſeqq.* Sufficienter itaque & ad effectum Beatificationis & Canonizationis probatus dici poterit actus virtutis, de quo afferant duo teſtes conteſtes de viſu, aut de proprio auditu, ſi res, quam teſtantur, pertineat ad ſenſum auditus. Martyrium quoque ſufficienter probatum dicendum erit, ſi duo teſtes conteſtes de viſu id teſtentur, uti proſequitur Matthæucc. *loc. cit. num.* 11. Item de miraculo ſatis conſtare dicendum eſt pro Beatificatione aut Canonizatione, ſi duo teſtes conteſtes de viſu teſtimonium reddant de duobus extremis, de morte puta & de reſuſcitatione, de defectu panis & vini, & de ejus multiplicatione, de ſanitate jam proclamata & inſtantanea ſubſequenti bona valetudine, quoties velint Poſtulatores probare miraculum reſuſcitationis mortui, aut multiplicationis panis & vini, aut miraculoſæ ſanationis. Et ſane pro duorum teſtium ſufficientia in propoſito miraculorum reſponſum fuit ab Auditoribus Rotæ in relatione S. Franciſci Xaverii 3. *part. de miraculis* §. *Quam probationem, &* §. 2. *verſ. Hoc factum*, necnon in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part.* 3. §. *Quartum miraculum*.

11. Dictum eſt autem, miraculum ſufficienter eſſe probatum, ſi duo extrema probata ſint per duos ſaltem idoneos teſtes de viſu conteſtes: & ideo, quidquid ſcripſerit Molpheſius *conſil.* 44. *n.* 63. *& ſeqq.* & quidquid indicare viſus ſit Paſqualig. *in addit. ad Lauret. de Franch. de controv. inter Epiſ. & Regul. ſub num.* 1191. quibus

adhæret Pignatell. *conſ.* 180. *num.* 1. *tom.* 10. ſi unus teſtis aſſereret de uno extremo, hoc eſt de ſtatu antecedenti, alter de ſecundo extremo, hoc eſt de ſtatu ſubſequenti, miraculum probatum dici non poſſet cum uterque ſtatus probandus ſit plene, non ſemiplene; ſicuti ad rem proſequuntur Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1046. *& duobus ſeqq.* & Matthæucc. *in oper. cit. tit.* 3. *cap.* 5. §. 3. *num.* 4. *& ſeqq.* Quo loco recte animadvertunt, *idcirco* probari, Miſſam a non promoto ad Sacerdotium fuiſſe celebratam, ſi unus teſtis de una parte Miſſæ, alius de alia teſtimonium dicat, quia celebratio Miſſæ eſt una integra actio ſucceſſiva conſtans ex pluribus actionibus, quæque propterea probata dicenda eſt, ſtatim ac plures partiales actiones ad eumdem locum & tempus reſpicientes probatæ ſunt. Id vero probationi miraculi aptari non poteſt, cum ſtatus prior non ſit idem neque per unionem, neque per aggregationem cum poſteriori, nec neceſſario debeant eodem tempore aut die aut hora conjungi: quare efficitur, ut, qui probat ſecundum ſtatum, niſi probet connexionem cum præcedenti, nihil de miraculo probet. Dicendum ne igitur erit, ſi duo teſtes conteſtes aſſererent de primo extremo, alii autem duo teſtes conteſtes de ſecundo, miraculum fore probatum? Affirmanter profecto reſpondent Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 18. *num.* 13. & Caſtellan. *eod. tract. num. mihi* 136. ſed hæc reſponſio non videtur admittenda in probatione omnium miraculorum. Admitti ergo poterit in probatione miraculorum ſecundi generis, in quibus ex alibi dicendis non requiritur, ut fiant *in inſtanti*: quocirca, ſi duo teſtes aſſererent, ſe vidiſſe Titium mortuum tali die, duo autem alii teſtes aſſererent, ſe eum vidiſſe tali alia ſubſequenti die vivum, miraculoſa reſuſcitatio probata dici poſſet; veluti admittit Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1098. Sed Contelorii, & Caſtellani ſententia recipi non poterit in probatione miraculorum tertii generis, in quibus item ex alibi dicendis probandum eſt, facta eſſe *in inſtanti*: in his quippe percipi nequit, quonam alio modo ſtatus immediate præcedens & ſtatus immediate ſubſequens cum excluſione cujuſcumque criſis probari poſſint, quam per eorumdem duorum teſtium teſtimonium, qui duos prædictos ſtatus teſtentur, ut ait Matthæucc. *loco citato*.

22. Statuta duorum teſtium conteſtium ſufficientia tum pro probandis actibus virtutis, tum pro Martyrio & miraculis comprobandis, Fidei Promotores ſæpe opponere conſueverunt, non plene conſtare, de miraculo ſaltem aut Martyrio, ſi binis teſtibus de viſu alii teſtes non addantur aut de viſu, aut ſaltem de auditu; non quia, rigoroſe loquendo, duorum teſtimonium non ſufficiat, ſed quia difficile ipſis videtur, ſi mors inflicta fuiſſet in odium Chriſti, & pro Fide Chriſti ſuſcepta quoque fuiſſet, ejus notitiam ad alios teſtes, ſaltem de auditu, qui eam teſtari poſſent, non deveniſſe. Eodem modo ratiocinantur, quando agitur de miraculo, cum admiratio ſit comes miraculi, & comes admirationis ſit fama, quæ ad aures plurimorum pervenire conſuevit, quorum nonnulli, ſaltem de auditu, teſtari poſſunt; ita, ut ſi præter duos teſtes de viſu nulli alii, ſaltem de auditu, teſtentur, hinc inferri valeat, rem patratam non habitam fuiſſe ſupernaturalem atque miraculoſam. Porro, quamvis hæc oppoſitio non ita facile fieri poſſit in dubio virtutum: cum non unus, ſed plures actus earumdem probandi ſint per teſtes conteſtes, eadem nihilominus ſibi poſſet vindicare locum, ſi magna vis a Poſtulatoribus conſtitueretur in aliquo ſpeciali actu virtutis famigerato, & ex ſui indole & natura apto, ut ad aliorum notitiam deveniret; tunc quippe dici poſſet, dubitandum eſſe, ſi non de veritate facti, utpote a duobus teſtibus relata, ſaltem de qualitate & de magnitudine actionis, num talis habita fuerit, quo tempore a Dei Servo edita fuit.

13. Cardinalis de Lauræa, & Matthæuccius, utpote qui ſacrorum rituum Congregationibus interfuerunt, difficultatem hanc agnoverunt. Quamobrem Matthæuccius, poſtquam approbavit *tit.* 4. *cap.* 2. *num.* 7. *& ſeqq.* Martyrium probari per duos teſtes conteſtes de viſu, ſubdit *num.* 9. *& ſeqq.* tutius eſſe, ſi alii teſtes de viſu, aut ſaltem de auditu inſuper addantur; admonerque Poſtulatores, ut ſi ſolos duos teſtes de viſu pro Martyrio aſſerentes exhiberi poſſunt, doceant ſimul de ratione, quæ ipſos impedivit, ne alios teſtes de viſu aut de auditu habere potuerint: puta, quia alii de viſu vel de auditu, qui haberi potuiſſent, mortui erant ante confectionem proceſſus, aut in remotas receſſerant regiones, ita ut examinari non potuerint: quæ utique in cauſis Martyrum contingere poſſunt, cum ut plurimum in terris Barbarorum Servi Dei pro Chriſti Fide moriantur. Item Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 1083. poſtquam iterum docuit, miraculum ſufficienter probari per duos teſtes conteſtes de utroque extremo, ſubdit, melius & tutius eſſe, ſi alii teſtes inſuper addantur, quando miracula probanda aſſumuntur in judicio Beatificationis & Canonizationis, in quo exquiſitiores diligentiæ ſunt maximopere opportunæ, additque, hanc eſſe praxim ſacræ rituum Congregationis. Favet autem doctrina D. Thomæ 2. 2. *q.* 70. *art.* 2. *in corpore*, ubi hæc habet: *Eſt autem probabile, quod magis veritatem contineat dictum multorum, quam dictum unius; & ideo, dum reus ſit unus qui negat, ſed multi teſtes aſſerant idem cum actore, rationabiliter inſtitutum eſt de jure Divino & humano, quod dicto teſtium ſtetur. Omnis autem multitudo in tribus comprehenditur, ſcilicet principio, medio, & fine &c. Ternarius quidem conſtituitur aſſerentium, cum duo teſtes conveniunt cum actore; & ideo requiritur binarius teſtium, vel ad majorem certitudinem, ut ſit ternarius, qui eſt multitudo perfecta in ipſis teſtibus.*

14. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in cauſa S. Stanislai Koſtkæ repentina ſanatio Patris Andreæ Fauſti Ordinis S. Benedicti inter miracula recenſita eſt, quam tantum teſtati fuerant duo Sacerdotes in omnibus conteſtes. Suffragia porro tum Cardinalium tum Conſultorum fuerant pro miraculo uniformia: at ſan. mem. Clemens Papa XI. a quo me plura didiciſſe pro cauſarum Beatificationis & Canonizationis examine confeſſus ſum & ſemper confitebor, antequam ad miraculi approbationem deveniret, ex rationibus ſupra indicatis dubitavit, an propoſitum miraculum approbare deberet; nec illud approbavit, niſi poſtquam Poſtulatores, allatis probationibus quas inferi voluit in Acta ſacræ Congregationis, demonſtrarunt, duos, aut ad ſummum tres Religioſos commoratos tunc fuiſſe in Præpoſitura Caliſii, in qua miraculum patratum eſt, ita ut alii teſtes examinari non potuerint.

15. Poſtquam viſum eſt, quid ſit dicendum de probatione, quæ conſtituitur in duobus teſtibus, reliquum eſt, ut videamus, an aliqua ſint in judicio Beatificationis & Canonizationis, quæ uno teſte ſatis probari poſſint. Contingit autem aliquando, ut examini proponantur nonnulla miracula, in quibus ſanati referunt, ſibi ante ſanationem miraculoſam, vel in ipſo actu ſanationis Dei Servum, aut Beatum apparuiſſe; & quidem apparitio alio modo probari non poteſt, quam ejus dicto, qui ſibi tefert Servum Dei, aut Beatum apparuiſſe: Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 18. *n.* 18. Caſtellan. *de dilat. Canonizat. SS. part.* 2. *in reſponſ. ad objecta, verſ. Breviter reſpondetur, pag.* 98. Bordon. *controv. moral.* 13. *cap.* 27. *verſ. Unde relationes*; & *in alio opere de miraculis, meditat.* 32. *n.* 13. Ceparius *direct. Canonizat.* 2. *part. cap.* 7. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſp.* 20. *de miraculis art.* 25. §. 3. Auditores Rotæ in relatione S. Raymundi *part.* 2. *art.* 8. *verſ. Non tamen*, in relatione S. Ignatii *mirac.* 6. *verſ. Et licet*, in relatione S. Andreæ Corſini *apud Lezanam conſult.* 1. *part.* 3. §. 3. *ſub n.* 232. in relatione S. Jacobi de Marchia *in quinto miraculo*, in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part.* 3. §. *Nonum miraculum*, in relatione S. Caroli Borromæi 3. *part. n.* 4. §. *Accedebat*, & in prima relatione de miraculis S. Tereſiæ *tit. de aliquibus mirabilibus*, ubi: *Quoties ex miraculi natura illa non poteſt niſi unico teſte probari, ut ſunt revelationes, apparitiones, & ſimilia, tunc illo unico teſte probatur, dummodo perſona ſit alias fide digna.* Sed cum, me Fidei Promotore, plura hujuſce generis miracula examini propoſita ſint, & quando extrema miraculi fuerunt ſatis probata, doctumque fuit, rem patratam exceſſiſſe vires naturæ, ſacrorum rituum Congregatio ad approbationem devenerit, nulla in miraculi approbatione facta apparitionis mentione, ita ut inducta quædam dicenda ſit praxis ſilentio ut plurimum in ea facti ſpecie prætereundi apparitiones Servorum Dei, & Beatorum; ſuperfluum mihi videtur hic immorari in examine propoſitæ controverſiæ, quod aptius alibi aſſumetur, cum de ipſis apparitionibus & revelationibus, quæ Servis Dei, aut Beatis contigiſſe dicuntur, ſermo appoſite inſtituetur. Eæ quippe non alio modo probari poſſunt, quam dicto Servi Dei, aut Beati, cui divinitus contigiſſe dicuntur, vel Confeſſarii aut Rectoris ſpiritalis, qui eas audiverit ſibi narratas a Servo Dei, ſeu Beato; quemadmodum bene animadvertit Daniel a Virgine Maria in ſecundo tomo ſpeculi Carmelitici in vita S. Tereſiæ *n.* 1446. *Cum ex natura rei alii teſtes dari non poſſint, nec ab alio, quam ab ipſomet, quem Deus ſimilibus favoribus proſequi dignatus eſt, probari poſſint, materia ſubjecta facit, ut eiſdem Beatis quibus contigerunt, & illorum*

lorum Confessariis de auditu ab ipsis standum sit. Quod late prosequitur Tanner *in Prudentia vindicata Venerabilis Patris Ludovici de Ponte tract. 11. cap. 11.*

16. Quando agitur de miraculis in judicio Beatificationis & Canonizationis, non sufficit comprobare statum antecedentem & statum subsequentem per testes contestes, atque adeo factum ab eis relatum excedere vires naturæ, sed etiam necesse est, ut probetur patratum fuisse intercessione illius Servi Dei, de cujus Beatificatione aut Canonizatione agitur; sicut bene perpendunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Andreæ Corsini *part. 3. §. 2. n. 226. apud Lezanam consult. 1. Certum est non sufficere ad effectum Canonizationis N. probare, quod fuerit factum miraculum, sed oportet probare, quod fuerit factum ad intercessionem dicti N.* Cumque interessio probetur per invocationem, teste Castellano *de Canonizat. SS. q. 7. in fin.* ubi sic legitur: *Quod autem miraculum Deus fecerit propter intercessionem Sancti, de quo canonizando agitur, probatur ex invocatione, vel voto ad illum Sanctum, emisso*; quod & ex bullis Canonizationum ostenditur, in quibus, cum miracula recensentur a Deo facta intercessione ejus qui inter Sanctos refertur, habentur hæc verba, *Ad ejus invocationem nominis*; remanet, ut inquiratur, quomodo invocatio probetur.

17. Invocatio duplici modo fieri potest: vel ab eo qui sanitatem recipit, quemadmodum *Matth. 8. v. 2.* Christus sanat leprosum sic orantem: *Domine si vis, potes me mundare:* & *cap. 9. v. 27.* duos cæcos illuminat sic dicentes: *Miserere nostri, fili David*. Vel ab alio, qui preces fundit pro ægroto; quare *Matth. eod. cap. 8. v. 6.* Centurio Christum rogavit pro servo suo: *Domine, puer meus jacet in domo paralyticus*; & *cap. 9. v. 18.* Princeps supplicavit pro filia sua: *Veni, impone manum tuam super eam, & vivet*; & *Luc. 4. v. 38.* sanatur socrus Simonis: *& rogaverunt illum pro ea*; & *Joan. 4. v. 47.* Regulus rogabat eum, *Ut descenderet, & sanaret filium ejus*. At, sive invocatio fiat ab ægroto, sive ab alio pro eo, invocatio solo dicto invocantis comprobata dicenda est: Ceparius *in director. Canoniz. 2. part. 2. cap. 7.* Auditores Rotæ in citata relatione S. Andreæ Corsini *par. 2. §. 3. n. 232. apud Lezanam consult. 1.* in relatione S. Caroli *3. part. de miraculis 4. §. Et quamvis*, & in relatione S. Caroli *3. part. de miraculis §. 12.* Quod vero juxta regulas sacræ Congregationis exposita probatio sufficiat, late ostendunt Cardinalis de Lauræa *cit. disp. 20. art. 25. §. 3. num. 1109.* ubi sic loquitur: *Confirmatur ex praxi Ecclesiæ, quæ in probatione invocationis admittere solet vel ipsum sanatum, vel aliquem ex parentibus, cognatis, aut amicis, quo faciente voto pro sanando, miraculum contigit, dummodo extrema, & sanatio subita plene probentur. Plures proposueram casus pro hac materia de miraculis sic probatis quoad invocationem ex tempore, quo sacræ Congregationis rituum deservio, quos consulto omisi. Non enim id controvertitur a Dominis Fiscalibus, etiam rigidis*: & Matthæucc. *in cit. oper. tit. 3. cap. 4. num. 18.* hæc habet: *Verum sufficit, ut super invocatione deponat solus patiens, vel alius qui pro ipso invocaverit. Invocatio quippe est unus ex illis actibus, qui ut plurimum aliter probari non potest*. In quo etiam procedit regula juris supra exposita de fide præstanda testi de facto proprio testimonium reddenti in re, quæ solo ejus dicto probari potest.

18. Si porro, antequam conficiatur processus super miraculis, mortuus esset ille qui invocavit, sed aliæ omnes concurrerent circumstantiæ probationi & substantiæ miraculi faventes, quid agendum esset? Rursus, quomodo res se habere deberet, si miraculum contigisset in persona pueri qui Beatum invocasset, cum pueri testimonium recipi non possit? Dum munere fungebar Fidei Promotoris, non semel occurrit casus mortis ejus qui invocavit, antequam confectus fuisset processus super miraculis. At ego semper opinatus sum, in ea facti specie necesse esse, ut duo testes contestes deponerent, se audivisse invocantem asserentem, se Dei Servum, vel Beatum invocasse: & Postulatores quidem morem prædicto sensui gerentes, omnem lapidem moverunt, ut per duos testes contestes invocationem prædicto modo probarent. Quocirca bene inquit Matta *de Canoniz. SS. part. 4. cap. 20. num. 6.* quem sequitur Rosa *in addit. ad tract. de Executor. litter. Apostol. num. 192.* invocationem utique probari unius testimonio, si hic de facto proprio testimonium ferat; at invocationem ipsam per duos testes comprobandam esse, si hi alienum factum testentur. In casu quoque præviæ mortis invocantis, si duo testes reperiri non possent, qui (ut modo dictum est) testimonium redderent, id maxime ponderandum esset, si probaretur, eum qui invocasse dicitur, in testimonium miraculosæ sanationis votivam tabellam detulisse ad altare Beati, aut alio modo votum exsolvisse; hæc quippe facta ad suadendam invocationem sufficere posse videntur. In causa S. Caroli Borromæi, sicuti legitur in relatione Rotæ Auditorum *3. part.* invocato B. Carolo, liber evasit a flumine: & de invocatione quidem ipsa innocens infans coram Judicibus locutus est; sed quia sufficiens hæc probatio esse non poterat, duo alii additi sunt testes qui retulerunt, se infantem audivisse, cum elata voce B. Carolum invocavit. Iidemque Rotæ Auditores in relatione causæ Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de virtutib. Theolog. n. 8. & 9.* ejus liberationem ab obscuro & aspero carcere impetratam a Deo per ipsius preces ad Beatissimam Virginem satis comprobatam dixerunt ex dictis testium una cum antiqua tabella, quæ ad publicam facti contestationem Tarvisii fuerat appensa in templo B. Mariæ Virginis, cum inscriptione ipsius Hieronymi formata.

CAPUT SEXTUM.

De qualitate testium in causis Beatificationis & Canonizationis adhibendorum.

1. NE Hæreticorum irrisionibus sacrum Beatificationis & Canonizationis judicium exponatur, nedum plures, sed & fide digni usquequaque testes adhibendi sunt, qui de virtutibus, Martyrio, aut miraculis ferant testimonium, ut optime scripsit Dominicus Gravina *Catholic. præscript. tom. 4. continuat. 2. par. pag. 345.* ubi hæc habet: *Examinandi ergo sunt testes, non unus vel alter, sed plures & plures, & sint contestes, & exactissime, pari passu, immo & magis & in majori numero, quam examinantur testes in sancto Officio, ut omnis aditus præcludatur Hæreticis irridendi Sacras Apotheoses Sanctorum, & omnis ambitus, avaritia, subornatio, falsa pietas, & hujusmodi ablegentur*. Verba scilicet ista numerum testium respiciunt, & diligens eorum examen: nam, licet in præcedenti capite, duos testes contestes sufficere, dictum sit, nemo est qui non videat, ea, quæ ibi dicta sunt, pertinere non ad universum judicium Beatificationis & Canonizationis, sed vel ad aliquos actus virtutis, vel ad aliquod miraculum; ita ut, si ratio habeatur omnium testium, qui in qualibet causa Beatificationis & Canonizationis examinantur, de magno numero testium dubitandum non sit. Si vero testes qui in magno numero examinantur, etiam sint fide usquequaque digni, quæcumque Hæreticorum calumnia cessare debebit; uti prosequitur idem Gravina *cit. tom. 4. pag. 333. Quicumque ergo testes istos graves, multos, districte examinatos in Actis Canonizationis repellit, & infirmare nititur eorum testimonium, cum ipsa natura etiam pugnat, omnia tribunalia evertit, hierarchicum ordinem pessundat, humanumque commercium tollit*.

2. Non est autem hic animus diligentias enarrare, quæ a sacrorum rituum Congregatione adhibentur, ut certa sit de qualitate & fide testium. De illis siquidem actum est *in superiori libro*. At saltem hic repetendum esse videtur, nedum Judicibus remissorialibus, qui testes examini subjiciunt, impositum esse onus sacram Congregationem per Epistolam peculiarem admonendi, an aliquid in examine deprehenderint, quod fidei testibus præstandæ adversetur, sed in hoc etiam præcipue versari diligentiam Fidei Promotoris, Consultorum, & Cardinalium sacræ Congregationis, ut perpendant, an testes examinati tales sint, ut eorum dictis credendum sit. Non est pariter hic animus omnia recensere, quæ testibus fidem detrahunt: opus enim esset integros huc traducere tractatus juris Consultorum qui de testibus scripserunt. Satis ergo erit hic adnotare, quod qui in aliis judiciis a ferendo testimonio repelluntur, multo magis arcendi sunt a testimonio in gravissimis causis Beatificationis, & Canonizationis, & alia nonnulla exponere satis erit ad hanc materiam pertinentia, de quibus aliquando

dubitare contingit in sacrorum rituum Congregatione.

3. Aurea est doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 70. *art.* 3. *in corpore*, ubi ait: *Respondeo, dicendum, quod testimonium, sicut dictum est, non habet infallibilem certitudinem, sed probabilem &c. Redditur autem probabile, quod aliquis in veritate testificanda non sit firmus, quandoque quidem propter culpam, sicuti &c. quandoque autem absque culpa, & hoc est vel ex defectu rationis, sicut patet in pueris, amentibus, & mulieribus; vel ex affectu, sicut patet de inimicis &c.* Puerorum quidem & impuberum testimonium in magno pretio fuit apud Senecam *controv. lib. 7. declamat.* 5. ubi ait: *Nihil est puero teste certius* (utique quinquenni) *nam ad eos annos pervenit ut intelligat, & non ad eos quibus fingat.* At quidquid sit de hujus Philosophi opinione, si masculus minor quatuordecim annis, & femina minor duodecim a testimonio ferendo repelluntur ex jure Civili *l. 3. & l. 19. ff. de testib.* eorum testimonium admitti non poterit in causis Beatificationis & Canonizationis, etiamsi facti majores ea testarentur, quæ in pupillari ætate viderunt: Matta *de Canonizat. SS. part. 4. cap. 17. num. 10. &* 11. Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. tit. 5. cap. 2. num.* 13. Pignatell. *cons.* 187. *num. 6. & duobus seqq. tom.* 10. Horum tamen Doctorum dicta explicationem pati possunt; quod videlicet sibi vindicent locum, si impubes factus adultus ea testetur, quæ vidit in pupillari ætate, quæque ejus intelligentiam excedebant; secus autem, si factus pubes testimonium de his redderet, quæ vidit in pupillari ætate, & quæ in eadem ætate poterat perfecte cognoscere. Doctrina nimirum hæc est Joannis Andreæ *in addit. ad specul. par. 1. tit. de teste §. 1. v. Omnes, pag.* 111. ubi inquit: *Ego, salvo, quod dixi secundum Accursium, admitterem adultum in testem super his quæ impubes viderat, si talia sunt illa quæ cadere poterant in ipsorum tunc impuberum intellectum.* Cui adhæret Farinaccius *de testib. quæst.* 58. *num.* 59. *& seqq.* ubi subdit: *Unde secus, si sint talia quæ in pupilli sensum & intellectum respective non cadunt, quia tunc tale testimonium non valet &c. & propterea, si adultus seu pupillus factus pubes deponat, se vidisse in pupillari ætate fabricari falsam monetam, ejus testimonium minime recipitur, quia, etsi viderit monetam tunc fuisse fabricatam, non tamen habebat intellectum cognoscendi, an illa moneta sic fabricata esset ex falsa materia, necne:* memoratamque distinctionem amplectuntur in causis de quibus agimus, Matthæuccius *loc. cit. n.* 13. & Pignatellus *allegat. consult.* 187. *num.* 10. & 11. *tom.* 10. Sed in praxi dubitarem an id recipiendum esset; eo quia potissimum probationes in his judiciis requisitæ ex alibi dictis æquiparari debent, quantum fieri potest, ponderi probationum, quæ in judicio criminali ad pœnam ordinariam sunt necessariæ. Dictum itaque testis, qui factus pubes ea testaretur quæ vidit in pupillari ætate, & quæ ejus intelligentiam tunc non excedebant, nisi aliud obstaret, admitterem tanquam adminiculum augens fidem aliis testibus de eadem re vel eodem facto asserentibus. In causa S. Raymundi, uti videri potest in relatione Auditorum Rotæ *art.* 11. *in examine primi miraculi*, duo testes testimonium tulerunt de viro nobili ab insanabili lepra liberato intercessione prædicti Sancti; qui scilicet testes in adulta ætate constituri retulerunt id quod eo tempore viderant, quo erant impuberes. Rotæ autem Auditores ponderarunt, illos ea testari quæ viderant, dum essent proximi pubertati: multorum quippe est opinio, testes impuberes, cum facti sunt majores, ea utique testari posse, quæ viderunt dum essent impuberes, si tamen erant constituti in ætate proxima pubertati: Clar. *in praxi §. final. quæst. 24. vers. Vidi quandoque*, Cephal. *consil.* 98. *num.* 40. *lib.* 2. Viv. *comm. opin. v. Testis esse non potest, vers. Et istud procedit*, Mascard. *concl.* 1296. *num.* 1. Farinaccius *qu.* 58. *num.* 61. & 62. Item ponderarunt, eos esse doli capaces; tum agi de his, quæ eorum capacitatem non excedebant: ad extremum vero dixerunt, eamdem rem per alios testes esse comprobatam. Cumque proinde vis probationis in impuberum testimoniis constituta non fuerit, dignoscitur, similia impuberum dicta solius adminiculi vicem posse obtinere.

4. De feminis etiam quæritur, an in testes admitti possint in causis Beatificationis & Canonizationis. Porro femina in criminalibus testimonium ferre non potest, per textum *in can. Mulierem* 33. *quæst.* 5. ubi sic legitur: *Mulierem constat subjectam dominio viri esse, & nullam auctoritatem habere; nec decere potest, nec testis esse.* Concordat textus *in cap. Forus, de verb. signif.* ubi hæc habentur: *Testes autem considerantur conditione, natura, & vita. Conditione, si liber, non servus; nam sæpe servus metu Dominantis testimonium supprimit veritatis. Natura, si vir, non femina; nam varium & mutabile testimonium semper femina producit. Vita, si innocens, & integer actu.* Et ibidem Glossa *v. Non femina*, ubi subdit: *Hoc intellige in criminali, in quo casu mulier testis esse non potest.* Fusius autem *in cap. Quoniam, v. Mulieres, de testib. & attest.* ubi sequentia leguntur: *Sic mulier admittitur in testimonium contra Ecclesiasticam personam &c. Illud sic intelligi debet: Ubi agitur criminaliter, non recipitur mulier ad testimonium contra aliquem: cum vero agitur civiliter, aut in modum inquisitionis seu exceptionis, tunc admittitur mulier:* & rursus in *cap. Tam litteris, verb. Feminas, de testib. & attest.* Cumque ex sæpe dictis probationes in causis Beatificationis & Canonizationis, quantum fieri potest, æquiparentur probationibus judicii criminalis, concludendum esse videtur, feminas in rebus, de quibus nunc agimus, a testimonio ferendo repelli; quemadmodum late prosequitur Castellin. *de dilat. Canonizat. pag.* 106. *Pariter nec validum neque sufficiens erit testimonium ad effectum Beatificationis vel Canonizationis Famulorum Dei, quamvis multiplex, simplicium & ignorantium hominum, præsertim vero feminarum ac mulierculorum: hoc enim genus hominum, ut, duce experientia, cunctis patet, facillime hallucinatur, dijudicando & appellando frequenter miracula illa facta, quæ tantum mira & raro fiunt, quamvis vi & potentia naturali producantur. Immo aliquando difficilia non simpliciter, sed apud tale genus hominum pro miraculis habentur, & ut talia enuntiantur, confundentes sæpe, ne dicam fere semper, mira simpliciter cum vere miraculis; cum conditiones, & subtilitates requisitæ ad vera miracula sint huic generi hominum prorsus ignotæ. Addo, quod consimile genus hominum, etsi valde tæpidet circa veritatem alicujus facti, vel factorum de quibus interrogantur, permoti, ne dicam aliquando excæcati quadam apparenti pietate, credentes, se obsequium præstare Deo, assertive deponunt quod non est apud illos vel illas ita certum, sed potius dubium; de quibus dicebat David Psalm. 91. Vir insipiens non cognoscet, & stultus non intelliget hæc. Ideo passim Juristæ dicunt, & recte, testes, in re gravi deponentes debere carere omni impedimento Canonico, omnique debere esse exceptione majores: quæ conditiones frequenter non reperiuntur in consimili genere personarum.*

5. At, cum a jure Civili *in l. Ex eo, ff. de testibus, & in l. Qui testamento §. mulier, ff. de testam.* desumatur, in omni fere negotio testimonium mulierum admitti, uti argumentatur textus quoque *in can. Ex eo* 15. *quæst.* 3. *Ex eo, quod prohibet lex Julia de adulteriis testimonium dicere condemnatam mulierem, colligitur etiam mulierem testimonium in judicio dicendi jus habere:* cumque mulieris testimonium non fuerit a S. Gregorio rejectum in crimine adversus Epiphanium Presbyterum, quemadmodum desumitur *ex cap. Quoniam, de testib. Et seu mulieres, cum quibus peregisse dicitur, seu alios, quos de causa scire aliquid senseris, huc festines adducere:* & Clemens III. *in cap. Videtur; Qui matrimonium accusare possunt*, censeat, mulieres esse admittendas tanquam testes in causis matrimonialibus; *Quod parentes, fratres, & cognati utriusque sexus in testificatione suorum ad matrimonium conjungendum vel dirimendum admittantur, tam antiqua consuetudine quam legibus approbatur:* item Innocentius III. *in cap. Tam litteris* 33. *de testib.* commiserit Priori S. Fridiani civitatis Lucensis, ut feminas examini subjiceret ad impedimentum adversus Episcopum electum probandum, bigamiæ videlicet propter matrimonium olim ab eo contractum cum vidua; *Quia vero super matrimonio quod idem Electus dicitur contraxisse cum vidua, testes non fuere recepti propter appellationis obstaculum, ne laici vel feminæ in tali reciperentur articulo contra ipsum; Nos, ut tantæ irregularitatis objectio non remaneat indiscussa, mandamus, quatenus testes, sive laicos sive feminas (duntaxat idoneos) qui ad hoc fuerint probandum inducti, recipiatis legaliter & examinetis prudenter:* cum denique regula generalis mulieres excludens a testimonio ferendo in judicio criminali non procedat, si juxta tramites juris Civilis procedendum sit, uti late prosequitur Farinaccius *de testib. quæst.* 59. *num.* 23. neque pariter sibi vindicet locum, si in Foro Canonico agitur de crimine Hæresis, læsæ majestatis, simoniæ, & aliis exceptis, sicuti desumitur ex cap. *Per tuas* 32. *de simonia*, & ex cap. *In Fidei, de Hæreticis, in 6.* cum aliis late cumulatis a Pirhing. *in tit. Decretal. de testib. & attestat. §. 6. num.* 72. neque quando crimen per feminas tantum probari potest, exemplo criminis

minis Sollicitationis in ſacramentali Confeſſione: merito inductum eſſe videtur, ut non ſolum dicta feminarum in cauſis Beatificationis & Canonizationis vim adminiculi habere valeant, ſicut admittit ipſe quoque Caſtellinus *pag.* 108. ſed etiam vim & efficaciam probationis, ſi tamen honeſtæ ſint, ſi nullam aliam, præter ſexus, exceptionem patiantur, ſi de facto proprio aut de proprio ſenſu teſtimonium ferant, & ſi deprehendantur eſſe firmi judicii & ſufficientis cognitionis. Quapropter Scribentes de materia Beatificationis & Canonizationis docent, feminas in hiſce cauſis non eſſe ex ſola ratione ſexus a teſtimonio reppellendas: Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. Ceparius *direct. Canonizat. part.* 2. *cap.* 7. ubi teſtatur praxim Sedis Apoſtolicæ, Matthæuccius *oper. cit. tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 12. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 20. *art.* 25. §. 2. *n.* 1076. Pignatell. *conſult.* 251. *per totam, tom.* 1. Roſa *in addit. ad tract. de Execut. litter. Apoſtol. num.* 125. Auditores Rotæ in relatione S. Ludovici Bertrandi §. *Sanatio ab hernia*.

6. Nec aliter profecto res eſſe poteſt. Ponamus enim, aliquem Dei Servum, vel Beatum fuiſſe a femina invocatum, & ejus interceſſione ſanitatem a femina ipſa fuiſſe miraculoſe receptam, cur, quæſo, invocatio feminæ ejuſdem teſtimonio probari non poterit? In judicio quippe criminali mulieris teſtimonium non rejicitur, cum factum aliter, quam per feminæ teſtimonium, probari non poteſt. Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 59. *num.* 8. Item, ut abſtineamus ab hypotheſi feminæ Religioſæ in clauſtrali monaſterio degentis, de cujus obſervantia Regulari occaſione Beatificationis & Canonizationis agendum eſt, ubi tamen ex infra dicendis Monialium dicta præcipuum ſibi vindicant locum; ponamus, mulierem fuiſſe præſentem, quando Dei Servo in odium Chriſti mors eſt inflicta, vel reſtitutam fuiſſe mulierem ſanitati *in inſtanti* una cum virium recuperatione, vel multos Chriſtianæ Charitatis actus a Dei Servo erga feminam exhibitos fuiſſe; cur, quæſo, mulier ex ſola ſexus exceptione admitti non poterit, ut teſtimonium reddat in cauſa Martyrii, in cauſa miraculi, in cauſa virtutum, eo vel magis, ſi mulieris dictum confirmetur (ſicuti ut plurimum contingit) dictis virorum, quemadmodum in judicio criminali ponderat Farinaccius *citat. quæſt.* 59. *num.* 26. *& ſequentibus?*

7. Seponenda itaque ea, quæ in ſuperioribus ex Caſtellino adducta ſunt; tum quia modo non agitur de recipiendis qualiumcumque feminarum teſtimoniis, ſed tantum de recipiendis earum teſtimoniis, quæ qualitatibus polleant ſupra expoſitis; tum quia earum atteſtationes non recipiuntur, ut judicium ferant de actus heroicitate, aut de exceſſu facti ſupra vires naturæ; recipiuntur duntaxat, ut actum & factum exponant cum ſuis circumſtantiis, atque adeo ad ſacram Congregationem pertinet judicium ferre, utrum actus virtutis fuerit heroicus, necne, ſive an ſanatio viribus naturæ potius ſit adſcribenda, quam miraculo: & ſane, quando de puro facto res eſt & de ejus circumſtantiis, ſi femina honeſta ſit, ſi fide digna, interrogatoriis Judicum ſatisfecerit, nil obſtare videtur, quin ejus teſtimonium in cauſis de quibus agimus, recipiatur.

8. Paupertas perſonam ut plurimum afficit, nulla ejus culpa intercedente; & ideo etiam de paupertate quæritur, an teſtem repellat in judicio Beatificationis & Canonizationis. Porro, ſi pauperes ſint honeſtæ vitæ, a teſtimonio ferendo etiam in his cauſis repelli non poſſunt: Matta *de Canonizat. SS. part.* 4. *c.* 17. *n.* 9. Roſa *loc. cit. n.* 125. *& ſeqq.* Matthæuccius *tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 17. atque ad rem animadvertit Gloſſa *in cap. Si qui teſtim. de teſtib. v. Paupertate*; ubi: *Nec eſt ſuſpectus propter ſuam paupertatem*, ut & *ſuper eod. text.* adnotarunt Abbas *num.* 8. *Puto autem, pauperem admittendum in teſtem*; Ancharanus *num.* 4. *Paupertas non repellit quem a teſtimonio, quia plerique non tam ex patrimonio, quam ex fide idonei æſtimantur*; Antonius a Butrio *num.* 8. *Oppono, quod non admittatur in teſtem pauper, quia ſuſpectus eſt ... Dic, quod, licet ſit pauper, alias erat honeſta perſona: & contraria loquuntur de ſuſpectis*; Felinus *num.* 8. *Quia pauper honeſta perſona teſtificari poteſt*; Barboſa *num.* 4. *Ergo paupertas non eſt cauſa ſufficiens repellendi teſtem a teſtimonio, tit. de teſtib. & atteſtat.* & late docet Maſcardus *de probat. concl.* 1357. *num.* 37. Gratianus *diſcept.* 277. *num.* 4. Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 57. *num.* 8. *& ſeqq. uſq. ad* 14. Menochius *de arbitrar. caſ.* 65. *num.* 12. *verſ. Verius itaque*, Gabriel *de teſtib. lib.* 1. *concl.* 18. *n.* 1. *& n.* 4. Ideoque Terentius *in Phormione, a.* 3. *ſc.* 7. *v.* 10.

Heus quanta quanta hæc mea paupertas
eſt! tamen

Adhuc curavi unum hoc quidem, ut mi eſſet fides.

& Demoſthenes *adverſus Midiam pag.* 397. de Stratone quodam: *Homo pauper ille quidem, & quietus, ſed alioqui non improbus*. Hinc Petronius *in ſatyrico cap.* 84. *Neſcio quomodo bonæ mentis ſoror eſt paupertas*. Ad hæc aliis congeſtis, proſequuntur Fornerius *lib.* 3. *ſelect. cap.* 1. & Deſiderius Heraldus *lib.* 1. *de auctorit. rei judic. cap.* 5. Ut vero a profanis ad ſacra redeamus, nonne claudus ille ex utero matris, quem ponebant quotidie ad portam Templi, quemque Petrus & Joannes, precibus Deo fuſis, ſanitati mirabiliter reſtituerunt, pauper erat & inops, cum peteret eleemoſynas ab introeuntibus in Templum, ut in Actis Apoſtolorum *cap.* 3. legitur? At quis eſſet, qui inter miraculi teſtes claudum prædictum non recipiſſet? Signum igitur evidentiſſimum hoc eſt, ſolam paupertatem fidem teſti non adimere; ſeduloque idcirco inveſtigandum eſt, quinam ſint pauperis mores, & an ſpe lucri aut alicujus commodi temporalis receptæ ſanitatis teſtimonium exhibeat. Quod quatenus in examine miraculorum, de quibus agitur, contingere poſſet, & Judices remiſſoriales pauperem ſpe lucri allectum inter teſtes admiſiſſent, plures aliæ diligentiæ ſuperſunt, quibus dolus & fraus aperiri poſſent. Superſunt etenim animadverſiones Fidei Promotoris, & totius ſacræ Congregationis examen, uti ſupra dictum eſt; quodque ſpeciali animadverſione dignum eſt, falſa miracula ſi aliquando a pauperibus, ut ſibi comparent eleemoſynas, circumferuntur, ipſi ut plurimum ſoli ſunt qui de ſanitate ſibi divinitus collata teſtimonium reddunt. Non ſic autem ſe habet res in miraculis, quæ examinantur in judicio Beatificationis & Canonizationis. Unius quippe teſtimonium non ſufficit: quin & ſæpe plures, quam duo, teſtes exiguntur, Mediſcuque ut plurimum examini ſubjicitur: quare moraliter impoſſibile eſt, ut tot teſtes ad decipiendum conveniant.

9. Juxta D. Thomæ diviſionem ſupra expoſitam, in præſenti agendum eſt de affectione, quæ teſtes a teſtimonio ferendo repellit. Quia vero prædicto affectionis nomine comprehendi poſſunt tum amici tum inimici, ab affectione amicitiæ ducimus initium. De hac loquitur Rocca *de Canonizat. SS. cap.* 6. En ejus verba: *Affectus item humanus cum ambitione conjunctus fuit in cauſa, cur ex hac vita pie decedentes cum conſanguineos, tum affines, & amicos tanquam Sanctos pro ſuo quiſque arbitrio, & affectu veneraretur, patrociniumque ab eis publice imploraret. Hinc, perturbatione atque confuſione ſuborta, ille, qui a quibuſdam uti Sanctus colebatur, ab aliis magno cum ſcandalo irridebatur*. Item conferunt adducta per Paridem de Craſſis *in diariis mſ.* ubi, loquendo de impenſis tunc temporis maximis pro Canonizatione Sanctorum, ait: *Dixi, hanc expenſam ſic amplam ideo ab Eccleſia, ſive a Sede Apoſtolica & a Pontificibus non ſolum toleravi, ſed etiam quodammodo præcipi, ut ex ea quaſi impoſſibili, vel ſaltem dura abſterreantur Principes & populi ad petendum hujuſmodi Canonizationes fieri, quæ aliquando non ex meritis ejus qui canonizatur, ſed ex interceſſione Communitatis, aut populi, vel Principis ſupplicantis, qui vel affinis vel devotus illius fuerit aut ſit, ſicuti modo eſt Cardinalis de Jacobatiis, qui etiam petit, Beatam Cicolellam Romanam affinem ſuam canonizari, petuntur*. Sed, ut clarius materia juxta caſus practicos exponatur, ad ea quæ ſequuntur, deſcendemus.

10. De Poſtulatore itaque, Advocato, & Procuratore cauſæ quæritur, an in teſtem admitti poſſit in eadem cauſa Beatificationis & Canonizationis, in qua eſt Poſtulator, Advocatus, aut Procurator. At propter ſpecialem affectionem, quam erga ſuam cauſam gerere conſueverunt, reſpondetur, in teſtes non eſſe admittendos: Matthæuccius *in cit. oper. tit.* 5. *cap.* 2. *num.* 8. Confirmatur id ipſum ex decreto ſacræ Congregationis rituum edito die 10. Junii 1664. in cauſa Papien. ſeu Feltren. Canonizationis B. Bernardini de Feltro Ord. Minorum Obſervantium S. Franciſci: *Ad relationem Eminentiſs. Aldobrandini loco Eminentiſs. Rondinini abſentis diſcuſſo dubio, an conſtaret de validitate proceſſuum duorum in civitate Papiæ, alterius vero in civitate Feltri ſuper aſſerta ſanctitate vitæ, virtutibus, & miraculis compilatorum, teſtes eſſe in eis rite & recte examinatos, & jura legitime compulſata; ſacra rituum Congregatio habita coram Sanctiſſimo declaravit, e numero teſtium deducendos eſſe tres ex quatuor Procuratoribus examinatos etiam ut teſtes in Feltrenſi, nempe* 27. 35. *& 36. nullamque rationem habendam de illis, qui annotati ſunt, reſpondiſſe per ſolum verbum Recte, ſeu dixe-*

runt

runt Articulum verum. Dimisso tamen officio, nonnulli putant, prædicta testimonia esse admittenda, Baldus *in cap. Insuper, num.* 8. *de testib.* Alberic. *in l. Deferre, num.* 3. *vers. Alii dicunt, ff. de jure Fisci*, Nell. *de testib. n.* 21. *vers. Item admittitur*, Mascard. *de probat. concl.* 1232. *num.* 8. *&* 9. Magon. *decis. Florentin.* 3. *num.* 3. Alii autem dicunt, Procuratorem non esse repellendum a testimonio ferendo, etiam si adhuc sit Procurator, dummodo sit bonæ vitæ & famæ; & multo minus repellendum, si esset Clericus aut Religiosus: Monticell. *in repert. v. Procurator, fol.* 57. *column.* 2. *vers.* 6. ubi affert decisionem sexagesimam quintam coram Bellamera. Verum, utcumque hæc sint, Postulatoris, Advocati, & Procuratoris testimonium, quoad permanent in officio, non videtur esse admittendum; & quatenus, dimisso officio, examini subjicerentur, si alia concurrant requisita, ipsorum dicta non probationis vim, sed puri adminiculi ad summum poterunt obtinere, juxta adducta per Farinaccium *de testib. quæst.* 60. *num.* 243.

11. De sanato per miraculum itidem quæritur an in testem pro miraculo ipso admitti possit, non quoad invocationem (de qua supra dictum est) sed quoad sanitatem receptam, atque ejus circumstantias. Affirmanter respondetur, ut apud Auditores Rotæ in relatione S. Francisci Xaverii §. 12. *&* 13. *de mirac. post mortem*, & in relatione S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis §. *Sanatio ulceris putridi, &* §. *Inveterati doloris*. De cæco a nativitate per miraculum a Christo Domino liberato ejus parentes interrogati a Pharisæis, quomodo visum recepisset, sic responderunt *Joan. cap.* 9. *v.* 21. *Quomodo autem nunc videat, nescimus, aut quis ejus aperuit oculos, nos nescimus: ipsum interrogate, ætatem habet, ipse de se loquatur*. Subsequuntur postea interrogationes Pharisæorum, & responsiones sanati; ideoque S. Augustinus *in Joannem* ad rem subdit: *Qui adeptus fuerat sanitatem, idoneus erat beneficii testis*. Cumque jam supra visum fuerit, duos testes de jure sufficere in probatione miraculi, nihil obstare videtur, quominus miraculum probatum dici valeat, si sanati testimonium alio teste comprobatum sit, ita ut binarius testium numerus ex sanato, & alio teste sit compositus; uti ponderarunt Rotæ Auditores in relatione S. Ludovici Bertrandi §. *Sanatio ulceroſi abscessus*, §. *Miraculosa*, & *in sanatione in paralysi*, §. *Factum hoc*. Quæ tamen admitti possunt in illis casibus, in quibus juxta superius expolita miraculum duobus testibus comprobatum approbationem mereri potest; puta, si alii testes qui potuissent examinari, mortui fuissent ante confectionem processus, sive in longinquas regiones perrexissent, ita ut examinari minime potuissent. Hi enimvero sunt termini, in quibus facta est approbatio miraculi in causa S. Stanislai, quamvis duobus tantum testibus afferti, quorum alter erat ille qui sanitatem recepit, uterque autem Sacerdos, quod nempe fidem testibus adauget, juxta Glossam *in can. Monachus, v. Quorum, dist.* 77. Contelor. *de Canonizat. SS. cap.* 18. *num.* 17. & Pasqualig. *in addit. ad Lauret. de Franchis num.* 1184. Neque enim miraculose sanatis affectionis vitium opponi potest; cum aliud sit affectio, aliud memoria beneficii recepti, cumque inter affectiones distinguere necesse sit; aliæ quippe sunt magnæ & irregulares, aliæ vero non adeo magnæ & regulares, & a primis utique, non a secundis, testimonium infirmetur. Quocirca, licet testes in his causis examinandi a Judicibus ordinariis, vel delegatis interrogentur, an sint pie affecti erga Dei Servum vel Beatum, & ejus exoptent Beatificationem aut Canonizationem; & licet, si affirmanter respondeant, animadverti consueverit a Fidei Promotoribus, eorum dictis fidem non esse deferendam; animadversio tamen hæc semper a sacra Congregatione rejecta fuit: præsumi siquidem nequit, testes ex eo solo piæ mentis affectu rem, prout est, non esse relaturos, atque adeo unusquisque scit, exoptari a testibus qui in his causis examinantur, Beatificationem & Canonizationem Servorum Dei, & Beatorum, dummodo eorum virtutes & miracula a sancta Sede approbentur.

12. Ad hæc de consanguinitate & affinitate quæritur, an testem repellat a testimonio reddendo, &, quod quidem attinet ad testes consanguineos vel affines ejus qui intercessione Servi Dei, vel Beati miraculose sanitatem recepit, eorum testimonium ratione consanguinitatis aut affinitatis rejici non poterit: ut plurimum etenim sunt præ ceteris conscii tum morbi, tum sanitatis, & modi quo sanitas ipsa habita est. Quocirca, cum modus quæreretur, quo cæcus a nativitate per miraculum a Christo Domino fuerat illuminatus, Judæi exquirere voluerunt testimonium parentum ipsius *Joan. cap.* 9. *vers.* 18. *& seq. Non crediderunt ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset, & vidisset, donec vocaverunt parentes ejus qui viderat, & interrogaverunt eos, dicentes: Hic est filius vester, quem vos dicitis, quia cæcus natus est? Quomodo ergo nunc videt? Responderunt eis parentes ejus & dixerunt: Scimus, quia hic est filius noster, & quia cæcus natus est*. Quod animadversum fuit a Rotæ Auditoribus in relatione S. Andreæ Corsini *part.* 5. §. 3. *num.* 268. *apud Lezanam consult.* 1. Item, quod spectat ad consanguineos vel affines ejus Servi Dei, vel Beati, de cujus agitur Beatificatione aut Canonizatione, cum etiam in criminalibus consanguinitas & affinitas testem non repellant a testimonio reddendo, si tractetur de detegenda rei innocentia, si res sit de criminibus exceptis, puta læsæ majestatis Divinæ & humanæ, denum si veritas facti per solos hujusmodi testes comprobari possit; concludendum esse videtur, parentes in causa filiorum, & contra maritum in causa uxoris, & contra, si de Beatificatione aut Canonizatione tractetur, ad examen posse admitti? Matta *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 4. *& seqq.* Sancti Laurentii Justiniani Patriarchæ Veneti vita conscripta fuit a Bernardo Justiniano ejus nepote; & ejus quidem non modica ratio habita est, cum in sacrorum rituum Congregatione anno 1598. facta fuit ad relationem Cardinalis Baronii concessio propriarum lectionum, cumque post lapsum nonnullorum annorum quæstio instituta fuit de eodem inter Sanctos referendo. Bernardus *in præfat. ejusdem vitæ ap. Bolland.* 8. *Januar. tom.* 1. dixit, se timuisse, ne sanguinis propinquitas obesset fortasse causæ Laurentii, atque adeo ne testimonium nepotis in causa patrui suspectum haberetur. Prosequitur vero idem Bernardus, enarrando, sibi responsum fuisse a Francisco Tarvisano Præfecto Carthusiæ viro Angelici Spiritus, Chrysostomum parentis, Basilium fratris, Ambrosium Satyri fratris, Augustinum Monicæ matris, Bernardum Gerardi fratris egregia facinora retulisse & scriptis editis illustrasse. Item Carolus Augustus Salesius Tullianus nepos S. Francisci Salesii vitam ejus conscripsit in magno pretio habitam, cum de ejus Beatificatione actum est. At in præfatione testatur, se quoque timuisse, non defuturos, qui vitam patrui a nepote conscriptam traducerent, sibi autem a viris cordatis sic fuisse responsum: *Tu vero ne formida: In simili: vide num multi præteritis sæculis de consanguineis suis viris clarissimis & proximis cum laude scripserint? Eos in medium adducere longum nimis foret & superfluum. Atqui majorem illi apud viros probos & prudentes, aquosque lectores fidem faciunt &c. Trepidas ergo timove (subjiciebant) ubi non est timor*. Porro P. Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 9. *pag.* 182. subdit: *Non est hæc laus aspernanda tanquam a domesticis delata. Recte enim Theologus in Gorgoniæ fororis laudatione edmonuit, Sanctorum laudem a cognatis quoque & necessariis delatam improbandam non esse*. Quæ vero dicta sunt de consanguineis & affinibus, si non potiori, saltem æquali jure de domesticis etiam & familiaribus dicta censenda sunt, uti prosequitur Matta *cit. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 5. In Canonizatione S. Pii V. magnum profecto momentum repositum fuit in ejus vita scripta a Hieronymo Catena, qui Cardinalis Alexandrini prædicti Pontificis pronepotis fuerat a secretis, atque tum a probatissimis fontibus, quæ scripsit, hauserat, tum propriis oculis aspexerat; uti ponderant Rotæ Auditores in relatione causæ ejusdem S. Pii V. *par.* 1. §. *Nosque*; *edita in fin. tom. ultim. annal. Bzovii*. Ostendunt scilicet hæc omnia, consanguinitatem, affinitatem, & familiaritatem non obstare, quominus consanguinei, affines, & familiares in testes recipi possint in causis Beatificationis & Canonizationis; dummodo tamen alias non patiantur exceptiones; dummodo eorum dicta, aut scripta sinceritatem redoleant, & ea referant, quorum notitiam e veris fontibus hauserunt; & dummodo concurrant ea quæ summus Pontifex Pius II. affert in bulla Canonizationis S. Catharinæ Senensis *pag.* 183. *in cod. Canoniz. Dilata est res usque ad tempora nostra, Nobisque hujus sacerrimæ Virginis Canonizatio reservata tanquam conterraneæ nostræ atque concivis, ut Senensis Virginis sanctitas decreto Senensis hominis in Romana Sede sedentis prodiret in lucem; in qua re non imus inficias, affectum Nos aliquem sanctum & pium traxisse. Quis est enim, qui suæ urbis præconia, suæ patriæ laudes, sui generis virtutes non libenter vulgari procuret, cum id possit vite & honeste facere &c. Neque enim fieri potest, quin Sanctorum propinquitas aliquid habeat prærogativæ. Nihil tamen ob hanc causam*

ſam plus minuſve dicere licet, quam verum eſt. Nec propter cognationem, aut patriæ charitatem inter Sanctos quiſquam ſine meritis, ſine ſolito examine, ſine conſuetis ſolemnitatibus referendus eſt. In bulla Canonizationis B. Birgittæ legitur, eam tempore mortis ſibi imminente Birgherum filium & Catharinam filiam arceſſiſſe, atque admoniſſe, ut in Dei timore, & amore proximi, & ſanctis operibus perſeverarent. Poſt obitum autem matris Catharina filia & ipſa miraculis clara matris Canonizationem promovit, quemadmodum adnotavit Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *in notis ad citatam bullam Canonizationis*, & quidem, teſte Pavino in relatione cauſæ S. Bonaventuræ *par. 2. art. 4.* admiſſum fuit dictæ filiæ teſtimonium in probatione miraculi, quod matris interceſſione Deus dignatus fuerat operari. *Item Bonifacius IX. admiſit teſtimonium filiæ Sanctæ Birgittæ ad probanda miracula matris ejus.* Sub nomine Joannis Phereponi editæ ſunt anno 1703. Antuerpiæ, ſive Amſtelodami nonnullæ animadverſiones in opera S. Auguſtini, quas docta & cenſoria virga caſtigavit Pritanius *de ingenior. moderat.* Nempe inter cetera S. Auguſtinus *lib. 2. cap. 1. de Ordine tom. 1. oper.* ſic locutus eſt de S. Monica matre ſua: *Nobiſcum erat etiam mater noſtra, cujus ingenium, atque in res Divinas inflammatum animum cum antea convictu diuturno & diligenti conſideratione perſpexeram, tum vero in quadam diſputatione non parvæ rei ... tanta mihi meus ejus apparuerat, ut nihil aptius veræ Philoſophiæ videretur.* Accuſationis anſam hinc arripit Phereponus: *Si hæc in ſermone familiari matri dixiſſet Auguſtinus, vituperari ſane non poſſet, immo forte laudaretur pietatis cauſa; ſed hæc neſcio quo modo ſcribere ſuſtinuerit ad virum eruditum, atque edere.* Hujus autem Auctoris heterodoxi audaciam perſtringit Pritanius in opere citato *lib. 3. cap. 17.* ubi oſtendit, hac de cauſa Auguſtinum non eſſe vituperandum.

13. De Religioſis denique, & Monialibus quæritur, an in teſtes admitti poſſint, ſi tractetur de Beatificatione aut Canonizatione alicujus Servi vel Servæ Dei, Beati vel Beatæ, quæ ejuſdem fuerint Inſtituti. Nam propter præſumptam affectionem, & decus quod in Religioſum Ordinem ex Alumni vel Alumnæ Beatificatione aut Canonizatione derivatur, videntur non eſſe admittendi, & eorum dicta probationem conſtituere non poſſe. Teſtes tamen Univerſitatis admittuntur, & probant in cauſa Univerſitatis ipſius, ſi deponant ſuper re quæ non reſpicit ad negotium ſingulorum, ſed tantum ad cauſam ejuſdem Univerſitatis: Fermoſin. *in cap. Tertio loco 5. de probat. quæſt. 1. num. 6.* Loſcus *de jure Univerſit. part. 2. cap. 1. num. 74.* Menoc. *de arbitrar. lib. 2. caſ. 106. num. 13. & ſeqq.* Manſ. *conſult. 308. num. 11. tom. 4.* Adden. ad Buratt. *deciſ. 314. num. 7. in fin.* Rota coram Cavalerio *deciſ. 140. num. 3.* & coram Ludoviſio *deciſ. 360. num. 8.* Atque adeo inſtar teſtium de Univerſitate aſſerentium in cauſa Univerſitatis paſſim ſuſtinetur, teſtes Religioſos teſtimonium reddere poſſe in cauſa Beatificationis aut Canonizationis Servi Dei, vel Beati ejuſdem Inſtituti Profeſſoris. Ceparius *in director. Canoniz. part. 2. cap. 7.* ſic loquitur: *In his cauſis admittuntur etiam ad teſtificandum teſtes ex eadem Religione ut ideonei; idque ex regula generali, quod teſtes de Univerſitate pro illa admittantur teſtimonium dicere quando de eorum ſingulari commodo non agitur ... Nec obſtat ſuſpicio affectionis: illa enim purgatur per juramentum teſtis. Concurrit ſanctitas & perfectio Religioſorum, ex quo magis præſumitur veritatem dicere cum juramento, & ſic facilius ad teſtificandum pro ſuo Religioſo admittuntur.* Idem late proſequuntur Contelor. *de Canoniz. SS. cap. 18. num. 4. & ſeqq.* Matta in ſimili tractatu *par. 4. cap. 17. num. 13.* F. Antonius a Spiritu Sancto *de primatu ſeu principatu Eliæ §. 12. n. 296.* Pignatell. *conſ. 192. num. 2. & per tot. num. 2.* Roſa *in addit. ad tract. de Executor. litter. Apoſtol. num. 123.* Rotæ Auditores in relatione S. Jacobi de Marchia §. *Sanatio gibboſæ*, in relatione S. Hyacinthi, in relatione S. Franciſcæ Romanæ *part. 1. art. 7.* in relatione S. Thereſiæ *tit. de mirac. in vita tit. 2. & 3.* in relatione S. Catharinæ de Ricciis *par. 1. ante finem*, in relatione Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de proceſſib. §. Neque etiam obſtat.*

14. Iidem vero Rotæ Auditores, reſumpta hac eadem quæſtione in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini *par. 3. §. 2. num. 218. apud Lezanam conſ. 2.* doctrinam ſupra relatam ſic modificati ſunt: *Circa primum defectum occurrit dubitare, an teſtes de Religione Canonizandi ſint admittendi: & reperimus, fuiſſe admiſſos in pluribus Canonizationibus, nempe S. Hyacinthi, S. Franciſcæ, & aliis ea ratione, quia vel hæc non eſt cauſa particularis ſui conventus, ſed univerſæ Eccleſiæ Catholicæ, vel, etiamſi eſſet, de jure poſſunt Religioſi examinari in cauſa ſui monaſterii ... Verum quidem eſt, liberum eſſe Judici propter præſumptam affectionem, vel circumſtantias facti aliquid minus tribuere illorum depoſitioni, ſicut dicimus de teſtibus in cauſa ſuæ Univerſitatis, qui propter præſuppoſitam illorum affectionem minus probant.* Fidei etiam Promotores in ſuis animadverſionibus oppoſuerunt teſtibus Religioſis, eos non eſſe integræ fidei in cauſa Beatificationis aut Canonizationis ſui Religioſi. Petrus Franciſcus de Rubeis in cauſa S. Franciſci Solani ita ſcripſit: *Ipſi teſtes patiuntur aliquas exceptiones perſonales, utpote quia plurimi ſunt ejuſdem Religionis S. Franciſci, ob nimiam affectionem honoris redundantis in ſuam Religionem:* & in cauſa Servorum Dei Ignatii de Azevedo & Sociorum: *Quorum ſex ſunt Religioſi ejuſdem Societatis, in quibus ponderandus eſt affectus gloriæ in illam condigne redundantis ex acceſſione tot SS. Martyrum communis Inſtituti; non enim teſtes de eadem Univerſitate ſunt idonei teſtes in concernentibus magnum illius honorem.* Proſper Bottinius Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus in cauſa Ven. Servi Dei (nunc Sancti) Camilli de Lellis ſic locutus eſt: *Alii vero teſtes ſunt ejuſdem Religionis, ac proinde reputari poſſunt aliquo modo ſuſpecti, veluti nimis affecti & intereſſati &c.* & rurſus: *De teſtibus Univerſitatis, quod repellantur propter maximam affectionem, dicunt Baldus & Felinus; quodque etiam in caſibus, in quibus teſtes de Univerſitate admitti poſſunt, adhuc non ſint integræ fidei & omni exceptione majores, planiſſime tradit Farinaccius ubi, quod hæc opinio eſt magis communiter recepta a Doctoribus.* Ipſe quoque, dum prædicto munere functus ſum, iiſdem veſtigiis inhærendo, prædictam propoſui difficultatem, cum in cauſis Servorum Dei, aut Beatorum allata vidi a Poſtulatoribus teſtimonia Religioſorum ejuſdem Inſtituti & religioſi Ordinis.

15. Quid ergo in hac controverſia ſtatuendum erit? Ex alibi dicendis, quando agitur de Beatificatione alicujus Servi Dei, qui aliquod Regulare Inſtitutum profeſſus eſt, exacta Regularis diſciplinæ obſervantia probari debet. Quocirca ad hanc rem probandam teſtes Religioſi idonei ſunt, ut indicat Bordon. *de miraculis medit. 32. num. 28. In probanda autem Regulæ obſervatione, & hujus generis, quæ ſolis Profeſſis ſolent eſſe nota, tunc idonei omnino teſtes ſunt.* Quin immo non ſolum idonei, ſed etiam neceſſarii, veluti proſequitur Matthæucc. in opere ſæpe citato *tit. 5. cap. 2. num. 22. Quin etiam, quando in ſimilibus cauſis omitteretur Religioſorum & Monialium reſpective examen, ſuſpicio eſſet, quod data opera fuiſſet prætermiſſum, ne imperfectiones aperirent, quas potuiſſent obſervare in eo de quo ageretur. Nam certe a nullo melius poſſunt ſciri facta Servi Dei alicujus Ordinis, quam a Religioſis cum eodem conviventibus, præſertim loquendo de iis quæ egerat in Conventu & Monaſterio.*

16. In cauſa Beati (nunc Sancti) Joannis Franciſci Regis Presbyteri Societatis Jeſu Judices delegati noluerunt examini ſubjicere Patres Societatis Jeſu; & Archiepiſcopus quidem Viennenſis, qui erat alter ex Judicibus delegatis, tum ſuo tum aliorum nomine rem totam aperuit in epiſtolis ad ſan. mem. Clementem XI. *Probationis vero inſtituendæ ſinceritatem & firmitatem maxime attendentes, Religioſorum Societatis Jeſu teſtimonia, quamtumvis prompta, & ob teſtium ſpectatam probitatem & doctrinam, necnon intimam dicti Patris ſocii quondam ſui notitiam magnum apud nos pondus habitura, ſcientes prudenteſque adhibere noluimus, ne quam in calumniam aut reprehenſionem inquiſitio facta vocaretur, quaſi quæſiti eſſent qui in propria cauſa teſtarentur, &, dum in negotio ſocium carum & venerandum ſpectante reſpondent, ſimul veritati & charitati in ſodalem, propriique Ordinis gloriæ ſervirent.* Cum autem propoſitum fuit dubium de virtutibus hujus Beati, ipſe fungens munere Fidei Promotoris dixi, ad ulteriora non eſſe in cauſa procedendum, deficientibus teſtibus de vita domeſtica & Regulari obſervantia teſtimonium afferentibus. Incredibile porro dictu eſt, quam moleſta fuerit hæc animadverſio Poſtulatoribus, qui bene ſciebant, ſibi præcluſum eſſe aditum Religioſos Societatis Jeſu ad examen vocandi, cum coadjuvari in hiſce judiciis probationes non poſſint. At, quia vexatio dat intellectum, ex proceſſibus jam confectis dicta teſtium deſumpſerunt, qui partim de viſu, partim ex fama publica, & auditu a Patribus ipſis Societatis Jeſu retulerant, Beatum perfectiſſimi Religioſi

gioſi partes adimpleviſſe, & conſequenter Societatis Regulas religioſiſſime obſervaſſe. Allata fuit epiſtola encyclica octo diebus poſt Beati obitum a Rectore Collegii ad omnes Toloſanæ provinciæ Superiores ſcripta, in quam de ejus obſervantia Regulari amplum teſtimonium erat inſertum: in medio poſitum fuit menologium Societatis, in quo non reponuntur niſi pauci & inſignes viri, qui in Regularum obſervantia ceteris præſtiterunt, & in quo deſcriptio non admittitur, niſi ex *Generalis* mandato, & de omnium aſſiſtentium conſilio, ubi ſcilicet habetur hoc elogium: *Quaſi fanciullo entrò nella Compagnia, e ventiſei anni ci viſſe coll' eſempio d' ogni più rara virtù:* productæ fuerunt litteræ Patris Mutii Vitelleſchi ad *Provincialem*, & Rectorem ſcriptæ, dum adhuc Beatus erat in humanis, in quibus ille cupide optat Societati multos operarios iſti ſimiles. Et quia Collegiorum Rectores, & Conſultores tenentur quotannis ad Societatis *Generalem* cum magna fide ſcribere, quæ ſpectant ad Collegia, in quibus verſantur, ſicuti habetur *tom.* 1. Inſtituti *pag.* 362. §. 10. & 20. ut ſatisfieret oppoſitioni, opus fuit, ut litteræ prædictæ ex archivo Societatis producerentur, in quibus multa de geſtis Servi Dei cum laude commemorata inventa ſunt: quin immo, ne forte alia adeſſet epiſtola minime favens intentioni Poſtulatorum quæ ab eis non exhiberetur, mandato ſacræ Congregationis plurium dierum ſpatio una cum Notario & teſtibus univerſum Societatis archivum ego ipſe pervolvi, *Archiviſtas* jurejurando obſtrinxi, ut omnes, quarum notitiam haberent, epiſtolas ad rem facientes producerent, & ſub eodem juramento adderent, ſe aliarum notitiam non habere, nec alias epiſtolas præter exhibitas & exhibendas dolo deſiiſſe habere. Cumque aliæ utique inventæ fuerint litteræ præter exhibitas, ſed omnes convenirent in laudabili domeſtica converſatione Beati, & exacta ab eo habita obſervantia Regularum Societatis Jeſu, controverſiæ tandem finis impoſitus eſt.

17. Solliciti ergo ſint Poſtulatores, ut teſtes adhibeant Religioſos, cum agitur de probanda obſervantia Regulari ejus, de cujus agitur Beatificatione: nec enim teſtibus Religioſis erit detrahenda fides ratione præſumptæ affectionis non ſolum ex rationibus ſupra ex opere Patris Ceparii deſumptis, ſed etiam ex eo, quia prædicta res alio modo probari non poteſt. Idem dicendum eſt quoad Moniales, quarum teſtimonia rejici non poſſunt tum in caſu prædicto, tum in ceteris, quæ intra clauſtra monaſterii effecta ſunt, & quæ extra per alios probari non poſſunt; uti late oſtendunt Cepar. *in direct. Canoniz. cap. 7. num.* 2. Matta *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 17. *num.* 12. *in fin.* Bordon. *de mirac. meditat.* 32. *num.* 32. & ſicuti bene ponderavit ſupra memoratus Archiepiſcopus Myrenſis Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus factis in cauſa Romana, ſeu Viennen. Ven. Servi Dei P. Dominici a Jeſu Maria ſuper dubio ſanctitatis in genere, ubi ait: *Et licet quandoque fuerint per ſacram Congregationem admiſſi teſtes Religioſi in cauſis Servorum Dei ejuſdem Ordinis, id potiſſimum contigit, ex quo agebatur de geſtis intra ſepta monaſterii, & præſertim Monialium, de quibus exteri non poterant eſſe informati, ut fuit obſervatum in Florentina S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & aliis ſimilibus.*

18. Quod ſi res ſit de factis, aut geſtis quæ ad notitiam exterorum potuerunt devenire, ut affectionis vitium omnino avertatur, curent Poſtulatores una cum teſtibus Religioſis alios extraneos afferre de iiſdem afferentes; veluti dicunt Doctores de teſtibus Univerſitatis, qui in cauſa Univerſitatis utiliter afferunt, ſi in eodem dicto alii ſint conteſtes, qui non ſint de Univerſitate: Soccin. ſen. *conſil.* 194. *num.* 2. *lib.* 2. Roland. *conſil.* 72. *ſub num.* 5. *lib.* 2. Rota coram Merlino *deciſ.* 407. *num.* 13. & 14. In cauſa Ven. Servi Dei (nunc Sancti) Camilli de Lellis tum a Bottinio, tum a me ejus ſucceſſore in officio Fidei Promotoris oppoſitum fuit in dubio virtutum, ſpecialiores & fervidiores actus Charitatis erga proximum fuiſſe exercitos a Servo Dei in noſocomiis, eos vero dictis ſuorum Religioſorum eſſe comprobatos. At, cum reſponſum & oſtenſum fuerit, aliquos ex prædictis actibus dicto teſtium Religioſorum in piis operibus ejus ſociorum inniti, alios a Religioſis ſimul, & exteris probationem habere, alios autem teſtibus tantum exteris eſſe comprobatos, de ſufficienti probatione non eſt dubitatum. Concordant alia exempla facile cumulanda aliarum cauſarum, in quibus Religioſi vel in cauſa Fundatoris ſui Ordinis, vel in cauſa alius ſui Religioſi virtutibus & miraculis conſpicui teſtimonium tulerunt. Sixtus IV. in bulla Canonizationis S. Bonaventuræ *tom.* 3. *par.* 3. *Bullar. nov. pag.* 184. §. 13. de probatione virtutum prædicti Sancti inquit: *Audiveramus quoque ab antiquioribus præfatæ Religionis Fratribus, & gravibus quidem viris, quod & ipſi a majoribus natu acceperant, de ſanctimonia vitæ ejus conſtantem famam eſſe.* Extant proceſſus confecti in cauſa S. Franciſci de Paula, qui editi fuerunt a Bollandianis *tom.* 1. *Aprilis pag.* 120. & *ſeqq.* ubi plures teſtes ex ipſo Ordine Patrum Minimorum fuerunt examinati. Itemque plus quam undecim teſtes de Patribus Oratorii teſtimonium tulerunt in cauſa S. Philippi Nerii. Nec ullo modo omittendum eſſe videtur, juxta varias cauſarum Canonizationis ſpecies ſeu ſtatus, de quibus infra, ubi Hiſtorici admittuntur ad conſtituendam probationem vel adminiculum, non rejici Hiſtoricos qui aliquod Regulare Inſtitutum profeſſi ſint; ſi referant virtutes alicujus Servi Dei qui eidem Inſtituto nomen dederit; dummodo Hiſtorici ipſi qualitatibus illis prædiți ſint, quæ ad fidem conciliandam ſunt neceſſariæ, ut pariter infra dicetur. Quocirca in cauſa S. Hyacinthi Ordinis Prædicatorum magnum momentum repoſitum fuit in ejus antiqua vita conſcripta a Fr. Stanislao Cracovienſi ejuſdem Ordinis, ut habetur in Actis cauſæ editis a Fr. Severino Cracovienſi *pag.* 318. & in relatione facta in Conſiſtorio a Cardinali Geſualdo, de qua in iiſdem Actis *pag.* 321. In cauſa S. Raymundi de Pennafort magna ratio habita eſt ejus geſtorum deſcriptorum a F. Nicolao Eimerico ex eodem Prædicatorum Ordine, ut habetur in relatione cauſæ dicti Sancti *art.* 3. §. *de ſcripturis privatis*: in cauſa S. Petri Regalati Ordinis Minorum S. Franciſci plura deſumpta fuerunt ex ejus vita conſcripta a Fr. Antonio Daza ejuſdem Ordinis: utque exempla prætereantur S. Peregrini Latioſi, & S. Agnetis de Monte Politiano, de quibus infra; in approbatione virtutum B. Seraphini de Aſculo Laici Profeſſi Ordinem Capuccinorum S. Franciſci firmum adminiculum deſumptum fuit ex annalibus P. Zachariæ Boverii ex eodem Ordine.

CAPUT SEPTIMUM.

De Confeſſariis, & Medicis, quorum atteſtationes excipiuntur in judicio Beatificationis & Canonizationis, & de nonnullis aliis rebus ad teſtes pertinentibus.

1. SACERDOS Confeſſarius revelare prohibetur, quæ in Confeſſione audivit, jure Divino, naturali, & Eccleſiaſtico, uti late oſtendit Sotus *in* 4. *ſent. diſt.* 18. *qu.* 4. *art.* 5. Sigillum autem ſacramentale omnia comprehendit, quorum detectione ſacramentalis Confeſſio Fidelibus odioſa redderetur, uti communiter docent Theologi: & hinc fit, ut Confeſſarius de licentia Pœnitentis poſſit alteri revelare peccatum, quod ex ejus Confeſſione novit, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *ſent. ſive ſupplement. qu.* 11. *art.* 4. De virtutibus vero, revelationibus, & ſimilibus gratiis, quas in Confeſſione Pœnitens manifeſtat, dubitatur, an ſub ſigillo Confeſſionis comprehenſæ ſint. Nonnulli ſcilicet negando reſpondent, cum non ſint peccata, nec materia Confeſſionis. Alii porro rectius diſtinguunt: ſi enim aperiantur Confeſſario, ut integrum conſcientiæ ſtatum dignoſcat, tunc utique non pertinent ad materiam Confeſſionis, nec ad ſigillum, ſed ad ſummum ad ſecretum naturale; ſecus autem ſe habet res, cum earum rerum fit in confeſſione expoſitio ad melius declarandum peccatum, puta ingratitudinem erga Deum poſt hæc & illa dona ac beneficia ab eo recepta: Cardinalis de Lugo *de Pœnit. diſput.* 10. *ſect.* 3. *n.* 58. Leander *oper. moral. part.* 1. *tract.* 4. *diſput.* 10. *quæſt.* 89. Cum enim ex dictis virtutes, revelationes, & ſimilia dona Dei, per ſe loquendo, non ſint materia ſigilli ſacramentalis, ſed naturalis, deficientibus circumſtantiis, quæ eas faciunt ſub ſigillo ſacramentali comprehendi, poſt obitum Pœnitentis a Confeſſariis paſſim manifeſtantur: quod utique fieri non poſſet nec deberet, ſi revelationes, virtutes, & alia ſimilia dona fuiſſent manifeſtata modo ſupra expoſito pro qualitate peccati clarius exponenda

ponenda; uti bene animadvertit Giribaldus olim Pœnitentiarius Bononienſis Eccleſiæ *tract. 7. de ſacram. Pœnit. cap. 18. dub. 4. num. 22.*

2. His cohærenter ſæpe contingit, ut in cauſis Beatificationis Confeſſarii teſtimonium reddant de conſcientiæ puritate Servi Dei, de ejus immunitate a peccatis tum mortalibus tum venialibus & de revelationibus, viſionibus, & aliis gratiis gratis datis, quas in excipiendis Servi Dei Confeſſionibus cognoverunt. Et de conſimilibus quidem teſtibus, & dictis quæritur, an admittantur & probent. Joannes Gerſonius *tom. 1. operum, in tract. de examine doctrinarum part. 2. conſiderat. 3. cel. 16.* inclinare videtur in ſententiam, quæ hiſce teſtibus fidem detrahit: *Sunt Confeſſores, qui de nonnullis, quos, vel quas audiunt, verba faciunt in bonum. Oh quam pura mens, quam integra, quam ſine mortali delicto! Eſſem talis utinam cum mei ſimilibus! Non advertentes qui taliter agunt, ſe per indirectum culpare reliquos confitentes eis, quos non ita prædicant, ſimul & occaſionem dant ſuis laudibus non qualitercumque, ſed in Confeſſione mentiendi. Eſſet hic habendus ſermo latior, præſertim in materia Canonizationis, & teſtificationis ſumptæ per Confeſſores: ſed ſuper his & aliis particularior erit inquiſitio facienda, dum modus exemplaris, id eſt per narrationes exemplorum tractabitur.* Gerſonius porro, quæ promiſerat, non adimplevit, cum tractatum ſubinde non inſtituerit de teſtimoniis Confeſſariorum in cauſis Canonizationum. Ipſe autem, dum munere fungebar Fidei Promotoris, ad cujus miniſterium pertinet (ut alibi dictum eſt) opponere, in cauſis, in quibus Confeſſariorum atteſtationes producebantur, eas dicebam in nullo vel modico pretio habendas eſſe propter rationes ex Gerſonio deſumptas; in cauſis vero, in quibus prædictæ Confeſſariorum atteſtationes non producebantur, deficere dicebam probationis pondus, cum ex ſolis dictis Confeſſariorum conſcientiæ puritas deprehendi poſſit. Quando poſtea in ſacris Congregationibus ſuffragium meum uti Conſultor pro veritate expoſui, ſemper ſenſi, non eſſe cauſæ imponendum ſilentium ex defectu examinis Confeſſariorum, cum Eccleſia judicet de externis, & heroicæ virtutes Servorum Dei probari poſſint dictis aliorum teſtium fide dignorum, qui frequentiam dictorum actuum cognoverint & viderint, eodemque modo dona ſupra naturam probari valeant; ſi vero in aliqua cauſa exhibita fuerunt examina Confeſſariorum, ea dixi maximopere utilia, ita ut examina hæc Confeſſariorum non inter neceſſaria, ſed inter utilia & quæ maximopere conducunt, videantur eſſe recenſenda.

3. Fundamentum ita ſentiendi in ſequentibus conſtitutum fuit. Primum eſt, quod uſque adhuc nulla lata lex eſt, quæ examen Confeſſariorum in hiſce cauſis expoſcat tanquam neceſſarium: Secundum eſt, quod in bulla Canonizationis S. Franciſci de Aſſiſio *in nov. cod. Canoniz.* Gregorius Papa IX. ita locutus eſt *pag. 62. Sane, licet ejus vita tam ſancta, tam ſtrenua & præclara ſibi ſufficeret ad obtinendum conſortium Eccleſiæ triumphantis, quia tamen militans quæ ſolummodo videt in facie, non præſumit de his qui de ſuo Foro non ſunt, auctoritate propria judicare, ut illos pro vita tantum venerandos aſſumat, præſertim quia nonnunquam Angelus Satanæ in lucis Angelum ſe transformat, omnipotens & miſericors Deus ... vitam ejus ſibi fuiſſe acceptam, & ipſius memoriam eſſe a militanti Eccleſia venerandam, multis & præclaris miraculis declaravit*: quocirca, ſi interna & occulta, nulla facta Confeſſariorum mentione, fuiſſe Deo accepta, Pontifex ait, deſumendum eſſe a miraculis interceſſione Canonizandi a Deo patratis, excluſa videtur neceſſitas illorum examinis. Tertium denique eſt, quod tum antiquis tum recentioribus temporibus plures cauſæ favorabilem exitum habuerunt, in quibus Confeſſarii examinati non fuerunt, immo & in quibus ipſe tanquam Fidei Promotor defectum eorum examinis totis viribus oppoſui.

4. Excluſa neceſſitate, opus eſt loqui de utilitate: de qua quidem mihi dubitandum eſſe non videtur, tum quia ex teſtimoniis Confeſſariorum plura deſumi poſſunt, quæ reſolutioni dubii ſuper virtutibus, & recto de iſtis judicio favere valent, tum quia concors eſt praxis Sedis Apoſtolicæ Confeſſarios in teſtes admittendi. P. Ceparius *cit. oper. part. 2. art. 7. num. 4.* ſic ait: *Confeſſarius quoque Canonizandi admittitur ad teſtificandum. Sic in cauſa Joannis Berchmans Societatis Jeſu fuimus admiſſi tres, qui ejus Confeſſiones exceperamus, P. Joannes Baptiſta Cevottus, P. Thomas Maſſutius, qui fuerant ejus Confeſſarii ordinarii, & ego, qui, dum eſſem Rector Collegii noſtri Romani, ſingulis ſex menſibus ejus Confeſſiones generales ſex menſium audivi: in cauſa B. Aloyſii Gonzagæ fuit admiſſus Illuſtriſs. Cardinalis Bellarminus, qui ejus Confeſſor fuerat*: idemque Ven. Cardinalis nedum in ſuis judicialibus atteſtationibus, ſed etiam in ſermone habito anno 1608. die anniverſaria tunc Beati, nunc Sancti Aloyſii edito Mediolani anno 1622. ita inquit: *In tertia ſpecie, quæ eſt obedientiæ in Charitate fundata, maxime B. Aloyſii virtus apparuit, nam primum mandatis Dei & Eccleſiæ toto vitæ tempore ita exacte paruit, ut judicio Confeſſariorum, qui ejus generales Confeſſiones audierunt, quorum unus ego ſum, nunquam lethale crimen admiſerit.* De utilitate pariter hujus examinis plura habentur apud Gravinam *in continuat. 2. part. Catholic. præſcr. pag. 337. & ſeqq.* apud Caſtellin. *in tract. de inquiſit. miracul. in append. general. de ſtigmat. S. Catharinæ Senenſ. pag. 251. num. 4.* apud Pignatell. *conſult. 42. num. 49. tom. 4.* Auditores quoque Rotæ in ſuis relationibus harum atteſtationum utilitatem admiſerunt; in relatione videlicet S. Franciſcæ Romanæ *part. 2. art. 7. in fin.* in relatione Servi Dei Juliani a S. Auguſtino *cap. 11. de Temperantia*, in relatione S. Pii V. *tit. de Temperantia*, in relatione S. Aloyſii Gonzagæ *num. 12.* in relatione S. Tereſiæ *ſuper virtutibus art. 7. & art. 21. §. de oratione & contemplatione.* Alibi etiam viſum eſt, Beatum Pontificem Gregorium X. datis litteris (*quæ extant in hiſt. Petri Campi par. 2. pag. 410.*) excitaſſe Gaufridum, qui fuerat Confeſſarius S. Ludovici Regis Franciæ, ut ſibi ſecreto per certum Nuntium ſecretam Regis vitam referret: *Verum, licet de vitæ modo, quem, ſui Redemptoris beneplacita proſequendo, ſervabat, habuerimus in parte notitiam* (agebatur eteuim de introducenda cauſa Canonizationis ipſius) *cupientes tamen, quod modus hujuſmodi Nobis plenius innoteſcat, in iis potiſſime, quæ ſecretius agebantur, devotionem tuam rogamus, & hortamur attente per Apoſtolica tibi ſcripta mandantes, quatenus ſatisfaciens devota ſollicitudine votis noſtris prædictum vivendi modum in omnibus & ſingulis actibus & obſervantiis ſuis, nil ultra, quam fuerit, addito, ſed veritatis puræ ſervata ſubſtantia, ſeriatim Nobis, & ſecreto ſub tuo ſigillo, quam citius poteris, per certum Nuntium ſcribere non poſtponas. Volumus autem, quod apud te verbum remanet nemini referendum.*

5. Gregorius ſcilicet excitat Gaufridum, ut ſibi narret ea quæ ſecretum vivendi modum Regis reſpiciebant, & quorum notitiam ipſe Gaufridus habebat, ſed extra Confeſſionem, licet id in allatis litteris non exprimatur; eo prorſus modo, quo, referente Matthæo Pariſio *ad ann.* 1247. Sacerdotem quemdam Innocentio IV. Pont. Max. conjurationem in ipſum factam aperuiſſe, & militem ad ejus cædem ſubornatum denuntiaſſe, cum id totum ex complicis cujuſdam moribundi ſacramentali Confeſſione didiciſſet, cordati viri aſſerunt, id factum eſſe, volente & permittente Pœnitente, quamvis a Matthæo non dicatur. Qui etenim ex Confeſſione ſacramentali ita aliquid novit, ut alio etiam modo noverit, id revelare poteſt, nulla Confeſſionis facta mentione, ſi neceſſitas urgeat, puta imminens Eccleſiæ periculum, Superioris Eccleſiaſtici præceptum, & ſimilia, juxta doctrinam D. Thomæ *in 4. ſent. diſt. 21. quæſt. 3. art. 3.* & *in ſupplement. quæſt. 11. art. 5.* ubi ait: *Opinio eſt communior, quod illud quod homo alias ſcit ſive ante Confeſſionem ſive poſt, non tenetur celare, quantum ad id quod ſcit ut homo; poteſt enim dicere, Scio illud, quia vidi: tenetur tamen celare illud, in quantum ſcit ut Deus: non enim poteſt dicere, Ego hoc audivi in Confeſſione. Tamen Propter ſcandalum vitandum debet abſtinere, ne de hoc loquatur, niſi immineat neceſſitas.* Et in reſponſione ad quartum ſubdit: *Non debet ita vitari peccatum ex una parte, quod ex alia juſtitia relinquatur; veritas enim non eſt propter ſcandalum dimittenda: & ideo, quando imminet periculum juſtitiæ & veritatis, non debet dimitti revelatio ejus, quod quis in Confeſſione audivit, ſi aliter ſciat, propter ſcandalum; veruntamen ſcandalum, quantum in ſe eſt, evitare tenetur.*

6. Quanquam, quidquid ſit de prædicto S. Ludovici exemplo, alia magis apta ad rem de qua nunc agimus, non deſunt. In Canonizatione ſiquidem S. Homoboni recepta fuit jurata atteſtatio Huberti, qui per viginti annos fuerat ejus Confeſſarius, quique heroicas ejuſdem virtutes a ceteris teſtibus relatas confirmavit, uti colligitur ex bulla Canonizationis ipſius *in Bullar. nov. tom. 3. pag. 80. Fidem namque, quam ſuper converſatione ipſius abſque figmento hypocriſis fraudulento Divinum judicium, ut dictum eſt, manifeſte oſtendere videbatur, per teſtimonium dilecti Filii Osberti Presbyteri Sancti Ægidii Crenovenſis præſentis cum Epiſcopo memorato, recep-*

recepto ab eo firmavimus juramento. Sub cujus obtestatione videlicet juramenti ipse, qui Patrinus ejus existens per viginti annos & amplius Confessionem ejus sæpe receperat, quæ de illius Sancti conversatione præmissimus, cum ipso Episcopo & aliis supradictis juratis similiter asseruerit esse vera. Innocentius IV. in bulla Canonizationis S. Petri Martyris §. 3. *in cit. tom. pag.* 330. hæc habet: *Ipse namque veritatis filius, & bonitatis alumnus, conversatione conspicuus, spectabilis fama, & opinione mirabilis miro præfulsisse nitore munditiæ, virginitatem integre custodisse, nec mentis habuisse nec corporis corruptelam, & nullius mortalis criminis sensisse contactum, firma suorum Confessorum assertione monstratur.* Petrus de Castro Sacerdos & Monachus antiquus monasterii Fossæ novæ examinatus in causa S. Thomæ de Aquino ita testatus est, ut legitur apud Bollandianos *ad diem 7. Martii tom. 1. pag. 702. In cujus funere quidam Frater Prædicator, qui fuerat longo tempore ipsius Fratris Thomæ Confessor, prædicavit publice coram omnibus ibi adstantibus dicens: Ego Confessionem generalem ipsius sancti viri audivi, de quo testificor, quia inveni eum ita purum, sicut puerum quinque annorum, quia nunquam suæ carnis sensit corruptelam:* & concordat bulla Canonizationis ipsius *tom. 3. part. 2. Bullar. nov. pag.* 187. expedita a Joanne XXII. in cujus §. 4. sic habetur: *Ut multi, eum in carne virginitate manisse incorruptum, existimarent: quod ejusdem Sancti Confessor Ordinis memorati, qui longo tempore ipsius Confessionem audierat, publice (* ut ad Nos testimonio fide digno pervenit *) coram omnibus die defunctionis ejusdem asseruit dicens: Ego Confessionem generalem ipsius sancti viri audivi, de quo testificor, quia ita inveni eum purum sicut puerum quinque annorum.* Postremo notum est, quantum in causa S. Catharinæ Senensis venerabili viro Raymundo Capuano ejus Confessario; in causa S. Franciscæ Romanæ Joanni Mattiotto ejus pariter Confessario; in causa S. Teresiæ Francisco Riberæ ejus Confessario; quinque Confessariis in causa S. Aloysii Gonzagæ; in causa S. Camilli de Lellis Patri Pelliciono, & aliis ejusdem Confessariis, & in causa S. Catharinæ Januensis Sacerdoti ejus Confessario in favorabili resolutione dubii super virtutibus delatum sit. Nec silentio præteriri debet, cum probarentur virtutes in causa S. Margaritæ de Cortona, magnum momentum repositum fuisse in vita scripta ab ejus Confessario, & ab aliis pariter ejusdem Confessariis approbata; uti colligitur ex documento relato in summario additionali causæ Sanctæ ejusdem Margaritæ, ubi habetur documentum ipsum his verbis: *Frater Juncta Benvignates Beatæ Margaritæ Confessor Legendam ejusdem Sanctæ nimis prolixam per duodecim capitula distinctam, sicut ipse ab ore Beatæ Margaritæ, & ab aliis ejusdem Confessoribus acceperat, de mandato Fratris Leonis de Castiglione Inquisitoris hæreticæ pravitatis compilavit, quam Frater Leo prædictus Inquisitor, Frater Tarlatus Lector, Frater Philippus Custos, Frater Raynaldus etiam Custos de Castiglione, Frater Ubaldus de Colle Guardianus, Frater Paulus de Socio omnes Beatæ Margaritæ Confessores conscriptam viderunt & approbarunt.*

7. Pro eorum porro complemento, quæ in postremis hisce capitibus tacta sunt, nunc aliquid de affectione, quæ provenit ab inimicitia, dicendum est. Alibi nempe visum est, non esse audiendum, qui ex vindicta & malo animo se opponeret Canonizationi. De Infidelibus autem & Hæreticis quæritur, an ipsorum testimonium in causis de quibus agimus, ad probandum admitti possit; & quidem, cum sint Fidei Catholicæ inimici, *negative* videtur esse respondendum, juxta textum *in can. Ipsa pietas* 23. *qu.* 4. *Quos enim Divina testimonia non sequuntur, pondus humani testimonii petiderunt.* At, cum hæc regula non sit perpetua, sed suas patiatur limitationes; puta si Infidelis aut Hæreticus testetur pro Catholico, ut habetur *in can. Si Hæreticus, v. Sin autem* 2. *qu.* 7. *Sin autem Orthodoxus contra Hæreticum litiget, pro Orthodoxo quidem Hæretici testimonium valeat:* hinc fit, ut in causis de quibus agimus, bene & utiliter admitti possint ad probandum, juxta illud Lactantii *de vera sapientia lib. 4. cap. 12. Satis firmum testimonium est ad probandam veritatem, quod ab ipsis perhibetur inimicis.* Confert & illud S. Augustini *in Ps. 63. num. 15. tom. 4. oper.* ubi agens de Militibus Judæis sepulchrum Christi custodientibus, ad rem nostram inquit: *Miracula facta sunt talia circa sepulchrum, ut & ipsi Milites qui custodes advenerant, testes fierent, si vellent vera nuntiare.* Ex juris Consultis autem id ipsum advertit Lezana *cons. 3. n. 36. tom. 4. oper. Veritas, quæ ab inimico pectore & ore interdum extorquetur, gratior esse solet.* Idque ut plurimum accidit in causis Martyrum: si etenim Infideles testentur, se mortem Dei Servo inflixisse ex odio in Fidem, ab eoque atrocissima tormenta fuisse patienter tolerata, testimonium hoc multum proderit in causa Martyrii; ut monet Matthæuccius *in cit. oper. tit. 5. c. 2. n.* 18. concordatque etiam praxis sacræ Congregationis. In causa quippe Declarationis Martyrii BB. Martyrum Gorcomiensium plurimum detulit historicis dictis quatuor Calvinistarum; in causa Declarationis Martyrii B. Petri de Arbues dictis quinque sicariorum; in causa Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Alfonsi Navarette & Sociorum, historiæ eorumdem Martyrum exaratæ a Rainerio Gisberti Fidei Catholicæ inimico editæ post *controversias Fidei* Hadriani & Petri de Walenburch; in causa Declarationis Martyrii B. Joannis de Prado, testimoniis nonnullorum qui a Fide Catholica recesserant; & Hæreticis qui mortem inflixerant, in causa S. Fidelis de Sigmaringa. In causa demum Declarationis Martyrii B. Josaphat Pollocensis Auditores Rotæ in sua relatione, quam in eadem causa ediderunt, de nonnullis testibus Judæis & Schismaticis hæc *part. 3.* habuerunt: *Immo addebatur ab Agentibus pro Venerabili Josaphat, in casu præsenti ex depositione etiam Judæorum & Schismaticorum sufficientem resultare probationem, quia in favorem Fidei etiam Hæretici & Judæi admittuntur ad testimonium ferendum ... & hujusmodi testes omnino supplere & probare, junctis testimoniis Christianorum & præsumptionibus, consuluerunt Gravett. Ofasch. Afflict.*

8. Ad hæc nonnullorum opinio est, Medicos scientia pollentes miraculis adversari: quod ita intelligendum est, ut non ita facile sanationes referant inter miracula. Medici autem certi (ut alibi visum est) a sacrorum rituum Congregatione interrogantur, ut suum pro veritate ferant judicium super his, quæ tanquam miraculosa a Postulatoribus proponuntur: sed de his modo non loquimur. Sermo in præsenti est de Medicis qui infirmum curarunt, qui dicitur per miraculum consecutus fuisse sanitatem: & de his quidem primo quæritur, an eorum examen sit utile, deinde, an necessarium. De utilitate nimirum nulla potest esse controversia; status enim morbi ex eorum testimonio dignoscitur, sanationisque modus ex eodem quoque desumitur. Quapropter nemo non videt rum Consultores sacræ Congregationis, tum Medicos ab ea interrogatos in miraculi discussione tutius procedere posse, si Medici curæ astantes testati sint, quam si eorum testimonium deficiat. Et vero, dum fungebar munere Fidei Promotoris, multa vidi miracula rejecta ex defectu dicti examinis, licet de obitu Medicorum ante processus confectionem Postulatores docuissent. Quæ autem dicta sunt de Medicis, sibi vindicant locum etiam de Chirurgis, si morbus, de cujus miraculosa sanatione agitur, operam Chirurgi exquisiverit.

9. Hæc quoad utilitatem. Hinc porro ut transeamus ad necessitatem, Contelorius *de Canoniz. SS. c. 18. n.* 12. putat, Medicos etiam vel Chirurgos, qui non interfuerunt miraculo, nec ipsi adfuerunt ægroto, tutum ferre posse judicium de sanatione, utrum scilicet fuerit miraculosa, necne, innixos circumstantiis facti, de quibus alii testimonium dicunt. Matta *de Canoniz. SS. par. 4. c. 12. n. 25. & seqq.* assentitur Contelorio, si agatur de morbis chronicis & diuturnis; secus autem si de morbis acutis. Rosa *in addit. ad tract. de Execut. litter. Apostol. num.* 235. *& sequentibus*, in eo est sensu, sive morbus sit acutus, sive chronicus; dummodo causa & origo morbi nota sit, & testes asserant, infirmum tali infirmitate laborasse, talibus symptomatibus fuisse vexatum, specifica remedia fuisse, sed incassum, applicata, sanationem sine crisi naturæ contigisse, posse medicos tutum judicium ferre, & ad miraculi approbationem posse deveniri; licet Medicus ipse, qui ægroto adfuit, non fuerit examinatus, & hunc sequitur Matthæuccius *in oper. cit. tit. 3. c. 5. §. 3. n. 56. & seqq.* Postulatores ipsi Fidei Promotori requirenti examen Medici hujus respondere consueverunt & ostendere conati sunt, qualitates morbi ex dicto testium non peritorum satis apparere; ita ut etiam sine prædicto examine, si certa concurrant, miraculum approbari possit: & Postulatorum utique affertio comprobari potest relatione Auditorum Rotæ in causa S. Ludovici Bertrandi, *tit. Sanatio strumosæ feminæ*, ubi sic loquuntur: *Et, quod supradictus morbus esset strumæ, clarum fit ex depositione eorumdem testium; qui licet non sint in Medicina periti, bene tamen possunt de qualitate morbi deponere, cum strumarum morbus adeo sit evidens, ut neminem possit latere, ut loquitur Galenus. Quæ etiam morbi qualitas comprobatur ex eo, quod dicta Speran-*

rantia (nomen erat feminæ fanatæ) *fanitatis cupida profecta eſt ad Galliæ Regem, quem notum eſt huic morbo mederi*. Quæſtio tamen ſit inter Medicos, an liceat, vel poſſibile ſit Medico abſentem ægrotum per epiſtolas curare. Nimirum Gaſpar Rejes *in jucundarum quæſtionum Elyſio campo qu.* 10. rei hujus difficultatem oſtendit, & tanquam inutile rejicit opus Medici abſentis, cum agitur de morbis acutis; at aliquando tamen fructuoſum futurum eſſe ejus opus exiſtimat, ſi res ſit de morbis chronicis. Pariter Baptiſta Codronchius *in tract. de Chriſtiana, ac tuta medendi ratione lib.* 1. *c.* 3. de hac eadem re agit, & ait, neceſſaria ad cognitionem morbi vel nunquam, vel rariſſime duntaxat ex aliorum delatione, potiſſimum autem ruſticorum, & aliorum hominum in villis vel oppidulis degentium, Medico innoteſcere poſſe; ideoque concludit, ſi Medicus morbum & ſymptomata nuntiis & litteris relata animadverterit, ſi ætatem ægrotantis, mores, artem, anteactas occaſiones, tempus morbi, corporis robur perſpecta habuerit, in cognitione fortaſſe & curatione hujuſmodi ægrotantis abſentis, eum non multum a ſcopo aberraturum; ſuadetque, ut in hoc rerum eventu, tutioribus levioribuſque electis, periculoſa remedia prætermittant. Norunt denique omnes Medicum probum vix adduci poſſe, ut ſuum conſilium præſtet ad curandum morbum abſentis, niſi totius rei relatio ad eum mittatur a Medico ipſo, qui ægrotanti adeſt. Porro hæc me terrent: ſi enim tot urgent difficultates, ut a Medico abſente de morbo judicium, & de ejus curatione conſilium feratur; ſi id vix fieri poteſt, Medico præſente morbum & circumſtantias litteris aperiente; quid dicendum erit in ferendo judicio de ſanatione, utrum videlicet, necne inter miracula ſit recenſenda, nullo Medico curam morbi, & remedia adminiſtrata exponente, deſumptiſque probationibus ex teſtimoniis non peritorum, qui tum in qualitate morbi & medicamentorum exhibitorum, tum in modo ſanationis facillime falli poſſunt? Urget quoque, quod in Medico abſente, & rogato, ut ægroto abſenti medeatur, indicetque medicamina opportuna ad ejus ſanitatem procurandam, cauſa eſſe poteſt neceſſaria: non ſic autem ſe habet res in hypotheſi noſtra præſenti, tum quia cauſa Beatificationis & Canonizationis eſt voluntaria, tum quia nova ſupervenire poſſunt miracula. Itaque, concludendo, crederem, cautiſſime procedendum eſſe in approbatione miraculorum tertii generis, in quorum claſſe ut plurimum ſanationes recenſentur, ſi deſit teſtimonium Medici qui ægroto adfuit: eaque in eo ſolo caſu vix admittenda eſſe exiſtimarem, ubi ceteri teſtes apti & idonei clare qualitates morbi afferrent; ubi morbus ex eis eſſet, qui per ſe patent, & etiam a non Medicis aut Chirurgis cognoſci poſſunt; ubi medicamina ab eis exprimerentur, quæ ægroto fuerunt adhibita; ubi de ſtatu antecedenti deſperato, & de ſubita ſanatione invocato prius Beato, una cum virium recuperatione teſtificarentur; ut alibi fuſius exponemus.

10. Alia plura de teſtibus dici poſſent: verum, quia vel ea non ſunt peculiaria teſtibus in cauſis Beatificationis & Canonizationis, ſed omnibus teſtibus communia ſunt; vel, ſi prædictas cauſas reſpiciunt, nunquam, aut fere nunquam in praxi locum habent, a nobis idcirco in præſenti omittuntur: & eo quidem libentius, cum plura jam fuerint a nobis ipſis expoſita in ſecundo libro, ubi actum fuit de *vituali* examine teſtium; alia autem alibi, cum occaſio ſe offeret, explicabuntur. Capiti tamen huic antequam finem imponamus, neceſſe fore exiſtimamus, tria adnotare, ideſt primum quidem pro Poſtulatoribus cauſarum, reliqua pro Conſultoribus ſacræ Congregationis. Curare nempe debent Poſtulatores, ut in cauſis Beatificationis & Canonizationis, quas promovere contendunt, examini ſubjiciantur ſive ſuper virtutibus, ſive ſuper miraculis quantum fieri poteſt, viri Religioſi, viri nobiles, uno verbo, viri fide digni, qui nullo pacto rejici aut oppugnari poſſint. Id enim maximopere proderit felici cauſarum reſolutioni. Hoc ad Poſtulatores: nunc ad Conſultores. Fidei Promotor, ſcribendo multa adnotare conſuevit quoad contradictionem inter dicta teſtium: ſed punctum hoc cum grano ſalis (ut dicitur) eſt intelligendum, & a Conſultoribus ſacræ Congregationis advertendum. Expedit enim aliquando, ut aliqua adſit diſcordia inter teſtes, non in ſubſtantialibus, ſed in accidentalibus; concordia ſiquidem in omnibus, hoc eſt tum in ſubſtantialibus, tum in accidentalibus, tantum abeſt, ut fidem conciliet, ut eam potius teſtibus minuat, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 70. *art.* 2. *ad ſecundum*: *Si vero ſit diſcordia teſtimonii in aliquibus circumſtantiis non pertinentibus ad ſubſtantiam facti, puta, ſi tempus fuerit nubiloſum, vel ſerenum, vel ſi domus fuerit picta, aut non, aut aliquid hujuſmodi, talis diſcordia non præjudicat teſtimonio, quia homines non conſueverunt circa talia multum ſolicitari, unde facile a memoria elabuntur; quin immo aliqua diſcordia in talibus facit teſtimonium credibilius, ut Chryſoſtomus dicit ſuper Matthæum, quia, ſi in omnibus concordarent, etiam in minimis, viderentur ex condicto eumdem ſermonem proferre: quod tamen prudentiæ Judicis relinquitur diſcernendum*. Verba ſcilicet S. Joannis Chryſoſtomi ſunt, quæ ſequuntur *in hom.* 1. *pag.* 6. *tom.* 7. *oper. Si vero in miraculis non omnes omnia dixerunt; ſed alius hæc, alius illa; ne ideo turberis; nam ſi unus omnia dixiſſet, ſuperfluus eſſet reliquorum numerus; ſin omnes diverſa, & nova ſcripſiſſent, nullum ſuppeteret conſonantiæ argumentum*.

11. Varietas igitur & contradictio reſpiciens ſubſtantialia ea eſt, quæ tollit fidem teſtibus; ſecus autem, ſi varietas & diſcordia ſit in accidentalibus. Ita Dec. *in cap. Licet cauſam, n.* 59. *de probationib.* ubi ait: *Et hoc verum eſt, quando eſt contrarietas in facto principali, ſecus ſi ſit in quibuſdam acceſſoriis*. Et in noſtra Canonizationis materia Auditores Rotæ in relatione S. Franciſcæ Romanæ 3. *part. in ſexto miraculo §. Et quamvis*, in relatione S. Catharinæ de Ricciis *part.* 1. §. *penult.* in relatione S. Pii V. *miraculo primo ante mortem*, in relatione S. Bonaventuræ *part.* 2. *art.* 4. *in fin.* in relatione S. Hyacinthi *tit. de miraculis, verſ. Sed levem*, & in relatione S. Andreæ Corſini *n.* 234. *apud Lezanam conſult.* 1. Nec ullo modo teſtes dicuntur contrarii, ſi unus referat aliquid, quod alius non refert: Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 18. *n.* 13. Franceſ. *variar. reſol. cap.* 26. *n.* 67. Auditores Rotæ in relatione S. Andreæ Corſini *part.* 3. §. 3. *apud Lezanam conſult.* 1. *n.* 234. *verſ. Unde*, & in relatione S. Tereſiæ *in* 6. *miraculo poſt obitum, verſ. De quo deponunt tres teſtes*. Contrarii vero ſunt illi teſtes, quorum unus affirmat id quod negatur ab alio: Caccialup. *in l. Admonendi n.* 91. *ff. de jurejurando*, Petra *de fidei comm. quæſt.* 12. *num.* 488. *in fin.* Joſeph. Ludovic. *deciſ. Peruſ.* 9. *n.* 14. Rota coram Coccino *deciſ.* 1714. *n.* 2. Demum aliquando a Poſtulatoribus affertur dictum alicujus teſtis in proceſſu examinati, qui ipſorum intentioni adverſatur: ideoque a Fidei Promotore opponitur, nihil excipi poſſe adverſus teſtem, quando producens ejus examen exhibuit, juxta adducta per Farinacc. *de teſtib. quæſt.* 62. *num.* 242. *& ſeqq.* Veruntamen, utcumque id ſit, quod attinet ad Poſtulatores; certe, quod ſpectat ad Conſultores ſacræ Congregationis, ſi ipſi cognoverint, teſtem fuiſſe deceptum, & ejus dicto tot aliorum teſtium dicta prævalere debere, nil impedit, quin his deferant, non autem illi; quemadmodum bene proſequitur Farinacc. *loc. cit. num.* 252. *& ſequentibus*.

CAPUT OCTAVUM.

De hiſtoriis, quam ſcilicet probationem conſtituant in judicio Beatificationis & Canonizationis.

1. MATERIA hæc de fide hiſtoriis, & chronicis præſtanda in judicio Beatificationis & Canonizationis a pleriſque Auctoribus ſedulo pertractatur. Petrus Franciſcus de Rubeis olim Fidei Promotor diſſertationem exaravit *de fide hiſtoriarum*, quæ eſt typis impreſſa apud Mattam *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 24. dictuſque Fi-

Lambertini de Canoniz. Lib. III.

dei Promotor in ea diſſertatione *num.* 21. *& ſeqq.* concludit, Judicis arbitrio eſſe committendum, an, & quæ fides hiſtoriis præſtanda ſit, perpenſis ab eo videlicet varietate, pondere, & auctoritate librorum, & Scriptorum, inſpecta fidei qualitate ſingulis ab antiquo per Majores noſtros adhibita, conſiderata communi Sapientum voce, & cenſura cuilibet quæſita, vel adempta, vel diminuta, libratiſque rerum, locorum, & temporum circumſtantiis,

Pignatellus *consult.* 42. *tom.* 4. hanc eandem quæstionem pertractat, & *num.* 29. asserit, in rebus antiquissimis viventium memoriam excedentibus fidem esse Historicis adhibendam, si his antiquitus a Majoribus adhibita fuit; & hanc quidem regulam sibi vindicare locum etiam in causis Beatificationis & Canonizationis. Contelorius *de Canoniz. SS. cap.* 14. *num.* 13. *& seq.* idem docet, quod supra ex Petro Francisco de Rubeis relatum est. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *sent. tom.* 4. *disput.* 20. *art.* 25. §. 6. latissime ostendit, historias nec plene nec semiplene probare, sive res sit de virtutibus sive de miraculis, sed aliquatenus prodesse posse, si ceteris juridicis probationibus addantur. Sequitur eum Matthæucc. *in practica Theologo - Canon. ad causas Beatificat. & Canoniz. pertractandas tit.* 3. *cap.* 6. §. 2. Matta denique *de Canoniz. SS. part.* 4. *cap.* 24. *num.* 48. inquit, non posse post decreta Urbani VIII. in quibus statuitur modus & forma examinandi testes sub interrogatoriis Fidei Promotoris, virtutes & miracula probari respectu Canonizationis per historias.

2. Ut eo autem quo decet ordine procedamus, in causis Beatificationis & Canonizationis, præter testes ad normam juris examinatos, sæpius afferuntur Historici. Afferuntur autem, vel ad comprobandam famam sanctitatis aut Martyrii, quando causæ introducuntur, vel quando agitur de probanda fama sanctitatis per processum Apostolicum. Nec in his opus est immorari: cum ea quæ pertinent ad prædicta judicia, jam alibi fuerint explicata, & ea quæ forte fuerint ibi omissa, loquendo de Historicis, suppleri possint ex his quæ modo exponuntur. Frequenter autem contingit, ut in judicio super miraculis, super virtutibus singulis, & super Martyrio testimonia proferantur Historicorum; & ad hanc facti speciem pertinent ea quæ mox afferentur. Porro regula generalis sit in nullo casu miracula probari posse per solas historias & chronica: item virtutes & Martyrium, juxta modum mox explicandum, confimilibus monumentis probari posse in causis procedentibus per viam casus excepti, vel in causis in quibus propter temporis antiquitatem testes de visu haberi non potuerunt, & locus est probationi subsidiariæ: rursus virtutes & Martyrium nullo modo probari posse per historias in causis procedentibus per viam non cultus, & in quibus probationes directæ sunt necessariæ, demum tam in his causis, quam universim quando agitur de miraculis, Historicos necessariis qualitatibus pollentes, & concordantes cum testibus de visu, vim habere validi adminiculi.

3. Quod autem in nullo casu miracula probari possint per solas historias & chronica, facile demonstratur. In superioribus enim visum est, miracula probanda esse per *testes contestes de visu*, ubi Historici ut plurimum sunt testes de auditu. Si vero Historicus tanquam testis de visu miraculum referret patratum intercessione Servi Dei, vel Beati, nec ipse solus, sed alius etiam Historicus simili modo rem exponeret, vim tamen probationis in his judiciis habere non possent; cum ex alibi dictis testes etiam de visu, ut probent, debeant juramento quidquid referunt firmare. Insuper si Historici de visu & adhibito juramento testarentur, quod tamen non ita facile accidit, adhuc probatio in eorum dictis constitui non posset; cum præter juramentum, necesse sit, ut testes interrogentur, & in responsionibus satisfaciant interrogatoriis fidei Promotoris: qua ex re nemo est qui non videat quam magnum derivetur in testium veracitatem præsidium.

4. Quod virtutes & Martyrium per historias & chronica probari valeant, si agatur de causis procedentibus per viam casus excepti, vel de causis antiquis, in quibus propter temporis antiquitatem testes de visu haberi non potuerunt, facile dignoscitur. In causis quippe prædictis fit locus probationi subsidiariæ, & in linea probationis subsidiariæ suum sibi videntur locum vindicare debere historiæ & historica monumenta. Additum fuit in superioribus, virtutes & Martyrium in causis, de quibus modo fermo habitus est, historicis monumentis comprobari, sed juxta modum explicandum. Hunc autem modum aperientes dicimus, juxta praxim Sedis Apostolicæ testes de auditu, & de publica voce & fama Historicis jungendos esse, ut virtutes & Maryrium probata dici possint ad effectum formalis Beatificationis in causis antiquis procedentibus per viam non cultus, vel ad effectum solemnis Canonizationis in causis procedentibus per viam casus excepti. Ut enim alibi visum est, expediuntur a Sede Apostolica litteræ compulsoriales & remissoriales; compulsoriales, ut in processum inserantur historica monumenta, remissoriales, ut testes de auditu examinentur, & de publica voce & fama afferentes: ut ex Historicis, & testibus insimul ponderatis tutum ferri valeat judicium de virtutibus aut Martyrio. Magna quæstio fuit inter Socios Bollandianos, & Monachos Benedictinos Congregationis S. Mauri, utrum in notionibus chronologicis major fides præstanda esset diplomatibus, an Historicis: tandem conclusum fuit, ea in re majorem fidem esse adhibendam diplomatibus, quam Historicis, etsi coævis & a mendacio alieniissimis. Legi potest Pater Marquardus Hercott *tom.* 1. *Genealogiæ diplomaticæ Augustæ Gentis Habsburgicæ prolegom.* 1. *num.* 4. *&* 5. Porro si quæstio excitaretur, num in re de qua nunc agitur validior probatio statuenda sit in probatis Historicis, an in probatis testibus de auditu, & de publica voce & fama, ea forte definiri posset respondendo, probatos Historicos, & probatos testes de auditu æqualem constituere probationem, dummodo testes de auditu causam scientiæ reponant in communi & continuata fama a suis Majoribus fide dignis ad ipsos transmissa. Quod si scientiæ causam constituerint in iis quæ in historiis legerunt, uti sæpe contingit, major vis probationis stabit pro Historicis; & testes vel validi adminiculi vices, vel inferioris probationis efficaciam obtinebunt.

5. Virtutes deinde & Martyrium nullo modo probari posse per historias in causis procedentibus per viam non cultus, & in quibus probationes directæ sunt necessariæ, demonstratur. Si etenim necessariæ sunt probationes directæ, idoneæ non sunt subsidiariæ, quæ constituuntur in Historicis, juxta ea quæ supra dicta sunt, cum ageremus de miraculis.

6. Denique si Historici necessariis qualitatibus polleant, & concordent cum testibus de visu, eos vim habere validi adminiculi, sive agatur de miraculis, sive de virtutibus, & Martyrio, in causis in quibus probationes directæ sunt necessariæ, admittitur ab omnibus; & favet praxis sacræ Congregationis, quæ, expediendo litteras remissoriales, compulsoriales etiam expedire consuevit; quæ ad id prosunt, ut ex archivis & historiis monumenta & particulæ ad rem facientes extrahantur, & in processu inserantur; quod utique superfluum esset, si monumenta historica vim & efficaciam saltem adminiculi habere non deberent. Apte quoque Melchior Canus *de loc. Theolog. lib.* 11. *cap.* 4. *Historici graves ac fide digni, quales nonnulli sine dubio & in Ecclesiasticis & in sæcularibus fuere, probabile argumentum Theologi suppeditant cum ad ea quæ sua sunt, corroboranda, tum ad falsas adversariorum opiniones refellendas.* Et in fine: *Historia nimirum, etsi, ut Quintilianus ait, scripta est non ad probandum, sed ad narrandum, aliquid tamen fine dubio probat, probabiliter fere: nam aliquando etiam necessarie.*

7. Attamen in Historicis legendis admittendisque ad vim probationis vel adminiculi singulari delectu opus est, ne aut statim fides adhibeatur, aut statim admatur, aut nimium differatur. Nam ut idem ait Canus *loc. cit. Uterque igitur, & qui cito credit, & qui ad credendum nimium est tardus, jure reprehenditur.* Cum eo concordat Joannes Bodinus *de method. histor. c.* 4. *Ut igitur ab historiis rerum veritas habeatur, singulari non modo Scriptorum delectu, sed etiam in iis legendis illud meminisse debemus; quod ab Aristotele sapienter dictum est, in historia legenda, neque nimis credulum, neque plane incredulum esse oportere; nam si omnia omnibus assentiemur, sæpe vera pro falsis habebimus.* Nonnullæ autem inveniuntur historiæ Sanctorum gesta referentes, scriptæ ab his qui eorum facta a veris fontibus non hauserunt, ut est apud Gewaldum *de Septemviratu, sive de Elect. c.* 7. *n.* 2. *Scripserunt pro more suorum temporum communiter recepto, & in monasteriis constituti, atque a Foro Civili, popularique conversatione longius remoti, non quæ viderant, ac quibus coram interfuerant, sed quæ rumor & fama vulgi anceps illis suppeditabat, in commentarios suos retulerunt.* Quapropter Canus *lib.* 11. *c.* 6. *pag.* 317. asserere non dubitavit, integrius & incorruptius vitas Imperatorum ab Historicis Gentium, quam a nostris vitas Martyrum & Confessorum fuisse descriptas: *Dolenter hoc dico potius, quam contumeliose, multo a Laertio severius vitas Philosophorum scriptas, quam a Christianis vitas Sanctorum, longeque incorruptius & integrius Suetonium res Cæsarum exposuisse, quam exposuerint Catholici, non res dico Imperatorum, sed Martyrum, Virginum, & Confessorum. Illi enim in probis aut Philosophis, aut Principibus nec vitia, nec suspiciones vitiorum tacent, in improbis vero etiam colores virtutum produnt. Nostri autem plerique vel affectibus inserviunt, vel de industria quoque ita multa confingunt, ut eorum nae nimirum non solum pudeat,*

sed

sed etiam tædeat : & Ludovicus Vives *lib. 2. de cauſis corruptarum artium pag.* 371. ſic de eadem re conqueritur : *Oh quam pudendum eſt nobis Chriſtianis, non eſſe præſtantiſſimos noſtrorum Divorum Actus verius & accuratius memoriæ mandatos ſive ad cognitionem, ſive ad imitationem tantæ virtutis!* Hac de cauſſa nonnulla in præſenti exponenda ſunt, ut memoratus Hiſtoricorum delectus ob oculos habeatur.

8. Quatuor itaque ſunt gradus Hiſtoricorum : primus ſcilicet eorum, qui ea, quibus interfuerunt, quæque geri viderunt, litteris tradiderunt, qua ratione Poſſidius Epiſcopus S. Auguſtini vitam didicit & ſcripſit. Etſi Joannes Clericus homo heterodoxus *tom. 12. in append. ad oper. S. Auguſt. pag.* 621. vitam ſancti Doctoris ſcriptam a S. Poſſidio inſimulat, quaſi in Auguſtini exponendis geſtis aliquid gratiæ dederit & amicitiæ. Verum calumniam ipſam ſtrenue repellit Joannes Salinas Canonicus Regularis Lateranenſis nuper bonorum omnium mœrore vita functus *in præf. ad vitam S. Doctoris ſcriptam a S. Poſſidio, quam notis illuſtravit*. Secundus gradus eſt eorum, qui non viderunt ea quæ narrant, ſed ab iis acceperunt, qui viderunt; qua ratione S. Bonaventura compoſuit vitam S. Franciſci, & S. Hieronymus S. Hilarionis. Tertius gradus eſt eorum, qui referunt ea quæ non viderunt, nec audiverunt ab iis qui viderunt, ſed ab iis, quibus qui viderant, narraverunt; ad quod genus multa pertinent ex iis, quæ referunt Joannes Moſcus *in prato ſpirituali*, S. Gregorius *in dialogis*, Ven. Beda *in hiſtoria Anglicana*. Quartus tandem gradus eſt eorum, qui ex hiſtoriis conditionis & gradus modo explicati monumenta quæ edunt, collegerunt. Porro Joannes Bollandus *in præfat. general. in vitas SS. tom. 1. Januarii cap. 3. §. 1.* poſt enumeratos prædictos gradus Hiſtoricorum inquit : *Et hi quidem omnes fidem merentur, ſi ſunt viri boni, ſi prudentes, ſi pura eorum minimeque adulterata ſcripta ſunt*; repetitque id ipſum *in præfat. ad vitas SS. tom. 1. Februarii cap. 1.* ubi addit, nonnullas etiam reperiri Sanctorum hiſtorias ex fama a Majoribus accepta, aut vulgaribus monumentis nec ſatis certis collectas, quas inquit ſe non reſpuere omnino, ſed examinare & ad authenticarum hiſtoriarum calculos expendere.

9. Primum tamen fidei & auctoritatis pondus profecto debetur Hiſtoricis, qui res ſcripſerunt, quibus interfuerunt, vel quas ab eis qui viderant, audiverunt, dummodo Hiſtorici ipſi probi fuerint prudenteſque, & ideo fide digni. Beatus Theodoretus *in hiſtoria Religioſa* hæc habet *in præfat. hiſtor. SS. Patrum* : *Ex iis porro, quæ dicenda ſunt, aliqua ipſe vidi; quæ autem non vidi, ab iis audivi qui viderunt, viris virtutis amantibus, digniſque habitis, qui illos viderent, & eorum doctrina frueretur. Fide atuem digni Evangelicæ doctrinæ Scriptores ſunt non ſolum Matthæus & Joannes primi & magni Evangeliſtæ, qui Domini videre miracula; ſed etiam Lucas & Marcus, quos qui ab initio viderant, & verbi miniſtri fuerant, non ea modo quæ paſſus eſt & quæ fecit Dominus, ſed ea etiam quæ aſſidue docuit, accurate docuerunt. Nam & Beatus ipſe Lucas qui ſpectator non fuerat, in principio operis ſui dicit, ſe ea narrare, de quibus certior factus ſit; & nos licet audiamus eum illa non vidiſſe quæ narrat, ſed hanc doctrinam ab aliis accepiſſe, non minus illi & Marco credimus, quam Matthæo & Joanni. Fidem enim dum narrant merentur ambo, ut ab iis edocti qui viderant. Quare nos quoque narrabimus ea, quæ partim ipſi vidimus, partim iis qui viderant, eorumque vitam imitabantur, narrantibus credidimus. De his autem ideo pluribus verbis diſſerui, ut me vera narraturum perſuaderem. Hinc vero deinceps narrare incipiam*. Cardinalis Baronius *ad an. 34. n. 173.* ſic ait : *Non parum certe intereſt in veritate hiſtorica diſquirenda, Auctorum qui res geſtas ſcripſerunt, quo vixerint tempore ... habere rationem, potiſſimumque, ſi hujuſmodi Scriptores rerum perſpectarum, ac eorum ætate editarum pietatem & virtutem cum doctrina & veritate conjunxerint*. Concordat Canus *de locis Theolog. loc. cit. Prima lex ex hominum probitate integritateque ſumetur. Quæ omnino res locum habet, cum, quæ narrant Hiſtorici, ea vel ipſi ſe vidiſſe teſtantur, vel ab his qui viderunt, accepiſſe. Magnis quippe præclariſque virtutibus viri ſanctiſſimi atque optimi id conſequi meruerunt, ut in rebus ejuſmodi, quas vel ſpectaſſe ſe, vel ab aliis fide dignis qui ſpectarint, ſe audiſſe teſtati ſunt, fides omnino illis habeatur*. Adhæret Mabillonius *de ſtud. Monaſt. part. 2. cap. 8. num. 10. Hunc ſpectat ea triplex regula, quam Melchior Canus ibidem tradit ad dijudicandum inter Hiſtoricos, ut meliores a ceteris ſecernantur. Prima eſt ingenua quædam probitas, ex qua illi impotentes fiunt ad homines aliquando ſponte fallendum, aſſeverando nempe, geſtum aliquod ſe vidiſſe vel intellexiſſe, quod tamen ipſoſmet penitus lateat. Quæ virtus non modo in ſanctis piiſque viris emicat, verum & in cunctis, qui cordis ſinceritatem animique candorem jugiter profiteri gloriantur ... Secunda regula, quam affert Melchior Canus, eſt, Auctores potiori lumine ingenique maturitate præditos iis omnibus præferendos eſſe, in quibus dotes iſtæ deſiderantur. Enimvero ſatis non eſt nolle mentiri, ſed inſuper maturo judicio & exacta prudentia opus eſt, ut ad amuſſim res ponderentur, ne unquam decipi contingat, neve levi corde credatur, aut calamo exaretur, quidquid ſemel exauditum in mentem venerit*. His ſubſcribit Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctitat. ſect. 11. cap. 6. pag.* 877. *Attendendum quoque in Hiſtorico, an ſui temporis, an vero præteriti & antiquioris ſæculi hiſtoriam ſcribat, plus enim auctoritatis habebit, qui ſui temporis res geſtas refert : nam quæ acta ſunt, dum Auctor vivebat, cognoſcere ipſe & perquirere diligentiſſime potuit; quæ vero illius ætatem præceſſerunt, non niſi aliorum vel ſcripto vel relatione, (quibus ſæpe judicium, aut ſinceritas deeſt) perdiſcit* : quod argumentum latius proſequitur *pag.* 880. & 881. Quare S. Maruthas Epiſcopus Tagritenſis, qui claruit circa finem ſæculi IV. (*tom. 1. Bibliothecæ Orientalis*; ſummo ſtudio & eruditione collectæ a docto viro Aſſemano) deſcribens hiſtoriam Martyrum ſub Sapore coronatorum, ut ei fidem conciliet, inquit *pag.* 183. *Quidam ſunt, qui temporibus noſtris Martyrium conſummarunt, quoſque nos ipſi vidimus; alii vero ætatem quidem noſtram anteceſſere, quorum tamen accuratam hiſtoriam ex ore ſenum Epiſcoporum, ac Presbyterorum ſumma fide dignorum accepimus, quippe qui æquales illis fuere, rerumque ab eis geſtarum ſpectatores*. Quia vero quæri poteſt, quinam habendi ſint pro viris, ſeu Hiſtoricis integris, prudentibus, & fide dignis; cum hæc qualitas etiam ſit neceſſaria, ut, quamvis ſcribant, quæ viderunt, aut quæ ab his qui viderant, audiverunt, pondus auctoritatis habere valeant, reſpondet Canus *ib. c. 6. Scriptoris autem probitas & integritas (nam hoc quæret aliquis) in his, qui olim fuerunt, licet aliquando in ſcriptis ipſis eluceat, ſed fama & gravi atque frequenti præteritorum hominum teſtimonio cognoſcetur*: quem ſequitur Langlet *in method. hiſtor. ſtud. cap. 18. §. 3.* ubi obſervat, non alia de cauſa magnum auctoritatis pondus ſibi vindicare hiſtorias Thucydidis, Xenophontis, Cæſaris, & Salluſtii. Haberi autem non poterit tanquam prædictis qualitatibus pollens Hiſtoricus, qui ſcribit ea quæ favent Parti, cui ipſe nimis addictus eſt; uti late proſequitur Bollandus *in præfat. ad Acta Januar. cap. 3.* Ad quod facit & illud S. Hieronymi *in epiſtola ad Salvinam tom. 1. n. 4. Ex quo colligitur, fidele eſſe teſtimonium, quod cauſas non habet mentiendi*. Plura inſuper ad hoc argumentum collecta videri poſſunt apud Theophilum Raynaudum *oper. tom. 14. de ortu infantium per ſectionem Cæſaream pag. 246. ſub num. 4.* Mabillonius etiam *loc. cit. num. 1.* ſic loquitur : *In primis itaque operæ pretium eſt, Auctoris dotes ſedulo perpendere, num ſcilicet idoneus ſit ac ſincerus; quo fine & ratione ad ſcribendum ductus fuerit; an aliquorum factioni aut ſectæ adhæreat*; & *n. 2.* notat, aliquando fieri poſſe, ut Auctoris non contemporalis hiſtoria præferatur hiſtoriæ contemporalis; ſi hic videlicet fuerit negligens, rerum inſcius, aſſentatione aliqua, aut proprii commodi ſpe illectus; ille vero maturitate, & prudentia ornatus, feriiſque monumentis innixus ſuam hiſtoriam ediderit. Reſumi quoque poterunt ea quæ *in 2. libro cap. 41. & cap. 42.* dicta ſunt de fide hiſtoriarum, dum agebatur de judicio famæ ſanctitatis in genere, & alia pariter huc traduci poſſunt, quæ infra adducentur, cum ſermo inſtituetur de lectionibus propriis concedendis a ſacrorum rituum Congregatione in honorem Sanctorum. Concordat Andreas Boſius *in introduct. ad notitiam Scriptor. Eccleſiaſt. cap. 5. num. 21. Nemo Scriptores Eccleſiaſticos recte leget, laudabit, refellet, interpretabitur, & in uſum transferet, niſi qui noverit, quo ſinguli tempore, locoque, qua conditione vixerint, cui ſectæ ac vitæ inſtituto addicti fuerint, qua occaſione, quo propoſito, quo doctrinæ aparatu inſtructi, quo tempore, locoque ſua exaraverint*.

10. Dictum eſt, primum fidei & auctoritatis pondus deberi Hiſtoricis, qui res ſcripſerunt, quibus interfuerunt, vel ab eis qui viderant, audiverunt, dummodo tamen Hiſtorici probi fuerint prudenteſque, & ideo fide digni;

digni; sed addi debet, in hoc primo fidei & auctoritatis pondere plus primis, quam secundis esse deferendum; quemadmodum late ostendit Pater Honoratus a Sancta Maria *in animadvers. super regul. & us. Critic. diss. 7. art. 9. pag. 612. & seqq. tom. 1.* Quod autem attinet ad alios Historicorum gradus, cum in tertio constituti fuerint, qui referunt ea, quæ non viderunt, nec audiverunt ab his qui viderunt, sed ab iis, quibus, qui viderant, narraverunt, licet de his quoque Bollandus afferat, quod fidem merentur, si sint viri boni & prudentes; nemo tamen est qui non videat, non posse eis tantum deferri, quantum diximus esse deferendum Historicis, qui vel scripserunt ea quæ viderunt, vel ea scripserunt quæ audiverunt ab his, qui viderant. Quoad ceteros vero Historicos scribentes ea quæ legerunt in præcedentium temporum historiis, eorum auctoritas pendet ab aliorum auctoritate; si etenim res, quas scribunt, hauserunt ab Historicis qui viderunt, si ab aliis, qui scripserunt, quæ audiverunt ab his qui viderant, si a ceteris, qui audiverunt ab his, qui item audiverant ab iis qui viderant, tanta erit horum Scriptorum auctoritas, quanta erit illorum, a quibus sua scripta sumpserunt. Facit ad rem celebre illud dictum Cardinalis Baronii in apparatu ad annales: *Quod in recentiore Auctore de rebus antiquis sine alicujus vetustioris testimonio profertur, contemnitur.* Proinde apte subdit Fortunatus Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 11. cap. 6. pag. 880. Dices, fidem talibus Historicis adhibendam esse, quia referunt ea quæ scripta reperierunt in aliis Historicis. Ad quod respondeo, fidem illis adhibendam quidem, verum non quia ipsi ita scripserunt, sed ex auctoritate vetustioris, a quo acceperunt; qui demum cujus meriti ac famæ, quaque fide dignus sit, serio considerandum: qua de causa Auctor posterior anteriorem Auctorem referre debet, a quo ille acceperit; quin etiam referre loca & verba, ut, fideliter observasse doctissimum Baronium in annalibus suis, videre licet. Qui vero Acta veterum priorum virorum aliter scripserit, nullius ponderis, aut momenti censebitur in re, de qua agimus.* Quod debet etiam sibi vindicare locum, quamvis non unus, sed plures Historici in quarto gradu constituti in una eademque re describenda concordent, teste Cardinali Baronio *ad ann. 1125. n. 12. Certe quidem non numero Historicorum veritatem historiæ consuevimus æstimare, sed quanta fide polleat primus Auctor cujuslibet assertionis. Nam, reliquos primum sequi Auctorem, & ejus vestigiis inhærere, frequentiori usu in more positum reperimus.* Adde illa, quæ habentur apud Mabillonium *de stud. monast. part. 2. cap. 8. num. 7. Inter relationum varietates cavendum est, ne ab uberiori duntaxat Auctorum copia alliciamur, sed potius ab ipsorum merito & gravitate; multoties enim fit, ut gravis, periti, atque sinceri Scriptoris auctoritas centum aliorum minoris fidei testimonio sit præferenda, qui nimirum absque matura discussione, ac diligenti rerum examine sibi succedentes subscripsere.* Adde etiam Dominum Langlet *in method. stud. histor. cap. 19. regul. 6.* Supra relatum Baronii axioma desumptum ex apparatu ad annales nonnulli sic interpretati sunt & intellexerunt, ut videlicet sibi vindicet locum, si maxima intercedat temporum distantia inter recentiorem Auctorem, & factum ab ipso narratum: puta, si aliquis recentior sine testimonio alicujus vetustioris aliquid referret pertinens ad Assyrios, Macedonas, aut Romanos. Ita habetur in secunda defensione Pandectarum Pisanarum *lib. 2. cap. ult.* At id strenue impugnatur tum ratione, tum exemplis ex eodem Cardinali Baronio depromptis in examine historiæ Pandectarum Pisanarum *part. 4. cap. 7.* Quocirca prædictum Baronii axioma admittendum est, quoties recentior factum narret sine testimonio vetustioris, etiamsi factum narratum ad tempora adeo remota non pertineat. Conringius in iterata dissertatione de jure coronandi *tom. 1. pag. 677.* inquit de Scriptoribus recentioribus: *Eorum auctoritas non majorem illi narrationi fidem facit, quam ille meretur, a quo eam habent. Neque enim in assertione quadam historica probanda numerus testium recentiorum, qui antiquiorem alium non adducunt, quidquam confert, sed ad eos semper respiciendum est, qui ætati illi, qua res facta esse dicitur, fuere quamproximi.* Et præclare Papirius Massonus *inter Scriptores Hist. Franc. collect. ab Andrea du Chesne tom. 1. in historia calamitatum Galliæ* subdit *pag. 109. & seq. Utrum autem credere antiquioribus Historicis oporteat, potius quam recentioribus, id nullam dubitationem habet, nec unquam habuit. Etenim historiarum Scriptores, qui propiores sunt tempori rerum gestarum, veriores debent videri. Nondum enim mendaciis, fabulisque anilibus, quas per otium vulgus fingit, locus esse potest, quibus fidem affert apud posteros sola diuturnitas lapsusque temporis, non modo profana, sed sacra etiam inficiens.*

11. Omittimus verba facere de eo Historicorum gradu a Bollando insuper addito, qui Sanctorum historias scribunt ex fama a Majoribus accepta: non quia, quascumque traditiones humanas respuendas esse, censeamus, etiamsi vigeant in aliquo particulari loco; poterit enim earum usus in aliquo haberi pretio, si ipsarum examen præcedat, & si probi Auctores easdem testentur: quare Launojus ipse, qui huic probationi infensissimus est, *in appendice ad dissert. de argumento negativo* tandem concludit: *Docemur, adhibendam non esse fidem Historico narranti, quæ nec vidit, nec audivit, nec ab aliis omnino Scriptoribus æqualibus vel supparibus, aut ab alio traditionis monumento accepit*: sed quia ad rem de qua nunc agimus, vix prodesse possunt, ut ex infra dicendis desumetur, cum probabilitate quidem non careant, sed vim concludentis probationis non habeant; veluti animadvertit P. Honoratus a Sancta Maria *tom. 1. cit. oper. dissert. 1. pag. 619.*

12. In dubio igitur Martyrii aut virtutum in specie, si agatur de causis procedentibus per viam non cultus, & in quibus non est locus subsidiariæ probationi, cum probatio constituenda sit in testibus de visu contestibus, Historici probi & integri, quamvis scripserint ea quæ viderunt, vel quæ audiverunt ab his qui viderant, vim probationis habere non poterunt, sed tantum adminiculi, majoris tamen aut minoris, juxta regulam auctoritatis ipsis præstandæ ex iis quæ in superioribus dicta sunt. Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 11. c. 6. pag. 882.* hæc habet: *Si vero contemporanei extiterunt omnes qui ejusdem Acta conscripserint; ex ipsis haurietur aliquod indicium sanctitatis ad eum, quem diximus, effectum, quia ex fama communi sanctitatis aliquod sumitur indicium ad effectum Beatificationis & Canonizationis alicujus. Ex diversis autem ac pluribus Historicis Catholicis Servo Dei contemporaneis, diversarum præsertim gentium, provinciarum, ac nationum, indicium vehemens de fama virtutum & Actorum illius colligitur, quia fama consurgit ex diversorum dictis, qui credant, verum esse quod affirmant; quemadmodum non est dubium credidisse Historicos, qui illud etiam scripto ad posteros transmittunt. Diximus vero, ex prædictis historiis aliquod sumi indicium sanctitatis, quia ex dictis spontaneis testium non citatorum, nec legitime interrogatorum non sumitur nisi indicium, ut Judex procedat per modum inquisitionis in aliqua causa. Inquisitio namque innititur conjecturis & indiciis, non vero certitudini de aliqua re.* Cui quidem assumpto favet etiam praxis sacræ Congregationis: passim etenim eidem a Postulatoribus exhibentur una cum testibus examinatis Historicorum relationes, quæ cum eis concordant; quas Consultores admittunt, non in linea probationis, sed in linea adminiculi.

13. Si agatur autem de causis procedentibus per viam casus excepti, vel in quibus propter temporis antiquitatem (juxta alibi dicta) fit locus probationi per testes de auditu, quando pariter disputatur dubium de virtutibus aut Martyrio in specie, ubi passim probationes subsidiariæ admittuntur, si Historici debent vim probationis obtinere, ita ut probatio nedum in dictis testium de auditu afferentibus, sed etiam in Historicis ipsis constituenda sit; oportere videtur, ut non modo sint probi, prudentes, & fide digni, verum etiam ut referant ea, quæ vel propriis oculis viderunt, vel ab iis qui viderant, audiverunt. Si etenim supplent vicem testium de visu, infertur, debere prædictis qualitatibus esse prædictos. Porro, quæcumque certior evidentia haberi possit in hoc judicio, utpote gravissimo, exposcitur; nec in rebus tanti momenti specialia multiplicari debent: speciale siquidem est, ut testes de auditu & Historici vim sufficientis probationis obtineant; cui nempe specialitati alia addenda non est, Historicos videlicet sufficienter probare, quamvis non sint contemporales, & quamvis scripserint ea quæ non viderunt, nec ab his qui viderant, audiverunt.

14. Id comprobatur exemplis causarum Canonizationis, quæ processerunt per viam casus excepti, in quibus facta est virtutum approbatio, ex testibus de auditu & Historicis. In causa quippe S. Joannis de Capistrano post approbatum casum exceptum a decretis Urbani cum formiter assumptum fuit dubium de virtutibus, Historici pro eis comprobandis allati fuerunt quatuor socii dicti Sancti, qui ejus vitam distincte conscripserant: Frater videlicet Nicolaus de Fara, qui in fine operis

hæc

hæc habet: *Accipe itaque, Pater Sanctiſſime, hanc, ſeu qualemcumque laudationem, quam comes quondam tui itineris Nicolaus in tuorum clariſſimorum geſtorum memoriam cudit.* Fr. Hieronymus de Utino, Fr. Chriſtophorus de Valiſio, & Fr. Petrus de Sopronio, qui vitam a Fr. Chriſtophoro conſcriptam approbavit: quibus etiam additi fuerunt alii Auctores graviſſimi contemporales, qui ejuſdem S. Joannis magna cum laude meminerunt, Pius ſcilicet Papa I. S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, Flavius Blondus, & alii.

15. In cauſa S. Catharinæ de Bononia poſt approbatum caſum exceptum, propoſitum ſimiliter fuit examini dubium de virtutibus, & præter teſtes de auditu potiſſimum fundamentum conſtitutum fuit in ejus vita ſcripta a Sorore Illuminata de Bembis, quæ titulo Beatæ illuſtratur in Martyrologio Franciſcano Arturi. Fuit autem prædicta Soror Illuminata teſtis de viſu eorum quæ ſcribebat, ut ex ſequentibus ejus verbis deſumitur: *Al nome del noſtro eterno, e glorioſo Iddio, e del Serafico noſtro Padre S. Franceſco, e della ſua pianta vergine madre noſtra Santa Chiara glorioſa inſiememente colla Beata Catarina da Bologna, per lo cui dolce amore ho preſo queſto voler' a ſcrivere, e notare quello che colli miei occhi meritai vedere negli anni miei viſſa con lei converſata con ogni verità e certezza, tanto breve, quanto a me ſarà poſſibile.* Additi fuerunt Azzoguidus, Savonarola, Sabatinus, & Palæotus, qui ejuſdem Sanctæ vitam exacte conſcripſerunt intra quinquageſimum annum ab ejus obitu, & ea quidem ſcripſerunt, quæ ab his ſaltem qui viderant, audiverunt: præterquamquod ſcriptis mandarunt ea, quæ effecta ſunt in civitate Bononiæ, in qua ipſi habitabant.

16. In cauſa item S. Peregrini Latioſi, approbato caſu excepto, teſtes fuerunt exhibiti de auditu aſſerentes in dubio ſubinde diſputato de virtutibus. Probatio autem hiſtorica innixa fuit contemporali graviſſimo Auctori, Fratri videlicet Vitali de Avanziis, qui a Clemente VI. evectus in Priorem Generalem ſui Ordinis Servorum, ab Innocentio VI. Nuntius Apoſtolicus ad Regem Hungariæ, deinde ad Sultanum Ægypti ablegatus, ab Urbano demum V. promoveri meruit ad Infulas Aſculanam, & Theatinam. Cui contemporali Auctori nedum alii graviſſimi Hiſtorici fuerunt additi, ſed cum eo etiam concordare repertus eſt in fideli geſtorum S. Peregrini enarratione Fr. Nicolaus de Piſtorio, qui poſt annos triginta novem ab obitu dicti Beati vitam ipſius conſcripſit.

17. In cauſa S. Agnetis de Monte Politiano poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII. aſſumpta pariter diſputatione ſuper virtutibus, præter illuſtria teſtimonia de ejus ſanctitate tum S. Catharinæ Senenſis, tum S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, producta fuit hiſtoria ejus vitæ conſcripta a Raymundo Capuano. Sancta ſcilicet Agnes mortua eſt anno 1317. hiſtoria autem ejus vitæ conſcripta fuit a Raymundo Capuano circa annum 1350. ut indicat Jacobus Echard Ordinis Prædicatorum *tom. 1. Scriptor. ejuſdem Ordinis pag.* 680. atque adnotarunt Bollandiani *tom. 2. Aprilis, ad diem* 20. *ejuſdem menſis pag.* 761. Raymundus ille *Beatus* a nonnullis appellatur: at, utcumque id ſit, vir utique fuit eximiis animi dotibus præditus, cum ad *Generalatum* ſui Ordinis fuerit deinde aſſumptus, & Confeſſarius fuerit S. Catharinæ Senenſis, cujus etiam vitam conſcripſit, quæ cauſæ Canonizationis ipſius non parum profuit. Quocirca Rutilius Gallicinus Proſecretarius Congregationis ſacrorum rituum tempore Clementis VIII. & intimus familiaris Cardinalis Geſualdi tunc ejuſdem ſacræ Congregationis Præfecti in relatione omnium geſtorum ſuper approbatione lectionum propriarum pro Officio tunc Beatæ, nunc Sanctæ Agnetis, inquit, eas deſumptas fuiſſe ex vita ſcripta a Raymundo Capuano, de quo deinde ſic loquitur: *Is fuit Capuanus ejuſdem Ordinis Profeſſor & Magiſter Ordinis vigeſimus quartus, vir ſcientia & religione clarus, quo curante, Ordo Dominicanus ad obſervantiam Regularem anno* 1389. *revocatus eſt: de quo licet alia multa ad ejus laudem commemorari nunc poſſent, illud tamen hoc loco dixiſſe ſatis fuerit, quod ex tot Sanctis Patribus, qui in eodem Ordine tum maxime florebant, potiſſimum ſit ipſe delectus a Sanctiſſima Virgine Catharina Senenſi, cujus Confeſſiones audiret, cujus etiam poſtea vitam conſcripſit.* Porro Hiſtoricus hic a teſtibus de viſu, & monumentis aptis geſta Agnetis deſumpſit, ut ipſe teſtatur his verbis: *Et, ut fides adhibeatur dicendis, noverit lector quicumque, quod, quidquid inferius inſeretur, fuit mihi aut a videntibus ejus magnalia, & ab ipſiſmet audientibus fideliter & perfecte relatum, aut in ſcriptis inveni per manus Notariorum Imperialium, vel Religioſorum fidelium cum teſtium inſcriptione probatum.*

18. In cauſa Beatæ (nunc Sanctæ) Julianæ de Falconeriis poſt approbatum caſum exceptum, tranſitus eodem modo factus eſt ad diſcuſſionem virtutum. Teſtes itaque de auditu in proceſſibus examinati ſacræ Congregationi fuerunt exhibiti, extractumque fuit ab archivo monaſterii SS. Annuntiationis Florentinæ antiquum & celebre monumentum, conſcriptum decem & octo diebus poſt obitum Beatæ, in quo mirabile refertur prodigium in ejus morte factum. Cum enim cauſa vomitus ſacram recipere non poſſet Euchariſtiam, & a Fr. Jacobo ejus Confeſſario impetraſſet, ut eam ad ſe deferret, non ut reciperet, ſed ut adoraret, admota pectori ſacratiſſima Hoſtia amplius viſa non eſt, mortuaque Beata, Hoſtiæ ſignum in ejus pectore inventum eſt una cum ſigno Crucis. Quod quidem prodigium ſimul cum relatione ceterarum virtutum Beatæ repertum fuit in monumentis quoque Fr. Nicolai Ordinis Servorum Piſtorienſis, qui ea ſcilicet exaravit uno & quadraginta annis poſt obitum Beatæ; nec alii graves defuerunt Hiſtorici, eam rem comprobantes.

19. In cauſa porro S. Joannis Nepomuceni, approbato caſu excepto a decretis Urbani, diſputatum fuit dubium de Martyrio & cauſa Martyrii, quamobrem allati ſunt teſtes de auditu, nec defuerunt Scriptores contemporales, opus videlicet manuſcriptum ex archivo Metropolitanæ eccleſiæ Pragenſis. Facta autem charactéris recognitione, deerat nomen Auctoris. Sed, cum ageretur de chronico libro, res memorabiles ad prædictæ Metropolitanæ Capitulum pertinentes diarii inſtar enarrante; quodque notatu dignum erat, cum ſcriptum fuiſſet, vivente adhuc Wenceslao, qui Joannem vita privavit, eo quia revelare noluit ſacramentalem Confeſſionem Reginæ uxoris dicti Wenceslai, nominis defectus a me tanquam Fidei Promotore oppoſitus manuſcripti codicis auctoritatem non infirmavit. Joannis quoque Martyrium diſtincte narratum fuit ab aliis Hiſtoricis, ſignanter vero a Wenceslao Hallecio, qui, licet hiſtoriam typis ediderit anno 1591. & ideo non fuerit Sancto contemporalis, eam tamen collegit ex antiquioribus & incorruptis monumentis, adhibito judicio & correctione trium illuſtrium virorum mandato Ferdinandi I. Imperatoris & Regis Bohemiæ, ut ipſe Hallecius perſpicue declarat in libri dedicatione eidem Ferdinando Regi facta. Vitæ demum S. Joannis conſcriptæ a P. Balbino Presbytero Societatis Jeſu, typiſque impreſſæ anno 1670. magna habita fuit conſideratio tum propter ſingularem ejus eruditionem & hiſtoricæ antiquitatis peritiam, quam meritis laudibus proſequuntur Bollandiani *tom. 3. Maji ad diem 16. pag. 668.* tum quia in prologo refert, ſe hiſtoriam deſumpſiſſe ex teſtimoniis virorum, qui S. Joanni fuerunt contemporales: *Ac nihil ego quidem dubitem, tanti Martyris vitam pridem conſcriptam in antiquitate fuiſſe; at Hæreſis, quæ B. Joannis mortem paulo poſt excepit, iiſdem flammis, quibus templa & cœnobia omnia apud nos conciderunt, corrupiſſe videtur. Quæ igitur de B. Martyre afferemus, in manuſcriptis plurimis ea ætate viventium hominum (quorum mihi ſuppetit copia) tum in typo expreſſis codicibus reperta, & in unum ſumma fide & religione collecta, non tam diligentiæ cuicui meæ, quam felicitati, quod inventa ſint, adſcribantur.* In ſuperioribus quippe jam viſum eſt, majorem quandoque aucloritatem ſibi conciliare hiſtoriam non contemporalem, quam contemporalem, ſi illius Auctor vetera pervolverit monumenta, quæ hujus Scriptorem latuerunt; quemadmodum præter ibidem adducta ponderat Bollandus in *præfat. ad tom. 1. Februar. cap. 2. Habet prior quidem Scriptor antiquitatis prærogativam, in qua vis ineſt magna, ut quæ narrat, credibiliora videantur; alter tamen, etſi ſæculo uno alterove poſterior, plura poteſt vetera documenta examinaſſe, & adjuncta rei geſtæ certius exploraſſe.* Quam ad rem conferunt allata a Ludovico Antonio Muratorio in ſua ad hiſtoricam Miſcellam eleganti præfatione *tom. 1. de rer. Italic. Scriptor. Nam & vetuſtiſſimus eſt ipſe conſarcinator, iiſque temporibus ſcripſit, quibus complures hiſtoriæ ſupererant, quarum irreparabilem interitum nos ſerius nati inani querela dolemus .... Sicubi ergo nos deficiunt egregia Veterum monumenta, ad illos confugere juvat, qui, quanquam nonnullis poſt ſæculis ſtoruere, Veterum tamen libros felicius, quam nos, terere manibus potuerunt. Itaque Miſcellæ quoque ſuus honor futurus eſt, eamque, ubi vetuſtiores hiſtoriæ aut ſilent, aut inter ſe diſſentiunt, advocare*

care teſtem, atque illius ope uti, erit eruditi ſimulque prudentis Critici. Præclare quoque Abbas Venuſinus Auctor vitæ S. Alſerii Abbatis apud Mabillonium *part. 1. ſæc. VI. SS. Ord. S. Benedicti pag. 729. in fine prologi* ſubdit: *Quia item nova ſcribendi tempora contemni ſolent, fidem dictorum relatoribus, non ſcriptis lector adſcribat; quia etſi iſto tempore ſcribimus, ea, quæ ab antiquis monaſterii ſenibus ſunt nobis dicta, narramus.*

20. Exceptis cauſis S. Joannis de Capiſtrano, & S. Catharinæ de Bononia, reliquæ ſupra memoratæ examen ſubierunt in ſacrorum rituum Congregatione, & favorabile reſponſum ſuper dubio virtutum a ſummis Pontificibus approbatum obtinuerunt, quo tempore fungebar munere Fidei Promotoris. Dimiſſo autem Promotoris officio, ipſoque (uti ſæpe dictum eſt) delato ad Archiepiſcopum Philippenſem Carolum Albertum Guidobonum Cavalchinum ſacri Conſiſtorii Advocatum, actum fuit de virtutibus in cauſis S. Catharinæ Januenſis, & B. Joannis Cantii poſt approbatum pariter caſum exceptum; itemque in ambabus hiſce cauſis exhibiti fuerunt teſtes de auditu, quibus Hiſtoricorum auctoritas acceſſit. In cauſa quidem S. Catharinæ exhibita fuit ejus vita conſcripta a Cataneo Marabotto ipſius Confeſſario, & ab Hercule Vernazza ejus diſcipulo decem poſt annos ab ejus obitu: in cauſa vero B. Joannis Cantii exhibita fuit hiſtoria ex libro Patris Petri Sgarga Societatis Jeſu, & ejus vita Beati ſcripta ab Adamo Opatovio, qui, licet non eſſent contemporales, præ manibus tamen habuerunt antiqua ſcripta in pergamena charta, quæ ſumma cum diligentia conſervata erant in archivo eccleſiæ Collegiatæ S. Annæ Cracoviæ. Non diſſimili modo res ſe habuit in reſolutione dubii ſuper virtutibus Servi Dei (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani, & Franciſci Caraccioli, & in reſolutione dubii ſuper Martyrio & cauſa Martyrii Ignatii Azevedi, & triginta novem aliorum e Societate Jeſu, licet prædictæ cauſæ omnes procederent per viam non cultus: cum in ipſis (ut alibi dictum eſt) propter temporis antiquitatem, aliaſque circumſtantias factus ſit locus probationi ſubſidiariæ. Ideoque, hucuſque adducta in unum colligendo, concludendum eſſe videtur, in cauſis antiquis, aut procedentibus per viam caſus excepti in diſputatione dubii ſuper virtutibus præter teſtes de auditu ad probationem admitti Hiſtoricos; uti etiam infertur ex indulto recitationis Officii in honorem B. Notkeri apud Bollandianos *tom. 1. April. ad diem 6. pag. 603. Et quia, hujuſmodi diligenti inquiſitione auctoritate Apoſtolica per nos præhabita, centum quinquaginta quatuor utriuſque ſexus fide dignorum teſtium, necnon duorum vetuſtorum librorum evidenti teſtimonio de vitæ ſanctimonia, & quamplurimis miraculis .... nobis legitime conſtitit & conſtat, idcirco &c.* Dummodo tamen Hiſtorici ipſi Servorum Dei, aut Beatorum geſta enarrantes ſint fide digni, qualitatibus ſupra recenſitis polleant, & ſcribant ea quæ vel viderunt, vel audiverunt ab iis qui viderant; & idcirco contemporales ſint, vel, ſi poſteriores ſunt tempore, hiſtoriam ſuam hauſerint a ſinceris, antiquis, & contemporalibus monumentis.

21. Nonnulla ſane afferri poſſunt exempla Canonizationum peractarum, diſcuſſis approbatiſque virtutibus per teſtes de auditu & Hiſtoricos minime contemporales, ut S. Chunegundis Imperatricis, quæ facta fuit ab Innocentio III. in qua præter teſtes de auditu exhibita fuit ejus vita conſcripta centum & duodecim annis poſt ejus obitum; ut S. Virgilii Archiepiſcopi Salisburgenſis, quæ facta fuit a Gregorio IX. in qua præter teſtes de auditu momentum conſtitutum fuit in ejus vita conſcripta ab Eberardo Archiepiſcopo pariter Salisburgenſi poſt lapſum fere ſex ſæculorum; ut denique S. Hyacinthi, S. Raymundi, S. Iſidori Agricolæ, & S. Andreæ Corſini, quarum nonnullæ expletæ fuerunt a Clemente VIII. aliæ ab Urbano VIII. in quibus item teſtibus de auditu addita fuerunt hiſtorica monumenta haud contemporalia. Veruntamen, ut mittamus, hiſtorica ipſa monumenta in omnibus prædictis cauſis allata potuiſſe a ſinceris & ſynchronis monumentis, & conſtanti fama ac traditione eſſe collecta; vis major in eo conſtituenda eſt, quod poſteriora derogant prioribus, ideoque novum non eſt, ut in hiſce cauſis Beatificationis & Canonizationis exactiores vel nova lege vel conſuetudine præſcribantur diligentiæ, quæ antiquioribus temporibus ante inſtitutionem Congregationis ſacrorum rituum, vel, ea etiam inſtituta, ante decreta Urbani VIII. & Innocentii XI. non erant in uſu. Quamobrem Poſtulatores, ne oleum & operam perdant, ſi poſt approbationem caſus excepti cauſas proſequi velint, ut Canonizationem obtineant, ſedulo exquirant, an adſint Hiſtorici vitam Beatorum enarrantes qualitatibus ſupra recenſitis non deſtituti; quibus etiam addere poterunt ſubſequentium ætatum Hiſtoricos tanquam vetuſtiorum adminicula. Quod ſi Hiſtoricos primi generis non habeant, & habeant tantum ſecundi generis, ſanum conſilium mihi videtur, eos admonere, ut ab ulteriori opere deſiſtant.

CAPUT NONUM.

In quo nonnullæ explicantur & reſolvuntur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam pertinentes.

1. QUÆRES primo, an ad vim probationis in judicio Beatificationis & Canonizationis admitti debeant hiſtoriæ, ſeu Legendæ referentes aut virtutes heroicas aut Martyrium alicujus Servi Dei, vel Beati, quæ nunquam typis impreſſæ fuerint, ſed eruuntur ex archivis aut ex bibliothecis. Huic autem quæſito reſpondendum eſſe videtur, licet opus ſit manuſcriptum, nec unquam fuerit editum, vim habere poſſe probationis aut adminiculi juxta regulas in ſuperiori capite recenſitas; dummodo tamen habitum fuerit a Majoribus pro genuino & integro & nequaquam vitiato, uti bene indicat Petrus Couſtant Ord. S. Benedicti *part. 6. Vindiciar. cap. 1. Relictos a Majoribus noſtris libros tamdiu pro genuinis, pro integris, pro certis ipſorum fœtibus haberi decet, quamdiu non conſtat ſpurios eſſe, adulteratos, aut incertos*, ſtatimque docet *eum graviter peccare, qui receptum a Majoribus tanquam genuinum opus aliquod aut ſine idonea approbatione accuſat falſi, aut ſine legitima cauſa ſuſpectum habet.* Porro, etiamſi altum apud Majores fuerit de ejuſmodi opere manuſcripto ſilentium; non erit iccirco contemnendum. Examini igitur ſupponetur; fiet per Peritos juxta alibi dicta characteris recognitio, ut tempus videatur, quo Auctor ſcripſit; narrata in eo ſedulo perpendentur, ut dignoſcatur, an opus auctoritatis pondus habere debeat, an genuinum ſit, an apocryphum, an interpolatum. Teſte namque Auctore ſupplementi ad opus Cardinalis Bellarmini de Scriptoribus Eccleſiaſticis *in præfatione*, multa adhuc latent in bibliothecis manuſcripta, quæ lucem mererentur: *Adjeci multos Auctores hucuſque incognitos, notatis eorum operibus manuſcriptis, in quibus lateant bibliothecis, ut, ſi quando docti velint illos eruere e tenebris oblivionis, poſſint id facere, reſcientes, ubinam gentium inveniantur; nullus etenim dubitat, quin multa etiam manuſcripta opera ſint longe præſtantiora multis, quæ ſæpius impreſſa ſunt.* Et vero, ſi ſcripta omnia rejicerentur, quæ longo temporum ſpatio in archivis & bibliothecis latuerunt, & quæ Eruditorum noſtri temporis diligentia typis eduntur, actum eſſet de collectaneis veterum manuſcriptorum nuper a Martene editorum; atque, ut cetera prætereamus, actum eſſet de illuſtri labore Patris Ruinart, qui in præfatione ad collectionem Actorum Martyrum §. 1. *num.* 10. fatetur, ſe nonnulla Acta edere, quæ lucem nondum aſpexerant: *Tandem ad noſtros ſodales, alioſque amicos ſcripſi, ut, ſi qui eſſent in monaſteriis aut urbibus, ubi degunt, veteres codices, diligenter ſcrutarentur ſicubi forte aliqua occurrerent, quæ operi a me ſuſcepto eſſent profutura. Quæ ſane in re habere mihi videor, quod mihi gratuler, non ſolum ob diligentem ab amicis navatam operam, ſed etiam ob ipſius operæ felicem ſucceſſum. Sic enim res ex animi ſententia ceſſit, ut præter aliquot Martyrum Acta quæ nondum lucem aſpexerant, nunc primum e tenebris eruta, vix unum aut alterum ex his ſacris monumentis habeatur, quod ad aliquem antiquum codicem, ſæpius etiam ad plures, collatum & emendatum non fuerit.* Actumque eſſet de ingenti labore Labbei, qui in præfatione novæ bibliothecæ manuſcriptorum librorum *tom. 1.* agens de contentis in ſuo opere ſubdit: *Omnia denique quæ hic proferuntur, aut nunquam lucem viderunt profundiſſimis conſepulta tenebris, & cum pulvere tinciſque in mem-*

in membranis luctantia. Sed & concordat praxis Congreg. sacrorum rituum, de qua in quæstione sequenti.

2. Quæres secundo, an auctoritate destitutum censendum sit opus referens virtutes aut Martyrium alicujus Servi Dei, vel Beati, si ignoretur, a quo scriptum sit, sive deinde opus prædictum fuerit typis impressum, sive semper manuscriptum in bibliothecis aut archivis tempore præterito delituerit. Affirmans responsio desumi videtur ex *can. Sancta Romana, dist.* 15. ubi Gelasius Papa I. inquit, non legi in sancta Romana Ecclesia Acta Martyrum, quod ignorentur nomina eorum qui illa conscripserunt: *Sed ideo secundum auctoritatem antiquam vel consuetudinem singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia eorum qui scripsere, nomina penitus ignorantur.* Porro (ut alibi visum est) eruditus Justus Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus *de antiquit. Hortæ pag.* 332. decretum illud Gelasio I. adscribendum probavit, & in ejusdem operis appendice idem decretum ex antiquissimo codice Palatino bibliothecæ Vaticanæ edidit collatum cum editione vulgata. Jacobus autem Petitus in notis ad Pœnitentiale Theodori Cantuariensis *tom.* 1. *pag.* 106. ait, in hoc decreto Gelasiano contradictionem apparere: cum enim in eo asserat Gelasius, neminem Catholicorum dubitare de multiplicibus Martyrum tormentis, & invicta in eis perferendis tolerantia: (Item gesta Sanctorum Martyrum), *qui multiplicibus tormentorum cruciatibus, & mirabilibus confessionum triumphis irradiant ... Quis ita esse Catholicorum dubitet, & majora eos in agonibus fuisse perpessos, nec suis viribus, sed gratia Dei & adjutorio universa tolerasse?* cumque postea subdat, eorum Acta non legi in sancta Romana Ecclesia, quod ignorentur nomina eorum qui ea conscripserunt; hinc infert Petitus, de manifesta contradictione non esse dubitandum. In collectione tamen codicis Herovalliani leguntur hæc verba; *Gesta Sanctorum Martyrum, qui mirabilibus cruciatibus & triumphis irradiant, & Catholicis viris conscripta sunt, omnimodis veneramur. Ea vero, quæ ab Hæreticis, vel idiotis composita, vel adulterata sunt, nullatenus recipiantur: quæ in ipsis eorum dictis ab Ecclesiasticis viris sine mora deprehendi possunt*: & quatenus etiam vulgatam decreti lectionem sequi velimus, quæ in hac parte fere concordat cum genuino decreto codicis Palatini existentis in bibliotheca Vaticana; Gelasius ait, se quidem venerari sanctorum Martyrum gesta, & neminem de eorum Passione, neminem de eorundem invicta tolerantia dubitare; sed Acta eorum in Romana Ecclesia publice non legi, cum sint anonyma; qua utique in re nulla apparet contradictio. Verumenimvero, quod attinet ad rem de qua nunc agimus, ex hoc Gelasiano decreto minime infertur, Martyrum & Confessorum historias in nullo vel modico pretio habendas esse, si ignorentur nomina eorum qui illas conscripserunt, tum quia Gelasius non ait, minime legi in sancta Romana Ecclesia Acta Martyrum ex hac unica ratione, quod ignorentur nomina Scriptorum, sed quoniam vel ab Infidelibus composita fuerunt, vel eorum dolo fuerunt interpolata: *Singulari cautela in sancta Romana Ecclesia non leguntur, quia eorum qui scripsere, nomina penitus ignorantur, & ab Infidelibus, aut dictis superflua, aut minus apta, quam rei ordo fuerit, scripta esse putantur. Sicut cujusdam Quirici, & Julitæ matris ejus, sicut Gregorii, aliorumque Passiones ejusmodi, quæ ab Hæreticis probantur conscriptæ. Propter quod (ut dictum est) ne vel levius subsannandi oriretur occasio, in sancta Romana Ecclesia non leguntur*: tum quia, si idem Gelasius paulo post subdit, historiam S. Silvestri & in Urbe & extra Urbem passim legi, quamvis Scriptoris nomen ignoretur: *Item Actus Beati Silvestri Apostolicæ Sedis Præsulis, licet ejus qui scripsit, nomen ignoremus; a multis tamen in Urbe Romana Catholicis legi, cognovimus, & pro antiquo usu multæ hoc imitantur Ecclesiæ*: signum evidentissimum hoc est, contemnendas omnino non esse historias Sanctorum, etsi Scriptorum nomina ignorentur. Profecto, quando in sacrorum rituum Congregatione agebatur de virtutibus S. Julianæ de Falconeriis, & de Martyrio S. Joannis Nepomuceni, ipse tanquam Fidei Promotor inter cetera oppposui, contemporalibus Monumentis fidem præstandam non esse, quod Auctorum nomina ignorarentur, eademque oppositio facta est ab Archiepiscopo Philippensi Fidei Promotore, dum in Sacrorum quoque Rituum Congregatione agebatur de virtutibus Beati Joannis Cantii. Sed ab ipsa Sacra Congregatione oppositio hæc neglecta fuit, utpote vindicata a Postulatoribus Monumentorum sinceritate, atque offensa eorum gravitate, ita ut nihil suspicione dignum in eis reperiri potuerit. Novum etenim non est, a viris piis & eruditis, præteritis saltem temporibus, vitas Confessorum, & passiones Martyrum fuisse conscriptas, minime appposito nomine Auctoris; quæ forte nunquam typis editæ fuissent, si eas edendi curam non suscepissent Socii Bollandiani, & tot alii eruditi viri, qui similibus editionibus suam operam præstiterunt. Joannes Abbas Sancti Arnulphi Metensis *in prologo ad historiam Translationis S. Glodesindis (quæ extat in* 1. *part. sæc.* 4. *Actor. SS. Ord. S. Benedicti pag.* 436.) ita loquitur de scriptura anonyma: *Nec scriptura illa, quamvis silenti feratur Auctore, viribus rerum aliquid detrahit; cum semine utique ac si raro aspersa non sterilem usibus nostris in immensum extendendam messem produxerit. Neque enim refert, quovis indicio ex quacumque cavernula gemma pulcherrima extrahatur, dummodo avaritiam mortalium usu expleat, & decore.*

3. Quæres tertio, an fide Historicus carere dicendus sit, qui in vitas Sanctorum, aut passiones Martyrum Conciones quasdam inserit a se confictas, quas nedum probabile, sed etiam quodammodo certum est a Confessoribus ipsis, aut Martyribus factas non fuisse. Porro hæc, & similia ad encomium potius, quam ad Historiam spectare posse videntur; historia autem & encomium inter se maximopere distant: quocirca Lucianus *tom.* 2. *oper. de modo scribendi historiam* inquit *pag.* 9. *Non angusto intervallo disterminata & separata sit ab encomio historia; sed magnum hisce murum esse interpositum, & ut Musicorum voce utamur, octava duplici, id est quod maximum est intervallo illa a se invicem distare: siquidem encomium scribenti illa sola cura est quomodocumque laudare, & exhilarare eum, qui laudatur, & si per mendacia finem illum consequi detur, parum curaverit; historia vero ne minimum quidem, quod forte inciderit mendacium ferat, non magis quam asperam arteriam recipere quidquam in illam glutitione delatum narrant Medicorum filii. Ignorare porro tales videntur, poeticæ artis, & poematum aliud esse institutum, & sua quædam præcepta; alia vero historiæ.* Simeon Metaphrastes ingenti sane labore Sanctorum vitas collegit, quæ extant in tribus tomis Aloysii Lipomani, quinto videlicet, sexto, & septimo, ex Græca lingua in Latinam conversæ interpretibus Guillelmo Sirleto S. R. E. Cardinali, Gentiano Herveto Aurelianensi Canonico Remensi, & Francisco Zino Veronensi. De tempore autem, quo Simeon scripsit, controversia est inter Eruditos; quanquam Leo Allatius inter Græcos præteriti sæculi doctissimus composuit *commentarium suum de Simeonibus*, & contra veterum Scriptorum sententiam, qui volunt, Simeonem Metaphrastem nono sæculo sub Michaele III. Imperatore Constantinopolitano vixisse, pluribus contendit & probat, eum floruisse ab anno 1314. ad annum 1330. Idem etiam Allatius *in diatriba de Simeonum scriptis* genuinas Sanctorum vitas a Metaphraste conscriptas a suppositiis secrevit. Centum etenim & viginti duas Sanctorum vitas esse genuinos fœtus Simeonis, centum & quindecim aliorum vitas in nonnullis codicibus falso Simeonis nomen præ se ferre, & alias quadringentas quatuor Sanctorum vitas & encomia in quibusdam codicibus manuscriptis perperam asserit Simeoni adscribi, & veros singulorum Auctores designat. Sequitur eum eruditus Pater de Graveson *in histor. Eccles. tom.* 4. *pag.* 203. Itemque de Simeone Metaphraste sic loquitur Cardinalis Bellarminus *de Script. Ecclesiast. pag.* 289. *Illud autem est observandum, a Metaphraste scriptas fuisse historias de vitis Sanctorum multis additis ex proprio ingenio, non ut res gestæ fuerunt, sed ut geri potuerunt. Addit enim Metaphrastes multa colloquia sive dialogos Martyrum cum Persecutoribus, aliquas etiam conversiones astantium Paganorum in tanto numero, ut incredibiles videantur, denique miracula plurima & maxima in eversione templorum, & idolorum, & in occasione Persecutorum, quorum nulla est mentio apud veteres Historicos.* Cardinalis Bellarmini judicium sequitur Aubertus Miræus *in auctar. de Scriptor. Ecclesiast. num.* 302. (*quod extat in Biblioth. Eccl. Alberti Fabricii.*) *Metaphrastes porro scripsit vitas Sanctorum, ut diximus, easque ad mensium dies digessit, sed non integra semper fide. Nam, ut Bellarminus in catalogo notavit, multa addidit ex proprio, non ut res gestæ fuerunt, sed ut geri potuerunt.* Concordat Ruinart in præfatione generali ad Acta Martyrum §. 1. *num.* 8. *Celebris fuit apud Græcos Simeon cognomento Metaphrastes, qui Sanctorum Acta undique conquisita in unum collegit; quamvis hoc in eo viri eruditi merito reprehensione dignum judicent, quod eorum nonnulla variis interpolaverit additamentis, novaque aliquot, cum vetera deficerent, proprio marte cuderit.* Demum Bellarmini

udicio plene ſubſcribunt Baillet in diſſertatione prælimi-nari ad hiſtorias Sanctorum §. 28. & §. 29. Pro Me-taphraſte vero ſtrenue pugnat Bollandus *in 1. tom. Februar. in præf. c. 2.* ubi ſic loquitur: *Damus tamen aliquando utraſque* (vitas) *ſi multum diſcrepant, & ſi manuſcripti antiquiores videantur, quia quæ adjecit Metaphraſtes vir doctiſſimus, ea ex aliorum ſcriptis, quorum immenſam copiam habebat, credi poteſt hauſiſſe.* Adhæret ipſi Guillelmus Cave, licet heterodoxus, in opere *de Scriptor. Eccleſiaſt. in ſæculo obſcuro pag.* 402. ubi ſic de Metaphraſte ſcribit: *Jubente enim Conſtantino Auguſto, vitas Sanctorum ante ſua tempora ſcriptas undique conquiſivit, conquiſitas recenſuit, elegantiores, tanquam lectorum conſpectu dignas, calculo ſuo approbavit, neque illa in re mutatas divulgavit, minus elegantes vero partim nitidiori ſtylo veſtitas, partim novæ formæ & methodo diſpoſitas in ordinem redegit ac digeſſit.* Addendum etiam, quod Bollandus ipſe in præfatione generali ad vitas Sanctorum *cap. 1. §. 3. in fin.* nimis ſeverum putavit Bellarmini judicium de Metaphraſte, nec reprobavit inſerta ab iſto colloquia Martyrum: *Vellem mitius de vivo magno vir maximus pronunciaſſet. Unde conſtat, eum non vetera ſecutum eſſe monumenta? Omiſiſſe potius multa, quæ non omnino probaret, exiſtimo, quam aliquid addidiſſe ex proprio ingenio. Retulerit tamen in ſuos commentarios aliquid, quod cum probatis veterum Patrum ſcriptis minus congruere videatur; homo erat, falli potuerat. Colloquia Martyrum cum Perſecutoribus unde conſtat habita non eſſe? Amplificarit ea ſane ad legentium utilitatem ac voluptatem: quis jure id reprehendat? An eſt quiſquam, qui id non permittat Hiſtorico? Livio, cetero-quin licet Ducum orationes ſuos ad prælium adhortantium concinnare, ſacro Scriptori non licebit myſteria noſtræ religionis Gentibus tradita, ipſorumque confutatas ſuperſtitiones explicatius proponere?* Pro Metaphraſte denique, & inſertis in ejus vitas orationibus ſtrenue itidem pugnat Pater Honoratus a Sancta Maria *in animad. ad regul. & uſum Criticæ t. 1. diſſert. 2. art. 4. §. 5. & ſeq.* Itaque mihi ſane placet monitum S. Baſilii *in orationem in S. Gordium Martyrem* (juxta antiquam verſionem *tom. 1. edit. Pariſ. ann.* 1618. *pagina* 516.) *Illorum enim, qui in Fide claruerunt, hiſtoria ſimplex velut lucem quandam Dei cultoribus, ac virtutis iter oſtendit.* Et infra: *Quod ſi reliquorum facta virorum eloquentiæ floribus ornantur, Sanctis tantum ad ea quæ maxima geſſere demonſtranda ſat fuerit oratio ſimplex.* Attamen, ſi aliunde ſuppetant veritatis & ſinceritatis præſidia, nec Metaphraſti, nec aliis, qui in ſuis hiſtoriis conciones & orationes tanquam a Martyribus aut Confeſſoribus prolatas ediderunt, detrahendum auctoritatis pondus ex ea ſola ratione cenſerem. Pompejus Trogus apud Juſtinum arguit Livium ac Salluſtium, quod contra legem Hiſtoriæ peccaverint, dum ſuis operibus plures orationes inſeruerunt, quas ipſi fecerant marte ſuo. Verum, non obſtante Trogi cenſura, orationes Livii ac Salluſtii non tantum ſine nota, ſed etiam cum Eruditorum laude imitati ſunt graviſſimi Hiſtorici, qui poſteriori ævo ſcripſerunt. Et Hiſtorici quidem Gentium laudantur, qui arrepta opportunitate, conciones interponunt & hortationes, quas ad milites a Ducibus factas, pugna imminente, referunt, abſque eo quod hinc hiſtorica veritas aliquid detrimenti capiat; ut animadvertit Pater Famianus Strada *lib. 2. proluſ. 3. part. 2. pag.* 225. *Audis, opinor Benci, ac plane intelligis, quo loco, & quatenus per Ciceronem liceat, dicendo, ut ſeſe attollat Hiſtoricus. Locorum interdum ſitus, & ſæpiſſime vero Ducum adhortationes, quippe quæ Poetarum e ſchola plerumque transferuntur, canorum aliquid in hiſtoria poſcunt ac tubam. In ceteris autem partibus eodem tenore, hoc eſt temperate caſteque, nec ſine elegantia* (*quæ tamen rebus tacite inſervat, non contumaciter officiat*) *narrandum, ego quidem ſentio, nec, diſſentire Tullium, aut quemquam dicendi Magiſtrum, puto.*

4. Quæres quarto, an rejicienda ſit Hiſtoria referens geſta Confeſſoris, aut Martyris, ſi in ea unus, aut alter error inveniatur. Porro, *negative* reſpondendum eſſe, videtur, juxta monitum Cardinalis Baronii in adnotationibus ad Martyrologium Romanum *ad diem 9. Octobr. Quod ſi, ob unum errorem vel alterum in vitis Sanctorum inventum, cetera quæ remanent, fide carere, dixerimus, profecto omnes fere Sanctorum vitas in maximum diſcrimen inducimus; cum pene in omnibus aliquid notari poſſit, quod corrigendum videatur, ſitque Canonicarum tantummodo Scripturarum ſingularis prærogativa, ut in eis cuncta vera, inconcuſſa, certaque narrentur.* Ideoque Bollandus in ſæpe citata præfatione generali ad vitas Sanctorum menſis Januarii *cap. 3. §. 4.* bene adnotavit, ſi hiſtoria ſcripta ſit ab Hiſtorico fide digno, & teſte oculato, etiamſi in ea reperiatur aliquis error circa loca aut tempora, non ob id ſperni debere: *At loca non congruunt, aut tempora, nec quidquam ſimile memorant Scriptores illius temporis. Explicationem cenſebis adhiberi oportere, vel excuſationem, quaſique effugium potius; quam omnino repudies, quod ab hujuſmodi Auctore compoſitum manifeſte conſtet . . . . Non mirum etiam, ſpectatores loci notam, aut temporis præterire rei ſoli intentos.* Idemque antea docuerat, rejiciendam eſſe hiſtoriam, quæ repugnet omnibus earum ætatum, quibus extitiſſe Sancti dicuntur, Hiſtoricis, aut pleriſque, ac maxime probatis; nequaquam vero eſſe rejiciendam hiſtoriam, quæ uni duntaxat antiquæ hiſtoriæ non congrueret; cum videamus, inter ſe ſe frequenter Scriptores diſſentire, etiamſi res ſuæ ætatis, & quibus gerendis ipſi interfuerunt, conſcribant. Quocirca Pater Mabillon. *de ſtud. monaſt. cap. 8. de ſtudio ſacræ, ac profanæ hiſtoriæ num. 5.* ſcite inquit: *Nec vice verſa abſolute proſcribendus erit Auctor aliquis ob aliquot hallucinationis vel paſſionis defectus, ob ſtyli aſperitatem, aut alium quemdam naturalem defectum, dummodo ſincerus ſolerſque in reliquis comperiatur. Argumento ſint Joſephus Hebræus, qui egregios inter Hiſtoricos annumeratur, quamvis identidem calamo inter ſcribendum caſpitarit, & Herodotus Halicarnaſſeus, Ciceroni parens Hiſtoriæ, & Hiſtoricorum princeps, licet in ipſo quamplurima commentitia inveniri teſtetur.*

5. Quæres quinto, quid dicendum ſit, ſi graves Hiſtorici inter ſe diſſentiant. Ut enim ſacra præfecindamus, Herodianus Alexandrum Mammææ filium accuſat, quem laudant Lampridius, aliique; Dio facta Bruti & Caſſii damnat, probat contra Plutarchus; Paterculus Sejanum extollit pleriſque aliis exoſum; Claudianus Rufinum proſcindit Arcadii Præceptorem, quem Zoſimus, Zonaras, Eutropius, & Paulus Oroſius ſummis laudibus afficiunt. Putat igitur Pater Honoratus in opere ſæpe citato *pag. 621. regul. 4.* adhærendum eſſe illis, qui referunt ea quæ magis ſunt veriſimilia. Verum, utcunque id ſit, quod ſpectat ad præſentem materiam, adhibendam eſſe crederem regulam alibi expoſitam, cum de teſtibus agebatur: vel enim diſcrepantia eſt in ſubſtantialibus; tuncque Auctorum diſſenſus, ſi ſint æqualis auctoritatis, efficit, ut res narrata incerta uſquequaque ſit; vel diſcordia eſt in accidentalibus, quo in caſu de ſubſtantia facti rationabiliter dubitari non poterit. Sic nimirum in quæſtione de miſſione S. Mauri in Gallias ratiocinatur Ruinart in opere Gallico, cui titulus, *Apologia miſſionis Sancti Mauri, cap. 8. §. 3.* Ait etenim, de ea non eſſe dubitandum, licet de anno adventus ejus non modica ſit inter Eruditos controverſia. Rurſus, etſi in quæſtione de S. Petri Apoſtolorum principis Romam adventu nonnulli male feriati de eo dubitant ex diſſenſu Auctorum; Lactantius quippe aſſerit, S. Petrum Romam veniſſe, cum jam Nero imperaret, Oroſius autem adventum illius refert ad exordium regni Claudii, tamen Natalis Alexander *in hiſtor. Eccleſ. ſæculi 1. diſſert. 13. propoſit. 3. pag.* 149. oppoſito ſibi prædicto argumento ſic reſpondet: *Hiſtoriæ falſitas colligitur ex Auctorum diſſenſu, ſi in hiſtoriæ ſubſtantia & præcipuis capitibus diſſentiant, concedo: ſi in circumſtantiis duntaxat quibuſdam recenſendis, nego. Enimvero ſæpiſſime contingit, ut conſtet de veritate; de modo, aut tempore non conſtet. Quid certius Chriſti morte apud Chriſtianos? Quid tempore, quo mortem ſubiit, incertius, ſi Veterum diſcordes ſententiæ audiantur? . . . . Ita, quamvis incertum eſſe, concederemus, quo tempore pervenerit Romam Apoſtolorum Princeps, non ſequitur, quod nullatenus Romam venerit, ibique Sedem fixerit ſuam. Porro, etſi diſſentiant nonnihil Auctores circa epocham adventus S. Petri Romam, circa ipſum adventum nullatenus diſſentiunt. Illa igitur diſſenſio non arguit hiſtoriam iſtam falſitatis.* Et optime proſequitur Calmet in ſua diſſertatione de itinere Romano S. Petri *tom. 8. com. pag.* 543. *Scriptorum igitur in anno, quo Petrus Romam venit, aſſignando diſcrepantia Adverſariis noſtris nequaquam favet. Hac in re duo nobis ſecernenda, quorum alterum ad rem pertinet, alterum accedit. Alterum nempe, an Petrus vere ſe Romam contulerit, quærit; alterum, quo anno eo venerit, quamdiu ibi conſtiterit, an per hanc, an per illam urbem tranſierit, inveſtigat. Veteres quidem de primo unanimes conveniunt. Diſſidium vero agitari poteſt de ſecundo, quin primum vel leviſſime concutiatur. An, quod de anno, quo Chriſtus obiit, inter Veteres non conveniat, etiam de ejus morte ambigamus? Circumſtantiarum,*

quæ

quæ factum ponunt, diſſidium eidem potius confirmando, quam evertendo conducit. Poſt primam hujus Operis editionem typis impreſſum eſt eruditum opus Foggini *de itinere Divi Petri Romam*, ubi quæ modo dicta ſunt, latiſſime confirmantur: Item, quemadmodum ſupra, cum de teſtibus loqueremur, dictum eſt, contrarios non eſſe teſtes, ſi unus dicit id quod ab alio non dicitur; id ipſum de Hiſtoricis antiquioribus coætaneis, & omnibus fide dignis dicendum eſt; cum vel ex oblivione, vel ex alia cauſa potuerit unus ex his omittere, quod ab alio narratur. *In cap. 5. primæ epiſtolæ* S. Joannis leguntur hæc verba *ver. 7. Tres ſunt, qui teſtimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum ſunt:* quibus quidem verbis nec Concilium Nicænum, nec veteres Patres, qui Arianorum hæreſim impugnarunt, unquam uſi ſunt, Chryſoſtomus videlicet, Cyrillus, Hilarius, Auguſtinus; quin immo Richardus Simonius *cap. 18. hiſt. crit. nov. Teſtam.* teſtatur, ſe in bibliotheca Regis Chriſtianiſſimi legiſſe ſeptem veteres codices venerandæ antiquitatis, & quinque alios in bibliotheca Colbertina, in quibus verba prædicta deſiderantur. At, cum Sancti Cyprianus, Athanaſius, Fulgentius, & præter hos Tertullianus prædictis verbis porro uſi ſint, necnon etiam Robertus Stephanus, *in ſuo ſcripto edito anno* 1550. teſtetur, ex ſexdecim codicibus Græcis, quos penes ſe habebat, ſeptem tantum fuiſſe, in quibus prædicta verba non legebantur, quæ tamen in aliis novem reperta ſunt, cum quibus adhuc concordant codices Græci, quibus uſi ſunt Auctores editionis Complutenſis concinnatæ ſtudio Cardinalis Ximenii; prædictorum verborum defectus in aliis codicibus, & abſtinentia nonnullorum Patrum ab uſu eorumdem verborum minus obſtiterunt, aut obſtant, quin in Catholica Eccleſia ea verba habeantur tanquam verba Divinæ Scripturæ, eo vel magis, quia congruæ non deſunt rationes, ob quas Patres, qui verbis prædictis uti potuerunt, uſi non ſunt; de quibus Pater de Graveſon *in tract. de ſacra Scriptura pag. 324. & ſeqq.* & latiſſime Calmet *in diſſertatione ſuper hoc argumento compoſita tom. 8. pag. 553. & ſeqq.* In præſenti autem materia argumentum iſtud proſequitur Caſtellinus *de inquiſit. mirac. in cauſis Martyr. p. 64.* ubi, poſtquam retulit, nonnullos Hiſtoricos tradere, S. Petrum Martyrem in agone mortis poſitum ſcripliſſe proprio ſanguine illa verba Apoſtolici Symboli *Credo in Deum*, nonnullos vero id minime tradere, ait: *Regulariter & ordinarie eſſe uſitatum apud Scriptores etiam Eccleſiaſticos, ut unus, vel alter non exprimat omnia & ſingula geſta alicujus viri Dei; ſed, quod unus omittit, alter vero refert: quod obſervarunt etiam Evangeliſtæ ſcribentes geſta Salvatoris noſtri; nam quod unus omiſit, alius explicavit.* Edita eſt anno 1740. hiſtoria vitæ S. Petri Martyris a Petro Thoma Campana ex Ordine S. Dominici, in qua *lib. 3. cap. 1.* fuſe narratur S. Petrum Martyrem, tunc Inquiſitorem Mediolanenſem, vulneribus confoſſum a Carino & Albertino, ipſi infenſis propter zelum Catholicæ Fidei, quo Sanctus flagrabat, alta voce recitaſſe Symbolum Apoſtolorum, &, dum expiraret, protuliſſe verba: *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum.* Porro non eſſe dicendos Hiſtoricos inter ſe contrarios, ſi unus refert factum, quod ab alio omittitur, probat S. Hieronymus *in comment. in epiſt. ad Galatas cap. 1. col. 407. tom. 7. oper.* ubi de Antiocheno D. Petri Epiſcopatu ita loquitur: *Nec mirum eſt ſi Lucas hanc rem tacuerit, quum & alia multa, quæ Paulus ſuſtinuiſſe ſe replicat, Hiſtoriographi licentia prætermiſerit: & non ſtatim eſt contrarium, ſi quod alius ob cauſſam dignum putavit relatu, alius inter cetera dereliquit.*

CAPUT DECIMUM.

In quo aliæ explicantur controverſiæ ad eamdem hiſtoriarum materiam ſpectantes.

1. UT ex capitis inſcriptione deprehendi poteſt, eamdem proſequimur materiam, de qua in capite antecedenti. Quæres itaque primo, an fide careat Hiſtoricus poſterioris ævi, qui aliqua refert, de quibus nullum ſit verbum ab antiquioribus & coætaneis Hiſtoricis, qui probabiliter ea retuliſſent, ſi ſuo tempore contigiſſent. Salebroſa autem hæc eſt quæſtio de vi negantis argumenti. Etenim adverſus vim & efficaciam ejus pugnant Thiers in opere de hac re inſcripto, Honoratus a S. Maria *de uſu Criticæ diſſert. 3. tom. 1. art. 2. & ſeqq.* Theophilus Raynaudus *operum tom. 18. fol. 345.* Pater Franciſcus Bonæ Spei *in apologia pro Joanne Quadrageſimo quarto pag. 510. n. 145.* & poſt primam hujus Operis editionem Hieronymus Tartarottus *in epiſtola de arte critica a num. 32. uſque ad finem, tom. 21.* inter opuſcula collecta a Patre Calogierà. Joannes Launojus contra in opuſculo hac de re inſcripto ſtat pro vi negantis argumenti, quem ſequitur Papebrochius *in propylæo menſis Maji diſſert. 5. pag. 30. num. 9.* ubi habet: *Quamvis in rigore dialectico non ſequatur, Non eſt ſcriptum, vel dictum; ergo non eſt factum: (nec enim minus fuiſſet a Chriſto ſuſcitatus Lazarus, licet hoc Joannes, æque ac alii tres Evangeliſtæ tacuiſſent etiam Apoſtolorum Diſcipuli, & his ætate proximi omnes) recte tamen ſequitur, Hoc vel illud caret congruæ antiquitatis & auctoritatis teſtimonio; ergo, factum eſſe, non eſt prudenter credibile: ſicut non eſſet credibilis reſuſcitatio Lazari in univerſali omnium eorum ſilentio, qui rei geſtæ vel interfuiſſent ipſi, vel ex præſentibus accepiſſent &c. Tanto autem fit certior & evidentior ex argumento negativo demonſtratio, quanto notitia facti, de cujus credibilitate controvertitur, ad plures pertingere, & a pluribus Scripto conſignari debuiſſet propter inſignem ſui claritatem.* Quæ ab ipſo pariter Papebrochio reſumuntur *in reſponſione ad exhibitionem errorum ſibi oppoſitorum a P. Sebaſtiano a S. Paulo art. 19. num. 4. & ſeqq.* ubi in quæſtione de Cypriano Papa affert illud Cardinalis Baronii *ad ann. 237. n. 11. Non audiendi penitus Recentiores quidam, qui poſt Pontianum introduxunt Cyriacum quemdam Romanum Pontificem, cujus nulla prorſus extat mentio in ſerie Romanorum Pontificum ... vel apud Optatum Milevitanum, vel Auguſtinum, aut Creſconium, aliaſve indices Vaticanos, nec apud Græcos, ut Euſebium, Nicephorum, Chronographum, vel alios; adeo ut ne digna quidem ſit, quæ pluribus confutetur, ſententia; quippe quæ nulla penitus nitatur ratione, vel teſtimonio Antiquorum.* Alii quoque eruditione præſtantes viri de negantis argumenti efficacia nequaquam dubitarunt, uti videri poteſt apud Patrem Guidonem Grandum *diſſert. Camaldul. diſſ. 3. cap. 8. num. 7. & ſeqq.* apud Saxium *in diſſer. apolog. SS. Corporum Gervaſii, & Protaſii cap. 3.* apud Fr. Raymundum Miſſorium *in ſuis diſputationibus criticis in duas celeberrimas epiſtolas SS. Firmiliani, & Cypriani cap. 1. n. 6.* necnon apud Ludovicum Antonium Muratorium *anecdor. tom. 2. cap. 21. pag. 347.* ubi hæc habentur: *Sed jam quoſdam mihi reponentes audire videor, hanc argumentandi rationem enervatam, plumbeamque eſſe, quippe argumento, ut Logici appellant, negativo nil poteſt probari. Ita fortaſſe reſpondeant, qui Eccleſiaſticam eruditionem neque a limine ſalutarunt, totumque cerebrum tricis ſcholaſticis devovere. Nam, quantum roboris negativo argumento inſit, tum luculentus hac de re Launoji tractatus prodit, tum univerſa Eruditorum reſpublica quotidie experitur. Et quo pacto, amabo, tot commenta, fabulaque explodi atque exſibilari poſſent, quæ in poſteriorum temporum hiſtorias irrepſere, niſi Antiquiorum ſilentium pluris, quam imperita audaxque Recentiorum loquacitas, penderetur? Affirmant hi ad arbitrium ſuum, geſtaque a temporibus ſuis remotiſſima ſomniant: illi vero ne vallam quidem, veſtigiumque earum rerum reliquere, relicturi ſane, ſi illarum notitiam habuiſſent. Et nos affirmantium potius imperitia, quam tacentium doctrina duci ſinemus.*

2. Alii vero media quadam via procedentes putant, aliquando negans argumentum vi carere, aliquando vim obtinere. Diſtinguunt itaque theſim poſitivam a negativa: tum in poſitiva docent, negans argumentum vim non habere; ſecus autem in negativa. Exemplo res fiet clarior. Si aliquis nempe non contemporalis, ſed remotus & recens Auctor dicat, talem rem tali tempore contigiſſe, hæc erit theſis poſitiva; quam ſi confirmare audeat argumento negativo, afferendo videlicet, nullum ex coætaneis & antiquioribus Hiſtoricis aliquid referre, quod obſtet facto a ſe recenſito, in hiſce circumſtantiis dicitur, argumentum negativum quocumque carere robore & efficacia. Contra, ſi aliquis probare velit, rem a

recentiori Historico narratam neutiquam veram esse, thesis erit negativa; &, si Auctor eam argumento negativo confirmet, eò quia videlicet antiquiores, & coætanei de re prædicta locuti non sunt, negativum argumentum apte concludere dicitur in eadem disputatione. Sic docet eruditus P. Grandus *dissert. 3. Camaldul. cap. 8. num. 9.*

3. Ceteri denique distinguunt genus argumenti pure negativi ab argumenti negativi genere, quod habeat admistum aliquid positivi. Exemplum argumenti pure negativi est, si ex. gr. dicatur: Vocabulum extremæ Unctionis nullum apud Auctorem legitur ante duodecimum sæculum: ergo Episcopi Trecensis textus in vita S. Mauri, ubi ejusmodi dictio habetur, erit procul dubio adulterinus. Argumentum autem negativum cum positivo mistum erit, si dicatur: Nullus Auctor ante Martinum Polonum meminisse legitur Joannæ Papissæ, omnesque Auctores synchroni immediate post Leonem IV. ponunt Benedictum III. neutiquam vero Joannam: ergo hæc præsumpta Papissa merum est commentum a præfato Martino confictum. *Illud enim*, quod negativum est in hoc argumento, consistit in eo quod dictum est, nullum auctorem ante Martinum meminisse Papissæ; illud vero, quod positivum est, consistit in eo quod ceteri Auctores immediate post Leonem IV. ponunt Benedict. III. Porro major esse dicitur vis secundi, quam primi argumenti. Ut enim primum vi & robore non careret, oporteret, singulos evolvisse Scriptores, ex quorum silentio argumentum eruitur; necnon oporteret, nos certos esse, nullum omnino ex Auctoribus, qui rem de qua agitur pertractaverint, interiisse; fieri namque potest, ut Auctor, cujus scripta ad nos usque minime devenerunt, rei alicujus mentionem fecerit, quæ tamen a ceteris fuerit prætermissa. Ita docet P. Mabillonius *de stud. monast. cap. 13. t. 2. §. Quod ut plane*, & *seqq.* quem laudat & sequitur Justus Fontaninus Archiepiscopus Ancyranus *in dissert. de Corona Ferrea cap. 8. num. 4.* Legi etiam potest super commento præsumptæ Papissæ epistola Joannis Launoji ad Carolum Mauritium Tellerium, quæ est octava *t. 5. op. par. 1. pag. 563. & seqq.*

4. Porro usi sumus exemplo Martini Poloni, quem diximus primum fuisse, qui Joannæ Papissæ meminerit, ut in materia negantis argumenti uteremur exemplo, quo utuntur Auctores in superiori paragrapho allegati. Scimus enim, figmentum prædictum non a Martino Polono, sed ab Hæreticis proditum fuisse. Martini quippe scripta fœdata fuisse & adulterata, invictis argumentis ostenditur ab Echard *tom. 1. Script. Ord. Præd. ad ann. 1278. pag. 361. & seqq.* Extat exemplar operum Martini Poloni in bibliotheca Angelica Urbis dono eruditissimi viri Lucæ Holstenii. Exhibet editio illa vetustissimum manuscriptum ipsi Martino Polono pene coætaneum, summa fide & diligentia expressum, ubi de prædicta fabula Editor loquens hæc habet in præfatione: *Martinum Polonum a Basileensi Typographo eadem hac fabula audactum esse, solido satis probatur hoc argumento, quod a nostro antiquissimo, aliisque quamplurimis, quæ Suffridus Petri, & Josias Simlerus viderunt, exemplaribus, fabella ex Lutheranorum latibulis eruta, impressisque codicibus pro magnam vel inscitiam, vel impostoram inserta, plane abesse, & semper abfuisse, omnium oculis videatur, & videri possit.* Additur, Marianum Scotum floruisse sæculo XI. & Martinum Polonum sæculo XIII. & a Launojo *in libello de auctoritate negantis argumenti* asseri, Marianum Joannæ Papissæ testimonium perhibuisse; ex quo inferri potest, figmentum nunquam Martino Polono uti primo Auctori esse adscribendum. At veritati ut obsequamur, quemadmodum Martinus Polonus a calumnia vindicatur, ita vindicari quoque debet Marianus Scotus, cum par utriusque sit causa. Auctor etenim præfationis operum Martini Poloni supra laudatus hæc habet de Mariano Scoto: *Marianus Leonem proximum & immediatum Antecessorem Joannæ, centesimum secundum, Benedictum vero proximum & immediatum ejusdem Joannæ Successorem centesimum tertium a S. Petro Pontifice, nullo pro Joanna numero relicto, enumerat*: ex quo proinde evincitur, vitiata fuisse exemplaria quoque operum Mariani Scoti Hæreticorum fraude fabulam Joannæ Papissæ obtrudere volentium. Marianum pluribus in locis vindicat Mabillonius, & purgat; qui non ita se gessit erga Martinum Polonum, quandoquidem non vidit monumenta, quibus ille a ceteris vindicatur.

5. Sed ut ad rem redeamus, si in adeo celebri controversia meus, qualiscumque sit, sensus exquireretur, dicerem primo, serio perpendendum esse, an re vera negotium sit redactum ad punctum argumenti negativi; tum, si constet, negotium esse ad punctum argumenti negativi redactum, dicerem secundo, non indistincte admittendam esse, nec indistincte esse rejiciendam vim argumenti negativi. Dicerem autem primo, serio perpendendum esse, an negotium sit redactum ad punctum argumenti negativi; quia aliud est, aliquem dicere, se in Auctoribus & Scriptoribus æquævis aliquam rem non legisse; aliud vero, nullum extare Auctorem æquævum qui rem retulerit, & nullum æquævum monumentum, ita ut impossibile sit, id lectum fuisse ab Auctore posterioris ævi, uti bene indicat Mabillonius loco supra citato. S. Hieronymus *in præfat. ad librum de Scriptoribus tom. 2. oper. col. 809.* fatetur, se non vidisse opera nonnullorum, qui suo tempore scribebant. S. Maximus *in præfat. ad opera S. Dionysii Areopagitæ*, postquam sibi opposuit, Eusebium Pamphili ea non agnovisse, subdit, multos libros ad hujus manus non devenisse. Propius vero ad rem, de qua nunc agimus, sæculo XVI. non defuerunt nonnulli audaces homines, qui tanquam apocryphum traduxerunt visionem celeberrimam S. Francisci una cum Indulgentia quæ dicitur *Portiunculæ*, de qua etiam *in quarto hujus Operis libro* habebitur sermo, sub obtentu potissimum, quod altum prædictarum rerum silentium sit in operibus S. Bonaventuræ, & aliorum contemporaneorum Auctorum. Sed, cum Balutius *in miscellaneis tom. 4.* ex antiquis bibliothecis monumentum Auctoris contemporalis prædicta omnia narrantis ediderit, ex hoc facto clare desumitur, non ita facile dicendum esse, nullum ex æquævis Auctoribus hanc illamve rem referre, & ideo eam recentiorum Auctorum esse commentum; ut apte argumentatur Langlet *in method. stud. histor. cap. 19. regul. 5.* Item non desunt, qui translationem almæ Domus, in qua Verbum caro factum est, ex Galilæa factam in Liburniam inter fabulas ausi sint recensere ex defectu Auctorum contemporalium, qui prædictam narrent translationem. De hac scilicet translatione tractabimus pariter in quarto libro hujus Operis. Interea vero adnotasse fas sit, aut non deesse contemporales Auctores, teste citato Guidone Grando *cit. dissert. 2. cap. 8. num. 12. Cum vero & paucis post annis a sacræ Domus in Italiam adventu monumenta regionis illius in qua stationem posuit indubitata occurrant, & ipso quidem Antonino* (cujus potissimum silentio patroni argumenti negativi in hac controversia utuntur) *pene sesquisæculo vetustiora, ad quem nemo prudens pertinuisse dixerit, de re tum vulgatissima expressum testimonium suis historiis inserere; hinc, temere abuti ejus silentio contradictores ad Lauretani sacelli veritatem impugnandam, tam manifestum est*: aut Fluminenses annales, in quibus tota describebatur historia, ab Historico Domus Lauretanæ Angelita visos & perlectos, teste Antonio Salt in libro, quem inscripsit, *Sanctuarium Lauretanum*, sufficere, ne contemporalia monumenta deesse dicantur. Legi potest historica dissertatio Georgii Francisci Xaverii Marotti pro Deipara Tersactana, *part. 2. pag. 24. tom. 2. theatri historici sanctæ Domus Nazarenæ typis editi anno 1733.* & summa diligentia collecti a Petro Valerio Martorello olim Episcopo Feltrino. Nec enim urget prædictorum annalium emissio, quemadmodum legitur *in append. dicti theatri pag. 51. cit. tom. 2.* Præstanda siquidem fides est Scriptoribus eximiis, Angelitæ videlicet supra memorato, & Turselline, qui eos in conscribenda historia Lauretana præ manibus habuerunt, & ex eis suas narrationes desumpserunt: exemplo potissimum Dionysii Halicarnassei, qui opus compositi antiquitatum Romanarum, postquam illud spatio viginti duorum annorum præparaverat partim ex doctissimorum hominum colloquiis, partim ex laudatorum virorum commentariis, quos superiora sæcula tulerant; idem quippe Dionysius magnæ est auctoritatis, quamvis monumenta quæ viderat, postmodum deperdita sint. Quare Cardinalis Baronius *in præfat. ad annal. Ecclesiast.* sic loquitur de eodem Dionysio: *Ea quibus omnibus hoc unum exemplum, ut reliqua taceam, Dionysii Halicarnassei, quem honoris causa nomino, satis sit in medium protulisse; qui nullo validiori argumento lectoris fidem sibi conciliasse visus est, quam asserens, complures se annos Romæ versatum, ejusdemque Urbis vetera monumenta, & abdita quæque sedulo perscrutatum fuisse.* Denique magnis olim animorum motibus agitabatur controversia, utrum Summa Theologica, quæ nomen præ se fert S. Thomæ Aquinatis, ab eo fuerit composita, an potius a Vincentio Bellovacensi. Joannes nempe Launojus more suo sententiæ adhærebat, quæ favet Bellovacensi, innixus *sermoni* Clementis VI. qui S. Thomam laudans anno 1323. ad solemnia ejusdem recens canonizati, & ejus operum indicem retexens, Theologicæ Summæ non meminit.

Sed,

Sed, cum eruditus ex Dominicana familia Theologus Jacobus Echard *in libro de S. Thomæ Summa suo Auctori vindicata pag. 439. & seqq.* clarissime demonstraverit, in eodem Clementis VI. sermone Summam S. Thomæ esse commemoratam: ex his omnibus plene evincitur, serio perpendendum esse ante omnia, an negotium sit redactum ad punctum argumenti negativi; cum aliquando fideuter asseri contingat, nullum æquævum Auctorem rem retulisse, quamvis non desint qui retulerint. Sufficere profecto hæc deberent pro re de qua nunc agitur. At, quatenus alia desiderarentur, ea non deficiunt. Post primam hujus Operis editionem typis impressa est vita B. Benedicti XI. ab eodem Dominicanæ familiæ alumno Petro Thoma Campana, a quo supra diximus, editam etiam fuisse vitam S. Petri Martyris. De prædicto B. Benedicto XI. refertur, matrem ad se accedentem, pretiosis vestibus indutam, eum noluisse ad colloquium admittere; sed pauperibus indumentis vestitam admisisse, filiali observantia prosecutum. Pater Echard, & Quetif *tom. 1. Script. Ord. Præd. pag. 446.* id putant fabulosum, cum nullus Auctor æquævus, nec ipse Bernardus Guidonus prædicti facti meminerint. Citatus autem Campana *in vita prædicti Beati cap. 11.* ipsos redarguit, cum Taegius *part. 2. amplioris chronicæ Ord. S. Dominici*, Historicus satis accuratus & probus, testetur, se id legisse in quodam libro Bernardi Guidonis, qui tunc erat obvius, & hodie fortasse aut deperditus est, aut latet in aliquo pluteo alicujus bibliothecæ. Rursus fama erat, SS. Faustinum, & Jovitam, Patronos Brixianæ urbis, in armis aureis apparuisse ad ejusdem tutamen adversus Nicolaum Piciuinum Mediolanensium copiarum Præfectum, ipsam obsidentem ac maxima vi oppugnantem. Sed a plerisque dubitabatur de miraculo hujus insignis apparitionis, silentibus videlicet Historicis Brixianis æquævis, illudque narrante Elia Capreolo, qui octoginta integris annis post solutam obsidionem decessit, & fabulosa quædam suis commentariis inseruit: cum opera & studio Cardinalis Angeli Mariæ Querini binæ litteræ inventæ sunt Ludovici Fuscareni ad S. Laurentium Justinianum tunc Patriarcham Venetiarum, quæ rem totam in aperto ponerent. Etenim cum quatuordecim annis post Brixiam ab obsidione liberatam Fuscarenus ejus civitatis administrationem suscepisset sibi a Veneto Senatu demandatam, biduo post aditam provinciam rumor increbuit, consilium initum fuisse a quibusdam Religiosis viris inde asportandi Venetias corpora SS. Faustini & Jovitæ: ac nisi ipse Religiosos illos opportune servasset, populi ira ferroque periissent. Fuscarenus in allatis epistolis causam aperiens pii furoris, qui mentes Brixianorum incenderat, hæc habet: *Memores sunt, cum circumvallati, inclusi fame laborarent, ultima experiruntur pericula, visos ab hostibus Tutores sanctissimos aureis armis Brixiam tueri: quo miraculo attonitus Nicolaus Piciuinus, Dux fortissimus, potiundæ urbis spem perdidit, supplicii petendi, aurumque habendi aviditatem remisit. Quas ob res difficilius his corporibus carerent.* Fuscareni epistolæ integræ insertæ sunt in epistola prædicti Cardinalis typis edita, & ad Patrem Cyprianum Benagliam Abbatem & Præsidem Generalem Congregationis Cassinensis data. Post quæ idem doctus Cardinalis hæc ad rem subdit: *Superest tandem, ut una mecum fatearis, argumentum, quod negativum criticæ artis Magistri vocant, quoque aliqui ex ipsis haud ita raro abutuntur ad convellendam monumentorum Ecclesiasticorum auctoritatem, facile accidere posse, ut omni ipsum auctoritate destitutum comperiatur. Certe triumphare quam maxime illud videbatur in subjecta hujc epistolæ materia; nam veterum Scriptorum silentium eo vehementius in eadem torqueri poterat, quod plures modo suppetant commentarii Brixianæ obsidionis tempore de obsidionis illius rebus conscripti. At quam vanus foret ille triumphus, detectæ a me Fuscareni litteræ ostenderunt. Undenam, per Deum immortalem, certo divinare se possit confidet Criticorum illorum natio, priscis illis monumentis, quibus ipsi præcipiti ausu bellum indicunt, testimonia hujusmodi olim defuisse, cum tot sæculorum lapsu, forte malo fato, aut omnino interierint, aut in tenebris adhuc delitescant?*

6. Dicerem deinde secundo, negotio redacto ad punctum argumenti negativi, non esse indistincte procedendum, nec ejus vim esse absolute admittendam vel rejiciendam, cum materia ipsa aliquando, aliquando temporum circumstantiæ ei fidem & auctoritatem conciliare possint. Joannes Diaconus trecentis post S. Gregorium Magnum annis vixit, & in ejus vita *lib. 2. cap. 44.* narrat, ejus precibus animam Trajani Imperatoris fuisse a pœnis Inferni liberatam, de quo etiam plura habentur apud Durantum *in notis ad cap. 14. libri 3. revelationum S. Birgittæ*. Porro nec Anastasius Bibliothecarius, nec Ado, nec Beda S. Gregorii studiosissimus hanc narrant historiam: eamque propterea tanquam fabulosam rejiciunt Baronius, Bellarminus, Capisucchius, Melchior Canus, aliique plures; & merito, cum Antiquorum silentium vim quoque a materia recipiat: credit enim Ecclesia, pœnas Inferni esse æternas, idque efficit ut exemptio ab hac lege, si alicui a Deo concessa dicenda sit, Ecclesiæ ipsius testimonio debet comprobari; sicuti ad rem bene adnotavit Natalis Alexander *in histor. Eccles. sæc. II. dissert. 1. pag. 321.* Ab illis quoque, qui argumento negativo adversantur, ejus efficacia admittitur in eo rerum eventu, in quo factum respiciat Universitatem, aut cœtum quemdam hominum: dicunt enim, si nonnulli ex ea Universitate, aut cœtu contemporales scripserint, eisque occasio se obtulerit narrandi factum, nullus autem ex eis factum retulerit, factum idem a recentiori Auctore expositum pro commentitio facile haberi. Ita Pater Honoratus a S. Maria *in cit. oper. de us. Critic. tom. 1. dissert. 3. art. 2. in fin.* Uno verbo, vis, aut inanitas argumenti negativi a circumstantiis pendere debere videtur, teste ipso Launojo insigni negantis argumenti defensore *in epist. ante dissert. de auct. neg. argum. part. 1. tom. 2. oper. Sunt tamen, qui, difficultatem in abnutivis nullam esse velint, eamque, dum cominus urgentem sentiunt, devorare se putent, si per contemptum dixerint: Negativa sunt argumenta, quibus nihil concluditur. Sed, ut verum fatear, istud sine ullo discrimine vel delectu qui faciunt, eos esse in dialecticis mediocriter institutos, quotidie experimur; neque enim canonem illum, quo, ex negativis nihil concludi, statuitur, aliter, quam de memoria velut de periculo, recitant; neque, quo intelligendus modo sit, ispiam attenderunt. At enim, ut res spectetur ex se ipsa, nec admittenda nec rejicienda est quævis abnutiva ratiocinatio. In iis autem, quæ ex conditione facti, ex usu, & traditione pendent, si quadret in omnem penitus subjectam materiam, firmissima judicari debet, si non quadret, quia potest magis aut minus quadrare, aliquando probabilitatis habet aliquid, aliquando nihil: idque sæpius. Quo in discrimine regula nulla potest certa constitui; sed, quidquid est, totum viri sapientis, & æquanimi judicio relinquitur, ex quo rectæ & appositæ ratiocinandi leges quælibet manarunt.* Postremo, ut eo magis statuatur, non esse indistincte admittendam aut rejiciendam vim argumenti negativi, minime omittendum videtur, opus esse, ut finis, ad quem dirigitur, dignoscatur; cum aliud sit, eo uti in materia simpliciter historica, aliud vero, eodem uti in causis Servorum Dei, de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur. Contendente enim Fidei Promotore, malum aliquod patratum fuisse a Dei Servo producto testimonio alicujus recentis Auctoris, silentium Antiquiorum Postulatoribus prodesse poterit, si aliæ non desint circumstantiæ eorum assumpto faventes: uti contigit in causa B. Gregorii X. de qua in secundo hujus Operis libro actum est; ubi macula Beato ipsi impacta a recentibus Auctoribus nedum deleta fuit silentio Antiquiorum, sed & ex pravis moribus Recentiorum qui rem narraverant, atque ex aliis circumstantiis ibidem expositis. Simile est illud, quod in negotio Ofii Cordubensis contigit, quem plerique traduxerunt uti mortuum in peccato & sine pœnitentia: alii vero viri docti vindicarunt ostendentes, prædicti criminis originem a corruptis & falsis codicibus derivatam esse; quemadmodum videri potest apud Cardinalem de Aguirre *t. 2. Concilior. Hispaniæ diss. 2. excurs. 14.* Contra, si Postulatores innixi testimonio Scriptoris non æquævi aliquid magnum producant a Dei Servo patratum, & Fidei Promotor æquævorum silentium opponat, durum profecto esset in eo facto figere pedem; cum firmæ & stabiles esse debeant eo in judicio probationes, & hujus quidem generis non essent illæ, quæ in eo rerum eventu Postulatoribus faverent. Quam ad rem subdit Mabillon. (*in tract. de stud. monast. cap. 13. tom. 2. §. Multum igitur*) *Hinc tamen non obstat, quin in similibus casibus liceat prudenter dubitare, usque dum novum aliquod lumen menti obveniat vel ad conceptum dubium proponendum, vel ad ipsum affirmative aut negative ultimo resolvendum.* Præterquamquod, si ex supradictis, in causis procedentibus per viam casus excepti, aut (juxta alibi dicta) antiquitatis privilegio fruentibus, etiamsi procedant per viam non cultus, in quibus locus est subsidiariæ probationi Historicorum, cum agitur de virtutibus aut de Martyrio, Historici aut debent scripsisse quæ viderunt, aut saltem quæ audiverunt ab iis qui viderant; sique ex infra dicendis Historici

scri-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

ſcribentes quæ viderunt, vel quæ ab iis qui viderant, audiverunt, inter contemporales recenſentur; nemo eſt qui non videat, quæſtionem de vi negantis argumenti ſibi utique poſſe vindicare locum in alio rerum eventu, at minime in eo de quo nunc agimus, quando videlicet Poſtulatores aliquid probare vellent de virtutibus aut Martyrio auctoritate recentioris Auctoris, ſilentibus æquævis. Facit pro re, de qua nunc agitur, dictum Hugonis Grotii *de veritate Catholicæ religionis tom. 3. oper. lib. 2. §. 22. Pro rerum diverſitate diverſa quoque eſſe probandi genera, alia in mathematicis, alia de effectionibus corporum, alia circa deliberationes, alia ubi facti eſt quæſtio, in quo genere ſane ſtandum eſt nulla ſuſpicione laborantibus teſtimoniis, quod ni admittatur, non modo omnis hiſtoriæ uſus periit, Medicinæ quoque pars magna, ſed & omnis, quæ inter parentes liberoſque eſt pietas, ut quos haud aliter noſcamus.*

7. Quæres ſecundo, an probati mores, & ejus ſanctitas vim ineluctabilis auctoritatis in facto hiſtorico Scriptori præſtent. Reſpondetur, prædictas qualitates pleniſſime demonſtrare, eum nec voluiſſe conſulto, nec potuiſſe mentiri. At, his tamen minime obſtantibus, quemadmodum Auctor decipi potuit, ſic ejus narratio examini eſt ſubjicienda, ideoque, ut vim veræ probationis obtineat, non poterunt omitti regulæ in ſuperioribus recenſitæ de fide Hiſtoricis præſtanda. Ut cetera prætereantur, S. Joannes Damaſcenus *in oratione de iis, qui in Fide dormierunt &c. tom. 1. oper.* hiſtoriam paulo ante indicatam narrat de anima Trajani precibus S. Gregorii a pœnis Inferni liberata, & narrationem ipſam ita concludit *num. 16. Quodque hoc verum ſit, atque ab omni criminatione alienum, totus Oriens Occidenſque teſtatur.* De auctoritate autem S. Joannis Damaſceni in ea re ſic loquitur Cardinalis Baronius *ad an. 604. num. 40. Primum quidem ab omni impoſturæ ſuſpicione virum ſanctiſſimum immunem reddimus, nihilque ab ipſo commentitium eſſe factum, vel excogitatum, conſtanter aſſerimus; ſed quod ipſe vere factum accepit ac credidit, hoc ipſum, quomodo audivit, ſcriptis ſuis bona fide mandavit. At in his, quæ ad rerum geſtarum veritatem ſpectant, quam frequenter accidat, falli etiam prudentiſſimos, non in antiquis tantummodo, ſed & in his, quæ facta dicuntur in eodem loco, quo ipſi ſunt, & quo vivunt, tempore, cum uſus doceat pluribus demonſtrare, ſupervacaneum eſſe putamus: ob idque nihil eſt, ut quantavis ſive ſanctitatis, ſive doctrinæ cujuslibet prærogativa viri, quod non factum ſit unquam, ut factum aſſerentis, ipſi veritatis præjudicium poſſit inferre: cum in his, quæ ſunt facti, non dogmatis, potuerit quiſque ſanctiſſimus atque doctiſſimus, Fideique orthodoxæ profeſſor, atque defenſor, aliquando falli.* Porro ad rem noſtram proſequitur Canus *de locis Theologicis lib. 11. cit. cap. 6. pag. 321. Quamobrem, boni licet, ac minime fallaces viri, quia tamen nec Auctores eos, a quibus ſuos exſcripſere libros, diligenter examinarunt, nec res juſtis libratas ponderibus memoriæ prodiderunt, apud Criticos graves atque ſeveros auctoritate carent.* Ea quoque reſumi poterunt, quæ *lib. 2. cap. 41.* dicta ſunt, cum ageretur de oppoſitis a S. Bernardo adverſus S. Willelmum Archiepiſcopum Eboracenſem, & de oppoſitis a S. Petro Damiano adverſus Beatum Petrum Urſeolum.

8. Quæres tertio, an auctoritate carere debeat Hiſtoricus, qui Beati vitam referens nonnulla ei miſcet haud veriſimilia, & forte riſu digna. Exempla aliqua habentur apud Canum *lib. 11. de loc. Theol. cap. 6.* ubi ſic loquitur *pag. 318. Ecquis enim credat, D. Franciſcum pediculos ſemel excuſſos in ſe ipſum ſolitum eſſe immittere? Quod ad ſanctitatem viri Scriptor pertinere putavit, equidem non puto, qui paupertatem ſciam viro ſanctiſſimo placuiſſe ſemper, ſordes nunquam. Illud item quam ridiculum, Diabolum, Dominico Patri noſtro ſemel obſtrepentem a Divo eſſe coactum, ut lucernam haberet in manibus quoad illa abſumpta non moleſtiam ſolum, ſed incredibilem dolorem etiam afferret. Non poſſunt hujuſmodi exempla numero comprehendi; ſed in his paucis pleraque alia intelligentur, quæ Divorum clariſſimorum hiſtorias obſcurarunt. Non autem decebat, veras Sanctorum res geſtas falſis & commentitiis fabulis contaminari.* Prudenter autem Bollandus *in præfat. generali ad vitas SS. menſis Januarii cap. 3. §. 4.* notat, nonnulla aliquando videri ridicula, quæ revera non ſunt, multa item aliquando traduci tanquam incredibilia, quæ incredibilia non ſunt; atque ideo rejiciendas non putat Sanctorum vitas, etiamſi illis aliqua ridicula, aut improbabilia inſerta ſint, ſed corrigendas potius & emendandas. Tillemontius *in notis ad vitam S. Jacobi Minoris not. 13. tom. 1. ſecundæ editionis pag. 631.* inquit, in hiſtoriis certis nonnulla aliquando improbabilia reperiri, & hæc quidem eſſe dimittenda, at non alia, quæ non ſunt tali nota ſignata, & *pag. 632.* addit, a modo ipſo narrandi aliquando derivari apparentem quamdam inveriſimilitudinem, cum videlicet narrans aliquando aliqua omittit, quæ ſi retuliſſet, inveriſimilitudinis, & improbabilitatis nota ceſſaſſet; tandem concludit, Hiſtoricum illuſtrem ex conſimilium aliquarum rerum narratione non eſſe deſerendum, & auctoritate privandum, ſi aliæ concurrant circumſtantiæ, quæ in reliquis fidem ejus dictis adſtruant. Pater Honoratus a Sancta Maria *cit. tom. 1. diſſ. 3. art. 4.* ſed fuſius *diſſ. 6. art. 3. §. 2.* Tillemontium, & alios ibi recenſitos redarguit, eo quia aliquando ea moderatione uſi ſunt, ne aliquas rejicerent hiſtorias, aliquando vero ea uti noluerint, ut alias abjicerent hiſtorias. Denique Pater Joſeph Auguſtinus Orſi in ſua erudita diſſertatione apologetica pro Actis SS. Perpetuæ, Felicitatis, & Sociorum Martyrum *pag. 84.* bene ſubdit: *Fuerint etiam ab Auctore coævo, ut fertur, & ipſe in præfatione teſtatur, Sanctorum Martyrum Acta in litteras miſſa, & feræ poſteritati commendata, non inde tamen conſequens eſſet, ea, quæ ad viſiones pertinent, omnia eſſe avidis auribus, nulloque adhibito criterio excipienda. Quam facile eſt enim, ut hiſce in rebus & boni viri fallantur!* Et aptiſſime Pater Touron Ordinis Fratrum Prædicatorum in vita S. Thomæ de Aquino impreſſa tempore primæ editionis hujus noſtri Operis, & a Nobis poſtmodum lecta, animadvertit *lib. 3. cap. 8.* prudentiam Chriſtianam nos admonere, ne ſimus nimis creduli abſque examine; Chriſtianamque pietatem non permittere, ut in ſpiritum incredulitatis inconſiderate ruamus, qui facit, ut tanquam falſa rejiciamus quæcumque nobis extraordinaria videntur. Scire quippe debemus, Deum aliquando manifeſtare merita Servorum ſuorum exterioribus ſanctitatis indiciis: quapropter proſtant effuſiones gratiarum, & Divinæ communicationes in hiſtoriis SS. Pauli, Antonii, Benedicti, Bernardi, Dominici, Franciſci de Aſſiſio, Philippi Nerii, Franciſci de Sales, Catharinæ Senenſis, Tereſiæ. Verum, utcumque hæc ſint, cum præſens noſtra indago (ut ſæpe dictum eſt) coercita ſit ad judicium virtutum aut Martyrii in ſpecie in cauſis Canonizationis, exiſtimarem, vim probationis obtinere debere hiſtorias vel conſcriptas ab his qui viderunt, vel ab his, qui ab aliis qui viderant, audiverunt, dummodo Hiſtorici ceteris potiantur qualitatibus ad fidem ſibi conciliandam neceſſariis, etiamſi ipſis eorum hiſtoriis aliqua vere improbabilia, aliqua revera haud veriſimilia intermiſta ſint; hæc enim poſſunt abjici, reliqua autem admitti. Quæ tamen (uti dici conſuevit) cum grano ſalis crederem eſſe intelligenda atque explicanda, ut videlicet ſibi vindicent locum, ſi improbabilitates inveriſimilitudineſque non eſſent nimis frequentes & nimis craſſæ: ſi enim eſſent nimis craſſæ nimiumque frequentes, ex eis deſumi poſſet, Hiſtoricum, licet contemporalem, & ea narrantem quæ vidit, aut quæ ab iis qui viderant, audivit, prudentia & juſto rem unam ab alia diſcernendi judicio caruiſſe. Nec vero ab hac moderatione recedere potuerunt Critici ſeveriores, teſte ipſo Joanne Clerico *tom. 2. artis criticæ ſect. 2. cap. 5. n. 2. Non diffitemur poſſe doctum, & veri amantem virum interdum cæſpitare, & indocta aut falſa quandoque, incuria aut credulitate proferre; ſed, hoc rarum ſit, neceſſe eſt, nec in rebus nimis aperte indoctis aut falſis ſitum.*

9. Quæres quarto, quinam dicendi ſint Auctores contemporales. Huetius *in demonſtrat. Evang. poſt præfat. definit. 1.* docet librum genuinum eſſe eum, qui ab eo Auctore ſcriptus eſt, a quo ſcriptus eſſe dicitur, & eo circiter tempore, quo ſcriptus eſſe fertur; & ex hoc capite dicit Herodoti hiſtoriam eſſe genuinam: librum autem coævum ſeu coætaneum eſſe illum, qui eo circiter tempore ſcriptus eſt, quo res in eo ſcriptæ contigerunt, uti eſt hiſtoria Thucydidis, quæ narrat ea quibus ipſe interfuit, liber Xenophontis *de expeditione Cyri*, cui expeditioni idem qui ſcribit, interfuit. Scacchus *de not. & ſign. ſanct. ſect. 11. cap. 6. pag. 881.* reſpondet, Hiſtoricos, qui vixerunt intra quinquaginta annos ab obitu Servi Dei, aut Beati, cujus vitam referunt, pro contemporalibus habendos eſſe: *Etenim ſi Hiſtorici vixerint poſterioribus ſæculis vel etiam ad quinquaginta annos a tempore, quo vixit Dei Servus de quo agitur, profecto indicium aliquod aut conjectura ab his ſumpta alterius auctoritatis non erit, quam quæ ab Hiſtoricis ſumitur, qui contemporanei fuerunt.* Tillemontius, & Baillet auctoritatem non detrahunt Hiſtorico, licet poſt ſæculum ſcribenti. Launojus *in tract. de auctoritate negantis argumenti, in fin.*

in fin. tempus id protrahit ad annos circiter ducentos. Pater autem Honoratus *cit. oper. tom.* 3. *differt.* 2. *art.* 5. ingenue admittit, hiſtoricam veritatem per tres utique aut quatuor hominum ætates ſuum tutum poſſe habere progreſſum, at periculis tamen deceptionis & hallucinationis expoſitam eſſe, ſi alicujus Scriptoris intra ſæculum ſcribentis præſidio ſit deſtituta. Verumenimvero, utcumque hæc ſint, quod attinet ad probationem virtutum aut Martyrii in ſpecie, quarum nempe rerum examen poſt approbatum caſum exceptum in ſacrorum rituum Congregatione aſſumitur, inſiſtendum eſt praxi, quæ ad vim probationis non admittit niſi Hiſtoricos, qui ſcripſerunt ea quæ viderunt, aut quæ ab iis qui viderant, audiverunt, qui in hac quidem re & ad effectum, de quo agimus, ſunt Hiſtorici contemporales.

10. Quæres quinto, utrum ſatis ſit, Hiſtoricos teſtari ſanctitatem vitæ aut Martyrium, an potius requiratur, ut vitæ curſum, ſi de Confeſſore agatur, vel pœnam & cauſam aliaſque circumſtantias ad verum Martyrium neceſſarias referant, ſi de Martyre tractetur. Facilis autem videtur huic quæſito reſponſio: non enim poſt approbatum caſum exceptum a decretis Urbani VIII. quæſtio in ſacrorum rituum Congregatione inſtituitur, an conſtet de fama ſanctitatis aut Martyrii, ſed an conſtet de virtutibus aut Martyrio in ſpecie: quocirca neceſſe omnino videtur, ut Hiſtorici curſum vitæ, ſi de Confeſſore; & alia ad verum Martyrium ſpectantia, ſi de Martyre agatur, exponant; tum quia exempla ſupra relata cauſarum, quæ fuerunt in ſacra Congregatione diſcuſſæ & reſolutæ, id evincunt, tum quia nemo non videt, veritum eſſe, in Judicio in ſpecie probationibus inniti, quæ tantum ad generalia reſpiciunt.

11. Quæres ſexto, an ad probationem virtutum admitti poſſint, quæ a Servis Dei, ſeu Beatis in vitis de ſe & a ſe conſcriptis referuntur. Patres puta Societatis Jeſu in ſcriptis reddunt rationem propriæ conſcientiæ ſuis Superioribus, quæ ſub ſigillo retinetur omnibus abſcondita, ſolumque aperitur Rectori ſpirituali, vel Confeſſario, vel ipſi Superiori, ut iis ſcilicet, quæ in annum in animabus ſubditorum contingunt, faciliorem & ſecuriorem modum deſumant ad hos regendos ac dirigendos in viam ſalutis æternæ, juxta ea quæ habentur *in primo examine generali c.* 4. §. 34. *impreſſionis Romanæ pag.* 31. *&* 35. *&* §. 40. *pag.* 33. *& in Conſtitutionibus par.* 6. *c.* 1. *n.* 2. §. *Omnibus itidem pag.* 148. *& in ſummario Conſtitutionum* §. 41. *tom.* 1. *pag.* 307. *in impreſſione Pragenſi*, ubi ſic legitur: *Nullam debent celare tentationem, quam Præfecto rerum ſpiritualium, vel Confeſſario, vel ſuperiori non aperiant ... nec ſolum defectus aperiant, ſed etiam pœnitentias, vel mortificationes, & devotiones, ac virtutes omnes, voluntate pura optantes, ab illis dirigi ſicubi a rectitudine deflecterent, nolentes ſuo proprio ſenſu duci, niſi conveniant cum judicio illorum, quos Chriſti Domini noſtri loco habent.* Et in ordinationibus generalibus *cap.* 1. §. 17. *tom.* 2. *pag.* 124. *dictæ impreſſionis*, & denique in inſtructionibus *cap.* 2. §. 2. *tom.* 2. *ejuſd. impreſſionis pag.* 204. *In aperienda autem conſcientia finis eſt, ſtatum animæ ſuæ, nimirum defectus, paſſiones, propenſiones, tentationes, virtutes ipſas & ei aperire, cui ſe ad majorem Dei gloriam dirigendos tradiderunt.* De conſimilibus itaque relationibus, ſeu propriæ vitæ hiſtoriis actum aliquando eſt in ſacrorum rituum Congregatione; in cauſa videlicet Servi Dei Alfonſi Rodriquez *Coadjutoris* temporalis formati Societatis Jeſu, qui *Rationem ſuæ conſcientiæ* deſcripſit, ſed ex imperio Gabrielis Alvarez ſui Superioris; in cauſa Servi Dei Cardinalis Bellarmini, qui *propriam vitam* deſcripſit, ſuadente Patre Mutio Vitelleſco, & Patre Andrea Eudemenio; & in cauſa Servi Dei Alfonſi de Oroſco Religioſi Profeſſi Ordinem Eremitarum S. Auguſtini, qui *librum* quemdam *ſuarum Confeſſionum* exaravit ſuorum Superiorum, & Cardinalis Gaſparis de Quiroga Inquiſitoris Generalis Hiſpaniarum imperio. Et quidem, dum munere fungebar Fidei Promotoris, nonnullas a prædictis vitis, ſeu relationibus animadverſiones atque oppoſitiones deſumpſi, & ſignanter jactantiæ & inanis gloriæ; quibus porro a Poſtulatoribus ſatisfactum eſt. Veruntamen præſens indago non eſt in eo poſita, an ſimiles propriæ vitæ relationes obſtent ſanctitati, ſed an habeant vim probationis; eo quia videlicet nemo eſt, qui in propria cauſa poſſit pro ſe teſtimonium ferre. Sancti homines, & Legis obſervantiſſimi teſtimonium utique de ſe ipſis perhibuerunt. David quippe de ſe ipſo teſtatur *Pſalm.* 7. *v.* 4. *&* 5. *Domine Deus meus, ſi feci iſtud, ſi eſt iniquitas in manibus meis, ſi reddidi retribuentibus mihi mala.* Quin & Jeremias *cap.* 15. *v.* 16. *&* 17. *Domine Deus exercituum, non ſedi in conſilio ludentium, & gloriatus ſum a facie manus tuæ.* Et Apoſtolus Paulus aperte vociferatur *in* 1. *ad Corinth. cap.* 4. *v.* 4. *Nihil enim mihi conſcius ſum.* Et in Evangelio Joannis *cap.* 8. *v.* 13. *&* 14. Phariſæis Chriſto Domino opponentibus, quod pro ſe teſtimonium ferret, *Dixerunt ergo ei Phariſæi: Tu de te ipſo teſtimonium perhibes; teſtimonium tuum non eſt verum. Reſpondit Jeſus, & dixit eis: Etſi ego teſtimonium perhibeo de me ipſo, verum eſt teſtimonium meum, quia ſcio unde veni, & quo vado; vos autem neſcitis unde veniam, aut quo vado.* Hæc autem hypotheſi noſtræ aptari minime poſſunt: Chriſtus etenim ex Deo erat, & Deus & Dei Filius; atque ideo, ut ait S. Joannes Chryſoſtomus *hom.* 52. *in Joan. tom.* 8. *oper. Deus ſibi fide dignus teſtis.* Nec ad rem, de qua agimus, facere poſſunt cetera exempla recenſita, cum ſint virorum, quorum ſanctitas in Divinis Scripturis admiſſa eſt. Quod etiam dicendum eſſet, & eſt de Sanctis, poſtquam Eccleſiæ judicio in album Sanctorum relati ſunt: abſonum quippe eſſet, vi probationis & auctoritatis ea privare, quæ de ſe ipſis retulerunt. Quæſtio igitur eſt de his, qui adhuc canonizati non ſunt, ſed de quibus diſputatur, an ſint, necne, canonizandi; utrum videlicet, pendente Canonizationis judicio, validæ & ſufficientes haberi poſſint probationes, quæ deſumuntur ex relationibus, quas de ſe ipſis conſcripſerunt. Sulpicius Severus *dialog.* 3. *de virtutibus B. Martini n.* 5. ſane teſtatur, ſe nonnulla ſcripſiſſe, quæ ab ipſo Martino audiverat: *Miror autem, quemquam, qui vel tenuem ſenſum religionis habeat, tantum piaculi velle committere, ut putet, quemquam de Martino poſſe mentiri: Faceſſat a quoquam, qui ſub Deo vivit, iſta ſuſpicio. Neque enim Martinus hoc indiget, ut mendaciis adferatur. Sed tamen totius ſermonis fidem apud te, Chriſte, depromimus, nos nec alia dixiſſe, nec alia dicturos, quam quæ aut ipſi vidimus, aut quæ manifeſtis Auctoribus, vel plerumque, ipſo referente, cognovimus.* Ipſi quoque SS. Martyres tormenta ſcripſerunt, quæ a Tyrannis paſſi ſunt. Ejuſmodi enim Acta habemus, quæ S. Perpetua de ſuo ipſius Martyrio conſcripſit; idemque Saturus, Flavianus, aliique paſſim Martyres de ſe ipſis præſtiterunt; necnon Ignatius Martyr Romanos certiores fecit epiſtola de his, quæ in itinere a militibus perferebat; uti bene adnotavit Ruinart *in præfat. general. ad Acta Martyr.* §. 1. *num.* 3. Quid ergo dicendum erit? Nimirum, ſi mea exquiratur opinio, dicerem, probationis vim & efficaciam habere debere viſiones, apparitiones, revelationes, quas ſibi contigiſſe, Servi Dei referunt, niſi deſint circumſtantiæ alibi referendæ, quæ requiruntur, ut viſiones ipſæ, apparitiones, atque revelationes inter cæleſtia dona ſint recenſendæ. Idem quoque dicendum crederem de ceteris rebus, quæ ſolo Dei Servorum teſtimonio probari poſſunt, ſi tamen ex aliis documentis conſtet de eorum virtutibus heroicis, vel de eorum Martyrio: his quippe præcedentibus probationibus aliunde petitis, abſonum profecto eſſet, fidem non præſtare his, quæ Servi Dei de ſe ipſis retulerunt. In quo pariter rerum themate hæc omnia admitterem, quamvis relata a Servis Dei potuiſſent per alios teſtes probari, ſi teſtes mortui eſſent, quo tempore proceſſus confectus eſt: Apoſtolicum ſiquidem de virtutibus aut Martyrio judicium non in ſolis Servorum Dei de ſe ipſis relationibus, ſed in tot aliis juratis teſtium depoſitionibus fundamentum haberet. Spectati itaque mores, continuumque & uſque ad obitum protenſum heroicarum virtutum exercitium auctoritatem conciliare poterunt apparitionibus & viſionibus, quas Dei Servi referunt ſibi obtigiſſe, necnon aliis rebus, quas narrant de ſe ipſis: ex quarum proinde qualitatum defectu inter apertiſſima mendacia, vel fanaticas Dæmonis illuſiones referenda erit viſio, quam Eraſmus ſibi factam retulit *in epiſt.* 1230. *ad Carolum Utenhovium tom.* 3. *part.* 2. Eraſmus quippe, ſi non inter Lutheranos, ſaltem inter malos Catholicos locum obtinet, teſte Cardinali Pallavicino *in hiſtor. Concil. Trident. lib.* 1. *cap.* 23. *num.* 7. *&* 8. Verba autem Eraſmi ſunt hæc: *Putant mihi Franciſcum iratum, quod eos notarim, qui cælum promittunt iis qui in veſte Franciſcana ſepeliuntur. Atqui nuper in ſomniis mihi poſt mediam noctem apparuit Beatus Franciſcus vultu ſereno atque amico, egitque gratias, quod ea traducerem corrigenda, quæ ipſe ſemper fuiſſet deteſtatus, meque inter Ordinis amicos numeravit ... Abiens dixit, dextera porrecta, Milita ſtrenue, brevi meorum eris.* Scimus nempe, laudabile quidem eſſe, ut nonnulli Chriſtiani ad ſepulturam deferantur induti habitu Regulari, licet Inſtitutum Regulare profeſſi non fuerint, dum viverent; ſi id fieri mandent veneratio-

nis cau-

nis causa erga aliquem Sanctum, qui fuerit ejus Instituti, cujus veste sua corpora indui mandarunt. Ulterius etiam scimus, nedum paradisi portas non aperiri ei qui sic indutus sepelitur, nisi fuerint ei a Domino remissa peccata quæ in vita patravit, sed etiam forte commendabilius futurum, si ea veste induerentur sæculares, qui laudabilem in sæculo vitam duxerint, veluti observat Theophilus Raynaudus *heter. spiritual. tom. 16. pag.* 475. At, hæc fuisse Erasmo revelata a S. Francisco, ex rationibus supra relatis credi non potest nec debet.

12. Quæres septimo, quid dicendum sit de scriptura authentica non ad alicujus petitionem, nec ad effectum Canonizationis exarata, sed ad perpetuam rei memoriam, si assertiones contineat testium juratorum, & de visu miraculorum referentium, nec ulla sit de identitate controversia, an scilicet vim plenæ probationis habeat ad miraculum probandum: & quid pariter dicendum sit de scriptura referente antiquum miraculum manu Episcopi de visu referentis subscripta, aut ejus sigillo munita, an etiam miraculum probet? Cardinalis de Lauræa *t. 4. in 3. lib. sentent. disp. 20. de mirac. art. 25. §. 6. n. 1169. & seq.* quoad primam partem affirmanter respondet, hoc est plene per eam miraculum probari; quo vero ad secundam *n. 1178. & seq.* ait, semiplene probare, si nulla sit controversia de identitate, & juramento Episcopi munita sit. Pace autem tanti viri de assertorum ab eo soliditate maximopere dubitarem. Ut enim aliquid in judicio Beatificationis & Canonizationis vim plenæ vel semiplenæ probationis obtineat, si de probatione a testibus proveniente loquamur, ex alibi dictis oportet, ut testes auctoritate ordinaria examinentur, si Sedes Apostolica manum ad causam non apposuit, vel auctoritate Apostolica, si causa Canonizationis jam fuerit introducta; oportet, ut illi nedum sint jurati, sed etiam singillatim fuerint examinati, & quidem sub interrogatoriis, si potissimum res sit de Apostolico processu; oportet, ut uniuscujusque testis dictum, prout ab eo prolatum est, sacræ Congregationi exhibeatur: cumque hæc omnia in casibus propositis & resolutis a Cardinali de Lauræa contigisse non præsumantur, monumenta Notarii aut Episcopi non probationis, sed ad summum adminiculi vim habere poterunt. In causa B. Gregorii X. exhibita fuit tabella sub Innocentio Papa V. anno 1276. confecta, in qua singillatim miracula a Deo intercessione ejusdem B. Gregorii patrata enarrabantur. Facta nimirum in ea exponebantur, testesque de iis asserentes indicabantur, & in fine tabellæ habebantur hæc verba: *Et quia non posset hæc brevis charta multa ejus miracula ad plenum continere, ideo quicumque ejus miracula ad plenum noscere desiderat, ad Sacristam hujus ecclesiæ accedat, qui sibi plenos codices miraculorum prædicti Beatissimi Papæ libenter ostendet:* appensa quippe erat tabella ipsa ad sepulchrum Beati in Cathedrali ecclesia Aretina existens. Consimilis etiam tabella eodem anno exarata conservabatur in archivis ecclesiæ Aretinæ, in Vaticano, & Vallicellano. Itemque Joannes Molanus *in libro, cui titulus*, Natales Sanctorum Belgii, *sub die* 10. *Januarii*; Jacobus Burallius *in vitis Episcoporum Aretinorum*; Raynaldus *in annal. ad annum* 1276. Bartholomæus Fiseus *in floribus Ecclesiæ Leodiensis* auctoritatem hujus tabellæ maximopere commendaverant; necnon ipsi Rotæ Auditores in relatione causæ B. Gregorii censuerant, approbanda quidem esse miracula quæ referebantur in tabella, atque adeo a Postulatoribus omnia adducta sunt quæ poterant adduci, ad vim probationis tabellæ ipsi conciliandam. Actum autem fuit de hujus Beati miraculis, dum fungebar munere Fidei Promotoris, meque opponente, quod ea deficiebant quæ supra indicata fuerunt ut testium dicta vim probationis in hoc judicio habere possent, nulla miraculorum in tabella descriptorum habita est in sacrorum rituum Congregatione consideratio, sed quæstio redacta fuit ad examen duorum aliorum miraculorum, quæ fuerant in processibus Apostolicis, servatis omnibus servandis, comprobata, super quibus adhuc pendet judicium. Honorius III. *in cap. Venerabili, de testib. & attestat.* refert, ad se fuisse ab Episcopo, & Abbate, quibus processum super miraculis, quæ intercessione piæ memoriæ Mauritii Abbatis a Deo patrata dicebantur, commiserat, quamdam paginam missam, *Iidem autem Episcopus, & Abbas quamdam Nobis paginam transmiserunt propriorum sigillorum appensione munitam, in qua multa quædam & magna miracula continentur facta, ut dicitur, a Domino meritis dicti viri*: Paginam autem ipsam Honorius III. reprobavit ex sequenti ratione: *Quæ* (sermo est de miraculis) *licet probata per testes juratos & nominatos in ipsa pagina innuantur, non tamen apparet per paginam sæpe dictam, quod testes examinaverint singillatim, & quod eos super his de quibus testificati fuerunt, ac circumstantiis cum ea interrogaverint diligentia, quæ solet & debet in testium receptionibus adhiberi:* mandavitque, ut testes iterum interrogarentur, & ipsorum assertiones mitterentur: *Et depositiones eorum Nobis sub sigillis vestris inclusas fideliter transmittatis, ut in ipso negotio cum diligentia & maturitate procedamus:* quæ scilicet verba leguntur in quinta compilatione Decretalium, quam publici juris fecit Innocentius Cironius. Non admittit ergo hic summus Pontifex testium dicta tanquam habentia vim probationis, licet de veritate paginæ non dubitasset, nec de Judicum jurisdictione, sed tantum de rituali examine sub interrogatoriis. Item in causa S. Margaritæ de Cortona sacrorum rituum Congregatio benigne annuit, ut Cardinalis ejus Relator novam faceret visitationem & recognitionem sacri corporis. Accessit itaque Cardinalis Relator anno 1724. ad civitatem Cortonæ una cum Secretario sacræ Congregationis, factaque est nova visitatio; & præter ea quidem quæ ad corpus pertinebant, facta est adipis recognitio spatio longissimi temporis a corruptione servati: eaque omnia expleta fuerunt coram Cardinali Relatore, coram Secretario Congregationis, Episcopo Cortonensi, & aliis testibus fide dignis, necnon instrumentum ab Apostolico Notario exaratum est. Putabant autem Postulatores, se posse miraculosam adipis incorruptionem proponere examinandam in sacrorum rituum Congregatione ope tantum dicti publici instrumenti: sed, me uti Fidei Promotore opponente, in terminis miraculorum approbandorum pro Canonizatione necesse fuisse, ut articuli exhiberentur, ut cum Fidei Promotore communicarentur, ut Fidei Promotor interrogatoria componeret, ut expedirentur litteræ remissoriales, ut sub involucro, seu, ut dicitur, in *rotulo remissorialium* includerentur interrogatoria, & ut super his testes examinarentur; Postulatores ab incepto destiterunt, servatisque servandis, processum construi curarunt juxta morem & praxim Sedis Apostolicæ.

13. Quæres ultimo, an extrajudiciales attestationes, quæ aliquando afferuntur pro virtutibus aut miraculis Servorum Dei, vim probationis in hisce causis habere valeant. Porro alibi visum est, prohibitum esse in decretis Urbani VIII. exquirere aut obtinere similes extrajudiciales attestationes, statutumque pariter esse, eas non facere aliquem gradum probationis, nec inferi posse in processus sive ordinaria, sive Apostolica auctoritate fabricandos; & ea quidem omnia confirmata fuisse in decretis Innocentii XI. in quibus insuper additum est, attestationes etiam antea obtentas, nedum in futurum obtinendas, nullum facere gradum probationis. Decreta hæc ergo non modo respiciunt futura, sed etiam præterita; licet enim de natura legis sit futura respicere, non præterita, juxta Glossam *in can. Ante triennium, dist.* 31. & *in cap. final. de Constitutionibus*, & *in l. Leges* 2. *C. de legibus*; id tamen non procedit, quando in eadem lege exprimitur nedum comprehensio futurorum, sed etiam præteritorum; uti probat textus *in l.* 27. *C. de usuris*, utque egregie adnotavit Henric. Boich. *in cap. final. sub num.* 4. *de Constitutionibus*. Dum fungebar munere Fidei Promotoris, in examine cujusdam celeberrimæ causæ dubitatum fuit, an pleræque extrajudiciales attestationes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium de virtutibus heroicis cujusdam Servi Dei plene testimonium reddentium vim probationis habere deberent, præcipue vero sub obtentu, quod exaratæ fuerant ante decreta Urbani VIII. Ego autem fui in ea sententia, ut non vim probationis, sed adminiculi haberent; primo, quia a jure communi defecit, ut testis sine juramento non probet; sicut habet textus *in cap. Nuper, de test. & in l. Jurisjurandi, C. de testib.* deinde, quia ab eodem jure communi defecit, ut testes sine interrogatoriis examinati vim probationis non habeant; veluti late ostendunt *in cap. Cum causam*, Joannes Andreas *num.* 12. *vers. Et propter hoc*, Antonius a Butrio *ibid. num.* 17. *in fin.* Ancaran. *num.* 12. *vers. Advertendum tamen*, Abbas *ibid. num.* 7. *in fin. tit. de testib. & attestat.* Nec enim hac in re ullo fruuntur privilegio S. R. E. Cardinales, juxta textum *in cap. Cum olim* 12. *de privilegiis*, ubi Papa sic loquitur: *Nos vero tam per depositiones testium, quam assertiones quorumdam Fratrum nostrorum liquido cognoscentes &c.* ad quem Glossa *v. Fratrum* ait: *Istis non creditur tanquam testibus, cum jurati non fuerint: quia inducti non fuerunt in testes, sed quia ipsi viderant privilegium, credit eis Papa tanquam Fratribus suis & honestis viris: sed non probationem,*

sed

sed præsumptionem inducunt, & coadjuvant testes inductos. Et late ad ipsum textum prosequitur Abbas *num. 6. Secundo nota limitationem ad illud dictum, quod testibus, non testimoniis judicandum est, id est, quod simplici assertioni sine juramento non est standum . . . ut intelligatur de plena probatione: sed quamdam præsumptionem bene inducunt assertiones bonorum virorum sine juramento. Et licet Innocentius colligat hic ex textu, assertionibus Cardinalium credendum; tamen intelligo secundum prædictam distinctionem, ut credatur quoad præsumptionem quamdam inducendam.* Cum itaque tum Urbani, tum Innocentii decreta juris communis dispositiones confirmaverint, jure ac merito asseri posse videtur, attestationes extrajudiciales a viris etiam dignitate & probitate præclaris sive editas ante decreta, sive post decreta probationis vim habere non posse, sed tantum adminiculi.

CAPUT UNDECIMUM.

De Martyrio; & primum de Persecutore seu Tyranno.

1. POSTQAM actum fuit de probationibus ad causas Martyrum, seu Confessorum necessariis, rectus rerum ordo exposcit, ut sermo de Martyrio instituatur. Martyr idem est ac testis Fidei, & Martyrium significat testimonium seu confessionem Fidei Divinæ, quocirca S. Augustinus *lib. 22. de civit. Dei cap. 9.* inquit: *Quia & ipsi Martyres hujus Fidei Martyres, ideſt hujus Fidei testes fuerunt, huic Fidei testimonium perhibentes . . . Pro ista Fide mortui sunt.* In superiori *lib. 1. cap. 2.* egimus de Martyrum differentiis juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam; & ne actum iterum agamus, ab inutili repetitione abstinemus. Nunc tantum operæ pretium esse videtur innuere, Martyrium esse voluntariam mortis perpessionem, sive tolerantiam propter Fidem Christi, vel alium virtutis actum in Deum relatum, juxta communem Theologorum sententiam, de qua infra, *cap. 13. num. 2.* Martyrio ergo duæ personæ debent intervenire, hoc est Persecutor seu Tyrannus, & Martyr; & Persecutor utique seu Tyrannus debet esse persona distincta a Martyris persona, cum Persecutor seu Tyrannus pœnam infligere, Martyr autem eam debeat sustinere: *In cujus glorioso agone* (verba sunt S. Augustini vel alterius Auctoris *in serm. 223. tom. 5. in append.*) *duo nobis præcipue consideranda sunt . . . Sævitia Tortoris, ut eam detestemur; patientia Martyris, ut eam imitemur.* Colligitur id ipsum ex Joanne, 21. *v.* 18. ubi Christus dicit Petro: *Cum autem senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis*; subditque Evangelista: *Hoc autem dixit significans, qua morte clarificaturus esset Deum*, quia nempe a Nerone esset crucifigendus. Concordatque illud Matthæi 10. *v.* 17. *Tradent enim vos in conciliis, & in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides & ad Reges ducemini propter me . . . Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgent filii in parentes, & morte eos afficient, & eritis odio omnibus propter nomen meum. Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.*

2. Duo autem hic statuuntur; alterum est, ut Martyrio Persecutor seu Tyrannus interveniat; alterum, ut idem Persecutor seu Tyrannus pœnam infligat. Porro adversus primum nonnulla urgent, quæ probare posse videntur, Martyrium dari posse sine Persecutore seu Tyranno. Aliqui enim Patres usurpantes propheticum oraculum Simeonis, *Tuam ipsius animam pertransibit gladius*, putarunt, Beatissimam Virginem Mariam gladio ictam, & Martyrio sublatam fuisse, uti legere est apud Isidorum *lib. de vita, & morte Sanctorum cap. 68. pag. 364.* At, utcumque hoc sit, non desunt Theologi existimantes, eam Martyrem fuisse ob internum maximum dolorem, quem in Filii sui morte sustinuit; ut Ildefonsus de Flores *in append. ad tract. de inclito agone Martyrii*; ad quod facit & illud S. Bernardi *in serm. de duodecim prærogativis B. V. Mariæ num. 14. volum. 1. oper.* ubi ait: *Tuam ergo pertransivit animam vis doloris, ut plusquam Martyrem non immerito prædicemus.* Item alii Theologi censent, posse quem esse Martyrem, licet nec actu urgeat Tyrannus, nec mors sequatur; si quis ex. gr. intenso cupiat desiderio Martyrium obtinere, juxta illud Canonis *26. de Pœnit. dist. 1.* in quo leguntur hæc verba: *In Dei Servis, apud quos cogitatur, & Martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus, Deo Judice, coronatur. Aliud est, Martyrio animum deesse, aliud, animo defuisse Martyrium.* Dantur quoque Martyres Patientiæ, de quibus S. Gregorius *hom. 35. num. 7. in Evang.* & S. Petrus Damianus *lib. 6. epist. 30.* inter quos proselo recenseri potest S. Pontifex Gregorius VII. qui post toleratas toto sui Pontificatus tempore maximas tribulationes, in ejus Actis apud Bollandianos *tom. 6. Junii pag. 197.* mortuus dicitur *Martyr & Confessor*. Dantur Martyres Religionis, hoc est Caustralis observantiæ, quæ Martyrium horrore quidem mitius, sed diuturnitate efficit molestius, de quo S. Joannes Damascenus *lib. 4. de Fide, cap. 15. in fine, tom. 1. oper.* Dantur Martyres Virginitatis, quæ Martyrii nomen & decus retulit apud S. Joannem Chrysostomum *in orat. de S. Thecla pag. 749. & in orat. de S. Barlaam n. 1. tom. 2. oper.* apud S. Ambrosium *lib. 1. de Virginib. cap. 3.* & apud S. Bernardum *serm. 1. de octava Paschæ n. 7.* Dantur Martyres Divinæ Charitatis, qui igne & zelo Divini amoris absumuntur: quod nempe Martyrium agnoscunt & laudant in Sancto Paulo S. Joannes Chrysostomus *homil. 25. in epist. 2. ad Corinthios*, ad illa verba, *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* in Sancto Martino S. Laurentius Justinianus *in serm. de eod. pag. 684. in fin.* atque in Sancto Eleuchadio S. Petrus Damianus *in serm. de ipso to. 2. pag. 18.* Dantur Martyres, qui, longa ægritudine patientissime tolerata, mortui sunt: quocirca *in vita B. Veronicæ de Binasco* apud Bollandum *ad diem 13. Januarii tom. 1. cap. 6. n. 8.* hæc leguntur de Justina ejusdem socia: *Ea femina post assiduas orationes audivit vocem dicentem: Soror Justina loca Martyrum inhabitat. Obstupuit vehementer illa; quamobrem magis magisque orabat dicens: O mi Domine Deus, quo merito inter Martyres locum gloriæ accepisse Justinam crediderim, quando nullum ipsa a Tyranno perpessa fuerit supplicium? Vereor satis, ne vox illa Diaboli fuerit artificium. Oranti denique vox tertio repetit: Soror Justina loca Martyrum incolit: subintulitque: Nam ingentia pertulit supplicia, ægritudine dira nimis triginta annorum spatio perdurante.* Inter Martyres demum recensentur, qui peste laborantibus subvenientes, attracta lue, vitam cum morte commutarunt in illo eximio officio charitatis & misericordiæ. Quare in Martyrologio Romano *ad diem 28. Februarii* hæc habentur: *Ibidem* (scilicet Alexandriæ) *commemoratio Sanctorum Presbyterorum, Diaconorum, & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum pestis sævissima grassaretur, morbo laborantibus ministrantes libentissime mortem oppetiere, quos velut Martyres religiosa piorum fides venerari consuevit.* Apposite Carolus Delarue Presbyter & Monachus Benedictinus *in notis ad tom. primum editionis omnium operum Origenis tom. 9.* ita scribit: *Videtur Origenes illos tantum Martyrum nomine censuisse, qui morte sua veritatem obsignant. Sed id non perpetuum esse apud Veteres observavit Svicerus. Illi enim Martyres appellant primo eos qui atrocia subiere supplicia, e quibus tamen miraculose sunt servati, ut tres Juvenes in fornace Babylonica . . . . secundo Martyres qui fratres, & ægrotos visitabant, in morbis contagiosis præsertim . . . tertio qui Martyres in carcere visitabant . . . quarto qui Fidem veram confitentur, & operibus bonis ac vitæ innocentia eam elucere faciunt . . . quinto qui bonorum temporalium privationem patienter ferunt . . . sexto qui mori, quam magicis artibus ad recuperandam sanitatem uti, malunt.*

3. Verum nihil est ex modo recensitis, quod obstet assumpto: & initio quidem ducto a Beatissima Virgine Maria, de ea inquit S. Ambrosius *lib. 2. in Lucam n. 61. tom. 1. oper. Nec littera, nec historia docet, ex hac vita Mariam corporalis necis passione migrasse.* Quod si loquamur de maximo dolore, quo affecta fuit in Passione dilectissimi filii sui D. N. Jesu Christi, doctrina est S. Thomæ, eam ob illum re vera Martyrem, proprie loquendo, dici non potuisse, sed ad summum improprie & per quamdam similitudinem. Verba S. Doctoris *in 4. sent. dist. 49. q. 5. art. 3. quæstiunc. 2. ad quartum* sunt hæc: *Sicut delectationes tactus, circa quas est temperantia, præcipuum locum tenent inter omnes delectationes interiores & exteriores, ita dolores tactus omnibus aliis doloribus præeminent: & ideo difficultati illi, quæ accidit in sustinendo dolores tactus, puta, qui sunt in verberibus, & hujusmodi, debetur aureola magis, quam difficultati susti-*

ſuſtinendi interiores dolores; pro quibus tamen aliquis non proprie dicitur Martyr, niſi ſecundum quamdam ſimilitudinem: & hoc modo Hieronymus loquitur, cum in ſermone de aſſumptione ait, Dei Genitricem Virginem & Martyrem fuiſſe ex dolore de morte Filii ſui. Sanctus idem Doctor id ipſum proſequitur 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. *ad primum*, cui ſubſcribit Dominicus Soto *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 2. *pag.* 1027. *edit. Lovanien. an.* 1573. ubi ait: *Martyr, ut ait Iſidorus, idem eſt Græce, quod teſtis, idemque Fidei; & Eccleſia non recipit alios ut teſtes Fidei, quam eos qui mortem in ejus teſtimonium pertulerunt. Appellavit autem eam* (hoc eſt Mariam) *Hieronymus Martyrem ob quamdam ſimilitudinem, ſcilicet ob vehementiſſimum doloris ſenſum, quem in corde habuit de morte Filii; quod quædam fuit imago Martyrii.* Eumque late exornant Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio* §. 3. Hurtado *in reſol. de vero Martyrio tract.* 3. *reſol.* 22. §. 4. *pag.* 52. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *de Baptiſmo, dub.* 2. §. 1. *ſub num.* 4. Et quidem ex defectu Perſecutoris ſeu Tyranni Beatiſſimam Virginem Martyrem re vera non fuiſſe, ceteris allegatis, firmat Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 18. *de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 1. *num.* 4. *Similiter Deipara ... defectu mortis a Perſecutore irrogatæ non fuit formaliter Martyr, nec Martyrii aureolam eſt conſecuta ... quamvis ſimilitudinarie Martyr dicatur ob ſummos dolores Filii cauſa toleratos.*

4. Hinc ut tranſeamus ad eos qui ardenti deſiderio Martyrium exoptantes, licet Martyrium morte non conſummaverint, inter Martyres recenſentur, ſane Martinus de Magiſtris in tractatu, quem ſcripſit *de Martyrio quæſt.* 1. & 4. docuit, non eſſe de ratione perfecti Martyrii actualem & exercitam mortis voluntariam paſſionem. Non eſt enim, inquit, in poteſtate Martyris irrogatio mortis violentæ, cum hæc proveniat ex malitia Tyranni, & tortoris: additque, quod ſequeretur, ex duobus omnino æqualibus in tolerandi propoſito, ſi in unum Tyrannus ſæviret, non autem in alium motus ex amicitia aut alia cauſa, unum eſſe Martyrem, non alterum, ideoque eſſe merito æquales, ſed inæquales præmio. Contrarium autem docuit S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. ubi ait, ad perfectam rationem Martyrii requiri, ut aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtum; auctoritates vero oppoſitum firmantes ab eodem explicantur, ut ſint intelligendæ de Martyrio per quamdam ſimilitudinem. Item Cardinalis Cajetanus *in commentariis* late oſtendit, non ſufficere ad Martyrium nudum propoſitum moriendi, aut electionem executionis mortis, quæ etiam includat imperium voluntatis, cum hujuſmodi electio non ſit actus Martyrii niſi inchoative, nec habeat perfectam rationem Martyrii; quippe deficit actus exterior, in quo conſiſtit ratio teſtimonii apud homines. Hæc porro doctrina Cajetani illuſtratur a Cardinali Capiſucchio *in controv.* 27. *de Martyrio paragrapho ſecundo*. Doctrinam autem Martini improbabilem & temerariam appellat etiam Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſol.* 35. §. 1. *& duobus ſeqq.* ubi ait, ardens deſiderium, robuſtamque voluntatem, firmumque propoſitum ſuſtinendi mortem pro Fide Chriſti, & Charitatis imperium de ſufferendis tormentis uſque ad ſanguinis & vitæ profuſionem pro tuenda Catholica veritate minime conſtituere vere & præciſe Martyrem Catholicum, quem ut talem veneretur Eccleſia. Theophilus etiam Raynaudus *loc. cit. cap.* 1. *n.* 7. fuſe oſtendit ſolam internam Martyrii voluntatem, quantumvis luculentam, non ſufficere ad Martyrium preſſe acceptum, licet meritum poſſit eſſe æquale in eo, qui mortem pro Chriſto deſiderat, ac in eo, cui ipſa mors infertur, juxta illud S. Paulini *natali tertio S. Felicis*:

Cæleſtem nactus ſine ſanguine Martyr honorem,
Nam Confeſſor obit pœnas non ſponte lucratus,
Acceptante Deo fidam pro ſanguine mentem,
Qui cordis taciti ſcrutator ferre paratos
Æquiparat paſſis: ſat habens interna probaſſe,
Supplicium carnis juſta pietate remittit.
Martyrium ſine cæde placet; (ſi prompta ferendi
Menſque fideſque Deo caleat) paſſura voluntas
Sufficit; & ſummi eſt meriti teſtatio voti.

5. Res ipſa demum profundiſſime de more explicatur a D. Thom. *in* 4. *ſent. diſp.* 49. *q.* 5. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *ad tertium: Quidam actus ſunt, qui in ipſo actu habent quamdam vehementiam delectationis, vel difficultatis; & in talibus actus ſemper addit ad rationem meriti, vel demeriti, ſecundum quod in actu oportet voluntatem variari ex vehementia actus a ſtatu, in quo prius erat. Et ideo, ceteris paribus, actu luxuriam exercens plus peccat, quam qui ſolum in actum conſentit, quia in ipſo actu voluntas augetur. Similiter cum actus Martyrii maximam difficultatem habeat, voluntas Martyrii non pertingit ad illud meritum, quod actui Martyrum debetur, ratione difficultatis; quamvis poſſit etiam pervenire ad alterius præmium, conſiderata radice merendi, quia aliquis ex majori Charitate poteſt velle ſuſtinere Martyrium, quam alius ſuſtineat, unde voluntarie Martyr poteſt mereri ſua voluntate præmium eſſentiale æquale, vel majus eo, quod Martyri debetur: ſed aureola debetur difficultati, quæ eſt in ipſa pugna Martyrii, unde aureola voluntarie tantum Martyribus non debetur.* Et adhæret Vaſquez *in* 1. 2. *D. Thomæ tom.* 1. *q.* 20. *art.* 4. *diſp.* 76. *cap.* 3. *ſub n.* 12. ubi hæc habet: *Dico eum, qui ſubit re ipſa Martyrium, ſi cetera ſint paria, non plus mereri præmii eſſentialis apud Deum, quam eum qui illud re ipſa conſequi non poteſt. Dico autem, ſi cetera ſint paria, hoc eſt ſi voluntas ſit æque intenſa & perſeverans; nam, ut ſupra dicebamus, accidere ſolet non raro, ut opere ipſo voluntas vires reſumat, & intenſior aut diuturnior fiat. Ceterum, quod attinet ad præmium accidentarium laureolæ, bene concedimus aliquid conſequi Martyrem qui re ipſa Martyrium paſſus eſt, quod non conſequatur ille qui re ipſa paſſus non eſt.*

6. Alibi nempe agetur de *Aureola*, de qua loquitur D. Thomas. Interea vero adnotare fas ſit pro majori confirmatione eorum quæ dicta ſunt, pleroſque Sanctos intenſum habuiſſe Martyrii deſiderium, attamen tanquam Confeſſores colli in Eccleſia, cum ſanguinem pro Chriſto non fuderint, & intenſiſſimum eorum deſiderium ſuo caruerit effectu. De S. Dominico teſtem habemus S. Antoninum *in Summa Theolog. part.* 3. *tit.* 31. *cap.* 9. *de Martyribus col.* 1595. Similia legunt de S. Franciſco, & de S. Thereſia. Teſtatur Raynaldus ex probatiſſimis Auctoribus *ad an.* 1456. *n.* 58. S. Joannem de Capiſtrano morientem maximo dolore affectum eſſe, quod ſanguinem ſuum & vitam pro Chriſti amore non fudiſſet, & quod toties in bello morti expoſitus inter infideles eorum ſemper manus evaſiſſet. De ardentiſſimo deſiderio S. Romualdi obtinendi Martyrium plura referuntur a B. Petro Damiano in ejus vitæ, ubi narrat, iter arripuiſſe Hungariam verſus, ut illud obtinere poſſet *cap.* 39. *Interea Romualdus audiens, quia Beatiſſimus vir Bonifacius Martyrium ſuſcepiſſet, nimio deſiderii igne ſuccenſus, ut pro Chriſto ſanguinem funderet, Hungariam mox ire diſpoſuit .... Deinde, licentia ab Apoſtolica Sede ſuſcepta, & duobus e ſuis diſcipulis in Archiepiſcopos conſecratis, cum viginti quatuor Fratribus iter arripuit .... Euntes ergo, cum jam ipſis Pannoniarum finibus intereſſent, repente Romualdus languore correptus ulterius ire non potuit. Quumque diutius pateretur, ſi quando redire diſponeret, protinus ex ægritudine convaleſcebat: ſin autem ire ultra tentaret, tota ejus facies protinus intumeſcebat, cibos quoque jam retinere, ſtomacho langueſcente, non poterat. Advocatis itaque Fratribus, ait: Perpendo nequaquam Divinæ voluntatis eſſe judicium, ut ultra progrediar; veruntamen, quia intentionis veſtræ deſiderium non ignoro, neminem veſtrum redire compello.* De S. Martino ſic loquitur Sulpitius Severus in epiſtola ad Aurelium Diaconum de ejus obitu: *Nam, licet ei ratio temporis non potuerit præſtare Martyrium, gloria tamen Martyris non carebit, quia voto atque virtute, & potuit eſſe Martyr & voluit .... Sed, quamquam iſta non tulerit, implevit tamen etiam ſine cruore Martyrium.* De eo quoque Eccleſia ſic canit: *O ſanctiſſima anima, quam etſi gladius Perſecutoris non abſtulit, palmam tamen Martyrii non amiſit.* De ardenti denique Martyrii deſiderio in S. Franciſco Xaverio teſtis eſt Bernardinus Roſignolius *in tract. de actionibus virtutis lib.* 2. *cap.* 4. Cumque nec S. Martinus, nec alii modo memorati habeant in eccleſia cultum Martyris, uti ad rem ponderat Hurtado *in reſol. de vero Martyrio reſol.* 62. §. 9. ex eo infertur, ad verum Martyrium non ſufficere enixum ejuſdem deſiderium, ſed eos veros eſſe Martyres, qui pro confeſſione Chriſti nominis capitali ſententia damnati fortiter occubuerunt; velut etiam animadvertit Guyet *de feſtis propriis Sanctorum lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 7.

7. Remanet, ut verba faciamus de ceteris Martyribus patientiæ, clauſtralis obſervantiæ, virginitatis, & de morientibus, dum peſte laborantibus ſubveniunt. De patientiæ ſcilicet Martyribus, aliiſque ſupra recenſitis plura habentur apud S. Antoninum *loc. cit.* necnon apud Rotæ Auditores in relatione cauſæ Sancti Aloyſii Gonzagæ *tit. de Fortitud. Quod autem Aloyſius Martyrii laude*

de clarucrit, probatur duplici argumento. Primo ex ipsa Religiosi Instituti observantia; Religio enim Martyrii quædam species est, & Religiosi procul dubio Martyres queunt appellari .... Ipsa etiam virginitas, qua floruit Aloysius, Martyrii genus est; nam, ut inquit Sanctus Ambrosius, non ideo laudabilis virginitas, quia in Martyribus reperitur, sed quia & ipsa Martyres facit. Sed hæc minus proprie Martyria appellantur, uti quoque libenter admittit Theophilus Raynaudus *in citato tract. de Martyrio per pestem, in præfat. par. 2. pag.* 407. utque desumitur ex vita S. Anscharii Archiepiscopi Amburgensis *cap.* 17. apud Bollandum *ad diem* 3. *Februarii*, ubi narratur, cum tristis esset ob vitam Martyrio non consummandam, & eum discipulus consolaretur, ea potissimum ratione, quod labores ab ipso exantlati pro Ecclesia, & novissima gravis ac diuturna infirmitas pro Martyrio possent reputari, in suo nihilominus illum mœrore permansisse. In eodem *opere* prædictus Theophilus pluribus contendit, inter veros Martyres esse recensendos, qui moriuntur, morbo contracto, dum peste laborantibus auxilium præstant; quam etiam assumptionem late prosequitur *in Theologia antiqua de vera Martyrii ratione*; cui, ceteris Theologis allegatis, subscribit Joannes de Andrada Septensis Ordinis SS. Trinitatis Redemptionis Captivorum *in apologia pro vero & proprio Martyrio per pestem* inter opera ejusdem Theophili *tom.* 20. At inter ceteros libros proscriptos a sacra Congregatione anno 1646. extat liber ille Theophili *de Martyrio per pestem*. Theophili pariter sententia pluribus impugnatur ab Hurtado *de vero Martyrio resolut. 62.* Cardinalis insuper de Lauræa *in 3. lib. sent. part. 2. tom. 3. disput.* 20. *art.* 5. docet, quamvis laborans in adjuvandis Fidelibus tempore pestis, & morbum & mortem ex dicta causa contrahens lato modo dici possit Martyr, Martyrem tamen stricto modo & juxta Ecclesiæ praxim appellari non posse. Concordat Ludovicus Antonius Muratorius *in tract. de peste lib. 3. cap. 6.* ubi sic loquitur: *Quando anche la morte accada in così eroico e santo ministero, il morire, quantunque non sia propriamente un Martirio, pure è una similitudine o specie di Martirio.* Hos sequuntur Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 4. cap. 1. §. 5.* Anaclet. *in Theolog. moral. tr. 7. dist. 1. qu. 6. n. 56.* Frassen *in Scoto Academico tom. 10. edit. Rom. tr. 1. disp. 1. art. 1. quæst. 3. §. Secunda conditio*, & optime Rosignolius *de action. virtutis lib. 2. cap.* 11. ubi sic loquitur: *Hoc mortis genus* (eorum videlicet qui moriuntur, dum inserviunt peste laborantibus) *quod propter incredibilem pietatem & robustam Fidem suscipiebatur, nihil a Martyrio splendore abesse videretur.* Ad rem denique de qua nunc agimus, maxime conferunt adducta per Cardinalem Capisucchium *in controv. de Martyrio* §. 11. ubi docet, Christianos modo prædicto morientes posse vere & proprie Martyres appellari, si Infidelis quidem Fidei Persecutor odio in ipsam Fidem eos addiceret servitio peste laborantium, ut sic, attracta peste, occiderentur: secus autem, si sponte sua, & charitatis argumento aliquis voluntariam præstans opem peste laborantibus, in hoc charitatis officio, contracto morbo, moriatur; cum in primo casu interveniat Tyrannus seu Persecutor, qui deficit in secundo: *Peste laborantes non dicuntur attactu suo mortem aliis infligere, sed dicuntur alios inficere, & in hoc ipso, in quo alios inficiunt, nullam habent intentionem eos occidendi, immo nec etiam inficiendi, & infectio illa naturaliter contingit ex attactu, vel habitu pestilentiali. Igitur mors, quæ contingit ex servitio peste laborantibus præstito, non est mors ab illo illata, neque ab alio inducta ex intentione occidendi, ac mortem inferendi in odium Fidei, aut alicujus Christianæ virtutis. Ergo hujusmodi mors deficit ex omni parte a vera ratione Martyrii; nam Martyrii nomine intelligenda est mors, & perpessio mortis ab alio illatæ ex intentione occidendi in odium Fidei, aut alterius virtutis Christianæ. Verum quidem est, quod, si Infidelis Fidei Persecutor Christianum in odium Fidei peste laborantium servitio addiceret ex intentione illum per pestem occidendi, Christianus sic per pestem occisus dici posset Martyr; nam, prout sic, mors illa a Persecutore esset illata in odium Fidei ex intentione occidendi.* Et concordat Berti, qui post primam hujus nostri Operis editionem suum conscripsit opus de Theologicis disciplinis, *tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.* ubi hæc habet: *Eos etiam, qui inserviendo laborantibus pestilentia, illa inficiuntur, & obeunt. ... Ecclesia Martyribus non accenset, quoniam illos infecti non proprie necant in Fidei odium immanitate sua, animique proposito, sed pestifero halitu afficiunt morte, quam causa naturalis infligit. Quare sententiam Theophili Raynaudi de Martyrio per pestem oppugnarunt posteriores Theologi; nec defendi potest, nisi Fidei Persecutor servitio peste laborantium addiceret Christianum hominem, ut contagione attracta periret.*

8. Porro nihil urget exemplum Presbyterorum & Diaconorum, quorum fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 28. *Februarii*; quod pluribus exponit P. Magister Aloysius Maria Lucinus olim sanctissimæ Universalis Inquisitionis Commissarius in libro, cui titulus: *Examen & defensio decreti claræ memoriæ Cardinalis Caroli Thomæ de Tournon, pag. 319. & seqq. edit. Rom. ann.* 1729. Nec enim ibi dicitur, eos cultu Martyrum in Ecclesia coli, sed Fidem religiosam piorum eos venerari *veluti Martyres*: atqui particula *veluti* similitudinem potius, quam veritatem significat. Rursus *in not. ad Martyrol. loc. cit.* refertur a Cardinali Baronio epistola Dionysii Alexandrini scripta ad Hieracem Episcopum, in qua, loquendo de prædictis Presbyteris & Diaconibus, qui ministrantes peste laborantibus libentissime mortem oppetiere, habentur hæc verba: *Ex Patribus, qui virtute erant præstantissimi, in hunc modum mortem oppetiverunt, quorum nonnulli erant Presbyteri, alii Diaconi, quidam e populo virtutis ergo multum laudati; adeo ut istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil a Martyrii splendore abesse videretur.* Verbum nempe *videretur* improprietatem denotat ejus rei, ad quam respicit, sive sit qualitas, sive substantia, quia *videtur* idem est, ac *apparet*, non ac *est*, juxta illud Ciceronis *lib. 3. de officiis, cap. 7.* (Panætius) *induxit eam, quæ videretur, non quæ esset, repugnantiam.* Ex quibus proinde infertur, eos omnes qui modo prædicto mortui sunt, veros Martyres non fuisse, sed instar Martyrum. Quo pariter sensu explicanda sunt ea, quæ leguntur in vita S. Bernardini Senensis apud Bollandianos *ad diem* 20. *Maji cap.* 1. ubi narratur, ab eo nonnullos fuisse invitatos, ut peste laborantibus servitium præstarent, his verbis; *Quid tam magnum, atque pulchrum, quam pacis tempore ad Martyrii coronam pervenire? Si morimur, pro Christo certe morimur; qua morte & merces augetur, & omne crimen excluditur, & omnis consummatio, & status vitæ Martyrio decoratur.* Quocirca in correctione a sacra Congregatione Indicis demandata, respectu libri Theophili Raynaudi inscripti *de Martyrio per pestem*, hæc habentur apud eumdem Theophilum *tom. 20. pagina 256. Addantur hæc verba: Hæc sunt, quæ pro commendanda charitate eorum, qui inter ministrandum peste contactis vitam amittunt, dicenda occurrunt. Cui charitati, qua major adversus proximum nulla est, cum propter Deum impeditur, eximiæ fortitudinis & Martyrii nomen convenit: non tamen in ea acceptione, qua Patres, Doctores, & Ecclesia vocant illos, qui in pugna & certamine cum Tyranno propter Deum vitam non resistentes ponunt, suntque magis explicite & formaliter testes, & ideo per excellentiam, sive antonomastice Martyres appellantur; qui soli cultum Martyrum in Ecclesia obtinuerunt, & Martyrum nomine in acceptione apud Ecclesiam hactenus usitata censentur. Illi privilegio hoc gaudent, ut gratiam ex opere operato consequantur, & ab omni pœnæ reatu absolvantur: quod privilegium ad istos non ea probabilitate extendi potest quoad illos, quos neque certum est, aut extra controversiam, sed probabile tantum hoc privilegio gaudere.*

9. Anno 1591. Romæ extitit tanta annonæ caritas, atque inde contagio, ut sexaginta hominum millia perierint. Sanctus autem Aloysius Gonzaga se ægrorum servitio exposuit in nosocomiis Incurabilium, Consolationis, Lateranensi, S. Sixti, atque in alio, quod prope domum Petroniam apertum fuerat. At cujusdam amplexu & contagione, qui pestifera lue laborabat, infectus, feliciter vitam cum morte commutavit. Unicus enimvero inter Sanctos & Beatos fuit Aloysius, quem re vera constet in obsequio contagiosorum obiisse; cum viginti testes in processibus examinati de ea re tulerint testimonium. Rotæ igitur Auditores in examine causæ prædicti Sancti (in relatione *tit. de Fortitudine*) morbum eum ab Aloysio contractum, quo postea extinctus est, dum hominem amplexaretur qui contagium spirabat, considerarunt; &, exemplo desumpto ab his, qui die 28. Februarii memorantur in Martyrologio Romano, & de quibus supra locuti sumus, censuerunt, Aloysii mortem fuisse speciem quandam Martyrii. Fusius etiam idem assumptum, congesta undique eruditione, comprobatum fuit a P. Andrea Budriolo Societatis Jesu Theologo & Canonizationis B. Aloysii diligentissimo Postulatore in suis scripturis *part. 3. §. 4.* ejusque mentio facta est in

bulla Canonizationis, quæ eſt Conſtitutio 114. *in nov. cod. Canoniz.* Cumque B. Aloyſius inter Sanctos fuerit relatus, & ritu quidem non Martyris, ſed Confeſſoris colatur, nil clarius afferri poſſe videtur, ut oſtendatur, vere & proprie Martyres non eſſe, qui ſervitium præſtantes peſte laborantibus, morbo contracto, decumbunt. Item Servus Dei (nunc Beatus) Hieronymus Æmilianus miniſtrans peſte laborantibus, lue correptus, apud Somaſchenſes mortuus eſt. Rotæ itaque Auditores in relatione cauſæ ipſius hæc habuerunt, loquentes de virtute Fortitudinis: *Poſtremo, cum Martyrium ſit perfectiſſimus actus Fortitudinis, hinc intelligimus, Hieronymo perfectiſſimam non defuiſſe Fortitudinem, qui vitam propriam Charitatis fervore obtulit Deo in holocauſtum ſacrificans ſe ipſum in ſalutem proximi, dum peſtilenti morbo laborantibus miniſtrans, eadem correptus lue, apud Somaſchenſes interiit, ut jam diximus; quam quidem mortem ſpeciem eſſe Martyrii, teſtatur Dionyſius Alexandrinus.* Nihilominus de cauſa hujus Servi Dei actum fuit in ſacrorum rituum Congregatione, neque tamen uti Martyris, ſed uti Confeſſoris. Nec omitti poteſt, S. Franciſcum Solanum, cum una cum ſocio Bonaventura in pago Montoro provinciæ Andaluziæ aſſiduam peſte laborantium curam ſuſcepiſſet, atque, Bonaventura morbi contagione ſublato, eam intrepide proſecutus eſſet, duplici glandula ſeu anthrace correptum fuiſſe; tum quodammodo miraculo ſervatum, nedum miniſterium ipſum reſumpſiſſe, ſed ab eo nunquam ceſſaſſe, donec, repoſito in vaginam ab Angelo percutiente gladio, ſævientis peſtilentiæ ignis extinctus fuit; uti legitur in compendio vitæ, virtutum, & miraculorum, necnon Actorum in cauſa Canonizationis ipſius exhibito, cum eadem pertractaretur in ſacris Conſiſtoriis coram ſummo Pontifice; quod & reſumitur in bulla Canonizationis, quæ eſt 113. *in nov. cod. Canoniz.* Neque tamen Poſtulatores unquam cogitaverunt de proponendo Martyrii articulo, quem utique proponere non omiſiſſent, ſi moriens, contracta lue ex miniſterio quod exhibet peſte laborantibus, pro vero Martyre haberi poſſet; cum ex infra dicendis, qui a Deo miraculoſe liberatur a morte imminente, quam ſi ſubiiſſet, Martyr fuiſſet, Martyr eſſe non deſinat, licet in pace quieſcat.

10. Hucuſque reſponſum fuit argumentis, quibus probari poſſe videbatur, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus interveniat. Reliquum nunc eſt, ut illis ſatisfiat, ex quibus videtur inferri poſſe, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligat. Plerique ſcilicet coluntur ut Martyres, qui ſuis ſibi manibus mortem intulerunt; & forſitan quidem in hiſce Martyriis Perſecutor ſeu Tyrannus non deſuit, cum nomine Perſecutoris ſeu Tyranni ille etiam comprehendi poſſit, qui Martyribus occaſionem præbuit ſibi mortem inferendi; veluti docuerunt Theophilus Raynaudus *oper. tom. 18. de Martyrio per peſtem part. 2. cap. 1. num. 2. & 3.* Silvius *in 2. quæſt. 64. art. 5. in reſponſione ad quintum, verſ. Petes, qua ratione, pag. 425. Petes, qua ratione coluntur ut Martyres, ſi non ſunt occiſæ a Perſecutoribus Fidei. Reſpondeo, cenſeri occiſas a Perſecutoribus, quatenus illi ſua perſecutione fuerunt cauſa, ut in eas redigerentur anguſtias, moverenturque propter Fidem, aut Fidei virtutem, quam nolebant negare vel amittere.* Leſſius *de juſtit. & jur. lib. 2. c. 9. dubit. 6. n. 24.* Gobat *Theolog. exprimental. caſ. 18. ſect. 1. num. 181. circa fin.* Quia vero Perſecutor ille ſeu Tyrannus pœnam phyſice Martyrii non inflixit, ſed Martyr ipſe, ſibi mortem inferendo, pœnam re vera ſibimet intulit, argui poſſe videtur, non eſſe de neceſſitate Martyrii, ut Perſecutor ſeu Tyrannus pœnam infligat. Sæculo Chriſti tertio Apollonia Martyrium paſſa eſt, quod deſcribitur a S. Dionyſio Alexandrino in epiſtola ad Fabium Antiochenum apud Euſebium *lib. 6. hiſtor. Eccleſ. cap. 41.* En verba Dionyſii: *Sed & admirandam illam provectæ jam ætatis Virginem Apolloniam nunc comprehenderunt, & maxillas quidem ejus verberantes cunctos ei dentes excuſſerunt. Accenſo autem extra urbem rogo, minabantur, vivam ſe illam combuſturos, niſi una cum ipſis impia verba pronuntiaret. At illa veniam deprecari pauliſper viſa, atque interim dimiſſa celeriter in ignem inſiliit & conflagravit.* Eodem ſæculo 111. Pelagia Virgo Antiochena, ejuſdem mater, & ſorores ſe aquis dederunt, ne libidine fœdarentur; natalisque dies Pelagiæ tabulis Eccleſiaſticis in civitate Antiochena ſolemnis erat, etiam tempore S. Joannis Chryſoſtomi, uti colligitur ex ejus hom. 60. *tom. 2. oper. pag.* 585. Tum ipſam vero, tum matrem, & ſorores cultum habuiſſe & habere, teſtatur Cardinalis Baronius *ad annum* 309. *a num.* 12. *uſq. ad num.* 17. Die autem 9. Junii Sanctæ hujus Pelagiæ fit commemoratio in Martyrologio Romano. Principio ſæculi IV. celebre fuit Martyrium Bernices, & Proſdoces, quæ cum matre ſua Domnina comprehenſæ, deluſis militibus in fluvium ſe ſe dedere præcipites; quarum feſtum die 4. Octobris celebratur a Græcis, & S. Joannes Chryſoſtomus *tom. 2. oper. homil. 70. pag.* 643. *& ſeq.* mortem earum refert, & laudibus extollit: Die 24. Auguſti mentio habetur in Martyrologio Romano trecentorum Martyrum tempore Valeriani & Gallieni, qui ne thura Jovi adolerent, ictu rapidiſſimo ſe injecerunt in ignem, & inter vapores calcis in pulverem redacti ſunt, ex quo candidatus ille Beatorum exercitus *Maſſa candida* meruit appellari. Quare Prudentius *in hymno 5. de Sancto Cypriano* Martyrium Sanctorum Maſſæ candidæ his verſibus eleganter deſcribit, v. 76.

Fama refert, foveam campi in medio patere juſſam,
Calce vaporifera ſummos prope margines refertam:
Saxa recocta vomunt ignem, niveuſque pulvis ardet,
Urere tacta potens, & mortifer ex odore flatus.
Appoſitam memoran aram ſorvea ſtetiſſe ſumma
Lege ſub hac, ſalis ut micam, jecur & ſuis litarent
Chriſticolæ, aut mediæ ſponte irruerent in ima foſſæ.
Proſiluere alacres curſu rapido ſimul trecenti.
Gurgite pulvereo merſos liquor avidus voravit,
Præcipitemque globum fundo tenus implicavit imo.
Corpora candor habet, candor vebit ad ſuperna mentes.
Candida Maſſa debinc dici meruit per omne ſæclum.

Utque cetera prætereantur, legitur in antiquioribus annalibus in lucem editis a Matthæo Weſtmonaſterienſi, anno octingenteſimo ſeptuageſimo, cum in Scotiam veniſſet innumera multitudo Danorum, quorum Duces erant Hinguar & Stubba, diræ perverſitatis homines, qui virgines Sanctimoniales ludibrio tradebant & conſtuprabant, Ebbam Collinghanmenſis cœnobii Abbatiſſam, ut cunctis Sororibus exemplum caſtitatis præberet, naſo ſibi cum labro ſuperiori ad dentes uſque novacula præciſo, horrendum de ſe ſpectaculum aſtantibus præbuiſſe univerſis. Abbatiſſæ exemplum ceteræ Moniales ſecutæ ſunt. Cumque Dani ad monaſterium acceſſiſſent, inde cum feſtinatione receſſerunt; injectoque igne, illud cum omnibus officinis, & Sanctimonialibus concremarunt, quæ inter Martyres receptæ cultu Martyrum in Eccleſia coluntur.

11. Adſtipulantur exempla e veteri Teſtamento deſumpta. Primo quippe libro Regum *c. 31. v. 4. & 5.* Saul ſe propria manu interemit: *Dixitque Saul ad Armigerum ſuum: Evagina gladium tuum, & percute me, ne forte veniant incircumciſi iſti, & interficiant me illudentes mihi. Et noluit Armiger ejus; fuerat enim nimis terrore perterritus. Arripuit itaque Saul gladium, & irruit ſuper eum. Quod cum vidiſſet Armiger ejus, videlicet, quod mortuus eſſet Saul, irruit etiam ipſe ſuper gladium ſuum, & mortuus eſt cum eo.* Samſon, ut eſt in libro Judicum *cap. 16. v. 29. & ſeq.* detonſus, & viribus caſſus, & ſubinde excæcatus, invocato Domino, vires recuperavit, columnaſque domus evertit, & ipſe una cum aliis ſub ruinæ pondere mortuus eſt. *Et apprehendens ambas columnas, quibus innitebatur domus, alteramque earum dextera, & alteram læva tenens ait: Moriatur anima mea cum Philiſtiim. Concuſſiſque fortiter columnis, cecidit domus ſuper omnes Principes, & ceteram multitudinem quæ ibi erat; multoque plures interfecit moriens, quam ante vivus occiderat.* De morte Raziæ hæc habentur *lib. 2. Machab. cap. 14. v. 39. & ſeq. Volens autem Nicanor manifeſtare odium quod habebat in Judæos, miſit milites quingentos, ut eum* (hoc eſt Raziam) *comprehenderent... Turbis autem irruere in domum ejus, & januam diſrumpere, atque ignem admovere cupientibus, cum jam comprehenderetur, gladio ſe petiit, eligens nobiliter mori potius, quam ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis injuriis agi. Sed, cum per feſtinationem non certo ictu plagam dediſſet, & turbæ intra oſtia irrumperent, recurrens audacter ad murum præcipitavit ſemetipſum viriliter in turbas; quibus velociter locum dantibus caſui ejus, venit per mediam cervicem: & cum adhuc ſpiraret, accenſus animo ſurrexit; & cum ſanguis ejus magno fluxu deflueret, & graviſſimis vulneribus eſſet ſaucius, curſu turbam pertranſit, & ſtans ſupra quandam petram præruptam, & jam exſanguis effectus, complexus inteſtina ſua utriſque manibus projecit ſuper turbas invocans Dominatorem vitæ ac ſpiritus, ut hæc illi iterum redderet: atque ita vita defunctus eſt.*

12. Verumenimvero hactenus relata nihil urgent, cum nunc agatur de Martyrio juxta regulas ordinarias,

non

non de Martyrio juxta regulas extraordinarias; quæ ex ſpeciali inſtinctu Divino cauſam habent. S. Hieronymus *tom. 6. oper. in cap. 1. Jonæ col.* 402. collaudat mortem ab aliquo ſibi ſponte illatam, ne caſtitatis detrimentum patiatur: *Unde & in perſecutionibus non licet propria perire manu abſque eo ubi caſtitas periclitatur:* At tutius S. Auguſtinus *lib. 1. de civit. Dei c. 26. t. 7. oper.* ſic de ſanctis prædictis feminis loquitur, quæ ſibi mortem intulerunt: *Sed quædam, inquiunt, ſanctæ feminæ tempore perſecutionis, ut inſectatores ſuæ pudicitiæ devitarent, in rapturum atque necaturum ſe fluvium projecerunt, eoque modo defunctæ ſunt, earumque Martyria in Catholica Eccleſia veneratione celeberrima frequentantur. De his nihil temere audeo judicare: utrum enim Eccleſiæ aliquibus fide dignis teſtificationibus, ut earum memoriam ſic honoret, Divina perſuaſerit Auctoritas, neſcio; & fieri poteſt, ut ita ſit. Quid ſi enim hoc fecerunt non humanitus deceptæ, ſed divinitus juſſæ, nec errantes, ſed obedientes, ſicut de Samſone aliud nobis fas non eſt credere? Cum autem Deus jubet, ſeque jubere ſine ullis ambagibus intimat, quis obedientiam in crimen vocet? Quis obſequium pietatis accuſet?* Idem S. Doctor *qu. 49. ſuper libros Judicum t. 3. oper. col.* 611. docet, non debuiſſe Jephte exemplo Abrahæ immolare filiam: *Diſtat itaque hoc, quod Jephte fecit, a facto Abrahæ; quoniam ipſe juſſus obtulit filium, iſte autem fecit, quod & lege vetabatur, & nullo ſpeciali jubebatur imperio.* Et *quæſt. 39. in Exodum tom. 3. oper.* docet, ex facto Hebræorum, qui vaſa aurea & argentea Ægyptiorum tulerunt, non debere quemquam inde ſumere exemplum proximos ſuos modo prædicto ſpoliandi bonis; *Hoc enim Deus juſſit qui noverat, quid quemque pati oporteret; nec Iſraelitæ furtum fecerunt, ſed Deo jubenti miniſterium præbuerunt.* Porro Coquæus *in notis ad cit. c. 26. lib. 1. de civ. Dei* notat, S. Auguſt. temperantius de prædictis Virginibus locutum fuiſſe, *de his nihil temere audeo judicare;* cum id exigeret ratio temporis, ob Circumcelliones videlicet, qui ſtulta Martyrii opinione paſſim ſibi mortem inferebant. Itaque, ut Samſonis facinus, qui ſe ipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, a S. Doctore excuſatur, eo quia id fecit, inſpirante Deo; ita, Sanctæ Virgines, quarum Martyria celebrantur in Eccleſia, quæque, ne ſubjicerentur libidini perditiſſimorum nebulonum, ſe ſe in flumen præcipites dederunt, a culpa eſſe excuſandas, neque e Martyrum catalogo eſſe delendas, cum id peregerint ex Divina inſpiratione, idem Sanctus confirmat. S. Ambroſius *lib. 3. de Virginibus cap. 7. tom. 2.* Sanctarum Virginum meminit, Pelagiæ videlicet, matris, & ſororum ejuſdem, quæ, ne in Perſecutorum manus devenirent, & pudicitiæ jacturam facerent, ſibi mortem intulerunt: & eruditi Adnotatores *ad dictum cap. 7.* obſervant, Pelagiam, & ceteras modo memoratas eſſe illas, de quibus loquitur S. Auguſtinus. Theologi quoque uno conſenſu afferunt, mortes eas eſſe referendas ad ſpecialem impulſum, ſeu Divinam inſpirationem, inter quos Cardinalis Cozza *in comment. hiſtorico-dogm. in lib. S. Auguſtini de Hæreſ. part. 1. cap. 1. num.* 177. Gravina *in continuat. 2. part. Catholic. præſcrip. tom. 4. pag.* 336. Clericat. *de Baptiſmo deciſ. 27. num.* 12. Quocirca Sotus *in 4. lib. ſent. diſt. 49. quæſt. 5. art. 2. pag.* 651. oppoſitis ſibi prædictis SS. Virginum exemplis reſpondet, *id Divino inſtinctu in exemplum egregiæ fortitudinis feciſſe, ut Tyrannorum rabies admiratione vinceretur, dum viderent, pro Chriſto ſic ſexum illum fragilem mortem contemnere.* Quod & late proſequitur Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 870. *num.* 41. ubi factum perpendit Ebbæ Collinghanmenſis cœnobii Abbatiſſæ a nobis ſupra relatum. De Sophronia autem Romana femina narrat Euſebius, eam a Marito derelictam, & in manibus Maxentii Tyranni relictam tempus petiiſſe, ut Corpus ſuum decenter ornaret; at Cubiculum ingreſſam, cum ſola eſſet, enſe ſe ipſam transfixiſſe: at mulier hæc quidem Chriſtiana erat, ejuſque cum laude meminit Cardinalis Baronius *ad an.* 309. *num.* 10. non eſt tamen inter Sanctas relata; quod ex eo forte provenit, quia Eccleſia non habuit indicia, ut exiſtimare poſſet, ipſam inſtinctu Spiritus Sancti ſibi vitam ademiſſe; quemadmodum indicat Baillet *in diſſertat. general. ad vitas SS.* §. 79. Quænam autem indicia ſint, quibus Eccleſia induci poteſt, ut hæc, & alia hujuſmodi ſpeciali Spiritus Sancti impulſu facta credere poſſit, alibi explicabitur.

13. Quod attinet deinde ad exempla deſumpta e veteri Teſtamento, omittendum eſt illud Saul, cum apertiſſima ſit Sacræ Scripturæ teſtificatio de æterno ejus exitio. Libro quippe primo Paralipomenon *cap. 10. v.* 13. ſic legitur: *Mortuus eſt ergo Saul propter iniquitates ſuas, eo quod prævaricatus ſit mandatum Domini, quod præceperat, & non cuſtodierit illud; ſed inſuper etiam Pythoniſſam conſuluerit, nec ſperaverit in Domino: propter quod interfecit eum, & tranſtulit Regnum ejus ad David Filium Iſai.* Non ita vero ſe habet res, loquendo de Samſone, cum ab Apoſtolo *in epiſt. ad Hebr. cap. 11. v.* 32. in album Sanctorum referatur: *Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samſon, Jephte, David, Samuel, & Prophetis.* Atque jam ſupra ex S. Auguſtino viſum eſt, Samſonem ſibi mortem intuliſſe, Deo jubente: & Sancto ipſi Auguſtino adhæret S. Thomas 2. 2. *qu. 64. art. 5. ad quartum*, ubi propoſita quæſtione, utrum liceat ſe ipſum occidere, & oppoſito ſibi facto Samſonis, ita reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod, ſicut Auguſtinus dicit in primo de civitate Dei, nec Samſon aliter excuſatur, quod ſe ipſum cum hoſtibus ruina domus oppreſſit, niſi quod latenter Spiritus Sanctus hoc juſſerat, qui per illum miracula faciebat; & eamdem rationem aſſignat de quibuſdam ſanctis feminis, quæ tempore perſecutionis ſe ipſas occiderunt, quarum memoria in Eccleſia celebratur.* Demum quoad factum Raziæ Auguſtinus Calmet *in dictionar. Bibl. v. Razia*, cenſet, id utique in ſacra Scriptura referri, ſed non commendari: & S. Auguſtinus obſervans, Donatiſtas, dum ſibi mortem voluntarie infligebant, ſe excuſare conſueviſſe exemplo Raziæ; atque adeo hujus factum diſcutiens *epiſt. 204. n. 6. & 7. t. 2. oper. col. 766.* ait, vitium ei, non virtutem, auctorem fuiſſe, ut gladio primum, tum vero præcipitio ſibi mortem quæreret: *Qui cum eſſet apud ſuos nobilis, & multum in Judaiſmo profeciſſet, (quæ ſibi in comparatione juſtitiæ Chriſtianæ damna & ſtercora fuiſſe dicit Apoſtolus), & propter hoc idem Razias Judæorum Pater appellaretur, quid mirum eſt, ſi tanquam homini elatio ſuperba ſubrepſit, ut mallet manu propria perimi, quam poſt illam in ſuarum adſpectibus celſitudinem, juſtinere indignam in hoſtium manibus ſervitutem?* & *to. 9. oper. lib. 1. in Gaudentium cap. 31. col.* 654. ſic proſequitur: *Quocirca humilitatem inter manus inimicorum non valens ferre, non plane ſapientiæ, ſed inſipientiæ dedit exemplum, non Chriſti Martyribus, ſed Donati Circumcellionibus imitandum ... At enim ſanctarum Scripturarum auctoritate laudatus eſt Razias. Quomodo laudatus? Quia fuit amator civitatis ... Iſtam vero ejus mortem mirabiliorem, quam prudentiorem, narravit: quemadmodum facta eſſet, non tanquam facienda eſſet, Scriptura laudavit.* Subſcribit his D. Thomas 2. 2. *quæſt. 64. art. 5. ad quintum*, in qua pariter quæſtione Sanctus idem Doctor late oſtendit, illicitum omnino eſſe, ſe ipſum occidere, cum homo non ſit dominus vitæ ſuæ. Quamobrem, ſi adſit Dei præceptum, qui ſibi mortem infert, non peccat: non decernit enim de ſe ſine conſenſu Domini, ſed agit ut inſtrumentum Dei, qui habet jus perfectiſſimi dominii in vitam, quique eam opera ipſius hominis eadem ex ſua beneficentia fruentis deſtruere poteſt; quemadmodum fuſe exponit Cardinalis de Lugo *de Juſtit. & jur. diſput. 10. ſect. 1. num. 10. & num.* 13. & late proſequitur Cardinalis Capiſucchius *in ſæpe cit. controv. de Martyrio* §. 9. atque optime exornat Fr. Joannes Laurentius Berti Eremita Auguſtinianus in ſuo opere *de Theologicis diſciplinis*, poſt primam noſtri Operis editionem typis Romanis impreſſo anno 1742. *tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT DUODECIMUM.

De pœna a Perſecutore ſeu Tyranno infligenda.

1. AD verum Martyrium conſtituendum duo in Perſecutore requiruntur: primum, ut re ipſa mortem inferat, aut ſaltem ponat cauſam neceſſariam mortis; mortis, inquam, naturalis, non autem alius mortis, quæ talis habetur in Foro externo, qualis eſt eorum, qui injuſta excommunicatione puniuntur, quique, ſi invicta patientia eam toleraverint, Martyres a nonnullis minus proprie fuerunt appellati; de quibus Pater Lupus *in ſchol. ad lib. Tertulliani de præſcript. cap.* 4. *pag.* 131. Alterum, ut id faciat ex odio in Fidem, vel in aliquam rem, quæ ad Fidem ſpectet. In capite itaque præſenti de primo ex prædictis requiſitis agemus; aliqua autem in ſequenti de ſecundo tractabuntur, de quo fuſior habebitur ſermo, cum quæſtio inſtituetur de cauſa, non relativa ad Perſecutorem ſeu Tyrannum, ſed ad Martyrem ipſum.

2. D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. proponit quæſtionem, *Utrum mors ſit de ratione Martyrii*: cui ſic reſpondet: *Ad Martyrium ergo pertinet, ut homo teſtificetur Fidem, ſe opere oſtendens omnia præſentia contemnere, ut ad futura & inviſibilia bona perveniat. Quamdiu autem homini remanet vita corporalis, nondum ſe opere oſtendit corporalia cuncta deſpicere. Conſueverunt enim homines & conſanguineos & omnia bona poſſeſſa contemnere, & etiam dolores corporis pati, ut vitam conſervent; unde & Satan contra Job induxit, Pellem pro pelle, & cuncta, quæ homo habet, dabit pro anima ſua, id eſt pro vita ſua corporali: & ideo ad perfectam rationem Martyrii requiritur, quod aliquis mortem ſuſtineat propter Chriſtum.* Similia traduntur ab eodem S. Doctore *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 5. *art.* 3. *quæſtiunc.* 2. *Sicut ineſt quædam pugna ſpiritui contra interiores concupiſcentias, ita etiam ineſt homini quædam pugna contra paſſiones exterius illatas: unde, ſicut perfectiſſimæ victoriæ, qua de concupiſcentiis carnis triumphatur, ſcilicet Virginitati, debetur ſpecialis corona, quæ aureola dicitur, etiam perfectiſſimæ victoriæ, quæ habetur de impugnatione exteriori, debetur aureola. Perfectiſſima autem victoria de exterioribus paſſionibus conſideratur ex duobus. Primo ex magnitudine paſſionis: inter omnes autem paſſiones illatas exterius præcipue locum mors tenet, ſicut & in paſſionibus interioribus præcipuæ ſunt venereorum concupiſcentiæ; & ideo, quando aliquis obtinet victoriam de morte, & ordinatis ad mortem, perfectiſſime vincit. Secundo perfectio victoriæ conſideratur ex cauſa pugnæ, quando ſcilicet pro honeſtiſſima cauſa pugnatur, quæ ſcilicet eſt ipſe Chriſtus. Et hæc duo in Martyrio conſiderantur, quod eſt mors ſuſcepta propter Chriſtum.*

3. Idem S. Doctor *in* 4. *ſent. loc. cit. ad* 7. expreſſe pariter docet, Martyrem eſſe eum, qui accepto lethali vulneri ſupervivit: *Dicendum, quod, ſi aliquis propter Fidem vulnus mortale accipiat, & ſupervivat, non eſt dubium, quod aureolam meretur:* & præterea pro veris Martyribus habendos eſſe illos, qui carceres, exilia, ærumnas pro Chriſto patiuntur, dummodo continuatæ ſint uſque ad obitum, & ad mortem perduxerint: *Si .... vulnera non mortalia ſuſceperit, & adhuc carcerem ſuſtinens moriatur, adhuc aureolam meretur; unde & quorumdam Sanctorum Martyria in Eccleſia celebrantur, qui in carcere mortui ſunt, aliquibus verberibus longe ante ſuſceptis, ſicut patet de Marcello Papa &c. Si vero non continuetur uſque ad mortem, non propter hoc aliquis dicetur Martyr; ſicut patet de Silveſtro, de quo non ſolemnizat Eccleſia, ſicut de Martyre, quia in pace vitam finivit, quamvis prius aliquas paſſiones ſuſtinuerit.* Item 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 4. *ad* 3. & 4. *Fortitudo principaliter conſiſtit circa pericula mortis; circa alia autem conſequenter: & ideo nec Martyrium proprie dicitur pro ſola tolerantia carceris, vel exilii, vel rapinæ divitiarum, niſi forte ſecundum quod ex his ſequitur mors &c. Meritum Martyrii non eſt poſt mortem, ſed in ipſa voluntaria ſuſtinentia mortis, prout ſcilicet aliquis voluntarie patitur inflictionem mortis. Contingit tamen quandoque, quod aliquis poſt mortalia vulnera pro Chriſto ſuſcepta, vel quaſcumque alias tribulationes continuatas uſque ad mortem, quas a Perſecutoribus patitur pro Fide Chriſti, diu vivat, in quo ſtatu actus Martyrii meritorius eſt, & etiam ipſo eodem tempore, quo hujuſmodi afflictiones patitur.* Cui S. Thomæ doctrinæ cohæret communis Theologorum ſententia, qui docent, Martyrem, rigoroſe loquendo, non eſſe illum, qui ex odio in Fidem cruciatur quidem, non tamen occiditur, ſed illum eſſe Martyrem, qui lethalia vulnera perpeſſus, a Deo miraculoſe ſanatus eſt; itemque inter Martyres eſſe recenſendum, qui ex odio in Fidem conjectus in carcerem, aut exilio ex eadem cauſa multatus, moritur ex ærumnis carceris vel exilii. Sotus *in* 4. *ſent. diſt.* 49. *qu.* 5. *art.* 2. *pag.* 1037. Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio* §. 4. & 5. Salmanticenſes *in curſu Theolog. tom.* 3. *tract.* 9. *de beatit. diſp.* 3. *dub.* 2. *per tot.* & *ſignanter* §. 2. Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 19. & 20. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſol.* 35. *aſſert.* 2. §. 2. & *in ultimo aſſerto* §. 5. Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 1. §. 4. & *ſeqq.* Clericat. *de Baptiſmo dec.* 27. *num.* 8. §. *Tertius gradus*, Fraſſen *in Scoto Academico tom.* 10. *tract.* 1. *diſp.* 1. *art.* 1. *qu.* 3. §. *Notandum tertio*, Anaclet. *in Theolog. moral. tract.* 7. *diſt.* 1. *qu.* 6. *num.* 52. & 53. Cardinalis Gotti *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *de diviſione Baptiſmi dub.* 2. *num.* 4. & *ſeqq.* Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *tract.* 12. *quæſt.* 93. *num.* 4. & *ſeqq.* Mortem autem eſſe de neceſſitate Martyrii, paſſim docent Scribentes de Canonizatione, Contelorius videlicet *cap.* 14. *num.* 33. & 34. Matta *part.* 2. *cap.* 11. *num.* 5. Sed reliqua etiam ſupra recenſita enarrantur a Patre Matthæuccio *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatification. & Canonization. tit.* 4. *cap.* 1. §. 1. *num.* 46.

4. Confirmantur hæc omnia exemplis ab Eccleſiaſtica hiſtoria petitis. Joannes Evangeliſta ſenio confectus quievit, ſed tanquam Martyr celebratur ab Eccleſia die 6. Maji propter cruciatum, quem Romæ paſſus eſt. In ferventis etenim olei dolium conjectus, Divina protegente eum Gratia, illæſus evaſit. Et profecto, cum Chriſtus Dominus Matthæi *cap.* 20. *v.* 23. dixiſſet, *Calicem quidem meum bibetis*, hoc eſt Martyrium pro me ſuſtinebitis, uti explicant omnes, teſtatur S. Hieronymus *tom.* 7. *oper. col.* 155. & *ſeqq. in comment. ad dictum caput*, id impletum fuiſſe, quando Joannes in ferventis olei dolium miſſus eſt: licet enim tunc mortuus non fuerit, quia tamen voluntarie ſe morti obtulit in Fidei teſtimonium, & cauſa illa erat ex ſe ſufficiens ad mortem inferendam, niſi miraculoſe fuiſſet impedita, ſatis id eſt, ut calicem Chriſti dicatur bibiſſe, ideoque inter Martyres ſit recenſendus. Porro Patrum de Martyrio S. Joannis teſtimonia collecta legi poſſunt apud Tillemont *tom.* 1. *in hiſtor. Eccleſ. ſex primorum ſæculorum, in vita S. Joannis Evang. art.* 5. & apud Hurtadum *de vero Martyrio tract.* 3. *reſol.* 22. §. 2.

5. Sancta Thecla *Protomartyr* a Patribus appellatur, cum prima fuerit ex feminis, quæ Martyrium pro Chriſto ſubierit, atque adeo, quando iidem Patres excellens aliquid de femina dictum volebant, eam Theclæ nomine inſignibant, uti fuſe videri poteſt apud Cardinalem Baronium *in not. ad Martyrol. Roman. ad diem* 23. *Septembris*, & *in annal. ad an.* 47. *num.* 13. Fuit nempe illa ad beſtias damnata; ſed incolumis evaſit non ſine ſpeciali ope Divina: quod deſcribitur a S. Ambroſio *tom.* 2. *oper. lib.* 2. *de Virginibus cap.* 3. his verbis: *Thecla doceat immolari, quæ copulam fugiens nuptialem, & ſponſi furore damnata naturam etiam beſtiarum Virginitatis veneratione mutavit; namque parata ad feras, cum adſpectus quoque declinaret virorum, ac vitalia ipſa ſævo offerret leoni, fecit, ut qui impudicos detulerant oculos, pudicos referrent. Cernere erat, lingentem pedes beſtiam cubitare humi, muto teſtificantem ſono, quod ſacrum Virginis corpus violare non poſſet. Ergo adorabat prædam ſuam beſtia, & propriæ oblita naturæ naturam induerat, quam homines amiſerant.* Putant tamen nonnulli, eam re vera Martyrium morte ſua conſummaſſe: ſed alii probabilius cenſent, ipſam divinitus a periculis mortis liberatam ſe in ſolitudinem contuliſſe, & ibi ſenio confectam in pace quieviſſe; inter quos Tillemont *tom.* 2. *in vita S. Theclæ pag.* 63. & *in not.* 4. *ad eamdem*, & Baillet *in ejus vita ad diem* 23. *Septembris*, ubi ſcite animadvertit, quod, ſi tormentorum vi mortua fuiſſet, ipſius nomen haberetur in Canone Miſſæ, in quo nimi-

nimirum recenſentur illi Martyres, qui per Tyrannos ſunt interfecti.

De S. Felice Nolano hæc habentur in Martyrologio Romano ad diem 14. Januarii: *Nolæ in Campania Natalis Sancti Felicis Presbyteri, qui, ut Sanctus Paulinus Epiſcopus ſcribit, cum a Perſecutoribus poſt tormenta in carcerem mitteretur, & cochleis ac teſtulis vinctus ſuperpoſitus jaceret, nocte ab Angelo ſolutus atque eductus fuit; poſtmodum vero, ceſſante perſecutione, cum vitæ exemplo ac doctrina multos ad Fidem Chriſti convertiſſet, clarus miraculis in pace quievit.* In vetuſto quoque Occidentalis Eccleſiæ Martyrologio edito a Franciſco Maria Florentinio ad prædictam diem ſic legitur: *Nolæ Campaniæ Paſſio Sancti Felicis.* Quapropter, quamvis in nonnullis Miſſalibus, & Sacramentariis Felix ipſe Nolanus non uti Martyr, ſed uti Confeſſor colatur, de quibus apud Menardum *in not. ad Sacramentar. S. Gregorii*; de ejus nihilominus uti Martyris cultu authentica non deſunt monumenta, teſte Ruinart. *in admonit. ad vitam & Paſſionem ejus inter Acta Martyr. nu. 2. pag. 214. Felicem ſub Martyris titulo colit Eccleſia Romana in Martyrologio, & Officiis Eccleſiaſticis.* Item S. Paulinus *in natal.* 3. de eo ſic canit, uti ſupra dictum eſt:

Cæleſtem nactus ſine ſanguine Martyr honorem,
Nam Confeſſor obit pœnas non ſponte lucratus,
& natali 11. *inter anecd.* Ludovici Antonii Muratorii *tom.* 1. *pag.* 24.

Confeſſor Felix, & Presbyter, ore Magiſter,
Elogio Martyr, merito, officioque Sacerdos.

Nec omittendum eſt exemplum S. Gregorii magnæ Armeniæ Epiſcopi, de quo in Martyrologio Romano *ad diem* 30. *Septembris*: quievit enim in pace, poſtquam invicta multis ante annis pro Chriſto tulerat tormenta. Colitur autem ritu Martyris in officio, quod auctoritate Congregationis ſacrorum rituum aliquibus in locis in ejus honorem recitatur, non niſi quia tormenta quæ pro Fide tulit, adeo magna, adeo ſæva fuerunt, uti citra miraculum Dei non potuerit ea ferre, & poſt ea longa annorum ſerie vitam ducere, ut infertur ex ipſis ejuſdem cruciatibus, qui in antiquis Orientalis Eccleſiæ Martyrologiis narrantur. Martyrologiorum verba referuntur *in ejus hiſtoria Romæ typis impreſſa ann.* 1717. ab Antonio Maria Bonuccio Societatis Jeſu Theologo.

7. Addi poteſt celebris epiſt. 58. S. Cypriani *ad Lucium Romanum Pontificem col.* 207. juxta editionem ſtudio & labore Stephani Balutii illuſtratam: *Neque enim in tribus pueris minor fuit Martyrii dignitas, quia morte fruſtrata* (vel ut alii legunt, *Martyrio fruſtrati*) *de camino ignis incolumes exierunt, aut non conſummatus Daniel extitit in ſuis laudibus, quia qui leonibus miſſus fuerat ad prædam, protectus a Domino vixit ad gloriam. In Confeſſoribus Chriſti dilata Martyria non meritum confeſſionis minuunt, ſed magnalia Divinæ protectionis oſtendunt. Repræſentatum videmus in vobis, quod apud Regem fortes atque illuſtres Pueri prædicaverunt, ipſos quidem paratos eſſe ardere flammis, ne Diis ejus ſervirent, aut imaginem, quam fecerat, adorarent; Deum tamen quem colebant, quemque & nos colimus, potentem eſſe, ut eos de camino ignis eximeret, & de Regis manibus, ac de pœnis præſentibus liberaret.*

8. Itaque, ſi S. Joannes Evangeliſta, ſi S. Thecla, & alii modo recenſiti Martyres fuerunt, licet in pace quieverunt, eo quia videlicet tormenta pro Chriſto paſſi ſunt, quæ mortem intuliſſent, niſi Divina omnipotentia eos miraculoſe liberaſſet; ſi Daniel, ſi Pueri Martyres fuerunt, quamvis hi e camino ignis ardentis, ille ab ore leonum fuerint divinitus ſervati; non videtur, obſiſtere debere Martyrio miraculoſam a tormentis liberationem, eorumque, qui ad ea ſufferenda erant parati, in pace ſubinde quietem; uti præter ſupra memoratos bene advertit Guyet *de feſtis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 9.

9. Sequuntur exempla pariter ab Eccleſiaſtica hiſtoria deſumpta eorum, qui in carcere, aut exilio mortui ſunt ex ærumnis uſque ad obitum continuatis, quique etiam uti Martyres coluntur; de quibus multa habentur in libro eruditi viri Antonii Gallonii *de cruciatibus SS. Martyrum*, ubi memorat Martyres exilio damnatos, alios addictos operibus ædificiorum, & purgationi cloacarum, alios denique ad metalla deſtinatos. Scilicet de S. Marcello legitur in libro Pontificali variantibus lectionibus & notis locupletato ab Joanne Vignolio *in vita dicti Marcelli pag.* 72. & 72. quomodo *contemnens atque deridens dicta & præcepta Maxentii*, qui eum adigere tentabat, ut Dæmonibus ſacrificaret, *damnatus* ſit *in catabulum*, hoc eſt publicum ſtabulum animalium, ut eis deſerviret; & quomodo *tandem in ſervitio animalium nudus, amictus cilicio, defunctus* ſit. De S. Martino Papa habemus eum captivum in Græciam fuiſſe deportatum, atque adeo *in libro Pontificali pag.* 263. & *ſeq.* ſic de eo legitur: *Deinde directus eſt ſæpe dictus Sanctiſſimus vir in exilium in locum, qui dicitur Cherſona, & ibidem ut Deo placuit, in pace Chriſti Confeſſor vitam finivit.* Et *in fine collectaneorum* Anaſtaſii, quæ Sirmondus publicavit, ſic habetur: *Obiit autem idem Sanctiſſimus ter Beatus Apoſtolicus Martinus Papa recenſere vera Confeſſor & Martyr Chriſti Dei noſtri in eadem exultatione Cherſonæ juxta ejuſdem ad Dominum Deum petitionem, quam obtulit ei cum lacrymis exiens de navi, & calcans terram illam, id eſt, ut in ea finiret vitam, bonum certamen certans, curſum Martyrii conſummans, & bonam fidem ſervans.* Legi poteſt Pagi ſenior *ad Cardinalem Baronium ad an.* 654. *num.* 2. Additur ab aliquibus exemplum S. Silverii Pontificis, qui in exilio ærumnis confectus, & inedia conſumptus die 20. Julii diem clauſit extremum, cujuſque memoria ſub titulo Martyris quotannis eo die celebratur ab Eccleſia: ſed, cum Procopius *in hiſtoria arcana cap.* 1. *pag.* 4. *tom.* 2. loquens de Antonina Belliſarii uxore dicat, *Fuit illi miniſter ſceleris quidam ex famulis Eugenius nomine, qui & commiſſi contra Silverium piaculi ſatelles fuerat*; Alemannus *in not. ad librum prædictum* obſervat, Procopium indicare, Silverium fuiſſe non inedia, ſed ferro necatum: uti legi etiam poteſt apud Pagi juniorem *in breviar. Rom. Pontif. tom.* 1. *in vita Silverii num.* 6. Aliaque conſimilia exempla collecta fuerunt a Guyet *de feſtis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 7. *quæſt.* 10. ex quibus omnibus infertur, nedum Martyres habendos eſſe, qui a tormentis miraculoſe liberati ſunt, & ſuperſtites in pace quieverunt, ſed etiam eos, qui ex ærumnis uſque ad obitum continuatis in carcere vel exilio mortui ſunt.

10. Nec enim urgent exempla a nobis alibi relata, hoc eſt *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 7. exempla, inquam, eorum, qui in ſacra antiquitate Martyris titulum, licet adhuc viventes, ſibi arrogarunt propter tormenta, quæ pro Fide Chriſti pertulerant, ac ſi hinc inferri poſſet, nec mortem, nec miraculoſam a morte liberationem requiri, ut quis Martyrum catalogo adſcribi poſſit. Iterum quippe dicimus, in primæva Eccleſia Martyris nomen etiam eis fuiſſe attributum, qui tormentis ſuperſtites fuerant, uti præter *loc. cit.* adducta deſumitur *ex libro* Tertulliani *ad Martyres* juxta adnotata a Pamelio, & ex S. Cypriano *epiſt.* 8. *ad Martyres, & Confeſſores Jeſu Chriſti*, & *epiſt.* 11. *col.* 54. ubi ait: *De hoc & ad Clerum & ad Martyres, & Confeſſores litteras feci*; & *epiſt.* 14. *col.* 59. *Litteras feci, quibus Martyres, & Confeſſores conſilio meo, quantum poſſem, ad Dominica præcepta revocarem*; & demum *epiſt.* 30. *col.* 94. *Illud præterea vellemus addiſcere, ſi Martyres non propter aliud Martyres fiunt, niſi ut non ſacrificantes teneant Eccleſiæ uſque ad effuſionem ſanguinis ſui pacem.* Porro ex his & ſimilibus ſufficienter non infertur, mortem regulariter non requiri ad Martyrem conſtituendum; primo, quia in ipſa ſacra antiquitate nonnulli etiam, qui poſt tormenta graviſſima ſuperſtites fuerunt, titulum Martyris conſtanter reſpuerunt. Scribit enim Euſebius *lib.* 5. *c.* 2. & ex eo Cardinalis Baronius *ad an.* 179. *n.* 30. nonnullos pro Fidei defenſione acerba tormenta perpeſſos, beſtiis objectos, ignito ferro exuſtos, vulneribus inflictis excruciatos, non tamen ſe ipſos Martyres prædicaſſe, nec cuiquam copiam feciſſe ſic eos appellandi, allata præ ceteris ſequenti ratione: *Martyrum etiam, qui jam ad Chriſtum ex hac corporis cuſtodia migraviſſent, nos non gravate in memoriam redegerunt, dixeruntque „ Illi jam vere ſunt Martyres, „ quos Chriſtus propter Fidei confeſſionem ad ſe recipere „ dignatus eſt, & quorum Martyrium ipſo præclaro vi„ tæ exitu, tamquam ſigillo certiſſimo, obſignavit, nos au„ tem tenues ſolum, & abjecti Chriſti nominis Confeſſores“: Atque Fratres obſecrabant cum lacrymis ut preces pro illis ardenter & obnixe Deo funderent; quo ipſo deceſſu e vita opus, quod Deus tam benigne in illis incepiſſet, cumulate expleretur. Et quamvis, non modo libera reſponſa Gentilibus dando, ſed etiam patientia, magnanimitate, fidenti animi robore contra omnes cruciatus ſe generoſos, & ſtrenuos palam oſtendendo, vim & virtutem Martyrii perſpicue declaraſſent, tamen timore Dei reſerti Martyrum appellationem, qua Fratres donare illos voluiſſent, abs ſe repellere ſtudebant.* Secundo, quia plures juxta antiquum Eccleſiæ morem dantur Martyrum gradus; aliiſque omiſſis, unus eſt *initiativus*, hoc eſt eorum, qui

qui post tormenta, quæ passi sunt, fuerunt superstites; alter est usquequaque absolutus & perfectus, eorum scilicet, qui ob Fidem, vel virtutem a Fide dictatam mortem subierunt vel in ipsis cruciatibus, vel postea virtute cruciatuum, aut ærumnarum inflictarum; uti adnotavit Cardinalis de Lauræa in 3. *lib. Sentent. tom.* 3. *part.* 2. *disput.* 20. *art.* 4. *num.* 37. *& seqq.* cumque in præsenti sermo sit de ultimo gradu Martyrii, & ideo de Martyrio per veritatem, non per similitudinem, de Martyrio, inquam, non *initiativo*, sed consummato, unusquisque facile dignoscere poterit, subsistere ea, quæ in hoc capite dicta sunt, non obstantibus exemplis in contrarium allatis.

11. Quæres autem primo, an sicut inter Martyres recenseri debet, qui lethalia vulnera perpessus, a Deo miraculose sanitatem recepit, juxta ea quæ in superioribus dicta sunt, ita inter Martyres recenseri debeat ille, qui tormentis expositus nullum dolorem nullumve cruciatum, Divina eum protegente Gratia, expertus est. Cardinalis Capisucchius *in cit. oper.* §. 5. docet, hunc ad summum *inchoative*, non autem *rigorose* Martyrem dici posse; eo quia, licet animum perfecte paratum habuerit ad mortem pro Christo subeundam, & mortem ipsam acceptaverit in causa mortis ex sui natura illativa, cum tamen cruciatus passus non sit, Martyr rigorose dici non potest: quæ etiam doctrina fuit Cardinalis Cajetani *ad* 2. 2. *quæst.* 124. *art.* 4. *in fin.* Contrarium vero late docetur a Theophilo Raynaudo *tom.* 18. *in tract. de Martyr. per pestem part.* 2. *cap.* 1. *num.* 5. *& seqq.* ubi, postquam dixit, hominem miraculose a morte liberatum inter Martyres esse recensendum, cum per eum non steterit, quominus Christo pro nobis mortem passo mortem rependeret, subdit, id ipsum dicendum esse de illis, qui tormentis expositi, Divina eos protegente Gratia, nedum liberi a morte evaserunt, sed etiam pœnam corporis afflictivam non subierunt, quin & jucunde in tormentis, quasi in deliciis, versati sunt: *Nec aliter sensserim de plerisque, quos lethalibus vulneribus non affectos, causis tamen eorum certo illativis expositos, mera Dei providentia indemnes præstitit, cujusmodi fuere permulti, qui ab immissis in eos feris nullam subiere molestiam, & alii, quibus medium fornacis factum est in locum amœnissimum, & quasi vento roris perflante temperatum.*

12. Enimvero in Actis SS. Tryphonis & Respicii *apud Ruinart pag.* 139. legitur, fuisse eorum pedes clavis fixos jussu Aquilini Præfecti, dolorem autem eos non sensisse: *Aquilinus dixit: Deferantur clavi, & configantur pedes eorum. Quod cum factum fuisset, per medium civitatis in asperitate hiemis, in vehementia tempestatis trahebantur. Non enim eis Diabolus nocere potuit, sed magis ac magis confortabantur in Domino. Aquilinus dixit; Quid est? Non sentitis tormenta? Sancti respondent: Non; quia clavi non sunt fixi in pedibus nostris, sed quasi in calceamentis.* Item in Passione S. Theodori Ancyrani conscripta ab Auctore Nilo teste oculato *tom.* 4. *Maji Bollandiani ad diem* 18. *cap.* 4. *pag.* 164. hæc habentur de illo: *Postquam autem verberatus fuit, & omnis generis tormenta sustinuit, nihil ex plagis pati videbatur, sicut & ipse nobis verbis affirmabat. Illudebat enim percutientibus cum risu, velut inertia dissolutis, Præsidemque, ut vile mancipium, alloquebatur. Cumque lassarentur qui eum cruciabant, ipse velut plagis factus robustior, canebat hymnos, donec denique capite minutus, jussus est igne comburi.* Demum ex passione S. Basilii Ancyrani *apud Bollandum ad diem* 2. *Jan. p.* 84. habetur, ipsum conjectum in ardentem caminum, Divina eumdem protegente Gratia, illæsum evasisse. Sed apud Bollandianos plura consimilia leguntur exempla, Sanctorum videlicet Trophimi, & Theophili, qui e camino ignis ardentis liberati, & sine læsione egressi sunt; S. Christophori, qui stetit in medio igne, & facta est flamma tanquam ros de cælo descendens; S. Pantaleonis, qui fuit in ligno appensus, & ferreis laniatus ungulis, admotis ejus lateribus etiam lampadibus igneis, quique ope Divina liber evasit, lassatis manibus lictorum, & lampadibus extinctis; SS. Martyrum Monachorum Liberati Abbatis, Bonifacii Diaconi, atque aliorum, qui Carthagine in Africa passi sunt accenso & sæpius extincto igne eorum pedibus appositio: uti videri potest *tom.* 5. *Julii pag.* 386. *tom.* 6. pariter *Julii pag.* 148. *& pag.* 417. *& tom.* 3. *Augusti pag.* 455. *&* 456.

13. At, quia responderi facile posset, modo memoratos atrociissima quidem non sensisse tormenta, atque adeo per miraculum a tormentorum dolore fuisse liberatos, sed demum Martyres esse, eo quia postea violenta morte pro Fide Christi affecti sunt; opportunius idcirco esse videtur aliorum subdere exempla, qui Martyrum catalogo adscripti sunt, licet in pace quieverint, postquam nedum illæsi, sed etiam sine ullo dolore, Deo eos protegente, vim tormentorum evaserunt. Sidrach nimirum, Misach, & Abdenago, qui statuam adorare noluerunt, jussu Nabuchodonosor in ardentem fornacem conjecti sunt. *Angelus autem Domini* (uti legitur Danielis *cap.* 3. *v.* 49. & 60.) *descendit cum Azaria, & sociis ejus in fornacem, & excussit flammam ignis de fornace, & fecit medium fornacis quasi ventum roris flantem, & non tetigit eos omnino ignis, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit:* attamen hos S. Cyprianus *epist.* 58. *sup. all.* inter Martyres recensuit; cum quo concordat Tertullianus *in scorp. cap.* 8. ubi, post relatam historiam dictorum trium Puerorum Hebræorum, ita concludit: *O Martyrium & sine Passione perfectum! Satis passi, satis exusti sunt, quos propterea Deus texit, ne potestatem ejus mentiri viderentur.* Ex eodem quoque Tertulliano S. Hieronymus *in libro contra Jovinianum t.* 2. *col.* 280. sic de S. Joanne Evangelista loquitur: *Refert autem Tertullianus, quod Romæ missus in ferventis olei dolium purior & vegetior exiverit, quam intraverit:* & ipsum quidem S. Joannem jam supra dictum est in catalogo Martyrum recenseri; quocirca in Sacramentario Gallicano apud Mabillon. *in museo Ital. tom.* 1. *pag.* 294. ejus festum celebratur una cum festo S. Jacobi ejusdem fratris, qui jussu Herodis capite minutus est pro Christo, & uterque titulo Martyris insignitur, cum uterque calicem Domini biberit: *Deus* (verba sunt Collectionis) *qui Beatissimis Apostolis tuis Jacobo, & Joanni gloriam Martyrii bibitionis tui calicis prædixisti: ut & confirmares responsionem, quam Fides pura protulerat: prosit patrocinitis, ut digneris exaudire suffragiis.* Sanctæ pariter Theclæ, aliorumque exempla supra relata favent assumpto; quibus porro addi potest exemplum S. Theodori Martyrum catalogo adscripti, de quo Rufinus *lib.* 10. *histor. Eccles. cap.* 36. & ex eo Ruinart *in Actis Martyrum sinceris, & selectis pag.* 515. Sub Juliano scilicet Daphnis in suburbano Antiochiæ juxta fontem Castalium litabatur Apollini, qui nulla dabat responsa: afferentibus autem Dæmonis Sacerdotibus, silentium hoc causam habere a sepulchro Babylæ Martyris, quod fano erat vicinum, Julianus jussit illud auferri, & a Christianis alio asportari. Cumque hi arcam Martyris deferentes cum exultatione canerent hymnum, *Confundantur omnes, qui adorant sculptilia, & qui confidunt in simulacris suis:* mandavit ille, ut caperentur, carceribus traderentur, & pœnis atque cruciatibus affligerentur. Sallustius Juliani Præfectus adolescentem Christianum Theodorum nomine in carceres conjecit, atque, ut loquitur Rufinus *loco cit.* eum *a prima luce usque horam decimam tanta crudelitate, & tot mutatis carnificibus torsit, ut nulla ætas simile factum meminerit.* Is vero in equuleo sublimis, vultu sereno & læto, Psalmos cantavit; tum monitu Sallustii ab Imperatore Juliano tandem dimissus est. Itaque de eo memoratus Rufinus hæc refert: *Hunc Theodorum ipsi nos postmodum apud Antiochiam vidimus, &, cum requireremus ab eo, si sensum doloris habuisset, ex integro dicebat, se quidem doloris parum sensisse, adstitisse autem quemdam juvenem, qui sudanti sibi linteo candidissimo & sudores abstergeret, & aquam frigidam frequenter infunderet, & ita se esse delectatum, ut tunc mœstior factus sit, quando deponi de equuleo jussus est.*

14. Opponi utique posset exemplum S. Benedicti Monachi, cujus nomen describitur in Martyrologio Romano *ad diem* 23. *Martii*, de quo videlicet hæc habentur apud S. Gregorium Magnum *lib.* 3. *dialog. cap.* 18. *tom.* 2. *oper. Frater quidam mecum est in monasterio conversatus, in Scriptura sacra studiosissimus, qui me ætate præibat, & ex multis, quæ nesciebam, me ædificare consueverat. Hujus itaque narratione didici, quod fuit quidam in Campaniæ partibus intra quadragesimum Romanæ Urbis milliarium nomine Benedictus, & quidem ætate juvenis, sed moribus grandævus, & in sanctæ conversationis regula se fortiter stringens, quem Totilæ Regis tempore cum Gothi reperissent, hunc incendere cum sua cella moliti sunt; ignem namque supposuerunt: sed in circuitu arserunt omnia, cella vero illius igne comburi non potuit. Quod videntes Gothi, magisque sævientes, atque hunc ex suo habitaculo trahentes, non longe aspexerunt succensum clibanum, qui coquendis panibus parabatur, eumque in illo projecerunt, clibanumque clauserunt. Sed die altero ita illæsus inventus est, ut non solum ejus caro ab ignibus, sed neque extrema ullo modo vestimenta cremarentur.* Verum hoc Benedicti exemplum sibi etiam opponit Guyet *de festis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 7. *quæst.* 9. Cumque,

eo

eo minimo refragante, ipse perfistat in opinione, ut a tormentis nihil læsi, & nihil doloris passi Martyrum catalogo adhuc sint adscribendi, ego quoque in eodem sensu persisterem; tum quia, cum certa sit Benedicti sanctitas, incertum tamen est, quo ritu colatur, utrum scilicet Martyris, an Confessoris; tum quia, quatenus ritu Confessoris coleretur, operæ pretium esset examinare, utrum id factum sit & fiat ex particulari consuetudine alicujus Ecclesiæ, an potius auctoritate sanctæ Sedis, seu Congregationis sacrorum rituum; cum novum non sit, ritum, re discussa, mutari, qui, re non discussa, irrepserat. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, Prior & Beneficiarii ecclesiæ S. Juliani civitatis Ulyssiponensis Occidentalis, qui de communi Martyrum ab antiquo tempore recitabant Officium in honorem S. Juliani, & S. Basilissæ conjugum, supplices preces exhibuerunt pro concessione lectionum particularium. Prædictorum nempe Sanctorum commemoratio fit in Martyrologio Romano *ad diem 9. Januarii*; & profecto, quia Basilissa, quæ in pace quieverat, multa & gravia passa fuerat, Martyris titulo cohonestata est a Cardinali Baronio *in not. ad Martyrol.* & a Guyet *loc. cit. qu.* 8. Quia autem Basilissa nec in tormentis mortua fuerat, nec aliquid passa erat, quod esset ad mortem inductivum; die 6. Septembris 1727. responsum sane fuit pro gratia lectionum propriarum, retento Martyrum ritu, sed ita tamen, ut non solum Juliani, & Basilissæ, sed etiam Sociorum fieret mentio; de vero quippe Martyrio Juliani, & Sociorum nulla poterat esse dubitatio: porro, quamvis Basilissa Martyr re vera non fuerit, dictum tamen est, id nullo modo obstare posse concessioni Officii sub ritu Martyrum, quum optime Juliano, & Sociis conveniret.

15. Quæres secundo, an pro Christo vulnera passus, & quidem lethalia, si Medicorum cura liber evaserit, Martyr censendus sit: item, an inter Martyres adscribi debeat, qui vulnus pro Christo non lethale quidem recipit, sed nihilominus ex incuria mortuus est. Porro, quod attinet ad primum, dicendum est, eum Martyrem non esse, uti bene respondet Soto *in 4. sent. dist. 49. quæst. 5. art. 2. pag. 650. Si vero vulnus tale fuerit, ut Medicorum judicio æstimaretur lethale, nihilominus tamen aliqua exquisitissima medicina, & diligentia evaserit, non est Martyr; quia Ecclesia nullum Medicorum judicium, sed solam mortem tanquam sufficiens testimonium approbat Martyrii.* Quod autem spectat ad secundum, vel passus vulnus non lethale potuit facile peritum advocare, quem non advocavit, & tunc Martyr non est, cum videatur mortem plus nimio appetivisse, & se interemisse; vel non potuit facile peritum advocare, tuncque, cum non teneatur tantam diligentiam adhibere, ut curetur; si moriatur, & cetera concurrant ad Martyrium requisita, e Martyrum albo deleri non poterit; quemadmodum profequitur Soto *loc. cit.* Doctrina est etiam D. Thomæ *in 4. sent. dist. 49. quæst. 5. art. 3. quæst. 2. ad septimum*, ubi dicit, incuriam & negligentiam propriam pro vulnere curando non obstare Martyrio, nisi talis fuerit, ut culpam mortalem induceret. Ex quo fit, ut, si negligentia non fit vulnerati, sed aliorum; ille, qui moritur, Martyr dicendus sit: nullum etenim crimen commisit, & vulnus quidem pro Christo accepit, quod fuit illi mortis occasio, ipsaque mors ei fuit extrinsecus illata; quamvis vulnus non lethale infligens absolute non occiderit, neque culpam contraxerit homicidii; veluti perpendit Cardinalis Capisucchius *in sæpe cit. controv. de Martyrio §. 4. in fin.* In Actis Martyrii SS. Viginti Monachorum in Laura Sanctæ Sabæ prope Hierosolymam, qui Martyrio coronati sunt sæculo Ecclesiæ IX. *apud Bollandianos ad diem 20. tom. 3. Martii cap. 6. num. 64.* hæc habentur de seniore, qui vulneris curam recusavit: Fuit *ex senioribus aliquis, cui cum manus dirum plane in modum gladio fuerit vulnerata, desperante de ejus curatione Medico, servamque postulante, ut eam a brachio prorsus abscinderet, conspiciens is, quantos dolores sustinerent, & quanta cum difficultate sanarentur, qui sub Chirurgi manu versabantur Patres, renuit omnino curationem: unde, putrefactis carnibus, vermiumque scatentibus multitudine, intra non multos dies ex hoc corpusculi hujus torrente, tantisque obnoxii passionibus emigrans ergastulo in expertem doloris atque laboris sedem Christo sociandus transivit, Sanctisque appositus Martyribus vicenarium numerum adimplevit.*

16. Quæres ultimo, utrum juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam, si hodie aliqui Dei Servi per miraculum liberati a tormentis, quæ ipsis naturaliter mortem intulissent, in pace morerentur, vel alii ex ærumnis usque ad mortem continuatis & pro Christo inflictis diem claderent extremum, Beatificationis autem & Canonizationis ipsorum causa introduceretur, Martyrum catalogo essent adscribendi, an potius inter Confessores recensendi. Soto *loc. cit.* proposita prima quæstione, eam relinquit judicio Ecclesiæ definiendam: *Si manifeste constaret, solo supernaturali miraculo fuisse* (hominem) *post tale vulnus servatum, si enim hoc evidens esset, fortasse haberetur pro Martyre, postquam illa tanquam mors naturalis reputaretur; quamvis neque hoc certo statuerim, sed judicio Ecclesiæ relinquendum est.* Re itaque ad Ecclesiæ judicium redacta; quandoquidem, præmissis probationibus vulneris seu tormenti mortiferi, necnon miraculosæ liberationis probationibus, demonstrandum esset, atque, ut dicitur, *concludenter* probandum, sic liberatum toto tempore, quo supervixit, Charitate nunquam cecidisse, & se in virtutibus heroicis exercuisse, ita ut mors ipsius fuerit insignis, sancta, & pretiosa in conspectu Domini; in hoc proinde rerum themate nemo est qui non videat, maximopere etiam ponderandum esse, & discutiendum, utrum is in classe Confessorum, pro qua nempe omnia concurrerent requisita, an in Martyrum classe reponendus esset.

17. Difficultas hæc ipsa agnoscitur a Theologis: quocirca, ut eam evadere possint, nonnulli respondent, sic morientem in catalogo Martyrum esse describendum; eo quia, si Deus eum miraculose a morte liberavit, dicendum est quoque, ipsum in gratia confirmasse, ut apud Hurtado *in resolut. de vero Martyr. resolut. 35. assert. ultimo* §. 4. quem sequitur Cardinalis Gotti *Theolog. tom. 13. quæst. 2. de Sacram. Baptis. dub. 5. §. 3. num. 20.* Item Suarez *tom. 3. in 3. part. D. Thomæ quæst. 69. art. 10. disput. 29. sect. 3. pag. 356.* docet, verisimile non videri, Deum privare hominem effectu gratiæ suæ propter miraculum, quod in eo vult operari, & ideo dari gratiam homini ratione tormentorum quæ patitur, atque in ea confirmari, pro ea saltem occasione, aut pro eo tempore, quo naturaliter vivere posset: idemque Auctor, ad ulteriora progrediendo, dicit, incertum quidem esse, an prædictus homo pro reliquo vitæ tempore in gratia confirmatus remaneret, pie tamen credi posse, nunquam Deum esse miraculose liberaturum Martyrem a morte, quin illum in gratia confirmet; tum quia hoc donum est valde consentaneum dignitati Martyrii, tum quia consentaneum quoque esse videtur Divinæ providentiæ, ut, postquam miraculose (ut ita dicamus) hominem revocavit a janua paradisi, atque a beatitudine, quam statim acquisivisset, ipsum in acquisito beatitudinis jure confirmet.

18. Verum tantum abest, ut ex his & similibus tollatur difficultas, ut eadem potius in ipso rei eventu augeatur. Quomodo enim Ecclesiæ constare poterit, hominem a morte per miraculum liberatum pro reliquo vitæ tempore fuisse in gratia recepta a Deo confirmatum? Nullum enimvero hujus confirmationis in Divinis oraculis, aut Ecclesiæ definitionibus extat documentum. Innititur tantum assertum Theologorum speculationibus, quæ rem probabilem utique ac verisimilem, sed certam minime efficiunt; eo vel magis, cum exempla non desint eorum, qui non sine miraculo a morte quam pro Christo passuri erant, liberati, lethalibus criminibus se postea inquinarunt; quemadmodum desumitur ex his, quæ referuntur a Procopio *lib. 1. de bello Vandal. cap. 8. Christianos Africæ tam crudeliter tamque injuste nemo vexavit, quam Honoricus. Cum enim illos ad sectam Arianam compelleret, quoscumque parum ad obsequendum promptos deprehendebat, igne aliisque suppliciis excruciatos necabat. Multis linguam faucium tenus abscidit, qui nostra etiam ætate superstites Byzantii explanate loquebantur nullum capientes sensum illius pœnæ. Ex his duo vum habere ausi cum meretricibus sermonis usum amiserunt.* Ideoque, si probatio ab actibus externis est desumenda, & si actus externi in continuato virtutum exercitio consistere debent, hinc profecto oritur difficultas, an sic morientium causa esset introducenda, ut illi honorem Confessorum, non autem Martyrum consequerentur, habita scilicet ratione tormentorum, ut eo magis de eorum Fide, Spe, & Charitate, aliisque virtutibus in gradu heroico constaret Ecclesiæ.

19. Quæ dicta sunt de miraculose a morte liberatis, sibi vindicant locum etiam quoad eos, qui ex ærumnis usque ad obitum continuatis & pro Fide Christi inflictis moriuntur; ut puta in Menologio Græcorum, necnon in Romano Martyrologio *ad diem 23. mensis Julii* commemoratio fit eorum, qui in Bulgaria interfecti sunt sub Nicephoro & Stauratio Imperatoribus, quorum nonnulli carceribus & fame consumpti expirarunt. Si enim de his

aut aliis simili morte morientibus agendum esset, nedum probari deberet eos carceribus fuisse mancipatos & tortos pro Fide Christi, atque ex eadem causa carceres & ærumnas libenter acceptasse, sed eadem pariter voluntate & virtutum exercitio perseverasse toto tempore, quo carceres & ærumnas passi sunt. Quare Postulatores cauti esse deberent, & sedulo inquirere, an eis magis expediret pro eorum Beatificatione & Canonizatione instare non uti Martyrum, sed uti Confessorum, habita nempe ratione ærumnarum, quas passi sunt pro astruendis virtutibus Fidei, Spei, & Charitatis in gradu heroico, juxta ea quæ antea dicta sunt. Porro huc recidit, quod habetur apud Guyet *de festis propriis SS. lib. 2. cap. 7. quæst.* 14. ubi, proposita quæstione jam supra relata, an morientes in obsequio peste laborantium inter Martyres recenseri possint, sic inquit: *Potest denique aliquis, si in eo munere diutius perstet, labi in peccata aliqua, quæ obsequio illo non pervinde, ac sanguinis effusione, deleantur. Quæ quidem omnia peculiari probatione indigent; adeo ut quæ in aliis Martyribus ad Canonizationem sola requiritur mortis informatio, in iis sufficere non videatur, sed alia quoque morum, ac vitæ prius transactæ sit adjungenda.*

20. In primo hujus Operis libro *cap.* 29. & 30. actum est de causis Martyrum apud sanctam Sedem, & sacrorum rituum Congregationem pertractatis, in qua pariter sacra Congregatione nonnullæ adhuc pendent Martyrum causæ, Ignatii videlicet Azevedi, & triginta novem aliorum Martyrum e Societate Jesu, item Alfonsi Navarrete Ordinis Prædicatorum, Petri de Avila Ordinis Minorum S. Francisci, Petri de Zuniga Ordinis Eremitarum S. Augustini, Caroli Spinulæ Societatis Jesu, &c. Rodulphi etiam Aquavivæ Societatis Jesu, aliorumque in Martyrio Sociorum, & Joannis tandem de Britto, atque Andreæ Bobolæ pariter Societatis Jesu Presbyterorum: & quidem tum in causis jam resolutis, tum etiam in causis quæ adhuc pendent, quotquot inter Martyres recensiti fuerunt, vel de quibus petitur, ut recenseantur, mortem sub ipso tormentorum pondere pro Christo passi sunt. Tantum, dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum fuit de causa Beatificationis, & Canonizationis Servi Dei (nunc Sancti) Josephi a Leonissa Sacerdotis Ordinis S. Francisci Capuccinorum, de quo videlicet ferebatur, nec probationes deerant ex processibus desumptæ, eum obtenta a Patre *Generali* suæ Religionis facultate petendi Constantinopolim, ut in ea civitate *Missionarii* officio fungeretur, ibidem ad unci supplicium a Turcarum Tyranno damnatum, ut fumo supposito moreretur, postquam triduo jejunus ab unco pependisset, ab Angelo sub pueri specie fuisse liberatum; vulneribusque sanatis, in Italiam rediisse, cicatricibus in talo & manu dexteris ad perpetuum Martyrii testimonium apparentibus. Postulatores quippe in suis scripturis nonnulla ad Martyrium suadendum attulerunt: at, excitatis difficultatibus tum quoad facti probationem, tum quoad necessitatem probandi perseverantiam & exercitium virtutum usque ad obitum, qui multos post annos accidit, causam ejusdem Servi Dei non uti Martyris, sed uti Confessoris postea prosecuti sunt, subscripto dubio de virtutibus, quod favorabiliter resolutum fuit, uti colligitur ex decreto edito a san. mem. Clemente Papa XII. die 15. Augusti 1734. Ex quo exemplo bene infert Berti *de Theolog. disciplin. tom. 6. lib. 31. cap. 24. num.* 2. eos, qui in suppliciis moriuntur, esse veros Martyres; qui supervixerint, tanquam Martyres non haberi, nisi certissime constet, illos mortem divinitus evasisse, nec superatis tormentis excidisse a charitate & gratia: Josephum autem a Leonissa post unci cruciatus superstitem, adscriptum fuisse albo Beatorum, non quidem tanquam Martyrem ob non expletam consummatamque passionem, sed tanquam Confessorem ob virtutum præstantiam. Et quatenus fas sit, post nova, antiquiora superaddere exempla, exemplum desumi potest ex S. Anthusa Virgine, quæ sub Constantino Copronymo ob cultum sanctarum Imaginum verberibus cæsa, & exilio relegata, quievit in Domino. Colitur die 27. Julii tanquam Sancta Virgo, non autem tanquam Martyr; uti videri potest *tom. 6. Julii* apud Bollandianos *pag.* 447.

21. Dices autem, si juxta antiquam Ecclesiæ disciplinam supra memoratam sic morientes catalogo Martyrum fuerunt adscripti, absonum videri posse, si in pari causa idem hodie non haberetur judicium. Verum ita opponenti reddi posse videtur responsio ex S. Augustino desumpta, & supra relata, cum ageretur de iis, qui pro Christo sibi mortem intulerunt, & quos Ecclesia inter Martyres veneratur; fieri videlicet potuisse, & factum esse, ut Divina auctoritas fide dignis testificationibus innixa suaserit Ecclesiæ, eorum memoriam sic esse honorandam. Id ipsum itaque & de his dicimus, qui mortui sunt, postquam a tormentis miraculose fuerunt liberati, aut ærumnis & cruciatibus usque ad obitum continuatis vitam cum morte pro Christo commutarunt, fuisse videlicet Martyrum catalogo adscriptos, eo quia Divina auctoritas fide dignis testificationibus, sic eos esse honorandos, Ecclesiæ suasit: & id ipsum quoque dicimus hodie fieri ab Ecclesia debere, si consimiles non deessent testificationes. Sed, cum istæ juxta præsentem rerum cursum non habeantur, nisi modo in superioribus indicato, hoc est per documenta continuatum virtutum exercitium usque ad obitum comprobantia, hæc sunt, quæ nobis dubitationem ingerunt, an harum causarum Postulatoribus in eo rerum eventu expediret eas introducere, & prosequi, ut Beatificandi, & Canonizandi catalogo Martyrum potius, quam Confessorum adscriberentur; & eo quidem magis, quando non modicum, sed magnum temporis intervallum inter tormenta, aut ærumnas, & obitum Dei Servorum intercessit. Extant apud Bollandianos *tom. 4. Julii* Acta S. Frederici Episcopi & Martyris *pag.* 468. *num.* 42. & *seqq.* Percussus hic fuit in extis, & abeuntibus homicidis, viribus, quibus poterat, vulnera restrinxit; advocatoque Clero, vivens sarcophagum intravit, atque psalmodias, quæ solent cantari ad exequias mortuorum, ipse primum incepit, & resupinus aspiciens cælum, ad ea verba: *Hæc requies mea in sæculum sæculi: hic habitabo, quoniam elegi eam*, ad Superos migravit.

CAPUT DECIMUMTERTIUM.

De causa Martyrii quoad Persecutorem seu Tyrannum.

MARTYREM non facit pœna, sed causa, ut infra demonstrabitur, cum agetur de causa Martyrii relative ad ipsum Martyrem. Causa vero nedum Martyrem, sed etiam Persecutorem seu Tyrannum respicere debet, atque adeo tum mortem infligens, tum eamdem subiens moveri debent a causa, quæ sit apta & ad Martyrium sufficiens. Quando agitur de Martyrio, disputandum proponitur dubium in sacrorum rituum Congregatione, *An constet de Martyrio & causa Martyrii*: & de Martyrii quidem causa inquiritur, quænam fuerit in Tyranno, ut mortem infligeret, & quænam in Martyre, ut mortem obiret. Inter celebres Martyrum causas in sacra Congregatione pertractatas ea est Martyrum Japonensium, hoc est Servorum Dei Alfonsi Navarrete Ord. Prædicatorum, Petri de Avila Ord. Minorum S. Francisci, Petri de Zuniga Ord. Eremitarum S. Augustini, Caroli Spinulæ Societ. Jesu, ac Sociorum respective tum eorumdem Ordinum, tum etiam Sæcularium pro Fide Catholica diversis temporibus in Japonia interemptorum, uti supra dictum est. Fuit autem in hac causa disputationi proposito dubium, *An constet de Martyrio ex parte Tyranni*. Et sane post acrem disputationem editum est hoc decretum: *Proposito per Eminentiss. & Reverendiss. D. Cardinalem Azzolinum Ponentem in sacrorum rituum Congregatione ordinaria seu particulari ex dispensatione Apostolica dubio, An constet de Martyrio ex parte Tyranni in casu & ad effectum, de quo agitur, in causa prædictorum Servorum Dei, eadem sacra Congregatio, auditis votis DD. Consultorum in duabus præteritis Congregationibus die 27. Januarii 1685. & 30. Augusti 1686. audito pariter Reverendiss. D. Fidei Promotore in voce & in scriptis, discussoque prædicto dubio, censuit, constare de Martyrio ex parte Tyranni, si Sanctissimo Domino nostro placuerit: Die 25. Januarii 1687. Et, facta de prædictis Sanctissimo relatione, Sanctitas sua benigne annuit: Die 3. Februarii 1687.* Nec enim Imperatoris Japonensis edictum, quo vetuit, sibi subditos habere commercium cum Portugallicis, ex alia provenit ratione, quam, quia ipsi Prædicatores & Legis Christianæ Magistros in eas oras induxerant, & secretis foverant auxiliis; ut adnotavit Cardinalis Gottus *de vera Ecclesia tom. 1. cap. 3. §. 4. num.* 14. & latissime comprobavit Marcellus Severo-

lus

UAB Biblioteca de Ciències Socials

lus utriusque Signaturæ Referendarius & sacræ Consistorialis Aulæ Advocatus in suo elaborato juris responso, quod edidit in causa prædictorum Martyrum Japonensium: quæ porro causa usque adhuc ulteriorem progressum non habuit. Quamvis vero in aliis deinde Martyrum causis, Martyrum videlicet Brasilienſium, Rodulphi Aquavivæ & Sociorum, S. Joannis Nepomuceni, & S. Fidelis a Sigmaringa, quæ fuerunt discussæ, quo tempore fungebar munere Fidei Promotoris, nullum editum fuerit decretum, *Constare de Martyrio ex parte Tyranni*; in omnibus tamen prædictis causis sub dubio, *An constet de Martyrio & causa Martyrii*, sedulo etiam pertractata est causa, quæ Persecutorem seu Tyrannum impulit ad mortem infligendam, ut videretur, an effet apta Martyrio.

2. Porro, cum Martyrium sit voluntaria mortis perpessio, sive tolerantia propter Fidem Christi, vel alium virtutis actum in Deum relatum, uti tradunt Joannes Viguer *instit. Theolog. tit. de virtute Fortitudinis cap. 6. §. 1. v. 1.* Castellin. *de certit. glor. SS. cap. 8. punct. 20. §. 4. pag. 394.* Rocca *de Canonizat. SS. cap. 35.* Henriq. *Summa Theolog. moral. tom. 1. lib. 2. de Baptismi sacramento cap. 37. num. 3. & 4.* Less. *de justit. & jur. lib. 3. de Fortitudine dub. 3. num. 20. vers. Primo requiritur*, Bordon. *controv. moral. tom. 3. controv. 13. n. 32.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 3. part. 3. de Fide disput. 20. art. 6. n. 61. & seqq.* causa requisita ex parte Tyranni, & apta ad Martyrium debet esse odium in Fidem, vel in opus bonum, prout a Fide Christi præscriptum. Ita Henriq. *cit. cap. 37. n. 4. Eadem pia causa intercedere debet ex impia intentione Tyranni, qui minister est hujus cruenti baptismi, nempe, ut ille occidat hominem in odium aut contemptum Fidei aut religionis, aut alterius virtutis.* Benedictus Pereira *in elucidar. sacr. Theolog. moral. & juris utriusque lib. 2. elucidat. 23. sect. 1. num. 1464. in fin. Quinta* (conditio) *est, ut adsit Tyrannus, qui mortem inferat in odium Christi, vel contemptum Fidei, aut alterius virtutis.* Verricell. *de Apostol. Mission. tit. 1. de Fide quæst. 29. sub n. 6. Ex parte Tyranni autem requiritur, ut in odium Fidei, vel in odium talis operis boni, prout a Fide Christi præscripti & præcepti, inferat mortem, seu in odium Fidei, quatenus præcipit tale opus.* Cardinalis Capisucchius *controv. 27. de Martyrio §. 16. pag. 741. Exigitur ergo ad verum Martyrium in Persecutore intentio inferendi mortem propter Fidem ... in ordine scilicet ad opus, quod ex propria ratione relationem habeat ad Fidem.* Cardinalis de Lauræa *cit. disput. 20.* ubi, postquam *artic. 6.* docuit, ad Martyrium verum & consummatum mortem requiri a Persecutore inflictam ob causam Fidei, *seq. art. 7. num. 104.* subdit: *Dico secundo: Exercitium alicujus virtutis præceptæ aut consultæ a Fide, quæ dici potest Fidei professio in facto, est vera causa Martyrii, si ex illo exercitio accidat per Tyrannum mors:* & *num. 105. Ergo exercitium cujuscumque virtutis, vel observantiæ legalis dictatæ a Fide est causa Martyrii, si propter ipsas accidit mors a Persecutore.* Gobat *Theolog. experimental. tract. 2. cas. 18. sect. 1. num. 602. & seqq. Alius vero necem inferat non principaliter studio &c. stimulatus odio Fidei, seu in odium Fidei &c. Etenim per odium Christi, quo vocabulo Theologi consueverunt uti in hac materia, intelligitur infectatio & persecutio Christi vel directa & immediata, ut, cum Turca dicit Christiano: Nega, Christum esse Deum, aut te Mahumeti victimam dabo: vel indirecta & mediata, quæ est, quando vita alicui eripitur ob exercitium operis boni, & aliquo tandem modo ad Fidem propugnandam, tuendam, illustrandamve tendentis, ab homine tamen inique prohibiti.* Concordantque Suarez *in defens. Fidei Catholicæ adversus Regem Angliæ lib. 6. cap. 11. per tot.* Leſſius *de justit. & jur. lib. 3. cap. 11. rubr. 3. num. 20. vers. 1.* Bordon. *controv. moral. tom. 3. cit. controv. 13. n. 33. vers. Tertio dixi*, Raynaud. *oper. tom. 18. de Martyrio per pestem part. 2. cap. 1. num. 11. & num. 12.* Hurtado *in resol. de vero Martyr. resol. 31. per tot.* Maurus *Theolog. t. 3. lib. 11. tract. 12. qu. 93. n. 8.* Nec umquam de hac re fuit controversia inter Fidei Promotores, & causarum Postulatores; admissa quippe semper fuit ab utrisque necessitas causæ in Persecutore, seu Tyranno, causæ, inquam, positæ in odio adversus Fidem, aut virtutem a Fide præscriptam, ut alibi fusius explicabimus; proinde solum fuit controversia, an Persecutor ab odio in Fidem motus fuerit ad Dei Servum morte plectendum, contendentibus nempe Fidei Promotoribus, ab alia causa, Postulatoribus autem excipientibus, a solo in Fidem odio ad mortem infligendam inductum fuisse.

3. Sed, ut ea, quæ hucusque dicta sunt, facilius percipiantur, nonnulla quæsita sunt proponenda, & explananda. Quæres itaque primo, utrum de ratione Martyrii sit, ut Persecutor, seu Tyrannus sit Gentilis, an etiam possit esse Hæreticus, & fortasse Fidelis, & Catholicus. Respondetur autem, Persecutorem, seu Tyrannum non solum pro Martyrio esse posse Paganum, vel Idolorum cultorem, sed etiam iniquum Christianum. Matthæi quippe 10. *v. 18.* legitur: *Ad Præsides & ad Reges ducemini propter me:* deinde *v. 21. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium.* Priora siquidem verba a Patribus referuntur ad Persecutores Gentiles; postrema vel ad Seductores hæreticos, vel ad malos improbosque Christianos: uti colligitur ex Chrysostomo *homil. 34. pag. 325. edit. Comell.* ex S. Augustino *in Psal. 9. num. 27. & lib. 18. de civit. Dei cap. 32.* si videlicet Gentilis, aut Hæreticus mortem inferant ob odium Fidei, & Catholicus ex odio in aliquam virtutem, quæ ad Fidem reducatur, & sic ex patrocinio iniquitatis: Quocirca non solum inter Martyres recensentur S. Petrus Martyr, Martyres Gorcomienses, & alii ab Hæreticis interfecti, sed etiam Stanislaus Cracovienſis, Thomas Cantuarienſis, & Joannes Nepomucenus, licet primo a Boleslao Rege Polonorum, secundo ab Henrico Anglorum Rege, tertio a Rege Germaniæ Wenceslao, qui omnes erant Catholici, mors fuerit inflicta, eo quia videlicet inflicta est ex odio in virtutem, quæ ad Fidem practice referebatur; ut alibi explicabimus, utque ad rem animadvertit Hurtado *de ver. Martyr. res.* 39. ubi hæc habet: *Ad verum & proprium Martyrium non requiritur, quod Persecutor sit Infidelis, aut Hæreticus formaliter; sat est, si petat aliquod injustum, aut quod exequatur aliquid, quod sit contra Dei Legem, aut Ecclesiæ potestatem aut libertatem, pro cujus defensione a Rege Christiano & Catholico S. Thomas Cantuarienſis gladiis impiorum Martyr occubuit. Hoc est omnino certum & indubitatum &c. Non exigitur, quod quis sit Hæreticus, aut Infidelis, ut mortem inferat in odium Fidei, prout operans est; omnis enim peccat, si contra præcepta supernaturalia operetur contra Fidem, prout est operans, & practice illuminans ad recte operandum, prout oportet.* Ad quod etiam conferre possunt exempla aliorum plurimorum Martyrum, qui sub Henrico VIII. Angliæ Rege, & sub Elisabetha Angliæ Regina mortui sunt, quique nomen Martyrum habent apud Scriptores Ecclesiasticos, licet nunquam fuerint introductæ causæ de eorum Martyrio in sacrorum rituum Congregatione; ut habent Sanderus *lib. 1. de Schismate Anglicano*, Thomas Bozius *de signis Ecclesiæ lib. 12. cap. 22.* Cardinalis Gottus *de vera Ecclesia tom. 1. cap. 3. §. 5.*

4. Quæres secundo, utrum de ratione Martyrii sit, ut Persecutor ipse seu Tyrannus ad necem moveatur odio in Fidem, an satis sit, si accusator Fidei inimicus per calumniam aliquod crimen opponat Dei Servo, ita ut Judex putans, crimen esse verum, mortem huic decernat, non utique ex odio in Fidem, sed opinione, se verum crimen vindicare. Respondetur, ad Martyrium sufficere, si Judex putet, se juste procedere, dummodo crimen falso oppositum prodeat ab accusatore, qui calumniam struxerit ex odio in Fidem directe, vel oblique. Ita notabiliter prosequitur Cardinalis Capisucchius *cit. controv. 27. §. 16. pag. 742.* his verbis: *Quoad intentionem vero, quam diximus, ex parte Persecutoris requiri ad Martyrium, animadvertendum, intentionem inferendæ mortis in odium Fidei aliquando esse in eo duntaxat, qui Tyrannum impellit ad necem inferendam; & hoc sufficit ad inducendum Martyrium: unde, si contingat, quod quis ex odio Fidei calumnietur Christianum apud Tyrannum de crimine, ob quod Tyrannus Christianum occidat, Christianus sic occisus Martyr erit, si appareat, calumniatorem in odium Christianæ Fidei Tyrannum impulisse ad ejus mortem, etiamsi Tyrannus ob prætensum delictum duntaxat, & non in odium Christianæ Fidei mortem inferat.*

5. Ad rem de qua nunc agimus, meminisse opus est, primis Ecclesiæ sæculis Christianos accusatos fuisse, quod carne humana vescerentur, & quod usquequaque illicitis impudicitiis inquinati essent; quare toties in Actis Martyrum, & opusculis veterum Patrum Thyestearum epularum, & Œdipeorum concubituum mentio recurrit: quæ omnia collecta legi possunt in tractatu Christiani Kortholti *de calumniis Paganorum in veteres Christianos sparsis.* Ab his vero Christiani se egregie vindicaverunt, quemadmodum colligi potest ex apologiis Justini, Quadrati, Athenagoræ. Sed hæc opinio, quæ Magistratuum animos semel invaserat, ita invaluit, ut non solum, si contigissent calamitates, Christianorum scele-

ribus adſcriberentur, quapropter Tertullianus *in apolog. cap.* 40. inquit: *Si Tiberis aſcendit in mœnia, ſi Nilus non aſcendit in arva, ſi cœlum ſtetit, ſi terra movit, ſi fames, ſi lues, ſtatim Chriſtianos ad leonem*: verum etiam nonnulli memoratorum criminum per calumniam ab inimicis Chriſtiani nominis accuſati, tanquam eorum rei atrociter torti fuerint, qui in oſculo Domini mortui Martyrum catalogo ſunt adſcripti. In epiſtola Eccleſiarum Viennenſis, & Lugdunenſis de Martyrio Sancti Pothini Epiſcopi, & aliorum plurimorum ex Euſebii hiſtoria Eccleſiaſtica *lib.* 5. *cap.* 1. *& ſeqq.* hæc habentur *pag.* 201. *Capti ſunt etiam quidam noſtrorum Servi, qui Gentiles erant, quandoquidem Præſes, nos omnes requiri, palam juſſerat. Qui Dæmonis impulſu cum tormenta reformidarent, quæ Sanctos perpeti videbant, militibus ad hoc ipſum eos incitantibus, Thyeſteas quaſdam cœnas, & inceſtos Œdipi concubitus, & alia, quæ nec proloqui nobis, nec cogitare fas eſt, ac ne credere quidem ſuſtinemus, apud homines unquam geſta fuiſſe, adverſus nos mentiti ſunt. His in vulgus ſparſis, omnes continuo in nos adeo efferati ſunt, ut, ſi qui forte cognationis cauſa moderati erga nos hactenus extitiſſent, tunc acerbiſſima indignatione commoti adverſus noſtros infremerent. Complebatur itaque id, quod a Domino prædictum fuerat his verbis: Veniet tempus, cum, quicumque vos occiderit, cultum offerre videbitur Deo. Exinde ſanctiſſimi Martyres ejuſmodi tormenta ſuſtinuerunt, quæ nulla unquam oratione exprimi poſſint, Satana ambitioſe contendente, ut ab illis quoque aliquid impie diceretur.* Ideoque in eadem epiſtola S. Blandina tormentis affecta clamabat: *Chriſtiana ſum; & nihil apud nos mali geritur*: ut videlicet ejuſmodi calumnias a Chriſtianis avertetet. Prædictis quoque primis Eccleſiæ ſæculis Chriſtianos falſo fuiſſe accuſatos, quod eſſent Imperatorum inimici, colligitur ex Paſſione S. Victoris, in qua Martyr ita loquitur *apud Ruinart in Act. Martyr. num.* 7. *pag.* 157. *Si de injuriis Cæſaris & Reipublicæ agitur, nunquam* (*inquit*) *Cæſari, nunquam Reipublicæ nocui; non honori Imperii quidquam detraxi, non ab ejus me propugnatione retraxi. Quotidie pro ſalute Cæſaris & totius Imperii ſtudioſe ſacrifico: quotidie pro ſtatu Reipublicæ coram Deo meo ſpirituales Hoſtias macto.* Quocirca Juſtinus *apolog.* 1. *num.* 12. non dubitavit ſic alloqui ſui temporis Imperatores: *Vobis autem adjutores omnium hominum maxime, & auxiliarii ad pacem ſumus, qui hæc docemus, fieri omnino non poſſe, ut Deum lateat maleficus, aut avarus, aut inſidiator, aut virtute præditus, ac unumquemque ad æternam ſive pœnam ſive ſalutem pro meritis actionum ſuarum proficiſci.*

6. Item Alexander Severus Imperator perſecutionem in Chriſtianos promulgatis edictis nunquam excitavit: permiſit enim, eſſe Chriſtianos, teſte Lampridio, & Imaginem Chriſti habuit in ſuo larario, ut idem Lampridius teſtatur, & paſſim ad ſuum palatium Chriſtianos admiſit; veluti poſt Euſebium refert Tillemont. *in vita Imperatoris Julii Maximini pag.* 221. Tempore etiam prædicti Imperatoris, Chriſtiani occupaverant Romæ quemdam locum, qui publicus fuerat; cumque Popinarii dicerent, eum ſibi deberi, reſcripſit Alexander, melius eſſe, ut quomodocumque illic Deus coleretur, quam Popinariis dederetur, uti ex Lampridio refert Cardinalis Baronius, qui exiſtimat, Calliſtum Pontificem eo in loco eccleſiam erexiſſe in honorem partus Sanctiſſimæ Virginis Dei Genitricis Mariæ, quæ creditur eſſe eccleſia adhuc Romæ exiſtens S. Mariæ trans Tiberim. Sub Imperatore quidem Severo quinta, vel juxta alios ſexta, perſecutio excitata fuit adverſus Chriſtianos, de qua narrat Euſebius *lib.* 6. *hiſtor. cap.* 1. *per omnes ubique locorum Eccleſias ab Athletis pro pietate certantibus illuſtria confecta fuiſſe Martyria.* Itaque a nonnullis plures recenſentur Martyres paſſi ſub Alexandro: ſed plerique alii accuratiores contendunt, eos paſſos fuiſſe ſub Septimio Severo, incaute autem translatos fuiſſe ad Alexandri tempora, quod & ipſe Severus fuit appellatus, cum ex ſupra relatis conſtet, Alexandrum Severum Heliogabali ſucceſſorem Chriſtianis faviſſe, uti ponderat Ruinart *in præfat. general. ad Act. Martyr. num.* 48. Veruntamen, utcumque hæc ſint, negari non poteſt, aliquos Chriſtianos Martyrii palmas conſecutos fuiſſe ſub Alexandro Severo; ceteris quippe prætermiſſis, S. Calliſtus Papa, qui, eo imperante, vivere deſiit, inter Martyres recenſetur in Calendario Bucheriano: at tum hic, tum alii forte paſſi ſub Alexandro Severo, eo quidem annuente paſſi ſunt, ſed non ex ejus odio in Fidem Chriſtianam, a qua ipſe non abhorrebat; putabat nempe, ſe delictorum ab eis commiſſorum vindictam ſumere deferens conſiliis & ſuaſionibus Domitii Ulpiani Chriſtianorum hoſtis infenſiſſimi, & aliorum Juriſconſultorum, qui falſa crimina Chriſtianis opponentes, ipſos morte dignos eſſe, aſſerebant; uti bene obſervat Cardinalis Baronius *ad ann.* 225. *num.* 4. *Perfacile namque fuit, velamento juſtitiæ, aliiſque prætextibus honeſtiſſimis ex mille propemodum occaſionibus comparatis, iis, qui prudentiſſimi ac pariter æquiſſimi haberentur, quorum apud Principem, & alios ſumma cum fide eſſet exiſtimatio, laceſſere abſque etiam Chriſtianitatis titulo ad libitum Chriſtianos, cum præſertim Princeps pene puer eſſet, cui ea recta juſtaque videri potuiſſent, quæ tot virorum inſignium una ſententia confirmaſſet, ac potiſſimum quod Ulpianus ceteris æqui amantiſſimus viſus ardentius ingeſſiſſet.*

7. Quæres tertio, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ſeu Tyrannus expreſſe fateatur, ſe mortem infligere ex odio in Fidem, an ſatis ſit, ut, quidquid agit, agat ex odio prædicto, licet aſſerat, ſe ex alia cauſa moveri, quæ in ſe vera non eſt, nec aliquid habet cum Fide commune. Reſpondetur, ſatis eſſe ad Martyrium, ſi re vera Perſecutor ſeu Tyrannus ab odio in Fidem moveatur, licet aliam cauſam omnino diſparatam præ ſe ferat, propter quam ſe mortem inflixiſſe dicat. Borell. *de Regis Catholic. præſtant. cap.* 71. *ſub num.* 29. Lenſæus *de libert. Chriſtian. lib.* 15. *cap.* 9. *circa fin.* Vericell. *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 30. *num.* 3. Theophilus Raynaudus *in cit. oper. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 14. *& ſeqq.* Hurtado *in reſol. de ver. Martyr. reſolut.* 39. *num.* 3. Maurus *tom.* 3. *Theolog. lib.* 11. *tract.* 12. *quæſt.* 93. *num.* 10. Cardinalis Capiſucchius *in controv.* 27. *de Martyr. quæſt.* 1. §. 16. *pag.* 741. ubi ait, hæc procedere, ſi probetur, vere ex odio in Fidem, non autem ex alia cauſa motum fuiſſe; Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *de diviſione Baptiſmi dub.* 2. §. 1. *n.* 5. itemque *de vera Eccleſia tom.* 1. *cap.* 3. §. 5. *n.* 16. Anaclet. *Theol. moral. tr.* 7. *diſt.* 1. *quæſt.* 6. *n.* 51. & quotquot ſcripſerunt de Anglica perſecutione, ut Suarez *in defenſ. adverſ. Regem Angliæ lib.* 6. *cap.* 11. Auctor reſponſionum pro Catholicis, ſive is ſit Cardinalis Alanus, ſive alius, ad Perſecutores Anglos contra libellum inſcriptum, *Juſtitia Britannica*, in præfatione ad lectorem *n.* 4. *& cap.* 3. *verſ. Tertio merito, pag.* 64. Auctor apologiæ Martyr. Anglican. *a principio, & per totam, typis impreſſæ in libello inſcripto: Concertatio Eccleſiæ Catholicæ in Anglia, pag.* 303. Sander *de Schiſmate Anglicano lib.* 2. *&* 3. Philopater *in reſpon. ad edictum Reginæ Eliſabeth ſect.* 1. *num.* 33. 49. *&* 50. *& ſect.* 4. *per totam.*

8. Favet quoque Eccleſiæ diſciplina. Nero quippe Imperator perſecutionem primum movit in Chriſtianos, teſte Tertulliano *in Scorpiaco cap.* 15. *pag.* 833. *Vitas Cæſarum leginus: orientem Fidem Romæ primus Nero cruentavit; & in apolog. cap.* 5. *pag.* 31. *Conſulite commentarios veſtros: illic reperietis primum Neronem in hanc ſectam, tum maxime Romæ orientem, Cæſariano gladio ferociſſe. Sed tali dedicatore damnationis noſtræ etiam gloriamur: qui enim ſcit illum, intelligere poteſt, non niſi grande aliquod bonum a Nerone damnatum.* Nimirum Urbis incendium contigit ſub Nerone, de quo ſic Tacitus 15. *annal. pag.* 276. *Sequitur clades, forte, an dolo Principis, incertum. Nam utrumque Auctores prodidere. Sed omnibus, quæ huic Urbi per violentiam ignium acciderunt, gravior atque atrocior.* Et *loc. cit. Eo in tempore Nero Antii agens, non ante in Urbem regreſſus eſt, quam domui ejus, qua Palatium, & Mecænatis hortos continuaverat, ignis propinquaret.* At porro, ut populi invidiam declinaret, vertit illa in Chriſtianos, qui diriſſimis tormentis cruciati fuerunt. *Ergo abolendo rumori* (profequitur Tacitus *pag.* 279.) *Nero ſubdidit reos, & quæſitiſſimis pœnis affecit, quos per flagitia inviſos vulgus Chriſtianos appellabat .... & pereuntibus addita ludibria, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque, ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur.* Concordat Sulpitius Severus *ſacr. hiſtor. lib.* 2. *cap.* 29. *Interea, abundante jam Chriſtianorum multitudine, accidit, ut Roma incendio conflagraret, Nerone apud Antium conſtituto. Sed opinio omnium invidiam incendii in Principem retorquebat, credebaturque Imperator gloriam innovandæ Urbis quæſiſſe. Neque ulla re Nero efficiebat, quin ab eo juſſum incendium putaretur. Igitur vertit invidiam in Chriſtianos, actæque in innoxios crudeliſſimæ quæſtiones, quin & novæ mortes excogitatæ, ut ferarum tergis contecti laniatu canum interirent. Multi crucibus adfixi, aut flamma uſti. Plerique in id reſervati, ut cum defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urerentur. Hoc initio in Chriſtianos ſæviri cœptum.* De hac etiam perſecutione plura haben-

habentur *in exercit.* 9. Florentinii *ad vetuſtius Martyrologium a ſe editum, ad diem* 6. *Maji*, qua die habetur prædictorum Martyrum commemoratio his verbis, *Primi initiorum Martyrum*; & clarius id deſumitur ex Martyrologio Romano, quo in præſenti utitur Eccleſia, cum *ad diem* 24. *Junii* habeantur hæc verba: *Romæ commemoratio Sanctorum plurimorum Martyrum, qui ſub Nerone Imperatore de Urbis incendio per calumniam accuſati, diverſo mortis genere ab eodem juſſi ſunt ſæviſſime interfici; quorum alii ferarum tergis contecti laniatibus canum expoſiti ſunt, alii crucibus affixi, aliique incendio traditi, ut, ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis deſervirent. Erant hi omnes Apoſtolorum diſcipuli, & primitiæ Martyrum, quas Romana Eccleſia fertilis ager Martyrum ante Apoſtolorum necem tranſmiſit ad Dominum.* Fuerunt itaque ad mortem damnati Chriſtiani modo memorati ex odio in Fidem & religionem, quam primus omnium Nero (uti ſupra dictum eſt) perſecutus fuit, ſed alia prolata per eum mortis cauſa, incendii videlicet Urbis falſo eis impacti: cumque, hoc minime obſtante, inter Martyres recenſeantur, ſignum evidentiſſimum eſt, eos eſſe Martyrum catalogo adſcribendos, qui re vera ex odio in Fidem mortem ſubeunt, licet eam infligentes aliam cauſam præ ſe ferant.

9. Conſimilia paſſim occurrunt in ſacris hiſtoriis. Aliis quippe conſulto omiſſis, nemo eſt qui Julianum cognomento *Apoſtatam* inter Chriſtianorum Perſecutores non recenſeat, quamvis, ut inquit S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 3. ſibi tantum retinuerit partes ſuadendi atque alliciendi, perſeritque populari turbæ, & civitatibus vim ac tyrannidem, atque hoc modo majorem concitaverit procellam, quam ſi apertis cædibus Eccleſiam fuiſſet perſecutus. Sub eo itaque Martyrii corona decorati fuerunt inter ceteros SS. Juventinus & Maximinus, qui nihilominus coluntur tanquam Martyres, & colebantur etiam tempore S. Joannis Chryſoſtomi, qui in eorum feſto homiliam habuit ad populum Antiochenum, & ſic incipit, *tom.* 2. *pag.* 578. *Nuper Beatus Babylas cum tribus pueris nos hic congregabat: hodie vero par Sanctorum Militum in acie exercitum Chriſti conſtituit. Nuper quadriga Martyrum, hodie biga.* Porro eorum Martyrium plene exponitur a Theodoreto *hiſtor. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 15. ubi refert, eos a Juliano interrogatos ſic reſpondiſſe: *Nos in vera pietate educati, o Imperator, & præſtantiſſimis legibus obtemperantes, quas ſcilicet Conſtantinus, ejuſque filii tulerunt, lugemus nunc abominatione cuncta abs te repleri cernentes, & ſceleſtis ſacrificiis cibos potumque contaminari. Hæc nos & domi deflevimus, & nunc apud te lamentamur; hoc enim unum in tuo Imperio moleſte ferimus.* Poſt quæ proſequitur Thodoretus: *His auditis, mitiſſimus ille & ſapientiſſimus: ſic enim a ſui ſimilibus appellabatur: clementiæ larva depoſita, impietatis vultum detexit, & gravibus illos atque acerbis tormentis excruciates hac vita privavit; immo, ut verius dicam, infelicitate illius temporis liberavit, & victoriæ coronas eis conciliavit. Cauſam vero ſupplicii prætexuit, non pietatem, pro qua interfecti ſunt, ſed linguæ petulantiam. Ideo enim punitos eſſe dixit, quod Imperatorem contumelia affeciſſent, atque hæc ita divulgari præcepit, cum nomen atque honorem Martyrii veritatis Athletis invideret. Horum alter Juventinus, alter vero Maximinus vocabatur.* Id ipſum pluribus proſequitur Cardinalis Baronius *ad an.* 362. *num.* 136. Similiter de Ariano Imperatore Valente ſic ait S. Gregorius Nazianzenus, *orat.* 32. *num.* 14. (Valens Juliano) *nihilo humanior illo fuit, immo eo etiam acerbior, quod Chriſti nomen fereus Pſeudochriſtus erat, Chriſtianiſque probrum ac dedecus: quibus & facere impium, & pati inglorium erat, quod ne injuriam quidem accipere viderentur, nec illuſtre Martyrii nomen cruciatibus accederet, verum hic quoque fucus veritati fieret, ut qui tanquam Chriſtiani patiebantur, tanquam impii cruciatu afficerentur.* Verba ſcilicet hæc oſtendunt, Imperatorem Valentem Chriſtianis invidiſſe nomen & gloriam Martyrii, & idcirco eos cruciaſſe prætextu falſorum criminum, licet eos vere cruciaret ob Catholicæ Fidei profeſſionem, quemadmodum obſervat Pater Chriſtianus Lupus *in not. ad lib. Tertulliani de præſcript. cap.* 4. *pag.* 129. *& ſeqq.* Quæ quidem omnia palam faciunt, nequaquam obſtare Martyrio, ſi mors re vera infligitur ex odio in Fidem, licet Perſecutor, ſe eam infligere ex alia cauſa, profiteatur. Quocirca Pater Papebrochius *in reſponſ. ad P. Sebaſtianum a S. Paulo art.* 11. §. 17. poſtquam *num.* 148. docuit, inter Martyres pleroſque recenſeri, qui directe propter Fidem occiſi non ſunt, *num.* 149. ſic concludit: *Quod ſi illis id conceditur, quanto potiori jure concedetur iis, quibus mortem conſtat fuiſſe illatam a Gentilibus vere in Chriſtianæ Fidei odium, licet hi alio prætextu id fecerint? Sic Eccleſia ut Martyres veneratur eos, quibus ſub Nerone, aut Diocletiano Romanæ Urbis, aut palatii Nicomedienſis incendium imputatum per calumniam fuit, nec minori jure damus eumdem honorem cunctis ſub Juliano Apoſtata paſſis.*

10. Maria Stuarta Jacobi V. Regis Scotiæ filia, quæ mortua Maria Angliæ Regina, titulos & inſignia Regum Angliæ aſſumpſit, etſi ea Angli ad Eliſabetham detuliſſent, pietate & Catholicæ religionis profeſſione celebris & illuſtris, poſt primas nuptias celebratas cum Franciſco Franciæ Delphino, eo mortuo, in Scotiam reverſa, ad alia vota tranſlivit, matrimonio contracto cum Henrico Stuarto Darlæo juvene ex Regio ſanguine prognato, & religione Catholico, ipſoque per inſidias & dolos necato, invita & mœrens nupſit Comiti Bothuelio. Non eſt hic profecto locus ærumnas referendi, quas infelix Regina factioſorum hominum conſpiratione in Scotia paſſa eſt, vel cum in caſtro Dumbarum, vel cum Edemburgi in domo Tribuni, vel cum in arce lacus Levini ſub arcta cuſtodia detenta eſt: ſatiſque erit commemorare, ipſam, in fugam converſis militibus qui eam ab arce lacus Levini liberatam comitabantur, cum paucis qui cum ea remanſerant, ad Eliſabetham Angliæ Reginam deveniſſe. Comiter primo excepta fuit; ſed ſubinde variarum ſuſpicionum & fictorum criminum ſpecie quæſita, in Angliæ interiora Truburium abducta eſt, & Solopiæ Comiti in arctiorem cuſtodiam tradita. Reſque adeo progreſſa eſt, ut, ſecuta interea celebri conjuratione Antonii Bambectoni adverſus Reginam Eliſabetham, & Maria tanquam ejus participe Hæreticorum inſidiis traducta, ad ipſam quæ mutato carcere detinebatur in caſtro Fadringaxa in Comitatu Horthamtoniæ, quadraginta ſeptem viri ex Conſilio Reginæ Eliſabethæ, & ex Parlamento quod eo tempore Londini habebatur, uti Judices devenerint, qui eam tanquam ream examini ſubjecerunt. Ipſa autem aliquandiu reſpondere detrectans, cum ſe Reginam diceret, & ſoli Deo ſe vitæ ſuæ rationem reddere teneri, tandem reſpondens, accuſationes omnes diluit, ſeque innocentem probavit: quod tamen iniquos judices non abſterruit, qui in eam, tanquam ream convictam, ſententiam iniquiſſimam mortis pronuntiarunt, quæ ſua profecto executione non caruit. Si de hujus Reginæ Martyrio quæſtio inſtitueretur, quæ uſque adhuc inſtituta non eſt, adverſus Martyrium plana eſſet oppoſitio ex ſententia deſumenda, & ex ceteris quæ impie adverſus eam Hæretici debacchati ſunt, & præcipue Georgius Bucchananus in infami libello, cui titulus eſt, *Detectio Mariæ*; quem tamen Camdenus, Scriptor licet heterodoxus, *in annal. Eliſabethæ Anglorum Reginæ* ſtrenue redarguit. At ſi vera mortis cauſa examinetur, cum illa conſtituenda ſit in odio Catholicæ religionis, quæ ipſa ſuperſtite in Anglia perſtitiſſet, ſi invicta perpendatur conſtantia, qua oblatam repulit deferendæ Catholicæ religionis conditionem; ſi admirabile animadvertatur robur, quo mortem ſuſtinuit; ſi attendantur, prout attendi debent, proteſtationes ante obitum & in obitu emiſſæ, ſe ſemper Catholicam vixiſſe, & propter Fidem Catholicam libentiſſime mori; ſi non omittantur, prout omitti non debent, evidentiſſimæ rationes, quibus oſtenditur nedum falſitas criminum Mariæ Reginæ oppoſitorum, ſed etiam iniquam mortis ſententiam, ſpecie tenus calumniis innixam, vere proceſſiſſe ex odio Catholicæ religionis, & ut hæretica dogmata in Angliæ regno immota perſiſterent, nihil fortaſſe deerit ex iis quæ pro vero Martyrio ſunt neceſſaria. Legi poteſt Henricus Spondanus *in annal. ad annum* 1567. *n.* 6. *& 7. ad annum* 1570 *n.* 2. *ad annum* 1587. *n.* 2. *& 3.* cum quo concordant Georgius Conæus *in vita Reginæ Mariæ*, Famianus Strada *de bello Belgico*, Romualdus Scotus *in notis ad libellum de ſupplicio & morte Mariæ Stuartæ*, Antonius Herrera *in lib. de rebus geſtis in Anglia & Scotia, dum viveret Maria*, aliique, qui de eodem argumento ſcripſerunt, duobus voluminibus a Samuele collecti editique Londini anno 1725. quibus omnibus operæ pretium eſſe cenſuimus ſuperaddere epiſtolam, quam Regina imminentis ſibi mortis conſcia ſummo Pontifici Sixto V. ſcripſit, cujus autographum Gallico ſermone compoſitum in archivo caſtri Sancti Angeli aſſervatur, quamque in Latinum ſermonem converſam nec ab ullo alio, quem ſciamus, typis impreſſam in appendicibus exhibemus, ut quæ modo de Maria Regina expoſita ſunt, irrefragabili documento confirmentur.

11. Quæres quarto, utrum de ratione Martyrii ſit, ut Perſecutor ſeu Tyrannus ex odio in Fidem, vel aliquam

quam virtutem, quæ ad Fidem referatur, expreſſis verbis mandet, Dei Servum occidi, an potius ſatis ſit, ut talia verba proferat, quibus incitati ſatellites in necem conſpirent, & Dei Servum occidant. Reſpondetur, hoc poſtremum ſufficere: ſic enim res ſe habuit in Martyrio S. Thomæ Cantuarienſis. Rex quippe Henricus commotus accuſationibus Epiſcoporum contra ipſum Thomam, quem turbatorem regni, perſecutorem Epiſcoporum, omnium bonorum deſtructorem, Regiſque inimicum inclamabant, in ea prorupit verba furore plena, quibus excitati ſatellites mortem Sancto Archiepiſcopo intulerunt, teſte Hereberto in Quadripartita: *Sæpe ſæpius ex ira inflammatus in funeſtam vocem erumpens, omnes quos nutrierat, qui familiaritatis gratia & beneficiorum collatione ſibi obnoxii fuerant, maledixit, quod ipſum de uno Sacerdote non vindicarent, qui ipſum & regnum ſuum ſic turbabat, & ſuis dignitatibus exauthorare & exheredare quærebat.* Aliud deſumi poteſt exemplum a Martyrio Thomæ Prioris Sancti Victoris Pariſienſis, de cujus morte S. Bernardus ſub perſona Stephani Pariſienſis hæc ſcribit ad Innocentium Papam II. uti legi poteſt *in epiſt.* 159. ejuſdem S. Bernardi *vol. 1. oper. Vir Religioſus Prior Sancti Victoris Magiſter Thomas in obſequio charitatis, in itinere quod indixerat pietas, in opere ſancto, in Sanctorum comitatu, in Dominico die, certe in ſinu meo, & inter manus meas crudeliter ab impiis pro juſtitia excerebratus eſt factus obediens uſque ad mortem.* Et quidem *in epiſt.* 158. cum ad ejus notitiam deveniſſet, occiſorem Sedis Apoſtolicæ auxilium implòraſſe, *Fera peſſima, quæ devoravit Joſeph, canum noſtrorum importunitatem non ferens, ad veſtræ dicitur defenſionis auxilium confugiſſe;* excuſationem autem ex eo deſumpſiſſe, quod non ipſe, ſed alii interfecerant, ita ſubdit: *Sed nunquid ergo, inquit, occidi rum? Non utique tu, ſed tui, & propter te. An & per te videat Deus & judicet. Si excuſabilis tu es, cujus dentes arma & ſagittæ, cujus lingua gladius acutus, proinde nec Judæi de Chriſti morte culpandi ſunt, quippe & ipſi manus continuere cauti.*

12. Quæres quinto, an ad Martyrium ſatis ſit, Tyrannum ad inferendam mortem moveri ex odio adverſus Fidem Chriſti, quamvis occaſionem mortis deſumat ex alia re, quæ ad ipſam Chriſti Fidem aut nihil pertineat, aut non niſi ex accidenti pertineat. Affirmando reſpondetur, cum actus non ab occaſione, vel a cauſa impulſiva, ſed a cauſa finali veram ſui ſpeciem deſumat. Celebratur in Martyrologio Romano *ad diem* 16. *Maji* Martyrium S. Abdæ, ſive Audæ Martyris, de quo nempe Theodoretus *l.* 4. *hiſt. Eccl. c.* 39. narrat, ab eo fuiſſe deſtructum *Pyreum*, templum videlicet a Perſis igni conſecratum, vocatum autem ab Iſdegerde Perſarum Rege, & ſuaviter admonitum, ut *Pyreum* deſtructum reædificaret, idque facere recuſantem Martyrio fuiſſe coronatum. Theodoretus porro *Pyrei* deſtructionem improbat: *Hic zelo immoderato impulſus, Pyreum deſtruxit.* Et poſtea: *Ego vero, Pyreum quidem intempeſtive ab Epiſcopo deſtructum fuiſſe fateor*: attamen, cum hujus templi deſtructio fuerit occaſio mortis Abdæ Epiſcopi, cumque Theodoretus ipſe concludat, de ejus vero Martyrio non eſſe dubitandum, non quia templum deſtruxerit, ſed quia juſſus noluit illud reædificare: *Quod vero everſum fanum minime inſtauraverit, ſed mori maluerit, quam id præſtare, id equidem admiror, & coronis dignum judico: Igni enim templum extruere non minus eſſe cenſeo, quam eumdem adorare*; ideoque vera cauſa mortis ab idololatria, quam Tyrannus profitebatur, proindeque ab odio adverſus Fidem Catholicam derivata fuerit; unuſquiſque facili negotio cognoſcere poterit, ſufficere ad Martyrium, ſi Perſecutor ad necem inferendam moveatur ab odio in Fidem, licet occaſio mortis provenerit ex alia re, quæ ratione circumſtantiarum ad Fidem non pertineret. Clarius id ipſum comprobatur ex cauſis BB. Joſaphat Pollocenſis, & Petri de Arbues: licet enim in prima Antonius Cerrus tunc Fidei Promotor ſtrenue oppoſuiſſet, Joſaphat mortem non ab odio in Fidem, ſed ab incluſione in carcere cujuſdam ſchiſmatici Sacerdotis derivatam fuiſſe, in ſecunda autem Petrus Franciſcus de Rubeis pariter Fidei Promotor collectis probationibus oſtendere conatus eſſet, mortem non fuiſſe ex odio in Fidem Petro inflictam, ſed ex eo, quia qui eum occiderunt, contendebant, non eſſe in regnum Aragoniæ inducendum tribunal ſanctiſſimæ Inquiſitionis una cum jure confiſcandi bona delinquentium, & quia duo ex ſicariis odio Servum Dei proſequebantur, quod eorum patrem, & ſororem, quos innocentes reputabant, carceribus Inquiſitionis fecerat mancipari; excipientibus nihilominus Poſtulatoribus, & per invicta argumenta demonſtrantibus, odium in Fidem fuiſſe veram cauſam mortis prædictorum Dei Servorum, atque adeo, quæ a Promotoribus adducta erant, ad mortis occaſionem eſſe referenda; ſacrorum rituum Congregatio cenſuit, conſtare de Martyrio & cauſa Martyrii, & uterque in Beatorum Martyrum numerum juxta alibi dicta relatus eſt. Denique in eccleſia Patrum S. Dominici in civitate Septempedana colitur B. Camilla Gentili, de cujus tamen cultu nullum uſque adhuc judicium prolatum eſt vel a Sede Apoſtolica, vel ab Epiſcopo. Vitam ſcilicet ipſa cum morte commutavit circa annum 1486. ejuſque cum laude meminerunt Michael Piò in libro, cui titulus, *De nobili progenie Patris Sancti Dominici in Italia, fol.* 250. Valerius Cancellotti *in hiſtoria ms. civitatis Septempedanæ*, & Joannes Baptiſta Cancellottus hujus filius, qui nomen dedit Societati Jeſu, *in vita S. Severini Epiſcopi Septempedani fol.* 223. & *in vita Ven. Dei Servæ Franciſcæ d'Aiſerone fol.* 39. Fertur autem Beata hæc Camilla fuiſſe a proprio viro interempta, cum adverſus ejus præceptum ſermonem habuiſſet cum Brandina Graſſi ſua genitrice. Hinc, cum a me petitum fuerit, quomodo conficiendus eſſet proceſſus ſuper ejus cultu immemorabili, ipſe, quas potui & ſcivi, opportunas notitias præbui. Cum vero petitum ſubinde eſſet, an ea titulo Martyris decorari poſſet, quod, contemptis mariti minis, voluerit juxta Domini præceptum matrem honorare, caute tum dixi eſſe procedendum: cum etenim maritus Pierozzum Graſſum Brandinæ conſanguineum occidiſſet, & implacabili odio proſequens familiam Graſſam uxori idcirco prohibuiſſet, ne cum Matre loqueretur; inferri quidem poſſe videbatur, Camillam ſine ſua culpa fuiſſe interemptam, ſed de ejus Martyrio maximopere poterat dubitari, cum mors nullo modo ei inflicta fuiſſe videatur ex odio in Fidem.

CAPUT DECIMUMQUARTUM.

De modo, quo probari poteſt, Perſecutorem ſeu Tyrannum ex odio in Fidem motum fuiſſe ad mortem Martyri infligendam.

1.

STENSUM fuit in capite antecedenti, neceſſe eſſe ad Martyrium, ut mors a Tyranno infligatur ex odio in Fidem: nunc autem operæ pretium eſſe videtur ea exponere, quæ apta ſunt ad id comprobandum.

2. Itaque id primo demonſtrari poteſt ex ſententia Perſecutoris ſeu Tyranni, ſi mortem publica auctoritate decreverit. Præſto ſunt Acta S. Juſtini *apud Ruinart. pag.* 50. *n.* 5. in quibus Præfectus talem ſententiam pronuntiavit: *Qui Diis ſacrificare, & Imperatoris edicto parere noluerunt, flagello cæſi ad capitalem pœnam abducantur, quemadmodum leges præcipiunt;* Acta S. Symphoriani Martyris *apud Ruinart. pag.* 71. *n.* 6. in quibus Judex furore ſuccenſus ſic inquit: *Symphorianus publici criminis reus, qui Diis noſtris ſacrificare detrectans, majeſtatis ſacrilegium perpetravit, ſacris etiam altaribus irrogavit injurias, gladio ultore feriatur, ut, dum criminis funeſta reſecantur, Deorum pariter & legum vindicetur injuria;* Acta Proconſularia Martyrum Scillitanorum *apud Ruinart. pag.* 75. *n.* 5. in quibus Proconſul ſic loquitur: *Speratum, Narzalem, Cittinum, Veturium, Felicem, Acyllinum, Latantium, Januariam, Generoſam, Veſtinam, Donatam, & Secundam, Chriſtianos ſe eſſe, confitentes, & Imperatori honorem & dignitatem dare recuſantes capite truncari, præcipio;* Acta S. Maximi Martyris *apud Ruinart. pag.* 133. *n.* 2. in quibus ſic legitur: *Tunc Proconſul dedit in eum ſententiam dicens: Eum, qui ſacris legibus aſſenſum noluit accommodare, ut magnæ Deæ Dianæ ſacrificaret, ad metum reliquorum Chriſtianorum obrui lapidibus, præcepit divina clementia:* Acta SS. Luciani & Marciani *apud Ruinart. pag.* 143. *num.* 7. in quibus Sabinus Proconſul dedit adverſus eos ſententiam dicens: *Quoniam Lucianus & Marcianus tranſgreſſores divinarum noſtrarum legum, qui ſe ad Chriſtianam vaniſſimam legem tranſtulerunt, hortati a nobis atque conventi, ut adimplen-*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

plentes invictissimorum Principum præcepta sacrificarent, & salvarentur, & contemnentes audire noluerunt, flammis exuri, præcipio; Acta Proconsularia S. Cypriani *apud Ruinart. pag.* 186. *n.* 4. in quibus Galerius Maximus sententiam protulit his verbis: *Diu sacrilega mente vixisti, & plurimos nefariæ tibi conspirationis homines aggregasti, & inimicum te Diis Romanis & sacris legibus constituisti, nec te pii & sacratissimi Principes Valerianus & Gallienus Augusti, & Valerianus nobilissimus Cæsar ad sectam cæremoniarum suarum revocare potuerunt: & ideo, cum sis nequissimorum criminum auctor & signifer deprehensus, eris ipse documento his, quos scelere tuo tecum aggregasti. Sanguine tuo sanctietur disciplina*: Quibus dictis, decretum ex tabella recitavit: *Thascium Cyprianum gladio animadverti, placet: Cyprianus* autem *Episcopus dixit*: *Deo gratias*; Acta Passionis S. Petri Balsami, quæ ita habent *pag.* 442. *n.* 2. *ibid. Tunc Præses dictavit adversus eum Sententiam dicens: Petrum admodum contemnentem invictissimorum Principum jussa propter Legem Dei sui Crucifixi sententiam subire crucis, præcipio*; Acta denique S. Euplii Diaconi & Martyris, in quibus legitur *pag.* 362. *n.* 3. *ibid. Calvisianus intra velum interius ingrediens sententiam dictavit, & foras egressus, afferens tabellam, legit: Euplium Christianum edicta Principum contemnentem, Deos blasphemantem, nec resipiscentem, gladio animadverti jubeo. Ducite eum. Tunc appensum est ad collum ejus Evangelium, cum quo apprehensus fuerat, proclamante hæc præcone, Euplius Christianus inimicus Deorum & Imperatorum.* Porro sententiæ a Judice prolatæ adversus S. Restitutam Virginem & Martyrem extat exemplum in Actis ejusdem, quæ ex duplici manuscripto Caracciolus edidit, & Jacobus Castellius notis illustravit, ac typis edidit Neapoli anno 1742. *pag.* 28. ubi etiam *pag.* 162. *& seq. in notis* morem illustrat tituli, qui circumferebatur cum noxio, in quo breviter capita criminum continebantur, ut clarius populo causa, propter quam damnatus erat, innotesceret.

3. Secundo ex ipsa disceptatione demonstratur habita inter Tyrannum, & Martyrem in Actis descripta, ex qua clare desumitur, mortem fuisse a Tyranno inflictam Martyri propter odium in Fidem Christianam, utpote cultui ex. gr. idolorum adversam. Præsto sunt Acta Passionis SS. Pionii & Sociorum Martyrum, in quibus hæc habentur *apud Ruinart. pag.* 126. *num.* 19. *Igitur post paucos dies Smyrnam Proconsul, ut mos erat, rediit, oblatumque Pionium sic cæpit audire: Quis vocaris? Respondit Pionius: Pionius. Rursum Proconsul: Sacrifica. Ille respondit: Minime. Rursus Proconsul: Cujus Sectæ es? Pionius respondit: Catholicæ &c. Rursum Proconsul: Sacrifica ergo. Ille respondit: Ego Deum vivum adorare didici. Tum Proconsul: Omnes Deos colimus, & Cælum, & eos, qui in eodem sunt. Quid autem æra aspicis? Sacrifica. Ille respondit: Non aspicio æra, sed Deum, qui æra fecit. Rursus Proconsul: Dic, quis fecit? Ille respondit: Non licet prodi. Rursus Proconsul: Necesse est, te Jovem dicere, qui in cælo est, cum quo Dii, Deæque omnes sunt. Ergo sacrifica illi, qui est Deorum omnium, Cælique Regnator.* Et n. 20. *Post hanc B. Martyris fixam firmamque sententiam, Proconsul, diu babitis cum Consiliatore sermonibus, rursus ad Pionium verba convertit: Perstas in proposito, & pœnitentiam nec sero testaris? Respondit ille: Minime. Rursus Proconsul: Habes liberam potestatem; quid te facere expediat, majore consilio, & longa deliberatione metire. Ille respondit: Minime. Tunc Proconsul: Quoniam festinas ad mortem, vivus passurus incendium es; & recitari jussit ex Tabula: Pionium sacrilegæ Virum mentis, qui, se Christianum esse, confessus est, ultricibus flammis jubemus incendi, ut & hominibus metum faciat, & Diis tribuat ultionem.* Præsto etiam sunt, ut multa alia omittantur, Acta SS. Martyrum Fructuosi Episcopi, Augurii que, & Eulogii Diaconorum, in quibus eorum Passio sic describitur: *apud Ruinart. pag.* 191. *n.* 2. *Æmilianus Præses dixit: Fructuosum Episcopum, Augurium, & Eulogium intromittite. Ex officio dictum est. Adstant. Æmilianus Præses Fructuoso Episcopo dixit: Audisti, quid Imperatores præceperunt? Fructuosus Episcopus dixit: Nescio; quid præceperunt? Ego vero Christianus sum. Æmilianus Præses dixit: Præceperunt, Deos coli. Fructuosus Episcopus dixit: Ego unum Deum colo, qui fecit cælum, & terram, mare, & omnia quæ in eo sunt &c. Æmilianus Præses Augurio Diacono dixit: Noli verbis Fructuosi auscultare. Augurius Diaconus dixit: Ego Deum omnipotentem colo. Æmilianus Præses Eulogio Diacono dixit: Numquid & ne Fructuosum colis? Eulogius Diaconus dixit: Ego Fructuosum non colo, sed ipsum colo, quem & Fructuosus. Æmilianus Præses Fructuoso Episcopo dixit: Episcopus es? Fructuosus Episcopus dixit: Sum. Æmilianus dixit: Fuisti; & jussit, eos sua sententia vivos ardere.* Sæculo III. illustre fuit Martyrium S. Mercurii. Ejus Acta Auctorem habent S. Simeonem Logothetam, & Laurentium Surium interpretem *ad diem* 25. *Nov. t.* 6. Prædictus Simeon florebat sæculo X. Alia Acta Passionis S. Mercurii scripta fuerunt ab Archisio, qui Beneventi morabatur sæculo VIII. Et hæc postrema Acta edita fuerunt, & notis illustrata a Victorio Giovardi, & typis Romanis impressa anno 1730. in eis autem *pag.* 25. ita legitur: *Aut sacrifica Diis* (verba sunt Tyranni) *quia ad hoc adduci te præcepi; aut, si non feceris, acerrimis mortium generibus excruciatus, biot banatus* (quæ vox significat morientem non morte naturali, sed violenta) *abibis in æternum.* Ad hæc autem B. Mercurius respondit: *Ego in hoc veni, non ut vincar, sed ut vincam, & coronam victoriæ percipiam a Domino meo Jesu Christo, qui me fecit una tecum dimicare.* Et concordant hujus ejusdem Martyris Acta carmine descripta a Landulpho Archiepiscopo Beneventano, Scriptore sæculi XII. quæ etiam dictus Giovardus edidit, & notis quoque illustravit.

4. Tertio ex beneficiis seu muneribus Martyri a Tyranno ante mortem oblatis, si a proposito resiliret. Passio magni Martyris Theodori exposita a S. Gregorio Nyssæno *t.* 2. *oper.* in sua oratione rei præsenti maximopere favet. Cum enim Martyr imperterritus, minis non cessisset Tyranni: *Et scito* (verba sunt S. Gregorii *pag.* 1015.) *inquiunt, scito, quod, si consilium nostrum obedienter admittere volueris, protinus te ex obscuro nobilem, ex humili despectoque & inglorio honoratum efficiemus, ac tibi Pontificatus dignitatem promittimus.* In Passione quoque S. Quirini, de qua infra (*apud Ruinart. p.* 483. *n.* 2.) Maximus Præses inquit: *Eris Sacerdos magno Deo Jovi.* Rursus S. Basilius Magnus in oratione de S. Gordio Martyre *t.* 2. *op. p.* 146. *n.* 5. artes Præsidis narrat, quibus utebatur ut eum a vera religione removeret: *Cum autem non possent eum terroribus expugnare, resque fieri non posset, mutato consilio blanditiis aggrediebantur. Tale est enim artificium Diaboli, timidum perterrefacit, fortem extollit. Ejusmodi erant tunc quoque malefici Præsidis versutiæ. Nam posteaquam vidit eum minis nihil cedere, dolis ipsum atque illecebris circumvenire conatur. Pollicebatur munera, alia dabat, alia ab Imperatore tribuenda esse promittebat, locum in militia illustrem, largitionem pecuniarum, quidquid velit.* Idem S. Basilius in homil. de SS. Quadraginta Martyribus *t. cit. p.* 151. *n.* 4. Tyrannum repræsentat sic eos ad Fidem deserendam hortantem: *Juventutem vestram ne prodatis, neve cum morte intempestiva hujus vitæ jucunditatem commutetis. Nam ab re fuerit eos, qui in bellis fortiter agere consueverunt, maleficorum morte interire.* Deinde pergit Basilius: *Ad hæc pollicebatur pecunias. Rursus dabat honores ab Imperatore, dignitatumque distributiones, atque sexcentis ipsos versutiis expugnare nitebatur.* In Actis demum SS. Martyrum Claudii & Asterii Lysias Præses inquit *pag.* 234. *n.* 1. *Domini nostri Imperatores jusserunt, Christianos vos sacrificare Diis, contradicentes puniri; cedentibus autem, honores & munera polliceri.* Claudius autem sic subdidit: *Munera eorum temporalia sunt; confessio vero Christi æterna est salus. Tunc Lysias Præses, in equuleo eum suspendi jussit.*

5. Quarto ex impunitate, seu liberatione Martyri a Tyranno oblata in eo rerum eventu, in quo a Fide Christi recederet. Præsto sunt Acta SS. Epipodii & Alexandri *pag.* 66. *num.* 8. ubi, interempto Epipodio Martyre, Persecutor recenti adhuc cruore respersus, Beatique Alexandri sanguinem sitiens, hunc *receptum ex carcere, comperendinato examine, die interposito furori suo præcepit offerri, ut ejus suppliciis non solum rabiem suam, verum etiam insaniam commoti & sævientis populi temperaret. Quem tamen etiamnunc hac percunctatione tentavit. Adhuc in potestate tua est, ut evadas Prædecessorum exempla, videasque quæ teneas: ita enim persecuti Christicolas fumus, ut pæne te solum arbitrer resedisse. Nam præter alias cæsorum catervas, etiam stultitiæ tuæ collega succubuit; atque ideo tibi consulens, immortales Deos thuris accensione venerare.* Præsto sunt Acta Passionis S. Quirini Episcopi & Martyris, in quibus Amantius Præses sic eum alloquitur *pag.* 439. *num.* 4. *Ætatem tuam dolemus maculare verberibus; tamen sensum tuum optamus emendari sermonibus, & præmio promissæ vitæ corrigere, ut reliquo senectutis tuæ tempore juxta legum Imperialium sanctionem Diis serviens perfuaris.* Quirinus vero ita respondet: *Quid de ætate dubitas, quam Fides inviolata reddere potest omnibus suppliciis for-*

tio-

riorem? Nec tormentis frangitur mea confessio, nec vitæ præsentis delectatione corrigitur, nec timore mortis, quamvis acerbæ, mentis meæ soliditas perturbatur. Præsto sunt Acta Martyrii S. Nicephori, ex quibus habetur, Sapricio a Præside demandatum fuisse, ut vel Diis sacrificaret, vel mortem subiret, & Sapricium quidem imminente morte perterritum sacrificasse, & temporalem mortem evasisse *pag.* 211. *num.* 6. *Tunc dicunt lictores Sapricio: Flecte genua tua, ut caput tibi amputetur. Dicit autem eis Sapricius: Quare? Dicunt ei lictores: Quoniam noluisti Diis sacrificare, sed contempsisti edictum Imperatoris propter hominem qui dicitur Christus. Hæc cum audisset miser Sapricius, respondit lictoribus dicens: Nolite me ferire: facio enim, quæ jusserunt Imperatores, & Diis sacrifico.* Post hæc autem S. Nicephorus lictoribus dixit *num.* 8. se Christianum esse, & proinde Martyrii palma fuit decoratus. *Unus autem ex lictoribus currens renuntiavit Præsidi dicens: Sapricius quidem pollicetur, se Diis sacrificaturum. Et vero illic quidam alius, qui vult mori propter eum qui dicitur Christus, clamans & dicens libere, Christianus sum, & Diis vestris non sacrifico, nec obedio edictis Imperatorum. Postquam hæc audiit Præses, in eum tulit sententiam dicens; Si non sacrificat Diis immortalibus, prout jusserunt Imperatores, jubeo eum mori gladio. Tunc accipientes Sanctum Nicephorum eum capite truncarunt, ut Præses jusserat.* Præsto sunt Acta SS. Victoris, Alexandri, Feliciani, atque Longini Martyrum, quibus sic sermo fit de Passione S. Victoris *pag.* 259. *num.* 10. *Cumque peroraſſet Martyr, impiissimi Præsides rationum pondere oppressi, Adhuc, inquiunt, Victor, philosophari non desinis? Unum tibi elige, aut placare Deos, aut cum summa infelicitate deperire. Si sic, inquit, proponitis, quod docuimus verbis, exemplo firmandum est. Deos sperno, fateor Christum. Quæcumque potestis, date supplicia, cumulate tormenta.* Memoratu denique dignum est multorum millium Martyrum exemplum relatum apud Nicephorum *histor. lib.* 7. *cap.* 6. quorum commemoratio habetur in Martyrologio Romano *ad diem* 25. *Decembr. Nicomediæ Passio multorum millium Martyrum, qui cum in Christi natali ad dominicum convenissent, Diocletianus Imperator januas ecclesiæ claudi jussit, & ignem circumcirca parari, tripodemque cum thure præ foribus poni, ac præconem magna voce clamare, ut qui incendium vellent effugere, foras exirent & Jovi thus adolerent: cumque omnes una voce respondissent, pro Christo se libentius mori, incenso igne consumpsi eo die nasci meruerunt in cælis, quo Christus in terris pro salute mundi nasci dignatus est.* Hic autem in transitu adnotare fas sit, juxta Romanas leges pœnitentiam non excusare delictum, & præcipue reo jam constituto ad tribunal Judicis; uti habetur *in l. Qui ea mente* 65. *ff. de furtis, & in l.* 3. *C. de Apostatis.* Ad summum sera hæc pœnitentia prodesse poterat, & forsitan hodie etiam potest pro pœna temperanda, teste Tiraquell. *de pœnis temperandis caus.* 28. *n.* 4. *tom.* 5. Tanta autem erat multitudo eorum, qui Christo nomen dederant, ut existimatum fuerit esse necessarium, ut Christiani etsi coram Judice constitutis venia daretur, si a fide Christi recederent: unde Plinius *lib.* 10. *epist.* 97. *in fin.* Trajano suadet, ut venia multitudini detur, si a Christo recedat: *Ex quo facile est opinari, quæ turba hominum emendari possit, si fiat pœnitentiæ locus.* Cui Trajanus respondit: *Quamvis suspectus in præteritum fuerit, veniam ex pœnitentia impetret.* Legi potest Jacobus Castellius in suis adnotationibus ad Acta S. Restitutæ Neapoli impressis anno 1742. *pag.* 102. Et, si fas est veteribus recentiora admiscere, prodesse posse videtur exemplum Thomæ Mori Martyris, licet adhuc non vindicati. Editum fuerat a Senatu Anglicano decretum, quod Thomas approbare non poterat, de Rege videlicet capite Ecclesiæ Anglicanæ; & ex hoc, & aliis ipsi oppositis Judex inferebat, eum decreto regni hostiliter adversari, Regis potestatem abnegare, læsæ majestatis reum esse. Cancellarius qui Moro successerat, & Northfolciæ Dux eum compellarunt, promittentes veniam a Rege, si, ut ipsi ajebant, voluisset resipiscere, & animi pertinaciam deponere. Morus autem ad hæc reposuit: *Amplissimi viri, magnas quidem ex animo huic humanitati vestræ gratias ago; Deum tamen omnipotentem cuius ore, ut in hac orthodoxa, qua sum, sententia ita me confirmet, ut usque ad mortem in ea perseverem:* uti habetur in ejus vita *tom.* 4. *part.* 2. *oper.* Thomæ Stapletoni *pag.* 1046. *cap.* 18.

6. Quinto, probationem mortis ex odio in Fidem illatæ firmam & luculentam esse, dicendum est, si ex Actis Martyrii concludenter, ut ajunt, ostendatur, inflictam fuisse Dei servo, eo quia Christianus erat; vel quia noluit aliquid facere, quod recessum a Fide Christiana significaret, aut aliquam rem a Fide Christiana vetitam, aut quæ ratione circumstantiarum stare non posset cum præceptis Christianæ religionis, aut religioni Christianæ detrimentum afferret; vel quia aliquid fecit cum religione Christiana concors, quod injustis Tyrannorum legibus vetitum fuerat. Exemplum eorum, quibus mors inflicta fuit, eo quia Christiani erant, refertur ab Eusebio *histor. Eccles. lib.* 4. *cap.* 17. *pag.* 177. in qua sic describitur Martyrium SS. Ptolemæi, Lucii, & alius Anonymi: *Centurioni cuidam amico suo persuasit* (sermo est de Martyrum accusatore) *ut Ptolemæum comprehenderet: cumque in vincula conjiciens hoc unum interrogaret, esset ne Christianus; cumque Ptolemæus, utpote amantissimus veri, & ab omni fraude ac mendacio alienus, Christianum se confessus esset, eum Centurio custodiæ mancipavit, diuque in carcere afflixit. Oblatus tandem Urbicio Judici Ptolemæus id unum similiter interrogatus est, utrum esset Christianus. Ille vero, qui, per Christi doctrinam cuncta se bona consecutum esse, intelligeret, illam cælestis ac Divinæ virtutis institutionem iterum confessus est .... Cum vero Urbicius, Ptolemæum ad supplicium duci, jussisset, Lucius quidam, qui & ipse Christianus erat, adeo injustam audiens sententiam sic Urbicium allocutus est: Quid causæ est, inquit, ut hominem neque adulterii, neque stupri convictum, nec homicidam, nec furem, nec raptorem, nec ullius denique sceleris reum, nominis duntaxat Christiani vocabulum confitentem condemnaveris? Hujusmodi forma judicii non convenit temporibus Imperatoris Pii, nec Philosophi Cæsaris filii, nec Senatui Romano. Tum Urbicius nullo alio responso hominem dignatus, sic eum alloquitur: Tu quoque inquit, Christianus esse mihi videris. Cumque Lucius, ita esse, respondisset, jussus est itidem ad supplicium duci; statimque, magnam se gratiam Urbicio debere, professus est, quippe qui hujusmodi malis Dominis liberatus, ut ajebat, ad optimum Patrem Regemque esset migraturus. Sed & tertius quidam cum accessisset, eodem supplicio condemnatus est.* Conferunt etiam ea quæ habentur apud Sozomenum de Martyrio S. Simeonis Episcopi & aliorum plurimorum Sanctorum Martyrum in Persida *lib.* 2. *hist. Eccles. c.* 9. *& seqq. pag.* 57. Cum etenim senex quidam Eunuchus nomine Usthazanes, qui fuerat nutritor Regis Saporis, & Præpositus domus Regiæ, solem adorasset, licet esset Christianus, deinde pœnitens facti errorem publice retractasset, Sapor ira succensus caput illi præcepit amputari. *Qui cum ad id supplicium duceretur a Speculatoribus, rogavit eos, ut paululum expectarent, quasi quidpiam Regi indicaturus esset. Vocatoque ad se Eunucho quodam fidelissimo mandat, ut ista Sapori nuntiaret. Quanta semper benevolentia ab incunte ætate ad hoc usque tempus erga familiam tuam, o Rex, affectus fuerim, dum parenti tuo, ac tibi, qua par erat cura ac diligentia ministrarem, nullis mihi testibus opus esse arbitror, apud te præsertim, qui rem explorate nosti. Pro omnibus igitur officiis, quæ vobis grata ac jucunda aliquando præstiti, hanc mihi mercedem redde, ut ignaris non videar tanquam infidelis erga regnum tuum, aut tanquam in maleficio aliquo deprehensus, subire supplicium. Utque id palam fiat, præco clamans significet universis Usthazanem capite truncari nullius quidem flagitii reum in palatio compertum unquam, sed Christianum, & qui a Rege induci non potuerit, ut Deum suum negaret.* Et Eunuchus quidem ista nuntiavit, & Sapor, juxta petitionem Usthazanis præconem proclamare, jussit.

7. Exemplum aliorum, quibus mors inflicta fuit, eo quia noluerunt aliquid facere, quod significaret recessum a Fide Christiana, constitui potest in his qui a Tyranno morte affecti sunt, quia noluerunt Diis immolare, uti supra dictum est. In qua pariter classe recensendi videntur illi, quos Tyranni ad morte condemnarunt, eo quia vesci noluerunt cibis qui fuerant Diis immolati, inter quos præcipue enituerunt Agatho, Agape, Chionia, Irene, Cassia, Philippa, & Eutychia. In Actis siquidem Passionis earum Scriba sic locutus est *pag.* 348. *n.* 3. *Scito, mi Domine* (alloquebatur Dulcetium Præsidem) *Agathonem, Agapem, Chioniam, Irenem, Cassiam, Philippam, & Eutychiam nolle his vesci, quæ Diis sunt immolata. Eas igitur ad tuam Amplitudinem adducendas esse, curavi.* Etenim quadruplicis generis erant idolothyta: primum quidem, cum Ethnici mensis appositi, priusquam de cibo gustarent, aliquam partem de pane vel extis projiciebant in ignem, & vinum igni infersum Jovi libabant, juxta illud Virgilii Eneid. 4. v. 206.

Jupiter omnipotens, cui nunc Maurusia pictis
Gens epulata toris Lenæum libat honorem.

Secun-

Secundum erat, cum animal mensæ destinatum prius idolo maclabatur, idque vel verbis, & invocando nomen idoli vel factis, animal scilicet in apertis campis jugulando, ut Dæmones, qui præsse ruribus censebantur, sparso sanguine, quem idcirco nullo cooperiebant pulvere, vescerentur. Tertium erat, cum de animali mactato portio aliqua numini dabatur, tum residuæ partes in cibum Sacerdotum, vel offerentium cedebant, juxta illud Ovidii 12. Met. v. 154.

Sacra tulere suam: pars est data cetera mensis.

Quartum constituebatur in his quæ Gentium religio Dæmonibus reservabat, non ritu quidem speciali, sed generali decreto & opinione, ut erat sanguis & suffocatum, quæ Dæmonibus communi fide & assensu addicebantur. Cum autem hæc omnia Christianis prohibita fuissent in Apostolicis decretis Concilii Hierosolymitani, quippe quæ essent signa & irritamenta idololatriæ, & abstinere conveniens esset ab omnibus his quæ falsæ religionis professionem redolebant, juxta illud Apostoli 1. *Cor.* 10. *v.* 20. *Nolo autem vos socios fieri Dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum; non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ Dæmoniorum*; non solum prædicti, sed alii quoque Martyrium ex eadem causa subierunt. Quare apud S. Joannem Chrysostomum *homil. in S. Lucianum tom.* 2. *oper. pag.* 524. Martyrium extollitur S. Luciani Presbyteri Antiocheni, qui fami a Tyranno expositus, & post longam inediam ad mensam invitatus idolothytis refertam comedere recusavit; & in epistola Ecclesiæ Gothicæ Sanctus quidam Presbyter, & Sanctus Sabas cibos idolis immolatos ab Athalarico Tyranno sibi missos ad comedendum constantissime respuerunt.

8. Quod autem attinet ad exemplum illorum, quibus mors illata est, quia aliquid facere noluerunt a Fide Christiana vetitum, celeberrimum est Martyrium S. Polycarpi Episcopi relatum in epistola Ecclesiæ Smyrnensis, *apud Ruinart. pag.* 29. *num.* 9. In ea enim Tyrannus ait: *Debes jurare per Cæsarem, Cæsarisque fortunam &c. Tunc Polycarpus ore semiclusо, & quasi non suo, sed alieno sermone loqueretur, clausis pæne faucibus, populum qui in arena erat respexit universum, impium vel profanum, tractoque ex intimo corde suspirio, majestatem cæli intuens ait: Tolle impios. Et cum assiduus præceptor assisteret, enuntians: Jura fortunam Cæsaris, & posteris relaxari &c. ait: Quid me cogis jurare per Cæsarem? Aut professionem meam fortasse non nosti? Palam me Christianum dico, & quo magis trascris, ego gaudeo. Tu si vis Legis hujus scire rationem, diem da a quo incipies audire vel discere.* Sciendum quippe est, non licuisse Christianis jurare per fortunam, aut genium Cæsaris, quod hæc a Gentilibus pro Diis haberentur, quamvis per Cæsaris salutem eis jurare permissum esset, ut ait Tertullianus *apolog. cap.* 32. *pag.* 63. Quocirca in Martyrio S. Potamianæ Virginis Alexandrinæ in historia Palladii ad Lausium *apud Ruinart. in Act. Martyr. pag.* 103. *num.* 2. refertur, eam sic allocutam fuisse Tyrannum: *Per caput Imperatoris, quem tu times, si statuisti sic me supplicio afficere, ne jusseris me exui.* Et in Actis SS. Marciani & Nicandri Martyrum *pag.* 486. *num.* 3. postquam Præses dixit: *Ecce pro desiderio vestro morti trademini.* Marcianus inquit: *Per salutem tibi petimus Imperatorum, ut nos citius mittas; nec enim supplicionum formidine id te, ut facias, adjuramus, sed ut cito nostro desiderio potiamur.* Illi quoque, qui ad mortem a Tyranno damnati sunt, eo quia, cum essent Christiani & Exceptoris officio fungerentur, officium id deseruerunt, ne sententias capitales scriberent quæ a Persecutoribus adversus reliquos Christianos proferebantur, ad hanc classem referri possunt: inter quos recensetur S. Cassianus Martyr Tingitanus, in cujus Actis *pag.* 267. habetur, graphium & codicem in terram projecisse, cum Aurelium Auricolanum audivit sententiam mortis proferentem adversus S. Martyrem Marcellum. Quare nedum in Martyrologio Usuardi, & Galesinii, sed etiam in Martyrologio Romano sequens de eo profertur *ad diem* 3. *Decembris* elogium: *Tingi in Mauritania Passio Sancti Cassiani Martyris, qui Exceptoris diu gerens officium, tandem cælitus inspiratus, execrabile duxit, Christianorum neci deservire; unde renuntians eidem officio, sub Christiana confessione triumphum meruit obtinere Martyrii.* Repeti etiam hic posset exemplum S. Genesii de quo *lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4.

9. Exemplum pariter eorum quibus mors a Tyranno illata est, eo quia aliquid facere noluerunt, quod ratione circumstantiarum stare non poterat cum præceptis Christianæ religionis, colligi potest ex Actis Martyrii S. Maximiliani *pag.* 263. *num.* 1. qui morti damnatus est, quoniam noluit militem agere: *Mihi non licet militare, quia Christianus sum.* Maximilianus quippe militiam non respuit, quasi per se mala esset; cum inter SS. Martyres multi, qui sub Imperatoribus ethnicis militabant, relati sunt; Quadraginta videlicet Martyres a S. Basilio Magno *in homilia supra citata* memorati; Arcadius, cujus obitus describitur in libro *de agonibus Martyrum*; Bonosus & Maximianus, quorum memoria celebratur in Martyrologiis Usuardi, Galesinii, & Baronii, & alii plures; sed ob occasiones peccandi, quas ipsi militantes sub Imperatoribus ethnicis frequenter experiebantur. Quocirca in Actis S. Marcelli Centurionis & Martyris *pag.* 265. *n.* 1. sic legitur: *In civitate Tingitana, procurante Fortunato Præside, advenit natalis dies Imperatoris. Ibi cum omnes in conviviis epularentur atque sacrificarent, Marcellus quidam ex Centurionibus legionis Trajanæ profana reputans illa convivia, rejecto etiam cingulo militari coram signis legionis, quæ tunc aderant, clara voce testatus est dicens: Jesu Christo Regi æterno milito. Abjecit quoque vitem & arma, & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus vestris desisto, & Deos vestros ligneos & lapideos adorare contemno, quæ sunt idola surda & muta. Si talis est conditio militantium, ut Diis & Imperatoribus Sacra facere compellantur, ecce projicio vitem & cingulum, renuntio signis, & militare recuso.* Legi potest dissertatio Patris Lupi *de antiqua disciplina Christianæ militiæ pag.* 251. *& seqq. tom.* 1. ubi congesta undique eruditione ostendit, Christianis licuisse militem agere etiam sub Principe ethnico; debuisse autem militiam deserere, & cingulum militare abjicere, si sacrilega Principis jussa evadere non potuissent.

10. Quod postea spectat ad mortem Martyri inflictam, eo quia aliquid facere noluit, quod Christianæ religioni detrimentum afferret, reminisci opus est, bellum sacris Codicibus indictum fuisse ab hostibus Christianæ religionis, cum animadvertissent Divinarum Scripturarum lectiones plurimum valere ad confirmandos Fidelium animos in suo proposito; mandatumque propterea fuisse, ut ubique terrarum flammis absumerentur. Edictum hoc per omnes Imperii Romani provincias promulgatum multos Ecclesiæ Martyres peperit; sed præcipue in Africa, ubi complures hac occasione mortem pertulere. Idem edictum pervenit ad civitatem Tubzocensem, cui Felix Episcopus præerat; cumque ipse sacros Libros tradere constanter renuisset, ad diversa tribunalia etiam trans mare ductus, die tandem 30. Augusti apud Venusium Apuliæ urbem gladio percussus Martyrium complevit, atque adeo in Actis Passionis ipsius Persecutor sic eum alloquitur *pag.* 313. *num.* 2. *Felix Episcope, da libros, vel membranas, quascumque habes. Felix Episcopus dixit: Habeo, sed non do. Magnilianus Curator dixit: Prius est, quod Imperatores jusserunt, quam quod tu loqueris. Da libros, ut possint igne aduri. Felix Episcopus dixit: Melius est, me igne aduri, quam Scripturas Deificas; quia bonum est obedire Deo magis, quam hominibus. Magnilianus Curator dixit: Prius est, quod Imperatores jusserunt, quam id quod tu loqueris. Felix Episcopus dixit: Prius est præceptum Domini, quam hominum.* Consimilia habentur in Martyrio Vincentii Archidiaconi, quod a vetere Poeta Prudentio *peristeph. hymno* 2. *v.* 177. describitur, in quo Dacianus Præses his verbis sanctum Martyrem compellat:

Si tanta callum pectoris
Prædurat obstinatio,
Pulvinar ut nostrum manu
Abomineris tangere,
Saltem latentes paginas,
Librosque opertos detege,
Quo Secta pravum seminans
Justis cremetur ignibus.

Martyr autem ita respondet:

Quem tu, maligne, mysticis
Minaris ignem litteris,
Flagrabis ipse hoc justius;
Rhomphæa nam cælestium
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem
Linguam perurens fulmine.

11. Concordant Acta Saturnini Presbyteri & Sociorum, quæ primum quidem ex sinceriſſimis Proconsularibus Actis sumpta in Ecclesia legebantur, deinde, cum sæculo IV. interpolata fuissent, beneficio vetustissimorum manuscriptorum codicum emendata fuerunt a Balutio, & publici juris facta *tom.* 2. *miscellan. Pagina*

quippe 57. *n.* 2. in eis sic legitur: *Temporibus namque Diocletiani & Maximiani bellum Diabolus Christianis indixit isto modo, ut sacrosancta Domini Testamenta Scripturasque Divinas ad exurendum peteret &c. Sed non tulit exercitus Domini Dei inimane præceptum, sacrilegamque jussionem perhorruit, & mox Fidei arma corripuit, descendit in prælium non tam contra homines, quam contra Diabolum pugnaturus.*

12. Demum exemplum eorum, quibus Tyranni mortem intulerunt, eo quia aliquid fecerant cum religione Christiana concors, quod injustis eorum legibus veritum fuerat, habemus ex Actis SS. Saturnini, Dativi, & aliorum plurimorum Martyrum in Africa jam supra commemoratorum. In his enim SS. Martyres judicio postulati, quod sacram *Synaxim* contra Imperatoris præceptum egissent, sic Proconsuli respondérunt. Proconsul nempe Felicem interrogavit *pag.* 343. *n.* 12. *& segq. Si in collecta* fuisset. Felix autem respondit: *Quasi Christianus sine dominico esse possit, aut dominicum sine Christiano celebrari? An nescis, Satanas, in dominico Christianum, & in Christiano dominicum constitutum?* Et post alia: *Ego devota mente celebravi dominicum, collectam cum Fratribus feci, quia Christianus sum.* Cumque deinde Proconsul a Saturnino quæsiviſſet, an interfuisset, *Tu, Saturnine, interfuisti?* Saturninus respondit: *Christianus sum.* Proconsul inquit: *Non a te quæro hoc, sed utrum egeris dominicum.* Cui respondit Saturninus: *Egi dominicum, quia Salvator est Christus.* Dominicum quippe sacra mysteria designabat, juxta illud S. Cypriani *in epist. 63. ad Cæcilium col.* 231. *Numquid ergo dominicum post cœnam celebrare debemus?* hoc est, numquid Divinum Sacrificium celebrare post cœnam debemus? quemadmodum scite explicat Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 25. *Decembris*.

13. Hactenus relata desumpta sunt ex Actis sinceris Martyrum a Ruinartio collectis, eaque maximopere prodesse possunt in examine causarum, quæ in sacrorum rituum Congregatione pertractantur, & signanter, quando proponitur dubium de Martyrio, & causa Martyrii. In causa Viginti sex Martyrum Japonensium Ord. B. Francisci Fratrum Discalceatorum, ut ostenderetur, mortem fuisse Dei Servis ab Imperatore Japoniæ inflictam ex odio in Fidem, magnum momentum repositum fuit in sententia mortis ab eo lata, quæ in processum compulsorialem Manilíæ confectum inserta erat, & de qua Rotæ Auditores in relatione causæ exhibita summo Pontifici Urbano VIII. *art.* 2. In causa B. Joannis de Prado magnum pariter momentum repositum fuit in contestatione ab ipso habita cum Infideli Rege Marochitano, qui ipsum propria manu interfecit, de veritate Christianæ religionis, & falsitate sectæ Mahumetanæ. In causis BB. Josaphat Pollocensis, Petri de Arbues, Fidelis a Sigmaringa magna sane diligentia ostensum fuit a Postulatoribus, mortem ipsis non ex alia causa inflictam fuisse, quam quia Catholicam religionem promovebant, Hæreses insectabantur, & ad Hæresim abjurandam populum, prædicando, incitabant. In causa eorum Martyrum Japonensium, in quibus (uti dictum est) responsum fuit, constare de Martyrio ex parte Tyranni, strenui Postulatores finem persecutionis, & media, quibus persecutionis finis quærebatur, probationibus & conjecturis in aperto posuerunt, ut, mortem a Tyranno inflictam ex odio in Christianam Fidem provenisse, demonstrarent. In *moralibus* etenim finis est, qui dat esse rei & speciem actionis, & ex mediis adhibitis sæpe dignoscitur, qualis fuerit finis a Persecutore seu Tyranno intentus; uti late explicant Suarez *in defens. Fidei Cathol. adversus errores Anglicanæ sectæ lib. 6. cap.* 10. *per tot.* præsertim vero *a num.* 4. *usque ad* 8. & Hurtado *in resolut. de ver. Martyr. resolut.* 39. *n.* 4. In quadam causa nonnullorum qui Martyrio coronati dicebantur, dum munere fungebar Fidei Promotoris, memini, in magno pretio fuisse difficultatem ab Antecessoribus meis & a me ipso excitatam, mortem scilicet non fuisse inflictam ex odio in Fidem, cum Religiosis unius Instituti fuerit a Tyranno inflicta, non autem aliis alius Instituti; licet omnes ob Evangelii prædicationem morte multandi videri potuissent, si mors ex odio in Fidem, non autem ex alia ratione causam habuisset. In universum denique nomine odii in Fidem intelligi dicitur directa & immediata Fidei infectatio ad extorquendam a Fidelibus veræ Fidei negationem, aut Divinæ Legis violationem. Item nomine odii in Fidem intelligitur infectatio alicujus ob opus ex Christi doctrina necessarium. Demum nomine odii in Fidem intelligitur infectatio ob exercitium operis ex se boni, & aliquo tandem modo ad Fidem propagandam, sive tuendam, sive illustrandam tendentis, at lege humana iniqua prohibiti; uti late prosequitur Theophilus Raynaudus *in sæpe cit. tractatu de Martyrio per pestem part.* 2. *cap.* 1. *num.* 11. Miserabilis quoque, infausta, & extraordinario insolitoque modo mors a Persecutoribus & Tyrannis obita, si non probationem, adminiculum saltem suppeditare poterit, ut pie credamus, ab eis Dei servos fuisse morte multatos ex odio in Fidem Catholicam, aut in aliquam rem ad Fidem relatam. Scatet nimirum hujus generis conjecturis totus liber Lucii Cæcilii Firmiani Lactantii *de mortibus persecutorum*, ubi *c.* 2. agit de morte Neronis, *cap.* 3. de morte Domitiani *cap.* 4. de morte Decii, *cap.* 5. de morte Valeriani, *cap.* 6. de morte Aureliani, *cap.* 7. 17. 19. & 42. de morte Diocletiani, *cap.* 8. 29. & 30. de morte Maximiani Herculei, *cap.* 35. de morte Valerii Maximiani, *cap.* denique 47. & 49. de morte Maximini.

14. In Actis S. Cæsarii ad mortem damnati a Luxurio, qui potestatem acceperat ab Imperatore Trajano, legitur *apud Surium* 1. *Novembris pag.* 4. *tom.* 6. Cæsarium Luxurio dixisse: *Me quidem aqua* (fuit enim sacco inclusus una cum S. Juliano Presbytero, & in mare demersus) *quæ regeneravit tanquam filium suum ex se renatum suscipiet.... Te vero, Luxuri, bodie comedet coluber, ut cognoscat omnis hæc regio, quod vindicet Dominus sanguinem servorum suorum, & virginum* (Domitillæ videlicet, Euphrosynæ, & Theodoræ) *quas tu ignibus concremasti.* Post demersos autem Sanctos in mare, Luxurius equo insidens, ad villam suam pransurus festinans, cum quamdam præteriret arborem, serpens lapsus est per caput ejus inter collum & tunicam, atque inde ad ventrem, lateraque ejus lacerans, usque ad cor illius penetravit. Totus igitur intumescens jacebat humi; sed tamen, priusquam animam efflaret, vidit oculis suis psallentes Angelos, & admodum honorifice corpora SS. Juliani & Cæsarii ex undis exportantes. Mortem a serpente illatam Luxurio Ado & Usuardus traduxerunt ad Acta S. Hiacynthi Martyris in Portu Romano, de quo Martyrologium Romanum *ad diem 26. Julii*. Sed eorum lapsum refellit Joannes Marangoni in suis illustrationibus ad Acta S. Victorini Romæ editis anno 1740. *pag.* 45.

CAPUT DECIMUMQUINTUM.

De reliquis in Martyre necessariis ante Martyrium.

1. MARTYRIUM dicitur Baptismus sanguinis, juxta illud Marci 10. *v.* 38. *Potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Quamvis enim Martyrium sit actus Fortitudinis & Charitatis, id nihilominus sibi vindicat locum quoad adultos; secus autem quoad infantes, qui sine Baptismo fluminis moriuntur, cum quoad hos sufficiat, occisos fuisse ex odio in Christum; ita ut dubitandum non sit in eis de vi & efficacia Martyrii, quin suppleat vices Baptismi aquæ, & quin per consequens peccatum originale quoad culpam & pœnam ex opere operato deleat. In Martyrio quippe configuratur homo ad Christi Passionem & mortem per *configurationem realem*; at in Baptismo aquæ configuratur ad Christi Passionem & mortem per *configurationem sacramentalem*. Plures congeri possent ad id facientes Patrum & Theologorum auctoritates: sed satis esse poterit doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæst.* 123. *art.* 1. *ad primum*, ubi hæc habet: *Martyrii gloriam, quam in aliis propria voluntas meretur, illi parvuli occisi per Dei gratiam sunt assecuti; nam effusio sanguinis propter Christum vicem gerit Baptismatis: unde, sicut in pueris baptizatis per gratiam baptismalem meritum Christi operatur ad gloriam obtinendam, ita & in occisis propter Christum meritum Martyrii operatur ad palmam Martyrii consequendam.* Quæ pariter doctrina ab eodem S. Doctore traditur 3. *part. quæst.* 66. *art.* 12. & *in* 4. *sent. dist.* 4. *qu.* 3. *art.* 3. *quæstiunc.* 3. eamdemque late exornat Cardinalis Bellarminus *de sacram. Baptismi lib.* 1. *cap.* 6. §. *Probabilior sententia*; & hanc communem esse & veram Theologorum sententiam, ostendit Vasquez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 2. *quæst.* 68. *art.*

68. *art.* 3. *disput.* 153. *cap.* 7. §. *Communis tamen &c.*

2. Conferunt quoque ea quæ *lib.* 1. *cap.* 14. a nobis allata sunt de pueris ab Herode interfectis, quos diximus cultum Martyrum habere in Ecclesia. Quare inquit S. Augustinus *lib.* 3. *de libero arbitrio cap.* 23. *n.* 68. *col.* 638. *tom.* 1. *oper. Etiam infantes illos, qui cum Dominus Jesus Christus necandus ab Herode quæreretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat Ecclesia.* Quem ceteri Patres sequuntur collecti ab erudito viro Antonio Sandino *in histor. familiæ sacræ ex antiquis monumentis collecta, & Patavii edita anno* 1734. *pag.* 60. & Ecclesia *in Oratione festi eorundem* sic loquitur: *Deus, cujus præconium Innocentes Martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt &c.* Nec enim cultum Martyrum omnes simul & indiscriminatim habere possent, si in eorum aliquibus Martyrium ex opere operato culpam & pœnam non deleviset. Dictum est omnes simul & indiscriminatim cultum Martyrum habere non posse; qui etenim octavam diem a die suæ nativitatis excesserant, & ideo circumcisi fuerant, nec peccato originali, nec ejus pœnæ obnoxii esse poterant, sive deinde Circumcisio gratiam conferret ex opere operato juxta sententiam Scoti, cui adhæret Hugo de Sancto Victore *lib.* 1. *de Sacramentis part.* 12. *cap.* 2. *tom.* 3. sive ex opere operantis juxta doctrinam D. Thomæ 3. *part. quæst.* 62. *art.* 6. *ad tertium, & quæst.* 70. *art.* 4. *per totum.*

3. Ab horum porro puerorum exemplo inferunt Theologi, infantes omnes, qui pro Christo occiduntur, veros esse Martyres. Vel etenim, ut ipsi subdunt, aliquod speciale interceffit privilegium in pueris ab Herode interfectis, vel nullum; si nullum, concludunt, omnes infantes, etsi carentes usu rationis, dummodo pro Christo occidantur, esse posse Martyrii capaces: si vero privilegium interceffit, ajunt id non personis, sed causæ fuisse concessum, & ideo sibi debere vindicare locum quoad omnes, qui in eadem causa versantur; quemadmodum fuse legi potest apud Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 3. *disput.* 29. *sect.* 1. *pag.* 344. *edit. Lugdun. an.* 1614. Joannes Major *in cap.* 2. *Matthæi dub.* 2. *circa litteram* considerat, infantes ab Herode occisos obiisse in primo Christi adventu in orbem, & idcirco specialem aliquam prærogativam obtinere potuisse, ad quam alii infantes progressu temporis, pro Christo occisi, non sunt admittendi: exemplo Principis, qui in primo ingressu in aliquam insignem urbem liberat detentos in carceribus, quod alias non præstat. Sed hæc voluntaria & gratis excogitata coarctatio beneficentiæ Christi in infantes pro Fide cæsos quolibet carere videtur fundamento. Quocirca ei præferendus videtur Vasquez, qui *in* 3. *part. S. Thomæ tom.* 2. *quæst.* 68. *disput.* 153. *cap.* 7. *art.* 3. hæc habet: *Porro quamvis non tam certum sit id quod diximus de aliis infantibus pro Christo occisis, quam de illis qui hac ea causa ab Herode interfecti sunt, quia pro interfectis ab Herode Ecclesiæ traditionem & doctrinam Patrum pleniorem habemus, nihilominus indubitatum apud nos esse debet, eamdem rationem esse de omnibus, qui post adventum Christi propter ipsum occisi sunt.* Sententias Scholasticorum pro hac re affert, & etiam Patrum, & signanter S. Bernardi *serm.* 66. *in Cantica*, cui addi potest sermo unicus ejusdem S. Bernardi *in nativitate SS. Innocentium vol.* 1. *pag.* 794. *n.* 2.

4. Item, ad ulteriora progrediendo, passim iidem Theologi docent, infantes etiam in maternis uteris occisos, veros esse Martyres, & gratiam sanctificantem accipere, sive ex odio in Fidem occidantur simul cum matre, sive eadem superstite. Neque enim in contrarium urget textus *in can. Qui in maternis, de consecrat. dist.* 4. ubi dicitur: *Qui in maternis uteris sunt, ideo cum matre baptizari non possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est, renasci secundum Christum non potest.* Respondent quippe, textum loqui de Baptismo aquæ, non autem de Baptismo sanguinis; atque adeo ab uno fieri non posse illationem ad alium, Baptismus aquæ consistat in ablutione, Baptismus autem sanguinis in morte, & aquæ ablutio fieri vere non possit in pueris adhuc in utero matris existentibus, mors vero iisdem, licet in maternis uteris existentibus, vere infligi possit, & infligatur. Ita Hurtado *in resolut. de vero Martyrio resolut.* 20. §. *His rejectis*, Cardinalis Capisucchius *in sæpe cit. controv. de Martyr. quæst.* 2. §. 3. *per tot.* Bonacina *oper. moral. tom.* 1. *disput.* 2. *de Baptismo quæst.* 1. *punct.* 1. *propos.* 2. *num.* 7. late Theophilus Raynaudus *de Martyrio per pestem part.* 2. *cap.* 2. *num.* 8. Vasquez *tom.* 2. *in* 3. *part. disput.* 153. *cap.* 7. Clericat. *de Baptis. decis.* 27. *num.* 8. *& decis.* 52. *n.* 3. Tantum inter infantes, & adultos hanc statuunt differentiam, ut Martyribus adultis *Aureola* competat, quæ non competit Martyribus infantibus, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *sent. dist.* 49. *qu.* 5. *quæstiunc.* 2. *ad* 12. ubi postquam retulit opinionem illorum, qui docebant, Innocentibus ab Herode occisis Divina virtute acceleratum fuisse usum rationis, & ideo Martyres fuisse voluntate & actu, & *Aureola* (quæ scilicet opinio ab eodem S. Doctore perhibetur 2. 2. *qu.* 124. *art.* 1. *ad primum*) opinionem istam refellens sic scribit: *Sed alii dicunt, quod fuerunt Martyres actu tantum, & non voluntate; quod videtur sentire Bernardus distinguens tria genera Martyrum, & secundum hoc Innocentes sicut non pertingunt ad perfectam rationem Martyrii*, (in quantum scilicet Martyrium est actus virtutis & fortitudinis) *sed aliquid Martyrii habent ex hoc, quod passi sunt pro Christo; ita etiam Aureolam, non quidem secundum perfectam rationem, sed secundum aliquam participationem, in quantum scilicet gaudent, se in obsequium Christi occisos esse, ut dictum est de pueris baptizatis, quod habebunt aliquod gaudium de innocentia, & carnis integritate.*

5. Conjunctio scilicet hominis cum Deo per ejus perfectam visionem & fruitionem dicitur corona aurea, sive absolute *aurea* per modum nominis substantivi, sicuti corona triumphalis lauro conserta per modum nominis substantivi dicitur laurea. Porro, cum beatitudini essentiali, gaudio videlicet de conjunctione cum Deo, aliud præmium accidentale addatur, id est gaudium quoddam de operibus factis, quæ habent rationem victoriæ excellentis, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *sent. dist.* 49. *quæst.* 5. *art.* 5. gaudium hoc *Aureola* dicitur, quasi parva corona: *Aureola est quoddam privilegiatum præmium privilegiatæ victoriæ respondens.* Cumque privilegiata victoria tres præcipue pugnas respiciat, pugnam scilicet contra carnem, quando nimirum pugnans victoriam obtinet abstinendo a delectationibus venereis; pugnam contra mundum, cum quis a mundo persecutionem patitur pro Christo usque ad mortem; & pugnam contra Diabolum, cum aliquis hostem hunc non solum a se, sed etiam a cordibus aliorum removet, quod fit per doctrinam & prædicationem: hinc est, quod, quidquid Fridericus Spanhemius *in suis dubiis Evangelicis part.* 3. *dub.* 89. impie adversus *Aureolas* effutire ausus sit, juxta doctrinam memorati Sancti Doctoris triplex datur *Aureola*, una Virginum, alia Martyrum, tertia Doctorum, de quibus plura collecta videri possunt apud Scotum in 4. *sent. dist.* 49. *quæst.* 5. *art.* 2. *concluf.* 1. Theophilum Raynaudum *tom.* 18. *lib. de Martyrio per pestem part.* 2. Cardinalem Capisucchium *in controv. de Martyrio qu.* 2. §. 24. *& plurib. seqq.* Maurum *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *tract.* 12. *quæst.* 100. Quocirca, si in infantibus pugna deest, docent Theologi, eos utique veros Martyres esse, *sed Aureolam* Martyrii non obtinere.

6. A Nobis alibi, hoc est *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 3. *&* 4. nonnulla allata sunt exempla puerorum ex odio in Fidem Christianam occisorum, qui inter Maryres recensentur. Sed alia quoque addi possunt. In Martyrologio Romano *ad diem* 16. *Junii* sic legitur: *Tharsi in Cilicia Sanctorum Martyrum Quirici & Julittæ matris ejus sub Diocletiano Imperatore, quorum Quiricus triennis puellus, cum matrem, quæ ante Alexandrum Præsidem nervis dirissime cædebatur, implacabili luctu lugeret, ad gradus tribunalis illisus interiit.* Quæ profecto desumpta non sunt ex Actis SS. Quirici & Julittæ proscriptis a S. Gelasio Papa *in can. Sancta Romana, dist.* 15. sed ab aliis Actis sincerioribus, uti observat Cardinalis Baronius *in not. ad dictum Martyrol.* Epistola quippe Theodori Episcopi Iconii, quam Franciscus Combefisius ex codice Græco Regiæ bibliothecæ Parisiensis edidit anno 1660. quamvis sit labentis sæculi VI. monumentum, & SS. Quiricus & Julitta principio sæculi IV. Martyrium passi sint, meruit tamen, ut inter sincera Martyrum Acta recenseretur a Ruinartio, qui de eorum quoque memoria & cultu in utraque Ecclesia, Latina & Græca, testimonium perhibet: cum Theodorus narrationem suam a viris fide dignis hauserit, qui eam ab aliis antiquioribus probatis viris audiverant, quemadmodum adnotarunt Tillemont *tom.* 5. *pag.* 349. & Baillet *ad diem* 16. *Junii*, & *in tabula critica ad dictum diem.* Bollandiani quoque *tom.* 7. *Maji ad diem* 29. *pag.* 17. Beati Cyrilli pueri Passionem ex codice ms. Velseri patritii Augustani evulgarunt; & *tom.* 3. *Julii ad diem* 12. *pag.* 462. typis ediderunt Acta B. Andreæ pueri a Judæis trucidati in odium Fidei in Valle Œnana prope Œnipontum in Comitatu Tyrolensi an. 1462. una cum historia cultus eidem exhibiti. Eusebius Cæsariensis juxta editionem Sirmundi *tom.* 4. *Bibliot. veterum PP. lib.* 2. *de Resurrectione pag.* 18. pluribus exponit Martyrium

S. Romani, quod ſubiit in civitate Antiochena: & Prudentius *hymno* 14. *v.* 671. *& ſeq.* glorioſum canit certamen ſeptennis circiter pueri, qui cum S. Romano paſſus eſt. Duorum puerorum illuſtri loco natorum, qui pro Chriſto mortui ſunt, ex germanis Actis S. Luciani Martyris mentio habetur apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 311. *num.* 15. *& 16.* Victor *de perſecutione Vandalica lib.* 5. *tom.* 8. *Bibliot. veter. PP. pag.* 693. narrat, in ea perſecutione mulieres, & præcipue nobiles, contra jura naturæ nudatas, cruciatas fuiſſe; præ ceteris autem Dionyſiam reliquis matronis pulchriorem unicum filium, in tenera adhuc ætate conſtitutum, & timore pœnarum territum auctoritate materna ita increpaſſe, ut in certamine confeſſionis ſpiritum Deo reddens, Martyrio fuerit coronatus: qui quidem puer Majoricus appellabatur, & de eo plura legi poſſunt apud citatum Card. Baronium *in annal. ad an.* 484. *num.* 82. Idem denique Cardinalis *in annal. ad an.* 925. *a num.* 1. *uſq. ad* 7. ex Raguel teſte contemporaneo præclarum Pelagii pueri Martyrium, quod ſæculo x. contigit, exponit. *Eodem cit. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. diximus, nonnulla exempla ibi relata non undequaque prodeſſe, ut concludatur, infantes, qui in odium Fidei occiduntur, inter Martyres eſſe recenſendos; & hoc ipſum aſſerimus etiam de celebri exemplo modo expoſito SS. Quirici & Julittæ. Licet enim Quiricus propter ætatem infans dici potuerit, Divinæ tamen Gratiæ auxilio, non infans, ſed ut adultus haberi potuit & debuit; etenim ex citata epiſtola Theodori *pag.* 421. *num.* 3. habetur, quod *accepto Prætor manu puero, blande deliniens, a fletu cohibere omnino nitebatur, genibuſque impoſitum accipere oſcula conabatur. Puer vero intentis in matrem luminibus, Prætorem abs ſe ſubmovebat, ac caput avertebat; manibuſque obnitens, Prætoris faciem unguiculis ſcalpebat; velut denique caſtæ turturis pullus, æmulam Sanctus Cyricus vocem pronuntiavit, eamdem ipſam matris prædicationem edens, ac clamans: Chriſtianus ſum. Calcibus quoque Judicis latus petebat.* Tandem *eod. lib.* 1. *cap.* 14. diximus, in ipſo rei eventu expectandum eſſe judicium Sedis Apoſtolicæ, ſi contingeret, ut apud eam cauſa inſtitueretur ſuper Beatificatione formali, aut ſolemni Canonizatione alicujus pueri interfecti in odium Fidei. Hoc ipſum nunc repetimus: cum nullum adſit exemplum præcedens hujuſce rei, cui Sedes Apoſtolica inniti poſſit. Nonnulla quippe ex relatis exemplis (uti vidimus) non faciunt ad rem: nonnulla ſunt antiqua, & excedunt tempora Alexandri III. qui (ut alibi viſum eſt) novam formam induxit in cauſas Canonizationum: & illud Simeonis pueri Tridentini, a Judæis occiſi in odium Fidei, de quo *eod. lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 4. & ſuper cujus obitu authenticus extat proceſſus in archivo ſecreto caſtri S. Angeli de Urbe, quem Bollandiani ceterique omnes qui de eo ſcripſerunt, ignorarunt, non ad formalem (uti vidimus) referri poteſt Beatificationem, & multo minus ad ſolemnem Canonizationem, ſed ad quamdam æquipollentem Beatificationem. Et in ipſo rei eventu ſerio ponderandum eſſet, Beatificationes & Canonizationes non ſolum fieri, ut certos habeamus apud Deum pro nobis interceſſores, ſed ut etiam glorioſa eorum geſta imitari poſſimus, quæ porro imitationis ratio in hypotheſi ceſſat. Vel enim imitatio reſpicere dicenda eſt infantes, vel adultos. Infantes autem reſpicere non poteſt, cum non ſint conſilii capaces. De adultis dici fortaſſe poſſet, eos ad Martyrium quodammodo incitari poſſe ex Martyrio infantium, cogitantes, ſi in infantili ætate conſtituti potuerunt mori pro Chriſto, potiori ratione hoc ipſum facere poſſe adultos. Sed, ſi ſerio res perpendatur, nulla ex cæde infantium excogitari poteſt imitatio in adultis; cum libera voluntas adulti nequeat exemplum ſumere ad imitandum ab infante, qui moriendo nullum elicit actum voluntatis, quo Martyrium velit & acceptet, infans autem citra periculum negandi, fructum moriendi habere poſſit, uti loquitur Auctor homiliæ de S. Blandina, quem Eucherium eſſe Baronius *in Martyrol. ad diem* 2. *Jun.* putavit; in Biblioth. vero PP. Lugdun. Euſebius Gallicanus dicitur (*tom.* 6. *ejuſd. Bibl. pag.* 632.)

7. Deſcendendo autem ad ipſos adultos, de quorum Martyrio ſæpe agitur in ſacrorum rituum Congregatione, doctrina Eccleſiæ eſt, ut Martyrium in adultis ſuppleat vicem Baptiſmi aquæ, ſi iſtum non receperint, deleatque peccatum originale, & peccata actualia quoad culpam & pœnam; atque adeo in his, qui Baptiſmum aquæ receperunt, peccata deleat actualia quoad culpam & quoad pœnam temporalem æque & æternam. Res explicatur a S. Cypriano *in præfat. ad lib. de exhortat. Martyr. col.* 514. ubi ait: *Nos tantum, qui, Domino permittente, primum Baptiſma* (aquæ ſcilicet, ſeu fluminis) *credentibus dedimus, ad aliud quoque ſingulos præparemus, inſinuantes & docentes, hoc eſſe Baptiſma in gratia majus, in poteſtate ſublimius, in honore pretioſius; Baptiſma in quo Angeli baptizant; Baptiſma in quo Deus, & Chriſtus ejus exultant; Baptiſma, poſt quod nemo jam peccat; Baptiſma quod Fidei noſtræ incrementa conſummat; Baptiſma, quod nos de mundo recedentes ſtatim Deo copulat. In aquæ Baptiſmo accipitur peccatorum remiſſio, in ſanguinis Baptiſmo corona virtutum.* Concordat S. Auguſtinus *lib.* 13. *de civit. Dei cap.* 7. (*tom.* 7. *oper.*) ubi hæc habet: *Quicumque, etiam non percepto regenerationis lavacro, pro Chriſti confeſſione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum ſi abluerentur ſacro fonte Baptiſmatis. Qui enim dixit, Si quis non renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non intrabit in regnum cælorum; alia ſententia iſtos fecit exceptos, ubi non minus generaliter dixit: Qui me confeſſus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis eſt; & alio loco: Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam.*

8. Aſtruitur id ipſum aliis Eccleſiæ monumentis. Antonius enim Epiſcopus civitatis Conſtantinæ in epiſtola, quam ſcripſit Arcadio, qua ipſum hortatus eſt, ut forti perferret animo, quæ Fidei Chriſtianæ cauſa Tyrannus in perſecutione Vandalica illaturus erat mala, his verbis uſus eſt relatis a Cardinali Baronio *in annal. ad ann.* 437. *Confligе fortiter pro anima tua, quæ aut ſemper vivit, aut ſemper perit. Ecce dimiſſa ſunt tibi peccata tua, & omnes iniquitates tuas Deus pro hac pugna delebit, quæcumque uſque hodie committere potuiſti.* Et in fine *n.* 11. ſubdidit: *Expectat te Eccleſia Catholica Martyrem ſuum, ut honorificet, ſicut Stephanum ſuum. Vide, ne confundas nos in hoc ſæculo. Vide ne humilies nos in conſpectu Adverſariorum. Suſtinet tecum Dominus Chriſtus. Suſtinet tecum Eccleſia. Eſto ſecuriſſimus de corona. Non timeas penitus præterita, quæcumque committere potuiſti, peccata.* Porro his cohærenter videmus Eccleſiam pro Martyribus nec preces, nec Sacrificia offerre Deo, utpote quibus eos cognoſcit non indigere, ſed eorum opem & gratiam apud Deum implorat, juxta illud alio in loco allegatum Innocentii III. *in cap. Cum Marthæ, de celebrat. Miſſar.* ubi ait: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre.* Quod deſumptum eſt ex S. Auguſtino (*tom.* 3. *oper. part.* 2.) *tract.* 84. *in Joan. col.* 709. *Ideo quippe ad ipſam menſam non ſic eos* (Martyres videlicet) *commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requieſcunt, ut etiam pro eis oremus, ſed magis, ut ipſi pro nobis, ut eorum veſtigiis adhæreamus.* Quæ profecto ſuffragia ab Eccleſia non omitterentur, ſi ipſa non crederet, per Martyrium deleta fuiſſe quæcumque peccata quoad culpam & quoad pœnam tum temporalem tum æternam, eorumque animas ſtatim ad Dei viſionem admiſſas eſſe. Sola inter Theologos remanet adhuc controverſia, utrum ea a Martyrio præſtentur ex opere operato, an ex opere operantis; cum nonnulli ea adſcribant actui Charitatis, juxta doctrinam D. Thomæ 3. *p. q.* 66. *art.* 12. *ad ſecundum*, ubi ait: *Effuſio ſanguinis non habet rationem Baptiſmi, ſi ſit ſine Charitate, ex quo patet, quod Baptiſmus ſanguinis includit Baptiſmum flaminis.* Et rurſus 2. 2. *qu.* 124. *art.* 2. *ad ſecundum*: *Martyrium eſt actus Charitatis, ut imperantis, Fortitudinis autem, ut elicientis.* At alii, videlicet Cajetanus, Sotus, Bellarminus, Suarez, aliique apud la Croix *tom.* 1. *lib.* 6. *part.* 2. *tract.* 2. *num.* 238. docent, Martyrium *juſtificare* non ſtricte ex opere operato, ſicuti Sacramenta, ſed quaſi ex opere operato, ex quodam ſcilicet privilegio propter imitationem Paſſionis Jeſu Chriſti, qui ſalutem æternam promiſit ei, qui vitam ſuam propter ſe poſuiſſet, quod fit, ſtatim ac mors ſuſtinetur pro Fidei defenſione.

9. Verum, ut prædictis inſignibus prærogativis Martyrium potiatur, nonnullæ diſpoſitiones, quæ mortem præcedunt, & de quibus quidem in hoc capite agimus, ſunt neceſſariæ, ſive gratia in Martyrio conferatur ex opere operantis, ſive ex privilegio & quaſi ex opere operato. Loquimur ſcilicet de adultis, atque adeo quemadmodum in adultos Baptiſmus fluminis gratiam confert ex opere operato, &, ut cum fructu ab eis recipiatur, nonnullæ præviæ diſpoſitiones requiruntur juxta Concil. Trident. *Seſſ.* 6. *de juſtificat. c.* 6. ita id ipſum dicendum eſt de Baptiſmo ſanguinis, hoc eſt de Martyrio, nonnullas videlicet præcedere debere diſpoſitiones, ut optatus effectus haberi poſſit, etiamſi quaſi ex opere operato & ex privilegio in eo gratia conferatur, & peccata remittantur.

10. Ideoque, ſi adultus ſit Catechumenus, oportet, ut ante Martyrium, ſi poſſit, Baptiſmum fluminis recipiat.

Item,

Item, si adultus sit baptizatus, & peccata commiserit, oportet, ut ante Martyrium, si possit, eorum expleat confessionem Sacerdoti; si vero non possit, ut de eis doleat; & demum, si possit, sacram recipiat Eucharistiam. Sunt etenim hæc omnia a jure Divino præcepta constitutis in articulo mortis, neque ea solvere Martyrium potest. S. Cyprianus *epist.* 54. *col.* 172. scribit: *Idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium; & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit*: Et paulo post: *Quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus inveniri, qui non prius pace accepta receperit Spiritum Patris, qui corroborans servos suos, ipse loquitur & confitetur in nobis?* Doctrina hæc est etiam D. Thomæ *in* 4. *lib. sent. dist.* 4. *q.* 3. *art.* 3. *ad primum*, ubi ait: *Ad primum ergo dicendum, quod Baptismus sanguinis, & Baptismus pœnitentiæ habent vim eamdem regenerandi cum Baptismo aquæ, quia Baptismus sanguinis & pœnitentiæ non valent ad regenerationem, nisi ei qui habet Baptismum aquæ in proposito, scilicet quando articulus necessitatis, non contemptus religionis Sacramentum excludit, ut in littera dicitur* (scilicet Magistri sententiarum) *& sic quodammodo agunt in vi Baptismi aquæ, & in quæstiunc.* 3. *in corpore* ait: *In his, quæ Sacramentalia sunt, Baptismus sanguinis non supplet vicem Baptismi aquæ, sicut est impressio characteris, & hujusmodi; sed in eo, quod est res tantum supplet totaliter vicem Baptismi aquæ, quando articulus necessitatis Sacramentum excludit*: idque etiam docet 3. *p. p.* 66. *art.* 11. *in corpore*. Concordant Soto *in* 4. *sent. dist.* 15. *q.* 1. *art.* 2. ubi *in* 3. *concl.* inquit: *Si ille, qui Martyrio expositus est, inducias habet, ut possit peccata recolere, tenetur quidem verbi gratia, dum est in carcere. Immo, si copia suppetit Sacerdotis & temporis, confiteri tenetur* (*si singulare est Confessionis præceptum in articulo mortis, de quo dist.* 18. *disputabitur*). *Quod si tantum temporis non habeat, possit tamen habere dolorem in genere, ad id etiam obligatur. Nam martyrium non aliter potest vicem Pœnitentiæ supplere, quam vicem Baptismi: non autem hujus vicem supplet, nisi, ubi ejus copia haberi non potest. Si enim sub ipsum agonis articulum offerretur Martyri Baptismus, quem renueret, re vera non esset orthodoxus Martyr ... Pari ergo modo, si tempus habet pœnitendi & Pœnitentiam renuit, contemptor est & virtutis & Sacramenti, atque adeo tunc nullus fervor Martyrii absque Pœnitentia sufficiet*. Estius *in* 4. *lib. sent. dist.* 4. §. 21. *tom.* 2. *pag.* 98. *Respondendum videtur ex Patrum testimoniis satis apparere, quod sentiant, Martyrium per se efficax esse ad abluenda peccata & præstandam salutem. In primis autem id liquido convincitur ex Martyrio infantum. Quocirca dicendum, Martyres non baptizatos habere quidem satis remedii ex Martyrio, ut videlicet a peccatis abluti vitam habeant; sed, quia Baptismus omnibus est in præcepto, ideo illum suscipere tenentur, si possint*. Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap.* 4. ubi inter dispositiones ad Martyrium requirit in adultis dolorem peccatorum admissorum, & susceptionem sacramenti Pœnitentiæ, si fieri possit. *Nam Martyrium non liberat ab obligatione præceptorum, quorum unum est Pœnitentiæ susceptio ante mortem*. Et late prosequuntur Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyr. per pestem, oper. tom.* 18. *cap.* 5. *pag.* 445. *& pag.* 453. Hurtado *in resolut. de ver. Martyr. resolut.* 30. §. 1. *&* §. 2. fuse & optime Cardinalis Capisucchius *in controv. de Martyr. quæst.* 2. §. 11. *& plurib. seqq.* Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 3. *part.* 2. *art.* 6. *num.* 65. *& seqq. & art. ult. num.* 281. *& num.* 286. *& seqq.* Cardinalis Gotti *Theolog. tom.* 13. *quæst.* 2. *de Baptism. dub.* 4. §. 1. Juvenin. *de Sacram. disput.* 2. *de Baptism. quæst.* 8. *cap.* 3. *vers. Respondeo, concessa majori*, Tournely *de sacram. Baptism. art.* 2. *pag.* 230. *edit. Paris. an.* 1727. Berti *de Theolog. discipl. tom.* 6. *lib.* 31. *cap.* 24. §. 3. Disputatur quidem inter Theologos, an qui peccatorum recordatur, quæ commisit, & confessus non est, nec pœnitentiam egit, si ea formaliter (ut ajunt) non detestetur, sed eliciat amorem Dei super omnia, tum fine Confessione decedat, ex isto actu amoris Dei justificationem obtineat. Porro nonnulli censent, ad justificationem sufficere detestationem peccatorum inclusam in actu dilectionis Dei super omnia: Hadrianus *quolibet.* 7. *quæst.* 4. Vega *lib.* 6. *super Concil. Trident. cap.* 34. *& seqq.* Major *dist.* 14. *quæst.* 1. Alii autem volunt, tutius & probabilius esse, ad justificationem non sufficere Actum Charitatis, sed requiri actualem contritionem & detestationem peccati non confessi, & cujus quis recordatur: Soto 3. *part. relect. de Pœnit.* Verum, cum hæc disputatio procedat extra tempus, quo præceptum urget Pœnitentiæ, sicuti animadvertunt Cardinalis de Lugo *disput.* 5. *de Pœnit. sect.* 7. *num.* 95. & Aversa *de Pœnit. quæst.* 3. *sect.* 8. hinc fit, ut, urgente præcepto confitendi & pœnitendi, cum instat articulus mortis, non obstante supradicta disputatione, semper verum sit, conscium peccati mortalis non remissi, cujus recordatur, teneri ejus formaliter pœnitere, si tempus suppetat; & etiam id confiteri, si habeat copiam Confessarii; ita ut ad illius justificationem non sufficiat aut actus dilectionis Dei super omnia, aut Martyrium libenter susceptum; uti præter supra allatos late prosequuntur Silvius *in* 3. *part. quæst.* 66. *art.* 11. *& quæst.* 88. *art.* 2. Gordonus *tom.* 2. *lib.* 6. *quæst.* 19. *cap.* 4. Candidus *tom.* 2. *disp.* 24. *art.* 4. *dub.* 6. *& seqq.* Præpositi. *in* 3. *part. D. Thomæ quæst.* 67. *art.* 3. *dub.* 8. *& quæst.* 86. *art.* 2. Et cohærenter ad hæc, propositis coram Nobis post prima scripta ad summum Pontificatum evectis duabus Martyrum causis, Venerabilium videlicet Rodulphi Aquavivæ & Sociorum e Societate Jesu, ab Idololatris insularum Salsetarum occiforum in odium Fidei, & Ignatii Azevedi & triginta novem Sociorum ex eadem Societate Jesu in odium Fidei occisorum a Socia Duce piratarum; in prima, in qua jam a nobis editum est decretum, constare videlicet de Martyrio & causa Martyrii, multum perpendimus præparationes habitas ad illud: a Rodulpho quippe & Sociis renovata fuerunt vota Religionis paulo ante Martyrium, Rodulphus, Paiecus, Berno, & Aranea Corolinum profecturi, ubi mortem subierunt, in Orinensem sedem convenerunt, ubi Confessione præmissa, primi quatuor, qui erant Sacerdotes, sacrum peregerunt; & Aranea, qui non erat Sacerdos, Confessione præmissa, sanctissima Eucharistia refectus est: & in secunda, quæ diebus proxime elapsis coram Nobis proposita est, & in qua decretum quoque supra relatum edidimus, Martyrium & causam Martyrii approbans, inter actus ad Martyrium præparatorios non in modico certe fuit pretio, quod spatio quinque mensium qui mortem præcesserunt, omnes spiritualibus exercitiis S. Ignatii exculti sunt, & antequam navem conscenderent, omnes Confessionis & Communionis sacramenta receperunt, & dum prospero vento navis veheretur, continue ipsi verba miscebant de beatitudine Martyrum in cœlis sanguinis pretio comparata.

11. Præter hæc, alia quædam proponuntur a Theologis quæsita. Primum est, an qui moriturus est pro Christo, & Baptismum fluminis non recipit, nec habet commoditatem recipiendi, teneatur habere desiderium eum consequendi. Estius nempe *loc. cit.* dicit, sufficere, si non contemnat, sed non requiri, ut expetat, cum salutem expectet ab alio, eoque excellentiore remedio: exemplo ejus, qui necessitate aliqua prohibetur ab adimplenda lege positiva aut jejunii, aut vigiliæ; non tenetur enim desiderio aspirare ad eam implendam, sed satis est ut non contemnat; nisi forte lex talis esset, quæ remedium præscriberet necessarium ad salutem, quemadmodum est lex Baptismi extra casum Martyrii. Probabilius tamen esse videtur, in Catechumeno, qui fluminis Baptismum non recepit, nec satis habet commodi ad recipiendum, ut moriens pro Christo inter Martyres excipiatur, votum Baptismi fluminis necessario requiri, ex late adductis per Clericat. *cit. decis.* 27. *n.* 9. *de Baptism.* Secundum est, an qui conscius est alicujus peccati, nec habet copiam Confessarii, instante mortis executione ipsi pro Christo inferendæ, teneatur peccata commissa detestari, & actum elicere contritionis. Cardinalis Bellarminus *loc. cit.* sufficere dicit attritionem, cum satis sit dispositio quæ est necessaria ad Baptismum aquæ; & sequitur eum Bonacina *oper. moral. tom.* 1. *disput.* 2. *de Baptism. quæst.* 1. *punct.* 1. *propositi.* 2. *num.* 8. cui adhæret Anaclet. *Theol. mor. tract.* 7. *dist.* 1. *quæst.* 6. *num.* 58. Cardinalis autem de Lauræa *in* 3. *sent. par.* 2. *tom.* 3. *disput.* 20. *art.* 9. *num.* 141. dicit, id non esse certum, sed probabile: & quidem Suarez *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 3. *disp.* 29. *qu.* 69. *art.* 10. *sect.* 3. & post eum Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *qu.* 98. *num.* 9. docent hominem, qui est in peccato mortali, instante occasione seu necessitate moriendi pro Christo, debere præmittere contritionem peccatorum per formalem detestationem eorum, & dilectionem Dei super omnia, cum in re tanti momenti non teneatur relinquere medium certum pro incerto. Adhæret his Hurtado *cit. oper. resolut.* 31. §. 3. ex quo scilicet ita certum non est, attritionem supra naturam sufficere cum Martyrio, sicuti certum est, eam sufficere cum sacramento Pœnitentiæ: atque adeo iidem admittunt, attritionem sufficere posse per accidens, sive intercedente bona fide per ignorantiam probabi-

habilem juris, aut facti, eosque sequitur Raynaudus *loc. cit. pag.* 554. Soto *loco* pariter *sup. alleg. in cit. concluſ.* docet, hominem raptum ad Martyrium, ſi atrocitas mortis ejus occupat mentem, veniam apud Deum per mortem impetrare, licet ſit in peccato, dummodo non ſit in ejus actuali oblectatione, quam vocant *complacentiam*, aut propoſito, cum prædictus homo habeat actum Charitatis, qui includit Pœnitentiam, licet ea non ſit formalis: & eum ſequitur Cardinalis Gotti *loc. cit.* ubi ait *n.* 3. *Probabile eſſe, aliquando ſufficere contritionem virtualem incluſam in fervore dilectionis, quo quis pro Deo & Chriſto eligit animam ſuam ponere: tunc enim, ſi ſubito a Perſecutore rapiatur, nec illi occurrat ſuorum peccatorum memoria, illo actu, quo vult ex amore Chriſti vitam ſuam prodigere, cenſetur virtualiter deteſtari, quidquid Deo & Chriſto diſplicere poteſt.* Veruntamen Eſtius *cit. lib.* 4. §. 4. *pag.* 203. in medio relinquit hanc controverſiam de ſufficientia virtualis contritionis in eo rerum eventu: at Hurtado *in reſolut. de ver. Martyr. reſol.* 31. §. 8. virtualis contritionis ſufficientiam admittit, ſi memoria peccatorum non occurrit.

12. Hæc autem indicaſſe ſatis ſit, cum internos actus reſpiciant, de quibus Eccleſia non judicat. Quocirca reſumentes materiam actuum externorum, qui judicio ſubſunt Eccleſiæ, his cohærenter quæ paulo ſuperius ex Theologis deſumpta ſunt, dicimus primo, ſi occaſione examinis alicujus cauſæ in ſacrorum rituum Congregatione, in qua de Martyrio & cauſa Martyrii alicujus Servi Dei adhuc Catechumeni ageretur, Fidei Promotor oſtenderet, eum potuiſſe recipere aquam Baptiſmi, ſed non recepiſſe, imponendum fore cauſæ ſilentium ex rationibus ſupra indicatis. Prodeſt quoque huic aſſumptioni Paſſio SS. Montani, Lucii, & aliorum Martyrum Africanorum inter Acta ſincera collecta a Ruinart. *pag.* 201. *nn.* 2. in quibus ſic legitur de Donatiano & Primolo Catechumenis: *Poſt populorum tumultum, quem ferox vultus Præſidis in necem concitavit, poſtque ſequentis diei acerrimam perſecutionem Chriſtianorum prævaricatam apprehenſi ſumus Lucius, Montanus, Flavianus, Julianus, Victoricus, Primolus, Renus, & Donatianus Catechumenus, qui baptizatus in carcere ſtatim ſpiritum reddidit, ab aquæ Baptiſmo ad Martyrii coronam immaculato itinere feſtinans. Necnon & circa Primolum ſimilis conſummationis exitus contigit, nam & ipſum ante paucos dies habita confeſſio baptizavit.* Concordat apud eumdem Ruinart Paſſio S. Geneſii ex mimo Martyris, qui exhibens ludum Diocletiano Imperatori de myſteriis Chriſtianæ obſervantiæ, in medio theatri quaſi ægrotus decumbens Baptiſmum poſtulavit, tum non ſimulate ac ficte, ſed ex puro corde Baptiſmum ipſum a miniſtro recepit, deinde Martyrii coronam capitis obtruncatione promeruit. Item quoad Baptiſmum flaminis ante Martyrium, celebre eſt exemplum SS. Rogatiani & Donatiani Martyrum, quorum Paſſio eſt inter *citata Acta pag.* 247. *num.* 5. *Beatus autem Rogatianus, ſine Baptiſmatis gratia ſe præventum eſſe, contriſtatur; ſed hoc ſibi ex Fide credidit eſſe pro Lavacro, ſi fratris ſui Catholici oſculum mereretur. Quo comperto, Beatus Donatianus pro germano his verbis fudit preces ad Dominum dicens: Domine Jeſu Chriſte, apud quem hoc obtinent prompta vota, quod facta, quia, ubi non potuiſſe impedit, ſufficere creditur voluiſſe, cum nobis donaſti eligere, tibi ſoli poſſe ſervaſti, ſit famulo tuo Rogatiano pura Fides donum Baptiſmatis; &, ſi contigerit, perſiſtente Præſide, craſtina die nos feriente gladio interire, ſanguinis effuſio fiat ei Chriſmatis ſacramentum.*

13. Dicimus ſecundo, ſi occaſione quoque examinis alicujus cauſæ in ſacrorum rituum Congregatione, in qua de Martyrio ageretur, conſtaret, Dei Servum aliquod grave peccatum commiſiſſe, de eo autem dolorem non habuiſſe, vel, habita copia Confeſſarii, ſacramentalem Confeſſionem non expleviſſe, non poſſe in eadem cauſa ad ulteriora procedi, urgentibus rationibus ſupra adductis. Narrat S. Petrus Damiani *opuſ.* 47. *cap. ult.* quaſdam meretrices fuiſſe Martyrio affectas ob repudiatos turpes amplexus Saracenorum, licet paſſim Chriſtianos admiſiſſent; ſubditque Theophilus Raynaudus *cit. oper. par.* 2. *cap.* 5. *num.* 25. Martyres eſſe non potuiſſe, niſi peccatum quoque cum Chriſtianis eſſent averſatæ: quod quin fecerint, dubitari non poteſt, cum narretur, Chriſtum eis apparuiſſe, & ad extremum certamen animaſſe. Occurrit Paſſio quoque S. Afræ, quæ circa annum 304. e poſtribulo Martyr effecta, ſuo exemplo comprobavit, neminem a ſpe ſalutis excludi, qui fructus dignos pœnitentiæ, etiam poſt vitam gravioribus criminibus contaminatam, produxerit. Tyrannus itaque illi imperavit, ut Diis ſacrificaret. Afra autem reſpondit *pag.* 400. *num.* 1. *& ſeq. Sufficiunt mihi peccata mea, quæ ignorans Deum geſſi; hoc autem, quod me jubes facere, nunquam factura ſum.* Ad hæc Tyrannus reſpuit: *Meretrix es, ſacrifica; quia aliena es a Deo Chriſtianorum.* At Afra ait: *Dominus meus Jeſus Chriſtus dixit, ſe pro peccatoribus deſcendiſſe de cælo. Nam & Evangelia ejus teſtantur, quod meretrix rigaverit lacrymis pedes ejus, & indulgentiam acceperit, & meretrices & Publicanos nunquam deſpexerit, quos etiam ſecum manducare permiſit.* Tyrannus fore dixit, ut ſi ſacrificaret, multas pecunias a peccatoribus acciperet. Afra vero ait: *Pecunias exſecrabiles jam nunquam accipiam; nam & quas habui, quaſi ſordes abjeci, quia non erant de bona conſcientia.* Fuerant pariter cum Afra in peccatis ſociæ Digna, Eunomia, & Eutropia, quæ ſimiliter poſt eam Martyrium ſubierunt, ut habetur in Paſſione S. Afræ inter *Acta ſincera Martyrum* collecta a Ruinart. Demum Joannes & Benedictus Monachi atque diſcipuli S. Romualdi, ſtatim ac perſenſerunt adventum Perſecutorum, confeſſionem invicem fecerunt, etſi forte levium peccatorum ſibi eſſent conſcii, & S. Crucis ſe cœperunt vexillo communire; uti legitur apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 1000. *num.* 15.

14. Dicimus tertio, idem judicium ferendum eſſe de cauſa Martyris, qui ſacram Euchariſtiam recipere potuiſſet ante Martyrium, & non recepiſſet. In Actis ſinceris & ſelectis SS. Perpetuæ, Felicitatis, & Sociorum *ap. Ruinart.* inter ceteras viſiones narratur, Chriſtum Dominum habitu paſtoris oves mulgentis apparuiſſe, & de caſeo, quem mulgebat, dediſſe Perpetuæ quaſi buccellam, quam ipſa accepit junctis manibus, & manducavit, tum univerſi aſtantes dixerunt: *Amen*. Poſt quæ, Fratribus rogantibus, utrum eſſent morituri, an ſalvi emittendi, reſpondit, Paſſionem eſſe futuram, nec ullam in ſæculo ſpem habendam. Ritus enimvero perceptionis Euchariſtiæ adumbratus cernitur in buccella Perpetuæ porrecta, in ejus devota acceptione & manducatione, atque in vocibus circumſtantium acclamantibus, *Amen*. Quocirca Petrus Poſſinus (*loc. cit. pag.* 92.) inquit: *Ego exiſtimo inde, quod in viſione adumbratus erga Perpetuam ritus fuerat Euchariſtiæ miniſtrandæ, quæ cum notiſſimo tunc uſu dari ſoleret iis quos certum erat brevi morituros, recte in Perpetua & ipſius fratre ita interpretati ſunt, ut ſignificatam eo viſo Confeſſorum mox ſecuturam necem arbitrarentur.* Quod etiam animadverterunt Bollandiani ad eadem Acta SS. Perpetuæ & Felicitatis *ad diem* 7. *Martii cap.* 1. *pag.* 633. *tom.* 1. Opportuna ſunt verba quoque *epiſtolæ* 54. *col.* 171. apud S. Cyprianum: *At vero nunc non infirmis* (ſermo eſt de illis, qui ſemel in perſecutione lapſi, tum numero pœnitentium adſcripti, a novis Perſecutoribus pro Chriſti Confeſſione interficiendi videbantur.) *At vero nunc non infirmis, ſed fortibus pax neceſſaria eſt, nec morientibus, ſed viventibus Communicatio a nobis danda eſt; ut, quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, ſed protectione Sanguinis & Corporis Chriſti, muniamus; &, cum ad hoc fiat Euchariſtia, ut poſſit accipientibus eſſe tutela, quos tutos eſſe contra Adverſarium volumus, munimento Dominicæ ſatuitatis armemus. Nam quomodo docemus, aut provocamus, eos in confeſſione nominis ſanguinem ſuum fundere, ſi eis militaturis Chriſti Sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, ſi non eos prius ad bibendum in Eccleſiam poculum Domini jure Communicationis admittimus?* & paulo poſt: *Idoneus eſſe non poteſt ad Martyrium, qui ab Eccleſia non armatur ad prælium, & mens deficit, quam non recepta Euchariſtia erigit & accendit.*

15. Hic porro non inutile nec inopportunum videtur nonnulla inferre de his, quæ olim a Fidelibus præſtabantur erga Dei ſervos in carceribus detentos & Martyrium expectantes. Fideles nempe ad carceres, in quibus hi detinebantur, conveniebant, ut eos viſitarent; cumque non ante, ſed aliquando incaute id fieret, S. Cyprianus *epiſt.* 4. *col.* 31. modum, qui ſequitur, præſcripſit: *Nam, etſi Fratres pro dilectione ſua cupidi ſunt ad conveniendum, & viſitandum Confeſſores bonos, quos illuſtravit jam glorioſis initiis Divina dignatio, tamen caute hoc, & non glomeratim, nec per multitudinem ſimul junctam puto eſſe faciendum, ne ex hoc ipſo invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur, &, dum inſatiabiles totum volumus, totum perdamus.* Opera potiſſimum Diaconorum prædictis Dei ſervis neceſſaria ad victum & ve-

& veſtitum ex Fidelium eleemoſynis ſubminiſtrabantur, quod adeo effuſa liberalitate aliquando factum eſt, ut nonnulli vino, quod myrrha conditum Confeſſoribus exhibebatur, ut fortiores in tormentorum tolerantia eſſent, inebriati Præſidibus de Fide eos interrogantibus reſponſum dare non potuerint. De prædicta ſcilicet Diaconorum cura illuſtre extat documentum *in fragmento hiſtoriæ Paſſionis Sanctorum Dativi, Saturnini, & Sociorum* apud Albaſpinæum *poſt obſervat. ad S. Optatum pag.* 291. ſcripta a quodam Donatiſta, in qua Menſurius Epiſcopus graviter redarguitur, quod uteretur opera Cæciliani Diaconi, quem, licet per enormem calumniam, nonnulli inſimulabant, quod cibos Martyribus non praeret, uti tenebatur, ſed deferentes per vim averteret: *Et enim hic Tyranno ſævior, carnifice crudelior idoneum ſceleris ſui miniſtrum Diaconum ſuum elegit Cæcilianum; idemque lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, ut ab ingreſſu atque aditu cunctos, qui victum potumque in carcerem Martyribus afferebant, gravi affectos injuria propulſaret; & cædebantur a Cæciliano paſſim, qui ad alendos Martyres veniebant. Sitientibus intus in vinculis Confeſſoribus, pocula frangebantur ante carceris limina, cibi paſſim lacerandi canibus ſpargebantur.* De ebrietate vero ejus, qui Præſidi interroganti reſpondere non potuit, teſtis eſt Tertullianus *de jejuniis adv. Pſychic. cap.* 12. his verbis: *Peſtremo ipſo tribunalis die, luce ſumma, condito mero tanquam antidoto præmedicatum ita enervaſtis, ut paucis unguis titillatus, hoc enim ebrietas ſentiebat, quem Dominum confiteretur, interroganti Præſidi reſpondere non potuerit amplius, atque ita, de hoc jam extortus, cum ſingultus & ructus ſolos haberet, in ipſa negatione digeſſit.* Quamobrem, ut hæc ſcandala amoverentur, S. Cyprianus *cit. epiſt.* 4. enixe commendavit, ut neceſſaria tantummodo Confeſſoribus indigentibus, non autem ſuperflua ſubminiſtrarentur. *Quantum autem ad ſumptus ſuggerendos ſive illis, qui glorioſa voce Dominum confeſſi in carcere ſunt conſtituti, ſive iis, qui pauperes & indigentes laborant, & tamen in Domino perſeverant, peto, nihil deſit; cum ſummula omnis, quæ redacta eſt, illic ſit apud Clericos diſtributa propter ejuſmodi caſus, ut habeant plures, unde ad neceſſitates & preſſuras ſingulorum operari poſſint.* Et *epiſt.* 5. *col.* 33. poſtquam iterum dixit, ſubminiſtranda eſſe eis quæcumque neceſſaria, ſubdidit: *Modo ut ſciant ex vobis, & inſtruantur & diſcant, quid ſecundum Scripturarum magiſterium Eccleſiaſtica diſciplina depoſcat, humiles & modeſtos & quietos eſſe debere, ut honorem ſui nominis ſervent, & qui glorioſi voce fuerunt, ſint & moribus glorioſi, faciant ſe dignos, ut in omnibus Dominum promerentes ad cæleſtem coronam laudis ſuæ conſummatione perveniant.*

16. Temporalem Diaconorum curam ſequebatur cura ſpiritalis Sacerdotum, qui carceres ingrediebantur, ut coram Confeſſoribus in illis detentis Sacrificium Deo offerrent: & hic quidem etiam ſæpe memoratus S. Cyprianus *in alleg. epiſt.* 4. prudenter admonuit, ut non ſemper iidem Presbyteri carcerem ingrederentur Miſſas celebraturi, ſed, mutatis perſonis, alter alteri ſuccederet ad invidiam declinandam: *Conſulite ergo & providete, ut cum temperamento hoc agi tutius poſſit; ita ut Presbyteri quoque, qui illuc apud Confeſſores offerunt, ſinguli cum ſingulis Diaconis per vices alternent, quia & mutatio perſonarum & viciſſitudo convenientium minuit invidiam.* Ad Sacerdotes præterea pertinebat, ſalutaribus monitis detentos in carceribus ad mortem pro Chriſto ferendam præparare: & Tertullianus quidem Presbyter Carthaginenſis hoc officio forſitan functus eſt, cum *in libro ad Martyres* inſcripto dicat *pag.* 190. ſe non cibum & potum, ſed utilia quædam ſpiritalia eis ſubminiſtrare velle: *Inter carnis alimenta, benedicti Martyres deſignati, quæ vobis, & Domina Mater Eccleſia de uberibus ſuis, & ſingula Fratres de operibus ſuis propriis in carcerem ſubminiſtrant, capite aliquid, & a nobis, quod faciat ad ſpiritum quoque educandum. Carnem enim ſaginari, & ſpiritum eſurire non prodeſt.* Tum, poſtquam proteſtatus eſt, ſe non eſſe dignum, ut eos alloqueretur, ait, operam ſuam non inutilem eſſe futuram, cum experientia conſtiterit, Gladiatores ad pugnam aliquando fuiſſe utiliter incitatos etiam ab illis, qui præliandi artem & robur non habebant: *Nec tantus ego ſum, ut vos alloquar: veruntamen & Gladiatores perfectiſſimos non tantum Magiſtri & Præpoſiti ſui, ſed etiam idiotæ, & ſupervacue quique adhortantur de longinquo, ut ſæpe de ipſo populo dicta ſuggeſta profuerint.* Item in Eccleſiaſticis monumentis laudabilis fit commemoratio Sacerdotum Germanici, Numidici, Tertulli, qui ſupra expoſitam Martyrum ſpiritalem curam ſtrenue geſſerunt: de Germanico enim legitur in epiſtola eccleſiæ Smyrnenſis de Martyrio S. Polycarpi *apud Ruinart. pag.* 33. *n.* 3. *Fortiſſimus enim Germanicus eorum timiditatem tolerantia ſua corroboravit;* de Numidico in Clerum Carthaginienſem coptato ſic loquitur S. Cyprianus *epiſt.* 35. *col.* 111. *Nam admonitos nos & inſtructos ſciatis dignatione Divina, ut Numidicus Presbyter adſcribatur Presbyterorum Carthaginenſium numero, & nobiſcum ſedeat in Clero luce clariſſima confeſſionis illuſtris, & virtutis ac Fidei honore ſublimis, qui hortatu ſuo copioſum Martyrum numerum lapidibus & flammis necatum ante ſe miſit;* idemque S. Cyprianus *epiſt.* 37. meminit Tertulli Presbyteri, quem vocat fideliſſimum & devotiſſimum pro ſolicitudine, & cura, quam Fratribus in carceribus pro Chriſto detentis in omni obſequio operationis impertiebatur. Nec Epiſcopi ipſi ſe ab onere ſimilia peragendi liberos eſſe exiſtimarunt, eo quod Sacerdotes & in carceribus ſacra facerent, & ſpiritalia monita Martyribus ſuppeditarent; quemadmodum deſumitur ex epiſtola Cleri Romani ad S. Cyprianum, quæ eſt 31. inter eas prædicti Sancti. En ejus verba *col.* 99. *In quo loco maximas tibi atque uberes gratias referre debemus, & reddimus, quod illorum carceris tenebras litteris tuis illuminaſti, quod ad illos veniſti, quod modo introire potuiſti, quod illorum animos ſua fide & confeſſione robuſtos tuis allocutionibus litteriſque recreaſti, quod felicitates eorum condignis laudibus proſecutus accendiſti ad multo ardentiorem cæleſtis gloriæ cupiditatem, quod pronos impuliſti, quod, ut credimus & optamus, victores futuros viribus tui ſermonis animaſti; ut, quanquam hoc totum de Fide confitentium, & de Divina indulgentia venire videatur, tamen in Martyrio ſuo tibi ex aliquo debitores facti eſſe videantur.*

17. Theologorum aſſerta, Martyrum exempla, veteris Eccleſiæ quoad Martyres diſciplina apertiſſime oſtendunt, in cauſis Martyrum inquirendum eſſe, ſi tempus illis non defuit, quomodo ſe ad Martyrium præparaverint, & an media neceſſaria atque utilia ad æternam ſalutem adipiſcendam adhibuerint. Etenim, quatenus ulteriora hujuſce rei documenta exquirantur, profecto non deſunt. Martyrium Emmerami Epiſcopi Ratiſponenſis ſub Theodoro Principe Bavariæ contigit principio ſæculi VIII. Oculi nimirum S. Epiſcopo radicitus evulſi, nares, & aures amputatæ, manus, & pedes detruncati, verenda impudenter abſtracta, ferroque in os injecto lingua eſt præciſa: atque ita, corpore trunco relicto, cum ſatellites abiiſſent, & ille a Vitali Presbytero ad refrigerium aquam poſtulaſſet, Vitaliſque reſpondiſſet, melius ſibi videri, mortem optare, quam recreationem; Emmeramus, collecto ſpiritu, ut potuit, ſic repoſuit, ut eſt apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 702. *n.* 8. *Non tibi in mentem venit, ſæpe me dixiſſe, neminem ad mortem feſtinare debere, ſed potius optare, ut differatur, ut poſſit piis interceſſionibus faciem Domini præoccupare, ut detur ſpatium infirmis ad agendam pœnitentiam propter ea, quæ humana infirmitas perpetravit?* Suffragantur exempla cauſarum, quæ in ſacrorum rituum Congregatione examen ſubierunt. In cauſa enim Viginti ſex Martyrum Japonenſium, in cauſa Martyrum Gorcomienſium, in cauſis SS. Joannis Nepomuceni ac Fidelis de Sigmaringa, & B. Joannis de Prado, cauti Poſtulatores ex proceſſibus deſumpſerunt probationes geſtorum ab illis, ut ſe debitis modis ad mortem præpararent. Anteactam quoque vitam Martyrum, & virtutes ab ipſis exercitas ante Martyrium pro felici exitu cauſæ, ſi probationes non deſint, expedit exponere; licet enim nemo poſſit de condigno (ut dicitur) Martyrium mereri, juxta illud S. Petri Chryſologi *tom. 7. Biblioth. PP. Lugd. ſerm.* 152. *pag.* 962. *Attendat auditor, attendat, ut intelligat, Martyrium non conſtare per meritum, ſed venire per gratiam;* de congruo tamen Martyrium cruentum aliquis mereri poteſt, ſi per longum uſum Martyrii incruenti cruento proluſerit, juxta illud S. Eucherii, ſive Euſebii Gallicani (*tom. 6. Bibl. PP. Lugd. pag.* 671.) ſub *init. homil. de S. Romano*: *At vero perdiutinam ſervitutem, veteremque militiam, & coeritam devotionem gratiam laboribus comitari, & cooperante Retributore, munificentiam virtutibus prævenire, ac meritis invitare, quam ardua difficultas, tam glorioſa felicitas eſt.* Exempla etiam hujuſce rei a nobis allata ſunt *lib.* 1. *cap.* 29. *num.* 2. quibus addi poteſt cauſa B. Joſaphat Archiepiſcopi Pollocenſis: in relatione quippe Rotæ Auditorum exhibita Urbano Papæ VIII. *part.* 3. fuſe enarrantur virtutes ab eo exercitæ ante & poſt receptum Epiſcopatum, necnon alia, quæcumque ab eo facta ſunt, imminente tempore mortis.

18. Di-

18. Dictum est autem, expedire ad felicem exitum causæ Martyrum, sed non est dictum, esse necessarium, ut morum & virtutum ratio habeatur. In aliquo siquidem rei eventu contingere potest, ut aliquis magnis sceleribus obstrictus, si pro Fide Christi mortem subeat, Martyrum catalogo adscribi possit, uti *cit. lib.* 1. *cap.* 29. ostensum est. Porro præter exemplum S. Afræ supra memoratum, & alia S. Jacobi Intercisi, necnon Casti & Æmilii, qui prius Christum negaverant, relata *cit. lib.* 1. in epistola Ecclesiarum Viennensis & Lugdunensis *de Martyrio S. Photini Episcopi & aliorum plurimorum*, hæc habentur *apud Ruinart. pag.* 57. *n.* 13. *Ceterum ingens gloria accessit Christo per eos, qui prius quidem negaverant, tunc vero confitebantur Fidem Christi præter spem atque expectationem Gentilium*. Item *in homil. supra cit.* S. Basilii Magni *de SS. Quadraginta Martyribus tom.* 2. *oper.* refertur, unum ex eis, relicto balneo aquæ frigidæ, in balneum aquæ calidæ se injecisse, & Fidem deseruisse; Lictorem vero, statim ac vidit, illum defecisse, se ipsum in desertoris locum substituisse, & abjectis indumentis, se se cum ceteris commiscuisse, clamantem, *Christianus sum*, numerumque Martyrum implevisse, & alios mœstos ob socium amissum fuisse consolatum. S. Hieronymus *in epist. ad Pammachium & Oceanum de erroribus Origenis t.* 1. *oper. col.* 529. *n.* 11. fatetur, Pamphilum Martyrem cum Origene multos errores asseruisse, sed sic eum excusat: *Quo modo, inquies, Martyrio dignus fuit? Scilicet, ut Martyrio deleret errorem, ut unam culpam sanguinis sui effusione purgaret. Quanti in toto orbe Martyres, antequam cæderentur, variis subjacuere peccatis!* Tertullianus *in apolog. adversus Gentes, in fin. pag.* 81. de Martyre sic loquitur: *Pati exoptat? ut totam Dei gratiam redimat, ut omnem veniam ob eo compensatione sanguinis sui expediat? omnia enim huic operi delicta donantur*. Suffragatur S. Ambrosius *lib.* 1. *de Pœnitent. cap.* 11. *col.* 403. *tom.* 2. *oper.* ubi hæc habet: *Plurimos comperimus se denuo reformasse post lapsum, & pro nomine Dei passos. Num possumus his Martyrum consortia negare, quibus Dominus Jesus non negavit? Audemus igitur dicere, non esse his vitam redditam, quibus Christus coronam reddidit? Sicut ergo post lapsum plerisque, si patiantur, corona redditur; ita, si credant, & Fides redditur. Quæ Fides Dei donum est, sicut habes scriptum* (*Philip.* 1. 29.) *Quia a Deo vobis datum est, non solum ut credatis in eum, sed etiam ut pro illo patiamini. Numquid is, qui Dei donum habet, potest non habere indulgentiam? Non una autem, sed duplex gratia est, ut omnis qui credit, & patiatur pro Domino Jesu. Habet igitur qui credit, suam gratiam; habet autem alteram, si Fides ejus Passionibus coronetur. Neque enim priusquam pateretur Petrus sine gratia fuit, sed ubi passus est adquisivit alteram*. Huc referri possunt quæ *superiori lib.* 2. *cap.* 29. *num.* 2. a Nobis dicta sunt de S. Cypriano, qui sequens opinionem Agrippini Carthaginiensis Episcopi docuit, Baptismum ab Hæreticis collatum non solum illicitum, sed etiam invalidum. Ibi enim ex S. Augustino demonstravimus, probabiliter existimari posse eum ante mortem sententiam retractasse. Nunc autem addimus, eumdem sanctum Doctorem *lib.* 1. *de Baptismo contra Donatistas cap.* 18. *col.* 94. *tom.* 9. *oper.* non omisisse, quod S. Cypriani lapsus a ceteris præscindendo, abundanter deletus dici debebat per subsequens Martyrium: *Ad Martyrii coronam meruit pervenire, ut si qua in ejus lucidam mentem ex humana conditione nebula irrepserat, gloriosa serenitate fulgentis sanguinis fugaretur*. Et paulo post: *Quod .... in Catholica unitate permansit, & Charitatis ubertate compensatum est, & Passionis salce purgatum*. S. Eulogius *tom.* 15. *Biblioth. veterum PP.* in suo memoriali Sanctorum alibi relato *lib.* 3. *cap.* 17. *pag.* 282. testatur, S. Aurearn exterritam minis Tyranni Mahumetani, ore Christum negasse, & deinde intrepidam & constantem Christianæ Fidei confessione de Tyranno triumphasse, & fuso sanguine culpam suam eluisse; ipsamque tanquam Martyrem coli, pluribus referunt Bollandiani *tom.* 4. *Julii pag.* 651. Refert etiam Raynaldus *ad ann.* 1333. *num.* 44. Stephanum Hungarum Minoritam in urbe Saray voluptate & insidiis victum ad Mahumetanos defeciisse, tum flagitii pœnitentem, abjurata publice superstitione, ab ardenti fornace, in qua idcirco fuerat clausus, illæsum exivisse, postea a furentibus Saracenis gladiis, hastis, securibus oppressum animam Deo reddidisse, & post mortem miraculis claruisse. Idem Raynaldus *ad ann.* 1358. *num.* 7. Martyrium refert Thomæ Hungari, qui, postquam ad Mahumetanos defecerat, Christi Fidem imperterrito animo confessus est, quamobrem ab Ægyptio Soldano Alexandriæ cæsus gloriosam Martyrii palmam promeruit una cum tribus Minoritis Nicolao, Francisco, & Petro, quorum sacra corpora, dum a carnificibus secabantur, cælesti fuerunt splendore circumfusa. Insuper P. Joseph Augustinus Orsi sæpe a nobis cum laude commemoratus e duplici codice manuscriptorum bibliothecæ S. Marci civitatis Florentinæ edendam curavit, & notis illustravit *Narrationem Martyrii Beati Antonii, seu Antonini de Ripolis sui Ordinis Prædicatorum*, conscriptam a Francisco Castilionensi, & Jacobo Cardinali Papiensi dictatam, in qua pretiosa Antonii mors exponitur, cruciatusque, constantia in cruciatibus, & perseverantia in Fide fuse referuntur; licet Antonius frequenti populo, & præsente barbaro Rege anno 1459. calamitate defessus gloriosissimum Christi nomen, & sanctam ejus Fidem abnegasset. Denique, dum munere fungebar Fidei Promotoris, actum fuit de introducenda causa Martyrii Fr. Alipii a S. Joseph Clerici Professi Congregationem Fratrum Eremitarum Discalceatorum S. Augustini, qui postquam Catholicæ Christianæque Fidei publicum nuntium remisisset, gloriosa ductus pœnitentia sanguinem pro Christo fudit. Petierunt scilicet Postulatores causæ introductionem, at eam obtinere non potuerunt; non eo quia oppositio a me facta præteritæ defectionis a Fide aliquod pondus habuerit, sed quia alia requisita ad *signaturam Commissionis*, seu ad causam introducendam deficiebant.

19. Cohærenter ad hæc delato ad Nos post nostram assumptionem ad Pontificatum examine controversiæ a Fidei Promotore excitatæ, an in causa Ven. Servi Dei Joannis de Britto Societatis Jesu Sacerdotis ad ulteriora procedendum esset, ad discussionem videlicet dubii super Martyrio & causa Martyrii, quandoquidem in Missione Madurensi ritibus usus fuerat illarum regionum auctoritate Sedis Apostolicæ prohibitis; Nos post audita suffragia Cardinalium sacris ritibus Præpositorum, in Congregatione habita coram Nobis respondimus, ad ulteriora esse procedendum, non solum quia fuerant a Dei Servo adhibiti, non utcumque, sed prout a Sede Apostolica ad eam diem fuerant permissi, sed etiam quia quicumque reatus deletus censendus erat per subsequens Martyrium, usuque prohibitus retractatus per retractationem, non atramento, sed sanguine scriptam; veluti desumitur ex decreto a Nobis relato *lib.* 2. *cap. ult. num.* 11. *hujus Operis*.

CAPUT DECIMUMSEXTUM.

De Martyrii desiderio, ejus acceptione, spontanea ad ipsum oblatione, & fuga, urgente persecutione.

1. ANTEQUAM ad mortem, & mortis causam discutiendam deveniamus, nonnulla alia in hac Martyrii materia sunt ponderanda, quæ Martyrum mortem præcedunt. Porro horum primum est, an possit aliquis Martyrium exoptare, atque a Deo petere; secundum, an de ratione Martyrii sit, ut Martyr mortem per actum voluntatis acceptet; tertium, an possit se morti offerre; quartum, quando fugere possit, aut teneatur; quintum, an Martyr possit Tyrannum provocare; sextum, an obstet Martyrio, si Martyr pugnet, aut obsistat morti sibi inferendæ. Nonnulla videlicet ex his *in hoc capite* examinabuntur, alia autem *in proxime subsequentibus*.

2. Ducto itaque initio a Martyrii desiderio, Martyrium laudabiliter desiderari potest: inquit enim Apostolus 1. *ad Timoth. cap.* 3. *v.* 1. *Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*; & S. Gregorius ait, hoc fuisse dictum ab Apostolo, quo tempore ille, qui plebibus præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur; eumque sequitur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 1. *ad primum*. Item, nisi ita res foret, Christus nos ad Martyrium non esset cohortatus: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus*, inquit S. Pe-

S. Petrus *epist.* 1. *cap.* 2. *v.* 21. Atque alia hujusmodi apud Theologos passim legi possunt. Sed & historica si consulimus Ecclesiæ monumenta, Celerinus Confessor, quem S. Cyprianus *epist.* 22. *col.* 78. commendat, a moderatione præsertim, humilitate, & verecundia, ita scribit ad Lucianum Confessorem *epist.* 20. *col.* 70. *Pete ut sim dignus & ego coronari cum numero vestro.* Et rursum: *O te felicem suscipere vota tua, quæ semper desiderasti vel in terra dormiens. Optasti pro nomine illius in carcerem mitti, quod nunc tibi contigit, sicut scriptum est:* „ *Det tibi Dominus secundum cor tuum.* S. Hieronymus de vita Pauli Eremitæ (*tom.* 2. *oper. col.* 3. *n.* 2.) inquit: *Sub Decio & Valeriano Persecutoribus, quo tempore Cornelius Romæ, Cyprianus Carthagine felici cruore Martyrium pertulerunt, multas apud Ægyptum, & Thebaidem Ecclesias tempestas sæva populata est. Voti tunc Christianis erat, pro Christi nomine gladio percuti. Verum Hostis callidus tarda ad mortem supplicia conquirens, animas cupiebat jugulare, non corpora, & ut ipse, qui ab ipso passus est, Cyprianus ait, volentibus mori non permittebatur occidi.* In Actis sinceris SS. Montani, Lucii, & Sociorum, cum Flavianus in carcerem, Martyrio dilato, revocatus esset, tum ipse, tum Socii id ægre tulerunt. Quare Montanus (ut est *in actis apud Ruinart. pag.* 205. *n.* 15.) *cum autem jam carnifex immineret, & gladius super cervices ejus libratus penderet, expansis ille ad cælum manibus, voce clara, ita ut non tantum ad aures plebis, sed & Gentiles quoque ipsos sonus vocis feriret, oravit rogans & deprecans, ut Flavianus, qui per suffragium populi de comitatu eorum remanserat, sequeretur die tertia.* Nec alia erant vota matris Flaviani, de qua pariter *in Actis n.* 16. subjungitur: *Hærebat lateri ejus incomparabilis mater, quæ præter Fidem, qua ad Patriarchas pertinebat, in hoc etiam se Abrahæ filiam comprobavit, quod filium suum & optabat occidi, &, quod interim remansisset, contristabatur intimo dolore.* Ipse vero Flavianus his verbis matrem consolabatur: *Scis, mater merito carissima, ut semper tentaverim, si confiteri contigisset, Martyrio meo frui, & frequenter catenatus videri, & sæpe differri? Si ergo contigit quod optavi, gloriandum est potius, quam dolendum.* Resumi etiam possunt quæ in superioribus dicta sunt de Martyribus ex desiderio; quæ omnia demonstrant, probe, merito, & laudabiliter Martyrium desiderari, & ad Deum preces fundi posse pro eo obtinendo. Etenim oppositio ex eo deducta, quod non possit Martyrium desiderari & peti, quin desideretur & petatur peccatum Tyranni, cessat statim ac animadvertitur, nos posse a Deo petere, ut nos ipsos constituat in occasione Fidem profitendi coram Tyranno, cum id contingere possit sine ejus peccato; atque adeo posse petere, ut nos in ea occasione positos confirmet Gratiæ suæ auxilio, & efficaciter adjuvet ad Fidei veritatem non negandam; utque, si ea de causa pati oporteat, confortet & adjuvet nos ad tormenta atque ad mortem patienter & libenter sustinendam; uti bene advertit Cardinalis de Lugo *de just. & jur. tom.* 1. *disp.* 10. *sect.* 1. *n.* 45. Eamdem quæstionem pertractans Hurtado *in resol. de ver. Martyr. resol.* 38. §. *unic. in fin.* ait, peccatum Tyranni non cadere sub Martyris electionem, sed præsupponi; eoque præsuppositio, Martyrii desiderium esse meritorium. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 3. *par.* 2. *disp.* 20. *ar.* 11. *num.* 192. docet, optare Martyrium pro Christi gloria, & quærere media quæ possunt ad illud conducere, non modo esse licitum, sed etiam perfectissimum opus supererogationis. Concordat cum Hurtado Estius *in lib.* 2. *sent. dist.* 23. §. 2. *Huc pertinent desideria Sanctorum appetentium Martyrium, & provocantium Diabolum ad certamen. Non enim desiderant actus malos Diaboli, aut malorum hominum sive per internas suggestiones, sive per externas persecutiones, minas, terrores, tormenta sollicitantium ipsos ad peccata, sed præsuppositia illorum malitia, desiderant ipsas afflictiones, quæ, ut tales, a Deo sunt, & proinde bonæ.* Additur Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 59. *ar.* 3. *ad quintum*, ubi sic loquitur: (Martyres) *licet voluntarie patiantur comparatione ad Deum & Ecclesiam, non tamen per comparationem ad Tyrannos, seu Tyrannorum actiones, quas non cupiunt ipsos facere, quamvis præsuppositia ipsorum malitia velint eas pati.* Denique Christus ipse Dominus noster, exemplar Martyrum, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, 1. *Timoth. cap.* 6. *vers.* 13. suam voluit Passionem, licet ea quidem sine peccato crucifigentium haberi non posset.

3. Acceptio mortis per actum voluntatis mortem antecedit vel tempore, vel ratione; & idcirco de ea agimus in hoc capite. Scilicet, quamvis eodem voluntatis actu, quo quis mortem acceptat, eam acceptet ex aliqua ratione, cum tamen in illo eodem actu intelligi possint duæ rationes quodammodo distinctæ, id est altera generalis, quæ sit absolute acceptio mortis, altera specialis, quæ sit acceptio mortis Fidei defendendæ causa, quæ actui speciem tribuit, & ipsum constituit in specie Martyrii; agimus in præsenti solum de generali mortis acceptione per actum voluntatis; & quærimus, an sit de essentia Martyrii; ubi autem sermo instituetur de ratione acceptionis.

4. Putant itaque nonnulli, non requiri mortis acceptionem per ullum actum voluntatis. Et quidem, ut est *in lib.* 1. *c.* 41. *n.* 26. *& plurib. seqq.* de eo, quod inter Paschalem II. contigit, & Henricum IV. Imperatorem, cum Paschalis privilegium revocasset, quod Imperatori concesserat, dicebat, se privilegium concessisse timore mortis, quam suis imminere videbat; Goffridus vero Abbas Vindocinensis & Cardinalis Tituli S. Priscæ *lib.* 1. *epist.* 7. *tom.* 21. *Biblioth. PP. pag.* 7. scribens ad eumdem Paschalem ajebat, non debuisse privilegium concedi juribus sacris adversum, sed opportunius fuisse aliorum mortem permittere, quæ Martyrii splendore fuisset illustris, quam privilegium elargiri. Porro, quia prævidit, opponi posse, quod qui mortui fuissent, occubuissent inviti, subdidit, hoc minime obstante, Martyres futuros fuisse: *Si objicitur, quod inviti forsan paterentur, & idcirco eorum Passio crederetur infructuosa, quod spontanea minime videretur &c. Si aliter non possent, contra suam voluntatem mori debuissent, quia nec sic Martyrii palma fraudari potuissent. Innocentes etenim Sancti, qui nec voce, nec voluntate Martyrium quæsiisse leguntur, quoniam pro Domino pertulerunt, corona Martyrii non privantur. Hos sancta Ecclesia non solum Martyres esse, verum etiam Martyrum flores confitetur. Unde firmiter credendum est & nullatenus dubitandum, quod supplicium mortis pro Fide Christi homini collatum, etiamsi pro carnis infirmitate noluerit, & tamen non negaverit, Martyris vindicat nomen & præmium.* Alibi quoque, hoc est *cit. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. allata est epistola S. Cypriani ad Tibaritanos, in qua ait, Martyrem esse illum, qui Tyrannum fugiens, & se in solitudinem recipiens, a fera vel latrone occiditur. Quibus auctoritatibus innixus Hurtado *cit. oper. tract.* 3. *resol.* 26. §. 1. contendit, nullam, saltem in homine justo, requiri Martyrii acceptionem per actum voluntatis, & etiam dormientem, aut phreneticum, si a Tyranno interficiatur ex odio in Fidem, Martyrem esse, licet ante somnum, vel phrenesim de Martyrio non cogitaverit. Verum communior est, eaque retinenda Theologorum sententia, quæ in adulto Martyrii acceptionem per actum voluntatis exposcit, ut, si pro Fide Christi interficiatur, Martyr sit. Ad hoc enim facit illud Matthæi 16. *v.* 24. *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Negatio siquidem sui, crucis assumptio, sequela Christi actum voluntatis exposcunt. Facit etiam ratio, quia Martyrii susceptio est actus meritorius vitæ æternæ, & idcirco debet esse voluntarius & liber.

5. De voluntate, seu de acceptione Martyrii per voluntatem quæritur etiam, utrum debeat esse actualis, an possit esse virtualis, & etiam habitualis, & an sufficiat interpretativa. Pie enim præsumi potest, Christianum, oblata occasione Martyrii, id pro Fide Christi fuisse subiturum, uti præsumi potest, dormientem, aut phreneticum Pœnitentiam, & extremam Unctionem, urgente mortis periculo, fuisse petiturum, licet nulla præcesserit voluntas formalis ante somnum, vel phrenesim, Pœnitentiæ atque extremæ Unctionis. Exclusa autem interpretativa, eo quia non ita facile præsumi potest, aliquem pro Christo tormenta & mortem esse passurum, sicuti præsumi potest, eum fuisse petiturum Sacramenta, si id facere potuisset; actualis est optima, virtualis sufficit, quæ non sit retractata & influat in actum, & sufficere quoque dicendum est habitualem, puta, si quis aliquando Martyrium optasset, postea nihil de eo cogitans, sed prædicans, aut aliud quid meritorium faciens, per insidias occideretur ex odio in Fidem; hic enim utique Martyr habendus esset, & id ipsum etiam dicendum esset de eo qui dormiens occideretur, si formalem prius habuisset voluntatem Martyrium subeundi. Quibus admissis, nemo est qui non videat, non posse eum inter Martyres recenseri, qui, licet prius nihil de Martyrio cogitasset, dormiens a Tyranno ex odio in Fidem occideretur, etiamsi justus esset, cum rationes, quæ probant necessitatem acceptionis Martyrii per actum voluntatis, æquale robur habeant, sive de justo tractetur, sive de peccatore; Theophilus Raynaudus *de Martyrio per pestem par.* 2. *cap.* 3. *n.* 3. *& 7.* Bonacina *oper. moral. tom.* 1. *disput.* 1,

quæſt. 1. *punct.* 1. *propoſit.* 2. Leſſius *in lib. de Fortitud. c.* 4. *num.* 24. Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *quæſt.* 93. *num.* 1. *& num.* 3. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. par.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 6. *num.* 76. *& ſeq.* iuſe Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio par.* 1. §. 13. Cardinalis Gotti *tom.* 13. *quæſt.* 2. *dub.* 3. §. 1. Anaclet. *Theolog. moral. tract.* 7. *diſt.* 3. *quæſt.* 6. *num.* 44. *& 45.* & optime Rotæ Auditores in relatione cauſæ B. Joſaphat Pollocenſis *par.* 2. ubi ſcite animadverterunt habitualem acceptionem non ſufficere, ſi nomine *habitualis* ea intelligatur, quam formalis numquam præceſſit: *Acceptatio etiam mortis requiritur in Martyrio, & voluntaria ejuſdem tolerantia, quia, cum ſit actus virtutis, debet eſſe omnino voluntarius, ut inquit Divus Thomas, & Philoſophorum eſt inconcuſſum axioma; alioquin mors pœna diceretur, non Martyrium: & volitio ſeu acceptatio debet eſſe pluſquam habitualis, neque interpretativa tantum, atque adeo quæ aliquando fuerat actualis & vere exercita, perſeverans ſaltem moraliter, prout dicitur de Sacramentis, & paſſim per Theologos: unde fit, eos, qui cormientes occiduntur pro Chriſto, non eſſe proprie Martyres, niſi materialiter; homo quippe dormiens non eſt proprie voluntarius.* Dum munere fungebar Fidei Promotoris, propoſita fuit in ſacrorum rituum Congregatione antepræparatoria cauſa Ven. Dei Servi Joannis Juvenalis Ancinæ Salutiarum Epiſcopi, & de more diſcutiendum propoſitum fuit dubium de virtutibus. Poſtulatores itaque putabant, agi poſſe de Dei Servo non tantum uti Confeſſore, ſed potius uti Martyre, cum occubuerit ex veneno ſibi propinato a Sacerdote, quem propter ſcandaloſam cum nonnullis Monialibus converſationem ſevere redarguerat. Ipſe vero oppoſui, Joannem Baptiſtam Spadam ſacræ Conſiſtorialis Aulæ, & Fiſci, & Cameræ Advocatum ſuper prædicto facto ſcribentem ſenſiſſe, id non eſſe ſufficienter probatum, ut habetur in ejus *conſil.* 150. *tom.* 1. cumque etiam in meis animadverſionibus addidiſſem, etiamſi factum probatum eſſet, deficere probationem acceptionis Martyrii, quippe quia Dei Servus occubuerat ignorans, ſibi venenum fuiſſe propinatum; oppoſitio hæc ſuo non caruit effectu. Conſultores nimirum ſuum tulerunt ſuffragium in eadem cauſa hujuſce Servi Dei non uti Martyris, ſed uti Confeſſoris. Quocirca fortius confirmatur ſententia de neceſſaria Martyrii acceptione per actum voluntatis, de qua ſupra. Nec vero doctrinæ iſti Vindocinenſis epiſtola ullum obſtaculum præbere poteſt; quia ille nititur Martyrio Infantium qui fuerunt ab Herode occiſi, cum unuſquiſque bene percipiat, non valere illationem ab infantibus ad adultos. Pariter, quod attinet ad epiſtolam S. Cypriani, vel Sanctus ipſe intelligendus eſt & explicandus non de Martyribus ſtricto, ſed lato modo ſumptis, quemadmodum advertunt Cardinales Capiſucchius, & Gotti: vel credendum, in rerum eventu a S. Cypriano ponderato præceſſiſſe formalem acceptionem Martyrii; ita ut fugiens perſecutionem aut aliquando Fidem confeſſus ſit, aut confiteri voluerit, ſed fugam arripuerit, ne ſe exponeret periculo negandi, ſive ut aliis auxilium præſtaret, ne deficerent, quemadmodum ſubdit Cardinalis de Lauræa.

6. Sed hæc indicaſſe ſatis ſit, cum ad Forum potius interaum reſpiciant, quam ad externum. Admiſſo quippe, occiſum, dum ſomno eſſet correptus, ex odio in Chriſtum, Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ſi præcedentem formalem voluntatem ſubeundi Martyrium habuiſſet; difficilem nihilominus ejus cauſa progreſſum haberet, ſi in ſacrorum rituum Congregationem introduceretur, cum hæc liquidas probationes mortis, & cauſæ mortis tum in Martyre, tum in Tyranno expoſcat, necnon probationes perſeverantiæ uſque in finem, ut infra videbimus: quæ quidem probationes non videntur poſſe reperiri in iſtiuſmodi rerum eventu. Quocirca, ad ulteriora procedendo, quæritur, an Martyri liceat ſe offerre Martyrio, & an ſpontanea ad ipſum oblatio obſtet ejuſdem merito.

7. Porro ſpontanea ad Martyrium oblatio juxta antiquam Eccleſiæ diſciplinam erat vetita. In Actis Proconſularibus S. Cypriani Epiſcopi & Martyris *apud Ruinart. n.* 1. *pag.* 188. ſic Paternus Proconſul interrogat S. Cyprianum: *Volo ergo ſcire ex te, qui ſint Presbyteri qui in hac civitate conſiſtunt. Cyprianus Epiſcopus reſpondit: Legibus veſtris bene atque utiliter conſuiſtis, delatores non eſſe. Itaque detegi & deferri a me non poſſunt. In civitatibus autem ſuis invenientur. Paternus Proconſul dixit: Ego hodie in hoc loco exquiro. Cyprianus dixit: Cum diſciplina prohibeat, ut quis ſe ultro offerat, & tuæ quoque cenſuræ hoc diſpliceat, nec offerre ſe ipſi poſſunt, ſed a te exquiſiti invenientur.* Antea id ipſum idem S. Cyprianus docuerat *epiſt.* 83. *col.* 342. *Nec quiſquam veſtrum aliquem tumultu Fratribus moveat, aut ultro ſe Gentilibus offerat; apprehenſus enim & traditus loqui debet.* Hanc eamdem S. Cypriani doctrinam memorat S. Auguſtinus *contra epiſtolam Gaudentii lib.* 1. *num.* 40. *col.* 657. *tom.* 9. *oper. His ſacris Litteris eruditus Beatus Cyprianus in confeſſione ſua dixit, diſciplinam prohibere, ne quis ſe offerat.* Item ſpontanea hæc oblatio ante SS. Cyprianum & Auguſtinum reprobata fuit in epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis ſæpe citata de Martyrio S. Polycarpi *apud Ruinart. num.* 4. *pag.* 28. *Tunc unus, Cointus nomine, Phrygius, ſupervenientes ſorte de patria, pronus ad patiendum voluntate, feſtinans, cruento Judici ſe ſecurus objecit. Sed voluntatem vicit infirmitas. Miſſis namque ad ſe feris, & ipſo aſpectu timore perculſus, cœpit nolle quod voluit, & converſus ad Diaboli voluntatem probare illud, ad quod venerat deſtruendum. Huic itaque Proconſul multis pollicitationibus ſacrificare perſuaſit. Ideo non eos Fratres laudare debemus, qui ſe ultro offerunt, ſed eos qui inventi latentes in Paſſione potius perſeverant. Sic nos namque Evangelicus ſermo confirmat, & hoc hortatur exemplo, quo videmus ceſſiſſe ultroneum, & viciſſe compulſum.* Demum neque Menſurio Carthaginienſi Epiſcopo placuit, nonnullos ſe Perſecutoribus offerre, & dicere, ſe habere Scripturas ſacras, quas tradere nolebant: qua de cauſa decrevit, eos non eſſe Martyrum catalogo adſcribendos, licet fuiſſent a Tyrannis interfecti; contra vero, cultum Martyrum eſſe illis deferendum, qui a Perſecutoribus intercepti mortem potius ſubire voluerunt, quam ſacros Codices prodere, teſte S. Auguſtino in breviculo collationis cum Donatiſtis *collat. tertiæ diei cap.* 13. *col.* 568. *tom.* 9. *oper.* ubi narrat, lectas fuiſſe epiſtolas Menſurii Epiſcopi, in quibus habebatur, *Eos, qui ſe offerent perſecutionibus non comprehenſi, & ultro dicerent, ſe habere Scripturas, quas non traderent, a quibus hoc nemo quæſierat, diſplicuiſſe Menſurio, & ab eis honorandis eum prohibuiſſe Chriſtianos;* lecta quoque fuiſſe *Scripta* Secundi Tiſigitani *ad eumdem Menſurium*, ubi & ipſe expoſuit, quæ Perſecutores in Numidia egerant, & qui comprehenſi, & Scripturas ſacras tradere nolentes, multa mala paſſi, & graviſſimis ſuppliciis excruciati, atque occiſi fuerant, quos honorandos pro Martyrii corona commendaverat; uti eſt in hiſtoria Donatiſtarum Cardinalis Noriſii *part.* 1. *oper. tom.* 4. *pag.* 18.

8. Ab hac tamen regula pariter juxta antiquam diſciplinam excepti erant illi, qui Fidem abjuraverant: ipſis enim permittebatur, ut ſe offerrent Tyranno, & prælium redintegrarent: ut ſcilicet qui pro tribunali Chriſtum abnegaverant, eo ipſo in loco illum confiterentur. Quare idem S. Cyprianus *in epiſt.* 52. *col.* 149. *ad Antonianum* dicit, ſe lapſis promiſcue pacem dare noluiſſe, ut publica potius coram Tyrannis confeſſione & ſanguine ſuo, quam habita a Sacerdotibus abſolutione patratum ſcelus abluerent: *Nam, cum acies adhuc inter manus eſſet, & prælium glorioſi certaminis in perſecutione ferveret, toto hortatu & pleno impetu militum vires fuerant excitandæ, & maxime Lapſorum mentes claſſico quodam noſtræ vocis fortiter animandæ, ut pœnitentiæ viam non ſolum precibus & lamentationibus ſequerentur; ſed quoniam repetendi certaminis & reparandæ ſalutis dabatur occaſio, ad confeſſionis potius ardorem & Martyrii gloriam noſtri in. epiti vocibus provocarentur.* Pluraque ad id comprobandum collecta legi poſſunt apud Verricellum *de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 9. *ſect.* 3. *num.* 29.

9. Rurſus in hiſtoria Eccleſiaſtica non deſunt aliorum exempla, qui tanquam Martyres coluntur, etiamſi ſe Tyrannis obtulerint. De Chriſtianis ſui temporis Lucianus *de morte peregrini num.* 13. *pag.* 337. ait: *Perſuaſerunt enim ſibi miſeri in univerſum quidem ſe futuros eſſe immortales, & perpetuo tempore victuros: unde etiam contemnunt mortem vulgo, ſuaque ſe ſponte occidendos præbent.* Juſtinus *apol.* 2. *num.* 12. narrat, cum Platonis doctrina delectaretur, ac de criminibus in eos conjectis audiret, eorum innocentiam perſpexiſſe, quod nemo libidinoſus & intemperans *mortem amplecti poſſit, ut bonis ſuis careat, ac non potius omnino in hac vita ſemper verſari, & Magiſtratus latere conetur, nedum ſeipſum deferat morte multandum.* Tertullianus *ad Scapulam cap.* 1. *pag.* 129. inquit: *Cum omni ſævitia veſtra concertamus etiam ultro erumpentes, magiſque damnati, quam abſoluti gaudemus.* S. Joannes Chryſoſtomus *homil. in SS. Juventinum & Maximinum tom.* 2. *pag.* 579. hanc reddit rationem, cur Julianus Apoſtata apertam noluerit moliri contra Chriſtianos perſecutionem: *Cum videret res noſtras Martyrum morte clariores*

(fieri),

UAB Biblioteca de Ciències Socials

(fieri), *& ea causa non solum viros, sed & teneros pueros virgineſque innuptas : & in ſumma ex omni ſexu & ætate quoſdam pro religione ad mortem proſilire ... omnes enim, dicebat, ad Martyrium, quaſi ad alvearium apes, volabunt.* Celebre demum eſt nomen Phocæ Martyris, qui, cum lictores hoſpitio accepiſſet, qui dicebant, ſe miſſos ad Phocam interficiendum, promiſit, ſe die craſtino illis Phocam oſtenſurum ; tum, loco ad ſui ſepulturam præparato, aſtans eis dixit : *Ego ille ipſe ſum* (*apud Ruinart. pag.* 492.). Hæc nimirum & alia hujuſmodi erudite collecta legi poſſunt in diſſertatione apologetica P. Joſephi Auguſtini Orſi pro SS. Perpetua & Felicitate *pag.* 155. *& ſeqq.* quibus addi poteſt, in Martyrologio Romano *ad diem* 24. *Martii* fieri commemorationem SS. Martyrum Timolai, Dionyſii, Pauſidis, Romuli, Alexandri, alterius Alexandri, Agappi, & alterius Dionyſii, de quibus in Menologio Græcorum juſſu Baſilii junioris Imperatoris ſæculo x. conſcripto legitur, eos ſponte ſua acceſſiſſe ad Præſidem urbis Cæſareæ, qui tunc torquebat Chriſtianos, & coram ipſo ſtantes, ſe Chriſtianos confeſſos eſſe ; ut & ex dicto Menologio adnotarunt Bollandiani in eorum vita *ad diem* 24. *Martii pag.* 478. *tom.* 3. Addi etiam poteſt, in eodem Martyrologio Romano *ad diem* 25. *Januar.* commemorationem fieri S. Projecti Epiſcopi & Martyris, de quo in ejus vita ſcripta a Coætaneo *apud Bollandianos ad dictam diem* refertur, ipſum de loco, in quo orabat, Perſecutores vocaſſe, qui Amarinum, ſive Marinum occidentes putaverant, ſe occidiſſe Projectum, eiſque dixiſſe : *Ecce hic eſt, quem quæritis ; facite, quod cupitis.* Subdit autem citatus Pater Orſi *pag.* 157. eos, qui ſe obtulerunt ultro Tyrannis, id feciſſe ex ſpeciali Spiritus Sancti impulſu : *Eodem Spiritu & illos actos fuiſſe, qui ſe ipſos ultro Tyrannis optulerunt, vel majori, quam debuiſſent, libertate utentes ad ſæviendum magis magiſque inflammarunt, & eorum poſtea memoriam inter Sanctos Martyres ſemper coluit Eccleſia, pro certo tenendum eſt, niſi innumeros Martyres e ſacris faſtis expungere noſtro arbitratu velimus.* Enimvero Caprafius Martyr, cujus feſtum in Martyrologio annuntiatur die 20. *Octobris*, rabiem perſecutionis declinans in ſpelunca latebat, nec ad aream certaminis properavit, niſi poſtquam poſtulatum a Deo ſignum obtinuit, quod ex lapide ſpeluncæ limpidiſſima aqua manaret, ut in eodem legitur Martyrologio. At, cum de ſpeciali Spiritus Sancti impulſu & inſpiratione cogitandum ſit, vel cum actus ex ſui indole & natura bonus non eſt, quo ſpectant eorum exempla, qui ſibi mortem intulerunt, de quibus ſupra actum eſt, vel cum circumſtantiæ non adſunt, quæ actum bonum & meritorium conſtituere poſſint ; omiſſo nunc examine impulſus & Divinæ particularis inſpirationis (de qua alibi) videndum eſt, an aliquæ ſint circumſtantiæ, quæ ſpontaneam Martyrio oblationem bonam & laudabilem poſſint efficere. Hujuſmodi circumſtantiæ non deſunt. Si enim quis, ſe ſponte ſua offerendo Martyrio, alios ad idololatriam ruentes ſe retrahere poſſe putet, ſic agendo probabiliter & merito ſe offeret ; exemplo S. Romani inter Palæſtinenſes Martyres recenſiti, de quo Euſebius Pamphili Cæſarienſis Epiſcopus in libro de Martyribus Palæſtinæ *cap.* 2. *pag.* 409. *tom.* 1. narrat, eum Antiochiam ingreſſum, cum innumerabiles viros ſimul ac mulieres una cum parvulis templa Deorum adeuntes & ſacrificantes vidiſſet, zelo Divini cultus propius acceſſiſſe, eoſque increpando objurgare cœpiſſe, ob quam cauſam illico comprehenſus Martyrio coronatus eſt. Item, ſi aliquis, ſe ſponte ſua ad Martyrium offerendo, exemplo ſuo nutantes in Fide Chriſtianos ſe putet poſſe confirmare, pie & laudabiliter ſe offeret. S. Baſilius Magnus in oratione de S. Gordio Martyre *num.* 3. ait, eum ad vaſta deſerta, & hominibus invia loca contendiſſe ; tum, poſtquam ſe jejuniis, vigiliis, orationibus probe exercitatum & ad certamen inſtructum animadvertit, ad urbem rediiſſe, quo die equeſtre ſpectaculum populo parabatur in honorem Martis, cui nedum Judæi & Gentiles, ſed etiam Chriſtiani qui negligenter vivebant, intererant, & ſtantem in eminentiori parte theatri ingenti voce exclamaſſe : *Inventus ſum a non quærentibus me, palam apparui his, qui me non interrogabant* ; quibus verbis ſe in eum veniſſe locum ſignificavit minime coactum, ſed ultro ſe certamini exhibuiſſe. Nihil demum vulgatius in Actis Martyrum, quam voces illæ ultroneæ : *Chriſtianus ſum : mori volo* : & cetera hujuſmodi, uti bene adnotavit Baluzius *in notis ad cap.* 11. *Auctoris de mortib. Perſecutor.* (*tom.* 2. *miſcellan. pag.* 371.)

10. Ex annalibus Cardinalis Baronii habemus acerrimam contra Chriſtianos excitatam fuiſſe perſecutionem a Rege Abdarameno Mahumetano Cordubæ in Hiſpania, multoſque Martyres in ea coronatos fuiſſe, qui ſponte ſe obtulerant Martyrio ; hortante autem Recafredo Epiſcopo qui a Fide defecerat, coactam fuiſſe Synodum Epiſcoporum, in qua damnatum fuit Martyrium eorum qui ſe ſponte ſua obtuliſſent, atque adeo prohibitum fuit, ne in poſterum fieret hæc oblatio ; quod Concilium Conciliabulum potius *Satanicumque conventum* dicendum affirmat Cardinalis Baronius *ad an.* 852. *num.* 11. *& num.* 16. *Fuit Conventus iſte non in Spiritu Sancto legitime Concilium congregatum, ſed conſilio perfidorum juſſu Regis impii hoſtis Chriſtianorum collectum, in quo nec quod Deo eſſet placitum, tractatum vel definitum fuit, ſed, Pſeudoepiſcoporum unanimi conſpiratione facta cum Principe* (Saracenorum), *vetitum eſt Martyrium, demptuſque eſt cultus SS. MM. erecta perfidia, atque depreſſa confeſſio.* Et profecto S. Eulogius Presbyter, qui poſtea Martyr fuit, *in memoriali pro his Sanctis Cordubenſibus exarato* (*tom.* 15. *Biblioth. Patrum*) ſic de ſpontanea Martyrum oblatione loquitur *lib.* 1. *pag.* 248. *Sunt autem plerique Fidelium, & (heu, prob dolor!) etiam Sacerdotum, tenere horum Confeſſorum gloriam adimere non verentes, qui jubent, eos non recipi in catalogo Sanctorum, inuſitatum ſcilicet atque profanum aſſerentes hujuſmodi Martyrium, quippe quos nulla violentia Præſidialis Fidem ſuam negare compulit, nec a cultu ſanctæ piæque religionis amovit, ſed propria ſe voluntate diſcrimini offerentes, ob ſuperbiam ſuam (ita dicunt) quæ initium eſt omnis peccati, interempti ſuarum parricidæ effecti ſunt animarum.* Cumque ipſe S. Eulogius S. Sebaſtiani, SS. Juſti & Paſtoris, S. Eulaliæ Virginis Barcinonenſis, qui ſe ſponte ſua Martyrio obtulerunt, attulerit exempla, & *in eod. memoriali Sanctorum* oſtenderit, Fidem ex ſilentio tunc periculis fuiſſe expoſitam, ejuſque depreſſionem conſecuturam fuiſſe, niſi veritatis teſtes ſuæ Fidei profeſſionem hoſtibus vel nolentibus, ingeſſiſſent, hoſteſque etiam ipſos generoſa confeſſione provocaſſent, ſubdit *pag.* 250. *Et idcirco, ut quidam Sapientium meminit, inter primas dignitates regnorum cœleſtium ſunt ponendi, qui ad Paſſionem venerunt non quæſiti, & excellentis voti eſt inter tormenta proſilire, ubi non eſt criminis latuiſſe. Sed in veritate crimen eſſe fatendum eſt latitare, ſi virtus excellentis meriti eſt ultro procedere ; quando Fidei noſtræ confeſſio prædicationem exigit & teſtimonium poſtulat ;* cauſa etiam iſta procul dubio apta, & fortaſſe neceſſaria dicenda erit, ut quis ſe poſſit offerre Martyrio : atque eo quidem magis, cum Martyres prædicti Cordubenſes cultum Sanctorum obtineant in Martyrologio Romano, recurrentibus ſingulorum natalibus diebus ; uti obſervat Cardinalis Baronius *ad an.* 852. *n.* 12. & proſequuntur Rotæ Auditores in relatione B. Joſaphat Pollocenſis *part.* 2. §. *Ex his ſequitur.* De Martyribus Cordubenſibus, & de ſcriptis S. Eulogii pro eiſdem vindicandis, legi poteſt Mabillon. *in annal. Benedict. tom.* 3. *pag.* 11. *num.* 26.

11. Præterea, ſi magnum aliquod malum inſtet, quod per ſpontaneam oblationem averti poſſit, de merito ejuſdem oblationis non videtur eſſe dubitandum, eamque non obſtare Martyrio, dicendum erit. Rumor Alexandriæ invaluit, S. Petrum Alexandrinum, qui in carcere pro Fide Chriſti detinebatur, ex decreto Maximini Imperatoris eſſe interficiendum. Chriſtiani itaque Alexandrini, quorum numerus immenſus erat, iniquo ferentes animo, ſuum Epiſcopum eſſe interficiendum, propero curſu ad carceres devenerunt, ut militibus reſiſterent. Quamobrem Tribunus militum opportunum eſſe exiſtimavit expectare, ut, nocte adveniente, populus, qui præ foribus carceris ſtabat, ad propria remearet. Sed, populo ſtationem non relinquente, Petrus tum amore Martyrii quo flagrabat, tum timore, ne ſui Chriſtiani cum militibus manus conſererent, hominem miſit ad Tribunum ſecreto eum admonens de modo, quo collectam fruſtraretur multitudinem, ſi videlicet a parte poſteriore carceris ſumma nocte cum lapicidis per poſticum via ſecreta veniret, & murum eo loco perfoderet, quo ſe intus pulſantem audiret. Pariete ſic effoſſo, Petrus per foramen clanculo egreſſus, ſeſe militibus expectantibus exhibuit. Cum vero milites reveriti majeſtatem viri de eo feriendo hæſitarent, demum vix inter eos inventus eſt unus, qui, pretio recepto quinque ſolidorum aureorum, exerto gladio, Petri caput ictu valido amputavit ; uti fuſe refertur a Cardinali Baronio *ad an.* 310. Denique idem judicium ferendum eſt, quando quis ſe offert, ne pro eo alii Fideles ad ſupplicia & tormenta trahantur. S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 3. appellat S. Marcum Epiſcopum Arethuſium athleram voluntarium, atque ejus geſta his verbis exponit *tom.* 1. *oper. pag.* 88. *Cum populum adverſum ſe incitatum .... cerneret, primum*

conscifcendæ fugæ consilium init &c. At, postquam, multos sua causa duci atque abstrahi, multos etiam ob persequentium crudelitatem in animæ periculo versari, intellexit, tum vero alios ob cautionem suam periclitantes negligere minime sustinuit; ac proinde præstantissimum maximeque philosophicum consilium capit. Ex fuga enim redit, seseque ultro plebis arbitrio tradit, atque adversus temporis difficultatem velut aciem instruit. Similiter S. Eulogius *lib. 2. memorial. Sanctor. cap. 8. pag. 261.* narrat, SS. Virgines Floram & Mariam Cordubenses Martyres, quæ persecutionem fugientes se in tutiora loca receperant, postquam cognoverunt, aliis propter se persecutionem imminere, sponte sua se Tyranno obtulisse, & glorioso Martyrio coronatas fuisse.

12. Sed cum antiquiori disciplinæ concordant etiam nostrorum Theologorum assertiones. Non solum enim volunt, si ex signis alibi referendis constare possit, aliquem se obtulisse Martyrio ex speciali Spiritus Sancti impulsu, nullam aliam pro ejusdem oblationis defensione causam esse exquirendam, ut habent Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. par. 2. tom. 3. disp. 20. art. 11. num. 188.* & Theophilus Raynaudus *de Martyr. per pestem par. 2. cap. 5. num. 17.* verum etiam causas admittunt, ob quas aliquis se potest offerre Martyrio. S. Thomas 2. 2. *quæst. 124. art. 3. ad primum* ait: *Est enim aliquis casus, in quo Martyrium perferre non est de necessitate salutis, puta cum ex zelo Fidei, & charitate fraterna multoties leguntur Sancti Martyres sponte se obtulisse Martyrio.* Admittit itaque S. Doctor, zelum Fidei, fraternamque charitatem esse causas sufficientes, ut quis laudabiliter se possit offerre Martyrio: & quidem sanctum ipsum Doctorem ceteri communiter sequuntur, nominatim vero Silvester *in Summa, v. Martyrium, vers. Et Martyrium oblatum*, Cardinalis de Lugo *de justit. & jur. tom. 1. disput. 10. sect. 1. num. 39.* Gobat *Theolog. experiment. tract. 2. cas. 18. sect. 1.* Thomas a Jesu *de procuranda omnium Gentium salute lib. 5. dub. 3. vers. Secundum*, & *tanquam certum*, Joannes Petrus Verhoft *in comment. ad lib. 1. Machabæorum cap. 2. pag. 86.* ubi: *Tametsi absque speciali Spiritus Sancti impulsu, aut alia gravissima causa in argumentum Divini honoris cessura nemini fas sit provocare Tyrannum, aut se ipsum ad Martyrium sponte offerre, facile tamen, immo & persæpe occurrere potest legitima ratio, quæ tum excuset, tum etiam obliget non resistentem, seu non fugientem, cum possit;* Clemens Tosi in suo opere, cui titulus *Il Gentilesimo confutato* (*volum. 2. pag. 735. & seqq.*) Verricell. *de Apostol. Mission. tit. 1. quæst. 9. sect. 3.* ubi ipsas speciatim exprimit causas, propter quas aliquis laudabiliter & merito se potest offerre Martyrio; fuse & optime Rotæ Auditores in relatione de Martyrio B. Josaphat *par. 2. §. Ex his sequitur*, ubi: *Ex his sequitur, Christifidelibus permissum esse sponte ac libere ex instinctu Sancti Spiritus, & dum gravis & proportionata causa concurrit, se exponere Martyrio pro Christi nomine tempore congruo sustinendo, & hujusmodi mortem patientes esse vere Martyres.* Quam assumptionem pluribus prosequuntur & optime pariter Fortunatus Scacchus *in suo opere mf. de Confessoribus, & Martyribus cap. 2.* ubi, ponderatis nonnullis exemplis aliquorum, qui se Martyrio obtulerunt, subdit: *Communis responsio Doctorum est; Spiritu Sancto impellente, tunc Dei famulos sponte se obtulisse Martyrio &c. Ego vero stante regula Ecclesiæ, quæ docet non licere, nisi rationabilis causa id postulet, sponte se offerre Martyrio, quæ rationabilis causa debet esse major Dei gloria, & Fidei Christianæ propagatio, videamque, illos Dei famulos ut Martyres ab eo usque tempore veneratos fuisse in Ecclesia, dixerim, non casu, non sponte, non temerarie, sed ad majorem Dei gloriam, ac ex necessitate aliqua Fidei profitendæ illos se obtulisse Martyrio.* Ad hæc resumi hic etiam posset materia Confessorum, de quibus *lib. 1. cap. 2. num. 5.* Verum, ut omnia demum paucis complectamur, quo rectum de spontanea oblatione feratur judicium, considerare opus est dispositionem ejus, qui se Martyrio offert, & finis attendendus est, ob quem spontaneam sui ipsius facit oblationem; veluti ad rem ratiocinatur supra allatus Verricellus *de Apostol. Mission. de Fide quæst. 9. sect. 4. sub num. 43.* ubi ait: *Dispositio ejus, qui se Martyrio offert:* (est advertenda) *nam in deliciis enutritus, carnis vitiis irretitus, temere lapsus periculo se exponit, & hic tentat Deum;* & *de his accipiendus est Sanctus Gregorius Nazianzenus orat. 20. ubi ait: Lex Martyrii est, ne nos ultro ad certamen accedamus; hoc enim temerarii, ac præcipitis animi est &c. Finis quoque spectandus est: qui enim ultimate, & primario Martyrium intendit, illicite agit, estque id Circumcelliones imitari: quare finis primarius debet esset Dei gloria, Fidei exaltatio, Persecutoris confusio, Infidelium conversio, Ecclesiæ pax, Fidelium confirmatio &c. Denique effectus ultroneæ confessionis spectandi sunt: nam, si ex ea nulla Dei gloria, neque Fidei exaltatio, neque Proximorum salus speratur, quod contingeret, si quis secreto absque arbitris sponte Tyrannum adiret, & interficeretur, tunc illicitum est se morti objicere.*

13. Spontaneæ oblationis, de qua hucusque locuti sumus, examen, fugæ consideratio sequitur; an videlicet, urgente persecutione generali adversus Christianos, vel particulari adversus aliquem Dei servum, teneantur isti, aut saltem fugere possint, & iram declinare, ita ut, si deinde fuerint comprehensi, & mortem pro Christo subierint, antecedens fuga nequaquam obstet, quin Martyrum catalogo adscribantur. *Libro primo cap. 2. num. 4.* jam adnotavimus Tertullianum *in lib. de fuga ad Fabium cap. 12. & 13.* in ea fuisse sententia, ut tempore persecutionum licitum non esset fugam arripere; at particularem Tertulliani opinionem fuisse communi Ecclesiæ consensu reprobatam: nunc autem operæ pretium est, fusius hæc eadem explicare. De hac scilicet re plura legi possunt apud Cardinalem Baronium *ad an. 205. n. 11. & seqq.* apud Suarez *de Fide, Spe, & Charitate disput. 14. sect. 3. nu. 10. & seqq.* apud Cardinalem de Lugo *de virtute Fidei disp. 14. sect. 2. num. 41.* apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. sent. part. 2. tom. 3. disput. 20. art. 14.* apud Cardinalem Petram *tom. 3. pag. 127. & seqq.* apud Cardinalem Gotti *Theolog. tom. 10. dubit. 8. quæst. 4. de actu externo Fidei §. 1.* apud Maurum *Theolog. tom. 3. lib. 11. quæst. 97. num. 7.* apud Theophilum Raynaudum *in cit. oper. cap. 5. n. 91. & seqq.* apud Hurtadum *in resolut. de vero Martyr. resolut. 29. §. 1.* apud Matthæuccium *in pract. Theologo-Can. tit. 5. cap. 1. §. 4.* apud Guttierr. *Canonicar. quæst. lib. 2. cap. 24. n. 26.*

14. Summatim autem ea recensendo, quæ a prædictis Auctoribus fuse adducta sunt, dicimus primo fugam per se loquendo licitam esse. Matthæi quippe 10. *v. 23.* Christus dixit Apostolis: *Cum autem persequentur vos in civitate ista, fugite in aliam.* Agebatur autem de persecutione contra Fidem, cum antea mala recensuisset, quæ passuri erant in prædicatione Evangelii: *Et eritis odio omnibus propter nomen meum.* Item Christus Dominus sæpe fugit, & se subtraxit capturæ, quam Judæi machinabantur, & quidem ratione Fidei quam prædicabat; uti legitur Matthæi 12. *v. 15. & 16.* post Joannis Baptistæ necem; Joannis 8. *v. 59.* cum tulerunt lapides, ut jacerent in eum; Joannis 11. *v. 54.* postquam Lazarum suscitavit, *& aliis in locis*, ut Lucæ 4. & Joannis 7. *v. 1.* ubi dicitur ambulasse in Galilæam, *non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere.* De Apostolis quoque legitur, eos metu Judæorum sese occultasse; atque adeo *Actor. 12.* habetur, Petrum carcerem & mortem ab Herode sibi paratam, Angelo ostium aperiente, evasisse, *& in 2. Corinth. 11. v. 33.* Paulus ut fugeret e manu Aretæ Regis, se demitti curavit per fenestram in sporta. Celeberrima demum est apologia S. Athanasii (*tom. 1. oper. part. 1. pag. 320.*) qui cum fuga evasisset manus Syriani Ducis, & id ei in crimen verteretur a Leontio Antiocheno, Narciso Neroniadis, & Georgio Laodiceno Arianorum antesignanis, exemplo Christi, Apostolorum, & veterum Patrum demonstravit, tempore persecutionum fugiendum esse. Ratio autem est, quia talis fuga nullo modo est negatio Fidei, sed potius est virtualis Fidei confessio: fugiens quippe, imminente persecutione, multa incommoda patitur; & qui propter Fidem patitur, Fidem profitetur. Patrum testimonia collecta videri possunt apud citatos Auctores, a quorum idcirco recitatione abstinemus.

Dicimus secundo, Episcopos, ceterosque animarum curam habentes vetitum esse in persecutione fugere, si gregis conjunctionem ex sua præsentia, ex fuga autem prævideant dispersionem. Probatur id ex Joannis 10. *v. 11. Bonus pastor animam suam dat pro ovibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.* Quare *in can. Scisciatis 7. quæst. 1.* sic legitur: *Si perniciosum est, proretam in tranquillitate navim deserere, quanto magis in fluctibus? Ubi non dicimus, quod Persecutorum non fugiamus* (*maxime Paganorum*) *insidias cum ad tempus sæviunt, & ob multitudinem delictorum nostrorum nocendi facultatem divinitus assequuntur, præsertim cum eis prodire ultro non debeamus; & multos Prophetas, & Apostolos, ipsumque Dominum hujusmodi fugisse insectores, luce clarius constet; sed quod præci-*

præcipue nos, qui tanquam arietes ducatum gregibus præbemus, immo qui & horum Paſtores ſumus, Deo auctore, cum eis in periculis pro viribus perſiſtere, pro certo conveniat, &, cum tranquillitas reddita Divina fuerit pietate, ſopitaque furentium infeſtatio, mox gregem requirere, & in unum colligere, & ejus animos, cæleſtis patriæ pace, ac potiſſimum ſecuritate prædicata, ſurſum erigere debemus, & tamdiu ſuper eorum cautela oportet nos eſſe ſollicitos, ut ſi Dei judicio præſentis temporis commoda fortaſſis amittunt, futuræ vitæ ſe ſperent gaudia abſque ambiguitate percipere ſempiterna. Egregie porro de more res explicatur a S. Thoma 2. 2. *quæſt.* 158. *art.* 5. his verbis: *In qualibet obligatione præcipue attendi debet obligationis finis. Obligant autem ſe Epiſcopi ad exequendum Paſtorale officium propter ſubditorum ſalutem; & ideo ubi ſubditorum ſalus exigit perſonæ Paſtoris præſentiam, non debet Paſtor perſonaliter ſuum gregem deſerere, neque propter aliquod commodum temporale, neque etiam propter aliquod perſonale periculum imminens, cum bonus Paſtor animam ſuam ponere teneatur pro ovibus ſuis. Si vero ſubditorum ſaluti poſſit ſufficienter in abſentia Paſtoris per alium provideri, tunc licet Paſtori vel propter aliquod commodum Eccleſiæ, vel perſonæ periculum corporaliter gregem deſerere.* Itaque qui præſunt curæ animarum, urgente perſecutione, ex juſtitia ſtare tenentur, & fugere non poſſunt, aut ſe occultare, ſi hæc ceſſura ſint in ſpirituale detrimentum ſubditorum; ſecus autem ſe habebit res, ſi ex eorum abſentia nulla Divini honoris injuria, nulla ſubditorum ſubverſio timeatur, expediatque, eos in aliud tempus reſervari, ut prædicent videlicet, & Sacramenta miniſtrent iis qui poſt perſecutionem ſuperfuerint. Servi David 2. *Reg.* 18. *v.* 13. eum rogaverunt, ut maneret in civitate, & ab ea non egrederetur ad prælium contra Abſalom: *Quia tu unus pro decem millibus computaris*: atque opportune ſubdit S. Thomas *loc. cit. in reſponſ. ad primum*: *Ille autem, qui ad evitandum periculum recedit abſque detrimento gregis, non tanquam mercenarius fugit.* Quocirca Petrus, Paulus, Athanaſius, & alii ſancti viri, qui tempore perſecutionum fugerunt aut ſe occultarunt, veri Paſtores fuerunt, non autem mercenarii, cum id fecerint, ut tempore opportuniori gregi prodeſſent. Confert etiam ad id epiſtola decima quarta S. Cypriani, quæ ſcripta eſt *ad Presbyteros, & Diaconos Romæ conſiſtentes*; quam ſcilicet putat Baronius a S. Cypriano ſcriptam fuiſſe ad Clerum Romanum, ut iſti inſtituti ſui rationem redderet; nonnulli autem ſcriptam dicunt ad eos e Clero Carthaginienſi, qui tunc Romæ erant: at, utcumque hæc ſint, in ea epiſtola ipſe Sanctus fugam ſuam, vigente perſecutione, defendit, eo quia, licet abſens corpore, præſens erat ſpiritu, & muneri ſuo non deerat: *Nam ſicut Domini mandata inſtruunt, orto ſtatim turbationis impetu primo, cum me clamore violento frequenter populus flagitaſſet, non tam meam ſalutem, quam quietem Fratrum publicam cogitans, interim receſſi, ne per inverecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cœperat, plus provocaretur. Abſens tamen corpore, nec ſpiritu, nec actu, nec monitis meis defui, quominus ſecundum Domini præcepta Fratribus noſtris in quibus poſſem, mea mediocritate conſulerem. Et quid egerim, loquuntur vobis epiſtolæ pro temporibus miſſæ numero tredecim, quas ad vos tranſmiſi, in quibus nec Clero conſilium, nec Confeſſoribus exhortatio, nec extorribus, quando oportuit, objurgatio, nec univerſæ Fraternitati ad deprecandam Dei miſericordiam allocutio & perſuaſio noſtra defuit, quantum ſecundum legem Fidei, & timorem Dei, Domino ſuggerente noſtra mediocritas potuit eniti.*

16. Adnotanda ſunt autem verba modo relata S. Cypriani: *Cum me clamore violento frequenter populus flagitaſſet, non tam meam ſalutem, quam quietem Fratrum publicam cogitans, interim receſſi.* Ex his enim colligitur, eo magis Præſulem fugere poſſe, ſi ipſe ſpecialiter quæritur: quare Gratianus *ad can. Adverſitas 7. quæſt.* 1. ſubdit: *Cum vero ſpecialiter quæritur, fugiat exemplo Chriſti, qui a facie Herodis fugit in Ægyptum; fugiat exemplo Pauli, qui a Fratribus per murum ſubmiſſus eſt in ſporta.* Fugiendo quippe tempore perſecutionis adverſus ipſum motæ, ſi non extingui, ſaltem minui poterit odium perſequentium, juxta alia verba ſupra relata S. Cypriani: *Interim receſſi, ne per inverecundam præſentiam noſtram ſeditio, quæ cœperat, plus provocaretur.* Quæ tamen ſic intelligenda ſunt, ut quemadmodum in perſecutione generali non licet Paſtori gregem deſerere, niſi poſtquam ei providerit, ne damnum ſpiritale patiatur: ſic ei, ut recedat, non permittatur, urgente ſpeciali adverſus ipſum perſecutione, niſi poſtquam ea præmiſerit, quæ ad ſuorum æternam ſalutem neceſſaria ſunt. Quare S. Auguſtinus *epiſt.* 180. *modo* 228. *ad Honoratum oper. tom.* 2. ad illa verba, *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam*, poſtquam oſtendit, Paulum per feneſtram effugiſſe, quod adeſſent alii, quibus Eccleſiæ miniſterium poterat impleri, & Chriſtum in Ægyptum receſſiſſe, quando nondum Eccleſiam congregaverat, ſubdit *col.* 831. *Faciant ergo ſervi Chriſti, miniſtri verbi, & ſacramenti ejus, quod præcepit, ſive permiſit. Fugiant omnino de civitate in civitatem, quando eorum quiſquam ſpecialiter a Perſecutoribus quæritur, ut ab aliis, qui non ita requiruntur, non deſeratur Eccleſia.* De ſupra memorata fuga S. Cypriani, dum quærebatur ad Martyrium, ita ſcribit Pontius Diaconus in ejus vita (*apud Ruinart pag.* 182. *num.* 7.) *Fuit vero formido illa, ſed juſta; formido quæ Dominum timeret offendere, formido quæ præceptis Dei mallet obſequi, quam ſic coronari. Dicata enim in omnibus Deo mens, & ſic Divinis admonitionibus mancipata, credidit ſe, niſi Domino latebram tunc jubenti paruiſſet, etiam ipſa Paſſione peccare.*

17. Dicimus tertio, laudabiliter etiam & meritorie privatas perſonas poſſe tempore perſecutionis non recedere, & ſtare in loco in quo viget perſecutio, ſi earum permanſio videlicet expediens judicetur vel utilitati proximorum, vel majori Dei gloriæ, & ſi perſonæ ipſæ tales ſint, quæ ſperent & probabiliter credere poſſint, ſe Fidem non eſſe negaturas metu tormentorum aut mortis. Quin immo nonnulli ex ſupra citatis Theologis cenſent, non modo in eo rerum eventu permanſionem eſſe licitam ac laudabilem, ſed etiam a Charitate imperatam; atque adeo S. Auguſtinus *cit. epiſt.* concludit: *Cum autem omnium, id eſt Epiſcoporum, Clericorum, & laicorum, eſt commune periculum, hi, qui aliis indigent, non deſerantur ab his, quibus indigent. Aut igitur ad loca munita omnes tranſeant, aut qui habent remanendi neceſſitatem, non relinquantur ab eis, per quos illorum eſt Eccleſiaſtica ſuppleuda neceſſitas, ut aut pariter vivant, aut pariter ſufferant, quod eos Pater familias volet perpeti.*

18. Uno verbo, aliquando fugere licitum eſt; aliquando præceptum eſt non fugere; & aliquando, licet manendi præceptum non urgeat, manere ratione circumſtantiarum laudabile erit & meritorium: & ſic quidem in ipſo facti eventu ferendum erit in cauſis Martyrum judicium de eorum fuga, aut permanſione tempore perſecutionum. Verricellus *in tract. de Apoſtol. Miſſion. tit.* 1. *quæſt.* 9. *ſect.* 5. *num.* 47. & *ſeqq.* quæſtionem hanc de fuga tempore perſecutionum optime explicat, & ait, fugam, de qua *Matth. cap.* 10. non eſſe præceptum, ſed conſilium, aut permiſſionem, cum aliquando melius ſit fugere, quam perſiſtere, & periculis obſiſtere; præceptam vero eſſe fugam Prædicatoribus Evangelii, quando, declinando perſecutionem ſine ſcandalo Fidelium latius Evangelium diſſeminatur, juxta illud Bedæ *in cit. cap. Matth. oper. tom.* 5. *col.* 45. *Fugite in aliam civitatem, non timendo Paſſionem, ſed declinando, ut tribulationis occaſio ſeminarium fieret Evangelii*; quando vita neceſſaria eſt bono Fidelium; quando unus quæritur ad necem, non ſimul alii; quando quis eſt imparatus ad ſubeundum Martyrium; quando ex permanſione in loco Tyrannus magis irritaretur, & ceteri Fideles gravioribus tormentis eſſent expoſiti, propter quæ timeretur, plurimos a Fide eſſe defecturos; quando tandem Fidelibus ceteris licitum eſſet fugere ad declinandam perſecutionem & mortem. Concordant Suarez *de Fide diſput.* 14. *ſect.* 3. *num.* 10. Coninch. *de Fide diſput.* 15. *num.* 97. Caſtropal. *tom.* 1. *tr.* 4. *diſp.* 1. *punct.* 15. *num.* 3. ipſique rei, de qua nunc agimus, profunt etiam adducta *lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 4. *hujus Operis*, de Libellaticis, qui pecuniam ſolvebat, & pecunia vexationem redimebant, ne Fidem deſerere cogerentur, timentes ſe minus idoneos ad ferenda tormenta. Hinc bene Remigius, quem citat & ſequitur Abulenſis *in Matth. cap.* 10. *quæſt.* 111. *circa medium* inquit: *Licentia fugiendi convenit infirmis in Fide, quibus concedit pius Magiſter, ne, ſi ſe ultro ad Martyrium protuliſſent, fortaſſis poſiti in tormentis negarent.* Addendus etiam Salmeron *in Evangel. tom.* 4. *part.* 2. *tr.* 16. *in principio.*

19. Aurea ſunt verba Maldonati *in Matth. cap.* 10. *num.* 23. *col.* 254. *Cum Evangelium ipſum, propter quod fugiendum non eſt, poſtulat, ut fugiamus, fugiendum eſt. Tunc fugere, non metus, ſed pietas; non fugere, non fortitudo, ſed pertinacia eſt.* Poſt hæc tranſitum facit ad cetera explicanda, jam ſupra a Nobis inſinuata: *Major gloria Dei, & Eccleſiæ utilitas, regula nobis eſſe debet; cum aut utraque, aut alterutra, ut fugiamus, a nobis exigit, non fugere, peccatum eſt. Aliis caſibus non debemus; an autem poſſimus, alia eſt quæſtio, quam ſolam Auguſti-*

guſtinus explicavit, Hæc ejus ſententiæ ſumma eſt; primum fugere Sacerdoti licere, quando ipſe privatim ab adverſariis quæritur, & ſunt alii qui poſſint pro illo Sacramenta populo miniſtrare: ſecundo, quando omnes ejus oves fuga diſſipatæ ſunt: tertio, quandocunque plus fugiendo, quam manendo, juvare poteſt. Addit Chryſoſtomus fugere licere, & neſcio an oportere, cum ejus, ſi manſerit, fides periclitabitur. Chriſtum, inquit, fugiendo non negat, qui ideo fugit, ne neget. Alias non licet, alias manendum eſt, & pro ovibus anima ponenda, quod mercenarius non facit, qui quandocumque videt lupum venientem, & relinquit oves, & fugit. Dum in ſacrorum rituum Congregatione agebatur de cauſa Braſilienſi Declarationis Martyrii Venerabilium Servorum Dei Ignatii Azevedi & aliorum triginta novem Martyrum e Societate Jeſu, de qua ſupra ſermo habitus eſt, de hac quæſtione fuſe tractatum eſt: oppoſitum quippe fuerat, dum agêretur de expeditione litterarum remiſſorialium, Ignatium, & ceteros fugere debuiſſe. Super hoc puncto ſcripſerunt tres Theologi Societatis Jeſu, Cardinalis videlicet de Lugo ſuis ſcriptis & editis voluminibus ſatis notus, Pater de Cupis Examinator Epiſcoporum, & Pater Virgilius Ceparius ſæpe a Nobis cum laude commemoratus. Theologi hi in ſuis ſcripturis & diſſertationibus quæſtionem inſtituerunt, utrum verba Chriſti *Matth.* 10. *v.* 23. ſupra relata; *Cum autem perſequentur vos in civitate iſta, fugite in aliam*, præceptum importent, an conſilium; & quatenus importent præceptum, an illud fuerit univerſale, vel reſtrictum ad tempus, quo Chriſtus miſit Apoſtolos ad prædicandum per civitates Judææ, quo tempore noluit eos objici morti, ut poſſent poſt ſuam Paſſionem Evangelium per totum orbem promulgare, ut docuerunt S. Joannes Chryſoſtomus in Matthæum *hom.* 34. *al.* 35. *tom.* 7. *oper. pag.* 388. dicens: *Non loquitur enim hic de perſecutionibus, quæ poſtea futuræ erant, ſed de illis, quæ crucem & paſſionem præceſſere*, & S. Hieronymus, qui explicans prædicta verba Chriſti, ſubdit *tom.* 7. *oper. col.* 61. *Hoc ad illud tempus referendum eſt, quum ad prædicationem Apoſtoli mittebantur, quibus & proprie dicitur: In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis.* Præclare Toſtatus *qu.* 109. *cap.* 10. *in Matthæum* hæc habet: *Dicendum quod circa fugam Chriſtus non dedit nunc Apoſtolis doctrinam, niſi pro tempore illo quo prædicabant inter Judæos .. immo fugere tenebantur .. quia ſic Chriſtus jubebat.* Omnes autem in eam convenere ſententiam, quam docuit Maldonatus, Ignatium & Socios fugere nullatenus debuiſſe, cum iter eorum, urgente licet periculo mortis, eſſet directum ad Fidei Catholicæ exaltationem, & ad majorem Dei gloriam, nec ullatenus urgeret circumſtantia, quæ eos a ſuſcepto itinere juxta regulas Ethicæ Chriſtianæ revocare poſſet. Poſt primam hujus Operis editionem prodierunt libri *de Theologicis diſciplinis*, auctore Joanne Laurentio Berti ſuperius memorato: & *tom.* 4. *lib.* 23. *cap.* 8. *prop.* 3. congeſta undique eruditione demonſtratur, ſine culpa Chriſtianos, etiam Epiſcopos, fugiendo ſe furripere Perſecutoribus, niſi aliter ſuadeat Fidei cauſa, plebiſque Chriſtianæ periclitatio.

20. Denique de eo qui jurat, ſe ad carcerem rediturum, ſi certo ſciat, ſe injuſte moriturum, quæritur, an teneatur ad carcerem redire, & an non redeundo ſit perjurus. Affirmando ſcilicet reſpondet Cajetanus 2. 2. *qu.* 89. *art.* 7. *verſ. Ex his autem*, quem nonnulli ſequuntur, eo potiſſimum fundamento, quod redire ad carceres eſt actus fortitudinis, & ideo materia capax juramenti: quare tantopere laudatur Marcus Attilius ob fidem ſervatam Carthaginenſibus juramento firmatam. Sed contrariæ adhæret ſententiæ Covarr. *lib.* 1. *variar. reſol. cap.* 2. *n.* 2. quem alii nonnulli ſequuntur, cum redire ad carcerem in eo rerum eventu non ſit actus virtutis; non eſt enim actus patientiæ, cum ad eam non pertineat ſe offerre morti injuſtæ ſine alia ratione & cauſa; neque eſt actus fidelitatis, cum Tyranno, aut Judici injuſte fidem poſtulanti ad patiendam injuſtam mortis ſententiam fides ſervenda non ſit, niſi aliunde alia cauſa ſubſit virtutis. Ceſſaret autem omnis controverſia in eo, qui ex odio in Fidem carceribus mancipatus, timens injuſtam mortem dimitteretur cum juramento redeundi, ſubeſt enim cauſa virtutis, Charitatis videlicet in Chriſtum ſuum Servatorem, necnon Chriſtianæ fortitudinis.

CAPUT DECIMUMSEPTIMUM.

De provocatione Tyranni.

1. DE Tyranni provocatione, quæ forte ex oblatione Martyris ſpontanea cauſam habeat, ſatis actum eſt in capite antecedenti: nunc autem agere opus eſt de ea provocatione, qua Martyr dictis, vel factis Tyrannum inflammat ad Martyrium ei inferendum. De hac ergo loquendo, regula generalis eſſe videtur, Martyri permiſſum non eſſe, ut Tyrannum ad Mortem ei inferendam provocet, ſicuti docet D. Thomas 2. 2. *q.* 124. *art.* 1. *ad tertium*, ubi hæc habet: *Quædam præcepta Legis Divinæ tradita eſſe ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet homo ſit paratus hoc vel illud faciendi, cum fuerit opportunum. Ita etiam & aliqua pertinent ad actum virtutis ſecundum præparationem animi, ut ſcilicet, ſuperveniente tali caſu, homo ſecundum rationem agat: & hoc præcipue videtur obſervandum in Martyrio, quod conſiſtit in debita ſuſtinentia Paſſionum injuſte inflictarum. Non autem debet homo occaſionem dare alteri injuſte agendi; ſed, ſi alius injuſte egerit, ipſe moderate tolerare debet.* Ideoque, ſi juxta S. Thomam non debet alter alteri dare occaſionem injuſte agendi, non poterit aliquis ſine gravi cauſa dictis, aut factis Tyrannum provocare ad mortem ſibi inferendam. Præterquamquod qui ſic ageret, ſe exponeret periculo deficiendi a Fide in perſecutione atque in tormentis; & idcirco intraret in tentationem contra præceptum Chriſti *Marc.* 14. *v.* 38. nos monentis, *ut non intremus in tentationem.* Hæc porro late proſequuntur Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 20. *art.* 13. *num.* 237. *& ſeqq.* Cardinalis Gotti *Theolog. tom.* 13. *quæſt.* 2. *dub.* 3. §. 3. *n.* 12. *& ſeqq.* Navarr. *in Summa cap.* 11. *art.* 4. Lopez 1. *part. inſtruct. cap.* 41. *in fin.* Sanchez *in Summa lib.* 2. *cap.* 34. *art.* 15. Hurtadus *de ver. Martyr. reſolut.* 27. *pag.* 68. & 69. ubi: *Ex qua doctrina colligitur, aliud eſſe, aliquem provocare Tyrannum perſecutorem ad ſui mortem, aliud ſe offerre voluntarie Martyrio. Hoc ultimum per ſe licitum eſt; primum autem per ſe illicitum*; Bonacina *diſp. de Sacram. part.* 3. *n.* 6. Gobat *in Theolog. experimental. par.* 2. *caſ.* 18. *ſect.* 1. *num.* 622. *& ſeqq.* Raynaud. *de Martyr. per peſtem part.* 2. *cap.* 5. *n.* 8. *& ſeqq.* Matthæucc. *in practica Theologo-Can. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 4. *cap.* 1. §. 3. *n.* 62. *& ſeqq.* Maurus *Theolog. tom.* 3. *lib.* 11. *quæſt.* 97. *n.* 7. *& ſeqq.* Cum vero plura extent Sanctorum exempla, qui dictis, & factis Tyranno provocarunt, receptaque morte pro Chriſto, Martyrum catalogo adſcripti ſunt, memorati Auctores provocationem referunt ad ſpecialem Spiritus Sancti impulſum, qui Fideles ad ea peragenda movere poteſt, vel ut aliqui aſtantes ad Fidem convertantur, vel ut titubantes in Fide confirmentur, uti late recenſet Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. part.* 2. *tom.* 3. *diſput.* 11. *art.* 4. §. 7. *num.* 138. Cumque, hoc admiſſo, ſubalternæ locus aperiatur quæſtioni, non quoad eos qui jam inter Martyres recenſiti ſunt, ſed quoad eos, de quibus quæritur, an Beatorum Martyrum catalogo ſint adſcribendi, utrum ſcilicet provocatio a Spiritu Sancto, an ab animi levitate, aut deliberationis præcipitantia provenerit; nonnullas etiam proferunt notas, ex quibus docent dignoſci poſſe, unde provocatio cauſam habuerit, & idcirco utrum obſtet Martyrio, necne.

2. Matthæuccius nempe *loc. cit. num.* 67. ait, id a ſubſequentibus miraculis declarari. Si enim interceſſione eius, qui Tyrannum provocavit & pro Fide mortuus eſt, Deus operari dignetur miracula, ſignum id manifeſtum, erit, provocationem vero Martyrio non obſtitiſſe, &, quod conſequitur, Spiritum Sanctum auctorem habuiſſe: in cujus dicti confirmationem reſumi poſſent fuſe a nobis adducta *lib.* 1. *cap.* 28. *& duobus ſeqq.* de Miraculorum interventu in cauſis Martyrum. Alii tanquam ſignum Divinæ inſpirationis dicunt eſſe perſeverantiam ipſam in confeſſione, & mortem ſecutam, ut Verricell. *de Apoſtol. Miſſionib. tit.* 1. *quæſt.* 9. *ſect.* 4. *ſub n.* 43. ubi: *Reſpondetur ſecundo, eſſe ſignum Divinæ inſpirationi perſeverantiam in confeſſione, & mortem ſecutam; unde ſancta Eccleſia omnes tales ut Martyres veneratur.* Item, quia ſimilis eſt hæc indago alteri jam excuſſæ de voluntaria ad Martyrium oblatione, quæ facta aliquando dicitur ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, & de qua pariter diſputatur, an, & quando a prædicto Divino impulſu

pulſu cauſam habuiſſe dicendum ſit (Verricellus, nempe, uti vidimus, tria docuit obſervanda, hoc eſt quomodo ſe offerens ad Martyrium diſpoſitus fuerit, an pro fine primario habuerit Dei gloriam, Fidei exaltationem, & Proximorum ſalutem, atque an ab ea ultronea oblatione malum aliquod ſecuturum fuiſſet: Caſtellinus *de inquiſit. mirac. in SS. MM. Canoniz. pag.* 32. *& ſeqq.* judicat, ſedulo attendendam eſſe vitam ejus, qui ſe offert Martyrio, an videlicet fuerit virtutibus, præſertim vero humilitate inſignis atque laudabilis; ponderandas eſſe circumſtantias loci, & temporis; demum animadvertendam eſſe cauſam, propter quam voluntaria fit oblatio, hoc eſt an neceſſitas aliqua immineat, aut utilitas ſic agendi pro Fide Chriſti) quæ dicta ſunt de voluntaria oblatione, nullo negotio trahi poſſunt ad provocationem; & ea quidem ut plurimum ſunt, quæ a cauſarum Poſtulatoribus afferri conſueverunt, ut Fidei Promotorum oppoſitioni ex provocatione deductæ ſatisfacere poſſint.

3. Verum, ut clare & diſtincte materia provocationis explicetur, provocationes a provocationibus ſecernere opus eſt; nonnullæ quippe provocationes contingere poſſunt in ipſo actu Martyrii, nonnullæ autem Martyrium præcedere. Quoad eas, quæ in ipſo actu Martyrii contingunt, quando videlicet Martyr aut ſtatim eſt tormentis ſubjiciendus, aut jam tormentis & cruciatibus afficitur, ſi is Tyrannum objurgat, ſi ejus crudelitatem arguit, ſi Dei vindictam minatur, hujuſce generis provocationes vero Martyrio obſtare non poſſunt, teſte Verricello *cit. oper. tit.* 1. *quæſt.* 9. *ſect.* 4. *ſub num.* 45. ubi: *Licitum eſt Martyri, cum a Tyranno torquetur, ejus crudelitatem, immanitatem, impietatemque exprobrare, quamvis ex hoc Tyrannus ruinæ occaſionem accipiat, crudelius deſæviendo.* Plura enimvero afferri poſſent exempla, ſed omitti non poteſt illud, quod deſumitur *ex lib.* 2. *Machabæorum c.* 7. Machabæi quippe (juxta alibi dicenda) veri ſunt Martyres antiqui Teſtamenti, & ſoli ſunt ex veteris Teſtamenti Martyribus, qui cultum habent in Eccleſia univerſali Occidentali. Porro, cum ultimus ex fratribus ad Martyrium duceretur, & impavida mater ab eo peteret, ut aſpiceret cælum & terram & omnia, quæ in eis ſunt, quæ Deus fecit ex nihilo, adoleſcens autem dixiſſet, ſe non obedire præcepto Regis, ſed præcepto Legis, quæ ſuæ genti per Moyſen data fuerat, converſus ad Tyrannum inquit *v.* 31. *Tu vero qui inventor omnis malitiæ factus es in Hebræos, non effugies manum Dei, &c. Tu autem, o ſceleſte & omnium hominum flagitioſiſſime, noli fruſtra extolli vanis ſpebus in ſervos ejus inflammatus; nondum enim omnipotentis Dei & omnia inſpicientis judicium effugiſti &c. In me vero, in fratribus meis deſinet Omnipotentis ira, quæ ſuper omne genus noſtrum juſte ſuperducta eſt. Tunc Rex accenſus ira in hunc ſuper omnes crudelius deſæviit, indigne ferens ſe deriſum.* Conſimile eſt aliud novi Teſtamenti *in Act. Apoſtol.* Poſtquam enim *cap.* 6. narratum eſt, Stephanum plenum gratia & fortitudine feciſſe prodigia & ſigna magna in populo; & in concilium adductum Perſecutorum poteſtati traditum fuiſſe, *cap.* 7. exponitur, quomodo Fidem Chriſti conſtanter prædicavit, deinde ſic Judæos increpavit *v.* 51. *& ſeqq. Dura cervice, & incircumciſis cordibus & auribus vos ſemper Spiritui Sancto reſiſtitis; ſicut Patres veſtri, ita & vos. Quem Prophetarum non ſunt perſecuti Patres veſtri? Et occiderunt eos, qui prænuntiabant de adventu Juſti, cujus vos nunc proditores & homicidæ fuiſtis. Quia accepiſtis Legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis. Audientes autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum &c. Et ejicientes eum extra civitatem lapidabant &c.* In ſuperioribus ſermo habitus eſt de S. Gordio Martyre, & de homilia in ejus laudem exarata a S. Baſilio Magno *tom.* 2. *oper.* Porro ille nedum ſe voluntarie obtulit Martyrio, ſed etiam ad Præſidis tribunal ductus, & ab eo miti ſuavique voce interrogatus, quiſnam, aut cujas eſſet; patriam quidem, genus, gradum dignitatis, quem tenuerat, ac fugæ cauſam, & reditus retulit, at poſtea ſic effatus eſt *pag.* 145. *num.* 4. *Adſum, inquit, mandatorum veſtrorum contemtum ſimul & fidem in Deum in quo ſpem repoſui, factis oſtenſurus: audivi enim, inquit, te multos crudelitate ſuperare. Quamobrem id tempus tanquam explendo meo voto idoneum elegi.* Quibus auditis verbis, ira Præſidis quaſi rogus accenſa eſt, & furor omnis in eum converſus eſt, teſte S. Baſilio *loc. cit.* Memorabilia inſuper paſſim occurrunt exempla eorum, qui in carceribus detenti Fidem Chriſti prædicarunt, & Gentilium ſuperſtitionem vehementibus verbis objurgarunt, necnon aliorum, qui incitati ad Fidem abjurandam, irriſionibus hortationes exceperunt, & libera voce Chriſtum confeſſi idola eſſe abjicienda, & vero Deo inſerviendum, dixerunt. Sanctus Symphorianus a Tyranno objurgatus, uti deſumitur ex ejus Paſſione *ap. Ruinart*, quod Dianæ effigiem deſpexiſſet & adorare noluiſſet, ait *pag.* 69. *num.* 2. *Jam dixi tibi: Chriſtianus ſum, Deum verum adoro qui regnat in cœlis; ſimulacrum vero Dæmonis non ſolum non adoro, verum etiam, ſi permittis, mea auctoritate malleis illud comminuo.* Deinde de Chriſti magnitudine diſputans, ſic de falſo cultu Apollinis proſecutus eſt *num.* 6. *Apollinem vero iſtum quis neſciat apud Amphryſum fluvium Admeti Regis fuiſſe paſtorem? Qui voluptatum ſuarum illecebras recolens, laureas diligit ſertis coronas. Ubi per implicitas ambages mugiente tripodum ſpecu diabolicas voces, ubi frequenter deceperit, dicitur aliquoties vera cecinisſe.* Utque his, qui in actu Martyrii Tyrannos dictis provocarunt ad mortem ipſis celerius inferendam, exempla addantur aliorum, qui in eodem Martyrii actu aut ipſos mortis executores, aut feras & beſtias, ad quas erant damnati, factis excitarunt, ut eiſdem cito mortem inferrent; occurrit epiſtola S. Ignatii Epiſcopi Antiocheni ad Romanos de qua *ſuperior. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 4. Hujus ſcilicet epiſtolæ & aliarum ſex, quæ ab omnibus recipiuntur, inutile eſt ſinceritatem probare poſt eruditas virorum, etiam a Romana Eccleſia alienorum, ea de re lucubrationes. In ea vero epiſtola *apud Ruinart Act. Martyr. pag.* 12. ſic legitur: *A Syria uſque Romam cum beſtiis pugno, per terram & per mare, nocte & die vinctus decem leopardis, quod eſt militaris ordo, qui & beneficati deteriores fiunt. In injuſtificationibus autem eorum magis erudior; ſed non propter hoc juſtificatus ſum. Sortiar beſtiis mihi eſſe paratis, & oro, promptas mihi inveniri, quibus & blandiar cito me devorare, non quemadmodum quoſdam timentes non tetigerunt. Sed, etſi ipſæ volentem non velint, ego vim faciam. Veniam mihi habete: quid mihi conſert, ego cognoſco.* Profecto, quod facturum ſe ſcripſit Ignatius, factum legimus in vetuſtiſſima epiſtola Eccleſiæ Smyrnenſis ab inſigni Martyre Germanico, atque a SS. Martyribus Andronico & Tharaco in eorum Actis. De Germanico quippe ſic in citata epiſtola *loc. cit. pag.* 33. *n.* 3. legitur: *Cum Proconſul flectere eum vellet, diceretque, ut ſuam ipſe ætatem miſeraretur, ille beſtiam ultro ad ſe attraxit, eique vim intulit.* Item de memoratis Andronico & Tharaco hæc habentur in Actis *loc. cit. pag.* 392. *num.* 10. *Dimiſerunt urſum peſſimum, quem dicebant ipſa die tres homines occidiſſe. Et appropinquavit ad corpora Sanctorum, & nullum corpus contaminavit. Et cum tranſiſſet, venit ad Sanctum Andronicum, & ſedens lingebat vulnera ejus. Sanctus vero Andronicus poſuit caput ſuum ſuper urſum, & inſtigabat eum, ut iraſceretur, & celerius redderet ſpiritum. Urſus autem quaſi manſuetus ſubito factus eſt.* Et paulo poſt: *Et, cum exiſſet leæna .... vidit corpora Sanctorum projecta, & venit ad Beatum Tharacum, depoſuit ſe ante pedes ejus quaſi eum adorans. Sanctus autem Tharacus trahebat manu eam ad ſe, ut iraſceretur beſtia, & celerius conſummaretur. Leæna autem cum magna manſuetudine ſecus Beatum Martyrem ſicut ovis jacebat.* Amplius in Paſſione SS. Perpetuæ & Felicitatis hæc de Perpetua referuntur: *Perpetua autem, ut aliquid doloris guſtaret, inter coſtas punctа exululavit, & errantem dexteram tirunculi Gladiatoris ipſa in jugulum ſuum poſuit*, uti legitur in ejus Actis apud Ruinart *pag.* 88. *n.* 21. vel *tranſtulit*, ut in iiſdem Actis apud Holſtenium. Sed etiamſi SS. Germanici, Andronici, Tharaci, & Perpetuæ inſignia facinora omittamus, quæ a ſpeciali Spiritus Sancti impulſu prodiiſſe, optimo jure credi poteſt, cum in iiſdem ſupra citatis monumentis prodigia & miracula referantur, quibus Deus patefacit, pretioſam in conſpectu ſuo eorum mortem fuiſſe, atque adeo ipſorum geſta a Divina particulari inſpiratione proveniſſe; attamen circumſtantiæ quæ in aliorum Martyrum cædibus adfuerunt, ſecluſo etiam ſpeciali Spiritus Sancti impulſu, provocationem juſtam & rationabilem fuiſſe, aperte præ ſe ferunt. Ecquis enim unquam Martyrem criminari poterit, qui conſtitutus in poteſtate Tyranni, & vel tormentis ſubjectus, vel mox ſubjiciendus, ejus iniquitatem redarguat; qui in vinculis pro Fide Chriſti conſtitutus, Evangelium annuntiet; iniquas ſectas, quas averſatur, condemnet; incitatus ad Fidem deferendam, zelo inflammetur; & audiens, nomen Domini blaſphemari, blaſphemantibus, & eorum idolis maledicat? Nulla vero major provocatio excogitari poteſt illa, cum Martyr idola Gentium projicit & frangit, uti Symphorianus ſupra memoratus libere Tyranno dixit ſe facturum, ſi id ſibi permiſſum eſſet: nihilo tamen minus, ſi Martyr ſit in poteſtate Tyranni, ſi ab eo vi vel fraude adi-

de adigatur sacrificare idolis, tantum abest, ut idola frangens reprehendi possit, ut potius eximia laude dignus sit, &, si mortem subeat, inter Martyres recenseri, etiamsi mortem subeat in regionibus, quæ Gentili aut Infideli Principi subjectæ sint; veluti sapienter adnotavit Mendoza *in not. ad can.* 60. *Concilii Illiberitani cap.* 48. *apud Labbæum tom.* 1. *col.* 1317. ubi: *Posterior præscriptio & regula est, ut, quoties ad sacrificandum idolis nos metu Pagani, vel vi adigant, quoties fraude, vel quo alio malo consilio impellant, ea constanti & heroica virtute disturbemus, prosternamus, conculcemus; cum nefariam vim vi sancta liceat propulsare, etiam in ipsis eorum territoriis, in media populi luce, etiamsi in nostra potestate provinciæ illorum non sint, etiamsi corda illorum ad credendum dura & ferrea sint, etiamsi patrimonii, si honoris, si sanguinis, si vitæ periculum præsens sit. Gloriosum & felix mortis genus, quo æternæ vitæ præmium tanta securitate comparatur. His enim de causis, vel una illarum commoti fuere quotquot idolorum simulacra disturbantes, honore & corona Martyrum decorati sunt.* Ostendunt igitur hæc omnia, vero Martyrio nequaquam obstare eas provocationes, quæ, urgentibus legitimis causis, a Martyribus fiunt, dum sunt in potestate Tyrannorum; idque admissum videtur ab ipsa quoque sacrorum rituum Congregatione in discussione causæ Joannis de Prado in numerum Beatorum Martyrum solemniter cooptati. In ea enim Fidei Promotor vim oppositionum desumpsit ex provocationibus, quibus asserebatur, Tyrannum ad mortem illi inferendam motum fuisse; at Postulatores strenue respondérunt, provocationes contigisse, cum Martyr esset in potestate Tyranni, tormentisque ad Fidem abjurandam adigeretur, & Tyrannus ipse, qui nomen dederat Mahumeticæ superstitioni, Fidei Christianæ obloqueretur.

4. Difficilior utique quæstio est de illis Dei servis, qui, antequam in potestatem Tyrannorum deveniant, dictis provocant, aut factis Persecutores, puta, demoliendo istorum idola, aut alia similia faciendo, quibus ad furorem Tyranni excitentur. Hi enim Tyrannos non inveniunt paratos ad mortem ipsis inferendam, non adiguntur sacrificare idolis, Tyrannos non audiunt Christo maledicentes, ut in primo supra expositio rerum eventu contingit; sed Persecutores impellunt dictis, aut factis ad ipsos carceribus mancipandos, suppliciis afficiendos, & morte mulctandos. Hi scilicet hostes Fidei lacessere videntur, & sopitorum (ut ita dicamus) canum auriculas vellere.

5. Controversia hæc definita videtur *in can.* 60. Concilii Illiberitani *tom.* 1. *collect. Hard. col.* 256. ubi: *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quatenus in Evangelio scriptum non est, neque invenitur sub Apostolis unquam factum, placuit eum in numero non recipi Martyrum.* Et Canon hic non modo extat in Actis dicti Concilii, sed etiam refertur apud Burchardum *lib.* 6. *Decret. cap.* 45. & apud Ivonem *part.* 10. *cap.* 172. Porro Mendoza supra citatus *in notis ad canon. prædict.* in collectione Conciliorum Hispaniæ Cardinalis de Aguirre *formis impressa Nicolai Coleti Venetiis tom.* 1. adnotavit, nascentis Ecclesiæ Patres optasse, ut non vi & armis Ethnicorum delubra, sed pietate ac religione deturbarentur; ut nempe Catholicæ Ecclesiæ progressus non humanis tribueretur auxiliis, quod facile evenisset, si templa & idola Gentium viribus potius, quam Ecclesiastica disciplina fracta essent. Item Hurtado *in resol.* 34. *de vero Martyr. pag.* 107. animadvertit, si Fideles occidantur ab Infidelibus, dum eorum aras & idola destruunt, non esse mortem adscribendam odio in Fidem, sed rerum suarum defensioni; & Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. part.* 2. *tom.* 3. *disput.* 20. *art.* 13. postquam *num.* 241. docuit, non esse licitum Fidei hostes provocare damnando sponte propria, ac sine causa eorum religionem, *num.* 246. loquens de altarium, idolorum, & templorum demolitione, ait nihil esse, quod magis Tyrannos provocet ad vindictam, quam si aris, & idolis eorum bellum inferatur; concluditque, sic agentes sine causa male agere, & suæ neci causam dare, necnon peccatis Infidelium; & *num.* 248. sciens, nonnullos Martyres ex speciali Spiritus Sancti impulsu templa & idola Gentium aliquando destruxisse, ait, eos non imitatione, sed admiratione dignos esse, cum similia patrata non fuerint ab Apostolis, nec ab aliis, qui post eos Fidem Christi propagarunt.

6. Antequam vero nostrum, qualecumque futurum sit, judicium de hac controversia feramus, nonnulla promenda sunt provocationum exempla, quæ causam Martyrio dederunt, & quæ quidem a dictis, aut factis Martyrum originem habuerunt, antequam iidem deveniissent in Tyrannorum potestatem. Die 12. Januarii in Martyrologio Bedæ, in Martyrologio Usuardi, & in Romano mentio fit S. Satyri Martyris, qui ante quoddam idolum transiens, cum flasset in illud, figuans sibi frontem, statim idolum corruit, ob quam causam decollatus est. In Menæis Græcorum *tom.* 1. *ad diem* 5. *Februarii* hæc habentur de S. Theodola: *Illico demissa ad Phanum Adriani ablegatum, clarum cum primis ac celebre. In id Sancta ingressa, fundit ad Deum preces, & insufflans simulacrum humi sternitur, in tres partes disruptum.* In Actibus Bollandianis *tom.* 3. *Februarii pag.* 492. extat Passio Sanctorum Ananiæ & Sociorum Martyrum, ubi Ananias signo Crucis muniens labia oris sui, insufflavit Simulacra, quæ statim elisa sunt: & *tom.* 1. *Martii pag.* 95. legitur de Sancto Leone Archiepiscopo Rothomagensi & Martyre, eum insufflasse in faciem statuæ Martis, quæ statim corruit, & in cinerem redacta est. Non modo Latini, sed etiam Græci *die* 2. *Aprilis* celebrant Festum Sanctæ Theodosiæ Virginis Tyriæ, de qua sic legitur in Martyrologio Romano: *Passio S. Theodosiæ Virginis Tyriæ, quæ in eadem persecutione, cum sanctos Confessores ante tribunal stantes publice salutasset, atque rogasset, ut, cum ad Dominum perveniissent, sui recordarentur, a militibus tenta, & ad Urbanum Præsidem ducta, ejus jussu lateribus & mammis ad ulteriora usque dilaniatis, in mare tandem projicitur.* In Menologio Græcorum *ad diem* 9. *Octobris part.* 1. *pag.* 104. & in nostro Martyrologio *ad eamdem diem* laudatur S. Publia Abbatissa, quæ transeunte Juliano Apostata, Davidicum illud cum suis Virginibus canens, *Simulacra Gentium argentum, & aurum*; & *Similes illis fiant, qui faciunt ea*, Imperatoris jussu alapis cæsa est, & graviter objurgata, prout etiam late habetur apud Theodoretum *lib.* 3. *histor. Eccles. cap.* 19. *edit. Valesianæ tom.* 3. *pag.* 138. In eodem nostro Martyrologio *die* 20. *Octobris* celebratur festum S. Artemii Ducis, seu Præfecti Augustalis, qui sub Constantino Magno præclaris militiæ honoribus functus, a Juliano Apostata, quem sævitiæ in Christianos arguerat, fustibus cæsus, & aliis tormentis afflictus capite demum truncatus est: cum enim Antiochiam pervenisset, & Imperatorem invenisset quæstionem habentem de duobus Presbyteris Antiochenis Eugenio & Macario, qui deinde Martyrio coronati sunt, magna animi libertate impietatis arguit Imperatorem, & multa in eum de falsitate cultus Deorum, & Christianæ religionis veritate testatus inculcavit; ut habetur apud Cardinalem Baronium *ad ann.* 362. *num.* 94. Apud eumdem Cardinalem Baronium *ad ann.* 281. Martyrium refertur SS. Throphimi atque Sabbatii, qui, cum Antiochiæ populum effusum conspexissent in agendis festis Apollinis, illius superstitionem pertæsi, ut ab erroribus revocaretur, preces ad Deum alta voce fuderunt, & ob id mortem oppetierunt, de quorum Martyrio etiam fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem* 19. *Septembris*. Demum in Menologio Basilii *ad diem* 24. *Augusti* celebratur festum Sancti Gregorii Limnæotæ Martyris hisce verbis: *Beatus Georgius primo ab adolescentia ascéticum vitæ institutum in Olympi montibus agens, cum plura virtutis sub iisset certamina; imperante postea Leone Isauro, qui sacras Imagines aversabatur, atque delebat, Sanctorumque etiam Reliquias incendio absumebat, divino ipse zelo impulsus, ante illum stans, & loquendi libertate arrepta, cum fortissime redarguit, Atheum appellans, & Antichristi præcursorem, imitatoremque. Comprehensus itaque, ac vehementer excruciatus, custodiæ fuit traditus, ex qua post multas ærumnas eductus, cogebatur chirographo cultum venerabilium Imaginum abnegare. Sed cum id facere nollet, diversa subiit tormentorum genera. Naribus deinde obtruncatis, atque, capite excusso, gratias Deo agens, tradidit spiritum, annos natus quinque & nonaginta.* De quo etiam in Martyrologio Romano *ad eamdem diem*.

7. Sed facta hæc satis sit retulisse; ex eorum siquidem narratione satis aperte desumitur, ea ad resolutionem quæstionis nihil, aut parum prodesse. Si etenim sermo sit de S. Satyro, mirabilis ille eventus idoli ex afflatu corruentis, peculiarem Spiritus Sancti impulsum patefacit: quod ipsum de ceteris exemplis supra expositis asserendum est. Factum S. Theodosiæ ad provocationem referri nequit, licet ex eo Tyrannus sumpserit occasionem sæviendi. Factum S. Publiæ non facit ad rem, cum ea mortem non subierit. Quæ vero dicta sunt de Martyrio S. Theodosiæ, æque bene procedere possunt in Martyrio S. Georgii; gliscentem quippe errorem Christiano pectore redarguere non est injuste provocare, sed uti jure suo;

at-

atque ideo, qui ex ea re occasionem sumit mortis inferendæ, injuste agit; & qui patitur, Martyrii palma privari non potest. Quæ responsiones æque aptari possunt gestis Artemii, Trophimi, & Sabbatii, uti consideranti patebit.

8. Ad urgentiora idcirco facta descendendo, principio sæculi IV. celeberrimum fuit factum cujusdam, qui inter Martyres recensetur ab Adone, Usuardo, & aliis Martyrologiorum Editoribus *ad diem 7. Septembris*. Hic a nonnullis appellatur Joannes, ab Henschenio creditur fuisse celebris Martyr Georgius; at Balutius *in notis ad Lactantium* (sive quicumque sit Auctor lib. de mort. persecut.) *tom. 2. miscell. pag.* 375. contendit, nec Joannem, nec Georgium Martyrem fuisse. Sed, quidquid sit de ejus nomine, certe illustre ejusdem facinus sic refertur ab Eusebio Cæsariensi Episcopo *lib. 8. cap. 5. histor. Eccles. edit. Vales. Primum quidem, simul ac edictum contra Ecclesias* (tempore videlicet persecutionis a Diocletiano & Maximiano excitatæ) *propositum est Nicomediæ, vir quidam minime obscurus, sed sæcularium honorum prærogativa in primis conspicuus, zelo quodam Divino commotus & ardore Fidei incitatus, edictum illud in publico & illustri urbis loco affixum detraxit, & tanquam impium ac scelestum manibus suis discerpsit; idque, duobus Imperatoribus in eadem urbe commorantibus, quorum alter senior Augustus primum inter omnes Imperii gradum, alter vero quartum obtinebat. Hic igitur, cum primus omnium in ea civitate hujusmodi facinore inclaruisset, statim ea supplicia perpessus, quæ post tantam audaciam ei infligenda esse credibile erat, lætitiam ac tranquillitatem animi usque ad ultimum spiritum conservavit.* Æmilianus ex Dorostoro urbe Mysiæ, cum Christum coleret, & idola execraretur, nactus opportunum tempus, arrepto malleo, ingressus in templum, idolorum simulacra omnia contrivit, & sacrificia dispersit, adiensque Præsidem, se ipsum denuntiavit; quocirca verberatus, & in fornacem injectus, spiritum Deo commendavit. Extant ejus Acta apud Bollandianos *t. 4. Julii ad diem 18. p. 370.* & hujus S. Æmiliani mentio fit in Martyrologio Romano *ad diem 18. Julii*. Apud Socratem *lib. 3. histor. Eccles. cap. 15. tom. 2.* illustria gesta narrantur SS. Macedonii, Theoduli, & Tatiani: *Eodem tempore apud Merum urbem Phrygiæ Præses provinciæ Almachius templum aperiri jussit, & sordes, quæ longinquitate temporis in eo coacervatæ erant, exportari, statuas denique illic positas expoliri, præcepit. Hoc illius factum Christianorum animis gravem incussit dolorem. Itaque Macedonius quidam, & Theodulus, ac Tatianus zelo Christianæ religionis incensi eam indignitatem ferre minime potuerunt; sed incredibili quodam virtutis amore flagrantes noctu in Templum irruunt, & statuas omnes confringunt. Quo facto Præses graviter commotus, cum multos in ea Urbe, qui prorsus insontes erant, supplicio afficere vellet, Auctores facinoris ultro se se obtulere, & pro veritatis defensione ipsi occumbere maluerunt, quam sinere, ut alii ipsorum vice occiderentur*: eorumque fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem 12. Septembris*. S. Gregorius Nazianzenus *orat. 4. contra Julianum t. 2. oper.* eum alloquitur, &, duorum Martyrum mortem exponendo, sic ait: *p. 133. Ex quibus alter cum Deorum tuorum matri contumeliam intulisset, atque ipsius aram diruisset, adductus quidem est ut nocens ac facinorosus, ingressus est autem ut laureatus, ac purpuram tuam, & sermones ut inanes & futiles ingenti risu prosecutus, cum majori libertate ac fiducia exiit, non secus ac si quis a cœna & splendido epulo rediret.* Abdæ sive Audæ Martyris, qui *Pyreum* destruxit, supra sermo habitus est. In Menologio Græcorum, & in Martyrologio Romano *ad diem 9. Aprilis* honorifica fit mentio S. Eupsychii Martyris, qui ob eversum Fortunæ fanum sub Juliano Apostata Martyrium consummavit. In iisdem Menologio, & Martyrologio *ad diem 14. Augusti* festum celebratur S. Marcelli Episcopi Apameæ, qui cum Jovis delubrum diruisset, a furentibus Gentilibus occisus est. Item *ad diem 26. Junii* Martyrium exponitur S. Vigilii Episcopi Tridentini, qui, dum conaretur reliquias idololatriæ penitus extirpare, & idolum confregisset, a feris & barbaris hominibus lapidum imbre obrutus vitam cum morte commutavit. Consimilis fuit mors S. Martyrii apud Bonfinium *lib. 5. decis. 1.* Sanctarumque Justæ & Rufinæ, uti desumitur ex S. Isidoro *in Breviario Gothico*. Præterea confert apologia Leontii pro Christianis contra Judæos, de qua in Synodo VII. generali, seu Nicæna II. *action. 4. t. 4. collect. Harduin. col.* 195. ubi ille sic scribit: *Quia vero me vidisti Iconam Domini nostri Jesu Christi, vel immaculatæ Matris ejus, vel alterius cujuspiam Justi salutare, indignaris, & mox blasphemans satis, & nos Idololatras appellas? Deinde non confunderis? Dic mihi, non horrescis? Non tremis? Non erubescis videns me in toto terrarum orbe templa idolorum destruere, & templa Martyrum ædificare? Si idola adorarem, cur Martyres, qui destruxerunt idola, honoro? Si ligna ut Deos honoro & glorifico, quomodo honoro & glorifico Martyres, qui lignea simulacra destruxerunt? Si lapides ut Deos glorifico, quomodo honoro & adoro Martyres, & Apostolos, qui contriverunt & perdiderunt lignea signa?* Insuper *ad diem 15. Octobris* inter Martyres recensetur in Martyrologio Romano S. Bruno Episcopus Ruthenorum, qui, non obstante prohibitione incolarum, Evangelium in ea regione prædicans, ab impiis tentus, manibus pedibusque præcisis, capite truncatus est. Ex Cardinali Baronio *ad an. 128. n. 10.* habetur, Ulfridum Episcopum Divini amoris æstu Suediam ingressum, Paganis verbum Dei magna fiducia prædicasse, multos ad Christianam Fidem convertisse, cumque accepta bipenni, idolum in frusta redegisset, mille vulneribus confossum Martyrio coronatum fuisse. Denique apud Raynaldum *in annal. ad an. 1397. n. 17.* colligitur, Joannem e Cetina, & Petrum e Duennas Minoritas Fidei propagandæ cupidos Granatam ingressos, veritos vero a Magistratibus sacras conciones habere, cum in suscepto Mahumetanæ superstitionis oppugnandæ consilio prædicantes constantissime perstitissent pro Christo mortuos esse, atque a Catholicis uti Martyres cultos.

9. Si quis porro prædictorum factorum circumstantias sedulo velit examinare, facile dignoscere poterit, in quo rerum eventu liceat provocare dictis, aut factis Tyrannum, atque adeo in quo rerum eventu provocatio vero Martyrio non obstet, quamvis Dei servus adhuc non sit in potestate Tyranni. De Martyrio nempe Joannis, sive Georgii Lactantius *cap. 13. de mortib. Persecutor. apud Baluzium miscellan. tom. 2. pag. 12.* judicium proferens, factum non laudat, sed animi ardorem, ac mortis genus exponit his verbis: *Quod edictum quidam, etsi non recte, magno tamen animo diripuit & conscidit, cum irridens diceret, victorias Gothorum & Sarmatarum præpositas;* (Diocletianus enim, & Maximianus se Gothicos dicebant) *statimque productus, non modo extortus, sed etiam legitime coctus cum admirabili patientia, postremo exustus est.* Quocirca Lactantius ipse, etsi juxta humanæ prudentiæ regulas nequaquam commendandam censuit edicti lacerationem, constantissimam tamen mortem perpendens pro Christo susceptam indicare velle visus est, eam Spiritus Sancti impulsui esse adscribendam, juxta illud S. Athanasii *in apolog. de fuga sua n. 22. tom. 1. oper. par. 1. pag. 333. Hæc observarunt beati Martyres in persecutionibus, quæ suis occurrere temporibus. In persecutione scilicet fugere solebant, in latebrisque permanere, deprehensi autem Martyrium fortiter subire. Quod si ex illis quidam Persecutoribus sese offerrent, non temere illud agebant... palamque omnibus erat, eam alacritatem, eumque ad Persecutores accessum Spiritum Sanctum auctorem habere.* De S. Æmiliano Cardinalis Baronius *in not. ad Martyr. Rom.* animadvertit, post leges Constantini & Constantii ejus filii, jure potuisse templa & aras subverti, & idola frangi, ut infra etiam a nobis innuetur. De Martyrio SS. Macedonii, Theoduli, & Tatiani sermonem instituendo, ex ipsa facti expositione desumitur primo, idolorum templum obsoletum fuisse & clausum, a Præside autem fuisse rursus apertum, ut in ipsum cultus idolorum denuo introduceretur; secundo, invictos Martyres ad avertendum aliorum periculum, libere id manifestasse quod egerant, & morti se offerentes Martyrio coronatos fuisse. Utraque enim ex prædictis circumstantiis suum habet pondus. Primum quidem, quia in provinciis Catholica Fide & religione imbutis nulla superesse debent antiquæ idololatriæ, vel superstitionis vestigia, juxta ea quæ habentur in cap. 2. Concilii Toletani decimi sexti *tom. 3. collect. Hard. col. 1794. Instituentes decernimus, ut omnes Episcopi &c. solerti cura invigilent, & in cujuscumque loca præmissa sacrilegia, vel quælibet alia, quæ Divina Lege prohibentur, vel sanctorum Patrum cohibeat instituta, venerantes quoque, aut facientes reperierint, cujuscumque sint generis aut conditionis, statim secundum prædictarum sententiarum seriem emendare & exstirpare non differant.* Quapropter, cum incuria dormitantium Episcoporum, idololatria, quæ longe lateque in Christiano orbe erat extincta, in Caffini Monte altioribus fixa radicibus adhuc vigeret, S. Benedictus ad eum locum perveniens avertit aram, succidit lucos, atque in ipso templo Apollinis Oraculum Beati Martini, ubi vero ara ejusdem Apollinis fuerat, Ora-

culum Sancti instruxit Joannis, & commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continua ad Fidem vocavit, uti totidem verbis legitur in vita ejusdem S. Benedicti Latino-græca, variisque notis illustrata, & *formis impressa Venetiis anno* 1723. & ut habetur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 529. *num.* 12. Deinde vero quia a Martyrum catalogo excludendus esse non videtur ille, qui postquam zelo Fidei aliquid egit, si videat alios ex eodem facto in periculum adductos, quidquid egit, fateatur, & mortem subeat ipsi a Tyranno inflictam ex odio in Christum, juxta ea, quæ *antecedenti cap.* 16. *num.* 12. ex S. Gregorio Nazianzeno desumpta sunt. In superioribus quoque, *cap.* videlicet 13. *num.* 11. de generoso facinore S. Abdæ, sive Audæ Martyris actum est. Nulla etiam rationabilis excitari valet controversia de celebri Martyris facinore narrato a S. Gregorio Nazianzeno *in tract.* 4. *adversus Julianum Apostatam*: cum enim Julianus Christianam religionem palam ejurasset, idolorum fana referasset, Christianos dignitatibus & officiis privasset, libris etiam editis Christianam religionem procaciter impugnasset, nemo est qui non videat, potuisse ac debuisse ejus mandata sperni, & tunc temporis laudabiliter Christianos omnem lapidem movere debuisse, ut idololatria arceretur, & Christiana religio, qua Julianus antea erat astrictus, immota permaneret. Exempla pariter SS. Eupsychii, Marcelli, atque Brunonis sua non carent animadversione. Prætermisso quippe, quod eversio fani Fortunæ, auctore S. Eupsychio, sub memorato Juliano Apostata contigerit, ita ut ea, quæ modo dicta sunt, suum robur etiam quoad eamdem sibi vindicare possint; jam præcesserant leges Imperatorum Christianorum, quibus idola fuerant prostrata, & eorum Sacra proscripta: quod utique ex infra dicendis satis erat, ut Martyr Eupsychius evertere potuerit memoratum Fortunæ fanum. Nec ullo modo traduci potest S. Marcellus Episcopus Apameæ in Syria, si a furentibus Gentilibus occisus est, cum Jovis delubrum diruisset; cognoverat enim hunc unicum superesse modum populos a superstitione avertendi, teste Sozomeno *lib.* 7. *cap.* 15. *pag.* 298. *tom.* 2. ubi: *Nam, cum hic intelligeret, illos* (Apameenses nempe cives) *non aliter a priori superstitione facile converti posse, fana, quæ in urbe & in pagis erant, subvertit*: quod prosequitur & Cardinalis Baronius *ad an.* 389. *num.* 106. *& seqq.* Demum, cum S. Bruno jussione summi Pontificis Joannis XIX. provinciam assumpserit prædicandi Russis Evangelium, ut habetur ex eodem Cardinali Baronio *ad an.* 1008. *n.* 5. incolarum repugnantia potuit ab eo sperni, ut suo munere fungeretur. Quæ pro sua cujusque ratione de reliquis etiam ad hanc rem allatis factis dicenda sunt.

10. Ex dictis itaque colligi posse videtur, provocationem, sive fiat dictis sive factis, non obstare vero Martyrio; etiamsi fiat, antequam Dei servus sit in potestate Tyranni, modo ex signis dignoscatur, eam ex speciali Spiritus Sancti impulsu provenisse; vel circumstantiæ non desint, ex quibus ostendatur, Dei servum sic agere debuisse pro bono Fidei & religionis; vel denique publica Principum intercedente auctoritate prædictis provocationibus locus factus fuerit, ut in terminis dejectionis profanorum templorum & idolorum observat Theophilus Raynaudus *de Martyrio per pestem part.* 2. *cap.* 5. *nu.* 18. & 19. *pag.* 450. ubi: *Martyr enim re vera esset, qui, jubente Christiano Principe, iis in locis quæ imperio ejus sunt obnoxia, confringens idola, vel templum aut aram evertens, aliudve quidpiam profani illius cultus instrumentum vastans, trucidaretur eo nomine a Fidei hostibus, quia hic juste operans caderet in odium Fidei cæsus &c. Item Martyr quoque re vera esset, qui trucidaretur ob confractionem vel eversionem prædictam sub Ethnicis ex peculiari Divina inspiratione, & Numinis afflatu patratam.* Accedit Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 9. *Aprilis*, ubi relato Martyrio supra recensito S. Eupsychii, qui ob eversum Fortunæ fanum sub Juliano Apostata Martyrium consummavit, inquit: *At vero Eupsychium constat id perpetrasse auctoritate legum Constantini Magni atque Constantii imperatorum Christianorum, quibus Juliani Apostatæ tyrannis adversabatur: illorum enim iteratis sanctionibus templa clausa, idola prostrata, illorumque Sacra prorsus fuerant antiquata; quæ omnia Juliani impietas restituere conabatur &c. Quod si juste quis id facit, cum Princeps jubet, meretur laudem; multo magis licebit, cum Deus jubet, & privato quodam Divini Spiritus instinctu quis ad id faciendum impellitur, ut multos fecisse constat.* Porro late prosequitur Baillet *in præfat. ad vit. SS.* §. 78. animadversisque supra recensitis cau-

sis, subdit Ferdinandus de Mendoza *supra cit. cap.* 48. *pag.* 660. *His enim de causis, vel una illarum commoti fuere, quotquot idolorum simulacra disturbantes honore & corona Martyrum decorati sunt. In quorum numerum potiori jure sunt referendi, qui afflante Divino Spiritu, eadem labefactantes occiduntur: sed caute pervidendum, num spiritus ex Deo sit.*

11. Verum, ut id funditus explicetur, prænoscere opus est primo, Principes Catholicos posse, immo debere Paganos sibi subditos compellere ad legis naturæ observantiam, in iis præcipue capitibus, quæ ad unius veri Dei cultum pertinent, juxta *epist.* 185. S. Augustini ad Bonifacium *tom.* 2. *oper.* ubi *nu.* 19. *col.* 651. *Quomodo ergo reges Domino serviunt in timore, nisi ea, quæ contra jussa Domini fiunt, religiosa severitate prohibendo atque plectendo? Aliter enim servit, quia homo est; aliter, quia etiam Rex est. Quia homo est, ei servit, vivendo fideliter; quia vere etiam Rex est, servit, leges justa præcipientes, & contraria prohibentes convenienti vigore sanciendo; sicut servivit Ezechias, lucos & templa idolorum, & illa excelsa, quæ contra præcepta Dei fuerant constructa, destruendo; sicut servivit Josias, talia & ipse faciendo .... sicut servivit Darius, idolum frangendum in potestatem Danieli dando, & inimicos ejus leonibus ingerendo; sicut servivit Nabuchodonosor ... omnes in regno suo positos a blasphemando Deo lege terribili prohibendo. In hoc ergo serviunt Domino Reges ... cum ea faciunt ad serviendum illi, quæ non possunt facere, nisi Reges.* Hac enimvero potestate usus est Constantinus Magnus, dum clavum Imperii tenebat, & religio Catholica dominabatur, teste Cæsariensi Eusebio *lib.* 2. *vitæ illius cap.* 45. *interpretat. Vales. Duæ leges uno eodemque tempore sunt emissæ. Altera, quæ detestanda idolorum cultus sacrificia per urbes olim & per agros passim fieri solita prohibebat, ita ut nullus deinceps nec statuas Deorum erigere, nec divinationes, & hujusmodi vanas artes attentare, nec victimas cædere auderet.* Et rursus *lib.* 3. *cap.* 54. *Gentilium vero superstitiosum errorem omnibus modis studebat convincere. Itaque quorumdam in urbibus fanorum vestibula nudabantur valvis jussu Imperatoris orbata; aliorum tectum corrumpebatur, tegulis amotis. Nonnullorum veneranda ex ære simulacra, quæ error Majorum multis jam annis magnifice jactabat, per fora urbis ab Imperatore cognominatæ omnium oculis subjecta sunt; adeo ut ad ludibrium & contumeliam spectantium paterent expositi hic Pythius Apollo, illic Sminthius, & in ipso quidem Circo Tripodes Delphici, Musæ autem Heliconides in Palatio &c. Itaque Dii illi delirantibus Græcorum fabulis celebrati, circumjectis vestibus vincti trahebantur.* Tum *cap.* 55. refert eversionem fani apud Aphacam in Phœnice, *cap.* 56. templi Æsculapii Ægis, & *cap.* 58. recenset fani Veneris dejectionem in urbe Phœnices Heliopoli. Imperator etiam Honorius anno 339. leges tulit de templis & idolis diruendis, quas laudat & probat S. Augustinus *lib.* 18. *de civit. Dei c.* 54. *tom.* 7. *oper. col.* 538. *Interim, quod scimus, in civitate notissima & eminentissima Carthagine Africæ Gaudentius, & Jovius Comites Imperatoris Honorii quarto decimo Kalendas Aprilis falsorum Deorum templa everterunt, & simulacra fregerunt; ex quo usque ad hoc tempus per triginta ferme annos, quis non videat, quantum creverit cultus nominis Christi?* Cumque anno 408. mortuo Stilicone, Gentiles, & Donatistæ falso rumore in Africa jactassent, latas contra ipsos leges nequaquam ex voluntate Honorii extitisse, sed opera Stiliconis, ita ut, Stilicone extincto, earumdem cessasset auctoritas; S. Augustinus omnem lapidem movit, ut ab ipso Imperatore Honorio latæ leges confirmarentur; uti desumitur ex ejus epistola 97. *al.* 129. ad Olympium *tom.* 2. *oper. col.* 262. atque ideo Imperator eas iterum produxit & confirmavit, datisque novis rescriptis significavit, quodcumque adversus Donatistas, alios Hæreticos, necnon Gentiles statutum esset, id ex sua sententia factum, & firmum, & ratum in omnibus esse velle; quemadmodum *ex l.* 43. *& 46. de Hæreticis, lib.* 16. *& ex l.* 19. *de Paganis, in codice Theodosiano eod. lib.* Plura alia in rem hanc afferri possent; sed eis omissis, adnotare satis sit, de Principum Catholicorum potestate Infideles sibi subditos obligandi, ut observent legem naturæ, ut unum Deum colant, ne blasphement, ne furentur, ne perjurent, ne mœchentur, fuse agere Theologos Bannez 2. 2. *qu.* 10. *art.* 10. *dub.* 2. Silvium *ibid. art.* 8. *concluf.* 2. Suarez *de Fide disput.* 18. *sect.* 4. *a nu.* 6. Duvallium *ibid. quæst.* 7. *art.* 11. Cardinalem Gotti *Theolog. tom.* 10. *quæst.* 4. *dubit.* 1. §. 3. Sola autem remanet controversia, an Infideles, qui Fidem Christianam nunquam susceperunt,

perunt, & subditi sunt Principibus Christianis, ad Fidem Catholicam recipiendam compelli possint. Affirmat scilicet Scotus *in* 4. *sent. dist.* 4. *qu. ult.* cui quidem Scoti sententiæ in ipso facti eventu adhæsisse videtur ejusdem discipulus Ven. Dei Servus Cardinalis Franciscus Ximenius, qui Mauros Granatæ, vinculis ac carcere adhibitis, per vim adegit Fidem Christianam capessere, teste Gomesio *de Gestis ipsius lib.* 2. *pag.* 959. *tom.* 1. *Hisp. illustr. Non deerant tamen, quibus indignum esse videbatur, prorsusque ab Instituto Christiano alienum, quemquam per vim, aut hujusmodi artibus ad Fidem Christi capessendam adigere, cujus unicus scopus mansuetudo est, & prompta in primis ac sincera voluntas; cum præsertim Toletanis Conciliis, quorum tam celebris apud omnes Christianos auctoritas est, severe admodum sancitum sit, nemini vim ad credendum Christo inferendam.* At Scoto ipsi adversatur D. Thomas 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 8. cujus quidem sententiæ suffragantur jura Pontificia *in can. de Judæis, dist.* 45. *in cap. Sicut Judæi, tit. de Judæis, & in cap. Majores* §. *Item quæritur, tit. de Baptismo*, eamque late & docte propugnat adversus Scotum Dominicus Soto *in* 4. *sent. dist.* 5. *quæst. unic. art.* 10. *pag.* 265. *& plurib. seqq.* docteque pariter explicat Baldellus *Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 1. *disp.* 24. *per tot.* & ante Baldellum late docuerat Suarez *de Fide disp.* 18. *sect.* 3. *n.* 4. *& seqq.*

12. Secundo, prænoscere oportet, Principes aliquando bene agere, si ab usu potestatis abstineant, ad aliquod saltem tempus, compellendi Infideles sibi subditos ad observandam legem naturæ, si videlicet severitas Infideles magis averteret a recipiendo Evangelio, sique ex eadem compulsione graviora crimina & mala timerentur. Desumitur id *ex serm.* 62. D. Augustini *de verbis Domini tom.* 5. *oper.* ubi S. Doctor loquens de Paganis Christiano Imperatori subjectis utpote Africanis, hæc habet *num.* 17. *col.* 364. *Multi Pagani habent istas abominationes in fundis suis. Numquid accedimus, & confringimus? Prius enim agimus, ut idola in eorum cordibus frangamus. Quando Christiani & ipsi facti fuerint, aut invitant nos ad tam bonum opus, aut præveniunt nos. Modo orandum est pro illis, non insequendum illis.* Et num. 18. in fine: *Contra idola prædicamus, de cordibus illa tollimus, sumus persecutores idolorum: Profitemur. Numquid servatores? Non facio, ubi non possum; Non facio, ubi conqueritur Dominus rei. Ubi autem vult fieri & gratias agit; reus ero, si non fecero.* Tolerantiam ergo S. Augustinus commendat ob justas, & (uti credibile est) cogentes rationes, atque ut idola in cordibus Paganorum frangantur, priusquam e manibus ipsorum eripiantur. Quapropter S. Thomas 2. 2. *qu.* 10. *art.* 11. in quo quæritur, *Utrum Infidelium ritus sint tolerandi*, postquam docuit nonnullos tolerandos non esse, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, docet etiam, hos eosdem ritus tolerari posse, urgente gravi causa, vitandi videlicet majora mala, aut facilius obtinendæ gratia conversionis eorumdem: *Aliorum vero Infidelium ritus, qui nihil veritatis, aut utilitatis afferunt, non sunt aliqualiter tolerandi; nisi forte ad aliquod malum vitandum, scilicet ad vitandum scandalum, vel dissidium, quod ex hoc posset provenire, vel impedimentum salutis eorum, qui paulatim sic tolerati converterentur ad Fidem.*

13. Tertio, aliud de Hæreticis, seu Schismaticis ferendum esse judicium: eos enim, præmissis præmittendis, diligentiis videlicet, & suavibus aptisque modis, ut ab errore recedant, hisque omnibus inutiliter adhibitis, ad Fidem demum compelli posse minis & terroribus, & pertinaces demum morte puniri, implorato brachii sæcularis auxilio, concors est Patrum & Theologorum sententia. Sanctus quidem Augustinus *epist.* 93. *al.* 48. *ad Vincentium cap.* 5. *num.* 17. *col.* 237. *tom.* 2. *oper.* fuit olim in ea sententia, ut Hæretici ad Fidem & unitatem cogendi non essent: *Mea primitus sententia non erat, nisi, neminem ad unitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum, ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos Hæreticos noveramus.* Sed ab hac opinione discessit experientia, & exemplis edoctus suæ civitatis, quæ, cum tota esset partium Donati, ad unitatem Catholicam timore legum Imperialium conversa est. Addit S. Doctor *num.* 18. terrorem legum oculos aperuisse veritati: cum multi, vel quia in errore nati, vel humano respectu, vel consuetudine, aut securitate in eo detinerentur: *His omnibus harum legum terror, quibus promulgandis Reges serviunt Domino in timore, ita profuit, ut nunc alii dicant: Jam hoc volebamus, sed Deo gratias, qui nobis occasionem præbuit, jam jamque faciendi & dilationum moras amputavit.* Aliæque S. Augustini auctoritates referuntur a Gratiano *in can. Displicet, & seqq.* 23. *quæst.* 4. Porro S. Doctorem a calumniis Pherepoli Lamindus Pritanius *de moder. ingenior. lib.* 3. *cap.* 9. *pag.* 302. vindicat, & docte de more ostendit, fuisse injuste ab illo traductum tanquam Proteum, eo quia sententiam mutavit de vexatione Hæreticorum: *Fatetur infra Augustinus, se olim in ea sententia fuisse, ut Hæreticos nulla molestia temporali afficiendos arbitraretur, sed aliam se postea mentem induisse, ex quo tum experimenta, tum rationes validissimæ sibi nimium persuaserant, non justam solum, sed utilem plane, ac necessariam interdum esse hanc agendi rationem.* S. Augustinum sequitur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 10. *art.* 8. ubi postquam docuit Infideles, qui nunquam Fidem susceperunt, non esse compellendos, ut credant, subdit: *Alii vero sunt Infideles, qui quandoque Fidem susceperunt, & eam profitentur, sicut Hæretici, & quandoque Apostatæ; & tales sunt etiam corporaliter compellendi, ut impleant quod promiserunt, & teneant quod semel susceperunt.* Rationem autem dat *ibid. ad tertium* dicens: *Quod, sicut vovere est voluntatis, reddere autem necessitatis, ita accipere Fidem est voluntatis, sed tenere eam acceptam est necessitatis; & ideo Hæretici sunt compellendi, ut Fidem teneant.* Eumque late exponunt Soto *loc. cit. pag.* 271. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. part.* 2. *tom.* 3. *disput.* 15. *art.* 1. Cardinalis Gottus *Theolog. tom.* 10. *qu.* 4. *dub.* 2. §. 1. & 2. congestaque undique Ecclesiastica eruditione prosequitur Natalis Alexander *diss. sæculi* XIII. & XIV. *pag.* 333. *& seq.* ubi late ostendit, Ecclesiam juste Hæreticos Albigenses sæculari Potestati tradidisse pœnis temporalibus puniendos. Nec omitti potest, Calvinum ipsum late probasse, dictis & factis Hæreticos jure gladii coercendos. Ejus nempe verba referuntur apud Natalem Alexandrum *loc. cit. num.* 10. facta autem extant *in* 1. *tomo* Cardinalis Gotti *de vera Ecclesia cap.* 3. §. 5. *num.* 18. Magistratui quippe Genevensi denuntiavit Servetum, qui errorem Arii instaurabat, curavitque, & obtinuit, ut vivus combureretur; exortaque inter eos, qui se Reformatores jactabant, controversia, an Hæretici deberent pœna mortis puniri, Sebastiano Castiliono, & Lælio Socino negantibus, Calvinus affirmavit, cui ceteri *Comministri* adhæserunt: tum quia Castilionus sub nomine Martini Bellii causæ Hæreticorum voluit patrocinari, Calvinus, qui tunc super Genesi scribebat, Theodoro Bezæ commisit, ut responderet; quod is porro præstitit *in libro de Hæreticis a Magistratu puniendis.*

14. Ultimo, licet ex dictis Principes Catholici cogere non possint Infideles sibi subditos, ut Fidem Christianam amplectantur; posse nihilominus dicendum est per Ecclesiam eosdem compelli ad audiendam Evangelii prædicationem, licet, ea audita, adigi non possint ad Fidem suscipiendam, etiam sufficienter propositam, uti late ostendunt Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. part.* 2. *tom.* 3. *disput.* 13. *art.* 2. *num.* 24. *& plurib. seqq.* Baldellus *Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 1. *disput.* 23. *per tot.* ubi *num.* 19. apte subdit, Judæos subditos in temporalibus summo Pontifici, aut Principibus Christianis, Apostolicis Constitutionibus adigi ad audiendum, saltem semel in hebdomada, aliquem differentem de eorum erroribus, de Scripturis veteris Testamenti, de Christi adventu, atque similibus, statuta juxta modum contumaciæ adversus audire detrectantes pœna; quo pariter exemplo utitur Suarez *de Fide disput.* 18. *sect.* 2. *num.* 3. Et quamvis inter Theologos disputetur, an id quod dictum est extendatur etiam ad Infideles non subditos, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Gottum *Theolog. tom.* 10. *quæst.* 4. *dub.* 2. §. 3. *num.* 25. & loquendo de Principibus Catholicis negans sententia communior sit, ab eis videlicet cogi non posse Infideles ipsis non subditos audire Evangelii prædicationem; certum nihilominus est, in Ecclesia esse potestatem Evangelium annuntiandi in toto terrarum orbe, proindeque tum Infidelibus qui subditi sunt, tum aliis qui Principibus Catholicis subditi non sunt. Marci siquidem *ult. v.* 15. dicitur: *Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ;* & Matthæi 28. *v.* 18. *&* 19. *Data est mihi omnis potestas in cælo, & in terra. Euntes ergo docete omnes Gentes, baptizantes eos.* Quasi Christus dixisset: Quam ego potestatem in hac parte habeo, in vos confero: cumque potestatem prædicandi haberet in toto orbe terrarum, eam Ecclesiæ suæ reliquisse, dicendum est; uti bene prosequitur Soto *loco sæpe cit. pag.* 266. Omnibus sane Ecclesiæ Pastoribus, Episcopis videlicet, jure Divino & Ecclesiastico mandatum est, ut Evangelium prædicent in suis diœcesibus, omnemque præstent operam, ut Infideles, Gentiles, Judæi, & Hæretici

retici Fidem Catholicam amplectantur: inquit enim Apostolus *ad Titum cap. 1. v. 9. & seqq. Oportet enim Episcopum sine crimine esse .... amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Sunt enim multi .... seductores, maxime qui de circumcisione sunt, quos oportet redargui, qui universas domos subvertunt docentes, quæ non oportet.* Et Ezechielis 34. *v. 4. & seqq.* conqueritur Dominus de Pastoribus: *Quod infirmum fuit, non consolidastis .... quod confractum est, non alligastis, & quod abjectum est, non reduxistis, & quod perierat, non quæsistis, sed cum austeritate imperabatis eis, & cum potentia. Et dispersæ sunt oves meæ, eo quod non esset pastor, & factæ sunt in devorationem omnium bestiarum agri, & dispersæ sunt.* Quocirca S. Gregorius Magnus *in epist. ad Januarium Episcopum Calaritanum lib. regist. 4. indict. 12, tol. 704. tom. 2. oper.* hæc habet: *Rusticos, quos habet Ecclesia tua, nunc usque in Infidelitate remanere, negligentia Fraternitatis vestræ permisit. Et quid vos admoneo, ut extraneos ad Deum adducatis, qui vestros ab Infidelitate corrigere negligitis? Unde necesse est, vos per omnia in eorum conversionem vigilare. Nam, si cujuslibet Episcopi in Sardiniæ insula Paganum rusticum invenire potuero, in eumdem Episcopum fortiter vindicabo.* Episcopis autem nec a jure Divino, nec a jure Ecclesiastico impositum est onus prædicandi Evangelium Infidelibus extra suam diœcesim existentibus: nam Christus utique id præcepit Apostolis; at Episcopi sunt Successores Apostolorum, non in Apostolatu totius mundi, sed tantum suæ diœcesis, juxta illud *Actor. 20. v. 28. Attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos.* Et a sacris quidem Canonibus coercitum est jus Episcopale intra uniuscujusque Episcopi diœcesim; ut eruere est ex multis Canonibus a Gratiano collectis *caus. 9. quæst. 3.* Non negamus scilicet, quin immo ultro admittimus, multos Episcopos, multas Religiosas personas, & nonnullos etiam laicos ex particulari Spiritus Sancti impulsu oras remotissimas Infidelium penetrasse, & Gentilibus, atque Infidelibus laudabiliter Fidem prædicasse: sed addimus, per vias ordinarias procedendo, cum *ad Romanos 10. v. 15.* scriptum sit, *Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur?* in more positum fuisse, & esse, ut Episcopi Evangelium prædicaturi extra suam diœcesim Infidelibus, sive subditi sint, sive non Principibus Catholicis, missionem petant & impetrent a Romano Pontifice Christi Vicario; idque jure potiori de aliis dicendum est. Summus enim Pontifex jus habet prædicandi Fidem omnibus hominum nationibus, vel per se, vel per alios, juxta illud Joan. *21. v. 12. Pasce oves meas*; atque adeo tenetur curam omnem adhibere, ut Evangelii prædicatio in eis regionibus fiat, in quibus forte usque adhuc facta non fuit; vel si facta fuit, deperdita est ejus memoria, vel per hæreses Fides est depravata, juxta illud Joan. *10. v. 16. Alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili, & illas oportet me adducere, & vocem meam audient, & fiet unum ovile, & unus Pastor.* Quæ omnia fuse demonstrata legi possunt apud Cardinalem de Laurea loco sæpe citato *disp. 17. art. 6. & plurib. seqq.* & apud supradictum Baldellum *Theolog. tom. 2. lib. 1. disp. 23. num. 1. & seqq.*

15. Post hæc igitur, ad institutum nostrum de Martyribus ut redeamus, unusquisque cognoscere potest, potentiores Tyrannorum provocationes, puta templorum & idolorum eversiones, etiamsi a Dei servis prodierint, antequam essent in potestate ipsorum Tyrannorum, non obstare vero Martyrio, si Principum Catholicorum imperio factæ sint in regionibus illis, in quibus degunt Infideles, qui Principibus ipsis subditi sunt. Ecquis enim est (ut cetera supra expositа modo missa faciamus) qui rationabiliter dicere possit, Martyres eos futuros non fuisse, qui a Ferdinando Cortesio Mexici debellatore excitati ad Mexicani Imperii Regiam urbem devenerunt, si utentes potestate data (ne dicam mandato) idola collidendi, & ecclesiam fabricandi, ut habetur apud Raynaldum *ad an. 1524. num. 112. & seqq.* mortem pro Christo toleraſſent? Quisve S. Francisci Xaverii factum reprehendere possit, qui in similibus propemodum circumstantiis idola Coccinensium demoliri jussit, quemadmodum legitur in 2. part. relationis Rotæ Auditorum in ejus causa exarata *tit. de Fide?* En verba relationis: *Testes remissoriales Coccinenses &c. dicunt Patrem Franciscum ad convertendos Ethnicos, & Infideles jussisse pueris, quos docebat doctrinam Christianam in civitate Coccini, interiora loca adire, & exportare omnia idola Gentium, & comminuere ea, ac pedibus conculcare, & in civitatem trahere; voluns hoc opprobrio Ethnico populo, ac Christianis recenter conversis ostendere, qualiter simulacra Deorum nihil aliud erant, quam ligna ac lapides, nec digna erant aliqua veneratione, aut cultu, ut Gentiles iis rebus vincerentur, & Christiani magis corroborarentur in sancta Fide.* Rursus nemo reperiri poterit sanæ mentis eum redarguens, qui a Romano Pontifice missus ad oras Infidelium, ut prædicet Evangelium, in prædicationem strenue, sed prudenter incumbit; & sperans, se proficere posse, injustis Tyrannorum præceptis de Fide Christi nequaquam annuntianda minime obtemperans, Martyrium subit. Prudentis prædicationis exemplum habetur in causis Viginti sex Martyrum Japonensium, Joannis de Prado, Fidelis a Sigmaringa, qui ex alibi dictis in Beatorum Martyrum numerum relati sunt. Ex Actis quippe eorumdem causarum plene desumitur, eos Christiana mansuetudine prædicationi initium dedisse, legitima suffultos auctoritate id præstitisse, & alterum ex eis cujusdam ferventioris zeli signa tantum dedisse, cum Christum & ejus Fidem a Gentilibus impie damnari, propriis auribus audivit. Exemplum denique allorum præter supra adducta, qui licet eis interdictum esset a Tyrannis, ne prædicarent, putarunt tamen, ab opere non esse cessandum, atque adeo, ut Infideles ad Christum converterent, sacram prædicationem prosequentes, mortem pro Christo subierunt; desumi potest ex Passione Berardi, Petri, Accursii, Adjuti, & Othonis, qui fuerunt in Beatorum Martyrum catalogum relati a Sixto IV. & quorum fit commemoratio in Martyrologio Romano *ad diem 16. Januarii*. A Sancto quippe Francisco missi ad Christi Fidem Infidelibus prædicandam, cum Hispalim perveniſſent, & ad Infidelium *Meschitam* accessissent, ut prædicarent, impetu in ipsos facto repulsi, & verberibus affecti, a concepto spiritus fervore nihilominus non deficientes, aulam ingressi, Christum coram Rege prædicarunt. In carcerem detrusi, & Marochium delati, ubicumque collectos Saracenos viderunt, Christum prædicarunt. Expulsi, & Regis jussu ad terras Christianorum delati, bis Marochium reversi sunt, & quadam sexta feria, cum in publicum erupissent, atrox Martyrium subierunt. Parum vero urget adversus hucusque adducta sententia canonis Illiberitani (*tom. 1. collect. Hard. col. 256.*): *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occisus, quatenus in Evangelio scriptum non est, neque invenitur sub Apostolis unquam factum, placuit, in numero eum non recipi Martyrum.* Mendoza quippe egregius vindex, & perpetuus Interpres, vel, ut, dicitur, Commentator dicti Concilii *tom. 1. Concil. Hisp. Card. de Aguirre pag. 653.* advertit, in eo canone non decerni, sic occisos Martyres non esse, sed tantum in Martyrum catalogum non esse adscribendos: *Non decreverunt Patres Hispani (ut falso illis objici solet) Martyrem verum non esse omnem, qui Gentium idola confregerit, cum omnis, qui pio & prudenti animo sanguinem vel vitam profuderit pro Christo, certus & verus sit Martyr. Si enim Martyrem, ut Augustinus docuit, non facit pœna, sed causa, qui cum causa pœnam conjunxit, quare apud Deum Martyris nomine & honore non decorabitur? Quod decernunt igitur, id solum est, eum, qui prosternens idola Gentium interfectus fuerit, in numerum Martyrum non recipi, hoc est in catalogum Ecclesiasticum Martyrum non esse referendum.* Separat itaque Mendoza dogma a disciplina; quapropter, quamvis ex urgentibus forte rationibus Patres Illiberitani decreverint, non esse inter Martyres apud Ecclesiam militantem recipiendum, qui Gentium idola frangens occisus est, nil prohibet tamen, quin mutatis rerum circumstantiis, sic occisum, qui Martyr sit coram Deo, Ecclesia Martyrum catalogo adscribat. Gonzal. *in comment. ad dict. can. pag. 651. tom. 1. collect. Concilior. Hispan. Card. de Aguirre* utique putat, canonem prædictum editum fuisse contra Circumcelliones illos, qui prodigiosa mortis cupiditate, & Martyrii temeraria ambitione profiliebant in templa, evertebantque idola, ut Gentiles provocarent ad sui occisionem; eumque sequuntur Raynaudus *de Martyr. per pestem part. 2. cap. 5. n. 18. pag. 450.* Hurtado *de ver. Martyr. resolut. 34. sect. 1. §. Igitur alia, pag. 106.* Sed, cum magna sit inter Eruditos disputatio de tempore, quo coacta fuit Synodus Illiberitana, de qua plura accurate de more collecta legi possunt in dissertatione historica de capitalium criminum absolutione, edita a sæpe laudato Patre Josepho Augustino Orsi Ordinis S. Dominici *sect. 4. digress. 5.* ideoque dubitari rationabiliter possit, an hujus Concilii epocha concordet cum epocha Circumcellionum, placet explicatio Suarez, qui *in tract. de Fide disp. 18. sect. 4. num.*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

num. 8. canonem exponit de Christiano, qui idola frangit privata auctoritate, & sine discrimine, aut modo, abjectaque prudentia se gerit. Hanc sententiam sequitur Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. part. 2. tom. 3. disp. 20. art. 13. num. 247.* & concordat Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. ad diem 9. Aprilis*, ubi memorato Martyrio S. Eupsychii, qui (uti sæpe dictum est) capite damnatus est ob eversum Fortunæ fanum, sic opponit: *Sane aliquis existimare posset, hunc eam ob causam Martyris nomine non fuisse decorandum, propterea quod repugnare videatur canon sexagesimus Concilii Eliberini, quo cautum reperitur, ut, si quis idcirco occidatur a Gentilibus, quod idolum fregerit, non habeatur inter Martyres.* Tum respondet: *Quod tamen ita intelligendum est, cum quis sponte citra Christianam mansuetudinem, ex nullo legis præscripto, sed furore quodam percitus, insilierit in idolum.* De idolorum confractione tractatum est in causa Servorum Dei Rodulphi Aquavivæ, & Sociorum, de qua supra. Egit quoque de eadem re Gabriel Vasquez, Theologus contemporaneus, *in 3. part. quæst. 25. art. 3. disput. 105. cap. 2. n. 13.* ubi hæc habet: *Quare & Rodulphus Aquaviva, & Alphonsus Paciecus nostræ Societatis Sacerdotes, cum aliis Sodalibus prope Salsetum in India Orientali a Gentilibus occisi, quod sacra vellent templa ædificare, dubio procul vere Martyres existimandi sunt. Nam & pagus ille sub Philippi II. Hispaniarum Regis potestate & jurisdictione tunc erat, qui illorum Paganorum idola confringere, & templa Christianis ibi existentibus ædificare jure poterat. Quapropter ad id muneris publica auctoritate Rodulphus & Alphonsus legitime destinati, nullam injuriam Gentilibus irrogarunt; ac proinde ab ipsis zelo suæ falsæ religionis occisi, verum pro Christo Martyrium subierunt.* Quibus rationibus innixi etiam sunt, qui suffragium in dicta causa tulerunt, existimantes, idolorum eversionem, & ecclesiæ ædificationem nullatenus obstare potuisse vero Martyrio Venerabilium Dei Servorum.

16. Denique, ne in hanc de provocatione Tyranni materiam aliqua irrepat ambiguitatis, vel, ut ajunt, *æquivocationis* occasio, operæ pretium est adnotare, Dei servos posse laudabiliter aliquos virtutis actus facere, licet adsit periculum mortis. Tobiæ enim *cap. 2. v. 8.* legitur, eum mortuos sepelisse interfectos ex odio in Mosaicam religionem, dum erat captivus, licet periculum mortis urgeret: *Arguebant autem eum omnes proximi ejus dicentes: Jam hujus rei causa interfici jussus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos?* Et statim subditur: *Sed Tobias plus timens Deum, quam Regem, rapiebat corpora occisorum, & occultabat in domo sua, & mediis noctibus sepeliebat ea.* Et rursus *cap. 12. v. 12. & 13.* Angelus Raphael sic loquitur ad Tobiam: *Quando orabas cum lacrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino, &, quia acceptus eras Deo, necesse fuit, ut tentatio probaret te.* Posito itaque, licitum esse & meritorium aliquos exercere actus virtutis, licet urgeat periculum mortis; unusquisque facile dignoscere poterit, morientem pro eisdem virtutis actibus inter Martyres esse recensendum: nec obstare, quod Tyrannum provocaverit, quod mori voluerit, quod dederit alteri occasionem peccandi; cum ipse re vera nonnisi actus virtutis voluerit vel cum periculo vitæ, Tyrannus autem occasionem sumpserit ex eis virtutis actibus mortem illi infligendi. Doctrina hæc est D. Thomæ 2. 2. *quæst. 124. art. 1. ad tertium*, ubi inquit: *Non autem debet homo occasionem dare alteri injuste agendi; sed, si alius injuste egerit, ipse moderate tolerare debet.* Ubi ad rem subdit Cardinalis Cajetanus: *Dubium occurrit de Martyribus, qui sponte se Martyrio obtulerunt, quoniam videntur dedisse Tyrannis occasionem injuste agendi, quando non erat de necessitate præcepti subire Martyrium, sed poterant, salva conscientia, se non offerre. Ad hoc dicitur, quod Sancti Martyres sponte procedebant quando eis expedire videbatur, ad Actus Fidei exteriores, puta prædicationem, vel confessionem, vel ad actus fraternæ charitatis, ut in articulo tertio Auctor dicit, etiamsi non erant in præcepto pro tunc hi actus, scientes, quod inde Tyranni sumerent occasionem affligendi, & occidendi eos, & non procedebant ad provocandum eos ad afflictionem, vel mortem inferendam. Et ideo non dabant Tyrannis occasionem injuste agendi, sed ipsi accipiebant talem occasionem ex bonis actibus, quibus dabant sponte operam imperterriti Sancti illi: & propterea dicuntur sponte se ad Martyrium obtulisse.* Ex qua proinde doctrina colligitur, extraneos esse, rigoroseque loquendo, terminos provocationis Tyranni, si ea sumatur ab exercitio virtutum, urgente mortis periculo; re vera provocationem solum desumi posse ab actibus, qui sunt talis indolis & naturæ, ut quodammodo liceat suspicari, eos factos fuisse, quo directe, &, ut dicitur, *immediate* Tyrannus provocaretur, cujusmodi est demolitio idolorum, atque templorum; & eo quidem magis, cum, loquendo de his actibus, dubitari possit, utrum Tyrannus mortem inflixerit ex odio in Fidem, an potius ex dolore jacturæ rei suæ: in quo propterea rerum statu juxta regulas supra recensitas, necesse omnino est, ut recte examinentur, & sedulo perpendantur omnes eventuum circumstantiæ jam antea expositæ.

CAPUT DECIMUMOCTAVUM.

De Martyris repugnantia, ut mortem sibi inferendam evadat; & de necessaria Martyri patientia, atque in Fide, ac voluntate moriendi pro Fide constantia usque ad obitum, necnon in ipso obitu.

1. CUM in superioribus dictum & probatum sit, voluntariam mortis acceptionem esse necessariam, ut quis pro Christo moriens inter Martyres recenseatur, inferri posse videtur, opus esse, ut Martyr non repugnet, & mortem patienter sustineat; ita ut Martyr nunquam ille dici possit, qui Persecutori se invadenti resistit, tentatque ei mortem inferre, ut se a morte liberet, & in hac contentione occiditur; licet occidatur ex odio in Christum, atque adeo pro Fide Christi quodammodo pugnaverit.

2. At id non est apud Theologos concorditer receptum. Sanctus scilicet Thomas 2. 2. *quæst. 124. art. 5.* quærens, utrum sola Fides sit causa Martyrii, necne, in tertio, quod sibi opponit, argumento sic loquitur: *Inter alia virtutum opera illa videntur esse potiora, quæ ordinantur ad bonum commune; quia bonum gentis melius est, quam bonum unius hominis secundum Philosophum in 1. Ethic. Si ergo aliquod aliud bonum esset causa Martyrii, maxime videretur, quod illi essent Martyres, qui pro defensione reipublicæ moriuntur; quod Ecclesiæ observatio non habet: non enim militum, qui in bello justo moriuntur, Martyria celebrantur. Ergo sola Fides videtur esse Martyrii causa.* Cumque postea sanctus ipse Doctor huic argumento sic respondeat: *Ad tertium dicendum, quod bonum reipublicæ est præcipuum inter bona humana, sed bonum Divinum, quod est propria causa Martyrii, est potius, quam humanum: tamen, quia bonum humanum potest effici Divinum, ut si referatur in Deum, ideo potest esse quodcumque bonum humanum Martyrii causa, secundum quod in Deum refertur*; hinc videtur D. Thomas existimare, milites in bello pro Fide suscepto morientes, Martyres esse posse, licet pugnando obsistant, & mortem Infidelibus infligere curent: quod clarius exprimit idem S. Doctor *in 4. dist. 49. quæst. 5. art. 3. quæst. 2. ad undecimum: Cum quis propter bonum commune non relatum ad Christum mortem sustinet, Aureolam non meretur; sed, si hoc referatur ad Christum, Aureolam meretur, & Martyr erit; utpote, si rempublicam defendat ab hostium impugnatione, qui Fidem Christi corrumpere moliuntur, & in tali defensione mortem sustineat.* Cui quidem opinioni adhærent Silvius *in addit. ad quæst. 96. art. 6. ad undecimum*, Paludanus *in 4. dist. 49. quæst. 8. art. 4. in fine*. S. Antoninus *3. p. Summæ tit. 30. cap. 8. §. 1. in fine*, Cardinalis Capisucchius *controv. de Martyr. §. 12. pag. 727. & seqq.* & *rursus pag. 741.* Hurtado *de vero Martyr. resol. 22. §. 5. & resol. 26. §. 2.*

3. Hujus autem sententiæ fundamentum in hoc consistit, quod, posito bello inter Fideles, & Infideles causa religionis, non autem ex aliquo fine politico (in qua hypothesi unusquisque admittit, Fideles in eo morientes Martyres non esse) positoque, agi de his, qui pugnant, se defendendo, & ne hostes Fidem corrumpant; casus non defi-

deficit a vera Martyrii ratione, cum mors infligatur ex odio adversus Fidem Catholicam, & morientes pro Fide Catholica mortem subeant. Nec vero obstat repugnantia: obstaret, si quidem pugna fieret primario ad propriam vitam defendendam; secus vero si fiat, ut principaliter causa communis Ecclesiæ, & veritas Fidei contra inimicos defendantur, qui ex odio in Christum eam impugnant, secundario autem, ut propria vita defendatur tanquam necessaria ad præliandum pro Ecclesia, & Fide Christi; ut prosequuntur Nicol. Serar. *in lib. Judith cap. 16. quæst.* 32. Joseph de Lazerda *comment. in lib. Judith tom. 2. cap. 10. vers. 11. n. 100.* Nieremberg. *stromat. lib. 12. cap. 28.* Salelees *in tract. de scalis mystic. part. 3. sect. 2. cap. 4. §. 7.* Præterea hæc sententia a nonnullis explicatur, ut procedat vel in eo rerum eventu, in quo miles in dicto bello vulneratus, mortem voluntarie acceptet eo temporis spatio, quod intercedit inter vulnus, & mortem; in quo nempe sensu loquitur Cardinalis Capisucchius: vel in alio rerum eventu, in quo milites Christiani pro Fide pugnantes incidant in manus Infidelium, & tentati atque impulsi ad deserendam Fidem, mortem sustinere malint; ut habent Patres Salmanticenses *in curs. Theolog. tom. 3. tract. 9. disp. 3. dub. 2. §. 2. num. 24.* Contigit id circa annum 1250. Extat enim epistola S. Ludovici Regis Francorum *tom. 1. part. 2. Gestorum Dei per Francos pag.* 1199. ubi sic legitur: *Immo, quod est detestabilius ... electos juvenes de Christianis captivis ducendo ad victimam tanquam oves, quantum in eis erat, compellebant apostatare a Fide Catholica, appositis gladiis super eorum cervicibus, & clamare legem sceleratissimi Machometi. Quorum multi imbecilles & fragiles exorbitaverunt a Fide, legem illam detestabilem profitendo. Ceteri vero tanquam Athletæ fortissimi in Fide radicati, & in firmo proposito constantissime perstitentes minis, vel flagellis hostium superari nullatenus potuerunt, sed certantes legitime coronas Martyrii receperunt sanguine rubritas. Quorum sanguis, ut pro certo tenemus, clamabit ad Dominum pro populo Christiano, & Advocati nostri erunt coram Summo Judice in cælesti curia in causa, quam agimus contra Fidei inimicos, utiliores nobis in illa patria, quam si nobiscum conversarentur in terris.*

4. Doctrina porro Patrum Salmanticensium carere non videtur probabilitate. Non enim in casu ab ipsis proposito aliquid deest ad verum Martyrium: cui quidem pugna obsistere non potest, cum præcesserit, & Martyr positus in novo rerum statu, voluntarie & sine ulla nova repugnantia mortem elegerit pro Christo: ideoque differt hic casus ab alio apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. sent. par. 2. tom. 3. disp. 20. art. 8. n.* 121, Catholici videlicet a Principe Infideli ad mortem ob delicta damnati, tum mortem pro Fide subeuntis, & extrinsecus profitentis, se mortem propter Fidem acceptare: in hoc quippe casu in eo, qui mortem infert, deest odium in Fidem, ut optime perpendit citatus Auctor, quod odium non deest in alio casu a Patribus Salmanticensibus exposito. Sed difficultas est quoad eos, qui Persecutori obsistunt, ut mortem evadant, & qui pugnant in bello causa religionis inito, & pugnando moriuntur. Enimvero Auditores Rotæ in relatione causæ B. Josaphat Pollocensis *part. 2. §. Dum vero, in fine*, dicunt, supra recensitam opinionem Martyrio faventem multos habere contradictores, & merito; cum multi doceant, ad Martyrium requiri, ut Martyr non repugnet, & patienter mortem acceptet: qua de causa inferunt, Christianos milites, qui pugnant contra Infideles, & in prælio pro religione suscepto occumbunt, non esse in albo Martyrum describendos, cum non voluntate, sed necessitate moriantur, quod vires non habeant, quibus hostibus obsistant. Ita docent Raynaudus *de Martyr. per pestem part. 2. cap. 5. a n. 1. usque ad 6.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. par. 2. tom. 3. disp. 20. art. 14. n. 266. & seqq.* Lessius *de justit. & jur. lib. 3. cap. 1. dub. 3. n. 36.* Molphes. *in Summa tract. 1. cap. 11. n. 30.* Maurus *Theologia tom. 3. lib. 11. quæst. 97. n. 1. & 2.* Schiara *in Theologia bellica t. 2. lib. 8. difficult. 22.* Anaclet. *Theol. moral. tract. 7. qu. 6. dist. 3. n. 47.* Frassen. in suo Scoto Academico *tom. 10. tract. 1. disp. 1. art. 1. quæst. 3. vers. Quarta tandem conditio*, Clericat. *de Baptismo dec. 27. n. 14.* Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tract. 4. cap. 1. §. 1. n. 32.* Cardinalis Gottus *Theolog. t. 13. quæst. 2. dub. 3. §. 3.*

5. Desumitur fundamentum hujus sententiæ ab exemplo Christi; nemo enim potest esse Christi Martyr, nisi patiendo imitetur Christum in sua Passione Martyrum exemplar; & Christus quidem testimonium perhibuit veritati patiendo, non armis pugnando, aut Tyranno obsistendo, ut habetur 1. Petri 2. *v. 23. Cum paterentur, non comminabatur, tradebat autem judicanti se injuste*; & ut ex Isaia *cap. 53. v. 7.* legitur *Actor. 8. v. 32. Tanquam ovis ad occisionem ductus est, & sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum.* Idemque Salvator *Lucæ 21. v. 16. & seq.* mala prænuntians, & cruciatus, & mortes, dixit Apostolis: *Trademini autem a parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis &c. In patientia vestra possidebitis animas vestras.*

6. Suffragatur Tertullianus *lib. 4. adversus Marcionem cap. 39. pag. 732.* ubi Martyres appellans oves, subdit: *Nemo oves appellat eos, qui in bello armati & ipsi ex eadem feritate certantes cadunt, sed qui in sua proprietate atque patientia dedentes potius semetipsos, quam vindicantes trucidantur.* Certe enim *in Passione SS. Mauritii, & Sociorum Martyrum (apud Ruinart. n. 4. pag.* 243.) scripta a S. Eucherio Lugdunensi Episcopo Martyres prædicti, qui Legionem Thebæam militum constituebant, pugnare poterant, sed noluerunt, & patienter mortem pro Christo tolerarunt. *Tenemus ecce arma, & non resistimus, quia mori, quam occidere, satius malumus, & innocentes interire, quam noxii vivere peroptamus. Si quid in nos ultra statueris, si quid adhuc jusseris, si quid admoveris, ignes, tormenta, ferrum subire parati sumus. Christianos nos fatemur, persequi Christianos non possumus.* Hæc erant ipsorum verba a S. Eucherio relata, qui, postquam narravit, Maximianum una sententia decrevisse, omnes interfici circumfusis militum agminibus, subdit *n. 5. Qui* (loquitur de militibus ad occidendum missis) *cum missi ad beatissimam Legionem venissent, stringunt in Sanctos impii ferrum mori non recusantes vitæ amore. Cædebantur itaque passim gladiis non reclamantes saltem, aut repugnantes, sed depositis armis, cervices Persecutoribus præbentes, & jugulum Persecutoribus, vel intectum corpus offerentes. Non vel ipsa suorum multitudine, non armorum munitione elati sunt, ut ferro conarentur asserere justitiæ causam; sed hoc solum reminiscentes, se illum confiteri, qui, nec reclamando, ad occisionem ductus est, & tanquam agnus non aperuit os suum, ipsi quoque tanquam grex Dominicarum ovium, laniari se tanquam ab irruentibus lupis, passi sunt.* Confert præterea exemplum desumptum ex Actis SS. Philææ, & Philoromi Martyrum apud Ruinart *num. 3. pag.* 436. Principio scilicet sæculi IV. uterque fuit pro Christo ad mortem damnatus: cum autem irent ad locum cædis, frater Philææ, qui erat unus ex Advocatis, appellationem interposuit, cui noluit Philæas adhærere, malefactum putans, sententiæ Judicis refragari, licet non præsidio armorum, sed legum: *Frater Philææ, qui erat unus ex Advocatis, exclamavit dicens: Philæas abolutionem petit. Culcianus revocans eum dixit: Quid appellasti? Philæas respondit: Non appellavi, absit. Huic infelicissimo noli intendere. Et ego autem magnas ago gratias Regibus, & Præsidi, quoniam cohæres factus sum Jesu Christi.* Item Phocas Imperator, ut enervatum militum suorum robur erigeret atque firmaret, probe noscens, non viros tantum, sed & feminas Martyrii spe fortiores fuisse tortoribus, & tormenta & mortem spreviisse, magnis studiis petiit, ut ii, quos in bello adversus Christianæ Fidei hostes certantes occidi contigisset, inter Martyres recenserentur. At restiterunt Constantinopolitanus, & alii Antistites utentes potissimum auctoritate S. Basilii, qui *in epistola* 188. *ad Amphilochium pag.* 275. *tom.* 3. decreverat, ne sine prævia Pœnitentia daretur illis sacra Communio, qui in bello fecissent homicidium. Audita ergo tanti Patris sententia, Phocas ejus cessit auctoritati, & ab instituto recessit, uti post Theodorum Balsamonem refert Cardinalis Baronius *ad an. 610. n. 4.* Insuper de S. Bonifacio legitur, quomodo una cum sociis cum pervenisset ad flumen Bortnam, & ibi tentoria fixisset, ut baptizatis Sacramentum Confirmationis conferret, hi ex amicis in hostes, ex Neophytis in Lictores mutati, sumptis armis ad Sanctorum castra devenerunt: famuli autem, cum id cernerent, armati contra furentis populi multitudinem Sanctos tueri nitebantur. At Sanctus famulos ad resistendum paratos compescuit dicens: *Nolite, quæso, pugnare, Filii mei, nolite adversariis bellum inferre, sed etiam pro malis bona exhibete*; quemadmodum fuse refert Cardinalis Baronius *ad ann. 755. num. 39.* Demum Herebertus *in Quadripartita* narrans mortem S. Thomæ Cantuariensis ait, ab eo Ædituos ecclesiæ fuisse reprehensos, qui

por-

portarum obice milites excludere volebant, cum diceret, ecclesiam non esse custodiendam more castrorum. Quibus omnibus si addatur, neminem hactenus fuisse in SS. Martyrum album relatum, qui restiterit, & contra pugnaverit, ne moreretur, neque ex tot millibus Crucesignatorum, aut Militum Hierosolymitanorum, qui pro Fide, bellando contra Infideles, in prælio mortui sunt, cultum Martyrum ullum habuisse, aut habere in Ecclesia; nil clarius afferri posse videtur, ut demonstretur, repugnantiam morituri obstare Martyrio, & mortis acceptionem non coactam, sed voluntariam omnino esse debere pro vera ratione Martyrii.

7. Adversus hucusque adducta opponi posse videtur, nonnullos pios viros in classem Martyrum recensuisse milites Christianos in bello pro Fide morientes; quemadmodum desumitur ex verbis Episcopi Convenarum, milites ad prælium paratos in sacra expeditione hortantis, relatis apud Raynaldum *ad an.* 1213. *nu.* 57. *Ego vobis testis sum, & in die Judicii fidejussor existo, quia quicumque in isto glorioso occubuerit bello, absque ulla Purgatorii pœna æterna præmia ..... consequetur, dummodo confessus sit, & contritus, vel saltem firmum habeat propositum, quod statim, peracto bello, super peccatis, de quibus nondum fecit Confessionem, ostendet se Sacerdoti*; & ex epistola S. Ludovici Regis Franciæ inserta *tom.* 1. *supra cit. Gestorum Dei per Francos pag.* 1197. ubi, facta mentione mortis Comitis Atrebatis sui fratris, qui in bello occubuerat, sic ait: *Illum præcordialem, & præclarum fratrem nostrum recolendæ memoriæ & Atrebatensem Comitem temporaliter amisimus, quod cum cordis amaritudine recolimus & dolore; licet de ipso gaudendum sit potius, quam dolendum, quoniam pro certo credimus & speramus, cum corona Martyrii ad cœlestem evalasse patriam, & ibi cum Sanctis Martyribus perenniter congaudere*; cum quibus concordat concio S. Joannis a Capistrano facta Cruce signatis fortiter pugnaturis adversus Turcas infensissimos hostes Christiani nominis, de qua apud Wadingum *ad an.* 1456. in qua *Martyres*, qui contra Turcas pugnantes occumberent, sæpius vocat; quibus addi potest, nonnullos Episcopos una cum aliis in Saxonia fuisse necatos a Normannis sæculo IX. eosque habitos fuisse tanquam Martyres, teste Mabillonio *in annal. Benedict. tom.* 3. *lib.* 38. *num.* 40. *pag.* 227. *Omnes ut Martyres habiti, quod in prælio contra Paganos pro salute patriæ inito occubuissent, in ipso loco certaminis Ebbecstorpo sepulti sunt, ibidemque conditum Virginum Benedictinarum cœnobium, quæ Martyrum Reliquiis assiduum honorem impenderent*. Hæc nihilominus, atque alia hujusmodi commode explicari possunt de Martyrio minus proprie sumpto, & admitti tanquam apta ad excitandos pugnantes, utpote a Deo operis retributionem habituros, si, pugnando contra Infideles, in Charitate morientur; quemadmodum perpendit Raynaudus *in tract. de Martyrio per pestem par.* 2. *cap.* 5. *sub n.* 4. *pag.* 444. Profecto Joannes VIII. *epist.* 66. *col.* 46. *tom.* 6. *par.* 1. *collect. Harduin.* interrogatus ab Episcopis Francorum, an qui pro defensione sanctæ Dei Ecclesiæ, & pro statu Christianæ religionis, ac reipublicæ in bello nuper ceciderant, aut in posterum pro ea re casuri erant, Indulgentiam possent consequi delictorum, respondit, eos salvos esse, si cum Catholica pietate mortui erant, & se illos, quantum fas est, absolvere, & precibus Domini commendare: quæ utique non dixisset, si eos uti Martyres agnovisset. Item, etsi S. Bruno Signiensis *in vita S. Leonis IX.* divinitus dicat revelatum Pontifici fuisse, Martyrii coronam eos fuisse consecutos, qui ipsum secuti in Apuliam pugnantes ceciderant; cum tamen idem Leo IX. pro eis preces fuderit, Deumque rogaverit, ut de omnibus peccatis eos absolveret, & in Beatorum requiem introduceret, signum evidentissimum hoc est, eos non habitos fuisse pro veris Martyribus. Ita scilicet factum hoc exponit, & perpendit Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per pestem loc. cit.* At aliter res ipsa exhibetur a Wiberto *in vita prædicti S. Leonis* apud Bollandianos *lib.* 2. *cap.* 6. *ad diem* 19. *Aprilis pag.* 663. apud Pagium seniorem *ad an.* 1053. *num.* 8. & apud Pagium juniorem *in vita S. Leonis IX. tom.* 1. *Breviar. Romanor. Pontificum num.* 48. *Vir Sanctus ... studuit funera cæsorum honorifice procurari, tumulans ea in vicina ecclesia ab antiquo diruta tempore: &, quoniam pro Fide Christi afflictæque gentis liberatione devotam mortem voluerunt subire, multiplicibus revelationibus monstravit eos Divina gratia in cælesti regno perenniter gaudere. Nam & ipsi diversis modis se se ostenderunt Christifidelibus dicentes, se non esse lugendos exequiis funebribus, immo in superna gloria Sanctis conjunctos Martyribus. Ab eisdem quoque illorum interfectoribus super ipsos restructa venusto opere basilica, ac concione Deo servientium ibidem aggregata, omnipotentissima Dei virtus multa per eos exercet miraculorum insignia*. Itaque, si narrata a Wiberto serio examinentur, unusquisque facile deprehendere poterit, nullam S. Leoni obtigisse revelationem; fuisse ab ipso mandatum, ut corpora cæsorum in ecclesia diruta sepelirentur; eumque occisos reputasse cælesti gloria gaudere, cum mortui essent pro Christi amore; revelationes autem de ipsorum Martyrio, non summo Pontifici, sed aliis factas fuisse; & quidem non de vero Martyrio, sed quodammodo de Martyrio *similitudinario*; nullumque de Martyrum cultu eis decreto in prædicta historia vestigium reperiri. Pius pariter Papa II. magna verborum & rationum vi Christianis omnibus nuntiavit, Turcas Europæ, Ecclesiæ universæ, & Italiæ imminere, atque adeo magna, qua pollebat, eloquentia Christianos ad sacram expeditionem invitavit; attamen nullum in suis litteris Apostolicis protulit verbum, quo significaretur in eo bello morituros Martyres esse. Simili modo se gessit S. Leo Papa IV. in concione, quam habuit apud exercitum Francorum pugnaturum contra Saracenos, de qua *in can. Omni, dist.* 23. *quæst.* 8. *Omni timore, ac terrore depositio, contra inimicos sanctæ Fidei, & adversarios omnium religionum agere, viriliter studete. Novit enim Omnipotens, si quilibet vestrum moritur, quod pro veritate Fidei, & salvatione patriæ, ac defensione Christianorum mortuus est: ideo ab eo præmium cæleste consequetur*. Denique Bonifacius VIII. in bulla Canonizationis S. Ludovici Regis Franciæ *tom.* 3. *par.* 2. *Bullar. nov.* §. 7. *pag.* 89. sermonem faciens de Roberto Comite Atrebate interfecto a Saracenis, eum utique dicit pro Fide interemptum, sed Martyrem minime appellat. Quibus omnibus prævalere nec potest, nec debet factum a Mabillonio relatum, & supra expositum, quod originem habuit vel a pio quodam Fidelium affectu erga defunctos, vel a tacita convenientia Episcoporum.

8. Ad rem de qua nunc agimus, examinanda est etiam historia S. Proculi Martyris Bononiæ Protectoris. Ferunt enim eum Martyrio coronatum fuisse sub Imperatore Justino, remque ita narrant. Marinus scilicet Præses Bononiam advenit, persecutionemque excitavit adversus Christianos; Proculus autem ad publicam vindictam concitatus, petitaque fandi copia ad Præsidem admissus, hunc securi interfecit, quam sub pallio celabat: cumque, aliquo tempore elapso, Judæus eum patrati criminis accusasset, carceribus mancipatus, factum non negavit, eamque ob rem morte multatus, Martyrum catalogo adscriptus est: a quo quidem facto potiori jure inferri posse videtur, vero Martyrio non obstare, si Persecutori ipsum invadenti Martyr resistat, & eum interficere tentans occumbat.

9. Verum, quemadmodum de Proculi sanctitate dubitandum non est, teste S. Paulino *Natal.* 9. *v.* 432. *col.* 638.

> *Vitalem, Agricolam, Proculumque Bononia condit,*
> *Quos jurata Fides piesatis in arma vocavit,*
> *Parque salutiferis texit victoria palmis*
> *Corpora transfixos trabalibus inclita clavis.*

ita de Actorum sinceritate maximo cum fundamento dubitari potest. In primis quippe percipi haud potest, quomodo S. Proculus mortuus fit sub Justino Imperatore, vel, ut alii dicunt, sub Rege Theodorico; cum S. Paulinus de S. Proculo loquatur, Sanctus autem Paulinus vixerit ante annum 400. Christi, uti bene adnotavit Cardinalis Palæotus *in catalogo Sanctorum Bononiensium edito post ejus Archiepiscopale*. Rursus factum, quod S. Proculo adscribitur, licet relatum a S. Antonino, a quo postea ceteri suas narrationes desumpserunt, incredibile tamen adeo est, ut in nova operum prædicti Sancti editione Lugduni facta anno 1586. qui editioni ipsi præerat, necesse esse existimaverit *part.* 3. *pag.* 803. in margine apponere hæc verba: *Facinus inauditum, vix, ut puto, credibile*. Postremo Cardinalis Baronius *in annal. ad ann.* 303. *num.* 122. notat, Acta vera Martyrii S. Proculi esse deperdita, & hinc datam commentandi occasionem: quod & antea asseruerat *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem* 1. *Junii*, & super hoc argumento multa collecta legi possunt apud Bollandianos *ad diem* 1. *Junii*. Deuteronomii quidem *cap.* 13. *v.* 9. jubetur, ut si quis suadere voluerit ut cultus Diis alienis exhibeatur, is statim interficiatur: *Sed statim interficies: sit primum manus tua super eum, & postea omnis populus mittat manum*. Item Elias zelo Dei Pseudoprophetas occidi jussit, 3. *Reg.* c. 18.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

c. 18. v. 40. *Duxit eos Elias ad torrentem Ciſon, & interfecit eos ibi.* Jehu pariter omnes Sacerdotes Baal callide convocatos necavit 4. *Reg. cap.* 10. v. 25. *Percuſſeruntque eos in ore gladii, & projecerunt milites, & Duces.* Demum *lib.* 1. *Machab. cap.* 2. Mathathias nolens obedire injuſto imperio Antiochi, & videns Judæum in omnium oculis idolis ſacrificantem ſuper aram in civitate Modin, inſiliens trucidavit eum ſuper aram. Veruntamen de his occiſionibus ita loquitur S. Auguſtinus *lib.* 1. *de civit. Dei cap.* 21. *tom.* 7. *oper. Quaſdam vero exceptiones eadem ipſa Divina fecit auctoritas, ut non liceat hominem occidi: ſed his exceptis, quos Deus occidi jubet, ſive data lege, ſive ad perſonam pro tempore expreſſa juſſione. Non autem ipſe occidit, qui miniſterium debet jubenti, ſicut adminiculum gladius utenti &c. His igitur exceptis, quos vel lex juſta generaliter, vel ipſe fons juſtitiæ Deus ſpecialiter occidi jubet, quiſquis hominem, vel ſe ipſum, vel quemlibet occiderit, homicidii crimine innectitur.* Oſtendunt nimirum hæc omnia, a veriſimilitudine alienum eſſe S. Proculi factum; ideoque ejus Acta, quæ circumferuntur, aut falſa eſſe, aut vitiata, licet ejus ſanctitas certa ſit, nec ulla de ea rationabilis moveri poſſit controverſia. De prædicto S. Proculo poſt primam hujus Operis editionem egimus in noſtris adnotationibus ad Acta nonnullorum Sanctorum civitatis Bononiæ ibidem impreſſis an. 1740. ubi, quæ modo dicta ſunt, latius confirmantur. Hercules Maria Zanottus Bononienſis Canonicus Collegiatæ eccleſiæ S. Petronii, celebris verbi Dei præco & orator, anno 1742. Bononiæ edidit hiſtoriam S. Proculi, in qua oſtendere conatur, a Proculo Præſidem fuiſſe occiſum zelo Catholicæ Fidei, eumque inter Martyres eſſe recenſendum, & occiſionem eſſe referendam ad ſpecialem Spiritus Sancti impulſum. Si enim, ut ipſe ait, dubitari non poteſt de ſanctitate Proculi, & de ejus Martyrio, omnia conſonant, ut id quod ab eo factum eſt, Deo ſit adſcribendum. Porro nec dubitavimus unquam, nec dubitamus de ſanctitate & Martyrio Proculi. Dubium totum verſatur in Actis, quæ circumferuntur, contra quorum ſinceritatem tot militant argumenta. Ceterum, cum nullum extet indicium Divini impulſus, nemo eſt qui non videat, tutius eſſe Acta reſpuere, quam factum non probatum ad Divinum Numen referre.

10. De neceſſaria etiam Martyri patientia, & de neceſſaria quoque conſtantia in Fide, & voluntate moriendi pro Fide uſque ad obitum, & in ipſo obitu ſermonem facturi utimur Eccleſiæ auctoritate *in hymno plurimorum Martyrum*, ubi ſic canitur:

Cæduntur gladiis more bidentium,
Non murmur reſonat, non querimonia,
Sed corde impavido mens bene conſcia
Conſervat patientiam.

11. Suffragatur S. Auguſtinus *lib.* 22. *de civitate Dei cap.* 9. *oper. tom.* 7. *col.* 673. ubi ſic extollit Martyrum mortem: *Et ipſi Martyres hujus Fidei Martyres, ideſt hujus Fidei Teſtes fuerunt, huic Fidei teſtimonium perhibentes mundum inimiciſſimum & crudeliſſimum pertulerunt; eumque non repugnando, ſed moriendo vicerunt. Pro iſta Fide mortui ſunt, qui hæc a Domino impetrare poſſunt, propter cujus nomen occiſi ſunt. Pro hac Fide præceſſit eorum mira patientia &c.* De eodem argumento pluribus in locis agit S. Doctor; ut *de civit. lib.* 10. *cap.* 21. *epiſt.* 185. *&c.*

12. Ut quis ergo Martyrum catalogo adſcribatur, ſatis non eſt, ſi voluntarie mortem acceptet pro Chriſto, item ſi ei mors ex odio erga Chriſtum, & ejus Fidem inferatur; ſed etiam oportet, ut invicte & patienter in eadem voluntate perſeveret uſque ad obitum, atque in ipſo obitu; uti etiam animadvertunt Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 3. *part.* 2. *diſp.* 20. *art.* 6. *num.* 89. & Clericat. *de Baptiſmo deciſ.* 27. *num.* 15. Quocirca Joannes XXII. ut cetera prætereamus, inquiſitionem committens Epiſcopo Valentino in cauſa Cathalani Fabri, & Paſchalis Religioſorum Ordinis Minorum, qui Martyres dicebantur, cum fuiſſent occiſi in diœceſi Lugdunenſi ab Hæreticis, uſus eſt his verbis relatis apud Raynaldum *ad an.* 1321. *num.* 17. *Præſentium auctoritate committimus & mandamus, quatenus, vocatis & adhibitis tecum aliquibus probis viris, tam de vita & converſatione dictorum Fratrum, quam de profeſſione Fidei facta per eos, dum erant in agone recepti Martyrii conſtituti, & de ſpontanea ſuſceptione dicti Martyrii, quam de dictis miraculis, ac ipſorum circumſtantiis univerſis ſecundum datam tibi a Deo prudentiam diligenter inquirens, Nobis, quæ inveneris, ſtudeas fideliter per tuas litteras nuntiare.* Scriptum quippe eſt: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*: & alibi: *Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* Quod ſi ex alibi dicendis, in cauſis Confeſſorum omnia ſedulo ponderanda ſunt, ut, quantum fas eſt, dignoſcatur, an in Dei gratia decedant, potiori ratione in hanc ipſam rem inquirendum erit in cauſis Martyrum, in quibus non integer vitæ curſus examini exponitur, uti fit in Confeſſoribus, ſed ut plurimum in mortem duntaxat ſtricte inquiritur.

13. Deſcendendo autem ad praxim, putant nonnulli, de conſtantia Martyris moriendi pro Chriſto, & ejus Fide uſque ad obitum, & in ipſo obitu, ideoque de finali perſeverantia Martyris non eſſe dubitandum, ſi ſignum contrarium non appareat. Cardinalis Petra *in comment. ad Conſtit. Apoſtol. tom.* 3. *pag.* 130. *n.* 20. ſic inquit: *Finis autem in perſeveranti Charitate requiſita fatis probatur, ſi non appareat ſignum contrarium.* Fuſiuſque id ipſum docuit Cardinalis de Lauræa in ſuffragio, quod tulit in cauſa Martyrii B. Joannis de Prado. En ejus verba de perſeverantia in Martyre requiſita: *Nemo ambiget, ſi audiat Sanctum Martyrem Cyprianum ſic docentem: Si Confeſſor Fidei non negavit, ſed in tormentis occubuit, perſeveravit. Quis autem unquam id quæſivit de Martyribus, qui in confeſſione Fidei occiſi ſunt &c.? Legantur Martyrologia; legantur Martyria Sanctorum Petri, & Pauli, qui per novem menſes in carcere detenti, redeunte Nerone ex Achaja, accuſati, quod impedirent pellices, ne ad ſuos amaſios redirent, quia Chriſtianæ factæ erant, occidi juſſi ſunt, nulla tunc facta Fidei quæſtione. Immo plurimi Martyres ſunt, qui in vincula pro Fide conjecti naturali morte in carcere deceſſerunt, nemine eorum de perſeverantia edocto.*

14. Tantorum tamen virorum aſſertio, ut tuto recipi poſſit, aliqua indigere videtur explicatione; cum alia ſit perſeverantia interna, alia autem externa. Interna perſeverantia ſoli Deo eſt per ſe cognita: externa ſubditur quoque Eccleſiæ judicio; & Eccleſiam quidem ab externa perſeverantia argumentum deducit, ut eo modo, quo poteſt, putet & credat, internam non defuiſſe. Sic ergo dictum explicandum erit, ut, cum conſtat ex verbis & ſignis externis de Martyris interna perſeverantia uſque ad obitum, & in ipſo obitu, nequaquam ſit de prædicta perſeverantia interna dubitandum; ita ut, ſi quis de ea rationabiliter dubium proponere velit, teneatur aſſertum Martyris receſſum a prima voluntate per alia verba, aut ſigna externa Martyris demonſtrare. Quod ſi allata memoratorum virorum ſententia alio modo intelligeretur, videlicet, etiamſi Eccleſiæ non conſtaret de Martyris interna perſeverantia per actus externos uſque ad obitum, & in ipſo obitu, dubitantem in hoc rerum eventu de interna perſeverantia, teneri tamen id comprobare per ſignum externum, per quod palam fiat receſſus a prima voluntate patiendi pro Chriſto; ſalva reverentia, id putarem adverſari tum rationi, tum Eccleſiaſticæ diſciplinæ. Adverſaretur ſcilicet rationi; cum in cauſis Martyrum Eccleſia debeat eſſe certa, quantum licet, de finali perſeverantia interna per actus externos, uti ſupra explicatum eſt; hæc porro certa cognitio haberi non poſſit, niſi per actus externos continuatos uſque ad obitum, atque in ipſo obitu, quantum fieri poteſt, exhibitos. Adverſaretur etiam Eccleſiaſticæ diſciplinæ; cum vetera, media, & recentia Eccleſiæ monumenta plane domonſtrent, momentum fuiſſe conſtitutum pro finali interna perſeverantia aſtruenda in verbis, ſignis, & factis, quibus invicti Martyres inter atrociſſima tormenta uſque ad obitum, & in ipſo obitu pateſecerunt, ſe mori pro Chriſto, atque in ea prima voluntate perſeverare, qua ſe tormentis expoſuerunt.

15. Ducto autem initio ab antiquioribus monumentis, quibus media, & recentiora ſuccedunt, Ruinart ex pluribus codicibus manuſcriptis Paſſionem edidit S. Montani, qui mortuus eſt ſæculo III. in qua quidem ſic legitur *num.* 14. *&* 15. *pag.* 24. *De Martyrio proximo creſcens prophetica voce clamabat: Sacrificans Diis eradicabitur, niſi Domino ſoli. Et hoc frequenter iterabat inſinuans & inculcans, non licere, deſerto Deo, ad ſimulacra, & manufacta figmenta accedere &c. Cum autem jam carnifex immineret, & gladius ſuper cervices ejus libratus pendevet, expanſis ille ad cælum manibus, voce clara, ita ut non tantum ad aures plebis, ſed & Gentiles quoque ipſos ſonus vocis ferret, oravit rogans, & deprecans, ut Flavianus, qui per ſuffragium populi ..... remanſerat, ſequeretur die tertia.* Apud Euſebium Pamphili Cæſarienſem Epiſcopum *in libro de Martyribus Paleſtinæ cap.* 8. *pag.* 422. ſic deſcribitur Pauli Martyrium, quod contigit principio ſæculi quarti: *Imminente conſum-*

ſummationis ſuæ tempore, a carnifice, qui caput ipſi jam jam erat præciſurus, breve temporis ſpatium ſibi concedi, flagitavit; eoque impetrato, contenta voce primum quidem pro univerſa Chriſtianorum gente preces ad Deum fudit orans, ut iiſdem reconciliari vellet, utque pax illis, ac ſecuritas quamprimum reſtitueretur: ſubinde vero narratur, eum oraſſe pro Judæis, pro Samaritis, pro Gentilibus, ut veram Chriſtianam religionem ſuſciperent, poſtea hæc habentur: *Poſt hos omnes (o vere eximiam & inexplicabilem animi manſuetudinem!) pro ipſo Judice, a quo capitis ſupplicio damnatus fuerat, pro Imperatoribus, ac pro ipſo etiam carnifice, qui cervicem ipſi jam jam erat præciſurus, illo ipſo, & cunctis, qui aderant, audientibus, ſupplex Deum omnipotentem rogavit, ne, quod in ipſum admittebant, facinus illis imputaretur.* Ex Agonibus Martyrum deſumpta eſt Paſſio S. Arcadii relata apud Ruinart inter ſæpe citata Martyrum Acta, de quo nempe S. Arcadio legitur *num.* 4. *pag.* 467. eum, invocato Deo, ſecurum colla paraſſe ictibus bipennis, cum ei mandatum eſt, ut manus extenderet: *Profert illico manus, &, cum articulatim ſecaretur, orabat: Manus tuæ, Domine, fecerunt me, & plaſmaverunt me, da mihi intellectum &c. Inſanus furore Judex, primum amputandam linguam mandare noſciverat, quæ jugiter Dominum in colluctatione Martyrii confitens Tyrannum devictum oſtendebat. Deos nihil eſſe, ſed ſolum Chriſtum verum Deum, & victorem acclamabat: & ipſe jam ſumma parte truncatus in dorſum ſupinari jubetur. Reſupinus in terga Deum magis glorificans, quod in Martyria cælum ſuſpiceret, unde peteret auxilium, pedes alacris porrigit, & crura, & femora ſimili crudelitate ſecanda: & protinus pedes articulis, crura pedibus, femora coxendicibus, venter quoque coxis ſæva carnificum arte viduantur.* Acta SS. Fauſti, Januarii, & Martialis apud eumdem Ruinart ſic eorum felicem obitum deſcribunt *num.* 1. *ſub fin. pag.* 470. *Cumque perducti fuiſſent ad locum ſuæ Paſſionis, ſic uno ſpiritu plebem Chriſti alloqui cœperunt dicentes: Vos, cariſſimi mei, & Chriſtifideles, nolite credere huic inimico, & diabolo, cujus tempus nunc eſt; ſed agnoſcite, vos ad Dei ſimilitudinem & imaginem eſſe factos &c. Vos itaque contemnentes hujus injuriam confitemini Chriſtum Jeſum, & ſoli Deo ſine ceſſatione quotidie referte laudes.* In Februario Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 20. Martyrium exponitur SS. Sadoth Epiſcopi, & aliorum centum & viginti octo in Perſide, qui, cum perveniſſent ad locum, in quo erant Martyrio initiandi, ſic locuti ſunt *pag.* 176. *Benedictus es, o Deus, qui nos hac gratia dignatus es, nec deſpexiſti orationem noſtram, ſed hanc nobis coronam dediſti: noſti enim, Domine, quomodo eam quæſiverimus &c. Atque in eorum ore non ceſſavit hæc Divinæ gloriæ celebratio, donec ultimus occiſus eſt.* In Martio Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 22. ubi extant Acta S. Baſilii Ancyrani Presbyteri, dum humi ſtratus torqueretur, ſic refertur Dominum oraſſe *pag.* 383. *Lumen meum, Chriſte, & ſpes mea, Jeſu, portus tranquillus in tempeſtate periclitantium, gratias tibi ago, Domine Deus Patrum meorum, quia eruiſti animam meam ex Inferno inferiori &c. Æternæ quietis beres efficiar propter promiſſionem Patribus meis factam a Pontifice Magno Jeſu Chriſto Domino noſtro, per quem in pace ſuſcipe ſpiritum in hac confeſſione perſeverantis, quia tu miſericors, & longanimis es, & multæ miſericordiæ &c. Hac oratione completa, velut ſuavi ſomno captus tradidit ſpiritum ferramentis confoſſus.* In Aprili Bollandiano *tom.* 3. *ad diem* 28. habentur Acta S. Patritii Epiſcopi, & Martyris, ubi *pag.* 577. *Ab irato Proconſule per milites educi, & ſecuri percuti eſt juſſus; quapropter tenſis in cælum manibus, Deus omnium Rex, orabat, & Domine &c. Aſſiſte oppetenti mihi mortem in confeſſione Fidei tuæ. Quæ cum finiſſet, poſitis genibus, capite cæſus fuit.* Similia habentur de Martyrio S. Flaviani apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 262. *n.* 24. *& ſeqq.* de Martyrio SS. Martiniani & Saturiani apud eumdem *ad an.* 456. *n.* 13. de Martyrio S. Leodegarii, & de Martyrio S. Kiliani, & Sociorum apud eumdem *ad an.* 685. *num.* 22. & *ad an.* 689. *num.* 10. de Martyrio S. Eadmundi Regis Angliæ apud eumdem *ad an.* 870. *n.* 42. de Martyrio S. Everardi *in iiſd. annal. ad an.* 1008. *num.* 9. de Martyrio demum S. Thomæ Cantuarienſis *ad an.* 1170. *num.* 47. Item, cum ex alibi dictis conſtet, Viginti ſex Martyres Japonenſes Ordinis S. Franciſci Fratrum Diſcalceatorum fuiſſe in Beatorum Martyrum album relatos ab Urbano Papa VIII. in relatione Rotæ Auditorum juxta morem tunc temporis receptum exhibita eidem Pontifici hæc de prædictis Dei Servis referuntur *art.* 2. *Beati Martyres tam in carceribus, quam per viam, & in ipſo patibulo conſtantiſſime uſque ad mortem Fidem Catholicam prædicabant, ut deponunt decem novem teſtes de ſcientia & viſu.* Conſimilia leguntur in relatione eorumdem Rotæ Auditorum in cauſa Servi Dei Joſaphat Archiepiſcopi Pollocenſis in album Beatorum Martyrum pariter relati ab eodem Urbano VIII. uti videri poteſt in citata relatione *part.* 3. Denique hæc eadem comprobantur ex quæſtionibus & controverſiis inter Petrum Franciſcum de Rubeis Fidei Promotorem, & Poſtulatores cauſarum B. Petri de Arbues, & BB. Martyrum Gorcomienſium; itemque inter me, dum Fidei Promotoris munere fungebar, & Poſtulatores cauſarum B. Joannis de Prado, & S. Fidelis a Sigmaringa; tum illo, tum me videlicet contendentibus, non eſſe ſufficienter probatos actus in ipſo Martyrii actu neceſſarios, ut Eccleſiæ conſtaret de finali perſeverantia, Poſtulatoribus autem excipientibus, & invicte oſtendentibus prædictorum actuum interventum.

16. Opponi utique poſſet hucuſque adductis, nonnullos coli in Eccleſia tanquam Martyres, de quorum perſeverantia uſque ad obitum, & in ipſo obitu conſtare non potuit. Ceteris namque exemplis omiſſis, celebre eſt illud S. Juliani, cujus Martyrium ſic narratur a S. Joanne Chryſoſtomo *hom.* 75. *tom.* 2. *oper. n.* 3. *pag.* 676. *Allato ſacco, & arena completo, cum in eum ſcorpiones, viperas, & dracones injeciſſet, cum illis & Sanctum injecit, & in mare demiſit.* At reſpondetur, non ſine cauſa dictum fuiſſe, quod conſtare debet de interna perſeverantia per actus externos uſque ab obitum, & in ipſo obitu *quantum fieri poteſt*: ex quo fit, ut de finali perſeverantia S. Juliani ſufficienter conſtare dicendum eſſet ex ejus geſtis & factis antequam in ſaccum conjiceretur; quæ nimirum idem S. Joannes Chryſoſtomus teſtatus eſt his verbis *loc. cit. pag.* 675. *Exiliebat ex Martyris ore vox ſancta, ſimulque cum ipſa lumen radio ſolari ſplendidius eliciebatur.* De S. Euſtachio, cujus celebris eſt memoria in utraque Eccleſia, Occidentali ſcilicet & Orientali, uti colligitur ex monumentis relatis apud Bailet *in ejus vita ad diem* 20. *Septembris*, ſic legitur ad eamdem diem in Martyrologio Romano: *Paſſio Sanctorum Martyrum Euſtachii, & Theopiſtis uxoris ejus cum duobus filiis Agapio, & Theopiſto, qui ſub Hadriano Imperatore damnati ad beſtias, ſed Dei ope ab iis nil læſi, in bovem æneum candentem incluſi Martyrium conſummarunt.* Neque tamen de ſufficienti probatione perſeverantiæ uſque ad obitum & in ipſo obitu dubitandum eſſe videtur, quamvis poſt incluſionem in bovem æneum nullum fortaſſe habitum fuerit ſignum ejus externum; non niſi quia ſigna externa non defuerunt uſque ad dictum tempus, teſte Nicephoro *lib.* 3. *cap.* 29. qui S. Euſtachium appellat alterum Job, ut etiam monet Cardinalis Baronius *ad an.* 120. *num.* 6. Similia dicenda ſunt de illis Martyribus, quorum mentio fit ex Dionyſio Alexandrino apud Euſebium *hiſtor. lib.* 6. *cap.* 42. *pag.* 308. & qui commemorantur in Martyrologio Romano *ad diem* 22. *Decembris*. Hi ſunt Sanctus Cheremon Epiſcopus Nilopolis, aliique plurimi, quorum alii, ſæviente Decii perſecutione, fuga diſperſi in ſolitudinibus errantes, a beſtiis interempti ſunt, alii fame, frigore, ac languore conſumpti, alii a barbaris, & latronibus necati: ultimi enim actus eorum, qui a beſtiis conſumpti ſunt, a nemine obſervari potuerunt; ſed ab antecedentibus, quantum fas eſt, argumentum ad conſequentes & ultimos actus ſatis aptum deduci poteſt. Ad rem quoque facit exemplum cauſæ S. Joannis Nepomuceni, qui e ponte in flumen præcipitatus in eo merſus eſt, ne ſigillum ſacramentalis Confeſſionis frangeret. In ejus quippe cauſa reſoluta ſuper dubio Martyrii & cauſæ Martyrii, dum ego eſſem Fidei Promotor, de ejus perſeverantia finali documenta exhibita ſunt uſque fere ad momentum, quo de ponte dejectus eſt. Cum enim mortem ſuam prævidiſſet, eamque ſe evaſurum ſciret, ſi ſacramentalem Confeſſionem revelaſſet, nec blanditiis, nec minis unquam vinci potuit, ut quærenti Tyranno, quæ injuſte perebat, patefaceret. Parricidii reus lege Pompeja inſutus culeo cum cane, gallo gallinaceo, vipera, & ſimia in mare projiciebatur, ſi mare proximum erat, &, ſi mare proximum non erat, ex Hadriani conſtitutione ad beſtias damnabatur; uti habetur *in l. Pœna ff. ad l. Pompejam, de parricid.* Unde Cicero *in orat. pro Roſcio Amerino c.* 25. *Quanto Majores noſtri ſapientius? qui cum intelligerent, nihil eſſe tam ſanctum, quod non aliquando violaret audacia, ſupplicium in parricidas ſingulare excogitaverunt, ut, quos natura ipſa vetuiſſet, ii magnitudine pœnæ maleficio ſummoverentur; inſui voluerunt in culeum vivos, atque in flumen dejici.* Et eo uſque proceſſit

ceſſit Tyrannorum ſævitia in Chriſtianos, ut eos nedum morte afficerent, ſed eo horribili mortis genere mori aliquando voluerint, ad quod infames parricidæ juxta ipſorum leges damnabantur.

17. Item opponi poſſet, in ſuperioribus dictum eſſe, neceſſariam eſſe in Adultis Martyrii acceptionem per actum voluntatis; atque ideo non ſufficere acceptionem interpretativam, ſed actualem eſſe optimam, virtualem autem, quæ non ſit retractata, & influat in actum, eſſe ſufficientem; demum verum ſatis eſſe etiam habitualem, puta, ſi quis aliquando Martyrium optaſſet, poſtea, nihil de eo cogitans, ſed prædicans, aut aliud quid meritorium faciens per inſidias occideretur in odium Fidei. Ex quibus ſcilicet inferri poſſe videtur, non eſſe abſolute & ſimpliciter neceſſarium ad Martyrium probationem internæ perſeverantiæ finalis per actus externos. Verum quæ ſupra dicta ſunt, ob eum finem dicta ſunt, ut adverſus nonnullos oſtenderetur, neceſſe eſſe ad Martyrium, ut mors acceptetur per actum voluntatis; atque ut exponerentur ea, quæ docent Theologi agentes indiſtincte de Martyrio, hoc eſt non diſtinguentes Martyrium coram Deo a Martyrio coram Eccleſia. Admiſſo ergo, ut morientes in ſupra recenſito rerum eventu, Martyres ſint coram Deo, Martyres tamen forſitan eſſe non poſſent coram Eccleſia; præcipue vero, ſi aliqua temporis mora interceſſiſſet, intra quam Dei ſervi, qui voluntatem virtualem habuerunt Martyrii, potuiſſent per actus externos ſuam in voluntate perſeverantiam patefacere. In primo hujus Operis libro actum eſt de Martyrio B. Petri de Caſtro novo. Habuit ille profecto voluntatem ſubeundi Martyrium, cum a ſuo munere non deſtiterit ob minas Comitis Toloſani, qui mortem ei fuerat comminatus. Quodam autem mane, cum, Miſſa celebrata, ſe ad tranſitum fluminis pararet, unus ex Comitis ſatellitibus, qui ignotus cum Dei Servo fuerat hoſpitatus, ipſum omnino ignarum vulneravit. Et quidem ad rem noſtram ecce verba epiſtolæ Innocentii III. *in Bull. nov. tom. 3. pag. 120. In craſtinum itaque, mane facto, & Miſſa celebrata de more, cum innocui Chriſti Milites* (Petrus videlicet cum Sociis) *ad tranſitum fluminis ſe pararent, unus de prædictis Satanæ ſatellitibus lanceam ſuam vibrans prænominatum Petrum ſupra Chriſtum petram immobili firmitate fundatum tantæ proditionis incautum inter coſtas poſterius vulneravit. Qui pius in impium reſpiciens percuſſorem, & Chriſti Magiſtri ſui cum Beato Stephano ſecutus exemplum dixit ad ipſum: Deus tibi dimittat, quia ego dimitto, pietatis & patientiæ tantæ verbum ſæpius repetendo. Deinde ſic tranſfixus acerbitatem illati vulneris ſpe cæleſtium eſt oblitus, & in inſtanti ſuæ pretioſæ mortis articulo cum miniſterii ſui Sociis, quæ Fidem promoverint & pacem, non deſinens ordinare, poſt multas demum orationes in Chriſto feliciter obdormivit.* Confert quoque exemplum Martyrii S. Petri Martyris. Habuit nempe & ipſe voluntatem ſubeundi Martyrium, cum id crebris ſupplicationibus a Deo poſtulaſſet. Dum autem Como Mediolanum pergeret ad exequendum mandatum contra Hæreticos ſibi ab Apoſtolica Sede commiſſum, uti publica prædicatione prædixerat, Martyrio coronatus eſt, Hæretico eum ex improviſo mortali vulnere fauciante. In bulla porro Canonizationis ejus leguntur hæc verba *tom. 3. Bull. nov. §. 4. pag. 331. Sacrum autem illius caput gladio crudeliter impetens, diris in ipſo impreſſis vulneribus, & fatiato ſanguine Juſti enſe, venerandum illum non divertentem ab hoſte, ſed exhibentem ſe protinus hoſtiam, & cæſaris ſubſtinentem in patientiæ trucis ictus dimiſit (ſpiritu petente ſuperna) in ipſo loco Paſſionis occiſum. Ipſo quoque ſacrilego percuſſuras in Chriſti Miniſtrum geminas inculcante, ille non querulosa voce murmurans, ſed ſufferens omnia patienter ſuum Domino ſpiritum commendabat dicens: In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum. Symbolum etiam cœpit dicere Fidei, cujus nec in hoc articulo deſiit eſſe præco.* Item B. Petrus de Arbues inter Beatos Martyres ſolemniter anno 1664. relatus eſt, quemadmodum viſum fuit *lib. 1. hujus Operis cap. 24. n. 6.* Habuit ſcilicet etiam is voluntatem moriendi pro Chriſto; Inquiſitoris enim Fidei fungens miniſterio in Aragonia adverſus Judaicam perfidiam, admonituſque ab amicis & conſanguineis, ut, ſi vitæ conſulere vellet, ſuſcepto ſe officio abdicaret, conſtanter reſpondit, ſe ob talem cauſam libentiſſime mortem ſubiturum, idque unice optare, ut ex malo Sacerdote bonus fieret Martyr. Porro conducti ad necem ficarii ipſum in Choro orantem ex improviſo iterato vulnere lethaliter affecerunt: cumque biduum ſupervixiſſet, Deo gratias ſæpe egit, quod pro Fidei defenſione mortem ſubiret, preces effudit pro Perſecutoribus, & poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta feliciter in Domino obdormivit, ut ex Actis ejus cauſæ colligitur.

18. Demum opponi poſſet, nullo modo conſtare de perſeverantia finali interna per actus externos uſque ad obitum, & ipſo obitu continuatos: quamobrem, ut *in primo libro* viſum eſt, nonnulli putant, per ſigna & miracula, quæ requiruntur etiam in cauſis Martyrum, probari internam perſeverantiam finalem. Verum, utcumque id ſit, omnino dicendum eſt, ſatis conſtare Eccleſiæ de perſeverantia finali interna, ſi non deſint actus illi externi uſque ad obitum, & in ipſo obitu, quantum fas eſt, continuati; cum Eccleſiæ judicium, quod intus eſt, immediate non reſpiciat, ſed Deus ſolus ſit verus & unicus ſcrutator cordium: ex quo fit, Eccleſiam extrinſecis illis probationibus edoctam bene judicare, Dei Servum in Fide, & voluntate patiendi pro Chriſto perſeveraſſe uſque ad obitum, atque in ipſo obitu, & gratiam ac pacem remiſſionem obtinuiſſe eo momento, poſt hunc immediate mortuus eſt, cum eodem momento Martyrium cenſeatur conſummatum; uti bene explicant Raynaudus *de Martyr. per peſtem part. 2. cap. 6. num. 25.* Cardinalis Capifucchius *in controverſ. de Martyrio quæſt. 2. §. 19. & ſeqq.* Cardinalis Gottus *Theolog. tom. 2. in 3. part. quæſt. 2. dub. 5. §. 3. n. 18.*

19. Martyria in Eccleſia celebrantur plurimorum, qui in eodem actu mortem pro Chriſto ſubierunt. Die 12. Januarii celebratur Paſſio Sanctorum quadraginta duorum Monachorum, qui ob cultum ſanctarum Imaginum ſub Conſtantino Copronymo ſæviſſime cruciati Martyrium compleverunt. Die 13. ejuſdem menſis celebratur Martyrium Sanctorum quadraginta Militum, qui ſub Gallieno Imperatore pro confeſſione veræ Fidei mortem recipere meruerunt. Die 14. ejuſdem menſis celebratur Martyrium Sanctorum quadraginta trium Monachorum, qui pro Chriſtiana religione a Blemmiis occiſi ſunt. Eodemque die colitur Martyrium triginta & octo Monachorum a Saracenis pro Chriſti Fide interfectorum. Die 28. ejuſdem menſis recolitur memoria plurimorum SS. Martyrum, qui factione Syriani Ducis Ariani, dum in eccleſia Synaxim agerent, diverſo mortis genere ſunt interempti. Die 9. Februarii celebratur Paſſio SS. Alexandri, & aliorum triginta & octo coronatorum. Die 17. ejuſdem menſis Paſſio S. Fauſtini cum aliis quadraginta quatuor Sociis. Die 10. Martii Paſſio quadraginta duorum Martyrum. Die 22. Septembris Paſſio SS. Martyrum Thebæorum Mauritii, Exuperii, Candidi, Victoris, Innocentii, & Vitalis, cum Sociis ejuſdem Legionis, qui ſub Maximiano pro Chriſto necati fuerunt. Die 5. Octobris Paſſio SS. Martyrum Placidi Monachi, & Fratrum ejus Eutychii, & Victorini, ac Flaviæ Virginis eorum ſororis, Donati, Firmati Diaconi, Fauſti, aliorumque triginta Monachorum, qui a Manucha Pirata pro Chriſti Fide necati ſunt. Et die 24. Octobris Paſſio SS. Aretæ, & Sociorum trecentorum & quadraginta tempore Juſtini Imperatoris ſub Dunaan Judæo Tyranno. Deſumpta hæc ſunt ex Martyrologio Romano: & alia plura in eo fortaſſe extant exempla magni numeri Martyrum eadem occaſione infimul interemptorum. Porro nec ex Actis, nec ex hiſtoriis perſeverantia finalis uniuſcujuſque per actus externos uſque ad obitum continuatos probata fuit, aut probari potuit: Probatio quoad nonnullos prædicto modo facta eſt; & quoad alios, quorum nomina itidem recitantur, non alio modo facta dici poteſt, quam per actus quoſdam antecedentes, quibus patefecerunt ſe promptos, & paratos, ut mortem pro Chriſto ſubirent, & quibus mors ſucceſſiſſet invicto animo tolerata. In Congregatione ſacrorum rituum (ut alibi viſum eſt) feliciter reſoluta fuit cauſa viginti ſex Martyrum Japonenſium. Eumdem quoque finem habuit cauſa decem & novem Martyrum Gorcomienſium. Et paucis ab hinc diebus propoſita fuit cauſa Ignatii Azevedi, & triginta novem Societatis Jeſu infimul interemptorum pro Chriſti Fide. Quod ſi quis ea qua decet attentione aut relationem Rotæ Auditorem in cauſa Martyrum Japonenſium, aut proceſſus reliquarum duarum cauſarum perlegerit, facile dignoſcere poterit, finalem perſeverantiam quoad nonnullos primo modo, quoad majorem numerum aliorum ſecundo modo fuiſſe probatam.

CA-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT DECIMUMNONUM.

De causa Martyrii ex parte Martyris.

1. IN superioribus nonnulla dicta sunt de causa Martyrii, quod attinet ad Tyrannum; nunc autem principaliora quædam addenda sunt de ipsa Martyrii causa, quod spectat ad Martyrem. Deficiente quippe idonea causa, Martyr esse non potest, qui moritur, etiamsi præmiserit ea omnia, quæ in superioribus dictum est esse præmittenda, & etiamsi in ipso obitu eximiæ fortitudinis, atque constantiæ manifestissima prætulerit indicia. Repetimus itaque, Martyrem non fieri pœna, sed causa: tum dicimus, Fidem credendorum, vel agendorum esse unicam causam Martyrii, etiam ex parte Martyris, eam vero coinquinari, & ineptam evadere, si moriens inanem gloriam apud homines quærat & exoptet; itemque ad Martyrium non sufficere, si quis moriatur pro aliqua re, licet vera, sed sibi per lumen naturale proposita; aut pro aliqua veritate sibi uni revelata; aut pro quæstione adhuc ab Ecclesia non definita; aut ex ratione philosophice dumtaxat bona; aut denique ut aliquem articulum tueatur in se falsum, sed quem ipse putat invincibiliter esse verum, & ad Fidem Christianam pertinere.

2. Descendendo ad horum omnium probationem, cum dixerimus & comprobaverimus, Martyrem non fieri pœna, sed causa, dum loqueremur de Tyranno; nunc ostendendum est, id ipsum procedere, dum loquimur de Martyre. Optime autem id explicat S. Augustinus *lib. 2. contra epistolam Gaudentii cap. 20.* (*tom. 9. oper. col. 645.*) ubi redarguit Donatistas, qui sodales & hæresis socios, qui patienter moriebantur, Martyres & Beatos prædicabant: *Recte ista dicerentur a vobis quærentibus Martyrum gloriam, si haberetis Martyrum causam. Non enim felices, ait Dominus, qui mala ista patiuntur, sed qui propter Filium hominis patiuntur, qui est Christus Jesus.* Tum *in Psalm. 34. n. 13. col. 244. tom. 4. oper.* ad illud, *Dominus meus in causam meam*, subdit: *Nemo ergo dicat, persecutionem patior. Non ventilet pœnam, sed probet causam; ne, si causam non probaverit, numeretur cum iniquis.* Concordat S. Joannes Chrysostomus *orat. 4. contra Judæos* (*num. 3. pag. 618. tom. 2. oper.*) ubi hæc habet: *Nam latronibus lacerantur latera, & monumentorum perfossoribus, & præstigiatoribus. Verum idem patiuntur & Martyres. Facta quidem sunt eadem, ceterum animus & causa, cum hæc fiant, non est eadem; eoque plurimum est discriminis inter hos, & illos. Sicut igitur in illis non tormentum tantum expendimus, sed prius animum & causam, ob quam cruciatus inferuntur consideramus: & ob id Martyres amamus, non quod crucientur, sed quod ob Christum cruciatus ferant: contra latrones detestamur, non quia puniuntur, sed quod ob malefacta puniuntur.* Additur S. Gregorius *lib. 2. indict. 10. epist. 51.* (*col. 615. tom. 2. oper.*) *Prima itaque epistolæ vestræ frons gravem vos pati persecutionem innotuit: quæ quidem persecutio non rationabiliter sustinetur, nequaquam proficit ad salutem; nam nulli fas est retributionem præmiorum expectare pro culpa. Debetis enim scire, sicut Beatus Cyprianus ait, quia Martyrem non facit pœna, sed causa. Dum igitur ita sit, incongruum nimis est, de ea vos, quam dicitis, persecutione gloriari, per quam vos constat ad æterna præmia minime provehi.* Alia plura collecta ad rem legi possunt apud Theophilum Raynaudum *de Martyrio per pestem par. 2. cap. 1. num. 18. & seqq.* apud Hurtado *de vero Martyrio tr. 4. resolut. 25.* apud Antonium Dadinum Altaserram *in observat. ad epist. S. Gregorii lib. 2. epist. 36. pag. 91. & 92.* & ea resumi possunt, quæ a Nobis dicta sunt *lib. 1. hujus Operis cap. 3. num. 6.*

3. Unicam & veram Martyrii causam dicimus etiam ex parte Martyris Fidem credendorum, vel agendorum. De Fide scilicet credendorum extat testimonium in Evangelio *Luc. 12. 8. Quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illum coram Angelis Dei. Qui autem negaverit me coram hominibus, negabitur coram Angelis Dei.* Quod etiam dictum fuerat *c. 9. 26. Nam qui me erubuerit, & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, & Patris, & Sanctorum Angelorum.* In quorum quidem Martyrum classe recensendi sunt omnes illi, qui mortui sunt ob prædicationem, seu confessionem credendorum, puta mysterii Sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis Filii, Divinitatis Spiritus Sancti, & Filii, & alicujus, vel aliquorum, aut omnium Catholicæ Fidei articulorum; juxta illud, quod habetur in Symbolo, quod Sancto adscribitur Athanasio: *Quicumque vult salvus esse, ante omnia opus est, ut teneat Catholicam Fidem, quam nisi quisque integram, inviolatamque servaverit, absque dubio in æternum peribit*; & juxta Fidei professionem a Pio IV. editam secundum Concilii Tridentini suasionem: *Hanc veram Catholicam Fidem, extra quam nemo salvus esse potest, quam in præsenti sponte profiteor & veraciter teneo, eandem integram & inviolatam usque ad extremum vitæ spiritum constantissime, Deo adjuvante, retinere & confiteri, atque a meis subditis, vel ab illis, quorum cura ad me in munere meo spectabit, teneri, doceri, & prædicari, quantum in me erit, curaturum, spondeo, voveo, ac juro, &c.* Olim qui innocenter, sive ut aptius loquamur, sine sua culpa moriebantur, pro Martyribus habiti sunt, veluti sapienter adnotavit Mabillonius *tom. 3. annal. Ord. S. Benedicti pag. 399.* ubi loquendo de morte Caroli Regis Francorum, quem Heribertus Comes ab annis sex in custodia detinuerat, inquit: *Carolum Regem ut Martyrem & Sanctum habitum fuisse, testis est Hugo Abbas Flaviniacensis, pro more scilicet illorum temporum, quibus qui innocenter cædebantur, Martyres & Sancti vulgo audiebant.* At, utcunque sit de his, hodie certum est, veram Martyrii causam ex parte Martyris esse etiam Fidem agendorum: si enim aliquis moriatur pro exercitio alicujus virtutis, in quam cadit præceptum, aut consilium Fidei, quæ dici potest professio Fidei *in facto*, hic utique Martyr est, nec causam ad Martyrium sufficientem deesse dicendum est. Doctrina hæc est S. Thomæ, cui ceteri adhærent, *in 2. 2. qu. 124. art. 5. Et ideo omnium virtutum opera, secundum quod referuntur in Deum, sunt quædam protestationes Fidei, per quam nobis innotescit, quod Deus hujusmodi opera a nobis requirit, & nos pro eis remunerat; & secundum hoc possunt esse Martyrii causa; unde & Beati Joannis Baptistæ Martyrium in Ecclesia celebratur, qui non pro neganda Fide, sed pro reprehensione adulterii mortem sustinuit.* Et in responsione ad primum: *Et ideo ut Christianus patitur, non solum qui patitur pro Fidei confessione, quæ fit per verba, sed etiam quicumque patitur pro quocumque bono faciendo, vel pro quocumque peccato vitando propter Christum, quia hoc totum pertinet ad Fidei protestationem.* Et *in 4. sent. dist. 49. q. 5. art. 3. ad 9. Causa sufficiens ad Martyrium non solum est confessio Fidei, sed quæcumque alia virtus non politica, sed infusa, quæ finem habeat Christum; quolibet enim actu virtutis aliquis testis Christi efficitur, in quantum opera, quæ in nobis Christus perficit, testimonium bonitatis ejus sunt: unde aliquæ Virgines sunt occisæ pro virginitate, quam servare volebant, sicut Beata Agnes, & quædam aliæ, quarum Martyria in Ecclesia celebrantur.* Et *in epistolam ad Romanos cap. 8. lect. 7. in verb. Sicut scriptum est: Martyrem enim non facit pœna, sed causa, ut dicit Augustinus. Unde dicit* (*propter te*) *Matt. 10. Qui perderit animam suam* (*id est vitam*) *propter me, inveniet eam. 1. Petr. 4. Nemo vestrum patiatur ut fur, aut homicida; si autem ut Christianus, non erubescat. Patitur etiam propter Christum, non solum qui patitur propter Fidem Christi, sed etiam qui patitur pro quocumque justitiæ opere pro amore Christi, Matt. 5. Beati, qui persecutionem patiuntur propter justitiam.* Adhærent autem S. Joannes a Capistrano *in specul. conscient. part. ult. num. 144. & seqq. inter tractatus magnos tom. 1. pag. 357.* S. Antoninus *in Summa tit. 31. cap. 9. §. 1.* & Sotus *in 4. sent. dist. 18. quæst. 4. art. 5. pag. 814.* ubi agens de revelatione sigilli Confessionis, post relatam singularem aliquorum opinionem, ut Sacerdos non teneatur mortem oppetere, ne revelet sigillum Confessionis, subdit: *Est tamen error non ferendus talis opinio, quia non solum ad famam unius personæ conjiciendus est oculus, sed ad Sacramenti custodiam, pro quo servando in Ecclesia Sacerdotale officium Sacerdotem obligat millies oppetere mortem.* Astens. *in summa part. 1. lib. 2. tit. 33. quæst. 4.* Lessius *de just. & jur. lib. 3. cap. 1. dub. 3. num. 38.* Thomas a Jesu *de procurand. om. Gent. salut. lib. 5. part. 3. dub. 3. vers. Quarta conditio*, Layman *Theolog. moral. part. 3. sect. 3. sub num. 5. vers. Notat autem*, & *tract. 3. part. 3. cap. 1. num. 6. vers. In primis notandum*, Castellin. *de certitud. glor. Sanctor. cap. 8. punct. 20. §. 4.* & latius *in tract. de inquisit. miracul.*

in Canoniz. Martyr. punct. 2. sub num. 3. 7. 9. & 10. Trullench *in præcept. Decalog. tom. 2. lib. 5. dub. 2. sub num. 3. vers. Licet ut tales*, Verricell. *de Apostol. Mission. tit. 1. quæst. 69. num. 3.* Hurtado *in tr. de vero Martyrio tr. 3. resol. 25. §. 2.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 3. par. 2. disp. 20. art. 7.* Salmanticen. *tom. 3. curs. Theolog. tr. 9. disput. 3. dub. 2. §. 1.* Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap. 4.* Clericat. *de Baptismo decis. 27. num. 9. & 11.* Gobat *in Theolog. experiment. tract. 2. cas. 18. sect. 1. num. 600. & seqq.* Anaclet. *in Theolog. mor. tract. 7. dist. 3. quæst. 6. num. 43.* Guyet *de festis propriis Sanctorum lib. 2. c. 7. qu. 13.* Auditores Rotæ in relatione Beati Josaphat Pollocensis *par. 2. §. Denum de ratione.* Ex Soto dictum est, morientem, ne sigillum Confessionis revelet, inter Martyres recensendum. Fuit hoc ipsum adnotatum a Wadingo *in annal. Minorum t. 10. pag. 199. n. 28.* ubi hæc habet: *Huic piissimo viro successit in principatu Sigismundus frater germanus, moribus dissimilis, etsi re bellica illustris, qui cum nimia ferretur zelotypia, Minoritam quemdam pium & doctum, suæ uxoris Confessarium, trucidavit, quia sacræ Confessionis sigillum aperire, & quæ pridie sub Sacramenti arcano innocentissima conjux dixerat, noluit revelare. Non immerito hunc inter Martyres numeraverim.* Nec de hac re supereſt ullus rationabilis dubitationis scrupulus post relatum solemni ritu inter Sanctos Martyres a Benedicto VIII. Joannem Nepomucenum ea ipsa de causa occisum.

4. Confirmantur hæc omnia ex inconcussa Ecclesiæ disciplina. Namque ex alibi dicendis Ecclesia colit S. Joannem Baptistam tanquam Martyrem, licet non mortuus sit directe pro Fide, sed pro exercitio virtutis ad Fidem relatæ: quocirca de eo inquit S. Eulogius Cordubensis *lib. 1. memorial. Sanctor.* quod habetur *tom. 15. Bibliothecæ Patrum pag. 250. Cum Regem iniquum de stupro Herodiadis commongret . . . . ergastulo propter veritatis professionem detruditur, ibique absque ulla Fidei persecutione truncatur, nec tali succumbere recusavit dispendio, qui sine dubio noverat, Divino revelante Spiritu, tantumdem esse propter justitiam mori, quam pro Fidei confessione prosterni.* Quod & ante eum docuerat S. Gregorius Magnus *lib. 11. regist. epist. indict. 4. epist. 64. ad sextam interrogationem S. Augustini* (*col. 1154. tom. 2. oper.*) *Capite truncatus est, & sancto Martyrio coronatus; cui non est dictum, ut Christum negaret, & tamen pro Christi confessione occisus est, sed quia idem Dominus noster Jesus Christus dixerat, Ego sum veritas, quia pro veritate occisus est Joannes, pro Christo sanguinem fudit.* Et late prosequuntur Theologi agentes de eodem sanctissimi viri Martyrio, Abulensis *in Matthæum cap. 14. qu. 41.* Suarez *in 3. part. S. Thomæ quæst. 28. art. 1. disp. 24. sect. 6. §. Postremo, Martyrem fuisse Joannem*, Cornelius a Lapide *ad cap. 4. Ecclesiast. vers. 33. Talis justitiæ pugil fuit Sanctus Joannes Baptista, qui pro jure matrimonii certans, & corripiens adulterum Herodem, ab eo Martyrio laureatus est.* Item S. Trudpertus, qui sæculo Christi septimo mortuus est, in plerisque locis cultum habet Martyris, quamvis non directe pro Fide, sed pro operibus Christianis ad fidem relatis, ab impiis confossus sit, uti Ergænbaldus Abbas *lib. 1. ejus vitæ cap. 2.* apud Bollandianos *ad diem 26. Aprilis pag. 431.* latissime comprobat. Sæculo Christi duodecimo Carolus Bonus ab hac vita decessit: colitur autem tanquam Martyr in nonnullis regionibus, quemadmodum habetur apud Joannem Molanum *in Natalibus SS. Belgii ad diem 2. Martii*, etsi non pro Fide, sed pro justitia mortuus sit, teste Gualtero Archidiacono Ecclesiæ Morinorum in ejus vita *part. 6. cap. 27.* apud Bollandianos *ad diem 2. Mart. pag. 170. Nam, ut scriptum est, Martyrem non tam facit pœna, quam causa. Sed hujus, rogo, ut ita dicam, Martyrii quæ fuit causa, nisi justitia? Qui enim ideo occisus est, quia a rectitudine non declinabat æquitatis, pro testimonio utique occisus est veritatis.* Pariter inter cruentos Christi Martyres nonnulli numerantur, qui mortui sunt pro defensione & tuitione potestatis, libertatis, & Ecclesiasticæ immunitatis; de quibus Silvius 2. 2. *quæst. 124. art. 5. post medium*, Mend. *in statera opin. differt. 9. quæst. 2. sub num. 26.* Auditores Rotæ in citata relatione Beati Josaphat *part. 2. sub §. Denum de ratione Martyrii*. De Sancto enim Engelberto Episcopo, cujus egregia certamina a Cæsario Monacho scriptis mandata extant apud Surium *tom. 6. pag. 185.* sic legitur in Martyrologio Romano ad diem 7. Novembris: *Coloniæ Sancti Engelberti Episcopi, qui pro defensione Ecclesiasticæ libertatis, & Romanæ Ecclesiæ obedientia Martyrium subire non dubitavit.* De S. Salomone in Britannia Armorica Rege, quem nonnulli parum probabiliter ab Anastasio III. Pontifice ferunt solemniter fuisse canonizatum an. 910. legitur, eum postquam obstiterat placitis Apostolicæ Sedis, & monitis Episcoporum Galliæ in causa Ecclesiastici ordinis, & politici regiminis, tandem conversum ad cultum justitiæ & pietatis, propter assumptam tuitionem jurium Ecclesiæ a Proceribus Regis fuisse occisum an. 874. Apud Venetenses colitur tamquam Martyr, ut ex ejus Actis colligitur apud Bollandianos *tom. 6. Junii pag. 248. & pluribus seqq.* Celebre est exemplum mortis S. Thomæ Cantuariensis, de qua in ejus vita apud Christianum Lupum *cap. 18. & 19.* necnon apud Petrum Blesensem *epist. 27.* apud Joannem Saresberiensem *epist. 186.* apud Michaelem Alfrod *annal. Eccles. Anglican. t. 4. ad an. 1172.* & fuse, probata veritate ejus Martyrii contra Mornæum apud Leonardum Coquæum *in antimorn. tom. 2. antidot. contra oppos. 48. pag. 89. & seqq.* Meminit Mabillonius *tom. 4. annal. Ord. S. Benedicti pag. 369. num. 97.* cujusdam Gerardi Abbatis Fontanellæ, habiti uti Martyris, utpote cæsi a quodam nefario, cui gravis erat censura exactoris disciplinæ Regularis. S. Anselmus, ut refert Edinerus in ejus vita, cum fuisset interrogatus a quodam Lanfranco, quare Elfegus ab Anglis coleretur ut Martyr, cum non esset occisus causa confessionis Fidei, sed quod noluisset se pecunia redimere; respondit, eum occubuisse pro justitia, cum pecuniam ad redemptionem necessariam non potuisset habere sine aliorum injuria; atque ideo, cum Christus sit veritas & justitia, qui moritur pro justitia, vel veritate, eum mori pro Christo, &, Ecclesia teste, Martyrem haberi: quod etiam narratur in vita S. Lanfranci Archiepiscopi Cantuariensis scripta a Milone Crispino Cantore Beccensi *cap. 6. apud Bollandianos ad diem 28. Maji n. 57. pag. 847. tom. 6.* ubi hæc habet: *Nec immerito, ut reor, inter Martyres computatur, qui pro justitia mortem sponte suscepisse prædicatur. Nam & Beatus Joannes Baptista, quem tota Dei Ecclesia præcipuum Martyrem credit, & veneratur, non quia Christum negavit, sed quia pro defensione Legis Divinæ veritatem noluit tacere, ad votum Saltatricis capite plexus est &c. Beatus vero Elfegus æque pro justitia, ut Sanctus Joannes pro veritate, passus est. Cur ergo plus de unius, quam de alterius vero sanctoque Martyrio quisque ambigat, cum par causa in mortis perpessione utrumque detineat?* De Martyrio hujusce S. Elfegi legi potest Mabillonius *tom. 5. annal. Ord. S. Benedicti pag. 143. num. 60.* Sæculo VII. contigit mors nonnullorum Monachorum a Saracenis occisorum, de quibus extat epistola Antiochi Monachi Abbatis publici juris facta a Cardinali Baronio *in annal. ad an. 614. num. 24. & seqq.* in qua narratur, Saracenos ad monasterium accessisse, & universa Ecclesiastica sacra vasa furatos esse; nonnullos autem Monachos, ceteris fugientibus, sacrum locum destituere nullo pacto volentes a Barbaris comprehensos inhumane tormentis afflictos fuisse, ut pecunias, quas minime habebant, proderent; tum Saracenos sua spe frustratos in efferatam rabiem conversos, Monachos prædictos membratim concidisse, qui lætitia incredibili perfusi omni cum gratiarum actione animas Deo reddiderunt. Itemque de Petro XXII. Abbate Sublacensi *in Chronico* monasterii narratur, multa in corpore passum esse, & cæcum factum ad Dominum migrasse, cum castrum *Arsule* dictum ad Monasterium pertineus recusasset instantibus cedere; uti pluribus prosequitur Cardinalis Baronius *ad an. 1003. num. 8.* Hos nimirum inter Martyres esse recensendos, plerique contendunt, videlicet Astensis *in Summa part. 1. tit. 33. quæst. 4.* Silvius *loco supra citato*, Theophilus Raynaudus in libro cui titulus, *Mala e Bonis, cap. 6. sub num. 16. oper. tom. 12. pag. 40.* At vero, utcumque hæc sint, aptiora ad rem, de qua nunc agimus, sunt exempla Virginum, & Viduarum, quæ pro castitate custodienda Martyrium subierunt, de quibus late apud Claudium Espencæum *lib. 4. de Continentia c. 14.* & concordat Wadingus *tom. 10. annal. Minorum Romanæ editionis an. 1734. pag. 199. n. 28.* ubi hæc habet: *Non immerito hunc inter Martyres numeraverim, aliosque duos hujus temporis consodales adolescentes, unum Anconæ in Piceno a malesuadis feminis ejus libidine exardescentibus occisum, alterum Sebastianum Fesulani Conventus alumnum Florentiæ a duabus Sororibus insano ejus amore correptis suffocatum; quia sub falsa pietatis, & eleemosynæ accipiendæ specie vocati, nolucrunt impiis mulierculorum desideriis satisfacere.* Aptiora quoque haberi debent exempla eorum, qui pro officio charitatis, aut misericordiæ glorioſe in Domino occubuerunt. Hujusmodi officium est proximo egeno ac pauperi eleemosynis subvenire; qua ratione in Mar-

in Martyrologio Romano Martyres declarantur 16. *Auguſti* Romæ S. Titus Diaconus, *qui, Urbe a Gothis occupata, pecunias pauperibus diſtribuens, a Tribuno barbaro juſſus eſt occidi*, & item Romæ 11. *Decembris* S. Thraſo, *qui, cum Chriſtianos laborantes in thermis, aliiſque operibus publicis fatigatos, & in carcere poſitos de ſuis facultatibus aleret, jubente Maximiano, tentus cum aliis duobus, Pontiano, & Prætextato, Martyrio coronatus eſt*: vel in carcere detentum viſitatione, & litteris conſolari; quam ob cauſam Martyres pronuntiantur 30. *Octobris* Alexandriæ S. Eutropia, *quæ Martyres viſitans cum illis ſæviſſime cruciata reddidit ſpiritum*, & 23. Decembris Nicomediæ Diaconus Sancti Anthimi, *qui, cum litteras perferret ad Martyres, a Gentilibus tentus, & lapidibus obrutus migravit ad Dominum*: vel mortuum ſepelire; quamobrem Martyr prædicatur 21. *Auguſti* Fundis in Latio S. Paternus *qui .... cum Martyrum corpora ſepeliret, a Tribuno comprehenſus in vinculis exſpiravit*, & alibi alii: vel denique vita bonisque aliis periclitantem tueri, quo titulo Martyres leguntur 22. *Junii* Verolamii in Britannia S. Albanus, *qui .... pro Clerico hoſpite, quem ſuſceperat, ſe ipſum tradens, poſt verbera, & acerba tormenta capite plexus eſt*; 21. Decembris in Lycia S. Themiſtocles, *qui .... pro Sancto Dioſcoro, qui quærebatur ad necem, ſe offerens equuleo tortus, raptatus, ac fuſtibus cæſus Martyrii coronam adeptus eſt*; 23. Maji apud Lingonas S. Deſiderius Epiſcopus, *qui, cum plebem ſuam ab exercitu Vandalorum vexari cerneret, ad Regem eorum pro ea ſupplicaturus acceſſit, a quo ſtatim jugulari juſſus pro ovibus ſibi creditis cervicem libenter extendit, & percuſſus gladio migravit ad Chriſtum*; 19. Julii S. Epaphras, qui *ab eodem Apoſtolo Coloſſis Epiſcopus ordinatus, clarus virtutibus ibidem Martyrii palmam pro ovibus ſibi commendatis virili agone percepit*; 10. Septembris Leodii S. Theodardus Epiſcopus, *qui animam ſuam poſuit pro ovibus ſuis*; 17. Octobris Antiochiæ S. Heron Epiſcopus, *qui .... pro commendato ſibi grege amator Chriſti occubuit*; 22. Septembris Ratiſponæ S. Emmeramus Epiſcopus, *qui, ut alios liberaret, mortem ſæviſſimam Chriſti cauſa patienter ſubiit*.

5. Huc quoque ſpectant, quæ *in ſuperiori cap.* 14. dicta ſunt, cum ageretur de modo, quo probari poterat, Tyrannum motum fuiſſe ab odio in Fidem, dum mortem intulit Dei ſervo. Dictum quippe fuit, id probari, ſi mors inflicta fuerit, eo quia Dei ſervus aliquid facere noluit, quod receſſum a Fide Chriſtiana ſignificaret, aut aliquam rem a Fide Chriſtiana vetitam, aut quæ ratione circumſtantiarum ſtare non poſſet cum præceptis Chriſtianæ religionis, aut religioni Chriſtianæ detrimentum afferret; vel quia aliquid fecit cum religione Chriſtiana conſentaneum, quod injuſtis Tyrannorum legibus vetitum erat. Percipi enimvero non poteſt, Tyrannum moveri ex odio in Fidem ad occidendum eum, qui talia peregit, niſi ſimul admittatur, talia peragentem, & mortem pro eis acceptantem ab amore Fidei induci atque moveri. Quocirca, ut nova veteribus addantur, pro Fide agendorum mori dici etiam poterit ille, qui inter Infideles degens mortem obiret, ne veſtimento induerentur *proteſtativo* damnatæ ſectæ, & eo quidem magis, ſi eſſet inſtitutum ad cultum falſi numinis, uti late & ſolide oſtendit Pater Aloyſius Maria Lucinus *in defenſione decreti clar. mem. Cardinalis de Tournon cap. 9. n. 87. & ſeqq.* itemque pro eadem Fide agendorum mori dici poſſet, qui moreretur, ne templum Infidelium ingrederetur, in eo præſertim rerum eventu, in quo Principis Infidelis lex juberet, ut omnes templum adirent, ibique pſallerent cum infidelibus, eorumque intereſſent cæremoniis in *proteſtationem* ſuæ ſectæ, quo ſpectat decretum ſummi Pontificis Pauli V. de quo meminit Cardinalis Albitius *de inconſtantia in Fide cap. 24. n. 48.* refertur vero a Suarez *in defenſ. Fid. Cath. lib. 6. pag. 405. Cogimur monere vos, atque obteſtari, ut nullo pacto ad Hæreticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel cum ipſis in ritibus communicetis, ne Dei iram incurratis; non enim licet vobis hoc facere ſine detrimento Divini cultus, ac veſtræ ſalutis*: quemadmodum docte de more explicat Cardinalis Gottus *Theolog. tom. 10. quæſt. 4. dub. 5. §. 2. & dub. 6. §. pariter 2.*

6. Ad rem præſentem optime id facit, quod legitur *lib. 4. Regum cap. 5. v. 18. & ſeq.* ubi cum Naaman mandato Eliſei ſepties ſe in Jordane laviſſet, reverſus ad eum inquit: *Hoc autem ſolum eſt, de quo depreceris Dominum pro ſervo tuo, quando ingredietur Dominus meus* (ſermo eſt de rege Syriæ) *templum Remmon, ut adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adoravero in templo Remmon, adorante eo in eodem loco, ut ignoſcat mihi Dominus ſervo tuo pro hac re. Qui dixit ei: Vade in pace.* Super hoc ſcilicet Scripturæ textu non una eſt Interpretum ſententia: Gregorius enim de Valentia *in tr. de Fide, & Fidei profeſſione diſput. 1. quæſt. 3. col. 357.* cenſet a Naaman rem illicitam petitam fuiſſe, cooperationem videlicet idololatriæ Regis in adoratione idoli Remmon, Eliſeum autem non annuiſſe, ſed præmiſiſſe; & *negative* ſe quoad eam habuiſſe, cum vidiſſet, ſuam correctionem tunc non fuiſſe profuturam; qua de cauſa eam ad aliud tempus diſtulit: ubi Calmet *in diſſert. ad 4. lib. Regum pag. 599. & ſequent.* innixus lectioni Textus Hebræi, & Syriaci putat, Naaman non futuri, ſed præteriti criminis veniam poſtulaſſe. Verum, utcunque ſit de hac interpretatione, retenta communi, & litteræ Vulgatæ verſionis omnino congruente, ut Naaman videlicet minime præteriti, ſed futuri actus veniam poſtulaverit; annotare opus eſt, nec Eliſeum conceſſiſſe, nec Naaman ab eo petiiſſe, ut cum Rege Idolum adoraret; ſed, cum eſſet famulus, & ad munus ejus ſpectaret Regem ſuſtentare, etiam dum adoraret, dubitantem, an id ſibi liceret, conſilium petiiſſe ab Eliſeo a quo reſponſum eſt: *Vade in pace*: id eſt ne anxius de hoc ſis: & quidem prudenter. Si enim famulus ſolitus ſervire Domino Pagano tum intra, tum extra Templum in officio civili, in eodem officio ſerviat ei, dum eſt in Templo, &, ipſo genua flectente, quia ſic poſtulat officium ſuum, genua flectat, nullius criminis reus eſſe videtur; cum hoc ſit adorare materialiter & improprie, non proprie atque *formaliter*; cumque ſic agens non ſit particeps idololatriæ, ſed tantum ſpectator. Idem dubium ſibi proponens Tertullianus *lib. de idolol. cap. 17. pag. 244.* inquit, *Quid facient ſervi, vel liberi Fideles, item Officiales ſacrificantibus Dominis, vel Patronis, vel Præſidibus ſuis adhærentes?* Cui ſic reſpondet: *Si merum quis ſacrificanti tradiderit, imo ſi verbo quoque aliquo ſacrificio neceſſario adjuverit, miniſter habebitur idololatriæ. Hujus regulæ memores etiam Magiſtratibus, & Poteſtatibus officium poſſumus reddere ſecundum Patriarchas, & ceteros Majores, qui Regibus idololatris uſque ad finem idololatriæ apparuerunt.* Ponit autem exemplum de Joſepho, & Daniele, quorum primus ut miniſter Regis Ægypti, ſecundus ut famulus Regis Babylonis ipſos Reges tum extra, tum intra templum comitabantur, & ſpectatores aderant ſacrificiis ſine ulla idololatriæ labe. A circumſtantiis ergo negotium pendet, ut ipſe Tertullianus bene adnotavit *c. 16.* ubi inquit: *Si propter ſacrificium vocatus aſſiſtam, ero particeps idololatriæ: ſi me alia cauſa conjungit ſacrificanti, ero tantum ſpectator ſacrificii.* Late proſequitur Cornelius a Lapide *ad cap. 5. libri 4. Regum pag. 420.* ubi, poſtquam approbavit, quæ modo dicta ſunt, ſubdit, SS. Sergium, & Bacchum Primicerios Maximini Imperatoris, eum comitantes Jovi ſacrificaturum, januam templi ingredi noluiſſe, & ob id Martyrio fuiſſe coronatos, cum tunc aſſeclæ Imperatoris ſolerent thus thuribulo in honorem idoli injicere, & ejus idololatriæ cooperari, item Valentinianum militiæ Ducem, poſtea Imperatorem, qui honoris cauſa Imperatorem Julianum ad fanum idolorum fuerat comitatus, alapam Sacrifico idololatræ, qui eum roſcidis quibuſdam frondibus aſperſerat, impegiſſe, ac partem veſtis, in quam aſperginis illius gutta ceciderat, abſcidiſſe; ideoque ob Chriſtianam Fidem a Juliano militia exutum, & in exilium actum fuiſſe, poſtea vero ob hanc ſuam in Fide conſtantiam meruiſſe Juliano poſt Jovianum in Imperio ſuccedere.

7. Ex virtutibus itaque Fidei aliæ ſunt theoreticæ, aliæ practicæ. Theoreticæ ſunt illæ, quæ hominibus notitiam Divinæ naturæ, Divinarumque perfectionum & attributorum præſtant, eademque ratione notitiam Jeſu Chriſti Filii Dei Salvatoris noſtri afferunt. Ex his nempe componitur Fides credendorum; proinde ſi quis pro aliqua ex his moriatur, moritur pro Fide, & ideo etiam propter veram cauſam Martyrii. Inquit enim Chriſtus Dominus *Matth. 10. v. 17.* loquens de Martyrio: *Tradent enim vos in conciliis, & in ſynagogis ſuis flagellabunt vos, & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me.* Ubi particula *propter me* cauſam finalem indicat. Item Martyrium idem eſt, ac teſtimonium, & Martyr idem eſt, ac teſtis; cumque alicujus teſtimonium, quod per antonomaſiam tale dicitur, verſari debeat circa veritates, quæ eminenter ſint tales, & per antonomaſiam tales appellentur, & Fidei quidem veritates, quæ habentur in Scripturis a Deo revelatæ, per excellentiam habeant ut tales ſint, juxta illud *Joan. 17. v. 3. Hæc eſt autem vita æterna, ut cognoſcant te ſolum Deum verum, &, quem miſiſti, Jeſum Chriſtum*: in quibus ſcilicet Fidei

veri-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

veritatibus noſtra ſalus eſt repoſita, quia Deo atteſtanti & revelanti innituntur, qui nec falli, nec fallere poteſt, clariſſime infertur, pro aliqua ex illis morientem vere Martyrem eſſe, & veram pro Martyrio cauſam in eo re ipſa adfuiſſe.

8. Aliæ veritates Fidei, quæ *practicæ* dicuntur, quæque Chriſtianis regulas operandi præſcribunt, in operatione conſiſtunt; & hæ quoque ſunt materia Martyrii. Quare qui moritur propter aliquem actum Chriſtianæ virtutis, aut propter deteſtationem alicujus peccati, verus Martyr Chriſti eſt, cum teneatur Chriſtianus non ſolum Fidem ore confiteri, ſed etiam proteſtari eamdem Fidem per opera virtutum. Nimirum Chriſtus Dominus inquit *Matth. 5. v. 10. Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam*. Ibi quippe nomine *juſtitiæ* ſignificantur opera virtutis, & obſervantia Divinorum mandatorum, cum juſtus in ſacris Scripturis dicatur, qui bene operatur *loc. cit. v. 20. Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum*; & *cap. 6. v. 1. Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus*. Jam vero differentia intercedens inter veritates Fidei theoreticas, & practicas ea eſt, quod, licet utrumque earum genus credere, & confiteri publice debeamus, juxta illud Apoſtoli *ad Rom. cap. 10. v. 1. Corde enim creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*; theoreticas tamen verbis tantum & ore confitemur, confeſſionem autem practicarum promere debemus nedum ore, ſed etiam operatione; juxta illud Jacobi *cap. 2. v. 18. Ego oſtendam tibi ex operibus Fidem meam*; & juxta aliud Apoſtoli *ad Titum cap. 1. v. 16. Confitentur, ſe noſſe Deum, factis autem negant*.

9. Ex hucuſque dictis ſua ſponte deſcendunt probationes ceterarum rerum, quæ hujus capitis initio dictæ ſunt. Colligitur enim, ſi aliquis moriatur, & mortem acceptet ſibi a Tyranno inflictam, veritatemque Fidei theoreticam, aut practicam expreſſe profiteatur, & mortem quidem obeat, ne eam deſerat, ſed ad ulteriora progrediens id etiam faciat, ut ſui nominis celebritatem apud poſteros obtineat, vel ut cultum in Eccleſia militante poſt obitum habeat, & inter Martyres recenſeatur, verum Martyrem profecto non eſſe. Chriſti quippe teſtis non eſt, & gloriæ cupidus a Chriſti præceptis recedit; nec ei favet oraculum Chriſti: *Qui perdiderit animam ſuam propter me, inveniet eam*. Sanctus Hieronymus in epiſtolam ad Galatas *cap. 5. (col. 517. tom. 7. oper.* ad ea verba, *Non efficiamur inanis gloriæ cupidi*, inquit: *Quod dudum timeo dicere, ſed dicendum eſt, Martyrium ipſum ſi ideo fiat, ut admirationi & laudi habeamur a fratribus, fruſtra ſanguis effuſus eſt. Loquatur Apoſtolus ....: Si tradidero corpus meum, ut glorier, Charitatem autem non habeam, nihil mihi prodeſt*; & *loc. cit. col. 499.* ſubdit: *Si ita Martyrium fecerimus, ut noſtras velimus ab hominibus Reliquias honorari: ſi opinionem vulgi ſectantes, intrepidi ſanguinem fuderimus, & ſubſtantiam noſtram uſque ad mendicitatem propriam dederimus, huic operi non tam præmium, quam pœna debetur, & perfidiæ magis tormenta ſunt, quam corona victoriæ*: quæ S. Hieronymi verba referuntur etiam *in can. 65. 1. quæſt. 1.* De hoc pariter argumento aliqua a Nobis dicta ſunt *lib. 1. cap. 37. num. 6.* & late proſequuntur Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem par. 2. cap. 3. n. 9.* Auctor tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *part. 3. cap. 4.* Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 3. diſp. 20. art. 6. n. 86. & ſeqq.* & fuſe ac optime Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio §. 18. & 19.* ubi late oſtendit, morientem argumento tantum inanis gloriæ, Martyrem eſſe non poſſe, cum actus ille non ſit moraliter bonus, nec præmio dignus. Licet enim motus inanis gloriæ ex ſe ſit tantum peccatum veniale, mortale tamen peccatum eſt mortem ſubire argumento dumtaxat inanis gloriæ.

10. Colligitur quoque, ad Martyrium non ſufficere, ſi quis moriatur pro aliqua re, licet vera, ſed ſibi per lumen naturale propoſita: ad Martyrium ſiquidem requiritur (uti dictum eſt) ut quis moriatur pro Fide Chriſti; atqui non moritur pro Fide Chriſti, qui mortem non acceptat ex cauſa per Fidem propoſita. S. Thomas 2. 2. *quæſt. 124. art. 5.* in quo quærit, *Utrum ſola Fides ſit cauſa Martyrii*, *in corpore* hæc habet: *Martyres dicuntur quaſi teſtes, quia ſcilicet corporalibus ſuis paſſionibus uſque ad mortem teſtimonium perhibent veritati .... quæ ſecundum pietatem eſt, quæ per Chriſtum nobis innotuit. Unde & Martyres Chriſti dicuntur, quaſi teſtes ipſius*: cumque ſibi *n. 2.* hoc argumentum oppoſuiſſet, *Martyr dicitur quaſi teſtis: Teſtimonium autem non redditur, niſi veritati. Non autem aliquis dicitur Martyr ex teſtimonio cujuslibet veritatis, ſed ſolum ex teſtimonio veritatis Divinæ: alioquin, ſi quis moreretur pro confeſſione veritatis geometricæ, vel alterius ſpeculativæ ſcientiæ eſſet Martyr; quod videtur ridiculum*; ſic eidem argumento reſpondet: *Ad ſecundum dicendum, quod veritas aliarum ſententiarum non pertinet ad cultum Divinitatis, & ideo non dicitur eſſe veritas ſecundum pietatem: unde nec ejus confeſſio poteſt eſſe directe Martyrii cauſa*. Quocirca, ſi tempore, quo nonnulli dari Antipodas, nonnulli non dari, afferebant, juxta relata per Cardinalem de Noris *in vindiciis Auguſtinianis cap. 4. §. 8.* aliquis Chriſtianus mortuus eſſet pro opinione Antipodas admittente, quod eſt idem, ac dicere pro vera ſententia, ex defectu ſufficientis cauſæ ad Martyrium Martyr minime fuiſſet. Difficultas autem ſola eſſe poteſt de aliquibus veritatibus naturalibus, quæ connexionem habent cum Fide: cujuſmodi eſt exempli gratia propoſitio hæc, *Deus eſt*, juxta nonnullos naturaliter per ſe nota; itemque *hominis anima eſt immortalis*: plerique enim contendunt, animæ immortalitatem rationibus naturalibus comprobari: unde ſummus Pontifex Leo X. in ſua Conſtitutione *6. Apoſtolici regiminis* (*Bullar. Rom. tom. 3. par. 3.*) Philoſophis legentibus in Univerſitatibus ſtudiorum generalium, & alibi mandavit, ut ex principiis etiam philoſophicis, quantum poſſent, probarent animæ rationalis immortalitatem. Veritates ſcilicet iſtæ connexionem habent cum pietate, & cultu Divinitatis. Quamobrem rationabiliter dubitari poſſe videtur, an moriens pro his veritatibus ſibi naturaliter notis Martyr eſſe queat. Negant nonnulli: ut enim aliquis pro hiſce veritatibus moriens inter Martyres recenſeatur, non ſatis eſt, ut pro illis ſibi naturaliter notis moriatur, ſed oportet, ut mortem ſubeat propter eas tanquam a Deo per Fidem revelatas, uti docent Leſſius *de juſt. & jur. lib. 3. cap. 1. n. 37.* ac Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit. 1. quæſt. 29. n. 7.* Verum in ipſo rei eventu res eadem eſſet maturius examinanda. Demonſtrabile quippe eſt, ſi non a priori, uti loquuntur, ſaltem a poſteriori, atque ab effectu, Deum eſſe; & quidem Deum eſſe, & alia hujuſmodi, quæ per rationem naturalem nota poſſunt eſſe de Deo, non ſunt articuli Fidei, ſed *præambula* ad ipſos articulos, uti docet D. Thomas *1. part. quæſt. 2. art. 2. ad primum*. Attamen, ſi Philoſophus Chriſtianus pro hac veritate ſibi nota lumine naturæ mortem ſubiret, non ita facile excludi poſſe videretur ex Martyrum claſſe; nempe quia veritas illa eſt ad Fidem relata, & ad eam *præambula*.

11. Colligitur item, Martyrem non eſſe, qui moritur pro aliqua veritate ſibi uni revelata. Hurtado *in reſolut. de vero Martyrio reſolut. 25. §. 5. pag. 60.* inquit, ſe hanc controverſiam excitaſſe a nullo alio Scriptore propoſitam, quam ſic reſolvit. Dicit itaque, quod, ſi veritas revelata opponatur moribus, aut regimini univerſalis Eccleſiæ, aut aliquam contineat diſpenſationem divinitus factam ab aliqua lege Canonica pro particulari perſona, qui moritur pro defenſione hujuſce revelationis, non eſt Martyr Chriſti, ſed diaboli: cum regimen Eccleſiæ, & mores ſancti in eam introducti, & vigor legis Canonicæ perſeverare debeant; atque adeo, quidquid eis contrarium eſt, introduci nequeat, aut ſuaderi ut introducatur, niſi a ſummo Pontifice approbetur. Quod ſi revelatio reſpiciat aliquam veritatem particularem, puta aliquod myſterium occultum numquam antea patefactum, ait, morientem pro hujuſmodi revelationis defenſione occumbere quidem pro veritate a Deo revelata, & ideo poſſe eſſe Martyrem coram Deo, ſed non coram Eccleſia, antequam Eccleſia eam revelationem approbaverit. Ut autem hæc aſſertio Hurtadi recipi poſſit tanquam probabilis, explicanda erit, ut procedat de revelationibus, in quibus adſunt omnes circumſtantiæ oſtendentes, eas a Deo proveniſſe: ſi etenim circumſtantiæ deſint, nemo eſt qui dicere poſſit, morientem eſſe Martyrem coram Deo, etſi non coram Eccleſia; alias irreparabilis aperiretur via Hæreticis, & aliis male ſcientibus, qui dogma, pro quo moriuntur, aſſerentes ſibi revelatum, ſe Martyres eſſe contenderent, ſaltem coram Deo, licet non coram Eccleſia. Reſumi hic poſſunt ea, quæ a Nobis tradita ſunt *lib. 2. c. 32.*

12. Colligitur inſuper Martyrem non eſſe, qui moritur pro opinione, aut ſententia adhuc ab Eccleſia non definita. Licet enim, cum ſummi Pontifices aliquam veritatem ad Fidem pertinere definiunt, novos Fidei articulos non condant, ſed veritates illas jam divinitus revelatas, quæ non ita perſpectæ & cognitæ Fidelibus erant,

vel

vel quæ hæresibus videbantur obscuratæ, suæ luci reddant, & Fidelibus credendas proponant; probabilitas tamen speculativa rei adhuc non definitæ immota perseverat, & inconcussa usque ad Ecclesiæ definitionem. In quo rerum themate, quemadmodum moriens ante definitionem ex alibi dictis hæreticus non est, licet sententiam docuerit postea ab Ecclesia reprobatam; ita moriens ante definitionem pro sententia subinde ab Ecclesia definita, mortuus pro Fide apte sibi divinitus revelata dici non potest, & ideo inter Martyres nequit recenseri. Huc pertinet controversia, quæ inter Auctores agitur, an moriens pro sententia, quæ astruit, Beatissimam Virginem Mariam singulari privilegio a peccato originali in sua conceptione fuisse servatam, inter Martyres sit recensendus. Multa etenim sunt, quæ pro sententia pugnant, quæ Martyrio favet: quorum primum est, certam esse Romanorum Pontificum, & Ecclesiæ propensionem erga prædictam sententiam, uti probatum est *lib. 1. hujus Operis cap. 42. n. 14.* Quo posito concludit Granado *tom. 1. in 3. part. controv. 2. de gestis Christi tract. 1. disput. 3. sect. 31. art. 353.* hoc modo: *Manifestum judicabit saltem esse magis probabile, magis verisimile, ac magis pium, Beatam Virginem Mariam fuisse ab originali præservatam, unde qui mortem subiret pro tuenda majori pietate, aut majori probabilitate hujus doctrinæ, Martyrii laureolam obineret.* Et paulo post: *Cum ex sectione præcedenti sit satis probabile hisce nostris sæculis, moraliter esse certam & evidentem sententiam, quæ Beatæ Virginis immunitatem affirmat, ille, qui prudenter crederet, se hanc evidentiam fuisse consecutum, verus Martyr esset, si mortem subiret pro tuenda veritate speculativa immaculatæ Conceptionis. Probatur, quia iste prudenter existimat, sibi certam esse hanc veritatem: sed omne judicium certum de veritate, præsertim ad Dei honorem pertinente, est vera virtus, ut patet ex materia de virtutibus: ergo qui pro eo judicio retinendo subiret mortem, occideretur pro actu virtutis, & consequenter Martyrio coronaretur.* Concordantque Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per pestem par. 2. cap. 3. num. 18.* Silvester de Saavedra *tom. de sacra Deipara, disput. ultim. n. 470.* & Joannes de Andrada Septensis *in apolog. pro vero & proprio Martyrio per pestem n. 10. pag. 221. inter opera* Theophili Raynaudi *tom. 20.*

13. Alterum est, ut iidem Auctores prosequuntur, inter Martyres ab Ecclesia recenseri, qui occisi fuerunt a Tyranno, vel quia sententiam magis piam & religiosam sequebantur, vel quia omittere nolebant alicujus actum virtutis, a quo tamen poterant sine peccato cessare. Exemplo sint, qui occisi sunt, eo quia, cum essent Artifices, renuerunt idola fabricare, aut thura vendere idololatris sacrificaturis; tum earum Virginum, quæ, quam nubere, mori maluerunt. Id quippe suadere videtur, Martyrem esse, qui pro prædicta sententia magis pia & religiosa moriatur, etiamsi contraria sententia damnata non sit, eamque sine labe peccati, qui moriturus est, ut mortem evadat, amplecti possit. Sic argumentatur Joannes Baptista Pazo apud Hurtado *loco infra citando num. 2.*

14. At alia sunt, quæ oppositæ favent opinioni, ut Martyr non sit, qui moritur pro sententia, quæ astruit, Beatam Virginem singulari privilegio a peccato originali in sua conceptione fuisse servatam. Fundamentum potissimum in eo est, quod controversia ab Ecclesia adhuc definita non sit. Quare Alfonsus de Castro *lib. 1. de justa Hæreticorum punitione cap. 8. dubit. 4. tom. 2.* sic loquitur: *Ego quidem, Virginem Deiparam sine peccato originali conceptam fuisse, credo, quia hoc magis pium est, & magis dignitati Matris Dei conveniens, & Filii ejus totius generis humani Redemptoris dignitati & excellentiæ nec pilum detrahens: attamen non tam firmo animo hanc teneo sententiam, ut illam putem esse Fidem Catholicam; atque ideo pro hujus sententiæ tutela non libenter cervicem gladio ponerem.* Eumque sequitur Pritanius *de ingenior. moderat. lib. 2. cap. 6. pag. 269. Satis quibusdam non fuit calamo, & rationibus immaculatam Deiparæ Conceptionem tueri, quod procul dubio cum vera pietate consonat. Nescio quid etiam illustrius invenisse sibi sunt visi, quo suum in Virginem testarentur obsequium. Sacramento videlicet sese obstrinxerunt, atque voverunt, se pro hujusmodi opinione tuenda sanguinem, & vitam daturos, quoties occasio poscceret. Novitium certe Martyrum genus &c. Non pro opinionibus nostris, sed pro divinitus revelatis, Legibusque sanctissimis profundendus est sanguis.* Addendum vero, quod antequam controversia ab Ecclesia definita sit, ille, qui tuetur Beatissimæ Virginis immunitatem a peccato originali in sua conceptione, non potest non habere, immo tenetur habere formidinem de oppositæ sententia: ex quo nimirum infertur, morientem ob dictam causam Martyrum catalogo non esse adscribendum; uti late prosequitur Hurtado *in resolut. de vero Martyrio, resol. 25. §. 5.* Neque enim vis ulla constitui potest in his, quæ pro Martyrio allata sunt. Nemo siquidem non videt, eos, qui fuerunt occisi, quod renuerint fabricare idola, aut thura vendere, recte inter Martyres fuisse recensitos; & in eamdem quoque classem juste relatas fuisse Virgines, quæ pro servanda virginitate mortuæ sunt; cum hæ quidem vel ut promissam Deo virginitatem servarent, vel ut errori damnantium virginitatem adversarentur, mortuæ sint; uti bene perpendit Cardinalis Capisucchius *in cit. controv. de Martyrio §. 17. vers. Sed ulterius*; illi autem obierint, ne peccato idololatrarum cooperarentur; quare ait Tertullianus *lib. de idololatria cap. 6. Potes lingua negasse, quod manu confiteris? .... Facio (ait quidam) sed non colo .... Imo tu colis, qui facis ut coli possint.* Abulensis *in cap. 32. Exodi quæst. 33.* loquens de fabricatione Vituli facta ab Aaron inquit: *Hoc autem peccatum licet aliquo modo esset idololatria, in quantum permittebat idololatriam, & dabat occasionem perficiendi idololatriæ jam cœptæ: tamen non erat idololatria vera.* Concordat S. Thomas 2. 2. *quæst. 169. art. 2. ad quartum*, ubi docet, si qua ars sit ea faciendi, quibus homines uti non possint sine peccato, consequens esse, ut Artifices talia faciendo peccent, utpote præbentes directe aliis occasionem peccandi, puta, si quis fabricaret idola, vel aliqua ad idololatriam pertinentia. Pluraque alia collecta legi possunt apud Verricellum *de Apostol. Mission. tit. 1. de Fide quæst. 34.* ex quibus omnibus infertur, allata exempla nihil habere commune cum re, de qua nunc agimus.

15. Apud Carenam *in tract. de officio sanctissimæ Inquisitionis tit. 17. §. 11.* hæc alia habentur: *Propositio cujusdam, qui dixerat, quod, licet articulus Conceptionis non esset de Fide, erat tamen de pertinentibus ad Fidem, quodque, qui pro eo moreretur, esset vere Martyr, fuit damnata a supremis Inquisitoribus in Portugallia, annuente Sanctissimo Paulo V. anno 1619.* De eadem re loquitur Portel. *in dub. regular. in verb. Conceptio Deiparæ, num. 6.* qui prædictam propositionem, annuente summo Pontifice, ab Inquisitore Portugalliæ damnatam, testatur his verbis fuisse expressam: *Festum Conceptionis immaculatæ, etiam in particularibus ecclesiis, inconsulto Pontifice, quondam institutum, sic ejus immunitatem ab originali convincit, ut ei falsitas subesse non possit. Unde, quamvis eam de Fide institutio hujusmodi festi definire non potuerit, inter veritates tamen ad Fidem pertinentes collocavit. Quare verum subiret Martyrium, qui pro defensione ejus moreretur.* Porro subdit, eam merito fuisse proscriptam, tum quia docet, falsum subesse non posse sententiæ de immunitate Deiparæ ab originali peccato; tum quia unum & idem est, aliquam sententiam esse collocatam inter Fidei veritates, & esse de Fide; tum etiam quia, si propositio de Fide non est, Martyr esse non potest, qui moritur pro illa nondum uti de Fide ab Ecclesia definita. Denique in correctione libri sæpe citati Theophili Raynaudi *de Martyrio per pestem* demandata a sacra Congregatione Indicis ita legitur apud eumdem Theophilum *oper. tom. 20. pag. 256. Expungatur id, quod Auctor scribit, eum futurum Martyrem, cui mors intentaretur, si piam sententiam de conceptione Beatæ Mariæ Virginis immaculata improbaret, isque mallet mortem prius acceptare eam ob causam, & re ipsa eam exciperet.* Veruntamen, utcunque sit de hac controversia, quam sapientiorum judicio definiendam relinquimus, tutam omnino dicimus in aliis casibus regulam, ut moriens pro quæstione adhuc ab Ecclesia non definita non moriatur pro causa, quæ ad Martyrium sufficiat. Legi possunt opera quædam post primam hujus Operis editionem conscripta, Antonii Lampridii, Candidi Parthenosimi, Laurentii Migliaccii, Berti *de Theologicis disciplinis tom. 6. lib. 31. cap. 24. num. 2.* in quibus utrinque strenue pugnatur pro, & contra votum sanguinem emittendi pro opinione, quæ favet immaculatæ Virginis conceptioni.

16. Colligitur præterea, Martyrem non esse, qui mortem subit ex ratione philosophice duntaxat bona. Victor Vitensis *lib. 5. Persecutionis Vandalicæ pag. 693. tom. 8. Biblioth. Patrum* agens de cruciatibus a servo nobilis Tuburbitani pro servando amici secreto exceptis, inquit, Martyrem eum non fuisse, cum ductus fuerit ad eosdem cruciatos excipiendos sola civili honestate, quæ in tena-

tenaci arcanorum amici custodia invenitur. Nec mirum: sic enim moriens non moritur ob causam sibi per Fidem propositam, nec ob aliquid supra naturam disponens ad gratiam sanctificantem; sicuti late prosequuntur Raynaudus *in cit. cap. 3. n. 10.* Maurus *tom. 3. Theolog. lib. 11. quæst. 95. sub n. 4.* Cardinalis Capisucchius *in controv. de Martyrio §. 20.* Concordat Vasquez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. q. 68. art. 3. disp. 153. cap. 6. in fin.* ubi agens de moriente ob solam honestatem virtutis, inquit: *Censendus tamen non esset Martyr, nec ut talis colendus, qui nullo modo indicaret, se pati propter Christum & Deum ex affectu charitatis erga ipsum, sed propter honestatem solam virtutis.*

17. Colligitur ultimo, Martyrem non esse, qui moritur, ut punctum aliquod, sive articulum falsum tueatur, sed quem ipse putat invincibiliter esse verum, & ad Fidem Christianam pertinere. Casus dari potest in Rustico Catholico, qui Parocho, vel Episcopo credat proponenti aliquem articulum tanquam de Fide Divina credendum, cum re vera ita non sit, quin etiam error id sit, quod sibi uti Fide Divina credendum a Parocho, vel Episcopo propositum est. Porro, si Rusticus invincibili ignorantia laboret, & consequenter judicet, propositionem esse de Fide Divina, obligatur ad credendum eo modo, quo credere teneretur Fide infusa veros articulos sibi sufficienter propositos, atque adea pro ejus defensione tenetur mortem subire toto tempore, quo ignorantia invincibilis perseverat. Quibus præmissis, quæritur, an, si pro illo falso articulo moriatur, Martyr sit. Affirmanter utique respondet Raynaudus *loc. cit. n. 14. & plurib. seqq.* at negans opinio tutior esse videtur. Martyr enim est, qui occumbit pro confessione veræ Fidei Divinæ, non pro confessione Fidei humanæ, & acquisitæ: moriens autem pro dicto articulo non moritur ob confessionem Divinæ, sed humanæ Fidei, cum habitus infusus Fidei virtus sit intellectualis, verum attingens ita, ut ad actum falsum pertingere nullo modo possit; sicuti late prosequuntur Hurtado *loc. cit. §. 3.* Verricellus *de Apostol. Mission. tit. 1. quæst. 29.* Cardinalis Capisucchius *in controvers. de Martyrio §. 16. vers. Igitur.* Itemque simile judicium ferendum est de illo, qui renuit aliquid facere putans invincibiliter, id esse peccatum, licet re vera peccatum non sit: si enim hic ob eam causam moriatur, meritum sine consequitur, sed Martyr nequaquam est; cum virtus, pro cujus defensione quis moriens inter Martyres recensetur, debeat esse virtus certa & omnino indubitata, cui ex parte materiæ, vel objecti falsum subesse non possit; sicuti prosequitur Portel. *in dub. regular. in verb. Conceptio Deipara, n. 7.*

CAPUT VIGESIMUM.

De falsis Martyribus Hæreticorum, & Schismaticorum.

1. OLIM Marcionitæ, Novatiani, Ariani, Donatistæ de multitudine Martyrum suorum glariabantur: & de Priscillianistis quidem ita legitur apud Sulpicium Severum *lib. 2. sacr. hist. cap. 51. num. 7. Ceterum, Priscilliano occiso, non solum non repressa est hæresis, quæ illo auctore proruperat, sed confirmata latius propagata est; namque sectatores ejus, qui eum prius Sanctum honoraverant, postea ut Martyrem colere cœperunt. Peremptorum corpora ad Hispanias relata, magnisque obsequiis celebrata eorum funera. Quin & jurare per Priscillianum summa religio putabatur.* Sed & de Martyrum suorum multitudine nostri temporis Hæretici sibi plaudunt. De similibus autem Martyribus sic eleganter loquitur Cardinalis Baronius *in præfat. ad Martyrol. cap. 10. Habent vespæ, sicut & apes, favos suos: quæ, etsi in cellularum constructione illas omnino imitari videntur, tamen non, sicut illæ, in unam eamdemque domum conveniunt; carent enim alveario, quia nesciunt unitatem, nec insuper mel, quod illuc inferant, habent: ac, licet favum summo labore confecerint, cellulas cellulis intexendo, tamen inanis, aridus, ac melle vacuus semper esse conspicitur.* Apostolus ipse rem hanc definivit, ubi de se scribit *ad Corinth. 1. cap. 13. v. 3. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest:* quod desumpsit ex Lege Christi apud Lucam *cap. 11. Qui non est mecum, contra me est; & qui non colligit mecum, dispergit.* Suffragantur Ecclesiæ Patres. Augustinus videlicet sexcentis in locis contra Donatistas, Joannes Chrysostomus, Hieronymus, & Cyprianus. Hic enim *in epist. 52. ad Antonianum col. 153.* ita inquit: *Si ab Ecclesia dure & crudeliter segregatus ad Gentiles se vias & sæcularia opera convertat, vel ad Hæreticos, & Schismaticos rejectus ab Ecclesia transeat, ubi, etsi occisus propter nomen, postmodum fuerat extra Ecclesiam constitutus, & ab unitate atque a charitate divisus, coronari in morte non poterit.* Et *col. 158.* in fine: *Apostatæ vero, & Desertores, vel Adversarii, & Hostes, & Christi Ecclesiam dissipantes, nec, si occisi pro nomine foris fuerint, admitti secundum Apostolum possunt ad Ecclesiæ pacem, quando nec Spiritus, nec Ecclesiæ tenuerunt unitatem.* Et rursus *in epist. 54. ad Cornelium Papam col. 172. Idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium.* Et ad eumdem *epist. 57. col. 206. Non est, quod sibi quasi in confessione nominis blandiatur, cum constet, si occisi ejusmodi extra Ecclesiam fuerint, Fidei coronam non esse, sed pœnam potius esse perfidiæ, nec in domo Dei inter unanimes habitaturos esse, quos videmus de pacifica & Divina domo furore discordiæ recessisse.* Quæ quidem, atque alia Patrum testimonia erudite collecta legi possunt apud Cardinalem Baronium *loc. cit.* apud Alanum Copum *dialog. 6. cap. 4.* apud Molanum *cap. 10. in præfat. ad Martyrol. Usuardi.* Præterquamquod ipsi Martyres Christi maximopere curarunt a falsis Hæreticorum Martyribus discerni, ut ex Clemente Alexandrino observat Eusebius *lib. 5. historiæ cap. 16. pag. 232. Quotescumque Ecclesiæ viri ad Martyrium pro vera Fide subeundum vocati una cum quibusdam de Phrygum hæresi, qui Martyres dicuntur, casu quodam coierint, semper ab illis dissentiunt: & communionem eorum sollicite vitantes, gloriosum Martyrii exitum consequuntur.* Tum subjicit: *Atque id verum esse constat ex iis, quæ nostra ætate in urbe Apamea, quæ ad Meandrum sita est, gesta sunt a Cajo, & Alexandro Martyribus oriundis Eumenia.* Huc quoque spectat canon 34. Synodi Laodicenæ *col. 788. tom. 1. collect. Hard.* ubi anathemate feriuntur, qui ad Hæreticorum Martyres confugiunt.

2. Hæresi affine est schisma, non solum quia ex schismate ut plurimum hæresis consurgit, teste S. Hieronymo *in epist. ad Titum cap. 3. (col. 738. tom. 7. oper.)* *Ceterum nullum schisma non sibi aliquam confingit hæresim, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur,* sed etiam quia, etsi schisma hæresim comitem non habeat, ipsa sola separatio ab unitate capitis Ecclesiæ satis est, ut extra unitatem moriens inter Martyres recenseri non possit. *Quisquis ergo ab hac Catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scelere, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam;* verba sunt epistolæ Synodalis Concilii Zertensis *col. 2003. tom. 1. collect. Hard.* quam S. Augustinus a se dictatam cognoscit. Idem S. Augustinus *de Fide, & Symbolo cap. 10. (tom. 6. oper. col. 161.)* ait: *Credimus & sanctam Ecclesiam, utique Catholicam; nam & Hæretici, & Schismatici Congregationes suas Ecclesias vocant. Sed Hæretici, de Deo falsa sentiendo, ipsam Fidem violant. Schismatici autem discissionibus iniquis a fraterna charitate dissiliunt, quamvis ea credant, quæ credimus. Quapropter nec Hæretici pertinent ad Ecclesiam Catholicam, quæ diligit Deum, nec Schismatici, quoniam diligit Proximum:* itemque, quod attinet ad Martyrium, *lib. 1. contra Donatistas cap. 4.* inquit: *Schismatici Martyrium nec præmium quidem habet, sed est pœna supplicii.* Concordat Optatus Milevitanus *lib. 3. contra Parmen. n. 8. pag. 65. Probate illos amasse pacem, in qua prima sunt fundamenta Martyrii ... nulla igitur est excusatio, quia Charitatem illos non habuisse manifestissime constat, sine qua nullum nec nominari potest, vel esse Martyrium.* S. Cyprianus *locis alleg.* æque loquitur de Hæreticis, & de Schismaticis; sed in libro de unitate Ecclesiæ *col. 398.* de Schismaticis tantum sermonem habet: *Quis ergo sic est sceleratus & perfidus, quis sic discordiæ furore vesanus, ut aut credat scindi posse, aut audeat scindere unitatem Dei?* Et *col. 401. Tales etiamsi occisi in confessione nominis fuerint, macula ista nec sanguine abluitur &c. Ardeant licet flammis, & ignibus traditi, vel objecti bestiis animas suas ponant, non erit illa Fidei corona, sed pœna perfidiæ.* Et de Hæreticis, & Schismaticis hæc habentur *in cap. Firmissime, de Hæreticis,* quod est desumptum ex Fulgentio *de Fide ad Petrum c. 39. p. 82.*

(tom.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

(*tom. 9. Bibliot. Patrum*): *Firmiſſime tene, & nullatenus dubites quemlibet Hæreticum, ſive Schiſmaticum ... etſi pro Chriſti nomine etiam ſanguinem fuderit, nullatenus poſſe ſalvari .... quamdiu in eo hæretica, vel ſchiſmatica prævitas perſeverat, quæ ducit ad mortem.* Ad hæc hoſpes profectò eſſet & peregrinus in hiſtoria Eccleſiaſtica, qui ſchiſma Novati adverſus S. Cornelium ſummum Pontificem ignoraret. Novatus ſcilicet ille eſt, qui aliquando Novatianus appellatur, de quo S. Pacianus Epiſcopus Barcinonenſis, qui epiſtolas ſcripſit adverſus Novatianos, *epiſt. 2. ad Sympronianum* (*Biblioth. Patrum tom. 4. pag. 308. in fine*) ita ait: *Porro, etiamſi paſſus eſt aliquid Novatianus ... etiamſi occiſus, non tamen coronatus. Quidni? Extra Eccleſiæ pacem, extra concordiam, extra eam matrem, cujus portio debet eſſe, qui Martyr eſt.* Quod ſi vitam profundere, ne ſchiſma oriatur, vel ut excitatum de medio tollatur, cauſam conſtituit ſufficientem ad verum Martyrium, quemadmodum colligitur ex epiſtola Dionyſii Alexandrini ad Novatum *apud Euſebium hiſtor. Eccleſ. lib. 6. cap. 45. pag. 318. Si quidem invitus ut aſſeris, eo adductus es, id nobis oſtendes, tua ſponte redeundo. Satius quidem fuerat quidvis pati, ne Eccleſia Dei diſcinderetur. Nec minus glorioſum fuiſſet idcirco ſubire Martyrium ne Eccleſiam ſcinderes, quam ut ne idolis ſacrificares: immo illud, meo quidem judicio, illuſtrius fuiſſet. Hic enim pro ſua unius anima, illic pro omni Eccleſia Martyrium quis ſuſtinet*; & ex Ennodio, qui dignos aſſerit Martyrii corona occiſos ab aſſeclis Laurentii, quos S. Symmacho legitimo Pontifici adhærentes inveniebant; necnon etiam ex Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ judicio, quæ tanquam Martyres venerata eſt Clericos a Schiſmaticis necatos tempore S. Joannis Chryſoſtomi, ſicuti fuſe habetur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 502. *num.* 13. unuſquiſque facili negotio colligere poterit, extra unitatem Eccleſiæ, & in ſchiſmate Martyrium eſſe non poſſe, etſi Schiſmatici adhuc hæretici facti non fuerint.

3. Verum, ut clarius materia hæc explicetur, operæ pretium eſt caſum a caſu ſecernere: vel enim Hæreticus moritur, ut ſuam hæreſim tueatur; vel moritur pro vero articulo Fidei Catholicæ, puta, ſi Calviniſta moriatur pro Divini Filii *conſubſtantialitate*, in qua ipſe a Catholicis non diſcordat. Si loquimur de Hæretico moriente pro ſuæ hæreſis defenſione, clarum eſt, eum in terrimo peccato mori, ejuſque mortem infeliciorem eſſe morte homicidæ, & rei læſæ majeſtatis; cum hic ut plurimum moriatur improbitatem ſuam deteſtans, & excuſationem petens ab errore, ſtultitia, cæcitate, humana prolapſione, injuria accepta, ebrietate, & ſimilibus; ille autem graviſſimum ſcelus moriendo inſolenter defendat, & maximum diabolicæ pertinaciæ ſpecimen præ ſe ferat, quemadmodum bene proſequitur Alanus Copus *dialog. 6. cap.* 5. Addendum, quod Hæreticus moriens vel moritur recognoſcendo ſuum errorem, & confitendo delictum; & tunc potius præbet teſtimonium veritati, quam errori; non tamen per Martyrium, ſed per piam & juſtam confeſſionem, ac pœnitentiam: vel moritur negando delictum, & ore tantum Fidem confitendo; tuncque Martyr non eſt veræ Fidei, quam non credit, nec eſt teſtis ſui erroris, quem ore non confitetur: vel denique moritur propter pertinaciam in ſuo errore, eligens potius mori, quam illum retractare; & talis mors Martyrium eſſe non poteſt, cum ſanguis non effundatur pro Chriſto, nec mortis acceptio a pia & recta voluntate proveniat, quam verum Martyrium expoſcit. Legi poteſt Suarez *in defenſ. Fidei Catholicæ lib. 1. cap.* 20. Præterquamquod inutile videri poteſt, alia ad rem, de qua nunc agimus, afferre, cum ipſimet Hæretici, & ſignanter Auctor hiſtoriæ Calviniſmi, ſive apologiæ Reformatorum *Roterodami editæ an.* 1683. *part. 1. cap.* 11. conceptis verbis fateatur, Hæreticum propter hæreſim morientem, in crimine mori, & tantum probare conetur, Calviniſtas mortem ſubeuntes, ne Calvini dogmata deſerant, non mori propter hæreſim. Si vero ſermo tranferatur ad Hæreticum morientem pro veræ Fidei Catholicæ articulo, idem judicium de eo ferendum eſt, ac de Hæretico pro ſua hæreſi moriente, eum videlicet pro Martyre haberi non poſſe: licet enim pro veritate occumbat, non occumbit tamen pro veritate ſibi per Fidem propoſita, cum Fide careat. Patrum teſtimonia collecta legi poſſunt apud Pamelium *ad epiſt. 52. S. Cypriani num.* 30. & apud Theophilum Raynaudum *in tract. de Martyrio per peſtem part. 2. cap.* 4. & huc quoque reſpiciunt verba Patrum in ſuperioribus relata, qui Martyrium negant Hæreticorum, *etiamſi propter nomen* fuerint occiſi. Mori quippe *propter nomen* idem eſt, ac mori pro vero Fidei articulo: meritoque idcirco ſubdit Alanus *cit. dialog. 6. cap.* 7. æqualem profectò utriuſque morientis eſſe damnationem, etſi mitius in Inferis torquendus, qui pro vero articulo moritur, quam qui pro hæreſi occumbit: *Æqualem eſſe utriſque damnationem, jam antea ex Cypriano, & Auguſtino docui, hoc eſt utroſque a regno & facie Dei prorſus ad pœnam æternam excludi. Non negarim tamen, forte non æqualem eſſe utriſque pœnæ cumulum, quæ ſingulis pro delicti ratione intenditur, aut remittitur; ut mors ab Hæretico ſuſcepta non tollat, ſed æternas tamen pœnas allevet & mitiget, damnationemque ipſam tolerabiliorem faciat, quam ſi Chriſtum negaret, aut pro hæreſi pertinaciter ultimo ſupplicio afficeretur.* Docuit quidem Durandus *in 3. ſent. diſt. 23. quæſt. 9. n.* 8. Hæreticum negantem unicum articulum Fidei retinere habitum Fidei ſupra naturam, ſaltem informem: verum id communiter rejicitur a ceteris Theologis, duce D. Thoma 2. 2. *quæſt. 5. art.* 3. ubi propoſitæ quæſtioni, *Utrum, qui diſcredit unum articulum Fidei, poſſit habere Fidem informem de aliis articulis*, reſpondet: *Quod in Hæretico diſcredente unum articulum Fidei, non manet Fides neque formata, neque informis .... Formale autem objectum Fidei eſt Veritas prima, ſecundum quod manifeſtatur in Scripturis ſacris, & doctrina Eccleſiæ, quæ procedit ex Veritate prima. Unde, quicumque non inhæret, ſicut infallibili & Divinæ regulæ, doctrinæ Eccleſiæ, quæ procedit ex Veritate prima in Scripturis ſacris manifeſtata, ille non habet habitum Fidei, ſed ea, quæ ſunt Fidei, alio modo tenet, quam per Fidem &c. Manifeſtum eſt autem, quod ille, qui inhæret doctrinæ Eccleſiæ, tamquam infallibili regulæ, omnibus aſſentit, quæ Eccleſia docet. Alioquin, ſi de his, quæ Eccleſia docet, quæ vult, tenet, & quæ non vult, non tenet, non jam inhæret Eccleſiæ doctrinæ, ſicut infallibili regulæ, ſed propriæ voluntati &c. Unde manifeſtum eſt, quod talis Hæreticus circa unum articulum Fidem non habet de aliis articulis, ſed opinionem quamdam ſecundum propriam voluntatem.* Ex qua porro D. Thomæ doctrina Theologi communi etiam calculo docent, Hæreticum pro vero articulo Fidei morientem, utpote Fide & informi, & formata carentem, Martyrem eſſe non poſſe; Suarez *in cit. oper. de defenſ. Fidei Cathol. lib. 1. cap. 20. num.* 5. Vaſquez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. qu. 68. art. 3. diſput. 154. cap. 6.* Alanus Copus *cit. dialog. 6. cap. 7.* Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem par. 2. c. 4. n.* 3. Maurus *Theol. t. 3. l. 11. qu. 96. n. 2.* Cardinalis Capiſucchius *in controv. de Martyrio §. 20. v. Eadem ratio eſt*, Cardinalis Gottus *Theol. tom. 13. qu. 2. dub. 3. §. 2. v. Nec etiam erit Martyr*, & fuſe Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. tit. 1. qu.* 27. Sola autem, quæ inter eos ſupereſt diſputatio, in eo reſidet, an invincibiliter Hæreticus, ſi pro vero Fidei articulo moriatur, ſit vere Martyr: cui quidem reſponderi conſuevit, eum Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ſed non coram Eccleſia. Afferunt nempe, Martyrem eſſe poſſe coram Deo, ex illo Joannis 15. *v.* 22. *Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatum non haberent:* dummodo tamen Hæreticus ille moriens pro vero articulo ſit habitualiter (ut ajunt) diſpoſitus ad omnia credenda, quæ ſibi proponerentur a legitimo proponente. Martyrem deinde dicunt non eſſe futurum coram Eccleſia, cum Eccleſia non judicet de internis, ſed de externis ac ſenſibilibus, ipſaque ab hæreſi externa conjecturam inferat & præſumptionem hæreſis internæ; quemadmodum late docent Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. part. 2. tom. 2. diſput. 20. art. 10. n. 167. & ſeqq.* & Verricellus *de Apoſtol. Miſſion. cit. tit. 1. quæſt.* 28. Nec enim urgent Sanctorum exempla, quos Eccleſia colit tanquam Martyres, utpote pro Fide mortuos, licet aliquid docuerint Fidei Catholicæ adverſum, de quibus late Baillet *in præfat. ad vitas SS. §.* 89. Ut enim ipſe *in notis num.* 31. bene animadvertit, id intelligendum eſt de Sanctis, qui ante Eccleſiæ definitionem aliquid docuerunt, quod poſt eorum mortem ab Eccleſia tanquam hæreticum & erroneum damnatum eſt; inter quos eminet S. Cyprianus, de quo alibi locuti ſumus, ut etiam recte adnotavit Eſtius *in 3. lib. ſent. diſt. 23. §. 13. Diligenter in primis diſtinguendum eſt inter eos, qui, retenta generali promptitudine credendi quidquid Eccleſia Catholica credit, per ignorantiam tamen in quibuſdam Fidei dogmatibus errant, propterea quod nondum ſatis declaratum iis ſit, ita Eccleſiam credere, & eos, qui, poſt manifeſtatam ſufficienter Eccleſiæ doctrinam, adhuc ab ea, vel contrarium aſſerendo, vel certe dubitando, diſſentire eligunt, quod Hæreticorum eſt proprium. Nam de illis prioribus facilis eſt reſponſio, eos veræ Fidei communionem cum reliquis Catholicis habere in ea*

in ea parte doctrinæ Catholicæ, de qua, quod verum est, tenent &c. de quorum numero fuit Cyprianus. Ab his, inquam, exemplis nihil inferri potest adversus ea, quæ hactenus dicta sunt, quippe quæ sibi locum vindicant quoad eos, qui *formaliter* Hæretici sunt, cum pro vero Fidei articulo mortem subeunt.

4. Hæreticorum mos est sua *Pseudomartyrologia* replere etiam nominibus illorum, qui sectæ ipsis contrariæ adhæserunt. Molanus id refert *in præfat. ad Martyrologium Usuardi cap.* 10. *Audio enim, in eis recenseri non unius tantum hæreticæ sectæ Pseudomartyres, sed ad unam usque omnium, quæ hoc tempore Romanam Ecclesiam obscurare conantur.* De Foxi mendaci Martyrologio sic loquitur Alanus Copus *in cit. dialog. 6. cap. 16. pag.* 820. *Hic promiscue video, non solum Zuinglianos, Lutheranos, Anabaptistas, aliosque Hæreticos, sed & in quos propter furtum, atque sacrilegium, propter magiam, & damnatas artes, propter læsam denique majestatem capitali pœna animadversum est, sanctissimorum Christi Martyrum locum occupare.* Et *pag.* 822. *Sed quis unquam crederet, Joanni Weseliano, qui negavit, Spiritum Sanctum a Patre, Filioque procedere, quod nec Foxus diffiteri poterit, locum in hoc catalogo datum iri? Quid, quod non solum Petrus, homo Germanus (quem Foxus ipse non negat, Christum nihil carnis ex Maria matre sumpsisse, solitum asserere), sed & Coubrigius, qui ne Christi quidem nomen ferre poterat, hic quasi in honorata quadam Martyrum sede, explosis Sanctis, & veris Dei Martyribus, Tharaco, Probo, & Andronico, collocantur?* Maimbourg. *in historia Calvinismi lib. 1. ad ann.* 1535. *pag.* 33. id ipsum adnotavit, a Calvinistis videlicet inter Martyres recenseri etiam eos qui sunt alterius sectæ, quam ipsi damnant; certum quippe est, Martyrum catalogo ab eis adscribi Joannem Hus, qui in sacramento Eucharistiæ *transubstantiationem* confessus est, quam ipsi negant. Quamvis enim Auctor supra citatæ apologiæ Reformatorum *part. 1. cap.* 12. impudenter respondeat, sibi, & suis satis esse, Joannem Hus adversus Romanam Ecclesiam fuisse debacchatum, ut inter Martyres recenseri possit; nemo tamen est qui non videat impudentem hominis stultitiam, qui tali furore abreptus est, ut Joannem putet a se, & suis in gravissimo articulo dissidentem ex hoc solo Martyrem esse, quod cum ipso, & suis concordat in odio irrationabili & impio adversus Romanam Ecclesiam, Romanumque Pontificem. Jacobus Apostolus inquit *cap. 3. v. 10. & seq. Quicumque autem totam Legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor Legis.* Ideoque, quemadmodum quicumque ex Charitate totam Legem servavit, si postea offendat in uno, Charitatem amittit, & consequenter alia, quæ servat, non servat ex habitu Charitatis, cum Charitas consistat in dilectione Dei ex toto corde, atque in obedientia perfecta erga illum; sic qui omnia alia credit, sed unum aliquid non credit a Fide præscriptum, habitum Fidei supra naturam amittit, atque adeo quæ credit, non credit ex Fide infusa & supra naturam, cum Fides in uno consistat, scilicet in credendo omnia a Deo revelata in Scripturis secundum Ecclesiæ interpretationem.

5. Hactenus de Hæreticis: nunc de Schismaticis. Schisma itaque, quatenus ab Hæresi disjunctum sit, quod raro contingit, nihil aliud est, quam separatio ab unitate Ecclesiæ, juxta doctrina Div. Thomæ 2. 2. *quæst. 39. art. 1. Proprie Schismatici dicuntur, qui propria sponte & intentione se ab unitate Ecclesiæ separant, quæ est unitas principalis; nam unitas particularis aliquorum ad invicem ordinatur ad unitatem Ecclesiæ, sicut compositio singulorum membrorum in corpore naturali ordinatur ad totius corporis unitatem. Ecclesiæ autem unitas in duobus attenditur, scilicet in connexione membrorum Ecclesiæ ad invicem, seu communione, & iterum in ordine omnium membrorum Ecclesiæ ad unum caput &c. Hoc autem caput est ipse Christus, cujus vicem in Ecclesia gerit summus Pontifex. Et ideo Schismatici dicuntur qui subesse renuunt summo Pontifici, & qui membris Ecclesiæ ei subjectis communicare recusant.*

6. In hujusce generis Schismaticis proceduut ea, quæ in superioribus dicta sunt, morientem videlicet in schismate Martyrem esse non posse, etiamsi moriatur pro Fide: moritur quippe extra unitatem Ecclesiæ, ideoque æternam salutem habere non potest. Quia vero aliquando contingit, ut, duobus ad summum Pontificatum electis, scissaque in duas factiones universa Ecclesia, ignoretur, uter ex eis legitime electus sit; utque in hoc rerum eventu aliquis adhæreat ei, quem putat legitimum Pontificem, sed cujus postmodum electio minime legitima & canonica judicata est; qui sic agit, revera Schismaticus non est. Schismaticus esset in eo solum casu, in quo, postquam ab habente jurisdictionem statutum est, minime legitimam fuisse electionem ejus, cui adhærebat, ipse nihilominus in ejusdem obedientia persisteret, & alteri jam declarato legitimo Pontifici parere recusaret. Doctrina hæc est Antonii de Butrio *in tract. de schismate*, & Petri de Ancarano in nonnullis *allegationibus juris* ab eo factis pro Concilio Pisano, concordatque Silvester *part. 2. in Summa in verb. Schismaticus num. 7.* ubi sic ait: *Si vero constat, unum canonice electum, alium vero non, qui non est canonice electus, cum sequentibus scienter est excommunicatus: si vero dubitatur, qui sit canonice electus, ignorantia facti excusat; ignorantia vero juris Civilis, aut Canonici, ad quod scilicet spectat hujus materiæ discussio, etsi non excusat, cum est tale jus, quod quis de facili scire potest per se, vel per alium, dum tamen habeat copiam peritorum, excusat tamen, si est tale, quod quis nec per se, nec per alios scire potest, cum peritissimos fallat, & diversi contraria sentiant.* Et late prosequuntur Sanchez *lib. 2. in Decalogum cap. 36. num. 3. &* 4. Cardinalis De Lugo *de Fide disput. 25. sect. 3. num. 39.* Castropalao *tom. 1. de Charitate tract. 6. disput. 4. punct. 5. num. 9.* Idcirco fit, ut si hic pro Fide Christi moriatur, debeat inter Martyres recenseri; se enim habet instar ejus, qui mortem pro Christo recepit, dum aliquod dogma crederet, aut doceret, de quo tunc impune disputabatur, sed post ejus obitum Ecclesia declaravit esse a Fide alienum. Uno verbo, sicut materialis Hæreticus Martyr esse potest, ita & materialis Schismaticus.

7. Tria potissimum exempla huic assertioni suffragari posse videntur. Inter Beatos a Clemente VII. legitimo Pontifice adscripti fuerunt Petrus de Luxemburgo, & Ludovicus Alamandus, juxta ea, quæ a Nobis dicta sunt *lib. 1. cap. 39. n. 4.* De Petri scilicet virtutibus plura legi possunt apud Spondanum *in continuat. annal. Baronii ad an.* 1387. *num.* 11. De miraculis vero ejus intercessione a Deo patratis plura habentur apud Baluzium *in notis ad vitas Paparum Avenionen. tom. 1. pag.* 1320. etsi ipse Petrus in Cardinalium cœtum fuerit cooptatus a Roberto Genevensi Antipapa, qui sibi Clementis VII. nomen assumpserat. Mortuus est autem cum annos vixisset duodeviginti; & ex fama quidem ipsius virtutum, ac miraculorum, Clementis Antipapæ, qui eum creaverat Cardinalem, existimatio non modicum recepit augmentum, teste Roberto Gervasio Episcopo Senecensi *in tract. de schismate fol.* 52. *Sed Divina providentia approbat, & confirmat adhærentes, & obedientes Domino Clementi VII. per miraculorum coruscationem, prout patet de Domino Petro de Lucemborg Cardinali facto per Dominum Clementem VII. cujus meritis & precibus Divina providentia valde multa miracula manifesta operatur his, qui credunt in eum.* Item de Ludovico Alamando, seu Alamanno plura legi possunt apud Ciacconium in ejus vita *tom. 2. pag.* 842. de quo præterea sic ait Æneas Silvius, qui ad Pontificatum evectus Pii II. nomen assumpsit: *In Arelate ad sepulcrum Ludovici Cardinalis Sanctæ Cæciliæ ejus urbis Episcopi, quem Basileæ in confessu Patrum vidimus Præsidentem, magna miraculorum opinio orta est, & invalidorum frequens undique concursus spe sanitatis factus.* Stetit autem Ludovicus in Concilio Basileensi adversus Eugenium legitimum Pontificem, & Felicem Antipapam consecravit, tum facti cum pœnituisset, ad Nicolai V. ipsius Eugenii Successoris obedientiam rediit, & Ecclesiæ unitatem restituit, uti conceptis verbis legitur in Martyrologio Gallicano *16. Calend. Octobris.* Demum in teterrimo schismate inter Petrum de Luna dictum *Benedictum XIII.* & Angelum Corarium nuncupatum *Gregorium XII.* qui in Concilio Pisano, & subinde una cum Joanne XXIII. in Concilio Constantiensi depositi fuerunt, electo in summum Pontificem Martino V. magna pars Hispaniæ Petrum de Luna, seu Benedictum XIII. tanquam verum & legitimum Pontificem colebat, aliquæ vero Italiæ civitates Angelo Corario, seu Gregorio XII. pariter tanquam vero & legitimo Pontifici adhærebant. Sanctus itaque Vincentius Ferrerius Petri de Luna, seu Benedicti XIII. partes secutus, auctor etiam fuit Regibus Aragoniæ, ut eidem adhærerent: quamquam, statim ac ejus obstinationem, & malas artes perspectas habere cœpit, Ferdinando Regi Aragoniæ persuasit, ut ab ejus obedientia se subduceret, edictumque publicaret, quo sibi subditis districte inhiberet, ne illi, tanquam Pontifici quocumque prætextu adhærerent; tantaque fuit S. Vincentii sanctitatis, erudi-

eruditionis, & zeli pro tollendo ſchiſmate fama, ut Patres generalis Concilii Conſtantienſis congregati ad tollendum ſchiſma trium illorum de Pontificatu contendentium miſſis Legatis eum rogaverint, ut ad Concilium veniret, ſi poſſet. Epiſtola ad eum miſſa extat *col.* 658. *tom.* 2. *operum* Joannis Gerſonii Cancellarii Facultatis Pariſienſis, qui eam compoſuerat, & *tom.* 1. *theſauri novi anecdot.* Patris Edmundi Martene *col.* 1749. Porro primum ex allatis exemplis oſtendit, ſanctitati non obſtare, ſi aliquis bona fide procedens adhæſerit Pontifici, quem legitime electum putabat, licet poſt illius obitum hujus electio fuerit damnata. Hujus generis eſt etiam exemplum S. Paſchaſii Diaconi & Confeſſoris, cujus mentio fit in Martyrologio Romano *ad diem* 31. *Maji*. Stetit enim is pro Laurentio contra Symmachum; & cum S. Gregorius *lib.* 4. *dialog. cap.* 40. & 41. (*tom.* 2. *oper.*) referat, eum in ſua ſententia uſque ad diem ſui exitus perſtitiſſe, credendum eſt, eum vertente adhuc de electione Symmachi controverſia, ex hac vita migraſſe; quemadmodum habetur apud Cardinalem Baronium *in not. ad Martyrolog. ad dictum diem*. Secundum ex iiſdem ſupra relatis exemplis patefacit, ſanctitati obſtare, ſi aliquis legitimo Pontifici obedire recuſet, tum eum ante obitum ſancti non pœniteat. Ex tertio tandem exemplo deſumitur, verum Schiſmaticum non eſſe, qui in dubia ſancti quæſtione illi adhæret, quem una cum pleriſque aliis ſimilia ſentientibus legitimum putat Pontificem, a quo tamen recedit, ſtatim ac deprehendit, eum talem non eſſe. Quapropter quemadmodum Schiſmaticus materialis in prædictis circumſtantiis Sanctus eſſe poteſt, ſic etiam Martyr eſſe poterit, ſi pro Chriſto, & ejus Fide moriatur.

8. Pro vindicandis ſuis Pſeudomartyribus Auctor apologiæ ſupra memoratæ ſcribit, veri Martyrii ſigna hæc eſſe; ſi ingens videlicet hominum multitudo pro una eademque re moriatur; ſi heroicæ fortitudinis & conſtantiæ, necnon pietatis indicia in obitu non deſint; ſi demum ex omni ætate & ſexu inveniantur, qui mortem generoſe ſubeant, uti fuſe legi poteſt *ejuſdem cap.* 11. *par.* 1. cumque hæc omnia in ſuis Pſeudomartyribus adfuiſſe contendat, infert, de veritate Martyrii ipſorum non eſſe dubitandum.

9. Verum, ut eo, quo decet, ordine hujus aſſerti vis perpendatur, tria ſunt examinanda; primum eſt, utrum prædictæ qualitates in noſtris adſint Martyribus; ſecundum, an adſint in illis, quos ipſi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus; tertium an eædem ſatis ſint, ut tutum de veritate Martyrii judicium ferri poſſit.

10. Ducto itaque initio ab examine, an prædictæ qualitates in noſtris adſint Martyribus, de hoc ambigendum eſſe non videtur: in Actis ſiquidem ſinceris SS. Alexandri, & Epipodii *apud Ruinart*, ubi mentio fit SS. Martyrum Lugdunenſium, dicitur *num.* 2. *pag.* 63. *Plurimi diſtinctis Paſſionibus, atque nominibus ad ſuccedentium memorias pervenerunt; innumeros vero, qui vel indiſcreta cæde conciſi ſunt, vel vinctli in ergaſtulis defecerunt, inſcriptos cæleſtis vitæ liber tantum continet*. Prudentius item *in hymno de Martyrio S. Hippolyti Presbyteri Romani* ſic cecinit de Martyribus, qui Romæ cæſi ſunt *v.* 1.

Innumeros cineres Sanctorum Romula in Urbe
Vidimus, o Chriſti Valeriane ſacer.

11. Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus *lib.* 8. *hiſt. Eccleſ. cap.* 6. *pag.* 382. ubi deſcribit perſecutionem a Diocletiano, & Maximiano excitatam, ait: *Tunc etiam Antiochus Eccleſiæ Nicomedienſis Epiſcopus ob confeſſionem Chriſti in eadem urbe capite truncatus eſt. Huic adjuncta eſt ingens Martyrum multitudo &c. Alios quoque innumerabiles vinctos, & ſcaphis impoſitos carnifices in profundum maris projecere &c. Vix jam iniri numerus poteſt omnium, qui deinceps in ſingulis provinciis paſſi ſunt Martyrum, ac præſertim eorum, qui per Africam, & Mauritaniam, per Thebaidem, & Ægyptum ſunt interfecti*. Et *cap.* 8. *Illic enim viri prope innumerabiles cum uxoribus, & liberis pro Servatoris noſtri doctrina temporalem hanc vitam aſpernati, varia mortis genera ſuſtinuerunt*. De eadem perſecutione hæc etiam habentur apud Sulpicium Severum *lib.* 2. *ſacræ hiſt. cap.* 32. *num.* 4. *Diocletiano & Maximiano imperantibus, acerbiſſima perſecutio exorta, quæ per decem continuos annos plebem Dei depopulata eſt; qua tempeſtate omnis fere ſacro Martyrum cruore orbis infectus eſt: quippe certatim gloriosa in certamina ruebatur, multoque avidius tum Martyria gloriosis mortibus quærebantur, quam nunc Epiſcopatus prævis ambitionibus appetuntur. Nullis unquam magis bellis mundus exhauſtus eſt, neque majore unquam triumpho vicimus, quam cum decem annorum ſtragibus vinci non potuimus*. Marmor extat, de quo Jacobus Caſtellius *in not. ad Acta S. Reſtitutæ pag.* 96. in quo ſculpta ſunt hæc verba,

quæ profecto multitudinem Chriſtianorum in perſecutione Diocletiani & Maximiani pro Fide Chriſti occiſorum maximopere oſtendunt:

DIOCLETIANVS. IOVIVS. ET
MAXIMIANVS. HERCVLEVS
CAESS. AVGG.
AMPLIFICATO. PER. ORIEN
TEM. ET. OCCIDENTEM
IMP. ROM.
ET
NOMINE. CHRISTIANORUM
DELETO. QVI. REMP. EVER
TEBANT.

Euſebius Pamphili Cæſarienſis Epiſcopus *in lib. de Martyribus Palæſtinæ* poſt enarrata Martyria concludit *cap.* 13. *pag.* 437. *Atque hæc ſunt Martyria, quæ octo annorum ſpatio in Palæſtina perpetrata fuerunt. Hujuſmodi noſtri temporis perſecutio fuit &c. In quibus varia omnis generis certamina eorum, qui pro pietate fortiter pugnaverunt, innumerabiles in ſingulis provinciis Martyres præſtiterunt*. Tum in Menæis Græcorum, tum in Martyrologio Romano, necnon apud Bollandianos *ad diem* 18. *Martii pag.* 617. *tom.* 2. mentio fit decem millium Martyrum, qui Nicomediæ pro Chriſti confeſſione gladio percuſſi ſunt. Martyrium denique S. Simeonis Epiſcopi, & aliorum plurimorum SS. Martyrum in Perſide fuſe narratur a Sozomeno *lib.* 2. *hiſtor. Eccl. cap.* 9. atque *in cap.* 14. *pag.* 63. *tom.* 2. *edit. Valeſ.* adjiciuntur hæc verba: *Verum, ut ſummatim dicam, cunctos ejus temporis Martyres tam viros, quam mulieres, quorum nomina recoluntur, ſedecies mille numero fuiſſe perhibent, reliquæ vero multitudinis ne numerum quidem iniri poſſe*. Huc etiam referri poſſunt, quæ a Nobis dicta ſunt *lib.* 1. *hujus Operis cap.* 4. *num.* 14. adverſus ſomniatam a Dodwello Martyrum paucitatem. Sed de Martyrum invicta fortitudine & patientia ſi quis alia cupit, legere poteſt Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 4. *in apolog. pro Chriſtiana fortitudine lib.* 5. *ſect.* 2. *cap.* 8. *num.* 151. & *ſeqq.* tum etiam Lactantium *lib.* 6. *cap.* 17. ubi inquit: *Spectatæ ſunt ſemper, ſpectanturque adhuc per orbem pœnæ cultorum Dei, in quibus excruciandis nova & inuſitata tormenta excogitata ſunt. Nam de mortis generibus horret animus recordari, cum immanium beſtiarum ultra ipſam mortem carnificina ſævierit. Has tamen execrabiles corporum lacerationes felix, atque invicta patientia ſine ullo gemitu pertulit. Hæc virtus omnibus populis, atque provinciis, & ipſis tortoribus miraculum maximum præbuit, cum Patientia crudelitas vinceretur*. Concurdant teſtimonia eorum qui Chriſtianam Fidem infectati ſunt, de quibus apud Buddæum *in Iſagoge hiſtorico-theologica* Lipſiæ edita anno 1730. *tom.* 2. *pag.* 877. quique videntes eos nedum ad cruciatus graviſſimos, ſed & ad mortem ſubeundam promptos, id ad inſaniam, conſuetudinem, vel obſtinationem impie traducere auſi ſunt. Ceteriſque omiſſis, ſat erit legere *tomum tertium menſis Junii* apud Bollandianos: ibi enim late exponitur mira inter tormenta conſtantia Sanctorum Aurei, & Juſtini, Nicandri, & Marciani, Theoduli, & Tribuni, Quirici, & Julittæ, Leontii, Zoſimi, & Montani, Manuelis, Sabelis, & Iſmaelis; & *tom.* 5. *ejuſdem menſis Junii ad diem* 25. *pag.* 26. & *ſeqq.* ubi agitur de Sancta Febronia; & *tom.* 7. *menſis Julii ad diem* 29. *pag.* 40. ubi agitur de Sancto Calinico Martyre; & in toto demum opere Bollandi, & ejus Continuatorum. Et huc quoque referri poſſunt antiquorum Patrum dicta, Juſtini videlicet *in dialogo cum Tryphone Judæo num.* 110. *pag.* 203. ubi hæc habet: *Sed quanto magis, magiſque talia nobis infliguntur, eo plures alii per nomen Jeſu fideles, & pii fiunt. Quemadmodum vitis, ſi quis partes illas amputet, quæ fructum ferunt, ita proficit, ut alios florentes, & fructiferos palmites rurſus proferat*: Tertulliani *ad finem apologetici pag.* 81. ubi ſic loquitur: *Plures efficimur, quoties metimur a vobis. Semen eſt ſanguis Chriſtianorum*: Auguſtini *de civitate Dei lib.* 22. *cap.* 6. *col.* 661. *tom.* 7. *oper.* ubi ait: *Ligabantur, includebantur, cædebantur, torquebantur, urebantur, laniabantur, trucidabantur, & multiplicabantur*. Hæc enim nedum ſupponunt Martyrum multitudinem,

ſed ulterius oſtendunt, ex Martyrum multitudine nullam in Chriſtianam Fidem præjudicium, ſed ſemper majorem credentium & profitentium copiam derivaſſe.

12. Tranſeuntes ad eos, quos Hæretici *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus, ultro quidem admittimus, nonnullos eorum mortem intrepide ſubiiſſe. Scilicet mors Hieronymi de Praga invicte & impavide tolerata narratur a Poggio Florentino in epiſtola ad Leonardum Aretinum *tom.* 2. *hiſt. Joan. Hus pag.* 533. & eodem modo deſcribitur mors Annæ de Bourg a Thuano *in hiſt. lib.* 23. *n.* 11. *ad annum* 1559. Item de Anabaptiſtis hæc habentur apud S. Bernardum *ſerm.* 66. *in Cantica n.* 13. *col.* 1502. *vol.* 1. *Mirantur aliqui, quod non modo patienter, ſed & læti, ut videbatur, ducerentur ad mortem; ſed qui minus advertunt, quanta ſit poteſtas Diaboli non modo in corpora hominum, ſed etiam in corda, quæ ſemel permiſſus poſſederit. Nonne plus eſt, ſibimet hominem injicere manus, quam id libenter ab alio ſuſtinere? Hoc autem in multis potuiſſe Diabolum, frequenter experti ſumus, qui ſe ipſos aut ſubmerſerunt, aut ſuſpenderunt. Denique Judas ſuſpendit ſe ipſum, Diabolo ſine dubio immittente. Ego tamen majus exiſtimo, magiſque admiror, quod potuit immiſiſſe in cor ejus, ut traderet Dominum, quam ut ſemet ipſum ſuſpenderet.* A Wicleſo demum, & Huſſo prodierunt Adamitæ in Bohemia, qui lætantes ad mortem properarunt; multique alii noſtris fere temporibus ex Heterodoxis ſimilia præſtiterunt, de quibus apud Alanum Copum *dialog.* 5. *ſæpe cit. cap.* 3. Attamen, utcumque hæc ſint, nulla fieri poteſt comparatio inter numerum noſtrorum Martyrum ab initio Eccleſiæ uſque ad hæc noſtra tempora, & numerum eorum, quos Heterodoxi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus; eo vel magis, ſi animadvertatur, numerum Pſeudomartyrum ab eis componi, tum illorum ratione habita, qui pro una ſecta, tum aliorum, qui pro alia ſecta mortui ſunt, licet una ab alia differat, atque adeo una admittat, quod negatur ab alia; quando contra innumerabilis noſtrorum multitudo pro una eademque re, pro iiſdem omnino dogmatibus, pro ipſa inconcuſſa & uniformi traditione ſanguinem fudit. Baillet *in præfat. ad hiſtor. de vitis Sanctorum* §. 88. teſtatur, non multa quidem, at aliqua tamen reperiri exempla nonnullorum Hæreticorum, qui mortem ſubierunt pro ſuorum errorum defenſione; ita ut inter impoſſibilia habendum non ſit, ut aliquis adeo obſtinate ſuæ hæreſi adhæreat, ut etiam pro ea mori velit: addit vero nullam Hæreticorum ſectam reperiri, in qua tot ex omni ſexu & ætate mortui ſint, & mortem conſtanter ſubierint, quot inter Catholicos id præſtiterunt. Quod cum fuerit ab Hæreticis noſtri temporis bene perſpectum, hinc factum eſt, ut audacter aſſerere inceperint, primorum & antiquorum Martyrum innumerabilem numerum, qui ante ſuam, quam jactant, reformationem, pro Chriſto mortui ſunt, non ad nos, ſed ad ipſos pertinere; eo ſcilicet quia mortui non ſunt pro aſſerendis illis dogmatibus, quæ a nobis admittuntur, & ab ipſis rejiciuntur. Sed quam inane id ſit, docte de more oſtenditur a Cardinali Gotto *tom.* 1. *de vera Eccleſia cap.* 3. §. 2. ubi ſcite animadvertit, antiquos Martyres non poſſe ab Hæreticis tanquam ſuos vindicari, niſi probent vel eos mortuos fuiſſe, ne ex. gr. venerationem Imaginum, aut *Purgatorium* admitterent, quod ipſi minime admittunt; vel ſaltem mortuos fuiſſe in ea perſuaſione, ut cultus Imaginibus præſtandus non ſit, aut *Purgatorium* non detur: quæ porro ab ipſis nec hucuſque probata ſunt, neque unquam probabuntur, cum certum ſit, omnia, quæ creduntur a nobis, ab eis credita fuiſſe: abſonum autem eſſet contendere, Martyres illos ad nos non pertinere, eo quia expreſſe mortui non ſunt pro cultu Imaginum, vel *Purgatorio*; tunc enim ea quæſtio a nemine adhuc mota erat, ut idem Cardinalis proſequitur.

13. Pro complemento præſentis capitis nihil aliud ſupereſt, quam ut verba faciamus de tertio, quod erat a Nobis propoſitum, an prædictæ qualitates, multitudinis videlicet morientium, & invictæ mortis, ſatis ſint, ut tutum de veritate Martyrii judicium ferri poſſit. Qua profecto in re dicimus primo, prædictas qualitates ex ſui natura & indole ad veritatem Martyrii non ſufficere; Secundo, eas pro veritate Martyrii noſtris quidem Martyribus multum prodeſſe, ſed nullo pacto proficere illis, quos Heterodoxi *Martyres*, nos *Pſeudomartyres* appellamus. Dictum eſt ergo, prædictas qualitates ex ſui natura & indole non ſufficere ad veritatem Martyrii, cum non deſint latrones, & homicidæ, nec defuerint, qui, licet pro ſuis criminibus damnati, impavide tormenta, & mortem ſuſtinuerunt, & ſuſtinent; cumque ſæpe contingat, nonnullos homines mortem generoſe ſubire pro diverſis doctrinis, quarum alteram falſam eſſe neceſſe eſt, & conſequenter alios pro veritate, alios autem pro errore mori; Suarez *in defenſ. Fidei Cathol. lib.* 1. *cap.* 20. *n.* 3. Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.* 2. *cap.* 4. *num.* 6. & 7. Alanus Copus *in cit. dialog.* 6. *cap.* 1. *per tot.* Fuit id quoque adnotatum a S. Auguſtino *ſerm.* 2. *in Nativitate S. Vincentii* (*col.* 1110. *tom.* 4. *oper.*) ubi ait: *Diabolicus & Seductor Spiritus plerumque implet vel falſaces vates, vel falſos Martyres ſuos, ut tormenta corporis vel ipſi ſibi ingerant, vel ingeſta contemnant.* Facile eſſet exempla cumulare eorum, qui propter ſcelera ſua ad mortem damnati mortem ipſam, atque tormenta invicte ſuſtinuerunt. De *Læna* ſcilicet Athenienſi ſcribit Tertullianus *ad Martyres cap.* 4. *pag.* 192. *Ceſſit carnifici meretrix Athenienſis, quæ conſcia conjurationis, cum propterea torqueretur a Tyranno, & non prodidit conjuratos, & noviſſime linguam ſuam comeſtam in faciem Tyranni exſpuit, uti nihil agere ſe ſcirent tormenta, etſi ultra perſeverarent.* Antiqua autem a recentioribus excipiuntur. Hieronymus enim Olgiatus, ſive ut aliis placet, Oleatus, Civis Mediolanenſis, unus ex eis, qui Galeatium Sforziam Mediolanenſium Ducem interfecerunt, captus, & in cuſtodia detentus, itemque miſere diſcruciatus, ut cædis ſocios proderet, commendans immo facinus ſociorum, nullum pœniteotiæ, nullumque formidinis ſignum edidit; tum ductus ad locum horrendi ſupplicii impavide ſe geſſit, uti narrat Fulgoſus *lib.* 3. *dict. & fact. memorab. cap.* 3. *Nudus igitur in diſco protenſus, cruribus, brachiiſque ad diſci pedes deligatis, cum eos, qui aſtabant, præparatæ mortis ſpecies atque horror averteret, ipſe ſpecioſis verbis, atque intrepida voce peractum facinus extollens, nequaquam ſe, quod tunc inſtabat, ſævum mortis genus curare, oſtendit. A ſummo igitur humero uſque ad medium pectus lanii falce diviſus, nec verbis, nec voce mutata, vitam ſimul cum Catholica ad Deum oratione finivit.* Hiſtoriam pariter ſuppreſſionis Ordinis Equitum Templariorum a ſummo Pontifice Clemente V. in Concilio Viennenſi, & mortem Magno Magiſtro, & pleriſque Equitibus ob magna ab eis patrata ſcelera inflictam fuſe refert Natalis Alexander *in hiſt. Eccleſiaſt. ſæc.* XIII. & XIV. *diſſert.* 10. *quæſt.* 2. *art.* 1. *num.* 18. ubi hæc habentur: *Magni Magiſtri, & aliorum* (Templariorum) *in perferendo ignis ſupplicio conſtantia, ſeu pertinacia, eos inſontes fuiſſe, non probat. Extant enim & vetera, & recentia exempla hæreticorum, & ſacinoroſorum hominum, qui mortem intrepidi aſpexerunt; nec minor aliquando viſa eſt externa ſpecie fortitudo in Martyribus Diaboli, quam in Martyribus Chriſti, ut Circumcellionum, Priſcilliani, Joannis Hus, & Hieronymi Pragenſis, aliorumque exempla notiſſima teſtantur.*

14. Hucuſque adducta plane oſtendunt, prædictas qualitates ex ſui natura & indole non ſufficere ad aſtruendam veritatem Martyrii: eæ porro noſtris Martyribus favent, ſed Pſeudomartyribus Hæreticorum non item. Non eas quippe ſolas, uti faciunt Hæretici, ſed eas una cum aliis rebus, & ſignanter cum cauſa Martyrii ponderamus. Communis enimvero eſſe poteſt & noſtris, & illis tormentorum invicta tolerantia; at, quia (uti ſupra dictum eſt) Martyrem non facit pœna, ſed cauſa, mors, & invicta inter tormenta conſtantia noſtris quidem prdoeſt ad verum Martyrium, non autem alienis, quemadmodum ex S. Joanne Chryſoſtomo, & aliis animadverſum eſt. Multitudo etiam invicte morientium teſſera eſt veræ Eccleſiæ, ſi cauſa apta ad moriendum non deſit; quemadmodum ex S. Athanaſio, aliiſque Eccleſiæ Patribus probat Theophilus Raynaudus *cit. cap.* 4. *n.* 9. Inter Acta ſincera & ſelecta Martyrum collecta a Ruinart Paſſio invenitur SS. Montani, Lucii, & aliorum Martyrum Africanorum, quæ contigit ſæculo Eccleſiæ tertio, ubi de S. Montano hæc habentur *num.* 14. *pag.* 204. *Hæreticorum quoque ſuperbiam & improbam contumaciam retundebat, conteſtans eos, ut vel de copia Martyrum intelligerent Eccleſiæ veritatem, ad quam redire debeant.* Pluribuſque hoc idem argumentum proſequitur Cardinalis Gottus *cit. tom.* 1. *de vera Eccleſia cap.* 3. §. 1. ubi Jacobum Piceninum ſtrenue redarguit aſſerentem, multitudinem Martyrum veræ Eccleſiæ ſignum non eſſe, cum continuum non ſit: quandoquidem, uti bene reſpondet Eminentiſſimus Auctor, neceſſe non eſt, continuam eſſe multitudinem Martyrum, ut ea ſit veræ Eccleſiæ ſignum; ſufficit, eam non defuiſſe, nec deeſſe, cum Tyranni veram Fidem perſequuntur; idque eo magis cum juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 1.

art. 1. *ad tertium*, Fideles utique debeant omni tempore esse prompti ad mortem subeundam pro Fide Catholica, sed eam actu subire non teneantur, nisi cum urget casus Fidei ejusdem confitendæ. Examen autem causæ Heterodoxi effugere cupiunt, ut ex allegato Auctore apologiæ fuse desumitur: vellent enim, totum de veritate Martyrii judicium externis prædictis conjecturis & præsumptionibus inniti, tum adjiciunt, de causa controversiam non esse movendam, cum controversia ista non ita facile definiri possit, & interim deesse non debeant argumenta, quibus veri Martyres a falsis discernantur. Ita nempe sentiendo, negari non potest, ipsos proposito suo recte inservire: ita autem sentiunt, quia bene noverunt, se causa cecidisse, si non in solam Passionem, sed etiam in hujus causam pro veritate Martyrii inquirendum sit; illud quoque sciunt, non modo errores suos esse ab Ecclesia damnatos, sed etiam separationem ab unitate Ecclesiæ a suis Auctoribus factam fuisse, & se obstinate in exsecrabili contumacia persistere; sciuntque præterea, suis Pseudomartyribus obstare S. Augustinum *epist.* 185. *ad Bonifacium Comitem*, ubi sic loquitur (*num.* 8. *col.* 646. *tom.* 2. *oper.*): *Isti insaniunt, qui dividunt membra Christi, & exsufflant Sacramenta Christi, & de persecutione gloriantur; quia prohibentur ista facere legibus Imperatorum, quas constituerunt pro unitate Christi, & jactant fallaciter innocentiam suam, &, quam non possunt a Domino accipere, ab hominibus quærunt Martyrum gloriam.* Sed & S. Cyprianus obstat *in lib. de unitate Ecclesiæ col.* 401. *Esse Martyr non potest, qui in Ecclesia non est: ad regnum pervenire non poterit, qui eam, quæ regnatura est, derelinquit.* Addendum, Martyrium esse actum fortitudinis ab hac virtute elicitum, & a Charitate imperatum, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 124. *art.* 2. quam communiter Theologi sequuntur. Itaque, quomodo vera a falsa fortitudine discerni poterit, nisi causa examinetur, propter quam quis constanter se morti offert, cum & ipsi Philosophi docuerint, fortitudinem ab iracundia, seu furore profectam esse longe dissimilem veræ fortitudini; quod vera fortitudo inclinet ad perferenda mala, & aggredienda terribilia honestatis gratia, fortitudo autem ab iracundia, aut furore proveniens perferat mala, & aggrediatur terribilia vindictæ cupiditate, vel propter amorem, aut odium, nulla habita honesti ratione? Quod si signa aliqua externa veri Martyrii requirantur, ea profecto non desunt; miracula videlicet, quæ juxta fusc probata in primo hujus Operis libro ab Ecclesia in causis Martyrum requiruntur. S. Augustinus in ultimo libro de civitate Dei Christianam Fidem ex iis miraculis astruit, quæ ab illam professis, & confessis Martyribus ubique terrarum facta commemorat. Inquit enim (*cap.* 9. *col.* 673. *tom.* 7. *oper.*): *Pro ista Fide mortui sunt, qui hæc a Domino impetrare possunt, propter cujus nomen occisi sunt. Pro hac Fide præcessit eorum mira patientia, ut in his miraculis tanta ista potentia sequeretur.* Subscribit S. Hilarius *lib.* 11. *de Trinitate n.* 3. *col.* 1084. nimirum, Fidem Christianam approbari ex miraculis, & præsertim Dæmonum expulsione ad Martyrum sepulcra: *Non enim* (ait) *negari jam Christus, quin Christus sit, potest, neque mundo ignorabilis effici. Hunc Prophetiæ volumina consignant; hunc temporum quotidie proficiens plenitudo testatur, hunc Apostolorum, & Martyrum per virtutum operationes loquuntur sepulcra; hunc potestas nominis sui probat; hunc immundi spiritus confitentur; hunc punitorum Dæmonum resonant mugitus.* Aliaque plura Patrum testimonia collecta videri possunt apud Petavium *lib.* 14. *de Incarnatione cap.* 13. (*oper. tom.* 5.) Hæc porro sunt externa Martyrii indicia, quibus nostra Martyria illustrantur, sed quæ in Pseudomartyribus Hæreticorum prorsus deficiunt. Quare bene ait Cardinalis Baronius *cap.* 10. *præfat. ad Martyrol. Rom. Exhibeantur ab illis* (hoc est ab Hæreticis) *illa Divina miracula, quæ olim a Sanctis Martyribus, Gentilibus non credentibus, detestantibus, ac persequentibus, ut crederent, benedicerent, atque adorarent, sunt exhibita. Si tantopere conamini, ut vobis assentiamur, vel unum saltem ex tanta Pseudomartyrum turba Divinum miraculum editum demonstrate. Sed quid? Numquid colligere poterunt ex spinis uvas, aut de tribulis ficus? Certe ex sententia Domini, Non potest arbor mala bonos fructus facere.*

15. Libri quinque S. Irenæi Episcopi Lugdunensis & Martyris mendis expurgati, & aucti novis fragmentis Græcis, editi sunt Parisiis an. 1710. Renatus Massuet Monachus Benedictinus e Congregatione S. Mauri eos observationibus ac notis illustravit. Aliæ quoque virorum eruditorum accesserunt adnotationes. Pro re, de qua nunc agitur, legi potest adnotatio *ad librum* 4. *cap.* 64. *pag.* 176. ubi congesta undique eruditione ostenditur, Martyrium Dei donum esse, quod extra unitatem & charitatem Ecclesiæ nemini conceditur; adeoque Hæreticos pro Martyribus prædicatos, Martyres non esse, cum extra Ecclesiam & unitatem, etiamsi invicte tormenta patiantur, occumbant; & momentum non in pœna, sed in causa esse constituendum, quemadmodum ipsi Lutherani tandem agnoverunt, quorum verba eo in loco referuntur. Robertus Personius Sacerdos Anglus, Fidei Catholicæ egregius defensor, tempore persecutionis Reginæ Elisabethæ tractatum Anglico sermone conscripsit *de tribus Angliæ conversionibus a paganismo ad religionem Christianam*. Prædictum tractatum Sacerdos Morellus ex Anglico in Italicum sermonem transtulit, typisque Romanis edidit an. 1740. Mentio fit *in ejus par.* 1. *cap.* 12. nonnullorum Anglorum, quos Foxius inter suos Martyres refert, quem Foxium ipse *vulpem* appellat tum propter versutiam, tum quia in idiomate Anglicano *Fox* idem sonat ac *vulpes*. Opportunum Nobis esse videtur in hunc locum inferre quæ de dictis Pseudomartyribus a Personio teste contemporali narrantur, ut eo magis confirmetur quod a Nobis dictum est, quæstionem non ad mortem, sed ad causam mortis esse referendam: ex quo facile dignosci poterit, nostros inter veros Martyres esse recensendos; secus autem Hæreticos, etiamsi omnes mortem & tormenta invicte & pari modo sustinuissent: *Giovanna Lasforda fanciulla maritata (come il Volpe la chiama) che prese avversione al Sacrifizio della Messa all' età di* 11. *anni (per buone ragioni, potete immaginarvi, in quella tenera età) siccome ancora Agnesa Potena, e Giovanna Tronfilda, moglie la prima d' un facitor di birra, e la seconda d' un calzolajo d' Isvico, risolverono di andare ad ardere nelle fiamme per una visione che disse loro d' avere avuta un certo Ministro, detto Samuele, carcerato con esse: e un' altra donna, chiamata Rosa Notingamia, abbracciò per la stessa ragione il detto Ministro, e baciollo in mezzo alla strada, allorchè andava ad esser bruciato. In simile maniera Andrea Evito lavoratore in Londra, all' età di* 19. *anni risolvè di morire con Gio. Friteo carcerato nella torre, per quelle opinioni, per le quali il detto Friteo vorrebbe morire, sebben non sapeva quali si fossero. Parimente Guglielmo Untero lavorante in Londra, all' età di* 19. *anni fuggì via dal suo Maestro, e avendo trovato una Bibbia Inglese nella Cappella di Bornovudo, cominciò a leggerla, e subito diventò Protestante in diverse opinioni, per le quali ei fu contento d' esser bruciato. Di Ralingo Vaito, povero pescatore nella Vallia, racconta il Volpe, che avendo egli udito potersi avere dalla Sacra Scrittura una nuova dottrina, e dispiacendogli grandemente di non saperla leggere, mandò a scuola un suo piccol figliuolo; dal quale dopo ch' ebbe imparato a leggerla a sufficienza, ei l' ascoltava con grande attenzione; e in breve tempo profittò in essa di tal maniera, che il pescatore cominciò a farsi predicatore; onde lasciata la sua occupazione, andò quà e là per la Vallia col suo figlio appresso, portando la Bibbia, sulla quale egli predicava in ogni città e in ogni ostieria, procurando in tal modo di pervertire quei che non eran più saggi di lui; nè potè mai esser distolto da quella sua volontaria follia, finchè il Vescovo di Cardiffa lo fece pigliare, e metter prigione; e poi fu costretto a farlo bruciare, perchè stava ostinato nelle sue capricciose opinioni, che erano tali, che appena convenivano con qualunque altra setta. E finalmente Lorenzo Sandero, famoso Martire dei Protestanti, segnato a color rosso nel loro calendario, il quale essendo Prete ammogliato, e vedendo il suo piccol bastardo, portatogli in carcere dalla donna, da cui egli l' aveva avuto, si sentì muover sì teneramente verso di lui, che disse agli astanti con gran veemenza di spirito: Qual persona della mia vocazione non vorrebbe morire, per render legittimo questo bambino, e provare, che sua madre non è meretrice? E di questi esempj io potrei citarne moltissimi nella storia del Volpe, per mostrare, che sorti motivi hanno avuto i suoi Martiri di farsi bruciare; o piuttosto con che poca ragione, anzi senza veruna, ma per mera superbia, ostinazione, e pazzia, si sono gettati in braccio alla morte, non altrimenti che i Massiliani, i Montanisti, i Circuncellioni, e Martiriani famosissimi Eretici.*

CA-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT VIGESIMUMPRIMUM.

De Virtute heroica.

1. EGIMUS hucusque de causis Martyrum: nunc opus est agere de causis Confessorum tum Pontificum, tum non Pontificum, itemque Virginum, & non Virginum, & Viduarum, in quibus omnibus de virtutibus quæstio instituitur, & in quibus dubium de virtutibus æquivalet dubio de Martyrio, & causa Martyrii in causis Martyrum. Glossatores juris Canonici docent, in Beatificando, & Canonizando multiplicem vitæ excellentiam requiri. Ita scribunt *in cap. Audivimus*, Joannes Andreas *num.* 4. Ancaran. *num.* 5. Zabarella *pariter num.* 5. Fagnan. *num.* 3. *de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*. Ponderant iidem Textum *in can. Miramur, dist.* 61. in quo ita legitur: *Cui pro laboribus multis, pro moribus castis, pro actibus strenuis celsioris loci præmium deberetur*; verba quoque alterius Textus *in can. Quatuor*, 12. *quæst.* 2. ubi dicitur: *Oportet etiam præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri*; quemadmodum late prosequuntur Glossa *in cap. unic. in verb. Sedis Apostolicæ, de Relig. & venerat. Sanctorum, in sexto*, Ostiensis *in Summa lib.* 3. *eodem titulo num.* 3. Gofred. *in Summa pariter eodem titulo num.* 2. S. Antoninus *in Summa Theol.* 3. *par. tit.* 12. *cap.* 8. §. 1. Cassaneus *in catalogo gloriæ mundi par.* 3. *consid.* 49. *vers. Et hæc bonitas*, Mascard. *de probat. concl.* 262. *num.* 4. *vers. pariter Et hæc bonitas*. Theologi docent, virtutes esse in Beatificando, & Canonizando necessarias, sed in gradu heroico; Scaech. *de not. & sign. sanctit. sect.* 2. *cap.* 4. *in principio*, Lezana *consult.* 1. *n.* 54. Castellin. *de certitud. glor. Sanctor. in append. ad cap.* 4. ubi: *Non omnes justos esse ab Ecclesia canonizandos, sed illos, qui heroicis virtutibus effulsere*: quod ipsum habetur in relatione facta in Consistorio secreto coram san. mem. Gregorio XV. a Francisco Maria Episcopo Portuensi S. R. E. Cardinali a Monte anno 1622. super vita, sanctitate, Actis Canonizationis, & miraculis tunc Beatæ, nunc Sanctæ Teresiæ. *Verum, quia Canonizatio, de qua agitur, virtutem postulat gradus heroici, & præexcellentis, hunc attigisse non leviter virtutes Teresiæ, quæ mox dicam, probabunt.* Id ipsum ante dictum fuerat a Rotæ Auditoribus in relatione ejusdem causæ *tit. de sanctitate vitæ B. Teresiæ in specie*: *Et quamvis quilibet justus totam illam gratiæ, virtutum, & donorum connexionem a Deo recipiat, non tamen quilibet justus ad eum pertingit gradum, quem ad Canonizationem Ecclesia requirit, sed qui multis progressibus excellenter heroicarum virtutum exercitio justus evasit. Itaque ad hunc effectum virtutes heroicæ in Canonizandis requiruntur*. Et quamvis non uno, eodemque verborum tenore Theologi, & juris Canonici Interpretes loquantur, unus nihilominus, idemque est sensus tum Theologorum, tum Juristarum in re, de qua nunc agitur, uti bene explicat Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 13. *n.* 9. Sed, cum aptiora sint verba Theologorum, Apostolica Sedes in examine causarum Servorum Dei illis utitur in discussione causarum Beatificationis, & Canonizationis: juxta quippe ea, quæ alibi dicta sunt, Dubium, quod disputandum proponitur, conceptum est his verbis: *An constet de virtutibus Theologalibus, Fide, Spe, & Charitate, ac de Cardinalibus Prudentia, Justitia, Fortitudine, ac Temperantia, & annexis in gradu heroico in casu &c. & ad effectum &c.*

2. De virtute Fidei mentio fit *Sap.* 3. *v.* 14. *Qui non operatus est per manus suas iniquitatem ... dabitur enim illi Fidei donum*; *Eccles.* 45. *v.* 4. *In Fide & lenitate ipsius Sanctum fecit illum*; & de Stephano *Actor.* 11. 24. *Plenus Spiritu Sancto, & Fide*. De Spe habetur *Ps.* 4. 10. *Tu, Domine, singulariter in Spe constituisti me*; *Ps.* 25. 1. *In Domino sperans non infirmabor. Ps.* 36. 3. *Spera in Domino, & fac bonitatem*. De Charitate dicitur *ad Romanos* 5. *v.* 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris*; & Apostolus 1. *ad Corinth.* 13. *v.* 13. ait, hominem sine Charitate nihil esse; *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, Charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest*. De Prudentia dicitur *Proverb.* 4. *v.* 5. *Posside Prudentiam .. ne dimittas eam, & custodiet te, dilige eam, & conservabit te*; & *cap.* 16. *v.* 16. *Acquire Prudentiam, quia pretiosior est argento*; & *Matth.* 10. *v.* 16. Salvator inquit: *Estote ergo prudentes sicut Serpentes*. De Justitia *Proverb.* 11. *v.* 4. *Justitia autem liberabit a morte*; *Eccles.* 1. 33. *Fili, concupiscens Sapientiam, conserva Justitiam, & Deus præbebit illam tibi*; & *cap.* 14. *v.* 17. *Ante obitum tuum operare Justitiam*. De Fortitudine *Psal.* 17. *v.* 1. *Fortitudo mea Dominus. Psalm.* 27. *v.* 8. *Dominus Fortitudo plebis suæ*; *Isaiæ* 12. *v.* 2. *Fortitudo mea, & laus mea Dominus*; *cap.* 25. *v.* 4. *Quia factus es Fortitudo pauperi, Fortitudo egeno in tribulatione*; & *cap.* 40. *v.* 31. *Qui autem sperant in Domino, mutabunt Fortitudinem*; & *Job.* 17. *v.* 9. *Tenebit justus viam suam, & mundis manibus addet Fortitudinem*. De Temperantia tandem *Eccles.* 10. *v.* 17. *Beata terra ... cujus Principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam*; & *Eccli.* 37. *v.* 32. *Noli avidus esse in omni epulatione, & non te effundas super omnem escam*.

3. Cumque juxta S. Dionysium *de Divinis nominibus cap.* 12. *pag.* 866. sanctitas nihil aliud sit, quam ab omni immunditia libera, & perfecta, & omnino immaculata munditia, & juxta S. Joannem Chrysostomum, (sive Auctorem quicumque sit, certe antiquum *homil. in S. Lucam*) *ad cap.* 1. sanctitas sit *apta circa Deum æquitas*; nemo est, qui non videat, pro ea requiri virtutes Theologicas Fidem, Spem, & Charitatem, quæ immediate circa Deum versantur juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæst.* 62. *art.* 1. *in corpore*, pro qua facit illud *Eccli.* 2. *v.* 8. *& seq. Qui timetis Dominum, credite illi, sperate in illum, diligite illum*; quæ virtutes *Theologicæ* vocantur, vel quia, uti modo dictum est, circa Deum tanquam proprium objectum versantur, vel quia hominem quodammodo in Deum transformant, ac Divinum reddunt, vel quia a solo Deo infunduntur, aut demum quia sola Divina revelatione in sacra Scriptura nobis traditæ sunt, cum apud Philosophos fuerint incognitæ, juxta ea, quæ bene habentur apud Estium *in* 3. *lib. sent. dist.* 23. §. 1. Ceteræ virtutes aut sunt intellectuales, aut morales; ab illis perficitur intellectus, ab his appetitus; ab illis nemo simpliciter bonus, ab his vero bonus dici potest. Inter has nonnullæ principales, seu *Cardinales* vocantur, videlicet Prudentia, Justitia, Temperantia, & Fortitudo, vel quia sunt quatuor genera virtutum, quibus reliquæ virtutes tanquam species subjiciuntur, vel quia singulæ versantur circa id, quod in unaquaque materia virtutis præcipuum est; ita ut ceteræ virtutes ad has, non ut species ad genera, pertineant, sed ut minus principales ad principaliores, veluti prosequitur citatus Estius *in* 3. *lib. sent. dist.* 33. §. 1. & hæ quoque ad Deum directæ ut ultimum finem pro sanctitate constituenda necessariæ sunt; veluti innuit B. Petrus Damiani *lib.* 2. *epist.* 18. *pag.* 135. per hæc verba: *Nobis pro modulo nostro pennæ sunt insitæ, virtutes scilicet spirituales, quibus si viriliter utimur, ad cælestia sublevamur*; & Hugo de Sancto Victore *oper. t.* 2. *in opusc. de fructibus carnis c.* 1. *pag.* 114. *a tergo* virtutum Theologalium, & Cardinalium collectionem pro sanctitate constituenda explicat sequentibus verbis: *Prima autem virtutum Humilitati Fides accedit, quia impossibile est sine Fide placere Deo: & justus ex Fide vivit. Sed Fide quid proficis, si Spe non quæris, quod Fide complecteris? Quod enim nondum videmus, speramus, & Spes non confundit. Quia vero sperando amamus, quod jam Fide tenemus, Spei Charitas succedit, & sic Fides, quæ per dilectionem operatur, recte procedit. Qualiter autem istæ tres virtutes, id est Spes, Fides, Charitas, distinguendæ tenendæque sint, Prudentia docet & informat, Justitia ornat, & consummat, Fortitudo retinet & roborat, &, ne excurrant in nimia, & ne incompetenter intra suos terminos coarctentur, Temperantia moderatur & discernit. Si ergo has quatuor virtutes addas tribus superioribus, septenarius iste virtutum numerus plenitudinem septiformis gratiæ suis executoribus adducit, per quam vitiorum compago dissolvitur, corpus Diaboli superatur, & per semitam justitiæ fons & origo virtutum omnium additur*. Id bene explicarunt Rotæ Auditores in relatione causæ Servi Dei Nicolai Factor edenda in appendicibus, *tit. de virtutibus in genere*.

4. Virtus, ut colligitur ex verbis S. Augustini *in* 2. *de libero arbitrio*, est *bona qualitas mentis, qua recte vivitur, qua nullus male utitur, quam Deus in nobis sine nobis operatur*: quam virtutis definitionem amplectitur & pluribus exornat D. Thomas 1. 2. *quæst.* 55. *art.* 4. Non est hic ani-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

hic animus ſcribendi tractatum de virtutibus, aut de virtutibus Theologicis, vel de Cardinalibus. Theologi omnes de iis agunt: quocirca hic a Nobis ſermo tantum inſtituetur de virtutum heroicitate, ſi hoc verbo uti licet, prout opus eſt in diſcuſſione cauſarum Beatificationis & Canonizationis, & aliqua etiam innuentur de ipſis virtutibus ſive Theologicis, ſive moralibus in particulari, ſed quaſi in tranſitu; ut videlicet in memoriam revocentur, quæ fuſe a Theologis in amplis voluminibus de eis dicta ſunt. Utque recto ordine procedatur, primo loquemur de virtutum heroicitate apud Gentiles, deinde de eadem apud nos, & demum in quo conſiſtat ſæpe memorata heroicitas in re & ad effectum, de quo agitur.

5. Heroum, & heroicarum virtutum mentio habetur apud Gentiles, apud quos Hector, Alcides, Achilles, Æneas, Fabricius, Fabius, Scipio Africanus, Regulus, Cato, Socrates, Plato, Diogenes Cynicus Heroum nomine compellantur. Ariſtoteles *lib. 7. Ethic. cap. 1.* agit de virtute heroica, docetque, hominem, ſicuti eſt aliquid medium inter Deum, & intelligentias ſeparatas ex uno capite, ac bruta animantia ex altero, ita, ſi præcellat diuturno & perfecto virtutum uſu, ut ductum rationis ſequatur, conditionem exuere ſenſitivam, & in purum ſpiritum elevari, ita ut ejus virtutes non humanæ, ſed heroicæ, & Divinæ cenſendæ ſint: at ſi ita vitiis inſerviat, & impotenter abducatur effreni perturbationum impetu, ut nullatenus rationem audiat, videtur omnino humanitatem exuiſſe, & quodammodo in brutum degenerasſe, & vitium illius non humanum, ſed ferinum appareret. Doctrina hæc Ariſtotelis illuſtratur a clar. mem. docto viro Cardinali de Aguirre *in Philoſophia morali part. 2. lib. 7. cap. 1.* & acutiſſime de more fuit ante ipſum expoſita a S. Thoma *ad lib. 7. Ariſtotelis lect. 1. litt. C.* ubi hæc habet: *Conſiderandum eſt, quod anima humana media eſt inter ſuperiores ſubſtantias & Divinas, quibus communicat per intellectum; & animalia bruta, quibus communicat in ſenſitivis potentiis. Sicut ergo affectiones ſenſitivæ partis aliquando in homine corrumpuntur uſque ad ſimilitudinem beſtiarum ... ita etiam rationalis pars quandoque in homine perficitur & formatur ultra communem modum humanæ perfectionis, quaſi ad ſimilitudinem ſubſtantiarum ſeparatarum, & hæc nominatur virtus Divina ſupra humanam virtutem & communem.* Addit etiam ideo Gentiles virorum illuſtrium defunctorum animas *Heroes* vocaſſe. Concordat Franciſcus Piccolomineus *in tract. de moribus grad. 6. cap. 2.* ubi ſic loquitur: *Heroes ſunt illuſtres homines, qui per eximiam aliquam virtutem conditionem ſunt adepti ſuper humanam præfulgentem, per quam vel præclaram ducunt vitam, vel vita functi per ora hominum celeberrime circumferuntur.* Et de viris heroicis juxta Ariſtotelis doctrinam pariter ait: *Hi dicuntur ſupra hominis conditionem elevari, quia (ut homini licet) ſe Diis ſimiles præſtiterunt: dicti ſunt ducere genus a Diis.*

6. De Gentilium virtutibus, & earum heroicitate tractant etiam Theologi. Quærunt enim, an Infideles lumine naturali tantummodo utentes poſſint habere aliquam, vel aliquas veras & perfectas in ſuo genere virtutes, licet non meritorias æternæ vitæ, cum ad hanc gratia juſtificans requiratur; & an prædictæ virtutes ad gradum heroicum naturalem aſcendere poſſint, ita ut illis præditus vere Heros dici valeat; & demum an eorum aliquis eas unquam in gradu heroico habuerit, & jure fuerit non nomine, ſed re Heros. Et in eo quidem, quod attinet ad quæſtionem, an Infideles lumine naturali tantum utentes habere poſſint aliquam, vel aliquas veras & perfectas in ſuo genere morales virtutes, licet æternæ vitæ non meritorias, ſententia affirmans vera & certa eſt: ſi enim Infideles poſſunt honeſta opera facere, & in eis frequenter ſe exercere, poſſunt etiam habitus talium operum acquirere, & ſibi comparare, & ſic per conſequens veras & perfectas in ſuo genere habere morales virtutes. S. Ambroſius (*tom. 1. oper.*) *in Pſalm. 1. v. Et ſolium ejus non defluet*, hæc habet *col. 757. Nam virtutes ſine Fide folia ſunt: videntur virere, ſed prodeſſe non poſſunt: agitantur vento, quia non habent fundamentum. Quanti Gentiles habent miſericordiam, habent ſobrietatem, ſed fructum non habent, quia Fidem non habent ... Et aliqui Judæi habent caſtimoniam, ſedulitatem in lectione multam, & diligentiam, ſed ſine fructu ſunt.* Sanctus ergo Ambroſius non negat, eas eſſe virtutes, ſed ſolum ait, carere fructu ſalutis, quia pro æterna ſalute eis non proſunt. Ut Theologi ſuadeant, poſſe ab Infidelibus abſque Fide fieri aliqua opera moraliter bona, utuntur textu Exodi *cap. 1.* ubi, cum obſtetrices Ægyptiæ mandatum accepiſſent a Pharaone præfocandi in ipſo ortu omnes Hebræorum maſculos, illæ timuerunt Deum, nec fecerunt juxta præceptum Regis, ſed mares ſervaverunt; quam quidem miſericordiam laudat Scriptura, nec eam Deus ſine mercede temporali reliquit; *v. enim 20. Bene ergo fecit Deus obſtetricibus ... & quia timuerunt obſtetrices Deum, ædificavit eis domos*; id eſt prolem copioſam conceſſit: utuntur textu Ezechielis *29. v. 20.* ubi Rex Nabuchodonoſor propter bellum feliciter geſtum adverſus Tyrios, ſicut imperaverat Deus, mercedem temporalem recepit, terram ſcilicet Ægypti, & manubias ejus: *Dedi ei terram Ægypti, pro eo quod laboraverit mihi, ait Dominus Deus*, unde merito S. Hieronymus *in hunc locum* ſcribit *oper. tom. 5. col. 353. Ex eo quod Nabuchonoſor mercedem accepit boni operis, intelligimus etiam Ethnicos, ſi quid boni fecerint, non abſque mercede Dei judicio præteriri. Unde & per Jeremiam Nabuchodonoſor* Columba Dei *appellatur, eo quod adverſus populum peccatorem Dei ſervierit voluntati.* Legi poteſt D. Thomas *2. 2. quæſt. 10. art. 4.* & plura pro eadem ſententia cumulata ſunt apud Suarez *in tract. de Fide, Spe, & Charitate diſput. 17. ſect. 3.* & apud Tournely *in prælect. Theolog. tom. 2. de Gratia Chriſti*. Inter damnatas quoque Michaelis Baji propoſitiones, & alias pariter ſubinde proſcriptas nonnullæ reperiuntur, ex quarum damnatione deſumitur, opera Infidelium, licet non ſint bona bonitate meritoria æternæ ſalutis, non omnia tamen mala eſſe, vel indifferentia, ſed bona eſſe poſſe bonitate morali. Inter Bajanas vigeſima quinta hæc eſt: *Omnia opera Infidelium ſunt peccata, & Philoſophorum virtutes ſunt vitia.* Vigeſima octava hæc eſt: *Liberum arbitrium ſine Gratiæ Dei adjutorio non niſi ad peccandum valet.* Trigeſima ſeptima hæc eſt: *Cum Pelagio ſentit, qui boni aliquid naturalis, hoc eſt quod ex naturæ ſolis viribus ortum ducit, agnoſcit.* Trigeſima octava: *Omnis amor creaturæ rationalis aut vitioſa eſt cupiditas qua mundus diligitur, quæ a Joanne prohibetur, aut laudabilis illa Charitas, qua per Spiritum Sanctum in corde infuſa Deus amatur.* Quadrageſima: *In omnibus ſuis actibus peccator ſervit dominanti cupiditati.* Sexageſima ſecunda: *Illa diſtinctio, qua opus dicitur bifariam bonum, vel quia ex objecto & omnibus circumſtantiis rectum eſt & bonum (quod moraliter bonum appellare conſueverunt) vel quia eſt meritorium regni æterni eo quod ſit a vivo Chriſti membro per ſpiritum Charitatis, rejicienda eſt.* Inter proſcriptas ab Alexandro VIII. trigeſima prima eſt hæc: *Neceſſe eſt, Infidelem in omni opere peccare.* Aliæ conſimiles proſcriptæ leguntur in Conſtitutione ſan. mem. Clementis XI. quæ incipit *Unigenitus* (*Bullar. tom. 10. part. 1. pag. 342.*) Trigeſima nona videlicet: *Voluntas, quam Gratia non prævenit, nihil habet luminis, niſi ad aberrandum; ardoris, niſi ad ſe præcipitandum; virium, niſi ad ſe vulnerandum. Eſt capax omnis mali, & incapax ad omne bonum.* Quadrageſima: *Sine Gratia nihil amare poſſumus niſi ad noſtram condemnationem.* Quadrageſima prima: *Omnis cognitio Dei, etiam naturalis, etiam in Philoſophis ethnicis, non poteſt venire, niſi a Deo, & ſine Gratia non producit niſi præſumptionem, vanitatem, & oppoſitionem ad ipſum Deum loco affectuum adorationis, gratitudinis, & amoris.* Quadrageſima octava: *Quid aliud eſſe poſſumus, niſi tenebræ, niſi aberratio, & niſi peccatum, ſine Fidei lumine, ſine Chriſto, & ſine Charitate?*

7. Admiſſo ergo, ut in Gentilibus modo explicato veræ virtutes morales reperiri poſſint, remanet, ut examinetur, an in eis aliqua ex virtutibus ad gradum heroicitatis aſcendere poſſit; & deinde, an nonnulli ex dictis Gentilibus eas in gradu heroico habuerint, ita ut non abuſive, ſed proprie *Heroes* fuerint appellati. Et ſpectata quidem rei natura, nihil videtur obſtare, quin inter Infideles aliquis ex. gr. ex impulſu honeſtatis pure naturalis ad conſervandam pudicitiam ſive conjugalem, ſive virginalem non ſemel, ſed pluries ſe morti exponat: in quo proinde rerum eventu non videtur eſſe dubitandum de virtute ejus heroica; ſic enim agens ex rectæ rationis dictamine ceteros quamvis caſtos & fortes excellit in virtute Caſtitatis, & Fortitudinis. An autem aliqui fuerint inter Gentiles, qui virtutibus in gradu heroico excelluerint, ita ut veri Heroes dici potuerint, quæſtio non eſt ad Theologiam pertinens, ſed ad Hiſtoriam: & in ea quidem opinio eſt multorum, ipſos non fuiſſe virtutibus moralibus in gradu heroico præditos, nec Heroes vere potuiſſe appellari, cum ad conſtituendum Heroem collectio omnium virtutum moralium requiratur, quotquot vero apud Gentiles propter alicujus virtutis moralis excellentiam Herois nomen conſecuti ſunt, aliis ut plurimum caruerunt virtutibus, & vitiis fuerunt inqui-

inquinati, quæ efficiunt, ut ſtricte Heroes dici non potuerint. Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſput. 5. art. 2.* poſtquam probavit, poſſe in Infidelibus reperiri veras virtutes morales, docuit, regulariter eos habere non poſſe virtutes omnes morales ſimul junctas; concluditque, neminem ex iis, qui Heroes dicti ſunt, illas adeptum fuiſſe; & *diſp. 32. art. 7.* poſtquam probavit nihil obſtare, quominus inter Infideles aliqua virtus heroica reperiri potuerit, inquit, etſi aliqua virtus heroica in quibuſdam Infidelibus apparuerit, fuiſſe imperfectam, cum in genere virtutis naturalis moralis perfecta undequaque dici non potuerit. Latius hoc ipſum proſequitur argumentum Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis*, ubi poſtquam *diſput. 12. quæſt. 1. ſect. 3. & 4.* erudite demonſtravit, virtutem heroicam morum non fuiſſe re ipſa, ſed in ſpeciem tantum in Ethnicis hominibus, quos Romani venerati ſunt tanquam ſapientiæ & virtutis proceres, nec in Philoſophis Græcis, quos omnes contendit vitiis fuiſſe inquinatos, *eadem diſput. 12. quæſt. 2. ſect. 3.* ſtatuit, & probat, poſſibilem eſſe heroicam virtutem philoſophice in homine mortali. Quocirca ab eis diſcrimen ponitur inter poſſibilitatem, ut ajunt, & actualitatem, ſeu exiſtentiam; primam quippe admittunt, ſecundam autem rejiciunt; idemque Cardinalis de Aguirre *in morali Philoſophia lib. 7. cap. 1. num. 6.* ait: *Certe, ſi diligenter evolveremus virtutes illas quorumdam Ethnicorum ſupra memoratas, quæ heroicæ, & Divinæ habitæ ſunt, inveniremus plane, non modo ea epitheta non meruiſſe adeo illuſtria, ſed ne attigiſſe quidem gradum ſolidæ, & perfectæ virtutis, qua homo ſimpliciter probus eſt &c. Qui enim heroica virtute præditi cenſebantur, ea opera exhibebant in oculis hominum, quæ longiſſimo intervallo viderentur excellere ſolitam honeſtatis menſuram, quamvis, ſi ſerio, & juxta veritatem examinarentur, fortaſſe nec digna eſſent ſimplici appellatione virtutis.* Idque latiſſime proſequitur Theophilus Raynaudus *tom. 4. de virtutibus, & vitiis lib. 1. cap. 1. ſect. 2. num. 82. & ſeqq.* Inter opera S. Baſilii *tom. 2. pag. 173. & ſeqq.* extat eruditus dicti Patris ſermo ad adoleſcentes, quomodo poſſint ex Gentilium libris fructum capere; & *pag. 179.* refert, Socratem ſumma cum patientia toleraſſe percuſſiones quaſdam in faciem ſibi illatas ab homine ebrioſo, & deinde ait *num. 5. Illud enim Socratis germanum eſt præcepto illi, maxillam cædenti præbere oportere & alteram, nedum ulciſcamur nos.* Meminit Alexandri, qui noluit aſpicere filias Darii captivas, quarum incredibilis pulcritudo fuiſſe prædicabatur, & poſtea inquit: *Hoc ſpectat eodem, atque illud, quod qui aſpexerit mulierem libidinoſe, quamquam adulterium opere non commiſit, quoniam tamen concupiſcentiam in animum admiſit, crimine non vacet.* Narrat demum, Cliniam unum ex diſcipulis Pythagoræ, noluiſſe jurare, ut multam effugeret trium talentorum, licet non eſſet falſo juraturus; & poſt hæc ita animadvertit: *Præceptum, quo nobis juſjurandum interdicitur, ut mihi videtur, edoctus.* Facta hæc Gentilium a S. Doctore commendantur. Sed orationem reducamus ad actionum bonarum exempla. Putat, ex eis viam aperiri ad noſtra præcepta ſervanda: *Quare quiſquis in his fuerit prius eruditus, præceptis illis tamquam quæ fieri non poſſint, non denegabit amplius fidem.* Sed bene agnoſcit, illos, qui ea perpetrarunt, vitiis fuiſſe inquinatos, ita ut Heroes nullo modo dici potuerint: *Sed ad hoc idem, quod initio dicebam, rurſus revertamur, non omnia ex ordine, ſed ſolum quæ utilia ſunt, ſuſcipienda nobis eſſe. Turpe namque fuerit, rejicere nos cibos exitioſos, diſciplinarum vero, quæ animam noſtram nutriunt, rationem nullam habere, ſed torrentis in morem, quidquid obvium eſt, trahentes, id in animum recondere.*

8. Hactenus de Heroibus, & heroica virtute quoad Gentiles. Nunc ad Chriſtianam religionem tranſeuntes, aliqua de Heroibus, & de virtute heroica exponemus, præſertim relata ad cauſas Beatificationis & Canonizationis. S. Auguſtinus *lib. 10. de civit. Dei cap. 21.* (*col. 256. tom. 7. op.*) poſtquam animadvertit perſecutiones Fidelium non modo non fuiſſe perniciosas, ſed Eccleſiæ utiles, cum per eas numerus Martyrum impletus ſit, de Martyribus inquit: *Hos multo elegantius, ſi Eccleſiaſtica loquendi conſuetudo pateretur, noſtros Heroes vocaremus.* Et paulo poſt: *Sed a contrario Martyres noſtri Heroes nuncuparentur, ſi, ut dixi, uſus Eccleſiaſtici ſermonis admitteret, non quod eis eſſet cum Dæmonibus in aere ſocietas, ſed quod eoſdem Dæmones, id eſt aereas vincerent poteſtates.* Coquæus *in notis ad hoc caput S. Auguſtini* ſcite obſervat, Herois nomen inanem quamdam gloriam præferre conſueviſſe, quam viri ſancti ſpernebant, & a qua religio Chriſtiana abhorrebat; quo ſenſu S. Auguſtinus ait, ſe Martyres noſtros fuiſſe Heroas appellaturum, ſi Eccleſiaſtica loquendi conſuetudo pateretur. Cumque idem Coquæus bene animadvertat, ſi non nomine, ſaltem re Heroes fuiſſe tot Chriſti Martyres, qui pro Fide mortem contempſerunt, & ſanguinem profuderunt; Heroes quoque, ſi non nomine, re fuiſſe tot Virgines Chriſtianas, quæ Diaboli tentationes, carnis irritamenta, & mundi fortiſſime ſuperarunt; Heroes denique tot Confeſſores, qui non humanam, ſed Angelicam prorſus in terris vitam egerunt, ut late proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 2. cap. 4. pag. 154. & ſeqq.* hinc ſequitur, ut, ſicuti *in primo libro* diximus, Sanctorum cultum a Martyribus ortum habuiſſe, deinde fuiſſe ad Confeſſores extenſum, ita in præſenti dicamus, profana voce ſanctificata, & poſteriori uſu comprobata, Herois nomen primum Martyribus, deinde Confeſſoribus additum fuiſſe. Unde Cardinalis de Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſput. 12. quæſt. 1. ſect. 1. num. 10.* allatis recitatis verbis S. Auguſtini, adjicit: *Hucuſque Auguſtinus; quo præeunte, jam uſus longævus invexit eam Heroum appellationem non modo in Martyres, ſed etiam in eos Confeſſores, qui eximiis & admirandis virtutibus atque operibus longiſſimo ſpatio ſupergreſſi ſunt ceteros homines non modo impios, ſed & probos ac juſtos, qui lentiori gradu honeſtatem ſequuntur.* Recte quoque adnotavit Eſparza (*de virtutibus moralibus in communi quæſt. 5. illat. de virtute heroica art. 5.*) *Verum, hoc aditu per Auguſtinum aperto, poſteriores Scriptores abſque ullo ſcrupulo dixere, dicuntque paſſim Heroas non modo Martyres Chriſti, ſed & Confeſſores omnis generis ſuppares Martyribus præcellenti virtutum claritate, ſimiliterque dicunt heroicas virtutes ipſas & operationes virtuoſas præcipuo ſupremi cujuſdam gradus fulgore præeminentes.* In Martyribus ut plurimum ſola mors eſt, in qua reſidet heroicitas: in ea quippe una tanta quandoque heroicitas continetur, quanta in omnem vel jam anteactam, vel poſt agendam vitam poterat extendi. In Confeſſoribus vero heroicitas non parte aliqua continetur, ſed totam reſpicit vitam, reſpicit obitum, & multiplex eſſe debet, multiſque actibus & habitibus extenſa, ut infra videbitur.

9. Nomini res ſuccedit. Vera etenim virtus heroica, & quaſi Divina, quæ ex dictis vix, aut ne vix quidem in Gentilibus locum habuit, ſervata fuit uni populo Dei in Lege veteri, & Eccleſiæ Catholicæ in Lege Gratiæ: quocirca Abrahamus conſtantiæ ac fidelitatis, Joſeph caſtimoniæ ac pudoris, Job patientiæ invictæ, David manſuetudinis, Machabæi fortitudinis admirandæ honor & exemplum ante Evangelicam Legem prædicantur; & poſt adventum Chriſti Joannes Baptiſta omnimodæ innocentiæ, Apoſtoli perfectionis Chriſtianæ, Martyres fortitudinis, Confeſſores conſtantiæ, Virgines pudoris intemerati exempla admiranda præſtiterunt. Heroicæ virtutis genus Divinum & Theologicum ad eas tantum virtutes coarctatur, quas ſupra omnem naturæ exigentiam Deus animabus noſtris infundit in ordine ad objectum, ſeu finem ſupernaturlem. Tales non modo ſunt virtutes illæ inditæ a ſolo Deo, ut Fides, Spes, Charitas, quæ ſpeciatim verſatur in ipſo Deo tanquam objecto, & ſine immediato, ſed etiam aliæ morales ejuſdem ſupernaturalis ordinis, quæ non immediate verſantur in Deo ipſo, ſed in alio objecto ſupernaturali, inferiori, & creato, quamvis mediate in Deum finem ultimum ſupernaturalem contendant & ordinentur. Sed, cum ratio & natura heroicitatis non ſit inſeparabiliter virtuti Divinæ, ſeu Theologicæ conjuncta, alioquin quotquot virtutibus Theologicis præditi ſunt propter gratiam juſtificationis, immo & Chriſtiani in ſtatu peccati retinentes Fidem, ac Spem Theologicam cenſerentur virtute heroica præditi, quod abſonum eſt; hinc fit, ut in his virtutibus natura ſua Divinis, ſive Theologicis tunc ſolum inveniatur ratio virtutis heroicæ, cum attingunt ſupremum illum perfectionis apicem, quo aliquis longiſſime ſupergreditur bonitatem aliorum juſtorum, qui lentiori conatu ad perfectionem Chriſtianam aſpirant; quod ipſum virtutibus moralibus applicatur, uti bene animadvertit ſæpe citatus Cardinalis de Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſput. 12. quæſt. 1. ſect. 2. num. 19. & 20.* De his, qui virtutibus attingunt perfectionis apicem, & ſupergrediuntur bonitatem aliorum juſtorum, prædicatur illud Eccleſiaſtici 31. *v. 9. Quis eſt hic, & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita ſua.* Omnes eoſdem ſuſpiciunt, laudant, mirantur, & quaſi a longe reverentur, ſicuti olim populus Apoſtolos, de quibus *Actor. 5. v. 12. & 13. Erant unanimiter omnes in porticu Salomonis; ceterorum autem nemo audebat ſe conjungere illis, ſed magnificabat*

eos

eos populus : adeo nempe virtute ſupra ceteros eminere videbantur. Iidem dicuntur effecti conſortes Divinæ naturæ, juxta illud 2. *Petri* 1. 4. & dicuntur habere ſimilitudinem cum Chriſto, uti loquuntur S. Thomas *in libro moralium cap.* 3. & S. Bonaventura *in* 3. *ſent. diſt.* 34. *qu.* 1. Quæ tamen cum grano ſalis, uti dicitur intelligenda ſunt; qua de re infra, cum perfecta participatio & ſimilitudo Dei, & Chriſti ſit omnino impoſſibilis, & quantacumque ſit hominis perfectio, ſemper immenſum quid atque infinitum ſit illud quo creatura diſtat a Creatore. Quare S. Auguſtinus *de Natura & Gratia* (*cap.* 33. *col.* 143. *tom.* 10. *oper.*) *Abſit autem ut ei* (loquitur de Pelagio) *dicamus, quod a quibuſdam contra ſe dici ait, comparari hominem Deo, ſi abſque peccato eſſe aſſeratur, quaſi vero Angelus, quia abſque peccato eſt, comparetur Deo. Ego quidem hoc ſentio; quia etiam cum fuerit in nobis tanta juſtitia, ut ei addi omnino nihil poſſit, non æquabitur creatura Creatori.*

10. Cohærenter ad hæc ſcribentes de Canonizatione dicunt, heroicitatem eſſe *eminentiam quamdam actus ex habitu Charitatis, & ejuſdem gradus intentionem quamdam, a quo operationes potentiarum noſtrarum ex imperio voluntatis habent, ut dirigantur ad eminentiſſimum ſupernaturalem finem, ut de proximo illum attingant*; quemadmodum totidem verbis heroicitas definitur a Scaccho *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 144. cum quo concordant late deducta per Baldellum *Theolog. moral. tom.* 2. *lib.* 2. *de Spe, & Charitate diſput.* 8. *n.* 18. Apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. t.* 2. *diſp.* 32. *ar.* 3. *n.* 27. heroicitas Chriſtiana dicitur *ille virtutis gradus, perfectio, ſeu fulgor, & excellentia, quæ facit, ut homo circa materiam illius virtutis ſupra communem aliorum hominum operandi modum operetur, & in hoc Deo ſimilis ſit* (idque late proſequitur Clericatus *deciſ. miſcell. deciſ.* 108. *n.* 2. Maderna *quæſt. Theolog. tom.* 2. *tract.* 6. *quæſt.* 3. *ar.* 2. *nu.* 4. docet, actionem heroicam Chriſtianam eſſe illam, *qua homo circa materiam alicujus virtutis, & circumſtantiis conſideratis, valde arduam, propter Deum modo excellentiori communem operandi modum hominum ſuperante, & ſimili modo operandi Divino aliquam operationem exercet.* Lezana *tom.* 3. *Theolog. tit.* 4. *diſp.* 4. *quæſt.* 11. *pag.* 407. deſcribens virtutem heroicam Theologicam docet, eſſe *virtutem excellentiſſimo modo naturam excedentem, ad Dei ſimilitudinem accedentem, & quodammodo Divinam*; & concordat Michael Angelus Lapius olim Fidei Subpromotor *in tract. de heroicitate virtutum in Beatificandis, & Canonizandis requiſita p.* 33. Matthæuccius *in practica Theologico-Canon. tit.* 2. *c.* 1. *nu.* 3. probat, *heroicitatem Theologicam, & ſupernaturalem eſſe eminentem quemdam gradum & ſplendorem virtutis, ad quem homo ex ſpeciali Dei gratia & motione pervenit ita, ut cum gaudio ad altiores & perfectiores gradus ſupernaturales moveatur cum abnegatione ſui, hoc eſt cum poſtpoſitione ſui affectus circa bona, & commoda temporalia & ſenſualia.* Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia doctus & diligentiſſimus Poſtulator cauſæ S. Roſæ de Lima, in ſua elaborata informatione ſuper ejus virtutibus *num.* 10. & 11. ait, heroicitatem eſſe *quamdam eminentiam virtutis in ſummo gradu, ad quem homines ex Dei gratia ſupra communes aliorum vires evolant.* Petrus Franciſcus de Rubeis olim Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus, quas exaravit occaſione diſputationis dubii de virtutibus in gradu heroico S. Joannis de Cruce, Heroem Chriſtianum docuit eſſe eum, qui in Chriſtianis virtutibus ſe exercet eminenti quodam modo, quo ſuperet communem operandi modum ceterorum hominum, qui in eadem virtute ſe exercent; & Proſper Bottinius Archiepiſcopus Myrenſis ipſe quoque olim Fidei Promotor in ſuis animadverſionibus exaratis, dum in ſacrorum rituum Congregatione proponebatur de virtutibus heroicis Servi Dei Nicolai Factor, poſtquam probavit, non omnes operationes & actus imperatos per habitum virtutis infuſæ *heroicos* dici poſſe, ne promiſcue Fideles exiſtentes in Gratia, & laudabiliter operantes *Heroes* dici poſſent, uti ſupra adnotatum eſt, qualitatem heroicam reducit ad actus illos, qui excedunt operandi modum, quem viri, etſi probi, ſectantur. In eamdem ferme ſententiam deſcenderunt ſacræ Congregationis Conſultores, quorum ſuffragia, cum ageretur de virtutibus heroicis Servi Dei Cardinalis Bellarmini, typis edita fuerunt, in Poſitione ejuſdem cauſæ, quæ ſuper eodem dubio proponi debebat, at propoſita non fuit, dum ego fungebar munere Fidei Promotoris. In ſuffragio ſiquidem clar. mem. Cardinalis Capiſucchii tunc Magiſtri Apoſtolici Palatii habentur hæc verba: *Præmittendum eſt, virtutem heroicam eſſe illam, quæ ſive ob excellentiam operis, ſive ob circumſtantiam intervenientem, quæ opus difficillimum reddat, erumpit in actum ſuperantem communem modum operandi humanum, ita ut tunc quis heroice operari dicatur, cum operatur ſupra communem hominum, etiam virtuoſe operantium, conditionem.* In ſuffragio Patris Abbatis de Mier Benedictini ſic legitur: *Ut brevitati conſulam, doctrinas omittam. Quid ſit, & in quo conſiſtat virtus heroica, vulgare eſt. Feſtinanti ſatis ſit dicere, virtutem heroicam debere excedere communes eo porportionali modo, quo magnificentia excedit liberalitatem.* Pater Martinus de Eſparza *de virtutibus moralibus in communi quæſt.* 5. *illat. de virtute heroica art.* 10. admittit, Heroem eſſe, qui pleroſque alios homines recte agentes ſplendore ſuperat, & laude virtutis, ſed ait, id non ſufficere ad omnimodam cognitionem heroicitatis, quandoquidem ejus ſubſtantia non tangitur, ſed exprimitur proprietas quædam accidentalis, ex comparatione ducta; ita ut aliquid abſolutum præcedere debeat, in quo heroicitas fundetur. Plura idem Auctor in opere citato ſubtiliſſime proſequitur; ſed in ſuffragio ſuo ad cauſam ſupra memoratam Servi Dei Cardinalis Bellarmini clarius rem explicat his verbis: *Heroicitas virtutum non deprehenditur in Sanctis Confeſſoribus, ſicut in Martyribus, ex uno, vel altero opere exteriori valde arduo ac difficili atque mirabili; quia tale aliquod particulare opus paucis Sanctis Confeſſoribus, & raro occurriſſe legitur, & quibus occurrit, quique talia peregere, non inde præcipue æſtimantur, nec reputantur Heroes ſanctitatis, ſed quia ante, & poſt, maxime vero poſtea uſque ad obitum, perſtitere in continua nunquamque interrupta vitæ innocentis ſerie, peragendo omnia juxta præcepta & conſilia Evangelica cum circumſtantiis conferentibus ad ſummos apices perfectionis quoad ſubſtantiam & modum ſingulorum operum, cumque firmo atque intenſo rerum omnium terrenarum contemptu, & pari cum adhæſione ad Deum ac Divina. Quæ quidem agendi ratio uniformiter ac invariabiliter longo tempore retenta uſque adeo prætergreditur humanæ naturæ ſibi relictæ conditionem variabilem utique & inconſtantem multiplici ex capite, maxime vero propter aſſiduum paſſionum aſſultum ſibi invicem adverſantium per intervalla, continuo vero pellicientium concorditer ad delectabilia, & tantumdem avertentium a tota honeſtate, nedum a ſupremo honeſtatis gradu: prætergreditur, inquam, uſque adeo humanæ naturæ conditionem ſublimis ea, ac dici invariata agendi ratio, ut proxime accedat ad ſanctitatem Divinæ naturæ eſſentialiter invariabilem, ideoque ad heroicitatem Evangelicam ſe ſola ſufficiat; quia ſe ſola conſtituit hominem perfectum ad eum modum, quo Pater noſter cæleſtis perfectus eſt. In Bellarmino autem noſtro ita eminuit incontaminata ejuſmodi vitæ ſeries, & perfectiſſimus quoad omnia & ſingula agendi modus ab ipſa prope infantia uſque ad poſtremum ætatis ſuæ annum ſeptuageſimum nonum incluſive, ut nullum in eo peccatum, vel etiam veniale perfecte deliberatum, ſed neque ullus imperfectionis nævus adverſus conſilia Evangelica, aut Regulas Religionis obſervari tam longo tempore a quoquam potuerit. Quam in rem non neceſſe eſt ſingulos aliquos teſtes appellare, quia totum ſummarium ſcatet ejuſmodi elogiis juratis, & aliis non quidem juratis, fide digniſſimis tamen, & fidem certam facientibus propter præeminentem deponentium qualitatem. Quid quod in generali totius vitæ Confeſſione pro ultimo agone ægre reperire potuit Confeſſarius materiam ſufficientem ad validam abſolutionem? Hic igitur incontaminatæ vitæ longus & perfectiſſimus ac exemplaris agendi modus pro omni ſtatu, omni tempore, ac loco concludenter probat ſe ſolo heroicitatem omnium virtutum Cardinalis Bellarmini.* Romæ quoque anno 1722. edita fuerunt nonnulla ſuffragia Academiarum, ſive Univerſitatum Theologicarum Pariſienſis, Salmanticenſis, & Patavinæ in cauſa cujuſdam Dei Servi Apparitii, de qua infra. Porro in ſuffragio Patris Nicolai de Buico de Spinazzola Minoris Conventualis & Theologi primarii pro Scoti doctrina in Univerſitate Patavina hæc habentur *pag.* 185. *Admoneo, heroicum eſſe vocabulum a Gentilitate in Chriſtianos invectum. Significat vero apud Chriſtianos virtutis gradum, perfectionem, & excellentiam, qua homo circa materiam virtutis alicujus ſupra communem aliorum hominum operandi modum operatur, & per hoc fit Deo ſimilis & apparet*; & in ſuffragio Michaelis Verii Theologiæ Doctoris & publici Dialecticæ Profeſſoris in eadem Univerſitate Patavina ita legitur *pag.* 216. *Virtus igitur heroica eſt habitus generalis complectens, quod ſummum eſt in omni virtute; & tantum ac tale humanæ rationis ſupra paſſiones prædominium cauſat in omni materia, ut nullum objectum*

vim habeat, aut facultatem ad Heroem deturbandum ab eo, quod a recta ratione ſancitum fuerit. Hinc eſt, ut virtus heroica Divina potius eſſe, quam humana videatur.

11. Hæc ſunt, quæ habentur apud ſcribentes de Beatificatione & Canonizatione. Nunc reliquum eſt, ut ea referantur, quæ pertinent ad praxim Sedis Apoſtolicæ, & Congregationis ſacrorum rituum, cum quæſtio inſtituitur de virtutibus, & earum heroicitate. Porro in eo, quod attinet ad præſentem inſpectionem, ponderandum eſt primo, quæſtionem inſtitui non de virtute, aut virtutibus pure politicis, ſed de virtutibus Chriſtianis; cum illæ reſpiciant ſolum honeſtatem virtutis intra fines honeſtatis moralis conſideratæ, hæ vero referantur vel actualiter, vel virtualiter in ipſum Deum uti finem ſupernaturalem: ſecundo vim & naturam quæſtionis non conſtitui in virtutibus Chriſtianis utcumque, ſed in earum heroicitate: tertio, heroicitatem nihil aliud eſſe, quam operis excellentiam, quæ ab ipſa operis arduitate ut plurimum cauſam habet & originem; quæ enim communia ſunt & ordinaria, non ſunt excellentia, nec excitant admirationem, uti bene oſtendit Maderna *loc. cit. num.* 6. & 7. quarto, operis excellentiam, & ejus arduitatem judicandam eſſe habita ratione circumſtantiarum; ſi enim ex. gr. puer jejunet, uti legitur de S. Nicolao Myrenſi Epiſcopo; id utique erit aliquid excellens, at tale non erit, ſi jejunium fiat ab aliquo jam viro facto; ſi Rex, aut Princeps infirmis miniſtret in noſocomio, uti legimus factum a S. Ludovico Rege Galliarum, id habebitur pro opere excellenti, at pro tali non habebitur, ſi fiat a viro infimæ conditionis. quemadmodum, has ſimileſque circumſtantias referendo, bene proſequuntur Scacchus *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 2. *c.* 1. *pag.* 1. 18. & *ſeqq.* Matta *de Canon. SS. part.* 4. *c.* 6. *n.* 71. Maderna *de virtutibus in communi tom.* 2. *tract.* 6. *quæſt.* 3. *art.* 2. *n.* 6. Matthæucc. *pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatific. & Canoniz. pertractandas tit.* 2. *cap.* 1. §. 2. *num.* 39. quinto, in re & ad effectum, de quo agitur, paucos actus, licet heroicos, non ſufficere; cum multiplex excellentia vitæ requiratur in Canonizandis, uti loquuntur Canoniſtæ in ſuperioribus allegati, & cum de virtutibus conſtare dici non poſſit in gradu heroico, uti loquuntur Theologi, ſi multiplices non proponantur actus a Dei Servis eliciti, qui qualitate heroica præditi ſint; veluti late oſtendit citatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 2. *cap.* 2. *pag.* 122. & *eadem ſectione cap.* 3. *pag.* 132. & *pag.* 138. & ſatis apte innuit Roſignolius *de diſcipl. Chriſtianæ perfectionis lib.* 3. *cap.* 1. ubi ſic loquitur: *Quarta ratio conſervandæ virtutis eſt ejus perpetuus uſus & exercitatio, eſt enim virtutis talentum illud Evangelicum, quod nullo modo otioſum relinqui permittit Deus. Quare, ut obeantur virtutum officia, ſummopere vigilandum eſt, omniſque, quæ offertur, occaſio avide arripienda: ſiquidem in virtutis curriculo qui non pergit, regreditur:* ſexto, multitudinem actuum, licet heroicorum, ſatis non eſſe, ut virtutes Beatificandi, & Canonizandi approbentur; ſatis enim non eſt, ſi ex pluribus heroicis actibus, ex. gr. virtutis Fidei heroicus habitus Fidei comprobetur, ſed ulterius requiritur, ut ex aliis actibus juxta modum infra explicandum habitus heroici aliarum virtutum Theologalium, & Cardinalium demonſtrentur, juxta eumdem Scacchum *in cit. tract. ſect.* 2. *cap.* 3. *pag.* 133. ubi ſic loquitur: *Remanet igitur, omnium virtutum conſiderationem, & actorum conſiderandorum in actis Servorum Dei ad ſeptem cum primis capita reduci debere, videlicet ad habitum virtutum infuſarum, quæ ſunt Fides, Spes, & Charitas, & ad habitus quatuor virtutum Cardinalium, ſeu moralium acquiſitarum, quæ ſunt Prudentia, Juſtitia, Fortitudo, & Temperantia. Nam reliqui omnes virtutum earumdem actus ad hæc capita reducuntur vel tamquam illarum partes ſubjectivæ, vel tamquam partes poteſtativæ, vel tamquam ſpecies ad ſua genera, ex quorum ratione & natura, ex objecto, circumſtantiis, ac fine acta Servorum Dei ſigillatim in praxi expendenda, ac examinanda veniunt.* Quæ tamen ſic explicanda ſunt & intelligenda, non ut in quolibet Beatificando, & Canonizando opus ſit, ut probetur exiſtentia virtutum tum Theologalium, tum Cardinalium in gradu heroico per multiplices heroicos actus ejuſdem generis ex unaquaque prædictarum virtutum procedentes; ſed ut in omnibus & ſingulis Beatificandis, & Canonizandis per actus multiplices heroicos probetur exiſtentia virtutum Theologalium, & præcipue Charitatis, in gradu heroico; tum quia illi, qui ratione eximiæ perfectionis virtutum Theologicarum ſe integre devoverunt Deo ut fint ſupernaturali, veluti fideliſſimi ſervi, & cariſſimi filii, ſicuti tota animi contentione ſe exercent in virtutibus Theologicis, ita per illarum illuſtrationem & imperium eliciunt toto impetu & conatu actiones virtutum moralium, uti loquitur Cardinalis de Aguirre *de virtutibus, & vitiis diſp.* 12. *quæſt.* 1. *ſect.* 2. *n.* 20. tum quia Charitas eſt vinculum perfectionis, teſte Apoſtolo *ad Coloſſ.* 3. cum de ea 1. *Joannis cap.* 4. *v.* 16. ſcriptum ſit: *Qui manet in Charitate, in Deo manet, & Deus in eo*; eademque eſt aliis virtutibus major juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæſt.* 66. *art.* 6. *in corpore*, ubi hæc habet: *Cum autem tres virtutes Theologicæ reſpiciant Deum ſicut proprium objectum, non poteſt una earum dici major altera ex hoc, quod ſit circa majus objectum, ſed ex hoc, quod una ſe habet propinquius ad objectum, quam alia. Et hoc modo Charitas eſt major aliis, nam aliæ important in ſui ratione quamdam diſtantiam ab objecto: eſt enim Fides de non viſis, Spes autem de non habitis; ſed amor Charitatis eſt de eo, quod jam habetur, eſt enim amatum quodammodo in amante, & etiam amans per affectum trahitur ad unionem amati*; & denique quia ab eminenti Charitate ſplendor & eminentia aliarum virtutum dependet, uti late explicant Scacchus *loc. cit. ſect.* 2. *cap.* 4. *pag.* 147. Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia in ſua Diſſertatione de heroicitate virtutum S. Roſæ Limanæ *tit. De principio, forma, & radice, ex qua virtutis promanat heroicitas*, Caſtellin. *de certitudine gloriæ Sanctorum in Appendice ad cap.* 4. *ſect.* 1. *num.* 12. Matthæucc. *tit.* 2. *cap.* 1. §. 2. Probatis autem modo prædicto virtutibus Theologalibus in gradu heroico, neceſſe eſt, ut probetur virtutum quoque Cardinalium, ſeu Moralium exiſtentia non ſemper per actus heroicos, ſed quandoque per actus heroicos, quandoque per actus communes, reſtricta actuum heroicorum neceſſitate ad eas virtutes, in quibus Dei Servus, dum viveret, juxta ſuum ſtatum & conditionem potuit ſe exercere, quemadmodum deducitur ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 152. *art.* 3. *ad ſecundum: Nihil enim prohibet, alicui virtuoſo ſuppetere materiam unius virtutis, non autem materiam alterius, ſicut pauper habet materiam temperantiæ, non autem materiam magnificentiæ.* Doctrinam hanc exornant Patres Salmanticenſes *in curſu Theol. tom.* 3. *tract.* 12. *de virt. diſp.* 4. *dub.* 2. §. 1. *ſub n.* 23. ubi docent, materiam alicujus virtutis poſſe eſſe dupliciter alicui impoſſibilem, vel abſolute & per ſe, quia ſubjectum natura ſua eſt incapax talis actus, ſicut Angelus eſt incapax paſſionum, quæ ſunt materia Temperantiæ, & Fortitudinis, & ſuppoſitum Divinum eſt incapax peccati, quod eſt materia Pœnitentiæ; vel per accidens ex aliqua accidentali ſuppoſitione, ut conjugatus ex ſuppoſitione ſtatus non poteſt habere materiam virginitatis, cujus tamen erat capax abſolute & per ſe, & pauper, ſuppoſita amiſſione divitiarum, non poteſt exercere magnos ſumptus, qui ſunt materia magnificentiæ, quos tamen abſolute & ſecundum ſe non eſt impoſſibile exercere. Sequitur Roſignolius *de diſcipl. Chriſtian. perfect. lib.* 3. *cap.* 1. ubi hæc habet: *Quinta induſtria eſt, ut eas virtutes potiſſimum exerceamus, ad quas vel natura, vel Gratia promptiores ſumus; eam enim promptitudinem vel naturæ inſeruit Deus, vel gratuito donavit ad hunc finem, ut iis ipſis virtutibus excellamus: & ideo veriſimillimum eſt, ad earum perfectionem in primis vocare nos Deum, ut iis bene confirmati, quidquid difficultatis & laboris aliarum virtutum uſus habiturus eſt, facilius deinde ſuperemus. Quod etiam de virtutibus cujuſque ſtatus & vocationis propriis intelligendum eſt, eas enim virtutes colere nos Deus vult, quibus nititur, quibuſque perficitur munus vocationis, in qua ab eo conſtituti ſumus.* Ad rem proſequuntur Collectar. *in cap.* 1. *in principio de Reliquiis, & veneratione Sanctorum*, Contelor. *de Canoniz. SS. cap.* 15. *num.* 10. Pavin. in relatione cauſæ S. Bonaventuræ *par.* 4. *art.* 4. & 9. Simonet. in relatione cauſæ S. Franciſci de Paula, §. *Non videndum*, Auditores Rotæ in relatione cauſæ S. Andreæ Corſini, *par.* 3. §. 1. *penes Lezanam conſul.* 1. *n.* 221. Matthæucc. *loc. cit. num.* 37. ubi bene obſervat, quod, ſi quoad omnes virtutes heroicitas verificari deberet, fruſtra ageretur de cauſis Anachoretarum, Religioſorum, Conjugatorum, & Pauperum, cum ratione ſtatus Anachoretæ ſubſidiis temporalibus proximum juvare, Religioſi voto paupertatis obſtricti indigentibus eleemoſynas conferre, Pauperes magnificentiæ Chriſtianæ actus elicere non valuerint. Quocirca Pater Garzonius olim Procurator Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis in ſuo ſuffragio ſuper virtutibus Servi Dei Cardinalis Bellarmini typis edito,

in ul-

in ultima Positione causæ dicti Cardinalis super virtutibus ita scripsit: *Insuper, licet in Canonizando prærequiratur omnium earumdem virtutum possessio, non tamen est necesse, quod per actus singulares verificentur, aut probentur singulæ in eminentia, quia non omnes Sancti eodem modo per singulas virtutes hac excellentia fulsere, sed alter magis in una, quam in alia; & ideo unius Sancti laudatur humilitas, alterius patientia, alius paupertas, quia illis magis præeminebant, ac de illis factum fuit majus experimentum. Quare in Canonizando satis est probatio earum virtutum in gradu eminenti & heroico, de quibus oblata sibi fuit occasio, & secundum conditionem, gradum, ac statum suæ personæ, juxta omnium Doctorum sententiam.* Septimo, adnotare quoque fas est, virtutum excellentiam per actus, licet multiplices & heroicos, probatam dici non posse, si prompte, facile, & cum delectatione prædicti actus eliciti non fuerint; veluti fuse demonstratur a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. sent. disp. 32. art. 6. num. 77.* quod ipsum late prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 2. cap. 4. pag. 150. & 151.* ubi hæc habet: *Facilitas & promptitudo potentiæ in producendis actibus virtutum est nota & signum habitus jam acquisiti. Delectatio demum in productione actus est nota habitus jam acquisiti & intensi. Denique, si delectationi conjuncta sit suavitas, quam aliquis experiatur in eliciendo aliquem virtutis actum per ordinem ad finem supernaturalem ex instinctu Charitatis, hujusmodi suavitas & delectabilitas est nota & signum heroicitatis, quæ ex sua natura promptitudinem & delectationem quamdam cum suavitate præstat, ac generat in potentiis producentibus proprios actus.* Idque pluribus astruit Maderna *in cursu Theologic. tom. 2. tract. 6. de virtutibus in communi quæst. 3. de virtute heroica art. 2. n. 17.* Tandem, ut proposito de virtutibus heroicis dubio affirmando responderi possit, oportet, ut Heros semper fuerit idem, hoc est ut non defecerit a semita virtutis; ut docet Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis disp. 12. quæst. 2. sect. 2. n. 25.* ubi sic loquitur: *In quocumque autem gradu habeatur virtus heroica, non modo nullum permittit vitium, aut actionem deliberatam qualitercumque turpem, verum nec omissionem actionis cujuspiam honestissimæ & perfectissimæ juxta circumstantias personæ, temporis, & loci, in quibus oportuerit illam exercere. Itaque nihil abjectum, nihil vile unquam secum admittit, neque ullam morum imperfectionem, etiam culpa vacantem, ex plena deliberatione, sed semper & ubique vetinet illam sublimitatem animi toto impetu tendentis ad summam honestatem, & imitationem Dei; quamvis in hoc, ut dicebamus, sit gradus summus, medius, & infimus juxta summam, mediam, & infimam intensionem habitus heroici, qui potest intendi magis ac magis sine termino certo.* Quod late prosequuntur Pater Martinus de Esparza *in tract. de virtutibus moralibus in communi quæst. 5. illat. de virtute heroica pag. 208. & seqq. Rom. edit. ann. 1674.* ac Matthæuccius *loc. cit. §. 2. num. 35.* quæ quomodo intelligenda sint, alibi explicabitur, quando videlicet tractabitur de peccatis; de quibus aliquando incidit quæstio in examine causarum Servorum Dei.

12. Dices, tum juxta Philosophos, tum juxta Patres Ecclesiæ virtutes esse inter se connexas, ita ut unam ex eis habens ceteras habere dicendus sit; atque hinc inferes, non esse necessarium, ut de unaquaque virtute probationes particulares afferantur, sed satis esse debere, ut una tantum ex eis probetur; qua probata, aliæ quoque probatæ censentur. Negari sane non potest, Philosophos sensisse, eum, qui habet unam virtutem, alias quoque habere; uti desumitur ex Tullio *lib. 4. de officiis*, & ex Aristotele *Erbic. lib. 6. cap. ult. in fine* ubi ait: *Sed, & hoc eodem modo dilui, ac refelli potest ea ratio, qua disputare possit aliquis virtutes inter se separari. Non enim idem ad omnes virtutes aptissimus est natura. Itaque hanc jam adeptus est, illam autem nondum erit consecutus. Nam in iis quidem virtutibus, quæ a natura ingenerantur in nobis, hoc evenire potest; in iis autem, ex quibus absolute vir bonus nominatur, non potest. Una enim cum prudentia, quæ una est, ceteræ omnes præsto aderunt.* A qua sententia aliqui Ecclesiæ Patres non recedunt, cum S. Ambrosius *lib. 2. de offic. cap. 8. num. 43. col. 80. tom. 2. oper.* ita scribat: *Promptius tamen nos justo viro, quam prudenti committimus, ut secundum usum vulgi loquar. Ceterum Sapientum definitione, in quo una virtus est, concurrunt ceteræ, nec potest sine Justitia esse Prudentia;* & S. Hieronymus *in epistola 66. ad Pammachium* hæc habeat (*num. 3. col. 362. oper. tom. 1.*) *Quatuor virtutes describunt Stoici ita sibi invicem nexas & mutuo cohærentes, ut qui unam non habuerit, omnibus careat, Prudentiam, Justitiam, Fortitudinem, Temperantiam.* Nihilominus si res ea, qua decet, diligentia examinetur, unusquisque facili negotio deprehendet, non omnino subsistere ea, quæ modo dicta sunt, aut saltem assumptioni jam positæ nullatenus obstare.

13. De habitibus virtutum Theologicarum, hoc est de Fide, Spe, & Charitate, olim quæstio erat inter Theologos, an una cum Gratia in Baptismo infunderentur. Plerique enim ante Innocentium III. existimabant, adultis cum justificatione infundi habitus virtutum, præsertim Theologicarum, licet aliqui ex speciali ratione negarent, tales habitus parvulis in Baptismate infundi; veluti desumitur *ex cap. Majores, de Baptismo*, & probat Suarez *lib. 6. de Gratia cap. 8.* In Concilio Viennensi sub Clemente V. habita fuit tanquam probabilior sententia astruens, tum adultis Gratiam infundi, & virtutes, uti habetur *in Clementin. unic. de Summa Trinitate, & Fide Catholica.* Cumque postmodum in Concilio Tridentino *sess. 6. cap. 7. de justificat.* sic decretum sit: *Unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, Fidem, Spem, & Charitatem;* probabile nonnullis admodum videtur, post Tridentinum de Fide esse, justificatis dari habitus infusos Fidei, Spei, & Charitatis: ita Suarez *loc. cit. §. 14.* & Vega *in Conc. Trid. lib. 7. cap. 6.* Rursus, amissa per peccatum Charitate, nisi forte peccatum sit Infidelitatis, certum est, Fidem remanere, quæ, licet informis sit, & non viva, nihilominus est vera Fides. Quocirca in Concilio Tridentino *cit. sess. 6. de justificat. can. 28.* sic decernitur: *Si quis dixerit, amissa per peccatum Gratia, simul & Fidem semper amitti; aut Fidem, quæ remanet, non esse veram Fidem, licet non sit viva, aut eum, qui Fidem sine Charitate habet, non esse Christianum, anathema sit:* & licet ibi sacrum Concilium solum de virtute Fidei loquatur, ex ejus nihilominus doctrina *eadem sess. 6. de justificat. cap. 6.* ubi Spem in peccatore agnoscit, *In Spem eriguntur fidentes, Deum sibi propter Christum propitium fore*, sufficienter infertur, amissa per peccatum Charitate, præter Fidem remanere Spem, nisi peccatum sit desperationis. Quibus proinde præmissis, connexio virtutum Theologalium inter se non ab ipsarum natura, sed a Dei liberalitate, qui, quando aliquem sanat, perfecte sanat, in prima ipsarum infusione verificatur.

14. Exclusa necessaria connexione virtutum Theologalium inter se, videndum est de connexione virtutum prædictarum cum virtutibus moralibus, & de connexione virtutum moralium inter se. Adhuc sub Judice lis est, an dentur habitus virtutum moralium, & sic an eorum fiat infusio una cum habitibus virtutum Theologalium. S. Thomas *1. 2. quæst. 63. art. 3.* quærit, *Utrum aliquæ virtutes morales sint in nobis per infusionem:* & affirmando respondet, quia oportet, ut effectus suis causis & principiis proportione respondeant: unde, quemadmodum omnes virtutes tam intellectuales, quam morales, quæ nostris actibus acquiruntur, procedunt ex quibusdam naturalibus principiis in nobis jam existentibus; ita necesse est, ut virtutibus Theologicis, quibus ad finem supernaturalem ordinamur, quæque nobis a Deo conferuntur, respondeant alii habitus divinitus in nobis effecti, qui sic se habeant ad virtutes Theologicas, uti se habent virtutes morales, & intellectuales ad principia naturalia virtutum: & latissime docent Patres Salmanticenses *in cursu Theolog. tom. 3. tract. 13. disp. 3. per totam.* Scotus contra *in 3. sent. dist. 36. quæst. unic. art. 3.* præter virtutes morales acquisitas non admittit in homine Fideli morales infusas: cum enim ipse, & alii, qui eum sequuntur, dicant, Infidelem ad Fidem venientem, & justificatum omnia scire, quæ dictat Fides, tum quod juste & caste vivendum est, & fortiter agendum aliquando ex necessitate, aliquando autem ex utilitate obtinendi ultimum finem supernaturalem Fide cognitum, & per Charitatem dilectum; hinc inferunt, virtutes has morales infusas non esse admittendas, cum sine illis ipsarum actus ex dictamine Fidei, & determinatione Charitatis ad finem supernaturalem dirigi valeant. Glossa *in cit. Clement. unic. in verb. Sanctorum ac Doctorum, de Summa Trinitate, & Fide Catholica*, utramque prædictam refert opinionem: ex quarum proinde contrarietate nemo est qui non videat, certo asseri non posse, connexionem reperiri inter habitus virtutum Theologalium, & moralium, exemplo potissimum parvulorum, qui (uti dictum est) in Baptismo recipiunt habitus infusos virtutum Theologalium; sed juxta eorum sententiam, qui non admittunt

habitus infusos virtutum moralium, hos absque dubio recipere non possunt.

15. Simile judicium ferendum est de connexione virtutum moralium inter se, cum experientia constet, aliquos esse humiles, sed non fortes. Scribit enim S. Gregorius Magnus *lib. 22. moral. cap. 1. num. 2. (col. 697. oper. tom. 1.) Sæpe quosdam pudicos quidem vidisse nos contigit, sed non humiles, quosdam vero quasi humiles, sed non misericordes, quosdam quasi misericordes, sed nequaquam justos, quosdam vero quasi justos, sed in se potius, quam in Domino confidentes.* Ideoque connexio virtutum solum necessaria esse videtur, ut sint omnino perfectæ; quemadmodum prosequitur idem S. Gregorius *loc. cit.* ubi sic loquitur: *Una itaque virtus sine aliis aut omnino nulla est, aut imperfecta. Ut enim, sicut quibusdam visum est, de primis quatuor virtutibus loquar, Prudentia, Temperantia, Fortitudine, atque Justitia, tanto perfectæ sunt singulæ, quanto vicissim sibimet conjunctæ; disjunctæ autem perfectæ esse nequaquam possunt.* Concordat S. Thomas *1. 2. quæst. 65. art. 1. in corpore*, ubi docet, virtutes morales considerari posse, ut sunt imperfectæ, & sic non esse connexas; contra vero connexas esse, si considerantur uti perfectæ; & *quæst. 73. art. 1. ad secundum*, ait, per habitum vitii amitti virtutem illi oppositam, & ex hujus amissione alias amitti virtutes, quantum ad rationem perfectam & formalem virtutis. Cumque in Beatificando, & Canonizando virtutes debeant esse non imperfectæ, sed perfectæ, hinc fit, de earum connexione esse videndum, ut dignoscatur, utrum fuerint perfectæ, an imperfectæ; atque adeo non sufficere probationem unius virtutis, sed omnium probationem requiri: non ita quidem, ut Beatificandus, & Canonizandus debuerit in omnibus heroice se exercere, cum sufficiat, sicuti dictum est, ut Heros fuerit in Fide, Spe, & Charitate, & eodem modo Heros fuerit in eis virtutibus moralibus, in quibus juxta statum suum potuit se exercere, cum præparatione animi ad sic se gerendum in aliis, si occasio oblata fuisset eas exercendi. Quocirca S. Hieronymus, qui *loc. cit.* connexionem virtutum admisit, ita ut unam habens alias habere dicendus sit, *in lib. 1. contra Pelag. n. 19. (col. 700. oper. tom. 2.)* interroganti Critobolo, *Et quomodo legimus, qui unam habuerit, omnes videtur habere virtutes;* respondet Atticus: *Participatione, non proprietate. Necesse est enim, ut singuli excellant in quibusdam.* Desumitur id quoque ex doctrina D. Thomæ *2. 2. quæst. 129. art. 3. ad secundum*, ubi connexionem explicat virtutum, & docet, esse intelligendam non quoad actus, sed quoad animi dispositionem; quod ipsum repetit *quæst. 152. art. 3. ad secundum*. Uberrime materia explicatur a sæpe citatis Patribus Salmanticensibus *cit. tom. 3. in 1. 2. D. Thomæ, qu. 65. disput. 4.* Estius *in 3. lib. sent. dist. 36. §. 2.* ita scribit: *Quod autem negant interdum Patres, in uno homine, etiam Sancto, omnes inesse virtutes, quamquam de excellentia virtutum accipi potest, aliis enim virtutibus excelluerunt &c. potest nihilominus & de virtutibus intelligi, in quantum sunt habitus quidam, quibus expedite & delectabiliter operantur. Nam ad hunc modum non sunt omnes virtutes in iis, qui Charitatem habent, sed saltem secundum præparationem voluntatis ad ipsa virtutum opera loco & tempore exequenda; ita ut in Charitate tanquam in radice, omnes existere dicantur, juxta illud Gregorii homil. 27. in Evangelia: Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, sic multæ virtutes ex una Charitate generantur. Hoc autem sufficere ad rationem virtutis Christianæ, quæ in Charitate radicaliter existens cum aliis connexionem habeat, ostendimus ad dist. 27. lib. 2.* Concordat Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 2. disp. 4. art. 5. num. 76.* ubi concludit, in homine simpliciter, seu perfecte morali virtutes esse necessario connexas; & *art. 6. num. 97.* virtutes morales esse inter se hoc sensu connexas, ut habens unam veram virtutem alias habere debeat saltem præparatione animi, cum proposito videlicet implicito, aut explicito eas exercendi, si occasio suppeteret, adjiciens *in cit. art. 5. num. 84.* juxta praxim Sedis Apostolicæ probandas esse in Beatificando, & Canonizando omnes virtutes modo supra explicato: *Probatur ex facto, & praxi Ecclesiæ, quæ in Beatificatione & Canonizatione Sanctorum, tanquam perfectorum virorum, qui proponendi sunt ad imitationem, non est contenta de probatione alicujus virtutis, sed exigit probationem omnium (licet non sit necessarium, ut semper eis usus sit Servus Dei Beatificandus, neque ut omnes fuerint in gradu heroico, quia Sanctus Hieronymus existimat, id nunquam accidisse). Sufficiat autem nunc scire, quod ii existimantur perfecti ab Ecclesia, qui virtutes omnes habuerunt, & hi digni sint Beatificatione.* Concordat Matthæuccius *cit. tit. 2. cap. 1. §. 1.* itemque D. Thomas *1. 2. quæst. 66. art. 2.* ubi, proposita quæstione, *Utrum omnes virtutes simul in eodem existentes sint æquales*, eademque resoluta, distinguendo inter æqualitatem speciei, & æqualitatem proportionis, secundo loco sibi contrarium argumentum opponit: *Præterea, si omnes virtutes essent æque intensæ in uno & eodem, sequeretur, quod quicumque excederet aliquem in una virtute, excederet ipsum in omnibus aliis virtutibus. Sed hoc patet esse falsum, quia diversi Sancti de diversis virtutibus præcipue laudantur, sicut Abraham de Fide, Moyses de mansuetudine, Job de patientia; unde de quolibet Confessore cantatur in Ecclesia, Non est inventus similis illi, qui conservaret Legem Excelsi, eo quod quilibet habuit prærogativam alicujus virtutis. Non ergo omnes virtutes sunt æquales in uno, & eodem.* Sic autem argumento respondet: *Ad secundum dicendum, quod unus Sanctus laudatur præcipue de una virtute, & alius de alia propter excellentiorem promptitudinem ad actum unius virtutis, quam ad actum alterius.* Quod & ante D. Thomam dixerat S. Hieronymus *loc. cit.* asserens, eum, qui habet unam virtutem, ceteras habere participatione, & *num. 18.* idcirco necesse non esse, ut singuli excellant in singulis: unde in Salomone sapientia, in David mansuetudo, in Elia, & Phinees zelus, in Abraham Fides, in Petro perfecta dilectio, in Paulo studium excelluit prædicandi. Optime S. Gregorius Magnus *præfat. in expos. libri Job cap. 6.* inquit *(col. 13. loc. cit.): Ut ergo noctis nostræ tenebras suo tempore editus, vicissimque permutatus stellarum, radius tangeret, ad ostendendam innocentiam venit Abel, ad docendam actionis munditiam venit Enoch, ad insinuandam longanimitatem spei & operis venit Noe, ad manifestandam obedientiam venit Abraham, ad demonstrandam conjugalis vitæ castimoniam venit Isaac, ad insinuandam laboris tolerantiam venit Jacob, ad rependendam pro malo bonæ retributionis gratiam venit Joseph, ad ostendendam mansuetudinem venit Moyses, ad informandam contra adversa fiduciam venit Josue, ad ostendendam inter flagella patientiam venit Job. Ecce, quam fulgentes stellas in cælo cernimus, ut inoffenso pede operis iter nostræ noctis ambulemus.* Quocirca S. Antonius, Sanctorum eremi incolarum Pater, dicebat, non esse a quolibet sancto viro omnes omnium virtutum præstantes actus exquirendos, teste Cassiano *lib. 5. de Instit. Cœnob. cap. 4. Vetus namque est Beati Antonii admirabilisque sententia, Monachum ... minime debere ab uno quamvis summo universa genera virtutum expetere. Alius enim scientiæ floribus exornatur, alter discretionis ratione robustius communitur, alter patientiæ gravitate fundatur, alius humilitatis, alius continentiæ virtute præfortur, alius simplicitatis gratia decoratur, hic magnanimitatis, ille misericordiæ, iste vigiliarum, hic taciturnitatis, ille laboris studio supereminet ceteros.* In rem eamdem recte Theophilus Raynaudus *oper. to. 8. de cultu Sanctorum speciali punct. 2. pag. 485. Exornantur quidem sancti viri decoribus omnium virtutum statui suo consentaneorum. Tamen, sicut non omnis fert omnia tellus, sed est, quæ aliqua singulari fruge commendetur; ita Sancti plerumque unius alicujus virtutis singulariter præfulgentis decore nobilitantur, &, non obstante virtutum omnium connexione .... una quæpiam est virtus, quæ in eis eminet atque præcellit.*

CA-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT VIGESIMUMSECUNDUM.

In quo proponuntur, & explicantur nonnullæ quæstiones ad heroicitatem Virtutum pertinentes.

1. EX dictis in capite præcedenti virtus Christiana, ut sit heroica efficere debet, ut eam habens operetur expedite, prompte, & delectabiliter supra communem modum ex fine supernaturali, & sic sine humano ratiocinio, cum abnegatione operantis, & affectuum subjectione. Unde S. Ambrosius *lib. 2. in Lucam cap. 1. num. 19. (col. 1288. tom. 1. oper.)* explicans illud, *Exsurgens autem Maria in diebus illis abiit in montana cum festinatione*: inquit, *Nescit tarda molimina Sancti Spiritus gratia*. Et de Apostolis dicitur *in Actis 5. v. 41. Ibant (Apostoli) gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati: & Sap. 5. v. 4. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam*. Ostendunt enim hæc omnia, proprium esse virtutis Christianæ heroicæ efficere, ut ea præditus operetur expedite, prompte, & delectabiliter, & cum abnegatione sui ipsius. Quæstio autem, quæ ex his oritur, in hoc consistit, utrum virtus heroica Christiana, ut id præstet, annexum debeat habere aliquod ex donis Spiritus Sancti, de quibus *Isaiæ 11. v. 2. & 3. Requiescet super eum spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilii, & fortitudinis, spiritus scientiæ, & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*: quæ dona Spiritus Sancti sunt habitus, quibus homo perficitur ad prompte obediendum Spiritui Sancto, juxta doctrinam D. Thomæ 1. 2. *quæst. 68. art. 4.* Idem Auctor *art. 5.* docet, ea dona invicem connecti in Charitate, ita ut Charitatem habens omnia dona Spiritus Sancti habeat, quorum nullum sine Charitate haberi potest: *art. 8.* probat, virtutes Theologicas esse præferendas donis Spiritus Sancti, cum ea regant; sed in virtutibus moralibus eadem dona virtutibus præferri, cum perficiant vires animæ in comparatione ad Spiritum Sanctum moventem. At, ad propositam quæstionem ut redeamus, ei affirmando respondet Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 2. disp. 32. art. 6. de virtute heroica*: communis enim virtus dat operari modo aliis communi, at heroica supra modum communem, & cum qualitatibus modo indicatis, quæ haberi non possunt, nisi ab altiori principio, & nobiliori, & efficiacius movente, & sic ab uno, vel pluribus donis Spiritus Sancti: & sequitur Michael Angelus Lapius *in dissert. de virtutum heroicitate in Beatificandis & Canonizandis requisita pag. 57.* Contra Maderna *in cit. cursu Theologico tom. 2. tr. 6. de virtutibus in communi q. 3. de virtute heroica art. 2.* admittit quidem, in Christo omnes operationes fuisse ex donis Spiritus Sancti, cum ex citato loco Isaiæ de Fide sit, in ipso fuisse omnia prædicta dona; admittit etiam quandoque ad actus heroicos aliquod Spiritus Sancti donum concurrere; sed contendit *num. 13.* non esse de necessitate virtutis heroicæ, ut annexum habeat aliquod donum Spiritus Sancti, per quod ea præditus ex Dei instinctu operetur expedite & cum delectatione; sed ipsam virtutem supra communem modum intensam & perfectam efficere, ut qui illa præditus est, agat expedite, prompte, & delectabiliter supra communem operandi modum. Porro prima sententia est conformis doctrinæ D. Thomæ 1. 2. *quæst. 68. art. 1. in corpore, & ad primum, & 2. 2. quæst. 139. art. 2. ad primum, & in 3. sent. dist. 34. quæst. 1. art. 1. ad primum*; & bene explicatur a Rosignolio *de discipl. Christian. perfect. lib. 3. cap. 2. Movet enim tunc Deus solus per se ipsum animum hominis non solum per virtutes Theologicas, & morales infusas, sed etiam per Spiritus Sancti dona, quæ in Isaiæ libro numerantur, Sapientia, Intellectus, Consilium, Fortitudo, Scientia, Pietas, Timor Domini, qui sunt supernaturales habitus excellentissimi, semperque Charitatem comitantur. Quamvis enim apertum aditum Deus habeat in hominis animum per virtutes infusas sive Theologicas, sive morales, ad quædam tamen altissima virtutis officia exercenda immittit in hominem altissima illa dona, quibus quasi vinculis sibi maxime colligatum versat in omnem partem animum &c. Appellarunt forsan hujusmodi actiones Philosophi heroicas & purgati animi. Sancti Patres Spirituales Deificas, & Divinas dixerunt. Qui enim hoc Divino Spiritu afflantur, non tam homines, quam quasi Dii sunt, quales fuerunt Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, & viri Apostolici tam multi, qui præstantissimorum horum munerum beneficio a mortalibus & plusquam homines, & tanquam celestes viri suspiciuntur.*

2. Similis huic quæstioni alia est, an virtus heroica differat specie a non heroica. Negative respondetur a Cardinali de Lauræa *loc. cit. art. 8.* cum tam virtus Christiana heroica, quam non heroica ad summum Bonum supernaturale tendat, & heroicitas nihil aliud sit, quam perfectio virtutis, quæ idcirco efficere non potest, ut hæc ab illa differat specie. Hæc est etiam sententia D. Thomæ, qui *3. part. quæst. 7. art. 2.* proposita quæstione, *Utrum in Christo fuerint virtutes*, & affirmando resoluta, ita sibi ipse opponit: *Secundum Philosophum 7. Ethic. virtus dividitur contra quendam heroicum, sive Divinum habitum, qui attribuitur hominibus Divinis: hic autem maxime convenit Christo: ergo Christus non habuit virtutes, sed aliquid altius virtute*. Cui oppositioni sic respondet: *Ad secundum dicendum, quod habitus ille heroicus, vel Divinus non differt a virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum, in quantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Unde per hoc non ostenditur, quod Christus non habuerit virtutes, sed quod habuerit eas perfectissime ultra communem modum, sicut etiam Plotinus posuit quendam sublimem modum virtutum, quas esse dixit animi purgati*. Concordat Scotus *in 3. sent. dist. 34. quæst. unic. num. 22. In omni bonitate assignat quatuor gradus, qui sunt ejusdem habitus in specie, scilicet perseverantiam, continentiam, temperantiam, & heroicam. Perfectissima igitur virtus in eadem specie manens est heroica*. Et prosequitur Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 1. quæst. 7. art. 2. Virtus heroica non differt essentia a virtute communi, quia in eadem materia, & sub eadem ratione formali, seu motivo versantur; & perfectio, quam addit virtus heroica, solum est, ut parum, aut nihil habeat admistum vitii contrarii, & facilis & expedita sit ad ferventem & perfectum actum virtutis eliciendum, quæ perfectio accidentaria manifeste est.*

3. Ex his quoque, quæ paulo ante dicta sunt, virtutem videlicet heroicam Christianam præstare, ut agens agat prompte, delectabiliter, cum abnegatione sui ipsius, propter finem supernaturalem, quæstio alia oritur, an virtus heroica, ut talis sit, debeat esse virtus purgati animi, ita ut virtus, quæ non est purgati animi, heroica esse non possit. Pro cujus quæstionis resolutione prænotandum est, juxta Platonicos virtutes Cardinales dividi in virtutes politicas, purgatorias, purgati animi, & exemplares. Virtutes morales, seu Cardinales in Deo sunt eminenter uti exemplaria; unde *Ps. 10. v. 8.* legitur de Justitia, *Justus Dominus, & Justitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus*; de Fortitudine *Genes. 46. vers. 3. Ego sum fortissimus Deus*; de Temperantia *Exod. 34. vers. 6. Deus . . . patiens, & multæ miserationis, ac verax*; de Prudentia *Job 26. v. 3. Et Prudentiam tuam ostendisti plurimam*. Quamobrem optime D. Thomas 1. 2. *quæst. 61. art. 5.* admissa distinctione virtutum moralium in politicas, purgatorias, purgati animi, & exemplares, docet, exemplar humanæ virtutis in Deo præexistere, sicut & in eo præexistunt omnium rerum rationes, & sic virtutes, prout sunt exemplariter in Deo, dici *exemplares*. Prosequitur idem S. Doctor virtutes easdem, prout in homine sunt, & docet, *politicas* vocari, quod secundum eas homo recte se habeat in rebus humanis gerendis: quocirca de Salomone prudenter regnum gubernante dicitur *3. Regum cap. 3. v. 29. Dedit quoque Deus Sapientiam Salomoni, & Prudentiam multam nimis*; de Justitia *Psalm. 71. v. 1. Deus judicium tuum Regi da, & Justitiam tuam filio Regis, judicare populum tuum in Justitia*; de Fortitudine *Eccli. 7. v. 6. Noli quærere fieri Judex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates*; & de Temperantia *Eccles. 10. v. 17. Beata terra, cujus Rex nobilis est, & cujus Principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam*. Item a virtutibus politicis transitum facit S. Doctor *loc. cit.* ad virtutes purgatorias, quarum ope pugna instituitur pro animi passionibus rationi subdendis.

Pro-

UNIVERSIDAD CENTRAL DE BARCELONA BIBLIOTECA FACULTAD DE DERECHO

UAB Biblioteca de Ciències Socials

Pro his virtutibus purgatoriis faciunt ea, quæ sequuntur. De Prudentia siquidem *Proverb. cap. 3. v. 13.* legitur: *Beatus . . . qui affluit Prudentia*; *cap. 4. v. 1. Attendite, ut sciatis Prudentiam*; *cap. 9. v. 6. Ambulate per vias Prudentiæ*: & *Matth. 10. v. 16. Estote ergo Prudentes, sicut serpentes*. De Temperantia, *Eccli. 31. v. 34. Qui autem abstinens est, adjiciet vitam*; *Tobiæ 3. v. 16. Tu scis, Domine, quia nunquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia*; & *Job 31. v. 9. Si deceptum est cor meum super muliere .... scortum alterius sit uxor mea*. De Justitia *Eccli. cap. 4. v. 33. Pro justitia agonizare pro anima tua, & usque ad mortem certa pro Justitia*. De Fortitudine *Tobiæ cap. 6. v. 13. Forti animo esto, in proximo est, ut a Deo cureris*. Purgatoriis demum virtutibus succedunt virtutes jam purgati animi, ita scilicet, ut Prudentia sola Divina intueatur, Temperantia terrenas cupiditates nesciat, Fortitudo passiones ignoret, Justitia cum Divina mente perpetuo fœdere societur, eam scilicet imitando, uti totidem verbis loquitur S. Doctor *loc. cit.* Exempla hujus virtutis animi purgati habentur in sacra Scriptura: cum enim Job tot & tanta mala in bonis naturæ perpessus calamitatum nuntios recepisset, minime turbatus ait *cap. 1. v. 21. Dominus dedit, Dominus abstulit . . . sit nomen Domini benedictum*. Alia collecta legi possunt exempla a Cardinali de Lauræa *in 3. lib. sent. t. 2. disp. 5. ar. 3.* cum nobis satis sit innuisse prædictam virtutum divisionem, de qua etiam loquitur S. Bonaventura *in 3. sent. dist. 33. quæst. ult.* ubi ait: *Virtutes Cardinales respiciunt quadrifariam distinctionem, quia quædam sunt exemplares, quædam politicæ, quædam purgatoriæ, quædam animi jam purgati*.

4. Pater Antonius Gonzalez ex Dominicana familia *in cit. dissert. de virtutibus heroicis S. Rosæ de Lima* docet, virtutem heroicam non esse purgatoriam, sed purgati animi, & sic virtutem in statu unionis. Postquam enim docuit, virtutem heroicam esse quamdam eminentiam virtutis in summo gradu, & divisit virtutes in politicas, purgatorias, & animi purgati, dixitque, virtutem communem respondere viæ purgativæ, virtutem purgatoriam viæ illuminativæ, & virtutem purgati animi viæ unitivæ, ita concludit: *Exinde ergo deducitur, quod virtus in via illuminativa non est heroica, siquidem non operatur promptitudine & delectatione, sed difficiliter propter ignaviam voluntatis nondum ardente amoris unione calefactæ. Solum igitur virtus in statu unionis hanc facilitatem habet, quatenus operatur supra communem modum faciliter, & sine violentia, seu renitentia voluntatis. Unde sicut communiter quilibet virtuosus in parvis & minimis operatur, ita qui est adeptus felicem unionis statum, circa difficillima propter Dei amorem continua promptitudine, tranquillo animo, & quasi per modum naturæ versatur. Idcirco inquit Divus Thomas, & alii Auctores modo citati, quod virtus heroica non est purgatoria, sed purgati animi, id est, est virtus in statu unionis. Ipsa vero unio ad Deum, in qua virtus heroica consistit, non est illa unio, quæ communiter per Gratiam fit in via purgativa, sed est modus unionis animæ jam purgatæ cum Deo per quemdam contactum substantialem, quo præsens, & unitus sentitur. Tunc est ista unio, quando potentiæ spirituales animæ, quantum permittit vitæ præsentis status, Deo adhærent, intellectus per cognitionem pene continuam, & velut evidentem, voluntas denique per amorem non tantum desiderii, sed quodammodo fruitionis: siquidem jam Dei (licet imperfecta, quia non est clare visus) est possessio.*

5. Pro intelligentia nonnulla essent hic exponenda de statu incipientium, proficientium, & perfectorum, necnon triplicis viæ, purgativæ, illuminativæ, & unitivæ: sed de his aliqua innuentur, cum infra tractabitur de oratione, intereaque satis est noscere, heroicitatem virtutum moralium, seu Cardinalium juxta sensum citati Auctoris dari non posse, nisi virtus sit purgati animi; cui eidem sententiæ adhæsit Petrus Franciscus de Rubeis in suis animadversionibus factis in causa S. Joannis de Cruce super dubio virtutum in gradu heroico. En ejus verba: *Expendendum pariter erit, quod virtutes Cardinales in gradu heroico sunt, quando, passionum insultibus jam purgatis, illæ a Deo solum, & in summa perfectione tenent animam hominis, utpote si Temperantia terrenas concupiscentias ignoret, Fortitudo passiones nesciat, Prudentia solis Divinis intendat, Justitia mentem cum Deo perpetuo fœdere conjunctam teneat, quas solummodo Glossa in Clementina finali de Hæreticis inquit esse hominum totaliter purgatorum a molestiis passionum, & virorum perfectissimorum in hac vita*. Id ipsum innuit Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis disp. 12. quæst. 3. sect. 2. num. 18. Virtus heroica communiter tenetur illa, quæ alias purgati animi dicitur*.

6. At, admisso, ut virtus purgati animi sit excellens & heroica, sicuti dixerunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Teresiæ *tit. de sanctitate vitæ in specie &c. His itaque suppositis, virtutes Beatæ Teresiæ adeo excreverunt, ut dictum heroicum gradum attigisse judicaverimus, & quod merito censeri debeant ex illo genere virtutum, quas Divus Thomas virtutes purgati animi appellat*; hinc tamen inferri nequit, heroicam esse non posse virtutem, quæ non sit virtus animi purgati. Et initio ducto a citata Glossa *in Clementina finali, de Hæreticis, in verb. Sexto quod se &c.* ea quidem distinguit virtutes in purgatorias, & purgati animi, docens, virtutes purgatorias esse virtutes hominum nondum purgatorum a passionum insultibus, & sic non summe perfectorum, sed ad id toto conatu tendentium; virtutes autem purgati animi esse virtutes, quibus prædicti sunt homines totaliter purgati a passionum molestiis: post quæ Glossa subjicit, id esse proprium Beatorum in patria, vel paucissimorum in hac vita perfectissimorum. Sed, his traditis, citata Glossa docens ulterius, virtutes purgatorias esse virtutes hominis imperfecti, hanc imperfectionem restringit ad defectum majoris perfectionis, quæ vel in Beatis in patria, vel in paucissimis in hac vita perfectissimis, uti dictum est, invenitur; eam vero non extendit ad defectum heroicitatis pro Canonizatione requisitæ. En verba Glossæ: *Hoc viso, sciendum est, quod dicere, imperfecti hominis esse se exercere in actibus virtutum moralium, reprimendo scilicet impetum passionum per judicium rationis, & imperium voluntatis, hoc est bene dictum, si sumamus imperfectum pro nondum habente summam perfectionem, ut prius dixi, qualem scilicet habent Beati in patria, & qualem habuerunt paucissimi in hac vita, scilicet Christus, Beata Virgo, primi Parentes in statu innocentiæ, & forsan alii ex privilegio speciali. Sed, si sumamus imperfectum pro vitioso, vel carente perfectione necessaria ad salutem, hoc est hæreticum. Apostolus enim, qui perfectissimus fuit in via, reprimebat insultus carnalium passionum, unde dicit in prima ad Corinthios &c. Item Jeremias, & Joannes Baptista, qui fuerunt sanctificati in utero, secundum Theologos habuerunt fomitem inclinantem ad venialia, licet non ad mortalia, & contra tales insultus bellaverunt; unde cantat Ecclesia de Joanne Baptista: Antra deserti teneris sub annis civium turmas fugiens petisti, ne levi saltem maculare vitam famine posses. Beatus Martinus legitur quod carnem spiritui servire cogebat. De Beato Benedicto Gregorius dicit, quod insultus carnalis tentationis repressit, projiciendo se inter urticas & spinas, ut per vulnera corporis educeret ab anima vulnus mentis.* Concordat D. Thomas *1. 2. quæst. 61. ar. 5. in corpore*, ubi docet, virtutes purgati animi esse Beatorum, vel aliquorum in hac vita perfectissimorum. Subscribunt tum qui de Beatificatione, & Canonizatione, & de virtute heroica ad prædictum effectum scripserunt, tum alii, qui in sacrorum rituum Congregatione suffragium tulerunt de virtutibus heroicis Servorum Dei. Ad primam classem spectant hi, qui sequuntur, Almainus videlicet *in tract. 3. de virtutibus moralibus, & vitiis oppositis cap. 12. fol. 56. a tergo*, ubi sic ait: *Antiqui vocant gradum heroicum, quando ratione virtutis sunt ita sedatæ passiones, quod supra communem hominum facultatem non insurgunt, puta propter assuefactionem in operibus virtutis, vel quando parum insurgunt; nam est supra communem hominum facultatem, quod non insurgant, vel quasi non insurgant passiones*; Maderna *in curs. Theolog. tom. 2. tract. 2. quæst. 3. de virtute heroica art. 2. num. 11.* Clericat. *in decis. miscell. decis. 108. n. 11.* Matthæucc. *in practica Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canonizat. tit. 2. cap. 1. num. 12.* & Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 2. disput. 32. art. 4.* ubi docet primo, similitudinem cum Christo, quæ ex heroicitate virtutis oritur, non consistere in omnimoda ac perfecta purgatione passionum, ut sine ulla perturbatione quiescant, sicut erunt in Beatis, & sicut fuerunt in Christo Domino, & in Beatissima Virgine: docet secundo, similitudinem cum Christo, quæ ex heroicitate virtutis oritur, posse in hoc constitui, hoc est in purgatione secundum quid, quæ auferat radicitus fomitem, & passiones, sed ita coercet, ut vix, aut leviter insurgant. Pro hujusce rei explicatione videtur prodesse posse, quod a S. Gregorio desumitur *lib. 2. moral. cap. 16. (col. 49. tom. 1. oper.)* *Nonnulli magnæ constantiæ Philosophiam putant, si disciplinæ asperitate correpti ictus verberum doloresque non sentiant; nonnulli vero tam nimis percussionum flagella sentiunt, ut inmoderato*

dolore

dolore commoti etiam in excessum linguæ dilabantur. Sed quisquis veram tenere Philosophiam nititur, necesse est, ut inter utraque gradiatur: non est enim pondus veræ virtutis insensibilitas cordis, quia & valde insana per stuporem membra sunt, quæ & incisa dolere nequaquam possunt. Rursus virtutis custodiam deserit, qui dolorem verberum ultra, quam necesse est, sentit: quia, dum nimia afflictione cor tangitur, usque ad impatientiæ contumelias excitatur, & qui per flagella corrigere male facta debuerat, agit, ut nequitia per flagellum crescat. Contra insensibilitatem quippe percussorum per Prophetam dicitur: Percussisti eos, nec doluerunt, attrivisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. *Contra pusillanimitatem percussorum per Psalmistam dicitur:* In miseriis non subsistent.

7. Ad secundam pertinent classem (in qua etiam reponi possunt Cardinalis de Laurea, & Matthæuccius, qui fuerunt sacræ Congregationis Consultores) Auditores Rotæ in relatione S. Petri Regalati (quæ in appendicibus dabitur) *tit. de virtutibus in genere*, ubi ita scripserunt: *Virtutes autem habentur ab omnibus dupliciter: uno modo communi, & humano, & sic dicuntur virtutes politicæ, ex quo homo est animal politicum; alio modo excedenter, seu eminenter, quasi modo Divino, & tales virtutes a Philosopho heroicæ, seu Divinæ appellantur. Modus vero iste, seu ratio habendi virtutes hujusmodi heroicas est duplex. Unus, prout homo est intendens ad talem perfectionem, quasi Divinam, & sic dicuntur virtutes purgativæ: alius vero, prout homo assecutus est terminum dictæ tendentiæ, quantum potest habere in præsenti vita, & secundum hoc dicuntur virtutes purgati animi, quales habuit Beatissima Virgo, & aliqui in hoc mundo perfectissimi &c. Ad effectum vero Canonizationis, virtutes istæ purgati animi non sunt necessariæ, sed sufficit, eas esse purgatorias, quæ sunt pariter virtutes heroicæ.* Cardinalis Capisucchius in suo suffragio alias citato, quod protulit in causa Beatificationis Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini: *Nec vero existimandum est, heroicam virtutem esse illam, qua quis ita virtuose operaretur, ut motus appetitus sensitivi non sentiat, aut sine motibus naturalibus appetitus operetur. Ut enim optime docet Sanctus Thomas* 1. 2. *quæst.* 59. *art.* 2. *si passiones dicantur inordinatæ affectiones, hæ non possunt esse in virtuoso, ita quod post deliberationem eis consentiatur: si vero passiones dicantur quicumque motus appetitus sensitivi, sic possunt esse in virtuoso, secundum quod sunt a ratione ordinatæ. Unde Aristoteles in* 2. *Ethic. cap.* 3. *ait, quod non bene quidam determinant virtutes impassibilitates quasdam, & quietes, quoniam simpliciter dicunt, sed deberent dicere, quod virtutes sunt quietes a passionibus, quæ sunt non ut oportet, & quando non oportet. Unde virtus heroica non removet passiones, sed illas cohibet, & superat. Unde & Apostolus Paulus certamen supponit in Christianis Heroibus, & in Sanctis adversus proprias passiones, ut iidem æternam assequantur coronam, cum ait:* Non coronabitur, nisi qui legitime certaverit. *Et hoc ipsum idem Apostolus expertum se dicit in se ipso, cum sibi stimulum carnis datum dicit, qui eum colaphizet. Igitur virtutis heroicæ ratio in eo sita est, ut homo & proprias cohibeat passiones, & ita virtuose operetur, ut supra communem aliorum hominum, etiam virtuose operantium, conditionem operetur, & cum quadam facilitate, & alacritate.* Pater Garzonius Procurator Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ Virginis in suo suffragio edito in eadem causa: *Ad firmandam Servorum Dei sanctitatem juxta sacrorum Canonum, & summorum Pontificum sanctiones necessario quidem prærequiritur eorumdem heroicitas, & eminentia virtutum tam Theologalium, quam moralium, seu Cardinalium, non tamen adeo perfectissima, ut ab omni & quacumque levi labe, aut animi, & passionum titillatione sit omnino immunis & purgata, cum ad hanc perfectissimam excellentiam solum perveniant Beati in patria, & pervenerint Christus Dominus, & Beatissima Virgo in via; verum illa excellentia sufficienter requiritur, quæ haberi potest ab homine viatore, illa scilicet, per quam elevetur animus ad quamdam Divinæ naturæ perfectionem & participationem, ac operetur ob finem supernaturalem supra communem hominum modum ex Dei dono, ac instinctu. Ita tamen, ut semper luctari debeat contra mundi, & tenebrarum potestates, contra quas habet occultam pugnam, per quam numquam viator quiescit; nec ejus animus liber, aut omnino purgatus evadit, quia virtus in infirmitate perficitur: & sic omnes Sancti, & electi quasi in agone certarunt usque in finem.* Sententia hæc autem retinenda videtur, non esse videlicet necessarium, ut virtus heroica sit virtus purgati animi; quod etiam confirmabitur ex iis, quæ infra dicentur, cum tractabitur de ærumnis atque tribulationibus Servorum Dei. Uno verbo, promptitudo, alacritas, & delectatio, quæ requiruntur, ut quis heroice operari dicatur, non excludunt passiones, sed cum eis cohærent, eoque magis si sint in gradu remisso; uti consideranti patet, & explicat Rosignolius *de discipl. Christian. perfect. lib.* 3. *c.* 3. *Virtus est moderatrix affectionum hominis. Hæc ad omnes virtutes pertinet, sed præcipue ad eas, quæ in coercendis passionibus animi versantur, qualis est Fortitudo, & Temperantia: quare, cum dicitur virtus omnis perfectio, ideo dicitur, non quia radicitus passiones evellat, aut prorsus extinguat, sed quia earum vim & impotentiam frangit, & corrigit quidquid est in illis exsuperantiæ.* Consonat doctrina D. Thom. 1. 2. *q.* 59. *art.* 2. & 3.

8. Aliquando Fidei Promotores, animadversa operis arduitate, quæ in constituenda actione heroica requiritur, controversiam excitarunt, an actio Christiana, ut heroica sit, debeat esse consilii, ita ut non sufficiat, si sit actio præcepti. Nonnullos nimis rigidos censores aliquando audivi asserentes, ea, quæ fiunt aut ratione Instituti, puta, si Religiosus servet quæ in Regula statuta sunt, si ab Episcopo ea patrentur, quæ ipsi facienda præscribuntur in sacris Canonibus; aut vi voti præcedenter emissi; bona esse & laudabilia, atque æternæ vitæ meritoria, si non desint, quæ adesse debent pro merito constituendo; sed ad apicem heroicitatis pertingere non posse; juxta illud *Luc.* 17. *v.* 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus; quod debuimus facere, fecimus:* & juxta aliud *Matth.* 19. *v.* 21. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus... & veni, & sequere me.* Verum ex prædictis assumptio non evincitur, quia illud Lucæ prolatum est ad suadendam humilitatem, juxta illud S. Bernardi (*epist.* 142. *ad Monachos Alpenses col.* 148. *vol.* 1.) *Inutiles vos reputatis, & humiles inventi estis. Recta facere, & inutilem se reputare, apud paucos invenitur, & ideo multi admirantur. Hoc, inquam, hoc prorsus vos de illustribus reddit illustriores, sanctiores de sanctis, & ubicumque divulgatus est sermo iste, replevit omnia odore suavitatis:* & *serm.* 17. *de diversis num.* 1. (*ibid. col.* 1124.) Lucæ locum allegatum *propter humilitatem* concedit esse dicendum. Quod recte animadvertit Cardinalis Bellarminus *controv. tom.* 2. *lib.* 2. *de Monachis cap.* 13. *num.* 36. *pag.* 231. *Adde, quod Dominus non ait: Servi inutiles estis; sed*, Dicite: Servi inutiles sumus. *Vult enim nos humiles esse, & non jactare nostra merita. Sed ipse tamen postea dicit*: Euge, serve bone, & fidelis. *Inutilem autem servum vocabit eum duntaxat, qui præceptis non obedierit, ut patet Matthæi* 25. *v.* 30. *in parabola de talentis: Inutilem (inquit) servum ejicite in tenebras exteriores*: illud autem Matthæi a Domino indicatum est tanquam aliquid ad perfectionem conducens, non quia in eo stet perfectio: quemadmodum explicat D. Thomas 2. 2. *quæst.* 184. *art.* 3. ubi, proposita quæstione, *Utrum perfectio consistat in præceptis, an in consiliis*, eaque resoluta modo mox afferendo, oppositoque sibi textu allegato Matthæi, sic respondet: *Ad primum ergo dicendum, quod in illis verbis Domini aliquid ponitur quasi via ad perfectionem, hoc scilicet, quod dicitur*, Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. *Aliud autem subditur, in quo perfectio consistit, scilicet, quod dicit*; Et sequere me. *Unde Hieronymus dicit super Matthæum, quod non sufficit tantum relinquere, ideo Petrus adjungit, quod perfectum est, ideſt*, Secuti sumus te. *Ambrosius autem super illud Lucæ* 5. Sequere me, *dicit: Sequi jubet, non corporis gressu, sed mentis affectu; quod fit per Charitatem. Et ideo ex ipso modo loquendi apparet, quod consilia sunt quædam instrumenta perveniendi ad perfectionem, dum dicitur*: Si vis perfectus esse, vade, & vende *&c. quasi dicat: hoc faciendo, ad hunc finem pervenies.* Idem S. Doctor *loc. cit. in corpore* docet, perfectionem per se, & natura sua consistere in Charitate, & sic in præceptis, secundario autem in consiliis, quæ omnia, sicut & præcepta, ordinantur ad Charitatem. Idem pariter 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 6. proposita quæstione, *Utrum magis sit laudabile, & meritorium facere aliquid ex voto, quam sine voto*, dicit, triplici ratione melius esse & magis meritorium idem opus facere cum voto, quam sine voto; tum quia vovere est actus latriæ, tum quia ille, qui vovet aliquid, & facit, plus se Deo subjicit, quam ille, qui solum facit; & demum quia per votum immobiliter voluntas firmatur in bono, quod ipsum latius prosequitur *contra Gentiles lib.* 3. *cap.* 138. *num.* 1. §. *Videtur autem.* Itemque postquam *in* 2. 2. *quæst.* 124. *art.* 3. *ad primum*, dixit, Martyrium non cadere sub præceptum, nisi in hypothesi, in qua aliquis a Persecutore deprehensus de Fide sua requiratur, quam confiteri tenetur; *in supplemen-*

mentis 3. partis quæst. 96. art. 6. ad primum hæc habet: *Ad primum ergo dicendum, quod sustinere mortem propter Christum, quantum est de se, est opus supererogationis: non enim quilibet tenetur Fidem suam coram Persecutore confiteri, sed in casu est de necessitate salutis, quando scilicet aliquis a Persecutore deprehensus de Fide sua requiritur, quam confiteri tenetur; nec tamen sequitur, quod aureolam non mereatur. Aureola enim non debetur operi supererogationis, in quantum est supererogationis, sed in quantum perfectionem quamdam habet: unde, tali perfectione manente, etiamsi non sit supererogatio, aureolam aliquis mereretur.* Demum ex doctrina ejusdem S. Doctoris (ut alibi dictum est) habitus heroicus & Divinus non differt a virtute communiter dicta, nisi secundum perfectiorem modum, in quantum scilicet aliquis est dispositus ad bonum quodam altiori modo, quam communiter omnibus competat. Ex quibus omnibus infertur, ad constituendum actum heroicum non esse necessarium, ut ejus materia spectet ad consilium, nec ab heroicitate excludi, quæ fiunt ex præceptis, vel ex Instituto, quod quis profitetur, aut ex voto, quod emisit, si cetera concurrant necessaria ad heroicitatem constituendam. S. Vincentius Ferrerius in sermone de S. Francisco *ante medium pag.* 403. sic loquitur: *Qui illam Regulam servat* (ab eo videlicet suis Religiosis præscriptam) *sanctus est, & quando moritur, posset canonizari: sed vix de mille unus servat.* Concordat Martinus Navarrus *comment. 4. de Regularibus (tom. 2. num. 17. circa medium): Adeo suspicio, & veneror Regulam illam altissimam Sancti Francisci, ut observantes eam ad unguem, & mentem Auctoris reputem esse quosdam incruentes Christi Martyres.* Jacobus Simoneta primum Rotæ auditor, deinde S. R. E. Cardinalis, in relatione causæ S. Francisci de Paula hæc ad rem scribit: *Confidendum etiam plurimum puto, esse Religionem arctissimam, & in summa paupertate constitutam, quam ipse admodum adolescens instituit, ad extremumque vitæ obitum constanter observavit. In qua quidem Religione qui profecerint, cunctis hominibus meliores esse existimat Augustinus, ut habetur in can. Quantumlibet, 47. dist. Quia, cum ex voto & voluntatem, & potestatem Deo subjecerint, felicique necessitate ad bonum compellantur, plus ceteris non profitentibus, seu voventibus mereri judicantur.* Porro aliter ratiocinando sequeretur absurditas, quia sequeretur, nullum actum heroicum elicitum fuisse a S. Teresia, cum sciamus, eam peculiari voto se obstrinxisse id semper agendi, quod perfectius cognovisset. Vetus argumentum est Sectariorum vota impugnantium, heroicitatem, atque adeo ipsam sanctitatem, non in obligatione, sed in libertate consistere juxta illud *Psalm.* 53. *v.* 8. *Voluntarie sacrificabo tibi, & confitebor nomini tuo Domine.* Inquiunt enim vota hanc libertatem auferre, & necessitatem imponere, & sic auferre heroicitatem, & sanctitatem. Fuse & docte de more id refellitur a Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino *lib. de Monachis cap.* 18. *pag.* 237. & fusius *cap.* 29. Et summa responsionis est, votum non auferre illam libertatem, quæ requiritur ad laudem, ad meritum, ad heroicitatem; cum ut plurimum libentius fiat & promptius quod fit ex voto, quam quod fit sine voto. Votum siquidem ex se lætitiam gignit, cum ex magna charitate procedat, juxta illud 1. *Paralip. ult. v.* 9. *Lætatusque est populus, cum vota sponte promitteret; quia corde suo offerebat ea Domino.* Et quando res ipsa placet, & votum placet, meritum operantis ex voto augetur, superatque meritum eamdem rem operantis sine voto: quemadmodum bene docet S. Thomas *opusc.* 18. quod est *de perfectione cap.* 10. & 12.

9. Pro capitis complemento superest, ut examinetur assertio Patris Esparza in suffragio supra allegato, an videlicet Heros sit, qui toto tempore vitæ suæ innocentiam Baptismalem conservavit, ita ut immutabilitas ista satis sit ad constituendam Evangelicam heroicitatem. De hac controversia egerunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Aloysii Gonzagæ: *Cum legitime constet* (verba sunt ipsorum) *Beatum hunc Adolescentem nunquam in toto vitæ suæ curriculo peccasse mortaliter, & in eo particulariter tam Theologicas virtutes, quam Cardinales eluxisse, ut infra dicemus; non abs re fore judicavimus, si ex eo, quod nunquam integerrimus Adolescens mortalis se labe peccati polluit, in eo superadditas virtutes fuisse, concludemus.* Prosequuntur iidem Auditores in prædicta relatione heroicitatem virtutum desumentes ab innocenti vita Beati, quem Confessarii plene testabantur toto vitæ tempore nunquam mortaliter peccasse, ut in dicta relatione plene legi potest. Pater Andreas Budriolius Theologus Societatis Jesu alias a Nobis cum laude memoratus, & diligentissimus causæ prædicti Sancti Postulator in sua elaborata & docta informatione super virtutibus, & super toto statu causæ, quam exaravit, & obtulit sacrorum rituum Congregationi, dum ego fungebar officio Fidei Promotoris, & de exitu prædictæ causæ erat deliberandum, memoratam assumptionem Rotæ Auditorum validis utique roboravit argumentis. Præmisit scilicet, omnes Sanctos vel propter innocentiam, vel propter pœnitentiam Sanctos haberi, & sic duas esse in Ecclesia vias, seu titulos homines canonizandi, innocentiam videlicet, & pœnitentiam; sed titulum tutiorem Canonizationis esse propter innocentiam, quam propter pœnitentiam. Animadvertit enim, ab Ecclesia in Canonizatione alicujus definiri, eum in gratia atque amicitia Dei esse mortuum, ac propterea illis annumerandum, de quibus dicitur *Apocal.* 14. *v.* 13. *Beati mortui, qui in Domino moriuntur*: cumque, ut Ecclesia id non temere, sed prudenter definire possit, debeat ante de hac finali saltem sanctitate Canonizandi certa esse, conclusit, prudentius ac tutius Ecclesiam judicaturam esse, obiisse Deo gratum atque amicum illum, qui gratus semper & amicus, gratiam & amicitiam perpetua vitæ innocentia retinuit, quam alium, qui ingratus olim & inimicus, gratiam deinde & amicitiam per pœnitentiam recuperavit. Addidit, quod cum constet de perpetua vitæ innocentia, constat etiam de virtutibus Theologalibus, & Cardinalibus, seu moralibus, prout Ecclesia requirit in Canonizando. Constat enim de Fide, Spe, & Charitate, quæ infunduntur in Baptismo, necnon de virtutibus omnibus moralibus, quæ juxta S. Thomæ sententiam cum Charitate simul omnes infunduntur, nec, nisi per peccatum mortale, amittuntur. Et, quia providus & doctus vir opponi posse prævidit, per hanc viam procedendo, omnes pueros post Baptismum & ante usum rationis decedentes canonizari posse, adversus ea quæ a Nobis dicta sunt *lib. 1. cap. 14. num.* 3. ut oppositionem evitaret, & in sola vitæ innocentia heroicitatem constitueret, postquam probavit, ex innocentia vitæ inferri virtutes Theologales, & Cardinales, his verbis doctrinam suam explicavit: *Simul autem constat & in gradu heroico habuisse. Nam, cum hominem adultum abstinere ab omni prorsus peccato gravi in omni genere per totam vitam, tum propter diuturnitatem temporis, tum propter latitudinem materiæ, tum propter arduitatem ipsam rei durissimam humanæ fragilitati necessitatem imponentis omnes omnis generis occasiones fugiendi, illecebras frangendi, tentationes superandi, sit per se opus heroicorum omnium heroicissimum, quod vel inde patet, quod etiam inter Sanctos tam pauci id assecuti perhibentur, ut merito admirabundus interrogaverit Ecclesiasticus*; Quis est hic, & laudabimus eum? Fecit enim mirabilia in vita sua, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & non fecit: *quis non videt, ad tantæ heroicitatis apicem, nisi per exercitium heroicum, si minus omnium* (*quod non est necesse*) *at certe plerarumque, & quidem præcipuarum virtutum perveniri non posse?*

10. Theorema hoc doctum, & ingeniosis profecto argumentis firmatum mihi non videtur ad praxim in re, de qua agitur, tuto deduci posse. Demus enim, continuatam innocentiam certo consequi virtutes non modo Theologales, sed etiam Cardinales; demus, heroicum esse non transgredi, cum quis potuit transgredi, nec mala facere, cum potuit; demus, id difficillimum esse, cum tot in hac mortali vita suppetant peccandi occasiones, quærimus, quomodo de hac continuata vitæ innocentia constare debeat Ecclesiæ, quæ certissimis inniti debet documentis, juxta alibi dicta, ut aliquem cœtui Beatorum, aut Sanctorum adscribat. Tota vis necessario erit constituenda in attestationibus Confessariorum, quibus tantum patere potest, an Dei Servus mortaliter unquam peccaverit: & sane ex prædictis attestationibus innocentia vitæ S. Aloysii ab eodem Patre Budriolio comprobata est. Porro, licet a Nobis in superioribus dictum & admissum sit, Confessariorum attestationes non esse in hisce causis rejicendas, sed in magno pretio habendas; durissimum tamen æquis rerum æstimatoribus videri posset, tam grave negotium absolvere solis ipsorum testimoniis. Ut tuto ergo Ecclesia procedat, opus esse videtur, ut Confessariorum assertionibus de innocentia vitæ testantibus testes alii plures addantur, qui de singularibus externis actibus testentur, & de modo, quo facti sunt; ut tuto definiri possit, Dei Servum Heroem, & heroicis virtutum habitibus præditum fuisse. Quocirca S. Bernardus scribens vitam S. Malachiæ Episcopi, pro ejus innocentia astruenda & sanctitate testes vocat, qui ejus externos actus viderunt & noverunt *cap.* 19. *col.* 682.

vol. 1. *Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulcritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius, & vita, ipsum exteriorem ita uno semper modo, ipsoque modestissimo & decentissimo, gessit, ut nil prorsus appareret in eo, quod posset offendere intuentes... At vero in Malachia, quis unquam, etiamsi curiosius observavit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedemve moventem frustra? Immo quid non ædificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu? ... Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma.* Quod si quæstio restringatur ad vitæ innocentiam solis & veris Confessariorum dictis comprobatam, unusquisque facile deprehendere poterit, expositam assumptionem sufficere ad summum pro constituenda sanctitate coram Deo, non coram Ecclesia.

11. Et hæc explicatio fundamentum habet etiam in doctrina eorum, qui voluisse visi sunt, solam vitæ innocentiam dictis Confessariorum patefactam satis esse pro heroicitate constituenda. Pater Esparza in citato suo suffragio voluit, heroicitatem virtutum in Sanctis Confessoribus non pendere, sicut in Martyribus, ab uno, vel altero opere exteriori valde arduo & difficili, sed a continua & nunquam interrupta serie vitæ innocentis. Cumque hanc innocentiam constituerit in peragendo omnia juxta præcepta & consilia Evangelica, cum circumstantiis conferentibus ad summos apices perfectionis tum quoad modum, probataque vitæ innocentia Vener. Dei Servi Cardinalis Bellarmini, de cujus virtutibus disputabatur, per attestationem Confessarii, præceptorum deinde, & consiliorum observationem per actus univocos & particulares dictis aliorum testium comprobatos in eodem suffragio deduxerit, infertur, eum a declaratione supra expositа neutiquam recessisse. Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis disp.* 12. *quæst.* 3. *sect.* 5. *num.* 49. hæc habet: *Cum vero existentia virtutum per se inditarum nequeat exterius apparere per se ipsam, utpote quiddam supernaturale animo impressum, nec per actiones internas supernaturales, ad quas immediate concurrit, supereſt, ut solum dignoscatur per effecta, sive opera, aut actiones externas, & verba juxta illud monitum Christi Domini*: Ex fructibus eorum cognoscetis eos: Non potest arbor bona malos fructus facere, neque arbor mala bonos fructus facere. *Quisquis enim e Catholicis diuturno & constanti vitæ progressu invenitur semper agere juxta præcepta communia & peculiaria sui status, neque unquam omittere illorum observantiam, merito existimatur præditus virtutibus per se inditis. Quisquis vero non præcepta solum, sed consilia Evangelica semper & toto animi conatu deprehenditur observasse usque ad ultimum vitæ momentum, neque unquam declinasse ab ea difficili & angusta via verbo, facto, aut omissione, idque judicio communi omnium tantam vitæ perfectionem admirantium in mortali homine, is sane probabiliter creditur fuisse præditus virtutibus per se inditis in gradu heroico: immo etiam virtutibus acquisitis in eodem gradu, quoniam in homine justo consuetudo actionum honestarum vivida & robusta absque intermissione simul auget moraliter virtutes per se inditas, & physice virtutes acquisitas.* Eminentissimus ergo hic Auctor in citatis verbis judicium commune exposcit, quod aliter profecto haberi non potest, quam ex plurium testium dictis, qui de continuatis extrinsecis actibus virtutum una cum suis circumstantiis deponant. Denique concordant iidem Rotæ Auditores in relatione causæ S. Aloysii Gonzagæ, & Pater Andreas Budriolius ejusdem causæ Postulator. Tam illi enim in sua relatione, quam hic in sua elaborata scriptura postquam Sancti innocentiam, & a quacumque culpa lethali immunitatem dictis Confessariorum comprobarunt, ex reliquis testibus virtutes heroicas in eo fuisse, per observationem præceptorum & consiliorum fuse demonstrarunt. Quocirca, ne aliqua obrepat ambiguitas, nonnulli casus distinguendi esse videntur. Primus est, in quo vitæ innocentia, proindeque immunitas a peccato mortali solis comprobatur dictis Confessariorum: & quoad hunc casum respondendum esse videtur, id non sufficere pro Canonizatione quoad Ecclesiam militantem. Secundus est, in quo innocentia vitæ comprobata dictis Confessariorum, confirmatur dictis aliorum testium, qui referunt, a Dei Servo elicitos fuisse alios atque alios actus, quibus ostenditur, ab eo præcepta & consilia fuisse impleta: & quoad hunc secundum casum dicendum esse videtur, prædicta non sufficere pro virtutum approbatione in judicio Beatificationis & Canonizationis, cum in prædicto secundo casu testes non probent qualitates promptitudinis, facilitatis, & delectabilitatis, quæ ex supradictis sunt necessariæ, ut actus existimentur heroici. Tertius casus est, in quo innocentia vitæ a Confessariis asserta dictis testium confirmatur, qui actus exprimunt cum enarratis qualitatibus, & cum observantia præceptorum & consiliorum juxta statum personæ Servi Dei, vel Beati, & juxta circumstantias, in quibus, dum viveret, fuit constitutus: & de hoc tertio casu loquendo, non videtur aliquid deesse ad approbationem virtutum requisitum in ordine ad Beatificationem & Canonizationem. Licet enim non doceatur de actibus arduis in particulari admirationem excitantibus, tota nihilominus vitæ series, continuataque innocentia per integrum vitæ cursum media inter pericula peccandi, quibus expositi sunt illi, qui degunt in humanis, una cum exacta observantia præceptorum & consiliorum, arduitatem constituunt, & considerantibus admirationem ingerunt. Ad rem Pater Bartolus *in vita Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini lib.* 3. *cap.* 9. ait, populi errorem esse, & etiam aliorum, pro Sanctis eos tantum esse habendos, qui arduis pœnitentiis corpus suum per longum temporis spatium affixerunt: *Talchè, se avessimo da poter dire, che il Cardinal Bellarmino portasse indosso per settantanove anni un cilicio, che il vestisse quanto avea lunga la vita, e lu si stringesse a' fianchi con una gran catena di ferro, parrebbe loro udire un miracolo di virtù, e nol parrà loro il dirne quel, che in fatti fu vero, che egli per settantanove anni di vita mai non imbrattò, neppur con una lieve macchia di colpa veniale deliberatamente commessa, la veste dell' innocenza Battesimale &c. Pruoviſi, e crederallo a se stesso, chi nol crede altrui, quanta meno perfezion di virtù si richiegga a sottomettere, e domare il suo corpo con digiuni, con veglie, con battiture a sangue, fino a lacerarsi le vive carni indosso, che a tenere in ogni varietà d'accidenti gli affetti dell' anima in tanta suggezione e ubbidienza allo spirito, che non si risentano, non si muovano, non si facian vivi, se non sol quando, e quanto egli loro comanda &c. Questa non è perfezion di virtù, che dia nell' occhio, nè meni gran rumore, anzi neppur si sente, come i gran fiumi, che quanto son più profondi, tanto corron più cheti.* Ultimus demum casus est, in quo, cum de vitæ innocentia non constet, multo autem magis, si de aliquo peccato, præsertim gravi constiterit, testes subsequentem pœnitentiam, & cursum vitæ referentes, in singularibus actibus testantur observationem præceptorum & consiliorum cum qualitatibus facilitatis & delectationis; nulla tamen facta mentione operum difficilium & arduorum a Dei Servo patratorum; & in hoc casu id ad rem de qua agitur, sufficere non videtur, cum ex alibi dicendis, coram Ecclesia pro sanctitate pœnitentis plus requiratur, quam pro sanctitate innocentis.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT VIGESIMUMTERTIUM.

De virtutibus Theologalibus, Fide, Spe, Charitate, & heroicitate uniuſcujuſque ex iiſdem.

UT in capite præcedenti innuimus, animus eſt, aliqua de ſingulis Theologalibus virtutibus, & uniuſcujuſque heroicitate referre: ſed ut quam minima fieri poteſt confuſione procedatur ſit

§. I.

DE FIDEI VIRTUTE,

& ejus heroicitate.

1. FIdes ab Apoſtolo *ad Hebræos* 11. *v.* 1. definitur hoc modo: *Sperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Ceteræ, quæ ab aliis proferuntur, Fidei definitiones ſunt explicationes memoratæ definitionis ab Apoſtolo traditæ: talis eſt illa S. Auguſtini: *Fides eſt virtus, qua creduntur, quæ non videntur;* talis eſt illa S. Joannis Damaſceni: *Fides eſt non inquiſitus conſenſus;* talis eſt illa S. Dionyſii: *Fides eſt manens credentium fundamentum, collocans eos in veritate, & in ipſis veritatem oſtendens:* quemadmodum probat S. Thomas *quæſt.* 4. *art.* 1. his definitionibus allatis. In eadem 2. 2. *quæſt.* 4. S. Doctor alia plura inquirit: *art.* quippe 3. docet, Charitatem dici formam Fidei, in quantum per Charitatem actus Fidei perficitur, & formatur; *art.* 5. poſtquam præmiſit, credere eſſe actum intellectus aſſentientis vero ex imperio voluntatis; &, ut actus hic ſit perfectus, duo requiri; quorum unum eſt, ut certiſſime intellectus tendat in ſuum objectum, quod eſt verum; alterum, ut certiſſime ordinetur ad ultimum finem, propter quem voluntas aſſentit vero, docet, utrumque inveniri in actu Fidei formatæ, cum ex ratione ipſius Fidei intellectus ſemper feratur in verum, & ex Charitate, quæ format Fidem, certiſſime voluntas ordinetur in finem bonum; concluditque, Fidem formatam eſſe virtutem, & Fidem informem virtutem non eſſe, quia, licet actus Fidei informis perfectionem habeat debitam ex parte intellectus, non habet tamen perfectionem ex parte voluntatis: & *art.* 7. probat, Fidem per ſe eſſe primam inter omnes virtutes, cum neceſſe ſit, ut ultimus finis prius ſit in intellectu, quam in voluntate; voluntas enim in aliquid non fertur, niſi prout eſt ab intellectu apprehenſum. Concordant ceteri Theologi diſtinguentes Fidem in Fidem formatam, & informem; primam Charitati conjunctam, ſecundam a Charitate disjunctam; non quod Charitas ſit forma eſſentialis Fidei, alias Fides non diſtingueretur a Charitate, ſed quia Charitas reddit meritorios actus Fidei, meritorios, inquam, vitæ æternæ, & beatitudinis; juxta illud Apoſtoli *ad Galat. cap.* 5. *verſ.* 6. *In Chriſto Jeſu neque circumciſio aliquid valet, neque præputium, ſed Fides, quæ per Charitatem operatur:* & *in* 1. *ad Corinth. cap.* 13. *verſ.* 2. *Si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil ſum.*

2. Operibus ergo, quæ ex Charitate Dei, & Proximi prodeunt, formata Fides comprobatur, juxta illud Apoſtoli Jacobi *in epiſt. cap.* 2. ubi poſt plura concludit *verſ.* 26. *Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt, ita & Fides ſine operibus mortua eſt.* Quocirca ad rem noſtram bene docet Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 178. in cauſis Servorum Dei eorum Fidem eſſe ex operibus deſumendam: *Quoniam igitur in conſcribendo Dei Famulos in ſanctorum catalogo Fides neceſſario prærequiritur, Fides, inquam, formata & viva ac vera, necnon etiam certitudo Fidei beatitudinis, & gloriæ Servi Dei poſt mortem, quantum fieri poteſt, quæ certitudo Fidei ſi abſit ab actibus alicujus, opera illius bona fore, nullo modo ſuſpicari poſſumus, propterea nota ſanctitatis alicujus Dei Famuli ex ratione Fidei ſolis ex operibus tantum elucefcit, teſte eodem Apoſtolo loco citato in illis verbis:* Quid proderit, Fratres mei, ſi Fidem quis habere dicat, opera autem non habeat? Numquid poterit Fides ſalvare eum? *Quaſi dicat: nequaquam eum ſalvare poterit. Si ergo Fides ſine operibus neminem ſalvare poteſt, plane conſtat, notam veræ Fidei, quæ ſalvat hominem, expiſcandam eſſe ex operibus bonis poſt Baptiſmum; atque ex his operibus bonis externis habitus Fidei talis, qualis requiritur in Dei Famulis canonizandis, expiſcandus erit præſertim ex operibus, quæ a Charitate prodeunt, & a qua actus virtutum omnium habent, ut ſint in gradu herico. Opera enim hæc in actis alicujus Dei Servi ſi aderunt, manifeſte probabunt argumento, in eo Dei Servo Fidem formatam extitiſſe.* Quod ipſum late proſecuti ſunt Rotæ Auditores in relationibus cauſarum S. Franciſcæ Romanæ *part.* 2. *art.* 13. §. *Et licet;* S. Eliſabeth Reginæ Portugalliæ *tit. de excellentia Fidei* §. *Et licet;* S. Eliſabeth Reginæ Portugalliæ *tit. de excellentia Fidei* §. *Hujus Fidei;* S. Petri de Alcantara *art.* 4. §. 2. S. Iſidori Agricolæ *tit. de excellentia Fidei nu.* 4. Servæ Dei Joannæ de Cruce *tit. de excellentia Fidei* §. 4.

3. Hinc ad opera & actus externos deveniendo, de quibus tantum Eccleſia poteſt ferre judicium, nonnulla in factis conſiſtunt. S. Leo *in ſerm. de Nativit. Apoſtol. Petri, & Pauli in append. tom.* 1. *pag.* 189. S. Petri Fidem extollit ob externam Fidei confeſſionem, quam emiſit de Chriſti Divinitate: *Ille primus eſt in Domini confeſſione, qui primus eſt in Apoſtolica dignitate. Qui cum dixiſſet, Tu es Chriſtus Filius Dei vivi, reſpondit ei Jeſus: Beatus es, Simon Barjona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus, qui in cœlis eſt. Ideo beatus es, quia Pater meus te docuit, nec opinio te terrena fefellit, ſed inſpiratio cœleſtis inſtruxit, & non caro & ſanguis, ſed ille me tibi, cujus ſum unigenitus, indicavit.* S. Maximus Taurin. *in ſerm.* 1. *de Sancto Latrone* (*tom. 6. Bibliot. Patrum pag.* 22.) Fidem ejus colligit ex Fidei confeſſione, qua in cruce poſitus, Chriſtum filium Dei eſſe, confeſſus eſt: *Mira res! Confitetur Latro, quem Diſcipulus abnegavit. Mira, inquam, res! Latro honorificat patientem, quem Judas prodidit oſculantem. Ab hoc pacis blandimenta venduntur, ab illo crucis vulnera prædicantur. Hæc eſt Fidei plena devotio, ut, cum de vulneribus Domini profluens ſanguis cernitur, tunc de poteſtate ejus venia poſtuletur, cum videtur humilitas, tunc magis teneatur ejus Divinitas, cum morti addictus putatur, tunc Regis illi honorificentia deferatur.* Idemque *ſerm.* 2. *loc. cit. pag.* 23. ait: *Magna igitur & perfecta Fides in illo Latrone fuit. Magna plane eſt & admirabilis Fides, quæ Chriſtum Crucifixum glorificari magis credidit, quam puniri.* S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ Viduæ Romanæ* (*t.* 1. *oper. col.* 709. *n.* 22.) Fidem ejus demonſtrat ab actu extrinſeco, quo ſe Hæreticis adverſam oſtendebat: *Tangam ergo breviter, quomodo Hæreticorum cœnoſos devitaverit lacus, & eos inſtar habuerit Ethnicorum. Quidam veterator callidus, atque, ut ſibi videbatur, doctus & ſciolus, me neſciente, cœpit ei proponere quæſtiones, & dicere: Quid peccavit infans, ut a Dæmone corripiatur? In qua ætate reſurrecturi ſumus? Si in ipſa, qua morimur, ergo nutricibus poſt reſurrectionem opus erit. Sin aliter, nequaquam erit reſurrectio mortuorum, ſed transformatio in alios,* Tum proſequitur, narrando ejuſdem furturis heterodoxas cavillationes ab homine hæretico Paulæ objectas, & refert, ſe ei reſponſiones pro Catholica veritate ſuppeditaſſe, deinde ſubjicit *num.* 25. *Ex quo die ita cœpit hominem deteſtari, & omnes, qui ejuſdem dogmatis erant; ut eos voce publica hoſtes Domini proclamaret. Et hæc dixi ... ut Fidem tantæ feminæ oſtenderem, quæ maluit inimicitias hominum ſubire perpetuas, quam Dei offenſam amicitiis noxiis provocare.* Demum S. Thomas de Villanova *concion.* 1. *de S. Auguſtino pag.* 502. Fidei argumenta deſumit ab ejus doctrina, qua Hæreticos confutavit: *Quantum, obſecro, refulſit Fide? Quantum Fidei contulit Auguſtinus? Martyr enim in illo oppido, vel civitate, ubi patiebatur, Fidem credentium confirmabat. At Auguſtinus doctrina ſua Fidem non in uno oppido, ſed in toto orbe defendit. Unde, ſicuti majoris meriti eſt defendere Fidem ſanguine, quam verbo, ita etiam majoris commodi eam in orbe, quam in urbe &c. Oppugnata eſt enim Eccleſia prius a leone in Tyrannis, & deinde a dracone in Hæreticis: nec minor fuit hæc draconis perſecutio, quam leonis. Sed quomodo victus eſt leo in Martyribus, ita & victus eſt draco in Doctoribus. O quam graviſſima fuit Auguſtino pugna cum iſto dracone! Quam acerrimus exſtirpator extitit Hæreticorum! Quis enim ita defendit Fidem, ut Auguſtinus? Quis tot libros compoſuit contra Hæreticos? Quis omnibus modis,*

diſſe-

differendo, prædicando, scribendo convictos ab Ecclesia Hæreticos expulit, ut Augustinus? O firmissimam Ecclesiæ columnam! O magnum Fidei propugnaculum! Merito proinde ab Ecclesia Malleus Hæreticorum *nuncupatus est.*

4. Juxta doctrinam S. Antonini *in Summa part. 4. tit. 8. cap. 3. §. 7.* Fides alicujus magna ostendi potest primo, si alta de Deo sentit; secundo, si caduca pro præmio æterno contemnit; tertio, si in adversis in Deo confidit, & non deficit; quarto, si a bono opere non desistit. Aliter res explicatur ab Hugone de S. Victore *oper. tom. 2. serm. 35. pag.* 235. ubi hæc habet: *Duo itaque sunt, in quibus constat Fides, cognitio scilicet, & affectus. Quorumdam Fides cognitione magna est, affectu parva: quorumdam vero affectu magna, cognitione parva. Alii Fidem & cognitione, & affectu magnam; alii cognitione, & affectu parvam habent. Verum, affectum magnum in Fide magis laudabilem esse, quam cognitionem magnam. Dominus manifeste ostendit, ubi Fidem grano sinapis comparavit, quod quantitate quidem parvum est, sed non fervore. Hinc mulieri Chananææ parum quidem scienti adhuc, sed multum confidenti dictum est: Mulier, magna est Fides tua.* At, ut clare procedatur in re, de qua nunc agitur, hoc est in exponendis regulis necessariis, utque tutum feratur judicium de heroicitate virtutum Servorum Dei, & signanter Fidei, dicimus, habitum communem Fidei Theologicæ dignosci primo ab externa confessione eorum, quæ in corde per Fidem creduntur: cum enim juxta Apostolum *ad Roman.* 10. corde credatur ad justitiam, ore autem confessio fiat ad salutem, & Fidei confessio sit præceptum affirmativum, Fidem aliquando confiteri, est de necessitate salutis, quando videlicet per hujus confessionis omissionem subtraheretur honor debitus Deo, & etiam utilitas Proximis impendenda juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst. 3. art. 2.* secundo, dignoscitur ex observantia præceptorum: tertio, ex oratione ad Deum: quarto, ex cordis demissione & obedientia erga Deum, Ecclesiam Catholicam, & ejus visibile caput Romanum Pontificem in omnibus, quæ pertinent ad credendum & operandum propter salutem æternam: quinto, ex Fidei dilatatione, aut saltem ejus desiderio: sexto, ex timore Dei: septimo, ex cultu Dei, & Sanctorum: octavo, ex horrore peccati, & pœnitentia ejusdem commissi: nono, ex patientia in adversis: decimo, ex lætitia in operibus bonis: undecimo, ex humilitate, & sui abjectione. Item dicimus, habitum heroicum Fidei ex iisdem actibus dignosci, si eorum videlicet frequentia suppetat, si facilitas, promptitudo, & delectatio eos comitentur, & si ex circumstantiis, in quibus prodierunt, aliquid arduum excelleus adfuerit, quod admirationem conciliet, & sic agentem elevet supra communem operandi modum, etiam proborum virorum, ad quæ profecto concurrit donum Spiritus Sancti, quod dicitur *donum Intellectus*, de quo *Psalm. 15. v. 7. Benedicam Dominum, qui tribuit mihi Intellectum; & Psalm. 31. v. 8. Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac, qua gradieris; firmabo super te oculos meos.* Hujus doni naturam bene explicat S. Bonaventura *in tract. de dono Intellectus* (*cap. 3. pag. 263. oper. tom. 6.*) *Cum veritates necessariæ ad salutem sint nobis absconditæ, & quasi velatæ tam in rerum naturis, quam in sacris Scripturis, quam in Divinis Sacramentis, & figuris, in tantum, ut intellectus humanus sine adjutorio supernaturalis luminis non possit ad eas apprehendendas plene pertingere, planum est, quod necesse fuit, ut Spiritus Sanctus intellectui humano superadderet aliquod lumen supernaturale, quo velamina dictarum veritatum penetraret, & veritates absconditas apprehenderet, & eas sic nobis manifestaret; quod utique Spiritus Sanctus facit, dum nobis donum Intellectus inspirat.*

5. Qui hucusque dictorum probationes cognoscere cupit, poterit id facile consequi, manu admota *ad tom. 2. in 3. lib. sent.* Cardinalis de Lauræa *disp. 32. art. 9. §. unic. per tot.* & *ad tom. 2.* Alexandri Maderna *in QQ. Theolog. tract. 6. quæst. 3. art. 3.* Infra nonnulla dicentur de studio orationis, Sacramentorum frequentia, humilitate, tolerantia in adversis: hic autem (ne actum agere videamur) nonnulla tantum afferentur exempla ex Actis Canonizationum desumpta, quibus ea, quæ a citatis Auctoribus dicta sunt, possunt confirmari & corroborari.

6. Ex Actis itaque Canonizationis S. Teresiæ, & signanter ex relatione Rotæ Auditorum super ejus virtutibus *art. 3.* hæc habentur: *Illam videlicet circa mysteria nostræ Fidei habuisse maximam quamdam certitudinem, ita ut nihil, quantumvis clarum & evidens, adæquari valeret certitudini, quam circa veritates infallibiles nostræ Fidei ipsa habebat: quod ipsamet in quadam relatione suæ vitæ scriptum reliquit his verbis &c. quod & verbo absque scriptis sæpius confessa fuit, ut probant testes &c. Apparet, Beatam Teresiam eo firmius, & securius mysteriis Fidei adhæsisse, quo ea sublimiora & obscuriora sibi videbantur: dicebat enim, ut in libro suæ vitæ &c. & de prædictis deponunt testes &c. & insimul cum hac Fidei certitudine erat tanta cognitio, quam Beata Teresia habebat mysteriorum Catholicæ Fidei, quod, ut notat Reverendissimus Tirasonen. ubi supra, quasi alter Moyses inspiciebat Deum invisibilem Fide adeo viva, & si illum clare vidisset: unde sæpe aicere solebat, se non invidere illis, qui in hac vita oculis corporeis Christum Redemptorem nostrum videre meruerunt. Videbatur enim ipsi, quod oculis Fidei ipsum Deum præsentem in Sanctissimo Sacramento altaris intuebatur, ita ut quantum ad hoc gauderet illius Divina præsentia corporali.* Ex Actis Canonizationis S. Petri de Alcantara, & signanter ex relatione Rotæ Auditorum *in quarto articulo* hæc subduntur: *Ad idem inducimur ex exteriori confessione Fidei sæpissime, & enixe ab isto Servo Dei in decursu vitæ suæ facta, quæ exterior confessio ordinatur ad significandum id, quod corde concipitur &c. Circa autem istam confessionem faciunt optime relata a testibus &c. ubi, quod Frater Petrus de Alcantara in Fide, tamquam in fundamento ceterarum virtutum, & principio nostræ justificationis, habuit tantam firmitatem, quod, si occasio sese obtulisset, non dubitasset pro unico puncto Fidei mori; & quod in illo nihil erat ita certum, evidens, & clarum, quod posset attingere, nec de lange, certitudinem, quam habebat, veritatis infallibilis nostræ sanctæ Fidei, contra quam numquam tentationem habuit, quin potius habebat pro certo, quod Inimicus generis humani non poterat illudere animam diffidentem de se, & fiduciam & fortem in Fide; & quod nec revelationes possent illum vacillare facere, nec in minimum dimovere ab eo, quod tenet, & prædicat Ecclesia Catholica, & sacra Scriptura docet.* Ex Actis demum Canonizationis S. Paschalis de Baylon, & signanter ex relatione Rotæ Auditorum *tit. de Fide* inter cetera pro ejus magnitudine argumenta ita legitur: *Magnam quoque in Ven. Dei Servo Fidem eluxisse &c. ex hoc intelligi potest, nam Frater alioquin ignarus, rusticis educatus in pabulis, nullis litteris imbutus, mirabili sermonis profunditate de rebus cælestibus, & de profundissimis Fidei nostræ arcanis, & præsertim de sacrosancto Redemptionis nostræ mysterio loquebatur, & hoc idem in scriptis reliquit, audientesque in Fide confirmabat, ut deponunt testes &c.*

7. En ergo, quomodo externa Fidei professio est actus Fidei, & ex ea habitus Fidei dignoscitur, & quomodo externa Fidei professio perfectiori quodam modo exhibita heroicum indicare potest habitum Fidei.

8. Quod dictum est de externa Fidei professione, applicari potest ceteris actibus supra indicatis, & ad habitum Fidei relatis. Inter ceteros actus Fidei propagationem, aut ejus desiderium, & sic zelum salutis animarum enumeravimus. Nunc autem opportunum esse videtur circumstantias exponere in causis præteritarum Canonizationum ponderatas, ex quibus major operis perfectio desumpta est, & sic heroicitas. In SS. Petro de Alcantara, & Teresia Fidei heroicitas ex desiderio Fidei propagationis, & morum reformationis desumpta est. De primo quippe legitur in citata relatione: *Ponderatur ad ejusdem Fidei excellentiam probandam in hoc Servo Dei desiderium, quo flagrabat propagandæ Fidei, & conversionis Infidelium in reformatione provinciæ Sancti Gabrielis, & reductione illius ad sui primævam regulam, & in fundatione provinciæ Sancti Joseph cum tanto rigore & asperitate, ex qua tot aliæ provinciæ emanarunt, ut supra retulimus; quæ omnia fuerunt directa ad exaltationem Fidei, & ad conversionem Infidelium, ut notant &c. ad quem finem sui Religiosi zelo ardentis Charitatis, & in summa paupertate instituti cum pœnitentia, oratione, exemplo, & doctrina adjuvarent salutem animarum totius mundi, & conversionem totius Infidelitatis.* De secunda autem ita ibidem subjicitur: *Idem desumitur ex immenso desiderio propagandæ Fidei, quo flagrabat, valde dolens Hæreticorum & Infidelium, qui carentes hac Divina luce damnabantur; &, cum huic zelo, & Fidei exaltationi apud ipsos Hæreticos & Infideles videret se ipsam, tamquam mulierem, operam dare non posse, fecit, quantum potuit, fundando ac erigendo tot ecclesias, & monasteria Fratrum, & Monialium istius sacræ Religionis non absque Divino consilio, tali intentione & fine præcipuo, ut in illis Regula primitiva Beatæ Mariæ de Monte Carmelo cum perfectione observaretur, & quod continua*

mna oratione, jejuniis, aliisque pœnitentiæ operibus in prædicta Regula contentis Christus Dominus a suis Religiosis summe coleretur, sicque Divino servitio traditi, magis acceptabiles & gratæ essent Deo eorum deprecationes & pœnitentiæ, quas offerebat ipsa, & in sua Religione offerri curabat pro exaltatione sanctæ Fidei, Hæreticorum & infidelium conversione, & pro defensoribus ejusdem Fidei Catholicæ.

9. Munera quoque, quæ a Dei Servis, dum viverent, præstita sunt, & occasiones, in quibus fuerunt constituti, & in quibus aliquid strenuum, & ultra communem operandi modum gesserunt, Fidei heroicæ argumentum suppeditarunt. S. Pius V. in civitate Comensi Inquisitoris munere, dum in minoribus esset, functus est, & a suprema Inquisitione Romana delegationem particularem obtinuit, ut, juris ordine servato, procederet contra Hæreticum cognomento *Plantam*, qui plurium suffragiis innixus præfici curabat Episcopatui Curiensi; & ut eadem Bergomi præstaret adversus ejus civitatis Episcopum hæretica labe infectum, & adversus Georgium Medolacum virum eloquentia & clientelis adeo instructum, ut ab inferendis illi debitis pœnis Inquisitores deterriti abstinerent: cumque Sanctus ille vir non modo Comi, sed & apud Helvetios, & Bergomi, quæ sibi mandata fuerant, feliciter peregisset, spretis carceris & vitæ periculis, quæ ipsi imminebant, merito hæc ad Fidei excellentiam pertinere dicta sunt in relatione Rotæ Auditorum *tit. de excellentia Fidei*; quam relationem per extensum edidit Bzovius *in tomo postumo, & ultimo annalium Ecclesiasticorum col.* 1162. S. Jacobus de Marchia prædicationis munus obivit spatio annorum quadraginta, nec illud utcumque obivit, sed cum fervore adeo efficaci, ut languentem in audientibus Dei timorem & cultum Divinum instaurarit, & hæresim Fraticellorum de opinione nuncupatorum suis prædicationibus tempore summi Pontificis Martini V. a provincia Marchiæ Anconitanæ exstirpaverit; & ab Eugenio IV. Inquisitor hæreticæ pravitatis creatus in regnis Pannoniæ, & Hungariæ, infinitis propemodum exantlatis laboribus, non sine magno Catholicæ Fidei fructu & incremento, commisso sibi munere functus est: quæ omnia in relatione ejus causæ Auditores Rotæ heroicæ Fidei adscripserunt, quemadmodum videri potest *in tit. de Fide*. Mira sunt, quæ de prædicationibus S. Ludovici Bertrandi narrantur a Rotæ Auditoribus in relatione causæ ipsius *eod. tit. de Fide*: non modo enim in exteris regionibus cum magno vitæ discrimine Fidem propagavit, & ad veram Fidem quindecim hominum millia adduxit, sed & cum in ecclesia suis de Albaida populo Dei verbum evangelizasset, & publica hominum peccata, ut sermonis materia suggerebat, acriter reprehendisset, & quidam Eques intentata per famulum morte eum adigere voluisset, ut quæ publice dixerat revocaret; magna cum benignitate & mansuetudine respondit, se mortem libenti animo subiturum, sed dicta non esse revocaturum: cumque die sequenti idem Eques tormentum igneum præ manibus habens illud adversus Sanctum explodere tentasset, exclamando, *Tu ne, inique Frater, audes reprehendere me?* sclopus in Crucifixum mutatus est, quo viso, supplex ad ejus pedes accessit; at Sanctus ejus pectus Cruce signans prohibuit, ne alicui, quæ viderat, patefaceret, cum triginta anni essent elapsuri, antequam aliquis hoc factum esset ab eo scisciturus, prout evenit. S. Franciscus Xaverius, instante Joanne III. Rege Lusitaniæ, in Apostolicum Nuntium electus est a summo Pontifice Paulo Papa III. ut in insulis, provinciis, & locis mox recensendis confirmaret verbo & exemplo quotquot ibi Christianam Fidem fuerant amplexi, & eos, qui Fidem ipsam nondum agnoverant, ad illam agnoscendam, colendam, & custodiendam invitaret & induceret. Porro in ora Piscariæ, in Comorino promontorio, in ora Travancoridis, in insula Manaria, & Ceylano, in Coromandelo, Malacæ, in Amboino, in insula Moro, in Japonia, apud Sinas, & in aliis pluribus, & longe inter se diffitis Indiæ regionibus, tanto cum fructu laboravit, ut ab ipso alibi duodecim millia, alibi viginti quinque millia, alibi integra oppida ac regiones, & alibi etiam ad centum usque millia ad Fidem adducta recenseantur; inter quos plurimi insignes nobilitatis genere extiterunt, & nonnulli Reges atque Dynastæ, imminentibus sæpissime vitæ periculis, uti satis constare potest ex barbarie & ferocitate populorum, contractoque demum lethali morbo, quo occubuit, itineris laboriosissimi causa, quod suscepit ad Sinas. Hæc, & alia Rotæ Auditores in suam relationem inseruerunt *tit. de Spe*, & ad eximia heroicæ Fidei signa retulerunt. De zelo conversionis Hæreticorum, quo SS. Carolus Borromæus, & Franciscus Salesius excelluerunt, alio in loco opportunius agetur: cumque non omnibus Dei Servis oblata fuerit dum viverent, occasio fungendi munere Inquisitoris adversus hæreticam pravitatem, Concionatoris, aut Nuntii Apostolici, & Missionarii, uti etiam animadvertit Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 3. *cap.* 1. *pag.* 181. operæ pretium esse videtur alia Fidei heroicæ exempla exponere, quæ a Dei Servis exhibita sunt, occasione desumpta ab illis circumstantiis, in quibus juxta seriem vitæ fuerunt constituti. S. Philippus Nerius vitæ cursum Romæ peregit: zelo Fidei ardebat desiderio in Indias proficiscendi, ut in ea regione una cum quibusdam suis alumnis Evangelium prædicaret: sed de contraria Dei voluntate admonitus a quodam sancto Monacho Cisterciensi, a quo consilium ea de re petierat, quippe post fusas ad Deum preces responderat, Romam esse debere ipsius Indias, heroicos actus Fidei in Urbe exercuit, cum in ea Palæologum Apostatam & Hæresiarcham, & Hebræos nonnullos ad veram Fidem reduxerit, & alios in Fide confirmaverit, quemadmodum legitur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de Fide*. Pro heroicæ Fidei argumento iidem Rotæ Auditores in relatione causæ S. Cajetani *tit. de Fide*, acceperunt, quod fere interierit præ dolore, cum civitas Neapolitana sanctissimæ Inquisitionis tribunal respuit; item, quod inexplicabili affectus sit mœstitia, cum sacrum Concilium Tridentinum interruptum est; & demum, quod sedulus indagator Joannis Uvaldosi, & Bernardini Ochinani hæresim detexerit: & in relatione demum causæ S. Francisci Xaverii, de qua supra, & in relationibus causarum S. Ignatii, S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Ven. Dei Servi (nunc Beati) Hieronymi Æmiliani *tit. de Fide*, quod longam, eximiam, & laboriosam curam in tradenda doctrina Christiana, & rudibus in Fide instruendis præstiterint.

10. Cetera opera supra indicata Fidem heroicam arguere possunt, si non ordinario, sed perfectiori modo supra pluries explicato exerceantur.

§. II.

De virtute Spei, & ejus heroicitate.

11. Fidei succedit Spes, quæ a Theologis definitur, *Virtus Theologica, qua voluntas fertur in Deum, ut est beatitudo nostra, difficilis ad consequendum, sed quæ obtineri tamen queat Divino auxilio, atque adeo mediis divinitus ad eum finem institutis*: ita Valent. *tom.* 3. *disp.* 2. *quæst.* 1. *punct.* 1. Item Spes definitur, *Certa exspectatio futuræ beatitudinis proveniens ex gratia, & meritis præcedentibus*: ita Gerson. *tom.* 1. *par.* 3. ubi agit de septem virtutibus *in tract. de virtute Spei col.* 297. Rursus Spes describitur, *Habitus infusus, per quem voluntas firmiter tendit in Deum, ut in Bonum arduum futurum, consequi possibile ipsius Dei auxilio*: ita Salmanticenses *tom.* 3. *in arbore prædicamentali* §. 3. *num.* 18.

12. De Spe agit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 17. *per tot.* ubi *art.* 1. probat, Spem esse virtutem, cum faciat actum hominis bonum, & debitam regulam attingentem. Cum enim aliquid possibile nobis sit dupliciter, uno modo per nosmetipsos, alio modo per alios, quando speramus aliquid ut possibile nobis per Divinum auxilium, Spes nostra pertingit ad ipsum Deum, cujus auxilio innititur; *art.* 3. ostendit, esse virtutem Theologicam cum ejus principale objectum sit Deus: & *art.* 6. esse virtutem distinctam ab aliis virtutibus Theologicis, cum Charitas faciat hominem Deo inhærere propter se ipsum, Fides faciat hominem inhærere Deo, in quantum est nobis principium cognoscendi veritatem, & Spes faciat hominem inhærere Deo, prout est in nobis principium perfectæ bonitatis, in quantum scilicet per Spem Divino auxilio innitimur ad beatitudinem obtinendam. Idem S. Doctor *art.* 7. & 8. demonstrat, Fidem absolute præcedere Spem, & in via generationis Spem esse priorem Charitate; quod late etiam explicatur in sacro Concilio Tridentino *sess.* 6. *cap.* 6. *de justificatione*.

13. Juxta S. Bonaventuram *in* 3. *lib. sent. dist.* 26. *quæst.* 4. duplici modo actus Spei elici possunt, formaliter videlicet, & virtualiter; & formalis actus elici quoque potest interius, vel exterius: interius quidem, cum aliquis mentem elevans in gloriæ æternæ contemplationem, illam desiderat Divino auxilio, in quo confidit, adipisci; exterius vero actus Spei elicitur, cum verbis se explicat aliquis ac dicit, se sperare vitam æternam, idque cum debitis circumstantiis & fundamentis. Virtualiter autem dicimus, aliquem elicere actum Spei, cum aliquod facit externum opus, in quo actus Spei includitur, puta, cum aliquis ex corde dolet de peccatis, aut aliquid eni-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

enixe petit a Deo in ordine ad beatitudinem assequendam, hæc enim non faceret, si in Deo Spem non haberet. Seclusis proinde actibus internis, de quibus (uti dictum est) Ecclesia non judicat, in causis Servorum Dei habitus Spei defumi poterit ex actibus externis formalibus, aut virtualibus, juxta ea quæ modo dicta sunt, & bene prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanct. sect. 3. cap. 2.*

14. S. Basilius Magnus *homil. 18. in S. Gordium Martyrem* (*oper. tom. 2. pag. 146. num. 5.*) ejus vivam Spem desumit non modo ex factis, ex tolerantia videlicet tormentorum, sed etiam ex verbis vivam Spem exprimentibus media inter tormenta: *Martyr vero conjectis in Deum oculis animam suam demulcebat his sacrorum Psalmorum verbis:* Dominus mihi adjutor, & non timebo quid faciat mihi homo. *Et illud:* Non timebo mala, quoniam tu mecum es, *& ejusdem generis alia, quibus ad fortitudinem excitamur, quæ e sacris eloquiis didicerat. Sed tantum abfuit ut minis cederet, aut perterreretur, ut etiam provocaret in semetipsum supplicia: Quid cunctamini, inquit, quid statis? Lanietur corpus, torqueantur membra, perferant quæcumque voluerit is cruciatus. Spem beatam mihi ne invideatis. Nam quanto magis torquebitis, tanto majus mihi præmium comparabitis.* Similia sunt, quæ refert S. Athanasius *in vita S. Antonii Abbatis* (*pag. 803. n. 9. t. 1. oper. part. 2.*) ubi Spei in Deum adscribit celeberrimam victoriam, quam Antonius multitudine Dæmonum oppressus, & infligtis plagis pene exanimis relictus reportavit: *Hic adsum ego Antonius; non vestras fugio plagas, etiamsi plures inflixeritis, nihil me separabit a Charitate Christi &c. Si consistant adversum me castra, non timebit cor meum.* Et S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ matris ad Eustochium* (*oper. tom. 1. col. 703.*) refert, eam mediis in tribulationibus & angustiis illud Isaiæ pronuntiasse: *Qui ablactati estis a lacte: qui abstracti ab ubere, tribulationem super tribulationem exspectate, Spem super Spem*; & alia usurpasse ex Divinis eloquiis desumpta: *Quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit:* post quæ & alia consimilia relata addit S. Doctor (*col. 705.*) *His & talibus testimoniis quasi armatura Dei, & adversus omnia quidem vitia, sed præcipue instruebat se contra invidiam sævientem, & patiendo injurias furorem rabidi pectoris mitigabat.*

15. Spes est *effectiva dilectionis.* Cum enim qui sperat Bonum aliquod obtinere, si sua virtute, vel a se ipso obtinere non possit, eum diligat, cujus virtute & auxilio illud obtinere poterit, Spes idcirco cælestis præmii est causa, qua diligimus Sanctos, & multo magis facit nos diligere Deum, tanquam principale objectum futuræ beatitudinis. Spes est *delectationis productiva.* Qui enim sperat, delectatur Bono, quod sperat: & quamvis *Prov. 13. 12.* dicatur, *Spes, quæ differtur, affligit animam*; causa tamen afflictionis manat a dilatione præmii, quod sperat: eo modo quo mater de filio absente & gaudet, & tristatur; gaudet, quatenus sperat, ipsum, quem amat, cum magno honore reversurum; tristatur ex dilatione, considerans præcipue pericula, quæ regressum impedire possunt. Spes est *operationis perfectiva*; cum conatum & operationem excitet, ut futura beatitudo obtineatur. Spes denique est *præmii collativa*; cum illud Psalmi 39. 5. *Beatus vir, cujus est nomen Domini Spes ejus*, a S. Augustino ita explicetur, ut beatus scilicet sit ille vir, qui temporalia a Deo non sperat, sed ab eo tantum sperat æternam salutem. Hæc de Spe habentur *in Summa* S. Antonini *part. 4. tit. 7. cap. 2. §. 4.* Alias Spei qualitates idem S. Antoninus enumerat §. 5. quas feliciissime explicat S. Gregorius *lib. 8. in Job cap. 7.* his verbis (*col. 247. tom. 1. oper.*) *Electus quisque vitam suam quasi mercenarii dies pensans, tanto fidentius Spe tendit ad præmium, quanto nunc robustius perdurat ad laboris incrementum. Qui sit decursus præsentis temporis, pensat, dies cum operibus numerat; ne a labore vacua transeat vitæ momenta, formidat, adversis gaudet, passione reficitur, mœrore refovetur; quia subsequentis vitæ præmiis tanto se remunerari largius conspicit, quanto pro amore illius quotidianis se mortibus verius impendit.*

16. At, ad institutum nostrum proxime accedendo, habitus Spei communis primo & principaliter adjuvat & inclinat ad sperandum ultimum finem, id est ad ipsum Deum videndum, & eo fruendum; secundario autem ad speranda concomitantia prædictum finem, hoc est, media & auxilia ad illum obtinendum necessaria. Item idem habitus communis Spei adjuvat & inclinat habentem ad spem suam in Deo constituendam in omni necessitate, & ad perferendum patienter omnia adversa propter vitam æternam. Habitus autem heroicus Spei adjuvat & inclinat ad sperandum finem ultimum, & media, sed cum maxima fiducia & securitate obtinendi, ad spem suam in Deo collocandam in omni necessitate, sed incessanter, alacriter, & firmissime, absque ullo prorsus dubio de eventu, & ad perferendum alacriter cum constantia imperturbata quævis mala, etiam extrema, propter vitam æternam cum assiduitate, promptitudine, delectatione, & perseverantia in actibus prædictis, aut saltem cum animi præparatione erga eos. Demum omnia opera bona Spem arguunt, & omnia opera bona eximia & sublimia Spem demonstrant eximiam, sublimem, & heroicam; veluti late prosequuntur supra citati Auctores, videlicet Cardinalis de Lauræa *loc. alleg. art. 10.* & Maderna *loc.* pariter *alleg. art. 4.*

17. Heroicam Spem S. Teresiæ Auditores Rotæ in relatione virtutum ejusdem desumpserunt ex perfecto modo sperandi, cum ipsum Deum tanquam finem, at reliqua creata Bona tantummodo speraverit & amaverit, quatenus necessaria, vel magis conducentia ad Bonum æternum consequendum; cum in solo Deo toto corde suo, tota securitate, & absque ulla dubitatione, aut hæsitatione, sed firmitate quemcumque timorem vanum & superfluam solicitudinem excludente speraverit; cum ad eum solum in omni necessitate & in quocumque periculo, tota animi fiducia humiliter orando & indesinenter supplicando confugerit; & cum in eo & propter eum difficillimas res speraverit & consecuta sit, suæ videlicet Religionis reformationem; licet mulier esset, pauper esset, ægrotaret, omnibus humanis auxiliis esset destituta, efficacibus impediretur obstaculis, & pericula imminerent; uti videri potest in prædicta relatione *art. 4. tit. De firmissima Spe B. Teresiæ.* Similia sunt ea quæ ab iisdem Rotæ Auditoribus narrata & probata legimus in relatione edita in causa S. Petri de Alcantara *art. 5.* cum ex testium dictis referant, eum in omnibus suis necessitatibus ad Deum, in quo solo sperabat, ferventissime confugisse, difficilia propter Deum aggressum fuisse, & exantlatis in Domino laboribus, periculisque ejus auxilio superatis, reformationi provinciæ Sancti Gabrielis, & ejus reductioni ad primævam regulam, & fundationi provinciæ Sancti Joseph, & aliorum plurium monasteriorum strenuam operam navasse, & eorum alumnos ad perfectam induxisse paupertatem, exclusis videlicet quibuscumque reditibus, exclusoque quocumque adjutorio humano, & sola in Deo firmissima spe collocata. Item in relatione causæ S. Cajetani *tit. de Spe, & Fiducia in Deum*, in re & ad effectum, de quo agitur, iidem Rotæ Auditores institutionem referunt, & fundationem Religionis Clericorum Regularium Theatinorum talibus Constitutionibus institutam, ut, nec in communi Bona stabilia possidere, nec eleemosynas quærere possent, sed sola spe in Domino constituta de oblatis vivere deberent.

18. In aliis causarum relationibus ab iisdem Auditoribus narrata sunt, & probata ea, quæ sequuntur. In relatione scilicet causæ S. Ignatii aspera pœnitentia, quam fecit, de peccatis suis, cum per Fidem cognovisset, ad æternam beatitudinem peccatori aditum non patere, nisi per pœnitentiam, nec quis pœnitentiam agat, nisi speret indulgentiam: perfecta rerum temporalium renuntiatio; res quippe terrenas præsentes despiciendo propter futura æterna Bona, & Christum sequendo, & solum in eo omnem fiduciam collocando, firmam & excellentem Spem dicitur habuisse: magna quoque sui ipsius diffidentia, cum in nullis suis rebus prudentiæ suæ innixus sit, sed ad Deum supplex per orationem confugerit: mira & ardua, quæ pro Dei gloria, & animarum salute ausus, aggressus, & prosecutus est: lætitia præterea & jucunditas, quam habuit in laboribus, in ærumnis, in persecutionibus, quas pro Christo, & Justitia passus est. In relatione quoque S. Francisci Xaverii, postquam *tit. de Spe* facta est commemoratio despectus temporalium, voluntariæ perpessionis laborum, aggressionis difficilium, & quæ nec humanis viribus, nec auxiliis sperari poterant, aut expediri, securitatis in periculis, gaudii in adversis, iidem Rotæ Auditores sic concluserunt: *Et hæc omnia probant, habuisse ipsum eximiam Spem respectu præcipui objecti, quæ est æterna beatitudo, in quam tendimus, & Divinum auxilium, in quo nitimur. Sunt autem præterea plura alia, quæ probant de Spe respectu objectorum minus principalium, quæ tamen ad beatitudinem ipsam spectant, ut est venia peccatorum &c. Et Spei argumentum nullum validius est, quam quod exercitio ducitur bonorum operum, & actionibus virtutum, dicente Paulo,* Sobrie, juste, & pie vivamus in hoc sæculo, exspectantes beatam Spem &c. *Significat enim per id, virtutum exercitium separari non posse a spe vitæ æternæ.*

Con-

Concordant aliæ relationes editæ in aliis cauſis, & ſignanter in cauſa S. Ludovici Bertrandi, *tit. de Spe*, ubi ſic legitur: *Hanc in Beato viro fuiſſe concluſimus, cum ipſe in Religionem ingreſſus in ſolo Deo ſperaverit, in mortis periculis, etiam poſt aſſumptum venenum, impavidus ſpem in Deo collocaverit, & diverſorum generum tum adverſæ valetudinis, tum illatos a Chriſtianæ Fidei hoſtibus cruciatus ſumma cum patientia toleraverit, ſolitus in ægritudine illa verba uſurpare*, Domine, hic ure, hic ſeca, ut in æternum parcas; *& magis, ſe cruciari cupiebat ob certam ſpem futuræ beatitudinis*: & in ea S. Thomæ de Villanova *eod. tit. de Spe pag.* 500. poſt Contelorium *de Canoniz. Sanctorum*. De ingreſſu in aliquam Religionem, de Profeſſione in eadem emiſſa cum omnium temporalium abdicatione, & de lætitia ex nuntio vicinæ mortis proveniente quæri poteſt, an Spes heroica dici poſſit. Ex ingreſſu in Religionem, & rerum temporalium abdicatione, ſi debitæ non deſint circumſtantiæ, ut videlicet hæc non fiat ex fine humano, ſed ut Deo liberius & perfectius ſerviatur, nemo eſt qui non videat, Spem inferri poſſe; & etiam heroicam, dummodo impulſus aliquis minus dignus, ſive humanus ad Profeſſionem non impellat aut alliciat, veluti animadverterunt Rotæ Auditores in relationibus cauſarum S. Franciſci Borgiæ, *art.* 2. §. *Item eadem Fides*; S. Paſchalis de Baylon, *tit. de Fide*, §. *Ex quibus*; S. Thomæ de Villanova, *tit. de magnitudine Fidei*; §. *Ulterius*; S. Felicis a Cantalicio, *tit. de Fide*, *verſ. Et terrena deſpiciens*; S. Catharinæ de Ricciis, *tit. de Fide*, §. *Tertio, ex perfecta*: Servi Dei Juliani a S. Auguſtino, *cap.* 5. *de Fide*, §. *Primo, quod præceptum eſt*. Clariora autem heroicitatis ſigna apparebunt, ſi aliæ accedant circumſtantiæ. Aſſumptio clarior fiet exemplis. Ingreſſus S. Aloyſii Gonzagæ in Religionem Societatis Jeſu inter heroicos actus Spei merito adſcriptus eſt a Rotæ Auditoribus in relatione cauſæ, *tit. de Spe*: relicto enim Marchionatu Caſtilionenſi poſtmodum in Principatum erecto, alacri animo, poſthabitis humanæ vitæ voluptatibus & deliciis, prædictum Inſtitutum amplexus eſt. Nonnulli Eccleſiaſtici Prælati, ut voluntati Marchionis patris obſecundarent, eum hortati ſunt, ut aliam Religionem ingrederetur, cum in Societate dignitates, puta Cardinalatus, & ſimiles, ex inſtituto Religionis, abſque ſpeciali præcepto ſummi Pontificis accipi non poſſint, pater autem optaret, ne hæc juveni decora intercluderentur. Ille vero intrepidus iter pedes arripuit; &, poſtquam Romam pervenit, hoſpitio receptus a Scipione Gonzaga Patriarcha Hieroſolymitano, poſtmodum ad Cardinalatus dignitatem evecto, nec per unicum diem differre voluit ingreſſum in Religionem. In relatione cauſæ S. Joannis de Deo, *tit. de Spe & de Charitate in Deum, & in Proximum*, Religionis fundatio, & in eam ingreſſus tanquam quid heroicum habita ſunt, cum mirabilis præceſſerit ad Deum converſio; audita quippe concione inſignis viri Magiſtri Avilæ, carnem & Diabolum abjecit, mundavit ſe a peccatorum colluvie, in platea publica ſe cœno ac luto involvit, lapide percutiens pectus miſericordiam peccatorum, ac veniam a Deo deprecatus eſt, & habitus tanquam inſanus, in dementium valetudinarium deductus, & ſævis verberibus cæſus omnia æquo animo tulit; neque timuit, quid faceret ſibi homo, cum in Deo ſperaret; nec reſpexit in vanitates & inſanias falſas, cum nomen Domini eſſet ſpes ejus. In relatione cauſæ S. Paſchalis de Baylon *cod. tit. de Spe*, pro Spei eximiæ argumento narratur, quod, licet ex paterna hereditate tenuem portionem conſequi poſſet, oblatam tamen ſibi heri divitis hereditatem recuſarit, & Chriſtum ſecutus in arctiſſimam Diſcalceatorum S. Franciſci Religionem ingreſſus ſit. Demum in vita S. Hyacinthi Ord. Prædicat. ſcripta a Patre Severino Cracovienſi Magiſtro ſacræ Theologiæ ejuſdem Ordinis *lib.* 1. *cap.* 4. hæc de ejus ingreſſu in Religionem S. Dominici habentur: *Accedit Hyacinthus adhuc ſæculi converſatione detentus, & miraculi perpetratione, Beatiſſimique Dominici tanquam ſolis inflammantis radiis accenſus, cum Beato Ivone Epiſcopo communicato conſilio, in corde ſuo deſtinat, abjectis humanæ converſationis retibus, Apoſtolicæ perfectionis ſe innodare vinculis. Non eum familiæ ſplendor, non conſanguineorum numeroſitas, non Pontificis antiqua conſuetudo, non Canonicatus amor, non divitiarum copia, non denique omnes totius mundi illecebræ poterant a propoſito piæ converſationis revocare.*

19. De læto nuntio vicinæ mortis, & de ipſa mortis meditatione plura ad rem habentur in citatis, & aliis relationibus Rotæ Auditorum. In relatione cauſæ S. Philippi Nerii, *tit. de Spe* hæc leguntur: *Per virtutem Spei Philippus certiſſime vitam æternam ſe conſecuturum eſſe, ſperabat; ideo libentiſſime de morte loquebatur, & per aliquot dies, antequam ex hac vita migraret, adeo libenter de ea loquebatur, ut ex dictis geſtiſque appareret, magno cum gaudio exultare.* In relatione S. Tereſiæ, *art.* 4. *Septimo & ultimo arguitur, iſtam excellentem Spem habuiſſe Beatam Tereſiam, in illaque uſque ad ultimum vitæ extremum perſeveraſſe, ex ardentiſſimo deſiderio ex hac vita migrandi, ut ſummo Bono frueretur &c. Quam perfectiſſimam Spem morti proximæ ſatis aperte monſtravit, cum mira ſecuritate coram ſanctiſſimo Euchariſtiæ ſacramento, quando illud Divinum Viaticum ſuſcipere volebat, quaſi amore languens dixit illi verba hæc: O Domine, o Sponſe mi, acceſſit tandem tempus optatum: æquum eſt, ut te videam: tempus eſt, mi Domine, quo ex hac vita migrem: fiat, obſecro, juxta placitum tuum. Venit demum hora, qua hoc exilio eripiar, & te fruar, quem tam ardenter exoptavi.* In Relatione S. Ignatii *cod. tit. de Spe: Quod autem Beatus Pater Spem firmam, & excellentem habuerit, probatum cenſuimus.* Poſt alia plura allegata argumenta dicitur: *Ex ſuavi mortis delectatione, quæ continua in eo erat, ut deponunt teſtes &c. quorum alter ex auditu ab ipſo Beato Ignatio ait, quod dicta meditatio erat in eo adeo frequens, ut ab ea debuerit mentem abſtrahere, ne valetudini noceret; nec enim illa continua propriæ mortis meditatio ſine ullo timore & triſtitia, immo cum ſummo gaudio & delectatione potuit eſſe ſine ſecura, certa & perfectiſſima ſpe conſequendi beatitudinem.* In relatione cauſæ S. Petri de Alcantara *eod. tit. de Spe: Hanc perfectiſſimam Spem in Deo ſolo ex toto corde in gradu heroico demonſtravit, quando ægrotus, propinquuſque morti, de illaque a Medico corporali certificatus, hilari animo, genibus in terra flexis, oculis in Deum intentis, pronuntiavit illud Pſalmiſtæ: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi, in domum Domini ibimus. Ubi notanda eſt lætitia, qua fuit affectus, quando mors appropinquans ſibi fuit nuntiata, & hoc quia, ut dixit,* In domum Domini ibimus, *quaſi certus de gloria, pro qua conſequenda per tot annos & totum vitæ curriculum militaverat, & quia jam videbat finem laborum & portum peregrinationis, & ſe vicinum paradiſo, ubi ſatiaret ſuum continuum deſiderium videndi Deum facie ad faciem: quæ omnia proceſſerunt ex illa perfectiſſima Spe, quam habebat in Deo, & in ſuis promiſſionibus factis diligentibus ſe.* In relatione S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Spe: In extremo vitæ conſtitutus, & omni vivendi voluptate ſpoliatus, Patri Antonio Guelfucio, qui illi curabat ſuadere deſiderium vitæ longioris, ut Deo diutius poſſet inſervire, reſpondit cum Apoſtolo: Melius eſt diſſolvi. Subinde petiit, ut ſibi ad Spem magis excitandam revocaret in memoriam illud Pſalmi*, Beatus vir, cujus eſt nomen Domini ſpes ejus; & non reſpexit in vanitates & inſanias falſas: *& Illuſtriſſimo Cardinali Bellarmino, qui eum hortabatur, ut a Deo vitam longiorem poſtularet, quo ejus exemplo ceteri inſtruerentur, venia petita negavit, id exequi ſe poſſe; quia non poteſt (inquit) major a Deo in hominem conferri gratia, quam ad ſe illum vocare, dum in gratia reperitur; in quo gratiæ ſtatu tunc eſſe ſperabat.* Demum in relatione S. Catharinæ de Ricciis *cod. tit. de Spe: Tertio ex ipſa tum mortis meditatione ſine triſtitia, tum ad eam lætiſſima properatione, & circumſtantibus exhibita conſolatione, quod non potuit eſſe ſine ſecura & perfectiſſima Spe, qua ſcilicet, mortem ſibi fore ſalutarem exceſſum, & maximum lucrum, putabat.*

20. Spei Theologicæ reſpondet donum Timoris, Timoris, inquam, non mundani, non ſervilis, qui, licet ſit a Spiritu Sancto, poteſt annexam habere voluntatem peccandi, ſed filialis & caſti, per quem ipſum Deum reveremur, & refugimus nos ipſi ſubducere: ex quo proinde infertur, Timorem filialem, & Spem ſibi invicem cohærere, cum per Timorem filialem, non timeamus, ne nobis deficiat, quod ſperamus obtinere per auxilium Divinum, ſed timeamus, ne ipſi nos hoc auxilio privemus, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 19. *art.* 9. *ad primum*. Cumque virtuti Spei reſpondeat donum Timoris, & pro heroicitate influxus requiratur alicujus doni Spiritus Sancti, influxus doni pro heroicitate virtutis Spei erit influxus doni Timoris, non cujuſcumque, ſed ejus, de quo modo dictum eſt.

§. III.

De virtute Charitatis in Deum, & ejus heroicitate.

21. CHaritas definitur, *Habitus ſupernaturalis inclinans ad amandum Deum ſuper omnia amore amicitiæ:*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

tiæ : quam definitionem late explicant Salmanticenſes *loc. cit.* §. 4. *num.* 21. *& ſeqq.* De Charitate agit D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 23. *& ſeqq.* ubi *art.* 3. probat, Charitatem eſſe virtutem, cum Deum attingat, & nos cum Deo conjungat, juxta illud S. Auguſtini *de morib. Eccleſ. cap.* 11. *Charitas eſt virtus, quæ (cum noſtra affectio eſt rectiſſima) conjungit nos Deo, qua eum diligimus* : *art.* 6. oſtendit, Charitatem eſſe excellentiſſimam virtutum, juxta illud *ad Corinth.* 1. *cap.* 13. *v.* 13. *Major autem horum eſt Charitas* : & additur, quod attingit ipſum Deum, ut in ipſo ſiſtat, non ut ex eo aliquid nobis proveniat: *art.* 7. ait, veram virtutem ſine Charitate eſſe non poſſe; licet enim dari poſſit aliqua virtus, quæ ordinetur ad aliquod Bonum particulare, quod in ſe ſit verum Bonum, hæc erit vera virtus, ſed non perfecta, niſi referatur ad finale & ſummum Bonum : & *art.* 8. idem S. Doctor ait, Charitatem eſſe formam virtutum, cum per eam actus omnium aliarum virtutum ordinentur ad ultimum finem. Item de Charitate ita ſcribit Cardinalis Bona *in tract. de principiis vitæ Chriſtianæ* (*part.* 2. *cap.* 49. *oper. tom.* 1.): *Conſiſtit igitur ſanctitas in omnimoda puritate, & in immobili cum Deo unione, quæ arctiſſimo amoris nexu perficitur, cum expurgata anima ab omni rubigine terrenorum affectuum, cunctiſque rebus celſior, eam juſtitiæ perfectionem adepta eſt, ut vere & ſecure audeat dicere cum Apoſtolo* : Quis me ſeparabit a Charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me ſeparare a Charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Jeſu Domino noſtro *Rom.* 8. 35. *Jejunia, eleemoſynæ, caſtigatio carnis, uſus Sacramentorum, & aliæ ejuſdem generis exercitationes ad conſequendam ſanctitatem plurimum valent, ſed ſine Charitate nihil proſunt, quamvis in cibos pauperum omnes facultates diſtribuantur, & proprium corpus igni tradatur, ut docet Apoſtolus* 1. *Corinth.* 13. *v.* 3.

22. Idem S. Thomas *quæſt.* 24. *art.* 8. quærit, utrum Charitas in hac vita poſſit eſſe perfecta, docetque, perfectionem tripliciter contingere poſſe: uno modo, ut totum cor hominis actualiter ſemper feratur in Deum; & hæc eſt perfectio Charitatis Patriæ, quæ non eſt poſſibilis in hac vita, in qua impoſſibile eſt propter humanæ vitæ infirmitatem ſemper actu cogitare de Deo, & moveri dilectione in ipſum: alio modo, ut homo ſtudium ſuum conferat ad vacandum Deo, & rebus Divinis, prætermiſſis aliis, niſi quantum neceſſitas præſentis vitæ requirit; & iſta eſt perfectio Charitatis, quæ eſt poſſibilis in via, non tamen eſt communis omnibus habentibus Charitatem : tertio modo, ut habitualiter aliquis totum cor ſuum ponat in Deo, ita ſcilicet, ut nihil cogitet, vel velit, quod Divinæ dilectioni ſit contrarium; & hæc perfectio communis eſt omnibus Charitatem habentibus: cui ſubſcribit S. Antoninus *in Summa par.* 4. *tit.* 6. *cap.* 2. §. 2.

23. Gradus Charitatis erga Deum narrantur, & exprimuntur a D. Thoma *Opuſc.* 61. a Sancto Bernardo *lib. de diligendo Deum, col.* 589. *vol.* 1. & a S. Bonaventura *in Pharetra Divini amoris lib.* 2. *cap.* 25. *pag.* 145. *oper. tom.* 6. Primus eſt *languere utiliter*, juxta illud Sponſæ *in Cant. Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo* : ſecundus eſt *Deum inceſſanter quærere*, juxta illud *Pſalmi* 104. *v.* 4. *Quærite Dominum, & confirmamini, quærite faciem ejus ſemper* : tertius eſt *operari indefinenter*, juxta illud *Geneſ.* 29. *v.* 20. *Servivit ergo Jacob pro Rachel ſeptem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine* : quartus eſt *ſuſtinere ſine fatigatione*, unde Chriſtus *Matthæi* 5. *v.* 10. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter juſtitiam, quoniam ipſorum eſt Regnum Cælorum* : quintus eſt *appetere impatienter*, unde dicitur *in Pſalm.* 83. *verſ.* 2. *Quam dilecta Tabernacula tua, Domine virtutum! concupiſcit, & deficit anima mea in atria Domini* : ſextus eſt *currere velociter*, juxta illud *Pſal.* 118. *v.* 32. *Viam mandatorum tuorum cucurri, cum dilataſti cor meum* : ſeptimus eſt *audere vehementer*, quocirca Propheta *Pſalm.* 72. *v.* 25. *& ſeq.* ad Deum clamans ait : *Quid enim mihi eſt in Cælo, & a te quid volui ſuper terram? defecit caro mea, & cor meum, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum* : octavus eſt *ſtringere indiſſolubiliter*, unde Apoſtolus *ad Philipp.* 1. *v.* 21. *Mihi enim vivere Chriſtus eſt; & cap.* 3. *verſ.* 20. *Noſtra autem converſatio in cælis eſt; & ad Galatas* 2. *v.* 20. *Vivo autem ego jam non ego, vivit vero in me Chriſtus* : nonus eſt *ſuaviter ardere*, de quo *in Pſalm.* 38. *verſ.* 4. *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis* : decimo eſt *ſimilitudo perfectæ cum Deo*, eo modo, quo creaturæ in hac vita competere poteſt; de qua ſimilitudine in 2. *Petri* 1. *v.* 4. legitur : *Per quem maxima, & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ conſortes naturæ*. Petrus ibi loquitur de iis, quæ Deus nobis per Chriſtum donavit: ſunt autem ea omnia, per quæ homo efficitur principium operationum ſupernaturalium, & moraliter perfectarum; quarum ratione aſſimilatur in modo operandi ſupernaturali Divinæ Naturæ, & declinat ab operationibus concupiſcentiæ & corruptionis, quemadmodum deſumitur ex his ejus verbis *loc. cit. v.* 2. *Gratia vobis, & pax adimpleatur in cognitione Dei, & Chriſti Jeſu Domini noſtri, quomodo omnia nobis Divinæ virtutis ſuæ, quæ ad vitam & pietatem, donata ſunt per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria & virtute, per quem maxima & pretioſa nobis promiſſa donavit, ut per hæc efficiamini Divinæ conſortes naturæ*. Et quia qui conſors eſt Divinæ Naturæ, & ſimilis Deo in operando actiones moraliter bonas & ſupernaturales, declinare debet ab operationibus concupiſcentiæ & corruptionis, additur *v.* 4. *Fugientes ejus, quæ in Mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem*.

24. Cum Charitas in voluntate exiſtat, Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 3. *cap.* 3. ſapienter docet, eam ab actibus externis eſſe deſumendam, & ſignanter ex zelo Divini cultus & honoris, ut nimirum Deus ab omnibus ametur & colatur; ex deſiderio moriendi, ut per mortem omnimoda fiat conjunctio cum Deo; ex gaudio interno externis ſignis expreſſo, cum de Deo fuerit ſermo; ex pace in quibuſcumque adverſis, & ex lætitia, ſi contigerit aliquid pro Deo pati : unde de ſe dicebat Apoſtolus *ad Rom.* 8. 35. *& ſeq. Quis ergo nos ſeparabit a Charitate Chriſti? Tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius? .. Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare a Charitate Dei*; & Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de Charitate in Deum*, dixerunt eam probatam ex præcipuis iis indiciis, quibus latens in animo clariſſime proditur; quæ indicia eſſe dixerunt effectionem operum obligationis & conſilii, Proximi dilectionem, Divinam converſationem, ſui ipſius neglectum, timoris extinctionem, vitæ mortiſque contemptum, & perpetuam Dei memoriam.

25. Cohærenter ad hæc S. Maximus Taurinen. (*hom.* 4. *pag.* 24. *tom.* 6. *Bibliot. PP.*) S. Petri Apoſtoli ardentem Charitatem erga Jeſum his verbis expoſuit: *Ambulavit enim in mari Petrus magis dilectione, quam pedibus. Non enim videbat, ubi pedum veſtigium poneret; videbat autem, ubi figeret veſtigium Charitatis. In navi enim poſitus conſiderat Dominum, & amore ejus ductus deſcendit in mare. Non cogitat labentes aquas, non fluenta currentia, & dum Chriſtum reſpicit, non reſpicit elementum*. Et Auctor Actorum S. Agnetis (*ap. Surium ad diem* 21. *Maji*) ſic eam inducit Juveni illius amore capto reſpondentem: *Diſcede a me ... pabulum mortis ... quia jam ab alio amatore præventa ſum. Non potero ad contumeliam prioris amatoris vel aſpicere alium, & illum derelinquere, cum quo ſum Charitate devincta*. Et S. Hieronymus *in epitaph. Paulæ ad Euſtoch.* (*col.* 688. *oper. tom.* 1.) deſcribens eius diſceſſum ab Urbe, ut ad viſitanda loca ſacra Bethlemitica accederet, dilectionis Dei ſuper omnia nobile ſuppeditat exemplum: *Deſcendit ad portum, fratre, cognatis, affinibus, & quod his majus eſt, liberis proſequentibus, & clementiſſimam matrem pietate vincere cupientibus. Jam carbaſa tendebantur, & remorum ductu navis in altum protrahebatur. Parvus Toxotius ſupplices manus tendebat in litore. Rufina jam nubilis, ut ſuas exſpectaret nuptias, tacens fletibus obſecrabat. Et tamen illa ſiccos tendebat ad cælum oculos, pietatem in filios pietate in Deum ſuperans. Neſciebat ſe matrem, ut Chriſti probaret ancillam. Torquebantur viſcera, &, quaſi a ſuis membris diſtraheretur, cum dolore pugnabat; in eo cunctis admirabilior, quod magnam vinceret charitatem. Inter hoſtium manus, & captivitatis duram neceſſitatem nihil crudelius eſt, quam parentes a liberis ſeparari. Hoc contra jura naturæ plena Fides patiebatur, immo gaudens animus appetebat; & amorem filiorum majore in Deum amore contemnens, in ſola Euſtochio, quæ & propoſiti & navigationis ejus comes erat, acquieſcebat. Sul-*

cabat

cabat interim navis mare, &, cunctis qui cum ea vehebantur, litora respicientibus, ipsa aversos tenebat oculos, ne videret, quos sine tormento videre non poterat. Fateor, nulla sic amavit filios, quibus, antequam proficisceretur, cuncta largita est, exhæredans se in terra, ut hæreditatem inveniret in cælo. Plura alia facile cumulari possent, si hic ageretur de Martyribus; Sanctus enim Laurentius sic Tyrannum alloquitur *in sermone* Sancti Leonis *de eod. S. Laurentio* (*pag.* 168. *tom.* 1. *oper.*): *Nihil obtines, nihil proficis, sæva crudelitas. Subtrahitur inventis tuis materia mortalis, &, Laurentio in cælos abeunte, tu deficis. Flammis tuis superari Charitatis Christi flamma non potuit; & segnior fuit ignis, qui foris ussit, quam qui intus accendit.* Et de memorato S. Laurentio hæc habentur apud Auctorem sermonum *in append. tom.* 5. *S. Augustini serm.* 206. *n.* 25. *cap.* 23. *col.* 341. *Corporali enim Beatus Laurentius laborat incendio, hinc amore Christi succenditur, inde Persecutoris flamma torquetur. Sed Divinus Salvatoris ardor materialem Tyranni restinguit ardorem.* At, quoniam agitur in præsenti de Confessoribus, habitus communis Charitatis erga Deum ex omnibus actibus supra ex Scaccho desumptis comprobari poterit; habitusque Charitatis heroicæ erga Deum ex iisdem pariter actibus dignoscetur, si frequenter, si prompte, si alacriter, si cum delectatione, si in arduis, & cum vitæ, vel Bonorum periculo emittantur. Frequentiam actuum exposcit Scacchus *loc. cit. pag.* 208. *Quia tamen actus isti Charitatis frequentiores in aliquibus, minus frequentes in aliis esse possunt, propterea necesse erit, attendere in his Dei Servis, an actus Charitatis, & Divini amoris frequentes fuerint, an de raro producti: ex frequentatione namque actuum habitus Charitatis magis, vel minus intensus haurietur, & ex actibus aliqui erunt intensiores, minus intensi, ac remissiores alii.* Operis arduitatem etiam cum vitæ, & Bonorum periculo fuse exponit Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 2. *disp.* 32. *art.* 11. *num.* 330. *Aliud communis Charitatis signum est observantia Divinæ Legis, heroicæ vero Charitatis est observantia cum Bonorum omnium, etiam vitæ, periculo:* & rursus *num.* 337. *Aliud Charitatis communis signum est zelus Dei honoris; heroicæ vero est fervens zelus, quo nihil timetur, nec ipsius vitæ periculum, ut Dei honori consulatur.* Promptitudo demum, facilitas, & delectatio, quæ sunt comites heroicitatis in virtute Charitatis, adscribitur dono Sapientiæ, quod, utpote præstantissimum, respondet Charitati virtutum nobilissimæ, juxta ea quæ habentur apud Salmanticenses *loc. cit.* §. 4. *num.* 23. Sapientia quippe donum Spiritus Sancti est sapor ille, ac dulcis gustus, qui in notitia & contemplatione Divinorum, seu rerum Fidei credendarum & agendarum obtinetur, juxta illud *Psalm.* 18. *v.* 10. *Judicia Domini vera &c. desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & favum.* Quocirca Guillelmus Abbas *de natura & dignit. Amor.* (*inter opera S. Bernardi vol.* 2. *col.* 268.) *c.* 10. *n.* 29. dixit: *Gustum autem,* (qui fit in Sapientia) *sequitur quædam saporis dulcedo, quam in interiori suo sentiens anima modo quodam singulari, & ceteris sensibus incommunicabili, quæ suscipit, cuncta discernit, & dijudicat, seque, omnesque sensus vegetat & confortat.*

26. Ad hæc referri possunt, quæ de Charitate erga Deum habentur in Actis Canonizationum, & signanter in relationibus Rotæ Auditorum, quæ adhuc extant, & quæ præcipue ad sequentia capita reducuntur, ad mentem videlicet semper in Deum intentam, ad frequentem de Deo piam locutionem, ad continuam considerationem Divinæ bonitatis, & mysteriorum nostræ religionis, & præcipue Passionis Domini nostri Jesu Christi, ad meditationes pro excitando in se amore erga Deum, ad relationem in ipsum omnium cogitationum, verborum, & operum, ad gravem molestiam ob absentiam Christi, ad observantiam præceptorum & consiliorum, ad ecstases & raptus (de quibus alibi), & ad nonnulla signa extrinseca, quibus aliquando Deus servorum suorum internam Charitatem manifestare dignatus est; quorum nonnulla hic referentur, alia autem alio in loco narrabuntur.

27. In relatione ergo causæ S. Petri de Alcantara hæc habentur *tit. de Charit. Idem desumitur ex mente intenta, quam perseveranter in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præsentia, & Divina consideratione, & oratione, recesserit, ad instar ardenter amantium, qui diu noctuque de persona dilecta fideliter intenteque cogitant: quod in isto Servo Dei evenisse, probant testes &c. Quæ veritas confirmatur ex proposito efficaci, & cura continua, qua ambulabat, sui ipsius, suarumque actionum, & cogitationum de non offendendo Deum sibi adeo dilectum, quod inter alia signa bene demonstravit, quando per tres annos continuos semper incessit oculis clausis, ne videret occasionem offendendi Deum, & distrahendi se ab illius præsentia.* In relatione S. Isidori *eod. tit. de Charit. Quod etiam probatur ex illa mente intenta, quam perseveranter Isidorus in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præsentia, & Divina consideratione, & oratione recesserit ad instar ardenter amantium, qui diu noctuque de persona dilecta fideliter, intenseque cogitant.* In relatione S. Ludovici Bertrandi *tit.* pariter *de Charit. in Deum. Sæpissime contemplationi vacabat, indefessus in oratione persistebat, cum de rebus Divinis loquebatur, adeo ejus anima & pectus Divini amoris æstu fervebat, ut ad omnia sive prospera, sive adversa se paratum ostenderet, omnesque denique actiones in Dei honorem dirigebat.* In relatione causæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *eod. tit. de Charit. in Deum. Quidquid loquebatur, seu meditabatur, dirigebat ad Deum, cujus voluntati cuncta subjiciebat, asserens, numquam se aliquid facturam, quod præter illam esset, vel illi quoquo modo adversaretur &c. Nihil habebat jucundius, quam desiderium, ut assidue Dei cultus & notitia mortalium mentibus increbresceret & augeretur: quapropter, quoties legerentur gesta virorum Christiana pietate insignium, qui vel pro Dei veneratione, vel pro religionis incremento laborarent, ipsa sancto gaudio exsilire videbatur, & gratias agebat Deo, qui dignaretur admirabiliora operari per alios, quam per se ipsam; majorem nempe ex aliis, quam ex se, Domino processuram gloriam arbitrabatur. Acriter e contra afflictabatur, cum cerneret, Religiosorum hominum cœtus Divino cultui intepescere, & a strictiori illa semita declinare, per quam primi duces iter arripuerunt.* In relatione causæ S. Andreæ Avellini *tit. de Charit. Hanc eximiam Charitatem Andreæ erga Deum probari censuimus ex maximo affectu ipsius erga Passionem Domini nostri Jesu Christi; nam, ut testes deponunt, erga illam fuit maxima devotione accensus, ita ut ingentem lacrymarum imbrem solitus esset profundere, dum de ea verba faciebat: quod pro maximo amoris signo accipiendum est, cum lacrymæ ex intimo amantis affectu, & amore languentis provocentur.* In relatione S. Teresiæ *super virtutib. tit. de Charit. Primo istius Divini amoris indicium manifestum desumitur ex ceteris aliis virtutibus, quibus illam Deus condecoravit. Secundo, hoc ipsum demonstratur ex mente intenta, quam perseveranter Beata Teresia in Deum habuit, ut fere numquam ab illius præsentia, & Divina consideratione, vel contemplatione recesserit ad instar ardenter amantium, qui diu noctuque de persona dilecta fideliter intenseque cogitant &c. Tertio, ad idem nos induxit, quod ita Beata Teresia Deum super omnia propter ipsum solum amavit; ut gloriæ ejusdem Dei omnipotentis desiderio arserit, eamque augeri, summe summisque laboribus curaverit tam in reformatione istius Ordinis, illiusque propagatione, quam in mirabili doctrina librorum, quos conscriptos reliquit, ac in omnibus aliis suis actionibus & virtutibus heroicis &c. Quod etiam demonstravit in afflictione, qua animum suum vehementer cruciabat multitudo Hæreticorum, & ardens desiderium, quo de illorum conversione flagrabat, & continua solicitudo, qua pro prædictis semper Deum precibus efflagitabat, ut ipsius Dei gloria augeretur &c. Quarto, accedunt prædictis efficax propositum, curaque continua sui ipsius, suarumque actionum, ac cogitationum, qua ambulabat, de non offendendo Deum sibi adeo dilectum nedum culpa venali & levi, verum nec actu aliquo minoris perfectionis; ex quo processit illud votum varum, ac notatu dignum, quod emisit, nempe semper agendi, quod inter multa, quæ illi occurrerent, gratius & acceptius Deo sibi videretur. Quinto, istius amoris Divini in Beata Teresia fortissima vis ostenditur ex molestia gravi, qua ex Christi absentia cor suum tamquam sagitta transfixum gerebat, ex qua animam exhalare sibi videbatur, ita ut voces amoris signa, cum absentiæ dolorem auferre non posset, ederet &c. Octavo, quod apertissime amorem Dei inæstimabilem erga suam sponsam Teresiam arguit, fuit impetus amoris ultimus & magnus, quem morti proxima sensit, ex quo potius, quam ex vi morbi se obiisse, revelavit.* In relatione S. Ignatii eximia Charitas erga Deum comprobata fuit primo ex summo studio, quo curavit, propter Deum benefacere Proximo in spiritualibus & temporalibus: secundo, ab excellentia aliarum virtutum: tertio, ex maxima diligentia, qua studuit, cor suum mundum custodire, ita ut pluries in die maxima discussitione conscientiam suam examinaret, etiam de erratis in quotidiana meditatione: quarto, ex meditationibus, & signanter ex illa, quam faciebat ad se excitandum ad amo-

amorem ſpiritualem; ad memoriam quippe revocatis omnibus beneficiis & donis particularibus ſibi a Deo collatis, omnia ſua & ſe ipſum cum ſummo affectu Deo offerebat: demum ex directione omnium cogitationum & verborum & operum in Deum, tanquam ultimum finem. Strenuam præceptorum & conſiliorum obſervantia, ferventia cum Deo colloquia, abjectionem, cujuſcumque timoris in periculis obeundis & arduis operibus aggrediendis, contemptum vitæ & mortis propter Deum, aſſiduam de Deo cogitationem iidem Rotæ Auditores obſervarunt tanquam ſigna eximiæ Charitatis in Deum in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii. Aliqua ex prædictis pariter recenſentur in relatione cauſæ S. Franciſci Borgiæ; & in relatione cauſæ S. Aloyſii Gonzagæ *tit. de Charit. in Deum* hæc habentur: *Rurſus perfecta in Deum Charitas amantiſſimi Juvenis oſtenditur, ex quo, cum aliquem de ipſo Deo loquentem audiret, vehementer accendebatur in facie, ita ut aliquando profunderet lacrymas: quamobrem Socii illum alio ſermonibus deducere, & Superiores prohibere cogebantur, ne continuo in res Divinas cogitationem dirigeret, ad evitandum maximum corporis detrimentum.* Demum, ut aliqua exponantur extrinſeca ſigna internæ ferventis dilectionis & charitatis, præter lacrymas, de quibus alibi loquemur, & præter alia eximia ſigna, de quibus alio in loco opportunius ſermo inſtituetur, in citata relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, narratur, eam æſtuantem Divino amore aliquanto tanto impetu ferri conſueviſſe, ut hortos & clauſtra percurreret, veſtes dilaceraret, Moniales forte occurrentes ſancto furore raperet, percunctando, an & ipſæ hoc amoris ardore ferveſcerent; eaſque, ſi annuerent, amplecteretur, ſi negarent, vehementiſſime provocaret; aliquando etiam fontem peteret, vel puteum, ut inter frigeſcentes undas brachia & manus mergeret, & ſinum aſperſione recrearet: & in relatione cauſæ Servi Dei Nicolai Factoris *tit. de Charit. in Deum*, ſic dicitur: *Hujus ardoris incendium tam violenter eluxit e pectore Nicolai, ut illa fornace actus ſtare loco neſciret, ſed, cum ob vigentem hiemem gelu acuto aqua ſæviret, ipſe lacus & fontes ad extinguendos pectoris æſtus impatienter adiret, & conjectus in undas in imis viſceribus temperiem quæreret; quæ tamen undæ, tamquam igne admoto, extemplo fervere videbantur, & penitus ebullire.*

§. IV.

De virtute Charitatis in Proximum, & ejus heroicitate.

28. IN 1. *Joannis* 4. *v.* 21. legitur: *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum:* ex quo loco D. Thomas deſumit, habitum Charitatis non ſolum pertinere ad dilectionem Dei, ſed etiam extendi ad dilectionem Proximi; uti videri poteſt 2. 2. *q.* 25. *art.* 1. Idem S. Doctor *ead.* 2. 2. *q.* 44. *art.* 7. rationem docet, & modum dilectionis Proximi: *rationem*, quia ex Charitate diligere debemus alios, cum ſint nobis proximi, & ſecundum naturalem Dei imaginem, & ſecundum capacitatem gloriæ: *modum*, quia debemus diligere Proximum propter Deum, ſicut noſmetipſos pariter propter Deum diligere debemus; cum deceat Proximo, non in malo, ſed in bono annuere, quemadmodum noſtræ voluntati ſolum in bonis ſatisfacere decet; & quia Proximum diligere debemus, non propter noſtram utilitatem, vel delectationem, ſed ſicut bonum volumus nobiſmetipſis.

29. Præceptum dilectionis Proximi per totam reſonat ſacram Scripturam. *Levitici* quippe 19. legitur: *Diliges amicum tuum ſicut te ipſum:* ubi dictio *amicum* non ſumitur late, ſed ſignificat Proximum; & Chriſtus Dominus *in Evang. Joan. cap.* 13. *verſ.* 34. inquit: *Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos, ut & vos diligatis invicem. In hoc cognoſcent omnes, quia diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habueritis ad invicem.* Plura videri poſſunt apud Interpretes ſacræ Scripturæ, & ſignanter apud Cornelium a Lapide ad hunc locum, quærentes, cur mandatum dilectionis a Chriſto *novum* dicatur. Hæc eadem repetuntur apud eumdem Joannem *in Evang. cap.* 15. *v.* 12. *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos:* quod argumentum idem Apoſtolus proſequitur in ſua prima epiſtola Canonica *cap.* 4. *v.* 7. *Chariſſimi, diligamus nos invicem, quia Charitas ex Deo eſt. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deum. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus charitas eſt. In hoc apparuit Charitas Dei in nobis, quoniam Filium ſuum unigenitum miſit Deus in mundum, ut vivamus per eum.*

In hoc eſt Charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quoniam ipſe prior dilexit nos, & miſit Filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere.

30. Virtuti Charitatis erga Proximum affignari ſolent quædam quaſi partes potentiales, ut eas vocant, Benevolentia videlicet, Beneficentia, & Miſericordia: ſed prima, prout eſt in ordine ad ſupernaturalia, non diſtinguitur a Charitate, & Beneficentia importat actum reſpondentem Benevolentiæ, & ſic a Charitate elicitum: quocirca ſola Miſericordia erit virtus diſtincta. S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 30. *art.* 3. quærit, *Utrum Miſericordia ſit virtus*; & reſpondet, Miſericordiam ſignificare dolorem de miſeria aliena; tum, quatenus dolor hic eſt motus appetitus ſenſitivi, ait, Miſericordiam eſſe paſſionem, & ſic non eſſe virtutem; contra autem, eſſe virtutem, ſi motus appetitus Intellectivi, juxta quem alicui diſplicet malum alterius, a ratione regatur. Idem S. Doctor *art.* 4. docet, per Charitatem nos Deo per affectum unitos eidem ſimiles eſſe, & per ſimilitudinem operationis nos quoque Deo aſſimilari, quod fit per Miſericordiam: & *quæſt.* 31. *art.* 1. oſtendit, Beneficentiam eſſe actum Charitatis, & *art.* 4. Beneficentiam non eſſe ſpecialem virtutem.

31. Idem S. Doctor (ut ejus doctrinam proſequamur) *quæſt.* 32. *art.* 1. explicat, quomodo eleemoſyna ſit actus Charitatis. Afferit enim, eleemoſynam eſſe opus, quo datur aliquid alicui indigenti ex miſeratione propter Deum, & ſic dare eleemoſynam eſſe proprie actum Miſericordiæ; ſed, cum Miſericordia ſit effectus Charitatis, per conſequens dare eleemoſynam eſſe actum Charitatis per Miſericordiam exercitum: & *art.* 2. diſtinguit genera eleemoſynarum, ut aliquæ videlicet ſint corporales, puta paſcere eſurientem, potum præbere ſitienti, veſtire nudum, excipere hoſpitem, viſere infirmum, redimere captivum, & ſepelire mortuum; aliæ ſint ſpirituales, puta docere ignorantem, conſilium dare dubitanti, conſolari triſtem, corrigere peccantem, parcere offendenti, ferre oneroſos & graves, & pro omnibus orare. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 3. *cap.* 4. late exornat recenſita opera miſericordiæ, & concludit, ab his actibus Charitatis in gradu heroico erga Proximum potiſſimum ſanctitatis argumentum inferri, juxta illud Chriſti Domini *Matth.* 25. *v.* 24. *Venite, benedicti Patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.* Ubi rationem quoque aſſignat deductam ex operibus Miſericordiæ exercitis: monetque prudenter idem Scacchus, de his in cauſis Servorum Dei eſſe inquirendum, ſed juxta ſtatum & conditionem uniuſcujuſque. Quæ enim hujus generis præſtari potuerunt ab Epiſcopo, a Principe, a Clerico Sæculari, a Parocho, vel ab aliquo Dei Servo conjugato, præſtari neutiquam potuerunt a Serva Dei Moniali intra Clauſtra, vel ab aliquo Servo Dei Regulari, qui pendet a nutu Superioris.

32. Heroicum Charitatis exemplum in Proximum ex operibus Miſericordiæ corporalibus deſumptum habetur *in orat.* 20. S. Gregorii Nazianzeni *de S. Baſilio Magno tom.* 1. *oper.* Ibi enim, poſtquam deſcripſit civitatem Cæſarienſem fame, rerumque omnium penuria miſerrime laborantem, & divitum in hac miſeria crudelitatem, hæc habet *pag.* 341. *Apertis enim per orationem ſuam & cohortationes ſuas locupletum horreis, facit, quod eſt in Scriptura, cibum eſurientibus frangit, panibuſque pauperes ſaturat, alitque eos in fame, atque eſurientes animas implet bonis. Quo tandem modo? Neque enim hoc ad laudis cumulum parvi momenti eſt. Nam, cum eos, quos fames vulnerat, in unum coegiſſet, nonnullos etiam ſpiritum ægre trahentes, viros, feminas, pueros, ſenes, miſerabilem omnem ætatem, omnia ciborum genera, quibus fames depelli ſolet, corrogans, atque ollas leguminum, ſalſiſque noſtratis obſonii, & ad levandam pauperum famem accommodati plenas proponens, ac deinde Chriſti, qui linteo præcinctus Diſcipulorum pedes abluere minime grave ducebat, miniſterium imitans, ſimulque puerorum, ſive conſervorum ſuorum ad eam rem opera utens, pauperum corpora & animas curabat, honorem nempe cum neceſſario alimento connectens, atque ipſorum calamitatem utrinque leniens. Talis erat novus noſter Procurator, & ſecundus Joſeph: immo etiam aliquid amplius habemus, quod dicamus. Ille enim ex fame quæſtum captat, ac per benignitatem Ægyptum emit, ubertatis tempus ad famis tempus diſponens & adminiſtrans, atque aliorum ſomniis ad eam rem ordinatus. Hic autem gratis benignus erat, neque in hoc tribuendi frumenti auxilio lucrum ullum captabat, id unum ſpectans, ut miſericordiam per miſericordiam ſibi compararet, ac per præſentem annonæ largitionem futura bona conſequeretur.* Similia

leguntur de S. Paulo apud S. Hieronymum, de S. Odilone apud S. Petrum Damiani, de S. Martino Pontifice apud S. Thomam de Villanova. D. Hieronymus *in epitaph. Paulæ matris ad Eustochium* (*n.* 5. *col.* 687. *oper. tom.* 1.): *Quid ergo referam amplæ & nobilis domus, & quondam opulentissimæ omnes pene divitias in pauperes erogatas? Quid in cunctos clementissimum animum, & benignitatem, etiam in eos, quos numquam viderat, evagantem? Quis inopum moriens non illius vestimentis obvolutus est? Quis clinicorum non ejus facultatibus sustentatus est? Quos curiosissime tota Urbe perquirens, damnum putabat, si quisquam debilis & esuriens cibo sustentaretur alterius. Spoliabat filios, & inter objurgantes Propinquos, majorem se eis hereditatem, Christi misericordiam, dimittere loquebatur.* Et post multa *num.* 15. *col.* 700. *Liberalitas sola excedebat modum. Et usuras tribuens versuram quoque sæpius faciebat, ut nulli stipem rogantium denegaret. Fateor errorem meum: cum in largiendo esset profusior, arguebam illud proferens de Apostolo,* Non, ut aliis sit refrigerium, vobis autem tribulatio &c. *multaque hujuscemodi, quæ illa mira verecundia & sermone parcissimo dissolvebat, testem invocans Deum, se pro illius nomine cuncta facere, & hoc habere voti, ut mendicans ipsa moveretur, ut unum nummum filiæ non dimitteret, & in funere suo aliena sindone involveretur. Ad extremum inferebat: Ego, si petiero, multos inveniam, qui mihi tribuant. Iste mendicans, si a me non acceperit, quæ ei possum, etiam de alieno, tribuere, & mortuus fuerit, a quo ejus anima requiretur? Ego cautiorem in re familiari esse cupiebam: sed illa ardentior Fide toto Salvatori animo jungebatur, & pauperem Dominum pauper spiritu sequebatur, reddens ei, quod acceperat, pauper pro ipso effecta. Denique consecuta est quod optabat, & in grani ære alieno filiam dereliquit, quod hucusque debens, non suis viribus, sed Christi se confidit misericordia redditurum.* Et infra *num.* 3. *col.* 717. *Quid hac virtute mirabilius, feminam nobilissimæ familiæ magnis quondam opibus tanta Fide omnia dilargitam, ut ad egestatem pene ultimam perveniret?* S. Petrus Damiani *in vita S. Odilonis pag.* 328. *In erogandis pretereæ eleemosynis ita largus erat, ut nonnulli, dum eum omnia dispergentem sine cunctatione conspicerent, non dispensatorem, sed prodigum judicarent; præsertim quodam tempore, dum fames valida Aquitaniæ fines vehementer affligeret, ac plurimas Galliarum provincias pestilenter arctaret, exhaustis jam in pauperum usus ærariis, & horreis quorumcumque proventuum non mediocriter profligatis, mox etiam plurima sacrarii vasa confregit, insignia ecclesiæ ornamenta distraxit, coronæ quoque, quam sibi Imperator Henricus ob sui memoriam destinaverat, non pepercit. Ut igitur tam acerbæ famis, in quibus valuit, temperaret inopiam, quidquid hinc inde corradere potuit facultatum, in substentationes, & alimenta contradidit egenorum.* D. Thomas de Villanova *conc.* 2. *de S. Martino Pontifice & Confessore pag.* 548. *Pietatis igitur, qua excelluit Divus Martinus, illud est testimonium, quod, præter omnes reditus Episcopatus in hoc solo consumptos, dimidiatum pallium catechumenus dedit pauperi, & pallium integrum quod jam Episcopus tribuit, gratissima Deo acceptissimaque obsequia usque adeo, ut in prima eleemosyna Christus cum Angelis apparens ovanter circumstantibus diceret: Martinus adhuc catechumenus hac me veste contexit; & in secunda, Angeli brachia ejus nuda pretiosissimis manipulis auro gemmisque contegerent.*

33. Exempla heroicæ Charitatis in Proximum ex operibus Misericordiæ spiritualibus desumpta facile hauriri possunt, ut a ceteris abstineamus, a sermone S. Fulgentii *de S. Stephano Protomartyre, tom.* 9. *Bibliot. PP. pag.* 108. ubi observans, eum pro inimicis orasse, & eorum crudelitatem increpasse, ait: *Ipsa sancta Charitas firmam servavit in oratione patientiam, quæ rigidam tenuit in correctione censuram; & ideo in oratione audiri meruit lenitas, quia sine Charitate non fuit in correptione severitas; ac per hoc, sive orando, sive corripiendo, Charitatem Beatus Stephanus reservavit, quia utrobique salutem errantium cogitavit, & judicio sanctæ orationis ostendit, increpationem illam non fuisse odii, sed amoris. Hoc autem faciens & præsentibus Charitatem Beatus Martyr exhibuit, & utile nimis exemplum posteris reliquit: demonstravit enim geminam Ecclesiastici dispensatoris industriam, ut ad corrigendum cujuslibet peccantis errorem & non desit in ore correptio, & ad Deum pro eo supplex effundatur oratio; ut qui malum fecit, per increpationem de malis operibus confundatur, & per orationem apud Deum adjuvetur, ac sic ipsa Charitas & in ore justitiam sonet, ut errantem corrigat, & in corde patientiam servet, ut pro errante orationem puro affectu dilectionis effundat.* Extant sermones S. Petri Damiani, alius *de S. Fidei Martyre*, qui dum in sæculari militia versaretur, nonnullos ex commilitonibus ad Christianam Fidem convertebat: ait enim (*pag.* 277. *tom.* 1. *oper.*): *Militaribus quidem castris intererat, sed cælestis militiæ signa gerebat. Armatorum denique videbatur cuneis admisceri, sed pro cælestibus castris sociare sibi alienæ professionis milites satagebat. Quibus nimirum non terrenæ militiæ balteum, non temporalis stipendii donativum, sed cælestis promittebat Curiæ municipium;* alius *de SS. Donato, & Hilariano*, ubi postquam retulit Donatum fuisse a suis parentibus Gentilibus abjectum, inquit *pag.* 235. *Sed postmodum eos & ad Fidei Christianæ Sacramenta perduxit, & insuper ad Martyrium sibi congrua ordinatione præmisit. Unde clarus iste inter Beatos Martyres jure censendus est, qui filius simul, & pater est Martyrum. Filius utique per naturam: pater per collatæ Fidei gratiam:* alius denique *de S. Vitale Martyre* (ordine secundus) ubi, postquam Ursicinum in tormentis titubantem, ne a Fide deficeret, hortationibus ab eo confortatum & munitum narravit, hæc habet *pag.* 187. *O quam efficax & viva vox de ejus ore tunc prodiit: Quam fervida Charitatis flamma de vaporato ejus pectore æstuavit! Noli, noli (inquit) Ursicine Medice, qui alios curare consuevisti, te ipsum æternæ mortis jaculo vulnerare. Nec in auditoris cor frigida descendere potuit, quæ per exhortationis verba ex ipso Spiritus Sancti igne processit.* S. Ambrosius, sive alius Auctor *serm.* 53. *in Natali SS. Apostolorum Petri, & Pauli num.* 4. (*appendic. tom.* 2. *oper. col.* 464.) exponit illud Actorum, esurienti videlicet Petro post orationem circa horam nonam vas quoddam uti linteum magnum de cœlo demissum apparuisse, & vocem fuisse auditam sic dicentem: *Surge, Petre, occide, & manduca;* & hinc occasione desumpta, ardentem spiritalem Petri Charitatem sequentibus verbis prosequitur: *Mirandum, cur Sanctum virum post orationem fames sequatur, cum soleat fames oratione depelli. Sed puto, Petrum post orationem non cibum esuriisse hominum, sed salutem, nec inedia vexatum esse corporis, sed inopia credentium laborasse. Cum enim Judaicus populus perfidus & ingratus, illo prædicante, Christo non crederet, famem quodammodo Petrus sui officii sustinebat.... Esurienti illi, hoc est cogitanti in cordis sui sublimiori loco pro salute Judaici populi offertur vas diversorum generum animalibus plenum, velut Divinitate dicente illi: Tu in Judæos solos esuris, ecce famem Fidei tuæ cunctarum Gentium diversitate reficio. Nam utique per diversa animalia collecta in uno vasculo diversarum Gentium congregatio in una Ecclesia demonstratur.* Item S. Gregorius Nazianzenus *in cit. orat. in laudem S. Basilii Magni* post descriptos errores, quibus populus inquinabatur, narrat *pag.* 346. eum non modo fervidas ad Deum fudisse preces, sed etiam errantes, qui præsentes erant severe corripuisse, absentes scriptis confutasse, & omnibus omnia factum, ut omnes Christo lucrifaceret: *Eos quidem, qui manus conferre ausi fuerant, armis linguæ cominus contundens; eos autem, qui procul ab eo dissiti erant, sagittis ex atramento confectis feriens &c. Deinde, quoniam imperfecta res est actio sermone destituta, & sermo ab actione remotus, idcirco actionis subsidium sermoni adjungebat, alios videlicet adiens, ad alios legationem mittens, alios accersens, admonens, arguens, increpans, minis infectans, probris incessens, pro gentibus, pro urbibus, pro singulis etiam hominibus certamen suscipiens, omne salutis genus excogitans, undecumque medicinam morbo adhibens.*

34. Alia plura facile colligi possent: sed ad praxim causarum Beatificationis & Canonizationis ut redeamus, communis Charitatis erga Proximum signa sunt bona temporalia ad aliorum subsidium erogare, propter eos corpus suum laboribus exponere, errantes corrigere, & ad viam salutis reducere, injurias acceptas condonare, salutem animarum curare, & illis ea optare, quæ pro nobis optamus. Quocirca *Matth.* 5. *v.* 7. legitur: *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur;* & *Matth.* 18. *v.* 15. *Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum;* & in *Psam.* 140. *v.* 5. *Corripiet me justus in misericordia, & increpabit me;* & *Matth.* 5. *v.* 44. *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus, & calumniantibus vos:* cumque inter præcepta habeamus, *Diliges Proximum tuum, sicut te ipsum,* quemadmodum homo tenetur salutem animæ suæ ante omnia procurare, juxta illud *Matth. cap.* 16. *v.* 26. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur, aut quam dabit homo commutationem pro anima sua?* sic & Proximorum salutem procurare tenetur.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

netur. Heroicæ autem Charitatis signa & effectus erunt ea ipsa præstare, cum occasio se offert, prompte, facile, expedite, jucunde, non semel, nec bis, sed frequenter, & potissimum, si opera, quæ fiunt, ardua sint; ita ut ex omnibus simul conjunctis deprehendatur, sic operantem communem operandi modum proborum hominum excedere; uti late prosequuntur allegati Auctores, Cardinalis de Lauræa *loc. cit. art.* 12. & Maderna *art. 6.*

35. Consueverunt Rotæ Auditores in suis relationibus Charitatis erga Proximum actus separare, spiritales videlicet a temporalibus. In relatione itaque causæ S. Teresiæ *tit. de immensa Charitate erga Proximos*, observarunt primo immensum desiderium salutis Proximorum, quos illa Deo conciliare, & Hæreticos maxime ad ipsum convertere optavit; secundo, propagationem reformatæ Religionis Carmelitarum, ut Religiosorum labores, pœnitentiæ, & continuæ orationes a Deo salutem animarum pereuntium impetrarent; tertio, conversionem nonnullarum personarum nobilium, quæ nefarie vivebant; quarto, summum, quo torquebatur, mœrorem, cum aliquis egregius prædicator verbi Dei, & salutis animarum operarius ex hac vita decedebat, quem mœrorem exhibuit potissimum in morte S. Pii V. & viri illius Apostolici Joannis Avilæ; quinto, singularem inimicorum dilectionem, & suorum persecutorum, cum eorum defectus, quantum poterat, excusaret, & de eis quemquam obloqui non permitteret, pro eis a Deo veniam postularet, & incessanter pro iisdem oraret. In relatione S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Charit. in Proximum*, quoad spiritalia narrarunt, eam nondum duodecimum annum egressam, nec adhuc ingressam monasterium consuevisse rudes puellulas Christiana documenta docere, & domi singulis diebus festis rusticana turba congregata, Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Apostolorum Symbolum illi exponere; in ipsa autem adolescentia, dum inter Moniales Equitum S. Joannis morabatur, ægras invisere solitam fuisse, ad Sacramentorum frequentiam hortari, & sacra lectione reficere, tum assidue Deo commendare animas Peccatorum, & Infidelium, affinium servos, cognatarum famulas quacumque occasione ad se accedentes salutaribus documentis instruere; & cum gemini nocentes furcarum pœnam essent subituri, nec ad Deum converti vellent, fusis precibus a Deo impetrasse, ut mutato consilio, veniam culparum exposcerent, & pie in Domino morerentur, ita ut in ecstasi viderit alterum ex eis in Purgatorii flammas demissum, & alterum felicius in Empyrei sedem translatum. In relatione S. Ignatii *tit. de charit.* ex processibus desumpserunt, eum, ubi ageretur de Dei honore, & animarum salute, nullum recusasse laborem, Proximos inter se dissidentes reconciliare conatum esse, curam & solicitudinem habuisse, ut rudes, & pueri Christianam doctrinam discerent; omnes, quos potuit, verbo & exemplo ad pœnitentiam & viam salutis studuisse provocare; triginta annorum cum esset, ut Proximos juvare posset, litteras didicisse & ob defendendam Dei gloriam, & Proximorum procurandam salutem graviter Barcinone flagellatum, & pene ad mortem redactum Deo benedixisse, percussoribus peperciss, & pro illis orasse. In relatione causæ S. Francisci Xaverii *tit. de Charitate erga Proximum*, ex Actis hauserunt, eum toto vitæ suæ tempore pueris Christianæ Fidei elementa tradidisse, rudibus adultis Christianam Legem uberius explicavisse, peccatores omni conatu ad officium revocasse, Infidelibus, discussis errorum tenebris, diem Evangelicæ prædicationis aperuisse, testibus allatis, qui de singularibus actibus testimonium reddebant. In relatione S. Petri de Alcantara *tit. de immensa Charitate erga Deum, & Proximum*, eum fuisse indefessum & eminentem Evangelii prædicatorem; & per plures annos in ejus expositione desiderio gloriæ Dei, & conversionis animarum se exercuisse; tum pluries, & fere semper pauperes ad portam monasterii pro eleemosyna accedentes non modo eleemosynis refeciss, sed doctrinam Christianam docuisse, illosque sanctissimis monitionibus, & consiliis aluisse. Insignes quoque S. Jacobi de Marchia & ferventes prædicationes, & meretricum veras conversiones in re, de qua nunc agitur, ponderarunt Rotæ Auditores in causæ relatione. In relationibus quoque SS. Philippi Nerii, & Cajetani plura referuntur de conversionibus peccatorum, laboribus exantlatis, & fusis precibus a Deo impetratis: & in relatione Servi Dei nunc Beati Hieronymi Æmiliani mentio fit conversionis meretricum, & collectionis puerorum per vicos & plateas, quibus non modo temporalia, sed & spiritalia comparabat. De hac ipsa puerorum collectione mentio fit in relatione S. Ludovici Bertrandi, in qua etiam additur eum singultibus, & lacrymis, & verberibus sanguine redundantibus, quæ suo corpori inflixit, mulierem libidinis cœno inquinatam ad bonam frugem revocavisse: & in relatione causæ S. Andreæ Avellini, eum ab Archiepiscopo Neapolitano electum, ut reformationi cujusdam monasterii Monialium operam præstaret, ab incepto opere non destitisse, licet in facie vulnus a viro nequam ea de causa acceperit; & memorem vocis Dominicæ præcipientis, ut inimicos diligamus, sui nepotis occisoribus ex corde ignovisse.

36. Nostrum hoc Opus in immensum excresceret, si singulos arduos & heroicos actus spiritalis erga Proximum Charitatis, qui in Actis Sanctorum occurrunt, commemorare vellemus, sive loquamur de actibus illis, qui narrantur in bullis Canonizationum, sive de aliis, qui exponuntur in citatis relationibus Rotæ Auditorum, sive de ceteris, quos admirabundi legimus in processibus causarum SS. Francisci Regis, Vicentii de Paulis, Camilli de Lellis, B. Hyacinthæ de Marescottis, & Ven. Servi Dei Josephi a Matre Dei, quorum omnium virtutes discussæ & approbatæ fuerunt a summis Pontificibus, dum Promotoris Fidei munere fungebamur. Quocirca, ut finem huic capiti imponamus, inter egregia opera Charitatis in Proximum quoad corporalia, continuæ visitationes infirmorum, servitium hospitalibus præstitum, morbi ex ea causa contracti, non intermissa ob eam rem ægrotorum cura, frequentes carcerum visitationes, eleemosynæ pauperibus distributæ non exigua, sed magna copia, subtractio rerum sibi necessariarum, ut subsidium Proximo laboranti exhiberetur, hospitalium pro infirmis collectis undique eleemosynis, collegiorum pro recta juventutis educatione fundationes & institutiones, tanquam argumenta & signa heroicæ corporalis Charitatis in Proximum, passim leguntur in relationibus causarum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, S. Franciscæ Romanæ, SS. Petri de Alcantara, Paschalis de Baylon, Andreæ Avellini, Felicis a Cantalicio, Philippi Nerii, Cajetani, Joannis de Deo, Ludovici Bertrandi, Isidori, Ignatii, Xaverii, Aloysii Gonzagæ, Francisci Borgiæ, B. Hieronymi Æmiliani, & Servorum Dei Nicolai Factor, Juliani a Sancto Augustino, prætermissis aliis, quæ habentur in relationibus Caroli Borromæi, Thomæ de Villanova, & in Actis SS. Francisci Salesii, & Alfonsi Mogrobesii, de quibus agetur, cum de virtutibus statui Episcoporum congruentibus sermo instituetur.

CAPUT VIGESIMUMQUARTUM.

De virtutibus Cardinalibus, seu moralibus, Prudentia, Justitia, Fortitudine, Temperantia, & earum annexis, & de heroicitate uniuscujusque ex ipsis.

QUEMADMODUM in capite præcedenti, cum ageremus de virtutibus Theologicis, evitandæ confusionis gratia, singillatim de unaquaque egimus virtute, ita hoc ipsum fieri debere censemus in capite præsenti, in quo de virtutibus Cardinalibus, seu moralibus sermo instituetur: quocirca sit

§. I.

De virtute Prudentiæ, & ejus partibus, & de ejusdem virtutis heroicitate.

1. PRudentia definitur *Recta ratio agibilium*; & ejus objectum est id omne, quod agi potest, caditque sub electionem & liberum arbitrium. Prudentia alia est carnis, alia spiritus. Quocirca *in epist. ad Rom.* 8. legitur *v. 6. Prudentia carnis mors est; Prudentia autem spiritus vita, & pax, quoniam sapientia carnis inimica est Deo,*

Deo, Legi enim Dei non eſt ſubjecta: quorum verborum ſenſus juxta Eſtium *in comment. loc. cit.* eſt hic: *Sapere, curare, providere ea, quæ carnis ſunt, mortem affert, mortem meretur, utique æternam &c. Sapere, & curare ea, quæ ſunt Spiritus Sancti concupiſcentis adverſus carnem, parit nobis vitam æternam.* S. Auguſtinus *lib. 1. contra Gaudentium cap. 5.* advertit, malos aliquando in ſacris Litteris dici prudentes, ſed nunquam innocentes. De utraque Prudentia ſpiritus, & carnis S. Baſilius *homil. 11. variorum argumentorum in principium Proverbiorum* ſic ait: *Una eſt Prudentia proprii commodi cuſtos, & alieni doli obſervatrix, qualem ſerpens habet. Ille, ſi quid periculi imminere viderit, caput ſuper omnia cuſtodit. Ea videtur eſſe verſutia illa, quæ prona eſt ad proprium commodum, & ſimpliciores defraudandos; quali Prudentia fuit ille ſæculi prudens, & injuſtitiæ œconomus apud Evangelium. Vera autem Prudentia eorum, quæ agenda ſunt, & non agenda, cognitio eſt; quam ſi quis velle ſectatus fuerit, nunquam ab officio, virtuteque diſcedet.* S. Thomas 2. 2. *quæſt. 47. art. 13.* triplicem Prudentiam diſtinguit, & primam eſſe dicit quamdam Prudentiam falſam, vel per ſimilitudinem dictam; cum enim prudens ſit, qui bene diſponit ea quæ ſunt agenda, propter aliquem bonum finem, ille, qui propter malum finem aliqua diſponit, quæ ſunt illi fini congruentia, falſam habet Prudentiam. Secundam Prudentiam ait eſſe veram; invenit enim vias accommodatas ad finem vere bonum: ſed imperfecta eſt, aut quia illud bonum, quod accipit pro fine, non eſt communis finis totius humanæ vitæ, ſed alicujus ſpecialis negotii, aut quia deficit in principali actu Prudentiæ, cum ea præditus bene judicet etiam de his, quæ pertinent ad totam vitam, ſed non efficaciter præcipiat. Tertiam denique ait Prudentiam veram & perfectam eſſe, quæ ad bonum finem totius vitæ rectis conſiliis dirigit, judicat, & præcipit: primamque Prudentiam in ſolis peccatoribus reperiri, ſecundam, quæ eſt imperfecta propter finem particularem, eſſe communem bonis & malis, & tertiam in ſolis juſtis reperiri. Hanc eamdem doctrinam late proſequuntur Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Ludovici Bertrandi *tit. de Prudentia*, & in relationibus cauſarum S. Petri de Alcantara, & S. Tereſiæ, *utrobique art. 7.* & de vera Prudentia dicitur *Proverb. cap. 4. v. 5. Poſſide Sapientiam, poſſide Prudentiam: ne obliviſcaris, neque declines a verbis oris mei. Ne dimittas eam, & cuſtodiet te; dilige eam, & conſervabit te. Principium Sapientiæ poſſide Sapientiam, in omni poſſeſſione tua acquire Prudentiam. Arripe illam, & exaltabit te: glorificaberis ab ea, cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, & corona inclita proteget te.*

2. Prudentia hæc poſtrema, de qua ſolum loquimur, norma eſt virtutum omnium moralium, juxta D. Thomam 2. 2. *qu. 166. art. 2. ad primum*, & Theologicarum quoque virtutum eſt regula, & adminiſtra exercitationis earum, ut late oſtendit Bernardinus Roſignolius Theologus Societatis Jeſu *in tract. de actionibus virtutis lib. 2. cap. 2. & ſeqq.* ubi *cap. 5. pag. 244.* hæc ad rem ſcribit: *Prudentiæ ſunt actiones aliarum virtutum omnium: neque enim eſt Prudentia Chriſtiana perfecta, ſi deſint aliæ virtutes, immo ſi vel aliarum deſit una. Ut ergo virtutum ſingularum quaſi nota eſt & inſigne Prudentia, ſic viciſſim actiones virtutum ſingularum teſtes & nuntiæ ſunt Prudentiæ &c. quam etiam ob cauſam menſuram Prudentiæ collocat Sanctus Gregorius in actionibus aliarum virtutum, quia nimirum, quanta ea ſit, ex harum momentis intelligitur.*

3. Actus Prudentiæ tres ſunt, Conſultatio, Judicium & Imperium: perquirere enim media accommodata ad conſequendum finem formalem cujuslibet virtutis per medium accommodatum ad hunc, vel illum finem ſpectat ad Prudentiam per actum Conſultationis. Conſultationem ſequitur Judicium: ſtatim enim ac intellectus ponderavit rationes utriuſque partis de hoc, vel illo medio eligendo, ſtatim decernit, tale medium eſſe eligendum. Demum per actum Imperii jubet, hoc medium eligi, ut virtutis alicujus operatio ad finem debitum dirigatur. Et quamvis prædicti tres actus ſpectent ad virtutem Prudentiæ, actus tamen Imperii proprie eſt elicitus ab habitu Prudentiæ, uti fuſe explicat D. Thomas 2. 2. *quæſt. 47. art. 8.*

4. Ex partibus Prudentiæ aliæ ſunt integrales, aliæ potentiales, aliæ ſubjectivæ, ut eas Scholæ vocant. Integrales, ſeu quaſi integrales ſunt *Memoria*, quæ eſt præteritorum cognitio; *Intelligentia*, quæ eſt cognitio præſentium; *Docilitas*, quæ eſt cognitio per alterius eruditionem: *Solertia*, quæ eſt cognitio per propriam inventionem; *Ratio*, quæ eſt cognitio parta per illationem unius ex alio; *Providentia*, quæ eſt ordinatio aptorum mediorum ad finem debitum; *Circumſpectio*, quæ eſt animadverſio circumſtantiarum negotii; *Cautio*, quæ eſt machinatio quædam adverſus ea, quæ obſtare & impedire poſſunt in producendo aliquem virtutis actum. Legi poteſt D. Thomas 2. 2. *quæſt. 48. art. unic.*

5. Partes poteſtativæ, ſive potentiales ſunt quaſi quædam inſtrumenta, per quæ actus Prudentiæ perficiuntur, & ſunt *Eubulia*, cujus actus eſt bene conſulere; *Syneſia*, cujus actus eſt judicare ſecundum leges communes; *Gnome*, cujus actus eſt judicare ex altioribus principiis præter communes leges ſecundum rationem naturalem, prout caſus & circumſtantiæ expoſcunt: de quibus ſæpe citatus D. Thomas 2. 2. *quæſt. 51. art. 1. & tribus ſeqq.*

6. Partes denique, quæ virtuti Prudentiæ ſubjiciuntur, ſunt quatuor; *Monaſtica*, quæ verſatur circa bonum proprium; *Œconomica*, quæ verſatur circa bonum domus, vel familiæ; *Politica*, quæ reſpicit bonum civitatis, ſeu reipublicæ, aut regni; & *Militaris*, quæ dirigit in rebus bellicis multitudinem ad tempus collectam in ordine ad patriam ab hoſtibus tuendam, & eorum impetus repellendos, juxta D. Thomam 2. 2. *qu. 50. art. 1. & ſeqq.* cui adhæſerunt Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de Prudentia*, impreſſa in tomo ultimo, & poſthumo annalium Bzovii, & in relatione cauſæ Sancti Thomæ de Villanova poſt Contelor. *de Canoniz. SS. pag. 552.*

7. Agentes de Canonizatione Sanctorum, & ſignanter de heroicitate Prudentiæ cohærenter ad ea, quæ, cum de heroicitate in genere agebatur, dicta ſunt, docent, actus Prudentiæ Chriſtianæ communis eſſe conſultare, judicare, & præcipere de mediis in ordine ad finem ſupernaturalem, & actus Prudentiæ Chriſtianæ heroicæ eſſe eoſdem actus exercere in ordine ad eumdem finem, ſed in rebus arduis, & facile, & expedite, & jucunde: Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 12. diſp. 32. ar. 13. num. 386.* Maderna *Theolog. tom. 2. tr. 6. qu. 3. ar. 7. num. 7.* Communior quoque eſt eorumdem ſententia, prædictam facilitatem, promptitudinem, & jucunditatem ab habitu Prudentiæ, & a dono Spiritus Sancti, quod dicitur *Conſilii donum*, cauſam habere: in Divinis quippe Scripturis nomine *Conſilii* non ſolum ipſa conſultatio ſignificatur, ſed etiam judicium, & imperium; unde Apoſtolus de Deo loquens ait *epiſt. 1. ad Epheſ. cap. 1. v. 11. Secundum conſilium voluntatis ſuæ:* quod ad rem late exponunt Roſignolius *de action. virtutum lib. 2. cap. 1. pag. 179.* Cardinalis de Lauræa *in allegat. diſp. 32. art. 3. §. unic. num. 381. & num. 383.* Matthæucc. *in practica Theologo-Canon. tit. 2. cap. 3. §. 1. num. 28.* Demum concludunt, non eſſe in unaquaque cauſa cujuſcumque Dei Servi inquirendum de ſingulis partibus ſubjectivis Prudentiæ, ſed de ea, aut de illis tantum, in quibus Dei Servus juxta vitæ tenorem potuit ſe exercere: Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 4. cap. 1. pag. 234. §. Prudentia.*

8. Apud Cardinalem de Lauræa *loc. cit. diſp. 32. art. 13.* collecta habentur exempla, tum Monaſticæ, tum Œconomicæ, tum Politicæ Prudentiæ. Idem Auctor *loc. cit. n. 405.* bene animadvertit, etiam juxta ea, quæ in ſuperioribus dicta ſunt, omnium aliarum virtutum heroicarum actus ab heroica dirigi Prudentia, & ſic heroicæ Prudentiæ adſtipulari, quæcumque de heroicitate aliarum trium virtutum moralium Juſtitiæ, Fortitudinis, & Temperantiæ dicentur. De Prudentia S. Adelardi Abbatis Corbejenſis hæc habentur in ejus vita ſcripta a S. Paſchaſio Ratberto apud Bollandum *ad diem 2. Januarii cap. 5. num. 16. pag. 99. Porro Prudentia tanta illi inerat, ut fons conſilii ex ejus animo manare videretur. Cernebat enim ſimul præterita, præſentia, & futura, ut de ſingulis præviderct, quid agendum, quidve ſequendum Dei conſilio monſtraretur.* S. Gregorius Nazianzenus *orat. 20. de laudib. S. Baſilii* ſic ejus Prudentiam commendat (*pag. 332. tom. 1. oper.*): *Quis Prudentia perinde canus erat etiam ante canitiem? Quandoquidem hac re ſenectutem Salomon quoque definivit. Quis vel ſenibus, vel juvenibus, æque venerabilis, non de noſtræ tantum memoriæ viris loquor, ſed de iis etiam, qui longo ante tempore vixerunt? Quis doctrina propter mores minus eguit? Quis tamen uberiorem doctrinam cum moribus conjunxit?* Heroicam S. Pauli Prudentiam laudibus extollit S. Joannes Chryſoſtomus *homil. 4. in cap. 1. epiſt. ad Romanos pag. 455. tom. 9. oper.* Cum enim Apoſtolus, eos docendo, increparet de paſſionibus ignominiæ, Chryſoſtomus Prudentiam admirans ait: *Hic vero admiratione digna eſt Pauli Prudentia: quo pacto cum in res duas contrarias incideret, utramque cum omni accu-*

accuratione perfecerit. Volebat enim & caſte loqui, & mordere auditorem: hæc autem ambo facere non licebat, ſed alterum alteri officiebat. Si enim caſte loquaris, non poteris perſtringere auditorem; ſin velis vehementer inceſſere, rem, quam dicis nude, & clare proferre cogeris. Verum prudens illa, & ſancta anima utrumque potuit cum accuratione facere, in naturæ nomine & accuſatione augens, & quaſi involucro quodam illo utens, ut caſtus eſſet loquendi modus. Deinde poſtquam mulieres primum perſtrinxerat, ad viros procedit. Plura alia in Operis decurſu heroicæ Prudentiæ exempla proferentur, & nonnulla tantum in præſenti deſumentur ab Actis Canonizationum. In eis itaque monaſticæ heroicæ Prudentiæ non deſunt exempla. In relatione quippe cauſæ S. Iſidori Agricolæ *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus, & ſignanter de Prudentia* Rotæ Auditores obſervarunt, electo per eum agricultoris officio honeſto & laborioſo, ut ſe & familiam ſuam alere poſſet, ſic horas diei diſtribuiſſe, ut primas matutinas Miſſæ audiendæ, viſitandis eccleſiis, ferventiſſimæ orationi, colendoque Deo applicaret, & reliquum diei tempus culturæ deſignaret. In relatione cauſæ Servi Dei (nunc Beati) Æmiliani *eod. tit. de Prudentia*, retulerunt, eum, ut ſe liberaret a cœno vitiorum, quo erat obrutus, ſic rem aggreſſum eſſe, ut non omnia ſimul juſto prælio adoriretur, ſed quaſi ſingulorum viribus diviſione imminutis ſeorſim bellum inferret, & interitum moliretur; quod & feliciter præſtitum eſt, ita ut, uno proſtrato & penitus dejecto, aliud in aciem provocaverit, &, adverſæ virtutis exercitiis oppugnatione inſtructa, non prius deſtiterit, quam, expugnato vitio virtus in animo ſedem conſtituerit, & ad reliqua pari pugna, victoriæque curſu perrexerit. Item in relatione cauſæ S. Joannis de Deo *eod. tit.* Prudentiam heroicam deſumpſerunt tum ex ceteris virtutibus, quibus excelluit, tum ex eo, quod ita ſuæ vitæ modum diſpoſuit, ut omnia removerit obſtacula, quæ ipſum in via Domini vel præpeditum, vel ſegniorem reddere potuiſſent. Ad rem proſequitur Matthæuccius *cit. oper. tit. 2. cap. 3. §. 1. num. 23. Hinc in regimine ſui Heros in monaſtica Prudentia eſt cenſendus, qui eam ſenſibiliter demonſtrat in moderatione utriuſque appetitus, ſenſualis, & rationis, in contemptu terrenorum, dirigens, quidquid cogitat, operatur, & agit, in finem ſupernaturalem. Si ex exemplo vitæ, humiliate, devotione, ceteriſque virtutum functionibus in admirationem æque, ac ſui æſtimationem & cultum viros etiam ſapientes & probos rapiat &c. Si aſperiora & duriora conſilia, ac extraordinarias ſupererogationis functiones, ut potiſſima media ad fidem habendum, ſuperaddat exactiſſimæ præceptorum obſervationi &c. vel ſimilia exhibeat, quæ a communiter prudentibus præſtari non ſolent.*

9. In iiſdem Canonizationum Actis Œconomicæ pariter Prudentiæ non deſunt exempla, & ſignanter in relationibus cauſarum SS. Jacobi de Marchia, Cajetani, Ignatii, Tereſiæ, Philippi Nerii, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis *titul. de Prudentia*, aut quia Ordines Regulares fundarunt; aut quia Regularibus ſibi ſubjectis ita præfuerunt, ut eos ad viam ſalutis factis & exemplis reduxerint; aut quia ſalubria conſilia præſtiterunt, quorum ope peccatores ad Deum converſi ſunt, vel boni mirabiles progreſſus in Chriſtianarum virtutum exercitio fecerunt; quemadmodum in citatis relationibus legi poteſt. In relatione quippe cauſæ S. Ignatii affertur teſtimonium ſummi Pontificis Gregorii XIII. qui *in bulla confirmationis inſtituti Societatis Jeſu* ait, Beatum Patrem Ignatium ad finem, quem ſibi præſcripſerat, defenſionis & propagationis Catholicæ religionis, animarumque profectus convenientia media, Spiritu Sancto cooperante, accommodaviſſe. In relatione cauſæ S. Tereſiæ habetur, eam ſuavi Prudentia & dexteritate magnum opus reformationis Ordinis B. Mariæ de Monte Carmelo aggreſſam eſſe; prævidiſſe, multos futuros eſſe adverſarios; omnia Dæmonis impedimenta ſuperaſſe; opus in Domino perfeciſſe; leges, & conſtitutiones ſanxiſſe cum tali temperatione ſuavitatis, & auſteritatis, ut in eis condendis certo credi poſſit Divino lumine fuiſſe illuſtratam; & demum, præcipiendo, & hortando, eis mirifice uſam fuiſſe in regendis monaſteriis Monialium, & Fratrum. In relatione cauſæ S. Philippi Nerii narratur, eum prudentiſſimum fuiſſe in præſtandis conſiliis ſpiritualibus; ſummos ipſos Pontifices Gregor. XIII. Gregor. XV. & Clementem VIII. multos S. R. E. Cardinales, & Aulæ Romanæ Prælatos, ceteroſque ſaluberrima & ſanctiſſima ab eo in rebus arduis & felicia conſilia recepiſſe. Demum in relatione cauſæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis dicitur, aptiſſima remedia ſubminiſtraſſe, ut vitia abjicerentur, & virtuti ampliſſimus locus aperiretur, & ad ſolidam animæ quietem ſæpe adoleſcentulas revocaſſe tentationibus obnoxias, quas Confeſſarii ejus directioni ſubjiciebant. *Exodi* enim 28. *v.* 3. legitur: *Et loqueris cunctis ſapientibus corde, quos replevi ſpiritu Prudentiæ, ut faciant veſtes Aaron, in quibus ſanctificatus miniſtret mihi*: ſuper quo textu Gloſſa hæc habet: *Qui hanc veſtem compoſuerunt, quia primi virtutibus ſtuduerunt, & aliis exempla præbuerunt.* Ad rem ſubjicit Matthæuccius *loc. cit. num. 25. In regimine familiæ œconomica Prudentia* (præditus) *in gradu heroico dicendus eſt, qui in ejus directione pro fine ſupernaturali obtinendo ſummopere ſtudet, domeſticos omnes in timore Domini, & morum diſciplina diligentiſſime educat &c. quem adeo urget & ſolicitat zelus ſalutis eorumdem, ut nihil prætermittat, quo in Deum aſſidue dirigantur. Hæc ſimiliaque prompte & delectabiliter agere communes regulas excedit, altioremque modum operandi præſefert.*

10. Exempla denique Prudentiæ politicæ proſtant in relationibus cauſarum SS. Pii V. Caroli Borromæi, & Thomæ de Villanova, de quibus alio in loco tractabitur.

11. In Evangelio Matthæi Chriſtus ait *cap. 10. v. 16. Eſtote ergo prudentes ſicut ſerpentes, & ſimplices ſicut columbæ:* & in epiſtola ad Romanos *cap. 16. v. 19.* legitur: *Sed volo, vos ſapientes eſſe in bono, & ſimplices in malo.* De Simplicitate loquitur D. Thomas 2. 2. *quæſt. 109. art. 2. ad quartum*, ubi Simplicitatem hoc modo deſcribit: *Simplicitas dicitur per oppoſitum duplicitati, qua ſcilicet aliquis aliud habet in corde, & aliud oſtendit exterius.* De eadem, ut eſt conjuncta Prudentiæ, ſermonem habet S. Gregorius *lib. 10. in Job* (*cap. 29. col. 360. oper. tom. 1.*) ubi ait: *At contra ſapientia juſtorum eſt nil per oſtenſionem fingere, ſenſum verbis aperire, vera, ut ſunt, diligere, falſa devitare, bona gratis exhibere, mala libentius tolerare, quam facere, nullam injuriæ ultionem quærere, pro veritate contumeliam lucrum putare. Sed hæc juſtorum ſimplicitas deridetur: quia ab hujus mundi Sapientibus puritatis virtus, fatuitas creditur.* Et S. Joannes Chryſoſtomus, poſtquam (*hom. 7. in Acta Apoſtolorum p. 59. oper. t. 9.*) laudibus extulit Simplicitatem; *Quis enim non obſtupeſcat, quis non miretur videns hominem moribus ſimplicem? Aut quis non devinciatur homini nihil ſubdolum habenti?* Subjicit: *Etiam, inquies, ſed Prudentia eſt opus. Sed quid aliud eſt Simplicitas, quam Prudentia? Cum enim nihil mali ſuſpicaris, nihil mali parere potes. Cum nihil fers moleſte, non poteris injuriarum recordari. Contumelia te quis affecit, non doluiſti; obloquutus eſt, nihil paſſus es; invidit tibi, non ægre tuliſti. Via quædam eſt ad philoſophiam Simplicitas.* Ad complementum ergo perfectæ Prudentiæ Simplicitas neceſſaria eſſe videtur: vera autem cordis Simplicitas in hoc conſiſtit, ut, excluſa quacumque duplicitate, qua quis aliud in ore, aliud habet in corde, in omnibus & ſingulis actibus nihil proprium quæratur, ſed aut Dei gloria, aut Proximorum ſalus, aut utrumque.

12. Primum autem Simplicitatis indicium eſt, ſi quis æquali modo ſe præbeat omnibus, & coram omnibus, juxta illud *Prov. 10. v. 9. Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter.* Secundum eſt, ſi quis eadem promptitudine omnibus tam parvis quam magnis, tam pauperibus, quam divitibus, cum prodeſſe poterit, per opera Charitatis inſerviat, cavendo a quacumque perſonarum acceptione. Tertium eſt, ſi quis ſemper eodem modo ſe gerat in quocumque loco tam publico, quam privato. Quartum Simplicitatis indicium oritur ex aſſidua hilaritate & alacritate vultus, quæ originem habet ab alacritate conſcientiæ: *Tranquilla eſt* (conſcientia) *quia omnibus eſt dulcis, & nulli gravis, utens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, & quibus poteſt, ad beneficentiam*, ut inquit Hugo *lib. 3. de anima cap. 9. tom. 2. oper.* & ad rem bene proſequitur Matta *de Canoniz. SS. part. 2. cap. 16. num. 22. & ſeqq.* Nec omitti poteſt inter Simplicitatis indicia, ſi quis peccatum, aut culpam commiſſam non excuſet, ſed candide fateatur. Similitudine ericii utitur S. Gregorius ad rem, de qua nunc agitur, *3. part. Paſtoral.* (*cap. 11. col. 47. oper. tom. 2.*) ad illa verba Iſaiæ, *Ibi habuit foveam ericius*, ſic enim ait: *Ericii quippe nomine impuræ mentis ſeſeque callide defendentis duplicitas deſignatur, quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur; ſed mox, ut apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totum ſimul amittitur, quod totum ſimul ante videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes*

tes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur: caput enim ericii cernitur, quia, quo initio ad culpam peccator accesserit, videtur: pedes ericii conspiciuntur, quia, quibus vestigiis nequitia sit perpetrata, cognoscitur: & tamen, adductis repente excusationibus, impura mens introrsus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis suæ vestigia abscondit; caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit; & quasi sphæra in manu tenentis remanet, quia is, qui corripit, cuncta, quæ jam cognoverat, subito amittens involutum intra conscientiam peccatorem tenet, & qui totum jam deprehendendo viderat, tergiversatione pravæ defensionis illusus totum pariter ignorat. Foveam ergo habet ericius in reprobis, quia malitiosæ mentis duplicitas sese intra se colligens abscondit in tenebris defensionis. Demum, ne a scribentibus de Canonizatione omnino recedamus, in relatione causæ S. Francisci de Paula de Prudentia, & Simplicitate Jacobus Simoneta Rotæ Auditor, deinde Cardinalis sic loquitur: *Prudentem vero debere esse hominem sicuti serpentem, & simplicem sicut columbam, docet Divina Veritas Matth.* 10. *Serpentis prudentia est diligenter cavere a supplantantium insidiis, non vi, non fraudi locum relinquere; sed columbæ simplicitas est nemini injuriam inferre, nullis dolos, aut insidias parare. Sancti namque viri quæcumque agunt, in conspectu Dei agunt.* Et in relatione causæ S. Philippi Nerii *tit. de Simplicitate*, postquam dictum fuit, eum præditum fuisse maxima Prudentia, transitu facto ad simplicitatem refertur, ex ejus ore puram semper veritatem absque ulla fictione, aut dolo auditam fuisse, mendacia prorsus horruisse, & mendaces, aut se excusantes a culpis commissis severe arguisse, & summopere lætatum fuisse, cum, se ab aliquo stultum reputari, intelligebat: quod ipsum fuse legitur in ejus prima vita Auctore Antonio Gallonio apud Bollandianos *ad diem 26. Maji cap. 19. num. 227. pag. 524. Ornavit Deus Philippum summa Prudentia, quæ maxime rebus ad Dei gloriam agendis, atque consiliis dandis eminebat. Hanc ille virtutem ut occultaret, simplicem se, stultumque simulabat, ut tandem cum Apostolo diceret*: Nos stulti propter Christum. *Hoc ergo unum manibus, pedibusque obnixe conabatur, ut summam Prudentiam specie quadam assimulatæ simplicitatis, atque stultitiæ tegeret.*

§. II.

De virtute Justitiæ, & ejus partibus, & ejusdem heroicitate.

13. PRudentiæ succedit Justitia, quæ dupliciter sumi potest, large videlicet, & stricte. Si large accipiatur, sumitur pro quocumque virtutis actu perfecta undique rectitudine absoluto: & juxta hanc significationem, viri boni in sacris Litteris viri justi appellantur; ait enim Christus Dominus Discipulis suis *Matth. cap. 6. v. 1. Attendite, ne Justitiam vestram faciatis coram hominibus*, & rursus *cap. 5. v. 20. Nisi abundaverit Justitia vestra, plusquam Scribarum, & Pharisæorum, non intrabitis in regnum cælorum*. Quocirca, cum *Genes. cap. 6. v. 9.* Noe vir justus appelletur, S. Joannes Chrysostomus *homil. 23. (n. 5. pag. 212. tom. 4. oper.)* subjicit: *Hac appellatione (justi) omnem virtutem complectitur; hoc enim nomen justus consuevimus dicere de iis, qui omnigenam exercent virtutem*: & D. Hieronymus *ad Demetriadem* addit, omnes virtutis species uno Justitiæ nomine contineri. Ad Justitiam hoc modo sumptam, quæ Justitia legalis appellatur, pertinet observatio omnium legum: & hinc oritur inter Philosophos, atque Theologos insignis controversia, an hæc Justitia legalis sit specialis aliqua virtus, & prorsus sejuncta a ceteris, an potius indistincta, & ex illarum omnium satellitio consurgens. Controversia hæc fuse explicatur a Cardinali de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis disput. 10. quæst. 4. sect. 1. & seqq.* ubi juxta D. Thomam *in lib. 5. Ethic. lect. 2.* & latius *in 2. 2. quæst. 58. art. 5. & 6.* docet, Justitiam legalem dupliciter accipi posse, primo videlicet pro virtute quadam speciali, quæ ex propria ratione spectat bonum commune veluti objectum proprium, & in illud ordinat ceteras peculiares virtutes instar cujusdam causæ universalis; secundo autem accipi posse non pro causa universali intra genus virtutum, sed pro effectu, nimirum pro qualibet peculiari virtute imperata, seu ordinata a Justitia legali in bonum commune reipublicæ: quibus præsumptis, infert, Justitiam legalem, licet natura sua & essentia sit virtus peculiaris, & certæ cujusdam speciei, extensione tamen, sive imperio & ordinatione non esse nisi virtutem generalem. Nec enim per hoc, quod Justitia legalis, quæ est virtus universalis in efficiendo, imperet seu ordinet peculiares virtutes, Fortitudinem videlicet, aut Temperantiam, in bonum commune legibus præscriptum, mutatur natura Fortitudinis, vel Temperantiæ; sed solum iis additur expressus ordo ad bonum publicum civitatis, invariata illarum specie & essentia.

14. At, si Justitia stricte sumatur, eadem definitur: *Constans & perpetua voluntas jus suum unicuique tribuens*; quæ definitio sumpta est ex Ulpiano *in l. justitia, ff. de justitia, & jure*, eamque approbat, & explicat D. Thomas 2. 2. *quæst. 58. art. 1. in corpore*, ubi docet, prædictam definitionem Justitiæ esse completam, si habitus loco actus substituatur: *Prædicta definitio est completa definitio Justitiæ, nisi quod actus ponitur pro habitu, qui per actum specificatur; habitus enim ad actum dicitur. Et, si quis vellet eam in debitam formam definitionis reducere, posset sic dicere, quod Justitia est habitus secundum quem aliquis constanti & perpetua voluntate jus suum unicuique tribuit; & quasi est eadem definitio cum ea, quam Philosophus ponit in 5. Ethic. dicens, quod Justitia est habitus, secundum quem aliquis dicitur operativus secundum electionem justi.*

15. Juxta eumdem S. Thomam *loc. cit. art. 2.* cum Justitiæ nomen significet æqualitatem, Justitia habet, ut sit ad alterum, cum nihil sit æquale sibi, sed alteri; ideoque virtus Justitiæ non modo ratione objecti distinguitur a virtutibus Fortitudinis, & Temperantiæ, cum Fortitudo versetur in ferendis doloribus, Temperantia in temperando a voluptatibus, non autem in constitutione æqualitatis inter duo distincta supposita; sed etiam quod Fortitudo, & Temperantia sunt virtutes hominis ad se ipsum, & Justitia est ad alterum ut a se distinctum.

16. Justitiæ partes dividuntur in subjectivas, & potentiales. Partes, quæ subjiciuntur Justitiæ tanquam species generi, retinent & participant veram ac formalem rationem Justitiæ particularis per duplicem respectum, vel totius ad partes, vel partium inter se, uti subtiliter explicat citatus D. Thomas 2. 2. *quæst. 61. art. 1.* atque hinc fit, ut Justitia particularis alia dicatur commutativa, alia distributiva. Commutativa servat inter partes æqualitatem rei ad rem; distributiva servat æqualitatem proportionum, ut scilicet unicuique detur secundum sua merita, vel necessitatem: & de utraque Justitia distributiva, & commutativa loquitur Apostolus *ad Rom. 13. v. 7. Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum, cui vectigal, vectigal, cui timorem, timorem, cui honorem, honorem*; *Nemini quidquam debeatis.*

17. Partes vero potentiales Justitiæ recensentur a D. Thoma, & a Theologis, Religio scilicet, Pietas, Observantia, Obedientia, Gratitudo, Vindicatio, Veritas, Amicitia, Affabilitas, & Liberalitas. Omnes enim hæ virtutes, cum inter duo versentur, & sint ad alterum, ad virtutem Justitiæ referuntur, quamvis ex alio capite a propria ratione Justitiæ deficiant, cum aliquæ præsumant debitum, & proprie debitum, sed deficiant a constitutione æqualitatis, aliæ constituant æquale, sed a propria ratione debiti deficiant, uti consideranti patebit, & bene explicat citatus D. Thomas 2. 2. *quæst. 80. art. unic.* qui etiam *quæst. 122. art. 6.* docet, præcepta Decalogi ad Justitiam pertinere, cum prima tria fiut de actibus Religionis, quartum de actibus Pietatis, & alia sex de actibus Justitiæ communiter dictæ, quæ inter æquales attenditur.

18. De Religione fuse agit D. Thomas 2. 2. *quæst. 81. art. 1. & seqq.* ubi docet, Religionem proprie significare ordinem ad Deum: quocirca Religio definitur virtus, quæ debitum cultum Deo tanquam primo rerum omnium principio exhibet. De Pietate agit idem S. Doctor 2. 2. *quæst. 101. art. 1. & seqq.* & quemadmodum Religio est quædam protestatio Fidei, Spei, & Charitatis, quibus homo primario ordinatur in Deum, ita etiam Pietas est quædam protestatio Charitatis, quam quis habet ad parentes, & patriam. De Observantia tractat pariter 2. 2. *quæst. 102. art. 1. & seqq.* Est autem Observantia virtus cultum deferens Superioribus, & aliis personis excellentibus, quæ homines gubernant, vel ad gubernandum sunt idoneæ. De Obedientia tractat idem Angelicus Præceptor 2. 2. *quæst. 104. art. 1. & seqq.* Est autem Obedientia virtus, qua exequimur actus a Superiore præceptos, quia præcepti sunt. Gratia, seu Gratitudo virtus est, quæ benefacientibus gratiam rependit: & quia non quidquid debemus Deo, vel patri, vel personæ dignitate præcellenti, debemus cuilibet, a quo aliquod beneficium recepimus, hinc est, quod post Religionem, qua debitum cultum Deo impendimus, & Pietatem, qua colimus parentes, & Observantiam, qua colimus personas digni-

dignitate præcellentes, subsequitur Gratitudo, quæ gratiam benefacientibus rependit; uti dictum est, & bene explicat D. Thomas 2. 2. *quæst.* 106. *art.* 1. Vendicatio specialis virtus est, & est inter partes Justitiæ potentiales, & pertinet ad Peccatorum emendationem, Justitiæ conservationem, & Dei honorem: unde dicitur *in* 1. *Petri cap.* 2. *v.* 13. *Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum, sive Regi quasi præcellenti, sive Ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum.* Veritas est, qua aliquis & vita & sermone talem se demonstrat, qualis est; & non alia de se jactat, quam quæ sunt, nec majora, nec minora. De ea legitur *in Psalm.* 14. *v.* 2. *Qui ingreditur sine macula, & operatur Justitiam, qui loquitur veritatem in corde suo, qui non egit dolum in lingua sua.* Amicitia, sive Affabilitas virtus est, quæ convenientiam ordinis observat: cum enim homo naturaliter sit animal sociale, eum oportet convenienter ad alios homines ordinari in communi conversatione tam factis, quam dictis, ut scilicet ad unumquemque se habeat, secundum quod decet. Demum, cum juxta S. Augustinum *in lib. de libero arbitrio* ad virtutem pertineat bene uti his, quibus male uti possumus; & possimus bene & male uti non solum iis, quæ intra nos sunt, puta potentiis & passionibus animæ, sed etiam iis, quæ extra nos sunt, rebus scilicet hujus mundi nobis concessis ad vitæ sustentationem, idque ad Liberalitatem pertineat; hinc est, quod Liberalitas inter virtutes, & partes Justitiæ potentiales debet recenseri.

19. Desumuntur hæc omnia ex D. Thoma 2. 2. *quæst.* 108. *art.* 1. *& seqq. quæst.* 109. *art.* 1. *& seqq. & quæst.* 117. *art.* 1. *pariter, & seqq.* ubi etiam idem S. Doctor explicat, quomodo omnes istæ virtutes sint partes potentiales Justitiæ: & hanc S. Thomæ doctrinam fuse illustrant Salmanticenses *in curs. Theolog. tom.* 3. *in arbore prædicamentali, sive generali divisione omnium virtutum §.* 7. *& plurib. seqq.* Maurus *in cursu Theolog. tom.* 2. *quæst.* 193. & sequuntur, quotquot de Canonizatione scripserunt, videlicet Scacchus *de not. & sign. sanct. sect.* 4. *cap.* 2. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 2. *disp.* 32. *art.* 14. Matta *de Canoniz. SS. part.* 2. *cap.* 8. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.* 2. *cap.* 3. §. 2. Maderna *in curs. Theolog. tom.* 2. *tract.* 6. *art.* 8. Auditores Rotæ in relationibus causarum S. Andreæ Avellini *cap.* 8. Sanctorum Thomæ de Villanova, Ludovici Bertrandi, Pii V. Paschalis de Baylon, Cajetani, Petri Regalati, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Justitia*, & in relationibus causarum Beat. Hieronymi Æmiliani, & Servi Dei Nicolai Factoris, *eodem pariter titulo.*

20. Scite animadvertit Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 4. *cap.* 2. *pag.* 247. in causis Servorum Dei inquirendum esse de Justitia, & partibus ejusdem, attenta tamen conditione, & statu uniuscujusque, uti etiam in superioribus a nobis adnotatum est. *Propterea in discutiendis Servorum Dei Actis considerandum occurret, qualiter se gesserint in observantia, & in exercitio actionum Justitiæ tam commutativæ, quam distributivæ juxta Statuta Reipublicæ, in qua vixerunt; ita tamen, ut nequaquam in quibuscumque Dei Servis omnes Justitiæ actus ad cujuscumque Justitiæ speciem requirantur (quosnam actus Justitiæ exequi poterit solitarius, qui ab hominum commercio recessit?) sed attenta conditione, & statu uniuscujusque Servi Dei, Justitiæ actus ab unoquoque illorum requirantur, qui statui & conditioni illius correspondere poterunt, sive Subditus, sive Præsul extiterit is, de quo agitur, cui in primis distributivæ Justitiæ ratio cordi esse debet.* Sequuntur Rotæ Auditores in relatione causæ S. Aloysii Gonzagæ *tit. de Justitia*, ubi sic locuti sunt: *Postquam in Beato Aloysio Prudentiam eluxisse concludimus, agemus de ejusdem Justitia secundum conditionem, quæ potuit in illo, habita ratione personæ, status, & temporis, reperiri:* & in relatione causæ Servi Dei Nicolai Factoris *tit. de Justitia*, cum agerent de Liberalitate, quæ est pars potentialis Justitiæ, hæc dixerunt: *Cum egenis opes & divitias impertiri sibi non concesserit Religiosa paupertas, his saltem auxiliis, quibus a Charitate locupletabatur, Proximum semper adjuvit, & altioribus bonis ditabat animos.* Ecquis enim est, qui grati animi virtutem in omnibus Dei Servis exquirere possit similem illi, qua præditus fuit S. Pius V. qui ad Pontificatum evectus se gratum & liberalem plurimis exhibuit ob levia quædam in eum collata munera, quorum ipsi fuerant obliti? qui a Paulo IV. Purpura donatus, cadaver ejus humili loco jacens in ædem S. Mariæ supra Minervam maxima pompa deferri jussit, atque in magnifico sepulcro recondi; qui Carafenses ejusdem Pauli IV. affines prostratos erexit, & gravissima Patrum sententia in pristinam dignitatem restituit, ejusdemque Pauli Familiares, atque Administros partim reditibus auxit, partim hospitio excepit, partim sibi adesse & ministrare voluit: qui Joannem Hieronymum Albanum Comitem Bergomensem egregium Sacræ Inquisitionis defensorem, cujus beneficio mortem sibi ab Hæreticis paratam evaserat, Romam accitum Protonotarium Apostolicum constituit, Piceno præposuit, & inter Cardinales numeravit; qui aulam Regiam prætergrediens ipso die, quo possessionem Lateranensis Basilicæ inierat, inter circumfusam multitudinem rusticum quemdam agnovit, a quo ante annos sexdecim tuguriolo exceptus fuerat, cum ad necem ab Hæreticis quæreretur, nihil hujusmodi cogitantem accersivit, & mille aureis ad duas Filias in matrimonium collocandas, quingentisque ad proprios ipsius usus large donavit, ut ex Gabutio, & Catena, & ex Actis Canonizationis ipsius desumitur.

21. Sanctus Bernardus *serm. in Octavam Epiphaniæ* (*num.* 4. *col.* 811. *oper. vol.* 1.) ita loquitur de virtute Justitiæ: *Est autem Justitia quædam stricta, & angusta valde, ita ut, quam cito pedem verteris, in peccati foveam cadas, nec præponere se æquali, nec æquare præposito. Hujus definitio est, reddere unicuique, quod suum est. Altera latior, & amplior Justitia, nec æquare se pari, nec inferiori præponere: sicut enim grandis, & gravis est superbia præferre se æquali, aut æquare prælato, ita magnæ Humilitatis est inferiorem se exhibere æquali, aut æqualem inferiori. Maxima, & plena Justitia est se inferiorem exhibere etiam ipsi inferiori: sicut enim summa & intolerabilis superbia est superiori se præponere, ita inferiori se supponere summa & plena Justitia est. Quod Joannes ait*, Ego a te debeo baptizari; *de prima fuit, quia superiori se subdidit. Quod autem Christus fecit, de plena Justitia fecit; siquidem ille servuli sui manibus se inclinavit.* Sermo hic S. Bernardi respicit illud Christi ad Joannem *Matth.* 3. *v.* 15. *Sine modo: sic enim decet nos implere omnem Justitiam.* Et Sanctus ibi loquitur de Justitia, non stricte, sed large; in quo sensu ex supradictis sumitur pro quocumque actu virtutis, & sic etiam pro virtute Humilitatis, de qua infra. Pressius de Justitia loquitur S. Petrus Chrysologus *serm.* 145. *de Generatione Christi tom.* 7. *Biblioth. PP. pag.* 956. in illud Matthæi, *Joseph autem vir ejus, cum esset justus &c.* ubi bene conjungit Justitiam cum Pietate, quæ ex supradictis est pars potentialis ipsius: *Quomodo justus, qui conceptum sponsæ duxit non discutere? Suspecti non exquirit causam pudoris, conjugii famam non vindicat, sed reprimit. Voluit occulte dimittere eam. Hoc pio magis videtur convenire, quam justo, sed humano judicio, non Divino. Penes Deum neque Pietas sine Justitia est, neque sine Pietate Justitia. Cœlesti sensu sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur. Virtutes, si separatæ fuerint, dilabuntur. Æquitas sine bonitate sævitia est, & Justitia sine Pietate crudelitas. Joseph ergo merito justus, quia pius; & pius, quia justus. Denique, dum pietatem cogitat, crudelitate caruit, dum causam temperat, judicium custodivit, dum vindictam differt, crimen evasit, dum refugit accusatorem, fugit sententiam.*

22. Adduntur nonnulla alia, quæ pertinent ad partes potentiales Justitiæ. De insigni virtute Religionis Sanctæ Paulæ, dum loca sancta inviseret, testis est insignis S. Hieronymus in ejus epitaphio *ad Eustochium* (*num.* 10. *col.* 692. *loc. cit.*) *Bethleem ingressa, & in specum Salvatoris introiens, postquam vidit sacrum Virginis diversorium, & stabulum, in quo agnovit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui &c. me audiente, jurabat, cernere se oculis Fidei Infantem pannis involutum, vagientem in præsepi Dominum, Magos adorantes, Stellam fulgentem desuper, Matrem Virginem, Nutricium sedulum, Pastores nocte venientes, ut viderent Verbum, quod factum erat &c. mixtisque gaudio lacrymis loquebatur: Salve, Bethleem, domus panis, in qua natus est ille panis, qui de cælo descendit &c. Et ego misera, atque peccatrix digna sum judicata deosculari præsepe, in quo Dominus parvulus vagiit, orare in spelunca, in qua Virgo puerpera Dominum fudit infantem? Hæc requies mea, quia Domini mei patria est; hic habitabo, quoniam Salvator elegit eam.*

23. De ejusdem S. Paulæ Observantia, quæ etiam ex dictis pars est potentialis Justitiæ, ita prosequitur S. Hieronymus *loc. cit. num.* 14. *col.* 698. *Occurrente sibi sancto, & venerabili Episcopo* (Alexandriæ) *Isidoro Confessore, & turbis innumerabilibus Monachorum, ex quibus multos Sacerdotalis, & Leviticus sublimabat gra-*

gradus, lætabatur quidem ad gloriam Domini, sed se indignam tanto honore fatebatur. Quid ego narrem Macarios, Arsenios, Serapionas, & reliqua columnarum Christi nomina? Cujus non intravit cellulam? Quorum pedibus non advoluta est? Per singulos Sanctos Christum se videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum se contulisse, lætabatur.

24. Obedientia pariter ex dictis pars est potentialis Justitiæ: heroicam autem Abrahæ Patriarchæ Obedientiam miris laudibus prosequitur S. Zeno Veronensis Episcopus & Martyr *serm. 1. de Abraham pag. 10. Unicus ille filius solliciti Senis adhuc parvulus, cui pietas, & miseratio major debetur, postulatur ad victimam, cui si per humanam fragilitatem aliqua in corpore infirmitas nasceretur, aut humanus exitus contingeret, vix in ejus casibus pater vivere potuisset, si annis teneris moreretur. Hic igitur insanus, e cujus vita paternus affectus, & maternus pendebat, ad explorationem Fidei suæ Divina voce postulatur ad victimam. Volo (dixit Deus) mihi fieri sacrificium Abraham tuis manibus in monte de Filio tuo: hæc mihi victima placet, hoc me sanguine deplacabis, iste meis Sacris debetur. Vade immolari, jam jubeo. Non contristat frontem devotissimus Abraham, nec dolor patri lacrymas persuasit, sed exultat & gaudet. Nec timuit, ne parricidium ei imputaretur, sed magis, ut devotioni pareret, lætabatur, hoc jussisse Deum. De filio hostia parabatur festina . . . Ascenditur in montem, omni mysterio, sacrificioque dispositio. Ductus filius gaudens, gaudente patre, patris dextera feriendus &c. O Fratres, secura devotio! O pater spiritum captans, corpus vero, mortemque contemnens! O qui, servum Domini ita se esse, meminerat, ut, patrem se esse, nesciret!* Quamque Deo sit accepta virtus Obedientiæ, legitur *in vita S. Dosithei Monachi* apposita sermonibus S. Dorothei *pag. 139. Non multis post Beati Dosithei obitum diebus quidam sanctus, ac magnus Senex . . . . videre cupiebat Sanctos, qui in eo cœnobio vita defuncti erant & dormierant. Rogavit itaque Deum, ut id, quod petierat, manifestare illi dignaretur, & vidit veluti in choro illos astantes omnes, inter quos etiam vidit & juvenem quemdam astantem, & ait: Quisnam, obsecro, erat juvenis ille, quem inter ceteros Patres sanctos astantem vidi? Cumque formæ illius signa, & characteres accurate descripsisset, agnoverunt omnes, Dositheum fuisse, & Deum glorificaverunt admirantes, de qua vitæ conversatione, de quo primo statu, & ratione vivendi ad quanta præmia, qualemve mensuram tam brevi tempore pro sola duntaxat Obedientiæ indiscussa observatione, & abnegatione propriæ voluntatis pervenire promeruerit.*

25. Veritatem denique, & liberalitatem cum D. Thoma partibus Justitiæ potentialibus adscripsimus. Porro S. Maximus Episcopus Taurinensis *serm. 6. de Sancto Cypriano* in anecdotis Muratorii *tom. 4. pag. 69.* sic fatur de ejus veracitate: *Fuit in eo cordis, ac linguæ simplex consensus, atque indivisa societas. Nam quidquid ori ejus cordis ipsius spiritus intulisset, hoc cunctis audientibus sancta ejus lingua dictabat, ut ait Salvator*, Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bona &c. *Terribilis nimirum erat Cypriani lingua, quæ & integritatem pectoris ejus, & illa omnipotentis Dei tremenda judicia peccantibus ingerebat; qui se ita totum sancto in sermone fundebat, ut nihil penitus in secreto sui pectoris relinqueret, quod lateret.* Celeberrima est etiam S. Paulini Nolani Episcopi liberalitas apud Patres. De ea inquit S. Ambrosius *epist. 58. (col. 1013. oper. tom. 2.)* ad Sabinum: *Paulinum splendore generis in partibus Aquitaniæ nulli secundum, venditis facultatibus tam suis, quam etiam conjugalibus, in hos sese induisse cultus ad Fidem comperi, ut ea in pauperes conferat, quæ redegit in pecuniam, & ipse pauper ex divite factus, tanquam deoneratus gravi sarcina, domui, patriæ, cognationi quoque valedicat, quo impositus Deo serviat.* Concordat S. Augustinus *lib. 1. de civit. Dei cap. 10. Paulinus noster Nolensis Episcopus, ex opulentissimo divite, voluntate pauperrimus, & copiosissime sanctus . . . . ibi enim habebat omnia sua, ubi eum condere, & thesaurizare ille* (scilicet Christus) *monstraverat.* Præclare quoque S. Hieronymus *epist. 118. ad Julianum (num. 5. col. 790. oper. tom. 1.)* ait: *Nec est, quod excuset nobilitatem, & divitiarum pondera. Respice sanctum virum Pammachium, & ferventissimæ Fidei Paulinum Presbyterum, qui non solum divitias, sed se ipsos Domino obtulerunt &c. Nobilis es; & illi, sed in Christo nobiliores. Dives, & honoratus; & illi, immo ex divitibus, & honoratis pauperes & inglorii, & idcirco ditiores, & magis inclyti, quia pro Christo pauperes, & inhonorati.* In vita autem S. Antonii hæc de eo refert S. Athanasius (*pag. 796. part. 2. tom. 1. oper.*): *Contigitque* (quando scilicet ecclesiam ingressus est), *ut tum Evangelium legeretur, & audivit Dominum diviti illi dixisse*: Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni sequere me: & habebis thesaurum in cælis. *Antonius porro, quasi divinitus immissa sibi esset Sanctorum memoria, & quasi sui causa lecta illa fuissent, egressus quamprimum ex Dominico, quas a majoribus habuit possessiones (erant autem illi aruræ trecentæ fertiles, & perquam amœnæ) vicanis dono dedit, ne sibi, sororique molestiam afferrent. Mobilibus vero omnibus venditis, multam hinc collectam pecuniam pauperibus distribuit, paucis solum sororis causa reservatis. Rursus in Dominicum ingressus, audivit Dominum in Evangelio dicere:* Nolite soliciti esse in crastinum. *Nec ultra illic remanere sustinens, egressus, illa quoque tenuioribus largitus est. Sorore vero virginibus notis sibi, atque fidelibus commendata, atque ad parthenonem tradita, ut illic educaretur, ipse ante domum suam asceticæ vitæ deinceps operam dedit.*

26. Alia ex sacro Textu actuum heroicorum Justitiæ, & annexarum virtutum exempla legi possunt apud Cardinalem de Lauræa *loc. cit.* In hujus autem Operis decursu se offeret occasio plura narrandi ex Actis Canonizationum desumpta ad Justitiam, & ad annexas virtutes spectantia: intereaque adnotare sufficiat, heroicos esse illos actus Justitiæ, qui ad eam, aut ad virtutes illi annexas pertinent, si prompte, facile, & cum delectatione exerceantur, & præsertim in materia ardua, veluti late ostendunt Cardinalis de Lauræa, Maderna, & Matthæucius *locis supra indicatis*.

§. III.

De virtute Fortitudinis, ejus partibus, & heroicitate.

27. POST Justitiam agendum est de Christiana Fortitudine, de qua S. Gregorius *lib. 7. moral. (c. 21. col. 221. oper. tom. 1.)*: *Alia justorum, atque alia est Fortitudo reproborum. Justorum quippe Fortitudo est carnem vincere, propriis voluntatibus contraire, delectationem vitæ præsentis extinguere, hujus mundi aspera pro æternis præmiis amare, prosperitatis blandimenta contemnere, adversitatis metum in corde superare. Reproborum vero Fortitudo est transitoria sine cessatione diligere, contra flagella Conditoris insensibiliter perdurare, ab amore rerum temporalium, nec ex adversitate quiescere, ad inanem gloriam, etiam cum vitæ detrimento, pervenire, malitiæ augmenta exquirere, bonorum vitam non solum verbis, ac moribus, sed etiam gladiis impugnare, in semetipsis spem ponere, iniquitatem quotidie sine ullo desiderii defectu perpetrare.*

28. Porro Fortitudo quoque Christiana duplici significatione sumi potest, large videlicet, & stricte. Si large sumatur, complectitur omnes virtutes; ideoque S. Prosper *lib. 3. de vita contempl. cap. 20. pag. 92.* inquit: *Animi Fortitudo ea debet intelligi, quæ non solum diversis pulsata molestiis inconcussa permanet, sed etiam nullis voluptatum illecebris resoluta succumbat.* Sed, si stricte sumatur, Fortitudo definiri poterit Habitus, seu virtus firmans animum ad agendum, vel patiendum ea, quæ rectæ rationi sunt consentanea. De Fortitudine stricte sumpta, & prout est virtus specialis, fuse tractat D. Thomas 2. 2. *quæst. 123.* ubi *art. 1.* postquam docuit, virtutem hominis esse, quæ facit bonum hominem, & opus ejus bonum reddit, dicit, id tripliciter contingere posse; uno modo, secundum quod ipsa ratio sanctificatur, quod fit per virtutes intellectuales; alio modo, secundum quod rectitudo rationis in rebus humanis instituitur, quod pertinet ad Justitiam; tertio modo, secundum quod tolluntur impedimenta hujus rectitudinis in rebus humanis ponendæ: & quia voluntas humana dupliciter impeditur, ne rectitudinem rationis sequatur, vel ab aliqua re jucunda, vel ab aliqua alia re difficili, concludit, sublationem primi impedimenti ad virtutem Temperantiæ, secundi pertinere ad virtutem Fortitudinis.

29. Idem S. Doctor *art. 2.* postquam præmisit, nomen Fortitudinis dupliciter accipi posse, uno modo, secundum quod absolute significat quamdam animi firmitatem, & alio modo, secundum quod significat firmitatem tantum in sustinendis, & repellendis iis, in quibus maxime difficile est firmitatem habere; ait, Fortitudinem primo modo sumptam esse conditionem cujuslibet virtutis, secundo autem modo acceptam esse specialem virtutem:

tem: tum ad ulteriora progrediens in explicando proprietates hujus virtutis, *art.* 3. probat, Fortitudinem esse circa timores, & audacias, cohibendo videlicet timores, & audacias moderando; & *art.* 4. eam versari circa timores periculorum mortis, cum maxime terribile inter omnia mala corporalia sit mors, quæ tollit omnia corporalia bona, quod non solum *art.* 5. ostendit procedere de periculis mortis, quæ sunt in bello, sed etiam de periculis cujuscumque alterius mortis: denique *art.* 6. proposita quæstione, *Utrum sustinere sit principalis actus Fortitudinis*, ait, difficilius esse timorem reprimere, quam audaciam moderari; & sic principaliorem actum Fortitudinis esse sustinere, id est immobiliter consistere, quam aggredi.

30. Juxta doctrinam ejusdem S. Doctoris 2. 2. *quæst.* 128. *art. unic.* nullæ sunt partes subjectivæ Fortitudinis, prout est particularis virtus. Integrales tamen non desunt: *Fiducia* videlicet, ut scilicet aliquis promptum habeat animum ad aggrediendum; *Magnificentia*, quæ pertinet ad operis executionem, ne scilicet aliquis deficiat in executione illorum, quæ cum fiducia inchoavit: *Patientia*, per quam animus non frangitur tristitia, nec a sua decidit magnitudine; & demum *Perseverantia*, hoc est continuatio boni operis usque ad finem. Si enim hæ coarctentur ad propriam materiam Fortitudinis, hoc est ad pericula mortis, ab Angelico Præceptore dicuntur partes integrales Fortitudinis; sed si referantur ad aliquas alias materias, in quibus minus periculi sit, erunt virtutes distinctæ a Fortitudine secundum speciem suam, licet ei adjungantur, sicut secundarium principali.

31. Doctrinam D. Thomæ illustrat Rosignolius in suo sæpe citato tractatu *de actionibus virtutis lib.* 2. *cap.* 11. in cujus initio, postquam exposuit, apud Philosophos Fortitudinis nomen & laudem tribui bellicæ Fortitudini, ait *pag.* 296. *Majorem item campum Fortitudini bellicæ dat Christiana religio, quam forte Philosophia: nec enim, si rem suo pondere examinemus, Fortitudo bellica in angustias unius publici belli compellenda est. Ast, aut esse potest unicuique suum bellum, imminet Christiano cuilibet, ac pio viro suum ab Fidei Christianæ, & virtutis hoste periculum: in acie nobis standum est, &, si gladio non petendus hostis, sustinendus certe ejus impetus; discrimen capitis subeundum pro Fide, proque virtute. Cum res postulat, vita, sanguisque fundendus &c. Sed adhuc latius patet Fortitudo Christiana; munit enim, & corroborat hominem adversus quæcumque alia vitæ discrimina.* Late id ipsum Rotæ Auditores in relatione causæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de Fortitudine*. En eorum verba: *Prudentiæ, & Justitiæ Fortitudinem subdere, operæ pretium est; quæ, cum importet animi firmitatem, in duplicem actum dividitur, in aggrediendo scilicet, & sustinendo. Ad primum actum duo requiruntur, quorum alterum pertinet ad animi præparationem; & quoad hoc ponitur Fiducia: alterum pertinet ad operis executionem, ne scilicet aliquis deficiat in executione illorum, quæ fiducialiter inchoavit; & quoad hoc subnectitur Magnificentia. Hæc duo, si ad propriam materiam Fortitudinis coarctentur, scilicet ad pericula mortis, erunt quasi partes integrales ipsius, sine quibus Fortitudo esse non potest. Ad alium actum Fortitudinis, qui est sustinere, duo requiruntur, quorum primum est, ne difficultate imminentium malorum animus frangatur per tristitiam, & decedat a sua magnitudine; & quantum ad hoc ponitur Patientia. Aliud est, ut ex diuturna difficilium passione homo non fatigetur usque ad hoc, ut desistat; & quantum ad hoc ponitur Perseverantia. Quatuor igitur sunt partes Fortitudinis integrales, nimirum quoad actum aggrediendi Fiducia, & Magnificentia, quoad actum sustinendi Patientia, & Perseverantia.* Hoc ipsum iidem Rotæ Auditores prosecuti sunt etiam in relatione causæ Servi Dei Nicolai Factor *tit. de Fortitudine*, & in relatione S. Thomæ de Villanova, *eod. tit.* post tractatum Contelorii *de Canoniz. Sanctorum*: quibus adhæserunt quotquot scripserunt de Canonizatione Sanctorum, Scacchus videlicet *de not. & sign. sanct. sect.* 4. *cap.* 3. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 2. *disp.* 32. *art.* 15. Maderna *in cursu Theolog. tom.* 2. *qu.* 3. *art.* 9. Matthæuccius *in practica Theologo-Canon. tit.* 2. *cap.* 3. §. 3.

32. Actus Christianæ Fortitudinis, ut est communis virtus, sunt aggredi ardua juxta rectam rationem ob finem supernaturalem in omni materia sive præcepti, sive consilii. Heroicæ autem Fortitudinis actus erunt prædicta omnia aggredi prompte, faciliter, jucunde, etiam cum omnium Bonorum, & vitæ periculo. Rursus Fortitudinis Christianæ communis actus sunt patienter mala sufferre propter Deum, calamitates, & dolores. Heroicæ autem Christianæ Fortitudinis actus sunt ea, & similia immo acerbiora, & mortem ipsam, quatenus opus sit, prompte & hilariter ferre, & propter Deum tolerare, uti concludunt citati Auctores. Porro præter Fortitudinem, quæ virtus est, datur etiam Fortitudo, quæ est donum speciale Spiritus Sancti, quod consolidat firmitatem, & depellit trepidationem naturæ, ita ut fortis absque ullo timore, immo cum lætitia mortem ipsam subeat; quæ forte præstare non posset sola virtus Fortitudinis, quæ, licet inclinet ad superandum opus difficile, sola tamen virium imbecillitatem solidare nequit, juxta doctrinam D. Thomæ *in* 3. *dist.* 34. *quæst.* 3. *ar.* 1. *quæstiunc.* 1. *ad tertium*, ubi sic ait: *Virtus Fortitudinis est circa difficillima secundum genus, non tamen secundum comparationem ad operantem, quia non excedunt vires ejus; sed Fortitudo donum etiam est circa illa, quæ excedunt humanam facultatem.* Maderna *loc. cit.* contendit, virtutem heroicam Fortitudinis ut plurimum habere annexum Fortitudinis donum, sed posse dari heroicam Fortitudinem absque prædicto dono; at Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* probabilius id negat, inhærendo principiis generalibus alibi expositis de virtute heroica.

33. Egregia Christianæ Fortitudinis, & heroica facinora a Nobis in superioribus relata sunt, cum de Martyrio agebamus. S. Leo Papa *in sermone* 83. *de S. Laurentio Mart. cap.* 2. ita scribit: *Quam gloriosa polleat dignitate, etiam Persecutores ipsius sentire potuerunt, cum illa mirabilis animi Fortitudo de Christi principaliter amore concepta non solum ipsa non cederet, sed etiam alios exemplo suæ tolerantiæ roboraret.* Sanctus autem Augustinus *serm.* 276. (*cap.* 2. *col.* 1112. *oper. t.* 5.) de S. Vincentio Martyre ita loquitur: *Tanta grassabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce, tantaque pœnarum asperitas sæviebat in membris . . . ut miro modo putaremus, Vincentio patiente, alium non loquentem torqueri.* Si sermo hic habendus esset de Martyribus, multa alia Fortitudinis ipsorum monumenta hauriri possent ex S. Ambrosio *lib.* 1. *de Virginibus* (*cap.* 6. *col.* 148. *oper. tom.* 2.) ubi loquitur de S. Agnete; ex S. Basilio *homil. in Gordium Martyrem pag.* 141. & *homil. de Barlaam Martyre* (*pag.* 138. *oper. tom.* 2.); ex Beato Petro Damiani *serm.* 17. *qui est primus de S. Vitali Martyre*, & *serm.* 31. *qui est secundus de S. Apollinari Episcopo & Martyre* (*t.* 2. *oper.*) atque ex sexcentis aliis, qui de eximia Fortitudine Martyrum loquuntur. At, quoniam nunc de Confessoribus tractatur, exempla Fortitudinis eorum infra narrabuntur, cum de ærumnis, & tribulationibus Dei Servorum loquemur. Ibi quippe memorabuntur ægritudines, luctus, infamia, dolores ex patria, propinquis, amicis, & alia similia, quæ omnia Fortitudo præstitit, ut constanter superarentur: itemque sermo fiet de Sancto Job, de quo sic ait S. Ambrosius *lib.* 1. *officior. cap.* 39. (*num.* 304. *col.* 52. *oper. tom.* 2.): *Quid horum Sancto Job vel in virtute defuit, vel in vitio obrepsit? Quomodo laborem ægritudinis, frigoris, famis pertulit? Quomodo despexit salutis periculum? Numquid rapinis divitiæ coacervatæ, de quibus tanta in opibus affluebant? Numquid avaritiam sensus, aut voluptatis studia, cupiditatesque excitavit? Numquid trium Regum injuriosa contentio, vel servorum contumelia in iram excussit? &c. Quis igitur tam fortis, quam Sanctus Job?* Interim hic nonnulla exponentur de Patientia, & de Perseverantia Confessorum, quæ ex dictis sunt partes integrales Fortitudinis, & alia nonnulla ad Fortitudinem pertinentia juxta morem ex Actis desumentur præteritarum Canonizationum.

34. S. Gregorius *dialog. lib.* 4. *cap.* 15. (*col.* 396. *oper. tom.* 2.) loquens de transitu Romulæ Ancillæ Dei sic fatur: *Romula, ea, quam Græco vocabulo Medici Paralysim vocant, molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubans pene omni jacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerant; nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum, quia tanto sollicitius ad usum orationis excreverat, quanto & aliud quodlibet agere nequaquam valebat.* S. Hieronymus *epitaph. Paulæ ad Eustoch.* (*num.* 1. *col.* 685. *oper. tom.* 1.) invictam ejus inter dolores Patientiam commendat: *Inter doloris aculeos, quos mira Patientia sustinebat, quasi apertos sibi cælos aspiceret, loquebatur: Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam?* Egregium factum S. Romualdi invictam ejus Patientiam comprobans refertur a B. Petro Damiani in ejus vita (*cap.* 4. *oper. tom.* 2.): *Rudis, & nullatenus ordine vitæ singularis instructus* ... (loquitur de Marino) pis-

plerumque de cella exiens una cum Discipulo passim per latitudinem eremi, psallendo, spatiabatur, nunc sub ista arbore vicenos, nunc sub illa tricenos, vel quadragenos concinens Psalmos. Romualdus autem, quia sæculum idiota reliquerat, aperto Psalterio, vix suorum versuum notas syllabatim explicare valebat . . . . Marinus vero virgam in dextera gerens, Romualdo e diverso sedenti sinistram capitis partem sæpissime verberabat. Post multa autem Romualdus gravi admodum necessitate compulsus, humiliter ait: Magister, si placet, a dextero me deinceps tempore percute, quia jam lævæ auris auditum funditus perdo. Tunc ille tantam ejus patientiam admiratus, indiscretæ severitatis temperat disciplinam. Et in eadem vita *cap.* 49. falsam exponens accusationem de pessimo crimine adversus eum oppositam a Pseudodiscipulo, inquit: *Mox itaque discipuli omnes adversus eum irati, omnes infesti, alii clamant, Senem impium laqueo debere suspendi, alii dignum judicant cum ipsa cellula ignibus concremari. Quod utique valde mirabile fuit, præsertim spirituales viros ex decrepito Sene, & ultra quam centenario tam nefarium scelus credere potuisse, cui etiamsi voluntas adesset, natura tamen, & frigidus sanguis, & ariditas attenuati corporis hoc penitus denegaret. Sed credendum est procul dubio, ad augendum Sancti viri meritum hoc sibi tam gravis adversitatis cælitus accidisse flagellum. Nam & ipse asserebat, hoc in eremo, unde nuper abscesserat, veraciter agnovisse, & ad hoc dehonestatis improperium subeundum alacriter advenisse.*

35. Perseverantiam laudat S. Bernardus *epist.* 129. (*n.* 2. *col.* 139. *vol.* 1. *oper.*) *Et nunc quid restat, carissimi, nisi, ut admoneamini de Perseverantia, quæ sola meretur viris gloriam, coronam virtutibus? Prorsus absque Perseverantia nec qui pugnat, victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium; soror est Patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle Perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem Fortitudo.* De S. Paulæ Perseverantia loquitur S. Hieronymus *in cit. epitaph. ad Eustoch.* (*col.* 718.): *Mater tua audivit cum Abraham, Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terram, quam ostendam tibi; & per Jeremiam Dominum præcipientem:* Fugite de medio Babylonis, & salvate animas vestras, *& usque ad diem mortis suæ non est reversa in Chaldæam, nec ollas Ægypti, & virulentias carnium desideravit, sed choris comitata virgineis civis est Salvatoris effecta.* Et in vita S. Hilarionis (*tom.* 2. *oper. col.* 17.) post narratam miram ejus abstinentiam, & vitæ austeritatem, subdit *num.* 11. *Incredibili fervore mentis, ut eo tempore quasi novus accederet ad servitutem Domini, quo ceteri solent remissius vivere.* Tandem S. Athanasius in vita S. Antonii Abbatis (*num.* 93. *pag.* 864. *oper. tom.* 1. *par.* 2.) ait de ejus heroica Perseverantia: *Sed ex iis æstimate, cujusmodi fuerit homo Dei Antonius, qui ab adolescentia ad tam grandem ætatem, æquali servato ad asceticam studio: nec ob senectutem, lautioris cibi desiderio victus, nec ob corporis infirmitatem mutata habitus forma, nec ablutis aqua pedibus: nihilominus omnino incolumis perduravit. Illæsos quippe oculos, atque integros habuit, ita ut recte videret: dentiumque illi ne unus quidem excidit, solummodo prope gingivas attriti erant ob grandem senis ætatem. Pedibus autem manibusque sanus omnino permansit: & sane omnibus, qui variis cibis, lotionibus, variisque vestibus uterentur, vegetior apparebat atque omnino robustior.*

36. Cetera succedunt ad materiam virtutis Fortitudinis referenda, quæ ex Actis præteritarum Canonizationum desumuntur. In relatione itaque causæ S. Francisci Xaverii *tit. de insigni Fortitudine*, narrantur ejus labores in peregrinationibus, & navigationibus, quas pro Dei amore, & animarum salute suscepit ab anno 1541. quo in Indiam navigavit, usque ad annum 1552. quo diem clausit extremum: narratur, quomodo, maximis superatis difficultatibus, Japoniam attigerit, quam ardua & aspera non solum alacriter aggressus sit, sed etiam constantissime, diuturnis & gravissimis laboribus exantlatis, animi hilaritate, impavido vigore, perpetua in Deum fiducia, etiam in extremis & certissimis vitæ periculis superaverit. In relatione S. Pii V. *eod. tit. de Fortitudine* signanter de ejus Perseverantia, quæ pars est Fortitudinis, hæc habentur: *Hanc Pius usque ad mortem unico vitæ tenore ostendit in arduis operibus ad Christi gloriam, & Christianorum utilitatem exercendis, in quibus vitam in apertum discrimen sæpius exponere non est veritus.* In relatione S. Joannis de Deo *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus* inter cetera pro ostendenda Fortitudine heroica exponitur, quomodo propter Dei amorem plurimas calamitates & angustias impavido pectore subiverit, cum diu noctuque, licet frigoris, caloriſve urgerent molestiæ, denudatis capite, pedibus & tibiis huc illuc perrexerit, eleemosynas pro pauperibus perquisiverit, eosdemque humeris exceptos, in valetudinarium intulerit, excitatoque incendio Granatæ in Regio pauperum valetudinario, sese in ignem conjecerit, ut infirmos e flammis eriperet. In relatione S. Jacobi de Marchia refertur, eum tumultuosis & sævientibus seditiosis ultro se objeciſſe pro Christo, & instantis mortis periculis nequaquam perterritum, Evangelium Barbaris prædicaviſſe. In relatione S. Cajetani *tit. de Fortitudine*, dicitur & comprobatur, illum in Urbis direptione sub Clemente Papa VII. cum, assumptis sociis, se in collem Pincium recepiſſet, & miles, qui eidem, cum sæcularis esset, inservierat, pecuniam & aurum postulasset, ipseque respondiſſet, se sæculari statu divitem fuiſſe, sed ante quatuor annos inopem pro Christo evaſiſſe, milesque & ceteri commilitones ex hoc indignati, eum variis affectum cruciatibus crudeliſſima tandem barbarie injecto in pudenda fune elevaverint: illum, inquam, tormentum hoc mira animi, corporisque constantia ac fortitudine libenter pro Christi amore sustinuiſſe; & rursus, Barbaris magno impetu eum subinde adorientibus, dum inter Romanæ urbis ejulatus & querelas in sua ecclesia decenter ornata, prout temporum calamitas & angustia patiebatur, coram sanctiſſimo Eucharistiæ sacramento prostratus orabat, terrimis carceribus inclusum mira animi constantia in ipsorum militum animos religionis spiritum insinuare conatum esse, sedatoque animo vinculis circumdatum se gessiſſe, perinde ac si proprium collegium habitaret; ita ut, cum unus ex Ducibus ipsum una cum sociis Divina Officia recitantem observasset, animique tranquillitatem esset admiratus, qua nec in proprio Choro magis frui potuiſſet, non siverit, ipsum amplius sub custodia servari, sed liberum dimiserit. Denique, ut exemplis virtutis Fortitudinis finis imponatur, præter illa alio in loco referenda, satis erit lectorem remittere ad ceteras eorumdem Rotæ Auditorum relationes editas in causis SS. Ignatii, Philippi Nerii, Ludovici Bertrandi, Petri de Alcantara, Aloysii Gonzagæ.

§. IV.

De virtute Temperantiæ, ejus partibus, & heroicitate.

37. ULtimus locus inter virtutes Cardinales, seu morales datur virtuti Temperantiæ. S. Ambrosius *lib. unic. de virginit. cap.* 18. *num.* 114. *col.* 241. *oper. tom.* 2. hæc habet de Temperantia Christiana Charitati innixa: *Sacratæ vinculo Charitatis, mysteriorumque contemplatione cælestium negligit corporis voluptates.* S. Augustinus *de morib. Eccles.* (*cap.* 19. *col.* 700. *oper. t.* 1.): *Munus enim ejus* (Temperantiæ) *est in coercendis, sedandisque cupiditatibus, quibus inhiamus in ea, quæ nos avertunt a legibus Dei, & a fructu bonitatis ejus*; & rursus (*lib.* 1. *de liber. arbitr. cap.* 13. *col.* 580. *loc. cit.*): *Temperantia est affectio coercens, & cohibens a appetitum ab iis rebus, quæ turpiter appetuntur.* Eamdem virtutem Temperantiæ sic describit S. Prosper, seu quivis alius Auctor (*lib.* 3. *de vita contemplativa cap.* 19. *pag.* 92.): *Temperantia temperantem facit, abstinentem, parcum, sobrium, moderatum, pudicum, tacitum, serium, verecundum. Hæc virtus si in animo habitat, libidines frænat, affectus temperat, desideria sancta multiplicat, vitiosa castigat, omnia intra nos confusa ordinat, ordinata corroborat, cogitationes pravas removet, inserit sanctas, ignem libidinosæ voluptatis extinguit, animi tepores desiderio futuræ remunerationis accendit, mentem placida tranquillitate componit, & totam semper ab omni vitiorum tempestate defendit.*

38. De Temperantia agit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 141. ubi *art.* 1. probat, Temperantiam esse virtutem, cum maxime inclinet ad id, quod est secundum rationem: *art.* 2. ostendit, esse specialem virtutem; licet enim unicuique virtuti morali competat rationem ponere in humanis operationibus & passionibus, cum tamen Temperantia refrænet appetitum ab iis, quæ maxime hominem alliciunt, specialis est virtus, cum specialem habeat materiam: *art.* 3. proposita quæstione, *Utrum Temperantia sit solum circa concupiscentias & delectationes*, ait, sicuti virtus Fortitudinis, de cujus ratione est firmitatem præstare, præcipue versatur circa passionem pertinentem ad fugam corporalium malorum, scilicet circa timorem,

rem, & ex consequenti circa audaciam, quæ aggreditur terribilia sub spe alicujus Boni; ita etiam Temperantiam, quæ quamdam moderationem importat, præcipue versari circa passiones tendentes in Bona sensibilia, scilicet circa concupiscentiam & delectationem, & ex consequenti circa tristitiam, quæ oritur ex absentia talium delectationum. Quia vero naturales operationes, quibus natura individui per cibum & potum, & natura speciei per conjunctionem maris & feminæ conservantur, & earum delectationes consequuntur sensum tactus, & circa utrumque usum nonnulla sunt, quæ eum faciunt delectabiliorem, sicuti pulcritudo, & ornatus feminæ, & sapor delectabilis in cibo, & etiam odor; hinc infert S. Doctor *art.* 4. Temperantiam esse circa delectationes ciborum & potuum, & circa delectationes venereas, ideoque præcipue circa delectationes tactus, & secundario circa delectationes gustus, vel olfactus, vel visus, & magis circa gustum, quam circa alios sensus, cum gustus tactui propinquior sit ceteris sensibus. Ad ulteriora progreditur idem S. Doctor. Quocirca *art.* 6. scribit, Temperantiam accipere necessitatem hujus vitæ sicut regulam delectabilium, quibus utitur, ut scilicet tantum eis utatur, quantum necessitas hujus vitæ requirit; & *art.* 7. statuit, Temperantiam esse virtutem principalem, seu Cardinalem, cum delectationes tactus sint nobis magis naturales, & ideo sit difficilius ab eis abstinere, & earum concupiscentias refrænare; & *art.* 8. Temperantiam, utpote moderantem solum concupiscentias & delectationes eorum, quæ pertinent ad ipsum hominem, esse virtutem minus excellentem Justitia, & Fortitudine, cum Justitia, & Fortitudo pertineant ad Bonum multitudinis, & esse pariter minus excellentem Prudentia, & virtutibus Theologicis.

39. Partes integrales Temperantiæ dicuntur perfectiones quædam, quæ comitantur actum Temperantiæ tam intrinsecus, quam extrinsecus, ita ut talis actus omnino perfectus ab habitu prodeat Temperantiæ: quocirca hujus virtutis partes integrales sunt *Honestas*, & *Verecundia*. Partes subjectivæ sunt virtutes, quæ ad Temperantiam tanquam ad genus suum referuntur; & sunt *Abstinentia*, *Sobrietas*, *Castitas*, quæ etiam *Pudicitia*, & *Virginitas* appellatur. Partes potentiales sunt nonnullæ aliæ virtutes, quæ ex aliquo capite affines sunt Temperantiæ, & ex alio capite a vera Temperantiæ ratione deficiunt: occupantur enim hæ virtutes in cohibendis quibusdam appetitionibus circa quædam delectabilia, non quidem adeo vehementis delectationis, quemadmodum sunt delectabilia tactus, aut gustus: & octo quidem sunt, quæ inter partes potentiales recensentur, nempe *Continentia*, *Mansuetudo*, *Clementia*, *Modestia*, *Humilitas*, *Studiositas*, *Eutrapelia*, & *Simplicitas*. Legi potest D. Thomas 2. 2. *quæst.* 143. *art. unic.* & tam quæ in hoc paragrapho, quam quæ in antecedenti ex eodem S. Doctore desumpta sunt, suse exornant scribentes de Canonizatione Sanctorum, Scacchus videlicet *de not. & sign. sanctit. sect.* 4. *cap.* 4. Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 2. *disp.* 32. *art.* 16. Maderna *in curs. Theolog. tom.* 2. *tract.* 6. *quæst.* 3. *art.* 10. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.* 2. *cap.* 3. §. 4. Auditores Rotæ in omnibus fere relationibus editis in causis Canonizandorum, signanter autem in relatione SS. Jacobi de Marchia, Joannis de Deo, Felicis de Cantalicio, Aloysii Gonzagæ, Petri Regalati *tit. de Temperantia*, & in relationibus causarum B. Hieronymi Æmiliani, & Servi Dei Nicolai Factor *eod. tit. de Temperantia*.

40. Honestas sic dicitur quasi honoris status ex Isidoro *lib.* 10. *origin.* & quia nihil dignum est honore præter virtutem, idcirco honestum generatim sumptum coincidit cum virtute; neque hoc modo acceptum, est pars Temperantiæ, aut alicujus virtutis, sed genus ad omnes spectans, & quidem eas transcendens. Cum autem moralis pulcritudo, sive honestas in illa virtute potissimum eluceat, quæ id, quod turpissimum est, tanquam sibi contrarium repellit, & Temperantia excludat ab homine carnales & brutas concupiscentias & delectationes, hinc oportet, ut in ipsa Temperantia honestas potissimum splendeat, & ipsi peculiari titulo tribuatur, & ejus pars dicatur.

41. De Honestate agit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 145. *art.* 1. *& seqq.* ubi, postquam *art.* 1. docuit, honestum, proprie loquendo, idem esse cum virtute, *art.* 4. probat, Honestatem specialiter pertinere ad Temperantiam, non uti partem subjectivam ejus, vel virtutem adjunctam, sed tanquam partem integralem, & quamdam conditionem, cum ad Temperantiam pertineat repellere, quod est turpissimum & indecentissimum homini, scilicet brutas voluptates. De Verecundia tractat idem S. Doctor 2. 2. *quæst.* 144. ubi *art.* 1. proposita quæstione, *Utrum Verecundia sit virtus*, respondet, stricte loquendo, non esse virtutem, cum virtus sit perfectio quædam, Verecundia autem repugnet perfectioni; est enim timor alicujus turpis, quod potest exprobrari; sed lato modo loquendo, virtutem appellari posse, cum sit passio laudabilis, & communiter virtus dicatur omne, quod est bonum & laudabile in humanis actibus vel passionibus: item *art.* 4. *ad quartum* scite considerat, Verecundiam non esse partem Temperantiæ, sed dispositionem ad ipsam, jacit enim prima fundamenta Temperantiæ, & incutit horrorem turpitudinis: & 3. *par. quæst.* 95. *art.* 1. *ad secundum* assignat discrimen inter Verecundiam, & Pœnitentiam; licet enim utraque malum respiciat, Verecundia tamen respicit turpe factum ut præsens, pro quo timet confusionem, Pœnitentia vero illud respicit ut præteritum; est autem contra perfectionem virtutis, ut aliquis in præsenti committat turpe factum, de quo oporteat verecundari; sed non est contra perfectionem virtutis, ut aliquis prius commiserit turpia facta, quorum oporteat eum pœnitere, ut ex vitio ad virtutem evadat.

42. De Abstinentia multa habentur apud D. Thomam 2. 2. *quæst.* 146. ibi quippe *art.* 1. ait, Abstinentiam ex suo nomine significare subtractionem ciborum; sed hoc modo descriptam non designare virtutem, vel actum virtutis; tunc solum significare vel habitum virtutis, vel actum, cum a ratione regitur, quæ facit, ut abstineamus, sicut oportet, scilicet cum hilaritate mentis, & quomodo oportet, scilicet propter gloriam Dei, non propter gloriam nostram: & *art.* 2. proposita quæstione, *Utrum Abstinentia sit specialis virtus*, affirmando respondet, cum delectationes ciborum abstrahant hominem a bono rationis, & necesse sit, specialem esse virtutem, quæ militet contra impetum hujus passionis. *Eadem* 2. 2. *quæst.* 149. agit S. Doctor de Sobrietate, ibique *art.* 2. ostendit, esse specialem virtutem, & specialem partem Temperantiæ, cum conservet bonum rationis adversus speciale impedimentum a nimio potu vini descendens, quod suis vaporibus cerebrum perturbat. De Castitate quoque, & Pudicitia, necnon de Virginitate, multa præclara habentur apud eumdem S. Thomam 2. 2. *quæst.* 151. quippe *art.* 1. ait, Castitatem esse virtutem; cum per eam ratio concupiscentiæ refrænetur: *art.* 3. esse virtutem distinctam ab Abstinentia, cum hæc sit circa delectationes ciborum, illa autem circa delectationes venereorum: *art.* 4. Pudicitiam ad Castitatem ordinari, non quasi virtutem ab ipsa distinctam, sed sicut exprimentem quamdam circumstantiam Castitatis; Castitas enim respicit venereum commixtionem, & Pudicitia signa venereorum, puta aspectus impudicos, oscula, & tactus: *quæst.* autem 152. *art.* 3. docet, Virginitatem esse specialem virtutem se habentem ad Castitatem, sicuti Magnificentia ad Liberalitatem; cum conservet hominem immunem ab experimento venereæ voluptatis, & habeat quamdam laudis excellentiam præ alio, qui se conservat immunem ab inordinatione, ut loquitur S. Doctor, venereæ voluptatis.

43. *In eadem* 2. 2. S. Doctor fuse explicat partes potentiales Temperantiæ: *quæst.* quippe 155. sermonem facit de Continentia, ibique *art.* 1. ait, Continentiam non esse virtutem, sed quoddam mixtum, quod habet aliquid de virtute, & in aliquo deficit a virtute; sed, largius loquendo, sumpta virtute pro quolibet principio laudabilium operum, dici posse virtutem: item, postquam *artic.* 2. demonstravit, Continentiam proprie versari circa concupiscentias delectationum tactus, *art.* 3. *ad primum* docet, Continentiam eis delectationibus resistere, sed eas non moderari, quod pertinet ad Temperantiam. Clementia, & Mansuetudo conveniunt in hoc, quod impetum iræ refrænant, sed differunt ad invicem, cum Clementia moderetur exteriores punitiones, at Mansuetudo passionem iræ diminuat. Utraque virtus est, cum appetitum rationi subdat, & utraque est pars Temperantiæ, cum ex dictis in quadam refrænatione consistant, juxta doctrinam sæpe citati D. Thomæ 2. 2. *q.* 157. *art.* 1. *& seqq.* Modestia est pars Temperantiæ, & ei adjungitur tanquam principali: Temperantia quippe se habet circa ea, quibus modum ponere difficile est, uti sunt delectationes tactus, & Modestia modum ponit iis, quæ sunt mediocria, & quibus non ita difficile est modum ponere, ut idem S. Doctor probat 2. 2, *quæst.* 160. *art.* 1. De Humilitate infra agetur; solumque hic adnotare fas sit, Humilitatem esse virtutem, cum temperet & refrænet animum, ne immoderate tendat in excelsa, & Humilitatem esse partem Temperantiæ,

cum reprimat motum ſpei, qui eſt motus ſpiritus in alta tendentis, juxta S. Doctorem 2. 2. *quæſt.* 161. *art.* 1. & *art.* 4. Subſequitur Studioſitas, de qua idem D. Thomas *quæſt.* 166. ubi *art.* 2. ſtatuit, Studioſitatem eſſe partem potentialem Temperantiæ ſicuti virtutem eidem ſubjectam, cum revocet voluntatem & appetitum a vana curioſitate, ita ut aliquis cognoſcere, aut ſcire nolit, niſi ea, quæ expediunt & congruunt ſuo ſtatui & conditioni. In ludis quoque poteſt eſſe aliqua virtus; oportet enim aliquando adhibere remedium fatigationi per aliquam delectationem, intermiſſa intentione inſiſtendi uſui rationis, quæ requies cum ludo honeſto habetur. Ut itaque homo refrenetur ab immoderatione ludorum, circa ludos aliqua virtus habetur, quæ *Eutrapelia* vocatur, de qua idem S. Doctor *quæſt.* 168. *art.* 2. Parcitas denique, ſive Simplicitas, ſeu Moderatio virtus quædam eſt, per quam quis moderate utitur externis rebus ad corpus pertinentibus, ornatu, veſtibus, omnique apparatu ſecundum ſui ſtatus conditionem; juxta ea, quæ fuſe habentur apud eumdem D. Thomam *quæſt.* 169. *art.* 1.

44. His generaliter præmiſſis, ut deſcendamus ad ea, quæ ad noſtrum pertinent præſens inſtitutum, in cauſis Servorum Dei, de quorum virtutibus quæritur, judicium inſtituendum eſt de virtute Temperantiæ, & ei annexis; ea tamen adhibita moderatione alibi ſignificata, ut inſtituatur judicium, habita ratione ſtatus ipſorum & conditionis: quemadmodum animadvertit etiam Scacchus *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 4. *cap.* 4. *num.* 281. Temperantiæ Chriſtianæ, ſed communis, actus erunt, ea exercere, quæ ad ipſam & virtutes ei annexas pertinent. Heroicæ autem Chriſtianæ Temperantiæ actus erunt, ea ipſa exercere, ſed prompte, expedite, & delectabiliter, cum diſcrimine quoque corporalis ſalutis ac vitæ, ex dono Spiritus Sancti; cum donum Timoris virtuti Temperantiæ reſpondeat, juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 141. *art.* 1. ubi, propoſita jam memorata quæſtione, *Utrum Temperantia ſit virtus*, propoſitoque ſibi tertio loco argumento, *Cuilibet virtuti reſpondet aliquod donum: ſed Temperantiæ non videtur aliquod donum reſpondere, quia jam in ſuperioribus dona omnia ſunt aliis virtutibus attributa; ergo Temperantia non eſt virtus*; ſic ei reſpondet: *Ad tertium dicendum, quod Temperantiæ etiam reſpondet aliquod donum, ſcilicet Timoris, quo aliquis refrenatur a delectationibus carnis, ſecundum illud Pſalmi*, Confige Timore tuo carnes meas. *Donum autem Timoris principaliter quidem reſpicit Deum, cujus offenſam vitat, & ſecundum hoc correſpondet virtuti Spei; ſecundario autem poteſt reſpicere quæcumque aliquis refugit ad vitandam Dei offenſam. Maxime autem homo indiget Timore Divino ad fugiendum ea, quæ maxime alliciunt, circa quæ eſt Temperantia: & ideo Temperantiæ etiam correſpondet donum Timoris.*

45. Plura de actibus heroicæ Temperantiæ infra exponentur, cum agetur de carnis & corporis mortificatione. Nunc autem nonnulla dicentur de jejuniis aliquorum Sanctorum, & de aſſumptis a nonnullis ex eis adverſus carnem auſteritatibus, quæ omnia ad heroicam pertinent Temperantiam. S. Ambroſius *ſerm.* 52. *n.* 4. *col.* 462. *in append. t.* 2. *oper.* de S. Joanne Baptiſta hæc habet: *Fuit utique jejunus, humilis, parcus, & virgo . . . Eſca autem ejus erant locuſtæ, & mel ſilveſter . . . Quæ præclarior abſtinentia, quam, ſpretis vitæ hujus deliciis, ſtridulis veſci locuſtis, ac melle ſilveſtri?* S. Gregorius Nazianzenus *in cit. orat.* 20. *in laudem Sancti Baſilii* inquit *pag.* 357. *Quis unquam tanta inedia fuit, pene etiam dixerim, quis tam carnis expers? Nam voracitates & ſaturitates ad eos abjecerat, qui ad brutorum naturam propius accedunt, quorumque ſervilis atque in terram prona vita eſt &c. Neceſſariis tantum cibis, quandiu licebat, vitam tolerabat &c. Suaviſſima coena & obſonium, panis & ſal, novum inquam illud condimentum; & potio ſobria, & uberrima, quam nobis nihil laborantibus fontes profundunt.* Apud S. Gregorium Papam *dialog. lib.* 2. *cap.* 1. *col.* 209. *oper. tom.* 2. narratur mirabile S. Benedicti jejunium, qui in teterrimo ſpecu permanens, ſoli cognitus cuidam Monacho, cui nomen *Romanus*, pane ſibi ab ipſo delato per tres annos vitam aſperrimam duxit. B. Petrus Damiani *in vita S. Romualdi cap.* 52. hæc de illo teſtatur: *In Syria denique Vir venerabilis per ſeptem fere annos incluſus manſit &c. Vivebat autem, vergente jam ſenectute, nimis diſtricte, videlicet, cum jam & ipſi perfecti viri ſolent remiſſius vivere, & aliquid ſibi de ſui propoſiti rigore laxare. Nam per unius Quadrageſimæ ſpatium nihil aliud neque in cibo, neque in potu penitus habuit, niſi de modica farina & paucis herbis ſorbitiunculam faciens, ex ea ad imitationem Hilarionis vixit. Quinque vero hebdomadibus nihil aliud comedens, ad modicum ſe infuſi ciceris adſtrinxit &c. Si quando vero cum ex aliquo eſculentiori cibo gulæ vitium titillaret, mox accurate illum præparari præcipiens, ori & naribus apponebat, & ſolum captans odorem dicebat: O gula, gula, quam dulcis, quam ſuavis modo tibi ſaperet iſte cibus; ſed væ tibi, ex eo numquam guſtabis: & ſic intactum ad cellarium remittebat.* Denique S. Bonaventura *in Legenda S. Franciſci cap.* 5. *pag.* 302. *oper. tom.* 7. hoc de ejus abſtinentia profert teſtimonium: *Cocta cibaria ſanitatis tempore vix admittebat, & raro: admiſſa vero aut conficiebat cinere, aut condimenti ſaporem admixtione aquæ ut plurimum reddebat inſipidum. De potu quid dicam? cum & de aqua frigida, dum ſitis æſtuaret ardore, vix ad ſufficientiam biberet*

46. Succedunt ceteræ auſteritates adverſus carnem aſſumptæ, de quibus pariter infra tractabitur, cum agetur de carnis & corporis mortificatione, ubi etiam tum jejuniorum & abſtinentiarum, tum ceterarum auſteritatum exempla congregabuntur ex Actis Canonizationum deſumpta. Intereaque referre ſatis erit, quæ habentur apud S. Joannem Climacum *in ſcala paradiſi grad.* 5. *pag.* 115. ubi affabre locum deſcribit a ſe viſum, quem appellabant carcerem Pœnitentiæ: *Vidi quoſdam ex innocentibus illis reis totas noctes ad uſque mane ſub dio immotis pedibus ſtantes, & miſerabiliter cum ſomno & natura luctantes, vique hujus pene fractos, dum nullam ſibi penitus quietem indulgerent, immo ſe ipſos graviter adhuc objurgarent, & conviciis inſuper, & contumeliis excitarent: alios cælum intuentes, & illinc opem cum lamentabili voce gemituque implorantes: alios item, qui in precibus perſeverabant, manus poſt terga ſceleratorum ritu revincti vultus alto mœrore confuſos humi defigebant, ut qui ſe indignos judicarent, qui cælum reſpicerent &c. Sedebant alii humi in pavimento ſuper cinerem & ſaccum, genibuſque vultum tegebant, frontibus humum ferientes: alii aſſidue pectus tundebant, animæ ſuæ ſtatum primum, vitamque præteritam, quam cum virtute traduxerant, revocantes. Ex his ergo alii pavimentum lacrymis inundabant, alii lacrymarum fonte deſtituti ſe ipſos diverberabant, alii tamquam in funere animas ſuas lamentabantur, nec magnitudinem doloris pectore poterant continere, & alia hujuſmodi.* Deinde proſequitur *pag.* 119. *Videre erat in illis linguas ardentes, & pro ritu canum ex ore promiſſas: alii in gravi Solis æſtu ſe cruciabant: alii frigore ſe torquebant: alii, cum modicum quid aquæ libaſſent, deflerunt, tantum ut ne ſiti enecarentur: alii, cum panem guſtaſſent duntaxat, illum rurſus procul ab ſe rejiciebant, ſe indignos dictitantes, qui cibum humanum ſumerent, qui beſtiarum opera exercuiſſent. Ubi ſignum apud illos riſus? Ubi otioſæ fabulæ? Ubi ſubitus furor? aut iræ? . . . Ubi cura corporis? Ubi veſtigium vanæ gloriæ? Ubi deinceps deliciarum ſpes? Ubi de vino cogitatio? Ubi vel pomi guſtatio? Ubi culinæ, & ollæ ſolatium? Ubi gulæ illecebra? Omnium horum deinceps in omni præſenti vita ſpes apud illos penitus ſublata, & deleta erat.* Et poſt alia multa *pag.* 121. *Erat videre in illis genua, quæ ex aſſidua geniculationum conſuetudine callum obduxerant; oculos exeſos, & depiles, altoſque in ſinus capitis recedentes: genas habebant ſaucias, & ardore ſerventium lacrymarum aduſtas; vultuſque pallentes, & emaciatas facies, nihil a mortuis, ſi conferres, differentes; pectora plagarum ictibus liventia, & e crebris pugnorum verberibus cruenta ſanguinis ex pectore rejecta ſputa. Ubi illic lectus quieti poſitus? Ubi mundities, & adverſus frigora veſtis munimentum? Rupta, & lacera omnia, & inquinata, ſordibuſque vermium ſcatentia &c.*

47. Inter partes potentiales Temperantiæ Humilitatem, & inter partes ſubjectivas Caſtitatem, Pudicitiam, & Virginitatem enumeravimus: quocirca neceſſarium eſſe videtur hic nonnulla de prædictis innuere. De Humilitate habetur *Matth.* 11. *v.* 29. *Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde*: ſuper quo Matthæi textu S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 161. *art.* 5. *ad quartum* ita ſcribit: *Dicendum, quod ideo Chriſtus præcipue nobis Humilitatem commendavit, quia per hoc maxime removetur impedimentum humanæ ſalutis, quæ conſiſtit in hoc, quod ad cæleſtia & ſpiritualia tendit, a quibus homo impeditur, dum in terrenis magnificari ſtudet; & ideo Dominus, ut impedimentum ſalutis auferret, exteriorem celſitudinem contemnendam monſtravit per Humilitatis exempla: & ſic Humilitas eſt quaſi quædam diſpoſitio ad liberum acceſſum hominis in ſpiritualia & Divina Bona. Sicut ergo eſt perfectio potior diſpoſitione, ita etiam Charitas, & aliæ*

& aliæ virtutes, quibus homo directe movetur in Deum, sunt potiores Humilitate.

48. De Humilitate esse inquirendum in causis Beatificationis, & Canonizationis, concors est Doctorum sententia *in cap. Audivimus, de Reliq. & venerat. Sanctor.* quod & adnotarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Francisci Xaverii *tit. de Humilitate*, §. *Et hæc satis*, & in relatione S. Raymundi *part. 2. art. 2.* & bene prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanct. sect. 5. cap. 5. pag. 351. Hæc autem virtus Humilitatis est adeo essentialis & perneccssaria in Christi sectatoribus, ut totius ædificii spiritualis ex Christi dogmatibus ad normam Evangelicam construendi fundamentum esse credatur &c. Cumque ad perfectam sanctitatis rationem in quovis Fideli plurimarum virtutum actus in gradu heroico sint necessarii, propterea, dum sanctitatis argumenta inquiruntur in actis alicujus Dei Servi, primo Humilitatis habenda est ratio; ipsa enim est cælestis ædificii firmissimum fundamentum, ipsa est donum proprium atque magnificum Salvatoris, quo fit, ut in quocumque Dei Servo maxime perquirenda sit.*

49. Humilitas duplex est, quædam pure philosophica, nota lumine naturali, & non ordinata ad finem supernaturalem: quædam autem Christiana, id est nota per Fidem, & directa ad finem supernaturalem; quæ rursus duplex est, quædam communis, & cuilibet Christiano sub præcepto necessaria, & ea est, qua homo superbiam fugit, id est excellentiam honoresque sibi indebitos renuit; quædam perfectorum, qua homo non modo indebitos, sed etiam debitos honores rejicit, seque omni honore indignum reputat, spectata sua imperfectione, propensione ad peccandum, & defectu virtutis ad perseverandum sine peccatis.

50. Multiplices sunt Christianæ Humilitatis gradus. Juxta Glossam *super tertium caput Matthæi v.* 15. ad illa verba, *Sic enim decet, nos implere omnem justitiam:* tres gradus Humilitatis assignantur, qui illum respiciunt, cui humilis se subdit: *Primus est subdere se majori, & se non præferre æquali ... secundus gradus est subdere se æquali, nec præferre se minori ... tertius est subesse minori.* Si gradus juxta ordinem actionum, quibus ad perfectissimum Humilitatis gradum pervenitur, consideremus, septem juxta S. Anselmum assignantur; primus est, peccatorem & contemptibilem se esse, cognoscere: secundus, de suis peccatis & imperfectionibus dolere: tertius, illa confiteri non tantum in sacramentali Confessione, sed etiam extra: quartus, velle, ut etiam alii defectus nostros cognoscant, & in nobis esse credant: quintus, patienter sustinere, ut nobis objiciantur ab aliis, & divulgentur; quidam enim, inquit S. Anselmus, semetipsos satis judicant, & culpam fatentur, sed ferre nequeunt, ut tale quid ab aliis dicatur: sextus est, ferre patienter, se pro sua culpa contemptim tractari: septimus de hoc gaudere. Demum statui possunt gradus Humilitatis juxta comparationem actuum interiorum ad exteriores, in quos redundant, vel exteriorum ad interiores, pro quibus disponunt: & hoc modo considerati, duodecim a S. Bernardo recensentur. Primus gradus est, corde & corpore semper Humilitatem ostendere, defixis in terram aspectibus; cui opponitur curiositas. Secundus gradus est, ut pauca verba & rationabilia aliquis loquatur non clamosa voce; cui opponitur levitas mentis. Tertius gradus est, ut non sit aliquis facilis & promptus in risu; cui opponitur inepta lætitia. Quartus gradus est taciturnitas usque ad interrogationem; cui opponitur jactantia. Quintus gradus est tenere, quod Regula Communitatis, & Monasterii habet; cui opponitur singularitas. Sextus gradus est credere & pronuntiare se cereris viliorem; cui opponitur arrogantia. Septimus est se ad omnia inutilem & indignum confiteri & credere; cui opponitur præsumptio. Octavus est confessio peccatorum; cui opponitur defensio eorumdem. Nonus est, in duris & asperis patientiam amplecti; cui opponitur simulata confessio. Decimus est obedientia; cui opponitur rebellio. Undecimus, ut homo non obsequatur propriæ voluntati; cui opponitur libertas; Duodecimus est Timor Dei; cui opponitur peccandi consuetudo. Fuse hæc omnia traduntur a D. Thoma 2. 2. *quæst.* 161. *art.* 6. & *quæst.* 162. *art.* 4. *ad quartum.*

51. Et, ne aliqua hinc ambiguitatis occasio desumatur, operæ pretium est adnotare, juxta veriorem sententiam virtutem etiam Christianæ Humilitatis positam esse in medio extremorum, hoc est inter exsuperantiam, & defectum. Quocirca delinqueret, qui omnibus occurrentibus demitteret caput usque ad terram, aut passim, & ubique clamaret, se esse deteriorem quolibet peccatore, ut despectui atque irrisioni haberetur. Peccaret quoque, qui scienter ex principiis certis, aliquid esse malum, obaudiret cuilibet alteri, etiam imperito, asserenti, id esse licitum ex nimia quadam animi dejectione, qua putaret, se omnibus hominibus esse inferiorem sapientia & prudentia. Sunt hæc excedentia & regulæ prudentiæ adversantur. Sed, quantum ad actus internos circa Deum, cum Humilitas præ aliis virtutibus moralibus potissimum sita sit in eo habitu, quo quis despicit se ipsum, & demittit Deo cognito, ut Auctori Bonorum omnium quæ in se habet, & cui proinde honor & gloria reddenda est, in hac demissione nullus excessus esse potest, neque unquam devenietur ad summam perfectionem demissionis; cum inter Deum, & creaturam infinita sit distantia, nec unquam creatura aliqua ita se Deo demittat, ut ille dignus adhuc non sit majori demissione creaturæ in infinitum; quemadmodum conceptis verbis animadvertit Cardinalis de Aguirre *in tract. de virtutibus, & vitiis disp. 4. sect. 4. num. 42. & 43.* & concordat D. Thomas 2. 2. *quæst. 161. art. 3.* ubi, proposita quæstione, *Utrum homo debeat se omnibus per Humilitatem subjicere*, in responsione *ad tertium* docet, in exterioribus Humilitatis actibus, sicut & in actibus ceterarum virtutum, moderationem esse adhibendam, & præcipue, si, per Humilitatem alteri se subjiciendo, id vergeret in detrimentum illius, cui se subjicit, quia ex hoc superbiret, vel ipsum contemneret.

52. Cum gradibus Humilitatis supra recensitis concordant actus, qui præcipue occurrunt in examine causarum Servorum Dei, de quorum virtutibus agitur: quorum primus est sincera sui ipsius abjectio, qua quis in suis operibus bonis reputat se inutilem servum, juxta illud *Luc. 17. v. 10. Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite, Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Secundus est, se omnibus viliorem & inferiorem verbis pronuntiare, idque etiam intimo cordis affectu credere, & factis ostendere, juxta illud *Psal. 21. v. 7. Ego autem sum vermis, & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis.* Quod tamen cum debita moderatione intelligendum est: nec enim, ut quis humilis sit, debet se peccatorem reputare pejorem quolibet alio, cum Apostolus absque Humilitatis præjudicio dixerit *ad Galat. 2. v. 15. Nos natura Judæi, & non ex Gentibus peccatores;* sed potest aliquid boni reputare esse in Proximo, quod ipse non habeat, vel aliquid mali in se, quod in alio non sit, ex quo potest se ei per Humilitatem subjicere, quemadmodum explicat D. Thomas *quæst. 161. art. 3. in corpore.* Tertius est, propriam voluntatem abdicare, & eam Divinæ voluntati subjicere, juxta illud *Luc. 22. v. 42. Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat.* Quartus, in ipsa obedientia patientiam constanter amplecti, & ab ea propter injurias nunquam recedere, juxta illud *1. ad Corinth. 4. v. 12. Maledicimur, & benedicimus;* & juxta aliud *ad Philipp. 2. v. 8. Christus humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis; propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen.* Quintus, in conversatione cum aliis, & in confessibus, servata tamen ratione muneris & dignitatis, inferiorem locum sibi sumere, juxta illud *Luc. 14. Cum invitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, sed recumbe in novissimo.* Sextus, de honoribus & plausibus sibi præstitis ex corde dolere, eosque declinare exemplo ejusdem Apostoli, qui *1. ad Corinth. 15. v. 8.* de se ait: *Novissime autem omnium tamquam abortivo visus est & mihi; ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus.* Septimus, nihil operari propter finem humanæ gloriæ, juxta illud *Joan. 8. Ego autem non quæro gloriam meam.* Octavus, officia & dignitates, nisi cogente obedientia, aut vocante Superiorum auctoritate, non accipere, juxta illud *ad Hebr. 5. v. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Nonus, linguam coercere, nisi Dei gloria, rerumque suarum, aut Proximi necessitas abrumpat silentium, juxta illud *Psal. 38. v. 2. Dixi: Custodiam vias meas, ut non delinquam in lingua mea. Posui ori meo custodiam.* Decimus, non facile solvi in risum, & ineptam lætitiam, dicente Spiritu Sancto *Eccl. 21. v. 23. Fatuus in risu exaltat vocem suam; vir autem sapiens vix tacite ridebit.* Undecimus, ostentationem evitare in contentionibus, & disputationibus, & negotiis gerendis, ut est *Eccles. 5. v. 13. Esto mansuetus ad audiendum verbum, ut intelligas, & cum sapientia proferas responsum verum,* & *v. 15. Honor, & gloria in sermone sensati.* Duodecimus, vestimentis vilibus & modestis uti, attenta tamen conditione dignitatis & muneris; unde legitur *Eccles. 11. v. 4. In vestitu ne glorieris umquam, nec in die honoris tui extollaris.* Ultimus, in omni opere, gestibus,

ſtibus, & dictis demiſſum & abjectum apparere, juxta illud David *Pſal.* 130. *v.* 1. *Domine, non eſt exaltatum cor meum, neque elati ſunt oculi mei, neque ambulavi in magnis.*

53. Actibus hiſce recitatis, ſubjicit Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. tit.* 2. *cap.* 3. §. 4. *num.* 87. ſi de eis conſtet, de virtute Humilitatis dubitandum non eſſe: in eo autem, quod attinet ad heroicitatem, heroici erunt omnes prædicti actus, ſi non modo ad finem ſupernaturalem dirigantur, ſed etiam prompte, delectabiliter, expedite, & etiam in arduis materiis eliciantur, uti proſequitur Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſp.* 32. *art.* 16. §. 1. ubi Humilitatis heroicitatem adſcribit donis Timoris Dei, vel Sapientiæ, & Conſilii: quam ad rem ſubjicit S. Bernardus *ſerm.* 34. *in Cantica* (*vol.* 1. *oper. num.* 3. *col.* 1198.): *Alii cum rancore humiliantur, alii patienter, & libenter. Primi rei ſunt, ſequentes innoxii, ultimi juſti.* Et paulo poſt *num.* 4. *Vis autem videre humilem recte gloriantem, & vere dignum gloria? Libenter* (*inquit*) *gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Chriſti. Non dicit, patienter ſe ferre infirmitates ſuas, ſed & gloriari, & libenter gloriari in illis, probans etiam, ſibi bonum eſſe, quod humiliatur; nec ſufficere omnino, ut poſſideat animam ſuam tamquam patienter humiliatus, niſi & gratiam accipiat tamquam ſponte humiliatus.*

54. S. Ambroſius *in cit. ſerm.* 52. *de Sancto Joanne Baptiſta* (*num.* 4. *col.* 462. *oper. tom.* 2.) miris laudibus ejus Humilitatem proſequitur: *Quæ major Humilitas in Prophetа, quam, contemtis mollibus veſtimentis, pilorum aſperitate veſtiri?* Item S. Joannes Chryſoſt. *homil.* 11. *in cap.* 3. *v.* 11. *Matthæi* in illud, *Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam; qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt*, S. Joannis Baptiſtæ Humilitatem accurate perpendit (*num.* 4. *pag.* 153. *tom.* 7. *oper.*): *Deinde quantum intervalli eſſet inter ſe, & illum declarans, ne videretur id ad gratiam dicere, ex comparatione donorum quæ ab utroque manarent, id peragit. Non enim ſtatim dixit, Cujus non ſum dignus corrigiam calceamenti ſolvere; ſed poſtquam baptiſmi ſui ſimplicitatem poſuit, & oſtendit illum nihil plus habere, quam quod ad pœnitentiam ipſos deduceret: neque enim dixit In aqua remiſſionis, ſed pœnitentiæ; Chriſti baptiſmum ponit ineffabili dono refertum. Ne, inquit, cum audis ipſum poſt me venire, illum deſpicias, quod poſtremus venerit: diſce vim doni ipſius, & clare ſcies me nec dignius quidpiam, vel magnum protuliſſe cum dixi, cujus non ſum dignus corrigiam calceamenti ſolvere. Itaque cum audieris ipſum fortiorem me eſſe, ne putes id me per comparationem dixiſſe. Neque enim dignus ſum inter ſervos ejus computari, immo ne inter ultimos ſervos, neque miniſterii vel viliſſimam partem obire. Quamobrem non ſimpliciter dixit calceamenta, ſed, neque corrigiam, quod extremum omnium videtur eſſe.* Idemque S. Joannes Chryſoſtomus exponens illud *epiſtolæ ad Romanos cap.* 1. *v.* 11. *Deſidero enim videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos, id eſt ſimul conſolari in vobis per eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram, atque meam*; ſic de S. Pauli humilitate fatur (*homil.* 2. *num.* 4. *pag.* 440. *oper. tom.* 9.): *Non enim ſimpliciter dixit conſolari, ſed ſimul nos conſolari. Neque id illi ſatis fuit, ſed & illam mitigationem addidit, dicens, per mutuam fidem, veſtram & meam. Papæ, quanta humilitas! Se ipſum his egeno indicavit, ſeque illis indigere, nec illos ſolum ipſo opus habere, atque diſcipulos Magiſtrorum loco habuit, nullam ſibi prærogativam relinquens, ſed æqualitatem magnam oſtendens. Communis eſt utilitas, inquit, conſolatione egemus, ego veſtra, vos mea. Et quomodo hoc? Per fidem mutuam veſtram, & meam.*

55. Huic capiti nunquam finis imponeretur, ſi Chriſtianæ heroicæ Humilitatis quotquot occurrunt exempla referri deberent ex fuga gloriæ, licet non exiguæ ſe obtulerint ejus captandæ occaſiones. Nonnulla tamen in præſenti exponemus. Celebre eſt illud S. Hieronymi in vita S. Hilarionis Eremitæ *num.* 30. *col.* 29. *oper. tom.* 2. En ejus verba: *Mirentur alii ſigna, quæ fecit; mirentur incredibilem abſtinentiam, ſcientiam, humilitatem. Ego nihil ita ſtupeo, quam gloriam illum, & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, Presbyteri, Clericorum, & Monachorum greges, Matronarum quoque Chriſtianarum* (*grandis tentatio*), *& hinc inde ex urbibus, & agris vulgus ignobile, ſed & potentes viri, & Judices, ut benedictum ab eo panem, vel oleum acciperent. At ille nihil aliud, niſi ſolitudinem, meditabatur.* Et *num.* 40. *Ea tempeſtate terræmotu totius orbis, qui poſt Juliani mortem accidit, maria egreſſa ſunt terminos ſuos, &, quaſi rurſum Deus diluvium minaretur, vel in antiquum chaos redirent omnia, naves ad prærupta delatæ montium pependerunt. Quod cum viderent Epidauritani, fremente ſcilicet fluctus, & undarum moles, & montes gurgitum litoribus inferri, ventos, quod jam evenire cernebant, ne oppidum funditus ſubverteretur, ingreſſi ſunt ad Senem, &, quaſi ad prælium proficiſcentes, poſuerunt eum in litore. Qui cum tria Crucis ſigna pinxiſſet in ſabulo, manuſque contra tenderet, incredibile dictu eſt, in quantam altitudinem intumeſcens mare ante eum ſteterit, ac diu fremens, & quaſi ad obicem indignans paulatim in ſemetipſum relapſum eſt ... Mirabatur omnis civitas ... Quod intelligens Senex, in brevi lembo clam nocte fugit, &, inventa poſt biduum oneraria navi, perrexit Cyprum.* S. Gregorius Papa *dialog. lib.* 2. *cap.* 1. *col.* 209. *oper. tom.* 2. refert, interceſſione & precibus S. Benedicti adhuc adoleſcentis capiſterium nutricis ſuæ ad purgandum triticum a vicinis mulieribus commodatum, & infortunio quodam confractum adeo in priſtinum reſtitutum fuiſſe, ut in eo fracturæ veſtigia inveniri non potuerint. Poſt hæc autem ſubjicit: *Sed Benedictus plus appetens mala mundi perpeti, quam laudes, & plus pro Deo laboribus fatigari, quam vitæ hujus favoribus extolli, nutricem ſuam occulte fugiens, deſerti loci receſſum petiit, cui Sublacus vocabulum eſt, qui ab Romana urbe quadraginta fere millibus diſtans frigidas atque perſpicuas emanat aquas.* B. Petrus Damiani *ſerm.* 65. *de Sancto Barbatiano Presbytero & Confeſſore, oper. tom.* 2. modum exponit, quo miracula ſanationum abſcondebat, quæ a Deo interceſſione ejus patrabantur: *Ad hoc quippe pertinet, quod his, quibus ſanitatem reſtituere cupiebat, ſæpe ſuperponendum quid, velut emplaſtrum, ſæpe comedendum aliquid, quaſi medicinale antidotum, conferebat; eo nimirum, ut opinor, ſtudio, ut, dum herbarum virtus, vel medicinalium ſpecierum potentia creditur, nequaquam ſanctitatis ſuæ viribus reſtituta ſanitas adſcribatur, &, dum ab eo medicina ſuſcipitur, magis Medicus, quam Sanctus, eſſe videatur &c.* Alanus in ſecunda vita S. Bernardi *cap.* 27. *col.* 1285. *edita poſt novam editionem operum prædicti Sancti* exponit judicium ab eo datum de nonnullis mirabilibus ſignis a Deo ſua interceſſione patratis: *Facta ſunt aliquando ſigna per ſanctos homines & perfectos; facta ſunt & per fictos. Ego mihi nec perfectionis conſcius ſum, nec fictionis. Scio enim, Sanctorum mihi non ſuppetere merita, quæ miraculis illuſtrentur. Confido autem, nec ad eorum ſortem me pertinere, qui virtutes multas in nomine Domini operantur, & a Domino ignorantur. Hæc, & hujuſmodi crebrius ſecretiuſque cum viris ſpiritualibus conferebat. Noviſſime vero opportunum ſibimet viſus exitum reperiſſe. Scio* (*inquit*) *hujuſmodi ſigna non ad ſanctitatem unius, ſed ad multorum ſpectare ſalutem, & Deum in homine per quem talia operetur, non tam perfectionem conſiderare, quam opinionem, ut in eo commendet hominibus, quæ illi creditur ineſſe, virtutem.* Demum de S. Franciſco hæc leguntur in Legenda S. Bonaventuræ (*cap.* 7. *pag.* 304. *oper. tom.* 7.): *Cum populi merita in eo ſanctitatis extollerent, præcipiebat alicui Fratri, ut in contrarium verba ipſum vilificantia ſuis auribus inculcando proferret. Cumque Frater ille, licet invitus, eum ruſticum, & mercenarium, & inutilem diceret, exhilaratus tam mente, quam facie reſpondebat: Benedicat tibi Dominus, Fili cariſſime, quia tu veriſſima loqueris, & talia filium Petri Bernardonis decet audire.* Si aliquis alia videre vellet Humilitatis heroicæ exempla, poterit ea legere collecta apud Cardinalem de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſp.* 32. *art.* 16. & in relationibus Rotæ Auditorum in cauſis Canonizationum, & ſignanter SS. Petri de Alcantara, Franciſci Xaverii, & S. Franciſcæ Romanæ, ubi ſinguli actus ponderantur.

56. Ut ad Pudicitiam, & Caſtitatem tranſeamus, Pudicitia ad Caſtitatem refertur, non quaſi virtus ab ipſa diſtincta, ſed ſicut exprimens quamdam Caſtitatis circumſtantiam, abſtinentiam videlicet a quibuſdam exterioribus ſignis, inter quæ abſque dubio recenſeri debet frequens converſatio cum perſonis alterius ſexus; ſuper qua re plura collecta legi poſſunt apud Theophilum Raynaudum *oper. tom.* 12. & præcipue *pag.* 270. *& ſeqq.* Caſtitas virtus eſt carnalium voluptatum moderatrix, de qua Apoſtolus 2. *ad Corinth.* 7. *v.* 1. *Mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & ſpiritus*: & 1. *ad Timoth.* 2. *v.* 2. *Quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & Caſtitate.* Triplex eſt; conjugalis, vidualis, & virginalis. De virginali Caſtitate S. Auguſtinus *in libro de ſancta Virginit. c.* 13. *col.* 345. *tom.* 6. *oper.* ait: *Virginalis autem integritas, & per eam continentiam ab omni concubitu immunitas Angelica portio eſt, & in carne corruptibili*

UAB Universitat Autònoma de Barcelona Recursos Socials

ptibili incorruptionis perpetuæ meditatio. Caſtitas virginalis etiam apud Romanos in ſumma fuit reverentia, ut in virginem quacumque cauſa ſævire nefas haberetur: quocirca, ſi virgo morti eſſet addicenda, non prius interficiebatur, quam a carnifice, aliove vitiata, virgo eſſe deſiiſſet. Suetonius *in Tiberio* ita habet *cap. 61. Immaturæ puellæ, quia more tradito nefas eſſet virgines ſtrangulari, vitiatæ prius a carnifice, deinde ſtrangulatæ*: quod confirmat Tacitus *lib.* 5. ubi agit de Sejani Filia morti addicta. Sed, cum plurimæ Virgines Chriſtianæ ſubierint Romæ Martyrium abſque hujuſmodi pudoris detrimento, fateri oportet prædictum ſcelus fuiſſe poſtmodum antiquatum, uti animadvertit Cardinalis Baronius *in notis ad Martyrol. Rom. ad diem 3. Septembris.* Plura de honore Virginitatis apud Gentiles erudite collecta legi poſſunt *in diſſert. Philolog.* Joannis Frontonis *de Virginitate honorata, erudita, adorata, fœcunda.* Caſtitas denique virginalis aliis duabus præcedit: quocirca S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 152. *art.* 5. ſcribit, Virginitatem eſſe excellentiſſimam in genere Caſtitatis, & Virgines dici illuſtriorem portionem gregis Chriſti per comparationem ad Viduas, & Conjugatas: & concordat Venerabilis Beda apud S. Vincentium Ferrerium *in Sermone de S. Martha: Bona eſt Caſtitas conjugalis: melior continentia vidualis; ſed optima perfectio virginalis.* Exempla heroicæ Caſtitatis, conjugalis, vidualis, & virginalis collecta legi poſſunt apud Cardinalem de Laurea *in 3. lib. ſent. tom. 2. diſp. 32. art. 16. §. 2.* ubi ait, actus Chriſtianæ Caſtitatis heroicæ in quovis genere, ſive Caſtitatis virginalis, ſive conjugalis, ſive vidualis, eſſe ex fine ſupernaturali, & abſque humano ratiocinio prompte, delectabiliter, & expedite actus venereos corpore & mente fugere, quamvis cum periculo cujuſvis corporalis incommodi, & etiam mortis. Idemque Auctor *loc. cit. n. 659. & ſeqq.* propoſita quæſtione, *An ad effectum, ut Caſtitas heroica dici poſſit, debeat eſſe conjuncta cum periculo vitæ, aut Bonorum, aliorumve incommodorum,* negando reſpondet, quoniam plerique Sancti heroice caſti fuerunt: licet enim adacti non fuerint ad ſervandam Caſtitatem prædictis periculis, externis tamen & internis tentationibus validis, ex Dei dono & inſtinctu, cum delectatione, ſæpe & frequenter reſtiterunt, & ad impediendas repellendaſque tentationes variis mediis ſenſui ingratis uſi ſunt, juxta illud Apoſtoli, de quo alibi, 2. *ad Corinthios* 12. *v.* 7. *Datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet*: & S. Hieronymus de ſemetipſo *ad Euſtochium* ſcribit (*epiſt.* 22. *num.* 7. *col.* 92. *oper. tom.* 1.) *Repugnantem carnem hebdomadarum inedia ſubjugabam*: & *col.* 91. *Pallebant enim ora jejuniis, & mens deſideriis æſtuabat.*

52. Caſtitas conjugalis duplici modo conſiderari poteſt, in matrimonio videlicet rato, & in matrimonio conſummato. Verum fuiſſe matrimonium inter Beatiſſimam Virginem & S. Joſeph, certum eſt ex ſacris Litteris, & ſignanter ex illo *Matthæi* 1. *v.* 16. *Jacob autem genuit Joſeph virum Mariæ*; & *v.* 19. *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus:* & *v.* 20. *Joſeph fili David, noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, & *v.* 24. *Et accepit conjugem ſuam*; & ex illo Matthæi 1. *v.* 19. *Joſeph autem vir ejus, cum eſſet juſtus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.* Acceperat ergo eam in uxorem, cum nemo dimittere dicatur, quod non habet: & quamvis Angelus Joſephi ſuſpicionem ex deprehenſa graviditate ſedaturus dixerit, *Noli timere accipere Mariam conjugem tuam*, hæc tamen eſt phraſis Hebraica actum continuatum ſignificans, non inchoatum; quocirca perinde eſt, ac ſi dixiſſet, *Acceptam conjugem ſerva ac retine; noli dimittere.* Illibatam Virginitatem eo in matrimonio ſervatam fuiſſe, Catholicæ Eccleſiæ Fides aſſeverat, & admittunt ipſi Lutherani, & Calviniſtæ, qui ſervatam Virginitatem a Beatiſſima Virgine conſentiunt, ſed nullo voto obſtrictam: quod tamen non modo Patrum concordi adverſatur auctoritati, ſed etiam ipſius Virginis aſſertioni, quæ ab Angelo admonita *Luc. cap.* 1. *v.* 31. futurum eſſe, ut Chriſtum conciperet, *Ecce concipies in utero, & paries filium*, reſpondit *v.* 34. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* hoc eſt, *Quomodo concipere poſſum in utero, & filium parere, ſi votum Virginitatis emiſi?* Pia quoque traditio eſt, nullum a S. Joſeph, ante matrimonium cum Maria Virgine, cum alia femina fuiſſe matrimonium contractum, & ſic eum quoque virginem mortuum fuiſſe: unde S. Hieronymus *adverſus Helvidium* (*num.* 19. *col.* 227. *oper. tom.* 2.) *Tu dicis, Mariam Virginem non permanſiſſe. Ego mihi plus vindico, etiam ipſum Joſeph virginem fuiſſe per Mariam, ut ex virginali conjugio virgo filius naſceretur, ſi enim in virum Sanctum fornicatio non cadit, &, aliam cum uxorem habuiſſe, non ſcribitur:* & concordat S. Petrus Damiani *opuſc.* 17. *de cœlibatu Sacerdotum* (*cap.* 3. *oper. tom.* 3.) *Et, ne hoc ſufficere videatur, ut tantummodo virgo ſit Mater, Eccleſiæ fides eſt, ut virgo fuerit & is, qui ſimulatus eſt pater.* Quærunt Theologi, quomodo verum matrimonium potuerit eſſe inter Beatiſſimam Virginem, & S. Joſeph, non obſtante voto Virginitatis in anteceſſum ab ea emiſſo; & aptior eorum reſponſio eſt, Virginem, antequam nuberet Joſepho certa revelatione Divina fuiſſe admonitam, Joſephum nunquam uſurum poteſtate ſibi tradita in corpus ipſius, nunquam debitum petiturum, vel quia votum Virginitatis eſſet & ipſe nuncupaturus, vel quia Deus mentem ejus a debito petendo eſſet averſurus. Aurea ſunt verba D. Thomæ *in 4. ſent. diſt.* 30. *quæſt.* 2. *art.* 1. *quæſtiunc.* 2. *ad ſecundum: Beata Virgo, antequam contraheret cum Joſeph, fuit certificata divinitus, quod Joſeph in ſimili propoſito erat; & ideo non ſe commiſit periculo nubens*: Et 3. *part. quæſt.* 28. *art.* 4. idem S. Doctor docet, Dei Matrem, antequam Joſepho deſponſaretur, abſolute Virginitatem non voviſſe, ſed eam in optatis habuiſſe, voluntatemque ſuam Divino arbitrio commiſiſſe; tunc autem abſolute voviſſe, cum ſibi innotuit, hoc eſſe Deo acceptum, quod ei manifeſtatum eſt, antequam ab Angelo annuntiaretur; acceptoque Sponſo, ſimul etiam cum eo votum Virginitatis emiſiſſe. Alia matrimonia in Eccleſia memorantur, in quibus ſancti conjuges illibatam ſervarunt Virginitatem. Cæcilia quippe virgo Angelo Virginitatis ſuæ cuſtode munita, atque protecta nupſit citra periculum Valeriano, ſciens Angelum a petendo debito Valerianum aut avocaturum, aut congreſſum maritalem impediturum, quod illi feliciter ceſſit. In bulla Canonizationis S. Chunegundis Imperatricis *Conſtitut. 29. pag.* 38. *cod. Canonizat.* habentur hæc verba: *Qui* (ſermo eſt de teſtibus examinatis) *jurati dixerunt, quod, ſicut ex celebri fama & ſolemni ſcriptura noverunt, Beata Kunegundis Sancto Henrico Imperatori fuit matrimonialiter copulata, ſed ab eo non extitit carnaliter cognita. Unde, cum Dominus Imperator ageret in extremis, Principibus, & Parentibus inquit de illa: Qualem mihi eam aſſignaſtis, talem vobis eam reſigno: virginem eam dediſtis, & virginem reddo.* Apud Nicephorum *lib.* 15. *hiſtoriar. cap.* 15. & apud Cardinalem Baronium *ad an.* 450. *num.* 17. narratur, Pulcheriam Marciano nupſiſſe, *& ad an.* 453. *n.* 20. & virginem mortuam fuiſſe. Apud Surium *ad diem 9. Januarii* ſimilia leguntur de SS. Juliano, & Baſiliſſa, & ſubjicitur *n.* 8. *pag.* 140. auditam de cælo vocem fuiſſe hæc verba promentem: *Viciſti, Juliane, viciſti.* Alia virginea connubia in Eccleſiaſticis proſtant hiſtoriis, Sancti videlicet Boleslai V. Polonorum Regis, qui Pudicus inde dictus eſt, & Chunegundis Belæ Hungarorum Regis filiæ; Sancti Conradi Regis filii Henrici IV. Imperatoris cum Mathilde; & alia plura addi poſſent, de quibus apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 6. cap. 6. pag.* 476. & *ſeqq.* Alibi tractabitur de matrimonio B. Luciæ Narnienſis, in quo Viginitatem ſervavit. Interea adnotare fas ſit, adhuc pendere in ſacrorum rituum Congregatione reſolutionem dubii ſuper virtutibus in cauſa Ven. Servi Dei Sebaſtiani de Apparitio Religioſi Laici Profeſſi Ordinis Minorum S. Franciſci de Obſervantia. Cum enim, antequam nomen daret Religioni, duplex matrimonium contraxiſſet, & neutri debitum reddidiſſet, bon. mem. Archiepiſcopus Myrenſis Fidei Promotor, & ego ſucceſſor in dicto munere, illum peccaſſe diximus non quia laudabilia quodammodo, & heroica dici non debeant matrimonia, in quibus, mutuo accedente conjugum conſenſu, nulla fit ejus conſummatio, ſed quia de conſenſu tam primæ, quam ſecundæ uxoris non conſtabat, & querimoniæ non defuerant conſanguineorum prædictarum feminarum, quod eis debitum non redderetur, ex quibus inferebatur prædicti conſenſus defectus. Multa fuerunt a doctis Poſtulatoribus allata, ut difficultati ſatisfieret. Suffragia quoque Academiarum Pariſienſis, Salmanticenſis, & Patavinæ (ut alibi dictum eſt) requiſita, & Romæ edita anno 1722. fuerunt omnino concordia in aſſerendo, matrimonia non modo valida fuiſſe, ſed commendatione digna, mulierumque conſenſum implicitum, aut explicitum non defuiſſe, & querimonias a conſanguineis excitatas fuiſſe, non quia uxores umquam de redditione debiti cogitaverint, ſed quia ipſi, pinguem Servi Dei hereditatem ad filios ex ſuis conſanguineis naſcituros, deferri, ardenter exoptabant. Scripturæ Poſtulatorum, & Theologorum ſuffragia legi poſſunt: at judicium ſacræ Congregationis erit exſpectandum

ex

ex particularibus facti circumstantiis potissimum desumendum.

58. Castitas, seu continentia maritalis donum Dei est, uti bene exponit S. Augustinus *lib. de Continentia cap. 1. col. 297. oper. tom. 6.* dicens: *Dei donum esse Continentiam, primum dicimus, & probamus*: & paucis interjectis, subjicit: *Quoniam ipsa quoque Castitas conjugalis, nisi contineatur ab illicito concubitu, non potest custodiri, utrumque Apostolus donum Dei esse prædicavit, cum de vita utraque, id est & conjugali, & ea, quæ est sine conjugio, loqueretur dicens: Vellem, omnes homines sic esse sicut me ipsum; sed unusquisque proprium donum habet a Deo, alius autem sic.* Castitatis conjugalis in matrimonio consummato non desunt exempla; & quidem non solius abstinentiæ ab illicitis voluptatibus, in quo rerum statu nullam haberet excellentiam supra communem Castitatem, quemadmodum bene docet D. Thomas 2. 2. *quæst. 152. art. 3. ad quintum*, sed abstinentiæ a voluptatibus etiam licitis. Narrat enim Volaterranus *lib. 22. commentar. Urbanor. in Urbano V.* Sanctam Franciscam Romanam, ut urentem libidinem reprimeret cum viro debitum conjugale petenti reddebat, ardens laridum ad uterum applicasse; quod ad insigne Castitatis conjugalis exemplum referunt Rotæ Auditores in relatione causæ ipsius *part. 2. art. 2. in fine*. Apostolus *in 1. epistola ad Corinth. cap. 7. v. 4.* inquit: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed Vir: similiter autem & Vir sui corporis potestatem non habet, sed Mulier. Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: & iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram: hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Suadet itaque Apostolus, ut Conjuges ad tempus contineant se, ut vacent orationi & jejunio: ex quo desumitur, eos laudabiliter & heroice se gerere, si per totum vitæ tempus se contineant, ut orationi vacent & jejunio; dummodo tamen absit periculum incontinentiæ, & lapsus in adulterium, vel alias libidines, quemadmodum prædictum textum Apostoli late explicant Estius, & Cornelius a Lapide. Tempus duorum mensium ab Ecclesia indulgetur *in cap. Ex publico, de convers. conjug.* unicuique ex conjugibus ad suspendendam primam debiti redditionem, ut deliberare possit, an Religionem ingredi velit, & in ea Professionem emittere. Item *Tob. cap. 8. v. 4.* Tobias junior suam sponsam Saram compellavit his verbis: *Sara, exsurge, & deprecemur Deum hodie, & cras, & secundum cras; quia his tribus noctibus Deo jungimur, tertia autem transacta nocte in nostro eximus conjugio. Filii quippe Sanctorum sumus, & non possumus ita conjungi, sicut Gentes, quæ ignorant Deum.* Et *cap. 6.* narratur, quomodo Angelus Raphael id ei suaserat: *Tu autem, cum acceperis eam, ingressus cubiculum per tres dies continens esto ab ea, & nihil aliud nisi orationibus vacabis cum ea. Ipsa autem nocte incenso jecore piscis fugabitur Dæmonium. Secunda vero nocte in copulatione Sanctorum Patriarcharum admitteris. Tertia autem nocte benedictionem consequeris, ut filii ex vobis procreentur incolumes. Transacta autem tertia nocte accipies virginem cum timore Domini, amore filiorum magis quam libidine ductus, ut in semine Abrahæ benedictionem in filiis consequaris.* Cui Tobiæ, & Saræ exemplo Sanctam Birgittam, & Ulfonem ejus virum se pie & sancte conformasse, narratur in bulla Canonizationis ejusdem Sanctæ Birgittæ (*Constitut. 66. pag. 253. cod. Canonizat.*): *Et, cum insimul convenire deberent, quamquam idonei essent ad viriles amplexus, maritus videlicet in duodecimo octavo, & sponsa in tertio decimo anno constituti, communi tamen voluntate Tobiam juniorem, & Saram Raguelis imitati, annum continuum & ultra a concubitu abstinuerunt, Deum humiliter deprecantes, ut, si conjungi foret expediens; in commixtione non peccarent, & Deus illis talem prolem concederet, quæ ad servitium ejus esset. Simul postea convenerunt in timore ac tremore, non libidini, sed posteritati vacantes, cum interim devota mulier nec jejunia, nec orationes, nec alia pia & solita opera præteriret.* Probant autem hæc omnia Castitatis conjugalis in matrimonio consummato excellentiam, si conjuges ab opere venereo abstineant, ut orationi vacent, excluso libidinis periculo. In causa B. Petri Forerii, dum ageretur de ejus virtutibus, memini, me tunc Fidei Promotorem inter cetera opposuisse, de ejus Prudentia dubitari posse, cum ejus consilio multi conjugati ab actu conjugali per aliquot annos, immo & per totam vitam abstinuissent, propter periculum signanter incontinentiæ, cui aliquos obnoxios fuisse, verisimile esse videbatur: sed cum Postulatores strenue resumentes, quæ modo dicta sunt de Castitate conjugali, in aperto posuissent, consilium ab eo non fuisse datum nisi illis, de quorum Continentia dubitare non poterat, consiliumque ipsum felici exitu non caruisse, merito animadversio a me ratione officii contra virtutes Beati propositæ, in ejus laudem & commendationem conversa est.

59. S. Hieronymus *lib. 1. in Jovinianum col. 310. & per. tom. 2.* exempla ex variis nationibus congerit, ut ostendat, etiam apud Ethnicos Castitatem vidualem magna in existimatione fuisse, abstinentiam videlicet a secundis & ulterioribus nuptiis, mortuo primo conjuge; quod argumentum late prosequitur Espencæus *lib. 3. de Continentia cap. 17.* Juxta jura civilia, de quibus *ad tit. Cod. de secundis nuptiis*, uxor superstes jubebatur per annum defunctum maritum lugere, & a nuptiis abstinere: sed, cum juxta Apostolum, mulier, viro suo mortuo, soluta sit a lege viri sui, & nubere possit in Domino, cui voluerit, merito sacri Canones censuerunt, posse uxorem, etiam citra infamiæ notam, mortuo viro, intra annum luctus ad secunda vota transire, ut habetur *in cap. 4. & 5. de secundis nuptiis*: ita tamen, ut, interdicta Paroeho benedictione secundarum nuptiarum, quam Ecclesia dandam statuit in primis nuptiis, ostendat, secundas nuptias non æque sibi probari, ac primas, ut *in cap. 1. & 3. de secundis nuptiis*. Viduitatem secundis nuptiis præferendam esse, nec has tamen improbandas, late probat S. Augustinus *in lib. de bono viduitatis*, seu *in epist. ad Julianam viduam*, atque inter alia *ibid. cap. 4. col. 371. oper. tom. 6.* scribit: *Quapropter hoc primum oportet ut noveris, bono, quod elegisti, non damnari secundas nuptias, sed inferius honorari. Nam, sicut bonum sanctæ virginitatis, quod elegit filia tua, non damnat unas nuptias tuas, sic nec viduitas tua cujusdam secundas &c. Nec ita extollas bonum tuum, ut, quod malum non est, tamquam malum crimineris alienum: sed tanto magis gaude de tuo bono, quanto magis vides, non tantum illo devitari mala, sed quædam bona etiam superari.* Nonnullæ Viduæ fuerunt in Sanctarum album relatæ a summis Pontificibus, Elisabetha videlicet, quæ post obitum viri sui nomen dedit Sanctimonialibus Tertii Ordinis Minorum, de qua sic Gregorius IX. loquitur in bulla Canonizationis (*Constit. 45. pag. 74. cod. Canoniz.*): *O inclita Vidua, virtutum fœcunda sobole, quæ studens ex gratia consequi, quod a natura non poterat indulgeri &c. sic amabilem immortali Sponso se præbuit*; Hedwigis, quæ, mortuo Henrico conjuge, Sanctimonialis Cistercienfis fuit, de qua sic loquitur Clemens IV. in bulla Canonizationis (*Constit. 53. pag. 103. codic. Canoniz.*): *Ipso denique Duce christianissime, prout asseritur, spiritum exhalante, protinus ad illius, cujus pulcritudinem sol & luna mirantur, tanquam libera, & a lege viri terrestris soluta, familiare consortium amplius aspiravit*; Birgitta, de qua multa heroica referuntur post obitum viri ab ea patrata in bulla Canonizationis ipsius edita a Bonifacio IX. Francisca denique Romana, de qua Paulus Papa V. in bulla Canonizationis (*Constit. 82. pag. 281. cod. Canoniz.*) sic loquitur: *Itaque, defuncto marito, paucis annis ante suam dormitionem variis servitutis obsequiis non destitit Christo famulari. Proinde sanctum claustralis vitæ propositum solicite adimplere volens, absque more Oblatas, quas ipsa Christo pepererat, nudis pedibus adit, ac, vinculo de collo pendente, prona in terram, multisque cum lacrymis, quasi peccatrix indigna, non tamquam earum parens, supplicitet illas orat, ut se ipsarum numero adscribant.*

60. Hæc quoad vidualem Castitatem. Nunc autem ad virginalem ut redeamus, pro rei complemento quærendum esse videtur, quomodo Virginitas probari possit: de ea quippe re in causis Servorum Dei aliquando tractatur. Medici, per physica principia procedendo, multa afferunt Virginitatis signa tam in masculo, quam in femina, quæ apud eosdem legi possunt, & signanter apud Gasparem Rejes *jucundarum quæstionum elysio campo quæst. 38. & 39.* & apud Zacchiam *in quæst. medico-legal. lib. 4. tit. 2. quæst. 1. & seqq.* Actum fuit hac de re in causa S. Thomæ de Villanova, & Virginitatis probationem Rotæ Auditores in relatione causæ ipsius desumpserunt ex publica voce & fama, & concordi omnium consensu, quod satis esse dixerunt in materia difficilis probationis, ut in dicta relatione videri potest *tit. de Castitate pag. 619. & seqq.* post Contelor. *de Canoniz. Sanctorum*. Latius hoc argumentum prosecuti sunt in relatione S. Pii V. *tit. de Temperantia*, ubi, præmissa difficultate probationis in demonstranda Virginitate, mul-

multum detulerunt atteſtationibus Confeſſariorum, qui excipientes ejus Confeſſiones dixerunt, nullam ſe in eo deprehendiſſe culpam lethalem, teſtibus ex publica voce & fama adhibitis, Chirurgis, qui in ſectione cadaveris retulerunt, ſe eas corporis partes, quæ generationi deſerviunt, integras inveniſſe uſque adeo, ut infantis munditiam & puritatem referrent. Alias quoque addiderunt conjecturas deſumptas ex ingreſſu in Religionem ab ineunte ætate, ex voto Caſtitatis emiſſo, ex odio adverſus vitia carnis, & mulieres fornicarias, ex pudore eximio, cum nec in diſcrimine vitæ conſtitutus paſſus ſit, pro ſedandis veſicæ doloribus partes generationi inſervientes a Medicis videri, ex ſobrietate inſigni, & ex frequenti ſumptione ſacræ Euchariſtiæ. De virginali quoque Caſtitate tractatum eſt in cauſa S. Philippi Nerii, & tam ex his, quæ in relatione cauſæ ipſius deducta ſunt, quam ex aliis modo enarratis inferri poteſt, rem difficilis eſſe probationis, in ea per conjecturas eſſe procedendum, nec unam, aut aliam ſufficere, ſed plures eſſe uniendas, ut ex omnibus ſimul junctis de ſervata Virginitate judicium ferri poſſit. Verba relationis Rotæ Auditorum in cauſa S. Philippi Nerii ſunt hæc: *Virginalem Caſtitatem Philippus perpetuo conſervavit, ut ipſemet manifeſtavit Franciſco Buccæ ejus in Chriſto filio, ut eumdem ad Caſtitatem induceret, & Cardinali Baronio ſuo Confeſſario, ut in ſummario &c. Et etiam communi amicorum fama ab omnibus ſemper virgo eſt reputatus, ut deponunt viginti novem teſtes in ſummario &c. Adhuc adoleſcens quoſdam, qui ipſum ad impuritatem provocare volebant, Dei verbo ad bonam frugem convertit, ut deponunt in ſummario &c. Laicus etiam cum eſſet, a duabus puellis in ejus cubiculum ingreſſis, ut ipſum ad impuritatem converterent, oratione ſe munivit fuit a Deo mirabiliter liberatus, ut in ſummario &c. Vocatus Philippus ad cujuſdam Cæſareæ domum, ut ejus Confeſſionem audiret, fuit ab eadem Cæſarea aperte tentatus, & ipſe ſtatim, ut alter Joſeph, aufugit, &, licet illa per ſcalam deſcendenti ſcabellum poſt terga projecerit, ipſe tamen Divino protectus auxilio illæſus evaſit, ut in ſummario &c. Cum Confeſſionibus audiendis initium daret, raro feminarum Confeſſiones excipere ſolebat, & cum eis aſperis & ſeveris verbis utebatur, numquam earum vultum inſpiciens, ut in ſummario &c. Et ob candorem ſuæ puritatis, etiam cum æger eſſet, nullam ſui corporis partem paſſus eſt a quoquam videri, ut in ſummario &c. In ejus corporis ſectione ſuis ipſe manibus eas corporis partes, quas indecorum oſtendi vivo fuiſſet, ſemel iterumque occultavit, ut in ſummario &c. Idem etiam antea, dum lavaretur, acciderat, ut in ſummario &c. Ejus puritatis candor etiam ex facie atque oculis emicabat, ut in ſummario &c. Ad Philippum accedentes caſtitatis ac puritatis odorem ab eo emanantem ſentiebant, ut in ſummario &c. Familiariter converſantes cum Beato Philippo ob ejus eximiam puritatem etiam ipſi ſanctitatem conſequebantur, ut in ſummario &c. Ob ſuam etiam inſignem puritatem ipſum puritatis odorem, & e diverſo immunditiæ fœtorem in aliis ſentiebat, ut in ſummario &c. Alumnos ſuos ad ſervandam Caſtitatem continuo adhortabatur, admoniteſque pro ejuſdem conſervatione utiles dabat, ut deponunt in ſummario &c.*

61. Virginitas ergo S. Philippi Nerii ipſius dicto probata eſt una cum ceteris adminiculis in eadem relatione narratis; quod ipſum in S. Dominico contigiſſe, alibi videbitur: abſurdum quippe maximum eſſet, ſi eorum dictis, de quorum ſanctitate ex tot aliis conſtat documentis, fides non præſtaretur. S. Ambroſius *in orat. funeb. de obitu fratris lib. 1. num. 52. col. 1128. oper. t. 2.* ejus Virginitatem prædicavit, & probationem a conjecturis, & præſumptionibus deſumpſit: *Velut quadam virginali verecundia ſuffuſus ora .... rarus attollere os, elevare oculos, referre ſermonem, quod pudico quodam mentis pudore faciebat, cum quo caſtimonia quoque corporis congruebat. Etenim intemerata ſacri Baptiſmatis dona ſervavit mundo corpore, purior corde, non minus adulterini ſermonis opprobrium, quam corporis perhorreſcens, non minorem ratus pudicitiæ reverentiam deferendam integritate verborum, quam corporis Caſtitate. Denique in tantum Caſtimoniam dilexit, ut nec uxorem expeteret, licet in eo non ſolum Caſtitatis appetentia fuerit, ſed etiam pietatis gratia. Miro autem modo & conjugium diſſimulabat, & jactantiam declinabat, tantaque erat diſſimulatio, ut, nobis quoque urgentibus, differre magis conſortium, quam refugere videretur. Hoc unum itaque fuit, quod nec fratribus crederet, non aliqua cunctationis hæſitantia, ſed virtutis verecundia.* Nec diſſimili modo S. Gregorius Nazianzenus *orat. 20. de laudib. S. Baſilii Magni* ejus Virginitatem commendat & probat: *Quis igitur magis, quam ille, aut Virginitatem in pretio habuit, aut carni leges impoſuit, idque non ſuo tantum exemplo, ſed etiam per ea, quibus operam dedit? Cujus ſunt Virginum cœnobia? Cujus præcepta illa litteris mandata, quibuſcum omnes ſenſus coercebat, tum membra omnia componebat, ac Virginitatem vere colere admonebat, pulcritudinem ab iis rebus, quæ aſpectu ſentiuntur, ad ea, quæ oculorum obtutum fugiunt, convertens, atque id quidem, quod externum eſt, debilitans, flammæque materiam ſubtrahens, quod autem internum & occultum eſt, Deo qui ſolus purarum animarum ſponſus eſt, atque inſomnes animas, ſi modo cum claris lampadibus, & copioſa olei alimonia obviam ipſi prodierimus, ſecum introducit, ſpectandum offerens?* Demum Virginitatis prærogativa ab ea non auferitur, quæ ſtuprum per vim non patitur: Tyranno ſiquidem minanti S. Luciæ, ſe eam productorum ad lupanar, Sancta reſpondit: *Si invitam juſſeris violari, Caſtitas mihi duplicabitur ad coronam.* Cum enim integritas membri corporalis per accidens ſe habeat ad Virginitatem; immunitas autem a delectatione materialiter, ut Scholæ loquuntur, ſe habeat, & propoſitum perpetuo abſtinendi a tali delectatione ſe habeat formaliter & completive ad Virginitatem; hinc fit, ut ſi aliqua invita conſtupretur, corruptio iſtiuſmodi non magis Virginitati præjudicet, quam ſi manus, aut pes corrumperetur, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 152. *art.* 1.

CAPUT VIGESIMUM QUINTUM.

De Oratione, & ejuſdem ſpeciebus, & ejus neceſſitate in Dei Servis beatificandis & canonizandis.

1. DUM in ſuperioribus de virtute Fidei ageremus, mentio habita eſt Orationis. Fides eſt Orationis fundamentum; qui enim petit a Deo, profitetur, ſe credere, Deum poſſe dare quod poſtulatur, & eſſe primum auctorem omnis Boni; immo etiam credit, eſſe veracem & fidelem in eo quod promiſit: unde Apoſtolus *ad Rom. 10. v. 14. Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt?* Mentio quoque, ſaltem implicita, Orationis habita eſt in ſuperioribus, dum ageremus de virtute religionis. Affectus enim orandi cum procedat ex cauſa & impulſu colendi Deum, & ei offerendi mentem noſtram, recognoſcendo, & quaſi per Orationem proteſtando noſtram indigentiam, obſequium erga ipſum, ſervitutem & ſubjectionem, & e converſo potentiam ejus, bonitatem ac providentiam erga nos; affectus hic inde ortus, eſt actus elicitus a religione, cujus proprium munus eſt cultum Deo reddere, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 83. *art.* 3. & *quæſt.* 81. *ar.* 5. quam late exornat Suarez *de religione tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. & bene proſequitur Cardinalis Bona in tractatu etiam infra allegando *de principiis vitæ Chriſtianæ part.* 1. *cap.* 50. ubi ita de Oratione ſcribit: *In ea omnium virtutum actus exercentur. Prima vero ante omnes occurrit Fides; nemo enim oraret, niſi crederet, Deum eſſe præſentem, & preces clamantium ad ſe audire, eaſque poſſe & velle, ſi juſte petimus, exaudire. Spes erigitur, quia maximam in Dei ope & miſericordia fiduciam habemus. Charitas excitatur Divinæ bonitatis conſideratione, quæ urget nos ad ipſum ſuper omnia diligendum. Per eam diſcimus adimplere omnem juſtitiam, & juſtorum prudentia omnia perpendere. Fortitudo exercetur, quia orans firmiter ſtatuit ſervire Deo, & pro ejus amore adverſa omnia tolerare. Temperantiæ actus eliciuntur, quia mens orantis a terrenis & corporeis abhorrens, cæli delicias deguſtat &c. Multis ergo virtutibus fulget, qui multum Orationi incumbit.* Sed, cum in cauſis Beatificationis & Canonizationis frequens ſe offerat occaſio quærendi de Oratione Servorum Dei, neceſſarium Nobis viſum eſt, in hoc capite, & in capite ſequenti nonnulla de Oratione indicare.

2. Scribentes de Canonizatione Sanctorum dicunt, ſtudium Orationis maximopere in Canonizandis commendari. Ita docent Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent.*

tom. 2. *disp.* 32. *de virtute heroica art.* 9. §. *unic. num.* 136. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canonizat. tit.* 2. *cap.* 3. §. 2. *a num.* 22. *ad* 27. & late prosequuntur Rotæ Auditores in relationibus causarum SS. Paschalis de Baylon, Felicis a Cantalicio, Francisci Xaverii, Joannis de Deo, Petri de Alcantara, Francisci Borgiæ, Jacobi de Marchia, Caroli Borromæi, Pii Papæ V. Franciscæ Romanæ, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Desumitur hoc ipsum ex bullis Canonizationum, Sancti videlicet Thomæ Episc. Herfordiensis, (*Constit.* 60. *pag.* 132. *cod. Canoniz.*) *Orationi vero insistebat assidue*; S. Ludovici Episcopi Tolosani (*Constit.* 56. *pag.* 123. *eod. cod.*) *In Orationibus autem sedulis, & devotis mentem ad Deum elevatam tenuit*; S. Petri Cælestini, (*ibid. Const.* 55. *pag.* 119.) *Hic beatus vir, jam mortificatis spiritu carnis desideriis, & repressis, summe devotus Deo, orando assidue, animum ad Deum tenuit firmiter elevatum:* S. Philippi Nerii (*Const.* 85. *pag.* 320.): *Inter cetera, quibus ad hujusmodi Charitatis gradum pervenit Philippus, summum fuit Orationis studium*; S. Cajetani (*Const.* 94. *pag.* 449.): *Orationi ita addictus, ut, quidquid a domesticis negotiis, atque animarum procuranda salute, temporis aut otii supereſſet, Orationi & meditationi daret*; S. Paschalis Baylon (*Const.* 96. *pag.* 473.) *Quidquid temporis sibi ex obedientiæ præscripto.... supererat, totum id Orationi & contemplationi ubique impendebat*. Sed, ut hæc via & ratione explicentur, operæ pretium est nonnulla præmittere.

3. Oratio, quæ dicitur ascensio mentis ad Deum juxta S. Joannem Damascenum, vel collocutio cum Deo juxta S. Basilium, dividitur ex formula in mentalem, & vocalem; in meditativam, & contemplativam, in publicam, & privatam, & demum in Orationem laudis, Orationem gratiarum actionis, & Orationem petitionis.

4. Oratio vocalis ea est, quæ voce exprimitur, ita tamen, ut mens ori conjuncta sit; alioquin, si sine intentione & attentione fieret, Divinæ improbationi esset obnoxia, juxta illud *Matth. cap.* 15. *v.* 8. *Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me*. Quam ad rem animadvertit S. Augustinus *in Psalm.* 118. (*serm.* 29. *num.* 1. *col.* 1353. *oper. tom.* 4.): *Clamor ad Dominum, qui fit ab orantibus, si sonitu corporalis vocis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri? Si autem fiat corde, etiam silente corporis voce, alium quemlibet hominem potest latere, non Deum*. Oratio vero mentalis sine voce sensibili expletur: quilibet enim in semetipso experitur, quomodo omnia, quæ voce profert, intra se dicere valeat sine vocali pronuntiatione.

5. Diximus, hanc mentalem Orationem dividi in meditativam, & contemplativam. Meditativa nihil aliud est, quam cogitatio attenta alicujus mysterii Fidei, vel cujuslibet rei revelatæ, quæ fit ratiocinando, & procedendo de una re in aliam. Meditatur aliquis ex. gr. Christi nativitatem: mente cogitat, quis sit, qui nascitur; & considerat, esse Deum, qui homo factus est, & de hoc miratur; considerat locum, stabulum videlicet, & miratur; considerat tempus, rigidissimam scilicet hiemem, & miratur, considerat nascentis paupertatem, quod vilibus pannis involutus jaceat in præsepe, & miratur; considerat, eum sine offensa materni virginalis pudoris, & sine dolore ex matris ventre prodiisse, & miratur; considerat cetera, quæ in ea contigerunt nativitate, & ex horum omnium consideratione elicit actum amoris erga Christum natum, & in Deum prædicta patrantem.

6. Oratio contemplativa, seu contemplatio definitur a S. Thoma 2. 2. *quæst.* 180. *art.* 4. *Contemplatio Divinæ veritatis*. Quod ut clare explicetur, ponamus, aliquem legere, vel audire alium legentem hunc Fidei articulum: Filius Dei est incarnatus. Divinæ Gratiæ auxilio credit, eum esse verum; mente animoque versat Incarnationem, & modum ejus; positoque actu credendi, meditatur & considerat veritatem illam, hoc est Filium Dei esse incarnatum, in ea figens aciem mentis, ipsam simplici actu intuendo; tum huic actui intellectus superaddit actum voluntatis, seu affectus & dilectionis circa eam rem. Unde S. Thomas 2. 2. *cit. quæst.* 180. *art.* 1. *ad primum argumentum*, in quo contendebatur, contemplationem esse actum solius intellectus, sic respondet: *Ex hoc ipso, quod veritas est finis contemplationis, habet rationem Boni appetibilis & amabilis & delectantis, & secundum hoc pertinet ad vim appetitivam*.

7. Demum publica Oratio ea est, quæ fit a Ministris Ecclesiæ nomine Ecclesiæ: privata, quæ fit a qualibet persona privata, sive pro se, sive pro aliis. Item ex terminis patet, quid sit Oratio laudis, quid gratiarum actionis, quid petitionis. Ad Orationem laudis pertinent nonnulli Psalmi, videlicet *Confitebor tibi Domine &c. Benedictus Dominus Deus Israel, quia visitavit &c. Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium &c.* Ad Orationem gratiarum actionis spectant alii Psalmi, *Laudate pueri Dominum &c. Laudate Dominum de cælis &c. Laudate Dominum omnes gentes &c. Confitemini Domino, quoniam bonus &c.* De Oratione autem petitionis locutus est Christus *Matth.* 7. *v.* 7. *Petite, & dabitur vobis; quærite, & invenietis; pulsate, & aperietur vobis:* & *v.* 11. *Pater vester, qui in cælis est, dabit bona petentibus se*.

8. His præmissis, quæ hausimus ex octo opusculis Cardinalis de Lauræa *de Christiana Oratione*, ad nostrum institutum quod attinet, duo certa sunt. Alterum est, Orationem esse necessariam, ut æternam salutem consequamur, juxta plene collecta in Catholicis institutionibus Francisci Amati Pouget *tom.* 2. *pag.* 613. §. 2. *de necessitate Orationis*, & juxta doctrinam D. Thomæ *in* 4. *d.* 15. *q.* 4. *ar.* 1. *quæstiunc.* 3. ubi ait: *Ad Orationem quilibet tenetur ex hoc ipso, quod tenetur ad bona spiritualia sic procuranda, quæ non nisi divinitus dantur; unde alio modo procurari non possunt, nisi ut ab ipso petantur:* Et *in respons. ad primum* subjicit: *Amor, qui maxime voluntarius est, necessarius est, si quis velit ad salutis finem pervenire: & hoc modo etiam Oratio necessaria est, & sub præcepto cadens respectu eorum, quorum voluntas sub necessitate prædicta cadit*. Alterum est, de utilitate vocalis Orationis non esse dubitandum, juxta eumdem D. Thomam 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12. ubi docet, utilem esse vocalem Orationem primo ad excitandam interiorem devotionem, secundo, ut homo Deo serviat secundum illud totum, quod ex Deo habet, tertio ob quamdam redundantiam ab anima in corpus, vehementem scilicet affectionem, juxta illud Psalmi 15. *v.* 9. *Lætatum est cor meum, & exultavit lingua mea*. Idem prosequitur ex Dominicana Familia Pater Ildefonsus Manrique in tractatu de Conditionibus Orationis desumpto ex littera S. Thomæ *cap.* 1. §. 1. & 2. De necessitate autem Orationis ita scribit pius Cardinalis Bona in suo tractatu de principiis vitæ Christianæ *cap.* 44. *part.* 1. *pag.* 43. *Tanta est necessitas Orationis, ut Fidei dogma sit, neminem sine illa salutem consequi posse. Quis enim potest Deum vocantem sequi, nisi dono Gratiæ adjuvetur? Ejus autem auxilium quis potest sine Oratione promereri? Idcirco docet Scriptura, oportere semper, & sine intermissione orare, quia semper & in omnibus auxilio Dei indigemus. Semper autem orat, qui orandi tempora nullo unquam die prætermittit*.

9. Ea ergo, quæ est inter Theologos disputatio ad hoc reducitur, an adsit præceptum privatæ vocalis Orationis. Nonnulli ex Theologis docent, nullum extare præceptum naturale, neque Divinum, neque Ecclesiasticum Deum orandi Oratione vocali privata, cum præceptum orandi sufficienter adimpleri possit etiam per Orationem mentalem, quemadmodum late probat Suarez *de relig. tom.* 2. *lib.* 3. *de Oratione vocali in communi cap.* 6. & videtur esse ex mente D. Thomæ 2. 2. *cit. quæst.* 83. *art.* 12. ubi ait: *Oratio vero singularis est, quæ offertur a singulari persona cujuscumque sive pro se, sive pro aliis orantis; & de hujusmodi Orationis necessitate non est, quod sit vocalis*. At alii ex eisdem Theologis docent, præceptum vocaliter orandi cuilibet Christiano capaci esse impositum, & esse innixum exemplo Christi, & praxi universalis Ecclesiæ, quemadmudum late prosequitur Cardinalis de Lauræa *cit. opusc.* 1. *de Oratione cap.* 7. cum Christus Dominus pluries vocaliter oraverit, & ab Apostolis rogatus *Luc.* 11. *v.* 1. *Doce nos orare*, responderit *Cum oratis, dicite: Pater noster, sanctificetur nomen tuum*: quo in loco absque dubio sermonem habuit de Oratione vocali; *Matth.* quippe 6. *v.* 7. inquit: *Orantes autem, nolite multum loqui, sicut Ethnici;* & *v.* 9. *Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cælis &c.*

10. Verum, utcumque sit de hac controversia, cujus examen ea in re, de qua nunc agitur, superfluum esse videtur, cum percipi non possit, agi de aliquo Dei servo beatificando, aut canonizando, qui, dum viveret, vocaliter non oraverit; satis erit adnotare, non cujuscumque vocalis Orationis in Beatificando, aut Canonizando haberi posse rationem, sed momentum tantum esse constituendum in excellenti & perfecta, ideoque heroica vocali Oratione; pro qua licet attentio sit necessaria quoad verba, quoad sensum verborum, & quoad finem, Deum videlicet, & rem, pro qua oratur, juxta ea quæ late docet D. Thomas 2. 2. *cit. quæst.* 83. *art.* 13. quæ omnia interna sunt, & ab Ecclesia directe cognosci non possunt; perfectio nihilominus & excellentia vocalis Orationis indirecte ab actibus externis hauriri potest, puta ex lacrymis (de quibus infra),

infra), ex corporis compositione, ex loco in quo oratur, ex tempore quo oratur, & orandi assiduitate, quemadmodum explicat Scacchus *de net. & sign. sanctit. sect. 5. c. 4.* quæ Orationis assiduitas non est certo temporis spatio alligata, cum, loquendo de privata vocali Oratione, tantum durare debeat, quantum requiritur ad excitandum interioris desiderii fervorem, juxta illud S. Augustini: *Absit ab Oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si frequens perseverat intentio.* Quod late exornant D. Thomas *loc. cit. art. 14.* Suarez *tom. 2. de relig. lib. 3. cap. 7.* Rosignolius *de actionib. virtutis lib. 2. cap. 3.*

11. Cohærenter ad hæc, pluribus aliis prætermissis, quæ facile cumulari possent, in vita S. Lucæ junioris Thaumaturgi *ad diem 7. Februarii tom. 2. cap. 3. num. 18. pag. 87.* apud Bollandianos hæc habentur ex dicto Discipuli ejusdem desumpta: *Cognovi, inquit, illum genua solo figentem, ac frontem illidentem terræ. Ad singulas porro genuflexiones publicam illam accinebat vocem. Tunc, velut fervore incalescens, crebriores genuflexiones adhibebat, inque illis durabat, donec, corporis virtute exhausta (neque enim illud pari conatu promptæ spiritus alacritati inservire valebat) supinus corrueret, diuque immotus permaneret. Sed & ita efficax erat, nec pigritiæ indulgebat. Non somno concedebat, sed sursum manus, corporisque pariter, atque animæ oculos habebat, consuetamque illam precationem,* Domine miserere, *tota animi contentione dicebat. Tum post modicam illam corporis remissionem iterum surgens in pedes stabat, seque Orationi ad primam usque diei lucem dabat.*

12. In vita S. Romualdi apud eosdem Bollandianos *cit. tom. 2. Februarii ad diem 7. cap. 2. n. 7. pag. 126.* sic legitur: *Vere, quia Pater Sanctus Romoaldus sic erat in carne præmortuus, sic a mundo penitus alienus, continue sacris Orationibus, & Divinis laudibus erat occupatus.*

13. In vita S. Pii V. apud eosdem Bollandianos *tom. 1. Maji lib. 6. num. 320. pag. 697.* dicitur: *Erat porro vehementer assiduus in studio sacræ precationis, quod sane cum ceteris omnibus, tum præcipue Pontificibus singulari dicebat esse præsidio. Ac propterea ante lucem in ea exercitatione, statis Sacerdotum precibus recitatis, ita defixus immorari consueverat, ut ad se interpellandum accedentes, nisi vestis tractu sibi restitutus, aliquando vix exaudiret, indeque recedens in Divina raptus sæpenumero videretur esse, neque percunctantibus ad rem satis respondere: quod quidem certo effervescentis in Deum charitatis, animique Divina patientis erat indicio.* Et num. 321. *Ceterum hanc ipsam orandi rationem gravioribus in rebus conficiendis perpetuo Pius servavit. Litanias præterea, statasque preces in Apostolico palatio coram se, nisi graviter impediretur, ac tota præsente familia, vespertinis horis quotidie pie recitari voluit. Nec interim tamen quidquam de iis, quæ ad officium pertineret suum, prætermittebat. Cogitabat enim, Pontificis munus esse præcipuum, pro delictis ac necessitatibus populi apud Deum intercedere, & propterea familiarem & gratum se oportere esse ei, apud quem intercessor esset constitutus. Itaque ad miscenda cum Deo colloquia a negotiis recurrebat identidem, exemplo Moysis crebro Tabernaculum intrantis & exeuntis, ut intus a Deo disceret, quæ foris populum edoceret, & qui intus contemplatione rapiebatur in Deum, foris hominum onera portans omnium saluti consuleret. Dicere vero solebat, se ad impositum sibi onus egregie sustinendum, sanctarum precum subsidio vehementer indigere; ac propterea & publice, & sacris in cœnobiis, & item a privatis hominibus assidue pro se, reque Christiana publica Deo supplicandum curabat. Beatissimæ Virgini Dei matri ita se devoverat, nullum ut ageret diem, quo, vel dum summus esset Pontifex, tantisque rebus occupatur, sacri quod vocant Rosarii precationem non adhiberet: quem quidem precandi ritum aliis præterea multis, ut diximus, Apostolicæ Indulgentiæ donis cumulavit. Sed pro mortuis, quod sibi magnis in periculis aliquando præsidio fuisse testabatur, pie riteque precari quotidie consueverat.*

14. In vita denique S. Simeonis junioris Stylitæ *cap. 6.* apud Bollandianos *tom. 5. Maji num. 46. pag. 324.* ejus Oratio sic describitur: *Per integrum pene diem, ad horam scilicet nonam usque, continenti vocabat Orationi: hora autem nona thurificationis officium alia excipiebat Oratio: deinde, sole jam accumbente, aliam denuo exordiebatur, a qua tandem sole diem reducente, desistebat: ac tum demum illud sibi occinens,* In pace in idipsum dormiam, & requiescam; *quoniam tu, Domine, singulariter in spe habitare fecisti me, somnum perinde ac famulum accersebat, indulgebatque illi parcissime ad necessarium duntaxat corporis usum. Oratio autem ejus erant Psalterium totum, & Mosaicæ cantiones, plagæque dextera inflictæ pectori (nam sinistra ad Deum tendebatur) & veluti rivuli lacrymarum pannosam detritamque lacernam irrigantes: hæc vero excipiebat lectio, atque meditatio Divinorum oraculorum. Incensum quoque dextera prehensum offerebat sæpe Deo, & fumus (o quis mirabilia Domini annuntiabit?) sine prunis sublime ferebatur: alias vero audiebatur simul psallere cum turba, simulque, Alleluja, subjicere. Longissimo sæpe tempore nihil omnino somni oculis videbat, adeo ut triginta interdum noctes integras, totidemque dies continuaret rogitans Deum, expertem somni vitam ducere. Verum, Gratia intus loquente, arcanum tacitumque responsum accepit: Oportet, aliquantulæ quieti te tradas.*

15. Quia vero Dei Servi, vitæ activæ negotiis occupati, vocali Orationi aliquando vacare non potuerunt tempore, quo id efficere exoptabant, alias horas substituere conati sunt, quamvis minus commodas, ne a solita Oratione vocali cessarent. Exemplum habetur in vita S. Stephani Fundatoris Ordinis Grandimontensis *cap. 3.* apud Bollandum *tom. 2. Februar. (ad diem 8. cap. 3. n. 17. pag. 207.*): *Exceptis etenim Ecclesiastici Officii regularibus debitis, Agenda videlicet diei, & Beatissimæ Mariæ, ac Fidelium defunctorum, a prima die, qua venit in eremum, usque ad ultimum diem vitæ suæ Ordinem de Sancta Trinitate cum novem lectionibus, & horis Canonicis singulis diebus ac noctibus devotissime celebravit. Psalmodiam vero, & familiares Orationes in tantum amabat, & gratiam illius excellentissimæ contemplationis, in qua Deus melius cognoscitur, tam affluentem habebat, quod nunc hujus dulcedine raptus, nunc illarum occupatione detentus, frequenter biduo, aut triduo a corporali vacabat edulio. Verum, si pro eorum colloquio, quibus, servata charitate, deesse non poterat, ea, quæ orando facere, vel dicere consueverat, statutis horis, sive temporibus quandoque non impleret, differri quidem poterant, non omitti. Postquam enim ab eo qui advenerant, recedebant, quæcumque hora tunc esset, antequam comederet, vel dormiret, omnia, quæ de consuetis Orationibus necessario intermiserat, cum omni devotione restituebat. Unde plerumque usque in crastinum nullum sumebat cibum, Christi Discipulorum imitator verus, qui propter venientes, & redeuntes manducandi spatium non habebant.*

16. Exempla hucusque relata, & alia eis consimilia prodesse possunt his, qui in causis Beatificationis & Canonizationis suffragium præstare debent, ut recte dignoscant, quænam privata vocalis Oratio excellens, perfecta, & heroica, argumento ab actibus externis desumpto, dici possit; nec enim, uti etiam supra dictum est, cujuscumque privatæ vocalis Orationis ea in re ratio haberi debet. Cum autem in Oratione animadvertendum quoque sit, quis oretur; Oratio etenim ad Deum dirigitur, ut ad principalem auctorem Gratiæ, & Gloriæ, & omnium beneficiorum, quæ ad illam conferunt, & uti ad causam primam; ad Sanctos vero dirigitur, ut sint intercessores nostri apud Deum, & pro nobis impetrent, juxta ea, quæ a Nobis dicta sunt *lib. 1. cap. 1.* & juxta late deducta per Suarez *de relig. tom. 2. lib. 1. cap. 10. num. 6.* non erit inopportunum hoc in loco controversiam referre in sacrorum rituum Congregatione excitatam, dum munere fungebar Fidei Promotoris, & ex posita incongrua intercessoris invocatione petitam.

17. Dei Serva in ditione Florentina existens, annos nata decem & octo, in privata vocali Oratione se commendaverat Fratri Hieronymo Savonarolæ Dominicanæ familiæ alumno jam defuncto, ut a morbo, quo vexabatur, liberaretur. Ego tamquam Fidei Promotor opposui, eam peccasse: licet enim pro Hieronymo Savonarola editæ fuerint apologiæ a Joanne Francisco Pico Mirandulano, a Marsilio Ficino, & a pluribus aliis, quorum dicta erudite collegit Abraham Bzovius *in annal. tom. 18. ad ann. 1498. n. 10.* constat nihilominus, & ipsum, & duos ejusdem socios fuisse brachio sæculari traditos, strangulatos laqueo, & flammis exustos in urbe Florentina anno 1498. post editum adversus ipsos processum a Patre Generali Magistro Ordinis Prædicatorum, & a Romolino Episcopo, postea Cardinali Surrentino Judicibus ab Alexandro VI. Pontifice delegatis; ex quo processu quamvis nullatenus constiterit, aut Savonarolam egisse, ut sibi a sociis revelarentur sacramentales Pœnitentium Confessiones, aut eum vitæ impuritate laborasse, prout nonnulli & ante obitum & post obitum ejus ausi sunt asserere; legitimis nihilominus constitit documentis, necnon ipsius Rei confessione, illum Pontificiis non obtemperasse mandatis, audientes e suggestu sæpius concitasse adversus Romanæ Curiæ vitia, se prophetam a

Deo missum dixisse, & alia nonnulla peregisse, de quibus apud Raynaldum *in annal. ad ann.* 1497. *n.* 17. *& seq. & ad an.* 1498. *num.* 10. *& plurib. seqq.* & apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad annum* 1498. *num.* 7. *&* 8.

18. Multa profecto a Postulatoribus allata fuerunt, ut ostenderent, factum nullatenus esse probatum, Dei Servam preces exhibuisse Fratri Hieronymo Savonarolæ jam defuncto; tum ad ulteriora procedentes, & omnibus omissis, quæ pro innocentia Savonarolæ vindicanda a pluribus scripta sunt, dixerunt, eum, dum viveret, sanctitatis fama claruisse, teste Philippo Comineo *in memoriis lib.* 8. *cap.* 2. Hoc ipsum fusius scriptum est a Gotofredo *in observat. ad dictum lib.* 8. *a pag.* 418. *ad pag.* 435. *num.* 2. a Francisco Guicciardino *in hist. Italiæ*, a Scipione Ammirato *in hist. Florentina*, ab Antonio Maria Gratiano *in lib. de casibus virorum illustrium*, a Cardinali Rosensi Joanne Fischerio *oper. part.* 5. a Timotheo Bottono Perusino *in vita Savonarolæ*, a Sixto Senensi *in Bibliotheca*; a Raynaldo demum, & Spondano *locis citatis*; ut interea silentio prætereatur epistola S. Francisci de Paula, de qua *tom.* 2. *vitæ Hieronymi Savonarolæ in additionibus* Joannis Quetif Ordinis Prædicatorum *tom.* 2. *pag.* 531. quæ olim asservabatur in sacrario ecclesiæ S. Cæciliæ Urbis, & modo custoditur in bibliotheca familiæ Chisiæ, quam commentitiam putat Papebrochius, sed uti veram vindicat vir satis eruditus, tunc Episcopus Ravellensis & Scalensis, Joseph Maria Perimezzi *dissert.* 10. *ad vitam S. Francisci de Paula*. Item dixerunt, Savonarolam in communione sanctæ Romanæ Ecclesiæ decessisse, sacra Exomologesi tam ipsum, quam socios humiliter conscientiam expiasse, Eucharistiam recepisse, oblatamque a summo Pontifice Indulgentiam Plenariam in articulo mortis cum gratiarum actione suscepisse, testibus Joanne Pico, Timotheo Bottono *in vita Savonarolæ*, Jacobo Nardo, & Bzovio *ad annum* 1498. *num.* 23. Ex his autem, & aliis intulerunt, potuisse Dei Servam absque peccato privatas preces exhibere Savonarolæ: Ad rem enim, de qua nunc agitur, hoc est ut a peccato excusetur, qui privato cultu aliquem Defunctum, quem putat apud Deum intercessorem, colit & veneratur, satis est, ut maxime probabilis de ejus æterna salute non desit opinio, juxta bene deducta per Suarez *de relig. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 10. *sub num.* 24.

19. Addiderunt iidem Postulatores, alios quoque & sane cordatos sanctosque viros, hoc ipsum fecisse, quod a Dei Serva factum est. Narrat enim Bzovius ex probatis testibus *ad ann.* 1497. *num.* 19. S. Philippum Nerium Imaginem Savonarolæ in sacrario sui cubiculi radiis in capite circumdatam retinuisse. De eodem quoque S. Philippo Nerio narratur, excitata de doctrina, & libris Savonarolæ tempore Pauli IV. summi Pontificis gravissima controversia, ipsaque magnis animorum motibus agitata tempore summi Pontificis Pii IV. illum preces ad Deum fudisse, ne opera prohiberentur, & ut inconcussa staret eorum doctrina; antequam autem reportatæ victoriæ nuntium adveniret, Deo revelante, victoriam cognovisse, & exclamasse: *Deus, gratias agimus omnes Altissimo. Vicimus, Fratres. Frustra contra Hieronymum, ejusque doctrinam arietarunt Adversarii. Stat inconcussa illa, Sanctissimique Domini nostri judicio comprobata*. Sic enim legitur in ejus vita scripta a Patre Gallonio; in qua, quamvis factum narretur, mentione Hieronymi omissa, re vera tamen revelationem contigisse occasione disputationis, & reportatæ victoriæ de scriptis Savonarolæ, non modo testatur Amplificator vitæ ipsius scriptæ a Pico *cap.* 13. sed etiam referunt testes nonnulli recensiti in processu Canonizationis S. Philippi Nerii.

20. Major Suffragantium numerus, & quidem fere unanimis, vim responsionis agnoscebat & confitebatur: sed, cum æstu disputationis nonnulli abrepti non modo virtutum in vita & in obitu, sed etiam mortis absque legitima causa Savonarolæ & sociis illatæ, licet in transitu, verba facere cœpissent, quod tamen mortis absque sufficienti & legitima causa argumentum non solum erat vero fundamento destitutum, sed etiam aut nihil, aut parum prodesse poterat pro vindicando facto Servæ Dei (pro hac quippe assumptione satis esse poterat & erat, quod Savonarola pie vixisset, in exitu vitæ pœnitentiæ non ambigua signa dedisset, & mortem ea qua debebat Christiana humilitate acceptasset, & in vita & post obitum fama de ejus sanctitate increbuisset) re delata ad san. mem. Benedictum Papam XIII. placuit Sanctitati suæ, postquam omnia summa diligentia & prudentia examinavit, & postquam omnia, quæ utrinque allata fuerant, a me tunc Fidei Promotore fideliter scriptis brevioribus commissa perlegit, ne de justitia, vel injustitia condemnationis Savonarolæ quæstio jam olim excitata, & quasi extincta reviviscceret, decretum edidit, in quo, impositio super prece a Dei Serva exhibita Savonarolæ silentio, ita ut ex ea nihil amplius deduci posset pro, vel contra ejus causam, mandavit, ut ad ulteriora in ea procederetur; quod decretum fuit a san. mem. Clemente Papa XII. confirmatum.

21. Absoluta relatione quæstionis in sacrorum rituum Congregatione pertractatæ, reditus fit ad institutum. Succedit itaque privatæ vocali Orationi publica & communis, de qua S. Thomas 2. 2. *quæst.* 83. *art.* 12. ubi hæc habet: *Communis quidem Oratio est, quæ per Ministros Ecclesiæ in persona totius Fidelis populi Dei offertur; & ideo oportet, quod talis Oratio innotescat toti populo, pro quo profertur: quod non posset fieri, nisi esset vocalis: & ideo rationabiliter institutum est, ut Ministri Ecclesiæ hujusmodi Orationes etiam alta voce pronuntient, ut ad notitiam omnium possint pervenire*. Certum est de ea quoad aliquos urgere Ecclesiæ præceptum, uti signanter colligitur ex præcepto Clericis, & Religiosis Professis impositio de Officii Divini recitatione. De hac communi, publica, vocalique prece nihil est, quod in re, de qua nunc agitur, adnotandum esse videatur, cum huic publicæ, communi, vocalique Orationi congrue applicari possint ea, quæ modo dicta sunt de privata vocali prece. Summus Pontifex Clemens Papa V. in bulla Canonizationis S. Petri de Morono, de fervore & excellentia publicæ & communis Orationis vocalis ita locutus est (*Constit.* 55. *pag.* 119.) *Hic Beatus Vir jam mortificatis spiritu carnis desideriis, & repressis, summe devotus Deo, orando, assidue animum ad Deum tenuit firmiter elevatum. Ipse etenim ad Matutinas laudes media nocte surgens, ipsis dictis, legebat Psalterium cum Litania, & Collectis quampluribus, crebris genuflexionibus, & disciplinis duris carnem suam cum vitiis, & concupiscentiis crucifigebat. In aurora vero Missa per ipsum celebrata, iterum devote recipiebat Psalterium, & orare usque ad horam tertiam non cessabat*: quæ eadem leguntur *in bulla Canonizationis Sancti Ludovici Episcopi Tolosani*. Item S. Bonaventura in Legenda S. Francisci *cap.* 10. *pag.* 313. *oper. tom.* 7. hæc habet; *Solitus erat vir Sanctus Horas Canonicas non minus timorate Deo persolvere, quam devote. Nam, licet oculorum, stomachi, splenis, & hepatis ægritudine laboraret, nolebat tamen muro vel parieti inhærere, dum psalleret; sed Horas semper erectus, & sine capucio, non gyrovagis oculis, nec cum aliqua syncopa persolvebat*.

CAPUT VIGESIMUMSEXTUM.

De mentali Oratione, triplici vita, activa, contemplativa, & mixta, statibus incipientium, proficientium, & perfectorum, & aliis nonnullis ad Orationem vocalem, & mentalem pertinentibus.

1. ETSI nonnulla de mentali Oratione, & de meditatione, & contemplatione in antecedenti capite dicta sint, alia tamen particularia hic subnectenda esse videntur de Oratione mentali, & aliis cum ea connexis, quantum tamen pertinere potest ad causas Beatificationis, & Canonizationis.

2. Præstat Oratio mentalis Orationi vocali: quocirca S. Th. 2. 2. *qu.* 182. *ar.* 2. *ad tertium* scribit; *Quanto autem homo animam suam, vel alterius propinquius Deo conjungit, tanto sacrificium est Deo magis acceptum; unde magis acceptum est Deo, quod aliquis animam suam, & aliorum applicet contemplationi, quam actioni*. Et quidem David *Psalm.* 138. *v.* 14. sic cum Deo loquebatur: *Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam, & custodiam illam in toto corde meo*; & *v.* 18. *Revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. Psalm.* 62. *v.* 7. *In matutinis meditabor in te. Psalm.* 76. *v.* 13. *Meditabor*

bor in omnibus operibus tuis. Et *Pſ.* 118. *v.* 117. *Meditabor in juſtificationibus tuis*. In ſuperioribus dictum eſt, neceſſarium eſſe omnibus Deum orare. Hoc ipſum modo confirmatur ex ſacris Litteris, cum *Eccli.* 18. *v.* 22. legatur; *Non impediaris orare ſemper*; & *Luc.* 18. *v.* 1. *Oportet ſemper orare, & non deficere*. De hac porro neceſſitate orandi ſic loquitur S. Joannes Chryſoſtomus (*homil.* 1. *de precatione pag.* 780. *oper. t.* 2.): *Nam quicumque Deum non precatur, neque Divino colloquio aſſidue frui cupit, mortuus eſt, & anima ſenſuque caret*. Et poſt multa ſubjicit *col.* 781. *Et fieri quidem omnino non poſſe, ut ſine precibus vita cum virtute ducatur, perſpicuum eſſe omnibus exiſtimo*. Rurſus in ſuperioribus dictum eſt, diſputari inter Theologos, utrum adſit præceptum privatæ vocalis Orationis. Similis autem viget diſputatio inter eoſdem quoad mentalem Orationem, hoc eſt meditationem, ſeu contemplationem. De qua diſputatione ut aliqua innuamus, dicimus, non eſſe pro ſalute æterna ſimpliciter neceſſariam meditationem, & contemplationem. Salvator enim noſter interrogatus, *Quid faciendo vitam æternam poſſidebo?* reſpondit: *Serva mandata*. Et iterum interroganti, quæ eſſent mandata, repoſuit, narrando præcepta ſecundæ tabulæ tantum: loquebatur enim cum Judæo credente in unum Deum, & Sabbatum ſanctificante. Idemque Salvator interrogatus a Legiſperito, quod eſſet mandatum magnum in Lege, *Diliges* (inquit) *Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Diliges Proximum tuum, ſicut te ipſum &c. In his duobus præceptis tota Lex pendet, & Prophetæ*: afferenti autem, *Hæc ſervavi ab adoleſcentia mea: quid adhuc reſtat?* ſubjecit: *Si vis perfectus eſſe, vende omnia, quæ habes, & da pauperibus*. Quod & late explicat Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *c.* 4. & fuſe proſequitur Theophilus Raynaudus *tom.* 15. *ſuorum operum in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia *pag.* 158. Quocirca apud Hurtadum *in tr. de vero Martyrio digreſſion.* 4. *de Choro Eccleſiaſtico ſect.* 2. *pag.* 304. nota temeritatis inuritur propoſitioni enuncianti, neminem ſalvari poſſe, qui quotidie per aliquod temporis ſpatium Orationi mentali non vacet.

3. Dicimus item nullum urgere præceptum univerſale mentalis Orationis, ita ut, univerſaliter loquendo, præcepto Divino, & naturali orandi Deum bene ſatisfacere unuſquiſque poſſit, orando aut vocaliter, aut mentaliter. Totum id ſubtiliter explicatur *tom.* 2. *Theolog. myſtico-ſcholaſt.* Patris Sebaſtiani a Conceptione Carmelitæ Diſcalceati Congregationis Hiſpanæ *diſput.* 2. *de principio quoad Divinam contemplationem quæſt.* 3. Ab hac tamen regula excipiuntur, quicumque in ea re aut ob ſpeciale votum, quod emiſerint, aut ob Religioſum Inſtitutum, cui nomen dederint, gravi aliquo peculiari præcepto obſtricti ſunt. Sed cum iidem Theologi cujuſdam neceſſitatis, quam appellant *ſecundum quid*, ſæpe mentionem faciant, & res, quæ dicitur neceſſaria *ſecundum quid*, non ſit abſolute requiſita ab obtinendum effectum, ſed ad melius & facilius obtinendum, loquendo de hoc genere neceſſitatis *ſecundum quid*, fatendum erit, meditationem, & contemplationem eſſe neceſſarias, & ſic ſub implicito ſaltem conſilio contineri. Certum quippe eſt, dari conſilium de acquirenda perfectione. *Eſtote ergo vos perfecti* (ait Chriſtus *in Matth. cap.* 5. *v.* 48.) *ſicut & Pater veſter cæleſtis perfectus eſt*; & Paulus 1. *ad Corinth. cap.* 12. *v.* 31. ait: *Æmulamini autem chariſmata meliora*; & *in Apocalypſi cap.* 22. *v.* 11. legitur: *Qui juſtus eſt, juſtificetur adhuc, & ſanctus, ſanctificetur adhuc*. Quod ſi conſilium datur acquirendæ perfectionis, implicitum per conſequens datur etiam conſilium meditationis, & contemplationis, quod Religioſos potiſſimum reſpicit, quemadmodum etiam fatetur Hurtadus *loc. cit. pag.* 305. *Verum eſt, quod Religioſi, etſi reſpectu illorum non ſit præceptum Divinum Orationis mentalis, aut meditationis, majori vinculo adſtricti ſunt ad illam vatione ſui ſtatus, qui eſt Charitatis perfectio, & fervor, ac ſpiritualis ſuavitas, & promptitudo in omnibus bonis operibus, & præſertim in his, quæ ad Divinum cultum & pietatem pertinent*.

4. Porro, ut id facilius explicetur, nonnulla ſunt prænotanda. Primum eſt, triplicem eſſe vitam, activam ſcilicet, contemplativam, & mixtam; & contemplativam quidem eſſe activæ præferendam, & demum mixtam eſſe utraque perfectiorem. Quod autem vita triplex ſit, activa, contemplativa, & mixta, patet: qui enim inter Fideles continuo, aut ſaltem frequenti vacant exercitio operum miſericordiæ ſpiritalis & corporalis, & aſſiduo virtutum exercitio erga Deum & Proximum, ſive opera ſint præcepti, ſive conſilii, vivere dicuntur vita activa; unde Auctor incertus *in tract. de modo bene viven-*

di (*cap.* 53. *inter opera S. Bernardi vol.* 2. *col.* 886. *n.* 126.) *Soror cariſſima, inter activam & contemplativam vitam maxima eſt differentia. Activa vita eſt, panem eſurienti dare, verbum ſapientiæ Proximos docere, errantem corrigere, ad viam humilitatis ſuperbientem reducere, diſcordantes ad concordiam revocare, infirmos viſitare, mortuos ſepelire, captivos & in carcere poſitos redimere, quæ ſingulis quibuſcumque expediat diſpenſare, neceſſaria unicuique providere*. Illi, qui continuæ, aut ſaltem frequenti Dei ac Divinorum, & omnium rerum revelatarum conſideratione vacant, prædicti Charitate cum totali abdicatione ſæculi, puritate cordis, & paſſionum ſubjectione, vivere dicuntur vita contemplativa, uti proſequitur idem Auctor *loc. ſupra cit. Contemplativa vita eſt, Charitatem Dei & Proximi tota mente retinere, ab exteriori actione requieſcere, ſoli deſiderio Conditoris inhærere: ita ut jam nihil agere libeat, ſed, deſpectis omnibus curis ſæculi, ad videndum faciem ſui Creatoris animus inardeſcat: ita ut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totiſque deſideriis optare hymnidicis Angelorum choris intereſſe, appetere admiſceri cæleſtibus civibus, de æterna incorruptione in conſpectu Dei gaudere*. Illi demum, qui ea peragunt, quæ modo dicta ſunt, quique modo in activa vita, modo in contemplativa ſe exercent, vivere dicuntur vita mixta; quocirca idem *n.* 128. ſic proſequitur: *Viri ſancti, ſicut aliquando egrediuntur a ſecreto contemplationis ad activam vitam, ita rurſus ab activa vita revertuntur ad ſecretum intimæ contemplationis, ut intus Deum laudent, ubi acceperunt, unde foris ad ejus gloriam operentur. Sicut Deus vult, ut aliquando contemplativi egrediantur ad activam vitam, ut aliis proficiant; ita aliquando vult, ut nemo eos inquietet, ſed ut quieſcant in ſecreto contemplationis ſuaviſſimæ*. Hoc autem eſt, quod dicitur *in Canticis: Adjuro vos, filiæ Jeruſalem, ne ſuſcitetis, nec evigilare faciatis animam Divinæ contemplationi deditam, Orationibus, & Divinis lectionibus occupatam*. Item, vitam contemplativam perfectiorem eſſe activa, deſumitur ex S. Gregorio *in Ezechielem* (*lib.* 2. *homil.* 2, *num.* 9. *col.* 1324. *oper. tom.* 1.) ubi reſpiciens ad oraculum Chriſti *Luc.* 10. *verſ.* 42. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*, hæc habet: *Bene has utraſque vitas duæ illæ mulieres ſignaverunt, Martha videlicet, & Maria, quarum una ſatagebat circa frequens miniſterium, alia vero ſedebat ad pedes Domini, & audiebat verba de ore ejus*; &, dum Martha quereretur, Dominus dicit: *Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea . . . Neque enim bonam partem elegiſſe Mariam dicit, ſed optimam, ut etiam pars Marthæ indicaretur bona*. Plura a S. Thoma afferuntur, ut probet, contemplativam vitam activa perfectiorem eſſe, uti videri poteſt 2. 2. *quæſt.* 182. *art.* 1. *in corpore*. Ex ſacris Litteris deſumi poſſe videtur, Petrum plus ceteris amaſſe Chriſtum, at Joannem plus ceteris a Chriſto amatum fuiſſe: quocirca S. Aug. *in Joan. tr.* 124. *n.* 4. *col.* 820. *oper. t.* 3. ſcribit: *Illud etiam in his duobus Apoſtolis Petro, & Joanne quem non moveat ad quærendum, cur Joannem plus dilexerit Dominus, cum ipſum Dominum plus dilexerit Petrus? Ubicumque enim ſe commemorat Joannes, ut nomine ſuo tacito ipſe poſſit intelligi, hoc addit, quod* Eum diligebat Jeſus, *quaſi ſolum diligeret, ut hoc ſigno diſcerneretur a ceteris, quos utique omnes diligebat. Quid ergo, niſi amplius ſe ſe dilectum, cum hoc diceret, volebat intelligi?* Quæſtionem autem ſolvit idem S. Auguſtinus, cujus reſponſum D. Thomas 1. *part. qu.* 20. *art.* 4. *ad tertium* paucis complectitur: *Vita activa, quæ ſignificatur per Petrum, plus diligit Deum, quam vita contemplativa, quæ ſignificatur per Joannem; quia magis ſentit præſentis vitæ anguſtias, & æſtuantius ab eis liberari deſiderat, & ad Deum ire. Contemplativam vero vitam Deus plus diligit, quia magis eam conſervat; non enim finitur ſimul cum vita corporis, ſicut vita activa*. Quod denique vita mixta ex contemplativa, & activa ſit perfectior utraque, facile ſuadetur, tum quia ſi utraque bona eſt & perfecta ſingillatim ſumpta, perfectior erit illa, quæ ex utraque componitur; tum quia Chriſtus Dominus, Magiſter & Doctor noſter, virtutum omnium exemplar ac prototypum, in utraque vita ſe perfectiſſime voluit exercere, quod ipſum præſtitum fuit ab Apoſtolis, & ſubinde ab aliis Sanctis. Quare S. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 19. *c.* 19. *col.* 563. *oper. t.* 7. primo dicit: *Ex tribus vero illis vitæ generibus, otioſo, actuoſo, & ex utroque compoſito, quamvis, ſalva Fide, quiſque poſſit in quolibet eorum vitam ducere, & ad ſempiterna præmia pervenire, intereſt tamen, quid amore teneat veritatis, quid officio Charitatis impendat. Nec ſic quiſque debet eſſe otioſus,*

ut in

ut in eodem otio utilitatem non cogitet Proximi, nec sic actuosus, ut contemplationem non requirat Dei. Deinde declarans illud Apostoli, *Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat*, pluribus docet, Episcopum, qui est in statu perfectionis exercendæ, debere pro opportunitate modo vitæ activæ, modo contemplativæ, & sic mixtæ vacare. De hac mixta vita hæc leguntur in bulla Canonizationis S. Cajetani (94. *pag.* 446. *cod. Canoniz.*): *Orationi ita addictus erat, ut quidquid a domesticis negotiis, atque animarum procurandæ salute, temporis aut otii supereſſet, orationi & meditationi daret; mane matutinas preces maturius antevertens, ac vespere ad multam noctem oranS ante aram maximam elevata in Deum mente transfigeret.* S. Gregorius Nazianzenus carmen composuit de vita sua, quod in solutam orationem versum a Daniele Cardono editum est apud Bollandianos *tom.* 2. *ad diem* 9. *Maji*, ubi *c.* 2. *pag.* 432. exponitur, eum de instituenda vita deliberantem, modo de bonis activæ, modo de bonis vitæ contemplativæ sedulo cogitasse, & tandem mixtam elegisse: *Hæc omnia cum attentius mecum cogitarem, mediam inter solitarios, & Actionibus deditos viam tenendam statui, ut, quam bi ex contemplatione, & illi ex actione utilitatem capiunt, ego quoque ipse consequerer.*

5. Secundo prænotandum est, apud Theologos de Oratione tractantes sæpe sermonem haberi eorum qui sunt in statu incipientium, aliorum qui sunt in statu proficientium, & aliorum qui sunt in statu perfectorum, necnon triplicis viæ, purgativæ (ut eam vocant), illuminativæ, & unitivæ. Quocirca inter ceteras propositiones Michaelis de Molinos proscriptas a fan. mem. Innocentio XI. vigesima sexta est hæc: *Tres illæ viæ, purgativa, illuminativa, & unitiva, sunt absurdum maximum, quod dictum fuerit in Mystica.* In statu incipientium sunt, qui justificationem obtinuerunt, sed passiones non habent ita moderatas, ut facile superare possint tentationes, ita ut continua indigeant pugna ad conservandam & exercendam Charitatem, vel alias virtutes, sine quibus ipsa esse non potest: & ad hunc statum pertinet via purgativa, quæ per se tendit ad disponendam animam tum ad justificationem a peccatis præteritis, & ad satisfaciendum pro illis, tum ad præservationem a futuris. Illi sunt in statu proficientium, qui passiones redactas habent ad aliquam moderationem, ita ut peccatis mortalibus facile abstineant, sed difficile peccata venialia evitent, cum temporalia eos multum delectent, & mens variis phantasmatibus, & cor multis desideriis agitetur: & ad hos pertinet via illuminativa, quæ per se tendit ad profectum virtutum, & majorem passionum moderationem, quæ non solum in gravioribus peccatis vitandis, sed etiam in levioribus minuendis, & in moralibus virtutibus exercendis præbeat facilitatem. In statu denique perfectorum sunt, qui animum habent a temporalibus omnibus ita abstractum, ut pace fruentes, nec variis desideriis agitentur, nec passionibus ut plurimum moveantur, sed in Deum sint principaliter intenti, & aut semper, aut frequenter attenti: & ad hos pertinet via unitiva, quæ præcipue occupatur in unione cum Deo per amorem ex actuali usu & exercitio illius. Fuse hæc explicat Suarez *tom.* 2. *de relig. lib.* 2. *de Oratione cap.* 11. *num.* 3. & clare desumuntur ex Doctrina D. Thomæ 2. 2. *q.* 24. *art.* 9. *Primo quidem incumbit homini studium principale ad recedendum a peccato, & resistendum concupiscentiis ejus, quæ in contrarium Charitatis movent: & hoc pertinet ad incipientes, in quibus Charitas est nutrienda, vel fovenda, ne corrumpatur. Secundum autem studium succedit, ut homo principaliter intendat ad hoc, quod in bono proficiat: & hoc studium pertinet ad proficientes, qui ad hoc principaliter intendunt, ut in eis Charitas per augmentum roboretur. Tertium autem studium est, ut homo ad hoc principaliter intendat, ut Deo inhæreat, & eo fruatur: & hoc pertinet ad perfectos, qui cupiunt dissolvi, & esse cum Christo.* Eadem repetit S. Doctor *in respons. ad tertium.*

6. Tertio prænotandum est, per meditationem utique acquiri aliquam conjunctionem cum Deo, consentaneam tamen conditioni, & qualitati meditantis, qui, si sæpius de Deo cogitet, & actus amoris erga eum eliciat, habitum acquirere potest meditandi, de Deo cogitandi, & eum diligendi, ita ut facile & prompte sine intermissione de Deo cogitet, & eum diligat, & sic conjunctionem cum Deo acquirat, juxta illud Christi Domini *Joan.* 14. *v.* 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*; sed per contemplationem perfecti contemplativi acquirunt unionem cum Deo ita perfectam, ut in hac vita perfectior dari non possit. Unio hæc autem dicitur *mystica*, id est secreta, praestantissima, & supernaturalis: & de ea loquitur S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 11. ubi eam variis exemplis explicare conatur: *Quomodo stilla aquæ modica multo infusa vino a se tota deficere videtur, dum & saporem vini induit & colorem, & quomodo ferrum ignitum & candens igni simillimum fit pristina propriaque forma exutum, & quomodo Solis luce perfusus aer in eamdem transformatur luminis claritatem, adeo ut non jam illuminatus, sed lumen ipsum esse videatur; sic omnem tunc* (id est, eo tempore, quo anima Deo est intime unita) *in Sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo necesse evit a se ipsa liquescere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem.* Perfecta hæc mystica unio reperitur regulariter in perfecto contemplativo, qui in vita purgativa, & illuminativa, id est meditativa, & contemplativa diu exercitatus ex speciali Dei favore ad infusam contemplativam evectus est. Facit hæc unio unum unitate spiritus inter Deum, & animam, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 6. *v.* 16. *Qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur*; & *v.* 17. *Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est.* Ex parte animæ causæ morales & proximæ unionis duæ sunt, perfecta videlicet contemplatio, & perfecta Charitas, sive amor Dei, juxta D. Thom. *in* 3. *part. quæst.* 6. *art.* 6. *ad primum: Unio nostra ad Deum est per operationem, in quantum scilicet eum cognoscimus, & amamus*; Et *in* 3. *sent. dist.* 2. *quæst.* 1. *ar.* 3. *quæstiunc.* 1. *ad tertium: Conjunctio animæ ad Deum per fruitionem consistit in operatione intellectus, & voluntatis.* Ex parte vero Dei, causa proxima unionis est influxus in animam contemplantem, qua se illi ostendit speciali modo in caligine per dona Spiritus Sancti, illuminans intellectum ad se sublimiori modo cognoscendum, & inflammans voluntatem ad se ardentiori modo amandum, & simul animam illam amans. De hac sublimi unione hæc leguntur in bulla Canonizationis S. Rosæ Limanæ (62. *cod. Canoniz. pag.* 409.); *Anno ætatis suæ duodecimo elevata fuit ad sublimem illum contemplandi gradum, quem mystica Theologia unitivum appellat. Inter manuales labores intellectus aciem immobiliter in Deum figebat, ita ut nec in vigilia, nec in somno mentis ejus oculo cælestis Sponsi elaberetur præsentia, quæ ita suaviter occupabat interiores animæ illius vires, ut loquendo cum ipso Deo intus, simul etiam alia quæque necessaria expedite foris pertractaret.*

7. Quarto prænotandum est, duplicem a Mysticis speciem contemplationis assignari, acquisitam videlicet, & infusam; & contemplationem infusam appellari mysticam Theologiam, desponsationem animæ cum Deo, osculum Dei, ingressum animæ in Divinam caliginem, silentium, & otium, *liquefactionem* animæ, *annihilationem*, *experimentalem* Dei cognitionem habitam de Deo per amoris unitivi complexum. Definitur contemplatio infusa, & supernaturalis, seu potius describitur sequentibus verbis: *Simplex intellectualis intuitus cum sapida dilectione Divinorum, aliorumque revelatorum, procedens a Deo speciali modo applicante intellectum ad intuendum, & voluntatem ad intelligendum ea revelata, & concurrente ad eos actus per dona Spiritus Sancti, Intellectum, & Sapientiam, cum magna illustratione intellectus, & inflammatione voluntatis.* Donum quippe Intellectus, & donum Sapientiæ sunt dona Spiritus Sancti, quorum primum consistit in lumine quodam, quo intellectus Fide præditus res a Deo revelatas ita intelligit, ut quasi clare & sine obscuritate eas intueatur; alteram autem consistit in qualitate quadam infusa, per quam anima intuens objectum revelatum, saporem gustat dulcissimum & suavissimum ex veritate illa cognita, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 8. *art.* 1. ubi de dono Intellectus ait, *Proprium esse doni Intellectus cognoscere supernaturalia, quæ latent in revelatis; quemadmodum humani intellectus proprium est sub accidentibus cognoscere naturam rei substantialis, sub verbis significata verborum, sub similitudinibus & figuris figuratam veritatem*; Et *part.* 1. *quæst.* 43. *art.* 5. *ad secundum*, ubi de dono Sapientiæ scribit: *Hæc proprie dicitur Sapientia, quasi sapida scientia*, secundum illud *Ecclesiastici* 6. *v.* 23. *Sapientia enim doctrinæ secundum nomen est ejus.* Utrumque concurrit ad hanc contemplationem, & facit, ut objectum a Deo revelatum clarius cognoscatur, & suavius ac dulcius ametur. Theologi docent, in pluribus convenire contemplationem infusam, & acquisitam, & in pluribus differre: convenire quidem in aliquibus subjectorum dispositionibus, cum utrique contemplantes debeant esse exercitati in virtutibus moralibus, & in via purgativa;

&

& in utrisque requiratur cordis munditia, seu status Gratiæ, impulsus Charitatis, auxilium Dei efficaciter vocantis & adjuvantis: differre vero, cum infusa (regulariter loquendo) requirat in subjecto contemplante multo plures dispositiones, quam acquisita, ut videlicet per viam purgativam non modo transierit, sed etiam multo tempore in ea se exercuerit, & per omnium virtutum moralium exercitium sensum rationi subjecerit: cum deinde in acquisita homo multo labore, & summa cum difficultate, præviaque lectione, vel contemplatione, in meditatione alicujus objecti revelati abstrahat se a cognitione aliarum rerum, ut quod revelatum est, intueatur & amet; at in infusa homo legens, vel cogitans, aut meditans aliquod objectum revelatum sine suo labore, aut studio, abjectis omnibus aliarum rerum cogitationibus, a Deo elevetur ad intuitum, amorem, & dilectionem objecti revelati; præterea cum per acquisitam non agnoscantur alia objecta, nisi ea, quæ antea per Fidem erant credita; per infusam vero Deus non solum ea ostendat, quæ antea fuerant credita, sed vel ea ostendat cum novis circumstantiis & perfectionibus, vel nova objecta revelet, novas eorum species infundendo: cum denique in acquisita raro accidat ecstasis, seu perfecta alienatio a sensibus, ea autem sæpe accidat in infusa, & post actum contemplationis acquisitæ possit homo recordari eorum, quæ contemplatus est, & aliis narrare; sed post actum infusæ, qui eam habuit, raro recordetur eorum quæ vidit, uti testantur B. Angela de Fulgineo, S. Teresia, SS. Petrus de Alcantara, & Joannes de Cruce. Denique sæpe memorati Theologi docent, infusam contemplationem interdum concedi perfectis, interdum non perfectis: conceditur enim aliquando incipientibus, & proficientibus, qui utique perfecti non sunt; unde ait S. Gregorius (*lib. 2. homil. 5. in Ezechiel. n. 19. col. 1361. oper. t. 1.*): *Non enim contemplationis gratia summis datur, & minimis non datur; sed sæpe hanc summi, sæpe minimi, sæpius remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt. Si ergo nullum est Fidelium officium, a quo possit gratia contemplationis excludi, quisquis cor intus habet, illustrari etiam lumine contemplationis potest.* Et paulo post: *Nemo ex hac gratia, quasi de singularitate, glorietur, nullus se donum veri luminis existimet habere privatum, quia in eo, quod se habere præcipuum putat, sæpe alter est ditior, quem habere apud se boni aliquid non putabat.*

8. Hæc a Nobis relata sunt atque desumpta ex opere supra citato Cardinalis de Lauræa, cum nullum alium invenerimus, qui materiam Orationis, clarius, subtilius, & rutius explicaverit. Relata autem sunt, non animo tractandi ex professo de Oratione, non animo hic agendi ex professo de contemplativis, non animo denique statuendi solos contemplativos in Beatorum & Sanctorum album esse referendos, tum quia in superioribus jam nonnulla adnotavimus de perfectione vitæ activæ; tum quia scimus, plerosque Beatorum & Sanctorum catalogo fuisse adscriptos, qui nullatenus fuerunt contemplativi, ut adnotavit idem Cardinalis de Lauræa *de Oratione opusc. 7. cap. 2. Licet contemplativa juxta Salvatoris oraculum sit optima, & ideo perfectior, quam activa, non propterea in hac sola consistit Christiana perfectio; rarissimi namque contemplationi vacant, & maxime infusæ, ut notorium est, innumeri vero meditationi; & tamen complures perfectos experimur canonizari, licet in processionis pro eis factis de infusa contemplatione non fiat mentio, sed de aliis virtutibus in gradu heroico, & de miraculis fiat constans probatio.* Sed modo relata eo animo a Nobis scripta sunt, ut Consultores Congregationis sacrorum rituum aliquid compendiosum præ oculis habere possint ad meditationem & contemplationem pertinens, cum fermo de meditatione & contemplatione non solum se offerat in causis Servorum Dei contemplativorum, sed etiam in causis aliorum, qui non fuerunt contemplativi; contemplari enim ad actum refertur, & esse contemplativum notat habitum & statum, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst. 81. art. 1. ad quintum*, ubi sic loquitur: *Religiosi quamvis dici possint communiter omnes, qui Deum colunt, specialiter tamen religiosi dicuntur, qui totam vitam suam Divino cultui dedicant a mundanis negotiis se abstrahentes. Sicut etiam contemplativi dicuntur, non qui contemplantur, sed qui contemplationi totam vitam suam deputant.*

9. Examen Confessariorum, & Directorum spiritualium (quod alibi utile diximus) in hisce causis prodesse utique maximopere poterit, ut dignoscatur, an Dei servi meditationi & contemplationi vacaverint, quales fuerint ipsorum meditationes & contemplationes, qualem fructum ex eis hauserint, an, & quæ in eis obtigerint visiones & revelationes, de quibus suo loco tractabitur. Hoc ipsum haberi poterit ex scriptis ipsorum Dei servorum, si suorum Superiorum jussu ea scriptis mandaverint, quæ ad suas meditationes, contemplationes, visiones, & revelationes pertinent: & ex his omnibus deprehendi poterit, an fuerint assidui in meditando & contemplando, quomodo in distractionibus & ariditatibus se gesserint (de quibus infra), cum sint communia etiam contemplativis. Desumuntur hæc omnia ex secunda relatione Rotæ Auditorum de virtutibus S. Teresiæ *ar. 21. §. 1. Quod si velimus a testibus fide dignis petere, habemus ipsiusmet Beatæ testimonium in iis, quæ de sua propria Oratione, & Contemplatione Divina in suis libris scripta reliquit. Frequentissima enim ejus mentis suspensio, altissima quies, arctissima unio, creberrimi raptus, intimæ charitatis vulnera, vehementissimi amoris impetus, suavissima Dei colloquia, tenerrima blandimenta, quibus ipsius Scripta respersa sunt, sublimitatem Orationis procul dubio Angelicæ, atque ad alios eruiendos absolutissimam peritiam cælitus infusam facile demonstrant. Habemus etiam testes majores omni exceptione, & de hac re optime per diversa temporum curricula instructos, nempe graves, doctos, spirituales, & pios, quorum plures Confessarii ejusdem Beatæ, & inter illos aliquos dignissimos Antistites, quos non semel in ista relatione nominavimus, qui super hoc articulo optime & latissime deponunt, quibus ipsa suam Orationem, gradus, & effectus illius, gratias & favores Divinos, & statum, ad quem, medio Orationis studio, ascenderat, fidelissime pro majori animæ suæ securitate & directione semper communicare curavit. Qui omnes, facto periculo de spiritu ac doctrina librorum hujus tantæ Virginis, eam non immerito quasi spiritualis doctrinæ Magistram a Deo optimo maximo Ecclesiæ suæ datam fuisse affirmant, ut jam supra ar. 2. diximus.* Deficientibus vero hisce probationibus, cum judicium desumendum sit ab externis, primum desumi poterit ab ecstasibus, & raptibus, si forte contingant, de quibus alibi: *Suspendebatur multoties* (verba sunt S. Bonaventuræ in Legenda S. Francisci *c. 10. pag. 312. oper. tom. 7.*) *tanto contemplationis excessu, ut supra semetipsum raptus, & ultra humanum sensum aliquid sentiens, quid ageretur circa se exterius, ignoraret. Transiens namque semel per Burgum Sancti Sepulcri castrum utique populosum, pro debilitate corporis subvectus asello, obvias habuit turbas in eum præ devotione ruentes: tractus autem, & detentus ab eis, compressus quoque, ac multipliciter attractatus, insensibilis videbatur ad omnia, &, velut examine corpus, de his, quæ fiebant circa ipsum, nihil penitus advertebat. Unde, cum, jamdiu transito castro, turbisque relictis, pervenisset ad quoddam domicilium leprosorum, quasi aliunde rediens cælestium contemplator sollicite requisivit, quando propinquarent ad Burgum.* Desumendum erit etiam judicium a tempore, quo Dei Servi permanent in Oratione meditando, & contemplando. Sane mentalis Oratio, sive meditativa sit, sive contemplativa, diu durare non solet, attenta imperfectione præsentis vitæ; unde, cum *Apocal. 8. v. 1.* legatur, *Factum est silentium in cælo quasi media hora*, Sanctus Gregorius (*loc. cit. homil. 2. num. 14. col. 1327.*) sic ait: *Cælum quippe est anima justi, sicut per Prophetam Dominus dicit*, Cælum mihi sedes est, & Cæli enarrant gloriam Dei. *Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, silentium fit in cælo, quia terrenorum actuum strepitus quiescit a cogitatione, ut ad secretum intimum autem animus apponat. Sed, quia hæc quies mentis esse in hac vita perfecta non potest, nequaquam hora integra factum in cælo silentium dicitur, sed quasi media hora, ut neque ipsa media hora plene sentiatur, cum præmittitur quasi, quia mox ut se animus sublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi, redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus cæcatur.* Hæc tamen, & similia intelligi debent (regulariter loquendo) de meditatione & contemplatione acquisita, quæ non protrahitur nisi ex speciali Dei favore ad tempus longius: at contemplatio infusa, quæ non est obnoxia impedimentis terrenarum cogitationum, tamdiu durat, quamdiu a Deo conservatur, uti bene explicat Cardinalis de Lauræa *opusc. 2. cap. 12.* & *opusc. 6. cap. 10. de Oratione*. Quapropter in bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi *93. pag. 443. cod. Canoniz.* hæc habentur: *Inter cetera, quibus ad sublimem perfectionis gradum pervenit, summum fuit Orationi mentali per quatuor integras horas quotidie vacare, Dominicæ Passionis mysteria magno cum fervore, & mentis jubilo recolendo. His post meridiem contemplandis Beatissi-*

mæ

mæ Virginis gaudiis dimidiam horam addebat. In bulla Canonizationis S. Paschalis de Baylon 96. *pag.* 473. *ejusd. cod.* sic legitur: *Pervigil semper nocte intempesta nocturnis horis aderat; &, quamvis perpetuis laboribus atque afflictionibus fatigatur, & pene fractus, non nisi post auroram revertebatur in cellulam, toto eo tempore in Choro, vel ecclesia inter meditandi delicias traducto*. In relatione causæ S. Francisci Xaverii *tit. de orandi studio* hæc exponuntur: *Ex assiduitate & sedulitate orandi insigne plane in eo Orationis donum convincitur; nullis enim difficultatibus adeo premebatur, quin semper & ubique secum, & cum Deo habitaret; non locus ullus, non tempus, non frequentia ad id importuna; nullæ erant occupationes, nulla tam ardua negotia, quæ illum ab hoc retraherent, aut avocarent. Ergo quotidie statum tempus habebat per certum spatium orandi, & meditandi, quod numquam intermittebat, nisi extrema necessitate compulsus: & hoc a se religiose servatum ut a suis quoque servaretur, severe exigebat, ut constat ex Epistola illius relata in Vita lib. 6. cap. 13. Quod si aliqua de causa tempus illud definitum defluxisset occupatione, qua declinari non posset interceptum, aliud pro illo reponebat, &, cum aliter non poterat, nocturnæ quieti subtrahebat, & hoc ex more, & certa lege servatum: subinde autem aliquando noctes integras in oratione transigebat, vel illarum partem majorem, &, cum facultas erat, ob id se in sacras ædes conferebat*. In processibus causæ Sancti Aloysii Gonzagæ legitur, eum per integras noctes in Oratione permansisse; & in bulla Canonizationis Sancti Petri de Alcantara 90. *pag.* 382. *cod. Canoniz.* sic narratur: *Pro quovis præconio sufficeret referre illa, quæ de hoc viro sanctissimo dixit sanctissima pariter virgo Teresia Carmelitarum Reformatorum parens, videlicet, ne momento quidem diei ac noctis Petrum ab Oratione cessasse; &, ne somnus oranti obreperet, flexis genibus, cum quieti tandem indulgere cogebatur, ad ligni stipitem parieti infixum caput admoveret. Illius cella, eadem Teresia teste, pedum quatuor longitudinem cum dimidio non excedebat, adeoque depressa erat, ut flexis genibus, & curvis semper humeris in illa hærere cogeretur*.

10. Aliæ quoque externæ circumstantiæ debita animadversione dignæ videntur, puta, si Dei Servus orando vultum ostenderit tamquam flamma accensum: quocirca Venerabilis Dei Servus Cardinalis Bellarminus, qui testis fuit in causa Canonizationis Sancti Aloysii Gonzagæ, sic locutus est: *Io l' ho visto spesse volte infiammato nel volto, e credo, che nascesse dal fuoco dell' amor Divino, che gli ardeva nel cuore ec. Questa era la comune opinione ec. de' Padri spirituali, e questa causa assegnavano di tali infiammazioni*. Item si mens Dei Servi adeo fuerit orando in Deum elevata, ut in oratione perstiterit media hieme, absque eo quod frigore, quo ceteri omnes affligebantur, affligeretur. De eodem S. Aloysio Gonzaga refert Pater Hieronymus Platus ejus Confessarius in vita, quam de eo scripsit, illum de nocte surgere ad orandum consuevisse, cum sola linea veste; &, cum frigore totus tremeret, & eo Orationem interturbari vidisset, *rem* (inquit) *illam aggressus est, quam etiam Dei gratia consecutus fuit, quasi enim turpe reputaret corpori & carni ulla in re cedere, instituit prius attentioni spiritus augendæ. Itaque, gelante jam corpusculo, ac præsertim pedibus, ipse tamen in Oratione sine ullo algoris sensu perdurabat, idque singulis noctibus facere perrexit*. De lacrymis tum in Oratione vocali, tum in mentali habenda est ratio. In vitis Patrum collectis a Rosweydo *lib.* 10. *cap.* 41. *pag.* 867. in vita Abbatis Pauli Nazarbensis sic legitur: *Neminem vero memini me unquam vidisse tanta consolationis, ac lacrymarum gratia ornatum. Stillabant enim ex oculis ejus jugiter lacrymæ*. Et in vita Abbatis Thallelæi Cilicis *cap.* 59. *pag.* 872. narratur, eum sexaginta annos transegisse in vita monastica numquam fiere desistentem, cum jugiter diceret: *Tempus hoc nobis ad pœnitentiam indultum est, & valde requiretur a nobis, si illud neglexerimus*. In vita S. Laurentii Justiniani scripta a Bernardo Justiniano *cap.* 7. *in principio operum ejusdem Sancti*, sic habetur de dono lacrymarum: *Donum enim habuit lacrymarum, ut nemo fere alius, cum post prandium aliquando sederet, & de Divinis* (*ut solebat*) *sermonem haberet familiarem, conversus ad eos qui aderant, ferventiori quodam mentis affectu, Quid* (inquit) *agam, Fratres, quid agam, cum ad Judicem deducar? Quid ego miser, in quo sperare possim? Nihil habeo, nisi quod ad illius sanctissimi Ligni radicem provolvar, & plangam. Hæc cum dixisset, totus solutus in lacrymas est, quas cum profusius emisisset, & erectus vidisset, nos, qui aderamus, compungi, & illas lacrymas admirari, veritus, ne quid ex his laudis humanæ surriperet, Videtisne* (*inquit*) *has lacrymas? Affectus cujusdam sensualitatis fuerunt, non veræ devotionis, a qua absum longissime*. In vita S. Thomæ Aquinatis apud Bollandianos *tom.* 1. *Martii cap.* 6. *pag.* 669. *num.* 30. sic legitur: *Visus fuit etiam frequenter, cum cantaretur ille versus in Completorio Quadragesimali tempore*, Ne projicias nos in tempore senectutis, cum defecerit virtus mea, *quasi raptus, & in Oratione absorptus multis perfundi lacrymis quas de oculis videbatur educere piæ mentis*: & paulo post *num.* 31. *Nam, quoties studere voluit, disputare, legere, scribere, vel dictare, prius ad Orationis secretum accedens profusis orabat lacrymis, pro Divinis inveniendis in veritate secretis, cujus Orationis merito, sicut de quæsitis ante Orationem accedebat dubius, sic postmodum redibat edoctus*. De Sancto Poppone Abbate sic legitur apud Bollandum (*tom.* 2. *ad diem* 25. *Januarii cap.* 14. *num.* 58. *pag.* 650.): *Desiderii* (sermo est de deliderio lacrymarum) *sui compos non post modicum effectus, tantam compunctionis a Deo gratiam est adeptus, ut eo, quo sæpe genu centies flexo die & nocte Orationi incumbebat, omne lacrymis inundave pavimentum dederit. In celebratione proinde Missarum Casubulam, qua induebatur, lacrymis humectabat, interque prandendum magis lectione, quam comestione pasci amabat, & vere pro lacrymis, quas inde fundere solebat, cum Psalmista dicere habebat: Fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte*. De S. Francisco narrat S. Bonaventura in ejus vita, eum, orando, ita lacrymatum fuisse, ut oculi jam caligarent non senectute, sed lacrymis: *Vir autem Dei* (uti refert idem S. Bonaventura *cap.* 10. *pag.* 312. *oper. tom.* 7.) *solitarius remanens & pacatus nemora replebat gemitibus, loca spargebat lacrymis, pectora manu tundebat, &, quasi occultius secretarium natalis, confabulabatur cum Domino suo*. Antiqui item & novi Testamenti suppetunt exempla. In novo adest exemplum Magdalenæ, de qua *Lucæ* 7. In veteri David *Psalm.* 6. *v.* 7. lacrymans orabat: *Lacrymis meis stratum meum rigabo*; & Psalm. 55. v. 9. *Posuisti lacrymas meas in conspectu tuo*. Judith (*cap.* 8. *v.* 17.) ad orandum cum lacrymis hortata est populum in obsidione Bethuliæ: *Dicamus flentes Domino, ut secundum voluntatem suam sic faciat nobiscum misericordiam suam*. Ezechias in magna illa obsidione Jerusalem cilicio indutus cum lacrymis orans exauditus est. Denique de lacrymis S. Petri sic fatur S. Maximus Taurinensis *hom.* 3. (*Bibl. PP. tom.* 6. *pag.* 23.): *Petrus prorupit ad lacrymas nihil voce precatus. Invenio enim quod fleverit; non invenio, quid dixerit &c. Recte plane, Petrus flevit, & tacuit, quia quod defleri solet, non solet excusari, & quod defendi non potest ..... Lacrymæ, inquam, tacitæ quodammodo preces sunt, veniam non postulant, & merentur, causam non dicunt, & misericordiam consequuntur*.

11. Agunt Ascetici de dono lacrymarum, & docent, momentum non in ipsis lacrymis, sed in earum fine esse constituendum; & cavenda esse duo extrema, alterum complacentiæ & arrogantiæ, ne lacrymans in lacrymis sibi nimis complaceat, alterum pusillanimitatis & diffidentiæ, ne forte putet, actum esse de salute & perfectione sua, si illæ desint. Legatur Cardinalis Bona in egregio tractatu *de discretione spirituum cap.* 7. *in fine*. Abbas Blosius *in speculo Monachorum pag.* 663. *divisione* 5. *numer.* 5. ait, modum esse in lacrymis adhibendum, ne spiritus obruatur, sed aliquos esse, qui, adjuvante Spiritu Sancto, jugiter lacrymari possunt: *Bonus & dulcis est panis lacrymarum: aliqui tamen eo pane mentem nonnunquam obruunt magis, quam reficiunt. Fletibus enim tamdiu, & in tanta confractione atque agitatione insistunt, donec & spiritu & corpore sub exercitio nimis extenso, aut intenso succumbant. Non tamen negamus, aliquos esse, qui per discretionem & Spiritus Sancti adjutorium diu utiliterque lacrymari possint*. Stephanus Tornacensis *epist.* 176. *pag.* 39. *Biblioth. Patrum tom.* 25. recte ait: *In Oratione lacrymæ spontaneæ ne rejiciantur spontaneæ, ne cogantur invitæ*. Item jubet, ne sint spectaculo hominum: *Si fuerint orantis lacrymæ spectacula hominum, erunt offendicula, vel ridicula Angelorum*. Plura prosequitur Joannes Climacus *in scala paradisi gradu septimo*, & multa quoque de lacrymis collecta legi possunt apud Theophilum Raynaudum *in Heroclitis spiritualibus tom.* 15. *pag.* 151. & ex supra deductis, & aliis, quæ apud citatos Auctores cumulata sunt, unusquisque facile percipere poterit, non procuratum, nec affectatum lacrymarum profluvium, Orationis sive vocalis, sive mentalis, non qualiscunque, sed excellentis, externum esse signum & argumen-

mentum. Quapropter S. Laurentius Juſtinianus *de caſto connubio Verbi, & animæ cap.* 18. *pag.* 280. ita ſcribit: *Hæc, & his ſimilia ingeminans* (ſermo eſt de anima arcte Deo conjuncta) *charitatis lacrymas ubertim emittit, quia non valet eſſe, ubi, quem diligit, eſſe novit. Præmittit ad illum gemitus ac ſuſpiria amoris teſtes &c. Hæc nempe ſunt ſpiritualia Sponſæ exercitia, cum dilectionis Verbi erga ſe memoria tangitur.* Videatur Ven. Dei Servus Ludovicus a Ponte Societatis Jeſu, cujus Beatificationis cauſa jam eſt introducta, in opere, cui titulus *Guida ſpirituale*, ex Hiſpano in Italicum idioma translato, & variis ſacræ Scripturæ locis locupletato a pio quondam Præſule Alexandro Sperello *tract.* 1. *de lacrymis cap.* 17.

12. Aliquando demum Deus ipſe, qui mirabilis eſt in Sanctis ſuis, nonnullis ſupernaturalibus ſignis, quam ſit ſibi ſuorum Servorum grata & accepta Oratio, manifeſtare dignatus eſt, ſplendore ex. gr. vultus, & aliis conſimilibus ſignis, de quibus, utpote ad miracula pertinentibus, ſuo loco tractabitur. De S. Philippo Nerio legitur: *Sacrum vero faciens, mira undique luce fulgere viſus eſt.* De S. Martino Epiſcopo: *Dum Sacramentum offerret, globus igneus in capite ejus viſus eſt.* De Beato Ambroſio Sanſedonio: *Miſſæ ſacrificium tanto animi ſenſu, tamque vehementi ſpiritus agitatione celebrabat, ut omnibus artubus concuteretur.* In proceſſu cauſæ S. Roſæ Limanæ teſtes referunt, ſe non ſemel vidiſſe *vultum ejus exardeſcentem, & veluti flammas ejaculantem, taliter quod Sacerdoti Hoſtiam ſacram prælibanti, & Miniſtro lavatorium de more offerenti neceſſarium fuerit manum retrahere præ inſolito ardore ex ejus facie promicante.* Duo autem ſupernaturalia ſigna nunc referre opportunum eſt. Alterum deſumptum ex Actis Canonizationis S. Tereſiæ *art.* 21. ſecundæ Relationis Rotalis de ejus virtutibus §. 3. *Hoc idem elicitur ex alio effectu mirabili iſtius Orationis, nempe, quod facies Beatæ Tereſiæ, dum Orationi vacaret, ex colloquio Dei (ut de Moyſe legitur) ſæpius reſplenduit, ut de viſu deponunt in prima parte Toleti tertius teſtis ſuper* 10. *& ſecundus ſuper* 47. *dicit, quadam die ſe vidiſſe Beatam prædictam emittere ſplendorem quemdam ex facie ſua ad inſtar Solis, & in ſecunda parte primus teſtis, & in tertia quartus teſtis ſuper* 14. *& in quarta parte Salmantini octuageſimus ſecundus, & nonageſimus ſecundus teſtis, & in prima parte Toleti vigeſimus tertius teſtis: omnes iſti tres ſuper art.* 37. *fuerunt que Confeſſarii iſtius Beatæ, qui miniſtrantes illi ſanctum ſacramentum Euchariſtiæ illius faciem reſplendentem viderunt; & in tertia parte Toleti ſeptimus teſtis ſuper* 93. *& in quarta parte ſeptimus ſuper* 54. *dicens, ſe quadam nocte vidiſſe, quod habebat vultum luce clara promicantem, & ex illo exibant ſplendores, ut radii deaurati, & hoc duravit illi per tempus unius horæ, & quod, quando ceſſavit prædictus ſplendor, videbatur exiſtere in tenebris. Sunt & alii teſtes de viſu affirmantes, quod, quando Beata Tereſia ſcribebat libros, facies ejus reſplendebat (ut ſupra art.* 2. *de ſanctitate in genere diximus), & in Compulſoriali Abulenſi quintus teſtis ſuper* 9. *affirmat, ſe vidiſſe, ſplendorem vultus B. Tereſiæ illuſtrare totum Capitulum, dum in eo exhortationem ſpiritualem ad Moniales faceret.* Alterum ex Actis cauſæ memorati Sancti Philippi Nerii, ex opere videlicet Angeli Victorii typis Romanis edito anno 1613. in quo celebris ille Medicus affectiones mox referendas ſupra naturam fuiſſe oſtendit. Verba autem ejus ſunt hæc: *Beatus Philippus Nerius Florentinus, Congregationis Oratorii Romani Fundator, ab ineunte ætate boni habitus & ſalubris, in ſenectute gracilis, non morboſus, in omni ætate circa victus rationem valde moderatus, vultu hilaris, ſermone jucundus, ac ſacræ doctrinæ ſtudiis valde aſſiduus, cum annum ageret ſuæ ætatis trigeſimum, & Chriſtianæ perfectionis deſiderio vehementer ageretur, ſuppliciter ac frequenter Spiritum Sanctum invocabat, ut ipſius animum ſuis donis cumulare dignaretur. Eo igitur tempore, cum in Oratione perſiſteret, atque ejus preces a Deo, ut exciperentur, exoraret, tam valido fuit atque exuberante Divino amore ſuccenſus, ut id perpeti ac ſuſtinere cum minime ſe poſſe animadverteret, ſtatim, veluti aliquam ardori nimio quæritaret refrigerationis medelam, humi proſterni, nudato pectore, coactus fuerit; deinde illico ſublevatus exultans, & exuberans quid in pectore circa ſiniſtrum latus ad ovi gallinacei magnitudinem abſque aliquo ſenſu doloris perſenſit, oculis omnium intuentium ab eo tempore perſpicuum, non caſu, non percuſſione, non externa violentia factum. Hinc frequenter, ſi memoria, ſi verbum, ſi contemplatio Divinarum rerum occurrebat, fervere cor, exultare, atque palpitare nunc intenſius, nunc remiſſius, animadverſum eſt, atque pectus interdum, totumque corpus concuti, & incalefcere. Vehementiam autem fervoris, & palpitationis compeſcebat, mentem voluntarie diſtrahendo, & animum ad terrena revocando; calorem vero, frigidiorem aerem interdum admittens, quandoque parum aquæ frigidæ aſſumens leniebat; eaque ratione, eoque modo uſque ad annum ſui obitus octuageſimum perſeveravit. Hæc ſingula, dum Beati Senis affectionis cauſas ipſe frequenter percunctarer, prout opportuna, ſeu neceſſaria ſeſe offerebat occaſio, ab ipſomet Sene verecunde referente, dum aliquo morbo corripiebatur, ſæpius audivi; quæ eadem Federico Borromæo Cardinali exquirenti Beatus Pater narravit, ut teſtatur Gallonius in illius vita, & ego ab eodem Cardinali audivi. Poſtquam vero placide Vir ille Beatus nulla fere vexatus moleſtia animam Deo reddidit octavo calendas Junii die feſto ſanctiſſimi Corporis Chriſti intra horam ſextam noctis, in ſequenti nocte, dum corpus inſpiciendi, ac prædictarum affectionum indagandarum cauſa, multis viris ptimis præſentibus, ſectum fuit, ab iis hæc nobiſcum fuerunt obſervata. Primum in parte anteriore thoracis, in qua illa extuberatio erat omnibus conſpicua, inſpiciebantur duæ coſtæ ex mendoſis ſuperiores, quarta ſcilicet, & quinta, omnino fractæ, ac ita diviſæ, ut pars a parte diſtaret, &, quod mirum dictu eſt, nondum ex tanto temporis intervallo, ut fieri ſolet, aliquo modo unitæ, ſed adeo diſtantes & elevatæ, ut extrinſecus dictam extuberationem conſtituerent, intrinſecus autem ſinum majorem efficerent. Summo deinde affecti deſiderio altius introſpiciendi, nam ex jam manifeſtis obſcura videre, & conſiderare licebat, venimus percupide ad cor ipſum, tamquam ex illa inſueta fractura ſignatum. Quod majus ſolito invenimus, ejuſque ſubſtantiam denſitate, atque conſtrictione ſolito duriorem & ſolidiorem. Pericardium, ſeu capſulam cordis ſine aqua; ſolet enim ibi naturaliter reperiri. Venam arterialem duplo majorem, & duriorem. Pulmones a naturali ſtatu parum diſſimiles. Hepar nihil erat immutatum. Reliqua inferius poſita tum propter tanti Viri honeſtatem conſulto omiſimus, cum etiam nullum unquam affectionis cujuſpiam ſignum in ipſis fuit, ſicuti neque etiam in capite, quod ob eamdem cauſam integrum eſt relictum. Hæc eſt hiſtoria fideliter a me conſcripta, atque hæc ſunt ea, quæ fuerunt a nobis diligentiſſime obſervata, dum ſectum fuit corpus hora noctis tertia in eccleſia Sanctæ Mariæ in Vallicella ſeptimo calendas Junias* 1595.

CAPUT VIGESIMUM SEPTIMUM.

De Sacramentorum frequentia, Pœnitentiæ videlicet, & Euchariſtiæ, in Servis Dei beatificandis, & canonizandis requiſita.

1. ORATIONI cohæret Sacramentorum frequentia, & ſignanter Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ: horum enim Sacramentorum uſus, eſt nota delectationis atque ſuavitatis internæ, & ex eo conſequenter uſu conſurgit virtus religionis in gradu heroico. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 5. *c.* 3. plura colligit; primum videlicet, maximum eſſe ſanctitatis argumentum, quod deſumitur a frequenti uſu ſacramenti Pœnitentiæ, dummodo uſus non procedat ex cæremonia, aut ex quadam conſuetudine, quamvis Servi Dei peccata venialia tantum commiſerint: ſecundum, frequentem ſacræ Euchariſtiæ ſumptionem in Canonizando, & non modo frequentem, ſed fere quotidianam in Dei Servo Sacerdote, vel Epiſcopo Miſſæ celebrationem non commendandam ſolum, ſed in Canonizandis eſſe requirendam. Etenim *pag.* 328. ſcribit: *Quemadmodum enim Fideles, corpori in ſingulos dies alimenta ſubminiſtrare, neceſſarium putant, ita etiam quotidie hoc Sacramento alendæ & nutriendæ animæ cura Dei Servis, ac Famulabus non abjicienda, ſed diligentiſſime procuranda, & avide hoc Sacramentum*

sumendum erit sive per frequentem illius sumptionem, si de aliquo Dei Servo laico agatur; sive per frequentem & quotidianam ad altare Sacrificii oblationem, si de Sacerdotibus ageretur: nam sive sit Episcopus, sive simplex Sacerdos is, cujus Acta examinantur, quotidiani Sacrificii oblatio in quocumque illorum commendanda erit, nec solum commendanda, sed quasi necessario exquirenda in his Dei Servis, de quorum cultu in ordine ad Canonizationem, sive Beatificationem agetur. Denique addit Scacchus, hanc sanctitatis notam ex frequenti sumptione Eucharistiæ, & ex quotidiana Missæ celebratione desumptam sibi locum vindicare debere, si conjuncta fuerit cum debitis circumstantiis, devotionis videlicet, & præparationis ad sumendam Eucharistiam, & ad Sacrum faciendum.

2. Confirmantur, quæ a Scaccho dicta sunt, bullis Canonizationum. In bulla enim Bonifacii IX. edita pro canonizatione S. Birgittæ *pag.* 155. *cod. Canoniz.* hæc habentur de frequenti usu sacramenti Pœnitentiæ: *Et, superstite marito, cum singulis sextis feriis confessa fuisset, post ejus transitum veram Confessionem semel saltem in die cum magna Contritione studuit iterare, tam amare levia, sicuti alii gravissima, deplorans, & nihil de suis verbis, moribus, cogitationibus, & actibus præteriens indiscussum.* In bulla Joannis XXII. lata pro Canonizatione S. Ludovici Episcopi Tolosani, de eo, antequam assumptus fuisset ad Episcopatum, sic dicitur (*pag.* 123. *cod. Canoniz.*): *In tempore namque ipso, sacramentali Confessione præmissa, Missas audiebat devote.* Frequentis quoque sumptionis sacræ Eucharistiæ mentio fit in citata bulla Canonizationis S. Birgittæ *pag.* 155. *Singulis quoque diebus Dominicis, & solemnibus cum devotione & lacrymis sumpsit venerabile Christi Corporis sacramentum.* De S. Catharina Senensi Pius II. in bulla Canonizationis *pag.* 185. *cod. Canoniz.* ait: *Ad Communionem altaris, quæ illi fere quotidiana fuit, quasi ad cælestes nuptias invitata esset, summa cum alacritate proficiscebatur.* De S. Felice a Cantalicio Laico Capuccino ita legitur in bulla Canonizationis ipsius (*pag.* 566. *cod. Canoniz.*): *Conscientiæ Viri Dei Moderatores, Dominici Corporis sumptionem ter illi singulis hebdomadis peragere soluto per totos quindecim ante dormitionem annos, ob ejus ardentissimum Charitatis fervorem, quotidianam Divinæ mensæ perceptionem concedere, sanctum existimarunt, ad quam sine uberrimo lacrymarum imbre numquam accessit.* Quibus addi possunt Acta Canonizationis S. Theresiæ. In secunda enim relatione Rotæ Auditorum *de ejus virtutibus art.* 14. *de religionis virtute* hæc enarrantur: *Sexto ad idem firmandum nos induxere mira incrementa in anima ipsius B. Virginis ex augumento cultus Christi causata per quotidianam Communionem viginti trium circiter annorum ex doctissimorum virorum consilio, & suorum Confessariorum licentia, ut deponunt in Remissoriali Abulensi quadragesimus secundus testis fol.* 240. *& quadragesimus sextus testis fol.* 296. *& testis quadragesimus septimus, & quadragesimus octavus, & quadragesimus nonus, & quinquagesimus primus, omnes super art.* 73. *Quo Divino pastu mirifice roborata, in cultu & Fide Jesu Christi in Sacramento existentis maximos fecit progressus, ita ut per plures annos per Fidem vivam non secus ad sumendam Eucharistiam accederet, quam si Christum ipsum corporeis oculis cerneret, ut deponunt in secunda parte Toletani primus testis super* 4. *fol.* 673. *& historiæ supra citatæ ipsius Beatæ, & particulariter Pater Ribera lib.* 4. *cap.* 12. *Quam vero fuerit gratus Christo Beatæ Theresiæ hic cultus clare apparet ex eo, quod frequenter post Communionem cum fulgore vultus ecstasim patiebatur, & propter interna Dei solatia corporis etiam dolores ei fuerunt remissi, &, ex quo Communionem frequentare cæpit, cessavit in illa quidam vomitus, quem quotidie mane passa fuerat, & illam quotidianam Eucharistiæ sumptionem impediebat, ut deponunt in Remissoriali Abulensi testis quadragesimus secundus, & quadragesimus octavus, & in Remissoriali Toletano vigesimus primus testis Episcopus Tirasonensis, & testis vigesimus tertius illius Confessarius, & in Remissoriali Abulensi testis quadragesimus nonus, & testis sexagesimus, omnes super art.* 73. *Et, cum quadam Dominica Palmarum post Communionem, antequam Eucharistiam deglutiret, in ecstasim rapta fuisset, paulo post in se reversa, visum fuit sibi os pretioso Sanguine Christi plenum, totumque corpus eodem Sanguine tinctum habere, ubi intima cum suavitate hæc verba a Jesu Christo audivit: Filia, volo, ut meus Sanguis tibi prosit; nec timeas, meam tibi aliquando misericordiam defuturam; ego illum multis cum doloribus effudi, & tu ipso (ut vides) magna cum voluptate perfrueris. Quod ipsa refert in libro vitæ suæ fol.* 359. *& deponunt in Remissoriali Abulensi testis quadragesimus septimus fol.* 296. *& testis quadragesimus octavus fol.* 235. *super art.* 73.

3. Ex iisdem quoque Canonizationum bullis, & Actis suppetunt exempla tum simplicium Sacerdotum, tum Episcoporum fere quotidie Missam celebrantium. In bulla quippe Canonizationis S. Thomæ Aquinatis *pag.* 136. *cod. Canoniz.* sic Pontifex loquitur: *Præmittebat Divina, ut roboraretur in schola; cum singulis diebus, antequam lecturus ascenderet cathedram, vel distraheretur ad alia, Missam unam celebraret, aliam audiret.* In bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi *pag.* 433. *Sacrum Missæ sacrificium celebraturus, Angelicæ puritatis candorem æmulari cupiens, quantavis carnis mortificatione, & mentis in Deum elevatione esset ornatus, sibi nihilominus numquam satis paratus videbatur esse. A sacrificando impeditus, sacra Eucharistia refficiebatur, ut jugiter Christum in se manentem haberet, & in eo ipse quoque assidue maneret.* In bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort *pag.* 268. *Sacrosanctum Missæ sacrificium fere quotidie celebrabat.* In bulla Canonizationis S. Philippi Nerii *pag.* 319. *Perpetuo atque ardenti studio venerandum Eucharistiæ colebat sacramentum, vel enim laicus, vel sacerdos celebrans, vel ægrotans in lectulo, illius quotidiana susceptione reficiebatur.* In relatione causæ S. Andreæ Avellini *tit. de religione §. Quo vero*; Et in relatione causæ S. Ignatii *tit. de justitia §. Sacrificium Missæ* consimilia habentur. In bulla Canonizationis S. Ludovici Episcopi Tolosani *pag.* 124. *Pontificatus etiam officium exercebat cum diligentia Servus hic Christi fidelis & prudens, Missas dicendo assidue, devotissime Ordines celebrando.* In bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag.* 295. *Quotidie Sacrificium Deo offerebat;* & fusius in relatione causæ ipsius 2. *part. art.* 15. ubi: *Carolum quotidie Missam celebrare solitum affirmant plures testes &c. postquam singulis diebus confessus fuerat suos minimos defectus.* Quibus addi possunt bina alia exempla. Sanctus quippe Vincentius a Paulo (ut habetur in processibus causæ) singulis diebus sacrificium Missæ offerebat, &, si infirmitas non fuerat ab ipso sacrificium offerri, ei intererat, & sacra Communione animam reficiebat; Missam autem celebrans tali animi devotione afficiebatur, ut qui præsentes fuerant, ab ecclesia revertentes post eam absolutam dicerent, se Missam Sancti audivisse. Item in processibus causæ B. Alexandri Saulii Alerienſis primum, deinde Papiensis Episcopi, testes retulerunt, ab eo quotidie Missam fuisse celebratam, prævia pia dispositione, & sacramentali Confessione. Denique externa quædam Divina signa devotæ celebrationis Missarum referuntur in iisdem bullis. In bulla scilicet Canonizationis S. Thomæ Episcopi Herfordiensis *pag.* 132. *Orationi vero insistebat assidue, ac sui fervorem spiritus demonstrabant in orationibus, & celebratione Missæ abundanter ex oculis lacrymæ defluentes.* In bulla Canonizationis S. Petri de Alcantara, *pag.* 383. *Sacrum quotidie peragebat tam uberes in fletus effusus, ut exitus aquarum deducentes oculi ejus viderentur fons hortorum, & puteus aquarum viventium, quæ fluunt impetu de Libano.* In bulla Canonizationis S. Cajetani *pag.* 449. *Divinam rem facturus totus in lacrymas effundebatur, sequeo ministerio indignum reputans, magnæ Matris, cujus erat obsequentissimus, opem implorabat, ut vivificum Agnum ea, qua decebat, devotione susciperet, concipiens dulcissimo quodam mentis obtutu, adesse, inibi Deiparam, quæ electissimum Filium prona ac munifica manu porrigeret.* In bulla Canonizationis S. Francisci Xaverii *pag.* 344. *Cum vero sacrosanctum Missæ celebraret sacrificium, sepænumero a sensibus usque adeo abalienabatur, ut nec Ministri vestem succutientes, nisi post diuturnam moram, excitare possent, quin etiam aliquoties altius cubito a terra elatus ab universa astantium multitudine miraculi magnitudinem obstupescente, ac Servi Dei sanctitatem suspiciente conspectus fuerit.*

4. Quod si Theologica jam dictorum ratio quæratur, ea profecto non deest. Licet enim peccata venialia non sint, uti Scholæ loquuntur, materia necessaria, sed sufficiens sacramenti Pœnitentiæ, eorum tamen confessio utilis est & pia, juxta *cap.* 5. Concilii Tridentini *sess.* 14. *de Pœnitentia cap.* 5. *Venialia, quibus a gratia Dei non excludimur, & in quæ frequentius labimur, quamquam recte & utiliter citraque omnem præsumptionem in Confessione dicantur, quod piorum hominum usus demonstrat, taceri tamen citra culpam, multisque aliis remediis expiari possunt.* Confessionis venialium sæculo VIII. extat exemplum in Actis S. Segolenæ Abbatissæ apud Mabillonium *in sæculo* III. *Benedictino*, & *in prima præfat. ad illud.* Narratur enim, Sanctam prædictam cuidam

dam Monacho, qui Sacerdos erat, omnia parva minimaque peccata, sine quibus esse non possumus, cum gravia deessent, lacrymando confessam fuisse. Quapropter, etiamsi referendi in album Beatorum, aut Sanctorum sola patraverint peccata venialia, nemo est qui non videat, sinceram eorum confessionem debitis circumstantiis non destitutam, sanctitatis notam constituere, & eo magis, si frequentius expleatur: unde S. Bonaventura *in 4. sent. dist. 17. part. 3. art. 2. quæst. 1.* ait de peccatis venialibus: *Quamvis autem de ratione sui generis non sit ea confiteri necessarium, tamen ea confiteri congruum est maxime viris perfectis, quia utile est multum, & pœna illis debita minuitur ex vi Clavium.*

5. Frequenti Confessioni succedit frequens Eucharistiæ communio, quæ apud antiquos Fideles absque dubio fuit in usu, cum in Actis Apostolorum *cap. 2. v. 42.* legatur de Christianis prioris sæculi: *Erant autem perseverantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Sæculo Ecclesiæ quarto mos quotidie communicandi Romæ observabatur, teste S. Hieronymo (*epist. 50. ad Pammachium n. 13. col. 225. oper. tom. 1.*) *Scio, Romæ hanc esse consuetudinem, ut Fideles semper Christi Corpus accipiant; quod nec reprehendo, nec probo.* Huic mori, saltem pro Ecclesia Occidentali, suffragatur æqualis Hieronymo S. Ambrosius *de Sacramentis lib. 5. cap. 4. num. 25. col. 378. oper. tom. 2.* si tamen libri *de Sacramentis* sunt ejusdem: *Si quotidianus est Panis, cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prosit. Sic vive, ut quotidie merearis accipere. Qui non meretur quotidie accipere, non meretur post annum accipere:* si mores videlicet non mutet. Sacrum quoque Concilium Tridentinum frequentis Communionis deliderium exprimit *sess. 13. cap. 8. Paterno affectu admonet sancta Synodus, hortatur, rogat, & obsecrat per viscera misericordiæ Dei nostri, ut omnes & singuli, qui Christiano nomine censentur &c. hæc sacra mysteria Corporis & Sanguinis ejus, ea Fidei constantia & firmitate, ea animi devotione, ea pietate & cultu credant & venerentur, ut Panem illum supersubstantialem frequenter suscipere possint.* Et *sess. 22. cap. 6. Optaret quidem sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis Fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberior proveniret.* Materiam frequentis Communionis optime de more explicat D. Thomas *3. par. quæst. 80. art. 3.* docens, duo circa Eucharistiæ usum posse considerari: unum ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, ita ut utile sit sæpius, immo quotidie ipsum sumere; aliud ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione ad illud accedat, ita ut, si aliquis se quotidie inveniat paratum, laudabile sit ut quotidie sumat. En verba S. Doctoris: *Circa usum hujus Sacramenti duo possunt considerari: unum quidem ex parte ipsius Sacramenti, cujus virtus est hominibus salutaris, & ideo utile est quotidie ipsum sumere, ut homo quotidie ejus fructum percipiat &c. Alio modo potest considerari ex parte sumentis, in quo requiritur, ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedat; & ideo, si aliquis se quotidie ad hoc paratum inveniat, laudabile est, quod quotidie sumat &c. Sed, quia multoties in pluribus hominum multa impedimenta hujus devotionis occurrunt propter corporis indispositionem, vel animæ; non est utile omnibus hominibus quotidie ad hoc Sacramentum accedere, sed quotiescumque se ad illud homo invenerit præparatum.* Concordat S. Bonaventura *in 4. sent. dist. 12. part. 2. quæst. 1.* & consentaneum est huic doctrinæ decretum editum ab Innocentio XI. *de quotidiana & frequenti Communione die 12. Februarii 1679.* ubi Pastorum diligentiæ remittit propter multiplices conscientiarum recessus, ut frequentem, aut quotidianam Communionem nonnullis suadeant. Ex quibus proinde nemo est qui non videat, bene desumi, frequentem & quotidianam Eucharistiæ sumptionem in Dei Servis, de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur, & de quorum virtutibus jam aliunde constat, ex aliis videlicet probationibus, quæ ostendunt, eos in actibus heroicarum virtutum frequenter se exercuisse, & a peccatis abstinuisse, notam esse & argumentum sanctitatis, & præcipue, si frequens ista & quotidiana sumptio Confessarii seu Directoris spiritalis consilio facta fit. Quæ tamen ita dicta censeri volumus, ut, si forte accidat, aliquem Dei Servum a quotidiana aliquando, & frequentissima sumptione Eucharistiæ reverentiæ & timoris gratia abstinuisse, nullum indicium adversus ejus sanctitatem, & ejus in suscipienda Eucharistia fervorem valeat rationabiliter desumi. Celebris est epistola 54. S. Augustini (*col. 125. oper. tom. 2.*) in qua exemplo Zachæi, & Centurionis tum accedentem, tum recedentem ex causa modo recensita commendat *n. 4. Neque enim litigaverunt inter se, aut quisquam eorum se alteri præposuit Zachæus, & ille Centurio, cum alter eorum gaudens in domum suam susceperit Dominum, alter dixerit,* Non sum dignus, ut intres sub tectum meum. *Ambo Salvatorem honorificantes diverso, & quasi contrario modo. Ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consecuti.* Sequitur D. Thomas *loc. cit. ad tertium*, ubi sic loquitur: *Ad tertium dicendum, quod reverentia hujus Sacramenti habet timorem amori conjunctum: unde timor reverentiæ ad Deum dicitur timor filialis, ut in secunda parte dictum est. Ex amore enim provocatur desiderium sumendi; ex timore autem consurgit humilitas reverendi: & ideo utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, & quod quotidie sumatur, & quod aliquando abstineatur.* Subscribit Claudius Espencæus *lib. 1. de adoratione Eucharistiæ cap. 7.* Joannes Major *in 4. sent. dist. 9. quæst. 1.* quotidianam commendat Communionem, si ex ejus sumptione augeatur devotio: *Si dicas; quotidie communicantem nec laudat, nec vituperat Augustinus, prout recitatur in cap. Quotidie, de consecratione dist. 2. ex hoc nihil sequitur, cum multo laudabilius sit quotidie communicare, si quis in se devotionem reperiat erga Eucharistiam:* & Joannes Raulinus Cluniacensis Monachus *ser. 8. de Sacramento Eucharistiæ* sapienter monet, fieri posse, ut quis, vacando a receptione Sacramenti, illud deinde reverentius sumat, sed cavendum esse, ne per hanc viam subtrahatur habituatio ad bonum, ut ipse loquitur: *Sed, si quis dixerit, ideo vacationem a celebratione, aut receptione Sacramenti bonam esse, ut ipsa postmodum reverentius & devotius, quanto rarius, impleatur, dicemus ad hoc, quod hoc est possibile; sed potest contingere ex adverso, ut plurimum contigit, ut talis subtractio removeat habituationem ad bonum, cujus effectus est secundum Philosophum operari delectabiliter.* Item, melius & fructuosius esse impellente erga Deum Charitate, Missam frequentius celebrare, quam eam præ timore & reverentia omittere, docet Roderic. *in exercitio perfectionis, & virtutum religiosarum par. 3. tract. 8. cap. 6.* cum quo concordat D. Thomas *loco supra cit. ad tertium*, ubi, post verba jam relata, quibus docuit, pertinere ad reverentiam Sacramenti, & quod quotidie sumatur, & quod aliquando ob reverentiam abstineatur ab ejus sumptione, subjicit: *Amor tamen, & spes, ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori; unde & cum Petrus dixisset, Exi a me, Domine, quia homo peccator sum; respondit Jesus, Noli timere.* At hæc, licet vera sint, nihil tamen obesse possunt iis, quæ in superioribus dicta sunt, cum ibi sermo haberetur, non de longa abstinentia a sumenda Eucharistia, sed de certa quadam intermissione quotidianæ Communionis, gratia timoris & reverentiæ erga augustissimum Sacramentum.

6. Quæ modo statuta sunt de frequenti & quotidiana Communione, procedunt quoque in frequenti & quotidiana Missæ celebratione quoad Sacerdotes, & Episcopos, uti etiam ex modo dictis colligi potest: & revera, si tempore Apostolorum Fideles quotidie Corpus Christi sumebant, cur asserere non debemus, Sacerdotes, & Episcopos quotidie Missam celebrasse? S. Irenæus vir Apostolicus, & Apostolorum sæculo proximus *l. 4. adv. hær. c. 18. n. 6. pag. 251.* hujus rei perhibet testimonium: *Ideo nos quoque offerre vult munus ad altare frequenter sine intermissione.* S. Andreas Apostolus, uti legitur apud Surium, *ad diem 30. Novembris tom. 6.* Proconsuli ipsum ad idololatriam adigenti his verbis restitit: *Omnipotenti Deo, qui unus & verus est, ego omni die sacrifico, non thuris fumum, nec taurorum mugientium carnes, nec hircorum sanguinem, sed immaculatum Agnum quotidie in altari Crucis sacrifico, cujus carnes postequam omnis populus Credentium manducaverit ... Agnus, qui sacrificatus est, integer perseverat & vivus.* Acta, ex quibus hæc desumuntur, genuina putant Baronius, & Natalis Alexander. De eorum autem sinceritate dubitat Tillemontius *in vita S. Andreæ*, & præcipue *nota secunda ad eamdem tom. 1.* ex quo potissimum nulla eorum mentio ante sæculum VIII. occurrit: sed quæ in eis, uti dicta a S. Andrea, referuntur, autumat ab ejus sensu aliena non fuisse. S. Cyprianus *epist. 77. col. 329.* sic consolatur Martyres, qui in metallorum fodinas damnati dolebant, se offerre non posse incruentum & sanctum altaris Sacrificium: *Sed*

nec in illo, Fratres dilectissimi, aliqua potest aut religionis, aut Fidei jactura sentiri, quod illic nunc Sacerdotibus Dei facultas non datur offerendi & celebrandi Sacrificia Divina. Celebratis immo, atque offertis sacrificium Deo & pretiosum pariter, & glorioſum, & plurimum vobis ad retributionem præmiorum cælestium profuturum, cum Scriptura Divina loquatur, & dicat: Sacrificium Deo spiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despicit. *Hoc vos sacrificium Deo offertis, hoc sacrificium sine intermissione die ac nocte celebratis, hostiæ facti Deo, & vosmetipsos sanctas atque immaculatas victimas exhibentes*: quasi dicere voluisset: Si, uti faciebatis, nunc quotidie Missam non celebratis, quotidie tamen, uti potestis, Deo offertis sacrificium spiritus contribulati. Ferunt, Cardinalem Cajetanum docuisse *in comment. ad D. Thomam*, Sacerdotem numquam celebrantem non esse damnandum uti reum lethalis flagitii, sed ad summum venialis; at jussu S. Pii V. sententiam Cajetani fuisse expunctam ex operibus D. Thomæ Romæ editis. Innocentius certe Papa III. *in cap. Dolentes, de celebr. Missar.* Presbyteros, & Prælatos gravibus verbis increpat, qui Missarum solemnia vix quater in anno celebrant. Sacrum Concilium Tridentinum *sess. 23. de reformat. cap. 14.* loquens de simplicibus Presbyteris hæc habet: *Curet Episcopus, ut ii, saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus, si autem Curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.* S. Thomas 3. *part. qu. 82. art. 10.* quærit, *Utrum liceat Sacerdoti omnino a consecratione Eucharistiæ abstinere*; & refert, nonnullos dixisse, Sacerdotem posse omnino a consecratione licite abstinere, nisi teneatur ex Cura sibi commissa celebrare, & Sacramenta populo præbere; sed hanc opinionem improbat sequentibus verbis: *Hoc irrationabiliter dicitur, quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum, secundum illud 2. ad Corinth. 6. v. 1.* Adjuvantes autem exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. *Opportunitas autem Sacrificium offerendi non solum attenditur per comparationem ad Fideles Christi, quibus oportet Sacramenta ministrari, sed principaliter per comparationem ad Deum, cui consecratione hujus Sacramenti Sacrificium offertur. Unde Sacerdoti, etiamsi non habeat Curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare, sed saltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis festis, & maxime in illis diebus, in quibus Fideles communicare consueverunt.* Ideoque, si aliquibus diebus Sacerdotes, & Episcopi celebrare tenentur, Dei Servus simplex Sacerdos, vel Episcopus qualibet fere die citra obligationem Missam celebrans, si id faciat cum debita devotione, uti fecisse absque dubio credendus est (nec enim Beatificationis & Canonizationis causa fuisset introducta, si aliqua irreverentiæ in sacrificando legitima adfuisset suspicio; aut ulteriorem progressum causa habere posset, si virtutum deessent probationes) ex ea quotidiana, aut fere quotidiana Sacrificii celebratione indicium & nota sanctitatis hauriri poterit.

7. In vita S. Ignatii scripta a Patre Maffejo *lib. 2. cap. 7.* narratur, eum Romam venisse una cum ceteris Patribus Societatis anno 1538. & pueros & plebem Christiana catechesi vicatim erudire instituisse, & frequentem usum sacræ Confessionis, & Eucharistiæ restituisse Romæ primum, deinde in ceteris orbis Catholici partibus: *Alia multa propediem assecuti sunt, tum vero præcipue, ut sacræ Confessionis, & Eucharistiæ frequens usus, quo nihil est humano generi salutarius, Diaboli fraude jampridem extinctus, magno utique Christianæ reipublicæ commodo, in principe magistraque orbis terrarum Ecclesia revivisceret: ex quo deinde paulatim effectum est, iisdem scilicet adjutoribus, non solum ut in Italia, Gallia, Hispania, ceteriſque Catholicis Europæ regionibus, verum etiam ut in ipsa India, atque adeo in ultimis terris, ubi paulo ante ferales Dæmonum dapes, & nefaria Sacra viguerant, jam nunc, ingenti bonorum gaudio, per Pœnitentiæ sacramentum frequenter elutis animi sordibus, Divina passim convivia celebrentur.* Contendit Launojus *in opere de frequentis Confessionis, & Eucharisticæ Communionis usu, atque utilitate, pag. 142. oper. tom. 1. par. 1.* Sanctum Ignatium in civitate Parisiensi non revocasse frequentem usum Confessionis, & Eucharistiæ, dum ad eam urbem studiorum causa advenit, cum frequens ille usus jam increbuisset, sed, instituta ibi Societate, revocatum ab aliis fovisse & auxisse. Verum, utcumque sit de hoc, cum Ecclesia in lectionibus Officii, quod in die ejus festo celebratur, hæc habeat, *Sed in primis inter Catholicos instaurare pietatem curæ fuit: templorum nitor, Catechismi traditio, concionum ac Sacramentorum frequentia ab ipso incrementum accepere:* Ignatio utique, & Societati ab eo institutæ universa debet Ecclesia propagationem usus frequentis Confessionis, & Communionis. Sanctus quoque Cajetanus, qui ante institutionem suæ Religionis se Oratorio Vicentino adscripsit, Sodales ad frequentiam Sacramentorum induxit, uti legitur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de Charitate in Proximum*, ubi hæc habentur: *Sodalibus quater in anno sacra Communione vesci solitis Eucharistiæ sacramentum in singulos menses ipse administravit; idque vehementer adeo hortabatur, ut quamplurimi non solum qualibet hebdomada, sed etiam quibuscumque festivis diebus, & feria sexta ad illud accederent.* Quod ipsum resumitur in bulla Canonizationis *Const. 94. pag. 448. Præ ceteris id assecutus est, ut Sacramentorum frequentem usum in Sodales primum, debinc in alios ferventioris spiritus introduceret, magno cum eorum compendio, qui, elutis animæ sordibus, ad cæleste epulum accedebant; quod propriis ipse manibus sæpe illis ministrans, identidem ad ejusdem amorem ac sitim ignitis plane eloquiis, lacrymarum vi, ac suspiriis incendebat.* Multa alia de quotidiana Missæ celebratione a Nobis collecta sunt in alio nostro Opere post editionem præsentis Operis *de Canonizatione* typis impresso *de sacrificio Missæ par. 4. sect. 2. num. 12.*

8. De antiquis Monachis, Anachoretis, Eremitis Solitariis quæri potest, an, & quomodo sacramenta Pœnitentiæ, & Eucharistiæ susceperint, &, quatenus non susceperint, aut raro susceperint, quomodo nonnulli inter Sanctos adscripti sint. Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 6. cap. 5. pag. 458.* propositam quæstionem sequentibus verbis resolvit: *Veteres enim Orientales Eremicolas fecessisse in solitudinem omnino ab hominum consortio separatos, ibique perdurasse per annos viginti, triginta, & plures hominibus omnino ignotos, constat ex veterum Patrum historiis. Nullo sacramento Pœnitentiæ, aut Eucharistiæ usos, nec curam aliquam Sacri audiendi eos habuisse, legimus: ut de S. Paulo primo Eremita, & de S. Antonio, quos plures annos hac ratione vixisse, legimus; de S. Maria Ægyptiaca, de S. Macario Romano, necnon etiam de Macario Ægyptio, & aliis pluribus, quorum acta passim in vitis Patrum conscribuntur. Quæ quidem fieri, & probari tunc fortasse poterant, quando nec Christianorum loca frequentiora habebantur, nec Sacerdotum copia.* Verum, ut distincte procedatur, difficultas proposita nullum sibi potest locum vindicare quoad Monachos, qui in monasteriis & cœnobiis sub Abbatis cura degebant, nec quoad Lauritas, eos videlicet, qui a cœnobiis pergebant ad habitandum in lauris, hoc est in cellis separatis & extra cœnobium sub unius Prælidis cura, nec quoad Inclusos, nec quoad Solitarios sive Eremitas, qui habitabant non longe a monasteriis, aut vicis, vel oppidis, sed tantum quoad Anachoretas eremi cultores, & Solitarios seorsum viventes, in speluncis & antris habitantes, & longe a cœtu aliorum hominum, & ab urbibus & oppidis.

9. Diximus, Difficultatem nullum sibi vindicare locum quoad Monachos: licet enim Monachi juxta veterem disciplinam ut plurimum laici essent, & præ humilitate ad sacros Ordines ascendere recusarent, in ecclesiam tamen conveniebant, & statis temporibus Sacerdotem advocabant, qui ipsis Sacramenta ministraret. Palladius *in historia Lausiaca c. 46. pag. 72.* apud Laurentium de la Barre *in vita S. Joannis Eremitæ* hæc habet: *Licebat autem cernere multitudinem eorum, qui cum ipso erant, Monachorum in ecclesia veluti quosdam Justorum choros lucidis vestibus indutos, & hymnis assiduis Deum glorificantes.* Et apud Rosweydum *in vita S. Pachomii cap. 24. pag. 122.* subjicitur: *Proinde, cum solemnitas ex more deposceret, ut mysteriorum cælestium participes fierent, ex proximis viculis Presbyteros convocabant, qui eis festivitatem lætitiæ spiritalis implerent. Non enim patiebatur idem Senex* (sermo est de Pachomio) *inter eos esse quempiam, qui Clericatus officio fungeretur. Dicebat enim, multo melius esse atque commodius Monachis, non solum nullius prorsus honoris quærere primatus & gloriæ, verum etiam occasiones hujusmodi de cœnobiis amputare; quoniam frequenter hinc inter Fratres contentiones & æmulationes inutiles nascerentur.*

10. Additur, non perpetuam, nec universalem fuisse memoratam disciplinam Monachos arcendi a sacris Ordinibus, & a Sacerdotio. Cum enim ex consuetudine Presbyteros vocandi, qui Monachis Sacramenta ministrarent, quidam etiam non vocati impudenter accederent; & nonnulli scelerum admissorum pœnitentiam agere recusantes, & sic a Monasteriis expulsi, & ad Urbem reversi, Sacerdotio fraudulenter obtento, ad Monasterium, unde fuerant ejecti, redirent, ibique de extorta dignitate super-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

ſuperbientes Miſſam celebrarent, Monachique id ægre ferrent, & delictorum ab eis patratorum conſcii Sacris aſſiſtere recuſarent, juxta ea, quæ habentur apud S. Cyrillum *in epiſt. ad Epiſc. Libyæ, & Pentapol. pag.* 211. *tom.* 5. *part.* 2. hinc poſtmodum factum eſt, ut aliquis ex ipſis Monachis ad Sacerdotium aſſumi cœperit, qui ceteris Sacramenta miniſtraret. Id colligitur ex vita S. Apollinis, ſeu Apollonii: *Cum quadraginta annos Sanctus Eremita ſolis herbis vitam ſuſtentans in eremo conſumpſiſſet, Deum ei præcepiſſe, ut antrum pro habitaculo eligeret, ibique omnes excIperet, qui ei in monaſticis virtutibus ſe inſtruendos traderent. Cum vero jam aliquot diſcipulos haberet, die Paſchatis in antro Sacrificium Deo obtuliſſe, & ſynaxim cum ſuis celebraſſe.* Cohærenter ad hæc teſtatur Gennadius *de Script. Eccleſ. cap.* 8. Theodorum ſucceſſorem S. Pachomii in regimen monaſterii fuiſſe Sacerdotali charactere inſignitum: *Theodorus Presbyter ſucceſſor gratiæ, & præpoſituræ ſupradicti Abbatis Pachomii.* Et apud Roſweydum *in lib.* 3. *de vitis Patrum pag.* 499. litteris mandata ſunt, quæ ſequuntur: *Monachi habitantes in eremo Scythiæ & conſenſerunt, ut Pater Iſaac Presbyter eis ordinaretur in eccleſia, quæ in ipſa eremo ſita eſt, ubi convenit die & hora ſtatuta multitudo Monachorum, qui in illa eremo converſantur.*

11. Ita ut de commoditate, uſu, & frequentia Sacramentorum quoad Monachos, qui in monaſteriis & cœnobiis ſub Abbatis, vel Præſidis cura degebant, non obſcura nobis argumenta ſuperſint; & eo magis, cum *in libro de vitis Patrum* habeamus, Monachos Sabbati die, & Dominico conſueviſſe ad Eccleſiam accedere; & apud Rufinum Aquilejenſem S. Paſtor Monachus aſſerat, altaris Sacrificium fontem eſſe aquæ vivæ, ad quem Monachi, veluti ſitientes cervi, die Sabbati, & Dominico accedebant, ut in eo refrigerium animis, & medicinam contra ſerpentis, hoc eſt concupiſcentiæ venenum invenirent. Item, quamvis Arcani diſciplina multa nobis documenta celaverit ſacramentalis Confeſſionis, in eo tamen, quod attinet ad Monachos, præſto eſt illuſtre teſtimonium S. Baſilii, qui *in regulis brevioribus* proponit quæſtionem, quæ eſt 287. *pag.* 516. *tom.* 2. *oper. Qui confiteri vult peccata ſua, debet ne confiteri omnibus, & quibuslibet, aut quibus?* Cui quæſtioni ſic reſpondet: *Peccata iis confiteri neceſſe eſt, quibus myſteriorum Dei concredita diſpenſatio eſt*: quod rurſus confirmat *in reſponſ. ad quæſt.* 229. *pag.* 492. ubi hæc habentur: *Servanda eſt ratio eadem in peccatorum confeſſione, quæ in detegendis corporis morbis adhibetur. Quemadmodum igitur corporis morbos non omnibus patefaciunt homines, neque quibuſvis, ſed iis, qui horum curandorum periti ſunt: ita fieri quoque debet peccatorum confeſſio coram iis, qui curare hæc poſſint.*

12. Porro nemo eſt qui non videat, S. Baſilium verbis citatis loqui de ſacramentali Confeſſione, utpote non unicuique, ſed ſoli Sacerdoti aperienda. Pariter ex ceteris, quæ ſuperius adducta ſunt, unuſquiſque facili negotio colligere poterit, Monachos in cœnobiis & monaſteriis ſub Abbatis vel Præſidis cura degentes ſacramentorum Pœnitentiæ, & Communionis percipiendorum commoditate non caruiſſe: quod ipſum dicendum eſt quoad Lauritas, & quoad Incluſos.

13. Teſte S. Cyrillo *in vita S. Sabbæ apud Surium die* 5. *Decembris tom.* 6. *pag.* 159. *num.* 9. lauræ differebant a cœnobiis, quod in cœnobiis illi viverent, qui vitam exercebant communem, in lauris vero, qui a congreſſione ſeparatam & quietam, unuſquiſque in cella diſtincta. De Geraſimo Abbate refert Surius *ad diem* 20. *Januarii in vita S. Euthymii num.* 57. *pag.* 329. *tom.* 1. eum monaſterio præfuiſſe, cui conjuncta erat laura ſeptuaginta cellarum: & quamvis non ſemper lauræ monaſterio eſſent vicinæ, inconcuſſa tamen regula erat, ut nemo ad cellulas, ſeu lauras tranſiret, niſi rudimenta virtutum in monaſterio poſuiſſet, & longo uſu confirmaſſet, quemadmodum recte animadvertit Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 23. *num.* 6. Quod ipſum deſumitur ex citato S. Cyrillo *in Euthymio apud Bolland. tom.* 2. *ad diem* 20. *Januarii pag.* 316. *num.* 88. & 89. qui cum ibidem narret, vivendi formam in lauris hanc fuiſſe, ut quinque diebus hebdomadæ unuſquiſque in cella manens ſileret, nihil guſtans, niſi panem & aquam & dactylos; & Sabbato, & Dominica in eccleſiam veniret, perceptaque Euchariſtia, cocto uteretur in cœnobio, & ſumeret parum vini (quod etiam confirmatur ex eadem vita S. Euthymii Abbatis *loc. cit.*) hinc ſatis demonſtratur, degentes in lauris recipiendorum Sacramentorum commoditatem habuiſſe. Quod argumentum late proſequitur Giballinus *in diſquiſit. Canon. de clauſura Regulari tit. de Aſcetis incluſis diſquiſit.* 3. *c.* 3. §. 1. *num.* 6. & *ſeqq.* & §. 2. ubi etiam probat, eos vixiſſe ſub cura Præpoſiti ſive Abbatis, eoſdemque (uti dictum eſt) Sabbato, & Dominica conveniſſe in eccleſiam ad ſynaxim, & collectam, nec ullum evocatum fuiſſe e vicinis oppidis Sacerdotem, qui Sacra miniſtraret, ſed vel Abbatem, vel Monachum Sacerdotio initiatum ſupradicta peregiſſe.

14. Ut a ceteris abſtineamus exemplis, extat hodie in Monte Luco apud civitatem Spoletinam harum laurarum exemplum. *In lib.* 3. *dialog.* S. Gregorii *cap.* 14. *col.* 301. *tom.* 2. *oper.* mentio fit S. Iſaac Abbatis, ejuſque memoria recolitur in Martyrologio Romano *ad diem* 11. *Aprilis*. Sub ejus Regula nonnulli degunt Eremitæ in ſupradicto Monte habitantes, ſed in cellis ſeparatis. *In comment.* Pii Papæ II. *lib.* 2. *pag.* 41. prædictus locus ſic deſcribitur: *E regione* (loquitur de civitate Spoletina) *Mons eſt præruptus atque ſublimis, in quo velut in eremo Religione dicata, Anachoritæ famulantur Deo. Inſunt & Monachorum nonnulla cœnobia, in quibus viri ſanctimonia celebres degunt.* Spoletini illi Eremitæ ſubſunt Epiſcopo, ſed habent Præpoſitum cui obediunt. Cella uniuſcujuſque ab alia cella non modice diſſita eſt. Aliqui ex ipſis ſunt Sacerdotio initiati, alii non, & frequentior eſt numerus Laicorum; Eccleſiam habent communem, refectam & exædificatam noſtris temporibus a bon. mem. Cardinali Cybo pietate & doctrina celeberrimo; in quam omnes conveniunt, orant, & Sacramenta recipiunt: & ſi qua eſt inter eos, & antiquos Lauritas differentia, ea eſſe videtur, quod Eremitæ Spoletini non prius degunt in monaſteriis Monachorum, vel certe ad id præſtandum non ſunt adſtricti, quam in eremum ſecedant, ut antiqui Lauritæ facere tenebantur: quod etiam deſumitur ex vita S. Euthymii Abbatis *cap.* 15. apud Bollandum *ad diem* 20. *Januarii n.* 89. *pag.* 316. *tom.* 2.

15. Jam vero ad Incluſos oratio deſcendat, eos videlicet, qui vel in monaſteriis, vel extra monaſteria, ſed non longe ab his, ſibi locum eligebant ad habitandum, in quo clauſi per totam vitam permanerent. Tres itaque erant horum ordines; primus Monachorum, qui ſe de licentia Abbatis in cella monaſterii includebant; alter Monachorum ejuſdem cœnobii, qui ex Abbatis pariter licentia ab eo recedebant, & ad locum, in quo ſe clauderent, euntes, orationi & contemplationi vacabant; tertius eorum, qui ad ſervandam vitæ innocentiam, vel ad pœnitentiam ſuorum peccatorum agendam, Divino impulſu non longe a monaſteriis & cœnobiis ſe includebant, ſub regimine alicujus Patris ſpiritalis. Horum Incluſorum exempla collecta legi poſſunt *in deciſ. de ſacram. Euchariſt. Theologico-legal.* Joannis Clericati *deciſ.* 62. *num.* 25. & 26. Horum vita deſcribitur a Palladio Galata *cap.* 69. *pag.* 758. *apud Roſweydum* his verbis: *Degunt in multa quiete unuſquiſque per ſe incluſus... abſque eo quod ſe videant invicem, præterquam in ſynaxi.* De iiſdem plura habentur apud Giballinum *loc. cit. cap.* 4. §. 6. *num.* 32. ubi probat, eos aliquando e ſuis carceribus egredi ſolitos, ut cum aliis in eccleſiam convenirent, & ſignanter diebus ſolemnioribus, aliquando etiam conſueviſſe admittere ad collocutionem viros dignitate, aut ſanctitate illuſtres. Denique, omnes Incluſos commode recipere potuiſſe, & recepiſſe Sacramenta tum in vita, tum in obitu, late oſtendit Clericatus *loc. cit. num.* 33. & *duobus ſeqq.*

16. Succedunt Solitarii, ſive Eremitæ habitantes non longe a monaſteriis, vel vicis, aut pagis; & de eorum quidem frequenti acceſſu ad eccleſiam vicinam monaſterii, in qua Sacramenta recipiebant, documenta non deficiunt. *In collationibus* etenim *apophthegmat. Patrum* apud Cotelerium *monum. Eccl. Græcæ tom.* 1. *pag.* 491. de Abbate Iſaaco refertur, Abbatem Iſaacum unum ex ſolitariis Fratribus, qui non erat e numero Cœnobitarum, & qui parvam geſtabat cucullam, ab eccleſia rejeciſſe, quod putaret, eum eſſe ſæcularem; & ſub obtentu, quod locus ille eſſet locus Monachorum. *In prato ſpirituali*, apud Auctorem *hiſtoriæ Monaſter. Orient. pag.* 779. apud Caſſianum *in collat.* 18. *cap.* 15. & *collat.* 23. *cap.* 21. documenta proſtant acceſſus horum Solitariorum ad vicinam eccleſiam diebus feſtis, ut de Sacramentis participarent. Morinus *de ſacram. Pœnit. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 12. ſuperius dictis ſubſcribit: *Ipſique Monachi omnes, ſi in urbibus, aut non longe ab iis ipſos verſari oportebat, ad eccleſiam cum cetera plebe, loco tamen primo, ut nobilior gregis Dominici portio, feſſuri conveniebant.* Itaque concludendum omnino videtur, dici non poſſe, antiquos Monachos, Anachoretas, Lauritas, Incluſos, habentes copiam Sacerdotis, non frequenter ſumpſiſſe Sacramenta; quemadmodum congeſtis exemplis

plis illuſtrat Theophilus Raynaudus *oper. tom. 16. num. 10. pag. 47. De permultis denique antiquis Monachis & Anachoretis copiam Sacerdotis habentibus falſo aſſeritur, quod eſſent infrequentes in ſumptione Euchariſtiæ.*

17. Redactaque propterea difficultate ad eos ſolitarios Eremitas ſive Anachoretas, qui vaſtiſſimas ſolitudines intrantes, & ignota nemora ac ſecretas ſilvas adeuntes, ibi toto ſpatio vitæ ſuæ herbis & aqua victitantes, longiſſime ab urbibus, oppidis, & Monaſteriis incogniti omnino vivebant, de quibus S. Hieronymus, Theodoretus, & alii Scriptores antiqui loquuntur, eorum vita fuſe deſcribitur a Petro Sutore *de vita Carthuſiana lib. 1. cap. 15. Jam vero quartum genus Anachoretarum ſubjungamus, eorum videlicet, qui ſolitudinem extremam coluerunt. Non enim vel comitem juxta ſe habere, vel cum aliis etiam Anachoretis ſe continere, ſed ſolitarie penitus agere, certum illis erat. Ut enim purius ac perfectius contemplationi, vitæque ſublimitati incumberent, ſoliuſque amori Conditoris, quem ſitiebant, jugiter inhærerent, nec haberent quidquam, quod eos a tam ſancto commercio diſſeparare poſſet, mortalium omnium aſpectus conſortiaque prorſus devitabant. Et horum quidam ita latuerunt, ut penitus ab hominibus ignorarentur. Alii vero fama quidem noti, ſed vultibus incogniti, in abditis eremi latebris ſeſe occuluerunt. Denique hanc extremam vitam nonnulli perſeveranter perpetuoque tenuerunt. Alii vero, poſtquam aſſiduo longoque tempore coluiſſent, eam tandem deſtituerunt.*

18. Hos itaque Solitarios probari non poteſt ad eccleſias, utpote ab eorum habitatione per longum itineris ſpatium ſegregatas, ſtatis temporibus acceſſiſſe, vel Presbyteris ad eos aditum patuiſſe; & ex hoc difficultas oritur, quomodo conſcientiam ſacramento Pœnitentiæ expiarent, & ſacram reciperent Euchariſtiam. Eorum mores deſcribuntur a S. Auguſtino *lib. 1. de moribus Eccleſiæ* (*c. 31. n. 66. col. 710. t. 1. oper.*) *Nihil de iis dicam, quos paulo ante commemoravi, qui ſecretiſſimi penitus ab omni hominum conſpectu, pane ſolo, qui eis per certa intervalla temporum affertur, & aqua contenti deſertiſſimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei, cui puris mentibus inhæſerunt, & ejus pulcritudinis contemplatione beatiſſimi, quæ niſi Sanctorum intellectu percipi non poteſt. Nihil, inquam, de his loquar: videntur enim nonnullis res humanas plus, quam oporteret, deſerviſſe, non intelligentibus, quantum nobis eorum animus in orationibus proſit, & vita ad exemplum, quorum corpora videre non ſinimur. Sed hinc diſputare, longum & ſupervacaneum, puto; nam hoc tam excellens faſtigium ſanctitatis, cui non ſua ſponte mirandum & honorandum videtur, oratione noſtra videri qui poteſt?*

19. Si ergo, teſte S. Auguſtino, adeo excelſa erat primorum Anachoretarum vita, ſalutari Pœnitentiæ ſacramento ad ſalutem illi utique non indigebant, etiamſi in aliqua levia peccata incidiſſent; cum juxta noſtrorum Theologorum ſententiam peccata venialia non ſint materia neceſſaria, ſed ſufficiens prædicti Sacramenti; & omnia, quæ de utilitate Confeſſionis, ſignanter in articulo mortis, dici poſſunt, hypotheſim reſpiciant præſentiæ Sacerdotis, cui peccata venialia poſſint in Confeſſione aperiri; uti ipſe, dum Promotoris officio fungebar, latiſſime proſecutus ſum in cauſa Servi Dei Anachoretæ Gregorii Lopez, quæ adhuc pendet in ſacrorum rituum Congregatione. Ad hæc, ſi præ infortunio, & humanæ naturæ imbecillitate aliquis eorum in grave peccatum lapſus eſſet, ecquis eſt, qui certo dicere poſſit, peccatorem a ſpelunca vel antro non diſceſſiſſe, ut ſuam conſcientiam ſacra Exomologeſi expiaret, licet id aut litteris mandatum non ſit, aut ſaltem ignoretur, an litteris mandatum ſit, cum non omnia a vitarum Scriptoribus, quæ a Dei Servis facta ſunt, fuerint litteris conſignata; ut in re, de qua nunc agitur, ſapienter animadvertit Epiſcopus Sarnellus *in epiſt. ad Hieronymum a Baſilicapetri poſt cit. deciſ. 62.* Clericati? Quod autem attinet ad ſacram Communionem ſcribit Sozomenus *lib. 1. cap. 12. apud Valeſium* hujus ſolitariæ vitæ initia eſſe referenda ad tempora perſecutionum, quas ut effugerent, & ne pretioſum Fidei depoſitum, & Deum æternamque beatitudinem perderent, nonnulli ex Chriſtianis urbes deſerere adacti in antra & ſpeluncas ſe receperunt; quod vitæ genus, ſublatis Divino Judicio Chriſtianorum Perſecutoribus, alii poſtmodum amplexi ſunt, ut Deo liberius inſervirent ſegregati ab omnibus ſæcularibus curis, & hominum commercio: teſtatur autem S. Baſilius *in epiſt. ad Cæſariam, 93. col. 186. tom. 3. oper.* tempore perſecutionum Chriſtianos reſidentes ab urbibus ſecum detuliſſe Panem conſecratum, ut eo veſci poſſent: *Quod autem perſecutionum temporibus cogitur quis abſente Sacerdote aut Diacono Communionem ſua ipſius manu accipere, id grave non eſſe ſupervacuum eſt oſtendere.* Idem S. Baſilius dicit, hunc fuiſſe morem etiam Anachoretarum: *Omnes enim in ſolitudinibus Monachi, ubi non eſt Sacerdos, Communionem domi ſervantes, ſuis ipſorum manibus ſumunt.* Diſciplinam hanc Eccleſiaſticam exornant duo ampliſſimi Cardinales Baronius *in not. ad Martyr. Rom. ad diem 15. Auguſti*, & Bona *rer. liturg. lib. 2. c. 17. n. 4.* Rurſus, cum ad abſentes etiam per Laicos in more eſſet ut ſacra Euchariſtia mitteretur (Dionyſius enim Alexandrinus apud Euſebium *lib. 6. cap. 44. edit. Valeſian.* narrat, a Presbytero miſſam fuiſſe Serapioni partem Euchariſtiæ per puerum laicum, qui eam aqua intinctam in os Senis infudit, paulo antequam animam exhalaret; & apud Palladium *in hiſt. Lauſiaca cap. 9. & 52. loc. cit.* refertur olim Monachos in ſolitudine habitantes non antea ſumpſiſſe cibum, quam ſpirituale alimentum animæ accepiſſent, ſanctam nimirum Communionem in cellis ſervatam, quam Sacerdotes vel illis in eccleſia dabant, ſi erant, videlicet ex cœtu eorum qui ad eccleſiam convenirent, vel domos mittebant, ſi ex aliorum cœtu erant qui omnino ſolitarii degebant) en duo modi, quibus Anachoretæ in ſolitudinibus viventes, & ab aliis omnino ſegregati ſacram Communionem recipere poterant, & frequenter recipiebant. Multa exempla ex probatis hiſtoriis collecta habentur apud Clericatum *in allat. deciſ. 39. & ſeqq.* quibus oſtenditur, aut pios & religioſos homines, Spiritu Sancto movente & dirigente, ad Solitarios acceſſiſſe, ut eis Sacramenta miniſtrarent; aut Angelos ipſos eis ſacram miniſtraſſe Euchariſtiam. Demum, juxta doctrinam Theologorum, duce D. Thoma 3. *part. quæſt. 80. art. 11. in corpore*, ſacra Communio neceſſaria eſt neceſſitate medii vel in re, vel in voto: *Duplex eſt modus percipiendi hoc Sacramentum, ſcilicet ſpiritualis, & ſacramentalis. Manifeſtum eſt autem, quod omnes tenentur ſaltem ſpiritualiter manducare, quia hoc eſt Chriſto incorporari. Spiritualis autem manducatio includit votum ſeu deſiderium percipiendi hoc Sacramentum; & ideo ſine voto percipiendi hoc Sacramentum non poteſt homini eſſe ſalus. Fruſtra autem eſſet votum, niſi impleretur, quando opportunitas adeſſet.* Itaque de noſtris Anachoretis ait, multis collectis, Theophilus Raynaudus *in oper. cit. n. 10. pag. 46. Alios in eremi latebris longiſſime ab omnium convictu ſepoſitos, Divino Spiritu ad hoc genus vitæ illos agente, a frequentia communicandi excuſabat defectus Sacerdotis, qui Sacramenta porrigeret; quæ tamen, cum ſe dabat occaſio, ſumebant aviditſſime.* Et, ut demonſtretur, etiam Sanctos, de quibus loquimur, a receptione Sacramentorum non fuiſſe undequaque ſegregatos, documentum extat *in hiſt. Lauſiaca cap. 33.* apud Palladium *loc. cit.* ibi enim refertur, Ptolemæum in eremum ſeceſſiſſe, ubi perſtitit annis quindecim, & *abalienatus a doctrina & congreſſione virorum ſanctorum & utilitate, continua Sacramentorum communione, a recta via uſque adeo receſſit, ut quod nonnulli dicunt impii, caſu omnia fieri, is quoque infelix id fateretur.*

CAPUT VIGESIMUMOCTAVUM.

De Carnis, & Corporis mortificatione.

1. DUM in ſuperioribus agebamus de virtute temperantiæ, nonnulla dicta ſunt de jejuniis & auſteritatibus, quibus Sancti ſua corpora afflixerunt. Sed, cum de carnis & corporis mortificatione particularis fieri debeat & ſedula animadverſio in cauſis Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione, teſte Scaccho in verbis mox referendis, nonnulla alia idcirco tum in præſenti capite, tum in ſequenti erunt adnectenda ad hanc ipſam materiam pertinentia. En verba Scacchi *de not. & ſign. ſanct. ſect. 5. c. 2. Geſta & Acta Servorum Dei non Martyrum, quæ per ordinem ad Canonizationem inveſtigantur, poſthabenda quidem erunt, in quibus nullum ſtudium circa carnis corporiſque mortificationem apparuerit. Quamobrem nec ſanctitatis de his ſuſpicionem habere con-*

re convenit, nec de cultu, aut veneratione eorum in Ecclesia Dei, ut puto, agere licebit: Sanctitatem enim illorum tantum probat ac veneratur Ecclesia in non Martyribus, quos in carnis castigatione & sensuum mortificatione studuisse comperit. Quapropter nullas legimus in Ecclesia Sanctorum historias, aut bullas summorum Pontificum latas pro Sanctorum Confessorum, aut Virginum Canonizatione, in quibus carnis & sensuum macerandi studium in eisdem plurimum, ut par est, non commendetur.

2. De jejunio habetur *Tob.* 12. 8. *Bona est oratio cum jejunio, & eleemosyna.* Jejunio usi sunt Ninivitæ, prædicante Jona, ut habetur *Jon. cap.* 3. *v.* 7. Factum enim fuit hoc præceptum a Rege: *Homines, & jumenta, & boves, & pecora non gustent quidquam, nec pascantur, & aquam non bibant.* Notat Tirinus *cap. cit.* Regem illum fuisse Sardanapalum, & subjicit: *Qui etsi perditissimus esset moribus, totusque luxu difflueret, auditis tamen Jonæ Prophetæ minis... compunctus & conversus est, egitque pœnitentiam cum omnibus suis Ninivitis, ac proinde parcitum illis a Deo.*

3. Prima mentio cilicii habetur *Genes.* 37. *v.* 34. ubi narratur, Patriarcham Jacob cilicio se induisse, cum filium suum Joseph, quem fratres Ismaelitis vendiderant, credidit a feris devoratum: *Scissisque vestibus, indutus est cilicio lugens filium suum multo tempore.* Frequens fuit usus cilicii Regi David. Quippe *Psalm.* 34. *v.* 13. legitur: *cum mihi molesti essent, induebar cilicio*; & *Ps.* 68. *v.* 12. *Et posui vestimentum meum cilicium*; & cum grassaretur pestis in populum 1. *Paral. c.* 21. *v.* 16. *Ceciderunt tam ipse* (videlicet David) *quam majores natu vestiti ciliciis proni in terram.* Cum Rex Joram audivit, urgente fame, matrem comedisse filium, *scidit vestimenta sua & transibat per murum, viditque omnis populus cilicium, quo vestitus erat ad carnem intrinsecus*, ut habetur 4. *Regum cap.* 6. *v.* 30. Judith vitam pœnitentem in viduitate agens cum puellis suis clausa morabatur *cap.* enim 8. *v.* 6. *& habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ præter Sabbata.* Item, Holoferne obsidente Bethuliam, *induerunt se Sacerdotes ciliciis*, juxta ea, quæ leguntur *Judith cap.* 4. *vers.* 9. Quoties Sacerdotes, & Prophetæ prædicabant pœnitentiam, populum hortabantur, ut cilicium assumeret. Ita Jeremias *cap.* 4. *v.* 8. *Accingite vos ciliciis, plangite, & ululate.* Machabæi, ut habetur *lib.* 2. *Macbab. cap.* 10. *vers.* 25. in angustiis bellorum constituti deprecabantur Dominum *caput terra aspergentes, lumbosque ciliciis præcincti.* S. Joannes quoque Baptista Christi Præcursor, dum prædicaret pœnitentiam, habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos, ut habetur *Matthæi* 3. Sciendum est quippe, duplicem esse formam ciliciorum; unam videlicet esse quoddam indumentum asperum e pilis caprarum, seu camelorum, aut aliorum animalium contextum, quod sancti homines & Pœnitentes super nudam carnem ferebant, ad humeros & latera constrictum: alteram esse catellam, duobus circiter abhinc sæculis inventam, instar cinctorii ex filo ferreo, vel aurichalco, vel argento compactam, qua lumbi hominum Deo servientium & Pœnitentium præcinguntur: & de primo quidem ciliciorum genere loquitur Joannes de Janua apud Du Cange *in verb. Cilicium*, ubi hæc habet: *Cilicium velamentum factum de pilis caprarum, vel taxorum, unde tentoria fiunt, & mortui operiuntur.*

4. His generaliter præmissis quoad jejunia & cilicium, ut ad institutum nostrum redeamus, & rectus ordo servetur, primo inquirendum est, quid sit carnis & corporis mortificatio; secundo, in quibus consistat; tertio, an sit necessaria; quarto, quomodo nonnulli Sancti in ea se exercuerint; ultimo, an, & quomodo ea adeo in Canonizandis requiratur, ut sine ipsa ad ulteriora in eorum causis procedi non possit.

5. Initio itaque ducto ab examine primi puncti, facilis & obvia est responsio: nemo quippe non agnoscit, carnis & corporis mortificationem nihil aliud esse, quam curam & studium, adhibitis opportunis cautionibus, ne concupiscentia spiritui obsistat, & ei dominetur. Sanctus enim Petrus ait, carnalia desideria militare adversus animam: S. Paulus, legem membrorum legi mentis repugnare, prudentiam carnis inimicam esse Deo, carnem concupiscere adversus spiritum, & spiritum adversus carnem. Hoc intestinum bellum in nobis est. Concupiscentia ex peccato est, & ad peccatum inclinat, & in renatis ex fonte Baptismatis relicta est ad agonem, ut ait Concilium Tridentinum *in decreto de peccato originali.* De hac pugna hæc habentur apud S. Prosperum, seu Pomerium *lib.* 3. *de vita contemplativa cap.* 2. *Piis conatibus nostris resistit ipsa concupiscentia vitiosa, non naturalis, sed naturæ nostræ indita pœnaliter & inserta, quæ peccato facta est, & peccatum, si vicerit, facit.* De ejus autem victoria subjicit Joannes Cassianus *in l.* 5. *de spiritu gastrimargiæ cap.* 21. *pag.* 115. *Intestinum in nobis quotidie geritur bellum. Devicto eo, omnia, quæ forinsecus sunt, reddentur infirma, ac militi Christi universa pacata erunt & subdita. Non habebimus adversarium nobis extrinsecus metuendum, si ea, quæ intra nos sunt, spiritui devicta subdantur.*

6. Hinc transeuntes ad examen secundæ quæstionis, qua in re consistat carnis & corporis mortificatio, respondemus, consistere in abstinentia, jejunio, cilicio, vigilia, chameuniis, spontaneis verberationibus, quæ *disciplinæ* dicuntur, & similibus rebus, quibus caro affligitur. Paulus Apostolus *in epist.* 1. *ad Corinth. cap.* 9. *v.* 27. ait: *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo, ne forte, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar*; & *in* 2. *epist. ad Corinth. c.* 6. *v.* 5. modum significans, quo corpus castigabat, ait: *In laboribus, in vigiliis, in jejuniis.* Ideoque S. Hieronymus *in commen. ad cit.* 1. *epist. ad Corinth.* sic loquitur *col.* 926. *oper. tom.* 11. *Castigo corpus meum, & servituti subjicio per abstinentiam, & afflictionem, atque labores, sicut alibi ait, in jejuniis multis, in fame, & siti, in frigore, & nuditate, in laboribus, & carceribus.* Concordat Auctor commentarii in epistolas S. Pauli S. Ambrosio adscripti (*in* 1. *ad Corinth. c.* 9. *v.* 26. *col.* 143. *append. tom.* 2. *oper.*): *Castigare corpus, est jejuniis illud angere, & illa ei dare, quæ ad vitam proficiant, non ad luxum.* Demum S. Augustinus *in tract. de cantico novo c.* 3. *col.* 592. *tom.* 6. *oper.* ait: *Vide illum gubernatorem, eumdemque viatorem Apostolum Paulum: vide illum jumentum suum domantem. In fame* (inquit) *& siti, in jejuniis sæpius castigo corpus meum, & in servitutem redigo. Ita ergo & tu, qui ambulare desideras, doma carnem tuam, & ambula: ambulas enim, si amas, non enim ad Deum pedibus, sed affectibus currimus.*

7. Nulla apud citatos Patres mentio fit spontaneæ verberationis, nec ullum ejus in antiquioribus Ecclesiæ monumentis infra referendis superest vestigium. Quapropter dubitatio oritur, an ea inter ceteros modos ab Ecclesia approbatos carnem & corpus mortificandi sit adscribenda. Morinus *in tract. de sacram. Pœnit. lib.* 7. *cap.* 14. *n.* 1. usum flagrorum admittit aliena manu, non propria corpori admotum. Jacobus Boyleau historiam edidit Flagellantium, sive *de recto, & perverso flagrorum usu apud Christianos*, & in ea totus est, ut ostendat, Beatos Dominicum Loricatum, & Petrum Damianum auctores fuisse *disciplinarum* sponte, seu propria manu inflictarum; & ante eos flagra quidem in usu fuisse, sed ita, ut quis ab alio vapularet, non autem, ut se propriis manibus verberaret; atque ita quodammodo innuere velle videtur, nostrarum *disciplinarum* consuetudinem non esse omnino approbandam; præcipue cum flagellorum ictus dorso incussi oculis officiant, methodusque flagellandi lumbos femorales ad venerem inciteat, ut ipse prosequitur *in cit. histor. cap.* 10. quod ipsum argumentum late comprobare nituntur Joannes Henricus Meibomus pater, & Henricus ejus filius, & Thomas Bartholinus *in tract. de usu flagrorum in re medica, & venerea, & lumborum & renum officio.* Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 1056. *n.* 7. Petrum Damianum non institutorem, sed spontaneæ verberationis propagatorem asserit: *Eodem quoque tempore, etsi non eodem auctore Petro, tamen certo propagatore, atque adversus impugnantes propugnatore, introductus est in Ecclesiam ille laudabilis usus, ut pœnitentiæ causa Fideles verberibus se ipsos afficerent, flagellis ad hoc paratis idoneis, exemplo Beati Dominici Loricati sibi subditi sanctissimi Eremitæ.* Cumque Petrus Cerebrosus Monachus ejusdem Beati Petri Damiani quoque discipulus, ac nonnulli Monachi Florentini, & alii Cassinenses, impulsore potissimum Stephano ex Monacho Cassinensi S. R. E. Cardinali, se aversos huic usui flagrorum ostendissent, idem Damianus in suis libris eorum rationes strenue confutavit. Animadverti præterea potest, spontaneas istas verberationes, quas *disciplinas* vocant, fuisse adhibitas a Guidone Pomposejano Abbate, & a S. Poppone pariter Abbate: quod utique satis est, ne Dominicus, & Petrus pro auctoribus haberi possint; uti bene adnotavit Mabillonius *in præfat.* 1. *in sæc. VI. Ord. S. Benedicti n.* 39. ubi scribit: *Neuter vero* (loquitur de Guidone, & Poppone) *id addiscere potuerat ab exemplo Dominici Loricati utroque junioris, multo minus Petri Damiani, qui necdum ea de re scripserat.* Mabillonio autem adhæret Graveson *in historia Ecclesiastica tom.* 4. *par.* 1. *decimi, & undecimi sæculi colloq.* 6. *pag.* 121. *& seq.*

8. At, quidquid de primo institutore dicendum sit, certe an-

te antiquiores Regulæ monasticæ pro satisfactione peccatorum Monachum, qui peccavit, verberibus & flagris percutiendum statuerunt; &, juxta libros Pœnitentiales, Pœnitentes se aliquando prosternebant ad pedes Confessarii, ut ab ipso virgis cæderentur: unde in vita S. Ludovici Regis Franciæ auctore Gaufrido *cap. 3. apud Bolland. ad diem* 25. *Augusti tom.* 5. legitur *pag.* 547. *Nam post Confessionem a Confessore suo disciplinam semper recipiebat*, & infra: *Hanc autem disciplinam existimo apud quemdam habuit Confessorem, qui erat solitus sibi dare disciplinas nimis immoderatas & duras: super quo caro ejus tenera non modicum gravabatur. Quod gravamen nunquam illi Confessori, quamdiu viveret, voluit revelare: sed post mortem dicti Confessoris quasi jocando, & subridendo hoc alteri Confessori suo humiliter recognovit.* Quibus positis, nemo est qui non videat, pium, laudabile, & sanctum esse, spontaneis verberibus suum corpus affligere; uti bene prosequitur Mabillonius *loc. cit. num.* 41. *In summa omnia satisfactionum & expiationum genera, quæ Pœnitentibus a Sacerdotibus imponi possunt, & a Canonibus sunt præscripta, ea sponte sibi imponere & infligere licere, non dubito.*

9. Rursus, si Petrus Damiani, Rodolphus Episcopus Eugubinus, Dominicus Loricatus, Gualbertus Abbas Pontissarienfis sanctimoniæ fama illustres, spontaneis corpus suum verberationibus afflixerunt, ut ipse Bovleau *in hist. Flagellantium* admittit, si nonnulli inter Sanctos relati hoc ipsum præstiterunt (ut infra videbitur) ecquis erit, qui spontaneo flagrorum usui, ejusque laudabili consuetudini obloqui ulterius audeat? *Hos duces* (verba sunt Mabillonii *loc. cit.*) *sequi non inverecundum, aut suspectum, immo perquam honorificum, & tutum esse, nemo jure negaverit.* Addi posset veterum Avellinatarum, & Eremitarum Camaldulensium consuetudines fuisse omnino concordes in voluntariis verberationibus tum publice in Capitulo excipiendis, tum privatim in cellula sibimet inferendis, juxta ea quæ referuntur apud Abbatem Guidonem Grandum *in dissert. Camaldulens. dissert.* 4. *cap.* 4. *n.* 7. item, labente sæculo XIII. pium quemdam Eremitam Perusinum, nomine Rainerium, Spiritu Divino instinctum, nomine Dei Perusinos monuisse, nisi pœnitentiam agerent, fore ut universi misera & fœda morte concciderent: eosque hoc sermone permotos se, sumptis ad id loris, cædere per urbem instructo agmine incedentes cœpisse; tum urbe egressos, & ad vicina loca pergentes ex Thuscia in Marchiam devenisse; hunc porro religiosum modum pœnitentiæ ex urbe in urbem traductum, ab Imolensibus exceptum, & quasi per manus Bononiensibus traditum universam civitatem inflammasse, Sodalitate inchoata, quæ a recenti piorum simul coeuntium studio *Societas* appellata, post ab ipsa erga pauperes hospitalitate *Hospitalis S. Mariæ vitæ* nomen accepit, pio Eremita Rainerio Perusino supra memorato, qui Bononiam venerat, magna ad rem illam adjumenta subministrante, teste Sigonio *de Episcop. Bononiens. lib.* 3. Spernendæ autem sunt oppositiones petitæ a detrimento oculorum, & incitamento ad libidinem. Utcunque enim sit de probationibus, & exemplis relatis *in historia Flagellantium*, & apud Thomam Bartholinum, aliosque allegatos, hoc certum est, ex centum hominibus, qui se flagellant, vix unum inveniri, si modo invenitur, qui ex flagello incitetur ad venerem: cumque reliqui nonaginta novem rebelles carnis motus flagellando cohibeant, nemo est qui non videat, pium hunc usum licite ex prædicta ratione improbari non posse; & multo magis, cum ille, qui carnis rebellionem in ipsa verberatione experitur, non solum possit, sed etiam debeat ab ea se abstinere; quod ipsum fieri debet etiam ab illo, qui ex flagellis adhibitis visus detrimentum capit; nisi forte uterque, verberationis locum mutando, se ab utroque periculo liberare possit.

10. Nec urget, quod a Clemente VI. edita est Constitutio adversus Flagellantes, in qua vetitum est, ne de cetero Christifideles verberationibus utantur. Constitutio enim edita est adversus eos, qui ex Hungaria ortum ducentes viri & mulieres, per totam Germaniam superiorem & inferiorem, Poloniam, Galliam, Angliam, & Belgium bis palam de die, sed fere scurriliter, aculeatis funiculis ad sanguinem usque sese flagellabant; uti fuse refertur apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.* 1349. *num.* 2. & ex eo apud Josephum Binghamum *tom.* 3. *de antiquit. Ecclesiast. lib.* 7. *cap.* 3. §. 12. ubi etiam ille narrat depravatos eorum mores, & impia & hæretica dogmata, quæ profitebantur. In quo rerum themate unusquisque facili negotio cognoscere poterit, nullum hinc deduci posse argumentum adversus piam Sanctorum consuetudinem se flagris & loris percutiendi, ne caro adversus spiritum concupiscat: Quocirca ad rem subjicit Jacobus Gretserus *de spontanea disciplina* (*lib.* 2. *cap.* 4. *pag.* 44. *tom.* 4. *oper.*): *Non enim apta, aut valida est* (inquit) *hæc consecutio: Hæretici hoc, vel illud fecere; ergo illicitum est: Alioqui texam & ego has, similesve consequentias: Hæretici olim, præsertim Montanistæ, Quadragesimam exacte observabant, & extra hanc quoque Jejuniis impense vacabant; ergo illicitum est Quadragesimam, aut alia stata jejunia observare: Hæretici Deum unum trinumque colunt; male igitur faciunt Orthodoxi, qui unitatem in Trinitate adorant. Uno verbo, quid non ex hoc principio, si semel recipiatur & approbetur, concludemus, etiam adversus istos, qui nobis cantilenam de Flagellantibus occinunt; qui non damnati fuere propter flagella* (*neque enim ignorarunt illius temporis Orthodoxi Sanctorum consuetudinem, qui flagellis sæpius in se animadvertunt*) *sed propter modum flagellationis, & circumstantias, crassosque errores, quibus incondita illa multitudo infecta erat...* (*nam, quadraginta quatuor articulos contra Ecclesiam Romanam ab illis traditos, defensosque fuisse, testatur etiam hæreticus Munsterus*) *rejecti, damnatique fuerunt flagellantes?* Et paulo post: *Itaque admodum inepti sunt, qui Catholicos hoc Flagellantium exemplo urgent. Quid enim tam sanctum, laudeque dignum, quod in abusum ab improbis verti nequeat? Ne ipsa quidem sacrosancta Sacramenta ab exilio, relegatione tuta erunt, si ita quis insanire velit. Si beneficia naturæ utentium pravitate perpendimus* (*inquit Seneca in fin. l.* 5. *quæst. nat.*) *nihil non nostro malo accepimus. Cui videre expedit? Cui loqui? Cui non vita tormentum est? Nihil invenies tam manifestæ utilitatis, quod non in contrarium transferat culpa. Sic ventos quoque natura bonos futures invenerat: ipsi illos contrarios fecimus: omnes in aliquod nos malum ducunt.* Et infra: *Non est autem silentio prætereundum mendacium Hospiniani Calvinistæ, qui in libro festorum Gentilium, ubi de flagellatione Spartanorum agit, scribere audet, Clementem V. Pontificem Romanum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Flagellantibus, & omnibus Christianis probibuisse, ne de cetero publicis flagellationibus uterentur, sed Pœnitens clam, si vellet, se flagellaret: nihilominus tamen per Italiam, Hispaniamque in primis ejusmodi flagellationes retentas esse. Mentitur Calvinista: non enim prohibuit Clemens quascumque publicas flagellationes, sed illas Flagellantium, qui varias per urbes divagabantur, magnamque manum post se trahebant non sine periculo seditionis, inconsultis, quin & invitis ac reclamantibus Ecclesiæ Præsulibus, contemptoque Clero, & despectis omnium Religiosorum Ordinum familiis. Qui profecto flagellationis modus ob has & multas alias peristases non potuit esse tolerabilis, præsertim, cum Flagellantes illi potissima ex parte constarent ex rudi, agresti, indocta, & incondita multitudine, sicut jam Anabaptistarum secta & factio. Et hunc solum flagellationis modum prohibuit Clemens V. vel, ut Nauclerus ait, Clemens VI. Neque hunc retinuerunt Itali, aut Hispani, ut iste fabulatur: neque turmatim varias regiones, flagellando, peragrant, ut faciebant Flagellantes, multoque minus perversis illis de flagellatione persuasionibus imbuti sunt, quibus illi imbuti erant; sed intra eamdem civitatem in Processionibus publicis, cum varia templa religionis gratia adeuntes, disciplinas faciunt, præcipue diebus Quadragesimæ, illisque, quibus annua memoria Christi pro nobis passi & crucifixi recolitur. Hanc flagellationem nullus unquam Pontifex prohibuit; &, quoties hoc disciplinarum obtrectatores asserunt, toties a veritate avii deflectunt.*

11. Hactenus Gretserus, qui Joannem Gersonem accusat, ex quo sui ipsius verberationem rejecit tanquam inhumanam & truculentam. Sed Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 8. *in mantissa ad indiculum Sanctorum Lugdunensium pag.* 99. refert, Gersonem timuisse, ne sub umbra Pœnitentium, qui se cædentes S. Vincentium Ferrerium sequebantur, hæresis Flagellantium reviviscceret, aut latius diffunderetur; & præterea non omnia approbasse, quæ fiebant a turbis dictum Sanctum comitantibus; at ab eo nunquam fuisse improbatum laudabilem usum verberationum: *Itaque pro more Sanctorum Patrum, qui ad alicujus erroris extirpationem securiorem videntur inclinare in partem oppositam, visus est Gerso minus æquus in usum flagellationis. Et erant etiam adjuncta quædam in usu, cui Gerso adversabatur, vel periculosa, vel improbanda. Nam passim fiebat tunc flagellatio publice, unde poterant vanitas & ostentatio obrepere. Turbæ item sequebantur Sanctum Vincentium per varia loca, quæ discursationes non vacabant incommodis reprehensioni*

paten-

patentibus. Absolute autem ac simpliciter loquendo, flagellationes, etiam a se ipso, & usque ad moderatum sanguinis effluxum, nec a Gersone sugillatæ sunt, nec potuerunt sugillari. Demum de laudabili spontaneæ verberationis usu hæc habentur in relatione Rotæ Auditorum in causa S. Ludovici Bertrandi (*tit. de temperantia*) : *Non immemor præcepti Davidici Psalm.* 2. Servite Domino in timore, & exultate ei cum tremore ; apprehendite disciplinam, nequando irascatur Dominus, & pereatis de via justa ; *Beatus Ludovicus adeo flagellis cædebat corpus suum, ut non solum ejus disciplina, sed etiam parietes conspersi sanguine viderentur. Et hæc multa solet commoda parere ; nam, teste Sancto Cypriano in libro de disciplina, est custos Spei, retinaculum Fidei, dux itineris salutaris, fomes ac nutrimentum bonæ indolis, magistra virtutis, facit in Christo manere, semper ac jugiter Deo vivere, & ad promissa cælestia & Divina præmia pervenire. Quod non incongrue potest intelligi de hac corporis flagellatione, sicut & supra dictus Prophetæ locus, ita ut nos hortetur, ut sensus coerceamus, ne extra recti metas evagentur ; ut corpus, ne lasciviat, comprimamus, &, effrenatis ejus motionibus domitis, castigemus : quod bene præstat ille, qui se cædit flagellorum aculeis ; & aliqui Religiosi ante corporis flagellationem præmittere solent dictum versiculum*, Apprehendite disciplinam.

12. Examini primi, & secundi puncti succedit examen tertii, an videlicet carnis & corporis mortificatio necessaria sit. Respondetur, præter jejunia, & cetera ab Ecclesia præcepta, eam non esse necessariam, ut homo salutem æternam consequatur ; *Non enim necesse omnibus est* (verba sunt Cardinalis Bellarmini *de septem verbis Domini lib. 2. cap. 10.*) *humi cubare, flagellis ad sanguinem usque corpus proprium cædere, jejunare quotidie in pane & aqua, cilicium asperum, vel ferream catenam ad nudam carnem quotidie gerere, & alia id genus ad carnem edomandam, & cum vitiis & concupiscentiis crucifigendam facere.* Est tamen modo infra explicando necessaria, ut quis ad apicem Christianæ perfectionis deveniat. Apostolus (uti supra vidimus) corpus extraordinariis afflictionibus in servitutem redigebat ; ne forte, postquam aliis prædicasset, reprobus efficeretur, hoc est abjiceretur tanquam salute indignus, ex quo secundum carnem vixisset, contra quam aliis prædicaverat. Itaque, si hæc de se scripsit Apostolus, postquam ad tertium cælum ascenderat, & in paradisum ductus arcana verba audiverat, quæ homini loqui non licebat ; unusquisque ab hoc exemplo inferre poterit, non modo utilem, sed & necessariam pro Christiana perfectione esse eximiam corporis mortificationem, quemadmodum argumentatur fundatissimus Doctor Estius *ad cap. 9. cit. epist. ad Corinth. v. 27.* Desumitur hoc ipsum ex doctrina S. Prosperi *lib. de vocatione Gentium cap.* 28. ubi docet, excepto Christo, in ceteris hominibus, donec caro concupiscit adversus spiritum, & spiritus adversus carnem, immutabilem animi fortitudinem non posse reperiri ; quod probat evidenti argumento ex oratione Dominica, qua non solum ab incipientibus, verum etiam a provectissimis Sanctis, inter quos Petrum nominat, uniformiter Domino supplicatur, & dicitur : *Ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo.* Alia Patrum testimonia collecta legi possunt *in Ethica sacra* Hieronymi Dandini Societatis Jesu Presbyteri *lib. 11. cap. 2. & 3.* & Bernardinus Rosignolius ejusdem Societatis Theologus *in tract. de disciplina Christianæ perfectionis lib. 2. cap. 12.* consentanee ad supradicta scribit : *Debet proficiens animo maxime affectus esse erga genus vitæ severioris, suoque corpori ac sensu, hoc est veteri homini eam vexationem & mortificationem optare, quam vix, ac ne vix quidem possit efficere.* Et paulo post : *Et sane, hanc eandem fuisse vitam, hoc est vivendi rationem Jesu, intelligit, qui legit Evangelium, in quo, quam famem & sitim, quam inediam Dominus toleravit, quas vigilias susceperit, quanto, ut ita dicam, odio carnem suam innocentissimam sanctissimam habuerit propter salutem & institutionem nostram, quam semper animo paratissimus fuerit ad gravissima quæque mala nostri causa expectanda & sustinenda, luce clarius intuemur.*

13. Simile illud est, quod a Philosophis, & Theologis dicitur de virtute temperantiæ. Quamvis enim non oporteat, ut quis virtute temperantiæ Christianæ præditus dici possit, ut in totum abstineat ab omnibus illis voluptatibus, quæ licitæ sunt, licet non necessariæ pro vita conservanda ; necessarium tamen est, ut ab illis etiam abstineat, qui ad apicem Christianæ temperantiæ contendit ; uti bene ratiocinatur Cardinalis de Aguirre *in disput. Ethic. disput. 6. de temperantia quæst. 2. sect. 3. num. 26. pag. 299. Non enim Christiana temperantia, aut frugalitas aversatur voluptates illas, quæ licite necessariæ sunt vel vitæ simpliciter tuendæ, vel in hoc, aut illo officio & conditione, aut uniuscujusque instituto conservandæ, quin potius inclinat ad eas moderate, seu mediocriter accipiendas &c. Viri enim mediocriter temperati illas admittunt, quoties nec honestati, nec decori, nec denum officio, aut rectæ rationi contradicunt, quamvis necessariæ non sint nec ad vitam simpliciter tuendam, nec ad bonam habitudinem retinendam, comparandamve. Viri autem temperati in excellenti, aut eximio gradu ab iis omnibus, aut fere omnibus voluptatibus concessis, & non necessario abstinent, ut perfectiori vitæ, & abstractiori studeant.*

14. Sequitur ut videamus, quomodo nonnulli Sancti in sui corporis afflictione se exercuerint. Theodoretus Episcopus Cyri in Concilio Chalcedonensi, & quinta Synodo Generali causa trium Capitulorum celeberrimus *historiam* scripsit *religiosam*, in qua refert vitas triginta Solitariorum Orientalium. Ex eo autem intelligimus *oper. tom. 3. part. 2.* S. Jacobum Nisibenum sibi ipsi toto vitæ tempore interdixisse usum ignis, prostratum humi discubuisse, nec vestibus ex lana confectis, sed caprinis pellibus usum fuisse ; S. Julianum panem ex furfure miliario confectum comedisse, & fere ab omni specie potus abstinuisse ; S. Marcianum, qui famis ac sitis morsus continuo sustinebat, semel tantum, ac leviter qualibet die comedisse ; S. Eusebium injectam renibus catenam ferream gessisse, & annis quadraginta duobus sine potu vixisse ; S Publium seniorem, & Simeonem se herbis tantum & fructibus aluisse ; S. Theodosium Episcopum, præter renes, cilicio & catena ferrea collum, & manus onerasse ; S. Macedonium hordeo solo annis quadraginta vitam sustentasse ; Abraham Episcopum integro sui Episcopatus tempore nec panem, nec legumina gustasse, nec aquam bibisse ; & adeo attenuatum continuis jejuniis Sanctum Eusebium evasisse, ut, emaciatis lumbis, zona ad pedes identidem diffluerit. Sanctus Hieronymus Pauli primi Eremitæ abstinentiam admirans, quod palma nimirum victum, & vestitum Dei Famulo præstaret, ut dictis fidem faciat, statim addit (*num. 6. col. 5. tom. 2. oper.*) : *Quod ne cui impossibile videatur, Jesum testor & Sanctos Angelos ejus, in ea eremi parte, quæ juxta Syriam Saracenis jungitur, & vidisse me Monachos & videre, e quibus unus per triginta annos clausus hordeaceo pane & lutulenta aqua vixit. Alter in cisterna veteri (quam gentili Sermone Syri Gubbam vocant) quinque carycis per singulos dies sustentabatur.* In vita S. Hilarionis idem S. Hieronymus ait (*num. 5. col. 15. eod. tom.*) : *Herbarum ergo succo & paucis carycis post triduum vel quatriduum deficientem animam sustentabat* : postquam retulit, eum a Satana fuisse pertentatum libidinum incendiis : *Titillabat itaque sensus ejus, & pubescenti corpori solita voluptatum incendia suggerebat. Cogebatur tirunculus Christi cogitare quod nesciebat, & ejus rei animo pompam volvere, cujus experimenta non noverat. Iratus itaque sibi, & pectus pugnis verberans (quasi cogitationes cæde manus posset excludere) : Ego (inquit) asselle, faciam, ut non calcitres, nec te hordeo alam, sed paleis, fame te conficiam ac siti, gravi onerabo pondere ; per æstus indagabo & frigora, ut cibum potius, quam lasciviam cogites.* De S. Antonio orbis miraculo scribit S. Athanasius in ejus vita (*apud Bolland. ad diem 17. Januarii tom. 2. cap. 2. pag. 123.*) *Inediæ autem & vigiliarum in tantum patiens erat, ut incredulitatem viribus vinceret. Pernoctabat in oratione sæpissime, edebat semel in die post solis occasum ; nonnumquam biduo triduoque sic permanens, quarta demum die reficiebatur. Sumebat vero panem, & sal, potumque aquæ perparvum* : & infra : *Quieti autem membra concedens junco contexto atque cilicio utebatur, nonnumquam etiam super nudam humum jacebat.* Ad quæ si aliquis alia ab Ecclesiasticis historiis exempla desumpta præ oculis habere vellet, ea collecta legere posset apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 2. disp. 32. art. 16. num. 550. & seqq.*

15. Concordant Bullæ Canonizationum. Affert Scacchus *loc. cit.* eas Sanctorum Bernardi, Edmundi Episcopi Cantuariensis, Thomæ Episcopi Herfordiensis, & SS. Claræ, & Catharinæ Senensis. Addi posset Bulla Canonizationis S. Francisci Assisiensis (*pag. 61. cod. Canoniz.*) : *Carnem suam, quasi filiam unigenitam, quæ ipsum interdum deceperat, cum Jephthe Domino in holocaustum obtulit, igne suppositio Charitatis, illam fame, siti, frigore, ac nuditate, vigiliis multis, & jejuniis macerando ; qua cum vitiis & concupiscentiis crucifixa, dicere poterat cum*

Apoſtolo : Vivo ego , jam non ego ; vivit autem in me Chriſtus . Itemque bulla S. Petri de Alcantara (*pag.* 382. *ibid.*) : *Per quadraginta annorum decurſum ſeſquihoram tantum ſomno conceſſit . Jejunium amavit adeo , ut ad triduum ordinarie , & ad octo aliquando dies inediam protraxerit . Aſperrimo præterea cilicio armatus , bracteâ ferreâ per viginti annos , præfixis aculeis corpus dilanians , bis in die flagellis in ſe crudeliſſime animadvertens , itinera , quamvis longiſſima atque aſperrima , capite ſemper detecto nudiſque pedibus per æſtus & frigora ſuſcipiens , ita ut , cum nudum caput imbribus & nivi exponeret , interdum capilli gelu concreti deciderent , & æſtate præfervida exurentibus Solis radiis capite vehementiſſime cruciaretur : reſpondere ſolitus interrogantibus , cur detecto capite ſemper incederet , nefas eſſe , coram Deo tecto capite ambulare . Cum vetuſtum ac vilem ſaccum abluebat , madidum corpori aptabat ; quin etiam in gelidam aquam , rigente hieme , ſeſe plerumque injiciebat . Præter hæc familiare illi erat , hieme ſumma , urgente nivis frigore , depoſito pallio , feneſtram & januam cellæ reſerare , ut , frigidiſſimo excepto aere & gelu , acrius torqueretur caro , mox eximenda diris cruciatibus , cum feneſtram clauſiſſet & januam , Eo devenit hæc ſæva macerationis membrorum , ut ex narratione Sanctæ Thereſiæ arido & exangui corpore radicum arboris ſpeciem exhibuerit ; oculis autem in cavum recedentibus , & ſulcatis perpetuo lacrymarum imbre genis , mirabile Pœnitentiæ ſimulacrum videretur &c.* Magna quoque ſunt , quæ de carnis maceratione leguntur in Bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ *pag.* 407. *cod. Canon.* & quæ præterea referuntur a Cardinali de Laurea , qui uti ſacræ Congregationis Conſultor in ejus cauſa ſuffragium tulit . Narratio , quæ ſequitur , deſumpta eſt ex 3. *lib. ſent. tom.* 2. *diſput.* 32. *art.* 16. *num.* 569. *Hæc præ ceteris cellulam quinque palmorum altitudinis , trium vero latitudinis frequenter inhabitabat . Cilicio totam carnem veſtiebat . In lecto extra cellulam ex lignis , ſaxis , ac textulis conſtructo , & cervicali ex lignorum quiſquiliis referto cubabat . Funiculo ex clavo pendente capillos de nocte ligabat ; ut , ſi quando gravatum præ ſomno caput deorſum declinaret , præ dolore excitaretur . Catenis ferreis carnem ad vivum penetrantibus ſuccingebatur . Manus , quia albæ & decoræ apparebant , calce viva ulcerabat . Corona aciculis perforantibus , & ſæpe ſanguinem elicientibus caput redimibat . Diſciplinis ad ſanguinem ita dire ſe excarnificabat , ut dorſum laceratum ſemper & plagatum geſtaret . Oculos mordacibus liquoribus cruciabat . Fere perpetuo vigilabat . Pane vilißimo & modico reficiebatur ; neque ſemper , ſed interdum ingratis malorum medicorum ſeminibus in cibo utebatur . Palatum amaris naſturtii foliis , & granatilia , ut dicunt , & fellis potu amaricabat , & vice quadam ſaniei vas ebibit . Ingentibus iliorum , ſtomachi , & calculorum doloribus affligebatur . At ita corpus rationi ſubegerat , ut nedum imperturbata , ſed læta ac geſtiens Deum oraret , ut dolores augeret .*

16. Si omnia , quæ leguntur in relationibus Rotæ Auditorum , quæ ad præſens caput ſpectant , eſſent in hoc caput inferenda , caput profecto creſceret in immenſum . Nonnulla tantum afferre animus eſt , ut dignoſcatur , Sanctos , qui Canonizationis honores conſecuti ſunt , ſive Pontifices , ſive Confeſſores , ſive Virgines , carnis & corporis macerationi , voluntariis adhibitis afflictionibus , maximopere ſtuduiſſe . In relatione cauſæ S. Pii V. formis impreſſa in tomo poſthumo annalium Abrahami Bzovii *tit. de temperantia* , narratur , eum , licet ſenem , jejunium ſervaſſe ſacro Quadrageſimæ & Adventus tempore , & ceteris ſtatutis ab Eccleſia diebus ; ingruentibus Eccleſiæ neceſſitatibus , ſæpe ſibi voluntarium jejunium indixiſſe ; tribus tantum hebdomadæ diebus carnes comediſſe , & carnem ſibi a Miniſtris oblatam , inſtante mortis tempore , ſed die quo a carne ſibi temperare conſueverat , licet contritis cum amygdalis confuſam , ne guſtu perciperet , agnoviſſe , & rejeciſſe , & aſtantibus dixiſſe , ſe per unum aut alterum vitæ diem nolle cuſtoditam per ſexaginta annos vivendi legem revocare . In relatione cauſæ S. Caroli Borromæi 2. *part. argument.* 18. Rotæ Auditores hæc ex proceſſibus hauſerunt , illum cœpiſſe primum ſemel in hebdomada jejunare ; deinde feciſſe jejunium quotidianum ; poſtea cibum ſerotinum omiſiſſe ; tum paulatim abſtinuiſſe a vino , carnibus , ovis , & piſcibus ; & ſibi ter vel quater in hebdomada jejunium præſcripſiſſe ex pane & aqua ; eodemque modo totam Quadrageſimam peregiſſe , exceptis Dominicis diebus ; præterea macerationi macerationem addendo , tempore Quadrageſimæ etiam panem omiſiſſe , & ſolas ficus aridas , & in hebdomada majori ſolos lupinos in aqua madefactos comediſſe ; quam vivendi rationem uſque ad obitum protraxit . Addunt , eum aliquando a cibo & potu abſtinuiſſe ſpatio horarum quadraginta , quo tempore jejunus in oratione perſeveravit , & ſingulis horis prædicavit ; inſuper cilicium geſſiſſe , uſum eſſe *diſciplina* , & ultimis annis vitæ dormiiſſe ſuper paleis , & aliquando ſuper nudis tabulis .

17. In cauſa S. Franciſci Saleſii non fuit a Rotæ Auditoribus exarata relatio , cum ex alibi dictis tunc mos prædictarum relationum ceſſaſſet ; ſed de ejus abſtinentia & afflictionibus corporis illuſtre teſtimonium perhibetur a Carolo Auguſto Saleſio ejus nepote in illius vita ſæpe citata *lib.* 5. *pag.* 239. *Sed nec ob eminentem Epiſcopalem dignitatem indulgebat ſibi , ut plerique ſolent : quinimmo jejunium obſervabat rigidiſſime , ſcuticaque carnem macerabat ſuam uſque ad ſanguinem ; ſanguinolentam enim ſcuticam ſuam ſæpius Confeſſario ſuo viro integerrimo reficiendam dedit* . At , ad relationes ut redeamus , in relatione cauſæ S. Franciſci Xaverii *tit. de ſtudio mortificationis , & operibus pœnitentiæ* , deſumptis ex proceſſu probationibus , narratur , vinum & carnem in quotidiano victu eum non adhibuiſſe ; panis triticei uſum ab ſe abdicaviſſe in privata vita , & quoties apud alios non veſceretur : itinera , pedibus nudis inter vepres & ſentes ambulando , & ſtipem colligendo , confeciſſe ; corpus ſuum flagellis æneo filo contextis uſque ad magnam ſanguinis copiam percuſſiſſe ; ad quatuor horarum ſpatium ſomnum contraxiſſe , & reliquum noctis tempus orando , & contemplando , aut ægros viſitando conſumpſiſſe . In relatione S. Ludovici Bertrandi *tit. de temperantia* , refertur , partem obſonii in menſa eum comediſſe , quæ vix ad hominis ſuſtentationem ſufficiebat , quem morem ſervavit etiam , dum munere prædicationis fungeretur ; jejunium ita frequentaſſe , ut , contracta ſtomachi debilitate , aliquando in morbum inciderit ; ſal in cibis non adhibuiſſe , ſed fere ſemper immiſcuiſſe aloem fruticem amariſſimum ; ante ingreſſum in Religionem vel ſedendo dormiiſſe , vel in parva arca cubaviſſe , & Religionem ingreſſum ſuper ſcamno dormiiſſe , & loco pulvinaris duobus libris uſum eſſe , præter ſpontaneas verberationes , & *diſciplinas* , de quibus in eadem relatione , uti ſupra viſum eſt . In relatione demum S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit.* pariter *de temperantia* , exponitur , eam per quinquennium ſolo pane & aqua vixiſſe , exceptis tantum diebus Dominicis , quibus comedit cibos Quadrageſimales ; aliis duobus ſequentibus annis non diſſimili modo ſe geſſiſſe , adhibito vini potu duobus tantum diebus hebdomadæ ; in prima ætate ſacco uſam fuiſſe pro culcitra ; per tres annos nudis pedibus inceſſiſſe ; nulla habita cujuſcumque frigoris ratione ; integras noctes orando tranſegiſſe , ferreoque cingulo & cilicio carnes contriviſſe . Atque hæc , & multa ſimilia paſſim habentur in relationibus , quas Rotæ Auditores exararunt in cauſis SS. Cajetani , Franciſci Xaverii , Joannis de Deo , Jacobi de Marchia , Franciſci Borgiæ , Paſchalis de Baylon , Andreæ Avellini , Felicis de Cantalicio , Aloyſii Gonzagæ , Franciſcæ Romanæ , & Catharinæ de Ricciis .

18. Supereſt , ut videamus , an & quomodo in Canonizando neceſſaria ſit carnis & corporis mortificatio , ita ut , ea deficiente , ad ulteriora in cauſa procedendum non ſit . Porro , ſi quæſtio ſit de his , qui adeo a carnis & corporis afflictione abſtinuerunt , ut illud nimis dilexerint , & cibo potuque , & aliis ſenſibilibus delectationibus ultra neceſſitatem aluerint ; nemo eſt qui non videat , ex his inſuperabile derivari impedimentum , ne ad ulteriora in eorum cauſa procedi poſſit , licet ea aliis operibus meritoriis & eximiis effet pleniſſime inſtructa . *Sufficit enim corpori* (verba ſunt S. Gregorii Nazianzeni *orat.* 44. *oper. tom.* 1. *pag.* 705.) *malitia ſua . Quid flammæ ampliore materia opus eſt , aut belluæ copioſiori alimento , ut effrenatior reddatur ?* Optime S. Baſilius *oper. tom.* 2. *pag.* 181. *Nec corporis habenda eſt major cura , quam quantum animæ profit &c. Nam omne ſtudium huc conferre , ut corpus quam optime ſe habeat , non hominis eſt ſemet cognoſcentis &c. Quid autem quis dixerit de non perquirendis tactus guſtuſque voluptatibus , niſi quod cogant eos , qui his captandis vacant , ad ventrem , & ad ea quæ ſub ventre ſunt , pecorum more prones ac propenſos vivere ? Uno verbo , totum corpus contemnendum eſt ei , qui in ipſius voluptatibus quaſi in cœno nolit volutari : aut tantum ei indulgendum eſt , in quantum , inquit Plato , philoſophiæ inſervit : non longe aliter locutus , atque Paulus , qui monet , nullam corporis habendam curam ad cupiditatum materiam &c. Quapropter ratione plane contraria corpus caſtigandum eſt & cohibendum , haud ſecus ac impetus cujusdam belluæ ; atque ii tumultus , qui ab ipſo in anima excitantur , ratione , veluti flagro , compeſcendi ſunt , non autem , habenis voluptati omnino laxatis , negli-*

genda

genda mens est, adeo ut quasi auriga, qui ab equis effrenis violenterque agitatis abreptus sit, ducatur. Idem quoque judicium crederem esse ferendum de iis Dei Servis, qui, licet similia non præstiterint, & a nimio corporis amore abstinuerint, corporis & carnis nihilominus macerationi, dum viverent, nullatenus vacarunt. Licet enim ex supra dictis mortificatio per longa & non præcepta jejunia, per extraordinarias vigilias, per chameunias, & verberationes sponte susceptas, absolute & simpliciter non requiratur, ut quis salvam facere possit animam suam; cum tamen requiratur, ut quis ad apicem Christianæ perfectionis perveniat, & in Ecclesia militante non omnes, qui pie in Domino moriuntur, sed illi soli, quos claris probationibus ostenditur ad apicem Christianæ perfectionis perveniisse, in album Sanctorum referantur, dubitari non poterit de veritate asserti a Scaccho, qui *loc. supra cit.* docuit, causæ Servi Dei Confessoris silentium esse imponendum, si in ea desint probationes adhibitæ, dum viveret, debitæ & congruæ corporis mortificationis.

19. In superioribus visum est, quantum sanctitati prosit oratio, quantum contemplatio. Porro si desit carnis & corporis mortificatio, difficile admodum est, ut contemplationi via aperiatur, teste Gersonio (*oper. tom. 2. in tract. de non esu carnium apud Carthusienses col. 726.*): *Tribulationes itaque corporis dilatant animam ad superiora, & ad inferiora ne dilabatur, stringunt. Sic non inveniens anima, ubi suæ affectionis pes dilatetur aut quiescat, quoniam inundaverunt aquæ tribulationis super terram sensualitatis, regredi compellitur cum columba ad interioris arcam quietis. Qui vero jejunii talis, atque tribulationum ceterarum asperitatem a se jugiter repulerit, mirabor, si non expers erit elevatæ contemplationis, & si non assidue per ima serpet ejus animus, contentus communi modo cognitionis aliorum, sicut a communi ritu vivendi, vel ad tempus, non semet abducit. Videtis ergo quantum servit contemplationis virtuti, in qua felicitatem Philosophi posuerunt, ipsa victus asperitas. Porro quid aget fortitudinis virtus, quid zelus animarum, quid Spes, quid Fides, & Charitas, vel ut ipsæ in hominibus generentur, vel genitæ conserventur, augeantur, roborentur? Æstimo non magni pendent corporis jacturam, dummodo per eam finis suus habeatur. Ceterum attende tibi quid debeas animæ sanitati, & curationi a vitiis, quando,*

Ut corpus redimas, ferrum patieris & ignem,

inquit Naso *de remed. amor. v. 229.*

CAPUT VIGESIMUM NONUM.

De modo adhibendo in carnis & corporis mortificatione.

1. JUXTA illa quæ supra dicta sunt de carnis & corporis mortificatione, ea pertinet ad virtutem temperantiæ. Mediocritas autem temperantiæ, sicut & aliarum quarumlibet virtutum, inventu difficilis est, cum uno duntaxat modo attingatur, & fere innumeris ab ea recedi possit; unde in proverbium abiit illud Poetæ: *Medium tenuere beati.* Ut autem modus mortificationis carnis & corporis adhibendæ in re, de qua nunc agitur, explicetur, prænoscere opus est, corporis afflictiones non esse virtutes, sed instrumenta virtutum, ideoque esse debita cum moderatione exercendas; non oportere, omnes in omnibus esse æquales; locum nonnullis ex eis omnino non esse, cum ex usu proprii ministerii aliarum virtutum impedimentum derivari possit, aut singularitatis vitium ex aliquarum afflictionum exercitio oriri; laudandas demum eas esse, quæ prudenti Magistri spiritalis consilio adhibentur.

2. Dictum est autem, corporis afflictiones & mortificationes non esse virtutes, sed instrumenta virtutum; & sic esse debita cum moderatione exercendas. Postquam Apostolus ad Romanos *cap. 12. v. 1.* dixerat, *Obsecro itaque vos ... ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem,* subjecit: *rationabile obsequium vestrum.* Ad quem locum Glossa interlinearis habet: *Cum discretione, ne quid nimis.* Concordant Lyranus, & Theodoretus. Lyranus enim *rationabile* explicat ita ut sic maceretur corpus, ut servetur, & vitia excludantur; quia non debet corpus reddi ineptum ad debita opera & officia exequenda. Theodoretus autem: *Adhortatur, ut* (nostra corpora) *fiant hostia, & appellat hostiam viventem; non enim jubet, ut macterentur corpora, sed ut sint peccato mortua.* Communis quoque hæc est Asceticorum sententia. Rosignolius *de disciplina Christianæ perfectionis lib. 2. cap. 12.* ita scribit. *Jejunia, vigiliæ, & aliæ hujusmodi corporis afflictiones non tam perfectio sunt, quam instrumenta perfectionis, ut docet Cassianus, & confirmat Sanctus Thomas: non enim corpus deprimimus, quia ejus demolitionem ac interitum appetamus, sed ut ejus dejectione ac mortificatione nobis gradum ad virtutem perfectionemque faciamus. Eatenus igitur corpus affligendum, quatenus id ad perfectionem consequendam confert.* Adhæret Ludovicus Blosius Abbas Lethiensis *in institutione spirituali cap. 2. §. 2. pag. 301. Corpus ergo suum Asceta nimia abstinentia, nimisve vigiliis, atque asperitatibus ex propria voluntate susceptis non opprimat, neque rursum illud nimis blande curet, sed sanctæ discretionis moderamen in omnibus servet, & aliorum sanis consiliis acquiescat.* Sequitur Dandinus *in Ethica sacra lib. 12. cap. 5. Quoniam carnem suam nemo odio habet, sed nutrit & fovet eam, ultro concedam, eam moderate castigandam esse, non occidendam ac perdendam, sed prudenter ac discrete subjugandam.* Quibus consentit doctrina D. Thomæ infra memoranda. Nec omitti potest doctrina S. Catharinæ Senensis *epist. 360. tom. 3. pag. 737. num. 4. Alcuna volta sono molti che ricevono inganno nella penitenza. Questo è quando la creatura si pone per principale affetto la penitenza, ed attende più ad uccidere il corpo, che la propria volontà, cioè dove ella debba uccidere la volontà, e mortificare il corpo, e tanto amore vi pone, che non li pare potere avere Dio senza questa penitenza. Questo fondamento non è sufficiente da ponervi su grandi edifizii, anco è molto pericoloso e nocivo all' anima, e però non si debba ponere per fondamento ec. La penitenza si debba pigliare per strumento, & usare per augumentare la virtù, e non per mortificare il corpo, ma non per principale affetto. Chi fa altrimenti, inganna molto se medesimo.* Et *in dialog. cap. 104. tom. 4. pag. 165. E però non debbono esser ignoranti, ma debbono vedere, che la perfezione non sta solamente in macerare, nè in uccidere il corpo, ma in uccidere la propria e perversa volontà.*

3. Dictum est, non oportere, ut omnes in omnibus Dei Servis sint æquales. Ecquis enim est qui asserere audeat, non esse Canonizationis honore decorandos Dei Servos, qui sine cibo & potu jejunium ad quadraginta dies non protraxerint, qui a Domino, dimidium panis pro victu quotidiano cælitus mittendum non exspectarint, qui solo pabulo sanctissimæ Eucharistiæ non vixerint, qui toto vitæ tempore pedibus innixi in columna non permanserint; quia videlicet Moyses, Elias, & Christus Dominus sine cibo & potu jejunium ad quadraginta dies protraxerunt; quia, teste S. Hieronymo, S. Paulus primus Eremita dimidium panem a Deo quotidie miraculo recepit, ut viveret: quia nonnulli non alium panem pro victu sumpserunt, quam Eucharisticum; quia aliqui in columnis pedibus innixi per multos annos permanserunt, aut habitarunt in sepulcris, in carceribus, in ergastulis? Fuerunt hæc quidem a nonnullis Sanctis feliciter patrata, verum a speciali Divino instinctu ea certe manarunt: scriptis quoque mandata sunt, non ut imitationi exponerentur, sed ut in iis prædicaremus infinitam Dei potestatem & sapientiam, qui in Sanctis suis mirabilis est, & qui aliquando nonnulla præcipit, quæ fieri quidem vult ab aliquibus, sed, quo consilio ea fieri velit, homines interim vult latere, donec intremus in sanctuarium ejus, & intelligamus in novissimis illius, quemadmodum bene advertit Rosignolius *cit. cap. 12. §. Tertium caput.* Nonnulli item Sancti a vino bibendo prorsus toto vitæ tempore, vel plurium annorum spatio abstinuerunt: ecquis autem erit, qui iccirco a Dei Servo, qui debilitate stomachi, aut mala corporis totius, vel aliquorum membrorum affectione laboret, tamquam necessariam pro ejus Canonizatione omnino exigat a vino abstinentiam? Apostolus *in epist. 1. ad Timotheum c. 5. v. 22.* ait: *Te ipsum castum custodi, noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates.* Quæ Apostoli verba sic explicat Estius: *Timotheus, ut castum semetipsum servaret, carnis lasciviam aquæ potu reprimebat, & ita quidem, ut a vino prorsus abstineret non sine dispendio sanitatis sui corporis. Dicit ergo ei Apostolus: Quamvis castitatis te admoneam, nolo tamen, ut in alteram partem pecces, & aquæ potu valetudinem lædas.* Nonnulli Sancti ab

UAB Universitat Autònoma de Barcelona Ciències Socials

ti ab esu carnium toto vitæ tempore abstinuerunt: ecquis autem erit, qui Dei Servum carnes moderate comedentem reprehendere possit? De Sancto quippe Antonino Archiepiscopo Florentino habetur apud Bollandianos *tom. 1. ad diem 2. Maji pag.* 328. carnibus usum fuisse ob languores stomachi, perdices autem sibi appositas non agnovisse. Monachi Carthusiani a carnibus abstinent, sed ova comedunt. Religiosi Ordinis Minimorum nec carnes, nec ova comedunt, cibisque tantum Quadragesimalibus utuntur: ecquis autem erit, qui Dei Servum non Carthusianum, nec Minimum arguere rationabiliter possit, si aliquando pro victu carnibus & ovis usus sit? Denique multi Sancti (uti vidimus) corpus continuis & magnis verberationibus afflixerunt: ecquis autem rationabiliter hujusmodi verberationum usum exposceret in causa Servi Dei, qui similis esset S. Gregorio de se ita scribenti ad Eulogium Patriarcham Alexandrinum (*epist. 35. lib. 10. col. 1064. tom. 2. oper.*): *Ecce enim jam biennium pene expletur, quod lectulo teneor.* Et in epistola ad Marinianum (*32. lib. 11. col. 1115. loc. cit.*): *Multum enim jam tempus est, quod surgere de lectulo non valeo; nam modo podagræ dolor cruciat, modo nescio quis in toto corpore cum dolore se ignis expandit, & fit plerumque, ut uno in me tempore ardor cum dolore confligat, & corpus in me animusque deficiat.* Quis requireret in Dei Servo jam sene omnium corporalium afflictionum usum, quem in juvenili, aut virili ætate adhibuit? S. Hieronymus in epistola 52. ad Nepotianum *num. 3. col. 254. oper. tom. 1.* hæc scribit: *Omnes pene virtutes corporis mutantur in senibus, & crescente sola sapientia, decrescunt cetera, jejunia, vigiliæ & eleemosynæ, chamæuniæ,* (id est super pavimentum dormitiones) *huc illucque discursus, peregrinorum susceptio, defensio pauperum, instantia orationum perseverantia, visitatio languentium, labor manuum, unde præbeantur eleemosynæ. Et, ne sermonem longius trahamus, cuncta, quæ per corpus exercentur, fracto corpore, minora fiunt.*

4. Dictum est, locum esse non posse illis abstinentiis, jejuniis, verberationibus, & ceteris corporis afflictionibus, ex quarum usu proprii ministerii, aut aliarum virtutum impedimentum derivari potest. Sententia est S. Basilii *cap. 4. Constit. monast. pag. 544. tom. 2. oper.* ita amplectendam nobis esse continentiam, ut eam cum viribus corporis commetiamur. Sententiam hanc pluribus illustrat Rosignolius *cit. cap. 12.* ubi post plura concludit: *Est igitur sententia sancti Patris hæc, sustentandum esse corpus, ut par sit oneribus Christianæ vocationis, quæcumque ea sit, ferendis; eaque in voluntariis jejuniis, vigiliis, & aliis corporis vexationibus regula servanda, quæ nihil impediat munera recte, & ex Deo institutæ cujusque vitæ.* Concordant ceteri Ecclesiæ Patres; S. Hieronymus videlicet *epist. 125. ad Rusticum n. 7. col. 930. loc. cit.* ubi ait: Jejunia *moderata sint, ne nimia debilitent stomachum, & majorem refectionem poscentia erumpant in eruditatem, quæ parens libidinum est. Modicus ac temperatus cibus & carni & animæ utilis est;* S. Gregorius M. (*lib. 30. moral. cap. 18. num. 63. col. 984. tom. 1. oper.*) *Sic enim necesse est, ut arcem quisque continentiæ teneat, quatenus non carnem, sed vitia carnis occidat; nam plerumque, dum plus justo caro restringitur, etiam ab exercitatione boni operis enervatur, ut ad orationem quoque, vel prædicationem non sufficiat, dum incentiva vitiorum in se funditus suffocare festinat. Adjutorem quippe habemus intentionis internæ hunc hominem, quem exterius gestamus, & ipsi insunt motus lasciviæ, ipsi affectus suppetunt operationis bonæ. Sæpe vero, dum in illo hostem insequimur, etiam civem, quem diligimus, trucidamus;* & optime demum S. Thomas Theologorum princeps rem acutissime de more explicat: cum enim *Quodlibet. 5. art. 18.* quæstionem instituat, *utrum homo possit peccare nimis jejunando, vel vigilando,* ait: *Respondeo dicendum, quod secundum Philosophum in 1. Politic. aliter est judicandum de fine, aliter de his, quæ sunt ad finem. Illud enim, quod quæritur tamquam finis, absque mensura quærendum est; in his autem, quæ sunt ad finem, est adhibenda mensura secundum proportionem ad finem: sicut Medicus sanitatem, quæ est finis ejus, facit, quantumcumque potest majorem; sed adhibet medicinam, secundum quod convenit ad sanitatem faciendam. Est ergo considerandum, quod in spirituali vita dilectio Dei est sicut finis; jejunia autem, & vigiliæ, & alia exercitia corporalia non quæruntur tamquam finis, quia, sicut dicitur ad Romanos 14.* Non est regnum Dei esca & potus; *sed adhibentur tamquam necessaria ad finem, idest ad domandas concupiscentias carnis, secundum illud Apostoli 1. ad Cor. 9.* Castigo corpus meum & in servitutem redigo. *Et ideo hujusmodi sunt adhibenda cum quadam mensura rationis, ut scilicet concupiscentia devitetur, & natura non extinguatur, secundum illud ad Romanos 12.* Exhibeatis corpora vestra hostiam viventem; *& postea subdit:* rationabile obsequium vestrum. *Si vero aliquis in tantum virtutem naturæ debilitet per jejunia, & vigilias, & alia hujusmodi, quod non sufficiat debita opera exequi, puta, Prædicator prædicare, Doctor docere, Cantor cantare, & sic de aliis, absque dubio peccat: sicut etiam peccaret vir, qui nimia abstinentia se impotentem redderet ad debitum uxori reddendum. Unde Hieronymus dicit: De rapina holocaustum offert, qui vel ciborum nimia egestate, vel somni penuria immoderate corpus affligit &c.* Et S. Bernardus (ut est ibidem in argumento *Sed contra*) confitebatur, *se peccasse de hac, quod nimis corpus suum jejunando & vigilando debilitavit.* Similia tradit S. Doctor *2. 2. in quæst. 88. ar. 2. ad tertium: Maceratio proprii corporis, puta, per vigilias & jejunia, non est Deo accepta, nisi in quantum est opus virtutis; quod quidem est, in quantum cum debita discretione fit, ut scilicet concupiscentia refrenetur, & natura non nimis gravetur:* itemque *in quæst. 146. ar. 1. corp.* ubi docens, abstinentiam non esse actum virtutis, nisi ratione regatur, asserit, id voluisse significare Divum Petrum illis verbis *2. epist. cap. 1. v. 6. In scientia autem abstinentiam* ministrate: *Ut* scilicet (ita interpretatur S. Thomas) *homo a cibis abstineat, prout oportet pro congruentia hominum, cum quibus vivit, & personæ suæ, & pro valetudinis suæ necessitate:* præterea *in quæst. 147. ar. 1. ad secundum*, & *quæst. 184. ar. 3. in corpore*, & alibi sæpius. Præclare demum Guigo Abbas *in tract. de vita solitaria ad Fratres de Monte Dei edito inter opera* Sancti Bernardi *cap. 11. col. 219. n. 32. oper. tom. 2.* scribit: *Sunt & alia corporis exercitia, in quibus necesse est corpus laborare, sicut sunt vigiliæ, jejunia, & alia hujusmodi, quæ spiritualia non impediunt, sed adjuvant, si cum ratione & discretione fiant &c. Affligendum aliquando corpus est, sed non conterendum; nam etiam corporalis exercitatio ad modicum quidem valet, sed tamen utilis est.* Nec aliter S. Franciscus Salesius *in introduct. ad vitam devotam part. 3. cap. 23.* scribit: *Il disetto di questa moderazione ne' digiuni, discipline, cilicii, ed asprezze rende inutili al servizio della Carità i migliori anni di più persone, come fece all' istesso S. Bernardo, che si doleva d' aver usata troppa austerità:* Et infra: *Se la fatica che voi farete, vi è necessaria, o molto utile alla gloria di Dio, io amo meglio, che sopportiate la pena della fatica, che quella del digiuno. Questo è il sentimento della Chiesa, la quale per le fatiche utili al servizio di Dio, e del Prossimo, disobbliga quelli, che le fanno, dal digiuno eziandio comandato.*

5. Quid autem dicendum erit de iis, qui carnem & corpus ita torquent extraordinariis afflictionibus, ut ab exercitio operum bonorum, quæ ex instituto facere tenentur, non impediantur quidem, sed tamen mortem sibi accelerent, & vitæ tempus brevius efficiant? De quodam Abbate Myrogene *in prato spirituali* Sophronii *cap. 8. pag. 858. apud Rosweydum* hæc leguntur: *Senex quidam erat in eodem monasterio Turrium Myrogenes nomine, qui ob nimiam austeritatem vitæ hydropicus effectus fuerat. Dicebat autem jugiter his senibus, qui ad eum conveniebant visitandi gratia: Orate pro me, Patres, ne interior homo hydropicus fiat. Ego enim, ut in hac infirmitate diutius durem, Deum oro.* Auctor vitæ S. Bernardi *lib. 1. cap. 8. n. 41. col. 1094. oper. vol. 2.* narrat, eum se excusasse, quod immodicis jejuniis & macerationibus adeo corpus afflixisset, ut sibi mortem acceleraverit: *Etsi nimietate forsitan excessit; piis certe mentibus non de nimietate, sed de fervore exemplum reliquit. Quid autem cum nitimur excusare, in quo ipse, qui veretur omnia opera sua, non confunditur usque hodie se accusare, sacrilegii arguens semetipsum, quod servitio Dei & Fratrum abstulerit semetipsum, dum indiscreto fervore imbecille illud reddiderit, ac pene inutile?* Cardinalis Cajetanus *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 147. art. 1.* rem theologice perpendit, & docet, eum peccare, qui ex propolito abstinet, ut moriatur, vel infirmetur; eum quoque peccare, sed leviter, qui advertit, se excedere, sed putat bene facere; eum denique non peccare, qui non advertit, se excedere. At, utcunque sit de hac Cajetani doctrina, varii sunt termini nostræ vitæ: alii videlicet supernaturales, qui nobis a summo Deo providentia admirabili sua constituti sunt, quique nullo consilio & nulla arte produci possunt, juxta illud Job

cap.

cap. 14. *v.* 5. *Constituisti terminos ejus, qui præteriri non poterunt.* Alii sunt naturales, qui naturæ beneficio pro cujusque vario temperamento, corporis structura, & vitæ firmis infirmisve principiis, unicuique attributi sunt. Non enim omnibus idem vitæ finis est, sed alii alius pro temperamenti bonitate, victus ratione, salubritate cæli, & loci: & hi naturales termini arte produci possunt ad quemdam temporis articulum. Denique alii sunt termini, qui ob inopinatos casus nullis certis temporum spatiis inclusi, evenire in singula momenta homini possunt per eas, quæ inopinato eventu accedunt, causas vitam præripientes, vulnera puta lethalia, lapsus, incendia, venena; qui termini ab Avicenna *abbreviati* vocantur, quique interitum subito afferentes, ut nullum habent certum tempus, quo eveniant, sic nullis præsidiis produci possunt; quemadmodum docet Baptista Codronchius *de Christiana & tuta medendi ratione lib.* 2. *cap.* 1.

6. His præmissis, tria pro clara quæstionis resolutione perpendenda esse videntur. Primum, an quis licite immodicas abstinentias, jejunia, vigilias, labores, verberationes, atque similia exercere possit, ut moriatur, vel ut terminos vitæ naturales breviores sibi constituat: & quoad hoc communis est sententia Theologorum, quos infra memorabimus Cajetano assentientes, id illicitum esse, & fieri non posse sine gravi peccato. Secundum est, an ex superadictis jejuniis, vigiliis, non modicis verberationibus mors sequatur, aut abbreviatio terminorum naturalium nostræ vitæ; & quoad hoc responderi posse videtur, id esse probabile, sed non certum, vel quia juxta Hippocratem, *quæ ex longo tempore consueta sunt, etsi deteriora fiant, assuetis minus molesta esse solent*, quod longa exemplorum serie confirmat Gaspar a Rejes *in suis quæstionibus q.* 93. vel quia novum non est, speciali Dei providentia contingere, ut rigidissimi Pœnitentes vitam ultra consuetos ceterorum hominum terminos produxerint, quemadmodum patet exemplo SS. Pauli primi Eremitæ, Antonii, Arsenii, Euthymii, Theodosii, Joannis taciturni, Quiriaci, Zosimi, & aliorum, qui vitæ maximis incommodis attriti eam ultra centum annos produxerunt; uti ad rem argumentatur Auctor Theologiæ Clausstralis *formis Romanis impressæ anno* 1731. *tom.* 2. *cap.* 22. *quæst.* 6. *pag.* 335. Tertium est, an, secluſa intentione sibi mortem inferendi, aut vitam abbreviandi, possit quis licite asperum vitæ genus amplecti ob finem supernaturalem, ut Deo videlicet inserviat, ut concupiscentiam frenet, etsi prævideat, illud sibi esse mortem acceleraturum: & in hoc vera est Theologorum sententia, ea licite & cum merito fieri posse. Ita Azorius *instit. moral. tom.* 3. *lib.* 2. *cap.* 3. *qua.* 13. Cardinalis de Lugo *de justit. & jur. tom.* 1. *disp.* 10. *sect.* 1. *num.* 32. *& seqq.* Filliuc. *oper. moral. tom.* 2. *tract.* 29. *cap.* 4. *num.* 78. *quæst.* 8. Theophil. Raynaud. *oper. tom.* 14. *pag.* 275. *num.* 13. *& seqq.* & Auctor Theologiæ Clausstralis *loc. cit.* ubi exempla profert Sanctorum, & cœtuum Regularium a Sede Apostolica approbatorum; quibus addi possunt, quæ habentur apud Surium *ad diem* 6. *Maji* de S. Hilario Episcopo Arelatensi *num.* 11. *pag.* 82. *Abstinendo victu, operi insistendo, itinera pedibus conficiendo ita se tenuavit, fatigavit, exhausit, ut vix quadragesimi octavi anni curriculum adimpleret.*

7. Dictum denique est, singularitatis vitium in corporis afflictionibus & mortificationibus esse evitandum; quod potissimum sibi vindicat locum in his, quæ palam fiunt, & quoad eos Dei Servos, qui vitam suam in aliqua Religiosa familia ducunt. S. Bernardus *serm.* 1. *Dominicæ sextæ post Pentecosten num.* 3. *col.* 945. *oper. vol.* 1. sic suos Monachos alloquitur: *Fugite obstinationem, & nequissimum vitium singularitatis.* Idem *in tract. de gradibus humilitatis cap.* 14. *num.* 42. describens Monachum singularitatis vitio infectum subjicit *col.* 582. *vol. cit. Turpe est ei, qui se supra ceteros jactat, si non plus ceteris aliquid agat, per quod ultra ceteros appareat. Proinde non sufficit ei, quod communis monasterii Regula, vel Majorum cohortantur exempla. Nec tamen melior esse studet, sed videri: non melius vivere, sed videri vivere, gestit; quatenus dicere possit,* non sum, sicut ceteri hominum. *Plus sibi blanditur de uno jejunio, quod, ceteris prandentibus facit, quam si cum ceteris septem dies jejunaverit.* De S. Joanne Climaco scripsit Daniel Monachus in vita ejusdem, (quæ est *in Bibliot. veter. Patr. tom.* 10. *pag.* 386.): *In mensa nihil rejiciebat, quod a vitæ Religiosæ instituto, legibusque non abhorrebat, sed cibum ita modice sobrieque sumpsit, uti gustare potius, quam edere videretur. Atque ita, existimo, fracto cornu superbiæ per sobrietatem quidem, sed brevitate prandii & cœnæ, dominam voluptatem multis exitiosam elisit.* S. Basilius *in Reg. brev. cap.* 138. *pag.* 461. *oper. tom.* 2. interrogationi, an in familia Fratrum permitti alicui debeat ut plus, quam ceteri, jejunet vigiletque ex proprio voluntatis arbitrio, respondet: *Cum Dominus dixerit,* Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris; *quidquid quis fecerit ex propria voluntate, id, cum facientis sit proprium, alienum est a pietate:* Et sequitur Cassianus *lib.* 5. *c.* 23. *Quidquid autem extra consuetudinem præsumitur, usumque communem, ut vanitatis, & gloriæ, atque ostentationis morbo pollutum antiquissima Patrum traditio notavit.* Quocirca in abstinentiis & jejuniis quasdam Religiosas personas, quæ in album Sanctorum relatæ sunt, legimus ita se gessisse, ut ab omni singularitate abstinuerint, ne forte ostentationis vitio inquinarentur. De S. Thoma Aquinate in bulla Canonizationis *pag.* 136. *cod. Canoniz.* legitur: *Præterea vir Dei cibis Religiosorum, vestimentisque communibus contentus, conversatione mitis &c.* & in processibus causæ ipsius apud Bollandianos *tom.* 1. *ad diem* 7. *Martii c.* 5. *num.* 42. *pag.* 699. testis sic asserit: *Et erat magnæ honestatis, & pudicitiæ, & magnæ sobrietatis, numquam petens speciales cibos, sed tantum contentus erat his, quæ apponebantur sibi, & illis temperate & sobrie utebatur:* & alius testis *num.* 47. *In cibo & potu fuit tantæ sobrietatis, quod singularitates ciborum non petebat, nec etiam curabat de cultu vestimentorum.* Maffejus in vita S. Ignatii Loyolæ *lib.* 3. *cap.* 12. hæc scribit: *Nullum edulii, vel condimenti genus cuiquam indixit; nihil umquam inter edendum est questus, licet per adjutorum insciliam incuriamve cibaria male cocta conditaque, vinum etiam fugiens, aut acidum præberetur: nihil denique sibi proprie apponi voluit umquam, & graviter administrum aliquando punit, quod uvæ racemum uni sibi præter ceteros attulisset: quæ sane peritus rerum æstimator haud ita levia duxerit, si hominis vel ætatem ipsam, cui multa dantur, vel infirmitatem valetudinis plura imperantem, vel denique summam inter suos potestatem, & libentiam, ut ita dicam, suo arbitratu vivendi consideret.* De S. Thoma a Villanova hæc habentur apud Michaelem Salonem in ejus vita *lib.* 2. *cap.* 2. *Non excessit in cibo id, quod Religiosus comedere solebat juxta usum suæ provinciæ, lautioremque mensam parari jubebat, dum cum aliis simul comederet.* In vita S. Philippi Nerii *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 6. hæc habentur: *Diceva, che a tavola, dove si convive, si deve mangiare d'ogni cosa.* Et ejusdem libri *cap.* 17. *num.* 26. *E però esortava, che si fuggisse ogni singolarità, origine per lo più e fomento di superbia, massimamente spirituale.* Demum S. Thomas loquens de vita Christi, & S. Joannis Baptistæ dicit 3. *par. quæst.* 40. *art.* 2. *ad primum: Utraque autem vita est licita & laudabilis, ut scilicet aliquis a consortio hominum segregatus abstinentiam servet, & ut in societate aliorum positus communi vita utatur; & ideo Dominus voluit utriusque vitæ exemplum dare hominibus.*

8. Itaque concludendum est, in Canonizandis docendum esse de corporis afflictione; exceptis iis, qui alicui cœnobitico Instituto nomen dederunt, quos probandum est, eas non omisisse asperitates, quæ in Regula præscriptæ sunt: quoad alios Dei Servos non unum afflictionis, sed varium esse modum, ut variæ corporum humanorum constitutiones, varia valetudinis ratio, varia item ingenia, non eædem omnibus ad virtutes occasiones & incitamenta, cum plura aliquibus impedimenta opponantur, aliis pauciora. Qui cupit non errare, non arbitratu suo, sed aliorum consilio in assumendis afflictionibus uti debet, quemadmodum ait S. Basilius his verbis *loc. cit. Quod si quispiam existimat opus sibi esse asperitate majore, sive in jejuniis, sive in vigiliis, sive in quacumque alia re, patefaciat rei communi præfectis hanc ipsam rationem, ob quam asperitate majori indigere se arbitratur: quod autem ipsis probatum fuerit, observet. Sæpe enim alio potius modo necessitati ipsius consulere oportebit.* Cohærenter ad hæc Ascetici his in rebus consilium Magistri spiritalis exposcunt. *Illa* (loquitur Cardinalis Bellarminus *loc. cit.* hoc est *capita antecedenti n.* 12.) *enim laudabilia & utilia sunt, cum fiunt ab iis, qui possunt, & non sine consilio Magistri spiritualis.* Prudenter porro in Constitutionibus Societatis Jesu *part.* 3. *cap.* 2. *pag.* 131. ita sancitur: *Corporis castigatio immoderata esse non debet, nec indiscreta in vigiliis & abstinentiis, & aliis pœnitentiis externis ac laboribus, quæ & nocumentum afferre, & majora bona impedire solent. Ideo Confessario detegi ab unoquoque convenit, quidquid in hac parte faciat:* quod ipsum antea præscriptum

ptum fuerat *in cap. 49. Regulæ* S. Benedicti, ubi, postquam Fratres suos hortatus est, ut tempore Quadragesimali aliquid austeritatis adjiciant, *Et unusquisque super mensuram sibi indictam, aliquid propria voluntate cum gaudio Sancti Spiritus offerat Deo, id est subtrahat corpori suo de cibo, de potu, de somno, de loquacitate, de scurrilitate*, subjicit: *Hoc ipsum tamen, quod unusquisque offert, Abbati suo suggerat, & cum ejus fiat oratione & voluntate; quia, quod sine permissione Patris spiritualis fit, præsumptioni deputabitur, & vanæ gloriæ, non mercedi:* & id ipsum fuit etiam scite adnotatum a Tillemont. *tom. 7. in vita S. Antonii art. 4.* Sancta Teresia *cap. 39. tractatus*, cui est titulus *Cammino di perfezione*, sermonem faciens de immoderatis corporis castigationibus, eas reprobat, quæ Magistro spiritali non aperiuntur, aut quæ ad ejus imperium non omittuntur: *L' istesso avviene nelle penitenze indiscrete e sconcertate, per darci ad intendere, che siamo più penitenti, che le altre, e che facciamo qualche cosa. Se v' andate nascondendo dal Confessore, o dalla Superiora, o se, dicendovi, che la lasciate, non lo fate, è chiaramente tentazione*. Modo frenum, modo calcaria necesse est ut prudens Magister spiritalis adhibeat. Adeo fervens fuit S. Aloysii Gonzagæ spiritus, ut in ultimo vitæ termino constitutus, & vehementi morbo attritus facultatem postulaverit se flagellandi, vel saltem ut alius ipsum flagellis percuteret: quod prudenter denegatum est, uti habetur in relatione Rotali (*tit. de felici ejus obitu*): *Tota die orationi & contemplationi vacavit. Tandem, cum litanias Beatissimæ Virginis cum Patre Joanne Baptista Lambertino sub vesperam recitasset, a Patre Rectore petiit, ut sibi Viaticum daret. Interim dum hæc agerentur, cum Pater Joannes Baptista Carminata Provincialis Aloysium inviseret, rogavit illum præclarus Adolescens, ut floreas supra lectum positas amoveri juberet, veniamque sibi daret, ut posset se verberibus afficere, aut saltem ut aliquis se a vertice ad pedes flagellis cæderet, permitteretque, se humi suo spiritum reddere Creatori. Quæ omnia blando sermone Provincialis denegavit.* Ad officium quoque prudentis Confessarii animadvertere pertinet, an re vera impedimenta subsistant, ne quis hoc, vel alio asperitatis & pœnitentiæ modo uti possit, *ut ne necessitatis corporeæ obtentu inserviamus voluptatibus*, uti loquitur S. Basilius *cap. 4. Constit. monast. num. 4. pag. 546. tom. 2. oper.* In vita S. Simeonis junioris Stylitæ *cap. 2. num. 17. apud Bollandianos ad diem 24. Maji tom. 5. pag. 113.* Joannes Monachus mortificationes corporis voluntarias, quæ ab illo assumebantur, perspiciens sic eum allocutus est: *Sufficiat tibi, Fili, quod ab ipsis incunabulis te Christo crucifixeris. Quid tibi cum hisce pœnitentiæ exercitiis humanas vires excedentibus? Oportet & corporis curam gerere, eique mediocrem somnum, alimentumque indulgere, ut sufficere laboribus ascesicæ vitæ possit: neque enim cibus, & potus coinquinant hominem.* Respondit autem Simeon: *Tametsi illa non coinquinant hominem, nihilominus coinquinantes cogitationes excitant &c. Mihi ipse leges has fero, non aliis: mihi enim necessitas incumbit ob juvenilem ætatem tam aspere corpus meum tractandi.* Sedulo itaque hæc omnia perpendenda sunt ab iis, qui Congregationi sacrorum rituum sunt adscripti, ut, cum de carnis & corporis mortificatione Dei Servorum tractatur, prudens suffragium ferre possint; nec obliviscantur eorum, quæ in superioribus dicta sunt, non esse videlicet in causis Servorum Dei Confessorum ad ulteriora progrediendum, nisi constet de studio mortificationis carnis & corporis. De viris sanctis, qui corpus & carnem macerationibus afflixerunt, hæc habentur apud S. Laurentium Justinianum (*de discipl. monast. conversat. cap. 2. pag. 183.*): *Ipsi certe, tamquam milites strenui, & zelatores Dei, jejuniis corpora macerabant, & carnem prolixa inedia subjugabant, ita ut quasi vita deficerent præ lassitudine; leguminibus namque, oleribus, pane, & aqua parce utebantur, & iis contenti, quibus natura sustentabatur, spiritualibus potius, quam corporalibus nutriebantur alimoniis. Sed (heu!) temporibus nostris refrigescente, Charitate, & deficiente calore spiritus, non est, qui saltem delectabilibus privari velit.* Voluntarias quoque hasce mortificationes late commendat S. Joannes Chrysostomus *homil. 11. in epistolam ad Hebræos num. 3. pag. 115. oper. tom. 12.* ubi sic loquitur: *Sunt autem aliæ quoque hostiæ vere holocaustæ, nempe sanctorum Martyrum corpora: illic sancta, & anima, & corpus. Illa magnum habent odorem suavolentiæ. Potes tu quoque si velis, tale offerre sacrificium. Quid enim si igne corpus non combusseris? Sed potes alio igne; ut puta igne paupertatis voluntariæ, igne afflictionis: licere enim delicate, lauteque, & splendide vitam agere: laboriosam autem & acerbam vitam eligere, & corpus morte afficere, annon est oblatio holocausti? Corpus tuum morte affice, & crucifige, & ipse quoque accipies coronam hujus martyrii. Nam quod illic operatur ensis, hoc hic faciat prompta animi alacritas.*

9. Iidemque sacrorum rituum Congregationi adscripti, cum agitur de carnis & corporis mortificatione Servorum Dei, regulis utique inhæreant supra indicatis, sed non ita faciles sint vel ad judicium ferendum de excessu & nimietate; vel quatenus aliquis excessus, aut aliqua nimietas ipsis appareat, non ita faciles sint, ut putent, virtutum fulgorem ab eo excessu penitus offuscari. S. Hieronymus *in epitaphio Paulæ oper. tom. 1.* postquam cruciatus & afflictiones ab ea susceptas narravit, dixitque, mensuram propemodum excessisse, subjicit *n. 20. col. 708. Hæc refero, non quod inconsideranter & ultra vires sumta onera probem &c. sed quod mentis ejus ardorem & desiderium fidelis animæ ex hac quoque probare velim perseverantia, decantantis* Sitivit anima mea in te quam multipliciter tibi caro mea. *Difficile est modum tenere in omnibus.* Augustinus Valerius, dictus Cardinalis Veronæ, in vita S. Caroli Borromæi, cum quo longam habuerat consuetudinem, hæc habet de ejus macerationibus ad pœnitentiam susceptis: *Corpus castigabat, verba illa Sancti Pauli Apostoli ponderans*, Ne, cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar. *Quamvis, si quis recte consideret, multis rationibus, probabilibus illis quidem, adduci potuisset, ut quem socium multorum laborum, & præclarissimarum rerum, quas gerebat, nobilissima ejus anima habuerat, & nunquam, aut perraro rebellem expertus fuerat, minus dure tractaret Medicorum etiam monita audiens, & valetudini consulens. Sancta Dei Ecclesia mira varietate virtutum ornata, hoc indulgentissimo sæculo, tali sobrietatis, & castigationis corporis exemplo fortasse indigebat, hujusmodi stimulo plerique nostrum, ut tantæ mollitiei, tantarum deliciarum, quibus diffluimus, & inertes ad res cælestes contemplandas efficimur, indigebamus.* Et Jacobus Alvarez de Paz *de perfecta contemplatione tom. 3. fol. 1247. in fin. cap. 11.* hæc habet: *Aliquos etiam invenies ad extraordinarium vitæ modum, & ad magnas corporis afflictationes vocatos, qui per gratiam multum supra naturam, & supra communes homines possunt, quos oportet suspicere, & regulis communibus non alligare; sed potius, ut Deum vocantem sequantur, illis habenas laxare, & in sua vocatione relinquere.*

10. Anno 1243. ex hac vita non sine magna sanctitatis fama decessit quidam Dei Servus nomine Laurentius, Conversus & Eremita, cujus mentio habetur apud Gabrielem Bucelinum in Menologio Benedictino *ad diem 18. Decembris*. Jussu summi Pontificis Innocentii IV. extructus fuit auctoritate Apostolica processus super ejus vita & miraculis. Insignes corporis afflictiones una cum multis aliis ad rem facientibus in processu continentur. Delituit usque adhuc in archivo Castri Sancti Angeli autographum, ex quo exemplar duci curavimus, in appendices inferendum. Et quamvis multa in eo sint quæ miracula respiciunt, de quibus hic non agimus, optimum tamen existimavimus totum processum lectori exhibere, ut dignoscatur, desumpto a miraculi argumento, quam fuerint Deo acceptæ pœnitentiæ ab ejus Servo, dum viveret, peractæ, & ut integrum ejus meritum appareat, cujus nomen hodie fere ab omnibus ignoratur.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT TRIGESIMUM.

De inquisitione super ærumnis & tribulationibus Servorum Dei, quorum de Beatificatione, & Canonizatione tractatur.

1. CUM in superioribus ageretur de virtute fortitudinis, aliqua dicta sunt de tolerantia & patientia Servorum Dei in ærumnis ferendis. Alibi quoque a Nobis fuit adnotatum, *lib. videlicet 2. cap. 41. & 42.* quærendum esse in Beatificando, an, dum viveret, persecutiones passus sit, & quomodo eas toleraverit, & hoc argumentum fuit nonnullis exemplis illustratum. Alia nunc addenda sunt: &, ut eo quo decet ordine id absolvatur, primo inquirendum erit, quid sint ærumnæ & tribulationes, de quibus hic agitur; secundo, an Sancti, dum viverent, fuerint eis affecti; tertio, quomodo eas toleraverint; & ultimo, quid in his animadvertendum sit, quando Acta Servorum Dei pro Beatificatione & Canonizatione examinantur.

2. Ærumnæ porro & tribulationes, de quibus in præsenti, nonnullæ ad partem sentientem, nonnullæ ad partem rationalem spectant. Ad partem sentientem pertinent morbi corporis, jactura Bonorum, famæ, amicorum, cognatorum, tentationes carnis, Dæmonum vexationes, persecutiones hominum malorum, & aliquando etiam bonorum, ut infra explicabitur; ad partem rationalem spectant privatio illuminationum, & Divinarum inspirationum, & consuetæ devotionis, tentationes contra Fidem, tentationes reprobationis & desperationis, timor Divinæ derelictionis, animæ ariditas, & ingens scrupulorum multitudo: quemadmodum docet Cardinalis Bona *in tract. de discretione spirituum cap. 13. n. 7.* ubi hæc habet: *Perficitur hæc purgatio miris & acerbissimis modis. Nam in parte inferiori privatur homo omni sensibili dulcedine, lacrymæ devotionis arescunt, fontes gratiarum exsiccantur, vertitur æstas in hiemem, & qui potabatur fonte voluptatis, repletur in amaritudine dicens cum Tobia*: Quale gaudium mihi erit, qui in tenebris sedeo, & lumen cæli non video? *Et cum Isaia*: Aruit herba, defecit germen, viror omnis interiit. *Quandoque etiam terrenis facultatibus spoliatur, deseritur ab amicis, traducitur per ora omnium tamquam illusus, despicitur tamquam insanus, vita moresque ejus ubique infamantur, gravibus morbis corripitur, a Dæmonibus vexatur, &, quocumque se vertit, nihil ei occurrit, nisi afflictiones, irrisiones, persecutiones, & plurima mortis imago. In parte vero superiori densissima caligine mens obscuratur, languet voluntas nusquam inveniens consolationem, nec in Deo, nec in creaturis, omnis æstus amoris refrigescit; & quod gravissimum est, tot tentationibus premitur, ut sibi sæpius videatur diffidentiæ, blasphemiis, ac desperationi consensum præbuisse.*

3. Ad hæc capita fere reduci possunt ærumnæ omnes, & tribulationes Justorum: cumque juxta expositum ordinem nunc videndum sit, an Sancti, dum viverent, fuerint illis affecti, paucis exponenda est historia patientissimi Job desumpta ex sacra Scriptura. Cum ille ab omni non modo operum, sed etiam mentis nequitia longe abesset, convenerat enim cum oculis suis, ne vel Virginem intuerentur; constituto Satana inter filios Dei, seu Angelos coram Domino, eodemque Satana interrogato, an Jobi virtutes animadvertisset, ipsoque respondente, Jobum ita idcirco se gerere, quia Dominus in eum maxima Bona contulerat, sed a justitia recessurum, si quid calamitatis passus esset, permissum Satanæ fuit a Deo, ut de optimo viro experimentum sumeret, dummodo tamen ejus incolumitati non officeret. Post hæc Sabæi agros Jobi ingressi, agricolis cæsis, boves diripuere; ignis e nubibus demissus est, qui oves consumpsit; tres Chaldæorum turmæ camelos asportarunt; & ejus filios & filias primogeniti fratris convivio accumbentes domus vento concussa oppressit. Cumque Job se nudum ab utero matris egressum, nudum illuc reversurum ingemuisset, & Deo benedixisset, qui omnia sibi tradiderat, & omnia etiam abstulerat; constituto iterum Satana coram Domino, & interrogato, an Jobi patientiam tot tantisque calamitatibus confecti admiratus esset, ipsoque respondente, hominem omnia ultro dimittere, modo valetudinem servet, indicando, si Job ea destitueretur, a Domino esse defecturum, Deus indulsit, ut eum hoc quoque modo affligeret, dummodo vitæ parceret. Post hæc itaque ulceribus affectus est, & tali morbo laboravit, ut eum Pineda ex duobus vel tribus supra triginta morbis coaluisse dixerit, & Bartholinus *de morbis Biblicis* duodecim morborum species enumeraverit. Additæ fuerunt uxoris increpationes, amicorum admonitiones, qui eum nequitiæ insimulabant, suadebantque, ut pœnitentia ad Deum reversus Divinam justitiam humilis agnosceret. Post quæ tandem cohibito Dæmone, ne ei amplius officeret, ingeminatis facultatibus, & plurima prole adauctum, & felicissimo obitu e vivis demigrantem Deus excepit. Ita, quidquid Judæi, & Sectarii impie afferere ausi sint autumantes, narrationem gestorum Beati Job parabolicam esse atque confictam; inconcussa nihilominus ejus veritas satis ostenditur ex verbis Ezechielis, & epistola S. Jacobi; uti invicte demonstrat D. Thomas *in prolog. comment. super lib. Job* (*tom. 13. oper.*): *Videtur prædicta opinio auctoritati sacræ Scripturæ obviare. Dicitur enim Ezechiel. 14. ex persona Domini*: Si fuerint tres viri in medio ejus, Noe, Daniel, & Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas. *Manifestum est autem, Noe, & Daniel homines in rerum natura fuisse; unde nec de tertio ejus connumerato, scilicet de Job, in dubium debet venire. Dicitur etiam Jacob 5. Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Job &c.* Quo argumento pariter utitur Titelman. (*in solut. dub. ante elucidation. paraphrastic. in lib. Job pag. 3. in principio*): *Apud Ezechielem quoque Dominus ait*: Si fuerint in medio ejus tres viri, Noe, Daniel, & Job, ipsi liberabunt animas suas. *Manifestum est, Job connumerari ipsis Noe, atque Daniel: de quibus cum nullum sit dubium, quin in rerum natura fuerint, & quæ de eis narrantur, vere gesta fuerint, neque de Job dubitari merito possit. Quæ enim esset illa non entis cum entibus connumeratio? Beatus insuper Jacobus Apostolus ipsum Job tamquam reale exemplum proponit dicens: Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors est Dominus & miserator.* Pariter Estius *in comment. in cap. 5. epist. B. Jacobi vers. 11.* ex eadem sacræ Scripturæ auctoritate contra eosdem Sectarios insurgit his verbis; *Hinc duo discimus adversus Sectarios quosdam notanda. Primum, ea, quæ de Sancto Job scribuntur, historiam esse rei gestæ, non argumentum confictum exhortationis, aut doctrinæ causa, veluti fit in comœdiis ac tragœdiis, ut Anabaptistæ volunt, & veteres quidam Hebræi. Nam ficta exempla serio non monent, nec si ficta narratio esset, conjungeret hunc virum Dominus Ezechiel. 14. cum aliis duobus, quorum justitiam sibi vehementer acceptam fuisse declarat his verbis: Si fuerint tres viri isti in medio ejus, Noe, Daniel, & Job, ipsi justitia sua liberabunt animas suas.* Idemque argumentum inter cetera adducta pro confirmanda veritate historiæ tanquam potissimum considerat Gravina *de Catholic. præscript. lib. 4. controv. 3. de verb. Dei script. ar. 5.* ubi latissime assumptum comprobat, prout etiam pluribus aliis rationibus adductis facit Titelman. *loc. cit.* & quamplurimis relatis Jodoc. Cocc. *in thesaur. Catholic. lib. 6. de sacr. Script. Ecclesiast. art. 6.* Inter quos contrarium sentientes mirifice confutat Olympiodor. *ad cap. 1. Job*, ubi: *Valeant igitur, qui Scripturam hanc tamquam conflctam, atque ab humana cogitatione profectam, nec inspiratam divinitus, criminantur.*

4. Historiæ Jobi ex veteri Testamento desumptæ succedit historia Lazari ex novo Testamento desumpta. Ulceribus plenus, quæ canes lingebant, ad januam Divitis jacebat: ejus autem anima post obitum ab Angelis delata est in sinum Abrahæ, & Dives in Inferno sepultus, cum flammis cruciaretur, oculos elevans vidit longe Abraham, & Lazarum in sinu ejus, rogavitque, ut sui misereretur, & Lazarum mitteret, qui intingeret extremum digiti in aquam, ut linguam suam refrigeraret. Scimus interpretes in varias sententias ire; cum nonnulli existiment, eam narrationem esse parabolam, alii autem velint esse historiam; quæ sententia probabilior esse videtur, tum quia in parabolis personarum nomina exprimi non solent, & Lazarus proprio nomine designatur; tum quia Christus nullam sumpsit parabolam ex rebus, quæ in altera vita fiunt, sed ex rebus,

quæ

quæ ſenſibus ſunt obviæ; tandem quia in honorem hujus Lazari, quaſi Sancti, & leproſorum patroni, plura variis in locis vetuſta extant templa: abſque eo quod validum adverſus hæc deſumi poſſit argumentum ex eo, quod Chriſtus nomen Divitis non expreſſit; cum id Divino conſilio fecerit, ne illi videlicet infamiam, & ſibi invidiam conflaret. Tum Jobi, tum Lazari ærumnas & tribulationes perpendit S. Joannes Chryſoſtomus: *Homilia* quippe 1. *in* 2. *ad Corinth. num.* 5. (*t.* 10. *oper. pag.* 424.) Job comparat Martyribus, ſcribens: *Ecquem igitur Martyrem hic non æquet? immo vero ſexcentos? Nam per omnia rerum genera tum luctabatur, tum palmam obtinebat, nimirum per opes, per liberos, per corpus, per uxorem, per amicos, per hoſtes, per ſervos; nam hi quoque in os ejus inſpuebant, per famem, per ſomnia, per dolores, per fœtorem; ob eamque cauſam dixi, eum non uni, aut duobus, aut tribus, ſed ſexcentis Martyribus æquandum eſſe.* Homilia autem 1. *de Lazaro* (*tom.* 1. *oper. pag.* 720.) attroces ejus cruciatus & afflictiones enumerans, primam ait fuiſſe extremam ejus paupertatem, ut ne micas quidem Divitis obtinere poſſet; ſecundam, quod eſſet totus ulceroſus & tabidus; tertiam, quod ab omnibus eſſet deſertus; quartam quod jaceret ante fores Divitis quotidie ſplendide epulantis; quintam, quod Dives abundans rerum copia eum nec aſpectu, nec colloquio dignaretur; ſextam, quod nullum haberet ærumnæ ſocium; ſeptimam, quod illo ævo obſcura eſſet fides, & ſpes reſurrectionis, quæ jam poſt Chriſtum clara mire Fideles in doloribus ſuſtentat & roborat; octavam, quod hæc non ſemel, nec uno die, ſed per plures dies eoſque continuos paſſus ſit; nonam, quod jacturam famæ tolerarit, cum multi cenſerent, illum tanta pati ob ingentia ſcelera ſua: quæ omnia, velut alter Job, forti & invicto animo quaſi adamas ſuſtinebat.

5. Tum Jobi, tum Lazari ſacra hiſtoria ſatis eſſe poſſet, ut tribulationum & ærumnarum, quibus aliquando Juſti affliguntur, & patientiæ ac tolerantiæ in eis perferendis cognitio haberi poſſit. Addi etiam poſſet, Abrahamo Dei amico bis ereptam fuiſſe uxorem, a Pharaone videlicet, & Abimelech; Iſaac Deo carum cæcitate percuſſum per multos annos ſic vixiſſe, & ſic interiiſſe; Jacob orbatum filio Joſeph per viginti tres annos eum fleviſſe. At, ut nonnulla etiam ex Actis Sanctorum habeantur exempla, ad alia tranſitum faciemus, ſervata methodo in ſuperioribus expoſita.

6. Morbi corporis aliquando ex naturalibus cauſis proveniunt; aliquando Deus eos immittit, ut homo mutet mores, & peccatum deſerat, & ad ſuum Creatorem convertatur, juxta illud *Pſalmi* 15. *verſ.* 4. *Multiplicatæ ſunt infirmitates eorum, poſtea acceleraverunt;* & aliud *Pſalmi* 77. *verſ.* 34. *Cum occideret eos, quærebant eum, & revertebantur, & diluculo veniebant ad eum, & rememorati ſunt, quia Deus adjutor eſt eorum, & Deus excelſus redemptor eorum eſt*; vel ut Juſti in eis perferendis mereantur. *Quinque enim modis* (inquit Sanct. Auguſtinus apud Magiſtrum ſententiarum *lib.* 4. *diſtinct.* 15. *ar.* 1.) *flagella contingunt, vel ut Juſtis per patientiam merita augeantur, ut Job; vel ad cuſtodiam virtutum, ne ſuperbia tententur, ut Paulo; vel ad corrigenda peccata, ut Mariæ lepra; vel ad gloriam Dei, ut de Cæco nato; vel ad judicium pœnæ, ut Herodi.* Aliquando etiam ipſi Juſti ſupplices Deo preces exhibent, ut morbis corporis vexentur, & aliquando etiam Deus permittit, ut a Dæmone inferantur. Nec enim Dæmon detrimentum aliquod noſtris corporibus afferre poteſt, niſi Deo permittente. Quocirca S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 28. *al.* 29. *in Matthæum num.* 3. *oper. pag.* 337. animadvertens id quod legitur in Evangelio Matthæi *c.* 8. *v.* 30. *&c.* Dæmones videlicet fuiſſe a Chriſto immiſſos in porcos (*Erat autem non longe ab illis grex multorum porcorum paſcens. Dæmones autem rogabant eum dicentes: Si ejicis nos hinc, h mitte nos in gregem porcorum; & ait illis: Ite. At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui ſunt in aquis*) hæc habet: *Si quis vero dixerit: Cur id quod petebant Dæmones Chriſtus fecit, cum in porcorum gregem ipſos intrare permiſit? Reſponderim ego, ipſum non id feciſſe in gratiam illorum, ſed ut multa ſic diſpenſaret; primo ut doceret eos, qui a malignis hujuſmodi tyrannis liberati eſſent, quantam perniciem afferrent inſidiatores hujuſmodi; ſecundo ut diſcerent omnes, dæmonas ne quidem porcos invadere poſſe, niſi ipſe permiſerit; tertio, ipſos graviora in homines quam in porcos perpetraturos fuiſſe, niſi in calamitate per magnam illam Dei providentiam ſervati fuiſſent.* Quam ad rem proſequitur S. Petrus Chryſologus *ſerm.* 17. *Quid poſſunt præſumere Dæmones, qui ne porcos quidem contingere prævalent, niſi eis poteſtas Divina permiſerit?* Cumque obvia ſint eorum exempla, qui, contracto ex naturalibus cauſis morbo, a peccato reſipuerunt, & ad Deum converſi ſunt: *Plerumque enim* (ait Gregorius Magnus) *part.* 3. *Regul. Paſtoral. cap.* 12. *tom.* 2. *oper. col.* 50. *accepta ſalus carnis, per vitia expenditur; ſed, cum repente ſubtrahitur, cum moleſtiis caro atteritur, cum jam egredi anima urgetur, diu male habita quaſi ad bene vivendum ſalus amiſſa requiritur:* aliorum exempla afferemus, quos Deus morbis afflixit, ut patienter ferendo non exiguam meriti meſſem colligerent; tum illorum, qui Deo preces exhibuerunt, ut morbis affligerentur; deinde reliquorum, quos Deus permiſit, ut a Dæmone morbis cruciarentur.

7. Henricus Suſo Ordinis Prædicatorum, qui mortuus eſt an. 1365. quem Surius *in epiſtola dedicatoria ejus operum ad Bioſium* virum ſanctiſſimum, & plane Apoſtolicum, & Molanus *in addit. ad Uſuardum ad d.* 25. *Jan. eximiæ ſanctitatis*, & Bzovius *in annalibus Eccleſiaſticis ad an.* 1365. *n.* 14. Beatum appellat, & cujus vitam, etiamſi re vera Beatificationis honorem a Sede Apoſtolica adhuc conſecutus non ſit, a Laurentio Surio poſt ejuſdem opera editam, Bollandus retulit *in Actis Sanctorum tom.* 2. *Januarii ad diem* 25. *cap.* 37. narrat, ſe ad Deum preces fudiſſe, ut Eliſabeth Staglin Religioſa Ordinis Sancti Dominici, quam tanquam Filiam ſpiritalem colebat, morbo, quo opprimebatur, levaretur; ſibique fuiſſe a Deo per Angelum reſponſum, ſe illi morbum immiſiſſe pro ſumma ejus utilitate, ut videlicet in præſenti vita maximam gratiam, & in futura multiplex præmium ſibi compararet. Beatam Juſtinam phthiſi per annos triginta eadem ex cauſa vexatam narrat Theophilus Raynaudus *in tract. de Martyrio per peſtem part.* 1. *cap.* 2. *num.* 6. *in fine*; ceteriſque prætermiſſis, in bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi narratur, eum horribili ulcere in crure per multos annos, & vertigine capitis, & viſcerum pravis affectionibus, & aliis occultis infirmitatibus, maxime per biennium ante obitum, velut aurum in fornace, a Domino probatum; & ut in bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ refertur, eam ſæpe acutiſſima angina, aſthma, permoleſta iſchias, pleuritis, ſtomachi, pericardii, inteſtinorum dolores, innumeræ convulſiones, & chiragræ, podagræ, & arthritidis morbi frequenter occuparunt. Succedunt morbi, quibus Dei Servi ut afficerentur, Deum exorarunt. Liduviges, ſive Liduina, quam nonnulli Beatam appellant, Virgo Schidami in Hollandia mortua eſt anno 1433. Duodennis a pleriſque ad nuptias expetita, ſed ſervandæ virginitatis cupida Deum ardenter exoravit, ut, ſi alia via avertendi conjugii non ſuppeteret, totum ſuum corpus morbis afficeretur. Magnus autem morborum exercitus corpus ejus invaſit, & eo vexata fuit ſpatio triginta & octo annorum. Apud Surium, & Bollandianos *tom.* 2. *Aprilis* cuncta exacte deſcribuntur, ita ut admiratione re vera dignum ſit, quomodo, cum omnia ejus membra inauditis doloribus eſſent obnoxia, invictæ patientiæ ſigna prætulerit. Hujus inclitæ Virginis meminerunt etiam Theophilus Raynaudus *loco citato num.* 6. & Cornelius a Lapide *in cap.* 16. *verſ.* 21. *in Lucam*, ubi hæc habet: *Lazaro ſimilis in doloribus & ulceribus æque, ac in patientia fuit Sancta Lyduvina Scheidamenſis in Hollandia, quæ anno ætatis decimo quarto in glaciem lapſa coſtam fregit, indeque ægra triginta & amplius annos decubuit, variis & continuis doloribus a Deo immiſſis afflicta uſque ad mortem, ut ei integram patientiæ coronam pertexeret. Lege vitam ejus apud Surium. Nimirum voluit Deus Lazarum, Job, Tobiam, Lyduvinam omnibus ſæculis ſtatuere ægrotis & afflictis in ſpeculum & exemplar patientiæ.* Apud eoſdem Bollandianos *tom.* 4. *Maji ad d.* 19. proſtat vita Beatæ Humilianæ de Cerchiis, & in ejus *cap.* 5. legitur, ipſam a Deo impetraſſe, ut morbus, quo juvenis impatiens opprimebatur, in ſuum corpus transferretur. In bulla Canonizationis S. Roſæ Limanæ *cod. Canoniz. pag.* 414. hæc leguntur: *Eodem zelo precibus tranſtulit in ſe Confeſſarii ſui febrim, ut Concionatoris officio in percelebri ſolemnitate fungeretur; quo convaleſcente, torquebat Roſam, febris non ſua.* Item in relatione cauſæ S. Catharinæ de Ricciis *tit. de fortitudine*, hæc habentur; *Hanc oſtendit Catharina in admirabili quadam patientia, quæ maxima eſt fortitudinis laus, cum per eam præſtantior quis evadat, quam expugnator urbium, ut habetur in Proverbiis cap.* 16. *&*

16. *& ait Divus Gregorius homil.* 35. *& qua acutissimos morbos, & ignotam etiam ipsis Medicis eorum vim, ac dolorum acrimoniam adeo toleravit, ut ne quidem conquesta unquam fuerit, sed læta fronte suscipiens gratias potius Deo redderet, quasi ea ipsa pro donis ac beneficiis impetrasset inter angustias & pressuras suas, benedictionem Dei victrice patientia prædicando, ad instar sanctissimi Job fortissimi Athletæ, ut per Divum Cyprianum de patientia serm.* 3. *Divum Augustinum de tempore serm.* 222. *Et de hac patientia deponunt testes remissoriales decimus, undecimus, decimus tertius super* 20. *& trigesimus super* 15. *Ferebatur enim, quamdam præcipue crurum incensionem cum vesicis non fuisse naturalem, sed voluntariam, & a Deo concessam pro sublevatione pœnarum, quas in Purgatorio aliquæ animæ patiebantur, donec lustrarentur: ideoque Medici professi sunt, ultra naturæ potestatem videri sibi, & prædictæ contestes Moniales affirmant, persensisse se flammas, atque ardorem quemdam prope ipsam, & in ejus cubiculo æstuantem. Nempe Deus aurum patientiæ in Catharina igne probare & examinare voluit, ut scriptum est in Ecclesiast. cap.* 2. *& per eam omnes alias virtutes custodire, & signare opera bona, prout hoc signaculo patientiæ vitæ suæ actiones omnes munivit Christus, ut luculenter docet Divus Cyprianus in serm.* 3. *de bono patientiæ. Nec novum est, aut inauditum, pro alieni criminis expiatione subire quempiam adhuc viventem infernarum supplicia pœnarum; cum eadem passum sexaginta horarum spatio Beatum Petrum Petronum Senensem Carthusiani Ordinis referant pii atque fideles testes Beatus Joannes Columbinus Jesuatorum Institutor, & Beatus Nicolaus Albergatus Bononiensis Carthusianus, & postea sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, & major Pœnitentiarius, quod habemus in vita Beati Petri prædicti auctore Bartholomæo Senensi Carthusiæ Florentinæ Monacho, typis edita anno* 1619. *Nec absimile votum fortasse, atque studium erat Divi Pauli, quando cupiebat, anathema esse pro fratribus suis; & imitatus charitatem Christi primus post Christum impiorum causa, etiam tanquam impius, aliquid perpeti optabat, dummodo ipsi salutem consequerentur, ut inquit Divus Gregorius Nazianzenus in apologetico orat.* 1. *& facit etiam dictum illud Moysis, cum Deo proponeret: Aut dele me de libro vitæ, aut parce populo huic.*

8. De corporis denique cruciatibus a Dæmone, Deo permittente, immissis celebre extat testimonium *in vita B. Angelæ de Fulginio cap.* 19. ubi eos sic ipsa describit: *Corporis sunt tormenta innumera a multis Dæmonibus multipliciter excitata. Vix enim credo quod scribi possent infirmitates & passiones mei corporis; nam non remanet in me aliquod membrum, quod non horribiliter patiatur. Numquam enim sum sine dolore, sine languore continuo, sum debilis & fragilis, plena dolore, ita quod oporteat, me continuo jacere. Non est in me membrum, quod non sit percussum, tortum, & pœnatum a Dæmonibus, & semper sum infirma, & semper tumefacta, & plena doloribus in omnibus membris meis, ita quod cum magna pœna possum me movere, & sum fatigata jacere, nec etiam ad sufficientiam possum comedere.* De consimili morbo, Deo permittente, a Dæmone immisso mentio habetur apud Joannem Tanner *in vindiciis Patris Ludovici a Ponte*, qui examinavit & approbavit revelationes Ven. Virginis Marinæ de Escobar: *tract.* enim 3. *part. de vita & sanctitate prædictæ Virginis num.* 9. *& seqq.* omnia fuse exponuntur: & Franciscus Valesius *de sacra Philosophia cap.* 28. & Martinus del Rio *disquit. magic. lib.* 3. *part.* 1. *quæst.* 4. *sect.* 5. fuse explicant, quomodo Dæmon, Deo permittente, sit causa externa morborum.

9. Si jacturæ Bonorum, famæ, amicorum, & cognatorum, nec non ludibriorum mentio habenda esset, huic capiti finis vix imponi posset: satis ergo erit hic retulisse, quod in secunda relatione Rotæ Auditorum de virtutibus S. Teresiæ *cap.* 18. legitur, eam aliquando ita ab omnibus derelictam fuisse, ut nemo ejus Confessiones audire vellet; in relatione causæ S. Joannis de Deo *tit. de quatuor virtutibus Cardinalibus*, eum initio suæ conversionis, cum se mortificationis gratia in cœno volutasset, apud plerosque dementem habitum, pueris præsertim luto, faxis, ac omni injuriarum genere infectantibus, summas passum fuisse angustias; in relatione causæ Beati Hieronymi Æmiliani *tit. de fortitudine*, eum, licet nobili genere natus esset, & pro patria pugnans sibi gloriam comparasset, cum ad meliorem frugem conversus ad colligendam stipem pro orphanis crassa tunica tectus prodiret squalore & macie deformis, ludibriis, probris, sibilis, & conviciis exceptum fuisse, insequente a tergo velut amentem lasciviente puerorum turba; denique in vita S. Ludovici Francorum Regis apud Surium *ad diem* 25. *Aug. num.* 20. Nuntium Comitis Gheltriæ ad Ludovicum pro negotio expediendo missum, cum reversus esset, & interrogatus, an Regem vidisset, subsannando respondisse: *Vidi illum miserum Papilardum Regem grisea veste indutum ad scapulas capucium gestantem.* Sed jam ad carnis tentationes, & Dæmonum persecutiones sermone converso, & deinde ad persecutiones hominum malorum, & aliquando etiam bonorum, *cap.* 14. *prati spiritualis* refertur, quemdam Monachum a spiritu fornicationis tentatum e Monasterio egressum, ut suæ libidini satisfaceret, meretricis cellam ingressum leprosum factum esse, qui videns lepram, continuo ad monasterium rediit, Deo gratias referens, & dicens: *Idcirco Deus hac me castigatione percussit, ut anima mea salva sit.* Item *cap.* 19. *ejusdem prati spiritualis* Abbas Elias testatur, se Diaboli tentatione superatum e suo, in quo habitabat, loco discessisse, ut turpem concupiscentiam cum femina, quæ ab ipso aquam petierat, explenet; sed, urente graviter æstu libidinis, ecstaticum factum terram vidisse apertam, & se hiatu terræ absorptum conspexisse cadavera putrida jacentia & resoluta, adeoque fœtida, ut præ nimio fœtore in terram corruens, & gratias Deo agens ad locum suum redierit. Sanctus quoque Gregorius M. in vita S. Benedicti *cap.* 1. *num.* 2. *apud Bollandianos tom.* 3. *Martii pag.* 278. testatur, eum graviter fuisse tentatum carnis stimulo: cum enim feminam aliquando vidisset, & malignus spiritus eam ante ipsius oculos reduxisset, tam urenti libidinis igne accensus est, ut voluptate victus fere deliberarit eremum deserere; at superna Gratia adjutum, indumento repente abjecto, nudum se inter aculeos spinarum & urticarum injecisse, ibique tamdiu volutatum, donec per cutis vulnera vulnus mentis sanaret, voluptatemque traheret in dolorem. De eadem femina S. Vincentius Ferrerius *in sermone de S. Benedicto* ait, fuisse gibbosam: *Cœpit cogitare de quadam muliere gibbosa, quam viderat in civitate; & tantum tentatio augmentabatur, quod volebat dimittere eremum, & redire ad mundum ad inquirendam dictam gibbosam. Quid feciisset, si fuisset pulcra?* Unde autem Ferrerius id hauserit, incompertum est: quare plerique accipiunt narrationem tanquam lepide a sancto viro excogitatam.

10. Tentationibus itaque carnis Dei Servi urgentur, & quidem sive sint incipientes, sive proficientes, sive perfecti, veluti late ostendunt Cardinalis de Lauræa *de oratione opusc.* 6. *cap.* 8. & Rosignolius *in tract. de disciplina Christianæ perfectionis lib.* 5. *cap.* 27. De hac eadem re tractatum est etiam in capite *de carnis & corporis mortificatione.* Interea autem adnotare fas sit, S. Paulum Apostolum non modo 1. *ad Corinth. cap.* 9. *v.* 27. dixisse, *Castigo corpus meum, & in servitutem redigo*; sed & *ad Roman. cap.* 6. *v.* 23. subjecisse: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ*; *& in* 2. *ad Corinth. cap.* 12. *v.* 7. *Et, ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet; propter quod ter Dominum rogavi, ut discederet a me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* De hoc Angelo Satanæ quæstio est inter Interpretes, quis fuerit. Nonnulli putarunt, D. Paulum voluisse indicare gravem capitis dolorem, quo torquebatur: sed hæc opinio communiter rejicitur. Nonnulli id explicarunt de Adversariis Apostoli a Satana concitatis, ut ejus prædicationi, & piis conatibus obsisterent: at hæc opinio uti minus probabilis habetur. Quocirca verior est sententia, quæ id refert ad veneris incitamenta, quibus urgebatur. Ita docuerunt Theophylactus, D. Thomas, Lyranus: &, quamvis eam rejiciant Faber, & Erasmus tanquam indignam Paulo jam sene, fundatissimus nihilominus Doctor Estius *in comment. ad cap.* 12. *epist.* 2. *v.* 7. *ad Corinth.* ita eosdem redarguit: *Rejiciunt quidem longissime memoratam expositionem stimuli carnis Faber, & Erasmus, tanquam indigna sit Paulo tali viro, eoque jam sene: sed qui miratur in Paulo sene carnis incentivum, miratur & in Gregorio Nazianzeno, qui jam senex de eo carnis suæ malo sæpe graviterque in scriptis suis conqueritur. Loca sunt in carmine adversus carnem, & altero de calamitate naturæ suæ, & tertio de rebus suis, & in epist.* 96. *Vide & Beatum Augustin. ser.* 43. *de verbis Domini c.* 9. *Quamquam Paulus, quando hanc epistolam scripsit, annos habebat duntaxat quinquaginta septem, ut Baronius declarat t.* 1. *docens eum interfectum, cum annos haberet sexaginta octo, epistolam autem hanc scriptam undecim annos antea.* S. Au-

Euſtinus *lib. 6. contra Julianum cap. 23. n. 70.* (*tom. 10. oper. col. 702.*) narrat olim ſe arbitratum fuiſſe, ſummæ dementiæ eſſe, credere Apoſtolum ſtimulis carnis, & pravis concupiſcentiæ motibus fuiſſe obnoxium, ſed poſtea veritati ſe ceſſiſſe.

11. S. Joannes Chryſoſtomus *homil. 3.* in illud *Vidi Dominum, tom. 6. oper. pag. 114.* egregie explicat, cur Dæmon ſuis tentationibus vehementius angat viros perfectos: *Quemadmodum* (inquit) *piratæ, qui mare navigiis infeſtant, non tunc, ubi conſpexerint navem de portu exeuntem, invadunt,* (*quid enim hinc fructus caperent, ſi ſcapham inanem demergerent?*) *ſed ubi redierit onuſta, plenaque ſarcinis, tunc demum omnes experiuntur artes; ita ſceleratus ille Dæmon, ſimul atque videt, aliquos multa collegiſſe, videlicet jejunia, preces, eleemoſynam, caſtitatem, reliquaſque virtutes omnes, ubi videt navigium noſtrum plenum pretioſis pietatis lapidibus, tunc irrumpit, undique theſaurum perfodiens, ut in ipſis portus oſtiis ſcapham demergat, jamque nudos nos ad eum portum ejiciat.* Et S. Gregorius *moral. 19. cap. 6.* (*tom. 1. oper. col. 609.*) ſuper verbis Job, *Aquas appendit menſuræ*, ponderans exemplum S. Pauli egregie docet, cur Deus tentationibus carnis permittat aliquando agitari viros ſanctitate conſpicuos: *Hinc eſt enim, quod ad conſolationem noſtram idem Prædicator egregius de ſe quædam talia prodere dignatur dicens,* Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captivum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. *Ad ima quippe pertrahit caro, ne extollat ſpiritus; & ad ſumma trahit ſpiritus, ne proſternat caro. Spiritus levat, ne jaceamus in infimis; caro aggravat, ne extollamur ex ſummis. Si, non ſublevante ſpiritu, nos caro tentaret, perfectione procul dubio tentationis ſuæ in ima dejiceret. Rurſum vero, ſi non tentante carne, ad ſumma nos ſpiritus ſublevaret, in ſuperbiæ caſu ipſa nos pejus ſublevatione proſterneret. Sed ſit certo moderamine, ut, dum unuſquiſque Sanctorum jam quidem interius ad ſumma rapitur, ſed adhuc tentatur exterius, nec deſperationis lapſum, nec elationis incurrat, quoniam nec tentatio exterior culpam perficit, quia interior intentio ſurſum trahit, nec rurſum intentio interior in ſuperbiam elevat, quia tentatio exterior humiliat, dum gravat. Sicque magno ordine cognoſcimus in interiori profectu, quid accipimus, in exteriori defectu, quid ſumus: & miro modo agitur, ut nec virtute quiſquam extolli debeat, nec de tentatione deſperare; quia, dum ſpiritus trahit, & caro retrahit, ſubtiliſſimo judicii interni moderamine infra ſumma, & ſupra infima in quodam medio anima libratur. Bene ergo dicitur. Et aquas appendit menſura.* Memoratu dignum eſt colloquium habitum inter Palladium, & Abbatem Pachonem, cujus vitam prædictus Palladius ſcripſit *in hiſtoria Lauſiaca*, quam ex Græco in Latinum ſermonem convertit Gentianus Hervetus Aurelius, ediditque Pariſiis anno 1555. & habetur in vitis PP. ex recenſione Roſweydi *lib. 8.* Palladius ergo dicit, ſe fuiſſe vexatum ab affectione cupiditatis erga fœminas, & cogitationibus, & viſis nocturnis; parumque abfuiſſe, quin propter tentationem e ſolitudine demigraret: ſed tandem latenter veniſſe in ſolitudinem, & in ea quindecim diebus verſatum fuiſſe cum Patribus, & inter eos incidiſſe in ſanctum Virum Pachonem, cui ſtatum ſuum aperuit. En verba interrogationis, en verba reſponſionis *cap. 29. Cum ergo invenissem eum ſinceriorem, & magis verſatum in exercitatione, auſus ſum ei meum animum aperire. Dixit autem mihi ille Sanctus: Ne tibi videatur res aliena. Hoc enim non tibi accidit ob delicias, otiumque, & negligentiam. Nam & mores tibi ferunt teſtimonium, & penuria eorum quæ ſunt neceſſaria, & quod nulla ſit hic tibi conſuetudo cum feminis. Sed potius hoc tibi accidit ab Adverſario ob ſtudium virtutis. Eſt enim triplex hoſtis qui impellit ad fornicationem. Aliquando enim nos caro invadit luxurians, & quæ nimis laute & delicate eſt curata. Aliquando autem in nos inſurgunt motus animi propter cogitationes. Aliquando autem ipſe quoque Dæmon in nos exercet tyrannidem propter invidiam. Nam ego quoque multa obſervans, hoc inveni. Ecce me, ut vides hominem ſenem. Cum jam quadrageſimum annum degam in hac cella, curam gerens meæ ſalutis, & ad hanc ætatem pervenerim, tentor uſque in hodiernum diem. Et juravit dicens: Jam duodecim annis poſtquam tranſegi annum quinquageſimum, nullam diem, nec noctem intermiſit, qua me non invaſerit. Cum itaque ſuſpicatus eſſem, Deum a me receſſiſſe, quandoquidem tanta in me Dæmon uteretur poteſtate, potius delegi mori abſque ratione, quam vitio affectioneque corporis me turpiter gerere. Egreſſuſque a cella mea, & obiens ſolitudinem, inveni ſpeluncam leænæ. In quam ſpeluncam me nudum immiſi toto die, ut feræ egreſſæ me devorarent. Poſtquam autem fuit veſpera, prout ſcriptum eſt,* Sol cognovit occaſum ſuum; poſuiſti tenebras, & facta eſt nox; in ipſa tranſibunt omnes beſtiæ ſilvæ: catuli leonum rugientes, ut rapiant, & quærant a Deo eſcam ſibi: *egreſſæ ergo feræ in illa hora, & maſculus & femina a pedibus ad caput uſque odoratæ ſunt circumlingentes. Cumque expectarem fore ut devorarer, a me receſſerunt. Cum ergo illic tota nocte jacuiſſem, non fui devoratus. Exiſtimans ergo Deum omnino mihi peperciſſe, ſurrexi. Rurſus vero in cellam redii. Cum autem ſe paucis diebus continuiſſet Dæmon, me eſt adortus vehementius, quam antea, ut parum abfuerit, quin blaſphemarem. Transformatus enim cum eſſet in puellam Æthiopiſſam, quam in mea juventute videram æſtate ſpicas legentem, ea mihi viſa eſt meis inſidere genibus: neque uſque adeo commovit, ut putarem me cum ea coiviſſe. Furore ergo percitus, impegi ei colaphum: eaque ſic evanuit. Hoc autem mihi crede dicenti. Biennio non poteram ferre manus meæ fœtorem. Cum ergo hac de cauſa puſilli & abjecti animi evaſiſſem, & de me omnem ſpem abjeciſſem, egreſſus ſum pererrans vaſtam ſolitudinem, & inveni parvam aſpidem. Quam cum accepiſſem, eam admoveo meis genitalibus, ut vel ſic morſus morerer. Et cum ejus caput virilibus applicaſſem, ut quæ mihi fuiſſent cauſa tentationis, ne ſic quidem morſus ſum Gratiæ providentia. Poſt hæc autem audivi vocem dicentem mihi in mea cogitatione: Abi, Pachon, decerta. Ideo enim permiſi in te tantam exerceri poteſtatem, ne tibi eſſet elatior & arrogantior ſpiritus, perinde ac ipſe poſſes hanc ſuperare affectionem; ſed tuam agnoſceres imbecillitatem, & in tuæ vitæ inſtituto numquam haberes fiduciam, ſed recurreres ad Dei auxilium. Sic autem admonitus & confirmatus, ad cellam ſum reverſus; & deinceps ſedens cum fiducia, & nullam belli curam gerens, reliquos dies egi in pace. Dæmon autem cum cognoviſſet meam ejus deſpicientiam, pudore deinceps affectus, ad me non acceſſit amplius. His verbis cum ad luctam adverſus Satanam me confirmaſſet, & ad bellum inſtruxiſſet, & adverſus dæmonem fornicationis me paraſſet, ac docuiſſet, dimiſit, jubens, ut forti animo me gerem in omnibus.*

12. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, & agebatur de virtutibus nonnullorum Dei Servorum, dixi, inveriſimilia & hyperbolica eſſe nonnullorum teſtium dicta, qui aſſeverabant, hunc, illumve Servum Dei nullis carnis illecebris fuiſſe tentatum, & ad eum caſtitatis apicem perveniſſe, ut nec mentis, nec corporis rebellionem unquam paſſus eſſet. At hæc benigne explicari poſſunt, videlicet intelligendo, non ita ut excludatur a corporis membris lex repugnans legi mentis, ſed ut excludatur delectatio & aſſenſus, uti docet S. Auguſtinus *lib. 1. retractat. cap. 19. num. 1.* (*tom. 1. oper. col. 29.*): *Per idem tempus de ſermone Domini in monte ſecundum Matthæum duo volumina ſcripſi. In quorum primo propter id, quod ſcriptum eſt,* Beati pacifici, quoniam ipſi filii Dei vocabuntur, *Sapientia* (*inquam*) *congruit pacificis, in quibus jam ordinata ſunt omnia, nullusque motus adverſus rationem rebellis eſt, ſed cuncta obtemperant ſpiritui hominis, cum & ipſe obtemperet Deo. Quod merito movet, quomodo dixerim. Non enim cuiquam provenire in hac vita poteſt, ut lex repugnans legi mentis omnino non ſit in membris: quandoquidem, etiamſi ei ſic reſiſteret ſpiritus hominis, ut in nullum ejus laberetur aſſenſum, non ideo tamen illa non repugnaret. Hoc ergo, quod dictum eſt nullum eſſe motum adverſus rationem rebellem, recte accipi poteſt, id nunc agentibus pacificis, domando concupiſcentias carnis, ut ad iſtam pacem pleniſſimam quandoque veniatur. Proinde, quod alio loco, cum eamdem ſententiam Evangelicam repetens dixiſſem,* Beati pacifici, quoniam ipſi filii Dei vocabuntur, *adjunxi dicens: Et iſta quidem in hac vita compleri poſſunt, ſicut, completa eſſe in Apoſtolis, credimus, ſic accipiendum eſt, non ut in Apoſtolis hic viventibus nullum carnis motum arbitremur ſpiritui repugnaſſe, ſed hactenus hic iſta poſſe compleri, quatenus in Apoſtolis credimus eſſe completa, ea menſura ſcilicet perfectionis humanæ, quanta in hac vita poteſt eſſe perfectio. Nou enim dictum eſt, Iſta in hac vita compleri poſſunt, nam, completa eſſe in Apoſtolis, credimus; ſed dictum eſt, Sicut completa eſſe in Apoſtolis, credimus: ut ita compleantur, ſicut in illis completa ſunt; id eſt quadam perfectione, cujus capax eſt iſta vita, non ſicut complenda ſunt in illa, quam ſperamus, pace pleniſſima, quando dicetur: Ubi eſt mors contentio tua?* Quod ſi forte huic explicationi verba teſtium adverſentur, eorum vero præſertim, qui

ſint

UAB Biblioteca de Ciències Socials

sint omni exceptione majores, puta, Sacerdotes Confessarii, sciendum est, nonnullos Dei Servos ex speciali gratia ad hoc castitatis fastigium etiam in hac vita deveniisse, ut motibus carnis, & tentationibus non fuerint ad aliquod tempus, vel etiam toto vitæ suæ tempore obnoxii: ideoque Estius post verba supra relata subjicit: *Neque sane putandum est hujusmodi sanctos viros a motibus carnis prorsus liberos esse, licet id forte paucis quibusdam singulari privilegio fuerit a Deo concessum.* Cassianus *collat. 7. cap. 1* testatur, hoc cælesti privilegio fuisse insignitum Abbatem Serenum: *Cui* (inquit) *supra omnes virtutes, quæ non solum in ejus actu vel moribus, sed etiam in ipso vultu apparebant, per Dei gratiam ita est peculiari beneficio donum castitatis infusum, ut etiam se, ne ipsis quidem naturalibus incentivis inquietari vel in sopore sentiret:* & *cap. 2. Cum vidisset orationum suarum obtinuisse se vota, cunctosque æstus in corde suo concupiscentiæ carnalis extinctos.* Et apud Palladium *in Lausiaca historia lib. 8. vit. PP. cap. 35.* exponitur, quomodo Abbas Elias fuerit divinitus eo privilegio donatus; itemque apud S. Gregorium *in dialog. lib. 1. cap. 4. pag. 1275.* narratur, quomodo S. Equitius multorum monasteriorum Pater per orationis studium a Domino impetraverit, ut a stimulis carnis liberaretur; & quomodo subinde, sicuti viris antea præerat, ita cœperit postmodum feminis præesse. In secunda relatione S. Teresiæ super virtutibus *art. 12. de purissima virginitate & castitate* hæc habentur: *Numquam Beata Teresia tentationes carnis experta fuit, illasque omnino ignoravit, particulari gratia & privilegio Dei, ut idem Reverendiss. Tirasonensis ipsius Confessarius testatur. Ex quo non semel evenit, quod, cum aliquæ Moniales carnis stimulis vexatæ illam pro remedio consequendo consulerent, illis respondere soleret, aliam personam consulerent, se enim in hac materia consilium dare non posse, cum hujusmodi motus Dei misericordia numquam passa fuisset, ac proinde, cujusmodi esset, ignoraret.* Item Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus de S. Aloysio Gonzaga in processu Romano anni 1608. *fol. 76.* hæc narrat: *Tota vita sua nullum umquam non modo in corpore sensum, sed ne in animo quidem suggestionem, aut repræsentationem ab hac virtute* (scilicet castitate) *alienam sensit; quod plane apparet omnem humanam facultatem excedere:* & paulo post: *Nam & corpus ipsum omnis penitus motus expers fuit, & anima ita pura, ut ne tillam quidem vel primam impressionem, aut imaginis alicujus indecentioris tenue objectum pateretur &c. Siquidem penitus ignoraret, quid essent, & cujusmodi essent omnes ejus generis tentationes.* Hoc perpenso testimonio, prosequuntur Rotæ Auditores in relatione causæ dicti Sancti: *Et hoc confirmat Reverendus Pater Mutius Vitellescus, dum inquit, quod ita nuncupata vota virginitatis servavit, ut toto tempore vitæ suæ numquam carnis stimulum, aut pravam mentis cogitationem passus fuerit; idemque comprobatur ex his, quæ scripta reliquit Pater Hieronymus Platus, ut referunt Pater Tamburellus, & Pater Alperius, videlicet, quod numquam carnis stimulos, aut impudicas cogitationes expertus fuerit.* Excellentissima ergo & insignissima hæc prærogativa nonnullis Sanctis, dum viverent, indulta est; sed in examine causarum Canonizationis, cum de ea agitur, magna cum cautela procedendum est, ut videlicet non ita facile admittatur, nec ita absolute rejiciatur; præcipue si aliarum virtutum in gradu heroico probationes non desint, & magnum illud privilegium juratis Confessariorum assertionibus confirmetur: licet enim rem ab ipsis Dei Servis ut plurimum audiverint, piaculi tamen genus esset, juxta alibi dicta, aut referentibus, aut afferentibus fidem non præstare; idque eo magis, cum etiam exclusa carnis tentatione, potuerunt illi Dei Servi aliis tentationibus, dum viverent, tentari, ut in simili bene advertit D. Thomas 1. 2. *quæst. 74. art. 3. ad secundum*, ubi hæc habet: *Talis corruptio fomitis non impedit, quin homo rationali voluntate possit reprimere singulos motus inordinatos sensualitatis, si præsentiat, puta divertendo cogitationem ad alia. Sed, dum homo cogitationem ad alia divertit, potest etiam circa illud aliquis inordinatus motus insurgere; sicut, cum aliquis transfert cogitationem suam a delectationibus carnis, volens concupiscentiæ motus vitare, ad speculationem scientiæ, insurgit quandoque aliquis motus inanis gloriæ impræmeditatus.*

13. At, ad institutum, ut redeamus, non solum Dei Servi, dum viverent, sed plurimum senserunt in membris suis legem repugnantem menti, sed, Deo permittente, multas a Dæmone passi sunt vexationes. In vita Sancti Hilarionis scripta a Sancto Hieronymo (*tom. 2. op. per. col. 16. n. 8.*) post relatas tentationes, quibus Dæmon eum vexavit, dum puer esset, subjicitur: *Quadam nocte infantum cœpit audire vagitus, balatus pecorum, mugitus boum, planctum quasi mulierum, leonum rugitus, murmur exercitus, & rursus variarum portenta vocum, ut ante sonitu, quam aspectu territus cederet. Intellexit Dæmonum ludibria, & provolutus genibus Christi Crucem signavit in fronte; talique armatus casside, & lorica Fidei circumdatus, jaceus fortius præliabatur, quodammodo videre desiderans, quos horrebat audire, & sollicitis oculis huc illucque circumspiciens: cum interim ex improviso, splendente luna, cernit rhedam ferventibus equis super se irruere: cumque inclamasset Jesum, ante oculos ejus repentino terræ hiatu pompa omnis absorpta est. Tunc ille ait:* Equum, & ascensorem projecit in mare; *&*, Hi in curribus, & hi in equis; nos autem in nomine Dei nostri magnificabimur. *Multæ sunt tentationes ejus, & die, noctuque variæ Dæmonum insidiæ: quas si omnes narrare velim, modum excedam voluminis. Quoties illi nudæ mulieres cubanti, quoties esurienti largissimæ apparuere dapes? Interdum orantem lupus ululans, & vulpecula ganniens transilivit, psallentique gladiatorum pugna spectaculum præbuit, & unus quasi interfectus, & ante pedes ejus corruens sepulturam rogavit.* In vita S. Antonii M. scripta a S. Athanasio apud Bollandum *ad diem 17. Januarii cap. 9. num. 53. tom. 2. pag. 129.* hæc leguntur ab eodem S. Antonio relata: *Vidi aliquando Diabolum excelsum corpore, qui se Dei virtutem & providentiam ausus est dicere, & ait ad me: Quid vis, ut a me tibi donetur, Antoni? At ego sputaculum maximum in os ejus ingeminans, totum me in eum Christi nomine armatus ingessi, & statim ille procerus aspectu inter medias manus exolevit &c. Sæpe quoque me a Dæmonibus non denego verberatum. Canebam autem sic:* Nullus me separabit a charitate Christi. *Ad cujus vocis auditum in se invicem defurentes, non meo, sed Domini fugabantur imperio, qui ait: Vidi Satanam quasi fulgur cadentem de cælo.* Plura alia *eodem capite, & cap. 12.* legi possunt: quatenus autem ad Acta Canonizationum manus admovenda sit, in bulla Canonizationis S. Catharinæ Senensis dicitur: *Luctabatur frequentissime cum Dæmonibus, multisque illorum molestiis vexabatur.* In bulla Canonizationis Sancti Philippi Nerii: *Et, licet sæpissime antiquus nostri generis hostis horribili se forma videndum afferens deterrere ipsum conaretur, semper tam fortis & invictus de eodem gloriose triumphans, pacem veramque tranquillitatem, qua fruebatur interius, retinuit.* Alia consimilia passim habentur in relationibus Rotæ Auditorum in causis S. Francisci Xaverii *tit. de fortitudine*, S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Sanctæ Franciscæ Romanæ *part. 2. ar. 6. & 7.* Quod si a Spiritu Sancto ductus est Christus in desertum, si voluntarie se subdidit tentationi, non ad consensum, sed ad luctam & victoriam, si passus est, ut a Diabolo assumeretur vel super pinnaculum Templi, vel in montem excelsum, uti legitur *Matthæi cap. 4.* si hæc ab eo gesta sunt, tum ut nullus, quantumcumque sanctus, se putet immunem & securum a tentationibus, tum ut nos instruat, quomodo Diaboli tentationes vincamus, uti post Sanctos Hilarium, & Augustinum docet Divus Thomas *part. 3. quæst. 41. art. 1.* nemo profecto mirari debebit, quod sæpe in sacris historiis, & Actis Sanctorum ipsos legamus a Dæmone variis formis & apparitionibus fuisse tentatos.

14. Scriptum est *Luc. cap. 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras;* & de patientia S. Cyprianus *in lib. de bono patientiæ col. 499.* ait: *Patientia est, quæ nos Deo & commendat & servat &c. Facit humiles in prosperis, in adversis fortes, contra injurias & contumelias mites.* Patientiæ autem & mansuetudinis exempla passim in Actis Sanctorum leguntur, sive quando Gentiles, aut Hæretici, sive quando improbi Catholici, & quando etiam viri probi bonique Catholici, sed decepti, eos persecutionibus affecerunt. Ad primam persecutionis classem referri debent, quæ S. Franciscus Xaverius passus est, cum Indis Evangelium prædicaret, de quibus in relatione causæ *tit. de insigni fortitudine*; quæ S. Jacobus de Marchia deputatus a Nicolao V. Inquisitor adversus hæreticos Fraticellos ab eis passus est, cum falsa eorum dogmata Catholicæ veritatis gladio confoderet, de quibus *in compendio vitæ, virtutum, & miraculorum, necnon Actorum in causa Canonizationis ipsius*; quæ S. Paschalis Baylon passus est, tunc, cum Britanniam venit, & hominum impie de Fide sentientium retudit audaciam, de quibus in relatione causæ ipsius *tit. de Fide*; quæ denique S. Didacus a Canarienfibus passus est tunc, cum eos mor-

mortiferis superstitionibus implicatos ad veram pietatis lucem traduxit, de quibus in ejus vita a Penia composita *lib. 1. cap. 12.* & in bulla Canonizationis ipsius.

13. Ad secundam persecutionum classem spectant ea, quæ habentur in vita S. Benedicti scripta a S. Gregorio Magno, cum una vice Florentius Presbyter, & alia vice nonnulli Monachi venenum ei propinare tentarunt, de quibus *cap. 3. & cap. 8. prædictæ vitæ*. Ad hanc secundam classem pertinent jurgia Fratris Eliæ Vicarii Generalis Ordinis Franciscani adversus S. Franciscum Ordinis auctorem adhuc viventem, quem coram multis Fratribus ausus est traducere tanquam Ordinis excidium, & adversus S. Antonium Patavinum, quem carceribus mancipari jussit, a quibus cum ausugisset, & ad Sedis Apostolicæ judicium confugisset, judicio instructo coram summo Pontifice, res tandem definita est, remoto Fratre Elia a Magisterio Ordinis, quod ei post obitum S. Francisci collatum fuerat, factaque novi Successoris electione coram eodem summo Pontifice; uti late habetur apud Wadingum *in annalib. Minor. ad an.* 1230. Sub eadem quoque classe comprehenduntur calumniæ & obtrectationes adversus S. Vincentium Ferrerium, de quibus apud Bollandianos in ejus vita *tom. 1. Aprilis*. Item ea, de quibus in secunda relatione causæ Sanctæ Teresiæ super virtutibus *art. 18. Multa in civitate Abulæ, & in ipso monasterio, in quo tunc morabatur, de illa maledice & ignominiose sparsa sunt, quin etiam coram suo Provinciali in judicium fuit vocata, ubi plura ei objecta fuerunt; &, quod gravius est, in concionibus Prædicatores aliqui in eam invehebantur adeo aperte, ut tantum ex nomine Teresiam non appellarent. Quod fuit continuatum in prædicta novæ Reformationis institutione, quam dum inchoare tentaret, graves, & indignati testes adversus illam insurrexerunt, qui multa falsa crimina contra eam sparserunt, & contumeliosa verba jactarunt, & multæ & graves contumeliæ de illa scriptæ fuerunt, quæ in multorum etiam gravissimorum manus devenerunt*. Item, quæ gesta sunt adversus S. Joannem de Cruce, in cujus vita edita Brixiæ anno 1638. & in chronicis Ordinis *tom. 1. & tom. 2.* refertur, fuisse carceribus clausum in civitate Toleti anno 1576. jussu Fratris Hieronymi Tostati Commissarii electi a Generali Ordinis Carmelitani. Cum enim hæc innotuissent sacrorum rituum Congregationi, & opposita fuissent a Petro Francisco de Rubeis tunc Fidei Promotore, dum de ejus virtutibus ageretur, opus fuit temporarium causæ silentium imponere, donec poneretur in aperto, qua ex causa in carcerem conjectus fuisset, & an vera essent cetera, quæ nonnulli testes de moribus S. Joannis retulerant: nec resumi causa potuit, nisi postquam ex authenticis documentis a Nuntio Apostolico Hispaniæ ad sacram Congregationem missis constitit, illum carceribus fuisse inclusum eorum opera, qui Ordinis Reformationi adversabantur; nec ullum, nisi ab inimicis & falsis testibus, ceterarum oppositionum extare momentum, ut in suo suffragio summo Pontifici Alexandro VII. exhibito, re mature discussa, & visis videndis, retulerunt Cardinales Brancatius, Franciottus, & Azzolinus; post quæ summus ille Pontifex censuit, ad ulteriora in causa esse procedendum. Denique sub eadem secunda classe cetera comprehenduntur, quæ adversus S. Carolum Borromæum tum Romæ, tum Mediolani, tum in Hispaniis opposita sunt, de quibus in relatione causæ *part. 2. argum. 20.* & in relatione causæ S. Ignatii *tit. de fortitudine*.

16. Ad tertiam spectant classem non tantum nonnulla, quæ *in lib. 2. cap. 41. & 42.* relata sunt, sed etiam ea, quæ ex recentioribus Actis Canonizationum modo dantur. In relatione causæ S. Philippi Nerii *tit. de patientia & mansuetudine*, plura narrantur, quæ passus est a nonnullis Urbis primariis viris tempore summi Pontificis Pauli IV. & tempore summi Pontificis Pii V. cum aliqui eum accusarent, quod gloriam vanam affectaret; quia tempore Bacchanalium septem Urbis ecclesias invisebat populi frequentia comitatus; alii quod inepte loqueretur, cum in ecclesia sermones habebat. In relatione causæ S. Cajetani *tit. de fortitudine*, indicantur obstacula ei opposita tum a summo Pontifice Clemente VII. tum a Cardinalibus, cum sui Ordinis fundamenta jaceret. De nonnullis Sanctis legimus, fuisse eos tamquam de Fide suspectos in tribunali sanctissimæ Inquisitionis accusatos, & etiam ejus carceribus addictos. De S. Teresia in secunda relatione causæ *ar. 28.* hæc habentur: *Cum Hispali moraretur, ipsa, & ejus sociæ, sanctæ Inquisitionis officio, multa eis imponendo falsa, denunciatæ sunt*. Alibi narrabitur, quid S. Bernardino Senensi contigerit, qui a summo Pontifice Martino V. uti reus superstitionis ad Urbem vocatus est. Historici Societatis Jesu plene testantur, S. Ignatium bis in Hispania carceribus sanctissimæ Inquisitionis fuisse inclusum, præcipue sub obtentu, quod ignarus Theologiæ recte non explicaret mysteria Theologica, & potissimum differentiam inter peccata mortalia, & venialia: Orlandin. *in histor. Societ. Jesu lib. 1. n. 8.* Ribadeneira etiam *in vita Sancti. Ignatii cap. 14. & 15.* Bartolus *in eadem vita lib. 1. a pag. 119. usque ad 131. primæ edit.* 1650. Nonnullorum Dei Servorum, quos Deus permisit a Superioribus Ecclesiasticis deceptis injuste aliquando puniri, meminit claræ memoriæ Cardinalis de Laurea *opusc. 6. de oratione cap. 5. Aliqui Justi a Superioribus etiam Ecclesiasticis & supremis male informatis (Deo permittente) purgantur & mortificantur, de quibus maxime inter Regulares longam possem texere historiam*. Idem advertit Theophilus Raynaudus *oper. tom. 17. pag. 619.* ubi quærit, an persecutio cœnobitica sit omnium dirissima. Legi potest vita Ven. Abbatis Barrerii *in sanctuario sacri Ordinis Cistercienfis p. 607. Taurini edito anno* 1708. ex qua colligitur, quomodo odio nonnullorum suorum Monachorum a quodam Apostolico Delegato per sententiam fuerit condemnatus, & dignitate privatus; quomodo hæc patientissime septem annorum spatio tulerit, & demum, commisso negotio Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino, cognita testium fraude, annuente summo Pontifice, innocens declaratus ad honores & dignitates sit restitutus.

17. Verum profecto majora sunt, quæ habentur in Actis causæ Ven. Dei Servi Patris Joseph a Matre Dei Fundatoris Religionis Clericorum Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum, in qua causa ipse Advocati Consistorialis munere fungens, pro ejus innocentia & sanctitate multa scribendo deduxi; nonnulla adversus ejus virtutes opposui, ad munus Promotoris postmodum evectus; & pro iisdem virtutibus deinde suffragium tuli in generali sacrorum rituum Congregatione coram Benedicto XIII. cui uti Cardinalis interfui, & in qua ejus heroicæ virtutes approbatæ fuerunt, responso edito, quod idem summus Pontifex subinde approbavit. Venerabilis ille Dei Servus traductus fuit ad tribunal sanctissimæ Inquisitionis una cum Patribus Assistentibus, Procuratore Generali, & Secretario Religionis; deinde inhibitum illi Præfidis Generalis officium, & ex aliena Religione Visitatores dati. Religio ab eo rite fundata fuerat cum emissione trium votorum solemnium tempore Gregorii XV. Sat, hoc minime obstante, concessum fuit omnibus, qui in eadem degebant, ut ad aliam Religionem, etiam laxiorem, transire possent; Religio autem Scholarum Piarum redacta fuit ad instar Congregationis Oratorii instituta a S. Philippo Nerio absque ulla votorum emissione, eamque professis facultas concessa est assumendi habitum Presbyteri Sæcularis, dummodo id fieret intra spatium quatuor mensium; uti colligitur *ex Constit. 17. & ex Constit. 20.* Innocentii X. *Bullar. tom. 5.* & solum post obitum Dei Servi Alexander Papa VII. decrevit, ut Patres Congregationis Scholarum Piarum tria vota simplicia castitatis, paupertatis, & obedientiæ emitterent una cum juramento in eadem Congregatione perpetuo manendi, & anno tandem 1669. summus Pontifex Clemens Papa IX. restituit prædictam Congregationem ad statum Regularem & titulum Religionis, cum emissione trium votorum solemnium, uti habetur *Constit. 2.* ejusdem Pontificis *in append. Bullar. tom. 6.*

18. Nemo est, qui facile sibi suadere non possit, quam multiplices & graves fuerint animadversiones, quas ex gestis adeo solemnibus media in Urbe, & intercedente summorum Pontificum auctoritate quodammodo approbatis, adversus innocentiam Dei Servi tum Fidei Promotor, tum Consultores sacræ Congregationis proposuerunt. Postulatores sæpe cogitarunt de causa deserenda: sed cum non sine speciali Divino præsidio, multorum annorum spatio pervolutis archivis, perspicue cognitum fuerit, non alia ex causa fuisse Dei Servum solemniter traductum ad aulam sancti Officii, a qua statim dimissus est, quam quia falso, sed verisimili, nonnullorum ex sua Religione testimonio fuerat accusatus, quod scripturas quasdam ad tribunal spectantes subduxisset; & cetera supra narrata contigisse, non ex ejus culpa, sed ex falsis, licet probabilibus, similium testium accusationibus; quibus tandem bene examinatis, decretum est, Dei Servum ad munus Præfidis Generalis Religionis suæ esset iterum assumendum; quæ in dedecus fuerant relata, in veram tandem laudem conversa sunt, nec tamen ullum ex his injustitiæ crimen iis, qui decreta fecerunt, rationabiliter

opponi

opponi poteſt. Romanæ urbis tribunalia, ſummorum Pontificum Conſiliarii, ipſi ſummi Pontifices magnam utique adhibent diligentiam, ut ex veritate & juſtitia procedant: reſque ut plurimum, Deo dante, ex voto recte cedit; ſed, Deo ipſo permittente, contingere poteſt (& ſane aliquando contingit) ut prævalente hominum malitia, juſtitia coram ipſis obruatur. Card. Baronius *ad an.* 1049. *num.* 12. narrare inſtituens, quomodo S. Leo IX. ſummus Pontifex opera calumniatorum infenſus factus ſit B. Petro Damiani, exclamat: *ſed o inſtabilis interdum etiam in Eccleſiæ Antiſtitibus iiſdem ſanctiſſimis ſtabilitas mentis, dum, contrariis ventis impellentibus, animum ergo viros virtute præditos bene propenſum, in partem diſtorquent adverſam, ut, quem antea plurimi faciebant, jam contemnant, & faſtidio reſpuant, quem colebant! Ecce enim Petrus ille, hujus temporis magnum ſidus Eccleſiæ, Leoni Pontifici adeo carus, meritoque dilectus ac cultus, quorumdam calumniis apud ipſum exagitatus cœpit ab æſtimatione parta cadere atque vileſcere &c.* Ac prolata apologetica epiſtola ejuſdem Petri, ſubdit: *Sint iſta ad conſolationem (quod ſæpe contingere ſolet) talia patientium, ad cautelam vero ejuſmodi perpetrantium, ne faciles calumniantibus aures adhibeant, adverſus eos præſertim, quos longior vita ante bene acta commendat.* Item S. Gregorius *lib.* 1. *dialog. cap.* 4. *tom.* 2. *oper. col.* 168. loquens de excelſis operibus S. Equitii, narrat, eum fuiſſe apud Sedem Apoſtolicam accuſatum, quod ſine ſufficienti doctrina & legitima auctoritate munus Apoſtolicæ prædicationis ſuſcepiſſet, & delatori calumnioſo Pontificem fidem habuiſſe; tum miranti de hac re Petro ſic inquit *col.* 172. *Quid miraris, Petre? Quia fallimur quia homines ſumus? An mente excidit, quod David, qui prophetiæ ſpiritum habere conſueverat, contra innocentem Jonathæ filium ſententiam dedit, cum verba pueri mentientis audivit? . . . Quid ergo mirum, ſi ore mentientium aliquando in aliud ducimur, qui Prophetæ non ſumus? Multum vero eſt, quod uniuſcujuſque Præſulis mentem curarum denſitas devaſtat; cumque animus dividitur ad multa, fit minor ad ſingula, tantoque ei in unaqualibet re ſubripitur, quanto latius in multis occupatur.* Hæc ea non ſunt, in quibus ſummorum Pontificum judicium Divino privilegio fultum falli nequit. Sunt minoris ordinis, & in quibus impoſſibile non eſt, ut aliquando putantes ſe juſte procedere, proindeque ſine culpa, injuſte nihilominus procedant. Præterquamquod, quemadmodum, poſitis circumſtantiis, hæc duo inter ſe cohærere poſſunt, ut aliquis ſine ſua culpa reprehendatur, & alius juſte reprehendat; ita etiam, poſitis circumſtantiis, hæc alia duo poterunt cohærere, ut includatur quis ſine ſua culpa carceribus, & condemnetur, & hoc Judex ſine injuſtitia decernat. Comprobatur hoc ex *epiſt. ad Galatas cap.* 2. ubi Paulus teſtatur, ſe in faciem Petro reſtitiſſe, quia reprehenſione dignus erat, quod videlicet timens eos, qui ex circumciſione erant, Legalia obſervaret. Notiſſimæ ſunt quæſtiones ſuper hoc facto excitatæ, ſed nonnulli ſic rem componunt, ut doceant, S. Petrum ab omni culpa fuiſſe immunem, eo quod Apoſtoli juxta loci & temporis circumſtantias potuerint omni jure Legalibus uti; Apoſtolum vero Paulum, his minime refragantibus, eum potuiſſe reprehendere, quandoquidem, cum præter S. Petri mentem, ſupremi Paſtoris exemplo, Judæi, & Gentiles, & etiam Barnabas eorum Inſtitutor, judaizarent, nulla alia ratione Apoſtolus Paulus gliſcentem errorem ſe poſſe cohibere exiſtimavit, quam Petro, cujus exemplum ceteri ſecuti erant, reſiſtendo, & eum, quo ceteri cohiberentur, coram omnibus acriter redarguendo. Legi poteſt Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 51. *n.* 33. *&c.*

19. Ærumnis & tribulationibus ad ſenſum ſpectantibus ſuccedunt ærumnæ, afflictiones, & purgationes, quæ partem rationalem afficiunt, privatio videlicet illuminationum, Divinarum inſpirationum, conſuetæ devotionis, tentationes contra Fidem, tentationes reprobationis & deſperationis, timor Divinæ derelictionis, animæ ariditas, & ingens ſcrupulorum multitudo, de quibus egregie Roſignolius *de diſcipl. Chriſtian. perfect. lib.* 2. *cap.* 21. *Alii etiam ſunt ſuperioribus ſimiles affectionis hujus, hoc eſt, puſillanimitatis effectus, & præſertim varia ſcrupulorum genera, quæ ſane longum eſſet numerare, nec neceſſe eſt. Attingamus tamen pauca; hinc enim magna ex parte ortum habent tentationes contra Fidem, quæ aliquando moleſtiſſimæ ſunt, curioſitates, & dubitationes de prædeſtinatione propria, de Divina præſcientia, diffidentia & metus ſalutis conſequendæ, vel ob occulta peccata, vel ob magnas difficultates, quibus obſtructa cernitur via, impotentia paſſionum animi & carnis, ob quas etiam Apoſtolus infelicem ſe nominat, turba & importunitas pravarum cogitationum, motionum animi affectionumve, quibus ſæpenumero an voluntate conſentiamus, graviter ambiginus, vanæ gloriæ ſtimuli, ſuſpiciones, odia, temeraria judicia, formido dati ſcandali aut verbo aut facto, famæ ablatæ, & aliorum ſimilium.* De ceteris ſupra memoratis ærumnis & purgationibus plura habentur apud Myſticos, qui graviſſimorum Patrum ſententia docent, Deum incipientibus & imperfectis aliquando ſupernaturalia dona & ſuavitates liberaliter communicare, & deinde ſpiritualem cognitionem, & ſenſibilem amorem, & devotionem ſubtrahere; ita ut homo perinde ſe pauperem inveniat & tepidum, derelictum a Deo deſolatumque, ac ſi nullam unquam notitiam ejus habuiſſet, licet paulo ante dives & opulentus eſſet, multaque per omnes animæ facultates ſuavitate fruens; iis permiſſis, quas paulo ante commemoravimus, tentationibus. Res hæc mirifice explicatur a Patre Thoma a Jeſu Carmelita Diſcalceato *oper. tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *& ſeqq.* S. Bonaventura *de profectu Religioſ. lib.* 2. *cap.* 2. (*tom.* 7. *oper. pag.* 614.) haſce ſpecies tentationum enumerat; primam videlicet, ſubtractionem & inopiam devotionis; ſecundam, difficultatem ad bene operandum; tertiam, faſtidium, quod quis experitur in omni bono exercitio; quartam, tentationem impatientiæ contra Deum; quintam, quam dicit magis periculoſam, quando ſubtracta ex longo tempore Gratia, inter anxia deſideria ejus recuperandæ, homo quaſi laſſus remittit animum ab intentione quærendi, & obtentu patientiæ definit ulterius quærere auxilia, cum indignante quadam humilitate cogitans, ſe fore indignum tali Gratia, quod Deus illum ordinaverit ad alia opera exteriora, quo fit ut deſiſtat ab interioribus; ſextam denique, quæ plures includit, & eſt hæſitatio in Fide Catholica, vel deſperatio de Dei miſericordia, ſpiritus blaſphemiæ in Deum & Sanctos, injiciendi ſibi manus, ſeque perimendi, & dubitatio querulæ conſcientiæ, medicinale conſilium contra hæc mala non admittentis. *Capite* autem 76. *pag.* 650. animæ explicat ariditatem per hæc verba: *Contingit etiam plerumque ſtudioſis devotionis, ut, dum magis conantur habere devotionis gratiam, minus habeant, &, cum vehementius inſtant, aridiores, & duriores corde fiant.* De cauſis, propter quas animæ Juſtorum ærumnis & afflictionibus ad partem rationalem pertinentibus adeo miſere affliguntur, tractat ſupra memoratus Pater Thomas a Jeſu *tom.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *in fine.* Sanctus autem Bernardus *ſerm.* 54. *in Cantica num.* 8. *volum.* 1. *col.* 1457. præcipuam ſubtractionis dulcedinis Gratiæ cauſam rejicit in ſuperbiam: *Non ſine cauſa ſane ab heri & nudiuſtertius invaſit me languor iſte animi, & mentis hebetudo, inſolita quædam inertia ſpiritus. Currebam bene: ſed ecce lapis offenſionis in via; impegi, & corrui: ſuperbia inventa eſt in me, & Dominus declinavit in ira a ſervo ſuo. Hinc iſta ſterilitas animæ meæ, & devotionis inopia, quam patior. Quomodo ita exaruit cor meum, coagulatum eſt ſicut lac, factum eſt ſicut terra ſine aqua? Nec compungi ad lacrymas queo, tanta eſt duritia cordis. Non ſapit Pſalmus, non legere libet, non orare delectat, meditationes ſolitas non invenio. Ubi illa inebriatio ſpiritus? Ubi mentis ſerenitas, & pax, & gaudium in Spiritu Sancto? Ideo ad opus manuum piger, ad vigilias ſomnolentus, ad iram præceps, ad odium pertinax, linguæ & gulæ indulgentior, ſegnior obtuſiorque ad prædicationem. Heu! Omnes montes in circuitu meo viſitat Dominus, ad me autem non appropinquat.* Et poſt pauca, licet alias cauſas non excludat, potiſſimam tamen cauſam eſſe ſuperbiam, ſic concludit *num.* 10. *Nec dubites, in cauſa eſſe ſuperbiam, etiamſi non appareat, etiamſi nihil tibi conſcius ſis; quod enim tu neſcis, ſcit Deus, &, qui te judicat, ipſe eſt . . . . Numquid qui humilibus dat gratiam, humili auferet datam? Ergo argumentum ſuperbiæ privatio eſt gratiæ. Quamquam tamen interdum ſubtrahitur gratia, ſive retrahitur, non pro ſuperbia, quæ jam eſt, ſed quæ futura eſt, niſi ſubtrahatur.* S. Bonaventura loco ſupra citato, poſtquam plura retulit de fructu harum afflictionum, ſic tandem rem abſolvit: *Purgat Deus aliquando corda devotorum per ſubtractionem illius conſolationis, cujus carentia maxima eſt eis afflictio; ut ſic purgati aptiores fiant abundantiori gratiæ percipiendæ in præſenti & gloriæ in futuro, etiamſi hanc afflictionem ſpecialis culpæ merito non contraxerint.* Cardinalis autem de Lauræa *opuſc.* 6. *de oratione cap.* 8. ait, fructum paſſivæ purgationis Juſtorum eſſe gratiæ argumentum, fortitudinem ad patiendum, unionem cum Deo, & æternæ gloriæ conſecutionem; deinde, poſtquam probavit, non ſolum incipientes, ſed etiam proficientes, & perfectos

hiſce

hiſce tribulationibus obnoxios eſſe, ſpiritales & contemplativos ſic conſolatur: *Non ergo ſpirituales, & contemplativi horrent ejuſmodi paſſivas purgationes, ac tentationes extrinſecas, Deo volente, aut permittente, ſive in corpore, ſive in anima immiſſas, neque ex hoc putent, ſe a Deo derelictos, aut minime amari, vel odio haberi; ſed cogitent, Sanctos omnes veteris & novi Teſtamenti fuiſſe a Deo purgatos ad gratiæ & gloriæ ipſorum augmentum.* In vita B. Coletæ apud Bollandianos *ad diem 6. Martii cap. 15. num. 137.* mentio fit ſpiritalis deſolationis cujuſdam Religioſæ, quam Beata ſuavibus verbis allocuta induxit ad fortitudinem & conſtantiam adverſus tentationem. B. Angela de Fulginio, uti legitur in ejus vita, tormentum, quod ex his tentationibus tulit, adeo extollit, ut dixerit, ſe maluiſſe omne genus martyrii ſubire, quam talem pati deſolationem. Quid obtigerit S. Teresiæ, legitur in relatione ſecunda cauſæ ipſius *art. 21. Per orationem aſſecuta fuit perſeverantiam & continuationem in illa, ita ut per quinquaginta annos, ut diximus, ab illa non deſiterit; nec ariditates & deſolationes animæ, quas per primos viginti annos circiter, Deo ſic diſponente ad ipſius probationem, paſſa fuit, ab oratione illam removere valuerunt.* Vincentius Puccinus Confeſſarius S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis ejus vitam conſcripſit ex Italico in Latinum ſermonem a Bollandianis converſam *ad diem 25. Maji*, in cujus potiſſimum *cap. 6.* multa ad rem, de qua nunc agitur, referuntur, & ſignanter, quod per ariditatem ſpiritus fieret, ut ei tædio eſſent omnia Religionis exercitia; quod Dæmon ei conaretur perſuadere, nullum eſſe Deum, nec ſacram Euchariſtiam adorandam; quod accedens ad communicandum videretur ſibi videre Dæmonem quaſi ipſam interfecturum; quod eam denique Dæmon ſæpe impelleret, ut Deum blaſphemaret & Sanctos. Tentationibus demum, de quibus agimus, duobus annis B. Franciſcum, decem Henricum Suſonem, & ſeptemdecim B. Mariam Ægyptiacam fuiſſe vexatos, ex S. Joanne de Cruce refert Thomas a Jeſu *loc. cit. 14. in fine*. Cardinalis Federicus Borromæus *in oper. de vera & occulta ſanctitate lib. 3. cap. 3. 4. & 5.* multa habet de cauſis ariditatis, de perfectiſſimo ariditatis genere, & de remediis.

20. Porro, ut aliquid de ſcrupulis dicamus, nemo eſt qui ignoret, conſcientiæ diviſionem ex parte objecti duplicem eſſe, bonam videlicet, aut malam, ſeu, quod idem eſt, veram, aut falſam, rectam, aut erroneam; ſed ex parte operantis communiter dividi in rectam, erroneam, dubiam, probabilem, & ſcrupuloſam: dubiam porro, ad quam reducitur ſcrupuloſa, eam eſſe, cum quis anceps & ſuſpenſus, neutri contradictionis parti adhærens, judicium retinet; ita tamen, ut, ſi ex levibus & frivolis rationibus judicium retineatur, non proprie dubia, ſed ſcrupuloſa conſcientia dicenda ſit. Scrupuloſitas, ut eam vocant, quandoque oritur a corporis habitudine ad timorem prona, uti eſt humorum temperatio frigida, quandoque ab ægritudine melancholica, quandoque a tentatione Diabolica, quandoque a negligentia corporalis regiminis, puta a nimia abſtinentia, jejuniis, & vigiliis, & aliquando ex ſocietate aliorum ſcrupulis laborantium, uti late docet & acutiſſime explicat S. Antoninus *in Summa Theologiæ tit. 3. cap. 10. de conſcientia §. 9.* Sed, ne conſcientia, ut dicitur, vere timorata, de qua *in Proverb. 28. Beatus homo, qui ſemper eſt pavidus*, confundatur cum conſcientia inaniter ſcrupuloſa: qui habent conſcientiam vere timoratam, aliquando culpas agnoſcunt, ubi culpa non eſt, inquit S. Gregorius *lib. 11. epiſt. 64.* (*tom. 2. col. 1159.*) ſe perpetuo accuſant. *Humilitatis enim filia eſt ſui ipſius perpetua accuſatio &c.* inquit S. Dorotheus *doctr. 1.* (*tom. 5. Bibl. PP. pag. 905.*) parva licet, errata lacrymis abluunt: *Sic anima, ſi ardorem ex cupiditate mundi collectum ſtudioſe reſtrinxerit, etiam valde parva errata pro graviſſimis ducens, lacrymas multas continenter Deo offert*, ait S. Diadochus *cap. 27.* (*lib. 1. tom. 5. Bibl. PP. pag. 887.*) Et de B. Maria Ognacenſi ſcribit Cardinalis de Vitriaco in ejus vita *lib. 1. cap. 6.* apud Surium ad diem 25. Junii: *Tanta cum verecundia & rubore, cum tanta contritione ſe oſtendebat Sacerdoti; ut plerumque nimio cordis angore iuſtar parturientis clamare cogeretur, tametſi etiam ab exiguis & venialibus culpis &c. ſibi cauſaret &c. Sacerdotum pedibus advoluta ſeſe accuſans, quædam hujuſmodi etiam cum lacrymis confitebatur, ad quæ nos vix potuimus a riſu abſtinere, puta quædam verba puerilia, quæ in pueritia ſe dixiſſe recolens dolebat.* Sed firmitatem cordis, vigilantiam, & ſolicitudinem habent ſine anxietate, & imperturbati, ſtabiles, & conſtantes incedunt per viam mandatorum Dei. Inaniter autem ſcrupuloſi timent, comitem habent mentis inconſtantiam, puſillanimitatem, tepiditatem, & omnis boni tædium, uti bene explicat Marcant. *de trib. t. 1. tract. 5. cap. 6. quæſt. 2.* unde Joannes Trithemius *lib. 1. ad Monachos hom. 24.* ait: *Periculoſa eſt ſcrupuloſitas, quæ conſcientiam in errorem præcipitat:* & Joannes Gerſonius *lib. 4. de conſol. Theolog. prop. 2. in fine par. 3.* (*tom. 1. oper. col. 173.*) deſcribens ſcrupulos hujus generis, ait, *quod inquietudinem mentis cauſant, eamque fluctuare faciunt, a qua, ſicut muſcæ morientes, perdunt ſuavitatem odoris, id eſt devotionis & amoris ſentimentum.* Optime Fraſſen *in Philoſophia Academica t. 4. diſp. 3. concl. 5.* ubi, poſtquam dixit, ſcrupuloſam conſcientiam dividi in rectam, & perverſam, & rectam ex timore Dei provenire, perverſam autem ex uno ex capitibus ſupra recenſitis, ait, conſcientiæ rectæ & timoratæ effectus eſſe puritatem & firmitatem cordis, vigilantiam & ſolicitudinem ſine anxietate; at contra conſcientiæ ſcrupuloſæ & perverſæ effectus eſſe mali apprehenſionem cum perturbatione, inconſtantiam cogitationis, inſtabilitatem operationis, & diffidentiam de Dei bonitate. Permittit autem Deus aliquando haſce tentationes ſcrupulorum, ut occupemur in exercitatione virtutum humilitatis, patientiæ, manſuetudinis, charitatis; uti cenſuit S. Teresia *in epiſt. 31. ad ſuum Fratrem Laurentium de Ceſpede*; & ſequuntur Alvarez de Paz *de victoria tentationum par. 3. c. 12.* Gilottus in libro, cui titulus *De directione conſcientiæ ſcrupuloſæ c. 7. & 8.* Roſign. *cit. cap. 21. §. Cauſæ efficientes.* Legimus autem, nonnullos Sanctos ſcrupulorum tentatione fuiſſe, dum viverent, vexatos; inter quos præcipue recenſentur SS. Dominicus, Bonaventura, & Ignatius, Maria Magdalena de Pazzis, & Catharina Januenſis, de quibus Joannes Pontas *in dictionar. caſuum conſcientiæ in verb. Scrupulus, caſ. 1. verſ. Secunda cauſa.* Quocirca Cardinalis Federicus Borromæus *de vera & occulta ſanctitate lib. 3. c. 6.* hæc de ſcrupulis habet: *Et quamvis hic animi habitus non ſit uſquequaque perfectorum proprius, ſed maxime incipientium; fieri tamen poteſt, ita permittente Deo, ut ipſi etiam perfectiſſimi ita affecti reperiantur. Quamobrem non ſemper vere dicitur, timores inſolitos, & anxietates illas ſcrupuloſorum, communi verbo ſic notatas, ingruere in eos, qui ſint adhuc incipientes, & minus perfecti, etiamſi plerumque tamen ita ſeſe res habeat.*

21. Poſt hæc ſupereſt, ut videamus, quomodo ſupra recenſitas omnes ærumnas & tribulationes Sancti toleraverint; & quid quoad eas animadvertendum ſit, quando Acta Servorum Dei pro Beatificatione aut Canonizatione examinantur. Porro de Sanctis omnibus prædicari poteſt illud Salomonis *Sap. 3. v. 5. 6. 7. 8. In paucis vexati, in multis bene diſponentur; quoniam Deus tentavit eos, & invenit illos dignos ſe. Tamquam aurum in fornace probavit illos, & quaſi holocauſti hoſtiam accepit illos, & in tempore erit reſpectus eorum. Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent; judicabunt nationes, & dominabuntur populis . . . .* Fides eos docuit, Deum Servos ſuos tentare, juxta illud *Gen. 22. v. 1. Tentavit Deus Abraham*; & juxta illud *Pſalmi 25. v. 2. Proba me, Domine, & tenta me*; necnon juſtum aliquando a peccatore mortificari, juxta illud *Pſalmi 36. Conſiderat peccator juſtum, & quærit mortificare eum*; & juſtos demum afflictionibus probari, ſicut aurum in fornace, ſed Deum eſſe cum illis, juxta illud *Pſalmi 90. v. 15. 16. Cum ipſo ſum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum . . . & oſtendam illi ſalutare meum.* Durum quidem aliquando eis viſum eſt, quod boni eos perſequerentur, juxta illud *Pſalmi 54. v. 13. & ſeq. Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem utique, & ſi is, qui oderat me, ſuper me magna locutus fuiſſet, abſcondiſſem me forſitan ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui ſimul mecum dulces capiebas cibos &c.* Sed & hæc, & cetera omnia patientiſſime tulerunt, quod tribulatio patientiam perficit, patientia probationem, probatio ſpem; ſpes autem non confundit, ut ex Actis eorum Sanctorum, quorum in ſuperioribus mentio habita eſt, plene deſumitur; cum quibus concordant Acta ceterorum, qui in Catalogum Sanctorum adſcripti ſunt: interea ſilentio prætereamus exempla Patriarcharum, Prophetarum, & Apoſtolorum, de quibus egregie Sanctus Hilarius Pictavorum Epiſcopus *in Pſalm. 138. pag. 506. Domine, probaſti me, & cognoviſti me. Apoſtolus, cum nos patientiæ, & ſpei doctrina erudiret, ait:* Tribulatio patientiam perficit, patientia autem probationem, probatio vero ſpem, ſpes vero non confundit. *Et hæc quidem in Sanctorum quorumque vita, atque operibus fuiſſe cognoſcimus, ut multis paſſionibus, tribulationibuſque ja-*

jactati, probabiles Deo facti sint. Si quis enim, exulem Abraham, & in metu parricidii, & cœlibatus, & in ceterarum passionum injuriis manssisse fidelem semper, meminerit; si quis fugam Jacob, & præter æstivorum dierum laborem hibernarum noctium vigilias in custodiis ovium recordetur; si quis Moysis quadraginta annorum servitutem, & in eo acerba plebis opprobria, & Magorum adversus eum æmulas potestates recenseat; intelliget, eos patientia, & constantia spei probatos non immerito id esse præmii consecutos, ut in Abrahæ semine gentes benedicerentur, ex Jacob Israel esset, Moyses Pharaoni in Deum fieret. Longum est passiones ceterorum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, & beata, atque invicta illa Pauli in mari, in fluminibus, in terra, in solitudinibus, in urbibus, in propriis, in exteris, in plagis, in vinculis, in carceribus, in theatris Fidei documenta memorare. Certe hos omnes patientia probabiles reddidit, per quam non erubescendæ spei suæ fiduciam probaverunt.

22. Ex Actis pariter Sanctorum plene desumitur, non solum eos adversa sibi ab hominibus illata fortiter, & æquanimiter tulisse, sed ipsa quoque Domini flagella patienter toleraſſe, cum eis præsentiæ suæ consolationem subtraxit, & adeo recessit, ut si inter ipsum, & eos murus latissimus esset interpositus. Tunc fassi sunt, se graviora commeritos esse, se in Deo abdiderunt, in ipsa desolatione immoti perstiterunt, in nulla mortali creatura, vel negotio solatium perperam quæsiverunt, sed in eo duntaxat verbo se consolati sunt, quod ipse Christus dicebat: *Fiat voluntas tua*. Divinæ Gratiæ auxilio tentationibus Dæmonis obstiterunt; suorum Magistrorum spiritualium consilio causas desolationis investigarunt; si ex culpa & negligentia processerant, eas per pœnitentiam deleri & emendari curarunt; si ex Dæmonis oppugnatione, fortiter obstiterunt; si ex Divina dispositione, patienter exspectarunt, & non deseruerunt, nec minuerunt studium orationis, sed auxerunt, exemplo Christi, qui factus in agonia prolixius orabat. Petierunt a Deo, ut fieret voluntas ejus, & cogitarunt, ab eo immitti desolationes ad mentis illustrationem, ad ampliorem rerum Divinarum cognitionem, ad humilitatem, ad fortitudinem, & ardentissimam charitatem consequendam. Apte Cardinalis Federicus Borromæus *lib. 3. de Christianæ mentis jucunditate cap. 3.* scribit: *Mœrores etiam, atque sollicitudines ipsæ, in quibus versantur, propriam quamdam jucunditatem habent; manifesto scilicet, & certissimo semper utilitatis fructu, quem tentamenta illa secum ferunt: atque de eo fructu Divinum testimonium extat inter monumenta rerum Beatæ Gertrudis: namque Dominus aliquando sic eam affatus fuerat: Vide, filia, permitti errores, & angustias, ut ferant humilitatis emolumenta secum. Habet insuper ea disciplina emolumentum hoc, ut, dum fortuita aliqua culpa emendatur, pleræque aliæ tollantur simul: ad eum plane modum, quo mortales plerique moventur ad eam manifestam labem tollendam, quæ manus inquinasset. Lavant eas totas, amoventque perfecte ab iis sordes omnes, quæ alioqui passim mansissent, nisi præcipua illa macula fædasset manum.* Cumque tantummodo supersit, ut aliqua indicentur de animadvertendis in examine causarum Beatificationis & Canonizationis relata ad ærumnas & tribulationes, nonnulla idcirco damus, ut finem capiti imponamus.

23. Tum alibi, tum in hujus capitis principio adnotavimus, eos, qui scribunt de Canonizatione, asserere, examinandum esse in causis Canonizationis, an Canonizandus, dum viveret, persecutiones passus sit, & an eas patienter toleraverit. Nonnulli assertionem hanc perpendentes ita explicarunt, ut sibi locum vindicet, si qualitas personarum, temporis, loci, & modi vivendi potuerit esse persecutionibus obnoxia. Ita Pavinus in relatione Canonizationis S. Bonaventuræ *par. 1. art. 1. De Eremitis, qui nullam molestiam malorum hominum passi sunt, & sic probari non possunt in persecutionibus patientiam propter Deum habuisse, sicque in actibus patientiæ probati non fuerunt, nec in actibus justitiæ, cum nec materiam ad hoc suppositam habuerunt, & tamen Sancti dicuntur.* Quod latius explicarunt Rotæ Auditores in relatione causæ S. Franciscæ Romanæ *par. 2. art. 6. Et licet ex processibus non appareat, quod hæc Beata mulier persecutiones passa fuerit, prout necessarium videtur in Sancto canonizando, quodque eas humiliter & cum charitate pertulerit, juxta notata in cap. 1. de Reliquiis, & veneratione Sanctorum, Jacob. Castel. de Canonizatione Sanctorum quæst. 5. principali vers. Quarto necessarium; tamen in hoc considerandæ est qualitas personarum, temporis, loci, & modi vivendi: nam in Eremitis, & quibusdam, qui ab hominum commerciis remoti vivunt, minores contingunt persecutiones, quam in aliis. Unde, cum Beata mulier non fuerit in statu patiendi persecutiones, potest sine tali requisito canonizari.* Explicatio hæc rationi innixa esse videtur, dummodo tamen coerceatur ad persecutiones, quæ ab hominibus infliguntur; quæ quidem sub appellatione ærumnarum & tribulationum (uti diximus) comprehenduntur: sed, cum aliæ ærumnarum & tribulationum species inveniantur, quarum nonnullæ sensum, nonnullæ rationem respiciunt (ut in superioribus dictum est) nulla fortasse fuit, vel esse potuerit Canonizationis causa, in qua de aliqua ex ærumnis & tribulationibus supra expositis sermo haberi non debeat. *Qui vult venire post me* (inquit Salvator) *abneget semetipsum, tollat crucem suam, & sequatur me*; & alibi legitur: *Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.* Quocirca S. Bernardus *serm. 16. in Psalm. Qui habitat* super illud *Cum ipso sum in tribulatione* (*num. 3. vol. 1. col. 880.*) ait: *Omne gaudium existimemus, cum in tentationes varias inciderimus, Fratres mei, non modo, quia per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei, sed quoniam juxta est Dominus his, qui tribulati sunt corde.* Itaque in citata causa S. Franciscæ Romanæ si defuerunt hominum persecutiones, non defuerunt maximæ tribulationes, quas invicta tulit patientia. Maritus ejus in exilium pulsus est, & multa temporalia Bona tunc fuerunt amissa; cum interim inclita matrona patientia invicta diceret: *Dominus providebit: Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomen Dominum benedictum.* Nec dissimili modo se gessit in perferendis tormentis & infestationibus sibi a Dæmone illatis, quas iidem Rotæ Auditores *art. 7. partis secundæ suæ relationis* fuse retulerunt; quæque latius descriptæ fuerunt a Joanne Matthiotto ejus Confessario in ejus vita *lib. 3.* apud Bollandianos *tom. 2. Martii*. In celebri opere *de imitatione Christi*, sive illud sit Joannis Gersonii Cancellarii Parisiensis, sive Thomæ a Kempis, sive Joannis Gersenii Abbatis Ordinis S. Benedicti, uti erudite ostendit Pater Virginius Valsechius Monachus Cassinensis *in dissertat. Florentiæ impressa anno 1724.* hæc habentur *lib. 2. cap. 12. Jesus habet nunc multos amatores gloriæ cœlestis, sed paucos bajulatores Crucis; habet multos desideratores consolationis, sed paucos tribulationis; plures invenit socios mensæ, sed paucos abstinentiæ; omnes cupiunt cum eo gaudere, pauci volunt cum eo, aut pro eo aliquid sustinere: multi Jesum sequuntur usque ad fractionem panis, pauci usque ad bibendum calicem passionis.* Inter paucos Beatificandi, & Canonizandi debent numerari: quocirca in eorum causis sedulo investigandum erit, an, & quas ærumnas, dum viverent, passi sint; qua patientia, qua charitate pertulerint probatione desumpta ex testibus, qui ærumnas & tribulationes perspectas habuerint, & invictam eorum patientiam bene noverint. Quod si res sit de tribulationibus partem rationalem respicientibus, earum profecto tolerantia, & de eis victoria Confessariorum & Magistrorum spiritalium testimonio probanda est, aut ipsorum Dei Servorum scriptis, si suorum Superiorum jussu vitam suam internam descripserint: ceteræ autem probationes per testes externos, ex quibus virtutum in gradu heroico argumentum deducitur, Confessariorum dictis, & ceteris, quæ Dei Servi de se scripserunt, validiorem conciliabunt auctoritatem. Quod ipsum dicendum erit, si pariter ex testibus demonstrabitur, Dei Servos feliciter superasse tentationes eas sensus, quæ testibus comprobari possunt: quippe magis est verisimile, eum ærumnas & tribulationes ad rationem spectantes strenue superasse, qui probatur superasse tentationes sensum respicientes, quam illum, quem non constat, sensus ærumnas recte toleraſſe, quæ testibus oculatis probari possunt: nisi forte dicere velimus, inverisimile esse, eum internas superasse, qui in externis tribulationibus succubuerit.

24. Finis huic capiti imponitur aureis verbis Cardinalis Bonæ *de principiis vitæ Christianæ cap. 21. par. 2.* ubi ita scriptum reliquit: *Insidiæ, calumniæ, persecutiones, & alia mala hujus vitæ maximum bonum sunt, & maxime diligendum; quia in illis nihil est boni, nihil amabile præter Divinum beneplacitum, ad quod, tamquam ad primum principium, cuncta revocari debent, quæ carni & sanguini molesta sunt.* Et paulo ante: *Nos gaudere oportet, quod variis tribulationibus, quasi quodam scalpello, nos Deus expolire dignetur, ut sublimiori loco in domo ejus collocemur. Castigat ille, quos amat, ne mundi prosperitate corrupti, a via salutis aberrent. Ideo mali homines bonis sunt necessarii, ut per illos, tamquam Dei ministros, exerceantur, & ad virtutem assiduis afflictioni-*

ctionibus obdurentur. Legi poteſt Silvius *tom. 1. pag.* 367. ubi late oſtendit, cauſam proximam tribulationum, quæ juſtis eveniunt, non eſſe conſtituendam in ipſorum peccatis, ſed in gloriæ Divinæ manifeſtatione. Opera omnia Venerabilis Servi Dei Bartholomæi de Martyribus Archiepiſcopi Bracharenſis Romæ edita ſunt anno 1734. & *in eorum tom. 1. part. 2. de moribus Prælatorum pag.* 308. multa ex ſanctis Patribus collecta ſunt ad oſtendendam utilitatem tribulationum in hac vita.

CAPUT TRIGESIMUMPRIMUM.

De nonnullis particulariter advertendis quoad dignitatum Eccleſiaſticarum adeptionem in cauſis Servorum Dei, qui eas dum viverent, obtinuerunt.

1. ETSI jam actum eſt de virtutibus Theologalibus & Cardinalibus, quas diximus requiri debere in gradu heroico, cum de earum approbatione quæſtio inſtituitur in ſacrorum rituum Congregatione pro adſcribendis Dei Servis in album Beatorum atque Sanctorum; & quamquam multa præterea ſuperaddita ſunt, quorum in prædictis cauſis ratio habenda eſt, neceſſarium nihilominus videtur de aliis quoque habere ſermonem, quæ in cauſis Beatificationis & Canonizationis præteriri non poſſunt, atque adeo ſedulo ponderari debent, pro ſtatu, in quo Dei Servi, dum viverent, fuerunt conſtituti.

2. Initioque ducto ab Eccleſiaſticis dignitatibus, & ſignanter ab earum adeptione, hæc habentur apud Scacchum *de not. & ſign. Sanctit. ſect. 6. cap. 1. Quaties igitur Acta Epiſcoporum, aut ſimilium Servorum Dei conſideranda erunt per reſpectum ad Beatificationem vel Canonizationem, attendendum primo occurret, an appetentia Præſulatus captus is, de quo agitur, ne dicam negotiatione, quæ omnino illicita eſt. Præſulatum autem, vel dignitatem non appetiviſſe, colligitur ex eo, quod invitus, volens, aut ad eam minime adſpirans, munus reluctando ſuſceperit fidelis Dei famulus. Et qui hac ratione ad Epiſcopatum aut ſimilem dignitatem Eccleſiaſticam promovetur, vocatur a Deo tamquam Aaron, atque ſpeciali auxilio a Deo dona certo certius conſequetur, quibus illam dignitatem recte adminiſtret, utpote qui in ea adminiſtranda non quæſivit, quæ ſua ſunt, ſed quæ Jeſu Chriſti; quia, non ut ſibi conſuleret, ſed ut Deo inſerviret, dignitates acceptavit.*

3. Juxta ergo Scacchi ſententiam in Dei Servo, de cujus virtutibus agitur, non perfunctorie, ſed exacte inquiri debet, num optaverit, num curaverit, num libens & volens ſe in Eccleſiaſticam dignitatem ingeſſerit, an inſcius, nihilque cogitans ad eam vocatus ſit, & invitus acceptaverit. De S. Cornelio Papa & Martyre ita ſcribit S. Cyprianus *epiſt. 52. ad Antonianum col.* 150. *Non, ut quidam, vim fecit, ut Epiſcopus fieret, ſed ipſe vim paſſus eſt, ut Epiſcopatum coactus exciperet.* Joannes Diaconus in vita S. Gregorii *num.* 44. (*tom. 4. oper. S. Gregor. col.* 38.) refert, eum fugam arripuiſſe, ne ſummus Pontifex fieret: *Quia palam egredi portas civitatis non poterat, a negotiatoribus exponendum ſe, diſſimulato, ut fertur, habitu, callidus impetravit, ſilvarum ſaltus expetiit, cavernarum latibula requiſivit, in quibus, dum ab omnibus ſumma ſollicitudine quæreretur, indicio columnæ fulgidæ ſuper ſe jugiter e cælo dependentis agnoſcitur, capitur, traditur, & apud Beati Petri Apoſtolorum Principis templum ſummus Pontifex conſecratur.* S. Gregorius VII. *in epiſt. 3. lib. 1. ad Guibertum Archiepiſcopum Ravennatem* (*tom. 6. collect. Hard. part. 1. col.* 1197.) hæc narrat de ſua ad Pontificatum electione: *Cum prædictus Dominus noſter Papa in eccleſia Salvatoris ſepulturæ traderetur, ortus eſt magnus tumultus populi & fremitus, & in me quaſi veſani inſurrexerunt, nil dicendi, nil conſulendi facultatis aut ſpatii relinquentes, violentis manibus me in locum Apoſtolici regiminis, cui longe impar ſum, rapuerunt.* Nonnulla alibi dicta ſunt de ſanctitate Victoris III. Gelaſii II. & Gregorii X. *lib.* videlicet 1. *cap.* 41. *num.* 24. & *n.* 30. & *lib. 2. cap.* 24. §. 36. Porro teſtis oculatus Leo Oſtienſis *lib. 3. cap.* 65. teſtatur, Victorem invitum electum fuiſſe ſummum Pontificem anno milleſimo octogeſimo ſexto, ſed non conſecratum ante milleſimum octogeſimum ſeptimum, cum poſt quatuor dies ab electione Roma egreſſus inſignia Pontificatus Tarracinæ dimiſiſſet, & Caſſinum ſe recepiſſet; nec niſi coacto apud Capuam Concilio Epiſcoporum, victus tandem precibus & rationibus Præſulum & Principum, qui adfuerant, præteritam electionem, Crucis & Purpuræ reſumptione, firmaverit. Pandulphus quoque Piſanus familiaris Gelaſii II. ſummi Pontificis in hiſtoria vitæ ipſius *ex recenſ. Conſtantini Cajetani pag.* 4. hæc fatur de ejus aſſumptione ad Pontificatum: *Sicque invitus ac renitens Dominus Joannes Cajetanus in Papam Gelaſium, Spiritus Sancti gratia mediante, hodie eſt & electus & ab omnibus in ſumma Sede locatus, cunctis Dei magnalia collaudantibus.* Notiſſimus eſt electionis modus, qui contigit in aſſumptione B. Gregorii Papæ X. ad ſummum Pontificatum. Erat enim extra Cardinalium Collegium, aberat a loco electionis, erat Archidiaconus Leodienſis, & cum Pontifex electus eſt, erat in obſequio Chriſti trans mare in Syria apud Ptolemaidem cum Eduardo primogenito Regis Anglorum, tempus opportunum exſpectans, ut Hieroſolymam cum ceteris peregrinis proficiſceretur. Alia plura conſimilia facile cumulari poſſent: ſed ſilentio præteriri non poſſunt alia duo exempla, Sanctorum videlicet Cæleſtini V. & Pii V. Archiepiſcopus Lugdunenſis, Epiſcopi duo, & duo Sedis Apoſtolicæ Notarii Petrum de Morono, qui Cæleſtini V. deinde nomen aſſumpſit, in eremo degentem Oratores adiere, expoſitaque adventus cauſa, & Cardinalium ſuffragiis, qui eum in ſummum Pontificem elegerant, & ſcripto prolatis, ejus conſtantiam in reſpuenda ſumma dignitate infringere non potuerunt. Franciſcus Petrarca *lib. 2. de vita ſolitaria ſect. 3. cap.* 18. ſcribit, illum fuga ſe ſubducere meditatum, ſed accurrentium populorum pietate ex ea retractum eſſe; nec vero aſſenſum unquam præſtiturum fuiſſe, niſi acceſſiſſent preces Caroli Siciliæ Regis, & Caroli Martelli ejus filii pariter Hungariæ Regis, qui eo accurrerant, & Cardinalis Latini, aliorumque, qui hoc unico remedio reſtabantur ſubveniri poſſe diuturnis & maximis Chriſtiani orbis incommodis, quorum rationem ajebant ipſum eſſe Deo redditurum, niſi a Deo decretum & miſſum Pontificatum acceptaret. De Sancto demum Pio V. tum *in compendio virtutum* exhibito occaſione Canonizationis ipſius, in Appendicibus iterum imprimendo, tum in bulla Canonizationis fuſe narratur, nunquam ab eo quæſitum fuiſſe, nec optatum ſupremæ dignitatis faſtigium, ſed Pontificali oneri mira ſibi ſacri Collegii conſenſione delato non niſi poſt fuſas Deo ferventiſſimas preces humillime collum ſubmiſiſſe: quod factum una cum omnibus ſuis circumſtantiis legi poteſt in hiſtoria ejus vitæ compoſita a Paulo Alexandro Maffejo *lib. 1. cap.* 12. Item ad hanc claſſem ſpectare videtur factum S. Philippi Benitii: cum etenim, mortuo Clemente IV. ſummo Pontifice, Cardinales inter ſe diffiderent de ſummo Pontifice eligendo, a quibuſdam pro Pontifice propoſitus fuit Philippus tunc Præſes Generalis Ordinis Servorum B. Mariæ, ob inſignem miraculorum famam; ſed ipſe, re cognita, diſceſſit, & apud Montem Tuniatum delituit, donec alius electus eſſet, Beatus videlicet Gregorius X. uti referunt Archangelus Gianius, qui ea excerpſit *ex hiſtoria S. Philippi*, Ferrarius *in catalogo Sanctorum Italiæ, ad diem* 23. *Auguſti*, Spondanus *ad ann.* 1272. *n.* 5. Bzovius *ad* 1285. *num.* 18. Raynaldus *ad eund. ann. num.* 82. Pagi *in breviar. Rom. Pontif. tom. 3. in vita Gregorii X. num.* 5. Baillet *in vita S. Philippi Benitii ad diem* 23. *Auguſti*. Concordant lectiones propriæ, quæ in Eccleſia univerſali, die ejus feſto in ipſius honorem recitantur. In bulla autem Canonizationis *cod. Canoniz. num.* 103. *pag.* 543. hæc habentur: *Philippus veterum Anachoretarum mores æmulari ſtudens, in cryptam Montis Senarii Deo liberius vacaturus quadriennium receſſit. Ceteris ejus virtutibus par fuit cordis humilitas, qua Patriæ Eccleſiæ Epiſcopatum reſpuit. Viterbium inde properans poſt piam dormitionem deceſſoris noſtri Clementis Papæ IV. ubi per Ottobonum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Diaconum Cardinalem Sancti Hadriani, ſuique Ordinis Patronum ſibi oblata Pontificia dignitate palam ſe indignum profeſſus, in ſolitudinem remeavit, ipſum Ottobonum ad tantum faſtigium aliquando evehendum, ſed brevi eo potiturum, vaticinatus.* Archiepiſcopus Ancyranus *in notis ad hanc bullam Canonizationis pag.* 547.

hæc

hæc habet: *Modus, quo vir Dei sermonem de Pontificatu ineundo sibi factum ab Ottobono Cardinali de Fliſco modeſtiſſime declinavit, in Conſtitutione explicatur ex veteribus commentariis, ſive proceſſibus fide integra de Philippi ſanctitate congeſtis, ac Romæ in examen adductis, quos nondum typis vulgatos nos ipſi verſavimus*: & Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Philippi *tit. de profundiſſima humilitate* ita ſcripſerunt: *Sed hujus Beati viri animi firmitas magis eluxit, cum vacaret Sedes Epiſcopi Florentini, & populus Philippum poſtulavit Epiſcopum; ipſe autem illico ab urbe receſſit: & Viterbii, prima Sede vacante per obitum Clementis IV. cum Cardinales de Succeſſore eligendo non concordarent, de Philippo tractarunt, & id præcipue poſtularunt Cardinalis Ubaldinus, & alter Cardinalis Fliſcus Ordinis Protector; ſed clam aufugiens in vaſtam altiſſimi montis ſolitudinem ſeſe abdidit, ibique una cum ſocio diu delituit. Quæ omnia deponunt teſtes, & probant vitæ manuſcriptæ.*

4. Quæ contigerunt in electione ad ſummum Pontificatum, contigerunt etiam in electione ad dignitatem Cardinalatus, & ad Epiſcopatum. De S. Franciſco Borgia ita legitur in bulla Canonizationis *cit. cod. pag.* 537. *Sed Julius Pontifex, & Carolus V. tantam virtutem in Cantabris deliteſcere indignum rati, conſilium de illo inter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales cooptando certatim, incaſſum tamen, quod poſtea ſæpenumero quoque factum, inierunt. Ignatius, qui Sociis aditum ad honores legibus latis obſtruxerat, Julii pedibus obvolutus, ne invito atque inſcio honorem deferat, neve oblatum capere cogat, naſcenti Sodalitati hoc ſaltem benignus tribuat, libello ſupplice, & lacrymis coram exorat; & permagna Franciſci lætitia impetrat, qui & grati animi teſtes litteras ad Pontificem dedit*: & in vita Cardinalis Joannis Poggii mei concivis *in continuatione ad librum* Onuphrii Panvinii *de ſummis Pontificibus, & S. R. E. Cardinalibus*, exarata a Joanne Antonio Petramellario meo pariter concive fuſe exponitur, quomodo Apoſtolici Nuntii munere fungens apud Carolum V. Imperatorem, mandante ſummo Pontifice Paulo III. Franciſcum Borgiam Gandienſium Ducem, poſtea Societatis Jeſu Præpoſitum, hortatus ſit, ut Cardinalitiam dignitatem, quam ei tum ob ſingulares animi dotes ac merita, tum quia Pontifex ab Alexandro VI. illius gentili in Senatum adſcitus fuerat, tum etiam ob Imperatoris preces offerebat, acceptaret: at Franciſcus reſpondit, ſe immortales ſummo Pontifici & Imperatori gratias agere & habere, ſemperque apud Deum tanti beneficii oblati memorem fore; ſed ſe jampridem ſæculo renuntiaſſe, & agnoſcere ſuos humeros impares eſſe tanto oneri ferendo. De S. Philippo Nerio ita legitur in relatione Rotæ Auditorum exarata in ejus cauſa (*tit. de mundi contemptu*): *Beatus Philippus dignitatem Cardinalatus a ſel. record. Clemente VIII. ſibi delatam recuſavit, ut plene deponunt teſtes, & patet ex reſcripto manu ejuſdem Clementis ſcripto in memoriali quodam Beati Philippi per ipſum teſtem ad eumdem Clementem allato &c. Recuſavit etiam eamdem Cardinalatus dignitatem prius ſibi ſponte oblatam a Gregorio XIV. ut plane deponunt teſtes.* Item obvia ſunt exempla Sanctorum, qui non ita facile induci potuerunt, ut Epiſcopatum, licet non appetitum, multoque minus petitum, ſed ſponte oblatum acceptarent. Apud Socratem Ammonius Monachus dexteram ſibi auriculam præcidit ſperans, ſe ea *irregularitate* eos deterriturum, qui ipſum ad Epiſcopatum rapere meditabantur. Et apud Palladium *in hiſtoria Lauſiaca in vita ejuſdem Ammonii* adjicitur, quod, delata notitia auris amputatæ ad Timotheum Epiſcopum, qui precibus plebis impulſus eum Epiſcopum ordinare volebat, cum a propoſito non deſiſteret, alioſque idcirco ad Ammonium miſiſſet, qui eum per vim ad ſe adducerent ordinandum, licet aure carentem; hi re infecta receſſerunt, audito juramento per eum emiſſo de lingua ſibi excidenda, ſi cogere vellent. Rurſus apud citatum Socratem Nilamnon, habita notitia adventus Theophili Epiſcopi Alexandrini, qui venerat, ut ipſum Epiſcopalibus inſignibus exornaret, in preces effuſus efflavit animam, enixius fugiens Epiſcopatum, quam mortem. Syneſius, ut ex ejus epiſtola deſumitur, ne Epiſcopus fieret, ſe continentiæ, & Fidei inimicum ſimulavit; raro quidem exemplo propter circumſtantias, de quibus modo agendum non eſt, excuſando, quodque idcirco, uti periculis obnoxium, non eſt ad imitationem proponendum. S. Paulinus Nolanus *epiſt.* 2. *num.* 2. *pag.* 8. loquens de ſui electione ad Epiſcopatum dicit, ſe ad Sedem Epiſcopalem fuiſſe multitudine ſtrangulante compulſum. Sanctus Malachias, cum pari violentia Primatum Hiberniæ ſuſcipere cogeretur, ut eſt in ejus vita apud Surium: *Ad mortem* (inquit) *me ducitis, ſed obedio ſpe Martyrii.* Paulinus *in vita S. Ambroſii* narrat, eum tentaſſe ſibi aliquam incontinentiæ ſpeciem opponere; ſed, cognita pia fraude, viciſſe priorem caſtitatis incorruptam famam, & Epiſcopum, licet invitum, electum eſſe. S. Poſſidius *in vita S. Auguſtini cap.* 8. hæc habet de ejus aſſumptione ad Epiſcopatum: *Compulſus atque coactus ſuccubuit, & Epiſcopatus curam, & majoris loci Ordinationem ſuſcepit.* De S. Fulgentio ſic loquitur Auctor vitæ ejus: *Tunc Beatus Fulgentius eligentium vota veloziori præveniens fuga latebris incertis abſconditur, nec quæſitus ullatenus invenitur*: & infra: *Tunc aggregata violentæ multitudinis manu repente Beatus Fulgentius in propria cellula repertus invaditur, tenetur, ducitur, & Pontifex eſſe, non rogatur, ſed cogitur.* De S. Anſelmo ſic ſcribit Edinerus in ejus vita *lib.* 2. (*poſt opera S. Anſelmi pag.* 13.): *Audit hæc ille* (Anſelmus videlicet electionem ſuam) *& fere uſque ad examinationem ſui contradicit, reluctatur, & obſiſtit. Prævalet tamen Eccleſiæ Dei conventus. Rapitur ergo, & violenter in vicinam eccleſiam cum hymnis & laudibus portatur magis, quam ducitur.* Faciunt quoque exempla eorum, qui oblatos Epiſcopatus nunquam acceptare voluerunt, vel qui non acceptarunt, niſi ſerio accedente Superiorum præcepto. Sancti Bernardus, Thomas de Aquino, Bernardinus Senenſis, Vincentius Ferrerius oblatos ſibi Epiſcopatus recuſarunt, nec unquam acceptare voluerunt, uti congeſtis monumentis oſtendit Platus *de bono ſtatu Religioſorum lib.* 1. *cap.* 38. Bernardinus Juſtinianus *in vita S. Lauventii Juſtiniani cap.* 4. teſtatur, ter ei a ſummo Pontifice imperatum, ut ſuæ ad Patriarchatum electioni aſſenſum præberet: *Non parere igitur non potuit Pontifici ter jubenti.* Jacobus Zenus Epiſcopus Feltrenſis *in vita B. Nicolai Albergati cap.* 3. ſcribit, eum non ſtatim morem geſſiſſe voluntati Cleri Bononienſis, qui ipſum in Epiſcopum elegerat; ſed quanto ille ardentius inſiſtebat, tanto ipſum conſtantius recuſaſſe: *Per hunc modum cum integrum ſemeſtre Bononienſis Eccleſia Paſtore deſolata jaceret, illis neminem, niſi Nicolaum, volentibus, eo autem conſtantiſſime detrectante, novas tandem artes cives excogitarunt, ut deſiderio potirentur: operam enim adhibuerunt, ut qui in ea Religione maxima auctoritate præſtabant, quibus imperandi poteſtas erat, illi ex auctoritate præcipientes, Nicolaum obedire, compellerent; quibus cum non parere non poſſet, curam Bononienſis plebis aſſumere, & Epiſcopus eſſe coactus eſt.* De S. Andrea Corſino communi Cleri & populi ſuffragio in Epiſcopum Feſulanum electo habetur in bulla Canonizationis *cod. Canoniz. pag.* 528. eum, nuntio electionis audito, clam in Carthuſiæ Florentinæ receſſum aufugiſſe, Dei Matre exorata, ut ſe ab ea dignitate liberaret: *Illo diu quæſito, nec reperto, de Præſulis electione mutanda Clerus & populus Feſulanus conſilium ineunt. Sed puer trimus cœtum electorum ingreſſus, Andream Epiſcopum probe renunciatum nequaquam mutandum, exclamat, inter Carthuſianos orantem deliteſcere; unde ad Feſulanam Eccleſiam de honore Pontificali ſubeundo ipſe quoque viſu monitus perducitur. A beatæ memoriæ Urbano Papa V. deceſſore noſtro in Paſtorali munere confirmatus, oves ſuas omni pietatis officio paſcere ſatagit.* S. Petrus Damiani *in epiſt. ad Nicolaum II. quæ extat in principio opuſculi* 19. *tom.* 3. *oper.* ait, ſe a Stephano Pontifice vim paſſum, ut Epiſcopus fieret: *Poſt ſanctæ memoriæ Domini Stephani veſtri quidem deceſſoris, mei autem Perſecutoris obitum ego a me protinus Epiſcopatum non canonice traditum, ſed violenter injectum funditus abſcidiſſem.*

5. De Pontificiæ dignitatis & poteſtatis excellentia differit S. Bernardus *de conſider. lib.* 2. *c.* 8. *col.* 428. *oper. vol.* 1. *Quis es?* (alloquitur Papam Eugenium) *Sacerdos magnus, ſummus Pontifex. Tu Princeps Epiſcoporum, tu heres Apoſtolorum, tu primatu Abel, gubernatu Noe, patriarchatu Abraham, Ordine Melchiſedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyſes, judicatu Samuel, poteſtate Petrus, unctione Chriſtus. Tu es, cui Claves traditæ, cui oves creditæ ſunt. Sunt quidem & alii cæli Janitores, & gregum Paſtores; ſed tu tanto glorioſius, quanto & differentius utrumque præ ceteris nomen hereditaſti. Habent illi ſibi aſſignatos greges ſinguli ſingulos; tibi univerſi crediti, uni unus. Nec modo ovium, ſed & Paſtorum tu unus omnium Paſtor.* De S. R. E. Cardinalium dignitate plura habentur *in Conſtit.* 19. Eugenii IV. *Bullarii Romani tom.* 3. *par.* 3. ubi poſt plura legitur §. 6. *p.* 22. *Ipſos præterea Cardinales pro honoris ac dignitatis eminentia partem ſui corporis,*

summi Pontifices appellant. Ex quo fine ulla dubitatione oſtenditur, poſt caput Eccleſiæ, quod eſt Papa, contigua ſui corporis membra, qui ſunt Fratres ejus Cardinales, præ ceteris Eccleſiæ membris, ac partibus honorari debere: & in concione Pii II. *in comment.* a Joanne Gobellino compoſitis relata *lib. 4. pag. 99.* qua novos ſe creatos Cardinales allocutus eſt: *Maxima, Filii, & excellentiſſima dignitate donati eſtis: ad Collegium Apoſtolicum vocati, Conſiliarii noſtri, & Conjudices orbis terrarum eritis: inter cauſam & cauſam, inter ſanguinem & ſanguinem, inter lepram & lepram diſcernere vos oportebit: Succeſſores Apoſtolorum circa thronum noſtrum ſedebitis; vos Senatores Urbis, & Regum ſimiles eritis, veri mundi cardines, ſuper quibus militantis oſtium Eccleſiæ volvendum ac regendum eſt.* Demum ceteris prætermiſſis, hæc de Epiſcopis habentur in ſacroſancto Concilio Tridentino (*Seſſ. 23. cap. 4. de ſacramento Ordinis*): *Synodus declarat, præter ceteros Eccleſiaſticos gradus, Epiſcopos, qui in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt, ad hunc hierarchicum ordinem præcipue pertinere, & poſitos, ſicut idem Apoſtolus ait, a Spiritu Sancto regere Eccleſiam Dei.* De ſe, aliiſque Apoſtolis loquens inquit D. Paulus 2. *ad Corinth. 5. v. 20. Pro Chriſto ergo legatione fungimur;* & S. Leo *ſerm. 3. de anniverſ. Aſſumpt.* Epiſcopos *Eccleſiæ principes* nuncupat *& Apoſtolorum ſucceſſores, ac poteſtatis illorum participes;* & præclare Auctor libri *de dignitate Sacerdotali cap. 2.* (*in append. ad oper. S. Ambroſii col. 359.*) ſubjicit: *Honor igitur, Fratres, & ſublimitas Epiſcopalis nullis poterit comparationibus adæquari. Si Regum fulgori compares, & Principum diademati, longe erit inferius, tamquam ſi plumbi metallum ad auri fulgorem compares; quippe cum videas, Regum colla & Principum ſubmitti genibus Sacerdotum, & oſculata eorum dextra, orationibus eorum credant ſe communiri.*

6. Atque ex his infertur, non modo illicitum eſſe, quod abſit, malis artibus prædictas adipiſci dignitates, ſed etiam earum ſimplex deſiderium culpa non vacare, juxta illud Sancti Auguſtini *lib. 19. cap. 19. de civit. Dei* relatum *in can. Qui Epiſcopatum 8. quæſt. 1. Locus vero ſuperior, ſine quo regi populus non poteſt, etſi ita teneatur, atque adminiſtretur, ut decet, tamen non decenter appetitur.* Huc facit illud Apoſtoli ad Hebræos 5. *verſ. 4. Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo tamquam Aaron.* Theologice res examinatur a Divo Thoma 2. 2. *quæſt. 185. art. 1.* ubi ait, tria poſſe conſiderari in Epiſcopatu, & ſic in ceteris ſupra recenſitis dignitatibus, operationem videlicet, per quam providetur utilitati Proximorum, gradus altitudinem, & honorem, qui gradus altitudinem comitatur; ſubjicitque, *præſumptuoſum* eſſe appetere gradus celſitudinem; &, quamvis ſecundum ſe laudabile ſit appetere Proximis prodeſſe, hoc ipſum tamen etiam eſſe *præſumptuoſum*, cum annexam habeat gradus celſitudinem. Traditur hoc ipſum ab eodem S. Doctore *quodlibet. 2. quæſt. 6. art. 1.* & licet citatis locis doceat, hæc non habere locum, ſi urgeat neceſſitas, addit nihilominus Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad Epiſcopum Theanenſem nepotem ſuum* hæc, quæ ſequuntur: *At Sanctus Thomas in loco ſupra notato ſcribit, imminente manifeſta neceſſitate, poſſe Epiſcopatum appeti. Reſpondeo, admonendos eſſe ambitioſos, ut manifeſtam illam neceſſitatem exſpectent; quæ ſi tempore ſuo non advenerit, ut temporibus noſtris, & temporibus Patrum noſtrorum non advenit, quieſcant, nec ſolum petere non audeant, ſed nec ullo modo appetere.* Celebris eſt homilia tertia S. Joannis Chryſoſtomi in Acta Apoſtolorum, ubi ad rem ait (*n. 4. pag. 28. tom. 9. oper.*): *Si ſcires enim Epiſcopum omnium eſſe, omnium onera ferre oportere; quod aliis iraſcentibus venia detur, illi vero minime; quod aliis peccantibus excuſatio multa, ipſi vero nulla ſit; ad hanc dignitatem non accurriſſes:* & in *libro 3. de Sacerdotio*, poſtquam conſideravit, Apoſtolum Paulum *in prima epiſtola ad Corinthios*, inter quos per diuturnum tempus Apoſtolatus ſui munere ſanctus fuerat, dixiſſe, in timore & tremore multo fuiſſe apud illos, ſubjicit *num. 7.* (*pag. 385. tom. 1. oper.*): *Si igitur ille, qui majora, quam præcepta Dei ferrent, præſtaret, & nuſquam quæ ſua erant quæreret, ſed quæ ſubditorum, ita formidoloſus erat, cum ad principatus magnitudinem reſpiceret, quid faciemus nos, qui ſæpe noſtra quærimus, qui Chriſti mandata non ſolum non ſuperamus, ſed majori ex parte tranſgredimur?* Quocirca, ratione periculi, etiam a ceteris præſcindendo, nemo eſt qui non videat, prædictas Eccleſiaſticas dignitates tuta conſcientia deſiderari non poſſe, quemadmodum proſequitur Cardinalis Pallavicinus *in vindicationibus Societatis Jeſu cap. 41. Ideo hæc munera averſari laudabile eſt, non tamquam mala, ſed tamquam ſuſcipientibus periculoſa. Ita generatim opes, dominatio, claritas nominis ſuopte ingenio quidem bona ſunt, alioqui Deum non haberent auctorem, nec inter Dei beneficia numerarentur; ſed bona ſunt perquam lubrica, pedibuſque non præcautis lapſum parantia. Idcirco tutius, adeoque laudabilius repudiantur, uti Lex Chriſtiana nos docet, & nonnulli etiam ex Ethnicis cognoverunt.*

7. Apoſtolus Paulus *in epiſt. 1. ad Timotheum cap. 3.* qualitates exprimit, quæ in Epiſcopo neceſſariæ ſunt, quæque multo magis neceſſariæ eſſe videntur in Romano Pontifice, qui eſt Epiſcopus Epiſcoporum, & ex eadem ratione extendendæ etiam videntur ad Cardinales ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, juxta Concilium Tridentinum *ſeſſ. 24. cap. 1.* & *ſeſſ. 25. cap. 1. de reformat.* ubi ſtatuitur, ea omnia & ſingula, quæ de Epiſcoporum præficiendorum vita, ætate, & doctrina, & ceteris qualitatibus conſtituta ſunt, exigi etiam debere in creatione Cardinalium ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quamvis Diaconi ſint. Ex qualitatibus ab Apoſtolo indicatis aliquæ ſunt negativæ, aliæ poſitivæ, ut *loc. cit. v. 2. Oportet ergo Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe, unius uxoris virum, ſobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hoſpitalem, doctorem, non vinolentum, non percuſſorem, ſed modeſtum, non litigioſum, non cupidum, ſed ſuæ domui bene præpoſitum, filios habentem ſubditos cum omni caſtitate. Si quis autem domui ſuæ præeſſe neſcit, quomodo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in judicium incidat Diaboli. Oportet autem, illum & teſtimonium habere bonum ab iis, qui foris ſunt, ut non in opprobrium incidat, & in laqueum Diaboli.* Repetit hæc eadem Apoſtolus *in epiſt. ad Titum cap. 1.* cumque vix contingat, aliquem dictis qualitatibus omnibus eſſe præditum, vel ſaltem reputare poſſe, ſe præditum eſſe, hinc fit, ut a nemine fine culpa memoratæ modo dignitates appeti poſſint, juxta illud Iſidori Peluſiotæ *lib. 1. epiſt. 4. Non eſt quorumlibet, vir præclare, Epiſcopatum appetere, verum eorum, quorum vita ex Pauli legibus dirigitur.* Apoſtolus ante verba ſupra recenſita dixerat: *Si quis Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat.* In Epiſcopatu quippe cum procuratio contineatur Proximorum ſalutis, Epiſcopatus deſiderium ſpiritalem hominum profectum reſpiciens, laudabile utique eſt & meritorium; ut ſuperius ex D. Thoma dictum eſt, & confirmat S. Joannes Chryſoſtomus *in epiſt. 1. ad Timoth. homil. 10.* (*pag. 598. oper. tom. 11.*): *Si quis Epiſcopatum deſiderat. Non improbo illum, inquit: opus quippe regiminis eſt. Si quis hoc deſiderio tenetur, ita ut non imperium, & auctoritatem cupiat tantum, ſed Præpoſiti officium, non improbo. Bonum enim opus deſiderat . . . . . Si quis ita deſiderat, utique deſideret.* Sed, ne ex prædictis verbis occaſio & anſa arriperetur Epiſcopatum deſiderandi, Apoſtolus ſtatim ſubjecit, oportere, Epiſcopum eſſe irreprehenſibilem, uti obſervat S. Gregorius Magnus *in Paſtorali libro part. 1. cap. 8. Laudans deſiderium, in pavorem protinus vertit, quod laudavit, cum repente ſubjungit: Oportet autem, Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* Idemque S. Gregorius ſcite animadvertit, in hiſce deſideriis periculum eſſe, ne labor & opus, quod deſiderans animo verſat, ludibrium ſit, quo ſe animus in ſummo ſui cortice paſcat, & furtiva honorum libido in animi penetralibus regnet: *Sed plerumque hi, qui ſubire magiſterium Paſtorale cupiunt, nonnulla quoque opera bona animo proponunt; &, quamvis hoc intentione elationis appetunt, operaturos tamen ſe magna pertractant, fitque, ut aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tranctantis animo ſuperficies cogitationis oſtendat.* Quod etiam conſonat doctrinæ D. Thomæ ſupra memoratæ, qui docuit, *præſumptuoſum* eſſe Epiſcopatum appetere propter gradus celſitudinem, quæ in Epiſcopatus deſiderio comes eſt ſpiritalis utilitatis Proximorum, cui deſiderans ſe inhærere profitetur. Aurea ſunt verba Cardinalis Bonæ *in principiis vitæ Chriſtianæ par. 1. cap. 43. Magna temeritas Eccleſiaſticorum eſt, qui, cum viribus careant ad onus Paſtorale ferendum, illud tamen anxie quærunt, & ſe illi ſponte ſubjiciunt, non vocati a Deo, ſed ſpiritu elationis impulſi, non ut gregem paſcant, ſed ut ipſi paſcantur, non ut regant, ſed ut dominentur &c. Ut autem ſuæ ſuperbiæ velamen obtendant, libenter arripiunt, quod ait Apoſtolus,* Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat; *nec tamen advertunt, quod laudato deſiderio, id quod laudaverat, in terrorem protinus vertit ſubdens:*

Opor-

Oportet autem, Episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, modestum. *Et quis est tanta præditus sanctitate, ut possit se in omnibus irreprehensibilem exhibere? &c. Ac proinde animarum cura sine manifesta Dei vocatione acceptanda non est, tum diu considerandum, quid valeant humeri, quid ferre recusent. Non debet præesse, qui non potest prodesse.* Celebre est opus Ven. Dei Servi Bartholomæi a Martyribus Archiepiscopi Bracarensis, cui titulus est, *Stimulus Pastorum*. Illud meritis laudibus prosequuntur Antonius Possevinus e Societate Jesu, Ambrosius Altamura Ordinis Prædicatorum, & ex eodem Ordine Dominicus Gravina, Fernandez, Plodius, Fontana, Marchesius, Echard. Bartholomæus autem in eo opere ita scribit: *Nemo certe se imaginibus cogitationum magna facturum proponentibus illudere debet, sed ex anteacta vita judicare, quid in Episcopatu acturus sit. Quomodo enim verbi gratia in culmine positus discere, immo docere poterit humilitatem, qui in imis non desinit superbire? Quomodo se pro animarum sibi creditarum salute procuranda impendere ac superimpendere volet, qui animæ propriæ curam vix ullam habuit, totumque se terrenis cogitationibus & desideriis immersit? Qua ratione onus illud Angelicis humeris formidandum sustinere poterit, qui se ipsum in via virtutis crebro titubantem vix sustentare valuit? O stultum, qui, cum ad casum urgeatur ex oneribus propriis, humeros inconsiderate submittit opprimendus alienis!* Legi potest vita prædicti Servi Dei Bartholomæi a Martyribus scripta a Malachia de Inguimbert Episcopo Carpentoractensi, ubi *par. 1. cap. 4.* late exponit, quomodo Ludovicus Granatensis, vir magni nominis, & tunc Præses provinciæ Lusitanæ Fratrum Prædicatorum, se subtraxerit oneri Archiepiscopatus Bracarensis, quem Regina Catharina Lusitaniæ ei obtulerat, & quanta animi demissione, quanta humilitate, quanta hæsitatione Bartholomæus eum acceptaverit, inductus nedum precibus & suasionibus, sed etiam præcepto obedientiæ sub pœna excommunicationis, nisi acceptaret, denunciatæ ab eodem Patre Ludovico de Granata, qui dono discretionis spirituum erat illustratus, & Bartholomæi sanctitatem bene noverat.

8. Hucusque adducta suadent, nec supremam Sedem, nec dignitatem Cardinalatus, nec Episcopale fastigium ultro esse appetenda, nec omnino acceptanda animo sibenti, sed debitis tantum intercedentibus circumstantiis; de quibus idcirco quæstio erit instituenda, cum de Servorum Dei, qui eas obtinuerunt, Beatificatione & Canonizatione pertractabitur. Notum est omnibus, qua animi constantia Clemens Papa XI. oblatum concordi Cardinalium suffragio Pontificatum per tres dies a se rejecerit, de quo etiam infra. Ita res ab ipso narratur *tom. 1. suarum epistolarum & Brevium*, quæ a Nobis hoc in loco referuntur, cum inde aliquid hauriri possit, quod conferat ad rem, de qua nunc agitur, ad debitas videlicet circumstantias, quarum ope summus Pontificatus absque labe, & omnino licite, dummodo sponte oblatus sit, acceptari potest. *In epistola* ergo *ad Josephum tunc Hungariæ Regem, & in Romanorum Regem electum* ita scribit: *Ha voluto Dio Signor nostro promoverci all' alto grado di suo Vicario in terra, e l' ha voluto in guisa, che per quanto i sacri Elettori conoscessero molto prima la nostra insufficienza, e Noi medesimi l' abbiamo in quel punto protestata con vive lagrime poste fuori dal più profondo dell' animo, per difenderci dalle violenze di tutto il sacro Collegio, ciò non è bastato per sottrarci da un peso, che sempre più ci riesce formidabile.* Et *in epistola ad Ludovicum XIV. Francorum Regem Christianissimum: Quindi, conoscendo Noi le proprie gravissime imperfezioni, ed incerti ancora della volontà Divina, abbiamo con forza di copiose lagrime palesata lungamente la nostra ripugnanza, ritardando il consenso fino a quel punto, che contrastato dalla costanza degli Elettori cominciava a passare per colpa d' ostinazione nel resistere allo Spirito Santo: ed allora fu, che convinti, voler Dio medesimo nelle grandi opere non solo essere, ma comparire ancora l' autore, ci lasciammo condurre al Soglio Pontificio.* Porro hæc ostendunt, in summi Pontificatus acceptatione debitas non deficere circumstantias, si quis eum non appetiverit, si oblatum recusaverit, si suas imperfectiones Electoribus patefecerit, si, eis minime obstantibus, a suo proposito Electores non recesserint: post hæc quippe, si recusans in suo sensu persisteret, obstinationis notæ esset obnoxius, & voluntati Divinæ congruis signis sibi manifestatæ obsistere velle videretur.

9. Quoad cæteras vero dignitates, Cardinalatus videlicet, & Episcopatus, summi Pontificis præceptum suffi-

cere debere videtur, ut eædem nullatenus concupitæ, aut quæsitæ acceptentur; & præcipue, si quæ acceptationi obsistere posse existimabantur, fuerint ipsi patefacta. Beatus Albertus cognomento Magnus ad Insulas Tarvisinas electus est, cui Humbertus Ordinis Prædicatorum Magister, vir sane gravissimus, epistolam scripsit relatam apud Theophilum Raynaudum *oper. tom. 15. pag. 121.* in qua consilia & preces secernit a præceptis; ac de præcepto loquens moram etiam post illud admittit, sed ad tempus, indicans, si serium sit & perseverans, ei præstandam esse obedientiam. *Non moveant vos, obsecro, consilia & preces Dominorum vestrorum de Curia quidem emanantia, in qua cito & facile in sibilum atque derisum talia verti solent. Non flectant vos præcepta Papalia, quæ neminem efficacius resistere volentem cogere consueverunt; nec sancta hujusmodi ad tempus inobedientia hominis famam lædere, sed potius augere solet.* Quam ad rem ea quoque faciunt, quæ supra dicta sunt de electione Sancti Laurentii Justiniani ad Venetum Patriarchatum, & Beati Nicolai Albergati ad regimen Bononiensis Ecclesiæ.

10. Apud Sanctum Bernardum *lib. 4. de consideral. cap. 4. num. 12. col. 446. loc. cit.* Eugenius Pontifex admonetur, ut invitos & reluctantes assumat ad Cardinalatus dignitatem, ambientes autem rejiciat; tum longo sermone prosequitur idem S. Bernardus dotes, quibus Cardinales fulgere debent, de quibus aliqua indicabuntur in capite sequenti: *Itaque non volentes, neque currentes assumito, sed cunctantes, sed renuentes, etiam coge illos & compelle intrare: in talibus, ut opinor, requiescet spiritus tuus, qui non sint attritæ frontis, sed verecundi, sed timorati, qui præter Deum tantum timeant nihil, nihil sperent, nisi a Deo.* Summus Pontifex Pius II. *lib. 4. commentar. pag. 98.* acriter conquestus est, de insolenti sui temporis plurimorum ambitione, qui pro obtinenda Cardinalatus dignitate impudenter instabant: *Nam quis est Clericali charactere insignitus, qui non se dignum Cardinalatus honore dijudicet? qui non petat? qui non instet? & inter Candidatos, ut ita dicamus, videri, & esse velit? Nimium viluit hæc dignitas, quando vel pueri, eam sibi deberi, existimant. Sed incidimus in mores istos: non possumus prohibere petentes, non admittere facile possumus.* Perpensis supra recitatis verbis, totoque tenore sententiæ S. Bernardi, Ven. Cæsar Cardinalis Baronius de Cardinalatus desiderio egregie locutus est *in epistola nuncupatoria tomi 7. suorum annalium ad Summum Pontificem Clementem VIII. edit. Romanæ an. 1596.* Quandoquidem autem sermo incidit de Cardinali Baronio, scire opus est, eum fuisse virum sanctis moribus præditum, quique ante Cardinalatum, & in Cardinalatu pro Dei Ecclesia in concinnandis annalibus immensos propemodum exantlavit labores, teste Montacutio homine ab Ecclesia Catholica sepulto, qui *in apparatu ad origines Ecclesiasticas* licet in Baronium scribere ausus sit, sed infelici prorsus conatu, quemadmodum pluribus demonstravit Henricus Cardinalis Norisius *in cenotaphiis Pisanis*, hoc tamen de moribus & laboribus ejus ingenuum & illustre edidit testimonium *in præfatione num. 62. Nec ulla ætas* (talem virum) *erit emissura, sive molem & magnitudinem operis spectemus, seu rerum narratarum varietatem, sive methodum, & dispositionem facilem &c. Quod si qui deinceps ad parem laudem aspirent, in secundis omnino, tertiisque considebunt, eo quod vestigia illius consectentur, qui temporis prærogativa prior exemplo illis prævit consecuturis.* Et post plura *n. 75. Dissentire mihi necesse est sæpius a Baronio: & quidni liceat dissentire? Castrio, Torniello de la Puente, aliis licuit, & novissime, ac in primis doctissimo Petavio. Non tamen ita dissentiendum duxi, ut contumeliis incesserem & opprobriis, quod nostri vellent, & non factum accusant zelatores. Virum enim optime de Ecclesiastica antiquitate meritum, quod negari nec potest, nec debet, illustri adeo nominis celebritate, eminentissima dignitate constitutum, honestum, probum præterea, quod commemorant & fatentur etiam ipsi ejus Adversarii, in privata vita, ac rigide severum, ac tantum non asceticum, nusquam nisi honorifice compellavi.*

11. Verba vero Cardinalis Baronii in modo memorata epistola nuncupatoria sunt hæc: *Ea quidem tam multa, dum quis prudenter perlegit* (loquitur de supra *citato textu*, & aliis qui in eodem libro S. Bernardi continentur) *atque adeo magna, miraque, & difficilia, arduaque considerat, eademque plurima numero, & diversa recenset, ac mente secutatur eminentem, sublimemque, omnibus absolutam numeris sanctitudinem vitæ quam exigit durus exactor ab eo, qui eligendus est Cardinalis, necesse est,*

ut timore perterritus, propriæ conscius imbecillitatis, despondens animum (quod non nisi cum summo salutis æternæ discrimine adeo celsa petantur) omnino resiliat, penitusque refugiat, atque etiam precibus periculum redimat, illaque Lot verba proferat: Non possum in monte salvari, ne forte apprehendat me malum, & moriar. Est civitas hæc juxta, ad quam possum confugere, parva, & salvabor in ea: *quam jure dixerim privatæ vitæ confugium.* In eadem quoque epistola idem Cardinalis suam repugnantiam excusat, impositumque sibi a summo Pontifice præceptum de acceptanda oblata dignitate his verbis exponit: *Non est, quod queri possis, Pater Sanctissime, quod Sanctitati tuæ ipse adeo videar reluctatus; sed, si liceret, esset mihi jure expostulandum, quod, cum a Prædecessoribus tuis, qui me a privatæ vitæ portu abstrahere non semel voluerunt, tamen, quam deprecatus essem, obtinuerim bonorum immunitatem, a te vero, a quo magis amari scirem, nequaquam potuerim impetrare, sed quo mei amantiorem (venia petita, dixerim) eo violentiorem expertus sim, cum per tuos seorsum abreptus, cubiculo clausus, vixque tandem, ut audirer, multum rogans, admissus ante conspectum tuum Angelis reverendum, post meam defensionem, abs te responsum illud unum tantum acceperim, quo robusta voce diram anathematis protulisti sententiam, si amplius resisterem, & nisi penitus acquiescerem. Quem non terruisset, ac non penitus dejecisset, atque prostrasset talis erumpens e cælo repente tanto fragore tonitru fulmen æternæ damnationis explodens?*

12. Similia contigerunt ante aliquot annos, cum Clemens Papa XI. Cardinalium numero adscripsit Venerabilem virum Joseph Thomasium Clericum Regularem, natalibus, virtutibus, & doctrina undequaque illustrem. Repetere oportet quæ in electione ipsius Clementis Papæ XI. ad summum Pontificatum contigerunt. Nuntio siquidem delato, alto dolore pressus, quem molesta febris secuta est, nil intentatum reliquit, ut Eligentium voluntati resisteret; nec cessit, nisi postquam quatuor insignes Theologi, inter quos memoratus Thomasius, concordi judicio validissimis ex causis judicarunt, non sine gravissimi criminis labe oblatum ipsi summum Catholicæ Ecclesiæ Pontificatum posse dimitti; quemadmodum late refertur in ejus vita *lib. 1. pag.* 47. Ex quo proinde factum est, ut, recusante postea Thomasio delatam Cardinalatus dignitatem, fuerit ei ab eodem Pontifice præceptum, ne recusaret; cum eædem prorsus rationes, quas in suo suffragio exposuerat, suadentes, ut ipse votis Eligentium assensum præberet, & sic Pontifex fieret, æque adversus illum militarent, ne a Cardinalatu resiliret; uti fuse refertur in vita memorati Cardinalis Thomasii fideliter conscripta a Dominico Bernino *cap.* 27. Quapropter, sicuti Ecclesiasticæ dignitates appeti non possunt nec debent, & qui appeteret, a peccato immunis non esset; ita ne ille quidem a peccato immunis esset, qui a summo Pontifice jussus eas acceptare, recusaret; nisi forte certo sciret sese indignum, & minus habilem, tunc enim nullius imperio cedere deberet, nec tuta conscientia suæ electioni assensum præstare deberet, quemadmodum, congesta undique eruditione, prosequitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 66. ubi duo hæc statuit: *Primo, qui infucata modestia & humilitate imbuti sunt, eos, abjecta tandem pugnacitate, obedientiæ & charitatis jugo, Ordinumque sarcinæ cervices inflectere debere. Secundo, nulli cedendum esse vi & imperio, si quis sibi notoriæ conscius sit indignitatis, & habilitatis prorsus nullius ad tantum onus gestandum. Septum tamen & munitum quemque esse debere adversus scrupulosæ conscientiæ ludibria & morositates.* At, his prætermissis, licet omnino invitis, & in sua recusatione perstantibus dignitates Ecclesiasticæ conferendæ non sint (quemadmodum scite animadvertit sæpe memoratus Clemens XI. in sua Consistoriali oratione, quam habuit die 7. Junii 1706. cum admisit Cardinalatus recusationem factam ab insigni Præsule Gabriele Philippuccio: *His omnibus attentis, Beati Gregorii prædecessoris nostri exemplum sequentes: qui invitum neminem Episcopale onus subire Apostolica jussione coegisse unquam reperitur*) præceptum tamen de nolentibus efficere debet volentes, uti legitur *in can. Consuluit, dist.* 74. *Quapropter, quia invitos fieri Ecclesiastica moderatio gravitasque non patitur, ut ex nolentibus fiant volentes, ordinatio illa potest perficere*: & multo magis, cum non nisi urgentibus rationabilibus & gravibus causis, ad præcepta deveniatur. Quocirca, electo memorato pio & docto Præsule Philippuccio ad Cardinalitiam dignitatem in Consistorio habito die 17. Maji 1706. ipsoque constanter repugnante, ita ut omnia irrito conatu cesserint, quæ jussu Clementis XI. adhibita opera præstantium virorum, ut acceptaret, præstita sunt; re subinde discussa in Congregatione nonnullorum S. R. E. Cardinalium, decretum est, eum non esse cogendum: cum nulla coactionis causa inveniretur, sicuti fuse legitur in ejus vita scripta a Joanne Mario Crescimbeni, & Romæ edita anno 1724. Uno verbo, non nisi Deo vocante, ad Ecclesiasticas dignitates accedendum est. Qua autem ratione vox illa & vocatio Divina dignosci possit, hoc opus, hic labor est. Felices profecto fuerunt Præsules illi Ravennates, qui ad ejus Ecclesiæ regimen ab Aderito ad Severum indicio columbæ electi sunt, de cujus historiæ veritate omnia congesta legi possunt apud Fabrum *de Ravennatis Ecclesiæ monumentis pag.* 346. a quo nullatenus esse recedendum, recte monet vir sane eruditus Benedictus Bacchinius Abbas Ordinis Congregationis Cassinensis *in observat. ad libr. Pontifical.* Agnelli *erutum ex bibliotheca Estensi pag.* 175. *&* 176. Felix Ravenna, quæ Archiepiscopos habere meruit visibili cælestique vocatione electos; unde jamdudum vulgatum est proverbium per universum orbem: *Beata civitas illa, ubi in electione Pontificis Spiritus Sanctus descendit in columbæ similitudinem, & ordinatur ille, super cujus caput resedit;* uti legitur in vita S. Severi conscripta a Monacho circa Beati Petri Damiani ætatem, & edita *in append. cit. lib. Pontifical. pag.* 14. At, si consimilia desint Divinæ voluntatis indicia, succedunt Apostoli verba *epist. ad Rom. cap.* 11. *v.* 34. *Quis enim* (inquit) *cognovit sensum Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Quare non minus pie, quam sapienter, S. Bernardus super hac re a Brunone Archiepiscopo Colonienſi designato consultus respondit (*epist.* 8. *col.* 26. *oper. vol.* 1.): *Quæris a me consilium, vir illustris Bruno, an volentibus te promovere ad Episcopatum acquiescere debeas? Quis hoc mortalium definire præsumat? Deus forsitan vocat: quis audeat dissuadere? Forte non vocat: quis appropinquare consulat? Utrum vero vocatio Dei sit, an non sit, quis scire possit, excepto Spiritu, qui scrutatur etiam alta Dei, vel si cui forte revelaverit ipse?* Quod si ex Sanctis illis, quos ad eas dignitates divinitus vocatos fuisse, eventus ipse comprobavit, vix ullus reperietur, qui oneri humeros subjicere non valde formidaverit, quique, quantum potuit, non restiterit, omnemque industriam & conatum, ut declinaret, non adhibuerit; hoc Divinæ vocationis, quantum conjicere fas est, indicium esse poterit. Quare S. Carolus *lib.* 1. *epist.* 25. ad Episcopum Mantuanum scripsit: *In hac tua ad Ecclesiam Mantuanam promotione eo major mihi spes est, operam tuam quam fructuosissimam, maximeque salutarem fore, quo res tota simplicius, sinceriusque transacta est sine ullo studio &c. Te porro hoc tantum munus, atque honorem, quem non tibi assumpsisti, sed Dei vocatu, atque invitatu obtinuisti, magno animo gesturum, & istam vineam sane magnam, atque insignem quam accuratissime culturum, atque ornaturum esse non dubito. Aderit laboranti Deus, & pulchre satis, atque irrigatis a te stirpibus incrementum dabit.* Quærit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 2. utrum liceat Episcopatum injunctum omnino recusare; & respondet, sicuti ad inordinationem voluntatis pertinet, ut aliquis sua sponte velit aliorum gubernationi præfici, ita etiam ad inordinationem voluntatis pertinere, ut aliquis contra Superioris præceptum prædictum gubernationis officium omnino recuset: tum in responsione *ad secundum* docet, subditum non excusari, ne oblatum Episcopatum acceptet propter impedimentum, quod per ipsum potest, vel per Superiorem removeri; secus autem, si impedimentum nec ab ipso, nec a Superiore tolli possit. Item *quodlib.* 5. *ar.* 22. proposita quæstione, utrum melius faciat, qui consentit electioni canonicæ de se factæ, an qui repugnat; respondet, peccare illum, qui consentit electioni intendens animo aliquid temporale; posse recusando mereri, si ex humilitate proprios considerans defectus recusat; posse demum laudabiliter acceptare, si id faciat ex charitate fraterna, ut salutem proximorum procuret; sed quia difficile est, ut purgatum se aliquis possit agnoscere, Prælationis officium tutius declinari, non tamen pertinaciter, cum aliquo modo superna voluntas agnoscitur.

13. Finis huic capiti imponitur, afferendo, prædictarum rerum examen in sacrorum rituum Congregatione numquam omissum fuisse, quoties actum est de virtutibus eorum Dei Servorum, qui Ecclesiasticas dignitates, dum viverent, obtinuerunt; & ita factum est in causis SS. Pii V. Francisci Salesii, Alfonsi Mogrobesii, quem jam absolutæ sunt, necnon in aliis, quarum examen adhuc pendet,

det, Innocentii videlicet XI. Cardinalium Bellarmini, de Aretio, Thomasii, Gregorii Barbadici, necnon Juvenalis Ancinæ Episcopi. Dum ageretur de introducenda causa Ven. Dei Servi Innocentii Papæ XI. ipse tunc fungens munere Fidei Promotoris ea opposui, quæ leguntur *in dictionario historico, & critico* Petri Bayle *tom. 2. tertiæ editionis pag.* 1546. ex quibus defumitur, eum aulicis malisque artibus, oblatis videlicet collatisque personæ potenti muneribus, officium quoddam Prælatitium, per quod ad Cardinalitiam dignitatem facile perveniri poterat, obtinuisse. Causa autem Beatificationis, & Canonizationis ipsius numquam sane introducta fuisset, nisi providi Postulatores conjecturis, præsumptionibus, & validissimis argumentis oppositionis levitatem demonstrassent. Nemo est, qui ignoret, nonnulla interdum de aliquo dici, quæ per ora hominum volitant tamquam vera, & tamen falsa deprehenduntur, cum eorum examen instituitur: quo in numero reponenda est ea res, de qua nunc agitur. Extat in Bibliotheca Vallicellana Urbis vita Innocentii XI. accurate conscripta ductu & consilio viri sane gravis Patris Carafini, qui Instituto S. Philippi Nerii nomen dederat, & claræ semperque colendæ memoriæ Cardinalis Colloredi ex eodem Instituto, qui in Urbe degentes & ante ipsius Pontificatum, & tempore Pontificatus, & etiam longe post ejus mortem cuncta scire potuerunt, quæ ad ejus gesta pertinebant. Vita hæc conscripta fuit, antequam in mentem alicui veniisset agere de ejus Beatificatione & Canonizatione; & *libro* quidem 1. *cap.* 2. agitur de supradicta fama, quod aulicis & malis artibus officium Prælatitium obtinuisset, tum subjiciuntur hæc verba: *Adesso però meglio informati c'induciamo a non tenerla in grado alcuno di probabilità, costandoci del vero per relazione ancora di quelli che l'hanno inteso dalla bocca del medesimo Odescalchi: il quale fatto Pontefice, negando una dignità Ecclesiastica a certa persona ambiziosa, fu arditamente interrogato da un Ambasciatore, che raccomandava il pretendente, se egli per l'addietro aveva mai procurato grado alcuno dalla S. Sede per li proprj avanzamenti. Ed il Papa, dopo essere stato alquanto ambiguo, se doveva a ciò rispondere, mansuetamente gli disse: Signor Ambasciatore, con tutta coscienza vi confessizmo di non aver in vita nostra desiderata mai dignità alcuna, eccettuato un Chericato di Camera, quale non ottenemmo in tempo d'Urbano VIII. nostro predecessore. Lo stesso confermò, essendo pur Pontefice, ad altri personaggi, forse per togliere il cattivo esempio della favola, soggiugnendo ancora specialmente, com'egli nè con regali, nè con industrie aveva procurato d'essere Cardinale, e che a..... non aveva mai fatto altro donativo, se non di due mule, quali gliele mandò dieci anni dopo aver'avuto il Cappello in occasione, che ritornò dal Vescovado di Novara.* Additur, Bayle heterodoxum Scriptorem narrationem prædictam desumpsisse ex fabellis, quæ a male feriatis non modo ore proferuntur, sed scriptis mandantur ab Urbe ad exteras nationes, quæque calumniis repletæ sunt adversus viros in Ecclesiastica dignitate constitutos; & idem Bayle alibi errat in vita prædicti summi Pontificis Innocentii XI. Refert enim eum militiæ sæculari nomen dedisse apud Polonos, vel apud Flandros, quæ absque dubio falsa sunt.

CAPUT TRIGESIMUM SECUNDUM.

De nonnullis in causis Servorum Dei, qui summi Pontifices fuerunt, specialiter advertendis post adeptum summum Pontificatum, & regimen universalis Ecclesiæ assumptum.

1. POSTQUAM in capite antecedenti egimus de advertendis in ingressu ad Ecclesiasticas dignitates, in hoc & in sequentibus capitibus agendum erit de advertendis & considerandis, postquam Dei Servi dignitates adepti sunt: non quia ea, quæ in hoc & sequentibus capitibus dicenda sunt, si sola sint, sufficiant, ut tutum ferri valeat judicium de virtutibus prædictorum Dei Servorum, quod attinet ad Beatificationem & Canonizationem; sed ut, si in eis Dei Servus heroice se gesserit, & aliarum virtutum frequentes actus ediderit, juxta ea quæ alibi dicta sunt, tuto pede ad virtutum approbationem deveniatur; & e contrario earumdem approbatio non decernatur, si illa desint, vel etiamsi adsint, non tamen ad gradum heroicum pervenerint. Si enim, ut quis sit heros, ex alibi dictis præcipue necesse est, ut heroice se gesserit in earum virtutum exercitio, quarum exercendarum habuit occasionem; a fortiori idem dicendum erit de virtutibus, quas non modo ex oblata occasione, sed ex assumpto munere debuit exercere.

2. Initioque ducto a Dei Servo, qui dum viveret, summus Pontifex fuit, prænoscere opus est, summum Pontificem Pastorem esse & Moderatorem universæ Ecclesiæ, præterea esse Episcopum urbis Romæ, Metropolitanum provinciæ Romanæ, Primatem Italiæ, & Occidentis Patriarcham, quemadmodum copiose explicant Cardinalis Bellarminus *controv. tom. 1. tit. de Romano Pontifice lib. 2. cap. 18. circa medium*, Morinus *exercit. Eccles. lib. 1. exercit. 6. & exercit. 13.* Hallier *de sacris Ordinat. pag. 723. art. 3.* Sirmond. *de suburbicar. region. & Eccles. lib. 2. cap. 10. pag. 299.* idem Sirmond. *in censura conjecturæ Anonymi de Eccles. suburbic. differt. 2. cap. 3. pag. 75. & seqq. & cap. 8. pag. 106.* Marcus Antonius Cappellus *disput. 2. de success. Episcopi Romani in Pontificatum B. Petri cap. 3. pag. 186.* Hieronymus Aleander *de region. suburbic. differt. 2. cap. 4. pag. 142.* Cardin. Perronius *in replicatione ad Regem Angliæ lib. 1. cap. 30. pag. 174. & 176.* Natal. Alexander *histor. Eccles. ad sæc. IV. part. 2. differt. 19. conclus. 2.* Suarez *in defens. Fidei Catholicæ adversus Anglicanam sectam lib. 1. cap. 5. num. 4. & cap. 12. num. 9.* Fagnan. *in cap. Licet 20. num. 28. de foro competenti.* Quo proinde posito, infertur, in causis Servorum Dei, qui dum viverent, summum Pontificatum adepti sunt, præter alia inquiri debere, an & quomodo prædicta munera impleverint, & quia summus Pontifex est etiam Princeps ditionis sæcularis, & in terris sibi pleno jure subjectis habet utrumque gladium, omitti certe non debebit inquisitio de iis, quæ ad dignitatem Principis sæcularis pertinent, & sine quibus recte Principatus sæcularis administrari non potest.

3. De pertinentibus ad Episcopi & Principis officium & dignitatem sermo in capitibus sequentibus instituetur; &, quæ ibi explicabuntur, summo quoque Pontifici applicabuntur uti Episcopo, & Principi ditionis sæcularis: quocirca, cum hic tantum animus sit ea referre, quæ ad summum Pontificem uti universalis Ecclesiæ Rectorem spectant, aurea sunt monita S. Bernardi ad summum Pontificem Eugenium *in libris de consideratione*, quos ei dicavit. Monet enim primo summum Pontificem, ne se totum det sæcularibus occupationibus, sed sciat, suum principale munus esse ædificare Ecclesiam, docere populos, & meditari in Lege Domini: ut *lib. 1. cap. 4. col. 416. vol. 1. oper. Quid servilius, indigniusque præsertim summo Pontifici, quam non dico omni die, sed pene omni hora insudare talibus rebus, & pro talibus? Denique quando oramus? quando docemus populos? quando ædificamus Ecclesiam? quando meditamur in lege? Et quidem quotidie perstrepunt in palatio leges, sed Justiniani, non Domini. Juste ne etiam istud? Tu videris. Nam certe Lex Domini immaculata convertens animas. Hæ autem non tam leges, quam lites sunt, & cavillationes . . . .* Monet secundo, ut præ ceteris virtutibus studeat humilitati: *lib.* enim 2. *cap. 6. col. 426. num. 13. Si filius es Apostolorum & Prophetarum, & tu fac similiter . . . . Bonus fundus humilitas, in quo omne ædificium spirituale constructum ... Nulla splendidior gemma, in omni præcipue ornatu summi Pontificis. Quo enim celsior ceteris, eo humilitate apparet illustrior.* Monet tertio, ne zelus totus sit pro tuenda dignitate, & nihil, aut parum pro sanctitate *lib. 4. cap. 2. col. 443. Vides, omnem Ecclesiasticum zelum fervere sola pro dignitate tuenda: honori totum datur, sanctitati nihil aut parum. Si, causa requirente, paulo submissius agere, ac socialius te habere tentaveris; absit (inquiunt) non decet, tempori non congruit, majestati non convenit, quam geras personam attendito.* Et *col. 442. Fuerunt ante te, qui se totos ovibus pascendis exponerent, Pastoris opere & nomine gloriantes, nihil sibi reputantes indignum, nisi quod saluti ovium obviare putarent, non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere substantiam, impendere & seipsos. Unde unus illorum: Et ego, ait, superimpendar pro animabus vestris.* Monet quarto, ut Familiares habeat, qui sint bonitate conspicui; sic *lib. 4. cap. 4. col. 444. Ne te dixeris bonum malis invitentem; aut, si bonus sis, bonitas tui solius quem fructum afferre potest?*

Quin-

Quinto instituit, quomodo se gerere debeat circa distributionem dignitatum *loc. cit. num.* 11. *& seqq. Et ideo si fieri potest, viros probatos oportere deligi, non probandos ..... Curia bonos facilius recipere, quam facere consuevit ..... Itaque non volentes, neque currentes assumito, sed cunctantes, sed renuentes: etiam coge illos & compelle intrare ... qui præpter Deum tantum timeant nihil, nihil sperent, nisi a Deo.* Monet sexto, quomodo se gerere debeat cum Potentibus iniquis *col.* 450. *Ubi malitiæ juncta potentia est, aliquid tibi supra hominem præsumendum. Vultus tuus super facientes mala. Timeat spiritum iræ tuæ, qui hominem non veretur, gladium non formidat. Timeat orationem, qui admonitionem contempsit. Cui iraseeris tu, Deum sibi iratum, non hominem putet.* Totum egregium opus Sancti Bernardi transcribendum esset, cum pulcherrimis scateat & sanctissimis considerationibus, quibus uti possunt tum Fidei Promotor in examine causarum, de quibus agitur, tum quoquot suffragium in eis præstare debent. Sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 24. *in decreto reform. cap.* 1. sic reverenter summos Pontifices alloquitur: *Postremo eadem sancta Synodus tot gravissimis Ecclesiæ incommodis commota non potest non commemorare, nihil magis Ecclesiæ Dei esse necessarium, quam ut Beatissimus Romanus Pontifex, quam solicitudinem universæ Ecclesiæ ex muneris sui officio debet, eam hic potissimum impendat, ut lectissimos tantum sibi Cardinales adsciscat, & bonos maxime atque idoneos Pastores singulis Ecclesiis præficiat; idque eo magis, quod ovium Christi sanguinem, quæ ex malo negligentium, & sui officii immemorum Pastorum regimine peribunt, Dominus noster Jesus Christus de manibus ejus sit requisiturus.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus nonnulla exposuit summo Pontifici Clementi VIII. de officio primario summi Pontificis edita *post volumen suarum familiarium epistolarum.* Postquam autem retulit, inter omnia ejus officia solicitudinem omnium Ecclesiarum primum locum tenere debere, ait, eum curare debere, ut singulis Ecclesiis bonos Episcopos præficiat, curetque, eos suo muneri satisfacere, &, si opus sit, cogat. Post hæc monet, ne Ecclesiarum vacatio ad diuturnum tempus protrahatur; ne personæ bona Ecclesia, sed Ecclesia bonæ personæ tradatur; ne sinatur, Pastores ab Ecclesiis abesse; ne polygamia spiritualis admittatur, hoc est plures Ecclesiæ uni committantur; ne facile transferantur Episcopi de una ad aliam Ecclesiam; & ne Episcopatuum resignationes sine legitima causa admittantur. Extant responsiones Pontificis Clementis VIII. monitis Cardinalis Bellarmini, quibus ostendit, se omnem lapidem moviisse, ut quæ in monitis continebantur, sua non carerent executione. *In libro Diurno Romanorum Pontificum* ex recensione P. Garnier extat formula professionis Fidei, quæ ab electo in summum Pontificem fiebat, in qua non modo Hæretici anathemate condemnabantur, sed electus pollicebatur, se toto mentis studio conservaturum esse, quæ Apostolici Prædecessores per Synodos & Decreta statuerant, & se pro Fide Christi mori paratum *pag.* 50. *Profitemur etiam, Nos secundum illa, quæ a Prædecessoribus meis statuta sunt, numquam aliquid novi contra Catholicam atque Orthodoxam Fidem suscepturos; nec talia temerarie præsumentibus, si opportunum fuerit etiam mori, Dei gratia Nos corroborante, quoquo modo consensum præbituros.* Ex qua juramenti formula nemo est qui non videat, præcipuum indaginis momentum esse constituendum in zelo conservandæ & dilatandæ Fidei Catholicæ, Ecclesiasticæ disciplinæ instituendæ & instaurandæ, & jurium Sedis Apostolicæ vindicandorum.

4. Confirmari id posset exemplis Romanorum Pontificum inter Sanctos relatorum, qui cultum habent in Ecclesia universali: nemo enim ex illis est, qui zelo Catholicæ Fidei, & Ecclesiasticæ disciplinæ non excelluerit. Sed, cum obvia ea sint, alia subjiciemus exempla eorum Romanorum Pontificum, quorum nomen est descriptum in Martyrologio Romano, quique ex alibi dicendis Officio Ecclesiastico coluntur in basilicis Urbis.

5. *Die* 28. *Januarii* colitur in Basilica S. Petri Urbis S. Dionysius Papa, & Confessor, qui Dionysii Alexandrini Episcopi apud se accusati, quod Filium Dei factum & non consubstantialem Patri diceret, causam in Romana Synodo discussit, & parochias Presbyteris in Urbe distribuit, atque divisit.

6. *Die* 29. *ejusdem mensis* colitur S. Zosimus Papa & Confessor, qui Africanorum Conciliorum decretis adversus Pelagianam hæresim sententiæ suæ robur adnexuit, & ad impiorum excidium gladio Petri dexteras omnium armavit Antistitum, & alia edidit decreta pro servanda, sive restituenda aliquibus in locis Ecclesiastica disciplina.

7. *Die* 30. *ejusdem mensis* colitur S. Felix Pontifex IV. hujus nominis, qui Catholicam doctrinam in Galliis errore Semipelagianorum labefactam, petente Cæsario Arelatensi Episcopo, sartam rectamque servavit, nefariamque damnavit licentiam eorum, qui, Sacerdotali Ordinatione susceptа, ad sæcularis vitæ mores demigrabant.

8. *Die* 10. *Februarii* celebratur festum S. Agathonis Papæ & Confessoris, qui, provinciales Synodos in Occidente haberi curavit, in quibus Monothelitarum causa discussa est, & errores damnati; coactaque Synodo universali in civitate Constantinopolitana, eosdem Hæreticos profligavit, & a Constantino Pogonato impetravit, ut Romana Ecclesia a pensione liberaretur, quam Gothorum Reges Ariani persolvendam Romanis Pontificibus indixerant, antequam ordinarentur.

9. *Die* 13. *ejusdem mensis Februarii* colitur S. Gregorius II. Papa & Confessor, qui S. Bonifacium ad prædicandum Evangelium in Germaniam misit, duasque dogmaticas epistolas pro sacrarum Imaginum cultu ad Leonem Isaurum scripsit, Synodumque Romæ celebravit, in qua Iconoclastarum hæresim condemnavit, prætereaque anathemate perculit Anastasium Pseudopatriarcham Constantinopolitanum.

10. *Die* 14. *ejusdem mensis Februarii* celebratur festum S. Vitaliani Papæ & Confessoris, qui nulli labori nullique pepercit industriæ, ut Orientalem Ecclesiam a Romana separatam, & Constantem Imperatorem Monothelitarum fautorem, & impii auctorem Typi ad meliorem frugem reduceret, religionemque in Anglia collabentem restituit.

11. *Die* 25. *ejusdem mensis Februarii* celebratur festum S. Felicis III. qui Petrum Fullonem e Patriarchatu Antiocheno dejecit; Acacium Constantinopolitanum Episcopum Romam venire coegit, ut sibi objectis in Apostolicæ Sedis judicio responderet; & henoticum, sive unitivum edictum ab Imperatore Zenone editum rejecit; uti late recenset Pagi junior in ejus vita.

12. *Die* 2. *Martii* colitur festum S. Simplicii Papæ & Confessoris, qui Leoni Imperatori satagenti ut rata haberentur decreta Synodi Chalcedonensis, quæ pertinebant ad privilegia Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quod a prædecessoribus Pontificibus obtinere non potuerat, obstitit, misso ad eum Probo Episcopo Canusino Legato; Romæ Synodum celebravit, in qua Timotheus Elurus, Petrus Fullo, Joannes Apamenus, Paulus Ephesiorum Episcopus damnati sunt; & Zenoni Hispalensi Episcopo vices suas in Hispaniarum Ecclesiis delegavit ad curandam Canonum executionem, & Ecclesiasticæ disciplinæ observantiam.

13. *Die* 16. *Martii* S. Zachariæ Papæ & Confessoris festum colitur, qui Romæ Synodum celebravit pro reformanda Ecclesiastica disciplina; & secundam in eadem civitate Synodum coegit, in qua Albertus, & Clemens hæretici damnati sunt.

14. Xystus hujus nominis III. qui Papa & Confessor colitur *die* 28. *Martii*, dum adhuc Presbyter esset Pelagianis in populo frequentissimo anathema pronuntiavit, suisque scriptis adversus eorum errorem vehementer pugnavit; ad Pontificatum evectus Julianum Pelagianum, qui plures libros contra S. Augustinum scripserat, moliebaturque in Ecclesiæ communionem irrepere, fortiter rejecit; nihilque prætermisit, ut Nestorium ad suæ hæreseos damnationem perduceret.

15. Cælestinus Papa & Confessor colitur *die* 7. *Aprilis*. Porro hic Cælestium primarium Pelagii discipulum totius Italiæ finibus jussit extrudi; quosdam Divinæ Gratiæ inimicos, qui ad Britannicas oras secesserant, ab illo secreto excluſit oceani; & per suos Legatos Ephesinæ Synodo præsedit, in qua Nestorius prædicans Christum ex Maria hominem tantum, non etiam Deum natum, eique Divinitatem collatam esse pro meritis, damnatus est.

16. Julius I. Papa & Confessor colitur *die* 12. *Aprilis*. Eo sedente, universus Oriens tumultuabatur ob hæresim Arianam, & Arianorum odium in S. Athanasium Episcopum Alexandrinum. Julius autem in Synodo Romana, causa ad examen vocata, eum innocentem pronuntiavit; & immunem quoque a crimine declaravit Marcellum Ancyranum Episcopum, qui in Antiocheno Concilio Episcopatu privatus hæreseos fuerat condemnatus. In alia quoque Synodo Romana proscripsit hæresim Photini; & sub eo Pontifice in Sardicensi Concilio jus appellationum Episcopalium ad Romanam Sedem, quod est Pontificii primatus appendix, non institutum, ut nonnulli ma-

male sentiunt; sed confirmatum, & solemniter sub eo Pontifice executioni mandatum est; uti late videri potest apud Cardinalem Perronium *in replic. ad respons. Magnæ Britanniæ Regis cap.* 3.

17. S. Leo IX. colitur *die* 19. *Aprilis*. Innumera porro ea sunt, quæ ab hoc S. Pontifice gesta fuerunt, in Synodo enim Romana Berengarium Hæresiarcham condemnavit, quod iterum præstitit in Synodo Vercellensi; in alia Synodo Romana Fermentacorum Hæresim proscripsit; Germaniam, Italiam sæpius, Galliam semel visitavit & Christianorum mores, Conciliis habitis, instauravit.

18. S. Anastasius colitur *die* 27. *Aprilis*. Origenis erroribus Hæreseos notam inussit, & Periarchon libros latinitate donatos a Rufino Aquilejensi acerrimo Origenis defensore proscripsit. Joannem Hierosolymitanum Episcopum Rufini atque Origenis fautorem arguit, ut ex ejus epistola ad prædictum desumitur; & celebre est elogium, quo S. Hieronymus eum prosequitur *in epist. 16. ad Principiam Virginem*.

19. *Die* 7. *Maji* colitur festum S. Benedicti II. summi Pontificis & Confessoris. Ab Anastasio in libro sæpe memorato *de Romanis Pontificibus* laudatur tanquam paupertatis amator, humilis, mansuetus, patiens, atque largissimus. Ad Hispanos Episcopos scripsit pro receptione Actorum Synodi sextæ; cumque in apologia adversus Hæreticos a Juliano Toletano Episcopo compositа nonnullos errores deprehendisset, eos strenue redarguere non omisit. Macarium Antiochenum Patriarcham auctoritate sextæ Synodi a Patriarchatu deturbatum ob hæresim, ab errore revocare tentavit; & a Constantino Imperatore obtinuit, ne abusiva potestate confirmandi electos Pontifices Romanos, quam ab Exarchis Ravennatibus abstulerat, & ad se retraxerat, uteretur.

20. S. Paschalis I. colitur *die* 14. *Maji*. Ad eum S. Theodorus Studita magnus Fidei Catholicæ defensor litteras scripsit, & per Dionysium discipulum misit non suo tantum nomine, sed & quinque aliorum Præsidum monasteriorum, qui ob sacrarum Imaginum cultum a Leone Armeno in exilium pulsi fuerant, quibus eum excitavit ad opem ferendam Fidei periclitanti; neque Pontifex destitit, quibus potuit studiis, eis opem ferre. Danorum quoque conversioni operam dedit, transmisso ad eos Ebone Remensi Archiepiscopo, ut eis Evangelium prædicaret.

21. *Die* 25. *Maji* colitur S. Papa & Confessor Bonifacius hujus nominis IV. qui non modo a Phoca Imperatore petiit, obtinuitque, sibi concedi Pantheon nobile Romæ delubrum Jovi Vindici a Marco Agrippa consecratum, ut illud expurgatum a sordibus antiquæ idololatriæ Beatissimæ Mariæ Virgini, & omnibus sanctis Martyribus dicaret, ut solemniter dicavit; sed etiam in Romana Synodo repressit eos, qui in Anglia Monachis adversabantur, confirmavitque fundationem celebris monasterii Cantuariensis.

22. *Die* 2. *Junii* colitur festum S. Eugenii I. summi Pontificis & Confessoris, qui Petrum Patriarcham Constantinopolitanum in communionem recipi volentem, & perplexas ejus litteras, quibus hæresim Monothelitarum involvere conabatur, strenue explosit; & Apocrisiarios, qui errori Petri consenserant, tanquam prævaricatores condemnavit.

23. *Die* 12. *Junii* colitur festum S. Leonis III. Romani adversus hunc sanctum Pontificem execrandum facinus commiserunt: ipsum siquidem solemni ritu litanias majores cum universo Clero & populo celebrantem multis plagis afflixerunt, oculos ei eruerunt, linguam præciderunt, & in custodiam detruserunt: sed Divino miraculo per intercessionem SS. Apostolorum visum recepit, & ei lingua restituta est. In Synodo Romæ celebrata in basilica S. Petri libellum condemnavit Felicis Urgellitani Episcopi, quem Alcuino direxerat, & illi, nisi resipisceret, anathema dixit; item pro dogmate processionis Spiritus Sancti a Patre, & Filio plura peregit.

24. S. Paulus I. summus Pontifex atque Confessor colitur *die* 4. *Julii*. Æterna sunt digna memoria, quæ ab ipso præstita sunt ad vindicanda jura locorum, atque patrimoniorum ad Sedem Apostolicam pertinentium; nec ullo modo omitti debet, quantum laboraverit tum litteris scriptis, tum missis Legatis, ut Constantinum Copronymum Imperatorem a sua in sacras Imagines impietate revocaret.

25. *Die* 17. *Julii* colitur festum S. Leonis IV. summi Pontificis & Confessoris. Basilica Principis Apostolorum incursibus Saracenorum patebat. Novam ille construxit civitatem, quæ Leonina appellatur, ut basilicam mœnibus ambiret. Ostiam profectus est, ut pugnantibus adversus Saracenos animos adderet, navalique certamine inito, classis Saracenorum dispersa est. Synodum præterea Romæ celebravit, in qua canones quadraginta duos ad disciplinam Ecclesiasticam spectantes promulgavit; &, ut jus appellationum ad sanctam Sedem intactum remaneret, confirmare noluit Concilium Suessionense.

26. *Die* 28. *Julii* colitur S. Innocentius I. summus Pontifex & Confessor. Supereſt adhuc *Decretalis* hujus *epistola ad Victricium*, qua plura Ecclesiasticæ disciplinæ decreta firmantur. Aliæ supersunt ejusdem Pontificis *Decretales*, altera *ad Felicem Nucerianum Episcopum*, tertia *ad Episcopos Macedoniæ*, quibus addenda est quarta data *ad Synodum Toletanam*, ut collapsæ disciplinæ remedium præberetur. Rescissa ab ipso sunt, quæ fuerant intentata adversus Sanctum Joannem Chrysostomum; & respondens litteris Synodicis Conciliorum Carthaginiensis, & Milevitani, & epistolæ familiari quinque Episcoporum, Pelagii dogma condemnavit ut regulæ Fidei contrarium, & eum, atque Cælestium a communione separavit, donec resipiscerent.

27. *Die* 9. *Augusti* colitur S. Hormisda Papa & Confessor. Sub hoc Pontifice Synodus Thessalonicæ habita est, ut sacra Chalcedonensis Synodus confirmaretur. *Decretalem ad Episcopos Hispaniæ* scripsit, ut collapsam disciplinam restitueret; Legatos suos Constantinopolim misit, eisque indiculum rerum agendarum dedit, post quorum adventum Joannes Constantinopolitanus Episcopus Fidei libello sibi oblato subscripsit, & anathema dixit in Acacium, & ceteros Episcopos, qui in ejus communione perstiterant; & Fausti Regiensis libros omni prorsus exuit auctoritate; & postrema volumina S. Augustini legenda ingessit tanquam purissimos fontes, ex quibus doctrina Catholica de Gratia, & libero arbitrio hauriretur.

28. *Die* 10. *Septembris* colitur S. Hilarius Papa & Confessor. Fuerunt ab hoc Pontifice confirmatæ Synodi Generales, Nicæna, Ephesina, & Chalcedonensis; & Concilium Romæ celebratum est, in eoque actum de Ecclesiastica disciplina, & Hispaniarum Ecclesiis, præter alia multa quæ ob eamdem causam ab hoc sancto Pontifice facta sunt, & in Ecclesiasticis annalibus legi possunt.

29. *Die* 11. *Septembris* colitur S. Sergius I. Papa & Confessor. Invictus fuit hujus Pontificis animus, cum Justiniani Imperatoris precibus haudquaquam fractus canones rejecit Synodi quinisextæ: tali siquidem impetu Imperator pro confirmatione urgebat, ut Romam miserit Zachariam suum Protospatarium, qui Pontificem renuentem Constantinopolim deportaret; verum is timore perculsus (noluerunt enim milites nefanda jussa Principis exequi) ad pedes Pontificis provolutus veniam exoravit: & hoc ipso summo Pontifice Romæ sedente, finis impositus est schismati Ecclesiæ Aquilejensis de tribus capitulis.

30. *Die* 20. *Septembris* colitur S. Agapitus Papa & Confessor. Africani Patres litteras dederant ad Joannem II. summum Pontificem de Arianis ad Ecclesiam redeuntibus, utrum suis honoribus essent restituendi. Præmortuo Joanne, litteræ redditæ sunt Agapito, quibus respondit plura statuens de Ecclesiastica disciplina, cujus fuit observantissimus, sæpe laxamenta petentibus assensu negato. Barbarico imperio coactus Theodati Gothorum in Italia Regis legationem ad Imperatorem Justinianum suscepit. Constantinopoli idcirco degens, Anthimum Constantinopolitanum Episcopum Eutychianis addictum, frustra obnitente Imperatore, Christiana communione privavit, & Mennam Presbyterum in ejus locum constituit. In eadem urbe cum mortuus esset, Apostolici Legati, quos reliquerat, communicato cum Menna consilio, Concilium coegerunt, in quo constitutum est, ut quæ ab Agapito contra Anthimum, & hæreticos Acephalos decreta fuerant, sarta tecta permanerent.

31. *Die* 26. *Septembris* colitur S. Eusebius Papa & Confessor. Breve fuit tempus, quo S. Eusebius universalem Ecclesiam gubernavit: vixit enim in Pontificatu menses quatuor, & dies sexdecim. Utcunque sit de nonnullis ejus epistolis, quæ supposititicæ apud eruditos habentur, supereſt *ejus decretum* apud Ivonem Carnotensem *par.* 15. *Decreti cap.* 35. quo nonnulla astruuntur de extrema Unctione administranda.

32. *Die* 7. *Octobris* colitur S. Marcus Papa & Confessor. Vixit in Pontificatu menses octo, & sepultus est in cœmeterio Balbinæ. In libro *de vitis Romanorum Pontificum* ejus Pontificatus protrahitur ad annos duos, menses octo, & dies viginti. Cardinalis Baronius *ad an.* 336. autumat, eum in Pontificatu vixisse menses novem minus diebus novem. Pietas hujus Pontificis plene colligitur

tur ex munificentiſſimis donis ab eo in eccleſias collatis, & ex inſigni epitaphio a Damaſo Papa conſcripto, ubi ejus virtutes indicantur: quod epitaphium relatum eſt apud citatum Cardinalem Baronium *ad eumd. annum num. 65.*

33. *Die 25. Octobris* colitur S. Bonifacius I. Papa & Confeſſor. Ab Eulalio contra ipſum ſchiſma excitatum eſt, quo extincto, Bonifacius in Sedem ſuam reſtitutus egit apud Imperatorem Honorium, ut in futurum Eccleſiæ paci proſpiceret, ne ſchiſmate novo poſt ſuum obitum ſcinderetur. Pugnavit adverſus hæreſim Pelagianorum; & S. Auguſtinus libros contra duas epiſtolas Pelagianorum ad eum miſit, ut ejus probarentur auctoritate. Alia plura, quæ pro Eccleſiaſtica tuenda diſciplina ab eo facta ſunt, collecta legi poſſunt *in lectionibus Breviarii*, quæ in Urbis baſilicis recitantur.

34. *Die 10. Novembris* colitur feſtum S. Deuſdedit Papæ & Confeſſoris. Cardinalis Baronius recte ſcribit, plane dolendum eſſe, tanti Pontificis facta Scriptorum inopia, aut certe temporis injuria, obſcura manſiſſe; quæ quidem inſignia fuiſſe oportet, cum eum antiquitus Eccleſia inter Sanctos receperit, & annua commemoratione ut Sanctum fuerit venerata. Singulare miraculum ejus interceſſione a Deo patratum eſt, cum ægros inviſens, unum ex eis benigne amplexus & oſculatus a lepra mundavit. Cleri maximam curam geſſit, quem, cum imminutum & valde diſtractum inveniſſet, plurimum auxit, in priſtinas ſedes reſtituit, & multis beneficiis cumulavit.

35. *Die 13. Novembris* colitur S. Nicolaus I. Papa & Confeſſor. Photius, ejecto S. Ignatio, Sedem Conſtantinopolitanam invaſerat: cumque Nicolaus Legatos Conſtantinopolim miſiſſet, qui minis concuſſi, & muneribus illecti, Ignatii depoſitioni ſubſcripſerunt, in ipſos Legatos tanquam prævaricationis reos ſevere animadvertit, Michaeli Imperatori, qui Photio patrocinabatur, fortiter obſtitit, donec, Deo permittente, delato poſt Michaelis cædem Imperio ad Baſilium, Photius e Sede ejectus eſt, & Sanctus Ignatius reſtitutus, ex ſententia a Pontifice prolata, ut idem Sanctus Ignatius teſtatur in epiſtola ad ipſum: *Nam divinitus evectus Imperator noſter* (inquit) *ut fidelisſimus Filius veſter, tuæ Sanctitatis ſententiam, & decretum executus utrumque, me, inquam, & Photium, pro æquitate cauſæ tractavit.* Lotharium quoque Regem Lotharii quondam Imperatoris filium, Caroli Calvi nepotem, Lotharingiæ, adjunctarumque regionum Regem, qui rejecta legitima uxore Theutberga, Waldradam concubinam duxerat, intentato anathemate ad ſaniorem mentem reduxit. Celeberrima eſt cauſa Rothaldi Sueſſionenſis Epiſcopi cum Hincmaro Remenſi Metropolita. Ventum eſt in Synodo Sueſſionenſi ad depoſitionem Rothaldi: cumque hæc in contemptum appellationis ab eo ad Sedem Apoſtolicam interpoſitæ facta fuiſſet, Nicolaus ſententiam Synodi reſcidit, & vindex jurium Romanæ Sedis in Romana Synodo decrevit, ut Rothaldus Epiſcopalibus veſtimentis ornaretur, qui & pollicitus eſt, ſe ad reſpondendum ſuis accuſatoribus præſto ſemper futurum.

36. *Die 26. Novembris* colitur S. Gelaſius Papa & Confeſſor. Sanctus hic Pontifex Pelagianam hæreſim in Dalmatia, & Piceno reviviſcentem damnavit tribus conſcriptis epiſtolis, quæ adhuc extant. Decretum pariter edidit contra Manichæos, ſub ſpecie vini non communicantes ea de cauſa, quod vinum eſſe dicerent fel Principis tenebrarum, & a Diabolo creatum. Ut collapſam diſciplinam reſtauraret, *Decretalem epiſtolam ſcripſit ad Epiſcopos per Lucaniam, Brutios, & Siciliam conſtitutos.* Ad communionem admittere recuſavit Euphemium Conſtantinopolitanum Epiſcopum, quia e diptychis nomen Acacii prædeceſſoris non expunxerat: decretumque edidit ſinceros libros a ſuppoſititiis diſcernens, de quo ſæpe in hoc Opere ſermo habitus eſt.

37. *Die 28. Novembris* colitur S. Gregorius III. Papa & Confeſſor, qui Leonem Iſaurum Imperatorem Iconoclaſtam ad ſaniorem mentem reducere conatus, cum nihil profeciſſet, convocato Romæ Concilio ſacrarum Imaginum cultum Apoſtolico decreto firmavit, & anathemate feriit Iconomachos. S. Bonifacio Germanorum Apoſtolo de nonnullis quæſtionibus interroganti reſponſionem miſit novem capitibus conſtantem. Eum quoque, cum Romam venit, gratanter recepit; & redeuntem muneribus comitatus eſt, & epiſtolis datis ad Prælatos & Presbyteros omnium provinciarum, ad Optimates & populum Germaniæ, ad Epiſcopos in Alemannia & Bojaria conſtitutos, ut ſanctis ejus laboribus, quam poterant, opem ferrent. Utque Romam ab obſidione Luitprandi Langobardorum Regis liberaret, duplicem legationem ad Carolum Martellum miſit, & duplicem ad eum ſcripſit epiſtolam.

38. Quinque ſunt cauſæ Dei Servorum, qui ſummum Pontificatum obtinuerunt, quarum examen aſſumptum fuit ſervato recentiori juris ordine; prima videlicet S. Petri Cæleſtini, qui ſe a Pontificatu abdicavit, & in album Sanctorum relatus eſt; ſecunda, B. Gregorii X. in qua ex alibi dictis virtutes jam fuerunt approbatæ, & approbatus fuit cultus immemorabilis una cum conceſſione Officii & Miſſæ in quibuſdam determinatis locis, pendetque judicium ſuper miraculis; tertia, S. Pii Papæ V. quæ jam per ſolemnem Canonizationem completa eſt; quarta, Servi Dei Innocentii Papæ XI. in qua ſignata fuit commiſſio introductionis, & nonnulla alia peracta ſunt, nec adhuc propoſitum eſt dubium ſuper virtutibus; quinta denique, Benedicti XI. de cujus cultu immemorabili abſolutum eſt judicium in ſacrorum rituum Congregatione.

39. Edetur in Appendicibus relatio Rotæ Auditorum in cauſa B. Gregorii X. ex qua plene deſumi poteſt ejus zelus pro Fide Catholica. Palæologum enim Græcum Imperatorem, ut Fidem Catholicam profiteretur, ſuis laboribus induxit. Hoc ipſum præſtitit erga Abagham Tartarorum Regem. Nullum non movit lapidem, ut Terra ſancta vindicaretur e manibus infidelium. In ſacro generali Concilio Lugdunenſi multa ſtatuit, & opere complevit de morum reformatione, de cultu Divino augendo, de Græcorum reconciliatione, de Tartaris ad Fidem reducendis, de ſacra expeditione obeunda pro vindicatione Terræ ſanctæ, de Romano Imperio firmando. Solicitudo omnium Eccleſiarum in eo præcipue enituit, ſtatuta concordia inter Archiepiſcopum Toletanum, & Archiepiſcopum & provinciam Narbonenſem, Toletanum pariter, & Tarraconenſem, Archiepiſcopum Lugdunenſem, & Capitulum, Metenſem Epiſcopum, & Ducem Lotharingiæ, Eduardum, & Edmundum filios Henrici Regis Angliæ, Reges Bohemiæ, & Hungariæ, Venetos, Januenſes, factiones Guelphorum, & Ghibellinorum, qui omnes inter ſe diſſidebant. De ejus liberalitate erga pauperes in Urbe degentes, de ejus fortitudine, cum præcepit Jacobo Aragoniæ Regi, ut pellicem dimitteret, cum Alfonſum Luſitaniæ Regem, qui nonnullarum Eccleſiarum poſſeſſiones & reditus invaſerat, ſevere increpavit, multa in eadem relatione legi poſſunt; quemadmodum & plura habentur de invicto ipſius robore in vindicandis juribus Eccleſiæ Romanæ, cum præter alia Carolum Siciliæ Regem ad debitum fidelitatis juramentum pro Regno Siciliæ adegerit.

40. Multa de zelo ſalutis animarum, Fideique Catholicæ, Eccleſiaſticæ diſciplinæ reſtaurandæ, & jurium Sedis Apoſtolicæ afferendorum monumenta a Poſtulatoribus inſerta ſunt in proceſſus, qui extructi ſunt, & inſtruuntur in cauſa Servi Dei Innocentii Papæ XI. a quorum narratione abſtinemus, cum adhuc (uti diximus) de ejus virtutibus judicium prolatum non ſit. De Sancto autem Pio V. in Actis Canonizationis comprobatum eſt, Italiam in veræ Fidei integritate ab ipſo ſervatam, Galliam contra Hæreticorum conatus adjutam, Hiſpaniam opportunis ſanctionibus in officio retentam, Pannoniam contra Turcarum irruptiones munitam, rem Catholicam in Germania, Belgio, Scotia, Anglia, ac Polonia plurimum reſtitutam, & in Indiis etiam propagatam; ita ut Clemens Papa XI. in decreto, quod die 4. Auguſti 1710. pro ejus Canonizatione protulit, ſic de ejus virtutibus & geſtis locutus ſit: *His porro impletis, Sanctitas ſua &c. præſens Canonizationis ejuſdem Beati Pii V. quandocumque faciendæ decretum expediri & publicari mandavit, non tam ad novum & præclarum decus præfati Ordinis Fratrum Prædicatorum de Catholica Eccleſia optime meriti, quam ad majorem ipſius Apoſtolicæ Sedis honorem & gloriam, ut ei his potiſſimum calamitoſis temporibus prædicti B. Pii, in quo eluxit religionis propaganda perpetuum ſtudium, in Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda indefeſſus labor, in exſtirpandis erroribus aſſidua vigilantia, in dictæ demum Sedis Apoſtolicæ juribus vindicandis robur invictum, ſpeciale, & maxime opportunum & neceſſarium patrocinium accedat.*

41. Dabitur in Appendicibus *Compendium virtutum, & miraculorum* ipſius exhibitum, dum de ejus Canonizatione agebatur, in quo multa legi poſſunt, & multo plura habentur in relatione Rotæ Auditorum, in qua ne illa quidem omittuntur, quæ pertinent ad Principis ſæcularis dignitatem. Eccleſiaſticam enim ditionem ab exulibus & latronibus liberam ſervavit, in gravi annonæ caritate Urbi laboranti ſubſidium præſtitit centum millium aureo-

aureorum, delato oportune tritico ex Sicilia & Gallia; populorum commodis ſedulo proſpexit, & eorum querimoniis benignam aurem præbuit; viros probitate & doctrina præſtantes elegit, qui Judices eſſent, eoſque officio ſpoliavit, qui muneri deerant: ut interea filentio prætereantur, quæ geſſit ut Urbis Epiſcopus, cum Seminarium in Urbe inſtituerit, ſacrarum ædium Viſitatores elegerit, omnia ad cenſuram Concilii Tridentini revocaverit, impudentiæ meretricum, & Hebræorum frenum injecerit: quæ omnia una cum multis aliis legi poſſunt in citata relatione. Paulo II. ad ſui nominis memoriam nonnulla meditanti, quæ ad Imperatoriam potius majeſtatem, quam ad miniſterium Eccleſiaſticum pertinere videbantur, Cardinalis Papienſis ſæpe memoratus intrepide hæc ſcripſit: *epiſt.* 281. *Opera autem æternitatis in Pontifice ſunt vitam immaculatam præſtare, lapſam Eccleſiæ diſciplinam erigere, reſtituendæ libertati Clericorum intendere, ſic juſtitiæ cultorem eſſe, ut tamen miſericordiæ ſit recordatio, in bonis cauſis intrepidum ſe præſtare, non vultus, non minas Potentum timere, potiorem vita conſcientiam ducere, in ſpecula credita excubare, ad publicam gregis ſalutem oculos ſemper intendere, nihil ſuum credere, quod Chriſti non ſit, meditari jugiter de miſeris Chriſtianis, qui proximi Infidelibus ſunt, præſidia his mittere, incitare Principes ad capeſſenda pro Fide arma, ducatum, ſi opus ſit, illis præſtare, theſauros in piam hanc cauſam effundere, parcitate non impediri; miſſione Legatorum, profectione etiam propria, ſi expediat, pacare Regna, nullibi ob cauſam privatam diſſenſiones optare; conari, ut miniſterium Sedis ubique ſit ſalutare, domi quoque bene compoſitum eſſe, non iracundum, non impatientem, non male de Miniſtris, qui jam probati ſunt, æſtimare; partiri noctem & diem ad opus viciſſim, & quietem &c. Si quando a curis vacet, lectionem ſacram aſſumere, identidem ſcribere, colligere, quæ memoratu ſunt digna, laborare ad præſentem pariter, & futuram utilitatem.*

CAPUT TRIGESIMUMTERTIUM.

De nonnullis in cauſis Servorum Dei, qui fuerunt Cardinales S. R. E. advertendis poſt adeptam Cardinalatus dignitatem.

1. NONNULLI ex S. R. E. Cardinalibus inter Sanctos relati ſunt aut juxta antiquum Canonizationis ritum, aut juxta recentiorem, per Canonizationem videlicet formalem, aut æquipollentem, alii inter Beatos recenſentur, alii demum cum fama ſanctitatis obierunt. Cauſæ Beatificationis & Canonizationis aliquorum jam ſunt introductæ, & hactenus non reſolutæ. Editæ demum ſunt vitæ aliorum, de quorum Beatificatione & Canonizatione cogitatum non eſt, nec cogitabitur: & licet ex eis Nos aliqua ſimus deſumpturi egregia & plane heroica, id tamen eo animo a Nobis factum eſſe cenſeri debet, ut quæ a Nobis proponentur, exemplis firmentur, non autem ut citra Sedis Apoſtolicæ approbationem ullus cultus in eorum honorem inducatur. Nec enim novum eſſet, aliqua etiam heroica virtutum monumenta a geſtis eorum deſumi, qui pietate floruerunt, licet inter Beatos aut Sanctos adhuc relati non ſint; cum, omiſſa etiam neceſſitate judicii ſanctæ Sedis, pro ſanctitate comprobanda in Eccleſia militante, non unus, aut alter, aut aliqua ſeries actuum heroicorum ſufficiat, ſed ex alibi dictis conſtare neceſſe ſit de heroicitate virtutum Theologalium, & de heroicitate aliarum virtutum, in quibus Servi Dei occaſionem habuerunt ſe exercendi; nihilque deprehendi debeat, quod virtutum fulgorem minuat, aut deturpet.

2. Maximum quidem decus eſſet Cardinalium Collegii, ſi de Cardinalatu S. Hieronymi quæſtio eſt reſoluta. *In ſerm.* 24. S. Auguſtini *ad Fratres in eremo, rejecto in append. tom. 6. oper. col.* 238. leguntur hæc verba: *Legimus enim, Fratres cariſſimi, Sanctum Patrem Hieronymum Cardinalem fuiſſe in eccleſia Sancti Laurentii Martyris.* At, licet Joannes Marquez *in libro de origine Fratrum Eremitarum S. Auguſtini cap.* 8. §. 2. probare conetur, prædictos ſermones eſſe S. Auguſtini, concors tamen eſt Eruditorum ſententia, eos eſſe apocryphos, & S. Auguſtino falſo adſcriptos. Cardinalis Baronius *ad ann.* 382. *num.* 25. *&c.* eum excludit a Cardinalitia dignitate validis profecto argumentis. Concordat Cardinalis Bellarminus. Ciacconius opuſculum edidit *de Cardinalatu S. Hieronymi*, in quo plura pro eo refert teſtimonia. Andreas Victorellus *in notis ad vitam S. Damaſi relatam in tomo primo* Ciacconii, & Auguſtinus Oldoinus *eadem pariter loco* referunt, quæ hinc atque inde deducuntur; quare ad eos, lectores remittimus. Die 18. Martii in Martyrologio Romano mentio fit S. Anſelmi his verbis: *Mantuæ, Sancti Anſelmi Epiſcopi & Confeſſoris.* Lucenſis populus eum enumerat inter ſanctos ſuos Epiſcopos, quem a Schiſmaticis expulſum excepit, fovitque populus Mantuanus, & pie mortuum, Sanctiſque adſcriptum in urbis ſuæ Patronum elegit. Sacrum ejus corpus, quod in majori altari Cathedralis eccleſiæ ſumma cum veneratione integrum uſque ad hunc diem ſervatur, publice oſtenditur, & magna accurrentium religione colitur; quemadmodum teſtantur Bollandiani in ejus vita, *ad diem* 18. *Martii.* Fertur, juſſu Cardinalis Herculis Gonzagæ die ejus feſto ſacrum corpus indui conſueviſſe purpura Cardinalitia. Doneſmundus *in hiſtoria Mantuana lib.* 4. teſtatur, eum fuiſſe inter Cardinales coopta-

tum ab Alexandro Papa II. nec deſunt alii hoc ipſum narrantes: ſed, cum Hiſtorici non deſint contemporales, qui ejus geſta, dignitates, & titulos, puta legationem Apoſtolicam per univerſam Langobardiam, & cetera eidem ab Alexandro collata deſcribunt, nullo facto verbo Cardinalitiæ dignitatis, dubitatur a nonnullis, an vere dici poſſit, eum fuiſſe creatum Cardinalem ab Alexandro II. iidemque addunt, famam adepti Cardinalatus ex eo originem habuiſſe, quod in ſuis legationibus & itineribus comitem habuit Cardinalem, vel quia ipſe, aut ejus ſaltem patruus Canonici fuerunt eccleſiæ Mediolanenſis, qui Cardinalium titulo honeſtabantur, juxta ea quæ plene habentur apud Patrem Andream Rota Societatis Jeſu *in notitiis hiſtoricis hujus S. Anſelmi cap.* 8. *Veronæ editis anno* 1733. Quod de Cardinalatu B. Andreæ de Comitibus Ordinis Minorum Sancti Franciſci dicendum eſſet, quem nonnulli creatum Cardinalem ab Alexandro IV. alii a Bonifacio VIII. teſtantur, jam a Nobis dictum eſt *lib.* 2. *cap.* 24. *num.* 159. *& ſeqq.*

3. Sed, ut ab incertis ad certa tranſeamus, certum eſt, B. Petrum Damiani fuiſſe inter Cardinales adſcriptum a Stephano IX. quemadmodum ex S. Joanne Laudenſi, & Leone Oſtienſi oſtendit Pagi *in breviar. Romanor. Pontif. in vita Stephani IX. num.* 6. Hanc B. Petri Damiani electionem anno 1058. factam obſervavit Henſchenius *ad diem* 23. *Februarii in commentario prævio ad ejus vitam num.* 24. De hac fui promotione loquitur idem S. Petrus *lib.* 2. *epiſt.* 1. quam ſcripſit venerabilibus in Chriſto ſanctis Epiſcopis Lateranenſis eccleſiæ Cardinalibus: tunc enim ſeptem Cardinales Epiſcopi, Oſtienſis videlicet, Portuenſis, Sanctæ Rufinæ, ſive Silvæ Candidæ, Albanenſis, Sabinenſis, Tuſculanus, & Prænestinus Patriarchali eccleſiæ Lateranenſi inſerviebant, & ſingulis hebdomadibus per vices explebant munus Pontificis, & ſeptem Epiſcopi Cardinales hoc ipſum præſtabant in Patriarchali eccleſia S. Petri, & in Patriachali eccleſia S. Mariæ Majoris; quemadmodum deſumitur ex antiquo monumento apud Cardinalem Baronium *ad ann.* 1057. Beati Petri cognomento Ignei Ordinis Vallis umbroſæ mentio habetur *in catalogo generali Sanctorum, quorum nomina in Martyrologio Romano deſcripta non ſunt*, collecto a Ferrario *ad diem* 8. *Januarii*, & *diem* 8. *Februarii*. Dubitabatur, an Petrus Paveſius Florentinus Epiſcopus Epiſcopatum per ſimoniam obtinuiſſet, & ad id dirimendum juxta morem tunc temporis receptum B. Petrus Monachus Vallis umbroſæ ignem ingreſſurus ſic Deum precatus eſt, uti narrat Abbas Deſiderius, qui ad ſummum Pontificatum evectus Victoris III. nomen aſſumpſit, 3. *lib. dialog. Oro, Deus omnipotens, ſi Petrus, qui Epiſcopus dicitur, ſimoniaca eſt peſte fœdatus, ne Eccleſia tua amplius polluatur, judicio Sancti Spiritus oſtende virtutem, & illæſum me per hunc ignem tranſire concede. Quod ſi nos fallacia pleni, cauſa invidiæ ducti hanc contra eum tulimus quæſtionem, ardor iſtius ignis me tua gratia derelictum conſumat.* Cumque Beatus hic Petrus per ignem illæſus omnino tranſiſſet, Alexander Papa II. Epiſcopum depoſuit, juxta ea quæ plene referuntur apud Cardinalem Baronium *ad an.* 1063. Putat Cardinalis Baronius, B. Pe-

trum Igneum originem duxiſſe a gente Aldobrandina. At, eum fuiſſe deceptum ab juniore quodam Scriptore, qui ejus vitam edidit temporibus Clementis VIII. ſcribunt Ughellius *tom.* 1. *Italiæ ſacræ*, ubi loquitur de Epiſcopis Albanenſibus, & Pagi ſenior *ad an.* 1063. *num.* 1. quod ipſum late reſumitur in reſponſione edita nomine Patris Vitalis Martii ad quæſtiones Vallumbroſanas *cap.* 2. *pag.* 36. Utcunque tamen ſit de hoc, certum eſt, B. Petrum Igneum, qui per ignem mirifice tranſierat, hortante Comite Bulgaro, a S. Joanne Gualberto, cujus erat diſcipulus, factum fuiſſe Abbatem, & ſubinde a S. Gregorio VII. creatum fuiſſe Cardinalem & Epiſcopum Albanenſem, pluribuſque legationibus functum pie in Domino mortuum fuiſſe, uti fuſe habetur apud Cardinalem Baronium *loc. cit.*

4. In Martyrologio Romano *ad diem* 4. *Decembris* fit commemoratio S. Bernardi Cardinalis & Epiſcopi Parmenſis: *Parmæ Sancti Bernardi Cardinalis, & ejuſdem civitatis Epiſcopi.* Ex Breviario Monachorum Vallis umbroſæ habetur, eum Florentia oriundum, alumnum monaſterii S. Salvii Vallis umbroſæ, ab Urbano Papa II. factum Presbyterum Cardinalem Tituli S. Chryſogoni, poſtulatum ſubinde fuiſſe Eccleſiæ Parmenſis Epiſcopum, dum fungens Apoſtolica legatione ad eam venerat civitatem, & mortuum fuiſſe anno 1133. quæ omnia ex prædicto Breviario deſumpta referuntur a Cardinali Baronio *in notis ad Martyrologium Romanum, ad prædictam diem* 4. *Decembris*. Panvinius *de Romanis Pontificibus* in Urbano II. hæc habet de Bernardo: *Dominus Bernardus Hubertus Florentinus, Thuſcus, Monachus, & Maximus Abbas Vallis umbroſæ diœceſis Florentinæ, Presbyter Cardinalis Tituli S. ..... poſtea Epiſcopus Parmenſis a Paſchali II. Papa conſecratus.* Ex quo nonnulli anſam dubitandi deſumunt, an Titulum obtinuerit S. Chryſogoni, quemadmodum videri poteſt apud Ciacconium in ejus vita. De publico ſolemni cultu, qui erga hunc S. Bernardum exhibetur, & utrum idem dici poſſit relatus inter Sanctos, an vero tantum inter Beatos, licet Sanctus appelletur in Martyrologio Romano, alibi habebitur ſermo.

5. In Martyrologio Benedictino ita legitur de B. Matthæo Cardinali: *Piſis depoſitio Beati Matthæi ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, Albanenſis Epiſcopi, Ordinis Cluniacenſis.* Andreas Sauſſajus *in Martyrologio Gallicano octavo calendas Januarii* ſic de illo loquitur: *Obitus ſanctæ memoriæ Matthæi, Albanenſis Epiſcopi, Cardinalis & Legati, Apoſtolici plane viri, qui natione Gallus, patria Remenſis, ex Clerico Laudunenſi, ſubindeque Canonico Remorum Metropolis Monachus Cluniacenſis, Sancti Petri Diſcipulus, a quo in ipſo converſionis exordio Lutetiam Pariſiorum miſſus in Sancti Martini campeſtris aſceterio Religionis habitum ſuſcepit &c. Afflictæ reipublicæ Chriſtianæ eximiam præſtitit operam &c. Poſtremo, Deo & Cœlitibus impenſe carus, bonis operibus dives, miraculis illuſtris, feliciter apud Piſas in Domino obdormivit, Sanctorumque, quorum præconia, dum viveret in terris, meruerat, conſortia poſt mortem in cœleſti beatitudine adeptus eſt.* Matthæi vita ſcripta fuit a Petro Cluniacenſi Abbate. Inter Cardinales fuit adſcriptus ab Honorio Papa II. & ejus egregia geſta fuſe referuntur a Cardinali Baronio *in annalibus tom.* 12.

6. In Martyrologio Romano *ad diem 6. Februarii* ita legitur: *Bononiæ Sancti Guarini Epiſcopi Cardinalis Præneſtini vitæ ſanctitate conſpicui.* Vitam ejus ſcripſit Auguſtinus Ticinenſis, quæ extat apud Surium *t.* 7. ubi legitur, eum creatum fuiſſe Epiſcopum Præneſtinum a Lucio II. Romano Pontifice, necnon apud Bollandianos *ad diem 6. Februarii*. Virtutum ipſius & ſanctitatis fuſe meminerunt Ferrarius *in catalogo SS. Italiæ, ad diem 6. Februarii*, Molanus *in addit. ad Martyr. Uſuardi*, Pennotus *in hiſtor. tripartit. Canonicor. Regular.* Ciacconius, & Oldoinus, & ex Scriptoribus Bononienſibus Sigonius, Phaleonius, Bombacius, Aurelius de Anzis, Ghirardaccius, Leander Albertus, Maſinius. Colitur Officio in familia Canonicorum Regularium Lateranenſium, & in familia Canonicorum pariter Regularium S. Salvatoris. In eodem quoque Martyrologio Romano *ad diem* 18. *Aprilis* ſic legitur: *Mediolani Sancti Galdini Epiſcopi, qui, concione adverſus Hæreticos expleta, ſpiritum Deo reddidit.* Porro, hunc fuiſſe inter Presbyteros Cardinales ab Alexandro III. adſcriptum, habetur apud Ferrarium *in catalogo SS. Italiæ ad prædict. diem* 18. *Aprilis*; eumque fuiſſe non modo S. R. E. Cardinalem, ſed etiam Sedis Apoſtolicæ Legatum, teſtatur vita non multo poſt ejus obitum ſcripta, & a Bollandianis edita ad dictam diem. De S. Raymundo Nonnato inter Cardinales adſcripto a Gregorio IX. egimus *libro* 1. *hujus Operis cap.* 41. §. 5.

7. Cardinalis Bellarminus *Cardinalium Sanctorum, vel Beatorum, aut ſaltem Venerabilium elenchum* ſibi contexuerat, quorum virtutes imitari cupiebat, & inter eos recenſetur Hannibaldus Hannibaldenſis Ordinis Prædicatorum in Presbyterum Cardinalem baſilicæ XII. Apoſtolorum ab Urbano IV. ſummo Pontifice aſſumptus anno Domini 1261. De eo hæc habentur apud Ptolemæum Lucenſem *hiſtor. Eccleſ. lib.* 22. *cap.* 25. (*tom.* 11. *Script. rer. Italic. Muratorii col.* 1153.) ubi de Urbano: *Hic fecit duas Ordinationes, in quibus fuerunt creati duo Cardinales, quorum unus fuit nepos ſuus vocatus D. Auicherius, alter fuit nepos D. Richardi de Hanibaldis, qui vocatus eſt Frater Hanibaldus de Ordine Fratrum Prædicatorum, qui fuit Magiſter in Theologia, & fuit vir magnæ humilitatis & veritatis, & ſanctus homo, quem Frater Thomas multum dilexit, fecitque ſcripta ſuper ſententias, quæ intitulantur Domino Hanibaldo, quæ nihil aliud ſunt, quam abbreviatio dictorum Fratris Thomæ.* De eodem plura habentur apud Ciacconium, Fontanam *in theatro Dominicano part.* 1. *cap.* 2. *num.* 2. Echardum *tom.* 1. *Scriptor. Ord. Dominicani pag.* 261. Bremond. *in Bullar. ejuſd. Ordinis tom.* 1. *pag.* 447. De S. Bonaventura Balneoregienſi Epiſcopo Cardinali Albanenſi non eſt quod verba faciamus: Fuſe de eo agunt Bollandiani *tom.* 3. *Julii pag.* 830. Ex hac vita deceſſit anno 1274. Cardinalis creatus eſt a B. Gregorio Papa X. & inter Sanctos ſolemni ritu relatus eſt a Sixto Papa IV. ut ex ejus Conſtitutione deſumitur. Ad diem 2. Julii apud Ferrarium *in catalogo generali Sanctorum, quorum nomina non ſunt deſcripta in Martyrologio Romano*, deſcriptum eſt nomen B. Petri Diaconi Cardinalis. Hic eſt ille Petrus, qui dicitur de Lucemburgo, qui a Clemente VII. Antipapa creatus eſt Cardinalis Diaconus Tituli Sancti Gregorii ad Velum aureum. Cultum habet in civitate Avenionenſi, teſte Molano *in Natali SS. Belgii, ad diem* 2. *Julii*, permittente auctoritate Sedis Apoſtolicæ, juxta ea quæ alibi dicentur. Item Beatus Nicolaus Albergatus ex Monacho Carthuſiano Bononiæ Epiſcopus, & poſtea ampliſſimus Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalis a Nobis commemoratus eſt *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 16. *& ſeqq.*

8. In allegato catalogo ſanctorum Cardinalium extructo a Cardinali Bellarmino deſcripta ſunt nomina Cardinalium Fiſcherii Angli ex Epiſcopo Roffenſi Cardinalis Presbyteri S. Vitalis a Paulo Papa III. creati anno 1535. & Roberti Politiani de Nobilibus, qui, cum eſſet annorum decem & trium, a Julio III. inter Cardinales Diaconos adſcriptus eſt, uti pluribus exponitur *in hiſtor. Societ. Jeſu lib.* 3. *in principio*. De hoc infra loquemur. De illo vero jam omnibus notum eſt, editis libris Catholicæ Fidei pietatem illuſtraſſe, pravas opiniones Hæreticorum, & maxime Martini Lutheri egregio volumine confutaſſe, carceribus tandem incluſum una cum Thoma Moro, juſſu Henrici VIII. Angliæ Regis, ex præſtanti viro & Rege in feram ac monſtrum mutati, caput ſecuri impavide obtuliſſe, abnuentem aſſentiri legi, qua Rex ſe dixit ſupremum Eccleſiæ caput appellandum eſſe & habendum. Summus Pontifex Paulus III. ut Regi verecundiam injiceret, & conſtantiam & virtutem Fiſcherii Epiſcopi Roffenſis, carceribus detenti, imbecilla valetudine gravique ætate & vinculorum incommodis feſſi remuneraretur, ampliſſimis ipſum laudibus cumulatum in Cardinalium Collegium cooptavit. At id, quod homines crediderant ſedaturum aut remoraturum acerbitatem impetumque Regis, trucem & effrenatum animum irritavit. Se perſtrictum quippe contumelia eo honore reputans, Cardinalem ſecuri percuti juſſit, qui coram hominibus ante ſuum obitum Deum precatus eſt, ut Regi cum proſpero & ſecundo vitæ curſu ſanam & bonam redderet mentem. Ejuſque caput, cui tributa paulo ante purpurei Galeri ornamenta debebantur, quo majori ludibrio atrox ſpectaculum populo præberet, prælongæ haſtæ infixum in eodem foro juſſu Henrici oſtentatum eſt, in quo truncum cadaver jacebat.

9. Superfluum eſt aliquid adnotare de S. Carolo Borromæo a Pio IV. ſummo Pontifice avunculo inter Cardinales cooptato, deinde Archiepiſcopo Mediolanenſi electo, præmiſſiſque præmittendis, & prævio omnium rerum diligentiſſimo examine, ſolemni ritu inter Sanctos relato a ſummo Pontifice Paulo V. ut ex ejus Conſtitutione deſumitur. Poſt hunc extructi fuerunt auctoritate ordinaria & Apoſtolica proceſſus ſuper Beatificatione & Canonizatione Ven. Servi Dei Franciſci Cardinalis Ximenes, & Ven. Dei Servi Cardinalis Roberti Bellarmini,

ni, in quorum cauſis adhuc reſolutum non eſt dubium de virtutibus. Signata quoque fuit commiſſio introductionis cauſarum Venerabilium Dei Servorum Cardinalium Gregorii Barbadici, & Joſephi Mariæ Thomaſii, dum munere fungebamur Fidei Promotoris; & typis editæ ſunt vitæ nonnullorum aliorum S. R. E. Cardinalium pietate illuſtrium, Franciſci videlicet Taurufii, Cæſaris Baronii, ceteriſque prætermiſſis, Gabrielis Palæoti, & Marcelli de Aſte, qui Nos præceſſerunt in Epiſcopatu Anconitano, & Archiepiſcopatu Bononienſi.

10. Jam ſupra aliquid dictum eſt de qualitatibus, quas S. Bernardus requirit in Cardinalibus, quæ fuſius legi poſſunt *in lib. 4. de conſidorat. cap. 4. col. 446. vol. 1. oper.* Dicit enim eligendos, *qui ſint compoſiti ad mores, probati ad ſanctimoniam, parati ad obedientiam, manſueti ad patientiam, ſubjecti ad diſciplinam, rigidi ad cenſuram, Catholici ad Fidem, fideles ad diſpenſationem, concordes ad pacem, conformes ad unitatem. Qui ſint in judicio recti, in conſilio providi, in jubendo diſcreti &c. in convivio non effuſi, in cura rei familiaris non anxii, alienæ non cupidi, ubique & in omnibus circumſpecti &c. qui Regibus Joannem exhibeant, Ægyptiis Moyſen, fornicantibus Phineen, Eliam idololatris, Eliſeum avaris, Petrum mentientibus, Paulum blaſphemantibus, negotiantibus Chriſtum &c. Qui orandi ſtudium gerant & uſum habeant, ac de omni re orationi plus fidant, quam ſuæ induſtriæ vel labori.* Beatus quoque Petrus Damiani *lib. 2. epiſt. 1. ad Epiſcopos Lateranenſis eccleſiæ Cardinales* poſt plura concludit: *Quia igitur, dilectiſſimi, non modo Sacerdotes, ſed Sacerdotum vos decet eſſe Magiſtros, neceſſe eſt, ut vita veſtra quædam ſit linea, & velut adamantis ſignaculum, quod vivendi ceteris adhibeat formam. Adamantinum quippe ſigillum ſuam ceteris imprimit, a nullis vero metallis imaginem ſumit &c. Sic videlicet cum Petro claves Eccleſiæ merito facti participes obtinemus, dum noſmetipſos certam vivendi formam, atque ſignaculum ceteris Fidelibus exhibemus.* Summus Pontifex Pius II. in concione quam habuit ad novos Cardinales a ſe creatos, ut in ejus commentariis *pag.* 99. legitur, ſic locutus eſt: *Sint libri ſacri ſemper in manibus veſtris: dies noctesque aut diſcite aliquid, aut alios docete; opera efficite per quæ lux veſtra coram hominibus luceat; & denique tales eſtote, quales eſſe debere Cardinales dijudicaſtis, antequam ipſi hoc culmen aſcenderetis.* Item Jacobus Piccolomineus, Papienſis appellatus, inter Cardinales ab eodem Pio II. cooptatus ad ſe ipſum de ſuo Cardinalatu *epiſt. 1.* locutus eſt: *Inſtituenda eſt vita ſeverior, & vitæ adjungenda major religio. Quod in aliis eſt mediocre, id in te eſſe cumulatum oportet, continuum & conſtans. Opus bonum proprium tuæ profeſſionis appareat ... Actiones tuæ dignum in domo Dei famulatum oſtendant:* Et *in epiſt. 32.* ad Jacobum Volaterranum, qui erat ei a ſecretis: *Precorque toto deſiderio, ut hæc tanta dignitas non ſit mihi ad interitum animæ, non ſit Eccleſiæ ſuæ ad damnum. Adjuvo me ipſum ad virtutem, quantum ſe adjuvare humanitas poteſt, & animum firmo ad diligendam Sedem Apoſtolicam, ad diligendam ſalutem gregis Dominici, ad tuendam, quantum per exilem hunc ſpiritum licet, Romani Pontificis majeſtatem &c. Triſtante Eccleſia, triſtor & ego. Eadem jecundis ſuis lætante, lætor & ego. Nullis illi affectus eſt, quem ego ſtatim non ſentiam. Si inutilis miniſter ſum, fidelis ſum tamen. Si deeſt doctrina, non deeſt voluntas: ſi deeſt ingenium, deſiderium præſto eſt omnibus locis.* Plura de vita a Cardinalibus inſtituenda, de modeſtia & frugalitate, de faſtu ablegando, de cura ſuæ Eccleſiæ Titularis, de reſidentia in Romana Curia ſtatuta ſunt a Leone X. in Concilio Lateranenſi, quæ legi poſſunt apud Raynaldum *in annal. ad ann. 1514. num. 22. & ſeqq.* Nonnulla ex his repetita fuerunt in Concilio Tridentino *ſeſſ. 25. cap. 1. de reform.* quibus perpenſis, recte ait Cardinalis Gabriel Palæotus *de conſultationibus ſacri Conſiſtorii in coucluſ. 1. membr. 4. Quonam modo, ſimplicitas, modeſtia, & frugalitas tantopere a Lateranenſi & Tridentino Concilio in Eccleſiaſticis Præſulibus commendata, ab eo poterit Conſiliario perſuaderi, cujus tunc ædes exquiſito nimio ſplendore fulgerent, menſaque lauto quotidie apparatu redundaret?* Communior eſt ſcribentium opinio, ab Innocentio IV. indultum fuiſſe Cardinalibus uſum galeri rubri. Legi poſſunt Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. par. 1. lib. 2. cap. 113. num. 7.* & Pagi junior *in vita Innocentii IV. num. 31.* Nicolaus de Curbio Auctor contemporalis Innocentio IV. cum ab ejus ſucceſſore Alexandro IV. ad Aſſiſienſem Epiſcopatum fuerit promotus anno 1258. hæc habet in vita prædicti Innocentii *cap. 21. Pontifex poſt Concilium anno ſecundo* (loquitur de Concilio Lugdunenſi habito 1245.) *Cluniacum ivit cum Rege Franciæ, & ipſius fratribus locuturus, ubi Domini Cardinales primo capellos rubeos receperunt, ſicut in ipſo Concilio fuerat ordinatum.* Paulus II. eos donavit pileis rubeis, ut a ceteris Prælatis ſecerni poſſent in cæremoniis ſacris, ubi non eſt uſus galeri. Ita tradit Cardinalis Papienſis, qui particeps & ipſe fuit hujus ſacri ornamenti, *in commentar. lib. 2. pag. 370. Cardinalibus, qui ſacris induti veſtibus a Prælatis inferiorum ordinum, præterquam loco, non noſcebantur, uſum Mitræ fericæ Damaſceni operis, rubraque capitia indulſit, quibus ſoli Antiſtites Romani antea utebantur.* Porro Gregorius XIV. anno 1591. rubro bireto decoravit Cardinales Ordinum monaſticorum, qui uſque ad id tempus uſi fuerant biretis ejuſdem coloris cum veſte ſua, ut habetur ex decreto Conſiſtoriali edito poſt Conſtit. 8. memorati Gregorii XIV. *Bullar. Rom. tom. 2.* Auctor eſt Nangius, Innocentium IV. Cardinales purpureo galero donaſſe, ut indicaret, *in perſecutione Fidei & juſtitiæ Romanam Eccleſiam, quæ caput eſt omnium Eccleſiarum, præ ceteris debere caput apponere, ſi neceſſe fuerit, cruentandum.* Subſcribit Robertus Gaginus *lib. 7. hiſtor. Franc. pag.* 109. ubi loquens de Innocentio, ait: *Cardinalibus inſigne dat, quod capite perpetuo deferant, hoc eſt, rubrum galerum; idque diligenter ſervatur. Quo Pontifex eos admonitos eſſe voluit paratos omni tempore eſſe debere ſanguinem fundere pro Chriſtiani populi libertate tuenda.* Concordat formula conceſſionis galeri, qua utitur Pontifex, & de qua *lib. 1. ſacrar. cæremoniar. cap. 7. Ad laudem omnipotentis Dei, & ſanctæ Sedis Apoſtolicæ ornamentum accipe galerum rubrum, inſigne ſingulare dignitatis Cardinalatus, per quod deſignatur, quod uſque ad mortem & ſanguinis effuſionem inclusive pro exaltatione ſanctæ Fidei, pace & quiete populi Chriſtiani, augmento & ſtatu ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ te intrepidum exhibere debeas.* Giuſſanus autem *in commentar. de vita S. Caroli Borromæi* teſtatur, eum non alio animo purpuram ſuam ſpectaſſe, quam ut excitamentum quoddam ad martyrium. Quod ipſum præſtitum fuiſſe a Cardinalibus Baronio, Bellarmino, Berullio, & aliis pluribus, teſtatur Thomaſſinus *loc. cit. num. 8.* Antonius Maria Gratianus in ſuo opere *de caſibus virorum illuſtrium*, in vita Joannis Fiſcherii, quem in carcere detentum paulo ante obitum fuiſſe inter Cardinales cooptatum a Paulo III. ſupra retulimus, hæc habet: *Ferunt, non multos ante mortem dies perlatam ad eum Cardinalatus ſui famam, acceptamque læto animo fuiſſe, dixiſſeque, id purpurei coloris inſigne datum Cardinalibus eſſe, ut meminerint, vitam atque ſanguinem pro fide erga Catholicam Eccleſiam non dubitanter profundere, idque unum ſe honoris ejus munus brevi impleturum.* Et Cardinalis Gabriel Palæotus *de ſacris Conſiſtorii conſuit. in concluſ. membr. 3. pag. 344.* ſcribit: *Cardinalitius habitus ſanguineum referens colorem, omniaque ejus inſignia nil aliud, quam, veluti ſymbola quædam, debitam ab eo fidem, religionem, juſtitiam, publicæque rei zelum uſque ad ipſam ſanguinis effuſionem commemorant.*

11. Ex his, quæ hucuſque relata ſunt, facile colligi poterit, quid præcipue ſit advertendum in cauſis Servorum Dei, qui Cardinalatus dignitatem obtinuerunt, Sed, ut nonnulla practica adnotentur, noſcere opus eſt, nonnullos ex Cardinalibus extra Urbem degere, & regimini Eccleſiarum ſibi creditarum præfici; nonnullos, immo majorem Cardinalium partem Romæ reſidere, niſi forte ad tempus abſint officio alicujus legationis fungentes. Cumque ea, quæ in ſequenti capite de Epiſcopis dicentur, applicari poſſint & debeant etiam Cardinalibus, qui Epiſcopatus adminiſtrant, in hoc capite nonnulla indicabuntur, quæ ſpectant ad Cardinales in Urbe reſidentes, nec omittentur, quæ ſummi Pontificis electionem reſpiciunt, quæ Cardinalibus omnibus communis eſt. A tempore quippe Nicolai Papæ II. jus Romanum Pontificem eligendi delatum eſt ad Cardinales S. R. E. juxta conſtitutionem relatam *in can. In nomine Domini, diſt. 23.* cum qua concordant aliæ canonicæ Conſtitutiones *in cap. Licet, de elect. in cap. Ubi majus periculum, eod. tit. in ſexto, & in cap. Ne Romani, eod. tit. in Clementinis:* & utcumque ſit, an valida futura eſſet electio in ſummum Pontificem ejus, qui Cardinalis non eſſet, qua in re affirmando reſpondent Cardinalis Turrecremata *in cit. can. In nomine Domini, num. 9. & ſeqq. diſt. 23.* Silveſter *in verb. Electio tertio, num. 3.* Summa Armilla *in verb. Electio, num. 38.* Formoſin. *ad rubricam de electione quæſt. 8. num. 13. & ſeqq.* Fagnan. *in cap. Licet, num. 14. & ſeqq.*

& seqq. de elect. Minnano *in suâ Pontif. jurisdict. tract. 2. fundam. 2. quæst. 8. §. 1. fol. 6. §. 2.* Bonacina *in tract. de electione summi Pontificis pag. 53. num. 19.* cum tamen in cœtu S. R. E. Cardinalium non desint, qui summi Pontificatus dignitatem & officium rectè administrare possint, congruum idcirco omnino est, ut ex eis summus Pontifex desumatur juxta citatum textum *in can. In nomine Domini*, ubi sic legitur: *Eligatur autem de ipsius Ecclesiæ*, (hoc est Romanæ) *gremio, si reperitur idoneus; vel, si de ipsa non invenitur, ex alia assumatur*: pluribusque prosequitur S. Antoninus *in summa Theolog. part. 3. tit. 21. cap. 2. §. 7.* Et in Constit. 76. Sixti Papæ V. §. 2. *Bullar. nov. tom. 4. part. 4. pag. 280.* habetur: *Ex eorum corpore, numero, & Collegio ille ipse, qui cunctis Pastoribus est præficiendus, ac totius Dominici gregis curam habiturus, summus Pontifex deligatur.*

12. Æneas Silvius tunc Cardinalis, deinde ad summum Pontificatum evectus nomine Pii II. apologiam scripsit (quæ extat post commentaria Gobellini editionis Romanæ an. 1584.) ad Martinum Mayer, qui in nonnullis obtrectabat Curiæ Romanæ, & inter cetera in fastu Cardinalium. Verba Æneæ sunt hæc *pag. 736. Hos viros Apostolorum loca tenentes, & Senatorum Urbis vicem implentes, & qui causas majores audiunt, familia sequitur ex Episcopis, Abbatibus, & viris nobilibus, ac Doctoribus. Neque enim decet, eos, qui tanta dignitate præfulgent, veluti mendicos incedere: habent enim Auditores, Magistros aulæ, Magistros domus, Antecessores, quos vocant Scutiferos, Dispensatores, & qui minoribus officiis præsunt. Nec facile Cardinalis infra quadraginta famulos habere potest, & totidem ferme equos, qui cum reipublicæ serviant dies noctesque, non est alienum, si ex republica vivant. Videmus in civitate Lubicensi, qui Consulatum gerunt, omnes aureo splendore longum famulorum ordinem post se ducere. Idem facilitant reliquarum urbium Consules, quamvis aurum non ferant. Apud Italiæ civitates quantus sit Magistratuum fastus, vix dici potest. Compara igitur Cardinalatum, & Consulatum, & illos orbis, hos alicujus urbis vicem gerere scito, & tunc intelliges, an superbus sit Cardinalium status. Iniquus sis, si parvæ urbis Rectores superbe incedere velis, orbis vero Magistratus humiliter: nisi illud usurpare velis, quia, quanto quis altius ascendit, tanto humilius se gerere debet: quod ad animam reverendum est, non ad ornatum exteriorem, qui secundum dignitatem gestandus est.*

13. Cardinalis Papiensis *in epist. 541.* scripta paulo post obitum Cardinalis Theanensis ejus modestiam Sacerdotalem his verbis extollit: *Taceo vitam ejus privatam, modestiæ Sacerdotalis, ac continentiæ certissimum specimen. Non quæsierat sibi Sacerdotiorum acervos, quos in plerisque dolemus: non thesauros, qui nulli inventi sunt. Censu erat sustinendæ dignitati vix suppetenti. Malebat non abundare, quam administrationum multitudine animam deprimi. Habitavit modicis ædibus, ut scis, iisque conductitiis. Familia perseveravit, ut mediocri semper, ita & frugi, & diligentia sua bene instituta domus tota nil pretiosi unquam apparatus proposuit. Eam nos sæpe inspeximus. Aulæa cari peregrinique operis, abacique argentei in gradus extructi, castigata supellectili exulabant. Domini virtute, non externis artibus ædes honestabantur. Ipse vero culturæ corporis sui, atque omnis lenocinii negligens, quam in aliis requirebat, de se primus vitæ severitatem præstabat. Mensa nihil exquisitum habuit unquam, aut nimium. Cubiculum quoque nil delicioſum ac molle. Vestis erat, quam videbamus quotidie, communis & modica. Denique disciplinam omnem domus, & suam eo vir justus redegerat, ut satisfacere castis animis, non delectare ambitiosos oculos posset. Innumera sunt, quæ recensenda de suis meritis essent, tam quidem magna, quam multa. Sed consulto ea prætereo, quod magnitudine sua librum requirerent: & propositum mihi est epistolam scribere levatricem doloris, non vitæ anteactæ commentarium texere.* Idemque Cardinalis Papiensis *epist. 548.* scripta Cardinali Mantuano excessivum luxum cujusdam alius Cardinalis paulo ante defuncti late exponit & improbat, & post multa enarrata apud eum legenda, sic concludit: *Biennio toto hic tantus fortunæ successus fuit, tam ut appareat festinatus, quam brevi erat casurus. Quid ergo ex tanta gloria reliquum nunc, illo mortuo, inspicimus? Quid ex tanto rerum fastigio conspicuum extat?* Vidimus illum, *juxta verbum Scripturæ*, exaltatum supra cedros Libani: Transimus nunc, & ecce non est: Quærimus eum, & non invenitur locus ejus. *Desiit jam Cardinalatus tam properatus. Evanuere comitatus ingentes. Conviviorum gloria periit. Apparatuum divitiæ cessavere. Ludi in lacrymas versi sunt. Vestium nullus illi est usus. Legationis amplæ strepitus non exauditur. Domus infinitæ pendent opera interrupta, minæque murorum ingentes, æquataque machinæ cælo. Quem capere paulo ante orbis totus non poterat, premit nunc breve sepulcrum; & cui da mensis cura erat tam solers, ex se escam vermibus præbet. Cui denique etiam ad luxum, vitæque delicias convestita domus erat argento, auro, & serico, hunc nunc vestiunt cæmenta & calx. Quis tanto exitu non admoneatur suæ infirmitatis? Quis tanto exemplo munendum non censeat in lege Sacerdotii? Nil nimis conandum, naturæ vim non afferendam. Mediocria semper quærenda. Percurramus brevi, quæ animos nostros in hac dignitate fatigant.* Et in alia antecedenti epistola, quæ est 192. cum inopino infortunio jacturam passus esset permagnæ partis suorum proventuum Ecclesiasticorum, ita scripsit Cardinali Bessarioni: *Sum quoque admonitus, dispensanda justius esse, quæ nobis proveniunt ex altari. Carni & sanguini non ita profuse indulgendum. In comitatu quoque alendo, comparandoque ornatu domestico tam multa non insumenda. Bona hæc nostra altaribus attributa, pretia peccatorum esse, quibus redimi animas dantium pia cura oporteat, & instaurari domum orationis, & egenos vagosque in domos nostras induci. Quæ cum non fiant, irasci graviter Deum, & sæpe hunc exitum negligentibus dare, quem in me ipso sum proxime expertus, ut videlicet administrata male etiam suo permissu dilabantur deterius.*

14. Sacris legibus supra indicatis plura statuta sunt quoad Cardinales. In Concilio quippe Lateranensi sub Leone X. *loc. supra cit.* primo decretum est, ut ipsi juxta doctrinam Apostoli sobrie, caste, & pie vivant, & non tantum a malo, sed etiam ab omni specie mali abstineant, ut coram hominibus luceant; secundo, ut eorum domus, familia, mensa, supellex modestiæ sit & frugalitatis exemplum, contentique sint illis, quæ Sacerdotalem præseferant modestiam; tertio, ut, si præsentes in Curia fuerint, per se ipsi, si vero absentes, per Vicarium idoneum semel saltem in anno suorum Titulorum loca visitent; quarto, ut se ostendant domus & Familiæ suæ optimos Rectores non modo circa ea, quæ extrinseca omnibus apparent, sed etiam quoad alia, quæ intus latent abscondita; quinto, ut vigiles sint pro Fide, & pro Ecclesiastica disciplina; sexto, ut, si sint Legati de latere, Provincias, & legationes commissas omni vigilantia & cura per se ipsos, & non per Locumtenentes, aut Officiales administrent. Sub Julio Papa III. actum est de dirigenda in meliorem formam Ecclesiastica disciplina, & in Actis Consistorialibus hæc ad rem nostram scripta leguntur manu Marcelli II. tunc Cardinalis. *Cardinales assumpti cogitent ad qualem dignitatem & munus vocati sint, & quod tamquam lucernæ in Ecclesia omnibus bono exemplo esse debent, hospitales, pauperum amatores, & defensores. Summo Pontifici sint subjecti. Ut liberè consilia sine aliquo respectu dent. Titulos, & alias ecclesias sibi commissas frequenter visitent, &, si qua reparatione indigent, refarciant ac restaurent. Familiam modestam habere studeant domi. Beneficia benemeritis conferant, & præsertim Curata. Nec ob id, quod Cardinales sint, putent, eis magis transgredi leges licere.* Sic habetur *t. 21. par. 2. annal. Ecclesiast.* Raynaldi *ad an. 1554. num. 23.*

15. Ferdinandus Imperator arcanas litteras scripsit Pio IV. summo Pontifici de provehendo feliciori Tridentini Concilii progressu. Ex regestis Vaticanis eædem desumptæ, nunc sunt editæ *in cit. tomo* Raynaldi *ad an. 1563. num. 37.* En earum verba: *Deinde necessarium est, quod eligentes, id est, Reverendissimi Cardinales tales sint, ut velint ac possint eligere Pontificem, cui Ecclesia Christi recte tuto possit committi: nam (quod pace Sanctitatis vestræ, & Reverendiss. Cardinalium dictum sit) hoc tempore gravissimæ audiuntur querelæ, quod nonnumquam creantur partim per ætatem omni adhuc judicio destituti, partim vero illitterati & indocti, qui, ut nihil possunt in iis quæ ad regendam Ecclesiam spectant, consulere, sic in eligendo Pontifice privatas passiones sequuntur, ac bonorum & doctorum pia suffragia impediunt; unde postea necesse est, multa in Ecclesia sequi incommoda.* Summus Pontifex Pius IV. huic epistolæ hujusmodi responsum dedit editum apud eumdem Raynaldum *loc. cit. sub num. 38. Quod vero ad Cardinales attinet, Nos, si quos in eum Ordinem cooptaturi essemus, ejusmodi personas eligere studeremus, quales Majestas tua cuperet semper eligi, nempe quæ & vitæ, ac morum honestate commendarentur, & cum doctrina, tum usu rerum, atque prudentia ad participandas Sedis Apostolicæ cu-*

cæ curas essent idoneæ: sed de creandis novis Cardinalibus nihil cogitamus. Assumptaque deinde provincia reformationis Cardinalium in sacro Tridentino Concilio juxta fuse relata *in histor. ejusd. Concilii* scripta a Cardinali Pallavicino, & præcipue *lib.* 23. *cap.* 7. Concilium *sess.* 24. *cap.* 1. *de reformatione* decrevit, ut ea omnia, & singula, quæ de Episcoporum præficiendorum vita, ætate, doctrina, & ceteris qualitatibus alias in eadem Synodo constituta sunt, eadem exigerentur in creatione Cardinalium, etiamsi Diaconi sint, uti supra dictum est; &, postquam *sess.* 25. *cap.* 1. *de Reformat.* decrevit, ut Episcopi modesta supellectili, & mensa, ac frugali victu contenti essent, quo factis & vitæ actionibus se muneri suo conformes ostenderent, modestiæ, continentiæ, & humilitatis exempla præberent, subjecit, hæc etiam pertinere debere ad S. R. E. Cardinales: *Quorum consilio apud sanctissimum Romanum Pontificem cum universalis Ecclesiæ administratio nitatur, nefas videri potest, non iis etiam virtutum insignibus, ac vivendi disciplina eos fulgere, quæ merito omnium in se oculos convertant*. Quam ad rem subjicit Cardinalis Palæotus *de sacr. Consistor. consultat. par.* 4. *quæst.* 1. *pag.* 148. *Nam, cum hi Christianæ reipublicæ cardines, & clarissima Ecclesiæ lumina sint habendi, oportuit, eos omnibus virtutum meritis ita fulgere, ut nihil prorsus ad cumulatam tantæ dignitatis perfectionem in iis possit desiderari: sicuti enim in gemma, quo pretiosior est, & elegantiore anulo inserta, eo diligentius minima quæque signa aut maculæ investigantur; sic Cardinales, quo excelsiore in gradu sunt positi, insigniores tum munere, tum habitu ac titulo decorati, eo longius ab omnibus prorsus vitiorum decuit suspicionibus abesse, ita ut virtutum suarum splendore universorum in se oculos atque admirationem convertant*: & Sixtus Papa V. in memorata Constitutione 76. §. 1. ait: *Siquidem eorum vita ac mores cæteris exemplo esse debent, verba pro oraculis, monita ac præcepta ab universis Christianis regula & norma rectæ vivendi, rectæque sentiendi existimantur, ab iis, quasi sapientissimis Magistris, Ecclesiasticæ disciplinæ forma suscipitur, quæ ad mores vitamque omnium Fidelium componendos longe lateque diffusa propagetur*. Quod si hæc ad amussim serventur ac fiant, inutile profecto erit celebre dictum Bartholomæi de Martyribus, de quo in ejus vita typis Romanis edita *pag.* 32. Cum enim in Concilio Tridentino consuleretur, an Cardinales reformatione egerent, Apostolica libertate respondit: *Illustrissimi ac Reverendissimi Cardinales indigent illustrissima ac reverendissima reformatione*.

16. Virtutum, quibus hactenus Cardinales fulgere debere diximus, & de quibus idcirco in causis Beatificationis & Canonizationis ipsorum quærendum est, satis apta occurrunt exempla in vitis aliquorum ex ipsis, qui pietate fuerunt insignes, & aliorum, in quorum causis processus jam confecti sunt. Abstinemus a vita illorum recensenda, quos nostris ipsi oculis conspeximus, dum spatio quadraginta fere annorum in Romana Curia versati sumus. Abstinemus a recensendis ceteris exemplis, quæ ex gestis aliorum Cardinalium, qui in suis Episcopatibus vixerunt, sumi possent. Reductoque sermone ad Cardinales, qui Romæ vixerunt, agmen ducat Ven. Cardinalis Baronius, qui Ven. Juvenali Ancinæ ipsum ad paupertatem hortanti sic respondit: *Quod paupertatem suades, optime quidem facis; sed scito, me esse pauperrimum: quod si forte quidem brevi sim moriturus, nullam habeo, quam meis relinquam, hereditatem, nisi ipsam paupertatem, ac proinde neminem puto fore mihi heredem, cum detestentur hanc omnes. Tu, cum veneris, videbis, videbisque, sub purpureis indumentis latere pannosum*. Hieronymus Barnabeus Congregationis Oratorii Presbyter testis oculatus ejus vitam typis edidit, & *lib.* 2. *cap.* 5. narrat, eum in victu eamdem rationem tenuisse, quam in Congregatione Oratorii servaverat, cibi & somni parcissimum; tum, licet ei summus Pontifex Clemens VIII. ædes in Vaticano parandas curasset, atque ea quidem supellectili instructas, quæ Cardinalem decebat, a pristina tamen paupertate & humilitate nunquam recessisse, cum ligneam sibi cellulam in eisdem ædibus componi jusserit, quæ nihil aliud continebat, quam lectulum suum brevem ac simplicem, feretri potius, quam lecti speciem habentem; ligneaque sella, æreo catillo ad manus abluendas, lucerna, & atramentario rudi ex argilla usque ad extremum vitæ usus fit. Cum, ut idem *eodem capite* narrat, ad Patres Oratorii diverteret, quod sæpe faciebat, dimissis famulis, solus in antiquam cellulam suam sese recipiebat; nec quidquam præ aliis in mensa habere volebat, præter loci dignitatem; quinimmo ipsemet interdum linteo præcinctus, ceteris discumbentibus mensam ponebat, & cibos ministrabat; & ad ecclesiam eorumdem Patrum veniens, Missæ sacrificio peracto, Eucharistiam frequenti populo administrabat; Vespertinis horis celebrandis in Choro cum Presbyteris intererat, & post Vesperas e suggestu sermonem ad populum habebat. Quantam suorum, & maxime domesticorum curam haberet, idem Auctor *cap.* 5. pluribus exponit, affertque testimonium Justi Calvini, qui annalium ab eo scriptorum beneficio ex Hæretico Catholicus factus hanc ei inter ceteras laudem adscribit: *Ambulat inter suos non quasi dominus, sed pavens. Eminet, excellit tum virtute & gravitate elatior aliis & excelsior; cetera par omnibus; & hoc saltem major, quo melior. Juxta eum maxima quies, tantum ubique silentium, & tam altus pudor, ut ad parvos penates & larem angustum ex domo Principis modestiæ & tranquillitatis exempla referantur*. Hæc ille, qui, ut Cardinalis domum diligenter inspexerat, ita in ejus laudes effusus domum ejus appellavit *omnium virtutum, pietatisque sacrarium*. Inter pia opera ab eo publice instituta citatus Auctor *lib.* 3. *cap.* 13. narrat, eum non dubitasse justo fœnori accipere pecuniam usque ad summam septem millium aureorum, & intra anni spatium eam expendere pro instauranda & reficienda sacra sui Tituli æde SS. Nerei, & Achillei, quæ ruinam minabatur. Similia quædam legi possunt in vita Ven. Dei Servi Cardinalis Beliarmini scripta a Patre Fuligatto, & signanter *cap.* 19. & in alia ejusdem vita scripta a Patre Bartolo *lib.* 2. *cap.* 12. Cum quibus concordant allata in processibus ordinariis, & Apostolicis, necnon attestationes Cardinalium post ultimam prædictam vitam impressæ, qui ejus virtutes, dum Romæ moram fecit, dimisso videlicet Archiepiscopatu Capuano, præsentes mirati sunt, inter quos Cardinalis Sanctæ Susannæ Scipio Cobellutius ita ait: *La dignità del Cardinalato non mutò in lui altro, che quello, che non era compatibile colla decenza dello stato*; Cardinalis Franciscus Dietrichstain: *Modum vivendi notavi semper modestum & religiosum, cui mensæ apparatus respondebat &c.* Cardinalis Cremonæ Desiderius Scaglia: *Effetto della sua umiltà ancora fu, che costituito in tanto grado menò sempre in tutto quello, che non ripugnava allo stato, la vita che aveva tenuto privato Religioso dentro al Chiostro*; Cardinalis Alexander Ursinus: *Tralascio la povertà, colla quale vestiva di sotto, il riguardo, che in ogn' altra cosa aveva, se vi erano spese a recidere, acciò potesse maggiormente spendere in elemosine*. Et si quis alia consimilia de Ven. Dei Servo Cardinali Josepho Maria Thomasio noscere vellet, qui post adeptam Cardinalatus dignitatem semper in Urbe, licet modico tempore, vixit; quam modesta videlicet, & humilis fuerit ejus supellex; quam sancte suam familiam gubernaverit; quam egregia monumenta reliquerit tum pietatis, tum Ecclesiasticæ liberalitatis in sua ecclesia titulari SS. Martini & Silvestri ad Montes; legere poterit ejus vitam fideliter conscriptam a Dominico Bernino, & signanter *cap.* 18. & 19. quæ omnia Nos ipsi, & Nobiscum alii omnes, qui tempore eximii hujus Cardinalis Romæ morabantur, & adhuc superstites sunt, admirabundi conspeximus.

17. Legitur *in Deuteronomio cap.* 17. *v.* 8. *Si difficile & ambiguum apud te judicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & Judicum intra portas tuas videris verba variari ... venientesque ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Judicem, qui fuerit illo tempore: quæresque ab eis qui indicabunt tibi judicii veritatem, & facies quodcumque dixerint, qui præsunt loco, quem elegerit Dominus ..... sequerisque sententiam eorum .... Qui autem superbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Judicis, morietur*.

18. Textu hoc Deuteronomii summus Pontifex Innocentius III. utitur *in cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi*, ut explicet Cardinalium officium. Postquam enim ait, locum a Domino electum Sedem esse Apostolicam, Judicem constitutum supra Sacerdotes Levitici generis esse summum Pontificem, subjicit, Sacerdotes Levitici generis Cardinales esse sanctæ Romanæ Ecclesiæ. *Sunt autem Sacerdotes Levitici generis Fratres nostri, qui Nobis jure Levitico in executione Sacerdotalis officii coadjutores existunt*. Ad horum proinde officium præcipue pertinet, consilium præstare summo Pontifici. Cardinalis Jacobat. *de Conciliis lib.* 4. *art.* 2. *num.* 29. scriptum reliquit: *Est officium Dominorum Cardinalium semper suadere Domino Papæ, ut ponat pacem & quietem inter Principes Christianos. Item pro reformatione Ecclesiæ, & ad exstirpandas hæreses, errores, schismata*. Gondis. Villad.

Villad. *de Card. quæſt. 5. num. 15. & ſeq. Cardinalis, acceptando officium, quod principaliter in conſulendo verſatur, tacite videtur fateri ſe ſufficientem ad illud; &, quando Eccleſiæ utilitas poſtulat, non debet prætermittere, quod muneris ſui eſt.* Cardinalis Palæotus in allato tractatu *part. 1. quæſt. 6. pag. 50.* late probat, Cardinales eſſe conſiliarios natos ſummi Pontificis, cum munus hoc eorum dignitati annexum ſit, & proinde teneri etiam non requiſitos ex natura officii ubi res poſtulat, ſummo Pontifici conſilia præbere. In citata Conſtitut. 761. Sixti Papæ V. *Eidem Pontifici in executione Sacerdotalis officii, & in dirigenda ipſa Eccleſia Catholica, cui præſt, conſiliarii & coadjutores aſſiſtunt, quaſi oculi & aures &c. Quorum opera & neceſſaria, & plurimum fructuoſa univerſæ reipublicæ Chriſtianæ, in ſecundis rebus ornamento & commodo, in dubiis præſidio & adjumento eſſe poſſet.* Demum bon. mem. Fr. Aloyſius Lucinus olim Commiſſarius Generalis ſancti Officii in Urbe, poſtea S. R. E. Cardinalis, vir ſane doctus, in ſua diſſertatione, in qua vindicat privilegia Romani Pontificis, typis Venetis impreſſa anno 1735. *pag. 167. Nullus ex Romanis Pontificibus, cum oportuit, & cum oportet, aut neglexit, aut negligit Peritorum conſilium in rebus arduis, olim ex Clero aſſumendo Conſiliarios, vel cogendo Concilium ex finitimis Italis Epiſcopis, ac tandem ex ſacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium Collegio.* Atque, ſi novis & recentioribus vetera addenda ſint, eadem profecto non deficiunt. In libello inſcripto, *Diurnum bibliothecæ Vaticanæ, & in recompilatione canonum* Cardinalis Deuſdedit ſic Papa proteſtatur: *Si quæ vero emerſerint contra canonicam diſciplinam, Ego cum Filiorum meorum ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalium conſilio, directione, & rememoratione miniſterium meum geram, & emendari curabo.* Et S. Leo IX. *in epiſtola ad Michaelem Epiſcopum* ſcribit, Clericos Romanæ Eccleſiæ Cardinales appellari, quod Romano Pontifici proxime ſociati conſortio, illi omni ſua ope, induſtria, ſtudio, labore, obſequio famulantur & inſerviunt. Quæ omnia aperte demonſtrant, S. R. E. Cardinales eſſe ſummi Pontificis conſiliarios, quemadmodum, late oſtendit Nauclerus *de monarchia Eccleſiaſtica 2. par. lib. 4. cap. 12.*

19. Hæc reſpiciunt ut plurimum Cardinales in Urbe exiſtentes, qui Conſiſtoriis & Congregationibus interſunt, in quibus negotia ad Sedem Apoſtolicam & ſummum Pontificem delata ad examen vocantur. De conſilio ſummis Pontificibus præſtito inquirendum eſt in cauſis eorum Servorum Dei, qui, dum viverent, Cardinalitia dignitate fulſerunt, & in Urbe moram traxerunt. Cardinalis Papienſis *in epiſt. 48.* qualitates exponit neceſſarias, ut quis rectus Conſultor dici poſſit: *Quærendum eſt, quale veri ſit & quale hujus Cardinalis conſilium. Nempe qui recte conſulere vult, induere ante omnia debet veram erga illum charitatem, cui accedit conſultor, ut, quid deceat & expediat, ſine malignitate rimetur & doceat. Proxime huic liberam gerere & mentem & linguam. Ut nulli alieno affectui, nulli ſuæ cupiditati inſerviens, ſimpliciter loquatur, quod ſentit. Hæc vera eſt, ni fallor, recte conſulentium via, quam mox ut egredimur, non tam ad ſalutem, quam ad peſtem adjungimur.* Et *in epiſt. 280. De Cardinalium officio pauca nunc audi. Conſulere nemo bene poteſt, qui idem non ſapiat. Sapit nemo, niſi qui a Deo ſapientiam habet. Loquitur Scriptura:* Dominus dat ſapientiam, & ex ore ejus prudentia, & ſcientia. *Ex Deo igitur erunt ſua conſilia, nec proferet lingua, quod timor Domini ante non probet. Deſideria quoque, ſi qua eum privatim tenent, poſthabeat publicis, nihil ſuum credens, quod commune non ſit.* Et de Cardinali Beſſarione *in epiſt. 127.* ſic ait: *Sed illud quantum eſt, quod ſemper meditatur aliquid, & proponit Pontifici, quod ad communem rem vel Chriſtianorum, vel Eccleſiæ faciat? Nullis capitur aliis ſtudiis. Non vagatur, non otiatur, nec abire tempus per inertiam ſinit. Salutaria ſunt omni tempore, quæ operatur. Vides de noſtris eſſe, qui frequenter in agris ſint, conſectentur crebro prata & fontes, & indulgeant venatui, &, cum domi ſunt, conviviis & confabulationibus dies ducant inutiles. Huic Patri nihil eſt horum; ſed, ſi quid publicum aliquando accidit fideli alicujus curandum diligentia, adhibetur hic ſemper ad providendum primus. Quanto ſtudio id peragat, teſtes nos ſumus, & teſtis frequens talium demandatio. Niſi enim injuncta perficeret, non tam crebro injungeret Pontifex. Neque enim negligenti opus unum, libenter demandamus ſecundum. Acre judicium ejus, & mens prompta, & voluntas ad bonum feſtinans abſolvit mature quæque difficilia.* Cardinalis Papienſis in ſua declamatione habita adverſus Joannem Cardinalem Atrebatenſem, dimiſſo Conſiſtorio, uti habetur *in epiſt. 48.* ſe excuſat, quod aliquando venationi indulgeret, eam condemnans in Epiſcopo, & admittens in Cardinali, ſi potiſſimum eam exerceat valetudinis cauſa: *Plebem Cardinalis non curat. Præcepta quotidiana Parochianis non dat. Ad nullum miniſterium Sacrorum ſe populo exhibet. Solo conſilio Apoſtolicæ Sedi adſcriptus, inſtar quoddam ſæcularis Principis habet.* At, cum idem Papienſis Cardinalem Beſſarionem laudibus efferat, quod abſtinens a venatione domi ſe contineret, publiciſque negotiis aſſidue vacaret, ſatis hoc eſſe debet, ut quæ ab eo dicta ſunt de Cardinalibus, ad eos extendi non poſſint, aut debeant, de quorum virtutibus agitur quoad Beatificationem & Canonizationem. Quocirca, perpenſa Papienſis epiſtola, recte ait Thomaſſinus *de vet. & nov. Eccleſ. diſcipl. part. 3. lib. 3. cap. 46. ſub num. 10. Non is ego ſum, qui obnitar cenſoribus indeflexis, qui venationem ne his quidem cauſis, valetudinis videlicet, aut recreationis, ſatis purgari & emaculari poſſe exiſtimant. Sunt nævi certe aliqui, quos obruit quidam virtutum nitor eximius, quibuſcum coaluere, & quarum tuitioni ipſimet famulari videntur. Sed nævi tamen ſunt, & quidem tanto magis conſpicui, quanto dignitas eorum eminentior eſt, qui illis inficiuntur.* Ceterum, ad rem redeundo, ſæpe citatus Cardinalis Palæotus *part. 3. quæſt. 1. pag. 221.* nonnullos laudat S. R. E. Cardinales, qui ad Pontificatum ſubinde evecti ſunt, quique in Domino libertate uſi fuerant, cum ad præſtandum conſilium eſſent adhibiti: *Nam Callixtum III. qui Patrum noſtrorum, aut ſuperiori ætate vixit, legimus, cum Cardinalis eſſet, eam in dicendis ſententiis libertatem cum gravitate conjunctam ſemper retinuiſſe, ut ſine aſſentatione, ſeu timiditate, ſed magna modeſtia & libertate, quod conducere putabat, loqueretur. Marcellum item Cervinum, quem plerique noſtrum agnovimus, & ad ſummum Pontificatum evectum Marcellum II. appellatum ſcimus, certum eſt, tum aliis in rebus, tum præcipue quo tempore de alienandis Eccleſiæ Romanæ Bonis aliquando ageretur, non ſolum vehementer illi conſilio obſtitiſſe, verum etiam aliis Cardinalibus, ne aſſentirent, nulla prorſus maximorum Principum, ſive aliorum, qui repugnabant, ratione habita, perſuaſiſſe. Paulum vero IV. qui paucis abhinc annis e vita deceſſit, notum eſt, tunc, cum Cardinalis eſſet, ad eam, qua pollebat, facundiam, inſignem etiam in dicenda publice ſententia, & omni ſermone libertatem addidiſſe.*

20. Conſimilia exempla collecta legi poſſunt *in tract. de officio & dignitate Cardinalis* compoſito a Hieronymo Plato Societatis Jeſu *cap. 12.* In relatione cauſæ S. Pii V. *tit. de fortitudine* habetur, eum, privatis rationibus poſthabitis, apud ſummum Pontificem Pium IV. conſiliorum ſemper libertate uſum fuiſſe, ut propterea ab ædibus Palatinis, Aulicorum fraude ejectus, multa difficilia & maxima incommoda toleraverit: & *in tit. de temperantia* exponitur, illum ad ſummum Pontificatum evectum non modo non ægre tuliſſe, quod ſibi in Conſiſtorio Cardinalis Sanctæ Severinæ ſeſe oppoſuerit, ſed eidem, omnibus audientibus, gratias egiſſe, atque ex obedientiæ virtute præcepiſſe, ut libere in rebus omnibus ſenſum ſuum explicaret. Qua animi fortitudine in rebus arduis ſe geſſerint Cardinales Baronius, & Bellarminus in monitis & conſiliis ſummo Pontifici Clementi VIII. propoſitis, licet ei non omnia placitura eſſe, prænoſcerent, legi poteſt in vita Cardinalis Bellarmini ſcripta a Patre Fuligatto *cap. 31.* & in altera ejuſdem Cardinalis vita ſcripta a Patre Bartolo *lib. 2. cap. 13.* & in vita Cardinalis Baronii ſcripta a Patre Barnabeo *lib. 2. cap. 1.* In citato tractatu Cardinalis Palæoti *de ſacro Conſiſtor. conſultat. par. 2. qu. 3. pag. 63.* late probatur, religionem & debitum Papæ obſequium in nullo a Cardinali lædi, qui rebus a ſummo Pontifice propoſitis conſulendo diſſentit. Poſt Alvarum Pelagium *de planctu Eccleſiæ* Platus in citato tractatu *de officio & dignitate Cardinalis cap. 27.* hoc aureum profert documentum: *Sunt interdum, qui, cum Pontificis animum in aliquam partem inclinatum vident, ob metum offenſionis non audent loqui, quæ ſentiunt, potiuſque prætextus inducunt ad ejus judicium approbandum: qua diſſimulatione nihil poteſt eſſe deterius. Nam etiam in quovis homine vitioſa eſſet; multo vero turpior & injuſtior in iis, quos pro ſuo officio ac munere veritatem profiteri oportet.* Item *in cap. Fundamenta, de elect. in 6.* legitur: *Decet namque ipſi Romano Pontifici, per Fratres ſuos ſacroſanctæ R. E. Cardinales, (qui ſibi in executione officii Sacerdotalis coadjutores aſſiſtunt) libera provenire conſilia. Decet, ipſius nullo modo vacillare judicia, ut Fratres ipſos nullus ſæcularis Poteſtatis metus exerceat,*

nullus

nullus temporalis favor absorbeat, nullus eis terror imminеat, nihil eos a veri consilii soliditate removeat; quin, cum per ipsum Romanum Pontificem in quibuscumque negotiis contingeret eorum peti consilia, in consulendo per omnia liberi, eidem Romano Pontifici in omnibus, quæ pro tempore imminent, libere consulant & assistant: quæ profecto demonstrant, nullatenus repugnare religioni & debitæ erga summum Pontificem veneration, si aliquis ex Cardinalibus in consilio præstando ejus sensui adversetur; dummodo id fiat cum debita humilitate, absque temeritate & superbia, & non ex imperitia, sed cum solida ratione. Hieronymus Manfredus *in tract. de Cardinalibus cap.* 10. ait: *Debent quam conjunctissimi esse cum summo Pontifice, eique in omnibus subjecti esse & parere, ut membra capiti suo, nec proterve ei contradicere, temeritate, aut superbia, aut studio contradicendi; majori enim nexu cum illo conjuncti sunt, quam quilibet alius cujuscumque generis*: Et Gondissalvus *in tract. de Cardinalibus cap.* 7. addit: *Debent cavere, ne, male consulendo, Papam errare faciant, quia ita delinquit consulens, ut faciens, idque non solum, si scienter, sed etiam, si per insciтiam male consuleret; quia admittendo hoc officium, quod principaliter versatur in consilio dando, videntur profiteri, se esse peritos & sufficientes ad illud. Unde fit, ut merito eis imputetur, si aliquid postea per imperitiam faciant.*

21. Doctrina autem non modo necessaria est, cum Cardinalis in sensum abit diversum a sensu summi Pontificis, sed quoties opinatur, & suam profert sententiam: *Ipsi denique* (verba sunt Sixti summi Pontificis in sæpe memorata Constit. 76.) *Ipsi denique vere sunt sal terræ, ac lucernæ positæ super candelabrum, ut inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram discernant, ac doctrinæ opportunitate & veritate infirma confirment, disrupta consolident, depravata convertant, luceant omnibus, qui in domo Domini habitant, ac primæ huic Sedi assistentes cunctos Pastores, dum in gravioribus negotiis eamdem Sedem consultunt, ejusve opem implorant, suo judicio, consilio, & auctoritate instruere, dirigere, ac docere non cessent.* Cardinalis autem Palæotus *in tract. de sacr. Consistor. in conclus. membr.* 4. *pag.* 349. ostendit, tria Cardinali ad recta recteque consulendum esse necessaria, rerum peritiam, benevolentiam, & loquendi libertatem: & postquam attulit illud Ciceronis, *Si quis Grammaticum se professus barbare loquatur, aut si absurde canat is qui se haberi velit Musicum, eo turpior sit, quod in eo ipso peccet, cujus scientiam profitetur*; concludit, Cardinalem in dandi consilii ratione peccantem hoc turpiorem esse, quod in officio, cujus magister esse debet, labitur, artemque consiliarii professus in consulendo delinquit. Modestia quoque cum gravitate in proferendis sententiis requiritur; sed tunc magis modestia & humilitas necessariæ sunt, cum Cardinalis loquitur coram summo Pontifice, & ab ejus sensu alienus est, cui tamen intellectum subjicere tenetur, postquam ab ipso Decretum prolatum est: aliud enim est tempus loquendi, aliud tacendi; aliud tempus antecedens, quo res proponuntur tractandæ, aliud subsequens, quo res jam satis tractatæ & excussæ sunt; nec de iis agit summus Pontifex amplius tanquam deliberandis, sed Decreto suo illas firmat & concludit. Ad primum tempus spectat libertas loquendi, a modestia & humilitate non sejuncta: ad secundum pertinet obedientia, ut pluribus in locis sui tractatus *de Consistorio* ostendit Cardinalis Palæotus. Cardinalium exempla, qui suis consiliis a Romani Pontificis opinione intrepide recesserunt, & nonnulla facta, quæ minus laudabilia ipsis videbantur, libere improbarunt, nec ob id a summis Pontificibus tanquam ipsi infensi habiti sunt, sed muneribus decorati, collecta legi possunt in tractatu Plati *de officio & dignitate Cardinalis cap.* 28. Nonnulla supra dicta sunt de summo Pontifice S. Pio V. intereaque addere fas sit, quæ de Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino refert Pater Bartolus in ejus vita *lib.* 2. *cap.* 6. *Diceva il suo voto alla presenza del Papa con umiltà e modestia, ancorchè quello che doveva dire, non fosse interamente conforme alla mente del Papa: così ne parlano i processi.* Additque Pater Fuligattus in ejusdem vita *cap.* 31. *Bene spesso non si sapeva che cosa fosse più ammirabile in lui, la modestia, o la dottrina. Il che fu avvertito anche maggiormente, quando avanti il Papa doveva spiegare il suo parere con acquietarsi senza repliche, eziandio dove la ragione era per la sua sentenza, riserbando il farlo capace privatamente, ogni volta che lo stimava necessario, e che la cosa l'avesse richiesto &c. Con questi termini di riverente osservanza verso i Pontefici in particolare è da stupire, come seppe congiungere la libertà di dar loro consiglio intrepidamente, dove lo constringeva la conscienza, ed altri non ardiva di farlo, per non guastare i proprj interessi.* An autem modestiæ, humilitatis, debitæque subjectionis fines excesserit Ven. Dei Servus Franciscus Ximenes de Cisneros Archiepiscopus Toletanus, & S. R. E. Cardinalis, qui, teste Gomesio, ait, esse summum Pontificem, si opus foret, interdum *perterrefaciendum*, quemadmodum a se nuper factum fuerat, cum liberiori epistola eum admonuisset, ut se erga Reges Hispaniæ indulgentius gereret, judicium sit illorum, qui sententiam suam proferre debebunt super ejus virtutibus, quæ adhuc a sacra Congregatione approbatæ non fuerunt. Facta est enim oppositio a Prospero Bottinio Archiepiscopo Myrensi Fidei olim Promotore in suis animadversionibus, quas evadere Postulatores conati sunt, perpetuam ostendendo summam Ximenii reverentiam erga Sedem Apostolicam, testimonio Romanorum Pontificum comprobatam, & durum verbum interpretando, quasi nihil aliud dicere voluerit, quam summum Pontificem Leonem X. debuisse admoneri, qui Gallis adhærere potius videbatur, quam Hispanis.

22. Sixtus V. in allegata Constit. 76. de Cardinalibus ait, eos legationibus in provinciis gubernandis, & in gravioribus rebus sæpe ad Reges & Imperatores perfungi. Qua integritate Martinus Presbyter Cardinalis tempore Eugenii III. Daniæ legatione functus sit, quam constanter munera recusaverit, ita ut pauperior redierit, quam iverit, S. Bernardus *lib.* 4. *de considerat. cap.* 3. *col.* 447. *vol.* 1. *oper.* admirabundus testatur: *Quid dicis mi Eugeni? Nonne alterius sæculi res est, rediisse Legatum de terra auri fine auro? Transisse per terram argenti, & argentum nescisse? Donum insuper, quod poterat esse suspectum, illico rejecisse? ... O si talium daretur virorum copia quales perstrinximus nunc, quid te felicius? Quid illo jucundius sæculo? ..... O si viderem in vita mea Ecclesiam Dei talibus innixam columnis! O si Domini mei Sponsam cernerem tantæ commissam fidei, tantæ creditam puritati!* B. Nicolaus Albergatus Bononiæ Episcopus, & S. R. E. Cardinalis in suis legationibus ad Venetos & Florentinos conciliandos, ad Venetos & Ligures pacificandos, ad Gallos, & Anglos, ad Basileense Concilium, ad Germanos, quam pie, quam sancte, & quanto cum profectu Christianæ reipublicæ se gesserit, testis est Jacobus Zenus Episcopus Feltrensis Auctor contemporalis *in ejus vita*. Platus *in cit. tract. de dignit. & offic. Cardinalis cap.* 32. loquitur de Cardinalibus Legatis, qui provinciæ alicui tempore pacis gubernandæ præficiuntur, & profitetur, se nihil dicere velle de integritate, justitia, & continentia tum in pecunia, tum in aliis rebus, cum hæc communia sint etiam sæcularibus Magistratibus; additque, specialem in eis esse debere pietatem & lenitatem, ita tamen ut segnes & remissi non sint in tuenda justitia, in puniendis sontibus, in comprimendis maleficiis. De legatione Bononiensi administrata a Cardinali Bessarione sermonem habet Cardinalis Papiensis *epist.* 127. *Missus deinde Bononiam Legatus, difficilem Præsidatum secunda fama administravit. Nullæ in eo sordes, nullæ rapinæ, nullæ cogitationes privatæ rei magis, quam publicæ inventæ sunt. Civitas ad tumultum prona est, ut nosti, passa ante ejus accessum crebras cum emissiones, tum etiam cædes civium. Hoc regente, nil tale auditum. Continuit in officio omnes, indulgens cuique, quod indulgendum per honestatem fuit. Prensatio personarum, atque horum cura, illorum neglectus, quæ induxerunt olim in multas civitates nostræ ditionis seditiones graves atque odia, procul ab eo fuerunt. Una in omnes æquitate occasionem mali hujus sustulit. Magno, ut parvo, patere ad se aditum voluit; & quemque, qui vellet lamentari, per se & petere, & privatam rem agere. In benefactis intrepidum semper se præstitit. Xanto Bentivolo potentia factionis suæ, quæ una Bononiæ poterat, aliquando insolescenti fic restitit in oculis populi, ut & ceteris exemplo esset, & noscerent alii, non deesse animum Præsidi ad tuendam dignitatem officii.*

23. Electio summi Pontificis commune negotium est omnibus S. R. E. Cardinalibus, sive moram trahant in Urbe, sive resideant in Episcopatibus, quorum gerunt administrationem, dummodo hi, mortuo Pontifice, ad Conclave accedant, prout accedere tenentur, cessante legitimo impedimento. S. Antoninus *in 3. part. Sum. Theolog. tit.* 21. *cap.* 2. §. 8. quærit, an Cardinales teneantur omnium optimum eligere in summum Pontificem; & affirmando respondet, asserens, peccare, qui idoneum eligit, meliori posthabito: quod confirmat Manfredus *in libello de Cardinalibus cap.* 7. & *cap.* 26. & Albanus *in cod. tract. quæst.* 11. Platus in allato sæpe tractatu

UAB Biblioteca de Ciències Socials

ctatu *de dignit. & offic. Cardinalis cap. 31.* ex doctrina ejusdem S. Antonini notat, id esse intelligendum, si spes sit, eum, qui melior, aut optimus judicatur, ad Pontificatum pervenire posse; nam, si desperetur, quia major pars alio inclinet, & in hunc pauci, vel nullus, tunc ait, licere alteri suffragari, etiamsi minus bono, dummodo simpliciter bono: additque, meliorem non intelligi eum, qui sanctior sit, & magis pietati ac religioni deditus, sed qui magis idoneus est Ecclesiæ gubernandæ, dummodo in eo non desit ea virtus, probitas, atque integritas, quæ in gregis Dominici Pastore desideratur. Confirmantur hæc omnia ex formula juramenti, quod singulis vicibus a quolibet Cardinali suffragaturo præstatur, dum astat altari, & schedulam deponit in calicem magnum ad recipienda suffragia paratum. Verba juramenti sunt hæc: *Testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere, quem secundum Deum judico eligi debere, & quod idem in accessu præstabo;* uti habetur in Constitut. 19. Gregorii XV. *Bullar. tom.* 3. Nec omitti possunt graviissima verba Clementis Papæ XII. in Constitutione, quam edidit anno 1732. pro bono Conclavis regimine: *Ceterum, tametsi opus non esse in Domino confidimus, urgente Nos tamen Pastoralis officii debito, ac præcipuo, quo tenemur, boni publici desiderio, Cardinales nunc & pro tempore existentes per viscera misericordiæ ejusdem Domini nostri Jesu Christi, & per effusionem sui pretiosi sanguinis enixe rogamus, hortamur, obsecramus, & monemus, ut tunc potissime, dum scilicet de creando Romano Pontifice agitur, serio perpendant rei, quam gerunt, gravitatem, ministerii, quod per eos tractatur, magnitudinem, ac personæ, quam in Ecclesia Dei sustinent, dignitatem; seduloque cogitent, se in renuntiando supremo ipsius Ecclesiæ Rectore Divinæ mentis interpretes constitutos, nudaque omnia & aperta esse in oculis ejus, cui solemnis & arctissimi jurisjurandi religione fidem suam promissuri & obligaturi sunt; neque aliud esse forsan posse in omni eorum vita factum, de quo tam arduum atque difficile eis futurum sit rationem reddere æterno justoque Judici sempiterna vel præmia, vel supplicia decreturo. Itaque etiam sub Divini interminatione judicii eisdem Cardinalibus præcipimus itidem & mandamus, ut in suffragiis ferendis, ac aliis omnibus & singulis electionem quomodolibet concernentibus, solum Deum præ oculis habentes, & non sua, sed quæ Christi sunt, quærentes religiose, sincere, & libere, humanis quibusque artibus, factionibus, partium studiis, omnique denium carnis affectu, ac privatis commodis, & desideriis remotis, atque Principum secularium intercessionibus, ceterisque mundanis respectibus, ac etiam grati animi, & cujusvis alterius necessitudinis titulo minime attentis, & postpositis, sese gerant ad eligendum eum, quem universali Ecclesiæ fructuose utiliterque gubernandæ idoneum secundum Deum judicaverint: ac memores supradictarum Constitutionum, pœnarumque in eis contentarum, ne quidquam facere, admittere, aut attendere, quod ab hoc proposito alienum sit, vel per quod electio retardetur, aut libertati suffragandi quoquo modo officiatur per se, vel alium, directe, aut indirecte, quovis colore, prætextu, vel ingenio audeant, seu præsumant.* Memorandum porro est exemplum nunquam satis laudati Ven. Cardinalis Baronii, de quo in epistola Cardinalis de Joyeuse Regi Galliarum scripta inter epistolas Cardinalis du Perron *pag.* 353. *tertiæ edit. Paris. an.* 1629. Actum fuerat in Conclavi, & concluſum de eligendo in summum Pontificem illo, quem Cardinalis Baronius reputabat indignum. Solus contra omnes Baronius pugnavit & obstitit, cunctoque ab eo eligendo retraxit. En verba citatæ epistolæ ex Gallico in Latinum translata: *In hoc rerum statu* (ceteris videlicet jam paratis ad eligendum) *magnus advenit Baronius, qui hac in re magnus appellari potest, quique cum jam protestatus esset, se nunquam esse adoraturum hominem prædictum, nisi ultimum, alta voce exclamavit, alloquendo multitudinem Cardinalium congregatorum, se velle, ut sua verba, quæ erat prolaturus, nota essent posteritati; ususque verbis Psalmi,* Scribantur hæc in generatione altera, *ait, dignitate summi Pontificatus eum esse indignum, quem ceteri eligere volebant: magnum vulnus Ecclesiæ in ea electione infligi; se nolle schisma facere, sed se ultimum futurum esse in ejus adoratione. Tunc vidimus ferventem zelum pro Dei honore, & exemplum satis rarum, quod unus Cardinalis in ipso actu adorationis, ceteros aspiciens pro electione deliberatos, lequi ausus sit tanta libertate.*

24. Superfluum est aliquid addere de summi Pontificatus desiderio, quod sine peccato a Cardinali haberi non potest, cum superius de hoc argumento actum sit. At reticeri duo insignium Cardinalium facta non possunt, alterum Cardinalis Baronii, qui, cum summi Pontificis mandato non timide, & (uti dicitur) intra dentes suam sententiam in scriptis exposuisset de Sicula Monarchia, *litteris datis ad Antonium Talpam* de opere sibi demandato & composito, hæc habet: *Ego vero id libentissime facio, eo maxime nomine, quod hanc rem haud mediocrem utilitatem mihi allaturam esse confidam, nimirum ad humilitatem servandam; quandoquidem Hispanis ea præbetur occasio, ut in solemnibus Comitiis, (siquidem eo perventum fuerit) adversos atque infensos mihi sese ostendant: quæ res non parum momenti habet apud me.* Cumque jam tempus advenisset novi Pontificis eligendi, & a Principibus, iisdemque amicissimis viris etiam atque etiam rogaretur, ut ex iis, quæ scripserat de Sicula Monarchia, nonnihil immutaret, quod ea nimirum ratione, quæcumque illi ad Pontificatum obtinendum obstabant, tolli omnino videbantur, constanter negavit, se quidquam unquam admissurum, quod viam sibi ad Pontificatum sternere posset: idemque eximius Cardinalis electo Leone IX. in aliis litteris scriptis *ad eumdem Antonium Talpam* scribit: *Quod spectat ad novum sanctum Pastorem, de hoc libere gloriabor in Domino Bonorum omnium auctore, quod, cum ante Comitia de me provehendo frequenter aperetur, ego quasi per cuniculos agere cœpi pro Cardinali Florentiæ, ut a me omnium animos averterem, ea via negotium dirigens, per quam deinde ad finem perventum est; placuitque Domino, ut ego ipse, qui cœperam, ipse perficerem.* Cumque nondum elapso mense Leo IX. e vivis excessisset, & Cardinalibus iterum in Conclave ingressis, multorum suffragio se Pontificem designari vidisset, quid ab eo præstitum sit, ne Pontifex fieret, fuse legi potest *in ejus vita c.* 8. In fine autem *tom. XII. annalium*, quem dicavit Paulo V. qui in eo Conclavi summus Pontifex electus est, ait *pag.* 900. *edit. Rom.* 1607. *Fratrum sententia intercluſus, cunctisque evadendi remediis destitutus, tædio vitæ gravatus supra modum, ultra vires, in illa ærumnosa cum Jeremia erupi sæpe lamenta,* Væ mihi, mater mea, quare me genuisti virum rixæ, virum discordiæ in universa terra? *Cum vero his tenerer vallatus angustiis, & a Deo tantum, qui est solum omnipotens, præstolarer auxilium, ecce statim ex insperata catastrophe facta est rerum repentina, sicut & admiranda mutatio. Excitatus namque tamquam dormiens Dominus clamore suorum, qui laborantes erant in remigando, festinus exsurgens imperavit vento & mari, & facta est tranquillitas magna, atque dicto citius miro consensu omnium ecce provehitur Paulus tamquam e maris ereptus tempestate salvus in Cathedram Petri, cui una cum universa Ecclesia Catholica feliciter acclamamus: Paulo Papæ V. a Deo electo salus & vita.* Ut alibi dictum est, introducta est causa Beatificationis & Canonizationis Ven. Dei Servi Gregorii Cardinalis Barbadici Episcopi Patavini. Dum de signanda commissione agebatur, & de fama virtutum & miraculorum res erat, ego ipse tunc fungens munere Fidei Promotoris, & quotquot aderant, non sine lacrymis audivimus Cardinalem de Polignach mirabili & suavissima, qua pollebat, eloquentia narrantem in Congregatione ordinaria sacrorum rituum, quæ contigerant in Conclavi, in quo electus est Pontifex Innocentius XII. quæ ipse bene noverat, utpote Conclavista, ac proinde omnium, quæ gerebantur, optime conscius. Narravit ergo, sufficientem Suffragantium numerum in electionem Cardinalis Barbadici consensisse; sed hoc defuisse unum, quod nonnulli ex Electoribus scire ab eo vellent, utrum electus in summum Pontificem, magnum quoddam negotium magnarum discordiarum causam inter Sedem Apostolicam, & potentissimum Regem, esset ad leges summi juris, an potius æquitatis pertractaturus. Hac super re tentatus & excussus, nihil voluit respondere. Interrogatus, quodnam consilium esset novo Pontifici daturus, si consuleretur, respondit se ei dicturum, ut preces toto corde ad Deum funderet, qui eum dirigere dignaretur in eam viam, quæ gloriæ suæ, & Sedis Apostolicæ incolumitati esset profutura. Conversisque Suffragantium animis in Cardinalem Pignatellum, qui ad summum Pontificarum evectus Innocentii XII. nomen assumpsit, pius & vere Venerabilis Gregorius Cardinalis Barbadicus, statim ac ad primum ejus amplexum accessit, serio monuit, ut in eo negotio lento gradu procederet, non stricti juris, sed epichejæ leges servaret, quas aptiores ipse autumabat, & magis commodatas felici ejus expeditioni, gloriæ Dei, & Sedis Apostolicæ prosperitati.

25. Et hæc sunt, quæ cursim potuerunt adnotari, ne caput hoc in volumen excresceret. In supradictis ergo, & aliis pluribus facile obviis, & in laboribus quoque

pro

pro Ecclesia & pro Sede Apostolica exantlatis momentum constitui poterit, cum agitur de causis Servorum Dei, qui, dum viverent, Cardinalatus dignitate potiti sunt, non quia (ut diximus) ea sola sufficiant pro virtutibus approbandis, sed ut, si cetera non deficiant, & in supra narratis Dei Servus heroice se gesserit, tutum de heroicitate virtutum judicium ferri possit: a quo profecto abstinendum esse videretur, si cetera adessent, & in his, quae statum personae respiciunt, Dei Servus defecisset, aut heros non fuisset. Aliquid dicendum esset de erogatione redituum Ecclesiasticorum, sed de his infra commodius agetur.

CAPUT TRIGESIMUMQUARTUM.

De iis, quae in causis Servorum Dei, qui Episcopi fuerunt, advertenda sunt post adeptam Episcopatus dignitatem.

1. PLERIQUE absolutissimi Episcopi in album Sanctorum post reservationem harum causarum Sedi Apostolicae solemni Canonizatione relati sunt, Udalricus Augustanus, Benno Misnensis, Bernuvardus & Godehardus Hildesheimenses, Gerardus Tullensis, Hugones duo, Gratianopolitanus & Lincolniensis, Malachias Hibernensis, Osmundus Saresberiensis, Otho Bambergensis, Petrus Anagninus, Richardus Cicestriensis, Thomas Herfordiensis, Virgilius Salisburgensis, Ubaldus Eugubinus, Willhelmus Briocensis, Vulstranus Wigornensis, Andreas Fesulanus, & cum his Ludovicus Tolosas, & Franciscus Gebennensis, unus Patriarcha, Laurentius videlicet Justinianus, & complures variarum gentium Archiepiscopi & Primates, Edmundus scilicet Cantuariensis, duo Willhelmi, Bituricensis & Eboracensis, Laurentius Dublinensis, Thomas Valentinus, Antoninus Florentinus, Carolus Mediolanensis, Thuribius Limanus; omissis ex coetu Episcoporum Stanislao Cracovienſi, & ex coetu Archiepiscoporum Thoma Canturiensi, quod nunc sermo sit de Confessoribus, Stanislaus autem munus Pastoris impii Regis facinoribus execrandis exercens Martyr occubuerit, & Thomas martyrium subierit pro juribus suae Ecclesiae tuendis.

2. Si exempla requirantur virtutum antiquiorum Episcoporum, qui aut juxta antiquum Ecclesiae morem in album Sanctorum relati sunt, aut Canonizationis honorem a summis Pontificibus obtinuerunt, ne talia quidem deesse compendiosa narratione de eorum virtutibus ostendi potest. De vita exemplari S. Eusebii Episcopi Vercellensis & Martyris haec habentur apud S. Maximum (*inter anecdota* Ludovici Antonii Muratorii *tom. 4. ferm. 6. pag. 78.*): *Erat utique vita illi Christus, quia per spiritualium virtutum tramitem gradiens, absque Christo vivere nesciebat. Erat ei & mori lucrum, quia, si damno praesentis vitae transiret e saeculo ad Christum pergens, caeli se noverat divitias lucraturum . . . . . Quaesivit vivens Christum, cum salutaria ejus praecepta custodiens, individuam Verbi cum Patre asseruit unitatem. Acquisivit eum moriens, cum ad societatem regni ejus corporis mortem transivit: & quia unam Patris, Filiique, sicut est, substantiam non negavit, exilia, carcerem, verbera, famem, sitimque sustinuit, quae omnia fideliter superans, vitam quam dilexit, invenit, & mortem quam non timuit, triumphavit. Nam quid est aliud calcare mortem, quam, vivendo fideliter, vitam possidere post mortem, & obeundo, cum Fide perpeti, sancti nominis tenere memoriam &c.* Sermone 9. de eodem S. Eusebio *pag. 88.* haec habet: *Cum in hac urbe* (scilicet Vercellarum) *dispensante Deo, summi gradum Pontificii suscepisset, ut universo Clero suo spiritualium institutionum speculum se caeleste praeberet, omnes illos secum intra unius septum habitaculi congregavit; ut, quorum erat unum atque individuum in religione propositum, fieret vita victusque communis; quatenus in illa sanctissima societate vivendi invicem sibi essent conversationis suae & judices & custodes; &, dum alter alterius humilitatem praefert, continentiam stupet, suspicit castitatem, patientiam laudat, miserantis animi praedicat bonitatem, jejunia vigiliasque miratur, omnes ab omnibus discerent, quod in se singuli non habebant. Quae cum ita essent, in universorum tamen pectora bonorum omnium plenitudo magni ejus Eusebii de fonte manabat, atque ita fiebat, ut, dum in Divina praecepta exemplis se mutuis excitant, in diversorio illo non tam hominum esset congregatio, quam virtutum.* S. Bernardus quoque in vita S. Malachiae Episcopi Hibernensis *cap. 19.* ita de ejus sanctis moribus loquitur (*col. 682. oper. vol. 1.*): *Ut enim taceam interiorem hominem ejus, cujus pulcritudinem, fortitudinem, puritatem satis indicabant mores ipsius & vita, ipsum exteriorem ita uno semper modo, ipsoque modestissimo & decentissimo, gessit, ut nil prorsus appareret in eo, quod posset offendere intuentes. Et quidem* Qui non offendit in verbo, ille perfectus est vir. *At vero in Malachia quis umquam, etiamsi curiosius observarit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum? Quis manum, pedemque moventem frustra? Immo quid non aedificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu? Denique vultus hilaritatem nec fuscavit moeror, nec levigavit risus. Totum in eo disciplinatum, totum insigne virtutis, perfectionis forma. Per omnia serius, sed non austerus; remissus interdum, dissolutus numquam. Negligens nihil, etsi pro tempore multa dissimulans. Quietus saepe, sed minime aliquando otiosus &c.* Demum S. Gregorius Nissenus Magni Meletii Episcopi Antiochiae egregias virtutes his verbis commemorat (*pag. 1023. tom. 2. oper.*): *Cum primum bene morata, ac modesta illa Ecclesia* (scilicet Antiochena) *virum vidit, faciem vidit ad imaginem Dei vere formatam, vidit dilectionem fontis modo scaturientem, vidit gratiam labiis circumfusam, animi demissionis summum gradum, post quem amplius quicquam cogitari non potest, vidit mansuetudinem atque clementiam qualis in Davide fuit; qualis in Salomone, intelligentiam atque prudentiam; qualis in Moyse, bonitatem; qualis in Samuele, perfectionem; qualis in Josepho, continentiam pudicitiamque; qualis in Daniele, sapientiam; quemadmodum magnus Elias, zelo Fidei praeditum; sicut sublimis Joannes, integritate corporis ornatum; sicuti Paulus, inexsuperabili praeditum dilectione. Vidit tot Bonorum circa unam animam concursum. Amore beato vulnerata est, casto bonoque Sponsum suum amore atque benevolentia prosequuta dilexit.*

3. Non est hic locus exponendi invictum robur, quo nonnulli sancti Episcopi, effuso sanguine, pro Fidei Catholicae defensione & propagatione mortem libentissime oppetierunt. De Confessoribus loquimur. Omitti vero non potest certamen inter Modestum Praefectum Valentis Imperatoris Ariani, & S. Basilium M. in asserenda Fide Catholica adversus Heterodoxos, & in resistendo voluntati Praefecti, qui ipsum ad partes Arianorum adducere conabatur. En verba S. Gregorii Nazianzeni *in orat. 20. pag. 349. num. 74. oper. tom. 1.* ubi memoratum refert certamen: *Hac oratione commotus Praefectus, ac majori ira succensus de subsellio surrexit, atque asperioribus verbis cum eo agere perrexit. Quid? Potestatem hanc non pertimescis? Cur vero pertimescerem? inquit Basilius. Quid fiet? Quid patiar? Quid patieris? intulit ille: unum e tam multis, quae meae sunt potestatis. Quaenam haec? subjunxit Basilius: fac enim intelligamus. Bonorum, inquit ille, proscriptionem, exilium, cruciatus, mortem. Tum Basilius. Si quid aliud habes, id nobis minitare. Horum enim, quae adhuc commemorasti, nihil nos attingit. Quonam modo? inquit ille. Quoniam, inquit Basilius, Bonorum proscriptioni obnoxius non est, qui nihil habet: nisi forte laceris & detritis hisce pannis indiges, ac paucis libellis, in quibus omnes mihi facultates & copiae sunt. Exilium autem haud cognosco, qui nullo loco circumscriptus sum, ac neque terram hanc, quam nunc incolo, meam habeo, & eam omnem, in quam projectus fuero, pro mea duco: immo, ut rectius loquar, universam terram Dei esse, scio, cujus advena ego sum & peregrinus. Jam tormenta quid accipere queant, cum corpus desit? nisi forte primam plagam dixeris; hujus enim solius penes te arbitrium & potestas est. Mors porro beneficii mihi loco erit: citius enim me ad Deum transmittet, cui vivo, & munere meo fungor, maximaque ex parte mortem obii, & ad quem jampridem propero. Quo sermone obstupefactus Praefectus, Nemo, inquit, me* (nomenque suum adjunxit) *ad hunc usque diem ita est allocutus, nec pari verborum libertate. Neque enim, ait Basilius, fortasse in Episcopum incidisti. Alioquin hoc prorsus modo disseruisset pro hujusmodi rebus in certa-*

men veniens &c. Et S. Bernardus *ferm. 2. de S. Malachia Episcopo Hibernensi* ejus propagandæ Fidei zelum sic extollit (*col. 152. vol. 1. oper.*): *Posuit fine sumptu Evangelium, replevit Evangelio patriam, suorum maxime feralem edomuit barbariem Hibernorum, levi jugo Christi in gladio spiritus exteras subdidit nationes, usque ad extrema terræ restituens hereditatem suam illi. O ministerium fructuosum! O ministrum fidelem! Numquid non per ipsum Filio est paterna adimpleta promissio? Numquid non hunc olim intuebatur Pater, cum ad Filium loqueretur;* Dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ? *Quam libens Salvator recipiebat, quod emerat, & emerat pretio sanguinis sui, ignominia crucis, horrore Passionis! Quam libens de manibus Malachiæ, pro eo, quod gratis ministraret! Ergo in ministro quidem gratum erat munus gratuitum, in ministerio autem placita conversio Peccatorum, Gratia, inquam & placita, in ministro simplicitas oculi, in ministerio autem salus populi.*

4. Egregium porro solicitudinis Pastoralis erga oves sibi commissas S. Paulini Episcopi exemplum legitur apud S. Gregorium Papam *dialog. lib. 3. cap. 1.* licet de ejus veritate nonnulli quæstionem moveant, quod vel Vandali tempore S. Paulini nunquam Italiam ingressi sint, vel si juxta Cardinalem Baronium ingressi sunt anno 429. quo tempore S. Paulinus erat in humanis, inverisimile videatur ipsum annorum *76.* & infirmitatibus laborantem in Africam trajecisse, ut filium viduæ liberaret. At, utcumque sit de hoc, narrat idem S. Gregorius, Paulinum, ut filium viduæ a Vandalorum captivitate redimeret, in Africam trajecisse, seque pro illo in servitutem tradidisse. Verum ex Divina revelatione cognitus, quisnam vir esset, dataque ei optione petendi quod vellet, ut in patriam suam cum magno munere reverteretur, ipse ita respondit (*loc. cit. col. 281. oper. tom. 2.*): *Unum est, quod mihi impendere beneficium potes, ut omnes civitatis meæ captivos relaxes. Qui cuncti protinus in Africana regione requisiti cum onustis frumento navibus pro venerandi viri Paulini satisfactione in ejus comitatu laxati sunt . . . . sicque factum est, ut omnipotentis Dei famulus Paulinus vera prædiceret, & qui se in servitium solum tradiderat, cum multis a servitio ad libertatem rediret; illum videlicet imitatus, qui formam servi assumpsit, ne nos essemus servi peccati, cujus sequens vestigia Paulinus ad tempus voluntarie servus factus est solus, ut esset postmodum liber cum multis.* De supra memorato S. Malachia Episcopo S. Bernardus *ferm. 2. loc. cit.* sic ad rem loquitur: *Qui quasi unus omnium parens vivebat omnibus. Quasi gallina pullos suos, sic fovebat omnes, & in velamento alarum suarum protegebat. Non sexus, non ætas, non conditio discernebatur, aut persona. Deerat nemini, expanso omnibus gremio pietatis. De quacumque tribulatione clamaretur ad eum, propriam reputabat; nisi quod in sua patiens, in aliena compatiens erat, plerumque & impatiens. Nonnumquam siquidem repletus zelo pro aliis, in alios movebatur, ut eripiens inopes, & reprimens fortes consuleret proinde omnibus in salutem.* Et latius in ejus vita (*cap. 8. col. 672. loc. cit.*): *Monere communiter, secreto arguere, fleve per singules, nunc aspere nunc leniter convenire, prout cuique expedire videbat. In quibus per hæc minus profecisset, cor contritum & humiliatum offerebat pro eis. Quoties noctes totas pervigiles duxit extendens manus in oratione? &, cum venire ad ecclesiam nollent, per vicos & plateas occurrebat invitis, & circumiens civitatem perquirebat anhelus, quem Christo acquireret. Sed & foris rura & oppida nihilominus sæpius percurrebat cum sancto illo comitatu discipulorum suorum, qui numquam deerant lateri ejus. Ibat, & erogabat vel ingratis cælestis tritici mensuram; nec vehebatur equo, sed pedes ibat, & in hoc virum se Apostolicum probans. Jesu bone, quanta passus est pro nomine tuo bellator tuus a filiis sceleratis, quanta sustinuit ab iis ipsis, quibus & pro quibus loquebatur bona tibi! Quis digne exprimat, in quantis vexatus, quibus affectus sit contumeliis, quibus injuriis lacessitus, quoties laxatus inedia, quoties afflictus in frigore & nuditate?* Sanctus autem Augustinus *in natali S. Cypriani Martyris (ferm. 309. al. 12. inter additos a Parisiens. num. 4. tom. 5. oper. col. 1248.*) narrat, quid ille solicitus de ovibus sibi commissis egerit pridie ante martyrium: *Cum in alium diem dilatus* (scilicet ad martyrium) *apud Custodes esset, atque illuc se multitudo Fratrum, ac Sororum congregans pro foribus pernoctaret, custodiri puellas præcepit. Quanta intentione considerandum! Quanta laude prædicandum! Quanto præconio commendandum est! Vicina corporis morte, non moriebatur in animo Pastoris vigilantia Pastoralis, & cura tuendi Dominici gregis usque ad extremum vitæ hujus diem mente sobria tenebatur; nec excutiebat ab animo diligentiam fidelissimi dispensatoris manus jam proxima cruenti carnificis. Ita se Martyrem cogitabat futurum, ut esse non oblivisceretur Episcopum, magis curans, quam rationem Pastorum Principi de commissis sibi ovibus redderet, quam quid Infideli Proconsuli de Fide propria responderet.*

5. Si omnia virtutum elogia, quibus Episcopi inter Sanctos relati fulserunt, quæque leguntur in bullis Canonizationum, postquam mos inductus est in eis referendi, quæ ex Actis desumuntur, essent in hoc caput inferenda, caput hoc contineret magnam partem *codicis Canonizationum* editi studio & opera Archiepiscopi Ancyrani: quocirca nonnulla tantum, quæ per compendium virtutes attingunt, opportunum transcribere existimamus. In bulla itaque Canonizationis Sancti Richardi Cicestriensis in Anglia Episcopi *pag. 99. cod. Canoniz.* edita ab Urbano IV. ita legitur: *Ipse namque vocatus ad regimen Cicestrienſis Ecclesiæ factus est solito magis vigil ad curam, non segnis ad opus, suavis ad mores. Ex tunc fuit ei pauperum cura major, habitus abjectior, gestus & affatus humilior. Ex tunc ille in persecutionum perpessione fortior, in libertatis Ecclesiasticæ defensione constantior, in justitiæ censura inflexibilior, in oratione ferventior, in eleemosynarum largitione profusior, in proprii corporis castigatione rigidior, districtior in observantiæ disciplina, in carnis & spiritus lucta prudentior.* Et in bulla Canonizationis S. Francisci Salesii *pag. 373. loc. cit.* edita ab Alexandro VII. *Integras Episcopi partes suscepit, cavere ne grex, aut diœcesis, improborum, Hæreticorumque more luporum insidiantium incursibus pateret, ordinare Clerum, statuere familiam religiosis moribus compositam, sanctorum Patrum veterumque Episcoporum exempla sibi proponere, cuncta Episcopalis vitæ momenta suis virtutibus functionibusque animare, Synodum cogere, Ecclesiasticæ disciplinæ leges vel restituere vel sancire, ac potissimum Catholicæ religionis sinceritati consulere, qua mores Catholicorum informando, qua Sectariorum dogmata evertendo, qua deceptas oves ad ovile reducendo.*

6. At, ut ad particulares actus descendamus, de quibus sedula inquisitio facienda est, cum ad examen vocantur causæ Servorum Dei, qui, dum viverent, Episcopi fuerunt; in solemni examine, quod confectationi Episcopali præmittitur, multa sane indicantur, quorum potissimum habenda est ratio, dum agitur de virtutibus. Consecrandus enim interrogatur. *Vis ea, quæ Scripturis intelligis, plebem, cui ordinandus es, & verbis docere, & exemplis?* Rursum: *Vis esse semper in negotiis Divinis mancipatus, & a terrenis negotiis, vel lucris turpibus alienus, quantum te humana fragilitas concesserit posse?* Atque his aliisque interrogationibus Consecrandus respondet per verbum *Volo.*

7. Episcopus Rhutenensis Ludovicus Abelly *in enchiridio Episcopalis solicitudinis* hæc habet in commentariis ad prædictam primam interrogationem: *Episcopus in Ecclesia instar cujusdam sideris, non modo in se Solis justitiæ ac veritatis radios excipere, sed & eos in populum Christianum refundere, animasque sibi creditas luce illa cælitus accepta illustrare tenetur.* Si etenim doceret, & non faceret, adversus ipsum urgeret monitum S. Hieronymi *in epist. ad Nepotianum (num. 7. col. 260. tom. 1. oper.) Non confundant opera tua sermonem tuum, ne, cum in ecclesia loqueris, tacitus quilibet respondeat: Cur ergo hæc, quæ dicis, ipse non facis?* Et quod quidem attinet ad verba (dictum est enim, Episcopum debere verbis docere) sacrum Tridentinum Concilium *c. 5. sess. 2. & sess. 24. c. 4.* ait, sacram prædicationem præcipuum munus esse Episcoporum, & eam ab ipsis omnino exercendam esse, nisi fuerint legitime impediti. Concordat Concilium Lateranense in *cap. Inter cetera, de Officio Judicis ordinarii.* Dei Servus undequaque spectabilis Aloysius de Granata severe Episcopos redarguit, qui, omissa verbi Dei prædicatione, totos se convertunt ad forensia judicia, uti videri potest in ejus concione ad Pastores: *Quid hoc monstruosius, ut nostrorum Prælatorum omnis pene cura & sollicitudo in hoc uno causarum studio consumatur, nobilissima prædicandi sarcina (ac si nihil ad eos pertineret) aliis commissa? Qua fronte, qui summum in Ecclesia gradum obtinent, qui ipsius Dei vices gerunt, qui ad spiritualia, & Divina tractanda (ut spirituales, ac pene Divinos omnes reddant) potissimum destinati sunt, ad abjectissima hæc, relicto Divini verbi ministerio, se dimittant?* Venerabilis Dei

Ser-

Servus Bartholomæus a Martyribus in citato Opere, cui titulus, *STIMULUS PASTORUM*, 2. *part. c.* 7. postquam attulit illud Psalmi, *Ego* (ait Christus) *constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum ejus prædicans præceptum ejus*, ait: *Quid hic dicitis, otiosi Pastores, qui cathedras prædicandi ambitis, & officium ac munus prædicandi negligitis? Christus se dicit constitutum Regem ad prædicandum; vos autem dicitis, non posse vos simul regere & prædicare? Poterant quidem utrumque Patres nostri Gregorius, Ambrosius, Augustinus &c. regebant Ecclesias suas, prædicabant, scribebant &c. Quod si per impedimenta utrumque præstare non potestis, alia per alios exercete, vobis vero decendi officium reservate.* SS. Gregorii, Ambrosii, Augustini exemplis alia superaddi possent omnium aliorum Episcoporum, qui canoni Sanctorum adscripti sunt, aut de quorum Beatificatione aut Canonizatione tractatur. Unum autem aut alterum afferemus, illud videlicet, quod habetur in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag.* 293. *loc. cit. In prædicatione verbi Dei tam frequens erat beatus Pontifex, ut plane in omni patientia & doctrina impleret ministerium suum, vigilando, laborando, labore prne incredibili, ita ut quadraginta horarum solemnibus precibus continuo persistens in jejunio & vigilia, singulis horis ad populum admirabili patientia sermonem haberet.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad nepotem contr.* 3. plura differuit de obligatione, quam habent Episcopi Evangelium annuntiandi, &, quod scriptis expositi, opere implevit. Cum enim esset Archiepiscopus Capuanus, qualibet Dominica & quovis die festo, exceptis duobus mensibus anni, mense videlicet Septembri & mense Octobri, quod tunc pauci ad ecclesiam accederent, sermonem habuit ad populum magno cum fructu audientium, ut fuse refertur in ejus vita a Patre Bartolo *lib.* 2. *c.* 8. Ad hoc ipsum quoque refertur, pueros & rudes Christiana doctrina, & necessariis ad salutem imbuere. Rosignolius *in tract. de actionibus virtutis lib.* 1. *c.* 14. hæc habet: *Concionari Episcoporum est, & quidem proprium & præcipuum munus, ac simul catechizare, teste Sancto Augustino, & Sancto Cyrillo Alexandrino, quorum etiam alter librum disciplinæ hujus a se diligentissime conscriptum inscribit de catechizandis rudibus, alter institutionem parvulorum edidit. Catecheses extemporaneas appellat suos libros Sanctus Cyrillus Hierosolymitanus, in quibus explicandis sedulo versabatur: & extant multorum Patrum Græcorum & Latinorum explicationes apertæ, simplices, nullo ornatu, magna facilitate, nimirum ut agnoscas, esse rudium & idiotarum catecheses.* Porro, quanto cum labore & patientia SS. Carolus Borromæus & Franciscus Salesius pium opus docendæ Christianæ doctrinæ promoverint, & pueris & rudibus Fidei mysteria, & cetera ad salutem necessaria in universa ipsorum diœcesi ipsi explanaverint, refertur in opere *de vita & officio Episcopi* Romæ a pio Sacerdote edito, anno 1719. *part.* 1. §. 28. De vigilantia quoque S. Caroli Borromæi, ne ullus error Fidei Catholicæ adversus in animas sibi creditas irreperet, testimonium perhibet Episcopus Rhutenensis supra citatus *in enchirid. Episcopal. solicitud. cap.* 7. *Quæ quidem & plurima alia æque ad Fidei Orthodoxæ conservationem utilia luculentissime præstitit ipse Divus Carolus; qui, cum Hæreticorum provinciæ Mediolanensi adjacentium viciniam, tamquam gregi suo valde periculosam, reformidaret, dici vix potest, quantas curas impenderit, ut hoc contagiosum malum a suis ovibus averteret, quot præcautiones adhibuerit, quæ antidota & alexiaca præparaverit adversus pestiferos illius afflatus. Id plane testantur saluberrima decreta super hac re ab ipso edita, quæ in ejus Actis videri possunt.* Et de S. Francisco Salesio legitur in bulla Canonizationis ipsius: *Sic cetera virtutum genera exercuit Charitatis æstu succensus, ut, septuaginta Hæreticorum millia Ecclesiæ Catholicæ subjecisse, sit fama vulgatum.*

8. Supra recensitus S. Carolus Borromæus, ut Divinis negotiis semper esset intentus, & potissimum gregis commissi curæ, cum ad regendam Mediolanensem Ecclesiam accessit, Majoris Pœnitentarii officium, Archipresbyteratum basilicæ S. Mariæ Majoris Urbis, Ordinum Regularium complurium, Regnorum, & nationum honorificentissimas clientelas, quas vocant *Protectiones*, reliquit, uti legitur in bulla, & in Actis Canonizationis ipsius. Petrus Blesensis *de institut. Episcopi cap.* 4. Episcopum admonet, ut, sæcularibus relictis, se totum ad Divina convertat: *Vacuum a sæcularibus negotiis oportet esse animum Divinæ servitutis obsequio mancipatum. Magnis addictus es? Noli minimis occupari. Minima vero & vilia ea sunt, quæ ad sæculi quæstus, & non ad lucra pertinent animarum.* Synesius Episcopus Ptolemaidis in Africa sanctitate conspicuus *in epistola* 57. *adversus Andronicum pag.* 199. sic loquitur de Episcopis, qui aliquando se rebus sæcularibus involvunt: *Nec Episcopos damno, qui negotiis destinentur; sed cum noverim vix me horum alterutrum assequi posse, qui utrumque præstare possint, eos admirari soleo. Non est id mearum virium duobus ut Dominis serviam. Sin aliqui reperiantur, quibus ne mentis quidem ad inferiora descensus detrimentum afferat, merito illi possunt Sacerdotes fieri, & præesse civitatibus. Solaris radius, quamvis cœnum contingat, purus, nec inquinatus manet. Ego si idem fecero, fontibus, ac mari opus habebo.* Synesius hic pericula recenset, quibus Episcopi expositi sunt, dum munera quædam sæcularia assumunt, quorum causa opus est, ut se curis sæcularibus involvant, & sic a Divinis abstrahantur. An autem omnia prædicta optime præstita sint a Ven. Dei Servo Cardinali Ximenio Archiepiscopo Toletano, judicium fit eorum, qui in examine virtutum ipsius suffragium præstabunt; nobisque interea satis esse poterit favorabile judicium de eo prolatum a Gomesio in ejus vita *lib.* 2. *cap.* 40. his verbis: *Neque enim tam ingentis ditionis Princeps, qualis Archiepiscopus Toletanus est, solum concionibus ad populum habendis, puerisque sacro Oleo ex Christiano ritu confirmandis, & eleemosynis distribuendis, aut vicis suæ diœceseos peragrandis, templisque invisendis, & id genus aliis, quæ certe magni momenti, ejusque muneris sunt, contentus esse debet, sed excelsissima quæque concipere, expeditiones in Mauros adornare, litoribus nostris ab hostium incursibus tranquillitatem parare, totius Regni molem sustinere, tumultantes populos sedare, Reges, ut præclara conentur, adhortari, doctos homines & ingenia provehere, disciplinæ nitorem restituere, rem litterariam pro viribus juvare, mores denique pravos corrigere, bellum vitiis omnibus indicere, eorumque prorsus radices exstirpare. Quæ omnia adeo cumulate Ximenius præstitit, ut ad summum fastigium ea dignitas tunc perducta inclinationem, quam videmus, minata videatur.* Quæ tamen dicta ita intelligenda sunt, ut nullum sibi vindicent locum quoad eas curas, quas nonnulli Episcopi assumere tenentur ob temporale dominium, quod in nonnullis locis obtinent suo Episcopatui annexum ex Imperatorum, vel Regum donationibus, aut alio quocumque titulo. In eo quippe rerum statu, ut jus sui Episcopatus tueantur, quædam facere debent, quæ ad sæculum potius, quam ad spiritalem gubernationem pertinere posse videntur; nec id sanctitati officere poterit, si omnia rite componantur, nec Principis majestas Episcopali humilitati detrimentum afferat. Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas *lib.* 2. *epist.* 43. ita alloquitur Gofridum Catalaunensem Episcopum: *Quid & illud, quod, cum tantæ urbi non solum Episcopum, sed & Principem necessario vos esse oporteat, nihil de Monacho vindicet Pontifex* (Gofridus enim Monachus erat), *nihil de religione Princeps usurpet, nihil de prisco Ordine mundus furetur?*

9. Administratio justitiæ, defensio jurium Ecclesiæ, robur in plectendis criminibus, prudentia in componendis diffidiis partes sunt muneris Episcopalis. Cumulate & heroice hæc omnia præstita sunt a S. Antonino, in cujus bulla Canonizationis *pag.* 227. *cod. Canoniz.* ita legitur: *In administranda justitia nullus Judicum eo tempore illi comparari potuerat, ita ut præfatus Nicolaus prædecessor appellationes, quas a suis sententiis ad Sedem Apostolicam deferri contingeret, nulli alteri committi, sed ad eum ipsum examinandas remitti mandabat, ratus, hominem ab omni odio, amicitia, prece, pretio, aliisque omnibus, quæ judicantium animos in sententiis dictandis perturbare ac pervertere solent, penitus alienum esse. Causas omnes ad eum delatas concordia componere, aut celeri sententia definire studebat. Cujus judicio fere omnes propterea acquiescebant, quia id ab ore sanctissimi viri, Deo sic inspirante, procedere existimarent. In corrigendis vitiis emendandisque delictis ingenti utebatur severitate, ita tamen ut in eo misericordia cum justitia conjuncta esse videretur. Fidei, & Ecclesiasticæ libertatis defensorem se præbebat acerrimum, nec ullius minas formidabat . . . . Clerum reformaverat, ac populum correxerat, pravosque civitatis mores emendaverat, ludos omnes prohibitos atque damnatos sustulerat, superfluos mulierum ornatus restrinxerat, ac fere omnium cordibus devotionem spiritualem infixerat, quandoque freno, quandoque vero calcaribus pro animarum & temporum qualitate utens, ut, semotis seditionibus, sub Dei timore, & charitatis zelo viverent, & in sancta religione persisterent.* In bulla Canoni-

nizationis S. Caroli Borromæi legitur, paratum se illum ostendisse animam suam ponere pro tuendis Ecclesiæ juribus, & Ecclesiastica restituenda & conservanda auctoritate; licet alioquin mitissimus & clementissimus esset vir, ita ut calumnias, contumelias, & graves patientissime tulerit persecutiones, & oblata aliquando indicia proditionis vitæ suæ neglexerit, litterasque nec resignatas flammis tradiderit. Additur, quod tribunalia sua omni studio, & præsertim visitandi assiduitate non solum a quavis labe iniquitatis, sed etiam suspicione immunia præstitit: & in relatione Rotæ Auditorum edita in ejus causa, sanctitatis argumentum desumitur ex auctoritate Ecclesiastica ab eo constanter magnis in periculis defensa, & ex cultu justitiæ in tribunalibus Ecclesiasticis ab eo strenue promoto; quemadmodum videri potest *in secunda parte argum.* 11. *& argum.* 21. Notum est quippe omnibus, quomodo, assumpta a S. Carolo provincia ei a Sede Apostolica demandata reformandi Ordinem Fratrum Humiliatorum, Hieronymus Lignana Præpositus S. Christophori Vercellensis, & alii scelerati ejusdem Ordinis in necem sancti Cardinalis conspiraverint, & Hieronymus Donatus Farina ejusdem Ordinis Apostata, nactus loci & temporis opportunitatem, in eum, vespere de more in sacello cum familia precantem, sclopum igneum exonerarit, telorum parte ad vestes ejus obtrita, parte utrimque in proximo defixa, Carolo interim orationem inceptam prosequente; quemadmodum legitur in bulla Canonizationis, in citata relatione Rotæ Auditorum *part.* 2. *argum.* 14. & in bulla 119. S. Pii V. *Bullarii tom.* 2. in qua sustulit & extinxit Ordinem prædictorum Fratrum Humiliatorum. Joannes XII. in bulla Canonizationis S. Thomæ Herfordiensis *pag.* 132. *cod. Canonizat.* eum his laudibus extollit: *Jura vero suæ Ecclesiæ defensabat indutus justitia ut lorica. Paratus namque pro sibi commisso grege animam ponere, non timuit in hoc Principem, nec Magnatem.* Alexander Papa VII. in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *pag.* 359. *cod. Canoniz. Nam & invictum animum in tuendis Ecclesiæ juribus, & Ecclesiastica restituenda & conservanda auctoritate ostendit, illis verbis usus, se gloriosam magis mortem, quam odibilem vitam amplecti, nec supplicia pro Ecclesiastica immunitate ex debito Pastoralis officii in libertatem vindicanda timere, aut fugere: quod ex animo dictum ostendit, cum Regio Ministro minitanti rerum temporalium exspoliationem imperterrite respondit: Tunc magis locuples ero, cum temporali subsidio liber ad cælum lætus remigrabo.* Commendatur denique S. Laurentii Justiniani justitia in bulla Canonizationis ipsius *pag.* 550. *loc. cit. Viri justitia inde patuit, quod nihil unquam ab illo judicatum rescissum est, ejusdemque sententiæ inappellabiles habitæ sunt.* Item de prudentia in componendis populorum dissidiis mentio habetur in bulla Canonizationis S. Andreæ Corsini *pag.* 528. *cod. cod. Beatæ memoriæ Urbanus Papa V. cognito Divinæ Gratiæ dono, quo Fesulanus Episcopus in componendis populorum discordiis pollebat, Legatum Bononiam mittit, ut dissidentia pectora mitigaret, ferocesque civium animos flecteret. Andreas Pontificis jussis obtemperans illuc proficiscitur, ubi tumultuantes venerandi Præsulis auctoritate, & verborum dulcedine capti, mox depositis armis, in concordiam reducuntur, paucis, qui adversabantur, atroci morbo correptis, qui tandem meritis Beati Andreæ liberati ab omni odio quieverunt.* Huc facit illud Concilii Lateranensis III. *in cap. Irrefragabili, de offic. Judic. ordinar.* sub Innocentio III. *Irrefragabili Constitutione sancimus, ut Ecclesiarum Prælati ad corrigendum subditorum excessus, maxime Clericorum, & reformandos mores prudenter ac diligenter intendant, ne sanguis eorum de suis manibus requiratur:* quod ita tamen intelligendum est, ut modis debitis expleatur, quos explicat S. Laurentius Justinianus in opere de regimine Prælatorum: *Non pariformiter Pastores animarum, & Reges gentium, ac sæculares Principes Subditos gubernare oportet. Sane Principibus cum terrore licet gerere, Ecclesiasticis vero Præsulibus cum charitate & lenitate: illis tanquam Dominis, istis autem ut Patribus; illis cum severitate punire, istis vero cum moderamine, & mentis compassione corrigere; illis jugulare & perimere, istis autem, omni crudelitate semota, delinquentes revocare ad vitam, ut emendentur.* Additque S. Thomas *in quæstion. disput. quæst. unic. de correctione fraterna art.* 1. *Præpositi Ecclesiarum in Ecclesiis constituti sunt, ut non parcant, objurgando peccata, quia ad eos pertinet charitativa correctio, sed continua.*

10. Cohæret his, quæ modo dicta sunt, electio Ministrorum, atque Consiliariorum, necnon Familiarium. Quod olim Moysi populum Israeliticum inter deserta dirigenti, & gubernanti socer Jethro consilium dedit, uti legitur *Exod.* 18. *v.* 18. hoc unicuique Episcopo suggeri summa ratione potest: *Ultra vires tuas est negotium. Solus illud non poteris sustinere. Provide autem de omni plebe viros potentes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint avaritiam, & constitue ex eis .... qui judicent populum.* Inter præcipuos Pastoralis solicitudinis Administros primus est Vicarius Generalis. Quanta fuerit S. Caroli Borromæi diligentia in eo eligendo, legi potest in ejus vita scripta ab Episcopo Novariensi *lib.* 1. *cap.* 6. Magna quippe sedulitate omnes pene Italiæ provincias per se, vel per alios lustravit, ut eum reperiret, tandemque audito nomine Nicolai Ormaneti Sacerdotis, qui antea Matthæi Giberti Veronensis Episcopi virtutibus omnibus Pastoralibus ornatissimi consiliorum particeps fuerat, & postmodum Reginaldo Polo Cardinali in Angliam proficiscenti rebus illius Ecclesiæ componendis operam dederat, & tunc ab humanis cupiditatibus alienus parochiam quamdam ruralem in diœcesi Veronensi regebat, nihil non fecit, ut eum sibi adjungeret, cum quo vastissimæ diœcesis Mediolanensis, immo totius provinciæ curas partiretur. Testatur idem Scriptor vitæ S. Caroli *lib.* 5. *cap.* 3. *&* 7. eum in primordiis Episcopatus viros alios pietate, disciplina Ecclesiastica, doctrinaque præstantes selegisse, & sibi adjunxisse, quorum consilio in diœcesis administratione uteretur. Scriptor vitæ S. Hugonis Lincolniensis Episcopi apud Surium *die* 17. *Novembris* testatur, eum suscepto Præsulatu, primam curam & solicitudinem adhibuisse, ut viros sapientia & scientia instructos, atque in timore Dei probatissimos suo lateri adjungeret: *Ut viros sapientia & scientia instructos, atque in timore Dei probatissimos suo lateri adhiberet, quorum consilio & auxilio fretus Pastorale munus suum perquam strenue adorsus est:* & S. Bernardus *epist.* 42. seu *tract. ad Henricum Senonensem Archiepiscopum de moribus & officio Episcoporum cap.* 1. (*col.* 468. *oper. vol.* 1.) scribit: *Prudenter itaque cogitastis, Sacerdotale onus, Episcopale opus, curamque Pastoralem digne non posse administrari sine consilio.* Porro memoratis duobus Consiliariis ab Henrico electis, concludit: *Horum acquiescendo consiliis, nec præceps eris in sententia, nec vehemens in vindicta, non in corrigendis remissior, non severior in parcendis, non pusillanimis in exspectandis, nec superfluus in victu, nec notabilis in vestitu, non citus ad promittendum, non ad reddendum tardus, nec prodigus dator.*

11. Inter Domesticos & Familiares oportet ut Episcopus non nisi eos adsciscat, qui sint probatæ vitæ, & omnis turpitudinis non modo labe, sed & suspicione vacent. Inter cetera, quæ Apostolus tanquam necessaria in Episcopo requirit, illud est, ut *sit suæ domui bene præpositus*: quod utique constare non potest, si ejus Familiares & Domestici insolescant, si bonis moribus præditi non sint, & si errantes ab ipso non corrigantur & puniantur. Apud Cassiodorum *variar. lib.* 10. *epist.* 5. (*tom.* 1. *oper. pag.* 160.) Theobaldus Rex hæc innuit Theodosio suo Familiari: *Ut quicumque ad domum nostram noscitur pertinere, & curæ tuæ probatur esse commissus, nullis præsumptionibus insolescat, quia solus dicendus est ille meus, qui legibus potuerit esse tranquillus. Augete formam nostram per patientiam vestram. Si quis habuerit cum altero forte negotium, ad communia jura descendite. Fora vos tueantur, non iniqua præsumptio. A domesticis inchoare volumus disciplinam, ut reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscimur excedendi licentiam non præbere.* Beatus Nicolaus Albergatus Bononiensis Episcopus, & S. R. E. Cardinalis summis effertur laudibus a Carolo Sigonio *in historia*, quam *de vita & gestis ejus* conscripsit, quoniam etiam ante Cardinalatum viros probatissimos inter suos Familiares adscripsit, uti videri potest *cap.* 5. *Eruditis hominibus, aut laudem aliquam ingenii cultioris habentibus mirifice fluduit, atque eis non solum in angustiis rei familiaris præsto fuit, sed etiam, quos idoneos esse judicavit, ad Ecclesiasticos honores dignitatesque provexit &c. quorum duo ex ipsius domo, quasi ex quadam doctrinæ ac sanctitatis officina progressi, deinde Pontificatum maximum sunt adepti; unus Thomas Sergienensis, quem ex domestico puerorum magistro sibi ad scribendas epistolas ministrum assumpsit, ac post dignitate canonica decoravit; alter vero Æneas Silvius Piccolomineus Senensis, quem in legationibus non tam peregrinationum atque itinerum comitem, quam actionum & consiliorum adjutorem participemque habuit. Nicolaus V. ille, hic Pius II. in Pontificatu vocatus.*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

tus. Porro in Relatione Rotæ Auditorum edita in causa S. Pii V. *tit. de prudentia* subjicitur: *Pontifex vero factus Domesticos omnes convocatos ad pietatem religionemque complectendam, ad invidiam atque odia deponenda hortatus est. Nolle enim se quemquam inter Familiares, nisi spectatæ virtutis probitatisque, retinere; in quibus imitatus est claros illos viros Augustinum, Gregorium, Basilium, & alios, ad quorum prudentiam & sanctitatem commendandam rectam familiæ institutionem referunt Scriptores.*

12. Ad Ministros, non autem ad familiares, pertinet manum apponere ad regimen & gubernationem Ecclesiæ & diœcesis; quod ipsum dicendum est de propinquis, & sanguine junctis Episcopo. S. Ambrosius in ipso ad Episcopatum ingressu sic vitam instituit, ut curam rerum domesticarum Satyro fratri reliquerit, & sese totum spiritalibus Ecclesiæ curis penitus mancipaverit. At, cum Satyrus frater esset spectatissimæ virtutis, & peritissimus in rebus agendis ac moderandis, unde & ipsum S. Ambrosius consultorem atque arbitrum habere consuevit, quemadmodum testatur in oratione, quam habuit in ejus funere, non idcirco id normam & regulam constituere debet, ut fratrum, & propinquorum opera ceteri Episcopi utantur tum in redituum administratione, tum in Ecclesiæ gubernatione; quin immo tutum & forte necessarium est, ut a prædictis propinqui arceantur: *Non consenta a' parenti di mescolarsi nel governo della Chiesa &c. E ciò deve eseguire il Prelato. Ordini egli colli suoi ministri, e dia buon ricapito a tutte le cose del Vescovado, che sono cose di Dio, nè i parenti vi s' impaccino &c. I parenti, benchè siano congiunti per sangue al Vescovo, nelle appartenenze del governo dello spirituale si hanno da tenere per estranei*; verba sunt piissimi citati Auctoris in opere *de officio & vita Episcopi* Romæ edito anno 1719. §. 24. Ven. Dei Servus Cardinalis Ximenius ad Archiepiscopatum Toletanum evectus, fratres secum habitare permisit. Alter eorum nomine Bernardinus in Religione S. Francisci, cui nomen dederat, haud mediocriter pius, non modo consiliorum particeps, sed totius familiæ primus constitutus est. Inter eos subinde simultates exortæ sunt, ita ut Bernardinus non modo ausus fuerit libellum scribere quadraginta & amplius rerum capita continentem, quibus Archiepiscopi mores, familiæ luxum & intemperantiam falso & immerito fugillabat, sed & ad alia incredibilia pene scelera prolapsus, fratris ægrotantis cubiculum ingressus, arrepto pulvinari, quo ejus caput fulciebatur, os obturarit, & tanta vi guttur utraque manu furibundus compresserit, ut omni facultate ministros inclamandi adempta, qui in proximo cubiculo excubabant, vix non animam Archiepiscopus efflaverit. Adactus idcirco fuit eum compedibus vinctum Turigios oppidum juxta Toletum amandare, ut in cœnobio vitam sordidam, ut meruerat, traduceret; & ab eo tempore, amicorum frustra precibus adhibitis, hominem amplius videre noluit, nedum alloqui, aut in familiam recipere. Alvarus Gomesius *in historia de rebus gestis Cardinalis Ximenii* universam rei seriem exponit, & ex ea tum Petrus Franciscus de Rubeis, tum Prosper Bottinius Fidei Promotores non contemnendas desumpserunt animadversiones, cum in sacrorum rituum Congregatione ageretur de virtutibus dicti Cardinalis, de quarum approbatione adhuc (uti jam diximus) nihil decretum est. Nec vero ab admissionibus, & negotiorum expeditione potest Episcopus se liberum existimare, quod ministrorum, & ceterorum adjutorum, etiam idoneorum, ope & auxilio fretus sit. Plinius de Trajano ait: *Nulla in audiendo difficultas, nulla in respondendo mora: audiuntur statim, dimittuntur statim.* S. Bernardus *lib. 4. de consider. cap. 6. col. 449. vol. 1. oper.* queritur de quotidiana audientia, quæ præstatur administratoribus rerum temporalium, quæ tamen non ita facile datur ceteris, qui ob suas spirituales indigentias instant audiri: *Quotidianas expensas quotidiano reciprocamus scrutinio, & continua Dominici gregis detrimenta nescimus.* S. Gregorius Petrum quemdam ab Episcopatu rejecit, quod, ut ferebatur, postulationes audire nesciret, & negotiis, quæ proponebantur, providere. *Petrus Diaconus, quem a vobis electum asseritis, omnino, (ut dicitur) simplex est; & nostis, quia talis hoc tempore in regiminis debet arce constitui, qui non solum de salute animarum, verum etiam de extrinseca subjectorum utilitate & cautela sciat esse sollicitus.* Ita legitur *in can. Petrus, dist. 39.* De S. Ambrosio S. Augustinus *lib. 6. Confessionum cap. 3. (tom. 1. oper. col. 121.)* hæc habet: *Non enim quærere ab eo poteram, quod volebam, sicut volebam, secludentibus me ab ejus aure atque oris catervis negotiosorum hominum, quorum infirmitatibus serviebat, cum quibus quando non erat, quod per exiguum temporis erat, aut corpus reficiebat necessariis sustentaculis, aut lectione animum.* Item *in annal.* Cardinalis Baronii *ad an. 375. num. 24.* de eodem S. Ambrosio subjicitur: *Episcopum requirentibus omnibus, in omnibus se paratum exhibuit, ut nemini ad eum aditus esset aliquando intercluſus, nullius ostii velum esset oppansum, nec, qui ad eum duceret, esset alicujus e Cubicularibus officium requirendum.* In compendio virtutum & miraculorum S. Pii V. edito, cum ageretur de Canonizatione ipsius, ita legitur: *Totus in eo fuit, ut Subditorum commoda provideret, quorum querelas supplicesque recursus quantovis sanitatis suæ dispendio, data cuilibet fandi copia, prolataque audiendi patientia a mane usque ad vesperas pene quotidie excipiebat.*

13. Tenetur Episcopus suam diœcesim visitare. Visitationis autem scopus est sanam Orthodoxamque doctrinam, quando opus sit, expulsis hæresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus & admonitionibus ad religionem, pacem, innocentiamque accendere, & cetera, prout locus & occasio feret, ex Visitantium prudentia ad Fidelium fructum constituere; uti colligitur ex *can. Decernimus*, ex *can. Episcopum 10. quæst. 2.* & latissime ex Concilio Tridentino *sess. 24. cap. 3. de reformatione*. Apud peritos antiquitatis Ecclesiasticæ constat, viduatæ Ecclesiæ Visitatorem Episcopum dari consuevisse: nec enim tunc Ecclesiæ vacantes Canonicorum curæ demandabantur. Hoc jure utebatur summus Pontifex uti Metropolita in sua diœcesi Urbicaria; delegabat enim Episcopis vicinis visitationem Ecclesiarum vacantium: & antiqua hæc canonica disciplina de Visitatore Episcopo a Metropolita deligendo, cum aliquis Suffraganeus Episcopatus vacaret, in toto fere Occidente viguit; veluti late ostendit Franciscus Nicolai Episcopus Caputaquensis *in dissert. historico-canon. de Episcopo Visitatore, Romæ impressa anno 1710.* Ad Episcopum autem Visitatorem inter cetera pertinebat omnem curam adhibere, ut sarta tecta Ecclesiastica permaneret disciplina, quemadmodum desumitur ex S. Gregorio *lib. 2. epist. 43. indict. 10. (oper. tom. 2. col. 605.) ad Felicem Episcopum Acropolitanum*. En ejus verba: *Quoniam Velina, Buxentina, & Blandana Ecclesiæ, quæ tibi in vicinio sunt constitutæ, Sacerdotis noscuntur vacare regimine, propterea Fraternitati tuæ earum solemniter operam visitationis injungimus, illud præ omnibus commonentes, ut, ibi præfatarum Ecclesiarum, sive diœceseos earum vel Diaconi, sive religiosæ personæ inventæ fuerint, districte canonicegue ut vivant, modis omnibus studebis.* Sed, utcunque sit de hac visitatione, quæ ab Aula recessit, redactoque sermone ad visitationem, quam Episcopi ipsi, Sede plena, statis temporibus ad normam sacrorum Canonum, & sacri Concilii Tridentini *locis supra allatis* explere debent, in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag. 293. cod. Canoniz.* sic de visitationibus ab eo susceptis Paulus V. summus Pontifex loquitur: *A frequenti visitatione ecclesiarum & populorum suæ diœcesis, ac provinciæ, vel aliarum etiam diœcesum, cum ab Apostolica Sede demandabatur, nullis incommodis aut periculis deterreri vel retardari potuit, non æstu, non algore, aut nocturnis tenebris, non præruptis & asperis Rhætorum, & Helvetiorum montium nive & glacie rigentium, neque aliis denique multis & gravibus difficultatibus. Sed vir Dei charitate, quæ foras pellit timorem, & omnia sustinet, omnibus superatis, etiam cum suæ vitæ discrimine, increpando, obsecrando, prædicando, & exemplo atque auctoritate personæ, hæreses, multaque alia gravissima vitia, & abusus, præsertim a Clero per Christi Gratiam sustulit.* Et Benedictus XIII. in bulla Canonizationis S. Turribii *pag. 579. loc. cit.* ait: *Limanam gentem moribus fæde corruptam, variisque superstitionibus turpiter inquinatam, ad Christianam pietatem alacriter excolendam summo studio traducere contendit, rebusque Ecclesiæ Limanæ dispositis, diœcesim, & sacram provinciam nudis pedibus totam lustravit: unde factum, ut incredibilis Turribii charitas vitia, & mutua odia, quæ passim dominabantur, ex animis suæ plebis prorsus exelleret.* Alia illustria exempla Episcoporum, qui summo cum labore & fructu suarum diœcesum visitationes expleverunt, collecta legi possunt *in cit. enchiridio Episcopalis solicitudinis*, Auctore Ludovico Abelly Episcopo Rhutenensi *cap. 8. sect. 1.*

14. Synodum cogere munus est Episcoporum. Id enim præscriptum est *in can. Quoniam; in can. Abbates 18. quæst.*

quæſt. 1. & in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 24. *cap.* 2. *de reformatione* : Maximum quippe bonum ex Synodorum coactione deſcendit, quemadmodum explicant Patres Concilii provincialis Colonienſis anni 1549. *Synodorum convocatio omnibus medetur, quæcumque vel officiorum neglectus, vel pravitas morum in parochias invexit, & Parochos ad majorem ſedulitatem excitat, a vitiis & defectibus deterret, quæcumque in Eccleſiis corrigenda ſunt, aperit, & reformat in meliorem ſtatum & ordinem.* Quapropter in citata bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *cit. loc.* ita legitur: *Quantum in Eccleſiæ ſuæ recta adminiſtratione præſtiterit, ſatis declarant Synodi multæ provinciales, ac diœceſanæ, ejuſque Eccleſiæ Actorum edita volumina, quæ Sacerdotum manibus teruntur, & regendi Eccleſias doctrinam abunde ſuppeditant.* Et in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *pag.* 359. *cod. cit. Eccleſiaſticam enim diſciplinam, & Laicorum mores, coacta Synodo provinciali, multis affectus injuriis, inſtauravit.* Et in bulla Canonizationis S. Turribii *pag.* 579. *cod. cit. Tum vir Dei probe gnarus, nihil aptius ad diſciplinam, & Evangelii ſemina, quæ bonum fructum redderent, in agro Dominico ſeminanda, quam ſacra Synodorum Statuta reperiri, mox ad Presbyterorum, & Confratrum Epiſcoporum diœceſana, & provincialia Concilia identidem celebranda omnem ſuam ſolicitudinem vertit, quæ hujus etiam Sedis Apoſtolicæ munimine roborata, multa & probatiſſima habuit.*

15. Succedit reſidentia, de qua in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *de reformat.* & *ſeſſ.* 23. *cap.* 1. Ad rem Cajetanus *in* 2, 2. *D. Thomæ qu.* 185. *art.* 5. hæc habet: *Paſtor nec nomen Paſtoris meretur, ſi non perſonaliter attendat ſuo gregi. Non enim quilibet ovium dominus, ſed ille tantum, qui paſcit ſuas, vocatur Paſtor. Alioquin Principes habentes multos ovium greges, quos per alios paſcunt, Paſtores ovium eſſent, quod eſt falſum. Epiſcopus autem eſt vere Paſtor, juxta verbum Domini ad Petrum, Paſce oves meas.* Cumque reſidentia præcepta ſit, ut Epiſcopus operetur, hinc eſt, quod Epiſcopus ille ſuo munere recte non fungitur, qui reſidet otioſus, juxta monitum Patrum Concilii provincialis Remenſis anni 1564. *cap.* 1. *Ne quis defunctum ſe munere ſuo putet, ſi otioſus in Eccleſia reſideat; quoniam præcepto Divino mandatum eſt omnibus, quibus animarum cura commiſſa eſt, oves ſuas agnoſcere, Sacrificium pro his offerre, verbi Divini & Sacramentorum adminiſtratione, & bonorum operum exemplo paſcere.* Et in bulla ſæpe citata Canonizationis S. Caroli Borromæi ita ſubjicitur: *Itaque, Urbano ſplendore & amplitudine relictis, bonus operarius in meſſem, quam ſuſceperat, Mediolanum diſcedit, ubi partes ſuas in dies magis implendo, agrum illum malitia temporum vepribus turpiter deformem ac ſilveſcentem in eum reſtituit nitorem, ut Eccleſiam Mediolanenſem præclarum exemplar redderet Eccleſiæ diſciplinæ. Hoc autem cum a ſe præſento præſtandum cerneret, numquam a reſidentia diſceſſit, niſi coactus, aut concedente Sede Apoſtolica, vel ſeniore Epiſcopo ſuæ provinciæ approbante.*

16. Epiſcopus eſt ordinarius miniſter ſacramenti Confirmationis. Quamvis enim Sacramentum hoc, abſolute loquendo, neceſſarium non cenſeatur ad æternam ſalutem obtinendam; cum tamen tot periculoſæ occaſiones, & mundi carniſque illecebræ undique ad peccatum ſolicitent, quemadmodum ſibi maximum damnum inferunt ii, qui gratiam hujus Sacramenti ſibi oblatam vel per ignorantiam parvi faciunt, vel per ſocordiam negligunt, vel indigne illud ſuſcipientes ſacrilegii reatum incurrunt, uti late docent S. Thomas 3. *par. quæſt.* 72. *art.* 11. *ad tertium*, S. Bonaventura *in* 4. *ſent. diſt.* 8. *art.* 3. *qu.* 2. Hugo de Sancto Victore *de Sacramentis lib.* 2. *par.* 7. *cap.* 3. ita Epiſcopi a gravi peccato immunes profecto non ſunt, qui ſacramenti Confirmationis debitam adminiſtrationem, & ejus dignam ſuſceptionem tanquam inſtrumentum maxime idoneum ad avertenda mala graviſſima a grege ſibi credito omittunt. Poſtquam ad Apoſtolos delatus eſt nuntius, provinciam Samariæ verbum Dei recepiſſe, ejuſque populos fuiſſe baptizatos in nomine Jeſu, ad eos miſerunt Petrum & Joannem, qui eis ſacramentum Confirmationis conferrent, quemadmodum legitur *Actor. cap.* 8. *v.* 14. *Cum autem audiſſent Apoſtoli, qui erant Hieroſolymis, quod recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Joannem, qui, cum veniſſent, oraverunt pro ipſis, ut acciperent Spiritum Sanctum; nondum enim in quenquam illorum venerat, ſed baptizati tantum erant in nomine Domini Jeſu. Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum Sanctum.* S. Hieronymus *in dialog. adverſ. Luciferian.* antiquam memorat conſuetudinem Epiſcoporum excurrendi ad loca, in quibus erant, qui ſacramentum Confirmationis reciperent: *Eccleſiarum eſſe conſuetudinem, ut ad eos, qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati ſunt, Epiſcopus ad invocationem Sancti Spiritus manum impoſiturus excurrat.* Pariter in vita S. Turribii Romæ edita anno 1726. occaſione Canonizationis ipſius *lib.* 1. *cap.* 14. narratur, nulli peperciſſe labori, nullo periculo, nulli incommodo, ut omnibus degentibus in vaſtiſſima diœceſi Archiepiſcopatus Limani ſacram Confirmationem conferret; ita ut multorum opinio ſit, decies centena circiter hominum millia ipſius manibus fuiſſe ſacramento Chriſmatis confirmata: & concordat bulla Canonizationis *pag.* 579. *cod. Canoniz. Unde Chriſtianitas illarum partium, Deo favente, mirifice aucta eſt, ita ut ad nongentos & eo amplius mille Fideles ſalutari fonte renatus ipſe unus per manus impoſitionem Chriſmatis ſacramento confirmaverit.*

17. Tranſeamus ad Ordinum collationem. *Manus cito nemini impoſueris*, inquit Apoſtolus *in epiſt.* 1. *ad Timotheum cap.* 5. Joannes Moſcus Scriptor VII. ſæculi in opere, cui titulus, *Pratum ſpirituale*, refert, S. Leoni M. ante ſepulcrum SS. Apoſtolorum Petri & Pauli deprecanti pro ſuorum peccatorum remiſſione Petrum Apoſtolum apparuiſſe, eique dixiſſe: *Deprecatus ſum pro te Dominum, a quo tibi condonata ſunt peccata, ſic tamen, ut obnoxius adhuc ſis reddendæ apud Deum rationis temerariæ manuum impoſitionis.* De ſacra Ordinatione peragenda ſic loquitur S. Gregorius *epiſt.* 49. *ad Adeodatum Primatem Numidiæ lib.* 3. *indict.* 11. (*col.* 660. *oper. tom.* 2.): *Eſtote ergo præcipue in Ordinatione ſoliciti; eorum enim, qui in ſacro ſunt Ordine collocandi, prius vitam moreſque diſcutite; &, ut dignos huic officio adhibere poſſitis, non vobis potentia, aut ſupplicatio quarumlibet ſurripiat perſonarum. Ante omnia autem cautos vos eſſe oportet ut &c. nulla præveniat in Ordinatione venalitas.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *in admonit. ad nepotem controv.* 5. ſcribit, Epiſcopos imitari debere ſanctos Pontifices Romanos, qui in primordiis Eccleſiæ parciſſimi erant in ordinandis Epiſcopis, licet Eccleſia Romana etiam inter Perſecutores ampliſſima eſſet & copioſiſſima. Et in opere *de gemitu columbæ lib.* 2. *cap.* 5. ait, ex facilitate manus imponendi factum eſſe, *ut hoc tempore ſit prope infinita turba Clericorum, quorum plurimi non aſpirant ad ſacros Ordines, ut ſit Dominus pars eorum, ſed vel ſubtrahant ſe a Foro ſæculari, vel ut ſubſidium quærant vitæ temporalis, vel ut ad honores Eccleſiaſticos aſcendant; atque hinc fit, ut multi circumeant cum magna jactura Eccleſiaſticæ dignitatis ſordidi, ac oſtiatim mendicantes, alii vero, quod multo gravius eſt, culpa ſua etiam Sacerdotes inveniantur in publicis carceribus, vel catenis alligati in triremibus cum ultima fæce hominum ad remos trahendos aſſidua fuſtigatione cogantur.* Huc facit illud Patrum Concilii Lateranenſis ſub Innocentio III. *Paucos idoneos & probatos habere ſatius eſt, quam multos inutiles, atque adeo ipſo vitæ genere perniciosos.* Concordat aliud *in can. Tales, diſt.* 23. *Melius eſt enim Domini Sacerdoti paucos haberi Miniſtros, qui poſſint digne opus Dei exercere, quam multos inutiles, qui onus grave Ordinatori adducant.* In ſacroſancto Tridentino Concilio Decreta extant præcipua ſuper collatione & ſuſceptione Ordinum, digna plane, quæ quam exactiſſime ſerventur. Quocirca in primo Concilio Mediolanenſi *tit. de ſacramento Ordinis* habetur: *Cum Tridentina Synodus accurate complexa ſit omnem diligentiæ rationem, quam in conferendis Ordinibus adhibere debent Epiſcopi, ut Eccleſiæ idoneos Sacerdotes, alioſque Miniſtros habeant.* Quam porro exacte Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus, dum erat Archiepiſcopus Capuanus, opere impleverit, quod ſcriptis de ſacra Ordinatione docuerat, legi poteſt in ejus vita ſcripta a Patre Fuligatto *cap.* 23. *pag.* 192. Præter adminiſtrationem ſacramenti Confirmationis, & collationem Ordinum aliæ quoque Eccleſiaſticæ functiones ab Epiſcopis peragendæ ſunt, quæ ſi omittantur, ecquis eſt, qui Epiſcopum a culpa excuſare poſſit? Anno 1561. cum Lovanienſibus typis Ivonis Carnotenſis Decretum evulgaretur, doctus Auctor nonnullos Epiſcopos ſevere arguit propter earum omiſſionem: *Quotuſquiſque umquam vel portiunculam aliquam officii attigit ſui? Ecquis? altaria unxit, eccleſias dedicavit, Virgines ſacravit, Pœnitentibus, illuſtratiſque manum impoſuit?* Eccleſiarum conſecratio neſcio quid ſanctum, ac religione Chriſtiana dignum ſpirat; quemadmodum bene obſervat Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. tom.* 3. *lib.* 2.

cap.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

cap. 13. De S. Carolo Borromæo Giuſſanus in ejus vita *lib.* 8. *cap.* 10. ſcribit, eum viginti quatuor annorum ſpatio, quibus Mediolanenſem Cathedram tenuit, trecenta, & eo amplius tum altaria, tum templa conſecraviſſe, & intra octodecim dies quatuor decies ſacram hujuſmodi functionem obiviſſe.

18. Sequitur collatio Beneficiorum. Perſonis autem magis idoneis Eccleſiaſtica Beneficia conferenda ſunt. Quare Innocentius III. *in cap.* 1. *ut Eccleſiaſtica Beneficia ſine diminutione conferantur*, ait: *Non ex affectu carnali, ſed diſcreto judicio debuiſti Eccleſiaſticum officium, & Beneficium in perſona magis idonea diſpenſare.* Sacrum Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 24. *cap.* 1. *de reform.* ait, *eoſque alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, niſi quos dignores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint . . . . præfici diligenter curaverint.* Cardinalis de Lugo *de juſt. & jur. diſp.* 35. *n.* 12. recte animadvertit, Tridentinum non impoſuiſſe novam in hac re obligationem, ſed antiquam explicaſſe, quæ oritur ex lege naturali: & inter propoſitiones damnatas ab Innocentio XI. die 2. Martii 1679. Quadrageſima ſeptima hæc eſt: *Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui, niſi quos dignores, & Eccleſiæ magis utiles ipſi judicaverint, ad Eccleſias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc dignores non aliud ſignificare velle, niſi dignitatem eligendorum, ſumpto comparativo pro poſitivo, vel ſecundo locutione minus propria ponit dignores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concurſus.* Nova methodus quoque ab eodem ſacro Tridentino Concilio *ſeſſ.* 24. *cap.* 18. *de reform.* ſtatuta eſt in collatione Eccleſiarum parochialium: *Peracto deinde examine, renuntientur quotcumque ab his* (ſermo eſt de Examinatoribus) *idonei judicati fuerint ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis rebus ad vacantem Eccleſiam gubernandam opportunis; ex hiſque Epiſcopus eum eligat, quem ceteris magis idoneum judicaverit, atque illi, & non alteri, collatio Eccleſiæ ab eo fiat, ad quem ſpectabit eam conferre.* De S. Carolo Borromæo hæc habentur in bulla Canonizationis ipſius: *Severus tamen arbiter erat in expendendis meritis perſonarum, cum de Eccleſiaſticis Beneficiis, & officiis conferendis ageretur; Beneficia enim, niſi magis idoneis, non dabat, neque in illis diſpenſandis ullatenus a ſacrorum Canonum diſpoſitione recedebat.* Et in ampliſſimo Cardinali Federico Borromæo apud Ciacconium *in Sixto V.* proponitur exemplum, quod ceteri imitentur Epiſcopi in collatione Beneficiorum; *In conferendis Sacerdotiis librator diligentiſſimus Candidatorum merita magis penſabat, quam vota; humeris aptabat onera inſpector virtutis, non gratiæ.*

19. De Confeſſariorum electione, & Monialium regimine nonnulla dicenda ſunt. In Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *cap.* 15. *de reform.* cautum eſt, ne ullus Regularis poſſit Confeſſiones Sæcularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneus reputari, niſi aut parochiale Beneficium obtineat, aut ab Epiſcopo per examen, ſi illi videbitur eſſe neceſſarium, aut alias idoneus judicetur. In primo autem Concilio provinciali Mediolanenſi *part.* 2. peragendi examinis ratio inſinuatur: *In iis probandis hanc rationem habeant Epiſcopi, ut pii, bene morati, docti, prudentes, patientes, de animarum ſalute ſolliciti & fideles cuſtodes ſint eorum, quæ in Confeſſione dicuntur, provecta etiam ætate, præſertim illi, quibus Confeſſiones mulierum erunt audiendæ.* Et Cardinalis de Lauræa *in tract. de ſacramento Pœnitentiæ diſput.* 20. *num.* 40. poſtquam hæc, quæ ſequuntur, præmiſit: *Pœnitens ſæpe ignarus eſt, neſcitque peccatorum circumſtantias, & ſæpe luxuriam confitetur non diſtinguens ſpecies, ſæpe numerum non exprimit, vel dolorem debitum non habet, aut propoſitum, quorum defectu facit nullam Confeſſionem, ſi autem Miniſter caret ſcientia, non poteſt ſuccurrere tali Pœnitenti, neque curare, ut debito modo fiat Confeſſio;* ſubjicit *num.* 53. *Unde infero, graviſſime etiam peccare Epiſcopos, & alios Prælatos, qui tales Sacerdotes ignorantes ſuis ovibus præficiunt.* Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus *con.* 8. §. 2. & 3. mala enumerat, quæ a malis Confeſſariis cauſam habent: *Iſti ſua imperitia & ſuperbia corrumpunt populos, & eis veræ pœnitentiæ viam præcludunt. Nec enim eſſet hodie tanta facilitas peccandi, ſi non eſſet tanta facilitas abſolvendi.* Porro ut digni aſſumantur ad Ordines, ad Beneficia, & officia ea profunt, quæ ſtatuta ſunt a ſacro Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *c.* 18. *de Seminariis erigendis.* Quocirca in bulla Canonizationis S. Caroli legitur, eum pueris, & adoleſcentibus civitatis & diœceſis, tum Clericis, tum laicis, necnon Helvetiis, & Rhætis moribus & litteris informandis, itemque Presbyteris Sæcularibus in regimine animarum erudiendis Seminaria & Collegia inſtituiſſe. Et in bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova, tria erexiſſe dicitur Collegia, quæ pinguibus dotavit proventibus, primum Valentiæ, alterum Compluti, tertium Oriolæ, a quibus viri tum probitate, tum doctrina præſtantes plurimi prodiere. Et in proceſſibus cauſæ Ven. Dei Servi Cardinalis Franciſci Ximenes Archiepiſcopi Toletani ex teſtibus, Hiſtoricis, ſummorumque Pontificum Apoſtolicis litteris comprobatum eſt, eum, licet tantis negotiis eſſet diſtentus, ſtudium nunquam prætermiſiſſe Complutenſis Academiæ erigendæ & augendæ; eccleſiam Collegiatam SS. Juſti & Paſtoris, intercedente auctoritate ſummi Pontificis, adjunxiſſe eidem Academiæ, ut ejus eccleſiæ Beneficia Magiſtris & Profeſſoribus ad Rectoris arbitrium conferrentur; præter decem & ſeptem Canonicatus Sacerdotales, & duodecim portionarios inter Profeſſores Academiæ diſtribuendos, quos ipſe ære proprio dotavit ad ſummam uſque aureorum centum & quinquaginta millium, quæ ad hunc finem collegerat, & in arce Uxedama depoſuerat.

20. Quoad regimen Monialium, Tridentinum Concilium *ſeſſ.* 25. *de Regularibus, & Monialibus cap.* 10. jubet Epiſcopos diligenter attendere, ut Sanctimoniales ſemel ſaltem ſingulis menſibus Confeſſionem peccatorum expleant, & ſacroſanctam ſumant Euchariſtiam: & *cap.* 5. eiſdem mandat Epiſcopis, ut Clauſuram Sanctimonialium, ubi violata fuerit, diligenter reſtituant, &, ubi inviolata eſt, confervari maxime curent. Quod autem attinet ad earum regimen, ſapientiſſimum eſt monitum Ven. Dei Servi Juvenalis Ancinæ Saluziarum Epiſcopi, cujus Beatificationis cauſa pendet in ſacrorum rituum Congregatione. In ejus enim vita *lib.* 2. *cap.* 8. hæc habentur: *Avvertite* (eos Dei Servus alloquebatur, qui Monialibus præerant) *Avvertite, ſono Vergini, ſpoſe di Criſto: conviene conſervarle. Fate opera, che regni Criſto tra loro, e non entri il lupo; e ſe alcuna di eſſe a caſo diviene infetta, procurate d' ajutarla quanto prima, acciocchè non danneggi le altre. Fate, che oſſervino puntualmente le Regole, ſpendano bene il tempo, e leggano libri fruttuoſi, che le ajutino alla perfezione Religioſa, che profeſſano.* Exacta ergo obſervantia in Monialium regimine Epiſcopo injungitur; ita tamen, ut frequens & ſolitaria cum eis converſatio nullatenus admittatur. De S. Auguſtino refert S. Poſſidius in ejus vita *cap.* 26. *Etſi forte ab aliquibus feminis, ut videretur, vel ſalutaretur, rogabatur, numquam ſine Clericis teſtibus ad eum intrabant, vel ſolus cum ſolis unquam eſt locutus, niſi ſecretorum aliquid intereſſet.* Hanc ad rem obſervat Erafmus in epiſtola dedicatoria ad Archiepiſcopum Toletanum: *Collegia mulierum, quæ inſtituerat, raro admodum inviſeret, nec omnino cum ulla femina miſceret colloquium, niſi præſentibus Clericis, aut aliis matronis, niſi forte quid eſſet arcani, quod unius auribus eſſet committendum.*

21. De veneratione & obſequio erga ſummum Pontificem & Sedem Apoſtolicam habenda eſt ratio in examine cauſarum Servorum Dei, qui, dum viverent, Epiſcopali dignitate fulſerunt. In ſolemni examine, quod conſecrationi Epiſcopali præmittitur, Conſecrandus interrogatur: *Vis traditiones Orthodoxorum Patrum, ac decretales ſanctæ & Apoſtolicæ Sedis Conſtitutiones veneranter ſuſcipere, docere, ac ſervare?* Cui interrogationi reſpondet: *Volo.* Conſonat alia interrogatio: *Vis Beato Petro Apoſtolo, cui a Deo data eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, ejuſque Vicario Domino noſtro Papæ N. ſuiſque Succeſſoribus Romanis Pontificibus fidem, ſubjectionem, & obedientiam ſecundum canonicam auctoritatem per omnia exhibere?* Et huic interrogationi Conſecrandus pariter reſpondet: *Volo.* Supra memoratus Ludovicus Abelly Epiſcopus Ruthenenſis in opere citato *de veneratione, & obſequio præſtandis ab Epiſcopo erga ſummum Pontificem* ſic ait: *Porro hæc ſubjectio & obedientia, quidquid Hæretici, vel Politici obloquantur, non ullius humani reſpectus, aut proventus intuitu, non ſervili metu, non adulatorio, aut ſuperſtitioſo cultu, ſed libero, religioſo, ac pio affectu, ſicut ab omnibus Catholicis, ſic maxime ab ipſis ſacris Antiſtitibus Romano Pontifici, tamquam ſupremo Eccleſiæ capiti, defertur; idque, ut Eccleſiaſticæ hierarchiæ ab ipſo Deo præſcriptus ordo ſervetur, utque ſummi & æterni Paſtorum Principis ſupereminens magnitudo in eo, cui vices ſuas demandavit, clarius innoteſcat, & ipſe Chriſtus Dominus in perſona Vicarii ſui agnoſcatur tamquam a Deo Patre conſtitutus ſupra omnem Principatum, & Poteſtatem, Virtutem, & Dominationem, & omne nomen, quod nominatur non ſolum*

lum in hoc ſæculo, ſed etiam in futuro, omniaque ſub pedibus ejus ſubjecta videat. Joannes XXII. *in Extravag. Ut Prælatorum, de majorit. & obedien.* debitæ venerationis defectum erga Summum Pontificem ait eſſe virtuti religionis oppoſitum: *Et ipſorum* (hoc eſt Prælatorum) *ad Chriſti Vicarium indevotio, religioſitati quippe contraria, non immerito arguenda.* Sinceram venerationem erga ſummum Pontificem & Sedem Apoſtolicam a S. Carolo Borromæo ſemper exhibitam teſtatur Giuſſanus in ejus vita. De virtutibus & miraculis S. Bennonis Epiſcopi Miſnenſis in Saxonia agunt Bollandiani *tom. 3. Junii pag.* 446. & Matthæus Raderus *in Bavaria ſancta t. 3. pag.* 185. *ſecundæ editionis*, & in bulla Canonizationis ipſius edita ab Hadriano VI. narratur, quomodo, vigentibus magnis inimicitiis inter S. Pontificem Gregorium VII. & Henricum IV. Imperatorem, & Imperatori parentibus non ſolum Principibus, ſed etiam univerſis Germaniæ & Galliarum Epiſcopis, ſolus Beatus Benno Decreti Imperatoris auditor non fuit, immo Imperatorem, & Marchionem Miſnenſem hoſtes religionis judicatos cenſuris affecit, conjectuſque iccirco in vincula, non multo poſt in priſtinum ſtatum eſt reſtitutus.

22. Omitti non poteſt, cum agitur de Servis Dei Epiſcopis beatificandis aut canonizandis, examen, quomodo ſe geſſerint erga ſæculi Principes, cum quibus (ut ſæpe accidit) quæſtiones intercedunt. Aureum eſt monitum Cardinalis Bellarmini ad nepotem *controv. 7. Hæc res videtur hoc tempore eſſe lapis offenſionis & petra ſcandali, & valde difficile eſt ſic libertatem Eccleſiaſticam defendere, ut indignationem eorum non incurramus, vel ſic eam negligere, ut non incurramus in offenſionem Dei, & ejus Vicarii. Duo in re tam ardua mihi occurrunt. Primum, ut nihil temere, & ſine maturo conſilio agamus, & ſi nobis non adſint in præſentia viri periti, quorum conſilio fidere poſſimus, ſcribamus, ſi tempus patitur, ad abſentes. Alterum, ut ſic vivamus, ut intelligant Principes, vel Principum Adminiſtri, nos non quærere occaſiones cum illis rixandi, ſed ſolo Dei timore & amore duci, ut libertatem Eccleſiaſticam defendamus, & aliquid eorum amicitiam optare & magnificare; & re vera conemur officiis & beneficiis amicitiam illorum diligenter conſervare & nutrire: multa enim Principes ſæculi amicis Epiſcopis concedunt, quæ non concederent iis, quos adverſarios ſibi eſſe ſcitunt, aut credunt.* Porro, ut a reliquis abſtineamus exemplis, cum S. Ambroſius eo modo ſe geſſerit in concertationibus, quas habuit cum Imperatoribus Valentiniano & Theodoſio, quæ volebat, aſſecutus eſt, & Eccleſiaſtica jura abſque eorum indignatione propugnavit. De concertatione ab ipſo habita cum Imperatore Valentiniano hæc leguntur apud Theodoretum *lib. 4. cap. 7. Paucis poſt diebus elapſis, cum divinus Ambroſius multa cum libertate Imperatorem alloquens, nonnulla reprehendiſſet, quæ a Magiſtratibus haud recte facta eſſe videbantur, reſpondit Imperator: Hanc tuam libertatem jam pridem cognitam habebam. Sed licet eam probe noſſem, non ſolum non contradixi, immo aſſenſum præbui ordinationi tuæ.* De prohibitione autem ab eo facta Imperatori Theodoſio, ne Eccleſiam ingrederetur, niſi peracta pœnitentia criminis admiſſi in miſeranda Theſſalonicenſium cæde, ſic ſcribit idem S. Ambroſius in oratione, quam habuit in ejus funere (*num. 34. col. 1207. oper. tom. 2.*): *Dilexi Virum, qui magis arguentem, quam adulantem probaret. Stravit omne, quo utebatur, Inſigne Regium. Deflevit in eccleſia publice peccatum ſuum, quod ei aliorum fraude obrepſerat; gemitu & lacrymis oravit veniam. Quod privati erubeſcunt, non erubuit Imperator, publice agere pœnitentiam; neque ullus poſtea dies fuit, quo non illum doleret errorem.* Item apud Surium *ad diem 17. Novembris* narratur, S. Hugonem Epiſcopum Lincolnienſem Richardo Regi reſtitiſſe, qui Epiſcopos & Prælatos Angliæ in unum convocari juſſerat a Cantuarienſi Archiepiſcopo, ut illis indicaret, Regem pecuniis indigere, & cupere ab iis adjuvari. Reſtitit autem ſanctus Præſul animadvertens, pauperculam plebem ea ratione gravari; & ad Regem properans adeo eum ſua magnanimitate perculſit, ut & mitiſſimo animo ejus objurgationes acceperit, & eo abeunte, Rex, ad ſuos converſos dixerit: *Si omnes Epiſcopi tales eſſent, nihil adverſus eos poſſent ſive Reges, ſive Principes.*

23. De redituum tandem erogatione, proindeque de eleemoſynarum largitione quærendum eſt, cum agitur de Dei Servis, qui Epiſcopi fuerunt. Cumque reditus in duplici ſint differentia, alii videlicet, qui proveniunt ex Bonis patrimonialibus, vel quaſi patrimonialibus, alii, qui proveniunt ex Bonis Eccleſiaſticis, & Bonorum quidem primi, & ſecundi generis Eccleſiaſtici dominium habeant, poſſunt eorum reditus ſibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri; ita tamen, ut non ſint immunes a peccato, ſi eos minus recto diſtribuant affectu. Deducitur hæc regula ex *can. 39. & 46.* inter eos, qui *Apoſtolici* dicuntur: *Ut Epiſcopi, quæ propria ipſorum ſunt, valeant in quoſcumque placuerint heredes transferre, ut tamen ad alios res Eccleſiæ minime tranſeant.* Deducitur quoque ex *can. Epiſcopi*, ex *can. Manifeſta*, ex *can. Si manifeſta 12. quæſt. 1.* & eſt doctrina D. Thomæ *2. 2. quæſt. 185. art. 7.* ubi quærit, utrum Epiſcopi mortaliter peccent, ſi Bona Eccleſiaſtica, quæ adminiſtrant, pauperibus non largiuntur: reſpondet enim modo, qui ſequitur, quoad Bona patrimonialia, vel quaſi patrimonialia: *Propriorum Bonorum verum dominium habent, unde ex ipſa rerum conditione non obligantur, ut eas aliis conferant, ſed poſſunt eas vel ſibi retinere, vel etiam aliis pro libito elargiri: poſſunt tamen in earum diſpenſatione peccare propter inordinationem affectus, per quam contingit, vel quod ſibi plura conferant, quam oporteat, vel aliis etiam non ſubveniant, ſecundum quod requirit debitum charitatis. Non tamen tenentur ad reſtitutionem, quia hujuſmodi res ſunt eorum dominio deputatæ.*

24. Porro non deſunt exempla SS. Epiſcoporum, qui Bona etiam patrimonialia in pios & ſanctos uſus erogarunt. De S. Oſmundo Epiſcopo Saresberienſi in Anglia Calliſtus III. in bulla Canonizationis *pag. 169. cod. Canonizat.* ita loquitur: *De Bonis a Deo ſibi collatis in Regno Angliæ tunc in ſuis primordiis tenuem & exilem* (ſermo eſt de Epiſcopatu Saresberienſi) *nova quadam fundatione, ac ampla ſui patrimonii dote, & largitione ditavit prævia, ſcilicet terras & poſſeſſiones ſui Comitatus Dorſetis, & quæ ad ipſum alias legitime pertinebant.* Et Paulus Papa V. in bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi *pag. 294. cod. cit.* ſic proſequitur: *Eoque proceſſit pauperibus ſubveniendi ſtudium, ut Uritanum Principatum reliquum patrimonii ſui, nec tenuis reditus, diſtraheret, & quadraginta millium ſcutorum pretio, quamvis vili, inde percepto, diverſis piis locis Mediolani tantum pecuniæ pauciſſimis horis attribueret.*

25. Egregia ſunt hæc SS. Antiſtitum facta, quæ, licet maximopere commendanda ſint, eo tamen laus progredi non debet, ut, ſi quis Epiſcopus juſtis ex cauſis de rebus ſuis patrimonialibus teſtari voluerit favore conſanguineorum, id ſit habendum inſuperabilis obſtaculi loco, quoties de ipſius virtutibus approbandis quæſtio inſtituatur pro Beatificatione aut Canonizatione. Si etenim Bona ex Majorum teſtamento debeant in familia remanere, abſonum eſſet, Dei Servum ea diſtrahere. Quapropter Carolus a Batilicapetri penes Surium *ad diem 4. Novembris* hæc refert de S. Carolo Borromæo: *A Majoribus accepta Bona, quæ fideicommiſſi jure manere in familia neceſſe erat, Franciſco Borromæo Comiti patruo reliquit, eique patrueles ſuos Comites ſubſtituit Renatum, & Federicum, qui quidem, Franciſco ante Carolum mortuo, ei ſucceſſerunt.* Cumque S. Franciſcus Saleſius in teſtamento una cum fratre adjutore in Epiſcopatu Gebennenſi infimul condito Anicii die 6. Novembris 1622. fratri Equiti Hieroſolymitano legaſſet annuos florenos ducentos & ſex, filiis alterius fratris præmortui Dynaſtæ Boeſiaci, & Villarogeti aurea ſolarea bis mille, & patrimonialium heredem inſtituiſſet Ludovicum fratrem ſuperſtitem Dynaſtam & Baronem Saleſium, Torrentinum, & Tullianum cum ſucceſſiva vocatione majoris natu ex filiis maſculis illius; deficiente autem linea maſculina, vocaſſet in infinitum majorem natu ex maſculis deſcendentibus a fratre præmortuo; & Anonymus quidam ſanctitatem Franciſci Saleſii ob idipſum acriter impugnaſſet, dum de ejus virtutibus quærebatur in ſacrorum rituum Congregatione, Petrus Franciſcus de Rubeis tunc Fidei Promotor juſſus pro veritate ſenſum ſuum aperire, poſtquam demonſtravit, Bona, de quibus teſtatus Franciſcus fuerat, non fuiſſe ex reditibus Eccleſiaſticis quæſita, concluſit, ex prædicta teſtamentaria ordinatione nihil inferri poſſe adverſus heroicas ejus virtutes.

26. At, ſi de Bonis Eccleſiaſticis, vel de reditibus ex Bonis hujuſmodi perceptis loquamur, quamvis certum ſit Epiſcopos, qui habent reditus Eccleſiaſticos ampliores his, qui pro congrua eorum ſuſtentatione neceſſarii ſunt, teneri in pauperes, & alios pios uſus erogare, juxta Textum *in can. Fratrem noſtrum diſt. 86. Dic ergo* (nempe Epiſcopo Mariano) *ut non ſibi credat, ſolam lectionem & orationem ſufficere, ut remotus nihil ſtudeat de manu ſacrificare, ſed largam manum habeat, neceſſitatem patientibus ſuccurrat, alienam inopiam ſuam credat, quia ſi hoc*

si hoc non habet, vacuum nomen Episcopi tenet; cum quo concordat alter Textus *in can. Florentino, dist.* 85. ubi Archidiaconus Florentinus in sacra scientia versatissimus ab Episcopatu rejicitur, quod ab eleemosynis elargiendis alienus esset; quæstio tamen adhuc sub Judice remanet, an obligatio superflua distribuendi in pauperes, & alios pios usus a charitate oriatur, an a justitia, ita ut qui non distribuit, teneatur ad restitutionem. Fagnanus *in cap. Si quis, de peculio Clericorum* stat pro obligatione ex charitate: Cardinalis Capisucchius *controv.* 30. stat pro obligatione ex justitia: & hæc esse videtur sententia D. Thomæ, qui *loc. cit.* hæc habet: *Sed Ecclesiasticorum Bonorum sunt dispensatores*, (loquitur de Episcopis) *ad dispensationem autem requiritur bona fides secundum illud* 1. *ad Corinthios* 4. Hic jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. *Sunt autem Bona Ecclesiastica non solum in usus pauperum, sed etiam ad cultum Divinum, & necessitates Ministrorum expendenda &c. Si ergo distincta sint Bona, quæ debent in usus Episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus, & Ministris, & cultui ecclesiæ eroganda, & aliquid sibi retinuerit Episcopus de his, quæ sunt pauperibus eroganda, vel etiam in usum Ministrorum, aut in cultum Divinum expendenda, non est dubium, quin contra fidem dispensationis agat, & mortaliter peccat, & ad restitutionem tenetur. De his autem, quæ sunt specialiter suo usui deputata, videtur esse eadem ratio, quæ est de propriis Bonis, ut scilicet propter immoderatum affectum & usum peccet quidem, si immoderata sibi retineat, & aliis non subveniat, sicut requirit debitum charitatis. Si vero non sunt prædicta Bona distincta, eorum distributio fidei ejus committitur; &, si quidem in modico deficiat, vel superabundet, potest hoc fieri absque bonæ fidei detrimento . . . Si vero sit multus excessus, non potest latere: unde videtur bonæ fidei repugnare, & ideo non est absque peccato mortali.* S. Doctor distinguere videtur casum a casu, casum videlicet, in quo distincta sint Bona, quæ debent in usum Episcopi cedere, ab his, quæ sunt pauperibus, & Ministris, & cultui ecclesiæ applicanda, ab alio casu, in quo reditus Episcopales ita inveniuntur dispositi, ut Bona, quæ debent in usum Episcopi cedere, non sint distincta ab his, quæ sunt pauperibus, & Ministris, & cultui ecclesiæ eroganda; idemque S. Doctor concludere videtur, in primo casu idem judicium ferendum esse, quod prolatum est, dum agebatur de Bonis patrimonialibus, quorum erogatio, si sit inordinata, peccato non caret, sed non obligat ad restituendum; in secundo autem casu, si Episcopus multum excedit, applicando sibi, quæ essent pauperibus, aut ecclesiæ applicanda, ad instar mali administratoris & dispensatoris peccat contra justitiam, & sic ad restitutionem tenetur: quod dilucidius explicat *in epist.* 2. *ad Corinth. cap.* 12. *lect.* 5. ubi, cum sibi id opposuisset, *Videtur, quod male fecerint Principes, & alii, dando divitias Prælatis;* respondet: *Dicendum est, quod non dederunt Prælatis propter se, sed propter pauperes; & ideo non dederunt eis, sed pauperibus . . . Prælatis autem dantur, tanquam pauperum dispensatoribus.*

27. Hæc autem innuisse satis sit: quandoquidem, sive obligatio erogandi superflua in pauperes & usus pios causam habeat a charitate, sive a justitia, certum est, eum, qui hac in re modum excesserit vel superflua non erogando, vel sibi plus impendendo, quam rei necessitas, aut dignitatis gradus exposcerent, cum, inquam, dici non posse virtutibus excelluisse; immo adversus aliarum virtutum heroicitatem ex prædicto abusu redituum Ecclesiasticorum insuperabile constitui obstaculum. S. Bernardus *epist.* 2. *num.* 11. *col.* 12. *vol.* 1. *oper.* Ecclesiasticos omnes in unius Fulconis persona sic interpellat: *Conceditur ergo tibi, ut, si bene deservis, de altario vivas, non autem, ut de altario luxurieris, ut de altario superbias, ut inde comparas tibi frena aurea, sellas depictas &c. Denique quidquid præter necessarium victum ac simplicem vestitum de altario retines, tuum non est, rapina est, sacrilegium est.* Et *serm.* 23. *in Cantica* (*col.* 1348. *num.* 12.): *Timeant Clerici, timeant Ministri Ecclesiæ, qui in terris Sanctorum, quas possident, tam iniqua gerunt, ut stipendiis, quæ sufficere debeant, minime contenti, superflua, quibus egeni sustentandi forent, impie sacrilegeque sibi retineant, & in usus suæ superbiæ atque luxuriæ victum pauperum consumere non verentur. Duplici profecto iniquitate peccantes, quod & aliena diripiunt, & Sacris in suis vanitatibus & turpitudinibus abutuntur.* Et *declamat. in illud Evangelii, Ecce nos reliquimus omnia*, hæc habet: *Res pauperum non pauperibus dare, par sacrilegii crimen esse dignoscitur. Sua ne patrimonia pauperum facultates Ecclesiarum, & sacrilega eis crudelitate surripitur, quidquid sibi Ministri & Dispensatores, non utique domini, vel possessores, ultra victum accipiunt, & vestitum. Nec enim ordinavit Deus his, qui Evangelio serviunt, de Evangelio quærere, aut habere delicias, vel ornatum; sed vivere, ait Paulus, ex eo, ut videlicet sint contenti alimenta corporis, non irritamenta gulæ, aut incentiva libidinis, & quibus tegantur, non quibus ornentur, accipere.* Et *epist.* 42. (*col.* 470. *cap.* 2. *num.* 6.): *Dicite Pontifices, non quidem in Sancto, sed in freno quid facit aurum? . . . . Hoc, me etiam tacente, etsi non Curia Regum, tamen penuria pauperum clamat &c. Nobis frigore & fame miserabiliter laborantibus, quid conferunt tot mutatoria vel extensa in perticis, vel plicata in manticis? Nostrum est, quod effunditis; nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter expenditis. Et nos enim Dei plasmatio, & nos sanguine Christi redempti sumus. Nos ergo fratres vestri. Videte, quale sit de fraterna portione pascere oculos vestros. Vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Nostris necessitatibus detrahitur, quidquid accedit vanitatibus vestris. Duo denique mala de una prodeunt radice cupiditatis, dum & vos vanitando peritis, & nos spoliando perimitis.* De temperantia in mensa, supellectili, & veste sanctorum Episcoporum exempla desumi possunt ab his, quæ leguntur de SS. Ambrosio, Augustino, Martino, Paulino, Epiphanio, Germano, Hilario, Athanasio, Basilio, Gregorio Thaumaturgo, Gregorio Nisseno, Joanne Chrysostomo, quæ summa diligentia collecta fuerunt a Thomassino *de vet. & nov. Eccles. discipl. part.* 3. *lib.* 3. *cap.* 34. *& seqq.*

28. Quæ dicta sunt quoad erogationem eorum, quæ ex reditibus Episcopalibus supersunt, ultra modestam Episcopi sustentationem, evitari profecto non possunt, si impendatur pro nepotibus, & consanguineis ditandis; immo, si non validius, saltem æquale hinc derivatur obstaculum adversus virtutes Dei Servi, qui fuit Episcopus. Sacrum Tridentinum Concilium *sess.* 25. *de reform. cap.* 1. ita loquitur: *Omnino vero eis* (id est Episcopis) *interdicit, ne ex reditibus Ecclesiæ consanguineos familiaresque suos augere studeant, cum & Apostolorum canones prohibeant, ne res Ecclesiasticas, quæ Dei sunt, consanguineis donent, sed, si pauperes sint, iis, ut pauperibus, distribuant, eas autem non distrahant nec dissipent illorum causa; immo, quam maxime potest, eos sancta Synodus monet, ut omnem humanum hunc erga fratres, nepotes, propinquosque carnis affectum, unde multorum malorum in Ecclesia seminarium extat, penitus deponant.* Concilium loco supra citato id extendit ad omnes habentes Beneficia tam Sæcularia, quam Regularia, necnon ad S. R. E. Cardinales: quod ipsum quoad Cardinales jam fuerat decretum a Leone X. *Constit.* 8. §. 20. (*tom.* 3. *part.* 3. *Bullar. nov. pag.* 397.): *Et cum minime deceat, affines & consanguineos, præsertim benemeritos & ope indigentes, negligere, sed illis providere justum & laudabile sit, non propterea tamen vel Beneficiorum multitudine, vel Ecclesiasticis reditibus ita eos impleri, convenire arbitramur, ut ceteri damnum ex hujusmodi largitionis intemperantia patiantur, & inde scandalum nascatur. Statuimus itaque, ut Ecclesiarum Bona temere non effundant, sed ea in piis & sanctis operibus exponant; quorum causa magni & optimi reditus per sanctos Patres statuti & ordinati fuerunt.* Et Innocentius Papa XII. Constitutionem edidit ad moderandas donationes & distributiones redituum Ecclesiasticorum in consanguineos, vel affines Romani Pontificis, seu eorum loco adlectos: *Quod si fratres, nepotes, consanguinei, vel affines, seu eorum loco adlecti sive adscisi præfata inopia laboraverint, poterit Romanus Pontifex pro tempore existens pro timorata sua conscientia illorum paupertatem eodem omnino modo sublevare, quo pauperum extraneorum inopiæ subvenire fas est &c. Eam in redituum & proventuum Ecclesiasticorum distributione eis facienda servari volumus moderationem, ut non nisi juxta eorum merita, & non ultra congruam pro gradus vel dignitatis, quem vel quam in Ecclesia obtinuerint, nullo ad consanguinitatem, affinitatem, seu adlectionem erga Romanum Pontificem habito respectu, sustentationem, ejusmodi reditus & proventus Ecclesiastici eis distribuantur:* & si, exigentibus meritis, aliquem ex eis assumi contigerit ad sublimem Cardinalatus dignitatem, idem Pontifex in citata Constitutione decrevit, ut ex Beneficiis quibuscumque, & Pensionibus ei summa annua assignetur non excedens verum valorem annuum duodecim millium scutorum monetæ Romanæ.

Nec enim fas erat Propinquos Romani Pontificis a dignitate Cardinalatus arcere, cum multi ex eis fuerint, & sint, & esse possint moribus & doctrina illustres. Nemo est qui merita ignoret Ven. Dei Servi Cardinalis Bellarmini. Hic autem fuit filius fororis Marcelli II. & inter Cardinales cooptatus fuit a Clemente VIII. Nemo qui non sciat sanctitatem S. Caroli Borromæi, qui Cardinalium Collegio adscriptus fuit ab avunculo Pio IV. Nemo qui perspectos non habeat pios & spectabiles mores Roberti Nobilis, qui a Julio III. propatruo creatus est Cardinalis, quique consummatus in brevi explevit tempora multa, ut ex ejus vita colligi potest, formis Urbini iterum impressa anno 1728. opera potissimum & studio Bernardini Narii meritissimi Præsulis, & olim a Secretis sacræ Congregationis Boni Regiminis.

29. Statuta in Sacro Concilio Tridentino, & in allegatis Constitutionibus suum habent fundamentum in recta, antiqua, & constanti Ecclesiæ disciplina: ex quo proinde fit, ut non desint exempla illustris moderationis a sanctis Episcopis, & optimis summis Pontificibus adhibitæ erga Propinquos & affines. In vita S. Laurentii Justiniani scripta a Bernardo Justiniano ejus nepote ita legitur *cap.* 5. *Primum illi de pecunia institutum fuit, ut nullum penitus sibi cum fratribus esset commercium &c. Illud in amoris fraterni signum retinuit, ut in Paschate, & Nativitate Domini, & festo Apostolorum Petri & Pauli eos donaret duobus panibus ex farinæ flore confectis. Post mortem autem fratrum idem tributum mihi semper pendit. Quin potius & a fratribus adjutus ipse est pecunia grandi in bullis Apostolicis Episcopatus, & a me deinceps non minori, præsertim cum ad Patriarchatum evectus est.* Summorum Pontificum Clementis IV. Martini VI. Urbani V. Hadriani VI. Marcelli II. egregiæ moderationis erga carnem & sanguinem exempla late referuntur a Thomassino *loc. cit. part.* 3. *lib.* 2. *cap.* 46. *num.* 8. & *seqq.* & a Theophilo Raynaudo *operum tom.* 12. *in opere, cui titulus*, Mala e Bonis Ecclesiæ, *pag.* 217. & *seqq.* ubi addit exemplum Benedicti XII. relatum in historia Pontificum Gallorum, qui Avenione sederunt, per Boschetum edita: & quomodo erga eosdem se gesserit S. Pius V. plene habetur in relatione Rotæ Auditorum edita in causa Canonizationis ipsius, *tit. de temperantia*; & in vita Cardinalis Bellarmini scripta a Patre Bartolo *lib.* 3. *cap.* 7. Votum affertur ab illo nuncupatum Deo die 26. Septembris 1614. *Voveo Deo omnipotenti in conspectu Beatæ Virginis Mariæ, & totius cælestis Curiæ, quod, si forte (quod non cupio, & precor Deum, ut non accidat,) ad Pontificatum assumptus fuero, neminem ex consanguineis vel affinibus meis exaltabo ad Cardinalatum, vel temporalem Principatum, vel Ducatum, vel Comitatum, vel alium quemcumque titulum, neque eos ditabo, sed solum eos adjuvabo, ut in statu suo civili commode vivere possint. Amen, amen. Hoc votum feci, non quod damnem eos Pontifices, qui consanguineos vel affines idoneos & dignos ad Cardinalatum evexerunt, sed quia existimavi, hæc tempora ita requirere ad majorem Dei gloriam, & Ecclesiæ faciliorem reformationem, & sanctæ Fidei propagationem.*

30. Item, cum præscriptæ a Tridentino, & aliis Constitutionibus moderationes in re de qua nunc agitur, nihil aliud sint, quam antiqui juris declarationes, de eis quærendum erit non modo in causis Servorum Dei, qui post eas vixerunt, sed aliorum etiam, qui ante eas pie in Domino mortui sunt. In causa Ven. Servi Dei Francisci Cardinalis Ximenes Archiepiscopi Toletani Petrus Franciscus de Rubeis & Prosper Bottinius Archiepiscopus Myrensis Fidei Promotores opposuerunt illi nimium erga carnem & sanguinem affectum, cum Joanni fratri Eleonoram filiam Joannis Zappatæ Domini Barajarum prædivitem studuerit matrimonio locare, & Benedicto fratris filio uxorem dare Petronillam Mendoziam neptem ex sorore Ducis Infantadi, cui ipse Ximenius magnam attribuit dotem ex amplis reditibus & possessionibus acquisitis, dum Oranum expugnavit, & gubernationi Regnorum præfuit; ut refert Gomesius *lib.* 1. *pag.* 954. & 955. qui etiam *lib.* 5. *pag.* 1062. narrat, neptem Mendozio nupsisse, quamvis veritus esset, ne dos prægrandis ab ipso expostularetur. Cui animadversioni Postulatores satisfacere conati sunt, ostendendo, nuptias prædictas non fuisse ab ipso quæsitas, sed exceptas, cum essent oblatæ, eo tamen animo, ut Academiam Complutensem, cœnobia, & cetera pia opera ab ipso fundata contractis illustribus affinitatibus juvaret; rursus, dotes non ex Bonis Ecclesiasticis, sed aliunde quæsitis fuisse constitutas; & in constitutione dotis, cum neptem nuptui tradidit Mendozio, serio ponderasse, an excederet, & pium Antistitem dedeceret; ut prosequitur Gomesius *loc. cit. Religiose timebat, ne propter nobilitatem generis, & bene fundatas divitias majorem dotem Bernardinus posceret, quam per esset a Christiano & pio Antistite numerari.* In causa Ven. Servi Dei Roberti Cardinalis Bellarmini ipse fungens munere Fidei Promotoris opposui, cum favore suorum consanguineorum Pensiones transtulisse Ecclesiasticas, alteram videlicet scutorum quatuor centum super Ecclesia Capuana, alteram scutorum ducentorum super Abbatia Nonantulana. Cui animadversioni Postulatores satisfacere conati sunt, demonstrando, prædictos consanguineos paupertate laborasse, nec sanctitati repugnare, si de Ecclesiasticis reditibus consanguineis pauperibus subveniatur, dummodo id fiat moderate, id est ut non indigeant, non ut ditiores fiant; juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 31. *art.* 3. *ad primum*, & *quæst.* 185. *art.* 7. *ad secundum*. Horum Venerabilium Dei Servorum causa adhuc pendet in sacrorum rituum Congregatione, nec ulla super eorum virtutibus prodiit usque adhuc resolutio. Et in causa Ven. Servi Dei Innocentii Papæ XI. cum de ea introducenda ageretur, allati sunt a Postulatoribus testes referentes, quod & notorium in Urbe erat, ipsum nedum suo unico ex fratre nepoti aliquid de Bonis Ecclesiæ, aut Cameræ Apostolicæ non contuliſſe, sed etiam severe mandasse, ne ad habenda quædam licita & consueta admitteretur emolumenta, quibus præcedentium Romanorum Pontificum nepotes potiti fuerant.

31. Si a Dei Servo, de cujus agitur Beatificatione, ad amussim ea omnia fuerint observata, quæ modo dicta sunt de reditnum Ecclesiasticorum erogatione, nihil erit, quod in examine causæ ipsius (si de defectu loquamur) opponi possit. At, si fermo de heroicitate instituatur, necessarium esse videtur, ut aliquid adsit extraordinarium, aliquid arduum, & non commune ceteris probis Episcopis, qui bene reditibus Ecclesiasticis utuntur. De S. Exuperio Tolosæ Episcopo S. Hieronymus *ad Rusticum* ita loquitur: *Sanctus Exuperius Tolosæ Episcopus, viduæ Sareptensis imitator, esurientes pascit alios, & ore pallente jejuniis fame torquetur aliena, omnemque substantiam Christi visceribus erogavit.* De B. Elphego Archiepiscopo Cantuariensi legitur, quomodo captus a piratis Danis maluit carceres, cruciatus, & mortem experiri, quam ut res Ecclesiæ, quas pauperum esse dicebat, in suam liberationem expenderentur. In vita B. Petri Damiani apud Bollandum *die* 23. *Februarii pag.* 424. *cap.* VII. *num.* 38. *tom.* 3. hæc habentur: *Quis in vestiendis nudis, in reficiendis egenis, in visitandis ægratis promptior illo potuit esse unquam, ... turba pauperum Episcopalia lumina quotidie frequentante?* Fortunatus Victaviensis Episcopus scripsit vitam S. Germani Parisiensis Episcopi. Extat apud Surium *ad diem* 28. *Maji pag.* 320. *num.* 75. *tom.* 3. En verba: *Ceterum, quantum eleemosynis fuerit prodigus, explicari non poterit, nec si totius populi vox in unum se conglutinet, qui frequenter post juge cilicium contentus una tantum casula, vel tunica, quidquid erat residui, nudo pauperi tribuebat, ut inops calefieret, largitore algente.* Apud eumdem Surium *ad diem* 26. *Martii* de B. Ludgero Monasterienſi Episcopo *pag.* 259. *num.* 32. *tom.* 2. hæc habentur: *Omnem censum, qui in hereditate ejus propria, vel in Episcopio colligebatur, mox distribuere studuit.* Guigo quintus Prior Majoris Carthusiæ scriptis mandavit vitam Hugonis Episcopi Gratianopolitani inter Sanctos solemniter relati ab Innocentio II. Extat etiam hæc vita apud Surium *ad diem* 1. *Aprilis pag.* 7. *num.* 17. *loc. cit.* En ejus verba: *Eleemosynæ sane fuit & per se diligens executor, & in aliis etiam fervidus exhortator. Exceptis enim domus suæ duntaxat necessitatibus, cuncta pene, quæ consequi poterat, non in thesauros congerebat, posterorum vel dissipanda litibus, vel consumenda luxibus ... distribuit lætus egentibus.* In Bulla Canonizationis S. Ludovici Tolosatis Episcopi edita a Joanne XXII. *pag.* 124. *cod. Canonizat.* ita legitur: *Ipse enim viginti quinque pauperibus, quos in sua domo reficiebat, quotidie aquam infundebat manibus, manuque sua ipsis fercula apponebat, ac panes scindebat, eisdem etiam genu flexo, in ipsis Christo servire, ac ipsum recipere se delectans.* In bulla Canonizationis S. Antonini edita a Clemente VII. *pag.* 227. *cod. cit.* subjicitur: *Semper aliquid de necessariis usibus suis detrahens, ut largior erga pauperes ac liberalior esse posset &c. Cumque omnes mensæ suæ Archiepiscopalis fructus, reditus, atque proventus in pauperum alimoniam, Virginum dotes, atque hospitalium sustentationem, aliosque pios usus erogasset, ac pro temporum angustiis esset pauperum copia, & nihil aliud superesset,*

set, unde pauperibus ipsis & indigentibus subveniri posset, a præfato Eugenio, & recolendæ memoriæ Nicolao V. ac Calisto III. & Pio II. Romanis Pontificibus similiter prædecessoribus nostris, quibus ob vitæ sanctitatem carus erat, non parvas pecuniarum summas in hujusmodi pios usus convertendas recipiebat, easque pauperibus ipsius distribuebat. In bulla Canonizationis S. Caroli Borromæi edita a Paulo V. *pag.* 294. *cod. cit.* dicitur: *In eleemosynis dandis ita se gessit, ut, in hoc opere præcipue abundasse, merito dici possit, ac dispersisse & dedisse pauperibus &c. Cum vero pestilentiam in civitatem & diœcesim Dominus immisisset, & gregem sibi commissum bonus Pastor miserabiliter affligi cerneret, ut egenorum calamitati temporalibus etiam auxiliis prospiceret, vel argentea vasa, stragulam, aliamque vestem, ostiorum vela, propriique demum lectuli solatium dedit.* In bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova edita ab Alexandro VII. *pag.* 360. *loc. cit.* legitur: *Adeo enim fuit in pauperes liberalis, & parcus erga se ipsum, ut, quo egenis, quorum se parentem gerebat, largius subveniret, laceras indueret vestes, quas propriis manibus sarciebat, unicum pileum proprio usui domi asservaret, cubiculum floreis vestitum incoleret, super sarmentis in terra quiesceret, sæpe pauperes convivas ex eadem patina cibum sumere permitteret; ipse vero adeo parce comederet, ut senio & infirmitate confectus, unico, eoque modico ferculo mensam instrui permiserit, & Œconomo secus cum precibus suadenti sæpius responderit, iniquum esse, ut servus pinguiori cibo, quam Domini sui pauperes vesceretur. Lintea e proprio cubili desumens, & indusiis se ipsum exuens, ea pauperibus largiebatur &c. Tandem his multisque aliis meritis plenus in febrim incidit, ac cum peculium domesticum jamdiu in piis usibus consumpsisset, quæ pauperrimæ supellectili superverant, inter pauperes Familiares partitus est. Oblitus vero cujusdam Commentariensis patris familias egeni, cubile, in quo ægrotans jacebat, cum nil aliud ipsi superesset, ei donavit, & tunc, quod suum erat, auferret, hortabatur: at, venientibus Familiaribus ipsum super floream ponere, ut fieri postulabat, mira humilitate per viscera Jesu Christi a Commentariensi ejusdem cubilis usum ad mortem usque precatus est, ut, qui aliis pauperibus totus vixerat, in alieno decedens pauperrimus moreretur.* Et in bulla Canonizationis S. Francisci Salesii *pag.* 374. *loc. cit.* idem Pontifex prosequitur: *Austinentiam vero, ac frugalitatem tam in victu quam in vestitu severe retinuit, ut & sibi modum statueret, ac largius aliorum inopiæ subveniret. Namque hoc veræ charitatis ingenium est, sibi detrahere, aliis addere. Sic mensæ imposita ferculæ ad pauperes ablegabat, subligacula, interulas, similesque pannos sibi demptos ad aliorum operimentum traducebat. Immo supellectilem argenteam, candelabra, urceolos, annulum ipsum Pastoralem oppignoravit, ne pauperes dolerent. Dotem puellis, quam poterat, amplam erogabat, ne ipsarum pudicitia periclitaretur. Peregrinos, ac Religiosos viros, tanquam fratres, domi excipiebat. Omnes demum egestate pressos non contracta manu solabatur, & tam copiose, ut, cum regionem late fames ac alimentorum inopia invasisset, neminem stipe frustratum prætermiserit, singulis egenis familiis certa tritici copia attributa.*

32. Beatus Petrus Damiani in epistola ad Desiderium Abbatem *pag.* 640. *cap.* VII. *opusc.* 33. *oper. omn.* narrat, Regulari Constitutione præcipiente, ut Abbatis mensa semper sit cum hospitibus, consuetudine receptum fuisse, ut Abbas semper tres pauperes juxta se in mensa haberet. Petrus Blesensis *in litteris ad Hugonem Redigensis monasterii Abbatem* nimis sumptuosam & splendidam redarguit nonnullorum Abbatum hospitalitatem: *Quid de hospitalitate dicam? Quæ merito hostilitas potius, quam hospitalitas censeretur. Christus enim causam ei non præstat, sed inanis gloriæ obtentus.* Demum post plura concludit: *Sumptus tam detestabiles & enormes non de labore aut patrimonio nostro fiunt, sed de eleemosynis Fidelium, de oblationibus atque Decimis, de tributis egentium animarum, de exactionibus pauperum, de obventionibus etiam Placitorum. Qui in sudore vultus pane nostro vesci debuimus, labores miserorum nobis usurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate sudorem bibimus alienum.* Integra fere epistola refertur a Christiano Lupo *tom.* 5. *ad V. Concilium Romanum pag.* 193. ubi subjicit, eam esse legendam Episcopis, Abbatibus, & Canonicis, aliisque Decimas possidentibus.

CAPUT TRIGESIMUM QUINTUM.

De nonnullis advertendis in causis Servorum Dei Ecclesiasticorum in inferiori gradu constitutorum, & signanter Regularium, dum de eorum Beatificatione & Canonizatione tractatur.

1. SOLEMNI ritu, & juxta recentiorem Ecclesiæ disciplinam duo Presbyteri Sæculares nulli Religiosæ Congregationi addicti in album Sanctorum relati sunt, Ivo videlicet Trecorensis, & Joannes Nepomucenus, sed, cum postremus hic inter Martyres recenseatur, solus in hac classe remanet Ivo. Ex familiis deinde Regularium Propagatores & Conditores primarii eodem ritu Sanctis adscripti sunt Bernardus Claravallensis, Joannes Gualbertus, Stephanus Grandimontensis, Dominicus Prædicatorum, Petrus a Morono Cælestinorum (cujus sub nomine Cælestini V. in superioribus mentio facta est) Francisci duo, Minorum, & Minimorum, Ignatius Societatis Jesu Presbyterorum, Philippus Nerius Oratorii, Joannes de Deo Fratrum Hospitalitatis pauperum infirmorum, eximii Parentes, quibus ex alibi dicendis addendus est Cajetanus Clericorum Regularium Theatinorum Fundator. Abbates Benedictini succedunt Sanctorum fastis inscripti ritu, quo supra, Robertus videlicet Casedei, Sturmius Fuldensis, & Gerardus Silvæ majoris; & ex familia Fratrum Prædicatorum Thomas de Aquino, Raymundus, Vincentius Ferrerius, Hyacinthus, & Ludovicus Bertrandus, omisso Petro a Verona, utpote inter Martyres recensito; ex familia Fratrum Minorum Jacobus Picenus, Joannes a Capistrano, Bernardinus Senensis, Didacus a S. Nicolao, Petrus Alcantarensis, Paschalis a Baylon, Franciscus Solanus; ex familia Instituti Eremitarum S. Augustini Nicolaus Tolentinas, Joannes a S. Facundo; ex familia Capuccinorum Felix a Cantalicio; ex familia Servorum Beatæ Mariæ Virginis Philippus Benitius, Peregrinus Latiosus; ex familia Clericorum Regularium Andreas Avellinus; ex familia Patrum Soc. Jesu uterque Franciscus, Xaverius, & Borgia, Aloysius Gonzaga, & Stanislaus Kostka: quibus addendæ sunt Sanctimoniales, sumendo hoc nomen stricte, & large, Clara videlicet Assisiensis, Catharinæ duæ, Senensis, & Bononiensis, Rosa a S. Maria, Teresia a Jesu, Maria Magdalena de Pazzis, Agnes Politiana, Franciscа Romana, & Margarita a Cortona; nec omittendi videntur Eremitæ, qui, superna afflante Gratia, uni Deo copulati cælestem in terris vitam duxerunt, Guillelmus, Theobaldus, & Simeon unus, & alter, Padolironensis, & Trevirensis, quatenus ille tamen non sit inter Beatos tantum recensendus, juxta ea quæ a Nobis relata sunt *lib.* 1. *cap.* 44. *num.* 10. *& seqq.* quod ipsum etiam de Guillelmo dicendum esse videtur, juxta pariter a Nobis animadversa *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 11.

2. In Clericis autem & Presbyteris Sæcularibus nulli Religiosæ Congregationi addictis indagandum præcipue esse videtur, quomodo ad Clericatum vocati sint, quomodo in eo vixerint, an muneri ab ipsis suscepto probe satisfecerint, præter ea quæ alibi diximus esse necessaria, ut quis inter Sanctos recenseatur, hoc est nunquam intermissum exercitium actuum heroicorum, cujus fulgori nullum præjudicium allatum sit. Dictum est autem, perpendendum esse modum, quo ad Clericatum vocati sunt, an videlicet per ostium intraverint, quemadmodum bene explicant Patres Catechismi Romani compositores *tit. de sacram. Ord. pag.* 197. *Illi autem ostio in Ecclesiam introire merito dicuntur, qui a Deo legitime vocati, Ecclesiastica munera ejus unius rei causa suscipiunt, ut Dei honori inserviant. Neque tamen hoc ita accipiendum est, quasi eadem lex æque omnibus non sit imposita. Homines enim ob eam rem conditi sunt, ut Deum colant, quod præcipue Fideles, qui Baptismi gratiam consecuti sunt, ex toto corde, ex tota anima, & ex totis viribus præstare debent. Verum qui Ordinis sacramento initiari volunt, hoc sibi proponant, opus est, ut non solum Dei gloriam in omnibus rebus quærant, quod quidem cum omnibus, tum maxime fidelibus com-*

munc esse constat, sed etiam ut alicui certo Ecclesiæ ministerio addicti, in sanctitate & justitia illi serviant. Nam ut in exercitu omnes quidem milites Imperatoris legibus parent, sed inter eos tamen alius Centurio, alius Præfectus est, alii alia munera obeunt: ita, quamvis omnes Fideles pietatem & innocentiam sectari omni studio debeant, quibus rebus maxime Deus colitur, eos tamen, qui Ordinis Sacramento sunt initiati, præcipua quædam munera & functiones in Ecclesia exequi oportet; nam & Sacra pro se ipsis, & pro omni populo faciunt, & Divinæ Legis vim tradunt, ad eamque prompto & alacri animo servandam Fideles hortantur & instituunt, & Christi Domini Sacramenta, quibus omnis gratia impertitur & augetur, administrant, &, ut uno verbo complectamur, a reliquo populo segregati, in omnium longe maximo & præstantissimo ministerio se exercent. Concordant Patres Concilii Colonienſis primi *part. 1. cap. 91. Quo affectu, ac proposito accedant Ordinandi, videndum, accurateque investigandum, num videlicet Dei causa tantum, an potius suæ commoditatis gratia, quærentes quæ sua sunt, non quæ Jesu Christi. Quid enim est sua quærere, non quæ Christi sunt? nisi cum tales non gratis Deum diligunt, non Deum propter Deum quærunt, temporalia sequentes, lucris inhiantes, & honores expetentes. Quisquis ergo talis est, non ovili Christi idoneus Pastor futurus, sed mercenarius.* Quibus addi potest S. Hieronymus *ad Nepotianum de Vita Clericorum* una cum aliis plene cumulatis *in Catholic. institut.* Amati Pouget *tom. 2. cap. 7. de sacram. Ord. §. 3.* Dictum est etiam quærendum esse, quomodo muneri assumpto satisfecerint: quod non solum sibi vindicat locum quoad Ordinum receptorum executionem, juxta ea, quæ superius ex Catechismo Romano exposita sunt, & quoad exemplum vitæ illibatæ, juxta monitum Concilii Trident. *Sess. 22. cap. 1. de Reform. Sic decet, omnes Clericos in sortem Domini vocatos vitam moresque suos omnes componere, ut habitu, gestu, incessu, sermone, aliisque omnibus rebus nil, nisi grave, moderatum, ac religione plenum, præseferant. Levia etiam delicta, quæ in ipsis maxima essent, effugiant, ut eorum actiones cunctis afferant venerationem;* sed etiam quoad officia assumpta, puta, si Dei Servus fuerit Canonicus, si Parochus, si Vicarius; quippe in his etiam indagandum est, quomodo se gesserit, quomodo Choro inservierit, quomodo Constitutionibus Capitularibus obtemperaverit, quomodo Ecclesiasticis proventibus usus sit; &, loquendo de Parochis, an strenue & heroice suo officio functi sint, cum Parochis quadantenus applicari possint, quæ superius dicta sunt de Episcopis.

3. Confirmantur hucusque deducta ex Actis causæ S. Ivonis relatis apud Bollandianos *ad diem 19. Maji*, ubi nedam exponitur, quam fuerit assiduus in Confessionibus excipiendis, in Missis recitandis, in concionibus ad populum habendis, in eleemosynis distribuendis, in jejuniis & pœnitentiis, in tolerantia adversorum, sed etiam quomodo munus Vicarii Generalis assumptum expleverit: *Fuit in vita sapiens & litteratus Officialis primo Archidiaconi Rhedonensis, & postea Dominorum Alani, & Gaufridi Episcoporum Trecorensium. In quibus officiis sancte & juste se habuit, unicuique justitiam celerem faciendo sine delectu & differentia personarum, & litigantes, & alios dissensionem habentes ad pacem & concordiam pro viribus reducebat. Pro pauperibus, viduis, orphanis, ceterisque miserabilibus personis gratis postulabat, & ipsorum causas fovebat, & ad eorum defensionem se offerebat etiam non rogatus: unde pauperum & miserabilium personarum Advocatus communiter vocatur.*

4. In causis Fundatorum, atque Reformatorum Ordinum Regularium quærendum esse videtur, qua auctoritate, quo spiritu ducti, qua prudentia provinciam eam aggressi sint, quem finem iis in rebus habuerint; an regimen concupiverint; &, quatenus non concupitum obtinuerint, quibus modis illud exercuerint, & an aliquid humanæ gloriæ eam in rem irrepserit; an Religio ab eis fundata, aut reformata utilis sit, & gloriæ Dei conducat; an Regulas, quas statuerunt, ipsi observaverint. Zelus ab omnibus prætexi potest, sed zelus sine prudentia & scientia nihil proficit, immo nocet, juxta illud S. Bernardi *serm. 49. super Cantica* (*col. 1440. oper. vol. 1.*): *Importabilis absque scientia est zelus &c. Quo igitur zelus fervidior, ac vehementior spiritus, profusiorque charitas, eo vigilantiori opus scientia est, quæ zelum supprimat, spiritum temperet, ordinet charitatem.* Ponderari ad rem possunt, quæ de regimine a Patribus tradita sunt. Sanctus enim Gregorius *Pastor. par. 2. cap. 6. col. 20. tom. 2. oper.* scribit: *Cuncti, qui præsunt, non in se potestatem debent Ordinis, sed æqualitatem pensare conditionis; nec præesse se hominibus gaudeant, sed prodesse:* subjicitque S. Isidorus Hispalensis *lib. 3. sent. cap. 42. Qui præficitur ad regimen, taliter erga disciplinam Subjectorum præstare se debet, ut non solum auctoritate, vero etiam humilitate claveſcat.* Ut a ceteris abstineamus, quæ facile cumulari possent, in vita S. Benedicti scripta a S. Gregorio *cap. 36.* hæc habentur: *Scripsit Monachorum Regulam discretione præcipuam, sermone luculentam, cujus si quis velit subtilius mores vitamque cognoscere, potest in eadem institutione Regulæ omnes magisterii illius actus invenire, quia sanctus vir nullo modo potuit aliter docere, quam vixit.* Quæ porro de hac Regula, & ejus præstantia & auctoritate dici possunt, fuse prosecutus est Hæstenus *in disquisitionibus.* In bulla Canonizationis S. Dominici *pag. 71. cod. Canoniz.* legitur: *Novum Prædicatorum Ordinem instituit meritis, ordinavit exemplis.* In bulla Canonizationis S. Francisci de Paula *pag. 202. Ejusdem etiam Ordinis Institutor, & Generalis Corrector existens omnium se infimum (quoad potuerat) exhibebat; & ad omnia etiam servilia opera, ut & ceteris humilitatis præberet exemplum, descendere non dedignabatur.* Et in bulla Canonizationis S. Ignatii *pag. 334. Denique non solum vanam mundi gloriam, sed se etiam ipsum egregia magnanimitate contempsit. Renuntiatus enim Præpositus Generalis Societatis, tamdiu id muneris subire recusavit, quoad ejus Confessarius ei, ut demandatum reciperet officium, imperavit. Et post receptum munus, ut eos, quos in Constitutionibus ad humilitatem hortabatur verbo, firmaret exemplo, primum quidem in coquinæ ministeriis aliquot versatus est dies, tum docere aggressus est pueros, & rudes doctrinam Christianam.* Ceterum, loquendo de auctoritate, qua Religio fundata est, & de ejus utilitate, cessare hodie videtur quælibet controversia, cum sine auctoritate Romani Pontificis novæ Religiones institui non possint. Antonius, Basilius, Augustinus Auctores Religionum fuerunt, nec ullam leguntur a Pontifice approbationem quæsivisse, cum nondum extaret jus Ecclesiasticum id præcipiens. Cum autem circa annum 1170. Pauperes de Lugduno Ordinem quemdam Religiosum instituissent, sed multis admixtis superstitionibus & hæresibus, eorum secta ab Alexandro III. reprobata est, ut scribit Abbas Urspergensis *in chronico ad annum 1212.* Hoc exemplo excitati SS. Franciscus & Dominicus volentes similiter novos Ordines instituere, suo judicio confidere noluerunt, sed a Romano Pontifice confirmationem petiverunt & obtinuerunt; quemadmodum refert Cardinalis Bellarminus *tom. 2. controv. lib. 2. cap. 4.* Paulo post hæc summus Pontifex Innocentius III. in Concilio Generali Lateranensi prohibuit, *ne quis de cetero novam Religionem inveniat, sed, quicumque ad Religionem converti voluerit, unam de approbatis assumat,* quemadmodum legitur *in cap. Ne nimia, de Religiosis domibus.* Matthæus Parisius *ad annum 1246.* ita scribit de hoc statu Concilii Lateranensis: *Post Ordines Prædicatorum, & Minorum initiatos & authorizatos, irrefragabiliter sancitum & statutum fuit, assensum Fratribus Cardinalibus cum tota sacri Concilii universitate præbentibus, ne ex tunc amplius novi Ordines adinvenirentur, vel adinventi admitterentur, ne scilicet authentici ac jam recepti Ordines vilescerent spreti, & similiter damnificati.* Cumque, non obstante prædicto Conciliari decreto, variæ nihilominus ac novæ quotidie Religiones instituerentur, uti prosequitur idem Parisius, B. Gregorius Papa X. in Generali Concilio Lateranensi, relato *in cap. un. de Religiosis domibus in sexto*, inhibuit, *ne aliquis de cetero novum Ordinem aut Religionem adinveniret, vel habitum novæ Religionis assumeret, prohibitis & revocatis Religionibus & Ordinibus Mendicantibus post Concilium Lateranense adinventis, qui nullam Sedis Apostolicæ confirmationem obtinuissent.* Requiritur ergo Sedis Apostolicæ approbatio in fundatione novæ Religionis. Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 5. cap. 5.* docet, hac in re judicium summi Pontificis falli posse, cum non solum a scientia, sed etiam a prudentia dependeat. Ejus opinio communiter ab aliis rejicitur, cum summus Pontifex aliquam approbans Religionem, eam toti Ecclesiæ proponat uti veram vitam ad comparandam Christianam perfectionem; qua in re ejus judicium debet esse certum: nec vero obstat, quod nonnullæ Religiones jam approbatæ, fuerint deinde suppressæ; cum per suppressionem non reprobetur status Religionis, sed declaretur, Religiosos illius Ordinis consilia Evangelica, & vota recte non observasse,

vasse, vel illis pravas consuetudines admiscuisse; uti late ostendunt Lezana *tract. 1. de Fide disp. 8. quæst. 5.* Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ disp. 1. quæst. 4. dub. 7.* Andreas Lao *in tract. de summo Pontifice, dub. 4. §. Colligitur tertio, cum seqq.* Marchesius *de Capite visibilis Ecclesiæ, dub. 5. §. 5. per tot.* Dominicus a Sanctissima Trinitate *de summo Pontifice, cap. 19. §. Quinta conclusio*, Gregorius de Valentia *de Romano Pontifice, quæst. 6. §. 41.*

5. Succedunt Monachi, ceterique Regulares. Atque in examine causarum horum Dei Servorum, qui Religiosam in Claustro vitam duxerunt, nonnulla videntur specialiter adnotanda. Horum primum est, an sanctæ vocationis ad statum Religiosum indicia præcesserint: nec enim hodie viget antiqua illa disciplina, juxta quam infantes, qui monasterio a parentibus offerebantur, monasticam vitam necessario amplecti debebant, de qua Textus *in can. Monachum; in can. Quicumque; in can. Quem progenitores 20. quæst. 1. & in cap. Cum virum, de Regularibus*: nam ex disciplina hodierna si quem parentes infantem monasterio offerrent, cum decimum quintum ætatis annum attingeret, monendus esset, an egredi vellet e monasterio; &, si egredi vellet, ei esset concedenda egrediendi licentia, juxta Textum *in can. Illud 20. quæst. 1. & in cap. Significatum, de Regularibus*. Secundum, de quo inquiri debet, est, quomodo Regulas & Constitutiones Religionis observaverint. Tertium, an ita vixerint, ut vere a mundo segregati dici potuerint. Quartum, an, si forte a Religione egressi sint, utpote ad Ecclesiasticas dignitates vocati, humilitatem Religiosam conservaverint, & vota Religiosa, quæ cum statu assumpto coalescere poterant, observaverint.

6. De indiciis sanctæ vocationis ad Religionem loquitur Leo X. in bulla Canonizationis S. Francisci de Paula *pag. 201. cod. Canoniz. Insigne specimen sanctitatis futuræ præferens, solitudinem & Religionem diligere, ac orationibus & jejuniis assidue vacare cœpit: quæ cum ejus parentes animadvertissent, ipsum annum circiter decimum tertium agentem, juxta votum per eos emissum, Domui Sancti Francisci civitatis Sancti Marci obtulerunt*. Sixtus V. in bulla Canonizationis S. Didaci *pag. 234. cod. cit. Adolescens ex medio Babylonis fugiens, hoc est ex laqueis & periculis sæculi, pœnitentis habitu indutus, in propinquam solitariam ecclesiam una cum pio quodam Sacerdote spiritualis vitæ duce & socio secessit &c. Post aliquot vero annos, ut se arctioribus vinculis Christo astringeret, & a mundi tempestatibus quam longissime discederet, & sub suavi obedientiæ jugo Deo securius & fructuosius serviret, in portum Seraphicæ Sancti Francisci Religionis confugit*. Clemens VIII. in bulla Canonizationis S. Raymundi, *pag. 263.* postquam retulit, solemnem ab eo emissam fuisse professionem in Ordine Fratrum Prædicatorum, dum ageret annum circiter quintum supra quadragesimum, subjicit: *Quod ut omnibus admirationi fuit, hominem genere nobilem, doctrina præstantem, affluentem Bonis, dignitate & fama celebrem, suscepto Religiosæ vitæ Instituto, spontaneam paupertatem opibus, suique contemptum honoribus & commodis prætulisse. Ita ejus exemplo complures litterati, ac studiis doctrinisque dediti nobiles viri eumdem Ordinem sunt amplexi, ac propterea magnum ea Religio in dicta civitate suscepit incrementum*. Urbanus VIII. in bulla Canonizationis S. Francisci Xaverii *pag. 342. Cumque Lutetiæ commoraretur, in familiaritatem Sancti Ignatii insinuatus, ac postmodum in Socium ipsius, qui ad id ardentibus precibus a Deo ad ingentem Ecclesiæ utilitatem præstandam postulaverat, adscriptus, eoque duce, ingressus erat arctam viam, quæ ad vitam ducebat. Ut enim spiritu vivificaretur, carnem suam ad antiquorum sanctorum Patrum exemplum severissime mortificaverat*. Innocentius XII. in bulla Canonizationis S. Paschalis Baylonii *pag. 471. A teneris annis insigne futuræ sanctitatis specimen dedit &c. Simplex, rectus, & timens Deum, ætate simul & virtutibus crescebat Paschalis &c. Ardore itaque Religiosi Instituti, quod paupertate & observantia præstaret, ab ineunte ætate succensus, circa annum salutis millesimum quingentesimum sexagesimum quartum voti compos efficitur*. Benedictus XIII. in bulla Canonizationis S. Peregrini Latiosi: *Quem, licet christiane educatum, atque a teneris annis Deiparæ Virgini specialis studio addictum, tamen corrupti sæculi mores eo abduxerunt &c. ut Philippum Benitium &c. alapa in faciem percuteret. Philippo tamen pro hostibus suis Deum exorante, Peregrinus admissi criminis dolore tactus flevit amare, ac Philippum extra civitatem propere adiens veniam supplex deprecatus est; inque viam salutis a pio viro ductus, Regulæ Fratrum Servorum nomen daturus monitu Deiparæ Virginis atque Angelo comite Senas, quæ est civitas Virginis, statim profectus est, ubi novum plane hominem indutum omni genere pœnitentiæ se totum Deo dicavit, ut præteritum facinus undequaque expiaret*. S. Thomas 2. 2. *quæst. 189. ar. 1.* docet, Religionem ingredi non solum expedire iis qui sunt exercitati in præceptis, ut ad majorem perfectionem veniant, sed etiam iis qui non sunt exercitati, ut facilius peccata vitent, & perfectionem assequantur; & *in volumine primo operum* S. Bernardi extant plures epistolæ, quibus nonnullos hortatur ad claustralem & Religiosam vitam amplectendam. Hujusmodi est *epistola 104.* & aliæ, quæ sequuntur.

7. De observantia Constitutionum Religionis, cui Dei Servi nomen dederunt, fusissime agit Scacchus *de not. & sign. sanct. sect. 6. c. 4.* & quæ ibi asserit, late confirmat allatis ampliss. testimoniis bullarum Canonizationis prædictorum Dei Servorum. Asserta Scacchi summatim exponemus, at prædictas summorum Pontificum bullas, ne actum agere videamur, qui legere cupiet, eas vel *in codice Canonizationum* legere poterit, vel ipsarum verba, quæ ad rem faciunt, apud eumdem Scacchum. Asserit itaque Scacchus, sanctitatis notam peculiarem in aliquo Dei Servo Regulari ex tribus capitibus esse desumendam, ex progressu videlicet illius de virtute in virtutem ratione status Religiosi, ab exacta observantia & custodia votorum, quæ nuncupavit, quando Professionem emisit, & denique ex vigilantissima observantia & custodia illorum omnium, quæ tam in Regula, quam in Constitutionibus sui Ordinis continentur, sive præcepta sint, sive non. Duplex ab eodem Scaccho ratio affertur: altera est, quod illi, qui ab Ecclesia canonizantur, proponuntur ut norma morum; quapropter, si aliquis contemptor aut violator sui Instituti, etiam in minimis, a summo Pontifice beatificaretur aut canonizaretur, videretur Ecclesia saltem non reprobare hujusmodi transgressiones, nec in Canonizandis requirere omnimodam perfectionem, qualem in Discipulis requirit Christus dicens: *Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est*. Altera desumitur ex hoc, quod actus virtutum illorum Regularium, de quorum Beatificatione sive Canonizatione agitur, gradum heroicum attingere debent, quem gradum non attingerent acta Servorum Dei, nisi in eis splenderet exacta Regulæ, Constitutionum, & Institutorum omnium observantia. Prosequitur Scacchus, asserendo, Religiosum in obediendo adeo cæcum esse debere, ut nulla habita nisi liciti & honesti ratione, nulloque discrimine eorum quæ sibi a Superiore injunguntur, eidem omnino prompte & libenter debeat obedire; magnamque obedientiæ perfectionem esse, si aliquis voluntati Superioris obediat, licet non denunciatæ, atque adeo etiamsi id quod proponitur, non sit præcepti, sed consilii. Ven. Dei Servus Alfonsus de Orosco, de cujus heroicis virtutibus favorabile judicium latum est a sacra Congregatione, & a summo Pontifice nuper confirmatum, & in cujus causa, dum essem Fidei Promotor, consuetas exaravi animadversiones, ita scribit de obedientia *in libro certam. boni ad finem par. 4. cap. 31. pag. 189. Si corpus tuum spiritui, Deo opitulante, subegisti: si conscientiam tuam, in qua gaudium & gloria sita est, expurgare studuisti; si denique pro virili clausuram monasterii servasti, obedientia tibi opus est, sine qua cuncta Religiosi opera vacua sunt, teste Sancto Augustino. Quid multa? Melior est obedientia, quam victimæ, veluti Samuel Sauli Regi locutus est. Felix Monachus, qui toto pectore obedientiam diligit, eamque in omnibus, etsi minimis, rebus servat. Hic sane cum Christo Jesu Patri obediente usque ad mortem oraculum hoc fixum habeat in corde, semper & ubique dicens:* Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, *Non domum quam volo, habito. Non vestem quam cupio, induo: sed pannosa, quam Prælatus mihi præstitit, utor. Non ministerio, quod cogitavi, honorifico fungor; sed, obedientia omnia moderante, Fratribus meis inservio*. Hactenus Orosco. Scacchus autem prosequitur, asserendo, Religiosum adeo castum esse debere, ut nec nutu oculorum, nec verbis aliquid in moribus illius suspicari liceat, quod cordis munditiam non redoleat, omnemque idcirco mulierum familiaritatem, etiam consanguinearum, ab eo esse declinandam. Denique, paupertatis voti observantiam adeo stricte Religioso esse conservandam, ut sanctam paupertatem non solum teneat & observet, sed etiam amet, amplectatur, & ita complectatur, ut neque in vestitu, neque in supellectilibus cellæ aliquid appareat, quod paupertatem non redoleat: nihil sibi proprium vindicet,

cet, ne in libris quidem aliquid velut proprium retineat, immo ardentissime concupiscat, inter pauperes pauperrimus fieri. Concludit denique Scacchus, horum omnium indaginem severam adhibendam esse, cum agitur de Servis Dei Regularibus Beatificationis & Canonizationis causa; additque, plurimum ad Religiosi perfectionem conducere, si colligat se ipsum intra septa non tam monasterii, quam etiam cellæ, iis dando operam studiis, quæ Instituti, quod profitetur, propria censeantur, & præsertim orationi, ac lectioni sacrorum librorum, quibus homo perfecte instruitur ad regnum Dei.

8. Uti dictum est, Scacchus assertiones suas plene confirmat auctoritatibus summorum Pontificum in bullis Canonizationum. Nos alibi nonnulla addemus quoad paupertatem, & obedientiam. Quæ ab eodem Scaccho dicuntur de castitate, & sobria frequentatione alterius sexus, illustrari facile possunt argumentis undique collectis a Gonzal. *in cap. Inhibendum, num.* 8. *& sequ. de cohabit. Cleric. & mulier.* & a Theophilo Raynaudo *tom.* 12. *in tract. de sobria alterius sexus frequentatione per sacros, & Religiosos homines*, ubi ostendit, omnes sacros homines tali necessitati esse obnoxios, etiamsi sint Confessarii, etiamsi sint senes & annosi, etiamsi sint perfecti, & quamvis mulieres sint ævo detritæ, & deformes; uti legi potest *pag.* 266. *& seqq.* & *pag.* 274. *& seqq.* S. Hieronymus ita Nepotianum, & unumquemque sacrum hominem alloquitur (*epist.* 52. *num.* 5. *col.* 257. *tom.* 1. *oper.*): *Hospitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant. Omnes puellas & Virgines Christi aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodem tecto manseris, nec in præterita castitate confidas. Nec David sanctior, nec Salomone potes esse sapientior. Memento semper, quod paradisi colonum de possessione sua mulier ejecerit* Illustris est quoque ejusdem S. Hieronymi locus *ad Eustochium num.* 7. *col.* 91. *cit. tom.* de se ipso sic loquentis, licet a consortio feminarum esset remotus, & pœnitentiis attritus: *O quoties ego ipse in eremo constitutus & in illa vasta solitudine, quæ exusta Solis ardoribus horridum Monachis præstat habitaculum, putabam, me Romanis interesse deliciis! . . . Horrebant sacco membra deformia, & squalida cutis situm Ethiopicæ carnis obduxerat. Quotidie lacrymæ, quotidie gemitus; & , si quando repugnantem somnus imminens oppressisset, nuda humo ossa vix hærentia collidebam. De cibis vero & potu taceo, cum etiam languentes Monachi aqua frigida utantur, & coctum aliquid accepisse, luxuria sit . . . Scorpionum tantum socius, & ferarum, sæpe choris intereram puellarum . . . & mens desideriis æstuabat in frigido corpore, & ante hominem sua jam in carne præmortuum sola libidinum incendia bulliebant.* Idem Theophilus *oper. tom.* 17. *pag.* 250. *& seqq.* congesta de more undique eruditione, ostendit, indecens esse Religiosis aulas frequentare; quod ad solitudinem a Scaccho insinuatam referri potest. Cardinalis Pallavicinus *in vindiciis Societatis Jesu cap.* 51. accusationi intentatæ contra suum Ordinem de supposita nonnullorum aulæ frequentatione ita respondet: *At, quatenus accusatio eadem Societatis Institutum, aut Moderatores perstringit, innocentissimos perstringit. Instituto enim nulla major cura, quam Sodales a rebus profanis abstrahere. Huc spectant interdictiones illæ, ne quis nostrum tutor fieret, vel negotiorum rerumque civilium utcumque procurator; ne ullius rei gerendæ, quantumvis piæ, curam assumeret, aut ad eam sumendam se propensum ostenderet, Præside inconsulto; ne Proceres ac Magnates adeat sine summi, qui in ea Urbe sit, Præpositi venia.* S. Thomas *opusc.* 19. *contra impugnantes Religionem cap.* 19. causas recensct, propter quas aliquando possunt Religiosi cellam deserere, & aulas adire: & Postulatores, doctrinæ S. Thomæ innixi, aliquando diluerunt oppositionem a me propositam, dum officio Fidei Promotoris fungebar adversus Dei Servos Religiosos, de quorum virtutibus in sacrorum rituum Congregatione agebatur, quod aulam frequentassent. Verba autem S. Doctoris sunt hæc: *Ut ergo appareat, quid in ista controversia sit tenendum, sciendum, quod sancti viri aliquid propter se quærunt, aliquid propter alios: propter se quidem quærunt, Christo per contemplationem inhærere, vel in hoc mundo, quantum præsentis vitæ infirmitas patitur, vel in futura vita, ubi eum plenissime contemplentur: sed propter alios interdum coguntur a desiderata contemplatione discedere, & se actionum tumultibus implicare. Sic ergo & in desiderio habent quietem contemplationis, & tamen propter salutem Proximorum patienter sustinent laborem actionis. Unde Paulus Philipp.* 1. *Coarctor e duobus, desiderium habens dissolvi, & esse cum Christo, permanere autem in carne necessarium propter vos. Gregorius etiam in homil.* 42. *super Ezech. ait: Menti Sponsum suum fortiter amanti una solet esse consolatio, si per hoc, quod ipsa a visione differtur, aliorum animæ per ejus verba proficiant, & ad cælestem Sponsum amoris facibus inardescant. Et hac necessitate contingit, quod Sancti quandoque multitudinibus se ingerant, & Magnatum gratiam & consortia quærant, non favore humano vel potentia delectati, sed ut plures ad viam salutis trahere possint, quia, ut dicit Augustinus* 8. *Confessionum, Multis noti, multis sunt auctoritati ad salutem, & multis præsunt secuturis; quia, ut ipse infra dicit, Plus hostis vincitur in eo, quem plus tenet, & de quo plures tenet. Plus autem superbus tenet nomen nobilitatis, & de his plures nomine auctoritatis. Ideo, urgente Charitate, nobilium, & auctoritatem habentium Sancti consortia quærunt, ut per eos pluribus possint proficere ad salutem; & , nisi hoc facerent, essent merito arguendi.* Concordant ea, quæ ab eodem S. Doctore traduntur 2. 2. *quæst.* 187. *art.* 2. De S. Bernardo hæc habentur in ejus vita scripta a Gaufrido Monacho (*cap.* 2. *num.* 5. *col.* 1134. *oper. vol.* 2.): *Desideraverat tamen ab initio, omni modo subtrahere se negotiis, & nusquam egredi, sed in monasterio residere. Quod & postmodum, ex defectu corporis occasionem invenisse se reputans opportunam, aliquando statuit, & aliquandiu tenuit, donec illum exire coegit necessitas gravis Ecclesiæ Dei, & summi Pontificis, atque omnium Abbatum sui Ordinis jussio, quibus per omnia tamquam Patribus deferebat ipse omnium Pater*: & legi potest ejusdem S. Bernardi epistola 21. ad Matthæum Legatum *col.* 38. *oper. vol.* 1.

9. Illustrantur præterea memoratæ Scacchi assertiones doctrina prædicti D. Thomæ 2. 2. *quæst.* 186. ubi *art.* 1. probat, Religionem significare statum perfectionis, cum faciat, ut homo prorsus inhæreat Deo: *art.* 2. probat, eum qui statum Religionis assumit, teneri operam dare, ut habeat Charitatem perfectam, & sic omnia illa, quæ in Regula stututa sunt, quam professus est, & quibus ad perfectionem pervenitur, præstet & exhibeat: *art.* 3. probat, ad acquirendam perfectionem Charitatis Paupertatem voluntariam esse primum fundamentum, juxta illud *Matth.* 19. *v.* 21. *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo; & veni, sequere me: Art.* 4. probat Continentiam perpetuam requiri ad perfectionem Religionis, cum ad statum Religionis necessaria sit remotio eorum, per quæ homo impeditur, ne feratur omnino in Dei servitium: *art.* 5. probat, etiam Obedientiam requiri ad Religionis perfectionem, cum status Religionis sit quædam disciplina, vel exercitium ad eam tendendi, & quicumque instruuntur, ut perveniant ad aliquem finem, oporteat, ut, quasi discipuli sub magistro, alicujus ductum sequantur: *art.* 6. probat, ad Religionis perfectionem Paupertatem, Continentiam, & Obedientiam debere voto firmari, cum ad statum Religionis necessaria sit obligatio ad ea quæ sunt perfectionis, quæ Deo fit per votum: *art.* demum 7. *& 8.* probat, in dictis tribus votis consistere perfectionem Religionis, & inter tria vota potissimum esse Obedientiæ votum, cum per illud homo Deo offerat aliquid majus, videlicet voluntatem, quæ potior est corpore, quod homo offert Deo per Continentiam, & rebus exterioribus, quas homo offert Deo per votum Paupertatis.

10. Vera a sæculo segregatio, quæ ab observantia voti Paupertatis, & Obedientiæ causam habet, secum fert voluntatem omnino adversam muneribus & dignitatibus assumendis in Religione, & eo fortius extra Religionem, nisi debitæ adsint circumstantiæ. Huc referri possunt, quæ alibi dicta sunt de fuga Sanctorum, cum ad Episcopatum vocarentur, quorum nonnulli erant Religiosi, & Monachi. Huc itidem referri possunt, quæ habentur in bulla Canonizationis S. Raymundi de Pennafort, ubi non modo legitur, eum recusasse dignitatem Archiepiscopatus Tarraconensis sibi a Gregorio IX. delatam, sed etiam dimisisse Officium Confessarii ejusdem Pontificis; necnon Pœnitentiarii, & demum Magistri Generalis sui Ordinis, postquam illud per biennium administraverat. Huc denique possunt, quæ narrantur de Ven. Cæsare Cardinali Baronio non Monacho, non Regulari, sed tantum Presbytero Congregationis Oratorii, cum summus Pontifex Clemens VIII. eum adscripsit inter Protonotarios Apostolicos supra numerum. *In epistola nuncupatoria tomi* VII. *annalium ad eumdem Pontificem (edit. Romanæ an.* 1596.) sic Cardinalis de honore sibi delato conqueritur: *Vicisti tandem animum refra-*

refractarium, atque flexisti cervicem ferream, sed, fateor, non domuisti, ut impositum honoris jugum æquo animo ferrem, quod ad singula ferme momenta (scit Deus) a me excussissem, si licuisset: & latius *in epistola ad Antonium Talpam*, quam Hieronymus Barnabeus inseruit in vitam prædicti Cardinalis *lib. 2. cap. 3.* Ab ea quippe colligitur, quam fortiter Pontifici restiterit tum per se, tum per magni nominis intercessores. Ceterum post dignitatem assumptam (ut est in eadem epistola) a Vallicellanis ædibus non exivit, nec pristinum vitæ institutum mutavit, sacrasque Confessiones, uti prius, excepit, & in Oratorio, ut prius, sermones habuit: *Venerunt ad me per hos dies Cardinales aliquot, alii per nuntios me visitarunt. Ego vero domi habitu meo utor, meoque cubiculo: etsi enim Patres aliud cubiculum adjungere voluerant, tamen acquiescere nolui. Famulum unum accepi, quemdam nimirum ex meis in spiritu filiis, qui extra ædes nostras degit: præter hunc retineo Amanuensem meum: quotidie mane in ecclesia Confessiones audio, ut solebam; uno verbo idem sum, qui fueram; domesticos, ut ne alio, quam Patris nomine me appellent, serio admonui.*

11. Universa Ecclesia tam Orientalis in Synodo VIII. Œcumenica contra Photium *can.* 14. quam Occidentalis in Concilio generali Lateranensi sub Innocentio III. *can.* 16. Monachos ad Episcopatum promotos obligat ad deferendum habitum Regularem: quæ sanctio legitur *in cap. Clerici officia, de vita & honest. Clericorum.* Docet D. Thomas 2. 2. *quæst.* 88. *art.* 11. *ad quartum*, & *quæst.* 185. *art.* 8. Religiosos assumptos ad Episcopatum teneri ad Regulares observantias, quæ non impediunt officium Pontificale, quod ipsum ad eosdem Regulares ad Cardinalatum evectos extenditur, juxta ea quæ habentur apud Dominicum de Sancto Thoma *de Ecclesia Christi, & Papa sect.* 18. *quæst.* 9. *tom.* 10. *Max. Biblioth. Pontificiæ.* Ac de hujus sententiæ veritate absonum esset dubitare post editam a Benedicto XIII. Constitutionem anno 1725. quæ incipit *Custodes.* Postquam etenim ipse Regulam Ordinis Fratrum Prædicatorum, quam fuerat professus, ad amussim observaverat per totos quinquaginta tres annos, quibus onus Episcopale sustinuit, quod ipsum præstitit toto tempore, quo in summo vixit Pontificatu, hæc subjecit in prædicta Constitutione: *Statuimus atque sancimus, ut ex Monastico, Regulari, & Mendicantium Instituto ad Episcopalem, seu quamcumque aliam dignitatem, etiam S. R. E. Cardinalatum, jam evecti, & in posterum evehendi universis & singulis suæ Regulæ officiis & obligationibus, quæ Pontificale, sive cujuscumque alterius dignitatis, aut Cardinalatus officium minime impediant, perpetuo subsint.* In Constitutionibus Societatis Jesu cautum est, ut si Socius assumatur ad dignitates extra Societatem, promittat, se auditurum consilia Præpositi Generalis, eademque executurum, si sibi meliora videantur, veluti late docent Vasquez 1. 2. *disp.* 165. *cap.* 8. *num.* 89. *in fin.* Sanchez *lib. 6. in Decal. cap. 6 num.* 15. Suarez *tom.* 4. *de Religione tract.* 8. *lib.* 3. *de Religiosis mutantibus statum cap.* 17. *num.* 8. Cardinalis Pallavicinus *in vindicationibus Societatis Jesu cap.* 36. *& pluribus seqq.* Cohærenter ad hæc prohibitum esse legimus Monachis & Regularibus ad Episcopatum assumptis testamentum facere sive de rebus acquisitis ex proprio labore & industria, sive de rebus acquisitis jure hereditario, uti legitur *in can. Statutum* 18. *qu.* 1. nisi summi Pontificis accedat dispensatio, quemadmodum prosequuntur S. Thomas 2. 2. *quæst.* 185. *art.* 8. *ad tertium*, & S. Antoninus *in Summa* 3. *par. tit.* 20. *cap.* 2. §. 7. *vers. Si tamen ex concessione.* Memini, in causa B. Alexandri Saulii ex Congregatione Clericorum Regularium S. Pauli Barnabitarum, ad Alerien sem, deinde ad Episcopatum Papiensem assumpti, dum Promotoris officio fungerer, duplicem, & quidem non modicam, excitatam fuisse difficultatem, alteram, quod, licet Regularis, testamentum condidisset, & hæc fuit de medio sublata per exhibitionem facultatis testandi ipsi concessæ a summo Pontifice Gregorio XIII. alteram, quod non servasset modum in facultate præscriptum, & hæc quoque de medio sublata fuit a Postulatoribus, qui ostenderunt, conditum ab eo fuisse testamentum ad causas pias, servatis ad amussim quoad substantiam & modum præscriptis in Indulto Gregoriano.

12. Summus Pontifex Innocentius III. anno 1200. Episcopum Pennensem severe objurgavit, quod ex Abbate Cistercien si factus Episcopus Cistercien sis Ordinis observantias non custodiret, quemadmodum colligitur *ex ejus epist. tom.* 1. *lib.* 3. *pag.* 666. *Tacti sumus dolore cordis intrinsecus & gravi mœrore turbati, quod tu, sicut accepimus, in injuriam Ordinis tui, & infamiam Ordinationis nostræ agis in pluribus ut apostata, qui teste Scriptura, Vir inutilis appellatur. Si enim diligenter attenderes, quod de te Monacho non simplici, sed Abbate duximus in Episcopum assumendum .... eam deberes servare tam in vita, quam moribus honestatem, quæ ad salutem tibi proficeret, & subditis ad exemplum. Verum, de quo miramur non modicum & movemur, propriæ conditionis oblitus, quod post acceptum Episcopatum quædam illicita liceas & expedias, quæ Fratrum Cistercien sium observantia reputat inhonesta, picturata sella, & chirotheciis uteris fericatis, amplo te galero coronas, & carnibus publice usque ad saturitatem te reples, ei fovsitan per insignia hujusmodi comparandus, de quo data ei tunica pellicea, scriptum esse legitur:* Ecce Adam factus est, sicut unus ex nobis, sciens bonum & malum .... *Meminimus quidem, & tu debueras meminisse, qualiter in recessu tuo coram Fratribus nostris districte tibi duximus injungendum, ut Cistercien sis Ordinis observantias custodires, cum Pontificalis susceptio dignitatis non absolveret te a voto, ex qua, licet cum honore sit, sic onus sibi magis auxerit, ut Religioni nihil penitus deperiret, per quod ejus habenas taliter relaxares. Ideoque Fraternitati tuæ per Apostolica scripta mandamus, atque præcipimus, quatenus .... ita corrigas vitam tuam, & te sic observantiæ Regulari conformes, ut non rediisse ad sæculum, sed in sæculo potius ipsum & pompas ejus contemnere videaris. Alioquin, cum admonitio præcesserit, de cetero vindicta sequetur.*

13. De Petro Eremita seu Monacho de Murrone, sumpto cognomine a monte Murronis, sub nomine Cælestini V. in summum Pontificem electo, & deinde inter Sanctos adscripto narratur, eum induci non potuisse, ut equo veheretur. Itaque humili asello sedens Aquilam perrexit, ut ornamenta Pontificalia susciperet, a Carolis patre, & filio Regibus Siciliæ, & Hungariæ, aliisque Magnatibus deductus, prædictis Regibus asini frena tenentibus. Quocirca Jacobus Cardinalis Diaconus S. Georgii ad Velum aureum in præfatione ad poema de S. Cælestino *apud Bollandianos ad diem 19. Maji* ita de eo cecinit:

Intumidus vilem Murro conscendit asellum,
Regum frena manu dextra lævaque regente
Pontificis,

Quod ab eo factum fuisse explicat Petrus Cardinalis de Alliaco in ejusdem Pontificis vita *lib.* 1. *cap.* 11. ne a monasticæ humilitatis proposito recederet: *Hoc autem ab eo factum est, non quidem superba singularitate, quasi alios, qui aliter fecerant, reprobare voluerit; sed singulari humilitate, qua a sanctæ rusticitatis monastica consuetudine nec facile nec cito avelli potuit.* In bulla Canonizationis Sancti Pii V. ex Ordine Prædicatorum ad summum Pontificatum evecti san. mem. Clemens Papa XI. ita locutus est: *Nihil enim de pristina Religiosæ vitæ severitate remiserat, demptisque Principatus insigniis, & externo dignitatis splendore, in mentis recessu privatum agebat:* quod ipsum late prosecuti sunt Rotæ Auditores in relatione causæ ipsius *tit. de temperantia.* Alia non desunt exempla sanctorum Episcoporum ex Monachis aut Regularibus assumptorum, qui eodem modo in Episcopatu vitam traduxerunt. Auctor vitæ S. Fulgentii Episcopi Ruspensis *cap.* 18. & 19. (*sub initio operum ejusdem pag.* 18.) hoc de ejus vita in Episcopatu profert testimonium: *Suscepit interim Beatus Fulgentius Episcopatum sine aliqua ambitione cum maxima devotione .... Nec ita factus est Episcopus, ut esse desisteret Monachus; sed, accepta Pontificis dignitate, professionis præteritæ servavit integritatem. Servata vero professionis integritas plus ornavit Pontificis dignitatem. Numquam denique pretiosa vestimenta quæsivit, aut quotidiana jejunia prætermisit, aut conditos suaviter cibos vel inter hospites manducavit, aut discumbendo saltem requiescere, & resolvere rigidum propositum voluit; sed una tantum vilissima tunica, sive per æstatem, sive per hiemem, patienter indutus. Orario quidem, sicut omnes Episcopi, numquam utebatur; pelliceo cingulo, tanquam Monachus, utebatur. Sic studio humilitatis ambitionem vestium fugiebat, ut nec ipsa calceamenta suscipiens Clericorum aut ultimis caligis in tempore hiemis, aut caligulis in tempore æstatis uteretur. Intra monasterium sane interdum soleas accipiebat, frequenter nudis pedibus ambulabat. Casulam pretiosam, vel superbi coloris, nec ipse habuit, nec Monachos suos habere permisit. Subtus casulam nigello, vel laticlavio pallio circumdatus incessit. Quando temperies aeris invitabat, solo pallio intra monasterium est coopertus. Scapulis vero nudis numquam*

a nobis

a nobis visus est: nec depositio saltem cingulo lomum petivit. Suæ autem continentiæ, Deo teste, fiduciam gerens, in qua tunica dormiebat, in ipsa sacrificabat; & tempore Sacrificii mutanda esse corda potius, quam vestimenta, dicebat. Huic beatissimo Sacerdoti nullus aliquando extorsit, cujuslibet generis carnes accipere, sed sola simpliciter olera, ptisanas, & ova, quamdiu fuit juvenis, sine oleo: postquam vero senuit, superfuso oleo manducavit; ideo oleum persuasus accipere, ne caligo prævalens oculorum, lectionis impediret officium. A vino autem sanus semper abstinuit. Si quando vero, compellente infirmitatis necessitate, vino modico uti compulsus est, calicibus plenis aqua superfundens quidpiam meri, nec saporis ejus nec odoris jucunditate fruebatur. Antequam vigiliæ nuntiarentur a Fratribus, ipse semper corde & corpore vigilans aut orabat, aut legebat, aut dictabat, aut cuicumque spiritali meditationi solus vacabat, quia se per diem filiorum Ecclesiæ necessitatibus occupari jugiter sciebat. Ad agendas cum servis Dei vigilias interdum descendebat, sed privatas apud se vigilias studiis, quibus dixi, multo laudabilius exercebat. In nullo autem loco visus est sine Monachis habitare: propter quod a civibus Ruspensibus hoc primum beneficium ordinatus Episcopus postulavit, ut fabricando monasterio locum congruum darent &c. .. Si quando ad se videndos, jubentibus duntaxat Prioribus venirent, non ut hospites, sed quasi unius Congregationis homines susciperentur. Beati vero Fulgentii Episcopi provisionibus communiter gubernati, Patrem spiritalem simplici veneraverentur affectu, sic Beato Fulgentio singula disponente, ne suscepta regendorum sarcina Clericorum, consolationem pateret Monachorum. Petrus Venerabilis Cluniacensis Abbas *lib. 2. de miraculis cap.* 14. encomium facit præstantissimum Matthæi ex Monacho Cluniacensi ab Honorio II. evecti ad sublimem dignitatem Cardinalis Episcopi Albanensis. En verba Petri: *Provectus ad sublimem Pontificalis Ordinis gradum nihil de Monacho quorumdam more demisit: sed, sicut de Beato Martino legitur, eadem in corde ejus humilitas, eadem in vestitu ejus vilitas mansit; nihil de officiis, nihil de cantu, nihil de prolixiori Cluniacensi psalmodia quarumlibet curarum prætextu reliquit. Servabat in palatio instituta Claustri.* De Ven. Dei Servo Cardinali Francisco Ximenes de Cisneros Toletano Archipræsule, Hispaniarum Primate, magno Regni Cancellario, supremo Fidei Inquisitore, S. R. E. Cardinali, & universæ ditionis Hispanicæ Gubernatore certa monumenta supersunt, eum, licet annum septuagesimum ætatis suæ excessisset, & in varias corporis infirmitates incidisset, nedum jejunia & abstinentias per Ecclesias indictas, sed etiam per Regulas Fratrum Ordinis Minorum S. Francisci de Observantia, cujus professor erat, demandatas observare consueviſſe, habituque & cingulo per dictos Fratres gestari solito nocte indutum in lectum se recipere: quarum rerum notitia delata ad summum Pontificem Leonem X. ipse animadvertens, Cardinalis vitam & salutem magno adjumento Ecclesiæ Catholicæ futuram esse, virtute sanctæ obedientiæ per litteras Apostolicas ei præcepit, ut a prædictis abstineret: *Præcipimus & mandamus, ut de cetero, quamdiu in humanis vixeris, diebus jejuniorum prædictorum, sextis feriis & majoris hebdomadæ sanctæ duntaxat diebus exceptis, carnibus & aliis fomentinam originem ab eis trahentibus vesci & uti debeas, quibus diebus tres Christi pauperes reficiendo omne jejuniorum meritum consequaris, perinde ac si ad litteram jejunia ipsa servares & adimpleres, & ipsis quoque diebus superius exceptis, dum Medicorum consilio tui corporis saluti expedire decernatur, carnibus & ab eis originem ducentibus tibi similiter vesci ac uti liceat, necnon, habitu sive tunica lanea & cingulo prædictis per te dimissis, linea duntaxat tunica in lecto sindonibus sive linteis lineis strato cubare atque dormire, ac alias in præmissis, & eorum aliquo, Medicorum, qui tui corporis valetudinem curabunt, libero consilio & suasioni parere atque obedire possis ac debeas.* Alia plura erudite collecta legi possunt apud Thomassinum *de vet. & nov. Eccles. discipl. part. 3. lib. 2. cap. 50. per tot.*

14. Neque in examine Servorum Dei Monachorum & Regularium omitti potest indago, an ad monasterium redierint, dimisso aliqua de causa Episcopatu: id enim palam faciet, eos non irrepsisse ad Episcopatum, ut hac vita Regularem observantiam deserentes, extra sua Claustra vitam ducerent. Ad monasterium redierunt S. Cælestinus V. dimisso Papatu, S. Gregorius Nazianzenus, & B. Petrus Damiani, dimisso Episcopatu; celebreque est exemplum Ardicini junioris a Porta, Alerinensis Episcopi & S. R. E. Presbyteri Cardinalis renuntiati ab Innocentio VIII. qui, annuente Pontifice, dimissis dignitatibus, vetus propositum confugiendi in sacram Camaldulensium eremum executioni mandavit. Quibus, aliisque permotus san. mem. Benedictus Papa XIII. in citata Constitutione, quæ incipit, *Custodes*, præcepit, ut Monachi & Religiosi, qui Episcopatu sibi collato quacumque de causa se in posterum abdicaverint, Claustra suæ Religionis repetere omnino teneantur & debeant. Summi Pontificis auctoritate Henricus de Joyosa a Religione Fratrum Capuccinorum translatus fuit ad Fratres Ordinis Hierosolymitani inter Sacerdotes hospitalis, eique indultum est, ut bello durante, defendendi causa Catholicam religionem & provinciam Occitanam, curta veste indui, & arma gestare, & exercitui præesse, & provinciarum administrationes, regimina & præfecturas, & alias quascumque dignitates sæculares tam militares, quam civiles accipere, & obire posset: *Cum tuo nomine Nobis fuerit expositum* (verba sunt Brevis Pontificii) *pluribusque testimoniis gravissimis aliunde confirmatum, præsentiam & operam tuam in ea administratione adeo esse necessariam, quod, si ab ea removereris, religio ibi Catholica, his præsertim turbulentis temporibus, maxime periclitaretur &c. Nos hanc præcipuam religionis causam attendentes &c.* Compositis rebus, admonitus Henricus, sui egressus e Capuccinorum Religione causam cessasse, ad Religionem reversus est, & mira facundia conciones habuit ad populum juxta morem suorum Religiosorum. Cardinalis de Offat *epistolar. tom. 1. epist. 23. pag.* 433. meminit dispensationis concessæ pro exitu a Religione Capuccinorum, & *t. 3. epist.* 180. *pag.* 338. mentionem facit regressus ad Ordinem. Dominicus de Thou *lib.* 122. factum sic narrat: *Catharina uxore Espernonii sorore defuncta, monasticam vitam in Capuccinorum cœnobio ante duodecim annos professus fuerat, & post Antonii Scipionis fratris ad Villamurium extincti mortem summum armorum imperium a Septimania Ordinibus honorifice delatum susceperat, ac post pacificationem, resumpto Sancti Spiritus torque, etiam Tribuni Equitum dignitate a Rege fuerat ornatus. Rursus mundi curarum pertæsus, cilicium Lutetiæ 8. Id. Mart. sumpsit, & concionibus publice habitis, magnam sui admirationem concitavit, stupentibus plerisque, hominem in aula longe a libris educatum tam cito felicitate ingenii & doctum & eloquentem Ecclesiastem evasisse.* Alii regressum ad Ordinem Capuccinorum adscribunt lacrymis piæ matris, Regis exprobrationibus, Pontificiis admonitionibus, & ipsius etiam synderesi. Legi possunt Morer. *in dictionar. histor. littera I. in verbo Joyosa in sexto*, Mezzaray *in compendio chronologico histor. Franc. tom. 6. pag.* 199. Ejus vita composita fuit a Domino Calliere, ubi etiam plura narrantur de felici ejus obitu.

15. Quæ dicta sunt de Regularibus quoad profectum de virtute in virtutem, & quoad observantiam suarum Constitutionum, locum etiam habere dicenda sunt quoad Moniales, de quarum agitur Beatificatione & Canonizatione; uti prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 7. cap. 2. Eadem denique, servatis servandis, considerandæ erunt in examine alicujus Monialis, quæ cum sanctitatis opinione decessisset, quæ in aliquo Servo Dei Regulari considerandæ diximus:* non omissa observantia Clausuræ, utpote præcepta a Bonifacio VIII. *in cap. Periculoso, de statu Regularium, in 6.* & a sacro Concilio Tridentino *sess. 25. de Regularibus cap. 5.* adversus quam licet impie Erasmus *in vita D. Hieronymi* referens ejus sororis conversionem hæc impudenti calamo effuderit: *Sub idem ferme temporis Hieronymi soror Virginis Institutum arripuit, instigante Juliano quodam. Sed multum & hoc dissimile ab harum conditione, quas hodie ferreis cancellis, ceu feras indomitas, inclusas tenent. Non quod damnem publicam consuetudinem, sed quod doleam hoc denique delapsam Christianorum pietatem, ut Virginis integritas claustris ferreis, & repagulis murorum sit extorquenda, cum ea demum religio sit accepta Christo, non quæ vi extunditur, sed quæ ultro a volentibus offertur;* nemo tamen est qui ignoret, sanctarum Monialium clausuram ex institutis Ecclesiæ Catholicæ esse voluntariam. Quocirca nihil aliud superest pro capitis complemento, quam ut aliqua innuantur de Eremitis. Quatuor autem sunt species Eremitarum. Prima est eorum, qui emittunt tria vota substantialia in aliqua ex Religionibus approbatis, quales sunt Eremitæ Camaldulenses, Montis Coronæ, & Montis Senarii: & cum hi sint veri Religiosi, nihil de illis occurrit speciali nota dignum. Secunda species est eorum Eremitarum, qui vivunt in Congregatione quadam, & modum tenent vivendi approbatum ab Episcopo. Hi vere & proprie non possunt dici Religiosi, sed tantum large & minus proprie. Doctrina est Divi Thomæ, eos teneri continentiam servare, & esse Episcopo subjectos, uti videri potest *in 2. 2. quæstion. 186. art. 1. ad tertium*, & *in 4. sent. dist. 27. in expositione lit-*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

litteræ, ubi ſit ait: *Eremitæ etiam, quamvis obedientiam non promittant, tamen votum continentiæ habent annexum, & ex mora ſecundum determinatum tempus eorum votum ſolemnizatur*. Quoad hoc ſpecialiter quærendum erit, an promiſſam continentiam ſervaverint, & regulas ſibi ab Epiſcopo præfixas exacte adimpleverint. Tertia ſpecies eſt eorum, qui quamvis nullam Religionem profeſſi ſint, nec vivant in communione aliqua, auctoritate tamen Epiſcopi ſunt addicti ſervitio alicujus eccleſiæ, & de ejus manibus habitum Eremiticum ſuſcipiunt, & ſub illius obedientia vivunt: & quoad hos nihil occurrit animadvertendum, quod in examine Actorum Dei Servorum peculiariter conſiderari debeat. Ultima demum ſpecies eſt eorum Eremitarum, qui non ſunt addicti eccleſiæ ſervitio auctoritate alicujus Prælati, ſed in eremum ſecedentes in eo degunt, habitu Eremitico ad libitum ſuſcepto. S. Thomas 2. 2. *qu.* 188. *art.* 8. agit de vita ſolitaria, & docet, eam, ſi rite rectèque aſſumatur, præeminere vitæ ſociali; ſed eſſe periculoſiſſimam, ſi abſque prævio exercitio aſſumatur, niſi per Divinam Gratiam ſuppleatur, quod in aliis per exercitium acquiritur. Quocirca, ſi ad examen deducatur cauſa alicujus Eremitæ quartæ, aut etiam tertiæ ſpeciei, ſedulo quærendum erit, quam ob cauſam ab hominibus ſeceſſerit, & ſolitudinem petierit; qualis fuerit locus, in quo vitam traduxit, an aſper, an ita remotus ab hominum conſortio, ut commoditate caruerit recipiendi Sacramenta; qualem habuerit ſuæ conſcientiæ Rectorem; quales peregerit pœnitentias ad ſenſus retundendos, & ſe ipſum, quantum fieri poteſt, humiliandum; uti pluribus proſequitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 6. cap.* 5. pro quo argumento faciunt etiam ea, quæ a Nobis ſuperius dicta ſunt de carnis & corporis mortificatione a Dei Servis aſſumenda, & quæ referuntur *in vita B. Nicolai de Rupe Anachoretæ Subſilvani in Helvetia* edita a Petro Hugone Presbytero Societatis Jeſu, de quo a Nobis tractatum eſt *lib.* 2. *cap.* 24. *n.* 8. *& ſeqq.* Cauſam ſeceſſus Alexandræ feminæ ſolitariæ in eremum exponit Palladius *in vitis Patrum lib.* 8. *cap.* 5. Interrogata quippe Dei Famula a Melania Romana, cur ſe clauſiſſet, reſpondit: *Quidam infano mei amore tenebatur, &, ne eum viderem, vel moleſtia afficerem, vel in invidiam vocarem, malui, me vivam in hoc monumento inferre, quam offendere animam, quæ facta eſt ad Dei imaginem*. Loci aſperitatem memoravit S. Onuphrius apud S. Paphnutium ejus vitæ Scriptorem. Maximum laborem in deſertis locis eſſe, non dubitatur, ubi neceſſaria deficiunt. Tam cauſam ſeceſſus, quam locum, vitam contemplativam, & pœnitentias in re, de qua nunc agitur, late exponit Bonifacius IX. in bulla lata pro Canonizatione S. Birgittæ *pag.* 152. *cod. Canoniz.* ubi poſt alios relatos Eccleliæ ſtatus tranſitum facit ad Anachoretas, ſive Eremitas, & ait: *Etiam Anachoretæ, & ſolitudinis acerrimi ac eremi Sectatores blandimenta, & captioſi, ſed venenoſi mundi vana ſpectacula fugientes, ut ſecuri ad patriam pervenirent, latibula petierunt; & antris abditi, parvo & rudi victu, ſcaturientis aquæ & levi potu carnem propriam macerantes, & Satanæ ſtimulos reprimentes, palliaſtro, vel tegmine hirto amicti, ut plurimum nudis pedibus, & ſqualida humo, aut ſtramineo cubili feſſa membra ſomno refoventes, in ſacra contemplatione, & ſuperna majeſtatis laude vacantes Deo* (ſupple) *inſerviunt*.

16. Docet D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 188. *art.* 3. poſſe aliquam Religionem inſtitui ad militandum, non quidem propter aliquid mundanum, ſed propter defenſionem Divini cultus, & publicæ ſalutis, vel etiam pauperum & oppreſſorum. Anno 1118. quidam nobiles ex Equeſtri ordine, ſervata caſtitate, & obedientia, & fine proprio arbitrio ſe victuros profeſſi ſunt ſub auctoritate Patriarchæ Hieroſolymitani, qui eis imperavit ut vias & itinera ad peregrinorum ſecuritatem, qui templum viſitaturi accedebant, contra latronum inſidias pro viribus conſervarent. Templarii idcirco dicti ſunt, uti refert Archiepiſcopus Tyrenſis Guillelmus *lib.* 12. *cap.* 7. Primus Ordinis Magiſter fuit Hugo de Paganis. Circa idem tempus Raymundus de Podio Equitibus, qui hodie Melitenſes dicuntur, Regulam ſtatuit, nonnulloſque addixit ſervitio hoſpitalis in urbe Hieroſolymitana, alios autem tuendæ Fidei, & incolumitati peregrinorum ad loca ſancta venientium pugna & armis vindicandæ. S. Bernardus librum compoſuit *de laude novæ militiæ ad Milites Templi*, ex cujus *cap.* 4. deſumi poteſt, quid inquirendum eſſet, ſi ageretur de cauſa alicujus Servi Dei, qui Ordini Militari nomen dediſſet. Gallica quoque lingua eſt liber, qui in Italicam converſus Romæ prodiit anno 1713. *De præcipuis obligationibus Equitum Melitenſium*. Hic, ubi occaſio ferret, conſuli poſſet.

CAPUT TRIGESIMUMSEXTUM.

De advertendis in cauſis Laicorum, & præcipue eorum, qui Imperatores, Reges, aut ſupremi Principes fuerunt, dum de eorum virtutibus agitur in ſacrorum rituum Congregatione, Beatificationis & Canonizationis gratia.

1. ACTUM eſt hactenus de Eccleſiaſticis: nunc eſt agendum de Laicis, inter quos Reges quoque referuntur. Quamvis enim Reges ſacra inungantur unctione, nullo tamen modo referri poſſunt in claſſem Clericorum, ſeu perſonarum Eccleſiaſticarum. Dictum eſt Reges inungi: non inunguntur autem Chriſmate, quo Epiſcopi, ſed ſimplici oleo Benedicto, hoc eſt oleo Catechumenorum. Rurſus Epiſcopi in capite inunguntur; Rex autem inungitur in brachio dextero inter junctúram manus, & junctúram cubiti, atque inter ſcapulas, ut habetur *in cap. unic. de ſacra unctione*, in quo etiam myſteria explanantur: quod ipſum late proſequuntur Pelagius *de planctu Eccleſiæ lib.* 1. *cap.* 56. Camillus Borellus *de Regis Catholici præſtantia cap.* 49. *num.* 27. & de eadem unctione loquitur Pontificale Romanum *de benedictione & coronatione Regis*. Quinam ſint Reges, qui ſacro oleo inunguntur, videri poteſt apud Azorium *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 3. Apud Aimonium *de geſtis Francorum*, & alios legitur, ſacri ampullam Chriſmatis ore columbæ cælitus advenientis allatam eſſe, cum S. Remigius Remorum Epiſcopus Clodoveum Francorum Regem (quem nonnulli inter Beatos recenſent, quos ſequitur Theophilus Raynaudus *tom.* 15. *in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia, *pag.* 248.) ſacro fonte Baptiſmatis, & Fidei Sacramentis initiaret; quo ſacro Chriſmate Rex prædictus ſacratus eſt, ejuſque exemplo Succeſſores Francorum Reges ejuſdem cæleſtis ampullæ perenni, nec umquam deficiente ſacro oleo hactenus conſueverunt inungi: ut apud Cardinalem Baronium *ad an.* 499. Unctionis Clodovei Regis mentio fit *in teſtamento*, quod adhuc extat, Sancti Remigii.

2. At, cum bina extent dicti teſtamenti exemplaria, alterum prolixius, alterum brevius; prolixius autem, quo unctio refertur, ſuppoſititium apud Scriptores Gallicanos habeatur; & brevius, in quo nullum de ea re fit verbum, exiſtimetur genuinum: editumque fuerit *tom.* 1. *Bibliothecæ Labbeanæ*, & *in annalibus* Cointii *ad an.* 533. *num.* 1. *& ſeqq.* veluti animadvertunt Pagi ſenior *ad an.* 541. *num.* 11. & Graveſon. *in hiſt. Eccleſ. tom.* 2. *pag.* 308. hinc fit, ut de veritate prodigii tam illi, quam alii Gallicani Auctores dubitare non delinant; idque multo magis, cum Avitus Viennenſis, Papa Anaſtaſius, S. Nicetius Trevirenſis, Gregorius Turonenſis, Fortunatus *in vita S. Remigii* de Baptiſmo Clodovei loquentes, nullum de mirifica ampulla, & ſacra unctione verbum faciant. Natalis Alexander *in hiſt. Eccleſ. ſæc.* VI. *cap.* 4. *art.* 3. inter cetera, quibus utitur, argumenta, ut ſuadeat, prolixius S. Remigii teſtamentum apocryphum eſſe & ſuppoſititium, animadvertit, in eo dici, Regem Clodoveum unctum fuiſſe. Ait enim, unctum non fuiſſe, ut Rex fieret, cum decimum quintum regni annum ageret, ſed ut fieret Chriſtianus. Quod ſi unctus in Regem eſſet, non fuiſſet ille ritus omiſſus ab ejus poſteris, cum tamen nemo ex Regibus primæ ſtirpis unctus legatur. Jacobus Longueval Societatis Jeſu *tom.* 2. *hiſt. Gallicanæ pag.* 231. ut ſe ab his omnibus expediat, & traditionem Eccleſiæ Remenſis, eximiamque ſuorum Regum prærogativam defendat, animadvertit, apud Hincmarum, & in antiqua Miſſa S. Remigii narrari, quomodo, cum vellet ipſe ægroto conferre ſacramentum extremæ Unctionis, ampullæ vacuæ oleo mirabiliter repletæ ſint; quo oleo cum unctus fuerit Clodoveus, recte aſſeritur, unctum fuiſſe oleo e cælo delapſo.

3. Dictum eſt etiam, Reges, licet oleo ſacro unctos, non eſſe inter perſonas Eccleſiaſticas recenſendos, quod optime explicatur ab Hallier *de ſacris electionibus part.* 2,

cap. 10. *ar.* 5. §. 4. *num.* 18. *pag.* 1033. *Nihilominus quacumque unctione non ita Reges ſacri efficiuntur, aut ſancti, ut Eccleſiaſtici Ordinis exinde cenſeantur, aut Eccleſiaſticam aliquam exinde habeant poteſtatem; tum quod poteſtas nulla Eccleſiaſtica per unctionem tradatur; ſed per manus impoſitionem eo fine uſurpatam, vel inſtrumentorum ſingulorum Ordinum traditionem: unctio vero ad ſolam perſonæ ſanctitatem ac venerationem deſignandam & efficiendam, ſeu ad diſponendum hominem ad Sacramenti condignam receptionem conferatur; tum quod Imperatorum unctio nec eo fine fiat (prout ſupra vidimus) quatenus Eccleſiaſtica miniſteria Imperatoribus, vel Regibus tractare liceat, ſed potius, ut ad Eccleſiæ defenſionem ac protectionem ſe tamquam inunctos pugiles ardentius exſurgere & præliari bella Domini debere noverint &c. Unde a ſexta Synodo Trullana Imperatores Laicis accenſentur, licet ceteris majori prærogativa donentur. Iidem quoque a Nicolao I. inter Laicos numerandi docentur, nec divinis, ſed profanis negotiis intendere monentur &c. Quare non crude intelligendus eſt Petrus Damiani, dum quintum Sacramentum inunctionem eſſe Regis aſſerit, ſumpto ſcilicet latiſſime nomine Sacramenti. Hanc autem mirifice commendat . . . deinde iſta ſubjungit: Ex tunc exuitur Rex veſtimentis ſuis, & oleo ſanctificationis aſpergitur, ut typico rore perfuſus cæleſtis unguenti plenitudine glorietur. Sacramentis ergo hanc unctionem adnumerat, quæ duodecim numero ſtatuit, eas omnes Sacramenti nomine donans Eccleſiaſticas cæremonias, quæ quocumque modo Eccleſiæ membra diſtinguerent, coordinarent inter ſe, & in aliquo gradu conſtituerent, vel in ſublimi quodam ſtatu collocarent: quo ſenſu unctio Regum Sacramentum dici poteſt, licet non in Eccleſiaſticæ, ſed laicæ dignitatis apice ſuſcipientem conſtituat.*

4. Poſt hæc autem ut veniamus ad Reges & Principes, qui in album Sanctorum relati ſunt, Ven. Dei Servus Cardinalis Bellarminus in opere *de officio Principis Chriſtiani lib.* 1. *cap.* 22. hæc habet: *Ex tanto numero Imperatorum, Regum, Principum abſolutorum, qui vixerunt bis mille & ſexcentis annis in Eccleſia Chriſti, in numerum Sanctorum relati pauciſſimi ſunt, cum Principum ſpiritualium, id eſt Epiſcoporum, fere infinitus ſit numerus. Sane in Martyrologio Romano inveniuntur Epiſcopi Sancti circiter nongenti. Principes vero ſæculi Sancti ſolum viginti.* De eodem argumento ita loquitur Scacchus *de not. & ſign. ſanctit.* ſect. 6. *cap.* 2. *pag.* 399. *De Regibus ac Principibus, qui per martyrium ſanctam Eccleſiam ſanguine purpurarunt, non loquimur in præſenti, ſed de his, qui carnis maceratione & ſanctis operibus violenter, ut ita dicam, cælum rapuerunt. Inter hos penes antiquos Sanctus Joſaphat filius Regis Armeniæ adeſt. At inter recentiores Sanctus Henricus I. Imperator, Sanctus Ludovicus Franciæ Rex, Sanctus Stephanus Rex Hungariæ, Sanctus Caſimirus filius Regis Poloniæ, Sanctus Edmundus Rex Angliæ, Sanctus Leopoldus Dux Auſtriæ, & alii plures recenſentur, quorum nomina paſſim in hiſtoriis Eccleſiaſticis & Martyrologiis referuntur.* Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 8. & ſignanter in eo, ubi agit *de titulo ſpeciali cultus Sanctorum pag.* 570. *& ſeq.* longum refert elenchum Sanctorum, qui dum eſſent in humanis, Imperiali aut Regali claritate fulſerunt, aut ſupremi alicujus Principatus dominatione potiti ſunt. Inter eos *pag.* 588. *& ſeq.* recenſet Conſtantinum Magnum, & Carolum Magnum. Quid de Carolo M. ſentiendum ſit, jam a Nobis dictum eſt *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 4. loquendo autem de Conſtantino M. inter Sanctos recenſetur a Græcis in Menologio *die* 21. *Maji.* Eccleſia vero Latina eum Sanctorum faſtis adnumerare recuſavit, quod ſub finem vitæ ab Euſebio Nicomedienſi, ejuſque Aſſeclis circumventus, Athanaſium Alexandria pulſum in exilium deportandum jufſerit. Legi poteſt Cardinalis Noriſius *in append. ad hiſt. Donatiſtarum pag.* 674. *tom.* 4. *oper.*

5. Verum, ſi eorum, qui juxta præſentem Eccleſiæ ritum Imperatores & Reges Sanctorum canoni adſcripti ſunt, mentio haberi debeat, Henricus I. Imperator, & Germaniæ Rex II. hujus nominis ab Eugenio III. Eduardus Angliæ Rex ab Alexandro III. Chunegundes Imperatrix ab Innocentio III. Ludovicus IX. Galliæ Rex a Bonifacio VIII. Leopoldus Auſtriæ Marchio ab Innocentio VIII. ut ex eorum bullis colligitur, inter Sanctos ſolemniter canonizatos formali Canonizatione relati ſunt. De duobus Regibus Canuti nomine appellatis, utpote martyrio ſublatis, hic non agimus. De eis habita eſt mentio *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 3. Deeſt (ut alibi diximus) bulla Canonizationis S. Eliſabeth Reginæ Luſitaniæ, quæ ab Urbano Papa VIII. ſervatis ſervandis, & formali Canonizatione addita eſt Sanctorum faſtis juxta documenta a Nobis allata *lib.* 1. *cap.* 9. *n.* 11. & in Appendicibus edenda *in calce hujus tertii Libri.* De S. Margarita Scotorum Regina, & de S. Stephano Hungariæ Rege, & de pertinentibus ad eorum æquipollentem Canonizationem legi poſſunt, quæ a Nobis allata fuerunt *cit. lib.* 1. *c.* 42. §. 7. & 8. De Servis Dei, ſive Beatis Regibus, atque Principibus, in quorum cauſis ſacrorum rituum Congregatio cultum approbavit, & in quorum honorem facta eſt conceſſio recitationis Officii & celebrationis Miſſæ videri poſſunt, quæ a Nobis allata fuerunt *lib.* 1. *c.* 24. §. 5. ubi actum eſt de B. Ferdinando III. Rege Caſtellæ & Legionis, cui cognomentum Sancti, & §. 14. de B. Amedeo Duce Sabaudiæ III. Amplior eſſet catalogus hic, ſi Summates, & excelſi Proceres eſſent addendi, necnon illi, qui, Principatu relicto, in Clauſtra ſe receperunt. Ab Alexandro quippe III. Sanctorum faſtis adſcriptus eſt B. Theobaldus Eremita, ut ex ejus Conſtitutione deſumitur, qui Theobaldus ex Campaniæ Comitibus in diœceſi Senonenſi ortus erat; ab Urbano V. Sanctis adſcriptus eſt B. Elzearius de Sabrano in Gallia Narbonenſi Auſoyſii Dynaſta, & Ariani in Apulia Comes; cumque Urbanus ab hac vita, non expedita bulla Canonizationis, deceſſiſſet, Gregorius XI. eam expediri juſſit, ut ex ejus diplomate colligitur. Birgitta Nericiæ in Suecia Princeps a Bonifacio IX. fuit inter Sanctas relata. A Clemente IV. ſanctarum Viduarum canoni adſcripta eſt B. Hedwigis Bertholdi III. Comitis Andecenſis, Moraviæ Ducis, atque Hiſtriæ Marchionis filia, Henrici Barbati Poloniæ & Sileſiæ Ducis uxor, ac poſtea Sanctimonialis Ciſtercienſis: ſe recepit enim inter Moniales dicti Ordinis, & earum Conſtitutiones ad amuſſim obſervavit, licet Religioſam profeſſionem non emiſerit, ut videlicet largiori manu ſuas divitias in pauperes erogare poſſet, ut ex bulla expedita deſumitur. Margarita de Sabaudia Tertii Ordinis S. Dominici, Salomea Regina Aliciæ Monialis Ordinis S. Claræ, Chunegundes Regina Poloniæ Ordinis quoque S. Claræ, Joanna filia Alfonſi V. Regis Luſitaniæ Religioſa Ord. S. Dominici, Tereſia, & Sancia Moniales Ord. Ciſtercienſis filiæ Sancii I. Regis Portugalliæ cultum habent in eccleſiis & locis particularibus, approbato in earum cauſis caſu excepto a decretis Urbani VIII. uti oſtenſum fuit *lib.* 2. *cap.* 24. & alibi quoque oſtendetur, indultum in earum honorem a Sede Apoſtolica fuiſſe cultum Officii & Miſſæ. Sed cum in capite præſenti animus ſit ea tantum exponere, quæ ſpecialiter animadvertenda videntur in cauſis Regum & ſupremorum Principum, qui Principatum retinuerunt uſque ad obitum, relictis ceteris, qui Principatum dimiſerunt, ut ſe in Clauſtra reciperent, & quorum ſanctitas ex iis potiſſimum, quæ in Clauſtris geſſerunt, deſumitur; hinc fit, ut non ab his, ſed ab illis argumenta ſumamus, necnon & ab aliis, qui apud Hiſtoricos egregiarum virtutum laude floruerunt; non ut aſſertionibus noſtris ſanctitatis prærogativam eis aſſerere velimus, qui in album Sanctorum Eccleſiæ judicio relati non ſunt, ſed quia (ut alibi quoque dictum eſt) non inopportunum Nobis eſſe videtur, exempla aliqua ſublimiorum virtutum colligere etiam ab iis, qui aliquos earum actus ediderunt, quamvis eorum nomina in Beatorum aut Sanctorum catalogum relata non ſint.

6. Nonnulla quoque a veteris Teſtamenti Regibus, quorum ſanctitas in ſacra Scriptura commendatur, haurientur, puta, ex S. Joſeph Patriarcha, cujus innocentia vitæ & morum ſummis laudibus commendatur *in lib. Geneſeos*, cuique Pharao ſuam poteſtatem regiam, quam habebat in Regno Ægypti, plene communicavit, uti habetur *Geneſ.* 41. & quem Philo Hebræorum doctiſſimus *in lib. de ejus vita* ſcribit, creatum fuiſſe a Pharaone Proregem, vel potius Regem totius Ægypti, necnon ex geſtis Moyſis primi Ducis Hebræorum, Joſue ſecundi Ducis Hebræorum, ex David, Ezechia, Joſia, & Joſaphat Hebræorum Regibus, & Juda Machabæo ſummo Sacerdote & Principe Hebræorum. Ut enim animadvertit citatus Cardinalis Bellarminus *in præfat. lib.* 2. ſupervacaneum non eſt cognoſcere, quid in republica Hebraica Teſtamenti veteris egerint Principes ſive Reges, licet hic & nunc quæſtio ſit de Regibus & Principibus ad rempublicam Chriſtianam novi Teſtamenti pertinentibus; cum in veteri Teſtamento promitterentur Bona temporalia & præſentia, quibus futura & ſpiritualia ſignificantur; novum autem Teſtamentum Bona ſpiritualia promittat in præſenti tempore, Gratiæ donet virtutes, atque in primis patientiam in tribulatione, ſed in futuro gloriam & gaudia ſempiterna: &, juxta S. Auguſti-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

guſtinum *in epiſt.* [140. *ad Honoratum*, *de Gratia novi Teſtamenti* (*tom.* 2. *col.* 430.) & alibi frequenter, viri Hebræi, qui viventes in Teſtamento veteri contempſerunt temporalia, & ſpiritualibus adhæſerunt, floruerint quidem tempore veteris Teſtamenti, ſed ad Teſtamentum novum quodammodo pertinuerint. Quocirca in Pontificali Romano, cum agitur *de benedictione & coronatione Regis*, Metropolitanus, aut alius Epiſcopus, qui eum coronat, orat Deum, ut Rex coronatus, Moyſis manſuetudine fretus, Joſue fortitudine munitus, David humilitate exaltatus, Salomonis ſapientia decoratus, Deo in omnibus complaceat, & per tramitem juſtitiæ inoffenſo gradu ſemper incedat.

7. Porro multa heroicarum virtutum exempla paſſim occurrunt in geſtis eorum Regum & Principum, quorum ſanctitas ex ſacra Scriptura deſumitur. Et re vera quodnam illuſtrius charitatis erga Proximum, vel dilectionis inimicorum exemplum haberi poteſt eo, quod in ſacra Geneſi legitur de S. Joſeph Patriarcha? *Cap.* enim 45. *v.* 5. ſic fratres, qui eum vendiderant, ingenti pavore concuſſos alloquitur: *Nolite pavere, neque vobis durum eſſe videatur, quod vendidiſtis me in his regionibus; pro ſalute enim veſtra miſit me Deus ante vos in Ægyptum.* Et *v.* 8. *Non veſtro conſilio, ſed Dei voluntate huc miſſus ſum, qui fecit me quaſi patrem Pharaonis, & dominum univerſæ domus ejus, ac principem in omni terra Ægypti.* Cumque poſt obitum Jacob parentis, fratres iterum metuentes ad eum acceſſiſſent, dixerunt, uti legitur *Geneſ.* 50. *v.* 16. *Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, ut hæc tibi verbis illius diceremus: Obſecro, ut obliviſcaris ſceleris fratrum tuorum, & peccati atque malitiæ, quam exercuerunt in te. Nos quoque oramus, ut ſervis Dei patris tui dimittas iniquitatem hanc. .... & proni adorantes in terram dixerunt: Servi tui ſumus.* At Joſeph ad hæc repoſuit, uti Scriptura proſequitur *v.* 19. *Nolite timere. Num Dei poſſumus reſiſtere voluntati? Vos cogitaſtis de me malum; ſed Deus vertit illud in bonum, ut exaltaret me, ſicut in præſentiarum cernitis, & ſalvos faceret multos populos. Nolite timere; ego paſcam vos, & parvulos veſtros. Conſolatuſque eſt eos, & blande ac leniter eſt locutus.* Addi poteſt ejuſdem Joſeph exemplum temperantiæ, & caſtitatis heroicæ. Cum enim eſſet *pulcra facie, & decorus aſpectu*, uti loquitur Scriptura *Geneſ.* 39. & uxor Putipharis eum per ſingulos dies ſolicitaret ad adulterium, caſtiſſimus juvenis eam a ſcelere multis rationibus avertere curavit, ſed tandem aliquando, cum ab illa ſe cogi videret, *relicto in manu ejus pallio fugit & egreſſus eſt foras.* De manſuetudine Moyſis, & virginitate Joſue Hebræorum Ducum præclara habentur ex Divina Scriptura: de Moyſe quippe legitur *Num.* 12. *v.* 3. *Erat enim Moyſes vir mitiſſimus ſupra omnes homines, qui morabantur in terra.* Cumque in Divinis Scripturis nulla fiat mentio filiorum Joſue, S. Hieronymus aſſerere non dubitavit, eum virginitatis palma fuiſſe decoratum. Etenim *lib.* 1. *adverſus Jovinianum num.* 22. *tom.* 2. *oper. col.* 273. poſtquam multis probavit Joſue virginem fuiſſe, concludit dicens: *Moyſes moriens plangitur a populo Iſrael, Jeſus autem quaſi victurus non plangitur; nuptiæ enim finiuntur in morte, virginitas poſt mortem incipit coronari.* Nec omitti poſſunt, quæ in eadem ſacra Scriptura leguntur de manſuetudine, ſanctitate vitæ, & pœnitentia David poſt admiſſa peccata. De manſuetudine quidem celebre eſt illud Pſ. 131., *Memento, Domine, David, & omnis manſuetudinis ejus.* Pro ejus ſanctitate facit illud *Pſal.* 100. *Non proponebam ante oculos meos rem injuſtam: facientes prævaricationes odivi. Non adhæſit mihi cor pravum: declinantem a me malignum non cognoſcebam. Detrahentem ſecreto proximo ſuo hunc perſequebar. Superbo oculo, & inſatiabili corde, cum hoc non edebam. Oculi mei ad fideles terræ, ut ſedeant mecum: ambulans in via immaculata, hic mihi miniſtrabat.* Commiſſoque gravi peccato adulterii ſimulque homicidii, multa in ſacris Litteris de eximia ejus contritione, confeſſione, & ſatisfactione per opera pietatis habentur. Ad contritionem pertinet illud *Pſalm.* 6. *Laboravi in gemitu meo, lavabo per ſingulas noctes lectum meum, lacrymis meis ſtratum meum rigabo.* Ad confeſſionem oris non ſolum pertinet, quod libera voce dixit Prophetæ Nathan: *Peccavi Domino*, ſed palam in oratione exclamavit *Pſal.* 50. *Miſerere mei, Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam; & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum dele iniquitatem meam. Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper.* Denique ad ſatisfactionem per opera pœnitentiæ refertur illud *Pſ.* 34. *Inducbam me cilio, & humiliabam in jejunio animam meam.* Cui ſuperaddi poſſunt flagella a Deo immiſſa, quæ ipſe æquo animo tulit, & ſumma cum patientia. Ut enim habetur *lib.* 2. *Regum cap.* 13. Amnon ejus filius ab Abſalom fratre occiſus eſt. Abſalom contra eum conſpiravit, ejecitque ex urbe regia, & publice expanſo tentorio, ipſius uxores inceſtavit. Poſt hæc Abſalom magno cum patris dolore occiſus eſt in prælio. Semei ipſi Regi David maledixit maledictione peſſima quaſi uſurpatori alieni regni. Demum ipſe David ab urbe regia fugere coactus eſt, & fuga adeo repentina, ut nudis pedibus, aperto capite & flens per montem olivarum iter fecerit.

8. Succedunt exempla ceterorum Principum & Regum, vel qui poſt Chriſti adventum pietate floruerunt, licet catalogo Sanctorum non ſint adſcripti, vel qui virtutibus adeo excelluerunt & miraculis, ut ab Eccleſia fuerint in album Sactorum relati. Theodoſii Imperatoris pietatem S. Ambroſius extollit in oratione funebri de ejus laudibus; habita ad populum (*num.* 30. *col.* 1206. *oper. tom.* 2.): *Convertere*, inquit, *anima mea in requiem tuam, in quam feſtinavit intrare Theodoſius.* Et *num.* 32. *Abſolutus igitur dubio certamine, fruitur nunc auguſtæ memoriæ Theodoſius luce perpetua.* Et *num.* 39. *Manet ergo in lumine Theodoſius, & Sanctorum cœtibus gloriatur.* S. Paulinus Nolæ Epiſcopus *in epiſt.* 28. *ad Severum col.* 175. loquens de laudatione ſua in Theodoſium, ait: *Non tam Imperatorem, quam Chriſti ſervum, non dominandi ſuperbia, ſed humilitate famulandi potentem, nec regno, ſed fide Principem prædicarem.* Et S. Auguſtinus *lib.* 5. *de civ. Dei* miris laudibus ejus effert fidem & pietatem, quem dicit in bello magis orando, quam feriendo pugnaſſe. De ejus inſigni pœnitentia ob crimen commiſſum in cæde Theſſalonicenſium nonnulla in ſuperioribus dicta ſunt. Tiberius Imperator cum Juſtino regnavit ut Cæſar annis tribus: ſolus autem ut Auguſtus annis quatuor. Teſte Gregorio Turonenſi *lib.* 5. *cap.* 19. cum Juſtinus Imperator, amiſſo ſenſu, amens effectus eſſet, & per ſolam Sophiam Auguſtam Imperium regeretur, populi Tiberium Cæſarem elegerunt. Quam autem fuerit ille in eleemoſynis diſtribuendis liberalis & miſericors, narrat idem Gregorius: refert enim, eum ſtatim multa de theſauris, quos Juſtinus congregaverat, pauperibus erogaſſe: & Auguſtæ increpanti, quod Rempublicam in paupertatem redigeret, & intra breve tempus diſpergeret, quæ ipſa multis annis collegerat, reſpondiſſe, opes Fiſco non eſſe defuturas, prout re vera non defuerunt, ſi ejus pecuniæ in pauperum eleemoſynas, & redimendos captivos erogarentur. Joannes Dubravius Olomucenſis Epiſcopus *in hiſtoria Bohemica lib.* 4. & 5. virtutes exponit S. Wenceslai Bohemiæ Regis, & præ ceteris ejus religionem. Cum etenim ab Othone Imperatore, quem liberali hoſpitio exceperat, facta fuiſſet ipſi poteſtas petendi quidquid ſibi petendum a Cæſare putaret, non glorioſa, non ambitioſa poſtulavit, prout Cæſar ſibi ſuaſerat, ſed ſibi tantum concedi precatus eſt brachium S. Viti ex Gallia in Saxoniam translati, in cujus honorem eccleſiam ædificavit; tantum autem fuit ejus obſequium in Sacerdotes, ut ipſe ſuis manibus vinum inter Sacra, libaque, & thura illis ſubminiſtraret: unumquemque eorum domi ſuæ inviſeret, nequid ex neceſſariis rebus deeſſet; & noctu plerumque, vel in ipſa hieme, nudis pedibus accederet ad templa, in quibus vigiliæ ab ipſis celebrabantur. Vita S. Henrici Imperatoris extat *ſexto tomo antiqu. lection.* Henrici Caniſii; & de eo quoque plura habentur apud Bollandianos *tom.* 4. *Julii.* De S. Chunegunde Imperatrice ejus uxore plura referuntur *in annal. Benedict. tom.* 4. *pag.* 321. §. 98. & apud Bollandianos *tom.* 1. *Martii pag.* 281. Extant bullæ Canonizationis utriuſque (uti ſupra dictum eſt) & in eis teſtimonium perhibetur conſervatæ integerrimæ caſtimoniæ uſque ad finem vitæ. Cumque, inſtingante humani generis inimico, ſuſpicio quædam contra Chunegundem exorta fuiſſet, ipſa, ut ſuam innocentiam demonſtraret, ſuper ignitos vomeres nudis pedibus inceſſit, & proceſſit illæſa. Epiſcopus Chartuitius vitam S. Stephani I. Regis Hungarorum edidit, quam Laurentius Surius elegantiori ſtylo exornavit. Rex, ut eſt in ea, dabat operam eleemoſynis, vacabat precibus, crebro adhærens eccleſiæ pavimento cum lacrymis Dominum orabat, ut animi ſui propoſitum ipſe ad effectum perduceret, ut, qui ſine illo nihil poſſet efficere, ejus opitulante providentia, bona, quæ facere decreviſſet, cum virtutum incremento etiam re exequi valeret. Poſtea ſequuntur morum reformationes, quæ ejus exemplo factæ ſunt: nec omittitur, eum tanta fuiſſe miſericordia & pietate erga pauperes Chriſti, ut nullum unquam hoſpitem & peregrinum abſque aliquo ſolatio a ſe diſcedere

dere passus sit; & ad recreandos egenos quotidianas expensas absque intermissione fieri jusserit. Alredus Rhievallus Anglus Monachus & Abbas Cistercienſis Ordinis circa annum 1164. vitam conscripsit S. Eduardi Regis Anglorum ab Alexandro III. inter Sanctos solemniter relati. Dicitur fuisse pater orphanorum, & supra humanum modum pecuniæ contemptor. Nullus unquam eum vidit aut inflatum superbia, aut ira efferatum, aut gula dehonestatum: instantibus autem Regni Proceribus de successione solicitis, ut uxorem duceret, cum ea convenit de servanda castitate, prout re vera servavit. Ab Innoc. VIII. inter Sanctos (uti vidimus) relatus est Leopoldus Austriæ Princeps; & in bulla Canonizationis *pag.* 197. *cod. Canoniz.* Pontifex sic effatus est: *Prætendant nunc hujus sæculi amatores ad peccata excusanda conjugales, familiares, civiles, aut regalis solii molestias, sæculi illecebras, & tentationes &c. Leopoldi nobilis Principis conjugati, ac multorum filiorum ac subditorum cura irretiti clarissimo exemplo admonemur, ut, omni excusatione semota, per hæc temporalia ita caute ambulemus, ita sancte nos exerceamus, ut æterna non amittamus, allecti spe momentaneæ hujus prosperitatis, perpetuitate gloriæ cælestis non fraudemur; sed, mundi molestias, illecebras, aut dignitates contemnendo, ad cælestem patriam totis viribus contendamus.*

9. Nimis profecto longum facerem, si in hoc caput ea insererem, quæ de virtutibus S. Ludovici Regis Francorum habentur in ejus vita conscripta a Gaufrido de Belloloco ejus Confessario, aut in bulla Canonizationis ipsius: quanta videlicet cura filiorum educationi vacaverit, quanta humilitate pauperibus inserviverit, quanta pietate suis ipse manibus mortuorum cadavera sepeliverit, infirmis ministraverit, pauperibus larga subsidia præstiterit, pœnitentiis corpus affixerit, & instar Religiosi ad Missiones profecti ad felicem Turcarum conversionem incubuerit. Similia occurrunt in historiis, quæ gesta referunt B. Amedæi III. Ducis Sabaudiæ, & S. Casimiri Regis Poloniæ filii, cujus vita conscripta fuit a Gregorio Sweviciski Cathedralis Ecclesiæ Vilnensis Canonico. Amedeus quippe charitatem & mansuetudinem Patriarchæ Josephi æmulatus, statim ac mortuo Ludovico patri in Ducatum succesſit, Philippum fratrem, quem pater auxilio Regis Galliæ carceribus includi curaverat, in vindictam odii, quo Amedeum prosequebatur, & insidiarum, quas adversus ipsum paraverat, non modo e carcere eduxit, sed in Gallias profectus cum Rege egit, ut Margarita filia Ducis Borbonii ei in matrimonium conjungeretur; ipse autem partem imperii sui eidem donavit. Ejus patientia maximopere emituit in ferendo epileptico morbo, quo laborabat; ejus misericordia in pauperibus alendis, & liberalissime vestiendis, & in ministerio ad eorum mensam, quod suis manibus exercebat; ejus pietas in peregrinatione assumpta una cum uxore Jolanda, ut sacro linteo, in quo sculpta est Imago Christi (& de quo alibi) venerationem præsens adhiberet, in qua peregrinatione vitam cum morte feliciter commutavit. Addit Auctor vitæ S. Casimiri, eum declinasse luxum vestium, & lecti mollitiem tanquam peccati fomitem; nuda usum humo pro cubili, & ex horridis equorum setis comparato cilicio, & aliis verberum asperitatibus teneram carnem affligere consueviſſe; summa diligentia quosvis inopes sublevasse, jacentes erexisse, afflictos recreasse, oppressos liberasse; virginem tandem mortuum esse, cum monitus, ut vitæ tutandæ causa, tori virginalis consortium admitteret, oblatum consilium exequi recusarit. Admiranda denique gesta S. Elzearii de Sabrano suse exponuntur in bulla Canonizationis edita (uti supra dictum est) a Gregorio XI. Apparet inde ejus potissimum in pauperes misericordia, corporis afflictiones, jejunia, & jugis oratio; sed illud maxime mirum, quod cum uxorem haberet ætate juvenem, & nobilitate præclaram, ab hac vita tamen, illa intacta, migravit, ut ipsa retulit, & Elzearii Confessarius comprobavit.

10. Hæc, & alia plura nullo negotio colligi possent ex authenticis, quæ supersunt, monumentis virtutum heroicarum, quibus Principes in Sanctorum album relati fulserunt; inter quæ non ultimum profecto sibi vindicant locum ea, quæ ad virginitatem, seu illibatam pertinent castitatem, aut quæ spectant ad humilitatem. Multa quippe superbiæ incitamenta, multæ voluptatum illecebræ Reges & Principes obsident: unde *Genes. cap.* 12. legitur: *Cum itaque ingressus esset Abraham Ægyptum, viderunt Ægyptii mulierem* (Saram) *quod esset pulcra nimis, & nuntiaverunt Principes Pharaoni, & laudaverunt eam apud illum, & sublata est mulier in domum Pharaonis.* Verum, prætermissis illis, quæ Sanctis omnibus communia sunt, & quæ necessaria omnibus existimantur, qui in album Sanctorum ab Ecclesia referri debent, veniamus ad ea, quæ peculiariter inquirenda sunt, dum agitur de virtutibus Regum & Principum, Beatificationis & Canonizationis gratia. Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 6. cap.* 2. monet, specialiter inquirendum esse de zelo Fidei Christianæ conservandæ, &, quatenus occasio suppetat, propagandæ, de cultu erga Deum, de obedientia Romano Pontifici debita, de bellorum ab eis assumptorum justitia, de recta gubernandi ratione, de exemplo denique bonorum operum, quo populos sibi subjectos ad pietatem & religionem excitarunt. Præclare Plinius in Trajani paneg. *cap.* 45. *Vita Principis censura est, eaque perpetua, populorum. Ad hanc diriguntur, ad hanc convertuntur; nec tam imperio illis opus est, quam exemplo.* Et ne a sacris discedamus, S. Gregorius VII. *lib. 7. epist.* 5. Canuto Daniæ Regi obedientiam sibi & obsequium ficuti Vicario Christi per Legatos præstanti hæc insinuavit: *Animadvertere siquidem Excellentia tua debet, quod quanto pluribus supereminet & dominatur, tanto magis sibi subditos potest exemplo suo aut ad deterius, quod absit, inflectere, aut ad sanum consilium ignavos etiam provocare.* Quod optime prosequitur Lactantius *lib. 5. Divin. instit. cap. 6. de just. Et, quoniam mores ac vitia Regis imitari, genus obsequii judicatur, abjecerunt omnes pietatem, ne exprobrare scelus Regi viderentur, si pie viverent. Sic assidua imitatione corrupti Divinum fas reliquerunt, & paulatim male vivendi consuetudo mos factus est; nec jam quidquam ex antecedentis sæculi pio & optimo statu remansit. Sed, exposita justitia, & veritatem secum trahens, reliquit hominibus errorem, ignorantiam, cæcitatem.*

11. De zelo Moysis primi Ducis Hebræorum habetur, quod offensam Deo illatam ulturus (populus enim, eo absente, fecerat sibi idolum Vituli aurei) Levitis armatis jusserit, ut obvios quosque Israelitas occiderent, facta subinde cæde viginti trium millium Israelitarum: ita legitur 32. *Exod. & in lib. Num. cap.* 25. *v.* 5. cum filii Israel iterum peccassent adorantes idolum Beelphegor, clamavit Moyses: *Occidat unusquisque proximos suos, qui initiati sunt Beelphegor &c. & occisi sunt viginti quatuor millia hominum*; & cuncti Principes populi suspensi sunt in patibulis. Josue secundus Dux Hebræorum, qui jusserat, ut capta Jericho, omne aurum & argentum, quod in ea repertum fuisset, conservaretur in Dei thesauros, & reliqua omnia destruerentur in Dei honorem; quique lapidari jusserat virum nomine Charmi, qui clam abstulerat aliquid auri & argenti, & nescio quæ alia Deo dicata, & omnia Bona ejus, id est tabernaculum, oves, boves, & asinos, & omnem substantiam ejus flammis cremandam tradiderat; in fine vitæ incredibili ardore hortatus populum ad persistendum in religione unius veri Dei, ita infixit in cordibus audientium zelum religionis, ut Scriptura dicat: *Servivitque Israel Domino cunctis diebus Josue & Seniorum, qui longo vixerunt tempore post Josue.* Hæc habentur *Jos. 6. 7. 23. & 24. v.* 31. De se David Rex & Propheta scribit *Psalm.* 100. *v.* 7. *In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, ut disperderem de civitate Domini omnes operantes iniquitatem.* Nec præteriri possunt, quæ de zelo veræ religionis sanctorum veterum Regum Ezechiæ, Josiæ, & Josaphat in sacro Textu leguntur. Ezechias siquidem purgavit Jerusalem ab omni fœditate idololatriæ, uti habetur 4. *Regum* 16. neque solum civitatem purgavit ab omni cultu falsorum Deorum, sed incredibili labore & sumptu restituit altare Domini, & sacrificia secundum Legem Domini, & omnes sacros ritus & cæremonias, ac totam denique faciem veræ religionis renovavit, non parcens labori aut sumptibus: quæ omnia legi possunt *lib. 2. Paralip.* 29. & 30. Josias imitatus est Ezechiam; Regnum enim ab omni idololatria purgavit, altaria combussit, idola abstulit, quemadmodum legi potest *cit. lib. 2. Paralip.* 34. & 4. *Regum* 23. ubi Divina Scriptura testatur, similem illi non fuisse ante eum Regem, qui reverteretur ad Dominum in omni corde suo, & in tota anima sua, & in universa virtute sua, juxta omnem legem Moysis. *In eodem* denique *lib. 2. Paralip. cap.* 17. *v.* 3. *& seq.* de Rege Josaphat sic habetur: *Ambulavit in viis David patris sui primis, & non speravit in Baalim, sed in Deo patris sui, & perrexit in præceptis illius, & non juxta peccata Israel.* Curavit præterea, ut multi viri docti mitterentur in partes Regni, qui peragrantes per cunctas urbes Juda, populos erudirent circa legem & præcepta Dei; quodque præcipuum est, ipse Rex abiit in Bersabee, & usque ad montem Ephraim, & ad Dei veri cultum populos revocavit.

12. Con-

12. Concordant cetera, quæ ab Hiſtoricis narrantur de Theodoſio & Tiberio Imperatoribus, quorum paulo ſuperius habita eſt mentio. Vetuit Conſtantinus Magnus Dæmonibus hoſtias immolari. Julianus impietatem renovavit. Jovianus, cum Imperio potitus eſt, ſimulacrorum cultum prohibuit. Valentinianus eiſdem legibus Europam præclare gubernavit. Valens adverſus doctrinæ Apoſtolicæ propugnatores bellum perpetuum geſſit; & toto tempore, quo regnavit, Gentiles non deſtiterunt ignem in aris accendere, libamenta & hoſtias ſimulacris immolare: quæ omnia Theodoſius exſtirpavit radicitus, & ſempiterna oblivione obruenda curavit. Eutychius erat Epiſcopus regiæ civitatis Conſtantinopolitanæ, vir doctrina & libris editis illuſtris, ſed, quod majus eſt, opinione ſanctitatis atque miraculis clariſſimus, & Tiberio Imperatori gratiſſimus, quod ei Imperium prædixerat, ut Euſtathius in ejus vita teſtatur. Inter Eutychium, & S. Gregorium ſolemnis diſputatio inita eſt de carnis reſurrectione, eam Gregorio aſſerente, & Eutychio impugnante. Gregorius homo externus, non ultra Diaconatum initiatus, nulla ſcriptione celebris, nullo miraculo edito illuſtris, nullo beneficio Imperatori aſtrictus; & tamen, ſtatim ac Tiberius cognovit, opinionem Eutychii hæreſis labe infectam eſſe, non ſolum eam cenſuit rejiciendam, ſed librum ab eo conſcriptum cremandum exiſtimavit. Res fuſe exponitur ab ipſo S. Gregorio *lib. 14. moral. cap. 19.* ubi, poſtquam narravit diſputationem a ſe initam cum Eutychio, ſic concludit *num. 74.* (*tom. 1. oper. col. 466.*): *Cum piæ memoriæ Tiberius Conſtantinus Imperator ſecreto me, & illum* (Eutychium) *ſuſcipiens, quid inter nos diſcordiæ verſaretur, agnovit, & utriuſque partis allegationes penſans, eumdem librum, quem de Reſurrectione ſcripſerat, ſuis quoque allegationibus deſtruens, deliberavit in flammis cremari debuiſſe.*

13. Cetera pro hoc eodem argumento exempla, quæ ex Actis Canonizationum deſumi poſſent, collecta legi poſſunt apud Scacchum *loc. cit. ſect. 6. cap. 2.* ubi verba inſeruntur deſumpta ex ipſis Canonizationum bullis. Intereaque pro re, de qua nunc agitur, ſcitu digna ſunt, quæ narrantur in vita S. Ludovici Regis Galliæ *cap. 6. apud Surium ad diem 25. Aug. Fidei propagationem ſummopere ſitiebat. Itaque, ſi quid ab Inquiſitoribus, quod ad Fidem pertineret, eſſet ad eum relatum, id, aliis negotiis omnino poſthabitis, audiebat, & inſtar Phinees magno zelo in Chriſtianæ Fidei violatores animadvertebat.* Addique poſſunt geſta B. Ferdinandi III. Caſtellæ & Legionis Regis, cognomento Sancti, qui adeo exarſit Catholicæ Fidei zelo, ſtudioque ejus religioſi cultus tuendi ac propagandi, ut Hæreticos infectatus, quos in nullo Regnorum ſuorum loco conſiſtere paſſus eſt, ſuis ipſe manibus ligna comburendis damnatis ad rogum admoverit, præſtiteritque, ut in Cordubenſi, Giennenſi, Hiſpalenſi aliiſque urbibus, Maurorum jugo ereptis Catholica Religio reviviſceret.

14. Amor erga Deum in Rege David quantus eſſet, inde apparet ubi ait *Pſal. 22. v. 8. Tibi dixit cor meum: Exquiſivit te facies mea; faciem tuam, Domine, requiram.* Item *Pſal. 30. ver. 20. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abſcondiſti timentibus te!* Item *Pſalm. 33. v. 9. Guſtate, & videte, quoniam ſuavis eſt Dominus.* Item *Pſal. 41. v. 3. Sitivit anima mea ad Deum fortem vivum: quando veniam, & apparebo ante faciem Dei?* Item *Pſalm. 76. v. 3. Renuit conſolari anima mea; memor fui Dei, & delectatus ſum.* Item *Pſal. 72. v. 25. Quid mihi eſt in cælo, & a te quid volui ſuper terram &c. Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Item *Pſ. 85. v. 4. Lætifica animam ſervi tui, quoniam ad te, Domine, animam meam levavi; quoniam tu, Domine, ſuavis, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus te.* Item *Pſalm. 103. v. 34. Ego vero delectabor in Domino.* Addidit David amori erga Deum pietatem & religionem erga ea, quæ Dei ſunt: præparavit enim theſauros immenſos, ut magnificentiſſimum Templum ædificaret; uti habetur *lib. 1. Paralip. cap. 22. v. 14. Ecce ego paupertate mea præparavi impenſas Domus Domini; auri talenta centum millia, & argenti mille millia talentorum; æris vero & ferri non eſt pondus, vincitur enim numerus magnitudine, ligna & lapides præparavi ad univerſa impendia.* Hujus veſtigiis, quantum potuit, inhærens S. Henricus Imperator Bambergenſem eccleſiam fundavit, & alias Epiſcopales Sedes reparavit, quemadmodum habetur in bulla Canonizationis, cum qua conſonant, quæ ex ejus Actis apud Surium leguntur eruta ex manuſcriptis codicibus, & edita per Jacobum Gretſerum: *Cumque Chriſtianiſſimus Rex Poloniam, Bohemiam, & Moraviam tributarias feciſſet: ob reverentiam Sancti Laurentii Martyris, conculcationem & deſtructionem Merſeburgenſis eccleſiæ cœpit pio intuitu miſericordiæ & pietatis reſpicere, & ad nihilum redactam in ædificiis, & miniſterialibus, in ſæcularibus poſſeſſionibus, in Eccleſiaſticis ornamentis, in priſtinum gradum Pontificalis dignitatis, ſicut Deo & Sancto Laurentio voverat, ſtuduit reſtaurare: nec prius ab operibus miſericordiæ deſtitit, quoadusque ad antiquum ſtatum dignitatis, & priſtinum honorem religionis ex integro perduceretur.* Sanctus Stephanus I. Rex Hungarorum, ut eſt in ejus vita apud eumdem Surium, primus Hungariam ad Chriſti Fidem convertit, & primus eccleſias ibidem erexit, provincia diſtributa in decem Epiſcopatus, erectaque Eccleſia Strigonienſi in Metropolim, petita a ſummo Pontifice facultate; in civitate, quæ Alba dicitur, inſignem condidit Baſilicam Beatiſſimæ Virginis; in urbe Hieroſolyma Monachorum cœnobium exſtruxit, ditavitque vineis & prædiis, unde eis quotidiani victus copia ſuppeteret; in urbe regia Conſtantinopolitana mirifici operis eccleſiam fabricavit; & Romæ ſub Protomartyris Stephani titulo duodecim Canonicorum collegium condidit, rebuſque neceſſariis inſtruxit, addito hoſpitio Hungarorum, qui orationis cauſa Romam ad Beati Petri Apoſtolorum Principis limina venirent. S. Eduardus Rex Anglorum votum emiſerat peregrinationis ſuſcipiendæ ad limina Apoſtolorum. Urgente ex ejus abſentia periculo ſeditionum, ſummus Pontifex eum a voto abſolvit; ita tamen, ut expenſas, quas ad iter paraverat, pauperibus erogaret, & cœnobium Monachorum in honorem Sancti Petri Apoſtolorum Principis aut novum conſtitueret, aut vetuſtum repararet & augeret, conſtituta de ſuis reditibus Monachis alendis annona. Monaſterium ædificiis ac poſſeſſionibus regali liberalitate ab eo auctum eſt, impetrata a Nicolao Pontifice confirmatione earum, quas fecerat, donationum, obtentaque novorum inſignium privilegiorum conceſſione pro Abbate, & Monachis. Gaufridus *in vita S. Ludovici Regis Francorum* teſtatur, ab eo extructas domos & hoſpitalia, monaſteria Religioſorum, multa Dominicanorum & Franciſcanorum condita a fundamentis cœnobia, in qualibet civitate & caſtello Regni ſui domos congruas & opportunas paratas, ut in eis pauperes cæcitate laborantes vivere poſſent, certis aſſignatis proventibus; Abbatiam denique Regii Montis Ciſtercienſis Ordinis ab eo conditam, & ditatam. Beatus Ferdinandus III. Caſtellæ & Legionis Rex, capta Hiſpali, templum Maurorum expiatum, & Chriſtianorum dedicatum Sacris inſigni Archiepiſcopatu, honeſtiſſimo Canonicorum & Dignitatum collegio regia & religioſa liberalitate exornavit, & alia deinde in urbe templa & cœnobia erexit. Beatus denique Amedeus III. Dux Sabaudiæ magnificentiam ſuam & pietatem demonſtravit in publicis ædificandis hoſpitalibus & monaſteriis, in ornandis & pretioſa ſupellectile ditandis eccleſiis, auro, argento, & gemmis ad colendam memoriam Principis Apoſtolorum erogatis.

15. Succedit obedientia erga Romanum Pontificem. Theophilus Raynaudus *tom. 15. in opere, cui titulus*, Heteroclita ſpiritualia, *pag. 248.* agens de ſanctitate Clodovei (quem ipſe Ludovicum appellandum eſſe contendit) Regis Francorum a S. Remigio Epiſcopo Remenſi baptizati hæc habet: *Obſervantiam vero in Sedem Sancti Petri, quæ obſervantia eſt germanus character Catholiciſmi, prodidit Clodoveus, tranſmiſſa ad Hormiſdam Papam corona magni pretii.* Caroli M. Ludovici Pii Imperatoris & Regis Francorum, & multorum in Regno Galliæ Succeſſorum venerationem, obedientiam, & merita erga Sedem Apoſtolicam ex Eccleſiæ annalibus longa proſequitur oratione Mauclerus *de monarchia tom. 2. quarta parte, lib. 7. cap. 5. & plurib. ſeqq.* In vita S. Henrici Imperatoris memorantur, quæ ab ipſo præſtita ſunt, ut debitam exhiberet Benedicto VIII. ſummo Pontifici venerationem, & cum ipſe Romam acceſſit, & cum Benedictus Alemanniam ingreſſus eſt, ut Bambergenſem Eccleſiam viſitaret. Innocentius II. S. Leopoldum Auſtriæ Principem venerationis erga Romanum Pontificem cauſa peculiarem Sancti Petri Filium appellavit, ut in bulla Canonizationis legitur. Inter alia denique monita, quæ S. Ludovicus Galliæ Rex quaſi hereditariam ſucceſſionem teſtamento filio ſuo reliquit, præcipuum eſt illud: *Sis devotus & obediens matri noſtræ Romanæ Eccleſiæ, & ſummo Pontifici tamquam Patri ſpirituali*; ita ut aut apocrypha omnino habenda ſit *Pragmatica ſanctio*, quæ ejus nomine circumfertur, aut ſaltem tali nota inurendus ſit *articulus*, in quo nonnulla ſanciuntur parum honorifica ſanctæ Sedi, utcumque ſcripſerit

Natalis

Natalis Alexander *in hist. Eccles. sæc.* XIII. & XIV. *tom.* 7. *pag.* 289. ubi, rejecta reliqua parte Pragmaticæ, *ultimum* tantum *caput* admittit tanquam verum. Contra universæ Pragmaticæ veritatem facit, quod ea tantum lucem aspexit anno 1461. duobus videlicet sæculis post obitum S. Ludovici, tunc cum Senatus Parisiensis confugit ad Ludovicum XI. & quod de ea nunquam habita est mentio, cum memorabiles illæ dissensiones vigerent inter Bonifacium VIII. summum Pontificem, & Philippum Pulcrum Galliæ Regem, licet utrinque plura, quam oportebat, scripta sint, & millies se obtulerit occasio Pragmaticam allegandi, quemadmodum bene animadvertit Thomassinus Auctor Gallus *de vet. & nov. Eccl. discipl. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 33. *num.* 4. & *part.* 3. *lib.* 1. *cap.* 43. *sub num.* 17. §. *Adde & viris*. Contra veritatem vero ultimi articuli facit, quod Pragmatica pluries fine eo typis impressa est; quod tempore suppositæ editionis S. Ludovicus ex summi Pontificis consilio se parabat ad secundam expeditionem in Terram sanctam; & quod tunc temporis Ecclesiæ Romanæ præerat Clemens IV. natione Gallus, ab omni avaritia, & carnali in cognatos affectu alienissimus, quorum occasione Bona Ecclesiastica sæpe cumulantur & dilapidantur; ita ut *inverisimile omnino* sit, suo Edicto sanctum Regem sistere voluisse assertam Romanæ Curiæ rapacitatem, Beneficiorumque & Bonorum Ecclesiasticorum usum, cum posset ad ipsum summum Pontificem confugere, eique sui Regni damna, si quæ essent, exponere; cum, si quid tunc temporis exigebatur ab Ecclesia Gallicana, non ob alium finem exigeretur, quam ad parandum ipsi Regi subsidium in bellica expeditione. Præterquamquod ecquis est, qui sibi suadere possit, Regem, qui anno subsequenti monitum modo relatum filio dedit, quique, adducto avi sui Philippi Augusti exemplo, qui ab Ecclesiasticis injuriam sibi fieri malebat, quam cum eis contendendo Ecclesiam scandalizare, hæc addidit: *Sis diligens, quod omnes Subditi tui justitia & pace fruantur, maxime autem personæ Ecclesiasticæ & Religiosæ*; & paulo post: *Ama igitur, o fili, personas Ecclesiasticas, & serva pacem eorum, quantum poteris*, Regem, inquam, potuisse anno proxime antecedenti articulum eum edere Romano Pontifici, sanctæ Sedi, & Ecclesiastico cœtui injuriosum? Legi potest Auctor Gallus *in tractat. de libertatibus Ecclesiæ Gallicanæ lib.* 1. *cap.* 15.

16. Ad bella quod attinet, legi possunt fuse deducta apud Hugonem Grotium *de jure pacis, & belli lib.* 1. *cap.* 2. ut ostendatur, bellum Divino juri non repugnare, hoc est nec veteri, nec novo Testamento. *Auferam* (minatus est Deus populo suo ingrato, & suorum beneficiorum oblito) *auferam fortem, & virum bellatorem, Judicem, & Prophetam*, quorum loco *effeminati dominabuntur eis, & corruet populus*: uti habetur apud Isaiam *cap.* 3. Quapropter Reges etiam sancti bellarunt pro Fide & ejus propagatione, pro tutamine dignitatis, pro defensione suæ ditionis, & suorum populorum tutela; uti animadvertit Scacchus *loc. cit. sect.* 6. *cap.* 2. Immo Theologi passim docent, teneri Principes aliquando sub pœna culpæ mortalis gerere bellum non solum ad defensionem, sed etiam ad offensionem, urgente videlicet periculo temporali, aut spiritali suorum populorum; uti videri potest apud Schiaram *in Theologia bellica lib.* 1. *difficult.* 7. Josaphat Rex pugnavit cum Moabitis, & Ammonitis, qui sibi Syros adjunxerant. Rex Ezechias bellum gessit cum Sennacherib Rege Assyriorum. Judas Machabæus, de cujus in Deum pietate hæc habentur 2. *Machabæor. cap.* 15. *v.* 18. *Erat enim pro uxoribus, & filiis, itemque pro fratribus, & cognatis minor solicitudo; maximus vero & primus pro sanctitate timor erat Templi*, strenue adversus hostes pugnavit. Plenæ sunt sacræ Litteræ virtute bellica fortium & illustrium Ducum, qui prælia præliantes pro Deo, pro ejus Lege, & cultu, justissimi atque religiosissimi judicati sunt. Philo Judæus *in* fine *libri primi de vita Moysis* illorum bella, justissima nominando, prædicavit. Similia habentur apud Origenem *homil.* 26. *in Josue, cap.* 31. & S. Ambrosius *lib.* 1. *officiorum, cap.* 19. bona certamina Moysis, Josue, Gedeonis, & aliorum probatæ fidei Ducum victoriis nobilitata commemoravit. Theodosius Imperator, cognita morte Valentiniani Imperatoris, & Eugenii tyrannide, in Europam exercitum reduxit. Tiberius Imperator, cujus superius mentio habita est, ingentem coegit exercitum centum quinquaginta turmarum equitum lectissimorum, quorum armis Chosram penitus profligavit. Celebre est evitandi prælii causa duellum oblatum a S. Wenceslao Rege Bohemiæ Ladislao Curimensi Principi, in quo Angelorum ministerio Ladislai contumaciam in obsequium convertit. Henricus I. Romanorum Imperator adversus Poloniam, Bohemiam, & ceteras adjacentes regiones Sclavorum, qui fines Regni sui vastabant, militem paravit. S. Stephanus I. Hungarorum Rex castra movit adversus Conradum Imperatorem, qui, tranquillitate perturbata, Pannoniæ infesta tulerat signa. Expeditiones S. Ludovici Galliarum Regis in Terram sanctam, bella, captivitas ejus omnibus notissima sunt. Notissima quoque sunt bella adversus Mauros a B. Ferdinando III. Rege Castellæ & Legionis suscepta, & feliciter expedita: & apud Historicos habetur, Amedeum III. Ducem Sabaudiæ misisse in Peloponnesum exercitum satis copiosum, ut ea regio a Turcarum furore defenderetur; promptum quoque & paratum se exhibuisse ad opes & vitam fundendam, cum summus Pontifex Pius II. Concilio Mantuano præsidens Principes Christianos ad bellum sacrum contra Mahumetanos invitavit; & exercitum demum coegisse, ut Regnum Cypri, si posset, recuperaret, quod, expulso Ludovico a Sabaudia Rege legitimo, Soldanus Ægypti invaserat auxilio potissimum Jacobi nothi Nicosiæ Episcopi, qui, dimissa dignitate Episcopali, ei adhæserat. B. Petrus Damiani non probasse visus est, quod S. Leo Papa IX. adversus Normannos bellum gesserit, ut *in epist. 9. ad Oldericum Episcopum Firmanum lib.* 4. legitur, ubi etiam negare videtur, Romano Pontifici jus esse gladii temporalis. De hac Beati sententia judicium profertur a Cardinali Baronio *ad an.* 1053. *num.* 10. ubi de Bennone schismatico loquens, ait: *Sicut iste non est audiendus, ita quæ Petrus Damiani in his, quæ adversus eumdem Leonem militaribus copiis se miscentem scripsit, in his quæ asserit examinanda sunt an in omnibus veritate subsistant. Cum enim ipse esset mœrens animo, ac lugens eremi incola, quod frequenter audiret, Episcopos aliquos in Galliis atque Germaniis galeatos ac loricatos ad bella procedere, facinus execratus scripsit epistolam ad Firminum Episcopum, qua deplorans mundi hujus mala, præcipue vero discordias oboriri solitas inter Imperatores atque Pontifices, sic vult munera eorum esse distincta, ut nec Imperatores attingant, quæ sunt Sacerdotum, nec Sacerdotes, quæ sunt Imperatorum, ut bella tractare, & alia id genus, quæ ipsis omnino reservat*. Tum recitatis epistolæ verbis, addit *num.* 14. *Hucusque de his Petrus Damiani, cui Catholica dogmata penitus adversantur, quibus hæresis errore notantur omnes, qui ab Ecclesia Romana Cathedra Petri e duobus alterum gladium auferunt, nec, nisi spirituale, concedunt*. Cardinali Baronio adhæret Cardinalis Bellarminus in opere *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, dum loquitur de B. Petro Damiani. De utroque gladio ita loquitur S. Bernardus *lib.* 4. *de consideratione cap.* 3. *col.* 444. *vol.* 1. *oper.* alloquens Eugenium III. *Aggredere eos* (fermo est de perversis Christianis, qui suis seditionibus Ecclesiæ pacem turbabant) *sed verbo, non ferro. Quid tu denuo usurpare gladium tentes, quem semel jussus es reponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis sic:* Converte gladium tuum in vaginam. *Tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, etsi non tua manu, evaginandus. Alioquin, si nullo modo ad te pertineret & is, dicentibus Apostolis*, Ecce gladii duo hic, *non respondisset Dominus*: Satis est, *sed* Nimis est. *Uterque ergo Ecclesiæ, & spiritualis scilicet gladius, & materialis; sed is quidem pro Ecclesia, ille vero & ab Ecclesia exercendus est, ille Sacerdotis, is Militis manu, sed sane ad nutum Sacerdotis, & jussum Imperatoris*. De utroque prædicto gladio eodem modo sentiunt summi Pontifices Gregorius IX. *in epistola ad Germanum Patriarcham Constantinopolitanum*, & Bonifacius VIII. *in cap. unam sanctam, de majorit. & obed.* Ceterum B. Petrum Damiani materialem gladium summo Pontifici non abstulisse, sed tantum S. Leonis IX. factum reprobasse, qui in Apuliam perrexerat, & expeditioni militari adversus Normannos interfuerat (a qua nec victor evasit, sed fugato partim, & partim occiso exercitu, in quodam castello ab ejs obsessus est) pluribus ostendere conantur Cajetanus *in scholiis ad cit. epist.* Advocatus Thomas Montecatinius in responsionibus ad meas animadversiones, dum ego Promotoris Fidei officio fungens resisterem petitioni Ordinis Camaldulensis, qui Officium, & Missam B. Petri Damiani sub ritu Doctoris petebat, de quo infra; & Pater Vitalis Martius in responsione ad quæstiones Vallumbrosanas Fidelis Soldani *cap.* 10. *n.* 19. *& seqq.* Autumavit igitur Beatus Petrus competere quidem Romano Pontifici etiam materialem gladium, sed eum vel propria manu, vel aliorum se præsente, & tamquam belli Duce mandante, non esse adversus hostes

ſtes exerendum. In citata epiſtola idem Damianus objicit S. Leoni IX. factum S. Gregorii: *Numquid hoc legitur, vel egiſſe, vel litteris docuiſſe Gregorius, qui tot rapinas ac violentias a Longobardorum eſt feritate perpeſſus?* Ille enim *in epiſtola ad Sabinianum*, de qua in *Can. Si in morte* 23. *q.* 8. ſic loquitur: *Si in morte Longobardorum me miſcere voluiſſem, hodie Longobardorum gens nec Regem, nec Duces, nec comites haberet, atque in ſumma confuſione eſſet diviſa; ſed, quia Deum timeo, in mortem cujuslibet hominis me miſcere formido.* Quæ Sancti Gregorii verba, ſi una cum ceteris ejus factis ſedulo ponderentur, ſupra indicatæ explicationi non obſtant, quemadmodum Gratianus poſt *can. Ut pridem* & *can. Suppliciter* 23. *quæſt.* 8. bene proſequitur: *In regeſto etiam legitur, quod Beatus Gregorius civibus Thuſciæ, ut contra Longobardos arma pararent, mandavit, & militibus ſtipendia decrevit. Hoc ergo exemplo, & præmiſſis auctoritatibus claret, quod Sacerdotes, etſi propria manu arma arripere non debeant, tamen vel his, quibus hujuſmodi officia commiſſa ſunt, perſuadere, vel quibuslibet, ut ea arripiant, ſua auctoritate valeant imperare.* Pater Chriſtianus Lupus *ad Concilia generalia & provincialia tom.* 3. *pag.* 365. quærit, quiſnam Romanorum Pontificum primus aſſumpſerit jus gladii, nec alienum ad ſui defenſionem vocaverit, ſed proprium conſcripſerit exercitum. Famigeratam profert epiſtolam Leodienſium adverſus Paſchalem II. in qua dixerunt, fuiſſe S. Greg. VII. Porro, S. Greg. VII. militiam habuiſſe, pluribus oſtendit idem Lupus; at, S. Leonem IX. militaſſe, & ſic ante tempora S. Greg. VII. Romanos Pontifices probat habuiſſe militiam, concluditque, Gregorium VI. auctorem fuiſſe militiæ Papalis, cum Italia latronibus plena eſſet, Laici omnes S. Petri poſſeſſiones invaſiſſent, Papalis excommunicatio ſperneretur, & Henricus III. Imperator Germanicis bellis occupatus auxilium negaret; & tandem ait, nullum Romanum Pontificem armatum unquam exercitum duxiſſe, niſi S. Leonem IX. & Joannem XI. qui, teſte Luitprando Ticinenſi, cum juvenis eſſet, ſe ſpectandum populis exhibuit clypeo & lorica indutum, ſed ſine militia, quæ tunc nulla erat in Eccleſia Romana.

17. Verum, utcunque ſit de his, noſtri non eſt inſtituti ea recenſere, quæ neceſſaria ſunt, ut bellum juſtum dici poſſit, & quæ in bello etiam juſto cavenda ſunt: paucis enim omnia indicantur a D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 40. *art.* 1. ubi docet, tria ad juſtum bellum requiri, auctoritatem videlicet Principis, cujus mandato bellum geritur; cauſam juſtam, ut ſcilicet illi, contra quos bellum movetur, oppugnationem mereantur; & rectam bellantium intentionem, ſcilicet ut bonum promoveatur, vel ut malum vitetur. Tantum monitum afferemus S. Ludovici filio datum, quod Joinvilius *cap.* 89. ex Actis Collegii Rationalium in urbe Pariſienſi in ejus vitam inſeruit: *Cave, bellum geras adverſus Chriſtianum quemquam, niſi ex multorum conſilio, & ita, ſi bellum evitare non poſſis. Quod ſi bellum habeas, abſtine ab Eccleſiaſticis, & iis, qui tibi nihil nocuerunt.* Sanctus hic loquitur de bello adverſus Chriſtianos, quod ſuſcipi ex ſola neceſſitate vult: at res aliter ſe habet, cum agitur de expeditione adverſus Infideles; ipſe enim S. Ludovicus vivificæ Crucis ſignaculum in Terræ ſanctæ ſubſidium aſſumpſit, & fere cum toto exercitu in Soldani & Saracenorum manus incidit. Cumque in conventionibus ſubinde propoſitis additum fuiſſet, ut ipſe Dei negaret Filium, & extra Fidem ejus eſſet, ſi conventiones a ſe factæ non ſervarentur, id afferere forti animo recuſavit, fruſtra obnitentibus Pictaviæ & Andaviæ Comitibus eo potiſſimum obtentu, quod ei & ceteris Chriſtianis mortis periculum immineret. Oblatum quoque ipſi fuit, ut e carcere exiret, ceteris Chriſtianis remanentibus in vinculis, donec pecunia pro eorum liberatione ſoluta eſſet; at ſanctus Rex prompte reſpondit, ſe in carcere, donec ſolutio facta eſſet, manere velle, Chriſtianis aliis libertati priſtinæ reſtitutis. Cum ipſo tandem liberatus exercitus fuit, & ad ſuum Regnum remeavit; ubi poſt aliquot annos ad incrementum Catholicæ Fidei, & liberationem Terræ ſanctæ votis ardentibus adſpirans, in ipſius Terræ ſubſidium iterum ſignum Crucis aſſumpſit. Ad regiones Infidelium feliciter pervenit; adverſus Saracenos pugnavit; & ob labores multos, quos tulit, morbo oppreſſus ad Dominum migravit. Apud Othonem Friſingenſem *lib.* 1. *de Frid. cap.* 34. *& ſeq.* habetur, Ludovicum juniorem Francorum Regem Principibus Regni aperuiſſe conſilium ad Loca ſacra pergendi. Regni Principes S. Bernardum conſulendum decreverunt, ipſeque accerſitus cum reſpondiſſet, tanti momenti negotium ad Romani Pontificis examen eſſe referendum, & Eugenius Pontifex annuiſſet, excitatis ad tranſmarinam expeditionem multorum animis, Deo permittente, expeditio non ex voto ſucceſſit. *Pax* (inquit) *& non eſt pax. Promiſimus bona, & ecce turbatio*; verba ſunt S. Doctoris *lib.* 2. *de conſiderat. ad Eugenium cap.* 1. *col.* 421. Quanta autem fuerit ejus triſtitia ſuper hoc, patet tum ex *ep.* 288. quam in lecto forſan ex animi ægritudine decumbens hac de re ſcripſit, tum ex *epiſtola* Joannis Abbatis Caſemarii ad Bernardum ipſum, quæ eſt *inter Bernardinas* 386. *vol.* 1. *oper.* in qua virum ſanctum, quem ob ſiniſtrum expeditionis eventum audierat afflictum, conſolatur. S. Auguſtinus *in epiſt.* 189. *num.* 4. (*tom.* 2. *col.* 698.) *ad Bonifacium Comitem Africæ* ait, errorem maximum eſſe, aſſerere, nullum hominem caſtris & armis aſſuetum, gratum eſſe Deo: *Noli exiſtimare, neminem Deo placere poſſe, qui in armis bellicis militat. In his erat Sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit teſtimonium: in his etiam plurimi illius temporis Juſti: in his erat & ille Centurio, qui Domino dixit: Non ſum dignus, ut intres ſub tectum meum.* Porro qui pluta vellet de cauſis juſtis bellorum, & de his, quæ caveri debent in bellis a Principibus Chriſtianis, legere poſſet Mauclerum *de monarchia ſeculari Chriſtiana* 3. *part. lib.* 5. *cap.* 8. *& ſeqq. uſque ad finem.*

18. Omnia, quæ hucuſque dicta ſunt, & quæ pro capitis complemento dici poſſent, de juſtitia ſervanda, & bono exemplo Subjectis exhibendo, tum etiam quæ de uxoribus Regum addenda forent, collecta ſunt in Pontificali Romano *de benedictione & coronatione Regis.* Antiſtes enim Regem coronandum admonet, dicens: *Primum pietatem ſervabis. Dominum Deum tuum tota mente ac puro corde coles. Chriſtianam religionem ac Fidem Catholicam, quam ab incunabulis profeſſus es, ad finem uſque inviolatam retinebis, eamque contra omnes adverſantes pro viribus defendes. Eccleſiarum Prælatis, ac reliquis Sacerdotibus condignam reverentiam exhibebis. Eccleſiaſticam libertatem non conculcabis. Juſtitiam, ſine qua nulla ſocietas diu conſiſtere poteſt, erga omnes inconcuſſe adminiſtrabis, bonis præmia, noxiis debitas pœnas retribuendo. Viduas, pupillos, pauperes, ac debiles ab omni oppreſſione defendes. Omnibus te adeuntibus benignum, manſuetum, atque affabilem pro regia tua dignitate te præbebis. Et ita te geres, ut non ad tuam, ſed ad totius populi utilitatem regnare, præſertimque benefactorum tuorum non in terris, ſed in cælo exſpectare videaris.* In traditione gladii evaginati Antiſtes proſequitur: *Accipe gladium de altari ſumptum per noſtras manus, licet indignas, vice tamen & auctoritate ſanctorum Apoſtolorum conſecratas, tibi regaliter conceſſum, noſtræque benedictionis officio in defenſionem ſanctæ Dei Eccleſiæ divinitus ordinatum; & memor eſto ejus, de quo Pſalmiſta prophetavit dicens*: Accingere gladio tuo ſuper femur tuum potentiſſime: *ut in hoc per eumdem vim æquitatis exerceas, molem iniquitatis potenter deſtruas, & ſanctam Dei Eccleſiam, ejuſque Fideles propugnes ac protegas, nec minus ſub fide falſos, quam Chriſtiani nominis hoſtes execreris ac diſpergas, viduas & pupillos clementer adjuves ac defendas, deſolata reſtaures, reſtaurata conſerves, ulciſcaris injuſta, confirmes bene diſpoſita; quatenus hæc agendo, virtutum triumpho glorioſus, juſtitiæque cultor egregius cum mundi Salvatore ſine fine regnare merearis.* Verba Antiſtitis, quibus coronandum Regem admonet, repetuntur *in benedictione & coronatione Reginæ.* Cum ei dat coronam, hæc habet: *Accipe coronam gloriæ, ut ſcias, te eſſe conſortem Regni, populoque Dei ſemper proſpere conſulas, &, quanto plus exaltaris, tanto amplius humilitatem diligas & cuſtodias in Chriſto Jeſu Domino noſtro*; &, cum dat ei ſceptrum, ait: *Accipe virgam virtutis ac veritatis, & eſto pauperibus miſericors & affabilis, viduis, pupillis, & orphanis diligentiſſimam curam exhibeas.* Et hæc ſunt præcipua, quæ præter cetera omnibus in Sanctorum album referendis communia, ponderanda eſſe videntur in cauſis Servorum Dei, qui, dum viverent, regali dignitate fulſerunt: & qui plura ad rem, de qua nunc agitur, cumulata, allatis undique exemplis & auctoritatibus, legere vellet, manum admoveat *ad tom.* 1. Maucleri *de monarchia part.* 3. *lib.* 1. *uſque ad* 7.

19. Bina extant Concilia, Pariſienſe videlicet ſextum, & Aquiſgranenſe ſecundum, in quibus plura ſtatuuntur ad noſtrum inſtitutum pertinentia. *In cap.* quippe 1. & 2. Concilii ſexti Pariſienſis ex S. Iſidoro dicitur, Regum miniſterium maxime poſitum eſſe in Eccleſiæ tuitione; *cap.* 3. Judices miniſtroſque probos a Regibus eligen-

ligendos docet, alioquin ipsos coram supremo Judice reos fore; *cap.* 4. docet, pietatem, justitiam, & misericordiam esse Regni fundamentum; & *cap.* 5. monet Reges, ut Regnum sibi a Deo traditum credant, illudque secundum ejus voluntatem gubernare satagant. Demum *in cap.* 3. secundi Concilii Aquisgranensis viginti quinque canones continentur, quorum plerique gemini sunt iis, qui in supradicto sexto Concil. Parisiensi conditi leguntur.

CAPUT TRIGESIMUMSEPTIMUM.

De advertendis in causis Virginum, Conjugatorum, Viduarum, atque Peregrinorum.

1. PLURA in superioribus dicta sunt de castitate Virginum, Conjugatorum, atque Viduarum, quæ iccirco absonum esset hic repetere. Theophilus Raynaudus *tom.* 8. *in opere de titulis cultus specialis Sanctorum pag.* 559. longum recenset catalogum Sanctorum Conjugatorum, Conjugum in conjugio virginum, Virginum extra conjugium, & Sanctorum atque Sanctarum, qui, mortuis marito, aut uxore, in viduitate perstiterunt. Idem Auctor *punct.* 14. *pag.* 574. inter Virgines in conjugio recenset juxta aliquorum sensum (quem tamen ipse non amplectitur) S. Joannem Evangelistam, quem volunt fuisse sponsum, sed absque conjugii usu, e nuptiis in Cana Galileæ a Christo abductum. S. Augustinus *in præfat. in Joannem Evangelistam* hæc habet: *Iste siquidem est Joannes, quem Dominus de fluctivaga nuptiarum tempestate vocavit, & cui Matrem virginem virgini commendavit.* Ex quorum contextu verborum manavit opinio, S. Joannem Evangelistam fuisse maritum, & virginitatem in matrimonio servasse. Subscribere videtur D. Thomas 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 4. ubi, proposita quæstione, an perpetua continentia requiratur ad perfectionem Religionis, postquam firmavit, perfectionem non solum paupertatis, sed etiam continentiæ introductam esse a Christo Domino, subjicit *ad primum*: *Et ne alicui spes perveniendi ad perfectionem tolleretur, assumpsit ad perfectionis statum etiam illos, quos invenit matrimonio junctos. Non autem poterat absque injuria fieri, quod viri uxores desererent, sicut absque injuria fiebat, quod omnes divitias derelinquevent. Et ideo Petrum, quem invenit matrimonio junctum, non separavit ab uxore. Joannem tamen volentem nubere, a nuptiis revocavit.* At, cum S. Augustinus in fine citati operis satis aperte indicet, S. Joannem a nuptiis vocatum, non quod reliquerit uxorem quam duxerat, sed quia eam prorsus non acceperat, *plus amatum, quod neque uxorem duxerit, & ab incunte pueritia castissimus vixerit*; adhærendum esse videtur communi Veterum sententiæ, quæ eum cœlibem fuisse affirmat. Legi potest Cardinalis Baronius *ad annum* 31. *n.* 30. *& seqq.* Memoratam sententiam amplectuntur ex Patribus Epiphanius *hæres.* 58. §. 4. Chrysostomus *de virginitate cap.* 82. Cassianus *collat.* 16. *cap.* 14. Ambrosius *de instit. Virg. cap.* 7. Paulinus *epist.* 50. Exemplis autem relatis *superiori cap.* 24. *num.* 57. eorum qui virginitatem in matrimonio servarunt, addi potest illud S. Amonis, qui, uxore consentiente, cum ea vixit decem & octo annis, nec matrimonium unquam consummavit; ut in ejus vita legitur apud Palladium *in historia Lausiaca*.

2. De Mulieribus conjugatis Guyet *de festis propriis SS. lib.* 2. *cap.* 8. *quæst.* 28. ita loquitur: *Non ad exprobrandum dixerim, nullas hujusmodi reperiri in tabulis Ecclesiasticis, sed, nescio quo id fato accidit, ut omnes vel maritis superstites fuerint, adeoque ad Viduarum statum pertineant, vel maritis ipsis adjunctæ una simul cum iis, eademque die recolantur.*

3. Theophilus Raynaudus loco supra citato, *puncto* videlicet 14. *num.* 4. inter sanctas Viduas recenset S. Mariam Magdalenam. Ex nonnullis enim monumentis autumat, mortuo marito, viduam juvenem, & sui dominam licentius aliquanto vixisse, quam deceret piam mulierem, non vero quibusvis, aut etiam pluribus suis copiam fecisse, ob Marthæ sororis & Lazari fratris convictum, ac testatam Magdalenæ nobilitatem. At, licet in Ecclesia Occidentali a sæculo VII. invaluerit opinio, unam eamdemque feminam fuisse eam, quæ Jesu Christi pedes in ædibus Simonis Leprosi ungento fovit, quæque pretioso unguento perfudit caput ejusdem in Bethania, dum apud Lazarum diversaretur; cum tamen non desit, qui Mariam Magdalenam, Mariam sororem Marthæ, & Feminam criminosam doceant tres fuisse inter se distinctas mulieres, aliique velint, Mariam Magdalenam, & Feminam criminosam unam eamdemque feminam esse, sed a Maria sorore Marthæ distinctam, eo potissimum obtentu, quod Peccatricis nomen, quo in Evangelio compellatur, prostitutam mulierem designans, alienum omnino sit ab ea mulieris indole, & ab iis gestis, quæ sorori Marthæ tribuuntur, quemadmodum late explicat Augustinus Calmet *dissert. in tres Marias*, hinc est, quod supra dictum S. Mariæ Magdalenæ exemplum Viduis tuto non suffragatur. Ceterum alia multa, & quidem notissima suffragantur, inter quæ illud B. Mariæ de Capite, vulgo nuncupatæ *de la Cabeza*, uxoris S. Isidori Agricolæ, de qua *superiori lib.* 2. *cap.* 24. §. 27. Hæc enim superstes fuisse videtur marito, quemadmodum colligitur ex vita S. Isidori Agricolæ Auctore Joanne Diacono edita a Bollandianis *ad diem* 15. *Maji cap.* 2.

4. Ad institutum ergo ut redeamus, multæ sunt S. Hieronymi epistolæ, quæ rei, de qua nunc agitur, prodesse possunt. In epistolis siquidem ad Eustochium, & ad Demetriadem docet, quomodo virginitatem debeant custodire, in epistola ad Furiam, eam hortatur, ut in viduitate perstet, & ad secundas nuptias non transeat; & in epistola ad Celantiam matronam, eam instruit, quomodo inter honores, divitias, & onera matrimonii vitam sancte & religiose ducat. In epistola itaque ad Eustochium 22. *num.* 8. *col.* 92. *oper. tom.* 1. ait, ad custodiam virginitatis primum quidem abstinendum esse a vino: *Si quid itaque in me potest esse consilii, si experto creditur, hoc primum moneo, hoc obtestor, ut Sponsa Christi vinum fugiat pro veneno. Hæc adversus adolescentiam prima arma sunt Dæmonum.* Deinde a consortio Matronarum *num.* 16. *Nolo, habeas consortia Matronarum; nolo, ad nobilium domos accedas:* & num. 17. *Sint tibi sociæ, quas jejunia tenuant, quibus pallor in facie est, quas & ætas probavit & vita.* Tum præcipit subjectionem parentibus, rarum egressum in publicum, & pœnitentiam *cit. n. col.* 99. *Esto subjecta parentibus, imitare Sponsum tuum. Raro sit egressus in publicum &c. Accepto cibo, cum te in lectulo compositam dulcis libidinum pompa concusserit, arripe scutum Fidei, in quo ignitæ Diaboli extinguuntur sagittæ... Carnis amor spiritus amore superatur, desiderium desiderio restinguitur*; & n. 18. *Lava per singulas noctes lectum tuum, lacrymis tuis stratum tuum riga. Vigila, & sis sicut passer in solitudine.* Multa demum insinuat de oratione *n.* 37. *Post hæc, quamquam Apostolus orare nos semper jubeat, & Sanctis etiam ipse sit somnus Oratio, tamen divisas orandi horas debemus habere, ut, si forte aliquo fuerimus opere detenti, ipsum nos ad officium tempus admoneat. Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque, & vesperam, nemo est, qui nesciat. Nec cibi sumantur, nisi oratione præmissa; nec recedatur a mensa, nisi referatur Creatori gratia. Noctibus bis terque surgendum &c. Egredientes de hospitio armet oratio; regredientibus de platea oratio occurrat, antequam sessio; nec prius corpusculum requiescat, quam anima pascatur.*

5. In epistola ad Demetriadem 130. *num.* 4. *col.* 971. *loc. cit.* laudat rudem amictum, & victus continentiam, eoque magis, quod illa esset nobilitate & divitiis pollens: *Incredibilis animi fortitudo inter gemmas & sericum, inter eunuchorum & puellarum catervas, & adulationem ac ministeria familiæ perstrepentis, & exquisitas epulas, quas amplæ domus præbebat abundantia, appetisse eam jejuniorum laborem, asperitatem vestium, victus continentiam.* Admirabundus refert, eam pro servanda virginitate oblatas respuisse nuptias, aviæ & matris indignationem nihil metuentem, quæ etiam sanctæ neptis & filiæ voluntati libentes postea præstiterunt assensum; sic *num.* 5. *Cum jam nuptiarum appropinquaret dies, & futuro matrimonio thalamus pararetur, secreto & absque arbitris, noctemque habens pro solatio, talibus se fertur armasse consiliis: Quid agis, Demetrias? Cur pudicitiam tanto pavore defendis? Libertate opus est & audacia, quæ sic in pace metuis, quid faceres in martyrio perpetiendo? Quæ tuorum vultum ferre non potes, quomodo sustineres tribunalia Persecutorum?* Præcepta postea subjicit, quibus ad sanctitatem Virgo instruatur; imitumque ducit a pœnitentia, & a corporis mortificatione, quæ tamen moderata sit, ut *num.* 10. *Post cogitationum diligentissimam cautionem, jejuniorum tibi arma sumenda sunt, & canendum cum David*: Humiliavi

in

in jejunio animam meam, & cinerem tamquam panem manducavi. Et *num.* 11. *Neque vero immoderata tibi imperamus jejunia, & enormem ciborum abſtinentiam, quibus ſtatim corpora delicata franguntur, & ante ægrotare incipiunt, quam ſanctæ converſationis jacere fundamenta.* Modum inſinuat, quo divitias ſuas debeat erogare, *num.* 14. *Alii ædificent eccleſias, veſtiant parietes marmorum cruſtis, columnarum moles advehant &c. non reprehendo, non abnuo. Unuſquiſque in ſenſu ſuo abundet. Meliuſque eſt hoc facere, quam repoſitis opibus incubare. Sed tibi aliud propoſitum eſt, Chriſtum veſtire in pauperibus, viſitare in languentibus, paſcere in eſurientibus, ſuſcipere in his qui tecto indigent, & maxime in domeſticis Fidei, Virginum alere monaſteria, ſervorum Dei, & pauperum ſpiritu habere curam, qui diebus & noctibus ſerviunt Domino tuo.* Hortatur, ut, licet nulla re indigeat, lanam habeat in manibus, & pollice ſtaminis fila deducat; ut non modo otium fugiat, ſed etiam aliquid habeat, quod Chriſto offerat, *num.* 15. *Hæc obſervans, & te ipſam ſervabis & alias: & eris magiſtra ſanctæ converſationis, multarumque caſtitatem lucrum tuum facies, Scriptura dicente:* In deſideriis eſt omnis anima otioſi. *Nec idcirco tibi ab opere ceſſandum eſt, quia, Deo propitio, nulla re indiges; ſed ideo cum omnibus laborandum eſt, ut per occaſionem operis nihil aliud cogites, niſi quod ad Domini pertinet ſervitutem. Simpliciter loquar. Quamvis omnem cenſum tuum in pauperes diſtribuas, nihil apud Chriſtum erit pretioſius, niſi quod manibus tuis ipſas confeceris vel in uſus proprios, vel in exemplum Virginum ceterarum, vel quod aviæ, matrique offeras, majora ab eis in refectionem pauperum pretia receptura.*

6. Alia plura *in cit. epiſtola ad Demetriadem* legi poſſunt. *In epiſtola* vero *ad Furiam* 54. bona refert viduitatis, & ad eam ſervandam hortatur his verbis, *num.* 15. *col.* 290. *loc. cit. Si habes liberos, nuptias quid requiris? Si non habes, quare expertam non metuis ſterilitatem, & rem incertam certo præfers pudori &c. Aut, ſi evenerit, ut ex ſecundo marito habeas filios, domeſtica oritur pugna, inteſtinum prælium. Non licebit tibi amare liberos, nec æquis aſpicere oculis quos genuiſti. Clam porriges cibos: invidebis mortuo: &, niſi oderis filios, adhuc eorum amare videberis patrem. Quod ſi de priore uxore ſobolem habens domum te introduxerit, etiamſi clementiſſima fueris, omnes comœdi, & mimographi, & communes Rhetorum loci in novercam ſæviſſimam declamabunt. Si privignus languerit, & condoluerit caput, infamaberis, ut venefica; ſi non dederis cibos, crudelis; ſi dederis, malefica diceris. Oro te, quid habent tantum boni ſecundæ nuptiæ, ut hæc mala valeant compenſare?* Exemplum proponit Annæ Prophetiſſæ filiæ Phanuelis de tribu Aſer, quæ a ſua adoleſcentia uſque ad octoginta quatuor annos viduitatis onus ſuſtinens a Templo non receſſit, diebus ac noctibus inſiſtens jejuniis & obſecrationibus: monet, ut jejuniis ſe dedat & vigiliis, *num.* 7. *Ardentes Diaboli ſagittæ, jejuniorum & vigiliarum rigor reſtinguendæ ſunt.* Ut pauperibus ſubveniat, *num.* 12. *Illis tribue divitias tuas, qui non phaſides aves, ſed ciborum panem comedant, qui famem expellat, non qui augeat luxuriam. Intellige ſuper egenum & pauperem. Omni petenti te da, ſed maxime domeſticis Fidei. Nudum veſti, eſurientem ciba, ægrotatem viſita.* Ut abſtineat a conſortio juvenum ſive domi, ſive extra domum, & ab omni luxu, *num.* 13. *Juvenum fuge conſortia. Comatulos, comptos, atque laſcivos domus tuæ tecta non videant. Cantor pellatur ut noxius. Fidicinas, & pſalterias, & iſtiuſmodi chorum Diaboli, quaſi mortifera Sirenarum carmina, proturba ex ædibus tuis. Noli ad publicum ſubinde procedere, &, ſpadonum exercitu præeunte, Viduarum circumferri libertate. Peſſimæ conſuetudinis eſt, cum fragilis ſexus, & imbecilla ætas ſuo arbitrio abutitur, & putat licere quod libet.*

7. Demum *in epiſtola ad Celantiam matronam* 168. quæ ab ipſo petierat, quomodo vitæ ſuæ curſum dirigere deberet in conjugio conſtituta, ſic reſpondet, *num.* 2. *col.* 1089. *tom. cit. Petis namque, & ſolicite ac violenter petis, ut tibi certam ex Scripturis ſanctis præfiniamus regulam, ad quam ordines curſum vitæ tuæ, ut, cognita Domini voluntate, inter honores ſæculi, & divitiarum illecebras, morum magis diligas ſupellectilem, atque ut poſſis in conjugio conſtituta non ſolum conjugi placere, ſed etiam ei, qui ipſum indulſit conjugium.* Poſtquam autem multa protulit de obſervantia mandatorum Dei, docet moderationem in ſermone eſſe adhibendam, *num.* 18. *Sit igitur intentus ac vigilans, & adverſus peccata ſemper armatus animus tuus. Sermo in omnibus moderatus & parcus, & qui neceſſitatem magis loquendi indicet, quam voluntatem. Ornet prudentiam verecundia; quodque præcipuum in feminis ſemper fuit, cunctas in te virtutes pudor ſuperet. Diu ante conſidera, quid loquendum ſit: & adhuc tacens provide, ne quid dixiſſe pœniteat. Verba tua ponderet cogitatio, & linguæ officium animi libra diſpenſet.* Humilitatem eſſe colendam, *num.* 20. *Nihil habeas humilitate præſtantius, nihilque amabilius. Hæc eſt enim præcipua conſervatrix, & quaſi cuſtos quædam virtutum omnium; nihilque eſt, quod nos ita & hominibus gratos, & Deo faciat, quam ſi vitæ merito magni, humilitate infimi ſimus.* Illicita non eſſe patranda, quod licita quædam omittantur: *num.* 22. *Cave, ne ſi jejunare, aut abſtinere cœperis, te putes jam eſſe ſanctam; hæc enim virtus adjumentum eſt, non perfectio ſanctitatis. Magiſque id providendum eſt, ne tibi hoc, cum licitæ contemnas, ſecuritatem quamdam illicitorum faciat. Quidquid ſupra juſtitiam offertur Deo, non debet impedire juſtitiam, ſed adjuvare. Quid autem prodeſt, tenuari abſtinentia corpus, ſi animus intumeſcat ſuperbia? Quam laudem merebimur de pallore jejunii, ſi invidia lividi ſimus? Quid virtutis habet, vinum non bibere, & iræ atque odio inebriari?* Addit, rationem habendam eſſe non conſcientiæ tantum, ſed famæ, & nihil eſſe committendum, quod aliis occaſionem ſuppeditet detrahendi, *num.* 23. *Beatus eſt, qui tam ſancte tamque graviter diſpoſuit vitam ſuam, ut de eo ſiniſtri aliquid ne fingi quidem poſſit, dum adverſus obtrectatorum libidinem pugnat meriti magnitudo, nec fingere quiſquam auſus eſt, quod a nullo putat eſſe credendum. Quod ſi id aſſequi difficile atque nimis arduum eſt, ſaltem hanc adhibeamus vitæ noſtræ diligentiam, ne malæ mentes occaſionem inveniant detrahendi, ne nobis ſcintilla procedat, per quam adverſus nos ſiniſtræ famæ flammis confletur: alioqui fruſtra iraſcimur obtrectatoribus noſtris, ſi eis ipſi obtrectandi materiam miniſtramus.* Hortatur tandem ut vacet orationi, *num.* 24. *Eligatur tibi opportunus, & aliquantum a familiæ ſtrepitu remotus locus, in quem tu, veluti in portum, quaſi ex multa tempeſtate curarum te recipias, & excitatos foris cogitationum fluctus ſecreti tranquillitate componas. Tantum ibi ſit Divinæ lectioni ſtudium, tam crebræ orationum vices, tam firma & preſſa de futuris cogitatio, ut omnes reliqui temporis occupationes facile hac vacatione compenſes.*

8. Tranſcribendæ eſſent integræ S. Hieronymi epiſtolæ, ſi quæcumque notatu digna ſunt, quæque ad Virgines, Conjugatas, aut Viduas pertinent, eſſent hic lectoribus exhibenda. Qui cetera ſcire cupit, citatas epiſtolas legere poterit. Nos tranſeamus ad ea, quæ ex Actis Canonizationum deſumuntur. Sæpe citatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 7. cap. 1.* præter cetera, quæ in omnibus Canonizandis requiruntur, monet, ſpecialiter eſſe inquirendum in Virgine ſæculari, de cujus agitur Beatificatione & Canonizatione, qua promptitudine, facilitate, gaudio, & voluptate perpetuam virginitatem ſervare propoſuerit, qua animi fortitudine oblatas nuptias reſpuerit, quanto ſtudio ſolitudinem amaverit, quomodo corpori caſtigando ſtuduerit, ſacræ lectioni ſe dederit, ab hominum commercio abſtinuerit, veſtium vanitatem oderit, & erga pauperes miſericors fuerit.

9. Omnia hæc ſingula elucent in Actis earum Virginum, quæ in Beatarum & Sanctarum album relatæ ſunt. De S. Catharina Senenſi *apud Surium die 29. Aprilis* hæc habentur: *Quadam die ſecretum petiit locum, &, flexis utriſque humiliter genibus, ſic precata eſt Beatiſſimam Matrem Chriſti: O Virgo ſacratiſſima, quæ prima inter feminas perpetuam Domino virginitatem voviſti, qui te voluit eſſe matrem unici filii ſui, obſecro benignitatem tuam, ut, non attentis meritis meis, digneris mihi ſponſum dare filium tuum, quem totis animi viſceribus concupiſco; & ego promitto & illi & tibi, quod nullum umquam alium admittam ſponſum, ſed virginem me illi perpetuam conſervabo. Ita ſeptem annos nata, Chriſto ſponſo immortali ſuam dedicavit virginitatem, idque voto coram Deo ſolemni.* S. Ambroſius Sanctam Agnetem ſic exhibet alloquentem filium Præfecti Urbis, qui eam opibus, cultu pretioſo, & aliis muliebribus irritamentis ad nuptias ſolicitabat (*vitæ num. 3. ap. Bollandianos ad diem 21. Jan. tom. 2. pag. 351.*): *Diſcede a me, fomes peccati* (virginitatem enim voverat) *nutrimentum facinoris, pabulum mortis, quia ab alio amatore præventa ſum &c. Ipſi me tota devotione committo, quem cum amavero caſta ſum, cum tetigero munda ſum, cum accepero, virgo ſum.* In bullis Canonizationum SS. Catharinæ Senenſis, & Claræ de Aſſiſio illuſtria extant exempla ſeceſſus a mundi ſtrepi-

ſtrepitu, dum adhuc eſſent in puerili ætate, & antequam Religioni nomen darent. Cetera proſequitur Scacchus, allatis exemplis præteritarum Canonizationum, quæ apud eum legi poſſunt. Non videtur autem omittendum id, quod Beatus Raymundus de Capua ſcripſit de S. Catharina Senenſi, de abſtinentia videlicet a corporis cultu, & a mundo muliebri, dum adhuc eſſet inter Sæculares: *Cœperunt & parentes, & germani ejus ignari propoſiti illius de ejus tractare conjugio. Mater quoque ad ſtudium excolendi corporis eam hortari, ut poſſet Procerum oculis eſſe gratior & amabilior. Sed illa memor voti ſui, licet id parentibus pro illorum reverentia celaret, nihil tale facere voluit; non enim hominibus, ſed Deo modis omnibus placere contendebat. Ferebat id mater ejus moleſte, &, cum per ſe illam movere non poſſet, filiam Bonaventuram, quam Catharina impenſe amabat, ut ei perſuaderet, hortata eſt: & illa quidem multis viis ejus tentans animum, tandem eo adduxit, ut daret operam aliquando corpori ornando, nihil tamen interim remittens de propoſito ſervandæ integritatis. Hanc autem culpam poſtea non ſemel tantis cum ſingultibus & lacrymis confeſſa eſt, ut videri poſſet graviſſimo ſe ſcelere obſtrinxiſſe; & ornatum corpori adhibere adeo enorme peccatum viſum eſt oculis Catharinæ, ut ſæpe dixerit: Ego quidem nec Tartarum puto ſufficere huic peccato puniendo.*

10. Succedunt Conjugati: & prætermiſſa quidem virginitate in matrimonio ſervata, de qua alibi actum eſt, ſæpe citatus Scacchus *ſect. 6. cap. 6.* ſapienter monet, in Dei Servis conjungatis, de quorum agitur Canonizatione, ſpecialiter eſſe inquirendum, quo ſtudio familiam in Dei timore educaverint, uxorem videlicet, liberos, & reliquos domeſticos, ſiquos habuerint; quomodo ſingulos in officio continuerint; num prudenter & moderate cum eis ſe geſſerint; quomodo rem familiarem adminiſtraverint, & ſic in operibus miſericordiæ, eleemoſynas pauperibus largiendo, ſe exercuerint. In eo autem, quod attinet ad mulieres conjugatas, ſubjicit idem Scacchus, ſpecialia ſanctitatis argumenta deſumenda eſſe ex virtute manſuetudinis erga maritum, ſocrum, & totam familiam, ex modeſtia, & contemptu mundi muliebris, ex ſolicitudine in regenda & gubernanda domo, liberos nimirum, ſervos & ancillas in Dei ſervitium & timorem dirigendo, ex cultu religionis, atque piis exercitationibus in his, quæ viro quantum ad jura matrimonii non officiunt; nec omittendum, ſi forte vir Infidelis ſanctificatus eſt per mulierem Fidelem, hoc eſt vel ad veram religionem per eam, vel ad bonam frugem & ſanctos mores traductus eſt.

11. Quæ dicta ſunt, Scacchus confirmat ſacri Textus auctoritate, cum *Geneſ. 3.* Heva appelletur ſocia ab Adamo: *mulier, quam dediſti mihi ſociam*; & Apoſtolus Paulus 1. *ad Timotheum cap. 3.* agens de electione alicujus Conjugati ad Epiſcopatum hæc habeat: *Suæ domui bene præpoſitus, filios habens ſubditos cum omni caſtitate*; & Petrus Apoſtolus *in prima Canonica cap. 3.* dicat: *Mulieres ſubditæ ſint viris ſuis, ut, ſi qui non credunt verbo, per mulierum converſationem ſine verbo lucrifiant, conſiderantes in timore ſanctam converſationem*; Idem exponens morum honeſtatem & modeſtiam, quæ Conjugatas decet, ſic proſequatur: *Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus, ſed, qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, qui eſt in conſpectu Dei locuples: ſic enim aliquando & ſanctæ mulieres ornabant ſe ſubjectæ propriis viris.* Hæc, & alia complexus eſt Clemens IV. in bulla Canonizationis S. Hedwigis uxoris Henrici Barbati Poloniæ & Sileſiæ Ducis *pag. 103. cod. Canoniz. Cum claræ memoriæ Henrico Duce Poloniæ matrimonium duxit legitime contrahendum, in quo, tripartitum bonum conjugii ſalubriter conſervando, ſic prudenter ſe geſſit, quod tori fidem inviolatam cuſtodiens, & prolem in Dei timore ſuſceptam erudiens, ab ipſo Duce, cui non præcipiti voluptatis affectu, ſed diſcreto ſemper inhæſiſſe judicio creditur rationis, quouſque eſt aſſumptus de medio, per ſeparationis injuriam non divertit, licet, ut orationi & contemplationi vacaret devotius, torum ex pari voto & conſenſu unanimi per multa annorum curricula habuerint ſequeſtratum, cum Creatori ſuo minus obſequi valeat ad plura diſtractus animus, & viro placere cupiens mulier in his, quæ Dei ſunt, interdum ſegnior habeatur.* Apud Surium *ad diem 23. Julii* de S. Birgitta hæc enarrantur: *Filios ſuos Birgitta cum multa ſollicitudine & diligentia educavit, eoſque, ceu aquila provocans ad volandum pullos ſuos & ſuper eos volitans, unguibus caſtigationis, & ſanæ doctrinæ radiis Solis juſtitiæ objecit, adhibens illis præceptores, qui eos in Fide & moribus inſtituerent.* In bulla Canonizationis S. Franciſcæ Romanæ *pag. 282. cod. cit.* ſummus Pontifex Paulus V. ejus vitam in ſtatu conjugali ita deſcribit: *Curis familiaribus a ſpiritualibus minime diſtrahebatur, ſed, rebus domeſticis diſpoſitis, non egrediebatur foras cum Dina, ut videret filias alienigenas, ſed ipſas horas in ſecreto cubiculi ſui, devote orando & meditando, quotidie tranſigebat. Abſtinebat ſpectaculis, nuptiarum celebritatibus, non ingrediebatur domum convivii, neque etiam cognatorum; ejuſque oblectamenta & deliciæ erant, eccleſias & hoſpitalia frequentare, verbi Dei prædicationibus & Divinis Officiis cum devotione intendere.* Et paulo poſt: *Non illi etiam, dum in conjugio vixit, quamquam nobili & opulento viro collocatæ, ſerica, non auro contexta, ſed vilis & lanea veſtis.* Et rurſus *pag. 281. Et quemadmodum Sara obediebat Abrahæ, ſic illa viro ſemper obediens fuit.* De S. Monica matre ſua hæc teſtatur S. Auguſtinus *lib. 9. Confeſſionum cap. 9. num. 19. (tom. 1. oper. col. 164.)*: *Tradita viro ſervivit veluti Domino, & lucrari tibi, loquens illi moribus ſuis, quibus eam pulcram faciebas, & reverenter amabilem atque mirabilem viro. Ita autem toleravit cubilis injurias, ut nullam de hac re cum marito haberet unquam ſimultatem. Exſpectabat enim miſericordiam tuam ſuper eum, ut in te credens caſtificaretur. Erat vero ille præterea ſicut benevolentia præcipuus, ita ira fervidus. Sed noverat hæc non reſiſtere irato viro, non tantum facto, ſed ne verbo quidem. Jam vero refracto, & quieto, cum opportunum videret, rationem facti ſui reddebat, ſi forte ille inconſideratius commotus fuerat.* Et paulo poſt *num. 20. Socrum etiam ſuam primo ſuſurris malarum ancillarum adverſus ſe irritatam ſic vicit obſequiis, perſeverans tolerantia & manſuetudine, ut illa ultro filio ſuo medias linguas famularum proderet, quibus inter ſe, & nurum pax domeſtica turbabatur, exſpectaretque vindictam.* Et infra *num. 22. Denique etiam virum ſuum jam in extrema vita temporali ejus lucrata eſt tibi, nec in eo jam fideli planxit, quod in nondum fideli toleraverat.* Demum in relatione cauſæ S. Eliſabethæ Reginæ Portugalliæ Auditores Rotæ referunt, Dionyſium Regem & ejus maritum ſanctiſſimæ conjugis exemplo permotum & victum benevolentia, qua filios illegitimos, quos ipſe fidei conjugalis oblitus genuerat, proſequebatur, ad meliora conſilia animum adjeciſſe: *Quibus actibus tam Regem vicit, confuſumque reddidit, ut bonitate & patientia, & charitate beatæ Reginæ motus, ab omnibus ſuis impudicis & illicitis converſationibus ſe retraxerit, & Reginam uxorem magno amore proſecutus fuerit, & matrimonii leges obſervaverit. Et juxta dictum Apoſtoli Pauli*, ſanctificatus eſt vir Infidelis per mulierem Fidelem.

12. Proſequitur Scacchus, quæ pertinent ad Viduas, ut videri poteſt *ſect. 7. cap. 3.* ubi adnotavit, in cauſis earum inquirendum eſſe de diligenti filiorum educatione, ſi quos genuerint; de ſeceſſu a ſæculi turbis, aut ſaltem de ſtudio erga illum & voluntate; de carnis & corporis mortificatione; de religione & pietate erga res ſacras, & Sacrorum Miniſtros; & de charitate erga pauperes: quæ omnia confirmat allatis exemplis præteritarum Canonizationum. Ne actum agere videamur, lectorem ad Scacchum *loc. cit.* remittimus, & pro dictorum confirmatione textum afferimus S. Pauli *in epiſt. 1. ad Timotheum cap. 5.* ubi Timotheum inſtruit, quem delectum habere debeat in Viduis honorandis, id eſt alendis & ſuſteatandis publico ſumptu Eccleſiæ, quæ ſuſtentatio nomine honoris idcirco ſignificatur, quia fiebat cum teſtimonio virtutis earum, quæ ſic alebantur, quemadmodum indicat Eſtius *ad locum citatum num. 3.* Verba autem Apoſtoli ſunt hæc *loc. cit. v. 3. & ſeq. Viduas honora, quæ vere Viduæ ſunt. Siqua autem Vidua filios, aut nepotes habet, diſcat primum domum ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus; hoc enim acceptum eſt coram Deo. Quæ autem vere Vidua eſt, & deſolata, ſperet in Deum, & inſtet obſecrationibus & orationibus nocte ac die. Nam quæ in deliciis eſt, vivens mortua eſt. Et hoc præcipe, ut irreprehenſibiles ſint. Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum, curam non habet, Fidem negavit, & eſt Infideli deterior. Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor, in operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educavit, ſi hoſpitio recepit, ſi Sanctorum pedes lavit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtravit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.* Detracta ætate ſexaginta annorum, quæ juxta ſenſum Cardinalis Cajetani certa & ſtatuta dicitur, non ut admittenda eligatur in numerum Viduarum, ſed ut ceteris præ-

præficiatur, contra sentientibus aliis interpretibus, eam ætatem statui pro Vidua, non uti ceteris præficienda, sed uti sumptibus Ecclesiæ alenda; reliqua concordant cum his, quæ supra ex Scaccho retulimus, quemadmodum confideranti patebit. De pedum lotione difficultas moveri posset. Apostolus autem respicit morem Judæorum, & locorum vicinorum, qui sordidos pedes ex itinere adventantium hospitum lavabant; quod obsequium leguntur etiam Abraham & Lot Angelis hospitio receptis exhibuisse *Genes.* 18. *&* 19. Christus quoque dixit Pharisæo *Luc.* 7. *Aquam pedibus meis non dedisti;* & ipse suorum Discipulorum pedes lavare non est dedignatus. Cumque nomine Sanctorum Fideles comprehendantur, & præsertim Ecclesiæ Ministri, & Evangelii Prædicatores, in quibus sanctitas magis elucet, & per synecdochen sub lotione pedum omne genus humilioris obsequii, quod Sanctis præstari solet, comprehendatur, nemo est qui non videat, relata a Scaccho optime concordare cum Apostolica doctrina. Inculcat Apostolus educationem liberorum, de qua profecto sedulo inquirendum est in omnibus parentibus, uti, præter supra deducta, ex sacra Pagina exempla suppetunt. De Job quippe legitur, eum vigilasse super cogitationibus filiorum suorum; & eamdem vigilantiam habuisse dicitur Tobias de filio suo, & Helcia de Susanna: & *in libris Regum* Heli Sacerdoti ira Dei denuntiatur ob vitam filiorum, qui Sacerdotium patris in quæstum verterant, quamquam plerumque eos pater increpasse referatur; sed levior objurgatio non satisfecit disciplinæ, ita ut inter sacros Interpretes adhuc hodie quæratur, an Heli damnatus sit, super qua controversia legi possunt utrinque deducta a Cornelio a Lapide *ad lib.* 1. *Regum cap.* 4. Post quæ, ad nostrorum Sanctorum exempla quod attinet, & signanter sanctarum Viduarum, S. Augustinus hæc refert de Monica matre sua *lib.* 9. *Confession. cap.* 9. *num.* 22. *Nutrierat filios toties eos parturiens, quoties abs te deviare cernebat.* Item, quantum studuerit curandis filiis S. Amelberga Vidua, sat superque declarat sanctitas eorum apud Surium *ad d.* 10. *Jul. Ex ea natus est Beatus Adelbertus Cameracensis Ecclesiæ Præsul sanctissimus, cujus gesta plena miraculis & virtutibus usque in præsens in eadem florent Ecclesia. Itemque quatuor Deo dicatæ sorores, Reinildis, Pharaildis, Ærmelendis, & Gudila.* Et infra: *Cum autem filiæ ejus ab infantia vitam castissimam ducere constituissent, licet multi Regni Proceres propter nobilitatem & opes illas sibi matrimonio jungere percuperent, maluere virginitatis tenere propositum, & Sponso immortali Christo Jesu adhærere potius, quam mortalium hominum conjugiis copulari.* De Sancta quoque Hedwige prosequitur Surius *ad d.* 15. *Octobr. num.* 1. *Ex ea igitur tam sancta radice sancti quoque rami prodiere, & bona arbor bonos fructus protulit: qui enim ex eis* (id est ex Hedwige, & ejus viro Henrico) *nati sunt, Divino cultui dediti fuere, eumque pro viribus augmentarunt.* Et alibi adnotatum est, claruisse miraculis Catharinam filiam S. Birgittæ, & matris Canonizationem promovisse.

13. De Servis Dei Peregrinis agit citatus Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect. 6. cap.* 7. monetque, inquirendum esse de peregrinationis causa, de licentia obtenta peregrinandi, de gestis in peregrinatione, de frequentia Sacramentorum, de corporis afflictionibus & laboribus in peregrinatione exantlatis; & affert tanquam tritum illud, *Peregrinus aut nunquam, aut tarde sanctificatur;* de quo in celebri libro *de imitatione Christi lib.* 1. *cap.* 23. *Qui multum peregrinantur, raro sanctificantur.* Calvinus, & Magdeburgenses, & Claudius Taurinensis sacras peregrinationes exsecrati sunt; at earum pietatem & religiositatem latissime propugnarunt Thomas Waldensis *tom.* 3. *tit.* 15. Cardinalis Bellarminus *de cultu Sanctorum lib.* 3. *cap.* 8. Gretserus *in quatuor libris de peregrinationibus*, ubi multa scitu utilia reperiuntur, Theophilus Raynaudus *tom.* 15. *in opere, cui titulus*, Heteroclita spiritualia *pag.* 213. *& seqq.* Et quidem a primis Ecclesiæ sæculis in more positum fuit, ut Fideles proficiscerentur ad sepulcra Martyrum, & ad loca præcipuorum mysteriorum operatione consecrata. Apud Eusebium *histor. Eccles. lib.* 6. *cap.* 11. hæc habentur: *Hac igitur visione, tanquam Divino admonitus oraculo Alexander cum ex Cappadocia, in qua primum Episcopus fuerat ordinatus, Hierosolymam profectus fuisset, tum orandi tum locorum visendorum gratia:* & in lib. 3. *de vita Constantini cap.* 42. hæc refert de S. Helena: *Nam cum illa debitum piæ affectionis munus Deo omnium Regi persolvere decrevisset, & pro filio suo, tanto scilicet Imperatore, ac pro filiis ejus Cæsaribus Deo carissimis negotiis suis gratias cum supplicationibus agendas sibi esse statuisset, quamvis affecta jam ætate, tamen juvenili animo properavit mulier singulari prudentia, ut Terram veneratione dignam perlustraret, & Orientis provincias, urbesque, ac populos cum regali quadam sollicitudine, ac providentia invisseret. Postquam vero Servatoris nostri vestigia debito cultu venerata est, prout olim Propheticus sermo prædixerat:* Adoremus (*inquit*) in loco, ubi steterunt pedes ejus; *continuo pietatis suæ fructum posteris etiam dereliquit:* & S. Joannes Chrysostomus *in epist. ad Corinth.* 2. *cap.* 12. *hom.* 26. (*tom.* 10. *oper. pag.* 625.) hæc ait de peregrinatione ad sepulcra Martyrum: *Hæc quippe sepulcra aliis Imperatorum sepulcris multo splendidiora & venerabiliora facta sunt. In illis enim mira solitudo, in his ingens hominum frequentia &c. Atque hic quidem Imperator subditos suos Præfecto ita subjecit, ut ei liberum sit alios solvere, alios vinculis astringere. At Sanctorum ossa non miseram hanc abjectamque potestatem habent, verum illa multo majorem. Dæmones enim sistunt, & excruciant, acerbissimisque illis vinculis eos, qui astricti sunt, solvunt &c. ideo nemo est qui peregrinationem unquam inire sustineat, ut Imperatorum aulas videat: contra multi plerumque Imperatores peregre profecti sunt, ut hoc spectaculo fruerentur.* Alia ex sacro Textu pro sacris peregrinationibus argumenta colligi possunt. Absalon enim *lib.* 2. *Regum cap.* 15. *v.* 7. ait David patri suo: *Vadam, & reddam vota mea, quæ vovi Domino in Hebron.* Et in Evangelio Lucæ *cap.* 2. legimus, Beatissimam Virginem, & Sanctum Joseph juxta consuetudinem, & Legem Mosaicam singulis annis ad Templum Hierosolymitanum accessisse, ad quod etiam accedebant Gentiles, ut in eo Hebræorum Deum colerent; quemadmodum colligitur ex Evangelio S. Joannis *cap.* 12. inter quos fuit ille Eunuchus Candacis, de quo in Actis Apostolorum *cap.* 8. Inter Acta Ecclesiæ Mediolanensis, & signanter in Concilio quarto *par.* 1. *de religiosis peregrinationibus*, multa indicantur de modo, quo sacræ peregrinationes expleri debent. Suspectæ porro sunt mulierum peregrinationes, nisi vel illustri loco natæ, vel ob copiosum comitatum æque foris securæ sint, ac si domi hærerent, vel nisi ex speciali Dei impulsu prudenter probato peregrinationes suscipiant; quemadmodum pluribus prosequitur Theophilus *loco cit. pag.* 217. Amatus Pouget *in institut. Catholic. tom.* 2. *pag.* 955. plura exponit de peregrinationum utilitate, si sancte expleantur, & de earum periculis, si quis eas incaute aggrediatur: &, si fas est sacris miscere profana, celebris est epistola 28. Senecæ ad Lucilium, ubi ostendit, animum, non cælum mutandum esse, & quamvis terræ & urbes recedant, vitia tamen sequi peregrinum & errantem, ad quemcumque locum ipse pervenerit. In eo vero, quod attinet ad Beatificationes & Canonizationes, vel agitur de Dei Servis, qui aliquam peregrinationem pietatis gratia peregerunt, & quoad hos omnia a Scaccho indicata, erunt sedulo perpendenda, una cum aliis a Servo Dei peregrino gestis ante & post peregrinationem; peregrinatio siquidem non omnem ejus vitæ cursum, sed partem tantum complectitur: vel agitur de Dei Servis, qui aut integrum vitæ suæ cursum, aut majorem ejus partem peregrinando expleverunt; & hi quidem, si virtutibus eminuerint, poterunt esse sancti coram Deo, sed Canonizationis honorem in Ecclesia militante vix obtinere poterunt, cum fere impossibile sit testes reperire, qui de eorum gestis testimonium reddere possint; nisi forte secum peregrinando testes duxissent, qui post eorum obitum interrogati de necessariis testari possent. S. Gaudentius Episcopus Brixiensis *homil. die dedicat. basilicæ Concilii SS.* (*in collect. veterum PP. Eccles. Brix. pag.* 340.) hæc habet de suis itineribus: *Quid .... de quadraginta Martyribus dignum loquar, qui se itineri meo, cum per urbes Cappadociæ Jerusalem pergerem, fideles comites præbere dignati sunt.* Beatum Contardum ex illustri Estensium familia nonnulli peregrinantem comitati sunt. Ingravescente morbo, comites cœptum iter, ipso auctore & hortatore, prosecuti sunt, & ipse sancte Bronæ obiit, ut ex ejus vita apud Bollandianos *ad diem 16. Aprilis* plene desumitur. Si de S. Gaudentii Canonizatione, aut de Canonizatione B. Contardi juxta præsentem Ecclesiæ disciplinam post eorum obitum agi debuisset, examini subjici potuissent testes itineris comites, & qui morti præsentes fuerunt; sed, cum casus consimiles raro contigerint, & credi possit, rariores futuros esse nostris temporibus; repetimus, peregrinos, qui aut totum vitæ cursum, aut majorem ejus partem peregrinando persecerunt, sanctos esse posse coram Deo, sed ex probationum defectu vix de eorum

Beatificatione aut Canonizatione judicium inſtitui poſſe coram Eccleſia. Experientia conſtat, quibus implicentur difficultatibus, qui poſt vitam in peregrinationibus traductam, matrimonium contrahere cupientes, probare debent, ſe aliud antea matrimonium non contraxiſſe; & in aliquibus rerum circumſtantiis videmus, eos admitti ad juramentum, quod vocant *ſuppletorium*, ut ſui ſtatus libertatem oſtendant, indicta pœna contra polygamos, ſi aliud præcedens matrimonium fuiſſe ab eis contractum, conſtiterit. Si pro uno actu vitæ probando tot in peregrino occurrunt difficultates, quot quantæque occurrerent, ſi de ſingulis ipſius geſtis ageretur, eorumque eſſet inſtituenda probatio?

CAPUT TRIGESIMUMOCTAVUM.

De obitu Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione.

1. POSTQUAM de virtutibus, earumque heroicitate, quibus Canonizandi, dum viverent, præditi eſſe debuerunt, necnon de ſpecialiter advertendis, pro ſtatu uniuſcujuſque Dei Servi, de cujus agitur Beatificatione & Canonizatione, multa jam dicta ſunt, remanet, ut videamus de eorum obitu. Inter præcipua, quæ ſedulo ſunt advertenda in cauſis Beatificationis & Canonizationis Servorum Dei, eſt ipſorum obitus: favorabili quippe de virtutibus heroicis deliberationi parum profuiſſet, continuatum earum exercitium, dum viverent, oſtendiſſe, niſi manifeſta earum indicia, ex iis, quæ in obitu contigerunt, apparerent. Fuit hoc ſapienter adnotatum a Ven. Dei Servo Cardinali Bellarmino in ſuffragio, quod edidit in cauſa Canonizationis S. Franciſcæ Romanæ, & formis impreſſum eſt in *Appendice X. primi Libri. Quamvis enim Sanctorum, qui cum Chriſto regnant in cælis, tam ingens ſit numerus, ut Sanctus Joannes in Apocalypſi dixerit*, Vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat; *tamen pauci ſunt, quos Deus ſingulari providentia elegit, ut eis per Vicarium ſuum in terris publici decernantur honores. Neque enim ad hanc excellentiam ſatis eſt, ut coram Deo ſancti ſint; ſed oportet, ut certiſſimis documentis probetur, eos, dum viverent vere ſanctitatis gloria aliis præluxiſſe, & in eadem ſanctitate diem extremum clauſiſſe, & demum poſt mortem carnis animas eorum ad æternam beatitudinem perveniſſe.*

2. Fuſius hoc argumentum proſequitur Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 5. cap. 6.* ubi ſignanter hæc habet: *In extremo autem agone & lucta in Dei Servis ac Famulabus habitus virtutum, æternorum deſiderium, & temporalium contemptus aperte cognoſcitur; ac proinde omnia diligenter conſideranda veniunt, quæ in illa rerum omnium ultima linea contigerunt, in Actis nimirum piorum vivorum, de quorum cultu & Beatificatione aut Canonizatione in Eccleſia agendum erit. Cum enim virtus ſit habitus, ut jam dictum probatumque extitit, & in habitu, non in actu virtutis ratio ſit conſtituenda, ut omnes Philoſophi ac Theologi docuerunt, propterea in extremo agone in primis micant ac ſplendent virtutum habitus in vita acquiſiti, quando nimirum naturales ſenſus, & naturales potentiæ tam interiores, quam exteriores morbi violentia præpeditæ, impediuntur, quo minus ſuas exerant operationes. Tunc enim quoſdam actus quaſi involuntarios ab habitibus longo virtutum exercitio acquiſitis provenire non dubitamus; ac propterea ab illius extremi agonis actibus virtutum habitus jam acquiſiti cognoſcantur neceſſe eſt. Hac de cauſa Servorum Dei in agone poſitorum acta omnia attendenda diximus; verba videlicet, corporis motus, motus oculorum, ſuſpiria, ſi quæ ediderint, & reliqua ſigillatim, tam quæ contra hoſtem proferunt, verba, quam etiam hortatoria ad aſtantes, ac denique illa ipſa, quibus ſe Deo morituri commendant, ut illorum exemplo non ſolum Fideles formam abeundi ex hoc mundo ad cælum hauriant, ſed ut ex his ſignis habitus virtutum Evangelicarum, Evangelicæque perfectionis ac ſanctitatis notas habere poſſimus.*

3. Denique concordant decreta generalia Urbani VIII. *In proceſſibus faciendis illud maxime & præcipue obſervandum eſt, ut videatur exitus vitæ illius, qui petitur canonizari; quoniam, cum, ut dici ſolet, exitus acta probat, ſi finis vitæ illuſtris ſit, & ſanctimonia plenus, & publica præſertim teſtificatione notatus, argumentum erit, quod actiones anteactæ potuerunt eſſe ſanctæ: & ideo in formandis articulis videndum eſt, qualis fuerit vitæ exitus, & qualibus circumſtantiis ſanctitatis ſit munitus; nam in hoc articulo magnum cauſæ pondus conſiſtit.*

4. Illuſtrantur hæc omnia argumentis ab Eccleſiaſtica hiſtoria petitis. S. Poſſidius Calamenſis Epiſcopus vitam ſcripſit S. Auguſtini Hipponenſis Epiſcopi, & *cap. 31.* exactiſſime deſcripſit, quanta pietate & ſanctitate, & peccatorum pœnitentia ſe ad mortem præparaverit: *Sane ille Sanctus in vita ſua prolixa pro utilitate ac felicitate ſanctæ Eccleſiæ Catholicæ divinitus condonata vixit annis 76. in Clericatu autem, vel Epiſcopatu annis ferme 40. Dicere autem nobis inter familiaria colloquia conſueverat, poſt perceptum Baptiſmum etiam laudatos Chriſtianos, & Sacerdotes abſque digna & competenti pœnitentia exire de corpore non debere. Quod & ipſe fecit ultima, qua defunctus eſt, ægritudine: nam ſibi juſſerat Pſalmos Davidicos, qui ſunt pauciſſimi, de pœnitentia ſcribi, ipſoſque quaterniones jacens in lecto contra parietem poſitos diebus ſuæ infirmitatis intuebatur, & legebat, & jugiter ac ubertim flebat: &, ne intentio ejus a quoquam impediretur, ante dies ferme decem, quam exiret de corpore, a nobis poſtulavit præſentibus, ne quis ad eum ingrederetur, niſi iis tantum horis, quibus Medici ad inſpiciendum intrarent, vel cum ei refectio inferretur. Et ita obſervatum ac factum eſt: & omni illo tempore orationi vacabat. Verbum Dei uſque ad ipſam ſuam extremam ægritudinem impræterniſſe, alacriter, & fortiter, ſana mente ſanoque conſilio in eccleſia prædicavit. Membris omnibus ſuis corporis incolumis, integro adſpectu atque auditu, & ut ſcriptum eſt, nobis aſtantibus & videntibus, & cum eo pariter orantibus, obdormivit cum Patribus ſuis, enutritus in bona ſenectute: & nobis coram pro ejus commendanda corporis depoſitione Sacrificium Deo oblatum eſt, & ſepultus eſt.*

5. S. Hieronymus vitam edidit S. Pauli Eremitæ, ubi refert mirabilem adventum S. Antonii ad ipſum, & mortis, quam Paulus divinitus habuit, præſcientiam: *Olim te, Frater, in iſtis regionibus habitare ſciebam* (ſic Paulus Antonium allocutus eſt) *n. 11. (tom. 2. oper. col. 9.) olim te conſervum meum mihi promiſerat Deus. Sed, quia jam dormitionis meæ tempus advenit, &, quod ſemper cupiebam, diſſolvi & eſſe cum Chriſto, peracto curſu ſupereſt mihi corona juſtitiæ, tu miſſus es a Domino, qui humo corpuſculum meum tegas, immo terræ terram reddas.* Tum viſionem narrat, quam habuit Antonius, animæ Pauli in cælum receptæ, & alia denique prodigia, quæ in obitu contigerunt: *Cumque jam dies alia illuxiſſet, & trium horarum ſpatio viam remeaviſſet* (ſermo eſt de Antonio, qui ad ſuam eremum perrexerat, ut pallium ſumeret ſibi a S. Athanaſio Epiſcopo olim dono datum, quo corpus S. Pauli involveret) *vidit inter Angelorum catervas, inter Prophetarum & Apoſtolorum choros, nivео Paulum candore fulgentem in ſublime conſcendere. Et ſtatim in faciem ſuam procidens, ſabulum capiti ſuperjaciebat, ploranſque & ejulans ajebat: Cur me, Paule, dimittis? Cur inſalutatus abis? Tam tarde notus, tam cito recedis? Referebat poſtea Beatus Antonius, tanta ſe velocitate, quod reliquum erat viæ, cucurriſſe, ut inſtar avis pervolaſſet. Nec immerito. Nam introgreſſus ſpeluncam, vidit, genibus complicatis, erecta cervice, extenſiſque in altum manibus, corpus exanime: ac primum & ipſe, vivere eum credens, pariter orabat: Poſtquam vero nulla, ut ſolebat, ſuſpiria precantis audivit, in flebile oſculum ruens, intellexit, quod etiam cadaver Sancti Deum, cui omnia vivunt, officioſo geſtu precabatur.* Hucuſque Sanctus Hieronymus, qui etiam ſubinde refert, duos leones ex interioris eremi parte currentes ad cadaver S. Pauli ſubſtitiſſe, haud procul cœpiſſe humum pedibus ſcalpere, & arenam certatim egerentes, unius hominis capacem locum fodiſſe, & S. Antonium in eo corpus S. Pauli depoſuiſſe, & tumulum ex more compoſuiſſe.

6. Ab eodem S. Hieronymo ſcripta eſt etiam vita S. Hilarionis Monachi, in qua nec paupertatem, in qua mortuus eſt, nec humilitatem, nec ultima, quæ protulit, verba omiſit. Habetur enim *n. 44. (t. 2. oper. col. 39.) Igitur octogeſimo ætatis ſuæ anno, cum abſens eſſet Heſychius, quaſi teſtamenti vice brevem manu propria ſcripſit epiſtolam, omnes divitias ſuas ei derelinquens, Evan-*

vangelium ſcilicet, & tunicam jacceam, cucullam, & palliolum. Nam Miniſter ejus ante paucos dies obierat. Venerunt itaque ad egrotantem de Papho multi religioſi viri, & maxime, quod eum diviſſe audierant, jam ſe ad Dominum migraturum, & de corporis vinculis liberandum. Sed & Conſtantia quædam ſancta femina, cujus generum & filiam de morte liberaverat unctione olei. Quos omnes adjuravit, ut ne puncto quidem horæ poſt mortem reſervaretur, ſed ſtatim eum in eodem hortulo terra operirent ſicut veſtitus erat, in tunica cilicina, & cuculla, & ſago ruſtico. Jamque modicus calor tepebat in pectore, nec, præter ſenſum, quidquam vivi hominis ſupererat; & tamen, apertis oculis, loquebatur: Egredere, quid times? Egredere, anima mea, quid dubitas? Septuaginta prope annis ſerviſti Chriſto, & mortem times? In hæc verba exhalavit ſpiritum.

7. Extat *apud Bollandianos* vita S. Patris Benedicti ſcripta a S. Gregorio Magno, in cujus *cap.* 37. nedum ſui exitus præſcientia ab ipſo Fratribus denuntiata exponitur, ſed alia quoque referuntur; quomodo ſcilicet juſſerit, ſibi ſepulturam aperiri, quam eximia pietate ſe muniverit perceptione Corporis & Sanguinis Domini, Viatico videlicet, aut ſub utraque ſpecie, qua ratione infirmis aliquando traditum eſt ex veteri diſciplina, aut ſub unica tantum ſpecie, cum juxta Antiquorum loquendi morem unica tantum ſpecies panis fuerit deſignata nomine Corporis & Sanguinis Dominici, teſte Mabillonio *in annal. tom.* 1. *pag.* 114. At, utcunque ſit de his, idem S. Gregorius refert, quomodo S. Benedictus orans, & erectis ad cælum manibus, animam efflaverit; ſimulque prodigia narrat, quibus a Deo oſtenſum eſt, ejus animam ad cæleſtem viſionem admiſſam fuiſſe. En verba S. Gregorii *n.* 37. (*apud Bollandianos ad diem* 21. *Mart. tom.* 3. *pag.* 587.) *Eodem vero anno, quo de hac vita erat exiturus, quibuſdam diſcipulis ſecum converſantibus, quibuſdam longe manentibus ſanctiſſimi ſui obitus denuntiavit diem; præſentibus indicens, ut audita per ſilentium tegerent, abſentibus indicans, quod, vel quale eis ſignum fieret, quando ejus anima de corpore exiret. Ante ſextum vero ſui exitus diem, aperiri ſibi ſepulturam jubet. Qui mox correptus febribus, acri cœpit ardore fatigari. Cumque per dies ſingulos languor ingraveſceret, ſexta die portari ſe in Oratorium a diſcipulis fecit, ibique exitum ſuum Dominici Corporis & Sanguinis perceptione munivit; atque inter diſcipulorum manus imbecillia membra ſuſtentans, erectis in cælum manibus ſtetit, & ultimum ſpiritum inter verba orationis efflavit. Qua ſcilicet die duobus de eo Fratribus, uni in cella commoranti, alteri autem longius poſito, revelatio unius atque indiſſimilis viſionis apparuit. Viderunt namque, quia ſtrata palliis, atque innumeris coruſca lampadibus via recto Orientis tramite ab ejus cella in cælum uſque tendebatur. Cui venerando habitu vir deſuper clarus aſſiſtens, cujus eſſet via, quam cernerent, inquiſivit: illi autem, ſe neſcire, profeſſi ſunt. Quibus ipſe ait: Hæc eſt via, qua dilectus Domino cælum Benedictus aſcendit. Tunc itaque ſancti viri obitum, ſicut præſentes diſcipuli viderunt, ita abſentes ex ſigno, quod eis prædictum fuerat, agnoverunt. Sepultus vero eſt in Oratorio Beati Joannis Baptiſtæ, quod, deſtructa ara Apollinis, ipſe conſtruxit. Qui & in eo ſpecu, in quo prius habitavit, nunc uſque, ſi petentium fides exigat, miraculis coruſcat.*

8. S. Gregorius Nazianzenus *orat.* 20. *in laudem S. Baſilii* (*tom.* 1. *oper. pag.* 370.) ſic de ejus morte effatur: *Cum ferme mortuus & exanimis eſſet, maximaque ex parte vita perfunctus, circa extremos ſermones robuſtior fit, ut cum pietatis verbis abſcederet, ac fideliſſimis ſuis cultoribus ad Eccleſiaſticos gradus provehendis manum & ſpiritum præberet, ut ne Sacrario fraudarentur, quos diſcipulos, atque in Sacerdotio adjutores habuerat.* Poſtquam autem retulit, poſtrema ejus verba fuiſſe, *In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum*, & ſubinde animam lætum exhalaſſe, addit: *Non ante tamen, quam ſacroſancta doctrina eos, qui aderant, nonnihil inſtruxiſſet, extremiſque alloquiis meliores effeciſſet.*

9. Vitam denique S. Malachiæ Epiſcopi Hiberniæ S. Bernardus Abbas fideliter conſcripſit. Cum deveniſſet ad exponendam ejus mortem, ait *cap.* 31. *num.* 70. *col.* 695. *oper. vol.* 1. Monachis medicamenta adhibentibus & fomenta, eum dixiſſe, cum ſciret tempus inſtare ſuæ diſſolutionis: *Sine cauſa hæc, ſed charitate veſtri facio quidquid injungitis.* Fratribus autem afferentibus, non oportere de vita diffidere, cum nulla mortis ſigna apparerent, reſpondiſſe, *n.* 71. *Oportet, hoc anno Malachiam exire de corpore: ecce appropinquat dies, quem, ut optime noſtis, optavi ſemper ipſum fore diem reſolutionis meæ*: tum juſſiſſe, ſe ſacro Oleo ungi, ſumptoque Viatico, ſe Fratrum orationibus, & Fratres Deo commendaſſe; neminem tamen de ejus vicina morte ſuſpicionem tunc habuiſſe, cum mortis indicia nulla eſſent, *num. cit. Alto de ſolario deſcendebat pedibus ſuis, & ſurſum nihilominus ſuis pedibus aſcendebat, & dicebat mortem eſſe in januis. Quis hunc hominem crederet moriturum? Solus ipſe, & Deus id ſcire poterant. Non vultus pallidior, non macilentior videbatur, non rugata frons, non recondita oculi, non nares extenuatæ, non contracta labia, non aduſti dentes, non collum exſuſum & gracile, non curvi humeri, non caro exinanita in corpore reliquo.* Febrim deinde invaluiſſe, & unumquemque ſuum judicium reprehendiſſe, nec ulli amplius dubium ſuperfuiſſe de obitu Malachiæ; eumque oculos levantem in circumſtantes hæc protuliſſe verba, *num.* 73. *Deſiderio deſideravi, inquit, hoc Paſcha manducare apud vos. Gratias ago ſupernæ pietati, non ſum fraudatus a deſiderio meo &c. Habete, inquit, curam mei; ego veſtri, ſi licuerit, non obliviſcar. Licebit autem. Credidi in Deum, & omnia poſſibilia credenti. Amavi Deum. Amavi vos, & charitas numquam excidit. Et ſuſpiciens in cælum, Deus, inquit, ſerva eos in nomine tuo; non ſolum autem eos, ſed & omnes, qui per verbum ac miniſterium meum tuo ſe mancipavere ſervitio. Deinde imponens manus ſingulis, & benedicens omnibus, pauſatum ire jubet, quia nondum venerat hora ejus.* Demum circa mediam noctem, congregatione tota Monachorum aſtante, & Pſalmos & hymnos canente, feliciter ex hac vita migraſſe anno ætatis ſuæ quinquageſimo quarto, loco & tempore, quo prælegit & prædixit, *num.* 74. *Malachias Epiſcopus, & Legatus ſanctæ Apoſtolicæ Sedis, velut e manibus noſtris aſſumptus ab Angelis, feliciter obdormivit in Domino, & vere obdormivit. Vultus placidus placidi exitus indicium fuit, & quidem omnium oculi fixi in eum: nemo tamen, qui, quando exivit, advertere potuiſſet. Mortuus vivere, & vivens mortuus putabatur: adeo nil intercidit, quod alterutrum diſterminaret. Eadem vivacitas vultus, ſerenitas eadem, qualis apparere ſolet in dormiente.*

10. Suffragantur exempla ex ipſis Canonizationum Actis petita, quorum nonnulla operæ pretium eſſe cenſemus hic inſerere. In bulla Canonizationis S. Thomæ de Villanova *in cod. Canoniz. pag.* 361. refertur, qua hilaritate vicinæ mortis nuntium receperit; quomodo omnia, quæ ſuperfuerant, mandaverit pauperibus diſtribui; quid poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta Clero commendaverit; quam pio mentis affectu in oſculo Domini mortuus ſit; & quæ poſtrema demum fuerint ipſius verba: *Cumque orans & vigilans exſpectaret adventum Domini ſui, Epiſcopus Segobricenſis, ultimum adventare vitæ terminum, nuntiavit: cui exhilaratus gratias egit, & addidit: Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus: uſurpans etiam illud Sancti Martini, Si adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem, ſin minus, cupio diſſolvi, & eſſe tecum. Tum vero, cum per Œconomum quinque millium aureorum ſummam ſupereſſe ſignificaretur, eam pauperibus diſtribui mandavit; cumque intellexiſſet, omnibus civitatis pauperibus abunde eſſe ſubventum, & adhuc mille & quingentos aureos reliquos eſſe, ad immortalitatis bravium terrenis omnibus affectibus expoliatus anhelans, ſic conqueſtus eſt: Cur me hic detinetis adhuc, ne ad fruendum bonum, quod mihi paravit Dominus, evolem? Properate, opus abſolvite, ne ipſe diutius hic in labore anxius detinear, ſed tandem in pace Chriſti requieſcam. Et certior factus, jam omnia conſummata, ipſe ſuum jam conſummaturus curſum, Deo gratias agens, addidit: Nunc lætus ad agonem propero, nudus cum nudo, nil habens unde tegar, ſtrenue luctaturus: juſſitque, ſe ſacro Oleo muniri, & Clerum vocari, cui, ſumpto ſanctiſſimæ Euchariſtiæ ſacramento, ſanctitatem vitæ, & perpetuam erga ſanctam Sedem Apoſtolicam obedientiam ex teſtamento legavit. Demum ſemel adhuc ſub ſpeciebus ſacramentalibus venerari cupiens Deum Salvatorem, quem mox facie ad faciem ſeſe intuiturum ſperabat, in ſuo cubiculo ſanctum Sacrificium confici, & interim ſibi Dominicæ Paſſionis Evangelium ſecundum Joannem legi voluit; eoque cum alta contemplatione audito, ac mira pietate & humilitate auguſtiſſimo Sacramento, erga quod ſemper devotiſſimus extitit, ad elevationem adorato, præ gaudio vim lacrymarum profundens inchoavit Canticum, Nunc dimittis ſervum tuum, Domine, ſecundum verbum tuum in pace; eoque abſoluto, ſubdit: In manus tuas, Domine, commendo ſpiritum meum. Quæ cum diceret, expiravit die octava Septembris veſpere Nativitatis Beatiſſimæ Virginis, cujus, dum viveret, amore languebat, anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto, ætatis ſuæ ſexageſimo octavo.* Eadem omnino referuntur in relatione Rotæ Auditorum, quam in ejus cauſa exara-

xararunt, & quam Contelorius integram edidit poſt ſuum tractatum *de Canonizatione*. Hicque obiter fas ſit aliqua adnotare de pio uſu legendi morientibus Paſſionem Domini, quem maximopere commendat Durandus *in rationali lib. 7. cap.* 34. Ejus memoria habetur in antiquo Breviario Montis Caſſini manuſcripto tempore Abbatis Oderiſii *tit. Officium, ſive obſequium circa morientem*. Ibi enim poſt adminiſtrationem ſacramentorum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ ſubjicitur: *Deinde legantur ante eum Paſſiones Domini*. Concordat antiquum Breviarium apud Martene *lib. 5. cap. 9. num. 19. de antiquis Monachorum ritibus*. Plura alia collecta legi poſſunt in eruditis notis ad ſermonem 4. *de Purgatorio* ſan. mem. Benedicti XIII. Et in vita S. Frodoberti Abbatis Cellenſis *in 11. ſæc. Benedict. par. 2. pag. 634. num.* 22. ita legitur: *Univerſos denuo jubet adeſſe diſcipulos, dumque ante eum Textus Paſſionis legeretur Dominicæ, ſub oculis omnium ſancta anima carnis exuta velamine felici deceſſu cæleſtia penetravit*.

11. In relatione Rotæ Auditorum in cauſa Canonizationis S. Caroli Borromæi 2. *par. art.* 32. narratur, eum, quaſi præſcium propinquæ mortis, ad Montem Varallum ſe contuliſſe, ubi piis meditationibus, jejuniis, vigiliis, & peccatorum Confeſſione generali ſe ad mortem præparavit, & incredibili humilitate ſubinde Eccleſiæ Sacramenta recepit: *Paulo antequam a Domino vocaretur Carolus veram poſt tot labores quietem recepturus, ad Montem Varallum diœceſis Novarienſis, ſicut diu optaverat, ſacella ejus ſacra, quæ Paſſionem & ſepulturam Domini repræſentant, viſitaturus ſe contulit: quindecim dierum ſpatio ibi moratus, orationi, piis meditationibus, Divinis contemplationibus, & aliis ſpiritualibus exercitiis deditus, jejuniis, vigiliis, dormitatione in terra, & nudis tabulis carnem jamdiu multis aſperitatibus caſtigatam amplius maceravit; &, quaſi propinquæ mortis præſcius, Confeſſionem generalem humiliter fecit, & quotidie de more Miſſam celebravit: &, quamvis febris tertiana ſupervenisſet, conſueta exercitia non omiſit. Quibus abſolutis, verſus Aronam itinere ſuſcepto, paroxyſmis invadentibus, Canobium pervenit, inde Aſconam, ut inchoatum Collegium ſtabiliret, ſicut fecit. Inde reverſus Canobium, poſtea Aronam, & mox Mediolanum petivit; ubi, ingraveſcente febri, poſtquam incredibili & quadam inexplicabili devotione & profunda humilitate Eccleſiæ Sacramenta recepiſſet, die tertia Novembris circiter tertiam horam noctis anno Domini* 1584. *ætatis vero anno* 47. *in lecto, tamquam alter Martinus, quem in munere Paſtor. li multum fuerat imitatus, placido fine quievit in Domino*.

12. In relatione cauſæ Sancti Petri de Alcantara *tit. de felicisſimo obitu*, plura referuntur: primo quidem (ut ibi dicitur) licet ultima infirmitate laborans, nunquam Divinum Officium prætermiſit; ſecundo, ea nocte, quæ præceſſit adminiſtrationem ſanctiſſimi Sacramenti, jugiter oravit; tertio, eximis precibus ſuorum peccatorum veniam a Deo poſtulavit; quarto, incredibili ſpiritus fervore ſacrum Viaticum recepit; quinto, lætatus eſt, nuntium audiens vicinæ mortis; ſexto, magna reverentia extremæ Unctionis ſacramentum excepit; ultimo, ante obitum mirabili viſione Sanctiſſimam vidit Trinitatem, Beatiſſimam Virginem, & Sanctum Joannem Evangeliſtam. En verba relationis Rotalis: *Evenit itaque, quod ultra infirmitates, quibus ſemper Dei Famulus affectus vitam ducebat, ſupervenit illi quædam febris, ex qua credidit ſe moriturum; & per dies, quibus duravit, etiamſi eſſet in extremo debilis, numquam tamen Divinum Officium dicere prætermiſit. Et, cum vidiſſet Religioſos afflictos, cœpit illos conſolari dicens: Nolite, filii mei, flere: jam erat tempus, in quo Deus miſericors miſericordiam mei haberet: petiitque in illo veſpere ſacramentum Euchariſtiæ ſibi miniſtrari; &, cum hoc differretur uſque ad ſequentem diem de mane, totam illam noctem in dulciſſima oratione & contemplatione conſumpſit, &, copioſis lacrymis e dolore & contritione peccatorum effuſis, ſæpius verba Pſalmiſtæ repetebat dicens:* Amplius lava me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. *Et quaſi maximis culpis involutus, & tamquam ille, qui pœnitentiam per tot annos continuos & valde auſteram & rigidam non egiſſet, ita deprecabatur Deum, ut magis & magis illum lavaret, & a peccatis mundaret: quibus verbis ex illo Divino affectu prolatis, Fratres præſentes ædificationem maximam ſenſerunt, quin & illis fuere occaſio confuſionis, videndo Patrem ſuum, qui totum curſum ſuæ vitæ in inſerviendo Deo, & in oratione, & Divina contemplatione, & pœnitentia conſumpſerat, in fine ita culpas lacrymis lavare, a Deoque petere, amplius & amplius ab illis mundari: quibus vir ſanctus addebat: Caſtiga me, Domine, non ſecundum peccata mea, ſed ſecundum magnam miſericordiam tuam. Ego enim ſpero, per merita tuæ ſanctiſſimæ Paſſionis a te ſalvari. Venit igitur dies, & illud ſanctiſſimum Viaticum cum venire agnovit, quamvis debilis, & quaſi paralyticus non valens moveri, ſtatim abſque alicujus adjutorio genuflexus, vinctiſque manibus, incredibilique ſpiritus fervore illud Divinum Sacramentum adoravit, & ſumma cum veneratione, lacrymis, & reverentia ſuſcepit, petiitque, ſibi ſuo tempore ſacroſanctum extremæ Unctionis ſacramentum miniſtrari; & oculis fixis in Chriſto crucifixo, quem ibi habebat, vultuque ſereno & quaſi igneo ex ſpiritus fervore, & in maxima quiete, & quaſi in ecſtaſim, & abſorptus in Deum remanſit per longum temporis ſpatium: poſteaque, accedente Medico, ab illo vir Dei quæſivit: Quando veniet tempus optatum, & hora, qua ex hoc exitio eripiar, & viam vitæ ingrediar? Cui Medicus reſpondit: Pater mi, cito iſta hora adveniet; jam enim appropinquat. Quo audito a viro ſancto, inenarrabili lætitia fuit affectus, qua, & maximo jubilo converſus in Deum, hilarique vultu dixit cum Regio Prophetæ:* Lætatus ſum in his, quæ dicta ſunt mihi: in domum Domini ibimus. *Sequenti die, ſummo mane fuit illi miniſtratum ſacramentum extremæ Unctionis, quod extrema devotione & reverentia ſuſcepit, maximaque cum compoſitione ſuæ perſonæ, & quaſi nullam infirmitatem haberet, ipſemet cum Miniſtro & aliis alternatim Pſalmos recitabat, & ad imitationem ſui Patris Seraphici Franciſci voluit ſpiritum paupertatis etiam in morte demonſtrare, ita ut moreretur cum eadem paupertate, qua fuit natus. Siquidem neque illum unicum habitum, quo utebatur, in morte voluit habere; illo namque exutus petiit a Guardiano in charitate, ut aliquo veteri habitu illum ſepulturæ mandaret: fecitque, ſuos Filios & Fratres vocari, illiſque obſervantiam Regulæ, & obedientiam debitam Superioribus commendavit, videnſque, quia veniret hora tranſeundi ex hoc mundo ad æterna gaudia, illos brachiis plenis charitate amplexus fuit, impartivitque ſuam benedictionem. Quibus peractis, Servus Dei quievit, & in hac quiete intra ſe ipſum nec manum nec pedem movens ſtetit per longum temporis ſpatium; &, quando ab hac quiete venit, dixit Fratribus: Filii mei, non videtis Sanctiſſimam Trinitatem, & Dominam meam glorioſiſſimam Virginem Mariam, & Divum Joannem Evangeliſtam? Et illius vultus fuit plenus quadam cæleſti lætitia; & hac Divina viſione, genibus flexis, & prædicando, & monendo ſuos Fratres (ut notat Beata Mater Tereſia cap.* 27.) *& proferendo aliquos Pſalmorum verſus, ſpiritum Deo reddidit, remanentibus oculis corporeis ita claris & lucidis, ut omnibus admirationem cauſaret, ſicque perſtiterunt, uſquedum corpus ſepulturæ fuit traditum*.

13. Spiritalium quoque viſionum, præſcientiæ obitus, immunitatis a vexationibus malignorum ſpirituum, verborum ad Sorores aſtantes habitorum mentio habetur in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ, ut ex ſequentibus deſumitur: *Ægrotabat initio menſis Martii an.* 1440. *Baptiſta de Pontianis filius Servæ Dei Franciſcæ in domo Tranſtiberina ſita prope eccleſiam Sanctæ Martyris Cæciliæ. Franciſca de domo Congregationis Conſororum, quam paulo ante inſtituerat, eo anxia properaverat, ut filium infirmantem conſolaretur, & ad humilem peccatorum Confeſſionem faciendam exhortaretur. Poſtquam autem pio & materno officio perfuncta, de ſero ad eamdem domum in Chriſto Filiarum redire vellet, Presbyter Joannes Pater ipſius ſpiritualis, cui aſſidue confitebatur, & actiones omnes ſuas atque cogitationes explicabat, conſiderata illius corporis debilitate, eidem præcepit, ne recederet, ſed apud filium pernoctaret. Franciſca, tametſi id ægre tuliſſet, obedientiæ tamen virtute coacta, ſicut ſibi injunctum fuerat, in domo filii ſui remanſit. Eadem nocte, graviſſima ſuis febri correpta; lucente autem die, eumdem Patrem ſpiritualem advocari juſſit, qui de rebus gerendis, Eccleſiæque Sacramentis venerabiliter ſibi miniſtrandis curam gereret: & ita totus ille dies dilapſus eſt. Nocte vero mox ſequenti, ſanctiſſimas habuit viſiones; vidit enim Salvatorem humanatum, incredibili claritate fulgentem, & innumera ſanctorum Angelorum multitudine comitatum ſibi dicentem, tempus eſſe, ut ad patriam deſideratam veniret cum ſociis ſuis epulari ad convivium jamdudum ſibi præparatum. Huic ſingulari revelationis beneficio aliud atque aliud dulciſſimum addidit Altiſſimus; quoniam hoc toto ſuæ ægritudinis tempore uſque ad felicem tranſitum, Gratia ſibi Divina favente, nullas malignorum ſpirituum viſiones habuit, & diem obitus ſui antea præſcivit; id quod Patri ſuo ſpirituali non occultavit, cui ſui corporis tabernaculum infra ſeptem dies proxime futuros deponendum denuntiavit, ſicut ſibi a ſuo Sponſo Chriſto fuerat demonſtratum. Hora igitur ſui obitus jam inſtante, & Patri ſpirituali, & Filiabus ſuis quas in Chriſto genuerat, ſermonem hortatorium*

& ar-

& ardentem fecit, eaſdem exhortando, & verbis conſolatoriis propter ſuum obitum materno affectu demulcendo: nam ad Divinum amorem eas inflammavit, & ad Dei omnipotentis timorem concipiendum incitavit, ad maternam ſanctiſſimam & mutuam charitatem, & inter ſe unionem perpetuam conſervandam incendit, ad fortiter perferendas tribulationes, & humani Inimici generis tentationes vincendas, & ad omnia mundi pericula ſuperanda (Divina Gratia præveniente) roboravit, &, quod eſt maximum & præcipuum, ad Jeſu Chriſti vigilanter ſectanda veſtigia magno conatu, & ſermonis efficacia animavit. Hæc ita geſta fuiſſe, conteſtantur in proceſſu ſignato C. ſuper av. 58. repetitivo fol. 110. quinque teſtes, in quibus eſt Mabilia uxor Baptiſtæ de Pontianis filii ejuſdem Franciſcæ, qui præſentes omnia conſideraverunt. Sed neque fefellit eam Divinum oraculum: nam eodem die, quo ſibi revelatum fuerat ſe morituram, pacifico fine in Domino requievit. Fuerunt hæc omnia ſanctorum Patrum inſtitutis, qui pias Religiones conſtituerunt, valde conformia; illi enim, paulo antequam de hac infelici vita ad felicem & beatam a Domino vocarentur, ſimilibus prorſus ſermonibus alumnos ſuos hortabantur, ut in omni virtutum genere ſeſe exercentes, & veſtigia Chriſti Domini ſectantes, Altiſſimo ſemper famularentur, & in Romanæ Eccleſiæ obedientia Catholicisque dogmatibus firmiter retinendis perſeverarent. Circumſtantibus igitur, & amare flentibus prædictis Servæ Dei Filiabus, illa, oculis in cælum intentis, & animo orante ſimul & ore, in Domino obdormivit.

14. Demum præter cetera, quæ in obitu S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis contigerunt, mirabile exſtat heroicæ, qua vivens fuerat inſignita, obedientiæ indicium, de qua in relatione ejus cauſæ tit. de feliciſſimo obitu: Beatiſſima certe hæc Virgo, quæ nullo pondere gravis, ad cæleſtes illas, nec ullo tempore interituras felicitates evecta, ſuam gloriam contemplatur & Deum. Quinque menſium ſpatio jam ægrotaverat, cum ſanctiſſimo illo Viatico munita, ſacræ Unctioni corpus expoſuit, & Panem manducavit Angelorum; tantaque animi demiſſione a cunctis æque Monialibus veniam popoſcit, ut ad pias lacrymas æque traheret univerſas. Per id tempus, quo mortem præſtolabatur, ut viveret; ſacras preces duntaxat, Pſalmos & hymnos concini, magnopere exoptabat; de Deo loqui, futuram vitam meditari voluerat: omnique mortis timore diſcuſſo, in ſola Dei miſeratione fiduciam applicuerat, ſingulas Moniales uſque ad extremum ſpiritus anhelitum conſolata, & religioſo amoris incremento proſecuta. Nocte illa, quæ diem beati interitus anteceſſit, Confeſſario aſſiſtenti circa horam ſeptimam dixit, ut reliquam noctem quieſceret; adhuc enim futuro mane illa viveret. Altera die luceſcente, poſt aliquam moram penes patientiſſimam Monialem ſactam, Divinum Sacrificium celebraturus jam chlamydem induebat & ſtolam, quando a Monialibus interpellatus, ut morituram denuo repeteret, his fere verbis reſpondit: Dicite Sorori Magdalenæ, ut, quam vivens obedientiam præſtitit, eam ſedulo præſtet moritura, illumque opperiatur, donec, expleto ſacro altaris miniſterio, Moniales ſacro Pane reficiat. Quo executo præcepto, quæ uſque ad horam illam obmutuerat, quaſi tunc expergiſceret ab interitu, ſubridens ait: Benedictus Deus: ſibique potum poſtulavit, &, quo uſque Sacrificium compleret, & Moniales a ſacro convivio recederent, animam morata non receſſit a vivis, ſed uſque ad finem fortiter decertans, pro doloribus tantis æterna ſolatia recepturæ, ad cæleſtia regna tranſivit die 25. Maji anno 1607.

15. Plura, & pene infinita alia facile cumulari poſſent deſumenda ex ſacris hiſtoriis, Sanctorum vitis, Canonizationum bullis, & ex opere Joannis Severani Presbyteri Congregationis Oratorii, qui congeſta undique eruditione, tractatum compoſuit de pretioſa morte Juſtorum: ſed ea, quæ ſupra relata ſunt, indicaſſe ſatis ſit, ut omnibus pateat, in cauſis Beatificationis & Canonizationis magnum conſtituendum eſſe momentum in obitu Servorum Dei, & omnia eſſe diligenter ponderanda, quæ in eo rerum eventu contingunt. Fortunatus Scacchus loc. ſupra cit. docuit, motus oculorum, & ſuſpiria eſſe conſideranda. Fuit hoc ſedulo animadverſum in cauſa S. Andreæ Avellini. Cum enim prædixiſſet, ſe in extremo agone habiturum eſſe validiſſimum certamen cum humani generis hoſte, qui præſentes erant, Andreæ vultum, quaſi inducta pavoris ac mœroris nube, infuſcatum viderunt; cumque, pugnæ tempus ab eo dictum adeſſe rati, frequentiſſimas pro eo preces ad Deum fudiſſent, converſis ad Imaginem devotiſſimam e cubiculi pariete pendentem oculis, conſuetæ hilaritati reddirus, placida ſerenaque facie ex hujus vitæ pelago ad æternum tranquillitatis portum feliciter evolavit; uti legitur in compendio cauſæ ipſius ad calcem primi Libri. Similia ſunt ea, quæ leguntur in vita S. Comitis Elzearii Confeſſoris apud Surium die 27. Septemb. cap. 33. pag. 389. Ad extremum jam in agone poſitus vultum præſeſulit valde terribilem, unde colligi liceret, eum in magno verſari labore ob quædam illi objecta. Atque ſub ejuſmodi conflictu exclamavit: Magna eſt Demonum vis; ſed eam penitus enervarunt virtus & merita ſacroſanctæ Incarnationis & Paſſionis Jeſu Chriſti. Et poſt paululum rurſus exclamans, Plane, inquit, vici. Poſt aliquantum temporis ſpatium cum ingenti clamore dixit: Totum me Divino judicio committo. Atque, his dictis, reparatus eſt vultus ejus, & quodam rubore atque ſplendore multaque elegantia perfuſus; atque ita reddidit ſpiritum. Cardinalis Federicus Borromæus de vera & occulta ſanctitate lib. 3. cap. 16. ſapienter monet, inter inania vulgi adſcribendum eſſe nonnullorum ſermonem, qui aſſerunt, aliquem bene mortuum eſſe, cum ex hac vita diſceſſit inſtar pulli, vel trimuli infantis; male autem mortuum, ſi ſeſe moriens fœdiſſime contorſit. Porro admittit ipſe, terriculamenta multis objici, qui flagitioſe vixerunt, & ſolatia aliis offerri, quorum vita innocens fuit; ſed conſtanter negat, ex quiete corporis, ſive agitatione firmum deduci poſſe argumentum ad judicandum de animæ ſalute, vel exitio. Sæpe, ait, agitationes & furores morientium a ſola naturali corporis conditione & temperatura proficiſci; & in viris probis aliquando Dei voluntate perturbationes contingere, ut anima purgetur, & ut aſtantes ad veram pœnitentiam traducantur; quod multis exemplis confirmat. Facit huc ſententia S. Athanaſii, ſive alterius antiqui Auctoris, quæſt. 105. ad Antiochum tom. 2. pag. 292. ubi propoſita quæſtione: Undenam videmus, Juſtos aliquos diutius in extremo vitæ halitu animæ pugnare & judicari; contra autem peccatores interdum quiete & cito mori? Reſpondetur: Omnia quidem Dei judicia cognoſci non poſſunt; ideoque nec nos hæc curioſe inquirere decet. Si quid tamen conjectare valemus, reſpondemus, pios viros vel ante mortem vel in morte cruciari, ut nos, qui ea videmus, timeamus, & emendemur. Fortaſſis autem Sancti, ut homines, levi aliquo defectu inquinati, hujuſmodi cruciatu, quo in morte afficiuntur, perfecte purgati, puri demum decedunt. Facit & illud Sancti Gregorii Papæ lib. 24. moralium in cap. 34. Job n. 33. (tom. 1. oper. col. 776.): Quid ergo facient tabulæ, ſi tremunt columnæ? Aut quomodo virgulta immobilia ſtabunt, ſi hujus pavoris turbine etiam cedri quatiuntur? Solutioni ergo carnis appropinquans, nonnunquam terrore vindictæ etiam Juſti anima turbatur. Cui & ſi quid tranquillum in hac vita ſupere potuit, mortis articulo interveniente concutitur, ut jure dici debeat: Abominabilis fit ei panis in vita ſua, & animæ ejus cibus ante deſiderabilis; Vel certe propter pavoris pœnam hoc, quod illic ſubditur: Appropinquavit corruptioni anima ejus, & vita illius mortiferis.

16. Addit idem Scacchus verbis ſupra recenſitis, examinanda eſſe verba Servorum Dei, quibus ſe Deo morituri commendant. Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in examine cauſæ cujuſdam Servi Dei oppoſui, eum in extremo agone ſe Deo commendaſſe, ſpem ſuam in ejus miſericordia tantummodo conſtituendo, excluſis operibus, quæ in vita peregerat. Dixi enim, certum eſſe ex Fide, Juſtos per opera pietatis vere ac proprie mereri, juxta illud Matthæi 5. verſ. 12. Merces veſtra copioſa eſt in cælis; & a ſancto Concilio Tridentino ſeſſion. 6. cap. 26. anathemate damnatos eſſe, qui aſſerebant, Juſtos non debere pro bonis operibus, quæ in Deo facta ſint, exſpectare & ſperare æternam retributionem a Deo per ejus miſericordiam, & Jeſu Chriſti meritum, etiamſi bene agendo, & Divina mandata cuſtodiendo uſque in finem perſeveraſſent; & can. 32. ſimili pœna damnatos eſſe, qui aſſerebant, hominis juſtificati bona opera ita eſſe Dei dona, ut non ſint etiam ipſius juſtificati merita; vel ipſum juſtificatum bonis operibus, quæ ab eo per Dei Gratiam fiunt, non vere mereri augmentum Gratiæ, vitam æternam, & ipſius æternæ vitæ conſecutionem, & gloriæ augmentum, ſi in Gratia deceſſerit. Sed ſtrenue a Poſtulatoribus reſponſum eſt, ab eodem ſacro Concilio ſeſſ. 6. cap. 9. doceri, ſicuti nemo pius de Dei miſericordia dubitare debet, ſic quemlibet, dum ſe ipſum & ſuam infirmitatem reſpicit, de ſua Gratia formidare & timere poſſe; & cap. 16. quia in multis offendimus omnes, unumquemque, ſicut miſericordiam & bonitatem, ita ſeveritatem & judicium ante oculos habere debere: ideoque, propter ambiguitatem propriæ juſtitiæ, & periculum inanis gloriæ, Dei Servum fiduciam totam in ſola Dei miſericordia & benignitate repoſuiſſe. Quapropter dicitur Danielis cap. 9. verſic. 18. Neque enim in juſtificationibus noſtris proſternimus preces ante faciem tuam, ſed in miſerationibus tuis multis;

& Lucæ 17. *verſic.* 10. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta ſunt vobis, dicite, Servi inutiles ſumus*; & in Collecta Dominicæ, quæ *Sexageſima* dicitur, ſic orat Eccleſia: *Deus, qui conſpicis, quia ex nulla noſtra actione confidimus*; & in Collecta ſecreta Dominicæ ſecundæ Adventus: *Ubi nulla ſuppetunt ſuffragia meritorum, tuis nobis ſuccurre præſidiis*; & in Canone poſt Conſecrationem: *Intra quorum nos conſortium, non æſtimator meriti, ſed veniæ, quæſumus, largitor, admitte.* Quod late explicant Thomas Stapletonus *de merit. oper. cap.* 14. *lib.* 10. *pag.* 370. Cardinalis Bellarminus *lib.* 5. *cap.* 7. *de juſtificatione*, & paſſim alii.

17. Adeo exacte in examine obitus Servorum Dei, & omnium quæ in illo accidunt, proceditur, ut Proſper Bottinius Archiepiſcopus Myrenſis olim Fidei Promotor in animadverſionibus factis in cauſa Ven. Servi Dei Pauli Buralis S. R. E. Cardinalis oppoſuerit, ipſum Romæ graviter ægrotantem Viaticum ad ſe delatum manibus recepiſſe, & ſacram Particulam propriis manibus ori admoviſſe. Licet enim exempla Sanctorum non deſint, qui hoc ipſum fecerunt, uti de S. Marciano Epiſcopo & Martyre habetur apud Bollandianos *tom.* 3. *Martii in in Actis Martyrii S. Secundi cap.* 2. *num.* 6. de Cedmone Angliæ Monacho, ut apud Lipomanum *in vitis Sanctorum tom.* 1. *in vita Ildæ Abbatiſſæ*, de S. Valentino Epiſcopo Paſſavienſi apud Bollandum *tom.* 1. *Januarii pag.* 371. de S. Edmundo Cantuariæ Epiſcopo apud Vincentium Bellovacenſem *in ſpecul. hiſt. lib.* 32. *cap.* 85. & ex Eccleſiaſticis documentis certum ſit, ſacras Particulas a Sacerdotibus fuiſſe etiam Laicis traditas, qui communicaturi eas ori admovebant; juxta ea quæ late habentur apud Cardinalem Bonam *rerum liturg. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. & *num.* 7. Martene *de antiq. Eccleſ. ritib. lib.* 1. *cap.* 4. *art.* 10. *num.* 8. Morinum *de ſacr. Ordination. part.* 3. *exercitat.* 12. *cap.* 3. id tamen poſterioribus Eccleſiæ Conſtitutionibus, & multo magis contraria conſuetudine abrogatum eſt. Sed, excitata a Poſtulatoribus quæſtione, an recentior illa prohibitio de non ſumenda propriis manibus Euchariſtia Sacerdotes comprehenderet eam extra Miſſam ſuſcipientes, tandem animadverſioni plene reſponſum eſt ex facti circumſtantia. Cum enim ſacrum Viaticum ad Dei Servum Sacerdotali charactere inſignitum, utpote Epiſcopum, delatum fuerit ab eo, ad quem deferre ſpectabat, & æger, eo conſentiente, manibus exceperit, & hoc modo Communionem receperit, ſupradictus conſenſus tanti roboris eſt, ut ab actu quamcumque, etiam leviſſimam, culpam excludat; uti late oſtendit Cardinalis de Lugo *de ſacram. Euchariſt. diſp.* 18. *ſect.* 1. *num.* 32.

18. Nonnullis Dei Servis, & Sanctis a Deo mortis dies revelatus eſt; at aliis revelatus non eſt. Nonnulli fuerunt immunes a Dæmonis tentationibus, uti ſupra viſum eſt de S. Franciſca Romana: alii vero tentationibus fuerunt obnoxii. Ut ceteros prætereamus, inſidias & Dæmonis tentationes, quibus Satanas obruere conatus eſt S. Martinum, narrat Sulpicius Severus in ejus vita; & quatenus antiquis recentiora addenda eſſent exempla, refert Thomas a Kempis *in lib. de diſciplina D. Fulgentii cap.* 4. Dei Servum Rupertum de Silvia Ordinis Canonicorum Regularium fuiſſe in agone tentatum a Dæmone, qui ei apparuit ſub forma cujuſdam ſui Religioſi paulo ante defuncti, quique laudabilia a prædicto Ruperto geſta fideliter expoſuit, ut eum peccati inanis gloriæ reum conſtitueret, & conſimile eſt illud, quod de S. Ignatio narratur a Maffejo in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 10. Item (uti ſupra vidimus) nonnulli Dei Servi, aut Sancti hilari corde vultuque ſereno mortem exſpectarunt; alii, ea adventante, magno terrore perculſi ſunt. Apud Surium *tom.* 4. & apud Lipomanum *tom.* 6. legitur, Arſenium Eremitam, cujus habetur commemoratio in Martyrologio Romano *die* 19. *Julii*, flere cœpiſſe, dum ſenſit ſe mori; & Fratribus requirentibus, numquid timeret, reſpondiſſe, ſe vere timere, & hunc timorem ſemper habuiſſe ab eo tempore, quo in ſolitudinem ſeceſſerat. Simile eſt inter recentiores Sanctos exemplum S. Franciſci Saleſii: cum enim Menardus quidam ipſi ægritudine laboranti ultima pietatis officia præſtaret, & oſtendere conaretur, illuſtriores Sanctos mortem expaviſſe, Franciſcus reſpondit: *Non immerito formidabant*. Et ad verba ſcripturæ, *O mors, quam amara eſt memoria tua*, profecutus eſt; *Homini habenti pacem in ſubſtantiis ſuis*. Teſtis eſt Carolus Auguſtus Saleſius in ejus vita *lib.* 10. *pag.* 462. Præclare Cardinalis Federicus Borromæus *de vera & occulta ſanctitate lib.* 1. *cap.* 12. ſcribit, nonnullos Dei Servos, dum repentino mortis metu & horrore occupantur, maxime triſtari & timere, quæ triſtitia & timor per totum antea vitæ curſum illorum animos numquam invaſerant; ſed in ipſo mortis articulo omnia evaneſcere, & tranquille mori: *Atque ideo diſpoſitionem eorum* (verba ſunt Cardinalis) *ego tunc maximopere ceuſeo eſſe laudandam; quippe cum eodem tempore duo magna munera a Deo impetraſſent, humilitatis nimirum unum, alterum fortitudinis in tanta neceſſitatis tempore. Timorem vero ipſum crediderim poſſe proficiſci vel ab Dæmonum arte, vel etiam immediate ab Divina voluntate, vel denique ab conditione naturali, quæ, quam maxime poteſt, adhorret ab ultima illa diſſolutione mortalis hujus fabricæ & elementaris*. Rurſus nonnulli ſe promptos exhibuerunt ad vitam protrahendam, ſi ſuorum ſpirituali ſaluti eſſent neceſſarii: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem: fiat voluntas tua*; verba ſunt S. Martini morientis relata a Sulpicio Severo *in epiſt.* 3. Fuerunt, uti vidimus, eadem adhibita a Sancto Thoma de Villanova; quod profecto mirum eſſe non debet, cum ea *in concione prima de eodem Sancto* Thomas ipſe hoc laudaverit encomio: *O præclaram vocem! o admirabilem charitatem! Quid minus iſte Moyſe, vel Paulo perſonuit? Moyſes, pro populo deleri de libro vitæ, Paulus, pro Fratribus anathema eſſe a Chriſto, Martinus, pro commiſſis ſibi ovibus differri a gloria, non ſolum juſtinet, ſed, ſi opus eſt, petit & obſecrat. Jam jam in paradiſum pedem poſuerat glorioſus Antiſtes, & libenter extrahit ipſum, ut Fratribus ſuis ſerviat. Litus optatum diu jam ſecurus tenebat, & amore Filiorum redit ad pelagus, atque pro dilectis ovibus, velut bonus Paſtor, iterum exponitur naufragio*. Contra S. Franciſcus Saleſius ſupra memoratus numquam adduci potuit, ut ea proferret, licet ei fuiſſent inſinuata a Patre Joanne Forerio Societatis Jeſu Provinciali Lugdunenſi, teſte ſupra relato Carolo Auguſtino Saleſio *in cit. vita lib.* 10. *pag.* 463. *Sed adhortatus eſt amplius Forerius, ut eam Divi Martini orationem recitaret: Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Numquam autem induci potuit ad recitandam; immo vero inquiebat: Servus ſum inutilis, inutilis, inutilis*. Et in bulla Canonizationis S. Philippi Nerii hæc habentur: *Cumque ægrotaret aliquando, atque ipſum obſecrarent aſtantes, ut, ſuorum ſaltem beneficio, illam Sancti Martini dirigeret ad Deum orationem, Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem; ſumma animi demiſſione reſpondit: Non ſum ego Sanctus Martinus, nec me talem umquam exiſtimavi. Quod ſi me vobis neceſſarium reputarem, perditum crederem*. Demum nonnulli, quæ a ſe in Domino facta fuerant, aſtantibus retulerunt. Sanctus quippe Bernardus moriens ait: *Tria vobis imitanda commendo, quæ in ſtudio quo cucurri, me pro poſſibilitate mea memini obſervaſſe. Minus ſenſui meo, quam alterius, credidi. Læſus de ladente vindictam non expetivi. Nemini ſcandalum facere volui; & ſi quando incidit, ſedavi ut potui*; uti legitur in vita ſecunda S. Bernardi auctore Alano *cap.* 30. (*inter opera ejuſd. Sancti vol.* 2.) Et S. Dominicus moriens ſuis Fratribus aperuit, ſe virginem mori, uti habetur apud Thomam Malvendam *in annal. Ord. Prædicator. cent.* 1. *part.* 3. *pag.* 368. Contra, S. Joannes de Cruce ſibi memorari a circumſtantibus, dum moreretur, paſſus non eſt ea plura, quæ paſſus fuerat in ſui Ordinis reformatione; dixitque, ſibi memoranda tantum eſſe ſua peccata, & Paſſionis Chriſti merita, in quibus confidebat; uti teſtatur Pater Philippus a Sancto Paulo in ejus vita *lib.* 1. *cap.* 39. Dicta hæc & facta Servorum Dei, & Sanctorum inter ſe diſcrepant: ſed in examine cauſarum Canonizationis non videtur ab eis argumentum deſumi poſſe, ut ſtatuatur, mortem alicujus Servi Dei non fuiſſe ſanctimonia plenam, quod nonnulla cæleſtia ſigna defuerint, quæ in obitu aliorum Sanctorum apparuerunt; vel quod ab eo aliquid dictum vel factum ſit, quod alii facere aut dicere noluerunt. Poteſt enim eſſe pretioſa in conſpectu Domini mors ejus, in qua ſigna non apparuerunt, ſicut alia in eodem conſpectu pretioſa fuit, in qua ſigna contigerunt, cum ea a voluntate Divina pendeant. Rurſus aliqui Dei Servi morti proximi, non in ſemetipſis gloriantes, ſed in Domino, aliqua dicere & facere voluerunt, quæ alii dicere & facere noluerunt præ timore ſe exponendi periculo inanis gloriæ. Ideoque ex ceteris rebus deſumendum erit judicium de pretioſa Servorum Dei morte; quæ ſi non deſint, neque dicta, neque non dicta, neque facta, neque non facta modo expolita, nec alia his conſimilia validam oppoſitionem conſtituere poterunt; quinimmo utraque Servorum Dei meritis poterunt ſuperaddi.

19. In decretis quoque generalibus Urbani VII. ſupra relatis advertendum decernitur, an obitus Servorum Dei publi-

publica præſertim teſtificatione fuerit notatus: quæ verba intelligenda ſunt & explicanda de fama ſanctitatis in obitu, & de pio populorum concurſu ad funus, & multo magis de prodigiis aut miraculis, ſiqua funeris occaſione contigerunt. Horum quippe non modica habetur ratio in cauſis Beatificationis & Canonizationis, uti deſumitur ex bulla Canonizationis S. Birgittæ §. 24. Canonizationis S. Catharinæ Senenſis §. 13. S. Antonini §. 28. S. Didaci §. 16. S. Hyacinthi §. pariter 16. S. Raymundi §. 42. S. Thomæ de Villanova §. 23. S. Franciſci Saleſii §. 16. S. Petri de Alcantara §. 14. S. Roſæ Limanæ §. 45. & paſſim ex relationibus Rotæ Auditorum, qui, in enarrando obitu Servorum Dei, non omiſerunt publicam ſanctitatis famam, pium populorum concurſum, & ſiqua contigerunt prodigia & miracula, quibus Deus eorum mortem illuſtrare dignatus fuerit.

20. Pro capitis complemento ſupereſt, ut ſermo transferatur ad genera mortis, de quibus propter aliquos eventus, qui in illis contigerunt, diſputari poteſt, an talia fuerint, qualia eſſe debent, ut ita mortui in Beatorum & Sanctorum album ferri poſſint.

21. Primo itaque nonnulli Dei Servi aliquando mori cupiunt, & moriuntur, nullo aſtante: & quidem, ſi alia ſigna felicis obitus non deſint, & eo magis, ſi aliqua prodigia obitum comitentur, nullum ex ea ſolitaria morte deſumi poterit argumentum, quod eorum Beatificationi obſtet aut Canonizationi. De obitu S. Romualdi Abbatis hæc leguntur in ejus vita ſcripta a Beato Petro Damiani *cap. 69. Quadam igitur die cæpit paulatim corporis virtute deſtitui, &, ingruente moleſtia, gravius fatigari. Sole itaque jam ad occaſum vergente, præcepit duobus Fratribus, qui aſtabant, ut foras exirent, cellulæ poſt ſe januam clauderent, celebraturi vero ſibi matutinos hymnos ad eum diluculo remearent: cumque illi de ejus fine ſolliciti, veluti inviti exirent, non ſtatim ad quieſcendum properant, ſed, ne Magiſtrum obire contingeret, anxii pretioſi theſauri talentum prope cellulam latentes obſervant. Aliquandiu igitur commorantes, cum deinceps curioſis auribus attentius auſcultarent, & neque motum corporis, neque ſonum vocis audirent, jam, quod evenerat, veraciter opinantes, impulſa janua, velociter irruunt, lumen accendunt, & beata anima in cælum rapta, ſupinum jacere ſanctum cadaver inveniunt. Jacebat itaque velut neglecta tunc cæleſtis margarita, in ſummi poſtmodum Regis ærarium honorifice reponenda. Nimirum qui ſic obiit, ut prædixit; illuc tranſivit, quo ſperavit.* De obitu Sancti Joannis de Deo Inſtitutoris Ordinis Fratrum Hoſpitalitatis pauperum infirmorum ſimilia habentur in relatione Rotæ Auditorum *tit. de fama & communi opinione ſanctitatis §. Hæc porro*, & in bulla Canonizationis ejuſdem: *Jam vero humanæ vitæ ſpatium feliciter emenſum, & tempus reſolutionis ſuæ inſtans, non minus pius & felix obitus die octava Martii anno ſalutis milleſimo quingenteſimo quinquageſimo terminavit. Lecto enim infirmatus decumbens, omnibus Eccleſiæ Sacramentis ab ipſomet Granatenſi Præſule rite ſanctèque refectus, aſſiſtentes omnes dimiſit, viribuſque in extrema vitæ periodo licet deſtitutus, propriis indutus veſtibus interim e lectulo proſiliens, ac provolutus in genua, manu & corde imaginem Salvatoris crucifixi, quem fervide vivens dilexerat, perſtringens, inclinato ad ejus pedes capite, obiit in oſculo Domini, quem etiam mortuus tenuit, nec dimiſit; ac in eadem corporis conſtitutione ab iiſdem aſſiſtentibus ad eum paulo poſt redeuntibus repertus, ſex circiter horis, quouſque inde dimotus fuiſſet, mirabiliter permanſit, odorem mire fragrantem diffundens.* Item quodammodo ſimilia ea ſunt, quæ in obitu S. Caſſii Narnienſis contigerunt, teſte S. Gregorio *homil. 37. in Evangel.* ubi, poſtquam retulit, divinitus fuiſſe monitum de ſuo obitu in feſtivitate SS. Petri & Pauli, eumque ad ſeptennium expectaſſet; ac tunc demum morbo tentatum, cum Miſſas feciſſet, ac Sacerdotes ſuos ac miniſtros de ſervando vinculo charitatis admonuiſſet; *Subito*, (inquit *tom. 1. oper. col. 1633.*) *inter ipſa ſancta exhortationis verba, voce terribili clamavit dicens: Hora eſt: moxque aſſiſtentibus ipſe ſuis manibus linteum dedit, quod ex more morientium ſibi contra faciem tenderetur; quo tenſo ſpiritum emiſit.*

22. Secundo, nonnulli aliquando Dei Servi moriuntur, non recepto Euchariſtiæ ſacramento per modum Viatici. Porro, ſi aliquis potuiſſet Sacramenta recipere in ultimo vitæ exitu, & non recepiſſet, nemo eſt, qui non videat, abſonum eſſe de ejus Beatificatione & Canonizatione agere, etiamſi de heroicarum virtutum exercitio uſque ad obitum ſufficienter conſtaret; quemadmodum docet Fortunatus Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 5. cap. 6. Sacramentorum etenim uſus Chriſtianis omnibus, & Dei Servis eſt adeo neceſſarius in fine vitæ, ut his in extremis caruiſſe, non dico ſuſpicandum eſſe de illorum ſalute quæ in Dei manu eſt poſita, ſed ſaltem nulla ratione agendum eſſe putarem de illorum cultu Beatificationis aut Canonizationis, niſi certo conſtaret, Dei Servum, aut Famulam omnia in extremis ſaltem petiiſſe, ſuſcepiſſeque pro loco & tempore Sacramenta.* At, ſi Dei Servus Viaticum non recepit, vel quia exiſtimatum fuit, illud ei propter vomitum quo vexabatur, non eſſe adminiſtrandum, aut quia ea ipſa die qua mortuus eſt, ſacramentum Euchariſtiæ, licet non per modum Viatici, receperat; ſi de aliarum circumſtantiarum concurſu non dubitetur, obitus talis haberi poterit, qualis requiritur in Beatificandis & Canonizandis. Primo modo mortuus eſt S. Franciſcus Saleſius, teſte Carolo Auguſto Saleſio ejus nepote in vita ſæpe citata *lib. 10. pag. 460. Apoplectico ſtupore correptus immobilis decubuit, ita tamen, ut expergefieri interdum poſſet, quo tempore præclaræ ab eo ſententiæ extorquebantur.* Et *pag. 462. Media nocte multa ſui finis indicia exhibuit: quare ad parochialem Sacerdotem eccleſiæ Divi Michaelis, qui ſanctum Oleum afferret, feſtinatum eſt. Is fuit miniſter Sacramenti Deagius Claudii Villani Curionis Vicarius, qui eum hora diei Sanctorum Innocentium prima unxit; &, dum rite peragit, ſanctus Præſul ad omnia verba reſpondebat. Exactis Sacramentalibus cæremoniis, circumdari ſibi brachium dextrum voluit ſuo Roſario, e quo multa pendebant benedicta numiſmata, quæ jampridem Roma, & Laureto detulerat. Viaticum exhibere viſum non eſt ad rem, eo quod vomitibus obnoxius eſſet.* Dum munere fungebar Fidei Promotoris, in diſcuſſione dubii ſuper virtutibus in cauſa B. Vincentii a Paulo, in album Sanctorum poſt primam hujus Operis editionem a Clemente XII. ſolemniter adſcripti, oppoſui, ei non fuiſſe Viaticum adminiſtratum. Poſtulatores pluribus demonſtrarunt, veroſimile admodum fuiſſe, viaticum ab eo fuiſſe receptum; & ad ulteriora progredientes comprobarunt, Beatum illa ipſa die, qua mortuus eſt, Euchariſtiæ ſacramentum recepiſſe, & ſic iterum Euchariſtiam ea ipſa die per modum Viatici recipere non debuiſſe: licet enim aliquando una eademque die bis Miſſa celebrari poſſit, ſi poſtulet neceſſitas, juxta Textum *in can. Sufficit, de conſecrat. diſt. 1. & in cap. Conſuluiſti, de celebrat. Miſſarum*; puta, ſi aliquis Sacerdos duabus parochiis præfectus eſſet ita inter ſe diſſitis, ut grex unius parochiæ commode adire nequiret eccleſiam alterius, & ibi ſacrificio Miſſæ intereſſe; tunc enim Parochus, ceteris deficientibus Sacerdotibus, poſſet eadem die in utraque eccleſia, Epiſcopo id permittente & approbante, ſacrificare, Gonzalez *in dicto cap. Conſuluiſti num. 2.* Pirhing. *in lib. 3. Decretal. tit. 41. §. 1. n. 2.* Engel. *eod. tit. 41. n. 3.* Paſqualig. *de Sacrificio novæ Legis tom. 1. quæſt. 386.* Barboſa *ad Concil. Trident. ſeſſ. 22. cap. 8. num. 27. de ſacrificio Miſſæ*, Fragoſ. *de regim. Chriſtianæ reip. lib. 10. diſput. 21. §. 7. num. 6. verſ. Dixi, circa medium, tom. 2.* Bellet. *diſquiſit. Cleric. par. 2. §. 29. num. 3.* Nicol. *lucubr. juris tom. 2. lib. 3. tit. 41. ſub num. 2.* Pax Jordan. *tom. 1. elucubrat. lib. 4. tit. 1. num. 79.* tamen extra ſacrificium Miſſæ, juxta Eccleſiæ conſuetudinem, & communem Doctorum opinionem non eſt permiſſum bis eadem die communicare, urgente etiam periculo mortis; ita ut juxta ſupradicta, qui mane recepit Euchariſtiam ex devotione, eam iterum recipere non poſſit ea ipſa die per modum Viatici, ſi incidat in periculum mortis; uti late proſequuntur Suarez *tom. 3. in 3. part. D. Thom. quæſt. 80. art. 11. diſput. 69. ſect. 3.* Cardinalis de Lugo *de Sacramentis diſp. 16. ſect. 3. num. 50. & ſeqq.* Merat. *tom. 3. diſput. 35. ſect. 2. num. 4.* Layman *oper. moral. lib. 5. tract. 4. cap. 5. num. 4.* Tamburin. *in opuſculis, in methodo expeditæ Communionis cap. 5. §. 6. n. 10.*

23. Tertio, aliquis quandoque Dei Servus moritur, ictu apoplectico percuſſus: & quidem, ſi vis cognoſcendi integra in eo perſiſtat, etiamſi uſum loquendi amiſerit, dummodo cetera ſigna non deficiant, mortuus dici poterit eo genere mortis, quod ejus Beatificationi & Canonizationi non obſtet. De morte S. Andreæ Avellini hæc referuntur in bulla Canonizationis ipſius *pag. 513. cod. Canoniz. Verum, octavum jam ſupra octogeſimum ſuæ ætatis annum, qui erat noſtræ reparationis milleſimus ſexcenteſimus octavus, attingens Beatus Andreas, primo mane e ſtrato ſurgens, ac ſacellum ingreſſus, & Sacerdotalibus de more ornamentis indutus, ad aram Miſſæ ſacrificium celebraturus acceſſit. Ubi vero rem Divinam agere cæpit, ad illa verba*, Introibo ad altare Dei, *ita repente apoplexia percuſſus fuit, ut, niſi Miniſter Sacrificio inſerviens jam jam labentem ſuppoſita manu ſuſtentaſſet*,

taſſet, in terram corruiſſet, ſi corruere utique poterat fortis ille ſenex, quem ſenectus Chriſto occupaverat ſervientem, & quem extrema dies Salvatori invenerat militantem. Adfuere protinus aſtantes. Tum Patres hac de re moniti ſupervenientes, illum in eadem templo proximam adduxerunt, & ſacris exuerunt veſtibus. Plura ſubinde, ſed fruſtra, adhibita fuerunt medicamina. Nam violenta morbi rabies omnem ei loquendi uſum abſtulerat, illæſa tamen in totum diſcernendi facultate; quod per data ab eo ſigna plane compertum fuit: motibus nempe quibuſdam ac nutibus, ut ad aram majorem perduceretur, ardens oſtendit deſiderium, ut ſtans coram illa, & in ea conſumpta Deo univerſa mortificati ſui corporis hoſtia, extremus, qui ſupererat, & morituro tunc in pectore vitæ ignis tepebat, quemadmodum vivens exarſerat, Divino quoque moriens extingueretur amori. Cum vero Superior, an ſuſcipiendæ Euchariſtiæ gratia id expeteret, interrogaſſet, annuit ille iterato capitis flexu; nec a motibus deſiſtere & quieſcere viſus, niſi cum hoc de negotio ſe idem Superior illi ſatisfacturum ſpopondiſſet, poſtquam ſcilicet, quod erat tunc opportunius, in cubiculum ægrotans aſportatus fuiſſet. Eo perductus, ac lectulo ſtratus, Medicis, qui jam advenerant, nullam ſalutis ſpem dantibus, ſed intra paucas horas ægrum moriturum pronuntiantibus, ſanctiſſimo Viatico, extremaque deinde Unctione munitus fuit. In tanta vero ſpirituum perturbatione, ſingulari Dei beneficio ita mente ſemper libera permanſit, ut, viſo a longe in Sacerdotis manibus Divino Sacramento, editis haud vulgaribus pietatis & devotionis indiciis, e lecto ſurgere, quantum per vires licuerat, conatus fuerit, non, niſi humi ſtratus, Dominum gloriæ in ſui corporis hoſpitium ſuſcepturus: quibus & morbi adverſarius impetus, & Superioris obſtitere præceptum. Itaque, ſuſceptis Eccleſiæ Sacramentis, per aliquot horas aliquatenus conquieſcens, tum ex Religioſis viris, tum ex Sæcularibus in ejus cubiculum introeuntibus, atque ab eo benedictionem poſtulantibus, ſingulos ille ſe penitus agnoviſſe indicans, ſingulorum vota paternæ benedictionis munere dignatus eſt. Et quatenus etiam vis cognoſcendi deficiat, qui cognitionis defectus ſuperveniat poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta; & alia cuncta præmiſſa, quæ præmitti debebant, nullum ex hoc validum argumentum contra pretioſam mortem deſumi poſſe videtur. Apud Surium etenim *tom.* 2. Toſſinianum *in hiſtoria Seraphica*, Severanum *de pretioſis mortibus Juſtorum* legitur, Beatam Coletam Monialem S. Claræ, quæ in Belgica, Celtica, & Narbonenſi Gallia multa conſtruxit monaſteria, poſt recepta Eccleſiæ Sacramenta, octo & quadraginta horis in lecto permanſiſſe nihil loquentem, neque videntem, neque ulla corporis parte geſtum vel ſignum edentem, nihilque mutato colore, feliciſſime in Domino obdormiviſſe.

24. Quarto, aliquando contingere poteſt, ut aliqui Dei Servi moriantur morte ſubitanea, & ſic nedum Viatico non recepto, ſed nullis editis ſignis, ex quibus de eorum obitu tutum ab externis indiciis ferri poſſit judicium. In ſacra Scriptura legimus Abraham, Aaron, Iſaac, Jacob, Joſeph, Joſue, Samuelem, Moyſen, Mathathiam, Tobiam, & alios Juſtos in ſuis lectulis mortuos fuiſſe, & filiis & populis ſalutaria reliquiſſe documenta; contra vero ſubitanea morte occubuiſſe Pharaonem cum ſuo exercitu, item eos, qui gulæ vitio irretiti carnes Ægypti concupiverant, & alios, qui Terram promiſſam blaſphemaverant: in Pſalmo autem 72. *v.* 19. legitur: *Subito defecerunt, perierunt propter iniquitatem ſuam*; & in Proverbiis *cap.* 29. *v.* 1. *Viro, qui corripientem dura cervice contemnit, repentinus ei ſuperveniet interitus.* Sed hæc quamvis ut plurimum ita contingant, abſonum tamen eſſet, in quocumque caſu repentinæ mortis aſſerere, ſic morientem mori damnatum. Exempla repentinæ mortis, ſed ſanctæ, collecta legi poſſunt apud Cornelium a Lapide *ad cap.* 4. *Sapientiæ v.* 6. Joannes Moſcus, ſive Sophronius *in Prato ſpirituali*, cujus honorifica mentio habetur *in Actione* 4. Synodi Nicænæ, quæ pro cultu venerabilium Imaginum contra Iconoclaſtas celebrata eſt, hæc narrat (*lib.* 10. *cap.* 57. *apud Roſweydum*): *Quadraginta fere milliaribus ab Ægis civitate Ciliciæ Stylites erat nomine Simeon. Hic fulgure percuſſus interiit. Abbas ergo Julianus Stylites Presbyter præter conſuetudinem ſuam inſolito tempore dixit diſcipulis ſuis: Mittite thymiama in thuribulum. Qui dixerunt ei: Dic nobis cauſam, Pater; orabantque, ut diceret eis. Senex autem dixit: Quia modo Frater meus Simeon a fulgure dejectus interiit, & ecce tranſit anima ejus cum tripudio & exultatione. Diſtabant autem ab invicem milliaribus fere viginti quatuor.* Petrus Sutor *de vita Carthuſiana lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 5. narrat, ſex probatæ vitæ Monachos Carthuſianos ex hac vita deceſſiſſe nivibus obrutos, & unum tantum ex iis poſt duodecim dies vivum inventum, & integro ſenſu pollentem ad Clauſtra fuiſſe deportatum, ibique poſt nonnulla prolata verba miram dulcedinem redolentia, & recepta Eccleſiæ Sacramenta, ſuaviſſimo Dominici Corporis ſapore fatiatum placidiſſimo fine quieviſſe. Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 12. *in Hoplotheca contra ictum calumniæ, ſerie* 3. *cap.* 29. *pag.* 674. admittit, mortem ſubitaneam & inopinam, & Sacramentis deſtitutam excitare poſſe in aliis metum pro iis, qui ſic mortui ſunt, necnon in iis, qui vivunt, juſtum deſiderium declinandi talem e vita exitum; ſed contendit, nec judicium, nec vehementem ſuſpicionem æternæ mortis de ſic morientibus formari poſſe. *Contendo tamen, calumniam eſſe ultra ſanctum pro ſe ipſo deſiderium, & nonnullum pro ſic excedentibus metum (præſertim cum vita non adeo compoſita præceſſit) progredi ad judicium, vel vehementiorem ſuſpicionem malæ ſortis ſic obeuntium; alioqui paterent calumniæ plerique Sanctorum eo fine concluſi.* Res profunde explicatur a Patre Didaco de Corduba in ſuo libro, cui titulus, *Ajuto de' moribondi*, ubi *part.* 1. *cap.* 9. his verbis materiam concludit: *Piene finalmente ſono l' iſtorie di ſimili eſempj ne' tempi paſſati e ſcorſi; e l' eſperienza ben l' inſegna ancora ne' preſenti: nè deve cagionar maraviglia, che Dio Signor noſtro alle volte ne' Santi, e Servi ſuoi queſte morti repentine permetta, imperocchè oltre le ragioni ſopra accennate, ve ne ſono ancora dell' altre, una delle quali è, che è coſtume della Divina provvidenza non diſpenſare, ſe non rare volte, nell' ordinarie leggi della natura; poichè non parrebbe ragione di buon governo, ſe ſpeſſo, e ſenza molte e graviſſime cauſe rompeſſe la legge delle cauſe naturali, e non faceſſe buoni i loro privilegj. Quindi è, che ſe alle volte è connaturale alla compleſſione ed agli umori di alcune perſone ſante e giuſte il morire di morte ſubitanea, non altera perciò Iddio il corſo ordinario della natura, ma laſcia, che queſta naturalmente operi: perciò, quando nelle ſante litanie domandiamo a ſua Divina Maeſtà, che ci liberi da morte ſubitanea ed improviſa, A ſubitanea & improviſa morte libera nos, Domine, con tal domanda non chiediamo, che ci liberi da morte repentina, che naturalmente ci può avvenire, ma da quella, che venendo all' improvviſo coglie alle volte l' uomo in diſgrazia ed inimicizia di Dio. Poichè, quando l' uomo ſi trova in grazia, non è cattiva tal ſorte di morte, anzi ne' Giuſti è gran benefizio, ed un pegno dell' eterna ſalute per i pericoli della morte, che ſpeſſo ſi ſperimentano, da' noſtri nemici cagionati: la qual verità c' inſegnò lo Spirito Santo, quando diſſe, che il Giuſto la paſſerà bene in qualſivoglia ſorta di morte, che gli avverrà. Dal che ſ' hanno a cavare tre neceſſariſſimi avvertimenti: il primo è, che la più importante diligenza ed il miglior apparecchio per ben morire è procurare di ſtar ſempre l' uomo in grazia ed amicizia di Dio: imperocchè, ſtando in queſto modo, qualunque ſorta di morte non ſolo non deve ſtimarſi cattiva per le perſone giuſte, ma più toſto felice ed avventurata: il ſecondo, che la Divina provvidenza, acciò ſtiamo ſempre vigilanti ed accorti, ed ancorchè a noi abbia con la vita conceſſo il libero arbitrio, ci pone contuttociò avanti gli occhi il pericolo, che v' è di morire all' improvviſo; dal qual pericolo non vuole che ſiano eſenti nè i Giuſti, nè i peccatori, anzi che tutti ſiano a tal ſorta di morte ſoggetti; e queſta vigilanza aſſai chiaramente c' inſegnò Criſto, quando ci diſſe, che in qualſivoglia ora vegliaſſimo, poichè niun' ora è per la morte ſicura: il terzo è, che non ha di che lamentarſi il peccatore, quando tal maniera di morte gli avviene; poichè, ſe Iddio non impediſce ne' Giuſti il corſo delle cauſe naturali, quando richiedono, che queſti muojano di morte repentina, molto meno deve impedirlo, o alterarlo in chi per tanti titoli merita con tal modo di morte anche l' Inferno.* Hæc ipſa per ſe vera ſunt, cum ſanctus coram Deo eſſe poſſit etiam ille, qui ſubitanea morte correptus occumbit, nullo propter impotentiam exhibito ſigno pœnitentiæ, aut deſiderii ſacræ Euchariſtiæ recipiendæ. Cum autem, ut quis ſanctus in Eccleſia declaretur, externa ſigna deeſſe non debeant, quod ea de externis tantum judicium ferat; difficile admodum eſſet, ut ſic moriens Eccleſiaſtico judicio inter Beatos aut Sanctos recenſeretur. Difficile diximus, non impoſſibile: ſi enim de virtutibus heroicis conſtaret uſque ad obitum continuatis; ſi quæ in obitu defuerunt, non voluntate ſed neceſſitate defuiſſe conſtaret; ſi ſupernaturalibus ſignis & prodigiis Deus dignaretur prædictam mortem illuſtrem reddere; mors prædicta, licet ſubitanea & inopina, Beatificationi & Canonizationi obſtare non deberet. Beatus Jordanus proximus a S. Dominico Ordinis

nis Prædicatorum Generalis, cum navigans Hierosolymam, tempestate navi fracta, fluctibus haustus repentina morte mortuus esset, multique mirarentur, & dolerent tam subitum & tristem tanti viri casum; apparuit ipse magna luce æque ac Cruce insignitus, dixitque: *Exivi ex hoc sæculo ad gloriam Beatorum, & inter Apostolorum choros, & Prophetarum evectus sum*: & rursum: *Hoc firmiter teneas, nec dubites, quia salvus erit omnis, qui usque in finem Domino nostro Jesu Christo servierit*; uti habetur apud Leandrum in ejus vita, quæ extat apud Surium *die* 13. *Februarii*. Et Simeon Stylites, non ille celebris, de quo Theodoretus, sed alius, de quo supra, fulgure percussus interiit, at ejus animam Julianus Stylites vidit exultantem in cælum ascendere, uti etiam supra dictum est.

25. Concludimus præsens caput exemplis pretiosæ mortis tum Beatæ Julianæ de Falconeriis, cujus virtutes & miracula fuerunt discussa & approbata tempore, quo ego fungebar munere Fidei Promotoris, Canonizatio autem post primam hujus Operis editionem peracta est a Clemente XII. cum a Benedicto XIII. jam prolatum fuisset Decretum de tuto ad Canonizationem processu; tum etiam Servæ Dei, sive Beatæ Imeldæ ex mea Lambertinorum familia. In causa Canonizationis B. Julianæ exhibitum fuit authenticum monumentum exaratum decem & octo diebus post ejus felicissimam in Domino dormitionem. En verba monumenti: *Memoria sit, quomodo Soror nostra Juliana decem octo retro diebus mortua cum Sponso suo Jesu evolavit ad Cælum, & fuit sic: Septuagenario major, diris macerata in stomacho voluntariis pœnitentiis, jejuniis, catenis, ferreo cingulo, flagellis, vigiliis, inedia, nec recipere, nec retinere cibum amplius poterat, quando Sacratissimo Corporis Christi Viatico ut se orbatam agnovit, quantum doluit, quantum lacrymata est! Itaque Patrem Jacobum de Campo Regio humillime precata est, ut saltem Sanctissimum Sacramentum coram se in Pyxide deferret, ut factum est. Cum autem apparuit Sacerdos portans Corpus Domini, statim illa in terra stravit se in modum Crucis, & adoravit Dominum. Vultus autem ejus factus est tanquam vultus Angeli. Cupiebat illa, quod non licebat, se conjungere cum Jesu sub, & osculari illum; at renuit Sacerdos. Ergo supplex rogavit, ut super pectus suum fornaceum extenderetur velum, & super illud Hostia supra poneretur. Voti compos effecta est. At (ob stupendum Miraculum!) vix Hostia attigit amantissimum illud cor, quod disparuit, nec amplius inventa est. Juliana autem, simul ac Hostia disparuit, blando ac ridenti vultu, tamquam si in ecstasim raperetur, in osculo Domini moritur, cunctis mirantibus, qui ibi aderant, scilicet Sorore Joanna, Sorore Maria, Sorore Elisabeth, Patre Jacobo, & aliis ex domo.* De hoc eodem prodigio loquuntur Nicolaus de Pistorio, Paulus de Attavantibus, ceterique Historici Ordinis Servorum Beatæ Mariæ Virginis, & Raphael Maffejus, Michael Pocciantius, Silvanus Razzius, Thomas de Verona, Philippus Ferrarius, Archangelus Gianus, Abraham Bzovius, aliique a Postulatoribus cumulati, qui in Scripturis pro Canonizatione Beatæ Julianæ de Falconeriis exaratis addunt, super carnem circa cor inventam fuisse post ejus obitum Imaginem Christi crucifixi. Ex Castora de Galutiis, & Egano Lambertino nata est Imelda, cujus nomen a Cardinali Gabriele Palæoto recensetur *in catalogo Beatarum civitatis Bononiæ edito ad calcem Archiepiscopalis Bononiensis*. Ossa ipsius ab ecclesia S. Joseph extra urbem translata sunt ad ecclesiam S. Mariæ Magdalenæ in urbe, & apud Moniales in cœnobio prope templum religiose custodiuntur: ea enim secum Moniales ipsæ detulerunt, cum a cœnobio S. Joseph transierunt ad cœnobium S. Mariæ Magdalenæ. Imelda vix annum undecimum egerat; cumque ad sacratissimam Eucharistiæ mensam accedere vereretur, in pias & lacrymosas preces effusa, Divina prorsus ope recreari meruit, Hostia cælitus demissa, post cujus sumptionem feliciter expiravit anno Domini 1333. Scriptores & Annalistæ patrii unanimiter rem exponunt, quæ latius etiam refertur a Bollandianis *ad diem* 12. *Maji*.

CAPUT TRIGESIMUMNONUM.

De ponderandis a Fidei Promotore, & a Consultoribus sacræ Congregationis, cum dubium proponitur, & disputatur de virtutum heroicitate, & signanter de peccatis, quæ aliquando occurrunt in perscrutanda serie vitæ servorum Dei.

1. DUM superius ageretur de virtutum heroicitate, diximus, heroas esse illos, qui in virtutibus Theologicis, & in ceteris virtutibus ipsorum statui consentaneis, non semel, non bis, sed frequentissime se exercuerunt, ut supra ceteros probos, & in via justitiæ ambulantes homines, ab humero & sursum, ut dicitur, fuerint evecti, nihilque in ipsorum vitæ cursu inventum fuerit, quod virtutum fulgorem obscuraret. Plura quoque a Nobis allata sunt de virtutibus consentaneis statui uniuscujusque. Ex quo proinde fit, ut in dubio virtutum duo præcipue sint advertenda a Fidei Promotore & a Consultoribus sacræ Congregationis; alterum, an virtutes ad gradum heroicitatis ascenderint; alterum, an earum fulgor eclipsim passus sit ob alia quædam ab eis, dum viverent, gesta.

2. *Sensus & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua*, uti legitur *Genes.* 8. *v.* 21. Quocirca in sacro Eloquio Tobias laudatur, *cap.* 1. *v.* 4. *Tob.* quod cum *esset junior . . . nihil tamen puerile gessit in opere*: & de ipso legitur *v.* 10. quod pater eum *ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato*. Ecclesia autem nonnullos Sanctos laudibus extollit, quod morum innocentia & gravitate a teneris annis futuræ sanctitatis indicium præbuerunt. Ita legitur in lectionibus propriis, quæ ab universali Ecclesia recitantur in Officiis SS. Antonii Ulyssiponensis, Bernardini Senensis, Vincentii Ferrerii, Petri de Alcantara, Norberti, Raymundi Nonnati, Brunonis, Francisci Salesii. Ac futuræ quidem sanctitatis indicia in ea tenera ætate colliguntur ex neglectu puerilium ludorum, sæculi illecebrarum, misericordia in pauperes, abstinentia; quemadmodum desumi potest ex lectionibus quæ recitantur ab Ecclesia universali in Officiis SS. Nicolai Tolentini, & Felicis de Valois; & concordant bullæ Canonizationum S. Rosæ Limanæ, S. Thomæ de Villanova, S. Thomæ Episcopi Herfordiensis: *Misericordia ab infantia secum crevit erga pauperes*, juxta illud *Job* 31. *v.* 18. *Ab infantia crevit mecum miseratio*.

3. Hæc sanctos ab infantia respiciunt: sed, cum nonnulli, qui propter pœnitentiam canonizantur, in puerili, & adulta, & plus quam adulta ætate peccata commiserint, & alii quoque peccata mortalia, aut venialia admiserint, etiam post quam sanctitatis viam ingressi sunt, sive ingressi ab infantia sint, sive ab adulta, & plus quam adulta ætate; hinc fit, ut pro integra materiæ explicatione opus sit in præsenti habere sermonem de peccatis ante conversionem, & de ceteris post conversionem commissis, sive mortalibus, sive venialibus.

4. Plerosque ab Infidelitatis tenebris, & a peccatorum cœno, Divina Gratia adjutos, ad veritatis lucem, & ad apicem sanctitatis deveniisse, res est adeo nota, ut probatione non indigeat. De peccatis, quæ a Dei Servis commissa sunt, antequam ad Deum converterentur, quæritur, an, & cur habenda sit ratio, cum de eorum virtutibus assumitur disputatio. Eorum notionem habendam esse, pluribus ostendit Theophilus Raynandus *in hagiolog. exotic. tom.* 9. *pag.* 306. *de S. Maria Ægyptiaca dissert.* 5. *Nulla igitur Sanctorum injuria, magna autem Rei gloria, anteriores Sanctorum lapsus referri & verbo & scripto posse, evincitur & auctoritate & ratione*: auctoritate quidem, cum in novo Testamento referantur negatio Petri, incredulitas Thomæ, probra Pauli, peccata Matthæi, & scelera Sancti Latronis; ratione deinde, ne si eorum peccata ignoraremus, in eam credulitatem adduceremur, eos superioris naturæ, ac Divinæ fuisse; quæ opinio ab eorum imitatione tamquam impossibili peccatores revocaret. Ad rem facit auctoritas S. Augustini (*de Natura & Gratia cap.* 35. *tom.* 10. *col.* 144.) ubi Pelagii verba recitans ait: *Quorumdam sane exempla, quos peccasse legimus, non ideo scripta dicit qui sanum sapit, ut ad desperationem non peccandi valeant, & securitatem peccandi nobis quodammodo præbere videantur, sed* (dicere pergit Augustinus) *ut disceremus vel pœnitendi humilitatem, vel etiam in talibus lapsibus non desperandam salutem. Quidam enim in peccata prolapsi desperatione plus pereunt, nec solum pœnitendi negligunt medicinam, sed ad explenda inhonesta & nefaria desideria*

via servi libidinum & scelerätarum cupiditatum fiunt, quasi perdant, si non fecerint, quod instigat libido, cum eos jam maneat certa damnatio. Adversus hunc morbum nimium periculosum & exitiabilem valet commemoratio peccatorum, etiam in quæ Justi, Sanctique prolapsi sunt. Palladius S. Evagrii discipulus in sua sæpe memorata Lausiæana historia *apud Rosweydum lib. 8. cap. 22.* describens vitam Abbatis Mosis hæc habet: *Fuit quidam Moyses nomine, Æthiops genere, niger, servus cujusdam qui gerebat rempublicam, quem, propter morum improbitatem, & latrocinii crimen, projecit ejus dominus; dicebatur enim etiam usque ad cædes progredi: cogor enim dicere facta ejus improbitatis, ut postea ostendam virtutem ejus pœnitentiæ.* Melchior Canus *de loc. Theolog. lib. 11. cap. 6.* confirmat hæc omnia exemplo Evangelistarum: *Qui autem res humanas a Divis, quorum historias scribendas sumunt, alienas fore censet, ii, Divos ipsos ne homines quidem fuisse, videntur credere. Quanto sapientius Evangelistæ faciunt, qui vel in ipsis Apostolis, quos eramus vitæ totius exemplum habituri, nec affectus naturæ imbecilliores, nec casus etiam graviores dissimulant.* Concordat S. Franciscus Salesius (*serm. 15. Dominicæ Palmarum*): *Quindi è che non si faccia punto d' ingiuria a' Santi, quando si narrano i loro peccati e colpe, scrivendosi ancora le loro virtù. Ben fanno quelli, che scrivono le vite loro, un gran torto agli uomini, celando i peccati e le imperfezioni de' Santi sotto pretesto di onorarli, ommettendogli per dubbio, che ciò diminuisca, e pregiudichi la stima, che si ha della loro santità. E' infallibile, che ciò non è ben fatto, anzi a rovescio fanno torto a' Santi stessi, ed a tutta la posterità.* Celebre est dictum S. Hieronymi *epist. 77. ad Oceanum*, ubi laudando Fabiolam ad pœnitentiam conversam ait (*num. 3. col. 454. tom. 1.*): *Non laudabo conversam, nisi prius ream absolvero.* Cardinalis Bellarminus *de officio Principis, in vita S. Josephi Patriarchæ* optime colligit, ab eo non fuisse ullum peccatum commissum, quandoquidem sacra Scriptura nullum ejus peccatum commemorat: *Neque responderi recte potest, non ideo Josephum expertem omnis criminis vixisse, quia Scriptura sancta nullum ejus crimen detexit; Spiritus enim Sanctus in Scripturis suis neque adulatur improbis, neque Justis peccantibus parcit, & ubique tam bona, quam mala opera detegit, ut S. Gregorius in principio libri secundi moralium docet. Hinc non solum Davidis Prophetæ sancti adulterium & homicidium aperte describit, sed etiam Saulis reprobi virtutes, quibus initio regni sui floruit, non minus dilucide enarravit. Et quemadmodum Sancti Petri Fidem, & charitatem in Christum eximiam prædicavit, sic etiam negationem trinam cum juramento minime tacuit. Igitur, tum veridica & liberrima Spiritus Sancti vox peccata filiorum Jacob in medium protulerit, ut incestum Ruben, crudelitatem Simeonis Levi, fornicationem Judæ, & odium filiorum Jacob in ipsum innocentem fratrem eorum Josephi, certe, si Joseph ipse in aliquo deliquisset, Spiritus Sanctus in Scriptura sua id minime tacuisset.* In ea quæstione, quæ est inter Theologos, utrum in Judicio universali una cum meritis revelanda sint etiam peccata Justorum, & in qua negando respondet Magister sententiarum, & Viguerius, & probabilius affirmando respondent SS. Thomas & Bonaventura, animadvertit Suarez *in 3. part. D. Thomæ tom. 2. quæst. 59. sect. 7.* memoriam peccatorum nullum effecturam esse dolorem, aut tristitiam in Beatis, nec ex eorum manifestatione ipsos pudore aut tristitia esse afficiendos, cum harum passionum non sint capaces; utiturque exemplo S. Petri & S. Magdalenæ, qui sciunt, quotidie in Ecclesia sua peccata publice prædicari, de quibus tamen gaudent, cum id cedat in majorem Dei gloriam.

5. Faciendos esse fructus dignos pœnitentiæ, legitur Matthæi *cap. 3.* & ab eo dignos pœnitentiæ fructus fieri, qui in dolore cordis tantum affligitur per pœnam, quantum deliquit per culpam, annotavit Cardinalis Hugo *super Matthæum loc. cit.* Ex his autem palam fit, non modo opportunum, sed necessarium esse in examinandis gestis Servorum Dei, qui ante suam ad Deum conversionem fuerunt peccatorum sordibus inquinati, eorum notitiam habere, ut dignosci possit, an, & quos fructus fecerit pœnitentiæ, an dignos, an heroicos, & quanto tempore in eo felici statu pœnitentiæ permanserint. Quapropter Summi Pontificis Urbani VIII. prudentia summopere commendanda est: cum etenim cujusdam Dei Servi mors tempore Pontificatus ipsius contigisset, qui peccatis irretitus olim ab Instituto Regulari, cui nomen dederat, per apostasiam recesserat, & subinde ad cor rediens plurium annorum spatio laudabilem & arctissimam duxerat pœnitentiam, & Sanctitatis fama conspicuus ab hac vita migraverat, mandavit, ut juridicus processus confectus super ejus criminibus, & apostasia in Archivo castri S. Angeli clausus & Sigillis signatus asservaretur, numquam aperiendus, nisi jussu Pontificis pro tempore viventis, & cum causa Beatificationis ipsius promoveretur, quæ tamen nunquam promota est. Res tota acute explicatur a S. Gregorio *hom. 20. in Evangelia col. 1519. num. 8. tom. 1.* his verbis: *Ut enim secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, sciendum est, quia quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur, ut licitis utatur, sicque pietatis opera faciat, ut tamen, si noluerit, ea, quæ mundi sunt, non relinquat. At, si quis in fornicationis culpam, vel fortasse, quod est gravius, in adulterium lapsus est, tanto a se licita debet abscindere, quanto se meminit & illicita perpetrasse; neque enim par fructus boni operis esse debet ejus qui minus, & ejus qui amplius deliquit, aut ejus qui in nullis, & ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit; & ejus qui in multis est lapsus. Per hoc ergo, quod dicitur,* Facite dignos fructus pœnitentiæ, *uniuscujusque conscientia convenitur, ut tanto majora quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam.* An autem pro constituendo digno fructu pœnitentiæ, non quoad Sanctitatem coram Deo, sed quoad Sanctitatem coram Ecclesia, aliqua temporis ratio, quo conversus ad Deum in heroica pœnitentia permansit, habenda fit, non ita facile definiri potest. Sanctus Latro per totam ante vitam scelestus, sancte nihilominus mortuus est, & eum Ecclesia colit tanquam Sanctum. Juxta alibi dicta, Martyrum catalogo multi reperiuntur adscripti, qui usque ad mortem fuerant sceleribus inquinati. Hæc autem probare videntur, pro constituendo fructu digno pœnitentiæ quoad sanctitatem, etiam in Ecclesia militante, non temporis rationem, sed actuum qualitatem esse perpendendam. At, seclusis Martyribus, in quorum obitu tanta colligitur heroicitas, quanta in omnem vel anteactam, vel postagendam vitam poterat extendi, omissoque Sancti Latronis exemplo, licet Confessoris & non Martyris (ut alibi explicabitur) qui per proximam paradisi promissionem fuit a Christo in cruce canonizatus; Ecclesia, quæ in Confessore canonizando non solum mortem, sed & vitam imitationi Fidelium proponit, non brevem, & actu uno collectam, sed intensam, longam, & multiplicem, extensamque per multos actus & habitus heroicitatem requirit. Sed in eo, quod attinet ad tempus, res nec est definita, nec facile definiri potest, cum fieri quandoque possit, ut quis consummatus in brevi expleat tempora multa, & multam gloriam Dominus in illo faciat, ut condemnet Justus mortuus vivos impios, & juventus celerius consummata longam vitam injusti. Dum munere fungebar Fidei Promotoris & intereram Congregationi sacrorum rituum, nonnullos Consultores audivi asserentes pro virtutum approbatione opus esse, ut Dei Servus per spatium saltem ultimorum decem annorum suæ vitæ heroice vixerit, sive res sit de Dei Servo, qui ante conversionem multis fuerit criminibus obnoxius, sive de Dei Servo, qui citra gravia crimina, sed non heroice antea vixerit. Quocirca Thomas Montecatinius celebris suo tempore in patrocinio præstando causis Servorum Dei in Romana Curia Advocatus, in satis ampla informatione ab eo exarata super virtutibus B. Alexandri Saulii ait: *Sane cursus viginti duorum annorum in Episcopalibus officiis productus, non est adeo brevis, ut si toto hoc tempore virtutibus heroicis resplendisse constet, opus quoque sit anteactæ vitæ opera inquirere. In causa Venerabilis Joannis Francisci Regis, anni decem in Missionibus Apostolicis summo labore, ac charitatis zelo peracti existimati fuerunt sufficientes ad decernendum de ejus virtutibus.* Cum autem assertionis rationem exposcerem, nec ulla unquam mihi allata fit, a proposita sententia non recedo, quæ diuturnam exposcit quidem heroicitatem, absque ulla tamen temporis definitione: ideoque ubi casus contingat, unusquisque in causa suffragaturus, perpenso antecedentis vitæ Servi Dei cursu, videre debebit, an vel diuturni ratione temporis, quo heroice vixit, vel ratione qualitatis actuum, quos breviori tempore exercuit, ille inter Heroas possit adscribi, & inter Sanctos in Ecclesia colendos recenseri, juxta illud S. Joannis Chrysostomi *lib. de reparatione hominis, Non temporis longitudine, sed affectus sinceritate pœnitudo censetur.* Sanctus Hieronymus *in comment. ad cap. 20. in Matthæum* (*tom. 7. oper. col. 152.*) loquens de vineæ operariis hæc habet: *Mihi videntur primæ horæ esse operarii Samuel, & Jeremias, & Baptista Joannes, qui possunt cum Psalmista dicere,* Ex utero matris meæ Deus meus es tu. *Tertiæ vero horæ operarii*

rii sunt, qui a pubertate servire Deo cœperunt. Sextæ horæ, qui matura ætate susceperunt jugum Christi. Nonæ, qui jam declinante ad senium. Porro undecimæ, qui ultima senectute. Et tamen omnes pariter accipiunt præmium, licet diversus labor sit. Ex his quippe verbis desumitur, omnes laborasse, & multis actibus operam suam præstantes habitibus virtutum præditos fuisse; item, laboris tempus in omnibus æqualem non fuisse, sed omnes unum idemque præmium fuisse consecutos.

6. Peccatis ante conversionem commissis peccata succedunt, quæ aliquando a Dei Servis commissa sunt, postquam vel ad Deum per pœnitentiam conversi, vel ad heroicam vitam a communi proborum hominum vivendi modo progressi sunt. Baillet *in discursu generali ad historiam Sanctorum* §. 86. nonnulla audacter refert Sanctorum peccata, & *in adnotationibus sub num.* 20. animadvertit, memoriam exstare peccatorum, & quidem gravium, commissorum a S. Aligio, seu Arigio Episcopo Lugdunensi, quem nonnulli ferunt consensisse infidiis adversus S. Desiderium Episcopum Viennensem, & ejus cædi; & præterea infensum fuisse S. Romarico instanti coram Regina Brunichilda pro Bonorum recuperatione, quibus injuste fuerat spoliatus, nec pœnitentiæ ullum exstare monumentum. In Martyrologio Ecclesiæ Lugdunensis *ad diem 4. Augusti* hæc leguntur: *Lugduni, Sancti Arigii Episcopi & Confessoris, qui rexit præfatam Ecclesiam annos octo, menses sex; obiit enim quinquagesimo ætatis suæ anno.* In opere Sammarthanorum, cui titulus, *Gallia Christiana, tom. 4. pag.* 40. hæc habentur: *Avidius, qui & Avedius, & Arigius, vir fuit, si vera sunt quæ de eo proferunt Scriptores Ecclesiastici illi aut coævi aut suppares, scelestus pluriumque criminum reus; si vero Ecclesiæ Lugdunensis cultui, traditioni, & monumentis cum recentioribus Autoribus standum est, Sanctus & in Beatorum ordine collocatus.* Fredegarius & Aimoinus eum memoratorum criminum participem asserunt. Cointius eum plene purgat a crimine, & falsitatis arguit Scriptores, qui in eum stilum acuerunt. Severtius narrat, eum e vestigio ad exitum usque vitæ acerbissimum pœnitentiæ genus in se suscepisse. Vindicatur quoque S. Arigius a Theophilo Raynaudo *in indiculo SS. Lugdunensium tom.* 8. Sed, utcumque sit de hac historica controversia, hoc certum esse videtur, in examine Causarum Servorum Dei serio esse advertendum, num post conversionem, si post peccata commissa ad Deum conversi sint, an post heroicos mores ab iis susceptos, postquam communem ceterorum proborum hominum vitam duxerant, aliqua peccata commiserint, & an novos dignos pœnitentiæ fructus dederint. In Causa S. Bernardini Senensis excitatum est Dubium, an peccasset, quod Amedei cujusdam (de quo alibi sermo habitus est) Mediolani scholas Computi Regentis sententias in concione reprehendisset: reque serio & mature discussa, Nicolaus V. Summus Pontifex per speciale diploma 18. *Calen. Maji* 1447. declaravit, nullum propterea mortale, seu veniale peccatum ab eo fuisse commissum, sed eum potius exinde gratiam & animæ suæ merita acquisivisse, uti habetur apud Bollandianos *tom.* 5. *Maji pag.* 315.

7. Alia, & sane multa, cumulari possent exempla, ex quibus memorati examinis necessitas aperte desumitur: sed, ut examinis, quo subsecuta pœnitentia probetur, necessitas magis appareat, ponderanda sunt verba, de quibus *in Ezechiele* 18. *v.* 21. *Si autem impius egerit pœnitentiam . . . omnium iniquitatum ejus, quas operatus est, non recordabor*: & ibidem 33. *v.* 12. *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die conversus fuerit ab impietate sua*. Colligitur ex his, Deum peccatorum, de quibus Justus conteritur, ita non recordari, ut ea puniat; & præterea merita per peccatum subsequens mortificata, revera per Contritionem reviviscere: recordaretur enim Deus peccatorum, si merita non reviviscerent. Sed adhuc quæstio est inter Theologos, ad quem Gratiæ & gloriæ gradum merita Justi per peccatum mortificata reviviscant, Nominales enim docent, hominem in sua resurrectione spiritali Gratiæ gradum recipere, qui Contritioni respondeat; & præterea donari tota sanctitate, qua præditus erat ante suum peccatum. Dominicus Sotus asserit, pœnitentem, unum gradum Gratiæ præteritæ, & unum novum ratione præsentis Contritionis recipere, & tandem omnes antiquos, si eum summe pœniteat. Silvius, aliique sustinent, hominem per pœnitentiam ad eum solum Gratiæ sanctificantis gradum resurgere, qui præsentis suæ Contritionis intensioni conveniat. Difficilium autem hoc, licet respiciat sanctitatem coram Deo, simul indicat, quid agendum sit in declaranda sanctitate coram Ecclesia, in qua, si heroicitas attendatur, prout attendi debet, satis non erit, ut vel conversus ad Deum post crimina patrata, vel Heroes, qui subinde alia peccata commiserunt, pœnitentiæ signa dederint, sed esse necessarium videtur, ut tot & tales exteriores actus Christianarum virtutum & pœnitentiæ ediderint, ut, quantum fas est, cognosci possit, utrum ad eum sanctitatis gradum redierint, in quo coram Ecclesia erant constituti, an ad majorem ascenderint, aut in inferiori gradu perstiterint; juxta ea quæ habentur apud S. Thomam 3. *part. quæst.* 89. *ar.* 2. ubi agit de *reviviscentia* meritorum apud Deum, quæ fuerant per peccatum mortificata: *Secundum quod motus liberi arbitrii in pœnitentia est intensior, vel remissior, secundum hoc Pœnitens consequitur majorem, vel minorem Gratiam. Contingit autem, intensionem motus Pœnitentis quandoque proportionatam esse majori Gratiæ, quam illa, a qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque vero minori; & ideo Pœnitens quandoque resurgit in majori Gratia, quam prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori.* Quapropter, si ab externis subsecutis virtutum actibus desumitur, illos in eo sanctitatis statu, in quo erat, perstitisse, nec uberiores fructus edidisse, præteritæ quidem ante peccatum laudabilis vitæ ratio haberi poterit; juxta eamdem S. Thomæ doctrinam *cit. 3. part. quæst.* 89. *art.* 5. *Ad tertium dicendum, quod ille, qui per pœnitentiam resurgit in minori charitate, consequetur quidem præmium essentiale secundum quantitatem charitatis, in qua invenitur; habebit tamen gaudium majus de operibus in prima charitate factis quam de operibus, quæ in secunda fecit, quod pertinet ad præmium accidentale.* Sed maxime dubitari poterit, an sic agendo heroes fuerint, Sanctis, seu Canonizatis in Ecclesia militante adscribendi; cum hi post lapsum acriores ad currendum resurrexisse dicantur, uti loquitur S. Ambrosius *apolog. 1. David cap. 2. n. 6.* (*tom. 1. col. 677.*): *Sancti autem Domini, qui consummare pium certamen gestiunt, & currere cursum salutis, sicubi forte ut homines corruerint naturæ magis fragilitate, quam peccandi libidine, acriores ad currendum resurgunt, pudoris stimulo majora reparantes certamina, ut non solum nullum attulisse æstimetur lapsus impedimentum, sed etiam velocitatis incentiva cumulasse.* Huc facit sententia eorum Theologorum, qui docent, permissionem peccati in prædestinatis esse prædestinationis effectum, cum eis prosit ad consequendam gloriam, quandoquidem est occasio humilitatis atque majoris diligentiæ.

8. Juxta S. Thomam *cit. 3. par. quæst. 90. ar.* 4. pœnitentia dividitur in pœnitentiam ante Baptismum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium; & cohærenter ad hæc in re, de qua nunc agitur, pœnitentia a Nobis dividitur in pœnitentiam peccatorum ante conversionem, in pœnitentiam mortalium commissorum post conversionem, & in pœnitentiam venialium. Porro, Justos aliquando peccata venialia committere, colligitur ex Scriptura *Proverb.* 24. *v.* 16. *Septies enim cadet Justus, & resurget*; Eccl. 7. *v.* 21. *Non est enim homo justus in terra, qui faciat bonum, & non peccet*; Jacobi 3. *v.* 2. *In multis enim offendimus omnes*; in prima Joannis *cap.* 1. *v.* 8. *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Si itaque etiam Justi in peccata venialia labuntur, modo videndum est, an in causis Canonizationis de iis inquirendum sit. Inquiri debere, certum esse videtur, non quia, quatenus aliqua inveniantur, obstaculum præbere possint declarationi & approbationi virtutum in gradu heroico, juxta ea quæ a Nobis deducta sunt *lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 10. sed ut dignoscatur, num fuerint peccata venialia ex surreptione, an ex proposito; num aliqua, an multa; & utrum Dei Servi, dum viverent, curaverint ab eis abstinere, quantum fas erat, & pro illis satisfacere. Si enim aliqua peccata venialia ex surreptione, & aliqua forte consulto fuerint commissa, nec posterior defuerit pro eis vitandis cautela, & piis operibus pro eis satisfactum sit, durum & absonum absque dubio videretur, Dei Servum heroicis gestis illustrem, ob eam solam causam a Beatificationis & Canonizationis honore removere. De Moyse, quem inter sanctos Reges veteris Testamenti superius adscripsimus, quæritur, an ullum peccatum admiserit. Duo leguntur in Scripturis, quæ peccata videri poterunt, homicidium patratum, de quo *Exod.* 2. & titubatio quædam, cum aquam de petra educere a Domino jussus esset, de qua *Num.* 20. Sed homicidium Scriptura non reprehendit, fortasse quia factum fuit ad defensionem Hebræi innocentis ab Ægyptio violenter oppressi. Quapropter S. Augustinus, qui *lib.* 22. *contra Faustum cap.* 70. existimavit, homicidium

cidium illud fuisse culpabile, tamen postea scribens *quæstiones in Exodum* retractavit sententiam illam suam priorem, & Moysen a criminis culpa defendit. Titubatio vero peccatum fuit, propter eam quippe iratus Dominus juffit, ut Aaron interiret, & Moyses ascenderet montem Abarim, videret Terram promissionis, ibique moreretur, nec Terram Chanaan ingredi posset, ut *ex cit. lib. Numer. cap.* 20. *&* 27. *& ex lib. Deuteron.* Sed, cum uterque non violenter, sed naturaliter mortuus sit, & sola peccati pœna fuerit, ut non ingrederetur in Terram promissionis, quemadmodum colligitur *ex cap.* 1. *v.* 37. *Deuteronom.* ubi Moyses ait: *Nec miranda indignatio in populum, cum mihi quoque iratus Dominus propter vos dixerit: Nec tu ingredieris illuc, sed Josue filius Nun minister tuus ipse intrabit pro te*; ex his plerique Sacræ Scripturæ Interpretes desumunt, peccatum Moysis non fuisse lethale, sed veniale. Quod si in examine causæ, dum res est de virtutibus in gradu heroico, multa occurrerent peccata, licet venialia, frequenter & consulto commissa, & resipiscentiæ ac satisfactionis probatio deesset, rationabiliter a virtutum approbatione videretur esse abstinendum. Facit huc doctrina D. Thomæ 1. 2. *quæst.* 89. *art.* 2. *ad tertium*: *Dicendum, quod illi qui sunt abstracti a cura temporalium rerum, etsi aliquando venialiter peccent, tamen levia peccata venialia committunt, & frequentissime per fervorem charitatis purgantur: unde tales non superædificant venialia, quia in eis modicum manent. Sed peccata venialia ipsorum, qui circa terrena occupantur, diutius manent, quia non ita frequenter recurrere possunt ad hujusmodi peccata venialia delenda per charitatis fervorem.* S. Cæsarius Arelatensis Episcopus *in sermone de verbis Apostoli*, qui olim S. Augustino adscribebatur, & nunc est 104. *in append. ad tom.* 5. *oper. ejusdem Augustini*, peccatorum mortalium & venialium mentionem facit, & post enumeratas nonnullas species peccatorum venialium subjicit: *Hæc enim, & his similia ad minuta peccata pertinere, non dubium est, quæ, sicut jam dixi, enumerari vix possunt, & a quibus non solum populus Christianus, sed etiam nullus Sanctorum immunis esse potuit aliquando, aut poterit. Quibus peccatis licet occidi animam non credamus, ita tamen eam velut quibusdam pustulis, & quasi horrenda scabie replentia deformem faciunt, ut eam ad amplexus illius Sponsi cælestis, aut vix, aut cum grandi confusione venire permittant, de quo scriptum est*: Aptavit sibi Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam. *Et ideo continuis orationibus, & frequentibus jejuniis, & largioribus eleemosynis, & præcipue per indulgentiam eorum, qui in nos peccant, assidue redimantur, ne forte simul collecta cumulum faciant, & demergant animam:* non quia per peccata venialia Sancti & Justi coram Deo desinant esse justi, quemadmodum explicat Concilium Tridentinum *sess. 6. de justificat. cap.* 11. *Licet enim in hac mortali vita, quantumvis Sancti & Justi, in levia saltem & quotidiana, quæ etiam venialia dicuntur, peccata quandoque cadant, non propterea desinunt esse justi*; nec quia ex multis peccatis venialibus omnino constitui possit unum mortale peccatum, veluti probat S. Thomas 1. 2. *quæst.* 88. *art.* 4. sed quia ad mortale disponunt, ut idem docet *art.* 3. & late prosequitur Roderic. *in exercitio perfectionis & virtutum religiosarum part.* 3. *tract.* 6. *cap.* 5. Legitur enim *Eccles.* 19. *v.* 1. *Qui spernit modica, paulatim decidet*; subjicitque S. Gregorius *lib.* 10. *moral. cap.* 11. (*col.* 349. *oper. tom.* 1.): *Ex vanitate . . . . ad iniquitatem ducimur, cum prius per levia delicta defluimus, ut, usu cuncta lævigante, nequaquam post committere etiam graviora timeamus. Nam, dum moderari lingua otiosa verba negligit, more inolitæ remissionis capta audax ad noxia prorumpit &c. Si enim curare parva negligimus, insensibiliter seducti audenter etiam majora perpetramus.* Joannes Thaul. *instit. cap.* 2. detrimenta enumerat ex peccatis venialibus in animam redundantia; & S. Hieronymus in epitaphio S. Paulæ *num.* 15. *col.* 699. *tom.* 1. *oper.* recte indicat, quomodo Sancti se gesserint in expiatione leviorum peccatorum: *Mollia, etiam in gravissima febre, lectuli strata non habuit, sed super durissimam humum, stratis ciliciolis, quiescebat; si tamen illa quies dicenda est, quæ jugibus pene orationibus dies noctesque jungebat, illud implens de Psalterio*, Lavabo per singulas noctes lectum meum, lacrymis meis stratum meum rigabo. *In qua fontes crederes lacrymarum. Ita levia peccata plangebat, ut illam gravissimorum criminum crederes ream:* & Rosignolius *de action. virtut. lib.* 2. *cap.* 5. *pag.* 241. *Quare prudentissimi censendi & appellandi sunt viri illi sancti, qui eas de se ipsis pœnas sumebant, cum in re parva peccassent, quas nos, nec etiam cum gravissime labimur, subire solemus. Tales fuere Sanctus Franciscus, Sancta Catharina Senensis, & multi alii, quos referunt Ecclesiastici Historici, vel propter verbum, quod imprudenter excideras, vel propter oculum inaniter conjectum, similemque aliam levissimam culpam in omne ævitis tempus ita se ipsos acerbe castigasse, ut ad magnam admirationem intuentes traducerent.*

9. Dum essem Fidei Promotor, & perpenderem nonnullorum testium dicta, præcipue Confessariorum, qui asserebant, hunc aut illum Dei Servum vel toto vitæ tempore, vel longo tempore post conversionem elapso, a quocumque peccato veniali fuisse immunem, oppositi communem Theologorum doctrinam, qui docent, neminem per totam vitam, aut per diuturnum tempus ex solis auxiliis, Gratiæ habituali annexis, posse omnia peccata venialia collective, ut ajunt, sumpta vitare; uti apparet ex Scripturæ testibus supra allatis, itemque ex Concilio Milevitano II. *can.* 6. (*tom.* 1. *collect. Harduini col.* 1218.): *Placuit, quod ait Sanctus Joannes Apostolus*, Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est, *quisquis sic accipiendum putaverit, ut dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia vere ita est, anathema sit.* Optime S. Augustinus *de Natura & Gratia cap.* 36. *n.* 42. *col.* 145. *oper. tom.* 10. scribit: *Si omnes illos Sanctos & Sanctas, cum hic viverent, congregare possemus, & interrogare, utrum essent sine peccato, quid fuisse responsuros putamus? Utrum hoc, quod iste dicit?* (Pelagius videlicet) *An quod Joannes Apostolus? Rogo vos, quantalibet fuerint in hoc corpore excellentia sanctitatis, si hoc interrogari potuissent, nonne una voce clamassent: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est.* Cassianus *collat.* 22. *cap.* 13. *pag.* 770. utitur textu *Proverb. Septies in die cadit Justus:* quamvis verbum *in die* nec in Hebræo, nec apud Septuaginta, nec in Latinis vulgatis emendationibus legatur, sed ad rem ait: *Manifeste Scriptura pronuntiat*, Septies in die cadit Justus, & resurgit. *Quid enim aliud est cadere, quam peccare? Et tamen, cum dicatur septies cadere, nihilominus pronunciatur Justus. Nec justitiæ ejus præjudicat lapsus fragilitatis humanæ, quia multum interest inter justi, & peccatoris hominis lapsum. Aliud est enim admittere mortale peccatum, & aliud est cogitatione, quæ peccato non careat, præveniri, vel ignorantiæ, aut oblivionis errore, aut facilitate otiosi sermonis offendere, aut ad punctum in Fidei theoria aliquid hæsitare, aut subtili quadam cenodoxiæ titillatione pulsari, aut necessitate naturæ aliquantisper a summa perfectione recedere. Hæc enim sunt septem lapsuum genera, in quibus Sanctus licet nonnunquam cadat, tamen justus esse non desinit; quæ, quamvis levia videantur ac parva, tamen faciunt, eum sine peccato esse non posse.* Denique S. Thomas 3. *par. quæst.* 79. *art.* 4. cum sibi opposuisset illud Joannis, *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus*, respondet: *Dicendum quod illud verbum non est intelligendum, quin aliqua hora possit homo esse absque omni reatu peccati venialis, sed quia vitam istam Sancti non ducunt sine peccatis venialibus:* atque in eo, quod attinet ad longum tempus, idem S. Doctor 1. 2. *quæst.* 109. *art.* 8. ait: *Non autem potest homo abstinere ab omni peccato veniali propter corruptionem inferioris appetitus sensualitatis, cujus motus singulos quidem ratio reprimere potest, & ex hoc habent rationem peccati, & voluntarii, non autem omnes; quia, dum uni resistere nititur, fortassis alius insurgit, & etiam quia ratio non semper potest esse pervigil ad hujusmodi motus vitandos.*

10. Addidi, hominem justum ex speciali privilegio, & auxiliis Gratiæ extraordinariis posse omnia peccata venialia vitare, juxta illud S. Augustini *lib.* 2. *de peccator. merit. & remiss. cap.* 6. *num.* 7. (*col.* 43. *oper. tom.* 10.) *Si a me quæratur, utrum homo sine peccato possit esse in hac vita, confitebor, posse per Dei Gratiam, & liberum ejus arbitrium.* Concordat Concilium Tridentinum *sess. 6. de justificat. can.* 23. *Si quis hominem semel justificatum dixerit amplius peccare non posse, neque Gratiam amittere, atque ideo eum, qui labitur & peccat, nunquam vere fuisse justificatum; aut contra posse in tota vita peccata omnia, etiam venialia, vitare, nisi ex speciali Dei privilegio, quemadmodum de Beata Virgine tenet ecclesia, anathema sit.* Hoc ipsum, quod de Beatissima Virgine dictum est a Concilio Tridentino, fuerat antea dictum a S. Augustino *de Natura & Gratia cit. cap.* 36. Cum enim Pelagius, ut suum dogma probaret, quo posse homines, si vellent, asserebat sine omni esse peccato,

mul-

multorum utriusque sexus exempla protulisset, qui in Scripturis non modo non peccasse, sed etiam juste vixisse referuntur, quales fuerunt Abel, Henoch, Melchisedech, Abraham &c. & adjunxisset etiam feminas Deboram, Annam matrem Samuelis &c. & ipsam etiam Domini ac Salvatoris nostri Matrem; cum hæc, inquam, de Beatissimæ Virginis ab omni peccato immunitate Pelagius affirmasset, Augustinus ita respondit *n.* 42. (*col.* 144. *loc. cit.*): *Excepta itaque Sancta Virgine Maria, de qua propter honorem Domini, nullam prorsus, cum de peccatis agitur, haberi volo quæstionem; unde enim scimus, quid ei plus Gratiæ collatum fuerit ad vincendum omni ex parte peccatum, quæ concipere, ac parere meruit quem constat nullum habuisse peccatum?* Ceteras puras creaturas a labe peccati immunes non fuisse pronuntiavit, ut ex ejus verbis supra relatis apparet, & late prosequitur Petavius *Theologic. dogmat. lib.* 14. *de Incarnat. cap.* 1. *n.* 14. De Noe, Daniele, & Job, Ezechiel *cap.* 14. ait ab imminente quadam iracundia Dei solos posse liberari. Cum itaque Scriptura Dei tam magnum de eis perhibuisset testimonium, citatus S. Augustinus *in libro de peccatorum meritis cap.* 10. *col.* 47. *oper. tom.* 10. quærit, an fuerint sine peccato, & respondet: *Nam Noe, sicut legimus, fuit aliquando ebrius, quamvis absit ut fuerit ebriosus; Daniel vero post orationem, quam fudit Deo, de se ipse dicit cap.* 9. *Cum oravem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo*: ubi sua simul, & populi peccata commemorat; & Job pluribus in locis (quos ibidem refert, & expendit Sanctus Augustinus) se peccatorem pronuntiat. De Zacharia & Elisabeth *Luc.* 1. *v.* 6. legitur: *Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis & justificationibus Domini sine querela*: quod citatus S. Augustinus *in lib. de Gratia Christi cap.* 48. *col.* 251. *oper. tom.* 10. ait: *Dictum enim est quantum mihi videtur secundum quamdam inter homines conversationem probabilem atque laudabilem, quam nullus hominum juste posset in accusationis & criminationis querelam vocare, quam propterea in Dei conspectu Zacharias, & ejus uxor habuisse referuntur, quia in ea homines nulla dissimulatione fallebant, sed, ut apparebant hominibus, ita noti erant oculis Dei. Non autem dictum est hoc secundum illam perfectionem justitiæ, in qua vere atque omnimodo immaculati perfectique vivemus. Nam & Apostolus Paulus dixit, secundum justitiam, quæ ex Lege est, se fuisse sine querela, in qua Lege etiam Zacharias sine querela conversabatur; sed hanc Apostolus justitiam in stercoribus & detrimentis deputavit in comparatione justitiæ, quam speramus, & quam nunc esurire ac sitire debemus, ut ea quandoque saturemur in specie, quæ nunc est in Fide, quamdiu Justus ex Fide vivit.* Cumque speciale privilegium immunitatis a quolibet peccato etiam veniali S. Augustinus in sola Beatissima Virgine admiserit, licet non condemnaverit eum, qui alios præter eam dixisset omni peccato caruisse, uti colligitur *ex libro de perfectione justitiæ cap.* 21. (*col.* 189. *tom. cit.*): *Postremo, si, excepto illo capite nostro &c. asseruntur vel fuisse, vel esse in hac vita aliqui homines justi sine aliquo peccato &c. non nimis existimo reluctandum. Scio enim, quibusdam esse visum, quorum de hac re sententiam non audeo reprehendere, quamquam nec defendere valeam*; idcirco dubitandum esse dixi, an fides testibus præstari possit asserentibus, hunc aut illum Dei Servum aut post conversionem, aut quod gravius est, toto vitæ suæ tempore talibus victricis Gratiæ extraordinariis auxiliis fuisse præventum, ut a quolibet peccato veniali fuerit immunis.

11. Ut alibi visum est, Gersonius *in tract. de examinatione doctrinarum par.* 2. *considerat.* 3. *col.* 16. *oper. tom.* 1. hujusmodi Confessariorum attestationes reprobavit, & dubitare visus est, an essent in materia Canonizationis admittendæ: *Sunt Confessores, qui de nonnullis, quos vel quas audiunt, verba faciunt in bonum: O quam pura mens! quam integra! quam sine mortali delicto! Essem talis utinam cum meis similibus! Non advertentes qui taliter agunt, se per indirectum culpare reliquos confitentes eis, quos non ita prædicant, simul & occasionem dant suis laudibus, non qualitercumque, sed in Confessione mentiendi. Esset hic habendus sermo latior, præsertim in materia Canonizationis, & testificationis sumptæ per Confessores.* At, retenta sanctæ Sedis, & Sacrorum rituum Congregationis praxi, quæ alibi a Nobis propugnata est, admittendi videlicet, & fidem præstandi attestationibus Confessariorum, cum agitur potissimum de virtutibus Servorum Dei, necessarium esse existimo, nonnulla quoad eas subjicere, in quibus de immunitate Servorum Dei a peccatis testimonium profertur. Nonnullæ siquidem de immunitate a mortalibus peccatis loquuntur, quod nihil habet commune cum re præsenti. Ad hanc classem pertinent attestationes Confessariorum, Fratris videlicet Archangeli Blanchi ex Dominicana familia Theani primum Episcopi, deinde Cardinalis, & Humberti Locati ex eadem familia Episcopi Balneoregensis, qui S. Pii V. Confessiones exceperunt, testatique sunt, se nullam in eis lethalem culpam deprehendisse, uti legitur in relatione causæ prædicti S. Pii V. a Rotæ Auditoribus exarata *tit. de temperantia*. Eodem modo locutus est Cardinalis Bellarminus in sermone, quem habuit anno 1608. Romæ in Anniversario S. Aloysii Gonzagæ, quem citarunt, & laudarunt Rotæ Auditores in relatione causæ dicti Sancti: *Beatus Aloysius mandatis Dei & Ecclesiæ toto vitæ tempore ita exacte paruit, ut judicio Confessariorum, qui ejus generales Confessiones audiverunt, quorum unus ego sum, numquam lethale crimen admiserit, atque per hoc nullum præceptum violaverit*. Et cohærenter ad hæc in Congregatione habita die 10. Novembris 1612. super eadem causa conclusit, omnes Sanctos vel propter innocentiam, vel propter pœnitentiam sanctos haberi, at B. Aloysium propter utrumque simul posse beatificari ad similitudinem S. Joannis Baptistæ: quinimmo, cum memoratus Cardinalis in prædicta attestatione castigate locutus asseruerit, se quidem in generali Confessione nullum peccatum mortale invenisse, sed in eo quod attinet ad primos septem annos vitæ Beati addiderit, *Ma quanto poi alli primi sette anni, ne' quali non visse con quella cognizione di Dio, colla quale visse poi, lo tengo per conghiettura; perchè non è probabile, che nell' infanzia peccasse mortalmente, massime essendo preordinato da Dio a tanta purità*; excitata controversia, cur dixerit, se ex conjectura autumare, non fuisse ante septennium a Beato commissum peccatum mortale, opus fuit, ut Pater Ceparius alibi cum laude memoratus causæ Postulator scripturam exararet, in qua ostendit, Cardinalem sic testari debuisse, aut quia primum vitæ septennium non cadit sub legem Confessionis, juxta late deducta per Azorium *instit. moral. to.* 1. *lib.* 7. *cap.* 40. *qu.* 6. aut quia pueri ejus ætatis, licet ratiocinatione non careant, carere dicuntur usu rationis, & sic a peccato immunes censentur, juxta late deducta per Vasquez *par.* 2. *tom.* 1. *dist.* 41. *n.* 15. & *quæst.* 89. *dist.* 149. *cap.* 1. *n.* 1. Nonnullæ attestationes referunt, nullam in Confessione fuisse absolutionis materiam: sed, si sunt attestationes Confessariorum, qui vel generalem Confessionem non exceperint, vel aliqua tantum vice, aut vicibus interpolatis conscientiam Servorum Dei in sacramento Pœnitentiæ scrutati sint, nemo est qui non videat, ex eis ad probandam immunitatem a quocumque peccato veniali per longum tempus non posse argumentum desumi. Nec enim novum est (uti supra indicavimus) aliquem per modicum tempus a peccatis venialibus abstinere posse. Nonnullæ attestationes narrant, vix in generali Confessione fuisse absolutionis materiam, cujusmodi attestatio fuit B. Raymundi in vita S. Catharinæ Senensis *cap.* 6. *pag.* 48. *Io certamente rendo a lei questa testimonianza avanti Iddio ed alla sua Chiesa, che avendo udito più volte le sue Confessioni, e qualche volta anche la Confessione generale, non ho mai trovato, ch' ella abbia commessa alcuna cosa contro i Divini comandamenti. E di più io dico, che la trovai così monda dalle colpe veniali, che a gran pena d' alcun picciolo inciampo mi poteva accorgere nelle sue Confessioni quotidiane. Imperocchè è manifesto non solamente a' suoi Confessori, che erano di sua usanza, ch' ella non mai, o rarissimo ne' suoi parlari cadeva in fallo*. Prætermisso autem, quod particula illa *vix* sufficientem materiam arguit, & sic aliqua peccata venialia; ponderandum est, eas attestationes immunitati a peccatis venialibus ex alia ratione prodesse non posse, quod non teneamur peccata venialia in Confessione aperire, licet laudabiliter fiat, uti factum fuit a S. Catharina Senensi, & passim ab aliis Sanctis. Aliquando in attestationibus legitur, Dei Servos in certa aliqua materia nec venialiter peccasse aut toto vitæ suæ tempore, aut post conversionem. S. Bernardus *in vita S. Malachiæ cap.* 19. (*col.* 682. *vol.* 1. *oper.*) *At vero in Malachia quis unquam, etiamsi curiosius observavit, deprehendit otiosum, non dico verbum, sed nutum, quis manum pedemque moventem frustra? Immo quid non ædificans in ejus incessu, aspectu, habitu, vultu?* Cumque privilegium hoc, licet insigne, nullatenus comparari possit privilegio Beatissimæ Virginis non ad unam materiam restricto, sed ad omnem peccatorum venialium materiam extenso, si omnia adsint, quæ adesse jure debent, ut attestationibus

nibus fides adhibeatur, fides eis non erit deneganda, uti bene ponderat Cardinalis Gottus *Theol. tom. 3. in primam secundæ partis dub. 10. quæst. 1. §. 2. num. 17. & seqq.* & huc faciunt ea, quæ a nobis dicta sunt in eo capite, in quo egimus *de illis Dei Servis, & Sanctis, qui carnis illecebras experti non sunt*. Generales demum & immodicæ nonnullorum Confessariorum attestationes commode explicari possunt de immunitate a peccatis venialibus non ex subreptione & inconsiderantia, sed de peccatis ex objecto venialibus, & plena deliberatione patratis, uti prosequitur citatus Cardinalis Gottus *loc. cit. §. 2. num. 13. Esto autem tenendum sit, hominem nec posse vitare omnia peccata, quæ ex genere sunt venialia, per totam vitam, aut diu, quia homo justus non semper operari potest ex fervore charitatis, secluso speciali privilegio, non adeo tamen certum est, quin ab aliquibus in dubium revocetur; immo non desunt qui asserant, fuisse aliquando homines tantæ perfectionis, ut numquam, vel fere numquam in peccata ex objecto venialia ex plena deliberatione lapsi sint, sed in ea tantum, quæ per ignorantiam, aut subreptionem contingunt. Animæ namque purissimæ, quales Apostoli, Sanctus Joseph, Sanctus Joannes Baptista, summa diligentia & summa cautione declinarunt ea omnia, quibus Deum offensum iri certo noverunt*. Fusius hoc argumentum prosequitur Jacobus Alvarez de Paz *de exterminat. mali, to. 2. lib. 1. par. 1. cap. 9. pag. 61.* ubi subjicit: *Conjice oculos, quæso, in Franciscum, in Dominicum, in Bernardum, in Ignatium nostrum, & in alios similes Sanctos, & videbis, te manifestam injuriam illis facere, si de ipsis, quod scienter & de industria peccata venialia fecerint, cogitares*. Et paulo post: *Interrogemus itaque viros sanctos, & obtestemur illos per nomen Domini, cui se totos commiserunt, ut dicant nobis sine ullo lædendæ humilitatis timore, an aliquod peccatum veniale non ex infirmitate, sed ex industria & ex malitia per aliquot annos commiserint; & si dixerint, quia longo tempore, aut numquam, aut vix ex malitia peccarunt, credamus eis; sunt enim testes omni exceptione majores, & eos in hoc sequi & imitari conemur*. Hanc ad rem recte scribit S. Gregorius *moral. lib. 18. cap. 5. col. 561. oper. to. 1.* ad illa verba Job: *Neque enim reprehendit me cor meum in omni vita mea*: *Ac si aperte dicat, nequaquam se feciſſe reminiscitur, unde in suis precibus confundatur. Sed quæri potest, quo pacto a corde suo reprehendi se denegat, qui se peccasse superius accusat dicens:* Peccavi, quid faciam tibi, o custos hominum? *vel*, Certe, si justificare me voluero, os meum condemnabit me. *Sed sciendum, quod sunt peccata, quæ a Justis vitari possunt; & sunt nonnulla, quæ etiam a Justis vitari non possunt. Cujus enim cor in hac corruptibili carne consistens in sinistra cogitatione non labitur, vel si usque ad consensus foveam non mergatur? Et tamen, hæc ipsa prava cogitare, peccare est: sed, dum cogitationi resistitur, a confusione sua animus liberatur &c. Recte ergo is, qui peccatorem se confessus est, nequaquam se a suo corde reprehendi confitetur; quia, etsi, quæ illicita fortasse cogitando, defuit umquam rectitudini, forti tamen mentis certamine restitit cogitationi*. Caute tamen prædictæ & consimiles Confessariorum attestationes sunt excipiendæ; & valde timendum est, ne etiamsi coarcteutur ad immunitatem a peccatis venialibus ex proposito commissis, & non ex subreptione propter humanam infirmitatem, non undequaque tutæ habendæ sint. Legitur in Psalmo 98. *v. 8. Domine Deus noster, tu exaudiebas eos; Deus, tu propitius fuisti eis, & ulciscens in omnes adinventiones eorum*; & S. Augustinus ibi ponderans, ea referri ad viros perfectos supra a Domino laudatos, Moysen, Aaron, & Samuelem, quærit, quomodo ulciscatur in adinventiones eorum (*n. 12. col. 1067. oper. tom. 4.*): *Noverat ibi forte Deus aliquid, quod purgaret, quia & quod perfectum jam videtur hominibus, illi perfectioni adhuc imperfectum est. Pleraque faciunt Artifices, & ostendunt imperitis; & cum jam judicaverint imperiti esse perfecta, expoliunt illa Artifices, qui noverunt adhuc quid illis desit, ut mirentur homines tantam expolitionem rebus accidisse, quas jam perfectas pronuntiaverunt. Fit hoc & in ædificiis, & in picturis, & in vestibus, & prope in omni genere artium &c. Sic & illi Sancti versabantur ante oculos Dei tamquam sine culpa, tamquam perfecti, tamquam Angeli. Noverat autem, quid illis deesset, qui vindicabat in omnes affectiones eorum*. Optime Suarez *tom. 3. de Gratia lib. 9. cap. 8.* quæstionem hanc illustrat: postquam enim *num. 10.* statuit, regulam Fidei esse, neminem in tota vita mortali posse omnia etiam venialia peccata vitare, nisi e speciali Dei privilegio; & *n. 18.* Justos & sanctos homines, quantumvis perfectos, in hac vita non omnia peccata venialia vitasse; & *num. 24.* nemini præter Virginem deberi aut posse tribui privilegium carendi per totam vitam peccato veniali; *num. 25.* docent, non solum per totam vitam, sed ne per notabilem quidem ejus partem posse de aliquo Sancto cum fundamento affirmari, eum caruisse omni peccato veniali, etiam per subreptionem; quod *num. 27.* extendit etiam ad peccata venialia deliberata: ita ut brevi tantum tempore possit Justus per communia auxilia vitare omnia peccata venialia, ut subjicit *n. 28.* addens *n. 29.* breve hoc tempus ad diem unum restringi.

CAPUT QUADRAGESIMUM.

De nota jactantiæ & vanæ gloriæ, de qua sæpe disputandum occurrit in examine virtutum Servorum Dei.

1. UT alibi visum est, aliquando Dei Servi, Superiorum jussu, vitam suam descripserunt, in qua laudabiliter a se gesta narrarunt, & præterea retulerunt charismata & dona sibi a Deo collata: alii, si scriptis hæc non ediderunt, ore tamen retulerunt aut Confessariis, aut sodalibus, aut aliis hominibus: in quo rerum themate dubium excitatur, an jactantiæ seu vanæ gloriæ peccatum commiserint. Porro Sanctorum exempla, qui hæc & similia fecerunt, non desunt. Apostolus Paulus *in epist. 2. ad Corinth. c. 11. & 12.* a se gesta, & visiones, & revelationes Domini fuse prosecutus est. Job. *c. 29. v. 14.* de se ait: *Justitia indutus sum, & vestivi me, sicut vestimento & diademate, judicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo. Pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime investigabam*. Ezechias ab Isaia admonitus de vicina morte, sic Deum allocutus est, ut habetur *Isaiæ cap. 38. v. 3. Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde perfecto, &, quod bonum est, in oculis tuis fecerim*. Sara Tobiæ uxor, uti legitur *Tobiæ cap. 3. v. 16.* sic de se coram Deo locuta est: *Tu scis, Domine, quia numquam concupivi virum, & mundam servavi animam meam ab omni concupiscentia. Numquam cum ludentibus miscui me, neque cum his, qui in levitate ambulant, participem me præbui*. Item Nehemias, ut *in 2. Esdræ cap. 5. v. 19.* ait: *Memento mei, Deus meus, in bonum, secundum omnia, quæ feci populo huic.*

2. Succedunt ceterorum exempla Sanctorum. Abbas Joannes apud Cassianum *collat. 19. cap. 3. pag. 702.* ait: *Idcirco, si quid elatius, immo liberius fortasse protulero, quæso, ut non jactantiæ vitio, sed ædificationis vestræ depromptum studio censeatis; quia vobis tam studiose quærentibus, nihil de veritate existimo subtrahendum. Arbitror enim institutionibus vobis aliquid posse conferri, si paulisper, humilitate sepositа, simpliciter omnem propositi mei patefecero veritatem. Confido enim, quia nec apud vos de libertate dictorum cenodoxiæ notam, neque apud conscientiam meam de suppressione veritatis quoddam mendacii crimen incurram*. Apud Palladium *in historia Lausiaca (cap. 58. lib. 8. edit. Rosweydi)* Abbas Anuph ita socios alloquens inducitur: *Benedictus Deus, qui mihi hæc quoque signavit, & vestrum vitæ institutum, & adventum ... Ex quo Servatoris nomen professus sum in terra, ex ore meo non est egressum mendacium. Humani cibi nihil sumpsi, me cælesti alimento alente quotidie Angelo... Hæc, & multa alia narrans, tertio die tradit animam; eamque statim suscipientes Angeli, & chori Martyrum in cælos sustulerunt, ipsis videntibus, & hymnos audientibus*. Et in eadem historia *cap. 10.* Pambo Abbas eximiæ sanctitatis, morti proximus sic ait: *Nec memini, me ab aliquo panem gratis datum comedisse, nec me in hanc horam pœnitet alicujus sermonis, quem dixerim*. Abbas Guillelmus in vita S. Bernardi *lib. 1. c. 4. n. 23. col. 1086. oper. vol. 2.* de eo sic scribit: *Quidquid in Scripturis valet, quidquid in eis spiritualiter sentit, maxime in silvis & in agris, meditando & orando se confitetur accepisse;*

& in hoc nullos aliquando se magistros habuisse, nisi quercus & fagos, joco illo suo gratioso inter amicos dicere solet: Continuator autem vitæ subjicit *lib. 3. c. 3. (num. 7. col. 1135. vol. cit.)*: *Nam & confessus est, aliquando sibi meditanti vel oranti sacram omnem velut sub se positam & expositam apparuisse Scripturam*. S. Antonius, ut refert S. Athanasius in ejus vita *c. 68. pag. 846.* cum a discipulis rogaretur, non dubitabat eis communicare dona cælestia, quæ a Deo receperat: *Nec spiritualibus filiis pura in Christo anima occultare quidquam volebat*. S. Onophrius Paphnutio exposcenti sua gesta omnia candidissime aperuit, ut idem testatur in ejus vita *cap. 2.* quam scriptis consignavit, *apud Rosweydum lib. 1. pag. 99.* Severus Sulpicius *cap. 26. vitæ Sancti Martini* testatur, se eam scripsisse ex iis, quæ sibi aliis interrogantibus ipse patefecerat; ejusque vitæ partem scriptam fuisse etiam vivente S. Martino, testatur Baronius. De S. Ignatio Societatis Jesu Fundatore in lectionibus Officii habetur, claris adeo illustrationibus eum fuisse recreatum, ut postea solitus esset dicere: *Si sacræ Litteræ non exstarent, se tamen pro Fide mori paratum ex his solum, quæ sibi Manresæ patefecerat Dominus*. Item in sexta lectione secundi Nocturni diei octavæ S. Dominici in Breviario Ordinis Prædicatorum factum hoc exponitur, quod etiam post alios refertur a Malvenda *in annal. Ord. Prædicat. centur. 1. part. 3. pag. 368.* En verba lectionis: *Dein, adscitis duodecim ex senioribus & præstantioribus Fratribus, Prieri Conventus Bononiensis generaliter omnia peccata confessus est; Exomologesique sacro ritu peracta, illis astantibus dixit: En, Fratres carissimi, in hanc usque diem illibata mihi virginitas singularis Dei munere constitit; quam si vos etiam persancte coluerilis, & vitæ munditia, & odore claræ famæ mirum in modum promovebimini*. In relatione Rotæ Auditorum in causa S. Philippi Nerii *tit. de virginali castitate* dicitur: *Virginalem castitatem Philippus perpetuo conservavit, ut ipsemet manifestavit Francisco Buccæ ejus in Christo filio, ut eumdem ad castitatem induceret*. Denique *in vita S. Teresiæ cap. 27. pag. 97.* fuse exponuntur, quæ ei dicta fuerant de se ipso a S. Petro de Alcantara: ei enim narraverat pœnitentias a se jugiter peractas. Ipsa etiam S. Teresia *in Fundationibus cap. 32.* testatur, Servam Dei Catharinam de Corduba (quam utpote sanctissimis moribus præditam, & & Christianis virtutibus illustrem, maximopere commendant Philippus a Sanctissima Trinitate *part. 3. Mysticæ tr. 2. art. 2. in principio*, Gaspar a S. Michaele *t. 1. l. 4. cap. 14. in fine*) non dubitasse referre gratias sibi a Deo collatas: *Dirò quello che da lei udirono alcune persone, e le nostre Monache di S. Giuseppe di Toledo, dove ella entrò a vedere, e come con molte Sorelle parlava con semplicità, così faceva con altre persone, perchè era grande la sua semplicità, schiettezza, e sincerità*. Et Sancta demum Catharina Adurna Fliscа, vulgo dicta a Janua, Religioso petenti mirabilia aperuit quæ Deus in se efficere dignatus fuerat, teste Matthia Tanner Carthusiano in ejus vita *cap. 38.*

3. Si quis ex modo relatis, & aliis similibus exemplis crederet, absque jactantiæ & vanæ gloriæ vitio posse unumquemque sua laudabilia gesta palam exponere, deciperetur. Sapiens præcipit *Proverb. 27. v. 2. Laudet te alienus, & non os tuum; extraneus, & non labia tua*. Auctor *apolog. moral.* sub nomine S. Cyrilli editus a P. Balthasare Corderio *lib. 2. cap. 28.* post plura alia deducta ait: *Sed ad quid te laudas? Certe, si notus es, agis superfluum; si non notus, memento, quod latere desiderat vera virtus. Verum nec tempus laudandi quemquam est, donec vivit; nam commendatio vera non præterit, quam possessæ virtutis æternitas stabilavit. Laudet ergo te os alienum, accuset te os tuum; humilitatis te approbet virtus, dies te commendet ultimus, & æternus*: & Paulus Apostolus *in cit. epist. 2. ad Corinth. cap. 11. vers. 1.* antequam de laudibus suis loqui incipiat, usus est his verbis: *Utinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ*; quæ sic Estius *in commentar.* declarat: *Loquitur autem ad hunc modum, non quod vera esset insipientia sic gloriari, quomodo ipse gloriari intendit, ut propterea sustinendus esset tamquam rem stultam faciens, sed quia gloriari & laudare se ipsum vulgo judicatur esse opus hominis insipientis ac vani, estque re vera tale, nisi justa aliqua necessitas excuset. Unde Sapiens præcipit Proverb. 26.* Laudet te alienus, & non os tuum: *Sed, etsi justa ratio cogat aliquem, ut se ipsum laudet, sicut hoc loco Paulum, non tamen evadet, quin apud eos, qui causam facti vel ignorant, vel non considerant, habeatur insipiens: & propter hoc Apostolus in consequentibus, ubi laudes suas explicat, modo insipientem, modo quasi insipientem se vocat.*

Quapropter nemo non videt, opus esse aliqua noscere, ut tutum ferri possit judicium, quoties causæ examinantur Servorum Dei, qui res suas egregias aut scriptis mandarunt, ut aliis retulerunt; judicium, inquam, de actu hoc, utrum vitio, an virtuti sit adscribendus, vitio videlicet inanis gloriæ, quod ab Apostolo reprobatur *ad Galat. 5. v. 26. Non efficiamini inanis gloriæ cupidi*; & *ad Philip. 2. v. 3. Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam*; consonatque illud *Joann. 8. v. 54. Si ergo glorifico me ipsum, gloria mea nihil est*.

4. Ante Estium fuisse hoc quoque receptum a S. Joanne Chrysostomo, deducitur ex his quæ scripsit *in Ps. 130.* Cum enim David dixisset *1. Reg. cap. 17. v. 36. Et leonem & ursum interfeci ego servus tuus*; & plura alia egregia facta celebrasset; & *Ps. 130. v. 1.* ceciniisset, *Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei*; memoratus Chrysostomus post allatam propriæ laudis prohibitionem ait *pag. 571. oper. tom. 5. Quomodo hoc ergo ignoravit Propheta, & nunc gloriatur, non apud duos, aut tres, aut decem, sed apud universum orbem terræ? Gloriatur autem dicens, Sum humilis, & moderatus, & mirandum in modum humilis, ac simplex: hoc enim sibi vult aliud ablactatus super matrem suam. Quare ergo hoc facit? Quoniam res quidem non est omnino prohibita, immo vero nonnumquam est necessaria, atque adeo nonnumquam incidit, ut non, si glorieniur, sed, si non glorieniur, simus insipientes.*

5. Modo laudatus Estius *in comment. ad dictum c. 11.* advertit, Deum neque præcipere, neque consiliari homini, ut laudet se ipsum, sed alicubi prohibere, sicuti prohibet jurare. Quocirca ante omnia necesse est, ut videatur, quid sit id, quod refertur a Dei Servo, de quo gloriari videtur, juxta doctrinam D. Thomæ *2. 2. quæst. 132. art. 1.* Si enim gloriaretur de re caduca & fragili, de peccato vanæ gloriæ non esset dubitandum: *Potest autem gloria dici vana . . . . ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, puta, cum quis quærit gloriam de eo, quod non est gloria dignum, sicut de aliqua re fragili & caduca*. Eadem quæstione *art. 3.* docet, inanem gloriam esse peccatum mortale ratione materiæ, de qua quis gloriatur, puta si glorietur de aliquo facto, quod Divinæ reverentiæ sit adversum. Si autem res non sit fragilis & caduca, sed vere sit gloria digna, scrutanda est intentio loquentis, aut scribentis de se ipso: *Sicut enim* (inquit S. Gregorius *moral. 12. cap. 31. col. 405. tom. 1.*) *gravis culpa est sibi hoc hominem arrogare quod non est, sic plerumque culpa nulla est, si humiliter bonum dicat quod est; unde sæpe contingit, ut Justi, & Injusti habeant verba similia, sed tamen semper cor longe dissimile*: &, allato exemplo superbi Pharisæi, qui dicebat, *Jejuno bis in Sabbato*; & Regis Ezechiæ ita Deum orantis, uti supra dictum est, *Obsecro, Domine, memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate, & in corde perfecto*, sic concludit *l. c. Ecce Pharisæus se justificavit in opere, & Ezechias justum se esse asseruit etiam in cogitatione; atque unde ille offendit, inde iste Dominum placavit. Cur itaque hoc, nisi quia omnipotens Deus singulorum verba a cogitationibus pensat, & in ejus auribus superba non sunt, quæ humili corde proferuntur?* Quia vero intentio hominis non patet hominibus, sed soli Deo, animadvertenda sunt nonnulla, quorum ope, quantum homini fas est, loquentis aut scribentis intentio patere possit. Si itaque necessitas egregia sua facinora, & gratias sibi a Deo collatas narrandi aut scribendi non deerit, credi poterit, rectam fuisse intentionem scribentis aut narrantis. Isidorus Pelusiota *lib. 3. epist. 278. pag. 610.* rationem reddens, cur Pharisæus ob verborum arrogantiam apud Deum offenderit, Job vero, qui plura & sublimiora de se protulit, gloriam affectus sit, concludit in hunc modum: *Frigidum enim atque insulsum, ut est, ita etiam videtur laudes suas prædicare, cum nulla urget necessitas. At, si quis, quæ minime convenit, audiens, in hujusmodi sermones invitus incidat, in eos, qui hanc necessitatem attulerint, culpa quoque conferri debet. Ac propterea Divina sententia eum, qui nullius contumeliis incitatus justum sese pronunciarat, aliosque omnes condemnarat, ac ne præsentem quidem Publicanum veritus fuerat, repudiavit. Eum autem, quem necessitas ad hoc impulerat (quid enim, quod ad stimulandum ipsius animum facere posset, Amici prætermiserant?) amplissimis laudibus coornavit*. Plutarchus opusculum conscripsit, *Quomodo quis sine noxa commendare se ipsum queat*; ubi accurate recenset varias occasiones, quibus quis sine labe evulgare apud alios Bona sua possit; puta, si ageretur de calumnia depellenda: *Se ipsum autem absque culpa reprehensionis laudare aliquis potest, primum, si calumniæ*

aut accusationis depellendæ gratia id faciat; item, si id fieret ad profectum aliorum: *Quoniam autem non modo citra dolorem aliarum & invidiam, sed etiam cum eorum utilitate usurpandæ nobis sunt nostræ laudes, ne hoc agere, ut nos laudemus, sed eo ipso aliud aliquid moliri videamur, primum hoc considera, an excitandi studii, æmulationisque virtutum gratia apud auditores aliquis se ipsum laudare possit.* Concordat Dantes *in Conviv. Veramente al principale intendimento tornando, dico, come è toccato di sopra, per necessarie cagioni lo parlare di se è conceduto, ed intra l' altre necessarie cagioni due sono piu manifeste. L' una è, quando, senza ragionar di se, grande infamia e pericolo non si può cessare. E allora si concede per la ragione, che delli due sentieri prender lo meno reo è quasi prendere un buono.* E questa necessità mosse Boetio di se medesimo a parlare, acciocchè sotto pretesto di consolazione scusasse la perpetuale infamia del suo esilio, mostrando, quello essere ingiusto, poichè altro scusatore non si levava. *L' altra è, quando, per ragione di se, grandissima utilità ne segue altrui per via di dottrina. E queste ragioni mossero Agostino nelle Confessioni a parlare di se*: & congesta undique eruditione prosequuntur Mazzonius *in apologia Dantis tom. 2. lib. 4. cap. 45. & 46.* & Mendoza *in Viridario lib. 3. problem. 9.*

6. At, ad sacra ut redeamus, *lib. 1. Reg. cap. 12. v. 1.* Samuel pro calumnia depellenda, (*Ecce audivi vocem vestram, juxta omnia, quæ locuti estis ad me*) & *v. 2.* innocentiam totius vitæ suæ exposuit loquens ad universum Israel: *Itaque conversatus coram vobis ab adolescentia mea usque ad hanc diem, ecce præsto sum. Loquimini de me coram Domino, & coram christo ejus, utrum bovem cujusquam tulerim aut asinum, si quempiam calumniatus sum, si oppressi aliquem, si de manu cujusquam munus accepi, & contemnam illud hodie, restituamque vobis.* Item *Actor. 15. v. 4.* Paulus & Barnabas ad profectum audientium publice annuntiaverunt conversionem Gentium, & miracula quæ Deus per eos fecerat: *Cum autem venissent Hierosolymam, susceptí sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & Senioribus, annuntiantes, quanta Deus fecisset cum illis*: & *v. 12. Tacuit autem omnis multitudo, & audiebant Barnabam & Paulum narrantes, quanta Deus fecisset signa & prodigia in Gentibus per eos.* Et S. Gregorius *lib. 19. moral. cap. 23. num. 36. col. 623. tom. 1.* explicans illud *Matth. cap. 9. Videte, ne quis sciat*, de manifestatione gratiarum a Deo receptarum, & bonorum suorum operum concludit: *Occultentur ergo studio, necessitate publicentur, & eorum occultatio sit custodia propria, eorumque publicatio sit utilitas aliena.* Qui autem ex Theologis de hoc argumento scripserunt, tanquam honestas & laudabiles causas admiserunt pro sui commendatione tum infamiæ depulsionem, & reparationem æstimationis, tum profectum spiritualem aliorum. Ita Marcant. *in tribun. Sacram. tom. 2. tract. 2. tit. 4. sect. 1. quæst. 3. §. 4. regul. 1. in primo & secundo casu pag. 337.* Theophil. Raynaud. *oper. tom. 4. lib. 6. sect. 2. cap. 18. de Humilitate circa materias ipso ejus nomine notatas num. 259. & seqq.* & favet doctrina sæpe citati S. Gregorii, qui *lib. 18. moral. cap. 7. num. 14. col. 562.* hæc habet: *Sancti viri, quoties de se aliquid sequentibus innotescunt, morem Creatoris sui imitantur: nam Deus qui nos prohibet, ne proprio ore laudemur..., proficere laudibus nescit; sed, dum suam nobis magnitudinem narrat, nostram ad se imperitiam sublevat, & bona sua loquendo nos edocet, quæ omnino homo non cognosceret si de se tacere voluisset &c. Morem ergo sui Creatoris imitantes sancti viri, nonnumquam quædam de se, ut audientes instruant, non ut ipsi proficiant, manifestant; & tamen in his alta se considerazione custodiunt, ne, dum alios a terrena intentione erigunt, ipsi in terrenæ laudis appetitione mergantur.*

7. Verba quoque eorum, qui de se loquuntur, diligenter sunt examinanda, an sobrietatem & modestiam redoleant, an ex eorum contextu conjici possit, loquentem quasi invitum de se & rebus suis loqui, & demum an omnia referat ad ultimum finem, hoc est ad Dei gloriam. S. Paulus se ipsum laudare incipiens *in cit. epist. ad Corinth.* semel atque iterum recidit, & ter se excusat: primo enim *cap. 11. v. 1.* ait, *Utinam sustineretis*; secundo se vocat *insipientem*, uti vidimus; & tertio subjicit, *Sed & supportate me*; & *v. 2. æmulor enim vos*; & rursus, *cap. 12. v. 6. Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me.* Quocirca S. Joannes Chrysostomus *serm. 26.* (*tom. 5. opusc. pag. 336. edit. Front. Ducæi*) Apostolum commendaturus ostendit, quam gravate ad suas laudes descenderit, & eum comparat equo, qui præruptum clivum invitus & timens cogitur transilire: *Quemadmodum equus præcipitium aliquod præruptumque clivum transiturus se colligit, quasi hunc uno saltu exsuperaturus foret: verum profundum despiciens hiatum subjacere, obstupescit metu, contrahiturque, deinde quum sentit equitem vehementius urgere, rursum aggreditur, idemque quod antea perfert, necessitatem & vim indicans, subsistit aliquandiu, hinnitum mussitans super eram foveæ; resumpto tandem animo, se ultro fidenter adigit: Sic & Beatus Paulus, veluti se daturus in præceps, in laudum suarum recitationem, semel atque iterum, ac tertio, & subinde sæpius retrocedit.* Sanctus autem Gregorius *moral. loc. cit. num. 13.* de eodem S. Paulo hæc habet: *Ille Prædicator egregius veritatis contra Pseudoapostolos loquens, dum virtutes eximias operationis suæ pro discipulorum eruditione narraret, dum, tot se pericula toleraſſe coacervata persecutione, describeret, & post hæc, usque ad tertium cælum, rursumque in paradisum raptum se esse, memoraret, ubi tanta cognoscere potuisset, quanta loqui omnino non posset, erat de se adhuc fortasse admirabiliora locuturus, sed ab humana laude alta se consideratione temperans subdit:* Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me. *Habebat ergo adhuc dicendum de se aliquid, qui parcit dicere; sed egit utrumque Doctor egregius, ut & loquendo quæ egerat, discipulos instrueret, & tacendo, se se intra humilitatis limitem custodiret. Nimis namque esset ingratus, si de se discipulis tota reticeret; & fortasse nimis incautus, si de se tota vel discipulis proderet. Sed mirabiliter, ut dictum est, egit utrumque, ut loquendo, eruditet vitam audientium, & tacendo, custodiret suam.* Estius *ad cap. 12. cit. epist. ad Corinth.* ponderans verba supra allata: *Parco autem, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me*, sic ea explicat: *Ab hujusmodi magnis & gloriosis recensendis* (revelationibus videlicet) *abstineo vestri causa, ne quis propter illa plus mihi tribuat, ac majorem existimet, quam mea facta quæ videt, & meus sermo quem audit, me esse declarant. Nam, ut annotant Græci, si victimas ei mactare, tamquam Deo, voluerunt Lystrenses propter claudum sanatum Actor. 14. & si Melitenses Deum appellabant, quod viperam de manu illæsus excussisset Actor. ultimo, quid non tandem honoris ei impendissent homines, si præterea magnificas illas revelationes eis manifestasset?* Denique relatio ad ultimum finem, hoc est ad Dei gloriam, ex eodem Apostolo *cap. 11. v. 30. epist. 2. ad Corinth.* plane colligitur: *Si gloriari oportet, quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.* Sensus enim horum verborum, juxta Estium sæpe citatum, est, illum gloriari noluisse in signis & miraculis, quæ plurima ediderat, quæque hominem mundo spectabilem & glorioſum reddere solent, sed in infirmitatibus, hoc est in iis quæ passus fuerat, utpote talia, propter quæ apud homines minus pios quisque contemptibilis haberi solet, & in quibus maxime declaratur virtus Christi: S. Gregorius *cit. lib. 19. moral. cap. 23. num. 36. col. 623.* ait: *Aliquando sancti viri & coram hominibus compelluntur bona facere, aut eadem hominibus sua facta narrare, sed ad eum finem omnia referentes, ut non ipsi eisdem operibus, sed Pater eorum, qui in cælis est, debeat glorificari:* & S. Thomas *2. 2. quæst. 132. ar. 1.* postquam docuit, vanam gloriam dici uno modo ex parte rei, de qua quis gloriam quærit, sicuti de aliqua re fragili & caduca (uti supra visum est) addit, dici quoque vanam aliis modis: *Alio modo ex parte ejus, a quo quis gloriam quærit, puta hominis, cujus judicium non est certum; tertio, ex parte ipsius, qui gloriam appetit, qui videlicet appetitum gloriæ suæ non refert in debitum finem, puta ad honorem Dei, vel Proximi salutem.* Multa, quæ supra dicta sunt paucis fideliter exposuit Pater Petrus Ribadeneira *in vita S. Ignatii*: postquam enim plura, quæ ab eo audivit, retulit, sic subjicit *lib. 5. cap. 3. pag. 476. Di rado, e non senza gran cagione delle cose proprie ragionava, se non era per curare alcun' anima afflitta, e col suo consiglio consolarla, ovvero per inanimire col suo esempio i suoi Compagni, e rincorarli contro le difficoltà, che loro si offerivano.* Ut omnia prædicta apto confirmentur exemplo, ad calcem hujus Libri operæ pretium esse censemus edere epistolam Beati Joannis Taufignani Ordinis Jesuatorum Episcopi Ferrariæ, quæ manu propria Beati conscripta conservatur in archivo Patrum Carmelitarum Excalceatorum prædictæ civitatis, in qua, occasione calumniæ sibi impactæ apud Ducem Estensem, sua laudabilia gesta commemorat humilibus verbis, omnia bona facta ad Deum tamquam auctorem

refe-

referendo. Inter opera S. Basilii *tom. 2. pag.* 156. extat homilia vigesima *de Humilitate*. Sanctus hic Doctor *num.* 3. ponderat illud Jeremiæ 9. *Ne glorietur sapiens in sapientia sua, & ne glorietur fortis in fortitudine sua, & ne glorietur dives in divitiis suis .... in hoc glorietur, qui gloriatur, si cognoscit ac intelligit, quod ego sim Dominus.* Et postea subjicit: *Hæc est sublimitas hominis, hæc est gloria atque majestas, vere cognoscere quod magnum est, eique adhærere, & a Domino gloriæ conquirere.* Ponderat etiam illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 1. *Christus factus est nobis sapientia a Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio; ut, quemadmodum scriptum est, Qui gloriatur, in Domino glorietur.* Et post hæc addit: *Hæc est enim perfecta ac integra in Deo gloriatio, cum quis non ob suam justitiam extollitur, sed novit destitui se quidem vera justitia, verum sola in Christum Fide justificatum esse.* Totus est Basilius in hac homilia, ut id ostendat. Per quæ confirmantur quæ modo dicta sunt de bonis omnibus, quæ ab hominibus fiunt, ad debitum finem referendis, idest ad honorem Dei, & proximi salutem. Et quia Sanctus ait, hominem sola in Christum Fide justificari, ne id simpliciores inducat in errorem, notabilia sunt verba Juliani Garnier *ad dictum locum lit. E*: *Notandum igitur, Basilium id sibi in hac oratione proponere, ut ostendat, nos in nostris operibus gloriari non posse. Quare hoc dicit, etsi jejunas, etsi stipem erogas, etsi alia id genus recte facis, non propterea justificabere; sed accedat, oportet, Fides; non quod Fides sola sine operibus justificet; sed quod ad justificationem necessario requiratur.*

8. Hucusque adducta confirmantur exemplis supra relatis; siquidem in iis neque opportuna occasio, neque causæ defuerunt, & signanter spiritalis utilitas audientium, & pudor & modestia fuerunt comites narrationis. Sufficere ergo deberent. Quia vero, cum res est de causis Canonizationis, nihil est prætermittendum, quod eruendæ veritati prodesse possit, præter ea quæ hucusque dicta sunt, opus erit sedulo inquirere, an Dei Servus, qui sua mirabilia enarravit, alia non exigua veræ humilitatis signa prætulerit, & in aliis virtutibus excelluerit: si enim ex aliis documentis de ejus humilitate ceterisque virtutibus constet, facile, ut infra dicetur, aliis supra expositis non deficientibus circumstantiis, quæ ipse de se dixit, existimari poterunt immunia a labe superbiæ, & vanæ gloriæ; uti bene explicat Nicolaus Lancic. *tom. 1. opusc. 8. cap. 10. pag. 269. Ego sane existimo, Dei peculiari consilio & instinctu, in humilitate, & contemptus sui amore fundatos, & cognitione vilitatis suæ clara imbutos, ac proinde a vanæ gloriæ & jactantiæ spiritu alienissimos interno Divino impulsu excitari ad manifestanda arcana & singularia Dei dona sibi concessa: videt enim amatrix animarum Divina Sapientia multum inde & Divinæ gloriæ, & auxilii animarum accedere; ideo facit, ut sæpe, nil minus, quam talia, cogitantibus Dei Servis, dicantur ab eis ea, quæ ipsi studio deprimendi se recte occultabant, & nulli nota esse cupiebant; sed is, in cujus manibus sunt nostra corda, ob fines sibi notos, & nobis etiam aliqua ex parte manifestos ea propalavi vult per Servos suos, quæ propalata esse ab omnibus fere eximiis Sanctis, legimus in eorum gestis in beneficium Ecclesiæ annotatis.* Optime in rem hanc Pater Bartolus *in vita Cardinalis Bellarmini lib. 3. cap. 10. Concioffiacosachè, come avvisai poc' anzi, alla providenza di Dio s' appartenga di far sì, che per edificazione della sua Chiesa, per gloria del suo nome, per contezza de' meriti de' suoi Servi se ne risappiano certi più rari effetti della sua Grazia in essi, i quali altrimenti se ne anderebbon sotterra con essi, nè convenendosi di metter sempre in ciò mano a' miracoli, il modo più somigliante al naturale è muovere e indurre internamente essi stessi a manifestarsi. Così oltre a tanti altri, che ne sappiamo, il santissimo Patriarca Domenico, e più da presso a noi S. Filippo Nesi rivelaron la loro virginità, quegli a' suoi Religiosi, questi a' suoi figli spirituali: e deve lo Spirito di Dio induce e trae i Santi a palesare di se eziandio cose grandissime, non è possibile, che vi entri e si tramischi lo spirito della vanità; e allora tanto è, che parlino ad un popolo intero, quanto ad una, o due persone. Questi dunque, e quanti altri uomini di notoria santità han, com' essi, manifestato di se, ch' eran vergini, sarebbe temerità il pensarne altro, che averli a ciò indotti un particolare instinto dello Spirito Santo, essendo la presunzione per essi.* Idem confirmat Roderic. *in exercitio perfectionis, & virtutum religiosarum part. 2. tract. 3. cap. 29. La riputazione deve essere da noi desiderata, e dobbiamo rallegrarcene solamente, in quanto è necessaria per l' edificazione de' Prossimi, e per far frutto in essi, e per la maggior gloria ed onore di Dio Signor nostro &c. In questo dunque si conoscerà, se tu ti rallegri dell' autorità e della riputazione per il bene dell' anime, e per la gloria di Dio, o pure per te stesso, e per il tuo proprio onore ed autorità. Se, quando ti si porge l' occasione d' umiltà e dispregio, l' abbracci molto da vero e di buon cuore, e ti rallegri in essa, è buon segno &c. Ma se, quando ti si porge l' occasione d' umiltà, e d' essere poco stimato, la ricusi, e non la sopporti bene; e se, quando non è necessaria per l' utilità de' Prossimi, ad ogni modo ti rallegri della riputazione e della lode degli uomini, e la procuri, questo è segno, che anche nel rimanente ti rallegri per quel che tocca a te, per il tuo onore e riputazione, e non puramente per la gloria di Dio, e per l' utilità de' Prossimi ec. Ed anche il lodare uno se stesso può essere cosa buona e santa, se si fa, come si deve; come vediamo, che S. Paolo, scrivendo a quei di Corinto, comincia a lodarsi, e a raccontare grandezze di se, riferendo grazie grandi, che il Signore gli aveva fatte, e dicendo, che aveva travagliato e faticato più degli altri Appostoli, e comincia a narrare le rivelazioni e i ratti, che aveva avuti fino al terzo cielo. Ma egli faceva questo, perchè allora così conveniva, ed era di bisogno per l' onore di Dio, e per l' utilità de' Prossimi, a' quali scriveva, acciocchè così lo tenessero e stimassero per Appostolo di Cristo, ricevessero la sua dottrina, e cavassero frutto da essa. E diceva queste cose di se con un cuore non solo dispregiatore dell' onore, ma anche amatore del dispregio e del disonore per Gesù Cristo; perchè quando non era necessario pel benefizio de' Prossimi, si sapeva egli molto bene impiccolire ed abbassare, dicendo di se, che non era degno d' essere chiamato Appostolo, perchè aveva perseguitata la Chiesa di Dio, e chiamandosi bestemmiatore, ed il maggiore de' peccatori: quando gli venivano occasione di disonori e dispregi, questo era il suo gusto e la sua allegrezza.*

9. Quæ dicta sunt de narrantibus, sibi vindicant locum etiam in scribentibus, & quoad scribentes præterea videndum erit, num scripserint consilio aut jussu suorum Superiorum, qui enim scriptis mandaret absque consilio aut jussu suorum Superiorum, quæ sibi in virtutum exercitio, vel gratiarum Divinarum receptione insignia obtigerunt, inanis gloriæ, aut imprudentiæ notam evitare fortasse non posset. Quocirca de hujusmodi consilio ac jussu quæsitum est in causis Servorum Dei Alfonsi Rodriquez, Cardinalis Bellarmini, & Orosco, qui res suas scriptis commiserunt.

10. Habendus esset hic sermo de nonnullis Dei Servis, qui viventes afferuerunt, se post obitum per solemnem Canonizationem in Sanctorum album esse referendos. De S. Francisco de Paula legitur, dixisse Joanni Mediceo ad se advenienti eum Laurentio patre, qui eum jusserat Sancti manus deosculari: *Ego Sanctus ero, cum tu eris Pontifex*, uti habetur *in chronicis Ord. Minimorum*, & in vita dicti Sancti scripta a Fratre Isidoro Toscano *lib. 3. cap. 4. pag.* 339. S. Vincentius Ferrerius Alfonso Borgiæ sibi accedenti dixit, ut vitam castam & pudicam, quam inceperat, prosequeretur, ex quo potissimum ampliffimam inter mortales dignitatem adepturus esset, sibique post obitum maximum honorem esset allaturus; & e suggestu concionem habens, cum inter astantes comperisset S. Bernardinum de Senis adhuc juvenem & ignotum, dixit, inter auditores suos esse hominem ex Ordine Fratrum Minorum, qui doctrina & exemplo futurus erat vir singularis, & qui, licet juvenis esset, sibi seni in honore Ecclesiæ esset præferendus; uti habetur in vita S. Vincentii apud Bollandianos *ad diem 5. Aprilis*, & apud Gabrielem Fiammam in eadem vita *lib. 4. de vitis Sanctorum*. De sua futura Canonizatione sæpe locutum esse S. Philippum Nerium, refert Jacobus Riccius in ejus vita *lib. 4. cap. 10.* & S. Andreas Avellinus accedens ad domum Aloysii Caraffæ Principis Stiliani in urbe Neapolitana: cum ejus adventum tubicines tubarum sonitu excipere vellent, eo honore recusato, inquit, similes honores se post obitum exspectare; & cum aliquando esset in templo Cathedrali ejusdem urbis, tempore quo celebrabatur festum in honorem S. Thomæ de Aquino, uti Patroni & Protectoris civitatis, cujus statua in uno ex loculamentis ejus templi sita erat, videns loculamentum, quod erat e conspectu, esse sine statua, prædixit fore, ut sua statua post obitum in eo reponeretur, quod inter Sanctos civitatis Protectores esset adscribendus; uti habetur apud Joannem Baptistam Castaldum in ejus vita, & apud Franciscum de Longobardis *in annot. ad epist. 69. S. Francisci de Pau-*

Paula num. 9. Sed, cum Joannes ille Mediceus ad Pontificatum evectus nomine Leonis X. Franciſcum de Paula ſolemni ritu inter Sanctos retulerit, & Alfonſus ille Borgia, aſſumpto nomine Calliſti III. Pontifex factus Vincentium Ferrerium tertio ſui Pontificatus menſe canonizaverit, quæ Canonizatio facta eſt ſex annis poſt eam S. Bernardini Senenſis, licet Vincentius triginta annis ante S. Bernardinum deceſſiſſet, & S. Andreas Avellinus inter Sanctos Protectores civitatis Neapolitanæ fuerit repoſitus, unuſquiſque facili negotio comprehendere poterit, prædictis in rebus fuiſſe digitum Dei, & ea non ad vitium jactantiæ, ſed ad ſpiritum propheticum eſſe referenda.

11. Accidit aliquando, ut quædam egregia opera a Dei Servis palam & coram populo facta fuerint: & hinc ſtatim quæſtio excitatur deſumpta ex illo *Matth. cap. 6. verſ.* 3. *Te autem faciente eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua quid faciat dextera tua, ut ſit eleemoſyna tua in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi: & v. 6. Tu autem cum oraveris, intra in cubiculum tuum, & clauſo oſtio, ora Patrem tuum in abſcondito; & Pater tuus, qui videt in abſcondito, reddet tibi.* Opponitur enim jactantiæ aut vanæ gloriæ vitium, ne dicam hypocriſis, quam execratur Jeremias *c. 9. & c. 11.* & Chriſtus Dominus dam iat *Matth. 23. v. 13. Væ autem vobis Scribæ, & Phariſæi hypocritæ.*

12. Verum, ut in judicio ferendo æqua lance procedatur, operæ pretium eſt adnotare, Chriſtum Dominum *Matth. 5. v. 14.* ita dixiſſe: *Vos eſtis lux mundi. Non poteſt civitas abſcondi ſupra montem poſita. Neque accendunt lucernam, & ponunt eam ſub modio, ſed ſuper candelabrum, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Monentur hic a Chriſto Apoſtoli, & omnes eorum aſſeclæ, ut ſatagant tam verbo, quam exemplo virtutis aliis prælucere: quocirca, ut hoc *caput quintum* conciliemus cum *capite ſexto*, dicendum eſt, bona opera coram hominibus fieri debere, ut ex eis hominem Deum glorificent, non autem ut operantes ab hominibus glorificentur, & ſic capient vanam hominum laudem, quo *caput ſextum v. 1.* ſpectare videtur: *Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis; alioquin mercedem non habebitis apud Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. Cum ergo facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt in ſynagogis & in vicis, ut honorificentur ab hominibus.* Id recte explicatur a S. Gregorio *3. part. Paſtor.* (*cap. 35. col. 96. tom. 2.*) *Quid eſt ergo, quod opus noſtrum & ita faciendum eſt, ne videatur, & tamen, ut debeat videri, præcipitur, niſi quod ea quæ agimus, & occultanda ſunt, ne ipſi laudemur, & tamen oſtendenda ſunt, ut laudem cæleſtis Patris augeamus? Nam, cum nos juſtitiam noſtram coram hominibus facere, Dominus prohiberet, illico adjunxit:* Ut videamini ab eis: *Et, cum rurſus videnda ab hominibus bona opera noſtra præciperet, protinus ſubdit:* Ut glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. *Qualiter igitur videnda eſſent, vel qualiter non videnda, ex ſententiarum fine monſtravit, quatenus operantis mens opus ſuum & propter ſe videri non quæreret, & tamen hoc propter cæleſtis Patris gloriam non celaret.* Quod confirmat S. Antoninus *in Summa part. 2. tit. 4. de inani gloria cap. 1. §. 4. Non prohibet ſimpliciter Dominus, opera bona fieri in manifeſto coram hominibus, ſed ne fiant illa in tentatione, ut laudentur, id eſt propter vanam gloriam.*

13. Ideoque non ſtatim ac ex Actis cauſæ habebitur, aut aliqua, aut multa opera bona & egregia a Dei Servis palam & coram hominibus facta fuiſſe, judicium ferri, aut legitima ſuſpicio ingeri poterit de oſtentatione ſeu vana gloria; ſed quantum fas eſt homini, inveſtigari debebit agentis intentio, quæ ſi ad propriam laudem fuerit directa, de vitio non erit dubitandum; ſecus autem, ſi fuerit ad Dei glorificationem relata; tunc quippe certum erit, opus fuiſſe Deo acceptum. Cumque cor hominum Deo pateat, ſed hominibus abſconditum ſit, in noſtro rerum themate non poterit intentio deſumi, niſi ex reliquo vitæ curſu ejus, qui opera bona palam exhibuit & coram hominibus; ita ut, ſi ex reliquo vitæ curſu conſtet de ejus ſanctitate, præſumendum jure ſit, nihil aliud ipſum quæſiviſſe ſic agendo, quam Dei gloriam; quæ præſumptio haberi non poterit, ſi ex reliquo vitæ curſu veræ ſanctitatis indicia colligi non poſſunt. Optime res explicatur a Sancto Gregorio *lib. 8. moralium* (*cap. 48. num. 83. col. 283. tom. 1.*): *Occultanda ſunt ergo quæ agimus, ne hæc in hujus vitæ itinere incaute portantes, latrocinantium ſpirituum incurſione perdamus. Et tamen Veritas dicit:* Videant opera veſtra bona, & glorificent Patrem veſtrum, qui in cælis eſt. *Sed aliud eſt profecto, cum in oſtenſione operis gloria quæritur largitoris, aliud, cum laus privata concupiſcitur de dono largientis. Unde & rurſum in Evangelio hæc eadem Veritas dicit:* Attendite, ne juſtitiam veſtram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis. *Opus ergo noſtrum cum hominibus oſtenditur, in cordis prius examinatione penſandum eſt, per ejuſdem oſtenſionis ſtudium quid quæratur. Si enim dantis gloriam quærimus, etiam publicata noſtra opera in conſpectu illius occulta ſervamus. Si vero per hæc noſtram laudem concupiſcimus, foras ab ejus conſpectu jam fuſa ſunt, etiamſi a multis ignorentur. Sed valde perfectorum eſt, ſic, oſtenſo opere, auctoris gloriam quærere, ut de illata laude privata neſciant exultatione gaudere. Tunc ſolum namque innoxie hominibus laudabile opus oſtenditur, cum per deſpectum mentis veraciter laus impenſa calcatur. Quam quia infirmi quique perfecte contemnendo non ſuperant, reſtet neceſſe eſt, ut bonum, quod operantur, abſcondant. Sæpe enim ab ipſo oſtenſionis exordio propriam laudem quærunt, ſæpe vero in oſtenſione operis auctoris patefacere gloriam cupiunt, ſed excepti favoribus in laudis propriæ cupiditatem rapiuntur; cumque ſemetipſos dijudicare interius negligunt, ſparſi exterius ignorant quod agunt, eorumque opus ſuæ elationi militat, atque hoc ſe impendere obſequio largitoris putant.* Sequitur S. Antoninus *loc. cit. Et, quia illi, qui ſunt imperfecti, ſunt ſatis inclinati ad laudem hominum procurandam, ideo, ut docet Gregorius in moralibus, tales, ſi qua bona faciunt ſingularia extra communia & neceſſaria ad ſalutem, occulte facere debent, ne inanis gloria inficiat intentionem; ſicut fecit Beatus Nicolaus, cum providit neceſſitati convicini tribus vicibus occulte projiciens per feneſtram in domum illius non modicum auri, ut nuptui traderet tres filias nubiles, quas præ paupertate intendebat proſtituere, ut inde cum ipſis viveret. Sed viri perfecti, & qui ſunt poſiti in exemplum aliorum, debent in publico bona facere etiam ſingularia, ut inde populi ædificentur, & ad ſimilia provocentur; ſicut fecit Beatus Pater Dominicus, qui in domo quarumdam matronarum hoſpitatus, quæ Hæreticis adhæſerant, qui ſub pelle ovina auſteritatis, ut lupi, animas earum devorabant, dormivit per totam Quadrageſimam ſuper tabulam, manifeſte portavit cilicium, jejunavit in pane & aqua, ut vel ſic exemplo ſuæ pœnitentiæ veræ, non ſimulatæ illas de errore reduceret, quod & factum eſt.*

14. A controverſiis & diſputationibus propoſitis non longe abeſt alia controverſia, quæ aliquando etiam excitata eſt in examine virtutum Servorum Dei, de ſuæ familiæ ſtemmatibus, aut de ſuis nominibus appoſitis in templis, Capellis, hoſpitalibus, publicis ædificiis, aut etiam ſacris ſupellectilibus, ipſorum auctoritate, aut ære conſtructis & elaboratis; an hæc videlicet jactantiæ, aut vanæ gloriæ indicia ſint. Si hæc contingant, inſciis ipſis Dei Servis (nec enim novum eſt, id accidere poſſe) nulla ſupereſt occaſio dubitandi de vana gloria. Carolus a Baſilicapetri Epiſcopus Novarienſis *in hiſtoria S. Caroli Borromæi lib. 7. pag. 472.* hæc refert: *Cum in ſummis porticibus ædium Canonicalium inſculpta inſpexiſſet inſignia Borromæia, facta juſſit excidi, & in poſterum facienda prohibuit; quæ tamen, curante nemine, Caroloque amplius non advertente, in ipſo operis principio remanſerunt.* Fieri ergo poteſt, ut inſciis Dei Servis, ipſorum ſtemmata apponantur, vel ut, ipſis etiam reluctantibus, perſiſtant; & ex modo relatis deſumi poteſt, ſic rem ſe habuiſſe in candelabris quoque argenteis ab eodem S. Carolo Borromæo dono datis baſilicæ Liberianæ, cujus erat Archipresbyter, in quibus etiam hodie apparent Inſignia familiæ Borromææ, ac in publicis ædificiis, & ſignanter in ſcholis publicis Bononiæ conſtructis, dum Legati de latere munere fungebatur; idque eo magis, cum toto fere tempore, quo dictum munus exercuit, Romæ apud ſummum Pontificem Pium IV. moratus ſit, & civitatis Comitatuſque gubernatio eſſet apud ejus Prolegatum Cæſium Epiſcopum Narnienſem. At, ſi ſtemmata & nomen, ſcientibus & volentibus Dei Servis, appoſita ſint, Thaulerus *ſermone 1. in Dominica octava poſt Trinitatem* ſine ulla dubitatione damnat eos, qui ſua Inſignia vel veſtibus ſacris, vel aliis rebus ad templorum uſum deſtinatis appingunt. Mitius judicium fertur a Nicolao Alemanno *de Lateranenſibus parietinis cap. 3. pag. 13. & cap. 7. pag. 39.* ubi, allata antiquitate uſus nomen & ſtemmata apponendi ſubjicit: *Scio, hanc nonnullorum cenſoriam eſſe ſeveritatem, qui omni titulorum, imaginum, & inſcriptionum*

uſui

uſui interdictum modeſtiæ legibus volunt, & de Majorum ſanctitate gravitateque probe ac digne ſentire ſe putant, cum ſuas illos imagines vel pictas vel fictas poni minime paſſos fuiſſe contendunt; memoriæ vero clarorum virorum ad poſteros derivandæ unum ſatis eſſe arbitrantur recte factorum teſtimonium. Verum enim vero Majores noſtri probitate & modeſtia inſignes, eam conſuetudinem, ut parce, ita citra vituperationem uſurpaſſe iſtos etiam cenſoribus videri poſſunt. Exſtant ad hanc diem imagines ad vivum expreſſæ, quas ſibi poſuerunt Innocentius II. in baſilica Calliſtiana ſub Janiculo; Paſchalis I. trans Tiberim ad Sanctæ Cæciliæ, & ad Sanctæ Praxedis in Exquiliis. Idem Nicolaus Alemannus alia ſubdit exempla; quibus addi poſſet exemplum S. Pii V. Familiæ quippe Ghisleriæ inſculpta Inſignia apparent una cum inſcriptionibus in angulis ædium ab eo in Urbe aſſignatarum tribunali ſanctiſſimæ Inquiſitionis. Apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an.* 324. *n.* 117. eximiis laudibus exornatur modeſtia Conſtantini Imperatoris, qui, licet eccleſias innumeris beneficiis cumulaſſet, noluit tamen in eis inſcriptiones apponi, quibus beneficiorum a ſe collatorum memoria ad poſteros tranſmitteretur: *Illud memoria dignum eſt, quod, cum tam celebres & inſignes memorias in honorem Dei atque Sanctorum tum Romæ, tum in aliis plurimis orbis Romani locis Conſtantinus erexerit, in nulla ipſarum modeſtiſſimus Imperator reperitur ſui nominis memoria titulum inſculpſiſſe, contempſiſſeque Chriſtianiſſimum Principem, quod alii ante eum Imperatores magno ſtudio affectaſſent, quorum, qui omnium optimus a Gentilibus habebatur, Trajanus, quod in operibus ſingulis a ſe erectis affixiſſet titulum ſui nominis, idem noſter Conſtantinus* (ut auctor eſt Aurelius Victor) *illum eo dicterio lepide quidem & urbane deriſit dicens, Trajanum eſſe herbam parietinam, nimirum, quod, ſicut illa, paſſim reperiretur muris inhærens.* Concludendum eſt itaque, laudabilius eſſe, & magis perfectum ab hujuſmodi appoſitione ſtemmatum & Inſignium abſtinere, quemadmodum poſt longam diſputationem concludit Gabriel Cardinalis Palæotus *de Imaginibus ſacris & profanis lib. 2. cap. 50. §. Exiſtimantes*; & late proſequuntur Mareſcallus *in lib. de juribus honorificis pag. 157. ſub tit. de zonis funereis*, Merbeſ. *in ſumma Chriſtiana par. 1. qu. 22. pag. 283. §. Decentius*, Theophilus Raynaudus *tom. 15. in heteroclit. ſpiritual. pag. 134. lib. 1. ſect. 2. punct. 3. n. 17.* ubi ait: *Non eſt igitur ſemper & ubique anomalum, & ad pietatem heteroclitam referendum, quod quis ſacro donario affigat ſua Inſignia; quamvis, per ſe loquendo, ſit minus perfectum, quam ſi abſque poſitione nominis ſui in terris ſuis uni gloriæ Dei formaliter & explicite ſerviretur.* Minus laudabile eſt, ſed honeſtum & commendatione etiam dignum eſſe poteſt, propria ſtemmata & Inſignia, & inſcriptiones ponere, ſi id fiat abſque ulla ſuperbiæ aut oſtentationis intentione; ſi ſobrie fiat; ſi ut ceteri excitentur ad opera ſimilia facienda; ſi ut perenne exſtet monumentum patrocinii, quod quis implorat, Sanctorum, in quorum honorem ædificium conſtruxit. *Itaque, ſi quis eſt* (proſequitur Cardinalis Palæotus *l. c. pag.* 370.) *qui hæc ſigna ponere in eccleſiis, & rebus ſacris adjungere cogitet, illud in primis eſt illi curandum, ut ſe ipſum colligat, & diligenter finem excutiat; utrum alios exemplo ſuo in exornandis eccleſiis incitari velit; utrum ſe Sancto illi commendet, illumque ſibi Patronum adſciſcat; an vero ſe & alios vocet ad imitandum ſancti Martyris fortitudinem, patientiam, & alia præclara facta; an ut Auctoris deſiderium appareat, cupientis ceterorum animos ad Dei obſervantiam his picturis & ornamentis excitare; an ab hominibus petat, ut Deum pro ſalute ipſius, qui opus illud curavit faciendum, precentur; an vero communem mundi errorem ſequatur, & popularem ac levem vanitatis auram captet.* Cui adhæret Theophilus Raynaudus *tom. 4. de virtutibus & vitiis lib. 6. ſect. 2. cap. 16. & tom. 8. in Sancto Joanne Benedicto punct. 11.* Demum vanum eſt & vitioſum prædicta facere ad hominum gloriam captandam, ut recte ait S. Antoninus *in Summa par. 2. tit. 4. cap. 1. ſub §. 4. Ad hoc vitium* (ſcilicet inanis gloriæ) *pertinet, quod aliqui faciunt eccleſias, hoſpitalia, Capellas, Calices, Paramenta cum Armis ſuis, quando hoc faciunt, ut laudentur. Pſalm.* 5. Gloriabuntur in te, Domine, omnes qui diligunt nomen tuum. *In te inquit, non in ſe.*

CAPUT QUADRAGESIMUMPRIMUM.

De nonnullis aliis rebus, de quibus in examine cauſarum Servorum Dei frequens ſe offert occaſio diſputandi; de nonnullis regulis adhibendis, ut tutum de geſtis a Dei Servis feratur judicium; & de quibuſdam extraordinariis actionibus, quæ a ſpeciali Dei impulſu factæ aſſeruntur.

1. QUANDO Epiſcopus ſacrum Presbyteratus Ordinem confert, annuntiat Clero & populo, ſe Diaconibus velle prædictum ſacrum Ordinem conferre, & utitur his verbis: *Sed, ne unum fortaſſe, vel paucos aut decipiat aſſenſio, vel fallat affectio, ſententia eſt expetenda multorum. Itaque, quid de eorum actibus aut moribus noveritis, quid de merito ſentiatis, libera voce pandatis, & his teſtimonium Sacerdotii magis pro merito, quam affectione aliqua tribuatis. Si quis igitur habet aliquid contra illos, pro Deo, & propter Deum, cum fiducia exeat, & dicat: Veruntamen memor ſit conditionis ſuæ.*

2. Dum agitur de virtutibus Servorum Dei, Beatificationis & Canonizationis gratia, requiritur ſententia multorum, hoc eſt illorum, qui ſunt adſcripti Congregationi ſacrorum rituum, qui invitantur, ut libera voce pandant, quid de eorum actibus, & moribus ex Actis & proceſſibus noverint. Non admonentur, ut memores ſint conditionis ſuæ, hoc eſt abſtineant a levibus, & gravioribus tantum inſiſtant: quinimmo ad ipſorum officium pertinet omnia exponere; ut in re adeo ſublimi tutum feratur judicium, & ut perſpicue conſtare poſſit, an Beatificandus fuerit Heros. Hinc fit, ut in eodem judicio plura proponantur, quæ Nobis animus non eſt in præſenti ſingillatim proſequi, nonnulla tantum attingemus, quorum frequentior occaſio in cauſarum examine ſe offert.

3. In Actis Servorum Dei teſtes ſæpe referunt, peccatores fuiſſe ab illis reprehenſos. Si ſuaviter id factum ſit, dubitatur de inertia Servi Dei, & videtur opus Dei feciſſe negligenter; ſi fortiter actum ſit, dubitatur, ne modum reprehenſioni præfixum exceſſerit, de quo *in can. Tam Sacerdotes 24. quæſt. 3.* & *in can. Non putes 22. quæſt. 25.* Vulgata eſt diſtinctio inter peccatorem occultum, & peccatorem publicum: ſi enim peccator occultus eſt, ſecreta debet præcedere admonitio, antequam annuntietur Eccleſiæ, juxta præceptum Chriſti *Matth. 18. v. 15. Si autem peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. Si autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ.* Quod ſi peccator publicus ſit, nulla tunc privata admonitio eſt denuntiationi præmittenda, juxta illud Pauli Apoſtoli *ad Timotheum 1. c. 5. v. 20. Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant:* & *ad Titum c. 1. v. 13. Increpa illos dure, ut ſani ſint.* Itaque peccata publica, ait Divus Thomas *2. 2. quæſt. 33. art. 7. in corpore*, publice eſſe redarguenda. De aliquibus Sanctis legitur, eos occulta peccata publica admonitione aliquando reprehendiſſe: ſed, cum occulta peccata non humano modo, ſed ope revelationis Divinæ cognoverint, legi præcedentis privatæ admonitionis in eo rerum eventu non erant adſtricti. Paſſim in vitis Sanctorum ſimilia geſta leguntur; &, ut a recentioribus abſtineamus, Palladius *in hiſt. Lauſiaca* publicam narrat reprehenſionem factam a S. Ammone, a Macario Alexandrino, ab Eulogio Presbytero ob occulta peccata, quæ ipſi ſupernaturali modo noverunt. Sive autem reprehenſio privata ſit, ſive publica, nova inſtituitur quæſtio de verbis adhibitis, utrum nimis lenia, an nimis ſevera fuerint; cujus quæſtionis reſolutio a qualitate perſonarum, quæ reprehenduntur, pendere videtur. S. Auguſtinus *ſerm. 83. de verbis Domini n. 8. col. 451. to. 5.* poſtquam dixit, *Si peccatum in ſecreto eſt, in ſecreto corripe; ſi peccatum publicum eſt & apertum, publice corripe, ut ille emendetur, & ceteri timeant*; & in expoſitione *epiſt. ad Galatas cap. 6.* comitatem & benignitatem in reprehendendo commendavit; *tractatu* tandem *10. in Joannem n. 9. col. 372. tom. 3.* ait: *Unumquemque Chriſtianum zelus domus Dei comedat . . . . . Vides fratrem currere ad theatrum? Prohibe, mone, contriſtare, ſi zelus domus Dei comedit*

comedit te. Vides alios currere, & inebriari velle?.. Prohibe quos potes, tene quos potes, terre quos potes, quibus potes, blandire: noli tamen quiescere. Amicus est, admoneatur leniter; uxor est, severissime refrenetur; ancilla est, etiam verberibus compescatur. Quoad personas in dignitate constitutas S. Franciscus Xaverius *epistolarum lib. 4. epist. 4.* prudenter monet, ne privatas quidem admonitiones esse adhibendas, nisi aliquis usus & aliqua prævia familiaritas aditum ad eas munierint; & cum adhibentur, ait eas semper frontis serenitate ac risu oris, & multo magis humanitate verborum, amorisque declaratione mitigari debere. At hæc moderatio locum habet apud eos, qui neque cum pertinacia, neque cum scandalo peccant: si enim pertinaces essent, licet occulti, & multo magis si publici peccatores essent, & ex asperitate verborum fructus sperari posset, absonum profecto esset, Dei Servum redarguere, qui ea in reprehendendo usus esset. Ideoque idem ipse Sanctus Franciscus Xaverius hoc modo se gessit, cum res postularet, teste Tursellino in ejus vita *lib. 4. cap. 2. Sentiebat, turbulentos, arrogantes, immodicosque sui æstimatores acriter de suis arguendos erroribus, & severitate, ac, si opus foret, animadversione coercendos, ut virga disciplinæ ingeniorum pervicaciam domet.* Huc respiciunt, quæ in sacris Litteris habentur: Christus enim Dominus Pharisæos publicis, continuis, & acerbis objurgationibus exagitavit; S. Joannes Baptista superbo Regi incestum publice exprobravit, Judæosque coercuit his verbis *Matth. cap. 3. v. 7. Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira?* S. Paulus dixit Galatis *ad Galat. cap. 3. v. 1. Insensati Galatæ, quis vos fascinavit non obedire veritati?* & Elymæ publico seductori *Actor. 13. v. 10. O plene omni dolo & omni fallacia, fili Diaboli, inimice omnis justitiæ, non desinis subvertere vias Domini rectas*; & S. Stephanus fortiter in Judæos insurrexit *Actor. 7. vers. 51. Dura cervice, & incircumcisis cordibus & auribus vos semper Spiritui Sancto resistitis.* Quocirca apte S. Gregorius *in 2. part. Pastor. cap. 10. col. 30. tom. 2.* scribit: *Nonnulla autem sunt vehementer increpanda, ut, cum culpa ab auctore non cognoscitur quanti sit ponderis, ab increpantis ore sentiatur. Et cum sibi quis malum, quod perpetravit, levigat, hoc contra se graviter ex corripientis asperitate pertimescat.* Quæ tamen omnia sibi locum vindicare dici debent, donec peccatores remanent in sua pertinacia. Quod si relipuerint, & suam culpam agnoverint, paterno tunc affectu sunt recipiendi. Decanus Bracarensis nescio quid commiserat, propter quod gravem indignationem sui Archiepiscopi Bartholomæi de Martyribus offenderat. S. Carolus Borromæus nomine etiam summi Pontificis Pii IV. enixe Archiepiscopo Decanum commendavit in sua epistola eidem scripta *die 3. Aprilis anni 1565.* & impressa *tom. 14 oper.* prædicti Bartholomæi *edit. Rom. pag. 108.* En verba: *Facere non possum, quin Reverendissimæ Dominationi tuæ Decanum suum separatim commendem, quem ego, quantum ex ipsius sermone potui perspicere, cognovi ipsius percupidum. Non enim Reverendissimæ Dominationi tuæ resistere, sed in illius veterem gratiam per Sanctissimum Dominum reduci voluit, & quamvis apud eam suboffenderit, ut humanæ naturæ est imbecillitas quædam, interdum vitia utilius est corrigere, quam acrius emendare, vel ne peccantibus acerbitas supplicii reditum ad virtutem intercludat, vel ne propensiores ad iracundiam, quam ad levitatem esse videamur, vel ut sit apud nos non justitiæ solum, sed aliquis etiam misericordiæ locus. Nunc habet Reverendissima Dominatio tua, in quo ejus se humanitas, & virtus exerceat. Huic igitur si se placabilem præbuerit, & quem olim filii loco dilexerat, ad eam reversum paterna item charitate fuerit complexa, edet præclarum exemplum sapientiæ suæ; quemque a recto officio culpa deflexerat, gravissimis & monitis & præceptis in cursum harum laudum revocabit, quod erit Sanctissimo Domino gratum, ac mihi gratissimum.*

4. Consimilis est huic quæstioni alia quæstio, quæ aliquando excitatur, cum agitur de Dei Servis, qui Hæreticorum conversioni operam dederunt: si enim in spiritu lenitatis eos exceperint, de fortitudinis defectu; si increpando, de imprudentia redarguuntur. Monet Apostolus, hæreticum hominem esse corripiendum, & post unam & alteram correctionem devitandum; uti habetur *in epistola ad Titum cap. 3. v. 10. Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita*: quod S. Joannes Chrysostomus *homil. 6. in dictum c. 3. pag. 765. tom. 11.* intelligit de eis Hæreticis, de quibus nulla resipiscentiæ spes est: *Contentiones autem contra Hæreticos dicit esse vitandas, ut ne frustra laboremus cum nihil hinc lucri proveniat. Finis enim in nihilum vertitur. Cum enim quis ita perversus est, ut quidquid evenerit, sententiam non mutare decreverit, cur frustra laboras in petra semen jacens?* Idem Sanctus Joannes Chrysostomus *homil. 3. in cap. 1. Gen. pag. 18. oper. tom. 4.* diligentiam omnem pro conversione Hæreticorum esse adhibendam, statuit: *Ne omittamus proponere eis doctrinam Scripturarum, sed omne impendamus studium, ut ab errore liberati, ad veritatem reducantur. Nam licet adhuc præoccupati erroribus sint, ejusdem tamen cujus nos generis sunt, & par est ut magnam eorum curam habeamus, nunquam torpescentes, sed diligentia summa facientes ea, quæ in nobis sunt, utilem illis medicinam adhibeamus, ut saltem tandem aliquando ad veram sanitatem redeant*: Alanus Episcopus Antissiodorensis *in vita*, quam scripsit, *S. Bernardi cap. 26. col. 1284. vol. 2.* narrat, quomodo S. Bernardus Abaelardum, cujus scripta non erant Fidei consona, exceperit: *Solita bonitate desiderans, errorem corrigi, hominem non confundi, secreta illum admonitione convenit. Cum quo etiam tam modeste tamque rationabiliter egit, ut ille quoque compunctus ad ipsius arbitrium correcturum se promitteret universa.* Summus Pontifex Leo X. suæ mansuetudinis erga Martinum Lutherum meminit in bulla 44. §. *6. pag. 491. Bullar. nov. t. 3. par. 3.* in qua ipsum & ejus errores condemnavit: *Quod vero ad ipsum Martinum attinet, (bone Deus!) quid non fecimus, quid paternæ charitatis omisimus, ut eum ab hujusmodi erroribus revocaremus? Postquam enim ipsum citavimus, mitius cum eo procedere volentes, illum invitavimus &c.* Et Carolus Augustus Salesius *in vita S. Francisci Salesii sui patrui lib. 3. pag. 107. & pag. 124.* magna refert humanitatis signa, quibus ille Theodorum Bezam allocutus est: *& pag. 136.* hæc subjicit de eodem S. Francisco: *Non deerant quidem & hi Religiosi viri, qui eum minus reputarent ad Hæreticorum conversionem idoneum, eo quod non satis acriter, inquiebant, in eos inveheret, sed velut aliquid ab iis metueret, lento procederet gressu. Verum his de judiciis ipse certior per amicos suos factus, ajebat se experientia jamdudum comprobasse, ex lenitate majorem semper emergere utilitatem, & viam hanc meliorem facilioremque esse. Hæreticos, ut sunt superbissimi, non facile verbis atrocibus cogi.* Nonnulli pro lenitate, nonnulli pro severitate in redarguendis Hæreticis S. Augustini textus collecti legi possunt apud Cardinalem Baronium *in annal. ad an. 420.* ubi observat S. Doctoris modum agendi in spiritu lenitatis, mansuetudine, & animi demissione cum Hæretico recens prodeunte, & adhuc non obdurato, severitate interim non omissa cum inveteratis, obstinatis, & penitus refractariis Hæreticis. Et juxta has regulas videtur judicium esse ferendum de lenitate, aut severitate, qua Dei Servi usi sunt in corrigendis Hæreticis; hoc addito, ut videatur, an eos Tribunalibus Ecclesiasticis denuntiaverint, si res sit de Hæreticis, qui versantur in Regionibus, in quibus Hæreses impune non grassantur, & in quibus potissimum Sanctissimæ Inquisitionis edicta suum obtinent robur, juxta quæ Hæretici sunt denuntiandi. Hæresis enim gravissimum malum est, & contagione glisens veluti cancer: idcirco medelam specialissimam exposcit, quæ ut plurimum a solo Judice Ecclesiastico haberi potest, ad quem confugiendum est, etiamsi fraterna correctio non præcesserit, ut in criminibus occultis, quæ vergunt in damnum gravissimum Communitatis. Ita docet D. Thomas *2. 2. quæst. 33. artic. 7. & quodlibet. 11. quæst. 10. art. 12.*

5. Sancti Patres, qui scripserunt adversus Hæreticos, aliquando id præstiterunt severo & acri modo, aliquando in quodam spiritu lenitatis errores ipsorum detegendo & reprobando, non dissimulatis iis rebus, quas in ipsorum operibus approbatione dignas invenerunt. S. Epiphanius *in epist. ad Acacium, & Paulum num. 1. oper. tom. 1.* quam Sanctus adhibet *pro præfat. ad Panarium*, rationes affert, ob quas acriter adversus Hæreticos scripsit: *Ad hæc vehementer a vobis postulo, ut si quid forte reperiatis (quanquam non illud adeo moris est nobis vellicare quempiam, aut in eum dicta jacere) verum si pro ardentissimo nostro adversus hæreses studio, & ut lectores ab iis deterreamus, concitatius aliquid dixerimus: ut puta si impostores, circulatores, aut miseros appellemus, id velitis ignoscere. Nam & ipsa certaminis, ac disputationis necessitas ejusmodi laborem nobis imposuit, quo ab illis lectores avocaremus: utique illorum functiones, mysteria, ac dogmata ab instituto nostro aliena esse, atque interdicta constaret.* Et in fine Panarii *in compend. Fid. expos. num. 19. pag. 1102. Necesse habuimus istiusmodi illas appellare verbis, ut ab ea suspicione quorumdam revocaremus animos, quod in illorum dictis factisque divulgandis, apertam nullam animi nostri significationem dedissemus, nos ab impia cujusque hæresis*

opi-

opinione non abhorreve. S. Basilius *oper. tom.* 2. *pag.* 189. *& seqq. hom.* 24. scribens contra Sabellianos, & Arium, & Anomæos, *pag.* 195. *num.* 7. adversus eos exclamat his verbis: *Sed ne finamus, stultitiam eorum, qui se omnia mente sua comprehendisse putant, confutatione carere. Nobis igitur respondeant &c.* & in fine homiliæ: *Adeo insipiens es, ut ne ab ipsa quidem voce ad dignas spiritu notiones deducare*. S. Bernardus epist. 90. *ad Innocentium II.* scribens de Petro Abaelardo, ait, eum ab ineunte ætate in arte dialectica lusisse, & subinde insanire cœpisse in explicatione sanctarum Scripturarum. Alia similia prostant eorumdem Patrum exempla. Contra vero S. Hieronymus de Origene, & Tertulliano mitius loquitur. Etenim *in apolog.* 3. *contra Rufinum* (*num.* 27. *col.* 556. *tom.* 2.) ait: *In Tertulliano laudamus ingenium, sed damnamus hæresim; in Origene miramur scientiam Scripturarum, & tamen dogmatum non recipimus falsitatem*: & *in epist. ad Tranquillinum* nedum Origenis & Tertulliani, sed etiam Novati, Arnobii, & Apollinaris consimili modo meminit (*n.* 2. *col.* 350. *tom.* 1.): *Ego Origenem propter eruditionem sic interdum legendum arbitror, quomodo Tertullianum, Novatum, Arnobium, Apollinarium &c. ut bona eorum eligamus, vitemusque contraria &c. Nec enim propter doctrinam ejus prava suscipienda sunt dogmata; nec propter dogmatum prævitatem, si quos commentarios in Scripturas sanctas utiles edidit, penitus respuendi sunt*: & *in epist.* 84. *n.* 2. *col.* 519. pronuntiat se in variis libris jam editis sæpius impugnasse Origenem: *Legant in Ecclesiasten commentarios, replicent in epistolam ad Ephesios tria volumina, & intelligent, me semper ejus dogmatibus contraisse*; & num. 3. *in lectione Isaiæ, in qua duo Seraphim clamantia describuntur, illo interpretante Filium, & Spiritum Sanctum, nonne ego detestandam expositionem in duo Testamenta mutavi? Habetur liber in manibus ante viginti annos editus*; & num. 7. *Apollinarius contra Porphyrium egregia scripsit volumina, probo laborem viri, licet fatuum in plerisque dogma contemnam. Confitemini & vos, in quibusdam errare Origenem, & vim ultra non faciam &c. Cum hæc rejeceritis, & quasi censoria virgula separaveritis a Fide Ecclesiæ, tuto legam cetera, nec venena jam timebo, cum antidotum præbibero*. Extat apud Baronium *ad an.* 878. *n.* 62. epistola Nicolai Papæ ad Carolum Regem Franciæ, in qua mandat, ad se deferri quoddam opus Joannis Scoti, quem nonnulli Gallorum, & præsertim Florus quorumdam eorum reum accusaverat; cujus epistolæ hæc sunt verba: *Cum idem Joannes licet multæ scientiæ esse prædicetur, olim non sane sapere a quibusdam frequenti rumore dicatur*. Porro hæc a Nobis dicta sunt, non animo asserendi, fas nunc esse Hæreticos laudare, etiamsi quid boni in eorum operibus reperiatur, obstat enim oraculum Clementis VIII. in instructione addita ad regulas Indicis *tit. de correctione librorum* §. 2. ubi sic legitur: *Epitheta honorifica, & omnia in laudem Hæreticorum dicta deleantur*: quocirca Basilius Pontius *lib.* 7. *de matrimonio cap.* 1. *num.* 6. nonnullos reprobat Catholicos Erasmi argutias laudibus prosequentes: *Pudet me, dum Catholicos ita Erasmi amore affectos video: nos enim illius argutas ineptias admirantes, reddidimus illustrem dignum qui lateret, & Cimmeriis oblivionis tenebris cum omni sua prole sepeliretur*. Dicta sunt igitur dumtaxat, ut confirmetur, quod in præcedenti paragrapho constituimus, a rerum circumstantiis potissimum pendere, utrum Hæretici reprehendendi sint severitate, an lenitate: cum ab eadem causa manasse dicendum sit, ut Patres nunc uno, nunc altero modo, reprobato tamen semper errore, scripserint adversus illos.

6. Aliquando etiam accidit, ut a malevolis & peccatoribus calumniæ Dei Servis, dum viverent, oppositæ sint. Itaque, si calumnias repellere, & famam suam tueri curarunt, exempla apponuntur Sanctorum, qui calumniis impetiti tacuerunt, & calumniantibus non esse respondendum, docuerunt; si vero curam sui nominis & bonæ famæ negligentes, tacuerunt, traducuntur uti proditores propriæ famæ, pro qua pugnare debebant. Eccles. *cap.* 41. *v.* 15. legitur: *Curam habe de bono nomine; hoc enim magis permanebit tibi, quam mille thesauri pretiosi & magni*; & in can. *Nolo*, 12. *quæst.* 1. *Qui fidens conscientiæ suæ, negligit famam suam, crudelis est*. Quam ad rem subjicitur in can. *Non sunt* 56. 11. *quæst.* 3. *Non sunt audiendi, sive viri sancti, sive feminæ, quando reprehensa in aliquo negligentia sua, per quam fit ut in malam veniant suspicionem, unde suam vitam longe abesse sciunt, dicunt, sibi coram Deo sufficere conscientiam &c. Proinde quisquis a criminibus flagitiorum atque facinorum vitam suam custodit, sibi bene facit, quisquis autem etiam famam, & in alios misericors est; nobis enim necessaria est vita nostra, aliis fama nostra*. Contra S. Ambrosius *serm.* 17. *in Ps.* 118. (*col.* 1190. *oper. tom.* 1.) ad illud, *Libera me a calumnia hominum*, post calumniæ gravitatem amplificatam, ait, Christum Dominum tacendo gloriose de calumnia triumphasse; & de eo Christi silentio *lib.* 10. *in Lucam n.* 97. *col.* 1525. *tom. cit.* sic prosequitur: *Sequitur admirabilis locus, quo subeundæ æquanimiter injuriæ, moralis infunditur patientiæ pectoribus humanis. Accusatur Dominus, & tacet; & bene tacet, qui defensione non indiget. Ambiant defendi, qui timent vinci. Non ergo accusationem, timendo confirmat, sed despicit, non refellendo &c. Sed quid de Deo loquar? Sustinuit tacuit, & vicit; melior enim causa, quæ non defenditur, & probatur*. Hujus autem quæstionis resolutio, collatis utrinque Patrum auctoritatibus, habetur apud Theophilum Raynaudum *tom.* 12. *in hoplotheca contra ictum calumniæ sect.* 3. *cap.* 1. *in fine pag.* 688. Ibi enim late ostendit, fas esse unicuique calumniam sibi irrogatam depellere, nec ea in re ullum esse peccatum, eximiam autem perfectionem, & majorem cum Christo Domino, & insignioribus Sanctis congruentiam esse in eo, qui a repulsu abstinet, & calumniis gravatus silet: quod tamen sic explicat, ut sibi vindicet locum in eorum eventu, in quo quis ratione muneris, aut alieni boni, calumniam repellere non teneatur; si enim tunc taceret, & calumniam repellere non curaret, officio deesset: quod ipsum late prosequitur Rosignolius *de action. virtut. lib.* 2. *cap.* 14. §. *Quod multo magis*. S. Thomas *quodlibet.* 5. *art.* 26. quærit, utrum Religiosi debeant tolerare suos oppugnatores; & respondet, decere, perfectos viros æquo animo ferre suas injurias, sed pati non debere, ut ipsorum status impugnetur, cum impugnatio hæc vergat in Dei injuriam.

7. Inter gesta Servorum Dei aliquando legitur, eos pro delinquentibus, & ad exilium vel ad mortem damnatis preces suas libenter exhibuisse, ut ab impactis pœnis liberarentur; & statim dubium excitatur, an a via perfectionis declinaverint, quandoquidem dicuntur voluisse impedire cursum justitiæ. Celebris est super hoc argumento *epistola* S. Augustini 153. *alias* 54. *ad Macedonium c.* 1. *num.* 3. *col.* 525. *oper. tom.* 2. Quærenti enim, quomodo ad officium Sacerdotale pertineret intervenire pro reis, & quomodo culpæ socius non sit habendus, qui eum velit impunitum, quem scit esse obnoxium culpæ, sic respondet: *Nullo modo ergo culpas, quas corrigi volumus, approbamus, nec, quod perperam committitur, ideo volumus impunitum esse, quia placet; sed hominem miserantes, facinus autem seu flagitium detestantes, quanto magis nobis displicet vitium, tanto minus volumus, inemendatum interire vitiosum &c. Non est igitur iniquitatis, sed potius humanitatis societate devinctus, qui propterea est criminis persecutor, ut sit hominis liberator. Morum porro corrigendorum nullus alius, quam in hac vita, locus est; nam post hanc quisque id habebit, quod in hac sibimet conquisierit. Ideo compellimur humani generis charitate intervenire pro reis, ne istam vitam sic finiant per supplicium, ut, ea finita, non possint finire supplicium*. Eodem pertinent ea, quæ habentur in ejus *vita* a Possidio scripta *cap.* 20. & notis illustrata a Joanne Salinas Canonico Regulari Lateranensi, ut ex ejus *cap.* 20. desumitur. Exempla quoque SS. Ambrosii, Flaviani, Gregorii Nazianzeni, Martini, Hieronymi, qui supplicibus precibus pro reis sub Præsidum gladio periclitantibus apud Imperatores egerunt, memorantur a Cardinali Baronio *in annal. ad an.* 398. *n.* 92. *& seq.* S. Bernardus famosum latronem ab imminenti morte liberavit, ipsum in suum monasterium recipiendo, & Comiti Theobaldo acriter de hac re conquerenti respondit: *Tu illum decreveras brevi supplicio, & momentaneo interitu consummari: sed ego eum faciam diuturno cruciatu, & morte longissima mori. Tu furcis appensum per unum, aut per plurimos dies mortuum in patibulo manere permitteres: ego crucifixum per annos plurimos faciam in pœnis jugiter vivere & pendere*. Ipsum quippe induit habitu monastico, & spatio multorum annorum detinuit, & gravibus afflixit pœnitentiis in monasterio Claravallensi, uti legitur *lib.* 7. *vitæ S. Bernardi cap.* 15. *inter opera ejusdem Sancti vol.* 2. *col.* 1219.

8. De Dei Servis, qui alicui Instituto Regulari nomen dederunt, dubitari solet, an aliquo defectu notari possint, si ab una Religione ad aliam transitum fecerunt, si aliquando promptam Superiorum mandatis obedientiam non præstiterunt, demum si Institutum, quod professi sunt, adeo laudibus extulerunt, ut ceteris dixerint præferendum. In eo autem, quod attinet ad transitum ab una Reli-

Religione ad aliam, S. Bernardus *in apolog. ad Guillelmum Ab.* eum improbat, etiamsi a laxiori transitus fiat ad strictiorem & perfectiorem; & *lib. de præcep. & dispensat. col.* 524. *vol.* 1. hoc ipsum confirmat: *Forte vult aliquis de Cluniacensibus Institutis ad Cistercienſium ſeſe ſtringere paupertatem, eligens præ illis nimirum conſuetudinibus magis regulæ puritatem. Si me conſulit, non conſulo*: & has affert rationes: *Primo propter ſcandalum ipſorum, quos deſerit: deinde quia, certa pro dubiis relinquere, tutum non eſt; forſitan enim hæc tenere poteſt, illud non poterit: tertio ſuſpectam habeo levitatem, qua id ſæpe quod facile volumus, antequam probemus, experti jam nolumus, uno prope momento id ipſum & cupientes, & reſpuentes tam leviter, quam & irrationabiliter, quales utique non paucos frequenter experimur, ſemper, quod non habent, cupientes, & quod habent faſtidientes.* Si magna utilitas, aut neceſſitas cogat, transitus ab una ad aliam Religionem laudabilis eſſe poterit, teſte D. Thoma 2. 2. *quæſt.* 189. *art.* 8. at transitus ille a S. Bernardo reprobatur, qui ab animi levitate procedit. S. Nicolaus de Tolentino fuerat Canonicus Regularis, antequam Ordini Eremitarum S. Auguſtini nomen daret, uti referunt S. Antoninus *in chronicis 3. part. tit.* 24. *cap.* 10. *in princip.* Pennott. *in hiſtor. tripart. lib.* 2. *cap.* 73. *num.* 4. S. Hugo Lincolnienſis Epiſcopus Inſtitutum Canonicorum Regularium deſeruit, & Carthuſianam ſubivit aſperitatem. Obvia ſunt aliorum Sanctorum ſimilia exempla, quæ plene congerit Thomas de Herrer *in reſponſ. pacific. ad apolog. de prætenſo Monachatu Auguſtiniano S. Franciſci reſponſ. 3. a num.* 63. *ad* 70. *& num.* 83. *pag.* 44. *& ſeqq. & pag.* 51. S. Thomas de Aquino, ut nuper a nonnullis dictum eſt, antequam Religionem Fratrum Prædicatorum ingreſſus eſſet, Monachus fuerat ſub Regula S. Benedicti in monaſterio Caſſinenſi; ſed id fundamento caret, cum Caſſinum quinquennis ductus fuerit educandus in aliorum nobilium puerorum conſortio, juxta morem jam receptum pueros educandi in ſcholis Monachorum, quemadmodum ſcite animadvertit Juſtus Fontaninus Archiepiſcopus Ancyranus *in cod. Canoniz.* in notis ad Bullam Canonizationis S. Thomæ Aquinatis. S. Joannes Gualbertus, ut narrat Cardinalis Baronius *ad annum* 1051. *n.* 1. Monaſticum Inſtitutum antecedenter ſuſceptum dereliquit, ut eſſet auctor & Inſtitutor novi Ordinis Monachorum Valliſumbroſæ. Similiter Sancti Dominicus, & Franciſcus de Paula, alter ab Ordine Canonicorum Regularium, alter ab Ordine Minorum, in quos ſe receperant, exierunt, ut novo Ordini initium darent. Et Petrus Sutor *de vita Carthuſiana lib.* 1. *cap.* 6. ſtrenue vindicat eos Canonicos Regulares, qui a ſuo Inſtituto recedentes fuerunt comites Sancti Brunonis in fundatione novi Ordinis Carthuſiani: *Non tranſitus generaliter prohibetur, ſed tranſeundi temeritas. Tranſit autem temere non tantum qui levitatis cauſa, ſeu primario ſubitoque impetu, ſed etiam qui indignatione, vanitate, aut alia quavis paſſione ſuperatus alio ſe transfert. At vero, ſi quis diſcreto fervore, majoriſque ſanctitatis zelo vere concitatus ſuam velit carnem diutius affligere, vivere devotius, contemplationi magis incumbere, Deo firmius adhærere, & domum majora Religionis exercitia ſectari, poteſt ille arctius propoſitum arripere.* Nec ab una ad aliam Religionem tranſire dicendi ſunt, qui ab una Familia ad aliam ſtrictiorem ejuſdem Ordinis tranſeunt; uti bene conſideratum fuit in cauſa Venerabilis Servi Dei Fratris Michaelis a Sanctis, qui a Familia Calceatorum Sanctiſſimæ Trinitatis Redemptionis Captivorum tranſitum fecit ad Ordinem Diſcalceatorum ejuſdem Religionis: cujus Servi Dei virtutes in gradu heroico anno 1742. a Nobis fuerunt approbatæ.

9. In eo, quod ſpectat ad promptam Superiorum mandatis obedientiam, multa ſunt Patrum dicta de cæca obedientia Superiorum mandatis exhibenda: *In contractu enim obedientiæ* (verba ſunt Petri Bleſenſis *epiſt.* 131. *pag.* 1043. *tom.* 24. *Bibl. PP.*) *non habet diſputatio, aut diſceptatio locum; nam, ſi in diſcuſſionem ſeu ſuſpicionem ea quæ tibi ſunt mandata, deduxeris, ad lignum ſcientiæ boni & mali manum prævaricationis extendis. Nimis delicata eſt hæc obedientia tranſiens in deliberativum genus cauſæ: non eſt hoc in auditu auris obedire, non eſt hæc Regularis obedientia ſine mora, ſed aſtutia tergiverſatrix, & aperta ſuperbia*; & apud Caſſianum *lib.* 4. *cap.* 41. habetur: *Stultum te ſecundum Apoſtoli ſententiam facias in hoc mundo, ut ſis ſapiens, nihil ſcilicet diſcernens, nihil dijudicans ex his, quæ tibi fuerint imperata; ſed cum omni ſimplicitate ac fide obedientiam ſemper exhibeas, illud tantummodo ſanctum, illud utile, illud ſapiens eſſe judicas, quidquid tibi vel Lex Dei, vel Senioris examen indixerit: tali enim inſtitutione fundatus ſub hac diſciplina poteris durare perpetuo, & de cœnobio nullis tentationibus inimici, nullis factionibus devolveris.* Exempla ſuppetunt, quæ ſuadere videntur etiam in rebus aperte illicitis eſſe ſuperioribus obediendum. Simeon Metaphraſtes apud Surium *ad diem* 11. *Septembris tom.* 5. narrat, Theodoram, quæ ſub ſpecie viri inter Monachos vitam agebat, a Prælato miſſam fuiſſe ad hauriendam aquam ex lacu cum evidenti vitæ periculo propter Crocodilum in eo lacu degentem, & omnes eo accedentes dilaniantem: apud eumdem Surium *ad diem* 1. *Auguſti tom.* 4. legitur, Elſtanum Monachum juſſum ab Abbate manum injeciſſe in bullientem aquam, ut ex imo cacabi neſcio quid extraheret: & *in vita S. Benedicti* ſcripta a S. Gregorio *cap.* 7. refertur, lapſo Placido Monacho in lacum, S. Maurum juſſu S. Benedicti ad ei præſtandum auxilium ſuper aquas cucurriſſe, & Placidum liberaſſe: exortaque ſubinde contentione inter Benedictum, & Maurum, afferente videlicet illo id eſſe obedientiæ adſcribendum, hoc autem affirmante id eſſe meritis S. Benedicti attribuendum, in hac humilitatis amica contentione Placidum liberatum dixiſſe, cum ex aqua traheretur, ſuper caput ſuum ſe vidiſſe Abbatis Melotem (Monaſticam videlicet Cucullam, uti interpretatur Helſtenus *in diſquiſitionibus*; aut Pallium, uti interpretatur Mabillonius) &, Abbatem ſe ex aquis reducere, exiſtimaſſe. Ceterum Superiori aliquid mandanti contra Legem Divinam non eſt obediendum, quemadmodum ſancitur *in can. Si is qui præeſt*, 11. *quæſt.* 3. *Si is qui præeſt fecerit, aut cuiquam, quod a Domino prohibitum eſt, facere juſſerit . . . Sancti Pauli Apoſtoli ſententia ei ingerenda eſt dicentis: Etiamſi nos, aut Angelus de cælo evangelizaverit vobis, præterquamquod vobis evangelizavimus, anathema ſit*: nec Abbati Monachus obedientiam præſtare debet, ſi aliquid contra Regulam præcipiat, juxta celebrem epiſtolam S. Bernardi *ad Adam Monachum*; cæca autem obedientia excludit prudentiam carnis, non prudentiam ſpiritus, quemadmodum late proſequitur Suarez *de relig. t.* 4. *lib.* 4. *cap.* 15. *n.* 27. Juxta D. Thomam 2. 2. *quæſt.* 104. *art.* 5. *ad tertium*, obedientia trifariam diſtinguitur, ut una ſit ſufficiens ad ſalutem, qua quis ſcilicet obedit in iis, ad quæ obligatur, alia perfecta, qua obedit in omnibus licitis; alia indiſcreta, qua obedit etiam in illicitis; & juxta eumdem S. Doctorem *quodlibet.* 10. *art.* 10. Superiori obediendum eſt in his, quæ ſunt juxta regulam Religionis, & in iis, quæ ad regulam reducuntur; at quoad alia, quæ ad regulam nullatenus reducuntur, obedire non eſt de neceſſitate obedientiæ, ſed de perfectione. Nemo eſt proinde qui non videat, non eſſe ſtatim judicandum, Dei Servum, qui Superioris præcepto non obtemperavit, in virtute obedientiæ, aut in obedientiæ perfectione defeciſſe; ſed præceptum Superioris ponderandum eſſe atque diſcutiendum, antequam aut favorabile, aut contrarium de actione Servi Dei judicium proferatur.

10. Optime Pater Rodericus *in exercit. perfect. & virtut. religioſar. par.* 2. *tr.* 5. *c.* 6. ubi agit de obedientia, quam Regulares ſuis debent exhibere Superioribus, ait: *Non ſi chiama cieca, perchè abbiamo da obbedire in qualſiſia coſa, che ci venga comandata, ſia, o non ſia peccato, che queſto ſarebbe errore, e lo dichiara il noſtro Padre* (loquitur de S. Ignatio) *nelle Coſtituzioni; ma ſi chiama cieca, perchè in tutte le coſe, nelle quali non ſi vede peccato, abbiamo da obbedire ſemplicemente e ſchiettamente ſenza inveſtigare, nè cercare cagioni di quello che ci è comandato, preſupponendo, che quello, che ci ſi comanda, è ſanto e conforme alla Divina volontà, e contentandoci di queſta ſola ragione, che è obbedienza, e che ce lo comanda il Superiore.* Et cap. 7. *S. Gregorio e S. Bernardo dicono molto bene, Non ti ha da comandare mai coſa cattiva; ed in coſa, che ſia peccato, è chiaro che il Suddito non ha da obbedire: ma il laſciare di fare qualche coſa buona, perchè l'obbedienza te lo proibiſce, ſi deve fare ec. I Superiori vietano alle volte certe coſe, le quali di natura loro ſono buone, o perchè non convengono al Suddito per allora, o per provare la ſua virtù ed obbedienza.* Nec vero urgent exempla ſupra recenſita: propoſita enim ſunt, ut per ea intelligamus, quantum Deo placeat obedientiæ virtus & ſimplicitas; & ut nobis imitanda non quoad ſingulas circumſtantias, ſed ſolum quoad perfectionem & ſimplicitatem juxta communes & ordinarias leges obedientiæ. Conſtat enim, aliquando Spiritum Sanctum movere homines juſtos, ut ſupra communem & ordinarium curſum virtutum mirabilius operentur; qui modus operandi in exemplum etiam nobis proponitur, non

ut il-

ut illum eumdem modum operandi imitemur, ſed ut illius admiratione moti ſaltem perfectionem virtutis aſſequi contendamus; quemadmodum late explicat Suarez *loc. cit. num.* 33.

11. Demum aliquando Dei Servorum ſimplicitati ignoſcendum eſt, ſi laudibus ſuam Religionem extulerunt ſupra alias Religiones; aut eorum verba benignam aliquam interpretationem recipere debent; aut adſcribi poſſunt flagrantiſſimæ charitati, qua Ordinem ſuum proſequebantur. De ſua Religione Fratrum Minorum ſic locutus eſt S. Bonaventura *in opuſc. de myſtica Theologia cap.* 1. *partic.* 2. (*pag.* 702. *oper. tom.* 7.): *Tertio illud, ad quod vocatur, recolat; quia eum non ad Regulam Beati Auguſtini, vel Benedicti, Redemptoris gratia revocavit, ſed ad illam ſacratiſſimam, quam ipſemet elegit, quando ductus eſt in deſerto, ubi quadraginta diebus & noctibus continuis jejunavit, & in maxima paupertate per mundum prædicavit, & ſaluti omnium ardentiſſime intendit, & Præcurſor ſuus proprie inſtituit, & ipſam in ſe ipſo ſervans, & nobis ſervandam monſtravit. In tantum aliis regiminibus hæc Regula eſt ſublimior, in quantum doctrinam humanam Divinum eloquium præexcellit.* De unoquoque ſancto Confeſſore canit Eccleſia: *Non eſt inventus ſimilis illi, qui conſervaret legem Excelſi.* Et ad rem bene ſubjicit Cardinalis Pallavicinus *in vindic. Societ. Jeſu, cap.* 48. *Superbum erit, tuam aliquam interiorem, tibique cum paucis communem dotem conditionemve ſuſcipere, veluti cognationem ac ſanguinem. Laus enim illa in paucos diviſa magnam partem pertingit ad te. At, ſi Ordinem tuum aliquot hominum millia complexum magni æſtimaveris, quota pars tua erit?*

12. Gravior profecto eſt difficultas, quæ aliquando adverſus votum paupertatis proponitur, & a me propoſita ſæpe fuit in Cauſis Servorum Dei Regularium, ob non obſervatam vitam communem, & poſſeſſionem peculii aut ipſi a conſanguineis aſſignati, aut ſuis laboribus quæſiti adverſus Conſtitutiones ſacrorum Canonum, & ſacri potiſſimum Concilii Tridentini *ſeſſ.* 25. *de Regular. & Monial. cap.* 2. Editum fuit Romæ anno 1695. opuſculum, cui titulus *Trattato della vita comune*, quod a celebrioribus Theologis fuit approbatum. In ejus *cap.* 20. circumſtantiæ & conditiones enarrantur, in quibus uſus peculii, non obſtante Concilio Tridentino, poteſt eſſe Religioſis permiſſus. Prima eſt, ne illud habeant titulo dominii, ſed ſimplicis uſus. Secunda, ut accedat tacita, aut expreſſa Superiorum licentia. Tertia, ut ſit moderatum, & non ſuperfluum. Quarta, ut ſit immixtum ceteris Bonis monaſterii. Quinta, ut peculii conceſſio ſit revocabilis ad Superioris mandatum. Sexta, ut Regularis eo non utatur, niſi pro rebus licitis & neceſſariis. Septima, ut peculium non habeat penes ſe, ſed ſit in manibus publici Officialis a Superioribus deputati. Octava, ut ſi Religioſus aliquid petat a dicto Officiali, rem exprimat, quam ſibi dicit neceſſariam. Nona, ut hic vivendi modus ſine ſcandalo non poſſit immutari. Decima, ut conceſſio tacita, aut expreſſa facta ſit ob juſtam & rationabilem cauſam. Paucioribus verbis res abſolvi poſſet, aſſerendo, licitum eſſe poſſe uſum peculii, ſi ab Ordinis Conſtitutionibus a ſummo Pontifice approbatis permiſſus ſit, ſi Regularis eo utatur in cauſas licitas, aut neceſſarias a Superiore approbatas; ſi ejus uſum ita habeat, ut paratus ſit illud reſignare apud Superiorem, ſtatim ac ei id fuerit præceptum. B. Petrus Damiani, qui S. Leonem IX. ſummum Pontificem inſimulavit ob bellum geſtum adverſus Normannos, his verbis uſus eſt (*lib.* 4. *epiſt.* 9. *circa fin.*): *Ad hæc ſi quis objiciat, bellicis uſibus Leonem ſe frequenter implicuiſſe Pontificem, veruntamen ſanctum eſſe: Dico, quod ſentio, quoniam nec Petrus ob hoc Apoſtolicum obtinet principatum, quia negavit; nec David idcirco prophetiæ meretur oraculum, quia torum alieni viri invaſit; cum mala, vel bona non pro meritis conſiderentur habentium, ſed ex propriis debeant qualitatibus judicari.* In re, de qua nunc agitur, ſi meus ſenſus exquireretur, non in omnibus, ſed in aliquibus uterer memorata ſententia B. Petri Damiani: dicerem enim, ſanctitatis argumentum in Dei Servo Regulari non eſſe deſumendum a peculio, & ejus uſu; non quia ejus uſum cenſeam improbandum, quoties debitæ adſunt circumſtantiæ, ſed quia ſanctitatis argumenta ab actibus heroicis ſunt deſumenda. Uno verbo, cenſuit Damiani, Leonem non fuiſſe ſanctum, quod bellum geſſerit; & ipſe cenſerem, Dei Servum Regularem non eſſe Sanctis adſcribendum ratione peculii. Cenſuit idem Damiani, licet fortaſſe minus recte, Leonem bellando peccaſſe, & hoc minime obſtante, eſſe ſanctum propter alia egregia quæ præſtitit opera; cenſerem & ipſe, Dei Servum Regularem virtutibus heroicis præditum poſſe canonizari, etiamſi peculio uſus ſit, non quia peccatum uſus peculii ceterarum fulgore virtutum obrutum fuerit, ſed quia excellentia & major perfectio, quæ ex peculio deſumi non poteſt, a ſerie aliarum actionum derivatur.

13. Tranſitum facientes ad regulas, quarum ope tutum ferri poteſt judicium de geſtis Servorum Dei, præmittimus doctrinam Theologorum, qui docent primo, actus humanos bonitatem ab objecto, a circumſtantiis, & a fine operantis deſumere: ſecundo, actum ex objecto bonum, ſed ex fine, aut ex circumſtantiis malum, totum eſſe malum: tertio, miſſa quæſtione, an dari poſſit actus humanus indifferens in individuo, communiorem tamen eſſe ſententiam, dari actus humanos ex objecto & ſpecie ſua indifferentes, hoc eſt nec definite bonos, nec definite malos, quique conſequenter bonitatem habent, aut malitiam ex bono, aut ex malo fine; quarto, bonam intentionem, boni videlicet finis, ex prava medii electione vitiari; ſi quis enim ex intentione efficaci dandi eleemoſynam ſtatueret furari, ut eleemoſynam daret, intentio illa ex electione talis medii, nempe furti, fieret mala, & vitiaretur: quinto, boni finis intentionem non auferre a prava electione malitiam; ex quo fit, ut ea, quæ ſunt intrinſecus & per ſe mala, ex nullo bono fine honeſtari poſſint, teſte Sancto Auguſtino *in libro contra mendacium cap.* 7. *num.* 18. *col.* 456. *tom.* 6. ubi ait: *Intereſt quidem plurimum, qua cauſa, quo fine, qua intentione quid fiat; ſed ea quæ conſtat eſſe peccata, nullo bonæ cauſæ obtentu, nullo quaſi bono fine, nulla velut bona intentione facienda ſunt &c. Cum vero jam operæ ipſa peccata ſunt, ſicut furta, ſtupra, blaſphemiæ, vel cetera talia, quis eſt qui dicat, cauſis bonis eſſe facienda, ut vel peccata non ſint, vel quod eſt abſurdius, juſtæ peccata ſint? Quis eſt qui dicat, ut habeamus quod demus pauperibus, faciamus furta divitibus, aut teſtimonia falſa vendamus, maxime, ſi non inde innocentes lædantur, ſed nocentes potius damnaturis Judicibus eruuntur?* Quod ipſum late proſequitur D. Thomas 2. 2. *qu.* 110. *ar.* 3. Ultimo docent Theologi, intentionem boni finis minuere malitiam pravæ electionis, ut idem docet S. Auguſtinus *l. c. cap.* 8. his verbis: *Dicet aliquis, ergo æquandus eſt fur quilibet ei furi, qui miſericordiæ voluntate furatur? Quis hoc dixerit? Sed horum duorum non ideo eſt quiſquam bonus, quia pejor eſt unus. Pejor eſt enim, quæ concupiſcendo, quam qui miſerando furatur. Sed, ſi furtum omne peccatum eſt, ab omni furto eſt abſtinendum.* Concordat D. Thomas 2. 2. *quæſt. ſupra cit. art.* 2. ubi de mendacio ait: *Quanto bonum intentum eſt melius, tanto magis minuitur culpa mendacii.*

14. Hæ ſunt regulæ a Theologis præſcriptæ de bonitate & malitia actuum humanorum, eædemque per conſequens regulæ erunt adhibendæ, cum de geſtis Servorum Dei quæſtio inſtituitur in ſacrorum rituum Congregatione: objectum quippe geſtorum, circumſtantiæ, finis, & cetera ſupra expoſita ſedulo ponderanda ſunt, cum dubium oritur de bonitate, aut malitia. Præclare id explicat Sanctus Joannes Chryſoſtomus *homil.* 16. *in epiſt. ad Romanos num.* 1. *pag.* 604. *tom.* 9. *Quemadmodum ergo dum vides illum* (ſcilicet S. Paulum) *circumcidentem, & ſacrificantem, non ideo ipſum damnas ut judaizantem; ſed ideo illum magis coronas ut alienum a judaiſmo; ſic & cum vides illum optantem anathema eſſe, ne ideo turberis; ſed ideo maxime illum celebrato cum cauſam optandi didiceris. Niſi enim cauſas examinemus, Heliam homicidam dicemus, Abrahamum autem non homicidam modo ſed etiam filii interfectorem. Itemque Phinees & Petrum cædis rurſum accuſabimus, nec de ipſis ſolum Sanctis, ſed de Deo etiam, qui hanc non ſervat regulam, abſurda multa ſuſpicabimur. Ne igitur hoc accidat in ſimilibus omnibus, & cauſam, & mentem, & tempus, & omnia ad rem defendendam apta colligentes, ſi res examinemus.* Maximus Imperator S. Martinum ſæpius evocavit, receptumque in palatium valde honoravit. Regina ab ejus pedibus avelli non poterat, a quo poſt multas reluctationes, conſentiente etiam & rogante ejuſdem viro, obtinuit, ut, remotis omnibus miniſtris, ſola præberet convivium. *In ſecundo dialogo* Severi Sulpicii *de virtutibus B. Martini cap.* 7. Poſthumianus ſic interrogat Gallum: *Illud ubi eſt, quod nulla umquam femina ferebatur propius adſtitiſſe Martino? Ecce iſta Regina non ſolum adſtitit, ſed etiam miniſtravit. Et vereor, ne iſto aliquantulum ſe tueantur exemplo, qui libenter feminis inſeruntur.* Ad hæc Gallus reſpondet, locum, tempus, & perſonam conſideranda eſſe; item, Martinum Imperatoris & Reginæ precibus invitum obſecundaſſe, & debuiſſe id facere, ut clauſos carcere liberaret, & exiliis damnatos reſtitueret, poſt quæ ita ſubjicit:

Videant enim, quia Martino semel tantum in vita jam septuagenario, non Vidua libera, non Virgo lasciviens, sed sub viro vivens, ipso viro pariter supplicante, Regina servivit & ministravit. Hæc edenti adstitit, non cum epulante discubuit, nec ausa est participare convivium, sed deferebat obsequio. Disce igitur disciplinam: serviat tibi matrona, non imperet; & serviat, non recumbat; sicut Martha illa ministravit Domino, nec tamen est adscita convivio, immo prælata est ministranti, quæ verbum potius audiebat. Sed in Martino ista Regina utrumque complevit, & ministravit ut Martha, & audivit ut Maria. Quod si quis hoc uti voluerit exemplo, per omnia teneat exemplum: talis causa sit, talisque persona, tale obsequium, tale convivium, & in omni vita semel tantum.

15. Pro eorum, quæ hactenus diximus, confirmatione resumi possunt, quæ superius scripta sunt de relatione & manifestatione suorum bonorum operum, & Divinorum charismatum sibi a Deo collatorum, quæ a Dei Servis facta aliquando est. Rursus resumi possunt, quæ dicta sunt de suavi, aut acri peccatorum, aut hæreticorum reprehensione a Dei Servis facta; & de quo præter alibi relata legi potest Rodericus *in exercit. perfection. & virtut. religiosar. par. 3. tr. 8. c. 19.* Addi potest, nonlos Sanctos sua corpora afflixisse, citra tamen ullam immunditiam, nonnullos alios immunditiem ipsam quæsivisse. De S. Ignatio scribit Maffejus *lib. 3. vitæ cap. 12. Munditias in victu cultuque dilexit; sed faciles, & nequaquam exquisitas; cujusmodi & viatorem, & Christi famulum decent.* S. Hieronymus *epist. 22. ad Eustochium (lib. 2. num. 27. col. 209. tom. 1.): Vestis nec satis munda, nec sordida;* & num. 29. *Nec affectatæ sordes, nec exquisitæ munditiæ conveniunt Christiano.* Gaufridus Monachus *in vita S. Bernardi cap. 2. (num. 5. col. 1134. vol. 2.): In vestibus ei paupertas semper placuit, sordes numquam. Nimirum, animi fore indices, ajebat, aut negligentis, aut inaniter apud se gloriantis, aut gloriolam foris affectantis humanam.* Cui exemplo adhæsit etiam S. Philippus Nerius, quemadmodum colligitur ex Petro Jacobo Baccio *in ejus vita lib. 2. cap. 14. n. 8. Amava la politezza, e gli dispiaceva sommamente la sordidezza, ed in particolare ne' vestimenti; onde spesso diceva quel detto di S. Bernardo: Paupertas mihi semper placuit, sordes vero nunquam.* Contra de S. Job Tertullianus *de Patientia cap. 24. pag. 203.* scribit: *Dissecabatur malus, cum Job immundam ulceris sui redundantiam magna æquanimitate distingueret, cum erumpentes bestiolas inde in eosdem specus, & pastus foraminosæ carnis ludendo revocaret.* Rem similem de S. Francisco Assisinate narrat Jacobus Pamelius Tertulliani Scholiastes *num. 75.* De S. Hilarione scriptum est, eum nec saccum, quo semel amictus est, umquam lavisse, nec mutasse, cum supervacaneum esse diceret, munditias in cilicio quærere. Odeardus denique *in vita S. Thomæ Cantuarienfis cap. 25.* hæc habet: *Cilicium post mortem martyrio obitam scatere tot pediculis est deprehensum, ut martyrium illo tolerabilius videretur.* Omnia enim hæc, licet inter se diversa, bona, & meritoria esse possunt, si a bono fine processerint, & congruæ accesserint circumstantiæ, quemadmodum bene observat Cardinalis Bona *de discret. spirituum cap. 7. num. 5. Actiones item & verba non in se ipsis consideranda sunt, nec referenda ad Sanctorum exempla, sed ad principium sive motivum, propter quod sic operatur & loquitur. Nam Sanctus Martinus morti proximus dixit:* Domine, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. *At hæc eadem verba proferre noluerunt Sancti viri Philippus Nerius, & Franciscus Salesius, ille motus charitate, iste humilitate. Sanctus Franciscus stultum aliquando se finxit, ut sperneretur; aliquando vestem osculandam porrexit, ut honoraretur, non ipse quidem, sed Deus in ipso. Sanctus Hilarion munditiem in cilicio non requirebat, quam Sanctus Bernardus optavit & commendavit. Ut rectum igitur judicium feratur, disquirere oportet, quo spiritu quisque ducatur, quo principio innitatur, quodnam verborum, & actionum proximum ac proprium motivum sit.* Sordes, si ad carnis mortificationem adhibeantur, laudandas censet Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 2. disput. 31. artic. 10. num. 506.*

16. Cum his concordant cetera, quæ passim occurrunt in gestis Sanctorum. S. Ambrosius Optimates aliquando ad prandium invitavit. Comes enim Arbogastes jactavit, sæpius se mensæ ab eo adhibitum fuisse: *Nosse se virum, & diligi ab eo, atque frequenter cum illo convivari solitum.* Ita Paulinus *in vita Sancti Ambrosii num. 30. col. 8. append. ad tom. 2. operum ejusdem Sancti.* Contra, S. Martinus exemplo S. Ambrosii interpellatus a Vincentio Galliarum Præfecto, ut in monasterio prandio ab eo adhiberetur, recusavit id facere, teste Severo Sulpicio *dialog. 1. cap. 25. Memini, Vincentium Præfectum, virum egregium, & quo nullus sit intra Gallias omni virtutum genere præstantior, dum Turonos præteiret, a Martino sæpius popposcisse, ut ei convivium in suo monasterio daret; in quo quidem exemplum Beati Ambrosii Episcopi præferebat, qui eo tempore Consules, & Præfectos subinde pascere ferebatur: sed virum altioris ingenii, nequa ex hoc vanitas, atque inflatio obrepere, noluisse.* Ab una Charitatis radice mores hi specie diversissimi efflorurunt; & quod Ambrosius bono fine ductus præstitit, Martinus a bono fine ductus agere noluit, concurrentibus potissimum diversis omnino circumstantiis; sicuti bene explicat Thomassinus *de vet. & nov. Eccl. discipl. par. 3. lib. 3. cap. 34. n. 8. Si vero non acquievit Martinus, cum ultro obvius prodiret Ambrosius Optimatibus secum pransuris, nihilo magis id stupendum est, quam quod Joannes nec manducans nec bibens, & Christus mensæ cum Publicanis accumbens, eodem tamen utrobique collimabant, ut omnibus omnia fierent, quo omnes Deo lucrarentur. Ambrosius civilem & humaniorem vivendi rationem, monasticam Martinus profitebatur. Mores in speciem diversissimi, ab una Charitatis cælesti radice efflorescunt.* Pæsius & Esaias fratres, facultates diviserunt sibi a patre divite mercatore relictas. Alter ex eis omnia dispergens dedit monasteriis & ecclesiis, & cum artem didicisset, ex qua sibi panem pararet, exercitationi operam dabat & orationi. Alter nihil disperdit; sed facto sibi monasterio, & paucis assumptis Fratribus, quemlibet excipiebat hospitem, quemlibet curabat ægrotum, cuivis pauperi dabat. Ambobus mortuis, propter diversum vitæ institutum inter Fratres incidit contentio, quænam ex prædictis fuisset melior ratio vitæ; reque delata ad Pambonem, ut super ea responsum daret, respondit ille, utrosque esse perfectos apud Deum, cum alter functus esset munere Abrahæ, qui omnes excipiebat, alter susceptisset firmissimum zelum Eliæ Prophetæ, ut Deo placeret. Responsum Fratribus non satisfecit. Cumque Pambo, ut eos sedaret, expectare jussisset, ut de eis haberet revelationem, quam ipsis postmodum aperiret, post nonnullorum dierum lapsum tandem dixit, se utrumque simul vidisse in Paradiso, licet diversum vitæ genus, dum viveret, exercuissent, cum ab una radice utrumque vitæ genus manasset. Ita legitur in vita Pæsii & Esaiæ a Palladio scripta *in histor. Lausiaca.*

17. De S. Martino ad Episcopatum Turonicæ Ecclesiæ evocato & expetito refert Sulpicius Severus *in ejus vita cap. 9.* nonnullos Episcopos, aliosque, licet paucos, ejus ad Episcopatum assumptioni repugnasse, quod sordida veste indutus esset, & crine deformis: *Pauci tamen, & nonnulli ex Episcopis, qui ad constituendum Antistitem fuerant evocati, impie repugnabant dicentes scilicet contemptibilem esse personam, dignum esse Episcopatu hominem vultu despicabilem, veste sordidum, crine deformem.* Non sine Divino prodigio tandem ejus electio suum habuit effectum; & de ipso post adeptum Episcopatum ita prosequitur Sulpicius *cap. 10. Jam vero, sumpto Episcopatu, qualem se quantumque præstiterit, non est nostræ facultatis volvere. Idem enim constantissime perseverabat, qui prius fuerat. Eadem in corde humilitas, eadem in vestitu ejus vilitas erat; atque ita plenus auctoritatis & gratiæ implebat Episcopi dignitatem, ut non tamen propositum Monachi virtutemque defereret.* De S. Malachia Archiepiscopo Armacano in Hibernia S. Bernardus *in ejus vita cap. 19. num. 44. col. 682. vol. 1.* hoc illustre profert testimonium: *Cum exiret ad prædicandum, cum peditibus pedes & ipse ibat, Episcopus & Legatus;* & mox de Episcopis sui ævi subjicit: *Equos ascendunt cum turba hominum gratis manducantium panem, & non suum. Malachias septus Sanctorum Fratrum collegio pedes circuit portans panes Angelorum, quibus satiet animas esurientes ..... O virum Apostolicum!* Beatus Petrus Damiani *in vita S. Romualdi c. 27. oper. t. 2.* testatur, S. Bonifacium Martyrem, qui Othoni III. Imperatori sanguine conjunctus erat, iter Romanum nudis pedibus confeciisse, Domesticis comitantibus, quibus semper præibat, Psalmisque decantandis vacabat, licet Romam peteret, ut Episcopus ordinaretur: *Toto illo itinere vir venerabilis cum omnibus quidem, qui cum sequebantur, pedester ibat; sed ipse jugiter psallens, & ceteros longe præcedens nudis semper pedibus incedebat.* Decere nonnulli existimant, ut qui publicam sustinet personam, exteriori quodam cultu niteat, qui a vanitate quidem remotus sit, sed tamen conferat ad vindicandam a contemptu dignitatem. De hac re plura collecta legi pos-

gi possunt apud Sperellum *in tract. de Episcopo part. 2. cap. 33. sub §. 3.* Fere omnes posterioris ævi Episcopi, qui sanctitatis fama illustres fuerunt, decenti, non sordida veste usi sunt, & aliqua, sed modesta supellectili. Et quamvis a sanctis prioris ævi Episcopis hac in re recesserint, non ob id aut hi, aut illi sunt improbandi, sed & hi & illi maxima commendatione digni sunt, cum omnes pro suarum actionum fine, & primario, uti dicunt, objecto felix habuerint regimen populi sibi commissi; & nonnulli quidem pene dixerim sordidam elegerint in vestibus & reliquo apparatu humilitatem, utpote populi ædificationi tunc magis accommodatam; alii vero modestum quemdam cultum extrinsecus assumpserint, tanquam, mutatis rerum circumstantiis, magis aptum ad vindicandam a contemptu dignitatem. Alii e thesauro suo proferentes nova & vetera, decentem in vestibus ornatum, modestamque supellectilem hominum oculis obtulerunt, & ab eorum conspectu remoti, interiori lacera veste usi sunt, & a quacumque, licet modesta, supellectili abhorruerunt. Ex Actis SS. Thomæ de Villanova, & Caroli Borromæi exempla facile desumi possent. Assumpto ad Archiepiscopatum Toletanum Ximenio, narrat Gomesius, eum asello, quo solebat, vehi voluisse, aut pedibus iviſſe medium inter sui Ordinis Religiosos, nullis aulæis parietes ornasse, uno verbo, quemcumque exteriorem cultum abhorruisse, ita ut summus Pontifex Alexander VI. per suas litteras Apostolicas in forma Brevis eum sic admonendum esse censuerit: *Hortamur te, ut, postquam te sancta Sedes Apostolica de inferiori statu ad Archiepiscopalem dignitatem evexit, quemadmodum te interiori conscientia secundum Deum vivere intelligimus, de qua plurimum gaudemus, ita extrinsecus juxta condecentiam status tui, habitu scilicet, familia, & ceteris ad dignitatis decorem convenientibus te habere & conservare coneris.* Post hæc mutata est facies rerum, & quæstio adhuc resolvenda supereſt, an in hanc mutationem damnabilis excessus irrepserit. Fidei Promotores in examine causæ prædicti Servi Dei excessum opposuerunt, cum vestes assumpserit pretiosis pellibus, quas *Zebellinas* vocant, suffultas, ita ut Concionator e publico suggestu verba faciens ei exprobraverit, quod tunicam ferret tanti pretii, ut alendæ dimidiæ egenorum parti totius Toletanæ Ecclesiæ sufficeret. Respondérunt Postulatores, hinc moderationis & humilitatis Ximenii argumenta esse desumenda, cum Concionatorem humanissime ad mensam invitaverit, inter epulas illius orationem laudaverit, & de animadversione in se facta gratias egerit; ostensoque cilicio, quod cuti appositum pro interiori tunica gestabat, satis apte patefecerit, se quidem hominum oculis Pontificium splendorem & ornatum ostendere, at intus Francisca nam paupertatem & humilitatem custodire. Tota rei series fuse narratur a Donio *histor. Cardinal. tom. 3. pag. 29. n. 78.* Additque Gomesius, eam pretiosam vestam Ximenio dono datam a Beltrano Metinensi Regio apud novum orbem Senatore, tribusque ducatorum aureorum millibus æstimatam, fuisse per aliquot dies ab eo retentam, ne videretur offerentem contemnere, sed paulo post ad eum remissam morbi prætextu, quo laborabat, quasi sibi parum commodus eo tempore ejusmodi cultus esset.

18. In superioribus dictum est, malitiam actus, & sic pravæ electionis a bono fine minui. Hæc eadem regula retinenda esse videtur in examine causarum Servorum Dei, si aliquis actus occurrat a canonicis regulis diffitus, modo tamen bono fine fuerit cohonestatus. Pontifices & Concilia aliquando probarunt, ab Episcopis & Abbatibus milites submini strari ad regni defensionem. Sancti præterea nonnulli Episcopi in castris permanserunt, ut Sacramenta administrarent. Nonnulli Episcopi hos limites prætergressi sunt, cum ipsi agmina duxerint, armis tamen non præcincti, nec acie pugnantes. Id factum fuisse a S. Uldarico Augustano Episcopo, refert Surius in ejus vita; nec alia similia desunt sanctorum Episcoporum exempla. De hisce factis loquitur Thomassinus *de vet. & nov. Eccles. discipl. par. 3. lib. 1. cap. 40. num. 14. Sed nec illud abhorret a vero, sanctissimos nonnumquam viros potuisse tantisper ab orbita recta deflectere, & canonicarum regularum observantia accurata, sive per incogitantiam, sive torrente abreptos consuetudinis, sive ut, nescio quo charitatis blandimento, accommodarent se Principis voluntati, ex quo uberiores postea fructus sperarent ad Ecclesiæ dignitatem & salutem redituros.* Et si non ad hanc eamdem, saltem ad similem classem referri possunt nonnulli excessus, de quibus Guillelmus *in vita S. Bernardi (lib. 1. cap. 8. num. 41. col. 1094. oper. vol. 2.) Porro, si nimietas in eo reprehenditur sancti fervoris, habet certe apud pias mentes excessus iste reverentiam suam; quia quicumque spiritu Dei aguntur, multum verentur in Servo Dei reprehendere nimium istam nimietatem. Habet & facile apud homines excusationem, cum vix audeat quisquam eum condemnare, quem Deus justificat, tam multa, tam sublimia cum eo & per eum operando. Felix, cui solum reputatur ad culpam, quod ceteri præsumere sibi solent ad gloriam &c. In quo Servus Dei, etsi nimietate forsitan excessit, piis certe mentibus non de nimietate, sed de fervore exemplum reliquit.*

19. Quid autem dicendum erit, cum, pensatis omnibus pensandis, & animadversis omnibus animadvertendis, adhuc dubium supereſt de bonitate, aut malitia actus? Eritne in judicio Canonizationis sumenda interpretatio, quæ faveat, an quæ adversetur bonitati actus? S. Bernardus *ser. 40. super Cantica num. 5. col. 1415. vol. 1.* ait: *Etiamsi perperam actum quid deprehendas, nec sic judices Proximum, magis autem excusa. Excusa intentionem, si opus non potes; puta ignorantiam, puta subreptionem, puta casum.* Porro auctoritas hæc S. Bernardi, si rei, de qua nunc agitur, accommodaretur, quodlibet de virtutibus Dei Servorum examen, quod assumitur Canonizationis gratia, infringeret atque subverteret. Ea prodesse potest Beatificandis & Canonizandis, si, dum viverent, eo modo se gesserunt in judicio ferendo de gestis aliorum. Non sic autem res se habere potest, cum agitur de gestis ab ipsis, & dum eorum examen assumitur. Si enim constiterit mala fuisse, de eorum malitia ferendum erit judicium, seduloque investigandum, an ceterarum virtutum fulgorem obtenebraverint. Additur, S. Bernardum loqui de iis, quæ perperam acta deprehenduntur; præsens autem quæstio est de iis, de quibus dubitatur, utrum bona, an mala fuerint: de quibus S. Thomas 2. 2. *quæst. 60. ar. 4.* scribit: *Ideo, ubi non apparent manifesta indicia de malitia alicujus, debemus eum ut bonum habere, in meliorem partem interpretando quod dubium est.* Nonnullos aliquando audivi sacrorum rituum Congregationis Consultores asserentes, id sibi vindicare locum, cum in examen vocantur opera Servorum Dei jam canonizatorum, secus autem, quando res est de scrutinio gestorum a Dei Servis canonizandis. Hæc autem distinctio inter Canonizatos, & Canonizandos mihi nunquam probata fuit: actiones siquidem & opera Canonizatorum, non post, sed ante Canonizationem edita sunt, & eorum examen Canonizationi præcessit; ex quo fas est arguere, latum fuisse ante Canonizationem judicium de eorum bonitate, & sic dubium in meliorem partem fuisse explicatum. Quocirca, in praxi, si aliquod dubium occurrat, resolutio petenda videtur a reliquo cursu vitæ, & ab aliis a Dei Servo gestis. Utque res fiat clarior exemplo; ponamus, ab aliquo Dei Servo verba fuisse prolata, de quibus dubitari possit, an ad jactantiam debeant referri. In hoc rerum eventu (uti etiam supra dictum est) videndum erit, an ex reliquis actibus desumatur, eum habuisse virtutem humilitatis in gradu heroico. Quod si ex aliis actibus id constet, dubii interpretatio stabit pro actus bonitate. In quodam suffragio jam typis edito & prolato in causa cujusdam Dei Servi sic argumentatus est Pater Miroballus Clericus Regularis Theatinorum sacræ Congregationis Consultor: *Hujusmodi actiones ex se indifferentes sunt, solumque corrumpi ac infici possunt ex fine, quatenus non sint factæ ad Dei gloriam, sed ad propriam. Hinc, cum duos fines potuerit Servus Dei habere in his actionibus, unum bonum, scilicet ut manifestentur opera Dei in ipso; & alterum malum, scilicet propriam excellentiam supra omne id quod dicitur Deus; considerandum erit, qualem intentionem, qualemque ex his finem habuerit. Certe, Servum Dei habuisse pravam intentionem pravumque finem, nec præsumitur, nec probatur. Immo præsumitur & probatur aperte, ipsum intendisse tamquam finem, majorem Dei gloriam. Nam, cum in reliquis actionibus per totum vitæ cursum hujusmodi finem habuerit, præsumitur etiam, illum eumdem finem in his actionibus habuisse.* Simili modo in eadem causa suum protulit suffragium Pater Ildefonsus Mier Benedictinus ejusdem sacræ Congregationis Consultor: *Laus propria secundum Theologos est actio indifferens, cujus malitia, seu honestas ex fine pensatur. Unde, cum Servus Dei, sit in possessione profundissimæ humilitatis concludenter in summario probatæ, rogarem oculatissimum Promotorem, quare eam casu, quo adsit, adscribat vanitati? Hæc, & similia in Servo Dei ad majorem Dei gloriam, & utile animarum debemus referre, aliter temerarie judicabimus.* Cohærenter ad hæc multum proderit animadvertere, utrum in Dei Servo, de quo dubitatur, an aliquo vitio fuerit irretitus, adfuerit ea, quæ vitium illud solent

comitari. Exempli gratia, filiæ inanis gloriæ sunt inobedientia, jactantia, hypocrisis, contentio, pertinacia, discordia, & novitatum præsumptio, juxta D. Thomam 2. 2. *qu.* 132. *ar.* 5. Si enim hæc in Dei Servo defuerint, & oppositа in eo inventa fiat, valebit interpretatio, quæ excludat vitium inanis gloriæ. Facit ad rem id, quod legitur de S. Francisco de Assisio apud Pisanum *in lib. Conformitatum*, & apud Waddingum *in annal. Minor. ad an.* 1212. *num.* 7. ubi hæc habentur: *Turmatim omnes ad eum* (scilicet ad S. Franciscum) *confluebant, quidam vestimenta tangebant, alii etiam pedum vestigia venerabantur; & qui ipsum attrectare, vel manus aut pedes ejus osculari poterant, felicissimos se reputabant, omnemque sibi possibilem honorem exhibebant. Unde factum est, ut Socius admiraretur valde, sed inde validius, quod vir sanctus honorificantes non repellebat. Simplici proinde audacia admonere voluit, fugiendos hominum honores, dicens: Pater, non animadvertis, quæ circa te fiunt? Non attendis ad istos applausus humanos? Tantum abest, ut hos pro Christiana humilitate repellas, ut potius ex affectu humano videaris in eisdem complacere. Quænam hæc, Pater, complacentia tam aliena a Dei Servis? Cui vir sanctus majorem admirationem incussit hac sua responsione: Licet plurimus tibi videatur mihi honor impensus; attamen scias me reputare hos parum, aut nihil mihi exhibere illius honoris, quem deberent impendere. Ad hos sermones infirmi Socii pene moti sunt pedes &c. Cujus ut subveniret infirmitati, humilis Pater subjunxit: Vide, Frater, & intellige: omnem hanc reverentiam ad Deum remitto, nihil illius mihi tribuo, nec approprio; sed me ipsum conservo, & confirmo magis in fæce meæ humilitatis & vilitatis. Veluti lapideæ statuæ, aut ligneæ effigies quibus debitus offertur cultus, nec tamen hinc extolluntur, aut tument, sed sub eadem permanentes materia, omnem honorem transmittunt ad suos prototypos, propter quos adorantur.* Nemo quippe est qui non videat, rationabile dubium de bonitate, vel malitia actus in hominum mentes irrepere potuisse, sed pro bonitate latum fuisse, & ferri debuisse judicium, considerato reliquo vitæ cursu S. Francisci, habitaque ratione tot illustrium exemplorum ab eo editorum heroicæ humilitatis, necnon exclusionis ceterorum vitiorum, quæ superbiam comitari solent.

20. Major itaque difficultas reduci potest ad quasdam res singulares & insolitas, quæ aliquando occurrunt in examine causarum Servorum Dei. Suspectus est ille impulsus, quo quis movetur ad actiones insolitas & inusitatas. Divina quippe providentia, quæ viam communem instituit pro omnium salute, quos servare decrevit, ducit omnes ut plurimum per iter planum, rectum, & usitatum. Sed, cum ex sacris Litteris constet, Spiritum Dei movere nonnunquam ad hujusmodi res mirabiles, quæ communem operandi modum excedunt, non statim talis instinctus damnandus est. Cardinalis Bona *de discr. spirit. cap. 7. num. 6.* id confirmat exemplo Abrahæ, cui Deus præcepit, ut filium immolaret; exemplo Isaiæ, cui mandavit, ut nudus per vicos & plateas civitatis ambularet; exemplo Eliæ, cui inspiravit, ut ignem e cælo peteret, quo quinquaginta viri consumpti sunt; exemplo Danielis & Simeonis, quos incitavit ad vitam in columna degendam. Addi possunt exempla sanctarum feminarum, quas sexum occultasse legimus, Athanasiam, Apollinariam, Marinam, Fochinam, Euphrosinam, Theodoram, Margaritam, de quibus apud Cardinalem Federicum Borromæum *lib. 3. de vera & occulta sanctitate cap.* 12. Cum de martyrio ageremus, diximus, nonnullos Martyres instinctu Divino pro Fide tuenda se in rogum ardentem injecisse; & in eodem capite res periculo plenas narravimus demandatas nonnullis Monachis a suis Abbatibus, & Superioribus a Divino Spiritu sic incitatis. Alia plura facile cumulari possent, de quibus sermonem habet S. Franciscus de Sales *in tract. de amore Dei part.* 2. *tom.* 3. *cap.* 12. Sed hic satis erit indicasse, cognosci posse, talem impulsum ad opera mirabilia & non consueta esse a Deo ex iis, quæ sequuntur, & quæ ex eodem Cardinali Bona *loc. cit.* sumuntur. Primum est, si ex reliquo vitæ cursu constet, Dei Servum excellenti prorsus Sanctitate fuisse illustrem: item, si ex eodem vitæ cursu habeatur, omnia adversa, quæ sibi contigerunt, patientissime tolerasse: item, si ex conjecturis & externis circumstantiis hauriri possit, impulsum fuisse adeo vehementem & efficacem, ut cor & mentem valide traxerit & rapuerit; cujus rei luculentum extat exemplum in Conversione Apostoli Pauli: denique, si pacem & tranquillitatem post actionem insolitam & inusitatam Dei Servus habuerit. Proderit præterea, si aliquid supra naturæ vires contigerit, & insolitæ actioni fuerit superadditum: unde Suarez *loco allato* argumentatus est, præceptum S. Benedicti injunctum S. Mauro, ut accederet ad præstandam opem S. Placido, qui in flumen lapsus submersionis periculo erat expositus, ab impulsu Divino profectum fuisse; quandoquidem S. Maurus non modo Placidum a morte liberavit, sed miro prorsus modo per aquas, tamquam per terram, ambulavit. *In chronicis Ordinis Seraphici* collectis ex S. Bonaventura, & aliis Auctoribus probatissimis per Patrem Damianum Corneium *part.* 1. *vitæ S. Francisci lib.* 5. *cap.* 20. narratur, Sanctum Patriarcham Franciscum in Civitate Assisiensi ultima infirmitate detentum dictasse epistolam, quam transmitti volebat ad nobilem Matronam Jacobam Settesoli tunc temporis Romæ degentem, in qua eam rogabat, ut ante ultimam hebdomadæ diem Assisium peteret, si ipsum adhuc vivum videre cupiebat, & nonnulla pro sua sepultura necessaria secum deferret; Sanctum deinde a dictanda epistola repente cessasse, & asseruisse, Matronam non longe a conventu suo distare, & secum, quæ requirebantur, deferre: cumque rem probasset eventus (Matrona enim statim advenit, & necessaria secum detulit) ipsam, nulla habita ratione Clausuræ, in Conventum admissam, fuisque pedibus provolutam, editis grati animi & lætitiæ signis, Franciscum consolatum esse. Porro, si quis totam rei gestæ seriem perpendat, nonnulla insolita absque dubio reprehendet, sed cum & vicinum Matronæ adventum Sanctus superno lumine cognoverit, & matrona simili modo vicinæ mortis S. Francisci admonita sit, quidquid insolitum, & inusitatum excogitari potest, non uti suspectum habendum erit, sed ad Spiritum & impulsum Dei tuto poterit referri. Nonnulla hic addenda essent de iis, quæ a Deo præcipi possunt, etiamsi præceptis Decalogi, & legi naturæ adversentur. Mandavit Deus Prophetæ Oseæ: *cap.* 1. *v.* 2. *Vade, sume tibi uxorem fornicationum, & fac tibi filios fornicationum, quia fornicans fornicabitur terra a Domino.* S. Thomas 1. 2. *quæst.* 100. *art.* 8. *ad tertium* docet, Oseæ accedentem ad uxorem fornicariam, vel mulierem adulteram, non esse mœchatum, aut fornicatum, cum accesserit ad eam, quæ sua erat, juxta mandatum Dei, qui est auctor institutionis matrimonii; & 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 2. *ad secundum* ait, sicut Abraham non peccavit, cum vellet filium occidere, quia obedivit Deo, ita nec Oseæ peccavisse, fornicando ex præcepto Divino; neque talem concubitum fornicationem proprie dici debere, licet fornicationis nomen sumpserit. Alii Interpretes sacræ Scripturæ mandatum Dei ita explicant, ut Oseæ fuerit imperatum, ut in uxorem acciperet mulierem, quæ ante nuptias corpus vulgasset, ita ut matrimonio copulata a turpibus deinde abstineret, cujus propterea filii essent legitimi, quamvis propter pristinam matris prostitutionem prostitutionis filii deinde fuerint nuncupati. In scholis nonnulli ex Theologis docent, Deum posse cujuslibet præcepti gratiam facere, & (ut ipsi loquuntur) Deum in omni præcepto Decalogi, & legis naturæ posse dispensare: alii docent, posse dispensare in præceptis secundæ tabulæ, non vero primæ, in his videlicet, quæ tangunt Proximum; non vero in iis, quæ tangunt Deum: alii demum docent, Deum posse dispensare in præceptis affirmativis secundæ tabulæ, non vero in negativis. Sed, utcunque sit de his, quæ ad scholasticas disputationes libenter amandamus, in eo quod attinet ad rem nostram, quæstio reduci potest ad res insolitas, & a communi usu remotas, quæ aliquando occurrunt in examine virtutum Servorum Dei; & quoad eas sufficere posse videntur regulæ supra allatæ, quæ etiam aliorum auctoritate confirmari possunt. Reliquum etenim vitæ cursum sanctitate illustrem, & præsertim virtute humiliatis præclarum, pro re de qua nunc agitur, ponderat Castellinus *de inquisit. mirac. in Canonizat. Martyrum pag.* 34. & prosequitur S. Franciscus de Sales *loc. cit. cap.* 13. Vehementiam & efficaciam impulsus acute explicat Ven. Servus Ludovicus a Ponte in suo opere, cui titulus, *Guida spirituale, part.* 1. *tract.* 1. *c.* 23. §. 5. De pace denique & tranquillitate, quæ post actionem insolitam & inusitatam in Servo Dei remaneat, loquitur S. Gertrudes *Insinuat. Divin. pietat. l.* 4. *c.* 13. *p.* 509. *ad medium*, remque eamdem bene exornat S. Franciscus de Sales *all. c.* 12. *Uno de' migliori contrassegni della bontà di tutte le ispirazioni, e particolarmente delle straordinarie, è la pace e tranquillità del cuore, che le riceve, perchè lo Spirito Divino è veramente violento, ma di una violenza dolce, e soave, e piacevole.* Quibus addi potest ipsa operis insoliti felicitas, uti prosequitur Cardinalis Borromæus *cit. cap.* 12. ubi post relata exempla Sanctarum, quæ sexum occultave-

taverunt, & periculum, cui aliæ feminæ essent expositæ, si prædictarum exemplum imitari vellent, subjicit: *Cum autem talia fieri Divina Majestas voluit, scit eadem ita disponere omnia, & præparare absque ullo damno & impedimento, ut facile appareat, opus illud Divinum esse, non humanum.*

CAPUT QUADRAGESIMUMSECUNDUM.

De Gratia gratis data.

1. CELEBRIS est apud Theologos Gratiæ divisio, ut alia sit gratum faciens, alia gratis data. Gratia gratum faciens est donum supra naturam gratis a Deo concessum, ad propriam & spiritualem uniuscujusque salutem primario & per se relatum, quo quis Deo gratus & acceptus redditur, sive formaliter, ut scholæ loquuntur, si sit gratia habitualis sanctificans, sive dispositive ac præparatorie, si sit gratia actualis. Gratia vero gratis data est ipsa quoque donum supra naturam gratis a Deo concessum, quod non facit per se gratum habentem illud, sed quod principaliter refertur ad aliorum utilitatem. Primus inter Theologos, qui de hac Gratiæ divisione locutus sit, fuit Alexander de Ales *in* 2. *part. quæst.* 73. quem secutus est D. Thomas 1. 2. *quæst.* 111. *art.* 1. *Duplex est Gratia: una quidem, per quam ipse homo Deo conjungitur, quæ vocatur Gratia gratum faciens. Alia vero, per quam unus homo cooperatur alteri ad hoc, quod ad Deum reducatur. Hujusmodi autem donum vocatur Gratia gratis data, quia supra facultatem naturæ, & supra meritum personæ homini conceditur. Sed, quia non datur ad hoc, ut homo ipse per eam justificetur, sed potius, ut ad justificationem alterius cooperetur, ideo non vocatur gratum faciens.* Idem recte prosequitur Viguer *in instit. Theolog. tit. de Gratia Divina cap.* 9. §. 1.

2. S. Doctor *art.* 5. quærit, an Gratia gratis data sit dignior, quam Gratia gratum faciens, & quæstioni sic respondet: *Respondeo, dicendum, quod unaquæque virtus tanto excellentior est, quanto ad altius bonum ordinatur. Semper autem finis potior est his, quæ sunt ad finem. Gratia enim gratum faciens ordinat hominem immediate ad conjunctionem ultimi finis. Gratiæ autem gratis datæ ordinant hominem ad quædam præparatoria finis ultimi, sicut per prophetiam, & miracula, & alia hujusmodi homines inducuntur ad hoc, quod ultimo fini conjungantur: & ideo Gratia gratum faciens est multo excellentior, quam Gratia gratis data.*

3. Gratiæ gratis datæ enumerantur ab Apostolo *in* 1. *ad Corinth. cap.* 12. *vers.* 4. *Divisiones vero Gratiarum sunt, idem autem Spiritus: & divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus; & divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ; alii autem sermo scientiæ secundum eundem Spiritum; alteri Fides in eodem Spiritu; alii gratia sanitatum in uno Spiritu; alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum.* Et *v.* 27. subjicit: *Vos autem estis corpus Christi & membra de membro.* Deinde numerans ministeria & operationes membrorum Ecclesiæ ait: *vers.* 28. *Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia: primum Apostolos, secundo Prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum.*

4. Postrema hæc concordant cum primis, excepto Apostolatu. Ideo quærendum hic esse videtur, cur Apostolatus inter Gratias gratis datas non enumeretur, quod ipsum quæri potest de Sacerdotio, & aliis Sacris Ordinibus; sunt enim hæc omnia a Deo, & dantur in aliorum utilitatem. At respondetur, omnia prædicta esse dona Dei, & conferri ad aliorum utilitatem, sed Gratia gratis datas dici non posse, cum ad essentiam Gratiæ gratis datæ pertineat, ut sit sensibilis & evidens in suis effectibus. Quocirca Theodoretus ad ea verba Pauli *loc. supra cit. v.* 7. *Unicuique datur manifestatio Spiritus ad utilitatem*, ait: *Non dixit gratia, sed manifestatio. Gratia enim datur etiam nunc iis, qui sanctissimo Baptismo digni habentur, sed non evidenter. Tunc autem protinus & variis linguis loquebantur, & miracula faciebant, ac per ista confirmabantur, & doctrinæ veritatem edocebantur.* Concordat S. Joannes Chrysostomus *hom.* 29. *in epist.* 1. *ad Corinth.* (*pag.* 258. *tom.* 10. *oper.*) *Charismata seu dona vocans manifestationem Spiritus. Quia enim Apostoli hoc primum signum acceperunt, Fideles quoque acceperunt linguarum donum; neque hoc solum, sed & alia plurima. Nam & mortuos multi suscitabant, & Dæmones pellebant.* Materia hæc fuse explicatur a Cardinali de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 19. *art.* 1. & 2. ubi Gratiam gratis datam sic definit: *Est donum Dei supernaturale sine meritis homini datum, non faciens per se gratum habentem illud, principaliter ordinatum ad Ecclesiæ utilitatem, externo aliquo signo manifestativum, quod Spiritus Sanctus operetur per illud.*

5. Gratiæ gratis datæ communes sunt peccatoribus, & Justis, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 13. *v.* 1. *Si linguis hominum loquar, & Angelorum &c. si habuero prophetiam ... si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, Charitatem autem non habuero, nihil sum:* quod ipsum habetur *in Evang. Matth. cap.* 7. *v.* 22. *Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & Dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Quia numquam novi vos; discedite a me, qui operamini iniquitatem.* Quorum omnium ratio est, quia opera spectantia ad Gratias gratis datas non pertinent per se ad voluntatem, nec illius rectitudinem postulant: cumque idcirco nec ex se pendeant a Gratia gratum faciente, possunt ab illa separari, & a peccatoribus fieri, si Deus velit. Neque enim hoc aut in re ipsa repugnat, aut ullo modo dedecet, quemadmodum recte raciocinatur Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 4. *num.* 10. & prosequitur Viguer *loc. supra cit. Gratia gratis data differt a Gratia gratum faciente, primo quia hæc potest stare cum peccato mortali, & sine Charitate &c. Gratia autem gratum faciens non potest stare cum peccato mortali aut originali, neque sine Charitate; quia implicat contradictionem, quod aliquis gratus sit, & habeatur odio, quod fit per peccatum mortale.* Ex quibus via aperitur duplici controversiæ, quarum prima est, an in judicio Beatificationis, & Canonizationis habenda sit ratio harum Gratiarum gratis datarum, si inveniatur, aliquem Dei Servum eas a Deo recepisse; altera est, an si deficiant, ad ulteriora progrediendum sit in causa Servi Dei, in qua deficiunt.

6. Initioque ducto a prima controversia, prima facie respondendum esse videretur, Gratiæ gratis datæ nullam habendam esse rationem in causis Servorum Dei, de quorum agitur Beatificatione & Canonizatione; licet ea Servi Dei, dum viverent, præditi fuerunt. Judicium quippe Beatificationis & Canonizationis est judicium sanctitatis, innocentiæ morum, & virtutum heroicarum, cum quibus ex dictis Gratia gratis data nihil habet commune. Quare *ad textum Matthæi supra allatum* SS. Gregorius & Hieronymus ita prosequuntur; ille quidem *moral.* 20. *cap.* 7. *Qua nimirum sententia quid datur intelligi, nisi ut in hominibus charitatis humilitas, non autem debeant virtutum signa venerari? Unde nunc sancta Ecclesia, etiam siqua fiant, Hæreticorum miracula despicit, quia hæc sanctitatis specimen non esse cognoscit. Probatio quippe sanctitatis non est signa facere, sed unumquemque, ut se, diligere, de Deo autem vera, de Proximo vero meliora, quam de semetipso, sentire; nam quia vera virtus in amore est, non autem in ostensione miraculi:* Hieronymus vero *col.* 41. *tom.* 7. *Prophetare, & virtutes facere, & Dæmonia ejicere, interdum non ejus meriti est, qui operatur; sed vel invocatio nominis Christi hoc agit ... ut licet homines despiciant signa facientes, tamen Deum honorent, ad cujus invocationem fiant tanta miracula.*

7. At, hisce minime refragantibus, dicendum est, Gratiarum, quæ gratis dantur, habendam esse rationem in judicio Beatificationis & Canonizationis, si in eo præter illas constet de virtutibus in gradu heroico, & de innocentia vitæ Servi Dei. Comitatus quippe virtutum patefacit, eas non fuisse tantum collatas in utilitatem aliorum, sed in testimonium etiam sanctitatis prædicti Servi Dei, qui illis præditus fuit; & eo magis, cum, licet Gratiæ gratis datæ per se non faciant gratum, per accidens tamen & dispositive, (ut loqui solemus) id efficere possint, juxta illud *ad Romanos* 8. *vers.* 28. *Scimus autem, quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum:* & juxta aliud *Prov.* 16. *v.* 4. *Universa propter semetipsum operatus est Dominus.* Communis hæc est Scriben-

bentium opinio, Salmanticenſes *t. 3. curſ. Theolog. in arbore prædicamentali §. 17. num. 164. Quia negari non poteſt, virtutes valde diſponere & juvare collationem prædictarum Gratiarum; & ideo ut plurimum non peccatoribus, ſed Juſtis conferuntur, & in Sanctorum Canonizatione habent ſecundum locum poſt virtutes.* Matta *de Canonizatione SS. part. 3. cap. 24. num. 5.* docet, illarum habendam eſſe rationem in judicio Canonizationis: *Quotieſcumque plene conſtat de operibus pietatis, & de virtutibus in gradu heroico, atque innocentia vitæ illius Servi Dei, de quo talia prædicantur.* Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit. 6. cap. 6. num. 9.* poſtquam docuit, nullum Gratiarum gratis datarum donum eſſe aptum ad præbendum teſtimonium de ſanctitate vitæ, & meritis alicujus Dei Servi, ita concludit: *Sed tunc verum ſignum erit ſingularis favoris, & Divinæ dilectionis, datumque intuitu illius vitæ, & ad ejus ſanctitatem evulgandam, ſi de eo probentur virtutes morales, & Theologicæ in gradu heroico.* Scacchus *de not. & ſign. Sanctit. ſect. 8. cap. 3. pag. 609.* de Gratiis gratis datis ait: *Licet non directe, indirecte tamen aliquod ſanctitatis argumentum educi poterit, ſi virtutes in gradu heroico adfuerint.* Optime Lezana *in Summ. Theolog. ſacr. tom. 3. ſive tractatu de Fide, Spe, Charitate, Prudentia, Fortitudine, & Gratiis gratis datis, tract. 4. diſp. 4. quæſt. 1. v. Quo tamen p. 356.* docet, de eis diſquiri in ſacrorum rituum Congregatione, cum agitur de Beatificatione, & Canonizatione Servorum Dei, *& ſequenti quæſt. 2. dub. 3. verſ. Nihilominus dico pag. 360.* quod conferant ad probandam ſanctitatem, & ſic ad Canonizationem, ſi eis præditi fuerint Dei Servi virtutibus heroicis illuſtres. Meminit quoque Lezana praxis Apoſtolicæ Sedis deſumptæ ex bullis Canonizationum, & relationibus Rotæ Auditorum; quod ipſum etiam a Nobis infra demonſtrabitur, cum ſingillatim de unaquaque Gratia gratis data ſermo inſtituetur: & id ipſum pariter infra comprobabitur, cum agetur de Prophetia, de Ecſtaſibus, & Raptibus.

8. De his, quæ hactenus locuti ſumus, non eſt magna controverſia inter Fidei Promotorem, & Poſtulatores cauſarum. Licet enim Fidei Promotores ſæpe in ſuis animadverſionibus (quod etiam a Nobis factum eſt, dum prædicto munere fungebamur) oppoſuerint, quærendum eſſe de virtutibus heroicis, nec ullum ſtatuendum eſſe momentum in Gratiis gratis datis, reſpondentibus nihilominus Poſtulatoribus, prædictas Gratias non ſolas & ſejunctas, ſed conjunctas *cum virtutibus in gradu heroico* illuſtrandæ profuiſſe ſanctitati, Fidei Promotores non inviti aſſumpſerunt examen Gratiarum gratis datarum, & in ſacra Congregatione de eis ſatum judicium eſt, non quidem per dubium ſeparatum a dubio virtutum, ſed ſub eodem dubio, nulla quidem vel in dubio, vel in reſponſione facta mentione Gratiarum gratis datarum, ſed habita in diſcuſſione cauſæ earum conſideratione tanquam ſignorum manifeſtantium præſumptionem virtutum in gradu heroico, virtutum, inquam, Theologalium, & Cardinalium, de quibus in cauſis Confeſſorum ex alibi dictis preſſum & exactum aſſumitur examen.

9. Controverſia ergo, quæ remanet inter Fidei Promotores, & Poſtulatores cauſarum, ad ſecundum ex propoſitis capitibus pertinet, quando videlicet in aliqua cauſa alicujus Servi Dei deficiunt Gratiæ gratis datæ, an in ea ad ulteriora progrediendum ſit. Utque res fiat clarior exemplo, ponamus, Dei Servum fuiſſe præditum virtutibus heroicis, & aptas non deficere earum probationes: ponamus præterea, nullum in proceſſibus extare veſtigium alicujus Gratiæ gratis datæ; nec enim prophetavit, non habuit donum linguarum, non interpretationem ſermonum, caruit ecſtaſibus, & raptibus, uno verbo, nullam habuit Gratiam gratis datam: in hoc rerum ſtatu quæritur, an tutum de ejus virtutibus heroicis ferri poſſit judicium, ita ut, eo abſoluto, tranſitus fieri poſſit ad diſcuſſionem miraculorum poſt ejus obitum ſecutorum, quorum approbatione ſecuta, ad Beatificationem, & ſubinde ad Canonizationem deveniendum ſit; an potius ſuſpendenda ſit reſolutio dubii virtutum, impoſito ſilentio cauſæ, nullaque data facultate proponendi ſubſequens dubium de miraculis poſt obitum ejus interceſſione a Deo patratis; nec enim ex alibi dictis fas eſt ſuſpendere reſolutionem dubii ſuper virtutibus, ut interim de miraculis videatur; ſed dubium de virtutibus eſt reſolvendum, antequam miraculorum examen aſſumatur, quemadmodum videri poteſt *lib. 1. hujus Operis cap. 27.*

10. Salmanticenſes *loc. ſupra cit.* poſtquam docuerunt, habendam eſſe poſt virtutes rationem Gratiarum gratis datarum, ſubjecerunt: *Sed, quia ad beatitudinem conſequendam neceſſariæ non ſunt, idcirco negne illarum defectus defectum ſanctitatis oſtendit.* Matthæuccius *in opere* patiter *citato num. 20.* ait, Fidei Promotores, præter virtutum heroicitatem, majoris cautelæ cauſa aliquam Gratiam gratis datam conſueviſſe requirere. Fateor, me, dum prædictum officium exercerem, memoratam non omiſiſſe animadverſionem. Id a me præſtitum fuit in cauſa S. Vincentii de Paulis, providique Poſtulatores reſponderunt, Gratias gratis datas non eſſe neceſſarias ad ſtatuendum tutum de virtutibus judicium, nonnullas tamen ex eis in dicto Dei Servo non defuiſſe. Eu verba ipſorum: *Quamvis Gratiæ gratis datæ non ſint neceſſariæ ad probationem heroicitatis virtutum, ideoque non ſit neceſſe, iis dotatum fuiſſe Vincentium a Paulo, ut intelligatur, eum heroicitatis gradum attigiſſe, attamen plura referemus momenta, ex quibus colligere erit, Servum Dei decoratum donis, de quibus hic agitur.* Eodem modo res ſe habuit in cauſa B. Alexandri Saulii, in qua Poſtulatores provinciam aſſumpſerunt demonſtrandi, eum fuiſſe præditum nonnullis Gratiis gratis datis, ſed addiderunt, ſe non admittere earum neceſſitatem, poſtquam conſtitit de virtutibus heroicis: *Verum non acquieſcimus* (ajebant) *quod, ſi non extarent, deficerent neceſſaria ad decernendum de virtutibus Servi Dei.* Item in cauſa S. Camilli de Lellis, cum a me tunc Fidei Promotore dictum fuiſſet, deficere Gratias gratis datas, quæ in dubio virtutum ſecundario requiruntur a ſacrorum rituum Congregatione, ab ejus cauſæ Poſtulatoribus ita reſponſum fuit: *Omittimus certare, an in Canonizandis exiſtentia præfatorum donorum, ſaltem ſecundario, ſit neceſſaria. De hoc videant illi, in quorum cauſis promovendis hæc forte dona deſiderantur. Nos libenter accipimus conditionem, & in ſententiam R. P. D. Promotoris deſcendimus; quia in facto nihil magis certum habemus, quam Venerabilem Camillum non in uno tantum gratiarum genere, ut vult Apoſtolus, ſed in pluribus refulſiſſe.*

11. Ex his autem, quæ hucuſque adducta ſunt, nemo eſt qui non videat, propoſitam quæſtionem non poſſe dici definitam. Si in ea vero meus qualiſcumque ſenſus exquireretur, dicerem, tuto pede ad ulteriora procedi poſſe in cauſa Servi Dei, hoc eſt ad diſcuſſionem miraculorum poſt obitum, ſi in ea adeſſent legitimæ probationes heroicitatis virtutum, quamvis nullæ adeſſent probationes alicujus Gratiæ gratis datæ, cum ex alibi dictis virtutes & miracula poſt obitum ſint duo tantum requiſita ſubſtantialia in judicio Beatificationis & Canonizationis, quemadmodum colligitur *ex cap. Venerabili, 52. de teſtib. & atteſt.* ubi Honorius III. ita loquitur: *Diſcretioni veſtræ mandamus, quatenus teſtes, quos Abbas, & Monachi Sancti Martini Ciſtercienſis Ordinis ſuper vita & miraculis piæ memoriæ M. Abbatis monaſterii ſupradicti duxerint producendos, examinare ſingillatim curetis.* Idem Honorius in bulla Canonizationis S. Willelmi Bituricenſis Archiepiſcopi ſic inquit (*pag. 50. cod. Canonizat.*): *Dedimus in mandatis, ut, cum opera pietatis in vita, & miraculorum ſigna poſt mortem ad hoc, ut quis reputetur ſanctus in militanti Eccleſia, requirantur, licet ad ſanctitatem animæ opera ſola ſufficiant in Eccleſia triumphanti; diligentiſſime inquirerent de utroque, & quæ invenirent, fideliter redigentes inſcripta, ea Nobis tranſmitterent ſub ſuorum munimine ſigillorum, quatenus per eorum relationem inſtructi in negotio ipſo ſecurius, Domino inſpirante, procedere valeremus.* Per eadem veſtigia proceſſit ſummus Pontifex Gregorius IX. in bulla Canonizationis S. Antonii Patavini *pag. 65. cod. Canonz.* in qua ſic locutus eſt: *Licet ad hoc ut aliquis ſanctus ſit apud Deum in Eccleſia triumphante, ſola ſufficiat finalis perſeverantia, juxta illud*, Eſto fidelis uſque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ; *ad hoc tamen ut ſanctus habeatur apud homines in Eccleſia militante, duo ſunt neceſſaria, virtus morum, & veritas ſignorum, merita videlicet & miracula, ut hæc & illa ſibi ad invicem conteſtentur, cum nec merita ſine miraculis, nec miracula ſine meritis plene ſufficiant ad perhibendum inter homines teſtimonium ſanctitati. Sed cum merita ſana præcedunt, & clara ſuccedunt miracula, certum præbent indicium ſanctitatis, ut nos ad ipſius venerationem inducant, quem Deus ex meritis præcedentibus, & ſignis ſubſequentibus exhibet venerandum.* Quocirca Auctor Tractatus de Canonizatione Sanctorum ad Cardinalem Montis Regalis *cap. 3.* in quo agit de examine faciendo per Judices delegatos, poſt allegatos antiquiores juris Canonici Profeſſores *in comment. ad cit. cap. Venerabili, de teſtib. & atteſtat.* Ancharanum videlicet, Felinum, Bellameram, Imolam, Zabarellam, Butrium, ita concludit: *Examen ad duo capita revocari debet, ad vitam, & miracula.*

12. Ad-

12. Addit Suarez, Gratias gratis datas etiam Juſtis conferri, licet non omnibus, cum ad communem Eccleſiæ utilitatem neceſſe non ſit, ut Juſti omnes miniſtrent aliis, vel ut per ſpecialem gratiam ad operandam aliorum utilitatem ſubleventur, quemadmodum videri poteſt *loc. ſupra cit. num.* 8. ubi etiam præclaram affert S. Auguſtini auctoritatem *lib.* 8. *quæſt.* 79. ſic dicentis: *Immo non omnibus Sanctis iſta tribuuntur, ne perniciosiſſimo errore decipiantur infirmi exiſtimantes, in talibus factis majora dona eſſe, quam in operibus juſtitiæ, quibus æterna vita comparatur.* Ex quibus proinde bene inferri poſſe videtur, non eſſe cauſæ Servi Dei ſilentium imponendum, ſi in ea deſint Gratiæ gratis datæ, dummodo non deſit probatio virtutum in gradu heroico. Quapropter S. Joannes Chryſoſtomus *homil.* 24. *in cap.* 7. *Matthæi*, poſtquam dixit, earum elargitionem in prædicationis Evangelicæ exordio fuiſſe neceſſariam, ſubjicit, *pag.* 301. *tom.* 7. *Timeamus itaque, dilecti, & multam inſtituendæ vitæ curam impendamus, neque putemus minus nos habere, quia ſigna nunc non facimus. Nihil enim umquam amplius ex ſignis nobis reddetur, ſicut nihil minus, eo quod ſigna non edamus, ſi virtutibus omnibus demus operam. Signorum quippe debitores non ſumus; pro bona autem vita & operibus Deum habemus debitorem.* Idque multo magis, cum in nulla Canonizationis bulla, aut relatione Rotæ Auditorum omittatur narratio virtutum & miraculorum poſt obitum, in pleraſque inſertæ ſint Gratiæ gratis datæ, ſed in aliis magnum ſit earum ſilentium: ex quo argui poteſt, nonnullas fuiſſe peractas Canonizationes, licet Dei Servi, atque Beati, dum viverent, Gratias gratis datas a Deo non habuerint.

CAPUT QUADRAGESIMUMTERTIUM.

De Sermone Sapientiæ, & de Sermone Scientiæ, Gratiis gratis datis.

1. SERMO ſapientiæ differt a ſermone ſcientiæ, quemadmodum colligitur ex verbis ſupra recitatis Apoſtoli 1. *ad Corinth. cap.* 12. *v.* 8. *Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii autem ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum* Quocirca S. Auguſtinus *lib.* 12. *de Trinit. cap.* 14. *num.* 22. *col.* 923. *tom.* 8. ſcribit: *Tamen ubi* (Paulus) *dicit*, Alii quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum, *hæc utique duo ſine dubitatione diſtinguit, licet non ibi explicet, quid interſit, & unde poſſit utrumque dignoſci:* quod ipſum repetit *lib.* 13. *cap.* 19. & *lib.* 14. *cap.* 1.

2. S. Thomas 1. 2. *quæſt.* 111. *art.* 4. *in reſponſ. ad quartum* docet, ſapientiam & ſcientiam non cenſeri inter Gratias gratis datas, qua ratione enumerantur inter dona Spiritus Sancti, prout ſcilicet mens hominis bene movetur per Spiritum Sanctum ad ea, quæ ſunt ſapientiæ & ſcientiæ, ſed cenſeri inter Gratias gratis datas, qua ratione ſignificant quamdam abundantiam ſapientiæ & ſcientiæ, ut homo poſſit non ſolum in ſe ipſo recte ſapere de Divinis, ſed etiam alios inſtruere, & contradicentes convincere. Et 2. 2. *quæſt.* 177. *art.* 1. poſtquam repetiit quod alibi docuerat, Gratias videlicet gratis datas dari ad utilitatem aliorum, ſubjicit: *Cognitio autem, quam aliquis a Deo accipit, in utilitatem alterius converti non poſſet, niſi mediante locutione; & quia Spiritus Sanctus non deficit in aliquo, quod pertineat ad Eccleſiæ utilitatem, etiam providet membris Eccleſiæ in locutione &c. quod efficaciter loquatur, quod pertinet ad Gratiam ſermonis.* Idem proſequitur Viguer *loc. ſupra cit. verſ.* 1. ubi bene animadvertit, Apoſtolum ſupra citatis verbis non comprehendere ſapientiam & ſcientiam, quæ ſunt dona Spiritus Sancti: *Non dixit Apoſtolus, Alii datur ſapientia, alii ſcientia, alii Fides; ſed ſermo ſapientiæ, ſermo ſcientiæ, & ſermo Fidei. Debet ergo ſic Apoſtolus intelligi: Alii datur ſermo ſapientiæ, hoc eſt, ſpecialiter movetur, & datur ei facultas utendi dono ſapientiæ, ſi ſit in Gratia; &, ſi non ſit, datur facultas, ut abundet ſermone, & perſuadere poſſit per cauſas altiſſimas ea quæ pertinent ad manifeſtationem Divinorum. Alii datur ſermo ſcientiæ, hoc eſt movetur, & datur ei facultas manifeſtandi ea quæ ſunt Dei, per creaturas.*

3. Sermo ergo ſapientiæ eſt externus ſermo Divinorum, quo quis ſine humano ſtudio & labore ita de myſteriis Divinis diſſerit, ut appareat, Spiritum Sanctum in eo loqui, & nemo valeat illi contradicere, & per quem increduli convertuntur ad Fidem, credentes in Fide firmantur. Et ſermo ſcientiæ nihil aliud eſt, niſi ſermo ſeu locutio de rebus moralibus relatis ad ſalutem æternam prompte ſine humano ſtudio & labore prodiens ſcripto, aut verbo, ex quo audientes conjiciunt, eum non eſſe ex humana virtute, ſed Divina. Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib.* 6. *ſign.* 20. *cap.* 3. ſcribit: *An vero ſermo ſcientiæ ſit a Spiritu Divino, an ab induſtria humana, dignoſcitur ex efficacitate & virtute, qua fit, ut auditores accendantur ad officia maximarum virtutum & Chriſtianarum, non ex elegantia & arte orationis.*

4. Deſumitur id ex doctrina S. Auguſtini *lib.* 14. *de Trin. c.* 1. *n.* 3. *col.* 948. *t. cit.* ubi, poſtquam recitavit definitionem ſapientiæ a Cicerone traditam, ut ſit videlicet humanarum & Divinarum rerum ſcientia, conſiderans poſtea, Apoſtolum diſtinguere ſapientiam a ſcientia, ait: *Verum ſecundum hanc diſtinctionem, qua dixit Apoſtolus*, Alii datur ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ, *iſta definitio dividenda eſt, ut rerum Divinarum ſcientia proprie ſapientia nuncupetur, humanarum autem proprie ſcientiæ nomen obtineat; de qua vol.* 13. *diſputavi.* Et porro progrediens, ut explicet videlicet, quarum rerum humanarum ſit ſcientia, ait, *Non utique quidquid ſciri ab homine poteſt in rebus humanis, ubi plurimum ſupervacaneæ vanitatis, & noxiæ curioſitatis eſt, huic ſcientiæ tribuens, ſed illud tantummodo, quo Fides ſaluberrima, quæ ad veram beatitudinem ducit, gignitur, nutritur, defenditur, roboratur, qua ſcientia non pollent Fideles plurimi, quamvis polleant ipſa Fide plurimum. Aliud eſt enim ſcire tantummodo, quid homo credere debeat propter adipiſcendam vitam beatam, quæ nonniſi æterna eſt; aliud autem ſcire, quemadmodum hoc ipſum & piis opituletur, & contra impios defendatur, quam proprio appellare vocabulo Scientiam videtur Apoſtolus.* Quocirca Scacchus *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 8. *cap.* 5. *pag.* 632. hæc habet: *Per ſermonem ſapientiæ in verbis allatis ex Apoſtolo Cornelius a Lapide intelligit facultatem explicandi myſteria Fidei, Trinitatis videlicet, Incarnationis, Prædeſtinationis, & alia &c. Per ſermonem autem ſcientiæ intelligit facultatem explicandi ea, quæ ad mores, & ad agenda pertinent, nimirum ad Philoſophiam moralem, & ſacram Theologiam practicam. Hac enim ratione ſcientiam a ſapientia diſtinxit S. Auguſtinus.*

5. Cetera, quæ ſuperius dicta ſunt quoad facilitatem loquendi de myſteriis Divinis, & ceteris rebus moralibus, quæ ad actionem pertinent, ita ut appareat, Spiritum Sanctum in eo, qui differit, loqui; cui nemo valet contradicere, per quem increduli convertuntur, & credentes in Fide firmantur, & peccatores ad bonam frugem reducuntur; deſumuntur ex verbis Chriſti Domini *Matth. cap.* 10. *v.* 17. *Tradent enim vos in Conciliis ... & ad Præſides & ad Reges ducemini propter me .... Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini .... Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri, qui loquitur in vobis;* & alibi *Luc. cap.* 21. *v.* 14. *Ponite ergo in cordibus veſtris non præmeditari, quemadmodum reſpondeatis. Ego enim dabo vobis os & ſapientiam, cui non poterunt reſiſtere & contradicere omnes adverſarii veſtri.* Hinc Auctor *comment. in epiſt. S. Pauli, inter opera S. Hieronymi tom.* 11. ad illa verba Apoſtoli ſæpe memorata, *Alii per Spiritum datur ſermo ſapientiæ*, hæc habet *col.* 930. *Sapientiæ ſermo eſt, ſapienter & apte ac rationabiliter loqui; & poſſe diſſerere, vel docere quod norit ſane. Qui ex dono habet ſapientiæ, ſine ſuo conatu loquitur & labore: & nemo illi, ſicut Beato Stephano, prævalet contraire; ad utilitatem & incredulorum, ut credant, & credentium, ut firmentur.*

6. Sermonem ſapientiæ ſibi a Domino datum deſcribit Apoſtolus *in* 1. *ad Corinth. cap.* 2. *v.* 1. *& ſeq. Ego, cum veniſſem ad vos Fratres, veni non in ſublimitate ſermonis, aut ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti; non enim judicavi, me ſcire aliquid inter vos, niſi Jeſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore & tremore multo fui apud vos. Et ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione Spiritus & virtutis, ut Fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei.* Item in Actis Apoſtolorum *cap.* 6. *v.* 10. legimus, Stephanum electum in Diaconum cœpiſſe tali ſpiritus vehementia de Chriſto concionari, ut Rabbini, Cyrenenſes Libertini, Alexandrini, & Aſiatici diſputantes

cum

cum eo non possent *resistere sapientiæ, & Spiritui, qui loquebatur*. Huc etiam referri potest sublimis illa concio in die Pentecostes habita ex tempore a S. Petro piscatore illitterato, de veritate missionis & Divinitatis Christi desumptis argumentis ex Psalmis & Joele, quos nunquam viderat, tanta verborum affluentia & vehementia, ut ad veram Fidem tria hominum millia perduxerit. Theodoretus ad citatum locum Apostoli, *Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ*, sic loquitur: *Sermonem sapientiæ vocat non eloquentiam, sed veram doctrinam, cujus ipse etiam Divinus Apostolus gratiam acceperat, & Divinus Joannes Evangelista, & Divinissimus Petrus Apostolorum summus, & Martyrum primus Beatus Stephanus. Neque enim potuissent homines piscatores, & manu sibi victum parantes, & litterarum plane ignari & conciones habere, & scribere, & quæ dicebant, & scriptis mandabant, vi maxima implere, nisi a Divino Spiritu veram sapientiam accepissent.*

7. Addi possunt pro confirmatione hucusque dictorum, differentiæ videlicet inter sermonem sapientiæ & scientiæ, & eorum qualitates, ea quæ fuse habentur apud Suarez *tom. 1. de Gratia, prolegom. 3. cap. 5. num. 1. & seqq.* & apud Cardinalem de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disput. 19. artic. 4. & 5.* ubi etiam animadvertunt, has Gratias gratis datas sermonis sapientiæ, & sermonis scientiæ non conferri per habitus, sed per actualem Spiritus Sancti motionem. Verum, ut nonnulla pro re, de qua nunc agitur, ex Actis Canonizationis exempla promantur, de S. Vincentio Ferrerio in bulla Canonizationis *pag. 177. cod. Canonizat.* hæc scripta sunt: *Tantus in eo Gratiæ fulgor apparuit, tanta Spiritus Sancti abundantia in eo fuit, tot de ore prædicantis speciosissimæ veritatis pondera procedebant, ut ingentis multitudinis Judæos, in Lege etiam peritissimos, qui Christum pertinacier venisse negabant, ad Fidem Catholicam converteret; & efficacissimos multo ex eis Prædicatores adventus Christi Passionis, ac Resurrectionis, & pro Christi nomine mori paratos fecit. Tanta in ipso vire Divino fuit auctoritas dicendi, tantaque gravitas, ut terrenis vebus luxuique deditos homines adeo Judicii futuri timore concuteret, ut terrena despicerent, & amarent cælestia, ac levitates & luxus omnium in Dei provocaret affectum.* In bulla Canonizationis S. Ludovici Bertrandi (*pag. 435. cod. Canonizat.*): *Rapiebat audientium mentes; neque enim hominis, sed Angeli spiritum verba ejus redolebant &c. Sub Monte Sanctæ Marthæ Indorum accolarum circiter quindecim millia suis prædicationibus ad Fidem conversa baptizavit &c. In Insula Sancti Thomæ, dum furentes Pagani, arreptis lapidibus, viro sancto necem intentant, monitus ut fugeret, constantissime venuit, solaque Divini verbi efficacia ducentos ex aggressoribus jugo Christi subjecit.* Gaufridus Monachus *in vita S. Bernardi Ab. lib. 3. cap. 3. num. 7. col. 1135. vol. 2.* hæc de ejus sermone profert: *Quam vero placabilem, & persuasibilem, quamque eruditam linguam dederit ei Deus, ut sciret quem, & quando deberet proferre sermonem, quibus videlicet consolatio, vel obsecratio, quibus exhortatio congrueret, vel increpatio, nosse poterunt aliquatenus, qui ipsius legerint scripta, etsi longe minus ab eis, qui verba ejus sæpius audierunt. Siquidem diffusa erat Gratia in labiis ejus, & ignitum eloquium ejus vehementer, ut non posset ne ipsius quidem stylus, licet eximius, totam illam dulcedinem, totum retinere fervorem. Mel & lac sub lingua ejus nihilominus in ore ejus ignea lex, juxta illud Cantici Canticorum, Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.* De his Gratiis gratis datis Rotæ Auditores in relatione causæ Ven. Servi Dei Nicolai Factor *tit. de donis & gratiis*, ita locuti sunt: *Sermo sapientiæ illi concessus dignoscitur in eo, quod sine humano studio, Divina operante Gratia, vi orationis res Divinas & sempiternas, quæ sunt supra omnem captum, ad aliorum utilitatem doctissime & eruditissime explicabat. Sermo scientiæ ex eo deprehenditur, quod omnes ad se venientes optimis instruebat consiliis, ignorantes illuminabat, & plura documenta serviendi Deo præbebat, ac suis verbis & colloquiis mores hominum componebat.* Hoc ipsum argumentum latius prosecuti sunt in alia relatione causæ B. Juliani a S. Augustino *cap. 12.* Quærit S. Thomas *2. 2. quæst. 177. art. 2.* an Gratia sermonis sapientiæ & scientiæ pertineat etiam ad mulieres; & respondet, pertinere ad unum privatim, vel paucos familiariter alloquendos, non autem ad totam Ecclesiam alloquendam; ita ut, si mulieres Gratiam sapientiæ, aut scientiæ habeant, eam administrare valeant secundum privatam doctrinam, non autem secundum publicam, Juxta Dei ordinationem conditio sexus feminei est, ut sit subditus viro, atque mulieres in ecclesiis taceant, ut habetur *Genesis 3.* & *1. ad Corinth. 14.* Quare *1. ad Timotheum 2. v. 11.* legitur: *Mulier in silentio discat cum omni subjectione: docere autem mulieri non permitto.* Ex quibus bene infertur, Gratiam sermonis sapientiæ & scientiæ non convenire mulieribus ad utendum ea publice, totamque Fidelium multitudinem de rebus Fidei & salutis alloquendam. Mater Salomonis, ut est *Proverb. 4. & ult.* Salomonem puerum docuit. Similia habentur de Anna matre Samuelis *1. Regum 2.* de Abigail *1. Regum 25.* de muliere Thecuitide *2. Regum 14.* Judith & Esther, atque aliæ quædam mulieres non vulgarem habuerunt Gratiam sermonis. *Tribue sermonem compositum in ore meo in conspectu Leonis*, oratio est Esther *cap. 14. v. 13.* Ex quibus omnibus deducitur, Gratiam sermonis sapientiæ & scientiæ pertinere ad mulieres, ut familiariter alloquendo unum vel plures erudiant: atque ita Gratiis gratis datis sermonis sapientiæ & scientiæ S. Teresiam a Deo fuisse illustratam, late demonstrarunt iidem Rotæ Auditores in relatione causæ ipsius *super virtutibus art. 22. §. 2.* De sermone sapientiæ & scientiæ multa ordine collecta legi possunt apud Thomam Bozium *de signis Ecclesiæ cit. lib. 6. sign. 20. & sign. 21.* ubi innumera affert harum Gratiarum gratis datarum exempla; & *num. 12.* sic scribit: *Sed, ut aliquid aliud speciatim dicamus hic, e quo fiat illustrissimum, scientiæ sermonem fuisse efficacissimum; producamus in medium exempla aliquorum, ac satis sint tres ex diversis provinciis, & quorum fuere Institutа diversa. Franciscus Assistas Italus, Franciscus Xaverius Hispanus, Bonifacius Archiepiscopus Moguntinus Anglus; primus Diaconus, secundus Sacerdos, tertius Episcopus. Cujuslibet istorum, quæso, legantur Acta, & videbimus ab eo innumera hominum millia a fœdissimis vitiis, a luxu, & vita perditissima revocatos ad vitam sanctissimam, ad Christianæ Legis puritatem, innocentiamque admirandam, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in efficaci, quamvis non eleganti, sermone scientiæ cælestis.*

8. Salmanticenses *tom. 3. curs. Theolog. in arbore prædicamentali §. 17.* ad Gratiam gratis datam sermonis sapientiæ, & sermonis scientiæ referunt, & quidem merito, scientiam infusam, ut ex eorum verbis *num. 166.* plane colligitur. *Ad hanc etiam Gratiam spectare videtur, cum Deus aliquibus scientiam sive naturalem, sive supernaturalem, distinctam tamen a donis Spiritus Sancti, ad eruditionem alios infundit; quia talis scientia non est per se connexa cum Gratia gratum faciente, & sic referenda est ad Gratias gratis datas.* In libro 2. hujus Operis *cap. 25. num. 8. & seqq.* multa dicta sunt de scientia infusa, & de Sanctis, qui eam habuerunt. Cæterum ex illa efficax argumentum pro sanctitate probanda sumi non potest, sed tamen ejus habetur ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis, si probatio non desit virtutum in gradu heroico. Abstinendo autem ab inutili repetitione eorum, quæ *loc. cit.* dicta sunt, nonnulla hic superaddentur. Theologi, scientiam infusam duplicem esse, dicunt, aliam per se infusam, aliam infusam solum per accidens. Per se infusa ea est, quæ virtute naturali acquiri non potest a creatura, sed a solo Deo in creatura imprimi & causari debet; & hæc absolute, & simpliciter dicitur ordinis Divini, & naturam excedit. Scientia vero infusa per accidens illa est, quæ viribus humani ingenii acquiri potest, sed re ipsa non acquiritur; & hæc aliquo modo supra naturam esse dicitur ex parte principii, & modi, quo causatur. Thomas a Jesu *oper. tom. 2. lib. 6. cap. 3.* ait, scientiam per se infusam posse a Deo hominibus in hac vita communicari, & communicatam fuisse Beatissimæ Virgini probabiliter existimat, licet non per modum habitus; & probabile quoque putat, fuisse aliquando sanctissimis viris concessam per modum actus. Scientia itaque infusa ea est, quæ non per proprium laborem ac ingenium acquiritur, sed sola imploratione Divini auxilii infunditur in hominem, qui antea nihil sciebat; quemadmodum docet S. Thomas *1. 2. quæst. 113. art. 10. ad tertium*, ubi addit, infusionem hanc scientiæ esse miraculo adscribendam: *Dicendum, quod sapientiam & scientiam homo natus est acquirere a Deo per proprium ingenium & studium; & ideo, quando præter hunc modum homo sapiens vel sciens efficitur, est miraculosum.* Hoc explicat S. Antoninus *in Summa Theolog. tom. 3. tit. 5. cap. 1. §. 1.* exemplo sumpto a sanitate corporum ægrotantium, & animarum, quæ in peccata lapsæ sunt. Et ejus verba: *Sicut enim Deus secundum communem legem corpora sanat, mediantibus naturalibus medicinis, & con-*

& consiliis Medicorum, & animas peccatis languidas curat, mediantibus medicinis spiritualibus Sacramentorum, & Sacerdotibus ea conferentibus; ideo ista debet procurare sibi, qui vult sanari, quamvis aliquando præter communem legem Deus sanet aliquos in corpore sine medicinis miraculose, & in anima sine Sacramentis: Ita secundum cursum solitum, docet hominem scientiam Deus, mediantibus Magistris, & laboribus, & exercitiis discipulorum his vacantium, quamvis Apostolos docuerit omnem veritatem seu omnem scientiam sine humana industria; unde Hieronymus dicit: Quod illis, scilicet Apostolis, suggerebat Spiritus Sanctus, hoc aliis confert quotidiana in Lege Domini meditatio. Quemadmodum enim potest homo ministerio sensuum, phantasiæ, & intellectus agentis producere in se species objectorum omnium, quæ cognoscere voluerit, multo melius id poterit facere sine operatione phantasiæ & sensuum. Quocirca *lib. 3. Regum cap. 3. v. 11.* ita Deus Salomonem allocutus est: *Postulasti tibi sapientiam ad discernendum judicium; ecce feci tibi secundum sermones tuos, & dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te surrecturus sit.*

9. Porro, licet Dæmon infundere non possit in humanam mentem novas rerum species, vel habitus scientiarum, intellectum tamen humanum reddere valet subtiliorem & meliorem quoad functiones ingenii & judicii per commodiores organi dispositiones, ita ut extet scientiæ, seu artis nullo præcedenti studio acquisitæ, sed tempore brevissimo receptæ opera Dæmonis exemplum. Itaque *in vita Sancti Norberti*, apud Surium *cap. 20.* atque *in magno Chronico Belgico* Francofurti edito inter Scriptores Germanicos Pistorii *tom. 3. pag. 149.* ita scribitur: *Apud Nivigellam puella per annum vexata adducitur coram Norberto, & ipse super eam Evangelia multiplicat. Dæmon vero Cantica Canticorum a principio usque ad finem per os puellæ recitat, & post a verbo ad verbum interpretatur Romana lingua, & deinde in Teutonica totum exprimit.* Alia cumulantur apud Majolum *in diebus canicularibus Tom. 1.* ubi agit de Sagis *pag. 596.* & apud Scacchum *de not. & sign. sanctit. sect. 8. cap. 5.* ubi narrat, Venetiis quemdam Scotum fuisse, qui, Dæmone adjuvante, publice conclusiones ex omnibus scientiis summo cum audientium omnium stupore defendebat; & similia Barcinone contigisse in puella quindecim annos nata: quibus de rebus Martinus del Rio *lib. 2. disquisit. magic. quæst. 24. pag. 108.* ita scribit: *Petes forte, an ergo queat Dæmon artes, atque scientias aliquas docere? Nihil dubitandum, posse, si velit, & sinatur a Deo, per locutionem nempe & manifestationem sui conceptus, non tantum si in forma visibili appareat & homini loquatur, quod non negat Divus Thomas, sed etiam interna locutione & suggestione intellectu illustrato; non enim video, cur hæc illuminatio, quæ in malum finem tendit, Dæmoni sit adimenda, cum hæc cognitio non referatur in Deum, nec ulla mentis vera fiat purgatione: quare, utrum dicenda sit illuminatio, an illusio, an quo alio indigitanda nomine, ut, verbi gratia, nuda veritatis manifestatio, sane quæstio de nomine futura est.* Hinc fit, ut, nedum opportunum, sed quodammodo necessarium sit, notas explicare, quibus dignosci potest, utrum qui scientiam aliquam sine labore & humana industria acquisivit, acquisiverit auxilio Dei, an ope Dæmonis.

10. Ex moribus itaque & vitæ instituto ejus, qui scientia potitur, primo dignosci potest, a quo spiritu illa peritia & cognitio profecta sit: secundo ex qualitate ipsius habitus; si enim scientiæ ad Dei cultum, Fidei Christianæ amplificationem, aut Proximorum utilitatem directæ non sint, suspicari licebit, earum habitus a Dæmone generatos: tertio ex earum usu; si enim dirigantur ad Dei contumeliam, Proximorum damnum, temporale lucrum, auram populorum, gratiam Principum, omnia ad Diabolum, tamquam auctorem, erunt referenda: ultimo demum, si qui scientiam profitetur, non eam prorsus in sua habeat potestate, sed statis solum diebus, vel horis, præmissisque certis cæremoniis & ritibus superstitiosis, & etiam, si extra tempus, quo loquitur de aliqua scientia, ut alios doceat, nequaquam recordatur eorum, quæ dixerat, aut docuerat. Hæc nequitiæ signa sunt: *Atque hæ notæ sunt præcipuæ* (verba sunt Scacchi *loc. cit. pag. 639.*) *ex quibus colligi queat, an aliqui habitus scientiarum infusi a Deo sint, an a Dæmone provenerint.* Nec mirum, cum teste Tertulliano *in apolog. cap. 22.* operatio Dæmonum sit *hominis everſio*, & teste S. Petro Chrysologo *serm. 11.* Diabolus sit *mali auctor, nequitiæ origo, verum hostis, secundi hominis semper inimicus.*

11. Diximus *in superioribus*, opportunum esse, & quodammodo necessarium modo indicatas subjicere notas; id enim materiæ integritas postulare videbatur. Non autem diximus absolute necessarium, cum moraliter impossibilis sit casus, quo in sacrorum rituum Congregatione de prædictis notis agendum sit. De Gratiis siquidem gratis datis tractatur, cum dubium proponitur de virtutibus heroicis, nec earum disputationi locus esse potest, nisi fama sanctitatis legitime probata præcesserit, cum qua stare nequit, ut scientia Servi Dei fuerit ope Dæmonis acquisita. In eadem sacrorum rituum Congregatione controversia de scientia infusa ad sequentia capita reducitur, an videlicet de eximia constet scientia; an ars humana pro ea edisscenda præcesserit; demum, an ejus habenda sit ratio in judicio Beatificationis & Canonizationis, uti supra dictum est.

12. In citato libro 2. hujus Operis *cap. 25. n. 9.* mentio facta est nonnullorum Sanctorum, Bernardi videlicet, Ludovici Tolosani, Thomæ Aquinatis, Bonaventuræ, Thomæ de Villanova, & Sanctarum Catharinæ Senensis, Teresiæ, & Rosæ de Lima, qui omnes scientia infusa a Deo donati sunt. Nunc alia ex Actis præteritarum Canonizationum superaddenda sunt. In bulla Canonizationis S. Didaci *pag. 235. cod. Canoniz.* hæc habentur: *In ea igitur Schola* (videlicet Spiritus Sancti) *divinitus eruditus vir, alioqui plane rudis, & litterarum minime sciens, admirandum in modum de rebus Divinis loquebatur, sensusque mirificos proferebat, ita ut viri eruditissimi, qui in sacræ Theologiæ studiis ætatem contriverant, summopere obstupescerent; illudque memoriæ traditum est, & gravi testimonio comprobatum, doctos & pios viros, cum abstrusas & perdifficiles quæstiones ad res Divinas, animarumque salutem pertinentes cum eo familiariter communicarent, id ab homine litterarum experte cumulate didicisse, quod in celeberrimis Academiis a magnis Doctoribus addiscere nequiverant.* In causa Canonizationis S. Ignatii de scientia infusa actum est, quemadmodum colligitur ex relatione Rotæ Auditorum *tit. de temperantia*, ubi ita scripserunt: *Magna rerum spiritualium cognitio, quam habuit in faciendis suis Exercitiis spiritualibus &c. ex lectione dictorum Exercitiorum satis apparet. Et, cum dicta Exercitia sint pietate & sanctitate plena, & ad spirituale profectum utilia & salubria, ut ex sententia Inquisitoris Vicarii Urbis, & sacri palatii Magistri attestatur Julius III. in suis litteris Apostolicis confirmationis dictorum Exercitiorum, factaque fuerint eo tempore, quo dictus Beatus Pater erat idiota & litterarum expers, utique coginur fateri, dictam cognitionem & lumen supernaturaliter infusa potius, quam acquisita fuisse:* posthabitis nimium severis animadversionibus, quibus nonnulli suadere conati sunt, S. Ignatium libri Exercitiorum auctorem non fuisse; qua de re Bollandiani *tom. 7. Julii die 31. §. 6. pag. 419. n. 55.* sapienter scripserunt: *In parvo illo quidem, sed nervoso Exercitiorum spiritualium elogio, quod in horis sanctis canonicis, postquam esset dictum de iis, quæ Sancto Manresæ patefecerat Dominus; mox ita recitat Ecclesia: Quo tempore homo litterarum plane rudis admirabilem illum composuit Exercitiorum librum, Sedis Apostolicæ judicio, & omnium utilitate comprobatum: ex illo, inquam, elogio constitue, quid ex communi Ecclesiæ sensu sit tenendum circa tria ista quæsita, nimirum a Sancto Ignatio Manresæ degente anno 1522. librum istum fuisse compositum.* De prædicto libro Exercitiorum spiritualium S. Ignatii fuse agit Suarez *tom. 4. de religione lib. 9. cap. 5.* ubi narrat, S. Franciscum Borgiam, singularem S. Ignatii discipulum, & illustre sanctitatis exemplum non Julio III. uti forte per errorem Amanuensis dictum est in citata relatione Auditorum Rotæ, sed Paulo III. supplicasse, ut eum examinari curaret; postea, commisso examine Cardinali Burgensi, & Episcopo Salutii suo Vicario Generali, & Ægidio Foscarario sacri palatii Magistro, iisdemque referentibus, librum esse pietate ac sanctitate plenum, & valde utilem ad ædificationem & spiritualem profectum Fidelium, litteris Apostolicis fuisse approbatum & confirmatum, & Apostolici scripti patrocinio communitum. Pendet adhuc in sacrorum rituum Congregatione causa Canonizationis Beati Juliani a S. Augustino. Exarata fuit a Rotæ Auditoribus ejus relatio; & *in cap. 12.* narratur, eum fuisse in Religionem receptum tamquam Fratrem Laicum, & latinum sermonem numquam didicisse, sed idiotam prorsus & litterarum expertem fuisse, tum explicatur, quomodo factus obviam cuidam peregrino loqui cœperit de rebus Divinis, & hæreses improbare adeo docte & subtiliter, ut Litterati

Doctoresque valde graves melius loqui non possent; & quomodo Theologis disputantibus de quæstionibus Gratiæ, & peccati originalis, ita eas expediverit, ut nullus insignis Cathedraticus respondere aptius posset: atque hinc scite concluditur, de scientia infusa non esse dubitandum.

13. Si quis plura quærit, de aliis videlicet Sanctis, qui scientia infusa præditi fuerint, manum admovere possit ad opus Bagattæ *de admirandis orbis Christiani tom.* 1. *pag.* 170. & 172. ubi congesta sunt multa exempla Sanctorum tum virorum, tum mulierum. De S. Catharina Vergine Alexandrina legitur, Maximini jussu accersitos undique fuisse doctissimos homines, & magna eis proposita præmia, si convictam a Christi Fide ad idolorum cultum perduxissent: quod contra accidit; nam plures Philosophi, qui ad eam coarguendam convenerant, vi ac subtilitate ejus disputationis tanto Jesu Christi amore sunt incensi, ut pro illo mori non dubitaverint: cumque Maximinus blanditiis ac promissis eam de sententia deducere frustra conatus fuisset, post varia tormentorum genera secuti percuti imperavit. Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 307. *num.* 32. id refert non modo ad scientiam acquisitam, sed etiam ad scientiam infusam: *Dignum plane est existimare, eam, quam disertissimam sciret, per Gentiles Philosophos, quibus urbs Alexandrina abundare solebat, Maximinum conatum esse a Christiana religione divellere, ipsamque eos omnes tum scientia, qua egregie imbuta erat, tum etiam divinitus inspirata sibi sapientia superasse.* Scimus, magnam esse controversiam de Actis hujus S. Catharinæ: dicebatur enim martyrium passa sub Maxentio, uti perpendit Galesinius *in Martyrologio, in notat. pag.* 186. & loco Maxentii Maximinum substitutum fuisse, quemadmodum prosequitur Cardinalis Baronius *in not. ad Martyrol. Rom. ad diem* 25. *Novembris*. Scimus, eumdem Cardinalem Baronium certamen S. Catharinæ Virginis & Martyris desumpsisse ab Eusebio *lib.* 8. *cap.* 27. juxta versionem Christophorsonii; at id non placere Papebrochio *in ephemeridibus Græco-Moschis*, quas *priori tomo Maji* præfixit, *ad diem* 25. *Novembris*, nec Pagi seniori *ad an.* 307. *num.* 16. Scimus præterea, universam controversiam resumptam fuisse ab eodem Papebrochio *in respons. ad exhibitionem errorum sibi oppositorum a P. Sebastiano a S. Paulo, in respons. ad art.* 11. Sed, cum propositum Nobis non sit de hac quæstione judicium ferre, rem exposuimus, prout est exposita in Breviario Romano; ut ex ea videlicet colligatur, posse in Dei Servo scientiam reperiri una cum scientia acquisita, & tunc quidem scientiæ infusæ probationem ex eo desumi posse, quod scientia fines excesserit scientiæ acquisitæ; uno verbo, quod ea præstiterit, quæ per scientiam acquisitam præstari non potuissent.

14. Ars quædam reperitur, quæ *Notoria* dicitur, in qua, præmissis nonnullis orationibus, aliisque, quæ ad pietatem spectare videntur, jactatur, omnes disciplinas liberales illico disci. De hac agit S. Thomas 2. 2. *quæst.* 96. *art.* 1. ubi ostendit, artem prædictam esse illicitam & inefficacem. Inter *colloquia* Erasmi unum est, cui titulus, *Ars notoria*. De ea autem sic loquitur (*col.* 849. *oper. tom.* 1.) *Audio, artem esse quamdam notoriam, quæ hoc præstet, ut homo minimo negotio perdiscat omnes disciplinas liberales. Quod audio, vidisti codicem? Vidi, sed vidi tantum, quod non esset Doctoris copia. Quid continebat liber? Varias animantium formas, draconum, leonum, leopardorum, variosque circulos, & in his descriptas voces partim græcas, partim latinas, partim hebraicas, aliasque barbaricarum linguarum. Intra quot dies pollicebatur titulus disciplinarum cognitionem? Intra quatuordecim.... Nosti ne, quemquam per istam artem notoriam evasisse doctum? Nequaquam, neque quisquam alius vidit unquam, aut visurus est, nisi posteaquam viderimus, aliquem per Alchimisticam evasisse divitem;* & in fine: *Ego aliam artem notoriam non novi, quam curam, amorem, & assiduitatem:* quo Erasmi testimonio recitato, concludit Thiers *in tract. de superstitione tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 2. actum esse de arte notoria ex sola experientia, præter ea, quæ ex sacra Theologia adversus eam desumi possunt.

CAPUT QUADRAGESIMUMQUARTUM.

De Gratiis gratis datis, Fidei, sanitatum, & operationis virtutum.

1. FIDES numerata inter Gratias gratis datas ab Apostolo, juxta nonnullos, est certissimus assensus principiis Catholicæ Fidei, qui in Evangelico Doctore est præsumendus. Sententia hæc esse videtur D. Thomæ 1. 2. *quæst.* 111. *art.* 4. ubi de Fide, prout est Gratia gratis data, ait: *Oportet enim, quod ille, qui debet alium instruere in aliqua scientia, primo quidem ut principia illius scientiæ sint ei certissima; & quantum ad hoc ponitur Fides, quæ est certitudo de rebus invisibilibus, quæ supponuntur ut principia in Catholica doctrina.* Tum sibi secundo loco opponit, Fidem numerari non posse inter Gratias gratis datas, quandoquidem est Gratia gratum faciens: *Gratia gratis data distinguitur contra Gratiam gratum facientem; sed Fides pertinet ad Gratiam gratum facientem, quia per ipsam justificamur, secundum illud Rom.* 5. Justificati igitur ex Fide; *ergo inconvenienter ponitur Fides inter gratias gratis datas, præsertim cum aliæ virtutes ibi non ponantur, ut Spes, & Charitas.* Sic autem respondet oppositioni: *Fides non numeratur inter Gratias gratis datas, secundum quod est quædam virtus justificans hominem in se ipso; sed secundum hoc, quod importat quamdam supereminentem certitudinem Fidei, ex qua homo fit idoneus ad instruendum alios de his, quæ ad Fidem pertinent. Spes autem & Charitas pertinent ad vim appetitivam, secundum quod per eam homo in Deum ordinatur.*

2. Alii putant, Fidem, prout est Gratia gratis data, esse Fidem miraculorum, de qua idem Apostolus 1. *ad Corinth. cap.* 13. *v.* 2. *Si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam*: cum enim hæc Fides miraculorum esse non possit Gratia gratum faciens, dicenda erit per consequens Gratia gratis data. Sententia hæc quoque innititur doctrinæ D. Thomæ 2. 2. *qu.* 178. ubi, proposita quæstione, *Utrum sit aliqua Gratia gratis data ad miracula facienda*; ipsaque affirmando resoluta, hoc sibi quinto loco proponit argumentum: *Operatio miraculorum consequitur Fidem vel facientis, secundum illud ad Corinth.* 13. Si habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam, *sive etiam aliorum, propter quos miracula fiunt; unde dicitur Matthæi* 13. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem eorum. *Si ergo Fides ponitur Gratia gratis data, superfluum est, præter hoc ponere aliam Gratiam gratis datam, operationem signorum.* Sic autem oppositioni respondet: *Ad quintum dicendum, quod operatio miraculorum attribuitur Fidei propter duo; primo quidem, quia ordinatur ad Fidei confirmationem; secundo, quia procedit ex Dei omnipotentia, cui Fides innititur: & tamen, sicut præter Gratiam Fidei necessaria est Gratia sermonis ad Fidei instructionem, ita etiam necessaria est operatio miraculorum ad Fidei confirmationem.*

3. Alii per Fidem intelligunt constantiam in Fide. Alii per hanc Fidei Gratiam intelligunt, non simplicem Fidei assensum, vel aliquam internam, & (ut loquuntur) intensivam certitudinem ejus, sed quasi extensivam perfectionem cognitionis Fidei quoad modum concipiendi, persuadendi, & defendendi doctrinam Fidei non solum coram Tyranno Fidem impugnante, sed quoties se offerat alia quælibet occasio confitendi, vel proponendi Fidem altiori modo ad aliorum potissimum utilitatem. Alii denique volunt, Fidem, prout est Gratia gratis data, esse explicandam de Fide particularium revelationum, quæ aliquibus sæpe fiunt ob aliquam communem Ecclesiæ utilitatem: pertinent quippe tales revelationes ad aliquam Fidem, saltem privatam, quæ non potest esse, nisi Gratia gratis data.

4. Fuse hæc legi possunt apud Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *num.* 9. & *seqq.* Cardinalis autem de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disput.* 19. *art.* 6. docet primo, Fidem, prout est Gratia gratis data, non esse habitum scientificum, seu peritiam, per quam quis potest alios Fidem docere; quia vel hæc acquiritur labore & studio, & Gratia gratis data esse non potest; vel sine labore & studio acquiritur, & tunc erit quidem Gratia gratis data, non tamen Fidei, sed sermonis scientiæ, vel sapientiæ, juxta ea quæ superius dicta sunt. Docet secundo, Fidem, prout est Gratia gratis data, non esse firmum assensum, qui habetur circa res Fidei; hic enim non respicit bonum aliorum, sed bonum habentis. Docet tertio, Fidem, quæ inter Gratias gratis datas

ab

ab Apoſtolo reponitur, non conſiſtere in peculiaribus revelationibus, quas Deus alicui communicat; revelationes ſiquidem iſtæ non ſunt manifeſtatio Spiritus pro aliorum bono, quemadmodum requiritur in Gratia gratis data. Docet quarto, valde probabile eſſe, ut Fides, prout eſt Gratia gratis data, ſit fervor & conſtantia illa Fidei, quam Martyres exhibent coram Tyranno, juxta illud *Actor.* 5. *v.* 41. *Ibant gaudentes a conſpectu Concilii, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Jeſu contumeliam pati.* Ex hac etenim conſtantia provenit utilitas Eccleſiæ, cum innumeri, Apoſtolorum & aliorum Martyrum viſa conſtantia, ad Fidem converſi ſint, ipſique Milites, carcerum Cuſtodes, & Judices exemplo commoti martyrium pari confeſſionis conſtantia ſubierint. Docet denique quinto, probabilius eſſe, ut Fides Gratia gratis data ſit ea, cujus virtute patrantur quædam miracula, fiducia videlicet in Deum ad impetrandum, quæque idcirco dicitur patrativa miraculorum. Probat autem Eminentiſſimus Auctor aſſertionem auctoritate S. Joannis Chryſoſtomi *homil.* 29. *in cap.* 12. *epiſt.* 1. *ad Corinth.* (*pag.* 263. *oper. tom.* 10.) ubi ſcribit explicans illud Pauli ſupra citatum: *Fidem non hanc dicens, quæ dogmata ſpectat; ſed Fidem ſignorum, de qua Chriſtus dicit:* Si habueritis Fidem, ut granum ſinapis, dicetis huic monti, tranſi hinc, & tranſibit. *Et hanc petebant Apoſtoli dicentes:* Adde nobis Fidem. *Hæc enim mater ſignorum eſt.* Probat etiam auctoritate Theodoreti *in eumdem locum* ita loquentis: *Fidem hic non hanc dicit communem, ſed illam, de qua paulo poſt dicit:* Etſi habuero omnem Fidem, ita ut montes transferam. *Propter eam enim quæ tunc erat Infidelitatem, multa ejuſmodi miracula faciebant ad admirationem, per hæc illos deducentes ad veritatem.* Explicat deinde, quomodo Fides hæc ſit Gratia gratis data, cum ſit manifeſtatio Spiritus, & Eccleſiæ afferat utilitatem; multi ſiquidem ad Fidem ejus intuitu convertuntur, aliique in Fide confirmantur: concluditque, Gratiam hanc eſſe actualem quamdam Dei motionem, cum per actuale Dei auxilium, etiam ſecluſo habitu, omnia prædicta poſſint haberi.

5. Juxta hanc explicationem, Gratia Fidei fere unum & idem eſt cum Gratia ſanitatum, & operationis virtutum. Suarez *loc. cit. num.* 16. ait, Gratiam ſanitatum ſolum ſignificare, quod verbi proprietas præferat, hoc eſt curationes mirificas a morbis corporis, & operationem virtutum omnia alia opera mirifica comprehendere, quæ ſupra naturam ſunt, & fiunt vel circa homines, vel circa alias res ſenſibiles. Eodem fere modo rem explicant Salmanticenſes *in arbore prædicamentali virtutum* §. 17. *ſub num.* 166. *tom.* 3. ubi, loquentes de Gratia miraculorum, hæc habent: *Dividitur autem in gratiam ſanitatum, ut cum miracula fiunt ad remedium noſtræ corporalis ſalutis & vitæ: & in operationem virtutum, ut cum ſolum manifeſtant Divinam omnipotentiam, eaque manifeſtatione Fidem confirmant.* Doctrina hæc eſt etiam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 178. *ar.* 1. ubi, propoſita jam ſupra indicata quæſtione, *Utrum ſit aliqua Gratia gratis data ad miracula facienda,* eaque (uti diximus) affirmando reſoluta, hoc ſibi quarto loco proponit argumentum: *Miraculoſa reparatio ſanitatis per Divinam virtutem fit; ergo non debet diſtingui Gratia ſanitatum ab operatione virtutum.* Oppoſitioni autem ita reſpondet: *Ad quartum dicendum, quod Gratia ſanitatum commemoratur ſeorſum, quia per eam confertur homini aliquod beneficium, ſcilicet corporalis ſanitatis, præter beneficium commune, quod exhibetur in omnibus miraculis, ut ſcilicet homines adducantur in Dei notitiam.* Fuſe & optime Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 19. *art.* 7. & 8. ubi ait, licet aliquando in ſacra Scriptura promiſcue ſumatur Gratia ſanitatum cum operatione virtutum, juxta illud *Actor.* 19. *verſ.* 11. *Virtuteſque non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli, ita ut etiam ſuper languidos deferrentur a corpore ejus ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur;* Gratiam nihilominus ſanitatum proprie eſſe facultatem, qua quis ante oculos Dei virtute curat morbos corporum; & operationem virtutum eſſe facultatem, per quam quis poteſt evidenter & ſenſibiliter operari magna miracula, quæ ad ſanationes corporum non pertinent.

6. Atque ex his ad alia tranſeuntes dicimus, dari in Eccleſia Gratiam miraculorum: Spiritus enim Sanctus Eccleſiæ ſuæ providit in his, quæ ſunt utilia ad ſalutem: quocirca, ſicuti notitia, quam quis divinitus accepit, in notitiam aliorum perducit per donum linguarum, & per Gratiam ſermonis; ita per operationem miraculorum ſermonem prolatum confirmat, ut fiat credibilis, juxta illud Marci *cap. ult. v.* 20. *Et ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Ita D. Thomas *loc. cit.* quod ipſum bene proſequitur Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 178. *art.* 1. *Deus ſufficienter providet Eccleſiæ in iis quæ ſunt utilia ad ſalutem ſuorum: atqui ad Electorum ſalutem non illud ſolum pertinet, quod ſalutaris doctrina eis proponatur ſive per donum linguarum, ſive per Gratiam ſermonis, ſed etiam quod illa ſic confirmetur, ut fiat credibilis. Confirmatur autem convenienter per miracula: cum enim illi, coram quibus fiunt, vident ea fieri a ſolo Deo ſupra omnem naturæ creatæ facultatem, Divino munere adjuti, inducuntur ad ſupernaturalem veritatem, pro cujus confirmatione patrantur, amplectendam, & ſolidantur ad eam, quam ſunt amplexi, firmiter retinendam. Igitur ſicut ad Fidem infidelibus proponendam opus eſt Gratia ſermonis, ita ad Fidei recens annuntiatæ confirmationem opus eſt miraculorum exhibitione.*

7. Gratia hæc miraculorum non eſt quippiam manens in anima per modum habitus: principium ſiquidem operandi miracula extendit ſe ad omnia quæ ſupra naturam fieri poſſunt; ideoque non aliud eſt, quam Divina omnipotentia, quæ nulli creaturæ, nullive puro homini communicari poteſt. Si enim virtus faciendi miracula ſemper adeſſet habentibus Gratiam miraculorum, ipſi ſemper facere poſſent miracula, quando vellent, quod utique falſum eſt. *Matthæi* 17. *v.* 18. Apoſtoli interrogant: *Quare nos non potuimus ejicere illum?* Chriſtus autem reſpondet *v.* 20. *Hoc autem genus Dæmoniorum non ejicitur, niſi per orationem & jejunium.* Rurſus Eliſeus non potuit ſuſcitare filium Viduæ per ſui baculi applicationem, uti habetur 4. *Regum* 4. Legi poteſt D. Thomas *quæſt.* 6. *de potentia art.* 4. Quare Gratia miraculorum in hoc conſiſtit, quod cum Deus alicui ipſam tribuit, interdum movet ejus mentem ad faciendum aliquid, quod conſequitur opus mirificum; interdum vero contactu alicujus rei ad ipſum pertinentis, interdum oratione, pia nominis ejus invocatione, locutione, aut aliquo ipſius externo actu utitur tanquam inſtrumento. Ita conceptis verbis Silvius *loc. cit.* Dictum eſt, miraculorum Gratiam per modum habitus nulli puro homini communicari: Chriſto quippe ut homini, ſeu humanitati ejus data eſt perpetua & conſtans operatio virtutum & miraculorum, quia libera ſua voluntate poterat miracula operari, quoties opportunum judicabat; & ad hoc ſemper paratum habebat neceſſarium Divinitatis concurſum, etiamſi humanitati nulla eſſet qualitas permanens indita, quæ phyſicum principium eſſet miraculorum; uti optime adnotavit Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *num.* 17. & *ſeqq.*

8. Addit Suarez, permanentem Gratiam, & frequentiam miraculorum in principio Eccleſiæ fuiſſe neceſſariam; juxta illud *Actor.* 5. *v.* 12. & 14. *Per manus autem Apoſtolorum fiebant ſigna & prodigia multa in plebe .... Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum &c.* & Marci *cap.* 16. *v.* 20. *Prædicaverunt ubique* (Apoſtoli) *Domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* Itaque ait S. Gregorius *homil.* 29. *in Evangelia* (*col.* 1571. *t.* 1.) *Sed hæc neceſſaria in exordio Eccleſiæ fuerunt; ut enim Fides creſceret, miraculis fuerat nutrienda:* item, eamdem Gratiam etiam hodie permanere in corpore Eccleſiæ, non quidem in certis ac definitis perſonis, ſed in iis, quibus talis actualis Gratia conceditur, quando & quomodo vult Spiritus Sanctus. D. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 22. *cap.* 8. poſtquam meminit miraculorum a Chriſto factorum, ſubjicit (*col.* 663. *tom.* 7.): *Nam etiam nunc fiunt miracula in ejus nomine ſive per Sacramenta ejus, ſive per orationes vel memorias Sanctorum ejus.* Et Thomas Bozius *de ſignis Eccleſiæ lib.* 5. *cap.* 1. & *ſeqq. ſign.* 11. magna & infinita propemodum recenſet miracula noſtris hiſce temporibus edita in propaganda ſancta religione; ut interim ſilentio prætereantur cetera antiquiora, de quibus ſancti Patres teſtes oculati fidem fecerunt, Irenæus videlicet *lib.* 2. *de hæreſ. cap.* 66. Chryſoſtomus *ſerm.* 67. Hilarius *lib. in Conſtantium Imperatorem*, Gregorius Nazianzanus *orat.* 18. Theodoretus *orat.* 8. *adverſus Græcos*, Hieronymus *in libro contra Vigilantium.*

9. Vulgatum eſt apud Theologos, Gratiam miraculorum eſſe Gratiam gratis datam, eamque idcirco nedum Juſtis, ſed etiam peccatoribus aliquando conferri: Duvallius *de ſuprema Romani Pontificis poteſtate in Biblioth. Max. Pontif. tom.* 3. *pag.* 421. Gonzal. *in cap. Audivimus, num.* 9. *de Reliq. & venerat. Sanctorum*, Majolus *in diebus canicularibus ad tit. Vaticinia pag.* 534. Theophilus Raynaudus *oper. tom.* 15. *in heteroclit. ſpiritual. num.* 12. & *ſeqq. pag.* 265. Contelorius *de Canoniz. SS.*

cap. 20. *num.* 5. *& seqq.* Rocca *cod. tract. cap.* 9. aliique passim. In superiori *cap.* 42. *n.* 5. relata sunt verba Christi Domini *cap.* 7. *Matth.* dicentis, se non nosse eos, qui iniquitates operati sunt, licet in nomine suo prophetassent, & Dæmonia ejecissent, & virtutes multas fecissent; necnon Apostoli 1. *ad Corinth.* 13. dicentis, se nihil esse sine Charitate, etiamsi Fidem habuisset, per quam montes transferret. Additur modo explicatio Estii *in comment. ad dictum locum v.* 2. ita loquentis: *Nam sane sicut Apostolo nulla repugnantia est, aliquem linguarum, aut prophetiæ dono, aut notitia mysteriorum, atque scientia excellere, quæ superius nominata sunt, aut in egenos esse profusum, aut corpus suum flammis tradere pro Christi nomine, quæ postea nominantur, & Charitatem non habere; ita nihil repugnat, ex ejusdem Apostoli mente, ut quis habeat Fidem, qua montes transferat, & Charitatem non habeat.*

10. Dices: Si etiam a peccatoribus fieri possunt miracula, miracula non erunt necessaria in judicio Beatificationis Servorum Dei, & in judicio Canonizationis Beatorum. At facilis est responsio: tum quia licet Gratia miraculorum aliquando peccatoribus collata sit, & possit conferri; plerumque tamen Justis tantum, & Sanctis communicatur, uti animadvertit Suarez *de Gratia tom.* 1. *prolegom.* 3. *cap.* 4. *num.* 11. tum quia in judicio tum Beatificationis, tum Canonizationis non assumitur examen miraculorum, nisi prius de virtutibus in gradu heroico constiterit, aut de martyrio; quemadmodum adnotavit Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 8. *cap.* 1. *pag.* 569. & bene explicat Arauxo *in decis. moral. tract.* 3. *quæst.* 23. *num.* 14. ubi hæc habet: *Igitur præcipue ex virtutibus heroicis, concomitanter vero & secundario ex privatis visionibus & miraculis ad nominis invocationem patratis, sumitur efficax testimonium sanctitatis illius, qui albo Canonizandorum est adscribendus, ut hic verum habeat tritum axioma: Singula quæ non prosunt, simul collecta juvant.*

11. In prima hujus nostri Operis editione *in hoc cap.* 44. *lib.* 3. multa alia exposuimus de miraculis, quæ fieri possunt etiam a peccatoribus. In secunda autem, & in hac tertia ejusdem nostri Operis editione opportunius esse existimavimus ea ad quartum tomum transferre, ubi agetur de miraculis, quæ facta esse dicuntur ab Infidelibus, & Hæreticis; cum materiæ series & ordo id exposcere videantur.

CAPUT QUADRAGESIMUMQUINTUM.

De Gratia gratis data Prophetiæ.

1. PROPHETIA est futurorum præcognitio: at aliquando extenditur ad præterita, quorum nec memoria, nec certa signa extabant, & ad præsentia loco distantia & occulta, & ad internas cordium cogitationes, ita ut Prophetæ sit, qui divinitus cognoscit ea, quæ longe distant a sensu & naturali cognitione hominum, & ea potest manifestare. Quocirca Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatific. & Canonizat. tract.* 3. *cap.* 3. *art.* 2. §. 4. *num.* 45. ita Gratiam gratis datam prophetiæ describit: *Prophetia est Gratia, qua mediante quis potest certo cognoscere & manifestare ea, quæ cognoscere alias non posset absque actuali revelatione particulari Dei in illis circumstantiis, in quibus illa cognoscit, sive sint futura, sive præterita, sive absentia, & occulta præsentia, aut secreta cordium, & internæ cogitationes.* Quod recte prosequitur Scacchus *de not. & sign. sanct. sect.* 8. *cap.* 2. & adhærent Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib.* 4. *c.* 1. *quæst.* 1. *per tot. & signanter in* §. *Dixi tertio*, Philomarinus *in tract. de revelationibus tract.* 1. *cap.* 1. *sect.* 5. Torreblanca *de magia lib.* 1. *cap.* 1. *de prophetia a num.* 34. *usque ad num.* 52. Cardinalis Bona *de discretione spirituum cap.* 17. *num.* 2. & Cardinalis Gottus *tertio libro de veritate religionis Christianæ cap.* 11. §. 1. Prophetiam autem esse futurorum præcognitionem, desumitur ex 1. *epist.* Petri *cap.* 1. *v.* 10. *De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis Gratia prophetaverunt, scrutantes, in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi, prænuntians eas, quæ in Christo sunt, passiones, & posteriores glorias, quibus revelatum est.* Item, prophetiam aliquando extendi ad præterita, quorum nec memoria, nec certa signa extabant, comprobatur ex illo *Joan.* 4. *v.* 18. ubi Salvator dicit Samaritanæ: *Quinque enim viros habuisti, & nunc, quem habes, non est tuus vir.* Respondit quippe mulier *v.* 19. *Domine, video, quia Propheta es tu.* Et pergens ad civitatem clamat *v.* 29. *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quæcumque feci.* Denique, prophetiam extendi ad præsentia loco distantia & occulta, & ad internas cordium cogitationes, demonstratur ex illo Pharisæi *Luc.* 7. *v.* 39. Cum enim Mulier peccatrix ad Jesum accessisset comedentem in domo Pharisæi, & stans retro lacrymis cœpisset rigare ejus pedes, Pharisæus intra se dixit: *Hic, si esset Propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier, quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Dictum est etiam, Prophetam divinitus cognoscere; Isaiæ quippe 41. *vers.* 23. legitur: *Annuntiate quæ ventura sunt in futurum, & scimus, quia Dii estis vos.* Et *epist.* 2. S. Petri *cap.* 1. *vers.* 21. *Non enim voluntate humana, allata est aliquando prophetia, sed, Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.* Quo pertinet illud Cassiodori *in præfat. ad Ps. cap.* 1. (*oper. tom.* 2. *pag.* 3.) ubi sic describit prophetiam: *Prophetia est aspiratio Divina, quæ eventus rerum aut per facta, aut per dicta quorumdam, immobili veritate pronuntiat.*

2. Propheta ergo est, qui aut futura prænuntiat, aut præterita, vel præsentia patefacit ceteris abscondita, quamvis communiter, & ut plurimum prophetia ad futurorum prænuntiationem restringatur. S. Thomas 2. 2. *quæstion.* 171. *artic.* 3. docet, propheticam cognitionem ea omnia comprehendere, quæ in superioribus dicta sunt, triplicemque eorum esse gradum: unum eorum, quæ sunt procul a cognitione unius hominis, sed non a cognitione omnium hominum; aliquis enim homo sensu cognoscit quæ sunt sibi præsentia secundum locum, quæ tamen alius humano sensu, utpote sibi absentia, non cognoscit; secundum gradum esse eorum, quæ excedunt universe cognitionem omnium, non quia natura sua cognosci non possint, sed propter defectum cognitionis humanæ, ficut ex. gr. mysterium Sanctissimæ Trinitatis: ultimum demum gradum esse eorum, quæ sunt procul ab omnium hominum cognitione, quia in se ipsis non possunt cognosci, ut contingentia futura, quorum veritas non est determinata: concluditque, quia quod est universe & per se, potius est eo, quod est peculiariter & per accidens, ad prophetiam maxime proprie pertinere revelationem eventuum futurorum, & affert illud S. Gregorii *super Ezechielem* (*lib.* 1. *hom.* 1. *tom.* 1. *col.* 1173.): *Quia cum ideo prophetia dicta sit, quod futura prædicat; quando de præterito, vel præsenti loquitur, rationem sui nominis amittit.* Quod late prosequitur Dominicus Gravina Divi Thomæ discipulus in opere, cui titulus, *Lapis Lydius*, *lib.* 2. *de visione prophetica cap.* 25. Pater Nicolaus Baldellus Cortonensis Societatis Jesu Theologus, qui in Bibliotheca Scriptorum Societatis Jesu appellatur *Vir egregie doctus*, duosque edidit Theologiæ moralis libros, editurus tertium quoque jam paratum, nisi fato præreptus fuisset; dum erat in humanis, fuit magister spiritalis cujusdam *Arsiliæ Altissimi viduæ Tiburtinæ*, quæ anno 1643. mortua est non sine fama sanctitatis. Post ejus obitum Baldellus notitiam virtutum ipsius, & Gratiarum gratis ei a Deo datarum narrationem scripto exposuit Patri Mutio Vitelleſco tunc Societatis Jesu Præposito Generali, Narratio prædicta Romæ inter manuscripta Patrum Societatis Jesu servatur: cumque ejus exemplar ab ipsis Patribus magna cum humanitate Nobis dono datum sit, dum Romæ morabamur, pleraque ex eo in re præsenti desumemus, allatis ipsis Auctoris verbis: *Deve sì dunque sapere, che sebbene la profezia si stende a tutto quello che può manifestarsi col lume Divino, in che s'appoggia, o questo sia qualche ministerio soprannaturale, o cosa già passata, o presente, o da avvenire, ma occulta a chi profeta, come insegna S. Tommaso nella* 2. 2. *quæstion.* 171. *artic.* 3. *e sebbene il vocabolo di profetare, che vien derivato dal veder di lontano, si può accomodare a tutto quello, che si vede, e per se stesso dovrebbe non esser veduto, come lontano da chi lo vede, come insegna il medesimo al luogo citato artic.* 1. *contuttociò particolarmente si dice esser Profeta, chi intende e predice le cose future, e che son lontane in quanto al tempo. E la profezia, come soggiugne il medesimo, e S. Gregorio nell' omel.* 1. *in Ezech. quando parla di cose passate,*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

te, o presenti, benchè occulte, perchè non sono lontane di tempo, perde il nome di profezia.

3. Prophetia consistit in cognitione, & in cognitorum manifestatione. Et cognitio quidem suapte natura præmittitur; nemo enim potest de aliqua re loqui, nisi eam agnoscat: sed, cum Gratiæ gratis datæ sint manifestationes Spiritus in aliorum utilitatem, hinc fit, ut in prophetia cognitioni superaddatur manifestatio, juxta Divum Thomam 2. 2. *cit. quæst.* 171. *art.* 1. quinimmo in ratione Gratiæ gratis datæ manifestatio præcellere dicenda est cognitioni, veluti late ostendit Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 19. *art.* 9. §. 1. Juxta eumdem S. Thomam *loc. cit. art.* 2. cum prophetia pertineat ad cognitionem, quæ supra naturalem rationem est, consequens est, ut ad prophetiam requiratur quoddam lumen intellectuale excedens lumen naturale rationis, juxta illud Michææ 7. *v.* 8. *Cum sedero in tenebris, Dominus mea lux est.* Quapropter Prophetarum cognitio, si consideretur ex parte Dei, continet quodammodo Divinam & increatam actionem, quæ *revelatio*, seu *locutio Dei* appellatur: si vero eadem prophetia consideretur ex parte Prophetæ, hoc est quatenus ab ejus intellectu, medio prædicto lumine, vitaliter elicitur, ibique manet, dicitur *visio*, & *auditio*, juxta varios respectus ad Deum ut revelantem, & ut loquentem, quod recte explicant Salmanticenses *tom.* 3. *curs. Theolog. in arbore prædicamentali* §. 17. *sub num.* 170.

4. Porro, ut Propheta cognoscat, opus est, ut ejus intellectui ea repræsententur, quæ debet cognoscere, & aliis manifestare: hæc autem repræsentatio triplici modo fieri potest. Primo secundum exteriorem sensus perceptionem, ut si oculis corporeis aliqua spectacula appareant, vel auribus voces percipiantur, & inde species transeant ad imaginationem & intellectum. Exemplum est in Daniele, qui vidit scripturam parietis, uti legitur *Daniel.* 5. Secundo modo per sensum internum, quando etsi foris nihil apparuerit, aliqua imaginationi repræsentantur, & inde transeunt ad intellectum, sive hoc contingat, infundente Deo imaginationi novas omnino species, quarum objecta neque oculus vidit, neque auris audivit; sive novo modo ordinando, quæ in ea per habitum existunt a sensibus acceptæ. Exemplum est in Jeremia, qui vidit ollam succensam a facie Aquilonis, uti habetur 1. *Jeremiæ*. Tertio modo secundum repræsentationem omnino intellectualem, cum Deus sine motu & ope sensuum internorum vel externorum novas species intelligibiles in intellectu producit, vel antiquas a sensibus acceptas ita modificatur atque disponit, ut sine opera phantasmatum veritatem intelligibilem repræsentent; uti late ostendit D. Thomas 2. 2. *quæst.* 173. *art.* 2. Cumque cognitio eo sit perfectior, quo magis a sensibus abstrahitur, hinc fit, ut perfectissimus gradus prophetiæ sit tertius, in quo cum sensu nulla est communicatio; medius sit, de quo secundo loco habita est mentio; & infimus, de quo primo loco locuti sumus; ut idem S. Doctor prosequitur 2. 2. *quæst.* 174. *art.* 2. & 3. Addunt Salmanticenses *loc. cit. num.* 171. non esse hujusmodi gradus ita distinguendos, quasi secundum aliquem eorum ipsa Prophetæ cognitio consistat in sola sensatione externa, vel interna; semper enim pertingere debet usque ad judicium intellectus; sed distinguendos eatenus, quatenus in supremo cognitio intellectualis non ducit originem a sensibus, neque ab illis dependet, sed magis ab intellectu ad sensus redundat; quando in aliis duobus cognitio & repræsentatio originem trahunt a sensibus vel simul internis, vel simul externis, a quibus proinde dependent & denominantur. Concordat Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. sent. tom.* 4. *disp.* 19. *art.* 9. §. 2. ubi ait, frequentius Deum revelare Prophetis per Angelos, quæ manifestare debent, non forma sensibili sensui externo, sed per speciem sensibilem sensui interno, seu phantasiæ ac imaginationi, vel per speciem intelligibilem intellectui tantum, & non sensui; additque, si locutio sit pure intellectualis, ita ut phantasia nihil operetur, objecta debere fieri præsentia per species intelligibiles, alioquin nec intelligi, nec cognosci possent; seque ignorare, an id umquam acciderit, ut scilicet per solas species intelligibiles, & per solam locutionem intellectualem Deus per se immediate, vel per Angelos Prophetis locutus sit, ea revelando quæ manifestare debebant: subjicitque Cardinalis Bona *in cit. tract. de discr. spirit. cap.* 17. *num.* 3. adhuc disceptari inter Scholasticos & Mysticos, an detur, vel dari possit in hac vita mortali pura visio intellectualis absque interventu phantasmatum.

5. Prophetica revelatio fit per Angelos, cum, juxta illud ad Romanos 13. *v.* 1. *Quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt*, Divinitatis ordo habeat, ut infima per media disponat, Angeli autem medii sint inter Deum, & homines. Quapropter illuminationes & revelationes Divinæ, & sic prophetica cognitio, quæ fit per illuminationem & Divinam revelationem, ad homines deferuntur per Angelos, quibus agentibus ut Dei ministris, prophetica revelatio, licet eorum ministerio fiat, Divina dicenda est, juxta eumdem S. Doctorem 2. 2. *quæst.* 172. *art.* 2. Hinc *Genes.* 16. Angelus loquitur ad Agar; *Genes.* 19. Angeli Lot alloquuntur; & *Genes.* 22. *vers.* 16. Angelus loquitur ad Abraham: *Quia fecisti hanc rem, & non pepercisti filio tuo unigenito propter me, benedicam tibi, & multiplicabo semen tuum*; & *Luc.* 1. *v.* 19. Angelus apparuit Zachariæ inquiens: *Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum, & missus sum loqui ad te, & hæc tibi evangelizare*; idemque Gabriel ad Beatissimam Virginem missus, ei altissima Incarnationis & Redemptionis mysteria revelavit. Multa alia similia exempla collecta legi possunt a Petro Joanne Olivario in suo tractatu de prophetia, & spiritu prophetico *tit. de Angelica prophetia*; ubi post plura ait: *Nemo est igitur qui neget prophetiam esse Angelicam, & illam quidem verissimam. Immo sunt qui existimant, universam prophetiam, medio Angelo, esse inspiratam.* Alibi facta est mentio Hieronymi Savonarolæ Ordinis Prædicatorum. Assertas ejus virtutes, & sanctitatis opinionem, nullo a Nobis prolato judicio, reliquimus in eo statu, in quo sunt; & justitiam sententiæ, qua morte multatus est, admisimus. Longe post ejus obitum controversia excitata est de operibus ab eo conscriptis. Damnatus fuit ejus liber *de veritate prophetica*; sed perstat adhuc aliud opus ipsius minime condemnatum, videlicet *Compendium revelationum*; ut in præfatione vitæ ipsius *auctore Jo. Francisco Pico*, Parisiis edita anno 1674. legitur; in citato *autem compendio revelationum to.* 1. *pag.* 224. ita scripsit: *Notandum est autem, quod has exteriores apparitiones necnon imaginarias, Deus Angelico ministerio efficit, ut inquit Sanctus Dionysius in libro de cælesti hierarchia, quia quicquid a Deo est, ordinate procedit, juxta illud Apostoli*: Quæ a Deo sunt, ordinata sunt. *Ordo autem Divinæ sapientiæ est, disponere infima per media, & media per suprema. Cum igitur inter Deum & hominem Angeli medii sint, ab ipso Deo illuminationes propheticæ per Angelicos Spiritus subministrantur, qui non tantum ad diversas apparitiones interius phantasiam illustrant & commovent, sed etiam intrinsecus Prophetas alloquuntur. Quibus etiam sæpenumero exterius se in humana figura exhibent, futura prænuntiantes, & de multis peragendis eos instruentes.* Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* §. 2. ait, non repugnare, ut Deus ipse per se loquatur Prophetæ, docens eum illa quæ debet manifestare, Prophetam scilicet alloquendo, sicut alius homo cum Propheta loqueretur, vel ei apparendo sub forma hominis, juxta illud Isaiæ *cap.* 6. *v.* 1. *Vidi Dominum sedentem supra solium excelsum & elevatum .. Seraphim stabant super illud, sex alæ uni, & sex alæ alteri &c. Regem Dominum exercituum vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua &c. Et audivi vocem Domini dicentis: Vade, & dices populo huic.* Idemque Eminentissimus Auctor admittit, Deum regulariter Prophetas allocutum, & nunc etiam alios alloqui per Angelos, ea revelando quæ debent prædicere, seu manifestare: quod recte exornat Martinus del Rio *disquisit. magicar. cit. lib.* 4. *cap.* 1. *quæst.* 1. §. *Solet ut plurimum*; idemque allegato S. Gregorio *in lib.* 28. *moral. cap.* 2. docet Cardinalis de Turrecremata *in prologo ad revelationes S. Birgittæ cap.* 4. *Sciendum, inquit, quod duobus modis loquutio Divina dicitur. Aut per semetipsum namque Dominus loquitur; aut per creaturam Angelicam, ejus ad nos verba formantur &c. Nisi enim Angeli quædam interna nunciantes ad tempus ex aere corpora sumerent, exterioribus profecto nostris obtutibus non apparerent;* & sequitur Torreblanca *de magia lib.* 1. *cap.* 1. *de prophetia num.* 40. *Solet Deus hanc virtutem, mediatore Angelo, hominibus inspirare, in assumpto scilicet corpore, vel apparitione tantum spirituali &c. Sed ex eo negandum non est, posse Deum, si velit, ipsum immediate hominis mentes illustrare.*

6. Dividitur prophetia multipliciter; vel ex parte luminis; vel ex parte objecti, sive rei cognitæ; vel ex parte medii, scilicet specierum, quibus fit repræsentatio; vel ex parte modi cognitionis. Ex parte luminis dividi potest in perfectam, & in imperfectam. Prima est, per quam certo cognoscitur non modo res revelata, sed ipsa revelatio; & cognoscitur, Deum esse qui revelat; & hæc sola dicitur absolute & simpliciter *Prophetia*: per secundam vero,

ro, quamvis aliqua veritas nota fiat, non tamen ita certo, neque satis percipitur, a quo fiat revelatio, & utrum spiritus propheticus, an proprius loquatur; & hæc vocatur *Instinctus propheticus*, cui ex modo, quo fit, non repugnat, falsum subesse. Ex parte objecti cogniti dividitur in prophetiam comminationis, præscientiæ, & prædestinationis. Prima est, per quam Deus revelat aliqua futura, quæ cognoscit non in se ipsis, vel in aliquo decreto absoluto, sed in ordine suarum causarum, & in decretis conditionalibus, quæ possunt per alia decreta absoluta impediri: quare sensus revelationis non est, talia absolute futura esse, sed solum fore ex vi causarum ad eam determinatarum, in quo clauditur hæc conditionalis, *Nisi desuper impediantur*; quamvis Prophetæ sæpe prædictam conditionalem non explicent, sed videantur loqui absolute. Secunda est, per quam Deus revelat futura dependentia a libero arbitrio creato, quæ videt præsentia in æternitate. Tertia est, cum revelat, quæ ipse duntaxat facturus est, cernitque præsentia in æternitate, & in decretis absolutis. Ex parte medii, seu specierum, quibus revelata repræsentantur, dividitur prophetia in intellectualem, imaginariam, & corporalem, juxta ea quæ supra dicta sunt. Ex parte denique modi cognitionis, dividitur in eam, quæ fit absque alienatione a sensibus, quæ retinet commune nomen prophetiæ, & in eam, quæ fit cum tali alienatione a sensibus, quæ vocatur *Raptus*, de quo infra.

7. Adducta in paragrapho præcedenti conceptis verbis legi possunt apud Salmanticenses *loc. supra cit. num.* 173. *& seqq.* quorum assertiones in omnibus & per omnia sunt uniformes doctrinæ D. Thomæ *in* 2. 2. *Quæst.* enim 173. *art.* 4. quærit, utrum Prophetæ semper cognoscant ea, quæ prophetant; & respondet, veros Prophetas, quorum mens divinitus illustratur, non solum cognoscere, quæ sibi revelantur, sed etiam cognoscere, ea a Deo sibi revelari, juxta illud 2. *Regum* 23. *vers.* 2. *Spiritus Domini locutus est per me &c.* Item S. Doctor *quæst.* 174. *art.* 1. explicat divisionem prophetiæ in prophetiam prædistinationis Dei, præscientiæ, & comminationis: *& cit. quæstion.* 173. *art.* 3. proposita quæstione, utrum visio prophetica semper fiat cum abstractione a sensibus, docet non fieri abstractionem a sensibus, quando aliquid repræsentatur menti Prophetæ per species sensibiles; nec opus esse, ut fiat alienatio a sensibus exterioribus, cum mens Prophetæ illustratur intelligibili lumine, aut formatur intelligibilibus speciebus, sed abstractionem a sensibus necessariam esse, quando fit revelatio prophetica secundum formas imaginarias. Suarez *in tract. de Fide disp.* 8. *sect.* 4. late ostendit, actum prophetiæ debere esse certam cognitionem non tantum rerum revelatarum, sed etiam ipsius revelantis, ita ut eam recipiens possit certum judicium ferre, Deum esse qui sibi revelat, & per consequens possit discernere, quid spiritu Divino, quid vero humano ipse loquatur, cum non possit esse judicium certum & firmum rei revelatæ, nisi eadem firmitate & evidentia judicetur, Deum esse revelantem. Quare, cum prophetæ affirmabant res sibi revelatas, affirmabant etiam, Deum sibi revelare, juxta illud, *Hæc dicit Dominus*; aut, *Sermo Domini factus est*, aut, *In veritate misit me Dominus ad vos*: additque, hæc procedere in cognitione vere prophetica, non autem in illa, quæ dicitur esse ex instinctu prophetico, cum possit Spiritus Sanctus movere hominem interdum ad aliquid judicandum, ita tamen ut certo nequeat cognoscere, an instinctus ille sit a Spiritu Sancto; & tunc, cum judicium certum non sit, neque vera erit prophetia. Item de cognitione vere prophetica scribit Savonarola (*in cit. compend. revelation. pag.* 223.) Deus *quoddam lumen supernaturale Prophetæ infundit, quod est quædam participatio suæ æternitatis. Ex quo in revelationibus idem Propheta duo discernit, id est & quod ipsa revelata vera sunt, & quod a Deo proveniunt. Tantæ vero efficaciæ est hoc lumen, quod de duobus prædictis ita certum facit Prophetam, sicut lumen naturale certos reddit Philosophos de veritate primorum principiorum, & quemlibet hominem, quod bis duo sunt quatuor.* Cui adhæret Torreblanca *cit. oper. de magia lib.* 1. *cap.* 1. *de prophetia num.* 54.

8. Subjectum prophetiæ sunt Angeli boni, dæmones, viri, mulieres, pueri, Ethnici, seu Gentiles; nec in homine, ut sit subjectum prophetiæ, aliqua naturalis dispositio requiritur, dummodo intellectu & sensu polleat aptis ad manifestandum ea, quæ Deus sibi revelavit; bonitas autem morum quamvis multum conferat ipsi prophetæ, tamen non est ei absolute necessaria, ut habeat donum prophetiæ. De Angelo res est manifesta: Angeli enim sua naturali perspicacitate, futura libera & contingentia prænoscere non possunt, nec cognoscere valent præterita, quorum non perceperunt præsentiam, quæque nullum sui reliquere vestigium, uti contra Durandum communiter docent Theologi, neque secreta cordis alterius sive hominis, sive Angeli. Quando ergo Deus Angelo revelat futura, præterita, aut præsentia, ut homini ex. gr. manifestet, juxta ea quæ supra dicta sunt, Angelus Propheta fit. Plura ex Divino Textu collecta sunt testimonia a Petro Joanne Olivario *in tract. de prophetia, & spiritu prophetico*, ubi de hujusmodi prophetia ait: *Quare hoc genus prophetiæ sublimius est, atque excelsius omnibus aliis; nobilior enim prophetia est nobilioris creaturæ.* Ad Dæmonem quod attinet, licet ille certo non possit futura prædicere, nihil tamen obstat, quin Deus eo uti possit, ut manifestet futura, præterita, & præsentia, licet occulta. Idcirco *Luc.* 8. *v.* 28. Dæmon ille, ut vidit Jesum, procidit ante illum, & exclamans voce magna dixit: *Quid mihi, & tibi est, Jesu Fili Dei altissimi? Obsecro te, ne me torqueas. Præcipiebat enim spiritui immundo, ut exiret ab homine.* De mulieribus, & pueris exempla extant in sacro Textu: Maria quippe soror Moysi appellatur Prophetissa, Anna Samuelis mater prophetiæ dono prædita fuit, Elisabetha Joannis Baptistæ mater ex Dei revelatione Mariam Dei genitricem agnovit & confessa est, & quatuor Virgines Philippi Diaconi filiæ prophetabant. Et quod attinet ad pueros, Samuel puer a Domino vocatus audivit ab eo, quæ erat prædicturus in perniciem Heli Sacerdotis, & filiorum, & totius domus ejus; proindeque dicitur 1. *Reg.* 3. *v.* 20. *Et cognovit universus Israel a Dan usque Bersabee, quod fidelis Samuel Propheta esset Domini*: & Daniel, qui erat unus de tribus pueris, quos pro suo famulatu Nabuch delegerat, intelligentiam visionum & somniorum a Deo recepit, & Regi declaravit somnium & visionem, uti habetur *in ejus lib. cap.* 1. *cap.* 3. *&c.* 4. Demum Balaam, qui erat Gentilis, rogatus a Balac Rege, ut malediceret populo Israelitico, noluit id facere, sed ei benedixit; Rege autem conquerente, cur benedixisset, dixit (*Numer.* 24. *v.* 13.): *Si dederit mihi Balac plenam domum suam argenti & auri, non potero præterire sermonem Domini Dei mei.* Et post hæc prædixit adventum Messiæ *v.* 17. *Orietur Stella ex Jacob, & consurget Virga de Israel, & percutiet Duces Moab, vastabitque omnes filios Seth*; & *v.* 19. *De Jacob erit, qui dominetur, & perdat reliquias civitatis*: & tandem prædixit vastationem Assyriæ, & Palæstinæ per Romanos futuram; quemadmodum legitur *in lib. Num.* 24. Ex D. Thoma hæc fere omnia desumpta sunt 2. 2. *qu.* 171. *ar.* 6. & late prosequuntur Suarez *in cit. tr. de Fide disp.* 8. *sect.* 7. Cardinalis de Lauræa *in cit. disp.* 19. *ar.* 9. §. 3. & Cardinalis Gottus *de vera religione tom.* 3. *cap.* 11. §. 2. *num.* 6. S. Thomas *l. c.* ut suadeat, Gentiles esse prophetiæ capaces, Sibyllarum utitur exemplo, quæ diserte mysteria Trinitatis, Incarnationis Verbi, Vitæ, Passionis, & Resurrectionis Christi, & ejus miracula memorarunt; quibusque, licet Gentilibus, & feminis, prophetiæ donum a Deo datum fuisse in præmium virginitatis, autumat S. Hieronymus *lib.* 1. *adversus Jovinianum num.* 41. *col.* 306. *tom.* 2. ubi ait: *Quid referam Sibyllas, Erythræam, atque Cumanam, & octo reliquas? Nam Varro decem fuisse autumat, quarum insigne virginitas est, & virginitatis præmium divinatio.* Eodem utitur exemplo Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 248. Suarez autem illud rejicere videtur, cum satis sibi non constare dicat, quales fuerint Sibyllæ. At, cum Sibyllarum oracula ab antiquis Patribus, & Auctoribus Ecclesiasticis laudentur, licet non omnia, quæ octo libris Sibyllinis, qui extant *tom.* 8. *Bibliotb. Patrum*, continentur, tanquam genuina habenda sint, absonum esset ea quæ a sanctis Patribus & Auctoribus Ecclesiasticis priorum sæculorum laudantur, & in quibus ponunt firmissimum præsidium Christianæ religionis adversus Ethnicos, inter apocrypha amandare, uti late ostendunt Natalis Alexander *in hist. Eccles. sæculi* 1. *cap.* 12. *art.* 17. & *in dissert.* 1. *ejusdem sæculi*, & Cardinalis de Aguirre *in Theolog. S. Anselmi tom.* 2. *disputation.* 53. *sect.* 1. *& seqq.* Casaubonus veritati horum oraculorum Sibyllinorum refragatus est. Blondellus hoc ipsum latissime præstare conatus est. At Eudemon Joannes *lib.* 1. *pro Baronio cap.* 5. opposita strenue confutavit; & contra Blondellum Joannes Caserius laudatus a Daniele Huetio *in demonstrat. Evang.* 9. §. 10. feliciter pugnavit, & ex ipsis Sectariis Isaacus Vossius *lib. de Sibyllinis oraculis* in hac parte recessit a parente suo Gerardo Vossio, qui in oper. *de Poetis Græcis cap.* 2. prædicta oracula contendit esse supposititia: quod quidem ex parte tanquam verum admittitur, prout carmina Sibyllarum extant

extant a multis jam ſæculis interpolata: ſed id tamen non impedit, ne plurima illorum, & præſertim a primis Patribus laudata, germana ſint, & nullatenus apocrypha.

9. Jam vero, ut reliqua perſequamur, de quibus ſupra ſermo habitus eſt, S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 172. *art.* 3. quærit, utrum ad prophetiam requiratur diſpoſitio naturalis; item *ar.* 4. utrum bonitas morum requiratur ad prophetiam. Porro quod attinet ad primam quæſtionem, docet, ſicuti prophetia eſt ex inſpiratione Divina, & Deus, qui eſt cauſa univerſalis in agendo, non præſumit materiam, nec aliquam materiæ diſpoſitionem, ſed poteſt ſimul & materiam & diſpoſitionem & formam inducere, ita eum poſſe ſimul animam creare, & in ipſa creatione eam diſponere ad prophetiam, & dare ei gratiam prophetandi. Quocirca Gravina in opere, cui titulus *Lapis Lydius*, (*lib. 2. de viſione prophetica pag.* 236.) *Loquendo vero de ſupernaturali prophetia, non requiritur ulla diſpoſitio, niſi quantum ad uſum. Quod non requiratur diſpoſitio in introductione prophetiæ, probatur, quia auctor & cauſa efficiens prophetiæ eſt Deus. Deus autem in productione cujuſcumque formæ non exigit materiam diſpoſitam, nec indiſpoſitam impedit, cum poſſit ſimul & ſemel diſpoſitionem cauſare, & formæ introductionem, ut patet in ſuſcitatione mortui.* Pro quo etiam facit illud S. Gregorii M. *hom.* 30. *in Evangelia n.* 8. *col.* 1580. *tom.* 1. ubi ſcribit: *Implet namque* (Spiritus Sanctus) *citharœdum puerum, & Pſalmiſtam facit. Implet paſtorem armentarium, ſycomoros vellicantem, & Prophetam facit.* Quod ſi ſuperaddatur, Deum dignatum eſſe communicare donum prophetiæ hominibus omnis ætatis & ſexus, ducto argumento a poſteriori, unuſquiſque facile cognoſcere poterit, nullam requiri diſpoſitionem naturalem, ut quis ſit capax prophetiæ; quemadmodum infert Cardinalis de Lauræa *loc. cit.* §. 3. *num.* 260. Gravina *loc. ſupra cit.* prophetiam ab uſu prophetiæ diſtinxit, & merito: pro uſu quippe prophetiæ requiruntur intellectus, & ſenſus interni, vel aliquis externus; cum prophetiæ donum ſit manifeſtatio Spiritus in utilitatem aliorum. Quocirca licet ſemel Deus uſus ſit animali irrationali, aſina videlicet, ut corriperet Balaam *Num.* 22. & 28. nunquam tamen eſt uſus irrationali, vel mortua creatura, ad manifeſtandum futura, vel præſentia occulta. S. Hieronymus *ſuper Matthæum* indicat, aliquid interdum forte ſuperveniens impedire ſpeculationem prophetiæ: *Tempore illo, quo conjugales actus geruntur, præſentia Spiritus Sancti non dabitur, etiamſi Propheta eſſe videatur, qui officio generationis obſequitur.* Perpenſa autem hac Divi Hieronymi auctoritate, S. Thomas *cit. art.* 3. *ad tertium* ait, propheticam revelationem, & ſic uſum prophetiæ impediri poſſe per naturalem indiſpoſitionem, ſed eam a virtute Divina removeri, quæ eſt prophetiæ cauſa. Suarez illud quoque animadvertit *de Fide diſp.* 8. *cit. ſect.* 7. *num.* 2. Deum prophetiæ auctorem quamcumque indiſpoſitionem naturalem vincere, aut removere poſſe, quatenus in homine reperiretur. In eo vero, quod ſpectat ab bonitatem morum, ſæpe memoratus S. Doctor *art.* 4. ait, prophetiæ donum non requirere per ſe conjunctionem cum Deo per Charitatem, & ſic aliquando non modo non ſanctis, ſed etiam peccatoribus communicari. Addit, prophetiam pertinere ad intellectum, & (uti ſæpe dictum eſt) dari ad utilitatem Eccleſiæ, ſicuti dantur aliæ Gratiæ gratis datæ; & aliquem per morum malitiam impediri poſſe, ne prophetet, ſecundum paſſiones animæ, & actiones exteriores: cum enim ad prophetiam requiratur maxima mentis elevatio ad ſpiritalium contemplationem, hæc impediri poteſt per vehementiam paſſionum, & per inordinatam in rebus exterioribus occupationem. Quæ a D. Thoma dicta ſunt, malos videlicet homines habere poſſe Gratiam gratis datam prophetiæ, confirmantur ex jure Canonico *in can. Multæ autem*, ubi: *Prophetia, quæ in malis hominibus etiam fieri ſolet:* & in can. *Prophetavit* 1. *qu.* 1. *Prophetavit & Saul malus Rex, & tunc prophetavit, cum David ſanctum perſequeretur. Non ergo ſe jactent, qui forte ſine Charitate habuerint hoc munus Dei ſanctum, ſed videant, qualem rationem habituri ſunt cum Deo, qui ſanctis non ſancte utuntur.* Quapropter in oratione, quam coram Cardinalibus ſanctiſſimæ Inquiſitionis Pater Bernardinus Paulini Lucenſis Ordinis Prædicatorum habuit anno 1558. tempore Pontificatus ſan. mem. Pauli Papæ IV. quæ oratio Typis Pariſ. edita eſt *in* 2. *tom. vitæ Patris Hieronymi Savonarolæ pag.* 572. dum ageretur de proſcribendis ejuſdem Savonarolæ libris, ita ſubdit: *Ora adunque, ſe Fra Girolamo fu ſanto, o triſto, io non ne parlo; baſta, che non è impoſſibile, ch' egli foſſe Profeta, eſſendo, come ſi ſa, date e conceſſe le profezie ancora ai triſti.* Scite Calmet *in prolegomenis ad Prophetas ar.* 3. narrat Rabbinos in ea fuiſſe ſententia, ut ſpiritus prophetiæ nunquam reſederit niſi ſuper homines ſapientia, divitiis, & potentia præſtantes; eoſdemque gratiam prophetiæ retuliſſe ad indolem, ſtudium, & varias exteriores rerum cauſas: quos idcirco ſtrenue redarguit, cum maxima Prophetarum pars fuerit tenuiſſimi cenſus; cum exemplis conſtet, aliquando Deum locutum fuiſſe per ſceleſtiſſimos homines; cum prophetiæ donum gratis omnino a Deo concedatur citra humanæ induſtriæ meritum; quamquam alioquin nec ſtudium, nec indefeſſam mentis intentionem excludat, vehementeſque animæ agitationes aliquando prohibuerint Sancti Spiritus impreſſionem. Celebre eſt in hiſtoria ſæculi XV. factum Joannæ Darciæ, puellæ Aurelianenſis vulgo dictæ ob liberatam obſidione Aureliam. Quid ea porro geſſerit, ut rebus afflictis Caroli VII. Francorum Regis ſubſidium ferret adverſus Anglos, notum eſt; ejus quippe ductu Aureliæ ſoluta eſt obſidio; ejus armis tota regio ſubacta eſt inter Bituriges, ac Pariſios; ejus conſilio Remenſes in poteſtatem recepti ſunt, & Carolus Rex apud eos coronatus eſt; ejus impetu Talbotes fugatus, & ejus cæſus eſt exercitus; ejus audacia Pariſienſis porta cremata; ejus ſolertia atque induſtria res Francorum in tuto poſitæ ſunt; uti pluribus refertur *in commentar. Pii II. lib.* 6. Quomodo autem factum ſit, ut Virgini ruſticæ, & quæ greges patris ſui ducebat, ducendi exercitus cura commiſſa ſit, non aliter explicari poteſt, quam ſi ad ſpiritum profeticum referatur; quo fuiſſe præditam, deprehenſum eſt judicio Theologorum, & Doctorum Pariſienſium. Viderunt enim, occultas cordium cogitationes illam intro ſpexiſſe, eique Gallorum cladem illo ipſo die, eaque hora qua contigit, non obſtante locorum diſtantia, fuiſſe revelatam. De Catholica puellæ religione, ejus inter caſtra virginitate, & bonis ejuſdem moribus nulla eſt dubitatio; cum ſententia Petri Chauconii Bellovacorum Epiſcopi, qui eam magiæ, hæreſis, & proditæ virginitatis inſimulaverat, tanquam injuſta reſciſſa fuerit auctoritate Calliſti III. ſummi Pontificis; ut plene refertur apud Spondanum *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.* 1430. *n.* 3. & *ſeqq.* apud Bzovium *ad eumdem annum tom.* 15. *annal.* & apud Martinum del Rio *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.* 1. *qu.* 3. *ſect.* 6. §. *Septima regula.* Cum tamen de puellæ ſanctitate, & heroicis virtutibus nunquam factus ſit ſermo, nedum judicium de eis prolatum, hinc inferre licet, prophetiæ donum poſſe a ſanctitate eſſe ſejunctum.

10. Dictis addendum eſt, nullum purum hominem habuiſſe cognitionem propheticam in habitu, vel poteſtate ſua, priuſquam actualem revelationem, aut motionem a Spiritu Sancto acciperet per inſpirationem ac locutionem Divinam. Dictum eſt, *nullum purum hominem* cognitionem propheticam modo prædicto habuiſſe, ut Chriſtus Dominus excipieretur, qui ex vi unionis hypoſtaticæ habuit etiam in via ſcientiam beatam & inditam, per quam cognovit omnes veritates, quæ revelari poſſunt hominibus per prophetiam; & ita potuit ex propria & habituali, ſeu permanente ſcientia prophetare, nulla expectata revelatione vel locutione Divina. Ruſſus certum eſt, nullum Prophetam, excepto ſemper Chriſto, licet inſignem, & qui plures acceperit propheticas revelationes, ita recepiſſe ex habitu donum prophetiæ, ut quamcumque rem occultam cognoſcere, aut de illa pro ſuo arbitrio prophetare poſſet. Eliſeus 4. *Reg.* 4. v. 27. dixit: *Dominus celavit a me, & non indicavit mihi.* Cum autem prius ignoraret, quid Regibus reſponderet, juſſit adduci Pſaltem; cumque caneret Pſaltes, facta eſt ſuper eum manus Domini, & ait: *Hæc dicit Dominus.* Antea ergo Eliſeus ignorabat, quod Dominus ei locutus non eſſet. Sunamitis afflicta ob mortem filii, ut 4. *Reg.* 4. confugit ad Eliſeum, at ille caſum neſciebat: *Dominus celavit me, & non indicavit mihi.* (*I. Reg.* 16.) cum Samuel miſſus eſſet a Deo ad ungendum aliquem ex filiis Iſai, non indicavit, quis eſſet ex ſeptem: quare, introducto Eliab, Samuel conjectans ex vultu & ſtatura, eum eſſe electum, ait Domino *v.* 6. *Num coram Domino eſt Chriſtus ejus? & dixit Dominus ad Samuelem: Ne reſpicias vultum ejus, neque altitudinem ſtaturæ ejus;* cumque ſubinde ceteros intellexiſſet non fuiſſe a Deo electos, quod nihil de illis a Deo audiviſſet, adducto tandem Davide parvulo, hæc verba habuit *v.* 12. *Ait Dominus: Surge, unge eum, ipſe eſt enim.* Item *Daniel.* 2. cum Nabuch ſententiam protuliſſet de nece omnium Sapientum Babyloniæ, niſi ſomnium ſuum interpretaretur, Daniel omnia declaravit, quæ per ſomnium Regis prænuntiabantur. Cumque alterius ſomnii interpretationem Nabuch a Daniele quæſiviſſet, hic cœpit intra ſemetipſum tacitus quaſi hora integra cogitare, & cogitationes ejus conturbabant eum, & deinde a

de a Deo illuminatus illud explicavit uti habetur *cap.* 4. Hiſce exemplis utuntur paſſim Theologi, ut allatam firment ac ſtatuant aſſertionem, quam etiam per ſua principia roborat D. Thomas 2. 2. *qu.* 171. *art.* 2. ubi ait, lumen propheticum ineſſe animæ Prophetæ per modum cujuſdam paſſionis, vel impreſſionis tranſeuntis, & ſic mentem Prophetæ ſemper indigere nova revelatione ad inſtar diſcipuli, qui nondum adeptus principia artis, indiget ut de ſingulis inſtruatur. Legi etiam poteſt Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 2. *n.* 585. Ad rem ſubjicit Calmet. (*cit. art.* 3. *pag.* 509. *tom.* 1.): *Tandem, ſi Dei Spiritus præſto ſemper Prophetis fuiſſet, ut quid phraſes illæ in eorum ſcriptis familiariſſimæ* Spiritus Domini, *ſive*, Manus ſuper me? *Hæc ſane argumento ſunt apertiſſimo, ait S. Hieronymus in Ezech.* 11. ob humanam fragilitatem, & vitæ hujus neceſſitates interdum (*Spiritum Sanctum*) receſſiſſe ab eis.

11. Ex his, quæ hucuſque dicta ſunt, colligitur, ad eſſentiam veræ prophetiæ pertinere, ut Propheta non ſolum cognoſcat quæ ſibi revelantur, ſed etiam, Deum eſſe, qui revelat; nullam in Divina prophetia naturalem diſpoſitionem requiri; prophetiæ donum non requirere per ſe conjunctionem cum Deo per Charitatem, & ſic aliquando fuiſſe etiam peccatoribus communicatum; prophetiam demum nulli puro homini fuiſſe per modum habitus datam: quæ omnia docte explicat citatus Pater Baldellus *in cit. MS.* ſequentibus verbis: *Iddio, come cauſa onnipotente, non richiede alli ſuoi effetti particolar diſpoſizione nella materia, che li riceve; ma con ugual facilità inſieme coll' effetto produce ancor, quando vuole, la diſpoſizione e materia. Quindi è, che per il lume di profezia non ſi richiede diſpoſizione particolare, o compleſſione determinata nel ſoggetto, a cui ſi concede, ma può profetare, come a Dio piace, chiunque ſi ſia, conforme ſoggiunge S. Tommaſo nella* 2. 2. *queſt.* 172. *art.* 3. *purchè abbia per altro natura capace d' intendimento, e ſiano da lui lontane quelle paſſioni dell' animo, che aſſorbiſcono intorno ad altro oggetto tutte le forze apprenſive, come ſono particolarmente i diletti dell' atto carnale, de' quali ſi dice ne' ſacri Canoni da S. Girolamo nel cap.* Connubia 32. *qu.* 2. *che non ſi dà in quel tempo lo Spirito Santo nè anche ai Profeti. Nè queſto ſolamente s' intende di qualche diſpoſizione quaſi abituale e permanente, che debba ſupporſi nel Profeta: ma anche dell' attuale, e tranſeunte, qual forſe potrebbe parere l' eſſere alienato ed aſtratto da' ſenſi: poichè nè anche queſta è neceſſaria o per ricevere l' influſſo del lume profetico, o per l' intendimento formale della coſa, che per quel lume ſi manifeſta, come ben nota S. Tommaſo nella* 2. 2. *queſt.* 173. *art.* 3. *e perchè il lume profetico, ſecondo il medeſimo nella queſt.* 171. *art.* 2. *non ſi concede come abito e forma permanente nell' anima, come è la luce nel corpo ſolare, ma come paſſione tranſeunte, come è il lume nell' aria. Quindi è, che non ſempre i Profeti hanno lo ſpirito di profezia a ſuo talento;* & aliquando, *come dice S. Gregorio nell' omel.* 1. *in Ezech.* prophetiæ ſpiritus deeſt Prophetis, nec ſemper eorum mentibus præſto eſt. *Nel qual modo ancor Eliſeo nel* 4. *lib. dei Regi cap.* 4. *di quella donna Sunamite*, Anima ejus in amaritudine eſt, & Dominus celavit a me, & non indicavit mihi. *E lo ſteſſo nel cit.* 4. *lib. dei Regi cap.* 3. *eſſendo da Joſafatte Re di Giudea interrogato, non altrimenti ottenne lo ſpirito per profetare dal Signore, ſe non con farſi condurre un Cantore, e Sonatore di ſalterio, cioè con cantare e ſentire le lodi di Dio, e per mezzo di quelle impetrarlo, come S. Gregorio avverte nel luogo citato. E queſto ſteſſo aſſai ſi dichiara ancor col modo comune di parlare, che uſa la Scrittura, parlando de' Profeti:* Locutus eſt Dominus ad Prophetam &c. Factum eſt verbum Domini ad Prophetam &c. *che ſolo eſprime manifeſtazione e lume attuale, ed impreſſione tranſeunte, e non abituale e permanente. In oltre di qua naſce, che non per queſto, che uno è Profeta, conoſce tutto il futuro, nè può di tutto profetare, ma ſolo di quello, che attualmente gli manifeſta il lume profetico, come nota S. Gregorio nel luogo citato, e S. Tommaſo nel luogo parimente citato. Anzi talvolta per l' uſo grande, che ha qualcuno di profetare, dice qualche coſa, e penſa dirla col lume profetico, e ſolamente la dice con il proprio ſpirito, e s' inganna.* Aliquando Prophetæ, dum conſulunt, *dice S. Gregorio*, ex magno uſu prophetandi quædam ex ſuo ſpiritu proferunt, & ſe ex prophetiæ ſpiritu dicere ſuſpicantur. Sed, ne error poſſit accidere, per Spiritum Sanctum citius correcti, ab eo, quæ vera ſunt, audiunt, & ſemetipſos, qui falſa dixerunt, reprehendunt. *E come inſegna S. Tommaſo al luogo citato art.* 3. *ſe bene il lume profetico, quando è perfetto, tira ſeco certezza grandiſſima, che è da Dio, ſenza pericolo d' errore, o d' inganno; contuttociò, ſe è imperfetto, e ſolamente un certo iſtinto, che il Profeta ſi ſente a profetare, può facilmente mancare di tal certezza. E in tal caſo può occorrere, che il Profeta penſi parlare per iſtinto di Dio, e parli di proprio iſtinto, e dall' evento riprenda ſe ſteſſo di falſità, come abbiamo detto. E forſe in queſto modo può eſſer' occorſo tal volta, che da diverſe perſone ſiano ſtate pubblicate rivelazioni di coſe contrarie, come per eſempio, che la Beatiſſima Vergine ſia ſtata, e non ſia ſtata conceputa ſenza peccato originale, e pure una ſola di loro abbia avuta vera rivelazione, e l' altra abbia creduto d' averla, e veramente abbia parlato di proprio ſentimento, e non per iſtinto di Dio. Nel medeſimo modo, quando il lume di profezia è imperfetto, può il Profeta eſſer moſſo ad apprendere internamente, e a parlare, o a far qualche coſa, che Iddio voglia ſia ſimbolo e ſegno di coſa futura, ſenza che egli intenda il vero ſignificato della coſa, che apprende, pronunzia, o fa, come appariſce in Caifa, del quale ſi dice in S. Giovanni al cap.* 11. *che per eſſer Pontefice di quell' anno*, prophetavit, quod Jeſus moriturus erat pro gente, & non tantum pro gente, ſed ut filios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in unum. *E queſto lume profetico non fu in lui, ſe non un iſtinto a dir materialmente quelle parole:* Expedit, ut unus moriatur homo pro populo, & non tota gens pereat. *E queſte, come ſi nota da S. Giovanni nel luogo citato*, a ſemetipſo non dixit. *E come inſegna S. Tommaſo al luogo citato art.* 4. *nè anche inteſe quel, che ei diceſſe, nè preteſe in verun modo di profetare, come nota S. Agoſtino* de cur. pro mort. *cap.* 12. *&c. Ma, quando coſtì, la profezia e rivelazione eſſer da Dio, non per queſto arguiſce di certo gran ſantità nel Profeta, in quanto la ſantità conſiſte nell' eſſere amico di Dio, e nella Grazia, che ſi chiama ſantificante. Anzi ſecondo S. Tommaſo al luogo citato, può anche ſtar ſenza eſſa, e in anima peccatrice; poichè l' atto ſteſſo d' intendere per il lume profetico richiede a ſua natura l' eſſere congiunto con Dio per Carità, e il fine, perchè ſi concede, cioè l' altrui utilità, conforme a quello di S. Paolo nella prima lettera ai Corinti cap.* 12. Unicuique datur manifeſtatio ſpiritus ad utilitatem, *può conſeguirſi ſenza eſſere in grazia lo ſteſſo Profeta. Onde ſappiamo, che profetò anche Caifa Pontifice iniquo e ſcellerato. E appreſſo S. Matteo al cap.* 7. *a quelli, che ſono per dire al Signore*, Nonne in nomine tuo prophetavimus? *è egli chiaramente per riſpondere:* Nunquam novi vos. *Sopra il qual luogo ancor S. Girolamo nota, che* prophetare, & virtutes facere, & Dæmonia ejicere, interdum non eſt meriti ejus qui operatur, ſed vel invocatione nominis Chriſti hoc agitur, vel ob condemnationem eorum qui invocant, vel ob utilitatem eorum qui vident & audiunt. *Contuttociò ancor la profezia, che ſi ordina all' utile altrui, ſecondo il medeſimo S. Tommaſo al luogo citato, può arguire nel Profeta molta moderazione di paſſioni interne, e di eſterne operazioni, poichè richiede l' elevazione della mente alle coſe Divine, e queſta vien impedita dalla veemenza delle paſſioni, e dalla diſordinata attenzione alle coſe eſterne. E ſiccome ſi legge nel* 4. *lib. dei Regi al cap.* 4. *che i figliuoli de' Profeti abitavano con Eliſeo quaſi al deſerto, acciò le diſtrazioni ed occupazioni della città non impediſſero il dono della profezia, così è neceſſario per il medeſimo dono che almanco ſi goda l' interna ſolitudine, e il deſerto dell' anima.*

12. Concordat Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ t.* 3. *quæſt.* enim 171. *art.* 5. docet, mentem Prophetæ dupliciter a Deo inſtrui: uno modo per expreſſam revelationem; altero per occultum inſtinctum: & quantum ad ea quæ priori modo Propheta cognoſcit, ſemper diſcernere poſſe, quid per ſpiritum propheticum dicat, quid per ſpiritum proprium; quia certiſſime illa cognoſcit, quæ ipſi expreſſe revelata ſunt, & omnino certus eſt, ſe illorum revelationem habere a Deo: quantum vero ad ea quæ Propheta non cognoſcit niſi per occultum inſtinctum, non ſemper diſcernere poſſe, quid ex ſpiritu prophetico loquatur, quid ex proprio; & ſic interdum contingere, humani eſſe tantum cordis ſuggeſtionem, quam Propheta putabat eſſe ſuggeſtionem a Deo venientem. Et *quæſt.* 172. *art.* 3. ſtatuit, non requiri diſpoſitionem naturalem ad prophetiam, cum prophetiæ donum, facultatem hominis excedens, detur a Deo, non ex virtute alicujus cauſæ creatæ, ſed prorſus independenter ab illa: & explicans doctrinam D. Th. docet, ab eo non negari, poſſe aliquam ſpiritalem diſpoſitionem præcedere luminis prophetici ſuſceptionem, puta elevationem mentis in Deum, orationem, jejunium, & ſimilia, quibus aliquando legitur ſanctos viros uſos fuiſſe, Danielem videlicet, ut in ſuæ prophetiæ c. 2.

& E-

& Eliſeum, uti habetur 4. *Regum* 3. Item *art.* 4. demonſtrat, bonitatem morum non requiri ad prophetiam, & ſic eam poſſe in aliquo eſſe ſine Gratia gratum faciente, ac per conſequens ſine Charitate; additque, licet prophetia per ſe recta non referatur ad utilitatem ejus qui illam recipit, ſi tamen quandoque detur a Deo, ut ſit in ſpiritualem ſalutem Prophetæ, tunc vel prius, vel ſimul cum dono prophetiæ Deum illi dare Gratiam gratum facientem. Et *qu.* 171. *art.* 2. probat, prophetiam, ſeu lumen propheticum, per ſe, & ex ſui ratione, non eſſe habitum; poſſe tamen ex Divina virtute perpetuo in aliquo conſervari, uti factum eſt in Chriſto Domino.

CAPUT QUADRAGESIMUMSEXTUM.

In quo dicta in capite præcedenti confirmantur; & nonnullis, quæ proponi poſſunt, difficultatibus reſpondetur.

1. NONNULLI ex Philoſophis divinandi munus animæ adſcripſerunt, quaſi illa ex ſuis principiis vim quamdam adjunctam haberet præſciendi futura. Alii ex illis docuerunt, animum a ſenſibus expeditum, ut in ſomno præſertim, & in fine vitæ, mirabilia ſentire, & non raro loqui futura, quæ vera eſſe eventus ſubſequens comprobavit. Extendunt id etiam ad melancholicos. Quod ſi ſuperaddantur oracula Pythii, & Delphici Apollinis, Dodonæi, & Ammonii Jovis, Trophonii Antri, Boryſthenis, Herculis Columnarum, & ſimilium, ex prædictis omnibus inferri poſſe videtur, tum actuum internorum, tum futurorum contingentium cognitionem & præſcientiam non eſſe ſoli Deo reſervatam, ſed naturaliter ab homine haberi poſſe, & etiam ab Angelo ſive bono, ſive malo. Adverſus hæc autem tum Divina teſtimonia, tum Theologorum aſſertiones, tum demum placita Philoſophorum ſunt Nobis exponenda.

2. Quoad teſtimonia Divina, repetimus illud *Iſaiæ* 41. *v.* 23. *Annuntiate, quæ ventura ſunt in futurum, & ſciemus, quia Dii eſtis vos.* Addimus illud *Iſaiæ* 46. *v.* 9. *Recordamini* (inquit Deus) *prioris ſæculi, quoniam ego ſum Deus, & non eſt ultra Deus, nec eſt ſimilis mei, annuntians ab exordio noviſſimum, & ab initio, quæ necdum facta ſunt*; item illud *Danielis* 2. ubi, poſtquam dixit, nec Magos, nec Aruſpices poſſe indicare quid futurum portenderet ſomnium a Rege Babylonio viſum, ſubjicit *v.* 28. *Sed eſt Deus in cælo revelans myſteria, qui indicavit tibi, Rex Nabuchodonoſor, quæ ventura ſunt in noviſſimis temporibus*; rurſus aliud 2. *Paralip.* 6. *v.* 30. ubi Salomon fundens ad Deum preces, ait: *Redde unicuique ſecundum vias ſuas, quas noſti eum habere in corde ſuo; tu enim ſolus noſti corda filiorum hominum.* Jeremiæ quoque 17. *v.* 9. dicitur: *Pravum eſt cor omnium, & inſcrutabile: quis cognoſcet illud? Ego Dominus ſcrutans cor, & probans renes.* Demum de Chriſto *Joan.* 2. *v.* 25. dicitur: *Opus ei non erat, ut quis teſtimonium perhiberet de homine: ipſe enim ſciebat, quid eſſet in homine:* & Matthæi 9. *v.* 4. *Cum vidiſſet Jeſus cogitationes eorum.* Quare S. Hieronymus *ad dictum cap.* 17. *Jerem. col.* 960. *oper. tom.* 4. ſubjicit: *Simpliciter accipiamus, quod nullus cogitationum ſecreta cognoſcat, niſi ſolus Deus.* Et ex cognitione cogitationum hominum arguit, Chriſtum non purum hominem eſſe, ſed Deum: *Si autem de Salvatore dicitur*, Videns autem cogitationes eorum Jeſus, *nulluſque poteſt videre cogitationes eorum, niſi ſolus Deus; ergo Chriſtus Deus eſt, qui ſcrutatur corda, & probat renes.*

3. Quoad Theologorum aſſertiones, Thomas *quæſt.* 16. *de malo ar.* 8. docet, aliquando cogitationes hominum dignoſci ex corporalibus ſignis; timentes quippe palleſcunt, verecundi erubeſcunt, & paſſio a Medicis deprehenditur per cordis immutationem, quæ ex pulſu percipitur: quo præmiſſo, ait, multo magis Dæmonem eo modo cognoſcere cogitationes hominum, quam cognoſcat homo; tum addit, quia id, quod cadit ſub ordine ſuperioris cauſæ, non poteſt cauſa inferior cognoſcere, ſed ſolum cauſa ſuperior movens, & illa quæ movetur; & voluntas interius non potuit ab alio, quam a Deo moveri, cujus ordini immediate ſubeſt; voluntarias idcirco cogitationes non poſſe vere cognoſci a Dæmone, neque a quovis alio, ſed a ſolo Deo, & ab homine volente atque cogitante. Repetit hæc eadem S. Doctor *quæſt.* 8. *de veritate ar.* 13. ubi poſtquam iterum dixit, cogitationes cordis ex corporalibus ſignis dignoſci poſſe, ſubjicit, hoc ipſum contingere poſſe, ſi ex actuali cogitatione, in qua aliquis meretur, vel demeretur, mutatur quodammodo ſtatus agentis; hanc quippe, ait, mutationem ab Angelis cognoſci, abſque eo quod tamen cognoſcatur cogitatio ipſa particularis, ſed tantum in toto genere; cum ex multis & diverſis cogitationibus eodem modo quis meretur, vel demereatur, gaudeat, vel triſtetur: & 1. *part. quæſt.* 14. *ar.* 13. oſtendit, contingentia duplici modo conſiderari poſſe, in ſe ipſis videlicet, qua ratione jam actu ſunt, & in ſuis cauſis, & ſic prout non ſunt determinata ad unum; neminem autem poſſe habere niſi conjecturalem cognitionem contingentium effectuum in ſuis cauſis, & ſolum Deum cognoſcere omnia contingentia, non ſolum prout ſunt in ſuis cauſis, ſed etiam prout unumquodque eorum eſt actu in ſe ipſo; itaut, licet contingentia fiant in actu ſucceſſive, a Deo tamen non ſucceſſive cognoſcantur, cum ſubdantur Divino conſpectui ſecundum ſuam præſentialitatem, uti loquitur S. Doctor, quamvis futura ſint contingentia ſuis cauſis comparata: & *quæſt.* 57. *ar.* 3. propoſita diſputatione, utrum Angeli cognoſcant futura: reſpondet, futura, quæ neceſſario ex ſuis cauſis proveniunt, puta, ſolem oriri cras, certa ſcientia cognoſci, & cognoſci ea quoque, quæ ex ſuis cauſis plerumque proveniunt, ſed per conjecturas; hunc autem modum cognoſcendi futura, eſſe in Angelis multo magis, quam in hominibus, cum rerum cauſas univerſalius & perfectius cognoſcant; tum ſubjicit, ignota eis penitus eſſe, quæ ex cauſis ſuis proveniunt raro, ſicuti fortuita: futura vero in ſe ipſis a ſolo Deo cognoſci, ſive futura ſint, quæ neceſſario proveniunt, vel ut plurimum, ſive ſint fortuita: cum Deus omnia videat in ſua æternitate, quæ ſimplex eſt, & toti tempori adeſt, & ipſum concludit; quæ cognitio intellectui Angelico convenire non poteſt, cum intellectus creatus deficiat ab æternitate Divina. Cohærenter ad hæc iidem Theologi docent, non poſſe Dæmonem certo prædicere ea, quæ ſunt omnino libere futura; poſſe ex his, quæ certo novit, multa probabiliter & per conjecturam prædicere; poſſe certo prædicere quæcumque dependent a cauſis neceſſariis, quæ ab aliis cauſis naturalibus impediri non poſſunt; poſſe Dæmonem præterita omnia memoria retinere, quæ vel aliena relatione accepit, vel coram ipſo geſta fuere; poſſe ſcire res præſentes obſcuras, quæ exteriore actu proditæ ſunt, puta ſecreta furta, & ſimilia, quæ hominum cognitionem fugiunt; ſpontaneas hominum cogitationes cognoſcere non poſſe, niſi ſigno aliquo extrinſeco manifeſtatæ ſint; & demum poſſe incredibili celeritate ea, quæ in remotis regionibus gerunt, tam cito denuntiare, ut diu ante prædicta ab ignaris, putentur, quemadmodum late proſequitur Anaſtaſius Epiſcopus Nicænus *quæſt.* 23. *in ſacram Scripturam*, & fuſe explicant Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 2. Matta *de Canoniz. SS. par.* 3. *cap.* 1. *num.* 45. *& ſeqq.* Raphael de la Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 2. *diſp.* 1. *pag.* 114. *edit. Colonien. anno* 1630. Arauxo *deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *num.* 93. *& ſeqq.* & Thyræus *de apparitione intellectuali lib.* 4. *cap.* 13. *num.* 14. S. Auguſtinus *de civit. Dei lib.* 1. *cap.* 32. narrat, Dæmonem prævidiſſe peſtis ceſſationem; & Coquæus *in notis* ait, Dæmonem prædicere poſſe, quæ facturus eſt, & forte prævidiſſe ceſſationem peſtis, quam ipſe, Deo permittente, immiſerat, & ſic facile avertere poterat: & *lib.* 12. *de Geneſi ad litteram cap.* 17. *col.* 308. *tom.* 3. *part.* 1. arguit fore, ut Dæmon hominem non tentaret, ſi non conjecturalem, ſed certam haberet ejus animi cognitionem: *Certiſſimis tamen indiciis apud nos conſtitit, enuntiatas a Dæmonibus cogitationes hominum; qui tamen, ſi virtutum internam ſpeciem poſſent in hominibus cernere, non tentarent, ſicut illam in Job nobilem ac mirabilem patientiam procul dubio ſi poſſet Diabolus cernere, nollet a tentato utique ſuperari.* Et S. Thomas 2. 2. *quæſt.* 172. *art.* 5. *& 6.* admittit, Prophetas Dæmonum aliquando loqui poſſe, & prædicere ex inſpiratione Divina, Deo utente malis ad utilitatem bonorum, & fieri poſſe, ut Dæmones ex bonorum Spirituum revelatione, Deo permittente, aliqua futura revelent. Legatur Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 3. *ad dictam quæſt.* 172. *art.* 6. ubi ad D. Thomæ doctrinam illuſtrandam ait, Balaam, cujus ampla fit mentio *in libro Numerorum*, fuiſſe

fuiſſe Dæmonum Prophetam, ſed prophetias, quas enuntiavit in dicto libro, fuiſſe a Deo, qui ſicuti interdum revelat futura hominibus Fidelibus quidem, ſed impiis, ita quædam revelare poteſt Infidelibus, Dæmonumque cultoribus, prout ad aliorum ædificationem expedire judicaverit. Optime hæc omnia explicantur a Tertulliano *in apolog. c. 22. pag. 55. Omnis* (inquit) *Spiritus ales eſt: hoc Angeli, & Dæmones. Igitur momento ubique ſunt. Totus orbis illis locus unus eſt. Quid ubique geratur, tam facile ſciunt, quam enuntiant. Velocitas Divinitas creditur, quia ſubſtantia ignoratur ... Diſpoſitiones etiam Dei & nunc Prophetis concionantibus excerpunt, & nunc lectionibus reſonantibus carpunt; ita & hinc ſumentes quaſdam temporum ſortes, æmulantur Divinitatem, dum furantur divinationem.* Ad id quod ſupra dictum eſt, Dæmonem videlicet poſſe, quæ in remotiſſimis regionibus geruntur, cognoſcere, & tam celeriter nuntiare, ut diu ante præcognita eſſe ab ignaris putentur, referri poteſt illud Apollonii, qui, teſte Philoſtrato in ejus vita, Epheſi exclamavit, eo tempore Domitianum Romæ interfici, unde magnam ſibi opinionem Divinitatis apud homines comparavit, quatenus futura cognoſceret & prædiceret. Simile quid refert de quodam Cornelio Gellius *lib. 15. noct. Attic. cap. 18.* & de quodam alio Ammonius *lib. 3. annal. cap. 22.*

4. Demum quoad Philoſophos, ipſi bene docent, hominis animæ nullam inditam fuiſſe facultatem futura cognoſcendi. Cum enim homo res cognoſcere non poſſit, niſi vel per ſe exiſtant, vel per ſuas cauſas; quæ autem futura ſunt, adhuc nec in ſe, nec in ſuis cauſis exiſtant, ſed a voluntate Divina ſolum pendeant; cumque nullum objectum cognoſci poſſit, niſi per illius ſpecies, & non exiſtentis nullæ ſint ſpecies; inferunt, futura a ſolo Deo, & non ab homine cognoſci poſſe. Quapropter recte Philoſtratus ſubdit: *Omnis divinandi ars naturæ metas excedit, & humanæ menti nullo modo pervia, cum ad hujuſmodi aſcenſum impoſſibile ſit ut feratur, niſi dictante Deo, aut Dæmone plerumque falſa ſuggerente, licet aliquando vera, ut ſtultus arctius irretiat.* Iidemque Philoſophi admittunt, facile dari poſſe, ut prudens & ſolertiſſimus aliquis, & rerum uſu expertus aliquid aſſequatur, & de iis, quæ ventura ſunt, judicium proferat, dummodo ea a cauſis vel aliquo modo manifeſtis, vel non ita occultis deduci poſſint; & bene explicant, quomodo a melancholicis, aut morti proximis aliqua eventura prædicta ſint, quæ re vera contigerunt, abſque eo quod hinc inferatur, ullam animæ inſitam eſſe facultatem futura prædicendi, aut quod ſoli Deo futurorum cognitio non ſit ſervata. Legi poſſunt Valleſius *de ſacra Philoſophia cap. 30.* & Gaſpar Rejes *in jucundarum quæſtionum Elyſio campo quæſt. 27.* & Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib. 4. quæſt. 5. art. 1.* Apud S. Gregorium *lib. 4. dialog. cap. 26. col. 409. tom. 2.* legitur quidem: *Ipſa aliquando animarum vis ſubtilitate ſua aliquid prævidet*: Et *in eod. cap.* & *cap. ſeq.* quoſdam caſus proponit, quibus oſtendit, morti proximos aliquando futura prænoviſſe & prædixiſſe; quod ipſum ante docuerat Plato *in apologia*, ubi Socratem ita inducit loquentem: *In illud tempus incidi, quo homines ſolent maxime ventura prædicere, cum jam morituri ſunt*; & concordat Tullius *lib. 1. cap. 30. de divinatione*, ubi hæc habet: *Divinare autem morientes etiam illo exemplo confirmat Poſidonius, quo affert, Rhodium quemdam morientem ſex æquales nominaſſe, & dixiſſe, qui primus eorum, qui ſecundus, qui deinde deinceps moriturus eſſet*; & tam Plato, quam Ariſtoteles dixerunt, majorem diſpoſitionem divinandi in fatuis, & ſtupidis, & in melancholicis reperiri, quam in ceteris, qui ſunt ſanæ mentis. At hæc bene explicantur non de vera prophetia, ſed de divinatione connexionem quamdam habente cum ſuis cauſis naturalibus. Quocirca Raphael de la Torre *loc. ſupra cit. quæſt. 95. art. 1. diſp. 2. in reſponſ. ad tertium* ſcribit: *Non abnuimus, eſſe quoſdam homines magis diſpoſitos ad divinandum, id eſt, ad prædicendos eventus quoſdam naturales ex agnitione ſuarum cauſarum naturalium, cum quibus habent naturalem commiſtionem. Hujuſmodi ſunt homines in argumento commemorati. Nam ſicut bruta divinatione naturali magis pollent, quam homines, utpote a quibus ſolent homines ſigna eventuum naturalia deſumere; piſces quidem ſolent nautis incautis tempeſtates præmonſtrare, aves agricolis, armenta bubulcis, pecora paſtoribus; nam datus eſt brutis inſtinctus quidam naturæ pro prudentia: ſic inter homines fatuis, & rudibus, ac amentibus data eſt divinatio naturalis, pro prudentia. Cauſa hujus eſt, quia ſicut bruta majorem habent affinitatem cum cauſis corporalibus; ſic inter homines ii, qui fatui, & ſtupidi ſunt, parum diſſident a brutis in ſuis actionibus. De moribundis dictum, ſi divinant quæ per naturam ſciri non poſſunt, ea prænoſcunt & prænuntiant, Deo illuſtrante eorum mentes divinitus; & hoc eſt, quod loc. cit. probat Gregorius adductis tribus, aut quatuor exemplis. Sic legitur Jacob egiſſe Geneſ. 41. jam morti appropinquans, ſicut & Moyſes Deuteronom. 33. At vero, ſi morituri prædicunt futura, quæ certas cauſas naturales habent, id faciunt, quia aliquando ea hora, impeditis ſenſuum motibus, mens ad intra colligitur, ac melius & exactius contemplatur, quia variis & multiplicibus motibus ſenſuum neque perturbatur neque diſtrahitur.*

5. Apud Ivonem Carnotenſem, in opere, cui titulus, *Decretum*, quod ad exemplar manuſcriptum bibliothecæ S. Victoris Pariſienſis caſtigatum Fronto Canonicus Regularis S. Genovefæ Pariſienſis edidit, *part. 11. tit. de incantationibus Haruſpicum cap. 71. & ſeqq.* ex doctrina S. Auguſtini multa deſumpta ſunt de prædictionibus Dæmonis, quibus minime obſtantibus, demonſtratur, eum nec intimas hominum cogitationes certo cognoſcere poſſe, nec futura contingentia tuto poſſe prædicere: *Aliquando autem non quæ ipſi faciunt, ſed quæ naturalibus ſignis futura prænoſcunt, quæ ſigna in hominum ſenſus venire non poſſunt, ante prædicunt. Neque enim, quia prævidet Medicus, quod providere neſcit hujus artis ignarus, ideo jam divinus habendus eſt. Quid autem mirum, ſi, quemadmodum ille in corporis humani vel perturbata vel modificata temperie, ſeu bonas ſeu malas futuras prævidet valetudines, ſic Dæmon in aeris affectione atque ordinatione ſibi nota, nobis ignota, futuras prævidet tempeſtates? Aliquando & hominum diſpoſitiones, non ſolum voce prolatas, verum etiam cogitationes conceptas, cum ſigna quædam ex animo exprimuntur in corpore, tota facilitate perdiſcunt, atque hinc etiam multa futura prænuntiant aliis videlicet mira, qui iſta diſpoſita non noverunt. Sicut enim apparet concitatior animi motus in vultu, ut ab hominibus quoque aliquid forinſecus agnoſcatur quod intrinſecus agitur; ita non debet eſſe incredibile, ſi etiam leniores cogitationes dant aliqua ſigna per corpus, quæ obtuſo ſenſu hominum cognoſci non poſſunt, acuto autem Dæmonum poſſunt. Hac, atque hujuſmodi facultate multa Dæmones futura prænuntiant, cum tamen ab eis longe ſit altitudo illius prophetiæ, quam Deus per ſanctos Angelos ſuos, & Prophetas operatur.*

6. Pater quoque Baldellus *in cit. manuſcripto* ea omnia, quæ ſuperius tradita ſunt, clariſſime explicat his verbis: *Contuttociò, oltre queſta profezia Divina, che ſi occupa intorno a tutte le coſe, che poſſono manifeſtarſi da Dio, e debbono di ſua ragione eſſer occulte al Profeta, e particolarmente intorno ai futuri contingenti, e liberi, ne riconoſce San Tommaſo nella 2. 2. queſt. 173. artic. 1. ancor' un' altra meno perfetta, che è dalla natura, e un' altra peggior, che è dal Demonio; e a quella poſſono appartenere tutti i futuri, che hanno determinazione nelle ſue cauſe, ed a queſta tutte le coſe, che poſſono eſſer ſaputе dal Demonio. E ſolo di queſti effetti debbonſi intendere alcuni Filoſofi, che ammettono aſſolutamente la profezia dalla natura, e principalmente dall' influſſo de' cieli; ed aggiungono, che richiede una certa diſpoſizione e temperamento d'umori, per meglio apprendere le impreſſioni celeſti, come dichiara Alberto Magno nel lib. 3. de anima tr. 1. cap. 1. ed Ariſtotele* in probl. ſect. 30. num. 1. *da certa temperie d' umore malinconico, che per ſorta ſi riſcalda intorno all'organo della immaginazione, ed alla ſedia della mente, dice avvenire: che molti ſono guidati da iſtinto inſatico, e dal medeſimo eſſere ſtate moſſe le Sibille, e le Bacche, e tutti quelli, che ſi credono eſſer moſſi da iſpirazione Divina; non già perchè l' umor malinconico da per ſolo abbia potenza d' illuminare l' intendimento intorno alle coſe future, o naſcoſte, ma perchè ha virtù di tener le forze dell'animo ben raccolte dagli altri oggetti, e di diſporre a meglio ricevere le mozioni ed impreſſioni, che vengono dalle cauſe di fuori, come chiariſſimamente inſegna il medeſimo Ariſtotele nel lib. 2.* ad Eudem. cap. 9. *dove dice, che i fanatici per l' apparenza che hanno di varie coſe, e quelli che predicono le coſe future, non hanno da per ſe ſteſſi il ſave e il dire quel che fanno o dicono, ma ſolo da cauſe ſuperiori e più potenti. E per queſte ragioni medeſime ſi può dire, che avvenga, che queſta ſorta di profezia più ſi partecipi nel tempo del ſonno, che del vegliare, più dagli uomini ſcemi, ſtupidi, e rozzi che da quelli di mente ſana ed erudita, e più da quelli, che ſono vicini alla morte, dai matti furioſi, e ſimiglianti, come nota Ariſtotele* de divin. per ſomn. ad cap. 1. & 2. *perchè, mentre l'animo ſi riposa dagli oggetti ſenſibili, come*

me nel ſonno, e mentre ſon poche le immagini e ſimiglianze dell' altre coſe diſtraggono l' animo, come negli ſcemi, ſtupidi, e rozzi, che per queſto molto s' accoſtano alle beſtie; e finalmente mentre ſi gode o per gli umori, o per la ceſſazione dalle altre cure miglior diſpoſizione alle impreſſioni di fuori, non può non eſſere, che queſte non ſi prendano e non ſi apprendano meglio. Anzi per le ſteſſe vagioni ancor' Iddio, quantunque non abbia biſogno (come abbiamo detto) per il lume profetico, di aſtrazione ed alienazione da' ſenſi: contuttociò bene ſpeſſo queſta cagiona, e maſſime quando il lume è molto perfetto e intenſo. E non è dubbio, che così viene ad operare molto più conformemente alla noſtra natura, la quale, quanto più s' occupa in un affare, tanto è forza che ſia diſoccupata dagli altri. E forſe ancor per queſto il Profeta Eliſeo nel lib. 4. dei Regi al cap. 3. feceſi condurre il cantore, e ſonatore delle lodi di Dio, acciò in quel modo più raccoglieſſe la mente, e meglio ſi diſponeſſe alle impreſſioni e manifeſtazioni profetiche. Deveſi però intorno a queſta natural profezia ben' avvertire con S. Tommaſo al luogo citato, che non ſi poſſono a lei riferire, ſe non quegli effetti, che ſono determinati nelle ſue cauſe naturali, e tutti indifferentemente, o ſiano neceſſarj, o contingenti; e, o ſi debbano porre per cauſe naturali, o ſolamente per la potenza e volontà di Dio, non ſi poſſono riferire in altra profezia, che in quella, che aſſolutamente chiamaſi Profezia, ed è Divina. Queſta ſola contiene verità certa ed infallibile per il lume di Dio, in cui s' appoggia; e l' altra, che è naturale, nè anche gli affetti naturali che predice, può predir come veri, ſe non per lo più e ſotto la condizione, che le loro cauſe non s' impediſcano. Se bene appreſſo S. Agoſtino nel lib. 12. de Geneſi ad litteram cap. 13. tom. 3. non è mancato chi abbia detto, che ſi ritrova nell' anima per ſe ſteſſa una certa virtù d' indovinare e prevedere tutte le coſe: e queſto, ſecondo S. Tommaſo al luogo citato par che abbia detto Platone in conſeguenza de' ſuoi principj, ſecondo i quali riceve l' anima la cognizione di tutte le coſe, non perchè ella ſteſſa l' acquiſti per mezzo de' ſenſi, ma perchè la partecipa dall' idee; e queſta per la congiunzione del corpo, più e meno s' oſcura e s' annuvola, ſecondo la diverſa impurità del corpo. Queſto però nè da San' Agoſtino, nè da San Tommaſo vien' approvato, e dalla ſteſſa eſperienza è convinto di falſità; ſecondo la quale ognun prova, che non ſolo le coſe future, ma nè anche le preſenti cognoſce, ſe per i ſenſi non gli vengano propoſte: e ſe foſſe nell' anima virtù naturale d' indovinare, ſarebbe ancor' ella ſoggetta alla volontà di ciaſcheduno, come ſono le altre potenze d' intendere, e potrebbe ognuno a ſuo volere indovinare; il che ſimilmente l' eſperienza convince per falſo. Non è però da negarſi in alcuni una particolar abilità dalla natura a indovinare per congbietture le coſe avvenire, anche libere. E queſta da S. Tommaſo al luogo citato ſi dice perfezionarſi ed acquiſtarſi per la via ſperimentale, ed eſſer grandemente principiata dalla perfetta immaginazione, e chiara intelligenza. E Ariſtotele nel lib. de memor. & reminiſc. *chiaramente ammette una certa ſcienza, che egli chiama ſperativa e indovinativa del futuro, e vuole, che a proporzione riſponda a quella facoltà, che ſi ſcopre in alcuni più, che in altri, di ricordarſi delle coſe paſſate, e di ſentir le preſenti. Quanto poi all' ultima ſorta di profezia, che è dal Demonio, lo ſteſſo a proporzione deveſi intendere, che già ſi è detto della naturale, cioè, che non ſi ſtende, ſe non a quello che al Demonio può eſſer noto; e queſto ſteſſo non può moſtrare ſenza continua temenza d' inganno, poichè s' appoggia ſolamente nell' opra e virtù del Demonio. E ſe bene a queſto non è permeſſo, che egli operi immediatamente nell' intelletto, aſſai però gli è permeſſo, ch' ei manifeſti formando viſioni immaginarie, o ancor parlando ſenſibilmente, come nota S. Tommaſo al luogo citato. E in queſto modo pur troppo è grande il numero de' ſuoi Profezi, come appariſce nel lib. 3. dei Regi cap. 18. dove i Profeti di Baal ſono numerati 350. e i Profeti dello ſteſſo 400. quando Elia diſſe ad Acaz:* Congrega mihi Prophetas Baal trecentos quinquaginta, Prophetaſque lucorum quadringentos &c.

7. Denique Dæmon, Divinæ gloriæ æmulator, eamque ſtudens imitari, petentibus reſponſa vel ex antris, vel ex ſtatuis dedit; quemadmodum pluribus oſtendit Villalpandus *tom. 1. part. 1. in Ezechielem cap. 2. & part. 2. cap. 27. tom. 2. & de extrema viſione Ezechielis lib. 1. cap. 2. & lib. 3. cap. 10. & tom. 3. de urbe ac templis lib. 3. cap. 29.* Iis porro reſponſis ſi aliquando internas hominum cogitationes revelavit, aut futura prædixit quæ evenerunt, id præſtitit modis jam ſupra explicatis, & præcipue per ſcientiam conjecturalem, juxta ea quæ plene etiam habentur apud Majolum *in tract. de vaticiniis tom. 1. colloquior. pag. 517. & ſeqq.* Et quidem quod ea ad ſummum ad ſcientiam conjecturalem ſint referenda, ex duobus dignoſcitur: alterum eſt, quod prædictiones falſæ ut plurimum fuerunt; unde S. Joannes Chryſoſtomus *homil. 19. in Joan. pag. 112. tom. 8.* ait: *Futura vero accurate prædicere unius immortalis natura eſt. Quod ſi id Dæmones aliquando fecerint, inſipientes fallendo, fecerunt: unde & vaticinia eorum ſemper falſa deprehenduntur:* alterum eſt, quod callide & ambigue futurorum vaticinia ab eo prodita ſunt. Quare Cicero *de divinat. cap. 54. lib. 2.* ait: *Callide enim qui illa compoſuit* (oracula), *perfecit, ut quodcumque accidiſſet, prædictum videretur, hominum & temporum definitione ſublata. Adhibuit etiam latebram obſcuritatis &c.* Optime Tertullianus poſt verba recitata ſubdit: *In oraculis autem quo ingenio ambiguitates temperent in eventus* (loquitur de Dæmonibus) *ſciunt Cræſi, ſciunt Pyrrhi.* Cræſus enim, cum oraculum Apollinis conſuluiſſet, num arma adverſus Perſas moveret, Oraculum reſpondit, ut refert Euſebius *lib. 5. cap. 10. de præparat. Evang.* juxta verſionem Trapezuntii:

Intrepidus ſi Cræſus Halim tranſmiſerit amnem,
Imperium perdet magnum, Regnumque ſuperbum:

qua ambiguitate verbi *perdet* deceptus Cræſus bellum Perſis indixit, arbitratus, Regnum Perſarum ſuis armis devaſtandum, ſed ipſemet ſuum Lydiæ Regnum infelici belli eventu perdidit. Simile quid contigit Pyrrho Epirotarum Regi, qui cum idem oraculum conſuluiſſet, utrum adverſus Romanos pugnans victor futurus eſſet, ambiguum hoc audivit reſponſum, quod apud Tullium *loc. cit.* legitur:

Ajo, te Æacida Romanos vincere poſſe:

quo factum eſt, ut victoriæ ſpe excitatus, adverſus Romanos pugnaverit; ſed ab illis victus ambigui oraculi ſenſum ſua didicit jactura. Hinc proinde factum eſt, ut apud ſanæ mentis homines, erſi Gentiles, oraculorum fides eſſet adeo prolapſa, ut nihil inter eos eſſet contemptius. Porphyrius, qui librum ſcripſerat de philoſophia ex oraculis petita, vanitatem oraculorum confeſſus eſt, uti videri poteſt apud Euſebium *præp. lib. 6. cap. 4.* & hujus quoque rei teſtis eſt Origenes *lib. 7. contra Celſum*, ubi ita ſcribit: *Dico igitur de modo enumeratis oraculis poſſe nos ex auctoritate Ariſtotelis & Peripateticorum multa proferre Pythiæ, cetoriſque fidem abrogantia: poſſe item ex Epicuro, ejuſque ſectatoribus tranſcribere, quid de his ſentiant, oſtendereque, quod ipſi Græci nihili pendant Græciæ Oracula, vel celebratiſſima.* Præclarum quoque eſt Lactantii teſtimonium *lib. 2. Divinarum inſtitut. cap. 17. In Oraculis autem vel maxime fallunt, quorum præſtigias profani a veritate intelligere non poſſunt; ideoque ab illis attribui putant & imperia, & victorias, & opes, & eventus proſperos rerum.*

8. Ceſſaſſe hæc Dæmonum oracula in adventu Chriſti, & ſignanter celebre Oraculum Delphicum, narrat Suidas *in verb. Auguſtus*, & Cedrenus *in compendio Niceph. lib. 1. cap. 17.* Referunt quippe, ſic a Dæmone, qui apud Delphos oracula reddebat, reſponſum fuiſſe Auguſto Imperatori:

Me Puer Hebræus, Divos Deus ipſe gubernans,
Cedere ſede jubet, triſtemque redire ſub orcum.
Aris ergo debine tacitus abſcedito noſtris.

Adduntque, Auguſtum Romam reverſum aram in Capitolio erexiſſe hac inſcriptione: *ARA PRIMOGENITI DEI.* Idem putatur eſſe locus in Capitolio, ubi nunc baſilica Beatæ Dei Genitricis Mariæ dicta hac de cauſa *ARA CÆLI.* An autem id ad regulas ſeverioris Criticæ ſit admittendum, non eſt loci hujus inquirere. Legi poteſt Antonius Vandale *diſſert. 2. de oraculorum ethnicorum duratione atque interitu.* Caſaubonus *exercit. 1. ad apparat. annal. Card. Baronii* ex Plutarcho, qui duos de ceſſatione oraculorum libros edidit, luculenter probare conatur, poſt nativitatem Chriſti oracula Delphis petita fuiſſe, neque deſiiſſe eo in loco reddi, ſed tantum deſiiſſe verſibus reddi. Silentium quoque Juſtini Martyris, Tertulliani, Lactantii, Minutii Felicis, Origenis, qui pro Fidei Chriſtianæ defenſione apologias exararunt, horum (inquam) omnium ſilentium de ara in Capitolio conſecrata Unigenito Dei prodigii prædicti minuit fidem, quemadmodum animadvertit Pater Graveſon *in tract. de myſteriis & annis Chriſti diſſert. 8.* Denique qui plura ſcire velit de antiquis oraculis, & de interdicta tum Angelo, tum homini futurorum contingentium cognitione, manum admovere poteſt ad noviſſimas *conſultationes Canonicas, & controverſias ad Fidem potiſſimum, & tribunal ſanctæ Officii pertinentes* Jacobi Pignatelli, & ſignanter *ad conſult. 81. 83. 84. & 85. t. 1. Coſmopoli apud Dominicum Puteanum editas an. 1711.*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

CAPUT QUADRAGESIMUMSEPTIMUM.

De Gratia gratis data Prophetiæ, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis.

1. OPUS fuit ea præmittere, quæ in præcedentibus capitibus dicta ſunt, ut via aperiretur dicendis in capite præſenti ad noſtram materiam Beatificationis & Canonizationis pertinentibus. Fuiſſe ſemper a temporibus Apoſtolorum in Eccleſia, ac perſeveraſſe in poſterum ſpiritum prophetiæ, abſque controverſia apud omnes eſt: de quo & Juſtinus Martyr *in dialogo cum Tryphone pag.* 308. hæc ait; *Apud nos enim hucuſque etiam prophetica extant dona, unde & vos intelligere debetis, quæ olim in genere veſtro* (de Judæis intelligit) *fuere, ea eſſe in nos translata. Ac, quemadmodum apud vos ſanctorum Prophetarum tempore etiam Pſeudoprophetæ erant: ita & apud nos permulti ſunt falſi Doctores, quos cavendos eſſe nos Dominus noſter præmonuit.* Et *pag.* 315. (inquit) *apud nos videre & feminas, & maſculos dona a Spiritu Dei habentes.* Extant plura Sanctorum firma vaticinia Spiritu Dei prolata. Sanctus enim Gregorius *lib.* 10. *epiſt.* 36. *indict.* 3. poſtquam deploravit res Italiæ, & mala quæ Italia patiebatur ab amicis & defenſoribus, nempe Miniſtris Imperatoris, & ſignanter Juliano Scribone, ait (*col.* 1066. *tom.* 2.) *Sed nolite de talibus omnino contriſtari, quia qui poſt nos vixerint, deteriora tempora videbunt; ita ut in comparatione ſui temporis, felices nos æſtiment dies habuiſſe.* Veridicus autem Propheta inventus eſt S. Gregorius: ſub hæreticis enim Imperatoribus infelicius Eccleſia vexata eſt, additumque eſt malum omnium maximum, ortus nempe nefandiſſimæ ſectæ Mahumetanæ, ejuſque graſſatio atque dominium in univerſum pene Chriſtianum orbem. In hiſtoria quoque Eccleſiaſtica celebres ſunt prædictiones S. Columbani de Regno intra triennium ad Clotharium deferendo; S. Gerardi de vita & Regno intra triennium auferendis Uvoni Tyranno, qui adverſus Petrum Hungariæ Regem inſurrexerat, quemque Henricus Germaniæ Rex intra tempus prænuntiatum debellavit, & morte affecit, Petro reſtituto; S. Annonis Archiepiſcopi Colonienſis, qui libere Henricum II. Imperatorem arguens, ejus obitum anno ſequenti futurum ſignificavit; S. Gregorii VII. quem Hugo Abbas Cluniacenſis teſtatus eſt ſuas internas cognoviſſe cogitationes; S. Arnulphi Abbatis & poſtea Epiſcopi Sueſſionenſis, qui Bertam Reginam ſeu Bertradam potius pellicem Philippi Regis Francorum ſerio monens, ne Gerardum Abbatem a monaſterio S. Medardi expelleret, & Pontium contra fas in ſancti loci adminiſtrationem introduceret, prophetico ſpiritu ei dixit, ſi prædicta feciſſet, ante obitum e Regno eſſe extrudendam, necnon morituram in contemptu & ærumnis: quod ſane factum eſt, cum fuerit a Regni conſortio amota, & in pagum Pontinum translata, ubi poſt diuturnam calamitatem plebejo more mortua eſt, atque ſepulta. Alia non ſuperaddimus exempla, quæ tamen ſi quis requirat, manum admovere poterit *ad lib.* 6. Thomæ Bozii *de ſignis Eccleſiæ cap.* 2. *& ad lib.* 4. Bagattæ *de admirandis Orbis Chriſtiani cap.* 2. §. 1. Nonnulla duntaxat ex Actis Canonizationum deſumpta indicabimus. *In bulla Canonizationis Sancti Petri de Alcantara* ita legitur: *Prophetico lumine remotiſſima locorum & temporum ſpatia prædixit. In bulla Canonizationis Sancti Franciſci Xaverii: Prophetico etiam Spiritu Deus Servum ſuum, quem in lucem gentium dederat, illuminaverat. In bulla Canonizationis Sancti Paſchalis de Baylon: Propheth. etiam Spiritu afflatus nonnulla futura, & præſertim ægrotis integram valetudinem, ſanis infirmitatem, ſibique & aliis mortem prædixit. In bulla Canonizationis Sanctæ Franciſcæ Romanæ: Potens etiam fuit Cæleſtis Gratiæ dono ſecreta cordium cognoſcere. In bulla Canonizationis Sanctæ Mariæ Magdalenæ de Pazzis: Pariter Spiritu Prophetico dotata ex Divina revelatione futuros rerum eventus prænuntiavit, & quædam in locis remotis facta, & dicta, tamquam præſens, vidit, & audivit. In bulla Canonizationis Sanctæ Roſæ Limanæ: Joannes Villalobos Societatis Jeſu jurata fide teſtatus eſt, ſuo ſe experimento Spiritum Propheticum in ea deprehendiſſe, aperiente illi Virgine arcanum negotium, quod aliter ac cælitus innotuiſſe non poterat &c.* Et poſt relata alia plurima vaticinia ſubjicitur: *Plurima alia hujuſmodi, ac etiam nobiliora, commemorantur hujus Sponſæ Chriſti vaticinia. In bulla* demum *Canonizationis Sanctæ Margaritæ de Cortona: Tanto præterea, & tam miro lumine illuſtrari meruit, ut cordium ſecreta, quod unius Dei eſt, rimaretur, & conſcientias hominum apertius inſpiceret, peccata in remotis etiam partibus offendentium cum dolore, & lacrymis retegeret.* Omitti non poſſunt binæ aliæ propheticæ prædictiones, de quibus habita eſt ratio in cauſis Canonizationis, quæ ad exitum perductæ ſunt tempore, quo munere fungebar Fidei Promotoris, Sancti videlicet Pii V. & Sanctæ Catharinæ de Bononia. In cauſa ſiquidem S. Pii V. rite probatum eſt, Divinam illi immiſſam fuiſſe cognitionem, per quam clariſſime reſcivit diem atque horam, qua navalis victoria a Chriſtianis adverſus Selimum Turcarum Tyrannum ad Æchinadas inſulas fuerat reportata, eamque iis, qui ſecum aderant, patefecit; qui, cum menſem, diem, horamque notaſſent, ubi poſtea certus de victoria nuntius advenit, illam, uti Pius ipſis prædixerat, eveniſſe, apertiſſime cognoverunt. In cauſa autem S. Catharinæ de Bononia eodem modo probatum eſt, ab ea prædictum fuiſſe, Hannibalem Bentivolum pugnaturum adverſus Philippum Ducem Mediolanenſium victorem fore, & quidem eo prorſus modo, quo poſtea veridicum ejus vaticinium monſtravit eventus; rurſus, regiam urbem Conſtantinopolim caſuram eſſe, prout cecidit, in manus Mahumetis II. poſt bimeſtrem obſidionem ipſo pervigilio Pentecoſtes anni 1453. ut neminem lateret, ruinam Græcorum propter ipſorum adverſus Spiritum Sanctum blaſphemias juſto Dei judicio fuiſſe permiſſam. Dicitur *Matth.* 11. *v.* 13. *Omnes enim Prophetæ, & Lex uſque ad Joannem prophetaverunt:* non quia prophetiæ donum non eſſet etiam futurum tempore Legis Gratiæ; conſtat enim, Apocalypſim poſt Joannem Baptiſtam fuiſſe Joanni Evangeliſtæ revelatam; conſtat *ex Act. Apoſtol. cap.* 11. *& cap.* 21. Agabum, & quatuor filias Philippi prophetaſſe; & *ex* 1. *ad Corinth.* 14. *& ad Epheſ.* 4. multos fuiſſe in primitiva Eccleſia Prophetas; ſed dicitur, omnes Prophetas & Legem uſque ad Joannem prophetaſſe, quia uſque ad Joannem prophetaverunt & promiſerunt Chriſtum, ejuſque regnum; at Joannes primus clare & diſerte cœpit prædicare regnum cælorum, & Chriſtum Judæis digito demonſtravit: uno verbo, Legis & Prophetarum ordo ceſſavit in Joanne per adimpletionem, non per deſtructionem. Ex quo infertur, fuiſſe, & eſſe, & futuros eſſe in Eccleſia veros Prophetas, etiamſi modo prædicto Prophetarum ordo in Joanne ceſſaverit, uti adnotarunt *in cit. cap.* 11. *Matth.* Cornelius a Lapide *verſ.* 13. Natalis Alexander *num.* 10. Thomas a Jeſu *oper. tom.* 2. *par.* 1. *enucleationis Theologiæ myſticæ S. Dionyſii quæſt.* 24. Torreblanca *de magia lib.* 1. *cap.* 1. *de prophetia num.* 59. *& ſeqq.* Et eſt doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 174. *ar.* 6. *ad tertium*, ubi, facta ſibi oppoſitione citati textus Matthæi, *Lex & Prophetæ uſque ad Joannem prophetaverunt*, ita reſpondet: *Dicendum, quod Prophetæ prænuntiantes Chriſti adventum, non potuerunt durare, niſi uſque ad Joannem, qui præſentialiter Chriſtum digito demonſtravit: & tamen, ut Hieronymus ibidem dicit, non hoc dicitur, ut poſt Joannem excludat Prophetas.* Quod latiſſime proſequitur Conſalvus Durantus Epiſcopus Feretranus *in tract. de viſionibus cap.* 1. *pag.* 18. *& 19. tom.* 1, *ante revelationes S. Birgittæ.*

2. Gratia prophetiæ ex alibi dictis eſt Gratia gratis data ex genere ſuo. Nulla ergo in Beatificationis & Canonizationis cauſis habenda erit ratio prophetiæ, ſi probatio virtutum heroicarum non præceſſerit. Præmiſſis autem probationibus virtutum heroicarum, prophetia a Deo data cenſetur homini tum propter utilitatem aliorum, tum propter propriæ mentis illuſtrationem, & de ea maxima habenda erit ratio pro ſanctitate arguenda, juxta doctrinam D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 172. *ar.* 4. *ad primum*, a Silvio illuſtratam, & a Nobis relatam *ſuperiori cap.* 45. *num.* 12. & ſic in judicio Beatificationis & Canonizationis; ut & bene adnotarunt Auguſtinus Triumphus *de poteſtate Eccleſiæ quæſt.* 15. *ar.* 4. Cardinalis Bona *loc. cit.* Scacch. *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 2. *per tot.* Lezana *de Fide, Spe, & Charitate tom.* 3. *tract.* 4. *diſput.* 4. *de Gratia Dei quæſt.* 7. §. *Ex quo etiam*, Pignatellus *conſult.* 193. *num.* 7. *& ſeqq. tom.* 10. Cardinalis Gottus *de vera religione tom.* 3. *cap.* 11. §.

11. §. 3. *num.* 10. Auditores Rotæ in relatione causæ S. Pii V. *tit. De aliis indiciis sanctitatis*, in relatione causæ S. Teresiæ *super virtutibus ar.* 22. §. 4. in relatione causæ S. Philippi Nerii *tit. de prophetia*, in relatione causæ S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis *tit. de dono prophetiæ*, in relatione causæ S. Ludovici Bertrandi, & in relatione causæ S. Paschalis de Baylon *tit. prædicto*. Nec enim absurdum est, prophetiam, quippe Gratiam gratis datam, aliquando dari peccatoribus, & sæpius Justis indulgeri; quemadmodum perpendit Calmet *in prolegom. ad Prophetas ar.* 4. *pag.* 511. *Ultro quidem fatemur, vitæ frugi atque modestæ characterem non necessarium esse sinceræ prophetiæ argumentum: cum nota sint virorum quorumdam sceleratissimorum exempla, quibus Deus, in promendis oraculis suis, instrumentis est usus, ut cum Balaam, & Caipha factum scimus: sed hæc rara sunt exempla.* Quem sequitur Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap.* 17. *num.* 7. *Ideo hoc donum a Deo ut plurimum hominibus sanctis tribuitur.*

3. Si ergo de vitæ pietate, sanctis moribus, & virtutum heroicitate Servi Dei, quantum homini fas est, non dubitetur, & Postulatores provinciam assumant demonstrandi, eum fuisse etiam a Deo illustratum dono prophetiæ, ipsa prophetica dicta erunt ad examen revocanda; & primo quidem perpendendum erit, an ea veritati & pietati Christianæ fuerint conformia; si enim aliquis occultum, seu futurum aliquid prædixisset, eventusque prædictioni respondisset, sed veritas pietasque a prædictione abfuissent, tantum abest, ut ille posset haberi pro vero Propheta, ut potius de ejus probitate dubitandum, & adversus ejus assertam sanctitatem ceteris innixam probationibus judicium ferendum esset. Tradidit hanc regulam Dominus *in Deuter.* 13. *vers.* 1. *Si surrexerit in medio tui Propheter, aut qui somnium vidisse se dicat, & prædixerit signum atque portentum, & evenerit quod locutus est, & dixerit tibi: Eamus, & sequamur Deos alienos quos ignoras, & serviamus eis: non audies verba Prophetæ illius, aut somniatoris, quia tentat vos Dominus Deus vester, ut palam fiat, utrum diligatis eum, an non, sin toto corde & in tota anima vestra. Dominum Deum vestrum sequimini, & ipsum timete ... Propheta autem ille, aut fictor somniorum interficietur.* Et quæ dicta sunt de prædictionibus veritati & pietati Christianæ contrariis, sibi quoque locum vindicare debent, si facta sit vanitatum & inutilium rerum prædictio: quapropter *Isaiæ* 48. *vers.* 17. legitur: *Hæc dicit Dominus Redemptor tuus Sanctus Israel: Ego Dominus Deus tuus, docens te utilia, gubernans te in via, qua ambulas.* Et 1. *Corinth.* 14. *vers.* 3. Apostolus ait: *Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem.* Cardinalis Cajetanus 2. 2. *quæst.* 174. *ar.* 6. quærit, an omnes qui creduntur Prophetæ, audiendi sint in iis, quæ dicunt se ex spiritu Prophetiæ habere. Respondet autem, duplicis generis esse actus humanos, quorum nonnulli spectant ad publica officia, & præsertim Ecclesiastica, ut prædicare, celebrare, sententias ferre in judicio, & similia; & quoad hos ait quæstionem esse resolutam *in cap. ex injuncto, de Hæreticis*, ubi dicenti, se invisibili missione a Deo missum, publica fides negatur, nisi miraculo, vel speciali Scripturæ testimonio id confirmet. Alii actus humani dicuntur privatarum personarum; & de his loquendo distinguit inter Prophetam qui eos præcipiat aut suadeat juxta universales Ecclesiæ regulas, & Prophetam qui eas dirigat præter Ecclesiasticos mores: & quoad primam hypothesim ait, quemlibet in sensu suo abundare posse, ut actus suos dirigat juxta arbitrium Prophetæ; quoad secundam hypothesim concludit, & Prophetam non esse audiendum, cum bonum, & malum in actibus humanis secundum congruentiam, & incongruentiam ad Divinas, humanasque, & præcipue Ecclesiasticas leges attendatur; quo facit illud Apostoli *in epist.* 1. *ad Thessalonic. v.* 19. *Spiritum nolite extinguere; prophetias nolite spernere: omnia autem probate; quod bonum est, tenete.* Doctrinam Cajetani illustrat Arauxo *in decis. moral. tr.* 3. *quæst.* 23. *num.* 63. *& seqq.* Adhæret Hurtado *in resol. moral. par.* 1. *tract.* 5. *cap.* 6. §. 6. Allatoque supra memorato Deuteronomii textu Calmet *in prolegom. ad Prophetas loc. cit.* ita loquitur: *Cautiores etiam contra Pseudoprophetarum, & Confictorum miraculorum æstus nos reddens Jesus Christus Matth.* 7. 15. & 24. *judicium de illis ex eorum operibus inspectis & doctrina capiendum præcipit. Si Angelus de cœlo aliter ac doctrinam ab Apostolis traditam docuerit, hunc diris devovendum Apostolus ad Galat.* 1. 8. *mandat. Nihil igitur habenda sunt miracula, nihil impleta oraculorum fides, si rectæ sanæque doctrinæ traditæ a priscis Prophetis conformis non fuerit.*

4. Secundo, si absit quælibet suspicio, & quæ a Propheta prædicta sunt, consentanea sint doctrinæ Christi, Apostolorum, & Ecclesiasticæ disciplinæ, & legibus Ecclesiæ, examinandum erit, an ea, quæ prædicta sunt, humanam latuerint cognitionem, quemadmodum sunt internæ hominum cogitationes, & quemadmodum sunt futura contingentia, juxta ea, quæ superius dicta sunt. Item an prædicens, ex signis, conjecturis, experientia conjecturalem quamdam scientiam habere potuerit eorum, quæ prædicit. Rursus an dubitando, puta adhibitis verbis *forte, forsitan, esse poterit*, futura revelaverit; an etiam in revelando & prædicendo, pro dictorum confirmatione humanis ratiociniis usus sit; an, hæc peragendo, aliquid humani passus sit, puta spem aliquam temporalis commodi habuerit, vel habere potuerit, aut mente commota locutus sit; & demum an vere, si non omnia, saltem aliqua cognoverit eorum, quæ prophetavit. Hæc omnia quippe subtili indagine quærenda esse videntur, antequam de vera prophetia judicium feratur.

5. Constant hæc luculentis Scribentium assertionibus. Calmet etenim *in cit. disser. ar.* 4. *pag.* 509. ait: *Ad prophetiam spectat res prorsus latentes aperta quadam certaque fide revelare, quamquam alioquin nullam habeant cum causis secundis atque naturalibus conjunctionem. Nihil enim contra naturæ leges audet Astronomus, si futuram solis eclipsim; nihil Philosophus, si pendentem a causis sibi exploratis effectum prædixerit. Verum si Vatem prædicentem audiamus fortuitum quemdam effectum, ex causis liberis, & in utramque partem dispositis pendentem; id autem pluribus ante sæculis ab illo revelatum constet; si ortum hominis, cujus ipse nomen, victorias, res gerendas, obitumque prænuntiaverit; si prodigium aliquod præsentis temporis circumstantiis prorsus repugnans; nihil ego tunc humani suspicor, sed omnia ad Deum duxerim referenda.* Scacchus *in tract. de not. & sign. sanct. sect.* 8. *cap.* 2. *pag.* 593. *& seq.* ad rem, de qua nunc agitur, multas ex relatis notat circumstantias: *Ac propterea, quoties inter Acta alicujus aliqua talis prædictio considerandæ occurrit, circumstantias attendendas arbitror; nimirum, si præsumptus Dei Servus aliquid prædixerit comminatorie &c. præsertim si prædictioni additæ fuerint particulæ forte, forsitan, fortasse, fieri potest, & aliæ hujusmodi, quæ formidinem de oppositio subindicant &c. verba temere, ac nullo consilio prolata manifeste commonstrant. Quæ vero conjecturaliter prædicuntur ex antecedentibus, vel similibus &c. vel rationibus formatis per aliquem discursum ex antecedentibus, & consequentibus &c. cuncta conjecturalem prædictionem fuisse subindicabunt, non autem spiritum propheticum &c. Hujus propheticæ prædictionis in Actis Servorum Dei ex parte personæ prædicentis notæ & signa sunt pietas, & sanctitatis fama certa, saltem ex moribus. Inter quæ signa præcipuum locum tenet terrenorum Bonorum & divitiarum contemptus, bonorum & dignitatum fuga.* In Hebræorum certe republica nihil augustius, quam Prophetarum dignitas: *Ipsi eis erant Philosophi ... ipsi Sapientes, ipsi Theologi, ipsi Prophetæ, ipsi Doctores probitatis atque pietatis*, ait S. Augustinus *de civ. Dei lib.* 18. *cap.* 41. *n.* 3. *col.* 524. *tom.* 7. *oper.* Inest in eorum sententiis gravitas, periodorum majestas, vis & efficacia talis emicat, qualem numquam fraus & impostura assequetur. Procul ab eorum dictis est ambiguitas ac dolus. Raro argumentis, & aliis ad persuadendum artificiis usi sunt, sed tanquam legatione Dei fugentes, imperiosa quadam gravitate ad Principes, & populos locuti sunt. Lucri amor, & sacra auri fames eos absque dubio non invasit; cum a cogendis divitiis animum adeo habuerint alienum, ut amore muneris sui obeundi quandoque necessariorum pro vitæ sustentatione obliti fuerint. Et si aliqui secus se gesserunt, non Prophetis, sed Pseudoprophetis adscripti sunt, de quibus Michæas *cap.* 3. *v.* 3. *Comederunt carnem populi mei, & pellem eorum desuper excoriaverunt; & vers.* 5. *Qui mordent dentibus suis, & prædicant pacem; & si quis non dederit in ore eorum quidpiam, sanctificant super eum prælium:* id est indicant ei prælium. Ceterarum, quas indicavimus, qualitatum testimonia non desunt Auctorum. Cardinalis enim Bona *de discr. spir. cap.* 17. *num.* 5. hæc habet: *Falsi Prophetæ mente commota loquuntur, quia Dæmonis impetum, a quo impelluntur, ferre non possunt. At qui a Deo aguntur, placide, humiliter, & modeste proferunt.* Idque confirmat auctoritate S. Joannis Chrysostomi *hom.* 29. *in* 1. *ad Corinr.* dicentis: *Proprium est falsi Prophetæ emotæ esse mentis, vim pati ac necessitatem, pelli, trahi, raptari, tanquam furentem. Verus autem Propheta non sic, sed cum mente sobria, & cum modestia ac temperante*

rante conſtitutione, & ſciens, quæ loquitur, dicit omnia. Mentis & ſenſuum impotes erant Sacerdotes, & feminæ Sacris Deorum initiatæ, nec loquendi liberam habebant facultatem, ſed tanquam mera automata agebantur. Veri autem in Lege Dei Prophetæ quietum & placidum Spiritus Sancti illapſum recipiebant, ſui compotes erant, tranquillitate ac ſerenitate mentis gaudebant, debita in Deum obſervantia inducti loquebantur, & ſuperni Spiritus ductum ſequebantur, quemadmodum pluribus exponit Calmet, *in cit. diſſert. ar.* 3. Denique loquendo de vera cognitione eorum, quæ prædicuntur, quærit S. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 173. *ar.* 4. utrum Prophetæ ſemper cognoſcant ea quæ prophetant; & reſpondet, in revelatione prophetica mentem moveri a Spiritu Sancto, & moveri ad aliquid apprehendendum, ad aliquid loquendum, & ad aliquid faciendum, & quandoque ad unum, quandoque ad duo, quandoque ad tria prædicta; item aliquando mentem Prophetæ moveri ad aliquid loquendum, aut ad aliquid faciendum, cum, vel ſine intelligentia eorum, quæ loquitur, vel facit; concluditque, quando aliquis ſe moveri cognoſcit a Spiritu Sancto ad aliquid ſignificandum verbo, vel facto, hoc proprie pertinere ad prophetiam; quando autem movetur, & non cognoſcit, non eſſe veram prophetiam, ſed inſtinctum propheticum, de quo aliquid ſupra dictum eſt, & aliquid mox dicetur.

6. Tertio, ſi omnia adſint, quæ in duobus antecedentibus paragraphis expoſita fuerunt, ut tutum de vera propheria feratur judicium, oportet demum ut videatur, an occultum id quod a Propheta revelatum eſt, tale ſit, quale ab ipſo revelatum fuit; & an futurum contingens ab ipſo prædictum eo modo evenerit, quo ab ipſo prædictum eſt. Regula hæc deſumitur *ex Deuteronomio cap.* 18. *verſ.* 21. ubi Deus ita loquitur: *Si tacita cogitatione reſponderis, quomodo poſſum intelligere verbum, quod Dominus non eſt locutus? hoc habebis ſignum: Quod in nomine Domini Propheta ille prædixerit, & non evenerit, hoc Dominus non eſt locutus, ſed per tumorem animi ſui Propheta confinxit, & idcirco non timebis eum.*

7. Nonnullæ hujus regulæ ſunt limitationes. Prima eſt, ſi prophetia non fuerit abſoluta, ſed comminativa duntaxat, & conditione temperata, quæ videlicet aliquam conditionem expreſſam, aut tacitam conjunctam habet. Prophetia quippe hæc profertur a Prophetis juxta leges Divinæ juſtitiæ, poſitis præſentibus circumſtantiis, & hominum demeritis, quibus poſtea commutatis, Deus avertit quod fuerat prædictum. In quo proinde rerum themate vera eſt & Divina prophetia, licet non acciderit, quod a Propheta prædictum erat futurum. Res bene explicatur a Valentia *in tract. de rebus Fidei, in analyſi Fidei Catholicæ lib.* 8. *cap.* 5. §. *ad quartum, pag.* 76. Dicit enim, *Deum per prophetas ſolitum eſſe prænuntiare non modo id quod, omnibus conſideratis, futurum eſt: ſed etiam id quod, attendendo ad aliquas inferiores cauſas, ut ad merita hominum &c. vere judicari poteſt eſſe futurum, tametſi ex voluntate Divina, & ſpectatis omnibus cauſis, ſecus futurum ſit.* Vaſquez *in* 1. 2. *D. Thomæ tom.* 1. *quæſt.* 19. *ar.* 10. *cap.* 3. *in fine* docet, hujuſce generis eſſe revelationes de propria, vel de alterius damnatione, hoc eſt non ſemper eſſe abſolutas, nec abſolute intelligendas, ſed ut plurimum eſſe comminativas, eoque fine a Deo factas, ut timore ſententiæ peccatores convertantur. At ſi quis exempla prophetiarum quærit, quæ non fuerunt abſolutæ, exemplum eſt in Jona Propheta *cap.* 3. *v.* 4. qui miſſus a Deo ad Ninivitas dixit eis: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur*: & in Iſaia *cap.* 38. *v.* 1. qui ait Ezechiæ Regi Juda lethali morbo in lecto decumbenti: *Morieris tu, & non vives.* Neutrum enim horum evenit, nec ob hoc illi Prophetæ falſa prædixerunt, eum illorum prophetiæ non eſſent abſolutæ, ſed conditione adſtrictæ, pendentes a graviſſimis circumſtantiis morbi Regis Ezechiæ, & a culpis Ninivitarum; quibus circumſtantiis, & culpis deinde commutatis, avertit Deus quod ab illis Prophetis fuerat prædictum, prout ſe facturum Deus aperte teſtatus eſt in iſtis prophetiis comminativis, dicens *Jerem. cap.* 18. *v.* 7. *Repente loquar adverſum gentem, & adverſus regnum, ut eradicem & deſtruam & diſperdam illud. Si pœnitentiam egerit gens illa a malo ſuo, quod locutus ſum adverſum eam, agam & ego pœnitentiam ſuper malo, quod cogitavi, ut facerem ei.* De his prophetiis comminativis, & conditione adſtrictis agit S. Thomas 2. 2. *quæſtion.* 171. *ar.* 6. *ad ſecundum.* Agit quoque de eiſdem Cardinalis Cajetanus 2. 2. *quæſt.* 173. *ar.* 4. ubi docet, Prophetam, cui revelatur aliquid futurum in cauſis, evidenter cognoſcere illud futurum in cauſis illis, ſed non oportere ut ſciat, an exire ex cauſis debeat, & exiſtere, & ex vi illius propheticæ cognitionis, ambiguum remanere in ejus mente, an illud ſit futurum, necne; ad veri autem Prophetæ nomen ſufficere, ut cognoſcat evidenter, ſe prophetare de illo, quod ſibi eſt revelatum, licet cetera non cognoſcat. Optime Silvius *in* 2. 2. *Divi Thomæ tom.* 3. *quæſt.* 171. *ar.* 6. *ad ſecundum.* Addit Savonarola *in cit. compendio revelationum*, nec Jonam, nec Iſaiam falſos Prophetas fuiſſe, cum hic Ezechiæ Regi (uti dictum eſt) mortem minatus eſt, ille Ninivitis everſionem prædixit poſt dies quadraginta, quamvis nec unum, nec alterum contigerit; quia peccata Ninive meruerant, ut poſt quadraginta dies deſtrueretur, & diſpoſitio corporis Ezechiæ talis erat, ut eum ad mortem duceret, quam via naturali evadere non poterat; Propheta autem, qui a Deo inſtruitur, debet Deo ſimpliciter obedire, & futura prænuntiare eo modo, quo ſibi a Deo præcipitur. Quod late proſequitur Viguer *loco ſupra citato cap.* 9. §. 1. *verſ.* 2. *verſus finem.*

8. Poſtquam D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 173. *ar.* 4. docuit, non eſſe perfectam prophetiam, ſed inſtinctum propheticum, cum quis a Deo movetur, & non cognoſcit ſe eſſe a Deo motum, ſubjicit hæc aurea verba: *Sciendum tamen, quod quia mens Prophetæ eſt inſtrumentum deficiens, ut dictum eſt, etiam veri Prophetæ non omnia cognoſcunt, quæ in eorum viſis, aut verbis, aut etiam factis Spiritus Sanctus intendit.* Non repugnat enim, revelationem eſſe veram, & a Deo, & falſam ejus explicationem eſſe ab homine, qui eam aliter, ac Deus intelligit, interpretatur. Ludovicus junior Francorum Rex deſiderium ſuum pergendi ad loca ſacra Principibus Regni aperuit, & ipſorum conſilium exquiſivit, qui rem deferendam ad S. Bernardum Abbatem exiſtimarunt. Accerſitus Abbas tanti momenti negotium ad Romani Pontificis examen ſtatuit referendum. Id magnopere laudavit & probavit Eugenius Pontifex, qui ſuam auctoritatem ei impertitus eſt, ut prædicaret, & animos cunctorum commoveret, cum tanquam Apoſtolus aut Propheta haberetur apud omnes Galliæ & Germaniæ populos. Quocirca non ſolum ex Romano Imperio, ſed etiam ex vicinis Regnis, id eſt Occidentali Francia, Anglia, Pannonia excitati populi & nationes Crucem aſſumpſerunt, & ſacræ expeditioni nomen dederunt, uti plene habetur apud Othonem *lib.* 1. *de Fid. cap.* 34. *& ſeqq.* Expeditio pluribus ſignis & miraculis confirmata exitum habuit infelicem: vincentibus ſiquidem Infidelibus juſto Dei judicio Chriſtiani milites interierunt; & S. Bernardum, quem prius magno honore omnes proſequebantur, omnes damnarunt tanquam Pſeudoprophetam & impoſtorem. Porro ipſe *lib.* 2. *de conſiderat. cap.* 1. (*vol.* 1. *oper.*) hæc habet: *Si neceſſe ſit, unum fieri e duobus, malo in nos murmur hominum, quam in Deum eſſe. Bonum mihi, ſi dignetur me uti pro clypeo. Libens excipio in me detrahentium linguas maledicas &c. Diximus pax, & non eſt pax; promiſimus bona, & ecce turbatio.* Tum ad ſui defenſionem ſubjicit: *Quaſi vero temeritate in opere iſto, aut levitate uſi ſimus. Cucurrimus plane in eo, non quaſi in incertum, ſed jubente te* (ſcilicet Eugenio Pontifice) *immo per te Deo*; & objectis ſibi hominum improperiis, *Unde ſcimus, quod a Domino ſermo egreſſus ſit? Quæ ſigna tu facis, ut credamus tibi?* ita reſpondet eumdem alloquens Eugenium: *Non eſt, quod ad iſta ipſe reſpondeam: parcendum verecundiæ meæ. Reſponde tu pro me, & pro te ipſo, ſecundum ea quæ audiſti & vidiſti:* quibus verbis modeſte deſignat miracula a ſe facta in prædicationis confirmationem. De veritate ergo revelationis, & prophetiæ dubitari non potuit, nec poteſt; ſed ſumma & incommutabilis Divina veritas non fuit ab homine intellecta, & aliud hominum, aliud Dei conſilium fuit; cum homines, qui terrena ſapiunt, gloriam, divitias, & Regni Hieroſolymitani receptionem ſibi propoſuiſſent, & Deus æternam eorum ſalutem, qui in illa expeditione pro Fide & Eccleſia mortui ſunt. Rem hanc S. Bernardo aperuit Joannes Caſemarii venerabilis Abbas *epiſt.* 386. *inter eas S. Bernardi*, in qua ſic ad eum ſcribit (*num.* 1. *col.* 346. *vol.* 1.) *dictum eſt mihi, Pater cariſſime, quod de hac re, quæ non ita proſpere, ut forſitan volebatis, contigit, (de via vero Hieroſolymæ loquor) multum triſtamini: eo quod Eccleſia Dei, vel gloria non, ſicut deſiderabatis, accreverit*; Et, poſtquam expoſuit, rem proſpere eveniſſe, non ſecundum hominum deſiderium, ſed ſecundum Dei propoſitum, hæc affert *num.* 3. *Sed ne in dubium veniat quod dico, quaſi Patri meo ſpirituali in Confeſſione aperio, quod Patroni loci noſtri Beatus Joannes & Paulus ſæpius nos viſitare dignati ſunt, quos, ego ſuper hac re interrogari feci, & hujuſmodi ſenten-*

rentiam responderunt, dicebantque, multitudinem Angelorum, qui ceciderant, de illis, qui ibi mortui sunt, esse restauratam; & hoc S. Bernardi exemplo utitur Cardinalis Bona *in cit. cap.* 17. *de discr. spir.* ut rem, de qua nunc agimus, confirmet. Sequitur Gravina *part.* 2. *in praxi, quomodo veræ a falsis visionibus & revelationibus discerni possint, lib.* 2. *c.* 4. *p.* 191. ubi etiam prædictionem seu prophetiam vindicat S. Vincentii Ferrerii de fine mundi jam imminente, & Antichristi adventu, de qua eadem prophetia S. Vincentii legi potest S. Antoninus *par.* 4. *histor. tit.* 23. *cap.* 8. §. 3.

9. Dictum fuit superius, prophetiam non dari per modum habitus: atque ex hoc tertiæ regulæ limitatio descendit, posse videlicet contingere, ut quæ a vero alioquin Propheta prædicta sunt, non vera reperiantur, quod videlicet ipse reputaverit, se ex revelatione Divina prædicere, licet instinctu duntaxat prophetaverit. Otho supra citatus non admodum favere solitus S. Bernardo *in lib. de gestis Friderici cap.* 60. ut infelicem exitum memoratæ expeditionis excuset, inter cetera ait, spiritum Prophetarum non semper subesse Prophetis. Aptius res explicatur a S. Gregorio *lib.* 2. *dialog. cap.* 21. ubi ita scribit (*col.* 248. *tom.* 2.): *Prophetiæ Spiritus, Petre, Prophetarum mentes non semper irradiat, quia sicut de Sancto Spiritu scriptum est*, Ubi vult, spirat; *ita sciendum est, quia & quando vult, aspirat . . . . . Quod omnipotens Deus ex magnæ pietatis dispensatione disponit, quia, dum prophetiæ spiritum aliquando dat, & aliquando subtrahit, prophetantium mentes & elevat in celsitudine, & custodit in humilitate, ut & accipientes spiritum inveniant, quid de Deo sint, & rursum prophetiæ spiritum non habentes cognoscant, quid sint de semetipsis*. Confirmat hoc ipsum *hom.* 1. *in Ezechielem num.* 15. *col.* 1180. *tom.* 1. ubi ait; *Aliquando vero prophetiæ spiritus Prophetis deest, nec semper eorum mentibus præsto est; &* num. 16. *Sciendum quoque est, quod aliquando Prophetæ sancti dum consuluntur, ex magno usu prophetandi quædam ex suo spiritu proferunt, & se hæc ex prophetiæ spiritu dicere suspicantur*. Res autem Theologica trutina examinatur a D. Thoma 2. 2. *quæst.* 171. *art.* 5. ubi docet, mentes Prophetarum dupliciter a Deo instrui, uno modo per expressam revelationem, altero per instinctum occultissimum, quem interdum etiam nescientes humanæ mentes patiuntur; additque, Prophetam maximam evidentiam habere eorum, quæ sibi revelantur, & non aliorum, quæ per instinctum cognoscit: cum discernere non valeat, utrum hæc cogitaverit aliquo Divino instinctu, an per spiritum proprium, nec omnia, quæ cognoscit Divino instinctu, evidentia prophetica eidem manifestentur; talis enim instinctus est quiddam imperfectum in genere prophetiæ, uti etiam supra fuse dictum est.

10. Hæc vera sunt, & clare fuerunt explicata a Patre Baldello *verbis relatis in capite antecedenti*. Sed ne in discussione causarum Beatificationis & Canonizationis aliqua subrepat ambiguitatis occasio, nonnulla addenda esse videntur: & loquendo quidem de prophetiis comminativis atque conditionalibus, sciendum est, ab eis non respici res præteritas, aut præsentes, sed tantum futuras, & quæ ab hominum meritis, vel culpis pendent; uti late explicat Thyræus *in tractatu de apparitionibus lib.* 4. *cap.* 14. & bene prosequitur Suarez *de Fide disput.* 8. *sect.* 4. *num.* 9. Docet Melchior Canus *de loc. Theolog. lib.* 2. *cap.* 4. *in respons. ad tertium*, comminativas prophetias, uti tales, bene a Prophetis cognitas fuisse, simulque, mutatis rerum circumstantiis, suo potuisse effectu carere: *Responderi brevius potest, ejusmodi prophetias comminatorias esse; sic enim Scholastici vocant. Id quoniam Prophetæ intelligebant, (nam intelligentia opus est in prophetia), minime fallebantur. Quin potius fide quidem bona suo ministerio functi, existimabant tamen, comminationes mutatis posse moribus commutari: ob eam enim causam Jonas nolebat Ninive subversionem prænunciare, quod Divinam putabat misericordiam Ninivitis pœnitentibus esse flectendam*. Thyræus *loco citato* vult, non omnes Prophetas cognoscere in similibus rebus, quæ ab hominum pendent meritis, absolutam Dei voluntatem, & alios eam cognoscere, vel cognoscere potuisse unica, vel multiplici revelatione. At, utcumque sit de his, cum pendente Beatificationis & Canonizationis causa, incertum sit, num Dei Servus fuerit, an non fuerit verus Propheta, nec ullum prophetici doni eidem collati Divinum extet testimonium, non videtur haberi posse ratio prophetiæ comminativæ, nisi ostendatur, Dei Servum cognovisse indolem prophetiæ, & etiam ejus exitum. Quocirca, si afferatur prædictio eversionis civitatis, demonstrandum erit, prædicentem non modo cognovisse, civitatem posse subverti, aut non subverti, pro populi scilicet aut pœnitentia peccatorum, aut obstinatione, sed omnino esse eam re ipsa subvertendam, quod populus pœnitentiam minime erat acturus; aut e contrario non esse subvertendam, quod populus pœnitentiam utique acturus erat, & eventum prædictione plane respondisse: alioquin aperta errori via patere posset. Quocirca Gravina in suo opere, cui titulus *Lapis Lydius ad discernendas veras visiones, lib.* 2. *cap.* 23. egregie ad rem subjicit: *Circa autem has comminationes, nota, quod dupliciter Deus enuntiat per Prophetas prospera, vel adversa; uno modo revelando mutationem eorum, ad quos dirigitur prophetia, pro quibus, vel contra quos prophetatur; altero modo, nihil de hac mutatione revelando. Si fiat revelatio primo modo, erunt certi pariter Prophetæ, quod non mutabitur sententia &c. secundo vero modo, si nihil reveletur de mutatione sententiæ, remanebit incertitudo, an Deus sit mutaturus sententiam &c. Oportet ergo, ut signum prædictum sit efficax & certum, ut innotescat pariter, sententiam non esse mutaturum: alias, si fiat enuntiatio absque ista revelatione, apparebit falsitas, enuntiando id, de quo non est revelatio immutabilitatis, vel mutabilitatis . . . . . Unde, quando quidam, qui se faciunt Prophetas, annuntiant alicui mortem, & similia, quæ postea non eveniunt, debent esse certi pariter, quod illis fuit revelata sententiæ mutatio: & est notabilis advertentia*. Concordat Picus *lib.* 9. *cap.* 5. ubi ait, falsitatem prophetiæ deprehendi, si quis absoluta sub conditione proferat, aut si, quæ conditionem habent, absolute pronuntiet, nulla habita conditionis intelligentia, quæ ad comminativam prophetiam requiritur.

11. Post hæc, ut veniamus ad prophetias, in quibus Propheta rem non intelligit juxta Dei mentem, ex quo sequitur, eventum ab eo prædictum non respondere; crediderim, cum grano (uti dicitur) salis, tutoque pede esse procedendum. Licet enim ex supradictis non repugnet, revelationem esse veram, & a Deo, falsamque ejus explicationem esse ab homine, qui eam aliter, ac Deus intelligit, interpretatur, uti exemplo S. Bernardi demonstratum est; ne aliquid tamen erroris subrepat, crederem, similes prophetias in re & ad effectum, de quo agitur, non esse admittendas, nisi earum veram qualitatem Deus miraculis illustrare dignetur, miraculis (inquam) quæ propheticam prædictionem subsequantur; tunc quippe signa sunt Divini sermonis, uti bene explicat Thyræus *de apparitione intellectuali lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 13. *& plurib. seqq.* Et ita quidem rem se habuisse in prophetia S. Bernardi, colligitur ex Gaufrido Monacho *in vita ipsius lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 9. *&* 10. *vol.* 2. *operum*, ubi non modo antecedentia, sed etiam subsequentia miracula exponit. Postquam enim aperuit consilium Dei in ea expeditione consentance ad ea, quæ supra retulimus ex epistola venerabilis Abbatis Casemarii (*Quod si placuit Deo tali occasione plurimorum eripere, si non Orientalium corpora a Paganis, Occidentalium animas a peccatis, quis audeat dicere illi, Quid fecisti sic? Aut quis recte sapiens illorum magis non doleat, qui ad priora, vel pejora forte prioribus scelera redierunt, quam eorum mortem, qui in fructibus pœnitentiæ purgatas variis tribulationibus Christo animas reddiderunt?*) veritatem & divinitatem revelationis & prophetiæ pluribus miraculis dixit comprobatam: *Evidenter enim* (inquit de S. Bernardo) *verbum hoc prædicavit, Domino cooperante & sermonem confirmante sequentibus signis. Sed quantis, & quam multiplicibus signis! Quanta vel numerare, nedum narrare difficile foret. Nam & eodem tempore scribi cœperant, sed ipsa demum Scriptorem numerositas scribendorum, & materia superavit Auctorem; nimirum, cum aliquando una die viginti, seu etiam plures ab incommodis variis sanarentur, nec facile ab hujusmodi dies ulla vacaret. Denique plures eo tempore Christus per Servi sui tactum & orationem ex ipsis etiam matrum uteris cæcos videre, claudos ambulare, aridos convalescere, surdos fecit audire, & mutos loqui, mirabilius restituente Gratia, quod minus præstitum fuerat a natura*. Addit Gaufridus *loco citato*, ea ipsa die, qua nuntius advenit dissipati exercitus Christianorum, Deum intercessione S. Bernardi miraculum edidisse: *Accidit autem, ubi primum de ejusdem exercitus dissipatione lamentabilis intra Galliam insonuerat rumor, ut illuminandum Dei Famulo filium cæcum offerens pater multis precibus vinceret excusantem. Et imponens Sanctus puero manum, orabat ad Dominum, quatenus, si ab eo verbum prædicationis illius exierat, si prædicanti Spiritus ejus adfuerat, in illius illuminatione ostendere dignaretur*,

tur, Dum vero post orationem orationis præstolaretur effectum, Quid facturus sum? ait puer: video enim. Attollitur illico clamor astantium: plures enim non modo e fratribus, verum etiam e Sæcularibus aderant, qui, ut puerum videre videntem, multipliciter consolati, Deo gratias referebant.

12. Superest, ut aliquid indicetur de his, qui instinctu prophetico prophetant, & quorum proinde prophetiæ aliquando non respondent. Ut autem in his prophetiis Dei Servus, de cujus Beatificatione & Canonizatione agitur, non modo excusari possit, sed etiam haberi uti vere Prophetans, necesse est, ut de ejus correctione constet. S. Gregorius *super Ezechiel.* postquam dixit (uti supra vidimus) sanctos Prophetas ex magno usu prophetandi quædam ex suo spiritu prædicere, & suspicari, hæc a spiritu prophetiæ procedere, subjicit *loc. cit. n.* 17. inter veros, & falsos Prophetas hanc esse differentiam, *quia Prophetæ veri, si quid aliquando per suum Spiritum dicunt, hoc ab auditorum mentibus per Spiritum Sanctum eruditis citius corrigunt. Prophetæ autem falsi, & falsa denuntiant, & alieni a Sancto Spiritu in sua falsitate perdurant.* Exemplum est in Nathan Propheta Domini notissimo, qui regnante Davide floruit in Israele, maxima Davidi junctus necessitudine. David de Templo Domini ædificando cogitabat, & Nathan, uti legitur *lib. 2. Reg. cap. 7. v. 3.* ait illi: *Omne, quod est in corde tuo, vade, fac, quia Dominus tecum est.* Porro eadem nocte Dominus Prophetæ imperavit, ut ad Davidem regressus ei nuntiaret, Templi construendi gloriam non ipsi, sed ejus filio esse constitutam. Assumptionem hanc pluribus prosequitur Cajetanus 2. 2. *quæst. 171. ar.* 5. & etiam exornat Fucechius Ordinis Fratrum Minorum *in respons. ad Leonardum Ordinis S. Augustini in causa Hieronymi Savonarolæ, in ejus vita tom. 2. pag.* 58.

13. Aliqua hic dicenda essent de alienatione a sensibus, quæ contingit aliquando Prophetis, & quæ fit cum aliqua inordinatione naturæ; quæque idcirco offendit, ipsorum prophetiam a Deo causam non habere, sed de hoc infra tractabitur, cum agetur de Ecstasi, & Raptu.

CAPUT QUADRAGESIMUMOCTAVUM.

De Gratiis gratis datis Discretionis Spirituum, Generum Linguarum, & Interpretationis Sermonum.

1. DISCRETIO spirituum duobus modis exponi potest: primus est, ut sit cognitio cogitationum cordis, veluti exponit D. Thomas 1. 2. *quæst.* 111. *art.* 4. ubi docet, Gratiam prophetiæ, & Gratiam discretionis spirituum referri ad Fidei confirmationem, manifestando ea, quæ solius Dei est scire, qualia sunt contingentia futura, quæ respicit prophetia, & occulta cordium, quæ respicit discretio spirituum. Si discretio spirituum hoc primo modo intelligatur, erit unum & idem cum prophetia, hoc uno discrimine, quod prophetia per antonomasiam dicetur de cognitione futurorum, & discretio spirituum erit cognitio cogitationum cordis, quemadmodum bene animadvertit Suarez *to. 1. de Gratia, prolegom. 3. cap. 5. n. 36.*

2. Secundus modus est, ut discretio spirituum sit judicium quoddam, per quod homo recte discernit inter varios motus, de quibus dubitari potest, a quo spiritu proveniant, bono, an malo, quando vel ad mores, vel ad doctrinam excitamur sive interius & invisibili modo, sive exterius per homines docentes consulentesve, aut per Angelos sensibiliter loquentes vel apparentes; sive hæc contingant homini in se ipso, sive in aliis ad communem Ecclesiæ utilitatem: & hoc secundo modo S. Joannes Chrysostomus *homil. 29. in epist. 1. ad Corinth. tom. 10. pag.* 264. explicat donum discretionis spirituum: *Quid sibi vult discretiones spirituum? Scire quis sit spiritualis, quis non spiritualis; quis Propheta, quis deceptor.* Explicationem hanc amplectitur Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 2. num. 2.* ubi sic loquitur: *Alii rectius docent, discretionem spirituum in peculiari motione Spiritus Sancti consistere ad discernendum inter varios motus, a quo spiritu proveniant, bono, an malo, sive ad mores spectent, sive ad doctrinam, sive quis interius & invisibiliter moveatur & excitetur, sive exterius per homines docentes & consulentes, aut per Angelos sensibiliter loquentes vel apparentes: & hæc est Gratia discretionis, quam inter gratis datas septimo loco recenset Apostolus, quæ a Spiritu Sancto non omnibus datur, sed quibus, & quando vult, ad discernendos spiritus non solum in se ipsis, sed etiam in aliis ad communem Ecclesiæ utilitatem.* Sequitur Suarez *loc. cit. num. 38. & sequentibus.*

3. Difficultatem discernendi spiritum bonum a spiritu malo exponit Gersonius *de probat. spirituum col. 42. oper. tom. 1.* ubi sic ait: *Est enim Spiritus Deus, Spiritus Angelus bonus, Spiritus Angelus malus, Spiritus humanus tam rationalis, quam animalis. Potest autem similis visio spirari per quemlibet hunc Spiritum suo modo, longeque diverso. Sed, diversitatem faciliter percipi quædam similitudo non finit apud inexpertos talium, qui neque per se ipsos ex acumine ingenii, neque per eruditionem in Theologis vel Physicis disciplinis, neque per aliorum traditionem sciunt talia distinguere. Certe nec mirandum, cum paucissimos inveniamus, qui plene sciunt secernere cogitationes & affectiones suæ rationalis animæ, ut rationalis est, ab illis, quæ sunt animales, videlicet in sensu communi, vel organo phantasiæ. Quem invenies, precor, ex timentibus Deum, peccataque fugientibus, qui semper & in omnibus ad liquidum prospiciat, dum tentationes vigent, si sensus eorum sit tantummodo in imaginatione, vel consensus in ratione? Adeo non facile est discernere sensum a consensu. Quanto plus habet difficultatis probatio quadruplicis prænominati Spiritus, dum videlicet instinctus unus vel inspiratio vehemens tangit mentem, si fit a Deo, vel ab Angelo bono, aut malo, vel a proprio spiritu humano. Rursus portio duplex, superior, & inferior, adscripta est. Cujus sentire divisionem perfecte dat illud verbum Dei, quod pertingit usque ad divisionem animæ ac spiritus Heb. 4. 12. Qualem in se divisionem passa erat, quæ exclamavit:* Magnificat anima mea Dominum *Luc. 1. 46. debinc secernens spiritum ab anima subjunxit:* Et exultavit spiritus meus in Deo salutari meo.

4. Duplex via est, per quam ad spirituum discretionem perveniri potest: aut per regulas videlicet, quæ a Patribus asceticis, & mysticis, seu contemplativis Theologis assignantur, quæ labore & industria humana discuntur; quod, proprie & stricte loquendo, non pertinet ad Gratiam gratis datam discretionis spirituum; aut per specialem instinctum & motionem Spiritus Sancti, qua homo absque humana industria spiritum a spiritu discernit, & hoc est, quod ad supradictam Gratiam refertur; uti bene animadvertit Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 19. ar. 10. §. 2. n. 361. Adverte, quod, præter Gratiam gratis datam discernendi spiritus a Deo infusam, datur etiam ars & modus cognoscendi eos per humanam prudentiam. Unde Patres ascetici, & mystici, seu contemplativi Theologi multas assignant regulas discernendi spiritus, seu cogitationes tam proprias, quam alienas. Ideo miror, quod aliqui confundunt utrumque modum discernendi spiritus, & putant, esse eamdem Gratiam gratis datam, de qua cum Paulo loquimur, quia hæc non acquiritur labore & industria humana, sed a Deo confertur homini de ea non cogitanti, & hæc infallibilis est, non vero humanus ille modus.* Quapropter discretionis spirituum nihil aliud erit, quam mentis illustratio, qua perfusus homo facile & sine errore dijudicat, a quo principio tum proprii, tum alieni motus & cogitationes ad electionem pertinentes excitentur, quid scilicet a bono, quidve a malo spiritu suggeratur. Gratia hæc autem, sicut & reliquæ gratis datæ, in Christo solo per modum habitus fuit, ut communiter docent Theologi; cæteris autem datur per modum actus, sive motionis transeuntis, aliis rarius, aliis frequentius, aspirante Divina gratia, quando & quomodo vult, uti late ostendit Cardinalis de Lauræa *loc. cit. §. 1.* eademque, utpote ex primario & interno fine, non ad propriam sanctificationem, sed ad aliorum ædificationem tributa: & sic Gratia gratis data etiam in malis reperiri potest; sed, cum infusio luminis supernaturalis ad eam necessaria requirat mentis tranquillitatem & pacem internam, quæ in animo terrenis affectionibus perturbato locum non habet, hinc fit, ut plerumque in solis Justis inveniatur, juxta ea quæ fuse legi possunt apud Cardinalem Bonam *de discret. spirit. cap. 2. n. 4.*

5. Apud

5. Apud eumdem Cardinalem Bonam *cit. cap.* 2. *n.* 3. exempla referuntur Sanctorum, qui Gratia gratis data discretionis spirituum fuerant a Deo donati. In relationibus Rotæ Auditorum, quas exararunt in causis SS. Petri de Alcantara, & Philippi Nerii mentio ejusdem habita est; &, dum munere fungebar Fidei Promotoris, in animadversionibus a me factis in causa Servi Dei Alfonsi de Orosco ingenue admisi, eum prædicta Gratia gratis data fuisse divinitus exornatum, allata auctoritate sæpe memorati Cardinalis Bonæ *in cit. tract. cap.* 5. *sub num.* 2. ubi de eo sic loquitur: *Eodem spiritu imbutus Ven. Alfonsus de Orosco Ordinis S. Augustini numquam induci potuit, ut Magdalenam a Cruce Cordubensem, cujus vitæ singularis fama totum repleverat orbem, alloqueretur; tandemque innotuit, eam spiritu superbiæ delusam fuisse. Idem ei accidit cum Moniali Lusitana, quæ stigmata in manibus, pedibus, & latere ficta ostentabat. Petrum quoque de Pedrola, quem tamquam Prophetam omnes colebant, ad suum colloquium admittere noluit, cum alioquin benignissimus esset: & hic postea a supremo Fidei tribunali extremo supplicio punitus est.* Et, quamvis in iisdem animadversionibus addiderim, non esse prædictæ Gratiæ gratis datæ habendam rationem, ut tutum ferri posset de virtutibus judicium, bene tamen a Postulatoribus responsum est, cui responsioni etiam sacra Congregatio adhæsit, ejus habendam esse rationem, cum aliunde de ipsius heroicis virtutibus constaret.

6. Gratia generum linguarum inferior est Gratia prophetiæ, juxta illud Apostoli 1. *ad Corinth.* 14. *v.* 5. *Major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis.* Per eam Gratiam non assequitur homo, ut omnino eleganter & ornate loquatur idiomata peregrina, sed tantum juxta communem modum ipse loquens ab aliis intelligi possit, & ipse possit alios intelligere. Datur enim ad utilitatem aliorum, scilicet ad propagandam Fidei doctrinam: pro qua re necesse non est, ut loquens elegantiam calleat linguarum; sed satis est, ut cujusque gentis linguam vulgarem noscat. Sanctis Apostolis fuisse collatam Gratiam generum linguarum, colligitur *ex Actis Apostolorum cap.* 2. *v.* 2. *& seqq.* ubi S. Lucas sic scribit: *Et factus est repente de cælo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, & replevit totam domum, ubi erant sedentes, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ tamquam ignis, seditque supra singulas eorum; & repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cœperunt loqui variis linguis, prout Spiritus Sanctus dabat eloqui illis. Erant autem in Jerusalem habitantes Judæi viri religiosi ex omni natione, quæ sub cælo est. Facta autem hac voce, convenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat unusquisque lingua sua illos loquentes. Stupebant autem omnes & mirabantur dicentes: Nonne ecce omnes isti, qui loquuntur, Galilæi sunt? Et quomodo nos audivimus unusquisque linguam nostram, in qua nati sumus? Parthi, & Medi, & Ælamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Judæam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam, Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptum, & partes Lybiæ, quæ est circa Cyrenem, & advenæ Romani, Judæi quoque, & Proselyti, Cretes, & Arabes audivimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei. Stupebant autem omnes, & mirabantur ad invicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?* Cumque Divinæ sapientiæ placuerit, per eos homines orbem terrarum Christi Fide imbuere, quorum cultus & victus, & scriptio & locutio simplex esset, ne in tanto opere sibi aliquid vindicare posset humana facundia, vel auctoritas; hinc infertur, Gratiam generum linguarum non conferre, ut eam habens eleganter & ornate loquatur idiomata peregrina. Unde Apostolus 1. *ad Corinth.* 1. *v.* 21. *Placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes.* Et postea *v.* 27. *Quæ stulta sunt mundi, elegit Deus &c. ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus:* Et *cap.* 2. *v.* 1. *Veni, non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ.* Item *v.* 4. *Sermo meus, & prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis.*

7. Quanam ratione, & quomodo factum sit, ut Apostoli loquentes ab omnibus intelligerentur, disputatur inter Doctores. Duobus etenim modis potuit hæc Gratia illis communicari; uno modo ex parte audientium, altero ex parte loquentium; vel enim prædicantibus Apostolis una tantum verborum prolatione & uno idiomate, simul ab omnibus hominibus diversarum linguarum, qui aderant, intellecti fuerunt; vel Apostolis ipsis infusæ sunt species & notitiæ diversarum linguarum, & data eis facultas loquendi omnibus illis, non simul & ejusdem vocis formatione, sed successive & juxta occasiones. Quæstionem hanc examinat S. Thomas 2. 2. *quæst.* 176. *ar.* 1. ubi docet, necessarium fuisse, ut donum linguarum a Deo Apostolis daretur, cum mitterentur ad alios instruendos, & pauperes essent, quibus proinde difficile fuisset invenire, qui sua verba fideliter aliis interpretarentur, vel aliorum verba ipsis exponerent; deinde oppositio sibi, Deum potuisse facere, ut una lingua loquentes ab omnibus intelligerentur, & sic eos non habuisse peritiam loquendi omnibus linguis; ita respondet: *Ad secundum dicendum, quod quamvis utrumque fieri potuisset, scilicet, quod, per unam linguam loquentes ab omnibus intelligerentur, aut quod omnibus linguis loquerentur: tamen convenientius fuit, quod ipsi omnibus linguis loquerentur, quia hoc pertinebat ad perfectionem scientiæ ipsorum, per quam non solum loqui, sed intelligere poterant, quæ ab aliis dicebantur. Si autem omnes unam eorum linguam intellexissent, hoc vel fuisset per scientiam illorum, qui eos loquentes intelligerent, vel fuisset quasi quædam illusio, dum aliorum verba aliter ad eorum aures proferrentur, quam ipsi ea proferrent.*

8. Facit pro explicatione S. Thomæ illud S. Pauli 1. *ad Corinth.* 14. *v.* 18. *Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor.* Facit etiam ratio ab eodem allata, quod hoc donum non tantum necessarium fuerit, ut auditores intelligerent Apostolos loquentes, sed etiam ut Apostoli intelligerent alios Infideles sibi loquentes, eorum interrogationibus responderent, & propositas solverent difficultates. Huic sancti Doctoris sententiæ fusse adhærent Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *a num.* 47. *usque ad n.* 55. Scacchus *de not. & sign. sanctit. sect.* 8. *cap.* 6. Viguer *loco supra cit. cap.* 9. *vers.* 8. Salmanticenses *in cursu Theol. tom.* 3. *in arbore prædicamentali §.* 17. *n.* 168. *& seqq.* Thyræus *de apparitione vocali lib.* 2. *cap.* 14. omnesque fatentur, fieri potuisse, & fortasse etiam factum esse, ut juxta varias rerum circumstantias aliquando Apostoli unico idiomate loquentes, ab omnibus, licet variarum linguarum, auditoribus intelligerentur. Quos sequitur Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 3. *ar.* 2. *§.* 5. *a n.* 55. *usque ad* 62. Optime Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ qu.* 176. *art.* 1. *Non est negandum, quin aliquando acciderit, ut dum unus una lingua loqueretur, intelligeretur ab auditoribus diversæ ac peregrinæ linguæ, veluti cum Petrus elata voce concionatus est ad multitudinem miscellaneam .... Sed dicimus, hoc non solum Apostolis, similibusque Sanctis collatum; quin potius etiam hoc affirmandum existimamus, quod variis ipsimet linguis loquerentur, prout erant omnes, ad quos oportebat eos loqui.*

9. Habuit Christus Dominus absque dubio perfectissime scientiam omnium linguarum, sed non oportuit, ut omnibus linguis loqueretur, cum uni tantum genti prædicaturus esset, videlicet Judæis; uti animadvertit D. Thomas *loc. cit. ad tertium*, & perpendit Thomas Bozius *de signis Ecclesiæ lib.* 6. *sign.* 22. *cap.* 5. *n.* 1. Silvius *loc. cit.* explicat D. Thomam, & ait, verisimile admodum esse Christum Dominum publice & pro concione alia lingua usum non fuisse, quam quæ erat familiaris populo Judæorum, cum ad eos solos ipse per se ad prædicandum veniret; sed eumdem privatim, occasione ita requirente, fuisse usum variis linguis, dum in Ægypto Gentiles alloqueretur; ipsumque loquentem ad turbam ex diversis nationibus conflatam, uti habetur *Joan.* 12. vel alloquentem Tribunum, & cohortem militum Romanorum, junctis Sacerdotum Principibus, & Magistratibus Templi, & Senioribus, ut ibidem 18. & *Luc.* 22. etsi usus sit una lingua, nimirum Syra, Hebræis tunc familiari, ab omnibus præsentibus fuisse intellectum, etsi non omnes linguam Syram callerent. At non solum Apostolis, sed etiam aliis plerisque Gratia gratis data generum linguarum a Deo data est ad Fidelium utilitatem & ædificationem. Extant exempla collecta a Bagatta *in oper. de admirandis orbis Christiani tom.* 2. *pag.* 153. Nos autem hic nonnulla subjiciemus, ex quibus dignosci poterit, tam primo, quam secundo modo nonnullis suis Servis a Deo collatam fuisse Gratiam, de qua nunc agitur. In vita S. Sophiæ, sive Cadoci Episcopi Beneventani & Martyris edita a Bollando *die* 24. *Januarii tom.* 2. *cap.* 1. *pag.* 604. ita legitur: *Cadocus tandem Jerusalem perveniens, loca sancta visitavit, cui & Dominus gentium idioma, per quas transivit, contulit, variisque linguis loqui cœpit.* In vita S. Teliai Episcopi Laudavensis apud eumdem Bollandum *ad diem* 9. *Februarii cap.* 2. *num.* 8. *pag.* 309. *tom.* 2. hæc habentur: *Videns amorem Divini verbi flagrare in cordibus eorum, cum lingua eorum penitus expers fuit, miro modo sollicitudo & angustia premebat eum. Ut tamen populo supplican-*

ti, & illorum voto satisfaceret, sacras Scripturas exponere cœpit, & unusquisque adstantium illum sua lingua loquentem audivit: idemque donum collatum ejus sociis, Sanctis videlicet David, & Paterno, testatur idem Auctor *loc. cit. Surrexerunt ergo David, & Paternus, & prædicaverunt populo omnibusque in sua lingua perfecte intelligentibus eos.* In Passione SS. viginti Martyrum Lauræ S. Sabæ *apud Bollandianos ad diem* 20. *Martii cap.* 7. *n.* 73. *pag.* 177. narratur, quomodo unus ex illis cupidus discendi Græcam linguam, ut Scripturarum lectioni vacaret, eam nullo modo discere potuerit: *Verum prolabens in somnum visitatus est ab uno sanctorum Patrum Anastasio Protodiacono, cujus supra meminimus, qui Patri huic fuerat familiaris, & mœstitiæ causam interrogavit. Ipse vero suam in discendo tarditatem exposuit, cui subridens Sanctus, Aperi os (inquit) tuamque mihi linguam extende: &, quem penes se habebat, pannum novum proferens, circumfricansque, & abstergens eam, expurgata pingui quadam atque limosa viscositate, disparuit; simulque evigilavit, qui dormiebat, Presbyter. Confirmavit autem, quod ex illa die tantam senserit in ea dialecto intelligendo facilitatem, tam expeditam sive in legendo, sive in addiscendo obsequentis ad nutum linguæ facundiam, ut ipse sibi admirationi esset, Deique erga se curam, atque Sanctorum gratiam obstupesceret.* In paralipomenis ad vitas SS. Pacomii, & Theodori *ad diem* 14. *Maji*, apud citatos Bollandianos *cap.* 3. refertur S. Pacomium corrigere volentem quemdam hominem Romanum, quod Latino & Græco sermone uteretur, quem ipse ignorabat, linguæ tantum peritus Ægyptiacæ, per tres horas ad Deum fudisse preces, ut Fratri auxilio esse posset, & chartam e cælo conscriptam delatam fuisse, quam ut perlegit, omnium mox nationum linguas perdidicit; cumque subinde ad Fratrem accessisset, additur ab Auctore, eum absque ullo errore tam Romana, quam Græca lingua usum esse, Fratre obstupescente. De S. Vincentio Ferrerio testimonium hoc profertur a S. Antonino 3. *part. Sum. histor. tit.* 23. *cap.* 8. §. 4. *Hoc autem stupendum erat, & Apostolica Gratia, quod prædicans in idiomate vulgari Catalonico intelligebatur etiam ab aliis nationibus illud ignorantibus.* Concordat Henricus Spondanus *in continuat. annal. Card. Baronii ad an.* 1403. *num.* 7. *Hoc denique cunctis Evangelicis Prædicatoribus a temporibus Apostolorum præstans, quod patrio ac vulgari sermone Catalonico concionans intelligeretur ab exteris nationibus illum ignorantibus, audiveturque non solum a loco proximis, verum etiam a remotissimis, a doctis, & indoctis, a nobilibus, & plebejis; &, quantumcumque prolixe sermocinarentur, nemo tædio afficeretur.* Et in relatione causæ S. Francisci Xaverii ita locuti sunt Rotæ Auditores *ad tit. de dono linguarum &c. Claruit linguarum dono Xaverius, nam & linguis diversarum gentium, quas non didicerat, cum eas Evangelii causa adiret, eleganter atque ita expedite loquebatur, ac si ibi natus & educatus esset; & contigit non raro, ut concionantem eum diversarum nationum homines sua quisque lingua loquentem audiverit.* De S. Aloysio Bertrando hoc ipsum refert Thomas Bozius *loc. cit. n.* 3. Inter epistolas S. Francisci Xaverii (editas a P. Horatio Tursellino post vitam ejusdem Sancti) *epist.* 5. *lib.* 3. *pag.* 105. idem sic de se loquitur: *Faxit Deus, ut ad Divinarum explicationem rerum, Japonicam linguam condiscamus quamprimum: tum demum aliquam Christianæ rei navabimus operam. Nam nunc quidem inter eos, tanquam mutæ quædam statuæ, versamur. Multa enim illi de nobis & dicunt & agitant, ad quæ nos scilicet obmutescimus, patrii ipsorum sermonis ignari. In præsentia in linguæ hujus percipiendis elementis repuerascimus.* Jacobus Piceninus ex his infert verbis, eum dono linguarum præditum non fuisse. At eum strenue refellit Cardinalis Gottus *tom.* 1. *de vera Ecclesia cap.* 2. §. 4. *n.* 44. cum Sanctus potuerit uno tempore linguas non callere, & tempore subsequenti a Deo dono linguarum insigniri, uti contigit in Apostolis, quibus linguarum donum divinitus collatum est non statim ab initio vocationis ipsorum ad Apostolatum, sed quando super eos Spiritus Sanctus descendit.

10. Non videtur esse dubitandum, posse, Deo permittente, similia a Dæmone fieri: potest enim, dum movet vocis instrumenta, ea sic movere, ut quam linguam voluerit, pronuntiet; & potest etiam ex aere formare diversas species repræsentantes auribus audientium verba, quæ loquens non profert: quocirca *in vita S. Hilarionis* refert S. Hieronymus, quemdam melancholicum, qui Syriaca verba loquebatur, antea, curatum ab eo fuisse, Dæmonem fugando; & tritum est, inter signa Dæmonis quempiam obsidentis, nullum certius dari, quam si mulier aliqua, aut rusticus, & indoctus de mysteriis Theologicis disputet, quæ, antequam obsideretur, ignorabat, aut Græce, Hebraice, Latine, Germanice, aut alio linguarum genere exotico loquatur; uti notat Gaspar a Rejes *in Elysio jucundar. quæst. campo quæst.* 27. *ar.* 4. Quocirca, si de hac Gratia gratis data generum linguarum disputatio occurrat in sacrorum rituum Congregatione occasione discussionis causæ alicujus Servi Dei, de cujus agatur Beatificatione & Canonizatione, & a Postulatoribus asseratur, eum fuisse præditum dono linguarum, hoc est plures linguas, divinitus calluisse, oportebit, ut virorum proborum testimonio ostendant, eum linguis, de quibus agitur, nunquam dedisse opera, & ex tempore peritum apparuisse, & expedite eis usum fuisse, cum occasio se obtulit, uti monet Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *ar.* 2. §. 5. *num.* 68. & prosequuntur Rotæ Auditores in citata relatione causæ S. Francisci Xaverii *tit. de dono linguarum*. Si vero a Postulatoribus asseritur, Dei Servum unica lingua loquentem fuisse a pluribus diversarum linguarum, tanquam propria ipsorum lingua loquentem, auditum, necesse est, ut testes asserantur asserentes, se eum audivisse suo idiomate loquentem, puta Latino, aut Italico &c. & alii insuper testes asserantur diversarum Nationum, qui referant, se eumdem tunc loquentem, & sua lingua utentem audivisse, Germanos videlicet Germanica, Hispanos Hispana, Gallos Gallica, Anglos Anglica lingua, & sic de ceteris; & præterea ut omnes concordent in re, de qua Dei Servus locutus est, juxta ea, quæ habentur apud Auditores Rotæ *loc. cit.* Præter hæc animadvertendum erit, an in usum harum linguarum vanitas aliqua irrepserit, puta, si id factum sit ad captandam populorum, seu Principum auram, aut ad colligendas pecunias, vel honores, an loquens vana locutus sit; hæc enim ostenderent a Deo variarum linguarum usum non processisse. Quod si loquens magnalia Dei locutus est, si linguis usus fuit, ut peccatores, vel infideles converteret, signa hæc erunt certissima, eum fuisse dono linguarum a Deo donatum, & rei hujus habenda erit maxima ratio in causis Beatificationis, & Canonizationis, præsumptis potissimum probationibus virtutum in gradu heroico, uti animadvertit Matta *de Canonizat. SS. part.* 3. *cap.* 4. *n.* 18. & 19. Matthæuccius *loc. cit. num.* 68. Scacchus *de Notis, & sign. sanctit. sect.* 8. *cap.* 6. *pag.* 649.

11. Ultima Gratia gratis data, de qua loquitur Apostolus, est Interpretatio Sermonum, quæ duobus modis explicari potest; unus est, ut Interpretatio Sermonis ad significationem verborum referatur; alter est, ut de sensibus & mysteriis in verbis inclusis intelligatur. Priori modo interpretari sermonem est verba unius idiomatis per alterius verba exponere, quod fieri potest scripto, vel voce. Secundo modo interpretari sermonem non est verba unius idiomatis per alterius verba exponere, sed mysteria docere, quæ in verbis latent, & sæpe non intelliguntur ab iis, qui significationem verborum non ignorant; quemadmodum bene docet Suarez *tom.* 1. *de Gratia, prolegom.* 3. *cap.* 5. *num.* 55. & *seqq.* Ad primum modum referri debet versio septuaginta Interpretum sacræ Scripturæ, qui sub Prolemæo Philadelpho juxta communiorem opinionem, non ex turbidis rivulorum lacunis, seu ex vulgatis & popularibus libris Chaldaicis, Syriacis, & Samaritanis codicibus, sed ex puris Hebraicis fontibus versionem suam concinnarunt, quemadmodum solidis rationibus evincit Joannes Morinus adversus Rabbinum Azarium; sive hanc versionem fecerint seorsim, & totidem in cellulis inclusi, veluti autumarunt Justinus, Irenæus, Cyrillus Hierosolymitanus, sive congregati in publico quodam loco, seu in magna basilica, ab omni tumultu & strepitu remota, veluti probabilius censet S. Hieronymus. Ad secundum modum spectant, quæ habentur de SS. Apostolorum Interpretibus; Petrus enim Marco Interprete usus est, & Paulus Tito Interprete, de quo *in* 2. *epist. ad Corinth. cap.* 2. *v.* 12. inquit: *Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino, non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum.* Interpretes siquidem isti operam suam Apostolis, & sic Titus Paulo, præstabant, vel cum, ipsis alicui genti loquentibus, puta Romanis, in auditorio essent alii qui Latinum sermonem penitus ignorarent; tunc enim officium Interpretum desiderari videbatur, vel cum captu difficilia iidem Apostoli loquebantur, quia tunc Interpretum erat ea explanare; veluti post longam disputationem concludit Cardinalis Baronius *in annal. ad an.* 45. *n.* 37.

12. Car-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

12. Cardinali Baronio adhæret Suarez *loc. cit. n. 61. & seqq.* sed Estius *in comment. ad cap. 2. epist. 2. ad Corinth.* putat, percipi non posse, quomodo munus Interpretis uno vel altero ex dictis modis fuerit a Tito exercitum, & quomodo Paulus potuerit magno affici mœrore, cum Titum Troade non invenit, & sic ejus opera modo explicato uti non potuit. Ait enim, Paulum tunc prædicasse in regionibus Asiæ, Achajæ, & Macedoniæ, in quibus lingua Græca communis erat; item, Paulum linguarum scientiam Divino miraculo assecutum, pari facilitate Græcam linguam, qua Hebræam, pronuntiasse, & propterea improbabile esse, eum propter absentiam Interpretis, quo forte non egebat, adeo animo discruciatum fuisse, ut Troade relicta, abiret in Macedoniam illic suum Interpretem quæsiturus. Addit, Apostolos apud multitudinem prædicantes, sermonem suum captui multorum accommodasse, & secretiora mysteria in tempus reservasse, quo traderent ea capacioribus & Fide provectioribus. Quare idem Apostolus *in 1. ad Corinth. cap. 2. v. 6.* ait: *Sapientiam autem loquimur inter perfectos:* & cap. 3. *v. 1. Non potui vobis loqui, quasi spiritualibus: sed quasi carnalibus: tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis.* Atque ex his infert idem Estius, Paulum Tito non indiguisse pro explicatione mysteriorum, & rerum obscurarum; concluditque, spiritum Pauli requiem non habuisse, quando Titum non invenit, quod eum Corinthum miserat, ut sibi nuntiaret, an Corinthii jam se correxissent. Adhæret Cornelius a Lapide *ad cap. 2. epist. 2. ad Corinth.* ubi hæc habet: *Fuit & alia causa, cur Paulus Troade perrexerit in Macedoniam ad occurrendum Tito, quod scilicet a Tito, quem Corinthum submiserat, avebat cognoscere statum Corinthiorum, antequam Corinthum, uti promiserat, rediret. Unde cap. 7. vers. 6. dicit, se in Macedonia consolatum fuisse in adventu Titi referentis Corinthiorum fletum, & desiderium Pauli. Videtur autem Titus renuntiasse Paulo, necdum esse maturum tempus redeundi Corinthum. Unde Paulus iter suum ad Corinthios distulit, & hanc ad eos præmisit epistolam, quæ viam sibi ad eos sterneret, defectusque Corinthiorum corrigeret.* Hæc autem retulisse satis sit: in eo enim, quod attinet ad causas Beatificationis, & Canonizationis, difficile admodum mihi esse videtur, ut se offerat occasio differendi de hac Gratia Interpretationis Sermonum. Licet enim contingere possit, & sæpe contigerit, ut absque humano studio fuerint ab aliquo Dei Servo explicata abdita Scripturarum Mysteria, id non ad Gratiam Interpretationis Sermonum, sed ad Scientiam infusam, de (qua supra) pertinebit.

CAPUT QUADRAGESIMUMNONUM.

De mentis Excessu, Ecstasi, & Raptu.

1. POST Gratias gratis datas agendum est de Excessu mentis, Ecstasi, & Raptu. Ecstasis enim ad aliquam ex Gratiis gratis datis reducitur, tamquam aliquid eis annexum, uti animadvertit Matthæuccius in *Practica Theologo-Canonica ad causas Beatificat. & Canoniz. tit. 6. cap. 6. n.* 10. Agitur autem prius de mentis Excessu, Ecstasi, & Raptu, quam de Visionibus, Apparitionibus, & Revelationibus, vel quia non semper Ecstasi, & Raptui Visiones, Apparitiones, Divinæque Revelationes debent esse conjunctæ, cum hæ a Deo concedantur, quibus ipse vult, uti bene advertit Cardinalis de Lauræa *Opusc. 5. de Oratione, cap. 8. §. Dico primo*, vel quia, quando Visiones, & Apparitiones a Deo suis Servis indulgentur, ut plurimum eis indulgentur in Ecstasi & Raptu constitutis, uti sapienter prosequitur Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 14. num. 1. Quia vero ut plurimum nihil homini revelatur, nisi prius extra sensus raptus fuerit, & visio sive apparitio aliqua præcesserit, ideo prius de ecstasi & raptu, deinde de visionibus, & apparitionibus, demum de revelationibus tractabo.* De Ecstasi & raptu fuse agunt Theologi *in 2. 2. D. Thomæ*, & fusius Mystici. Nos autem hic nonnulla de natura & indole ecstasis, nonnulla de ejus speciebus, & de ejusdem signis afferemus: deinde, quæ ad causas Beatificationis & Canonizationis pertinent, breviter exponemus.

2. Sunt, qui ecstasim vocant mentis excessum. Sic S. Isidorus *lib. 7. etymol. cap. 8.* sic S. Augustinus *de Genesi ad litteram lib. 8. cap. 25. col. 241. tom. 3. part. 1.* quo loco de Dei locutione scribens ait: *Intus ei quippe loquitur Deus miro & ineffabili modo, neque per scripturam corporalibus instrumentis affixam, nec per voces corporalibus auribus insonantes, neque per corporum similitudines, quales, in spiritu imaginaliter fiunt, sicut in somnis, vel in aliquo excessu spiritus, quod Græce dicitur Ecstasis, & nos eo verbo jam utimur pro Latino.* De ecstasi quoque loquitur S. Augustinus *lib. 2. ad Simplic. quæst. 1. col. 104. n. 1. tom. 6.* ubi describens ecstasim ait: Ecstasis *cum sit mentis alienatio a sensibus corporis.* Et rursus *in Psalm. 67. num. 36. col. 683. tom. 4.* subjicit: *Ecstasis namque est mentis excessus: quod aliquando pavore contingit, nonnumquam vero per aliquam revelationem, alienatione mentis a sensibus corporis, ut spiritui, quod demonstrandum est, demonstretur.* Ecstasim ergo quis pati dicitur, cum extra se ponitur; quod duplici modo contingit, & secundum vim apprehensivam, & secundum vim appetitivam, uti paulo post ex D. Thomæ doctrina demonstrabitur. Ecstasis in facultate, quæ cognitioni deservit, dicitur esse formaliter (ut loquuntur), quia ex interna unius rei meditatione abstrahitur intellectus ab aliis; in potentia appetitiva causaliter, affectus enim vehementia absorbet animam, nec finit sui juris esse. Ita D. Thomas 1. 2. *quæst. 28. art. 3. Respondeo dicendum, quod, ecstasim pati aliquis dicitur, cum extra se ponitur: quod quidem contingit & secundum vim apprehensivam, & secundum vim appetitivam. Secundum quidem vim apprehensivam aliquis dicitur extra se poni, quando ponitur extra cognitionem sibi propriam, vel quia ad superiorem sublimatur, sicut homo, dum elevatur ad comprehendenda aliqua, quæ sunt supra sensum & rationem, dicitur ecstasim pati, in quantum ponitur extra connaturalem apprehensionem rationis & sensus; vel quia ad inferiora deprimitur, puta, cum aliquis in furiam, vel amentiam cadit, dicitur ecstasim passus. Secundum appetitivam vero partem dicitur aliquis ecstasim pati, quando appetitus alicujus in alterum fertur, exiens quodammodo extra se ipsum. Primam quidem ecstasim facit amor dispositive, in quantum scilicet facit meditari de amato; intensa autem meditatio unius abstrahit ab aliis: sed secundam ecstasim facit amor directe.* Illustratur doctrina hæc a Jacobo Alvarez *de gradibus Contemplationis lib. 5. part. 3. cap. 8.* Anima autem in ecstasi, cum sit virtutis finitæ, aliquando omni sensuum usu destituitur, nec præsentia cernens, nec voces loquentium percipiens, veluti explicat Henricus Harphius *lib. 2. Theologiæ mysticæ par. 3. cap. 37.* & in ea potentia dumtaxat vegetativa ab actibus suis non cessat, cum non sit cognoscitiva: nam, cessantibus ejus operationibus, cessaret nutritio, quæ semper animali est necessaria, uti docet citatus D. Thomas 2. 2. *qu. 175. ar. 5. ad tertium: Dicendum, quod vires animæ vegetabilis non operantur ex intentione animæ, sicut vires sensitivæ, sed per modum naturæ; & ideo non requiritur ad Raptum ab eis abstractio, sicut a potentiis sensitivis, per quarum operationes minueretur intentio animæ circa intellectivam cognitionem.* Hoc ipsum ab eodem S. Doctore traditur *de veritate qu. 13. ar. 4.* & late exornant Suarez *de religione tom. 2. lib. 2. cap. 18. n. 6. & seqq.* Raphael de la Torre *in 2. 2. D. Thomæ tom. 1. qu. 95. ar. 6. disp. 14. vers. Dico quinto*, Gravina *in Lydio lapide lib. 2. de ecstasi & raptu cap. 30.* Thyræus *de apparitione intellectuali lib. 4. cap. 4.* & præsertim *num. 6. & seqq.* Nec in ecstasi sive naturali, sive dæmoniaca (de quibus infra) anima separatur a corpore, utcunque existimaverit Plato *lib. 10. de republica*, ubi refert, Herum Armenium pro mortuo habitum, anima redeunte, revixisse, & præmia & pœnas alterius vitæ enarrasse; & utcunque asserverit Plinius *lib. 7. histor. natural. cap. 52.* ubi testatur, Hermotimi Clazomenii animam, relicto corpore, errare solitam multa annuntiasse, quæ, nisi a præsente, nosci non poterant; & alii apud Bodinum *lib. 2. Dæmonom. cap. 3.* Hæ quippe fabulæ sunt, & ludibria Dæmonum, cum sollus Dei sit mortuos suscitare, & sola virtute Divina anima ad corpus, quod reliquit, redire possit, juxta illud Apostoli 2. *ad Corinth. cap. 1. v. 9. Ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos.* Gaspar a Rejes *jucundar. quæstion. Elysio campo quæst. 81. num. 4.* docet, nulla naturæ, aut Dæmonis potestate fieri posse, ut anima a corpore separata ad illud redeat;

&, ſi aliquando id contigiſſe viſum eſt, ad virtutem Diabolicæ ſuperſtitionis referri debere, per quam, ſenſibus ligatis, hoc eſt obſtructis ſemitis, per quas ſpiritus animalis a cerebro ad partes ſenſiferas permeat, retractoque eodem ſpiritu ad ſenſum communem, ibique retento, ne ad exteriora migrare poſſet, & ſic ſenſuum externorum actionibus impeditis, corpus cadaveris ſpeciem præſetulit; ut de *Lappiorum*, & *Finorum ecſtaſi* ſcribit Olaus Magnus, qui, dum certo loco manerent modo prædicto ſoporati, varia tamen loca ſe peragraſſe, falſo arbitrabantur, ac multa a Dæmone Magiſtro enarrabant, quæ eodem tempore longinquioribus in locis contingebant, ſtupentibus interea indoctis, & autumantibus, animam a corpore ſeparatam ad corpus rediiſſe. Anima ne in ecſtaſi quidem Divina a corpore ſeparatur: licet enim certum ſit, in ea poſſe virtute Divina animam a corpore ſeparari, & iterum ad corpus redire, quod an in ſe contigerit, cum ecſtaſim & Raptum paſſus eſt, Apoſtolus ſe ignoraſſe faſſus eſt *in 2. epiſt. ad Corinth. cap. 12. v. 2. Scio, hominem in Chriſto ante annos quatuordecim (ſive in corpore neſcio, ſive extra corpus, neſcio; Deus ſcit) raptum hujuſmodi uſque ad tertium cælum, & ſcio, hujuſmodi hominem (ſive in corpore, ſive extra corpus, neſcio; Deus ſcit) &c.* neceſſe tamen non eſt, ut ſeparatio animæ a corpore ecſtaſi Divinæ conjuncta ſit, cum Deus ratione immenſitatis ſit præſens omni animæ, & ſic ipſi revelare poſſit, quæ vult in ecſtaſi revelare, abſque eo quod eam ſeparet a corpore; & cum de tot Prophetis ecſtaſim paſſis, & de tot aliis Dei Servis hac alienatione ſæpe donatis nunquam legamus, eorum animas ab ipſorum corporibus fuiſſe ſeparatas; uti late oſtendunt Suarez *loc. cit. num. 7. in fine*, Cornelius a Lapide *ad cap. 12. epiſt. 2. ad Corinth.* Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib. 2. quæſt. 29. §. Cenſeo quarto*, Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæſt. 6. num. 16. & ſeqq.* Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 14. num. 1.* Gravina *loc. cit. lib. 2. num. 30. aſſert. 3.* Conſalvus Durantus *in tract. de viſionibus cap. 3. pag. 57. ante revelationes S. Birgittæ*, Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. ſent. tom. 4. diſput. 20. art. 23. num. 972. & ſeqq.* Loquendo de ecſtaſi & raptu S. Pauli Apoſtoli S. Auguſtinus *de peccato originali cap. 23.* ait, imprudentem eſſe inquiſitionem, an in raptu, qui ipſi contigit, anima ejus fuerit a corpore ſeparata; cum ipſe Apoſtolus ſeneſcire teſtetur. S. Thomas *2. 2. quæſt. 175. art. 5.* docet, non fuiſſe neceſſarium, ut in ſtatu Raptus anima Pauli fuerit omnino ſeparata a corpore, ſed categorice non reſpondet, an ita factum ſit. At Silvius *ſuper eodem art. 5.* interpretans tum S. Auguſtini, tum S. Thomæ auctoritatem, dicit, illam eſſe intelligendam de inquiſitione, qua quæritur certa cognitio, non de ea, qua ſolum probabilis; & hanc potius favere opinantibus animam Pauli non fuiſſe a corpore ſeparatam, cum S. Doctor tum in hoc, tum in ſequenti articulo doceat, probabilius eſſe, animam in corpore manſiſſe, quod ſeparatio non eſſet neceſſaria.

3. Juxta D. Thomam Raptus aliquid addit ſupra ecſtaſim; addit enim violentiam, ut ipſe docet *2. 2. quæſt. 175. art. 2. ad primum: Dicendum, quod Raptus addit aliquid ſupra ecſtaſim: nam ecſtaſis importat ſimpliciter exceſſum a ſe ipſo, ſecundum quem ſcilicet aliquis extra ſuam ordinationem ponitur; ſed Raptus ſuper hoc addit violentiam quamdam.* Indolem Raptus, prout differt ab ecſtaſi, juxta mentem D. Thomæ late explicant Arauxo *deciſ. moral. tract. 3. quæſt. 23. num. 60.* Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect. 8. cap. 3.* Conſalvus Durantus *in cit. tract. de viſionibus cap. 3. pag. 51.* Caſtellinus *de inquiſit. miracular. in additamento univerſali de ecſtaſi num. 8.* Antonius ab Annuntiatione *in diſceptatione myſtica de oratione & contemplatione quæſt. 2. art. 8.* Silvius *in 2. 2. D. Thomæ tom. 3. quæſt. 175. art. 1.* ubi docet ad Raptum non requiri violentiam, ſed ſufficere, ut aliquid reperiatur ſimile violentiæ. Melius res exponitur a Cardinali Bona *de diſcret. ſpirit. cap. 14. num. 2. in fine* his verbis: *Hoc eſt autem diſcrimen, quo inter ſe diſtinguuntur Raptus, & ecſtaſis: nam hæc ſuavius mentem a ſenſibus abſtrahit, ille fortius & cum quadam violentia, ita quod Raptus hoc ecſtaſi addit, quod vim quodammodo affert animæ, eamque celerrime ac potentiſſime a ſenſibilibus avellit, & ad inviſibilium intellectualem inſpectionem & amorem impellit, ac ſurſum tollit.* Apud Myſticos violentia explicatur de violento corporis motu, cum alienati videlicet in altum elevantur, & interdum ſic a terra elevati per aliquod tempus manent; cui explicationi adhæret Cardinalis de Lauræa *opuſc. 5. de oratione cap. 6. in principio.* Hæc autem indicaſſe ſatis ſit, cum juxta eumdem Cardinalem de Lauræa, ecſtaſis & Raptus paſſim promiſcue ſumantur: quod ipſum quoque fuit animadverſum a Conſalvo Duranto *in allat. tract. de viſionibus cap. 3. Supponendum hic, tamquam certum, Doctores Theologos ecſtaſim, mentis exceſſum, & Raptum in eodem ſenſu interdum uſurpaſſe, ac etiam in ſacris Litteris pro eodem quandoque accipi;* & a Patre Baldello *in citato opere manuſcripto* his verbis: *Dall' eſtaſi così dichiarata non differiſce nelle ſacre Scritture l' eccesſo di mente, ed il ratto, ma tutte queſte coſe ſi prendono per le medeſime, come ben nota S. Tommaſo. Se bene il nome di ratto pare, che eſprima un non ſo che di forza e violenza, come nota il medeſimo. E pertanto più propriamente ſi attribuiſce all' intelletto, che alla volontà. Siccome anche il patire forza e violenza più è di quello, che di queſta, ſecondo lo ſteſſo ſanto Dottore.*

4. Aliquid ſuperius dictum eſt de ecſtaſi & raptu, naturali videlicet, dæmoniaco, & Divino. Porro diviſio hæc deſumitur ex doctrina D. Thomæ *2. 2. quæſt. 175. art. 1. Hujuſmodi autem abſtractio, ad quæcumque fiat, poteſt ex triplici cauſa contingere. Uno modo ex cauſa corporali, ſicut accidit in his, qui propter aliquam infirmitatem alienationem patiuntur. Secundo modo ex virtute Dæmonum, ſicut patet in arreptitiis. Tertio modo ex virtute Divina, & ſic loquimur nunc de raptu, prout ſcilicet aliquis Spiritu Divino elevatur ad aliqua ſupernaturalia cum abſtractione a ſenſibus, ſecundum illud Ezechielis 8. Spiritus elevavit me inter cælum, & terram, & adduxit me in Jeruſalem in viſione Dei.* Naturalis autem ecſtaſis eſt, quæ a cauſis naturalibus cauſam habet, ex. gr. ex morbo, quem Medici *Catochen* ſeu *Catalepſim* vocant; nam eo correpti, omni ſenſu & motu deſtituuntur, ac in eo ſitu, quo deprehenſi fuerint, rigidi & immobiles manent, apertis & immotis oculis, vigilantis figuram retinentes, licet omnis ſenſuum functio ſopita ſit. Ex vehementi quoque imaginatione ecſtaſis naturalis oriri poteſt; tunc enim confluunt ſpiritus animales in cerebrum, proindeque ſenſuum exteriorum functiones ceſſant, & quo intenſior imaginatio eſt, eo major ſpirituum copia cerebrum obſidet, & ſic fortior fit & longior abſtractio. Hinc Platonem legimus Philoſophicis ſpeculationibus ita quandoque fuiſſe intentum, ut ſenſuum uſu careret; & nota eſt etiam S. Thomæ Aquinatis abſtractio, qui Regiæ menſæ accumbens, concluſum eſſe adverſus Manichæos, exclamavit. In hac naturali ecſtaſi non fit, ut corpus a terra ſublevetur. Quocirca Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. de miraculis quæſt. 6. num. 10.* ſcribit: *Sed alii præterea ſunt Eſtatici, qui a terra in ecſtaſi elevantur, ut quaſi in aere librati permaneant. Hoc autem (quidquid conati fuerint nonnulli affirmare) in naturali ecſtaſi eſt ab omni veritate alienum: contra naturæ enim propenſionem omnino eſt, corpus grave a centro propria virtute ſublevari, & in aere ſuſtineri.* Dæmoniaca ecſtaſis eſt, cum Dæmon ligat ſenſus, & vias obſtruit, per quas ſpiritus a cerebro in ipſos ſenſus exteriores diffunduntur, excitatque in phantaſia & in facultate cogitante alicujus objecti, ſive negotii vehementem cogitationem. In hac ecſtaſi contingere poteſt corporis a terra elevatio; nec enim id ejus efficaciam & poteſtatem excedit. Jamblicus *de vita Pythag. cap. 28.* interprete Ludolpho Kuſter *edita Amſtelod. anno 1707. pag. 112.* tamquam factum notorium refert, Pythagoram una eademque die a remotis regionibus in Italiam, & ab Italia in Siciliam ope utique Dæmonis translatum ſuos diſcipulos iis in locis exiſtentes allocutum fuiſſe; quod ipſum habetur apud Origenem *lib. 6. contra Celſum.* Angelus bonus, ut legitur *Daniel. 14.* Prophetam Habacuch capillo capitis apprehenſum ex Judæa Babylonem uſque aſportavit, Deo jubente: Deoque permittente, Simon Magus a Dæmone in aera evectus eſt, ita ut volare videretur: quem tamen, ad Beati Petri Apoſtoli preces a Dæmonibus deſtitutum, in terram ſtatim præcipitem corruiſſe, atque extinctum debitas ſcimus pœnas perſolviſſe. Legi poteſt Cardinalis Baronius *in annal. ad an. 68. num. 13. & ſeqq.* cum aliis ad rem fuſe collectis a Rocca *de Canoniz. SS. cap. 14.* Henricus Valeſius *in annotat. ad cap. 15. lib. 2. hiſtor. Eccleſ. Euſebii Cæſarienſis* ſubdubitare videtur de volatu Simonis Magi, & de tota hiſtoria certaminis cum Apoſtolo Petro: quippe qui aſſerat, Euſebium eo loci de certamine ipſo, de volatu, & de interitu nullum verbum feciſſe, Irenæum etiam, ac Juſtinum ea de re ſilere. At Tillemontius *tom. 1. part. 2. in vita S. Petri art. 34.* ejuſdem hiſtoriæ veritatem innumeris tum Patrum, tum Hiſtoricorum teſtimoniis docte ac erudite confirmat, aſſeritque ſine ſolido fundamento nonnullos de ea re dubitare; tum addit, ſe malle cum Arnobio, Cyrillo Hieroſolymitano,

rano, Legatis Liberii, Ambrosio, Augustino, Isidoro Peluliota, Theodoreto, ceterisque Patribus decipi, quam eosdem fatuæ credulitatis insimulare: idque etiam prosequitur Calmet *in dissert. de Simone Mago* §. *Certamen illud*. Addit Torreblanca, alibi recensitam Magdalenam de la Crux e terra per Dæmonem, spectantibus omnibus, fuisse elevatam, ut videri potest *lib. 2. de magia cap. 10. num. 37.* Divina demum ecstasis est, cum Deus per se, vel per Angelum bonum aliquando rapit hominem, & a sensibus alienat, ut liberius Divina contempletur: & in hac virtute Divina corporis a terra elevatio dari potest, non quia hæc habeat necessariam connexionem cum ecstasi aut raptu a vehementi Divina contemplatione manante, sed quia, cum hæc ecstatica contemplatio Divinorum assimiletur, & quasi sit inchoatio ejus, quæ futura est in beatitudine animarum, Deus, ut id doceat, hoc speciale donum aliquando concedit raptis; quod donum est quædam imperfecta participatio dotis agilitatis, quam corpora glorioſa obtinebunt. Hæc eadem Divina ecstasis a Deo immitti potest, nulla præcedente hominis meditatione seu consideratione, qualis fuit illa, de qua *Genes. 2. v. 21. Immisit ergo Dominus Deus soporem in Adam*: & potest etiam a Deo dari, ipso videlicet hominem movente & illuminante ad considerandum ex. gr. aliquod Fidei mysterium, ita ut, auxilio Divino perseverante, & homine attentius & vehementius considerante, idem a sensibus alienetur: nec solum primus modus, sed etiam secundus ad Divinam ecstasim est referendus; cum suspensio & alienatio a sensibus ex efficacia Gratiæ descendat, quamvis naturaliter ex priori Gratia proveniat, & una ab alia naturaliter profluat. Theologi, Mystici, Philosophi, & quotquot de materia Canonizationis scripserunt, confirmant ea quæ hactenus dicta sunt. Inter Theologos Suarez *de religione tom. 2. lib. 2. cap. 15. per tot.* Arauxo *dec. moral. tract. 3. quæst. 23. §. 3. n. 60.* Raphael de la Torre 2. 2. *quæst. 95. art. 5. disp. 13. & disp. 14. §. Quarto argumento*, Consalvus Durantus *de visionibus cap. 3. pag. 55. & pag. 59. ante revelationes S. Birgittæ*, Gravina *in lapide Lydio lib. 2. cap. 28. pag. 253.* Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 14. sub num. 4.* Cardinalis de Lauræa *opusc. 3. de oratione cap. 6. advert. 3. & seq.* Inter Mysticos S Francisc us de Sales *in tract. de amore Dei 1. 2. tom. 3. cap. 5. & cap. 6.* Inter Philosophos Zacchias *quæst. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. quæst. 6. n. 7. & seqq.* Gaspar a Rejes *in jucundar. quæst. Elysio campo quæst. 81. num. 3. & seqq.* & inter eos, qui de Canonizatione scripserunt, citatus Cardinalis de Lauræa *in 3. lib. sent. tom. 4. disp. 20. de miraculis ar. 23. num. 942. & plurib. seqq.* Matta *de Canoniz. SS. par. 3. cap. 4. n. 3. & plurib. seqq.* Matthæucc. *in pract. Theologo-Canon. ad causas Beatific. & Canoniz. tit. 3. cap. 3. ar. 1. n. 2. & seqq.*

5. Addimus, quæ Pater Baldellus scripta reliquit in opere alias citato, & numquam typis edito, ubi clare triplicem ecstasis speciem, naturalem videlicet, dæmoniacam, & Divinam explicat. Aliqua profert de splendore vultus, quo aliquando Ecstatici illustrantur, de longa a cibo abstinentia, quam nonnulli Ecstatici servarunt; sed de his a Nobis fiet sermo, cum de miraculis tractabitur. Idem Auctor in loco mox referendo aliqua tangit de historia Septem Dormientium, Maximiani videlicet, Malchi, Martiani, Dionysii, Joannis, Serapionis, & Constantini, quorum festum commemoratur in Martyrologio Romano *ad diem 27. Julii*, quos nonnulli dicunt, *Dormientes* fuisse appellatos, quod temporibus Decii usque ad ultima tempora Theodosii junioris intra speluncam clausi, somno capti ad ducentos fere annos re vera dormierint: at alii volunt, *Dormientes* fuisse appellatos, quod temporibus Decii martyrium consummarint intra speluncam clausi, ac demum, specus ostio referato, inventis eorum corporibus, velut redivivi apparuerint; vel ea de causa, quod juxta consuetum Divinæ Scripturæ loquendi modum *Dormientes* appellentur, qui pie & religiose vita functi sunt. Utramque sententiam Cardinalis Baronius exponit *in not. ad Martyrol.* & in posteriorem proclivior est; sed primam, congesta undique eruditione, tuetur & late propugnat vir Nobis singulari amicitia junctus, & fama inter Litteratos clarissimus Joseph Simonius Assemanus *in Biblioth. Orient. tom. 1. pag. 335. & seqq.* Post primam hujus nostri Operis editionem, Romæ anno 1741. publici juris facta est *Sanctorum Septem Dormientium Historia ex Ectypis Musei Victorii expressa*, quæ secundam tuetur opinionem. Hæc autem indicasse satis sit, Verba autem Patris Baldelli sunt hæc: *Quanto alle cause dell' estasi e ratto, tre ne vengono assegnate da S. Tommaso nella 2. 2. alla quest. 175. art. 1. cioè, Dio, il Demonio e qualche disposizione corporale. Perchè, se bene una intensa attenzione alle cose Divine con astrazione dai sensi e dalle potenze animali non può essere se non da Dio, siccome solo da lui è ogni altro pensiero di bene, che giovi alla salute; contuttociò l' essere talvolta astratto dai sensi, e ciò vile, perchè l' animo tutto si occupi in altro oggetto, e perchè senza altro intendimento semplicemente si privi dell' uso de' sensi, può venire ancora dal Demonio, e dalle cause corporali. E non è dubbio, che dal Demonio sono le estasi e i ratti de' superbi Contemplativi, come avvertisce il Gaetano nella 2. 2. alla qu. 95. ar. 2. e delle streghe, e de' maghi, quando in un luogo rimangono come morti, ed ingannati dalle finte apparenze, che il Demonio ha loro composte e fabbricate nella immaginazione, e si pensano d' essere stati in varj luoghi, e d' aver fatto a suo gusto varie cose. Così deve intendersi quel, che d' un certo si narra nelle istorie Settentrionali di Olao Magno al lib. 3. cap. 17. che, essendo richiesto da chi bramava saper di lontano, che cosa fosse de' suoi amici, o nemici, messo sopra l' incudine un certo serpe, o una ranocchia di bronzo, che appunto teneva come instrumento, o segno delle sue arti e malefizj, poi percossala col martello a numero certo di colpi, e con certe parole di qua e di là rivoltatala, cadeva egli in terra, e come senz' anima restava in estasi; e ritornato in se narrava, quanto altri gli dimandava, come se di persona a tutto fosse stato presente. E al medesimo modo si hanno da intendere, esser occorsi que' casi, ne' quali si dice appresso i Gentili, esser tornato taluno da morte a vita, e come di vista aver palesato varie cose d' orrore e di stupore: come di quello appresso Platone nel lib. 10. de Rep. che, essendo stato ben dieci giorni fra' cadaveri morti nella guerra, e portato a casa da' suoi per essere più degnamente seppellito, mentre stava per esser bruciato e ridotto in cenere, conforme al costume, tornò in vita, e raccontò d' aver vedute varie cose; e di quell' altro per nome Ermotimo appresso Plinio al lib. 7. cap. 52. che, lasciando esanime il corpo, dicevasi andar errando con l' anima in varie parti, e poi tornando, manifestava quel che da altri non potea saperſi, che da chi fosse stato presente in luoghi lontani; ed a suo gusto più volte così vagando, fu alla fine trovato da' nemici il suo corpo, e bruciato, fu tolto all' anima per sempre l' albergo per il ritorno; e di molti altri appresso il medesimo Plinio, ed altri Istorici. Ed in quei modi, che la natura talvolta impedisce l' uso de' sensi, può impedirlo ancora il Demonio nelle sue estasi, cioè, serrando le vie, per le quali dal cuore e dal celabro passano gli spiriti animali ai sensorj, e da quesli le specie al senso comune, come avviene nel tempo del sonno; o pure, raccogliendo e ritirando al di dentro i medesimi spiriti, occupando i sensi e le potenze interne in qualche altra operazione, e lasciando l' esterne abbandonate, come avviene, quando attendiamo intensamente a qualche pensiero, che non vediamo, nè sentiamo chi ci passa davanti, o chi ci parla. E se bene all' estasi e ratto non si richiede al medesimo modo, che s' impediscano e leghino le potenze vegetative e vitali, come si legano le sensitive e animali, conforme avverte S. Tommaso nella 2. 2. alla qu. 175. a. 5. ad tertium, perchè le vitali non richiedono attenzione o dell' anima, o di qualche potenza comune, come la richiedono le animali; contuttociò per l' accidente di ritirarsi e richiamarsi gli spiriti al di dentro per quella operazione tanto intensa, che si fa nella estasi, vengeno impedite non poco ancora le operazioni vitali, cioè, la concozione e nutrizione, come chiaramente apparisce in chi dopo il cibo subito attende allo studio, o ad altro esercizio di mente. E questo tanto è comune alle estasi diaboliche, quanto alle Divine, se Dio in queste con modo particolare non supplisce. Ma che somigliante astrazione ed alienazione dai sensi possa avvenire ancor da cagioni corporali, il che dicevamo potersi assegnare secondo S. Tommaso come terzo principio dell' estasi, chiaramente s' intende da quel che insegna il Filosofo nel libro del sonno e del vegliare al cap. 2. dove dice, non ogni legatura o impotenza de' sensi esterni esser sonno, ma sol quella che vien cagionata nel primo sensitivo, cioè nell' organo del senso comune dai vapori del nutrimento. Ed aggiunge, oltre questa ancor molte altre esser le maniere di legare ed impedire le potenze, e renderle impotenti alle sensazioni, cioè il deliquio e mancazione, la pazzia ed il furore, che, come avverton gl' Interpetri, e particolarmente Temistocle nel lib. de som. & vig. al cap. 8. qualche volta è di tal sorta, che non lascia nè vedere nè udire, anzi nè anche sentire i dolori de' morsi, co' quali lacera le sue carni medesime il furioso. E finalmente lo strignere e comprendere certe vene del collo. Ed è certo, secondo i Medici, che dalla ostruzione e oppilazione dei ventricoli del cerebro, e di quelle vie, per dove corrono gli spiriti, che servono al senso e al moto, si cagiona l' apoplessia, secondo la quale si cade in terra senza l' uso de' sensi e di que' moti, che si chiamano volontarj. E secondo l' espe-*

esperienza nelle donne bene spesso avviene per varie indisposizioni dell' utero, che restino come morte e senza spirito, come avverte Plinio nel lib. 7. al cap. 52. e secondo la medesima esperienza, se qualche nervo, istrumento del senso, vien legato nel mezzo, solo la parte di sopra e più vicina al cervello è partecipe di sentire, perchè sola è partecipe dell' influsso degli spiriti, e non la parte inferiore e più lontana, per la ragione contraria d' esser tolta la comunicazione degli spiriti. E per tanto ragionevolmente dee credersi, che ancora in ogni altro modo, che impedisca il concorso degli spiriti, cagioneràssi naturalmente da cause corporee la privazione del senso e del moto, che vediamo nell' estasi. E forse in questo modo può dichiararsi quel, che di se racconta Cardano nel lib. 8. de variet. al cap. 43. che a suo talento e a sua voglia andava in estasi, e talmente restava fuor de' sensi, che appena udiva leggiermente le voci di chi parlava, senza però capire quel che dicesse, nè punto sentire, se veniva tirato da chi si fosse, ancor forte e gagliardamente, nè il dolor della podagra, quantunque intenso. E spiegando egli stesso come ciò gli avvenisse, soggiunse, che sentiva il principio di tale effetto dalla parte di dietro del cerebro, che si chiama cerebello, e diffondevasi per la spina del dorso, e gli pareva vicino al cuore di sentire una separazione, come se l' anima si partisse, e quasi una particella si aprisse alle forze e alla vita; nè poteva così fermarsi, se non poco tempo, e con gran forza, ch' ei si faceva. E non è dubbio, che siccome in alcuni si trovano talvolta muscoli e nervi particolari, che non si trovano comunemente negli altri, e per tanto a lor si concedono muovimenti di certe parti del corpo, che ad altri sono impossibili, come quelli appresso S. Agostino nel lib. 14. de civitate Dei al cap. 23. che muovono le orecchie a sua voglia, o ciascuna, o ambedue, e quelli che stendono e sporgono dinanzi alla fronte i capelli della testa, ed altri simili, così in Cardano potè trovarsi qualche particolar disposizione di nervetti e di membrane; per mezzo delle quali stringesse i meati degli spiriti animali, e impedisse loro il corso, dal che poi seguiva la mancanza de' sensi e quasi della vita. Lo stesso avvenne a quel Prete per nome Restituto, di cui racconta S. Agostino al luogo citato, che a suo piacere, e a richiesta di chi desiderava veder cogli occhi propri un tale stupore, al semplice suono di finte voci, come di chi si dolesse e lamentasse, talmente s' alienava da' sensi, che senza anelito, e come morto, non solo non sentiva chi lo tirasse o pungesse, ma nè anche chi col fuoco l' abbruciasse, se non dopo per la piaga, che restava, e le voci più chiare di chi parlava, solo diceva d' aver sentito come di lontano. E forse que' finti suoni di lamenti non ad altro servivano, che a svegliar l' umore malinconico, il quale non poco giovava allo stringere le vie e i meati degli spiriti: e siccome l' apoplessia secondo i Medici impedisce ancor l' anelito, e quando è men forte e lascia men occupati i sensi e i nervi d' alcuni sensi, ancor lascia, che debolmente per quelli si senta; così potè a Restituto impedirsi l' anelito, e non affatto impedirsi l' udito, che non sentisse le voci, se non come lontane. E come tutto questo si sperimenta bene spesso ancor nel sonno da quelli, che a lungo rispondono in proposito, e fanno molte opere, come se fossero desti, solo perchè dai vapori non sono ben impediti e legati tutti i sensi, così può avvenire ancora nell' estasi, che più si leghi un senso, che un altro. Ma non è dubbio, che questo modo d' andare in estasi, che chiude le strade agli spiriti animali con modo volontario di nervetti e membrane, solo è di pochi, siccome a pochi, e fuori dell' ordine della natura si concedono simili nervi ed istrumenti. Quell' altro può esser più facile e più comune, che quantunque restino aperti i meati per il corso degli spiriti, siano però richiamati e raccolti i medesimi spiriti al di dentro, e le potenze comuni interiori tutte si occupino per qualche intesa operazione della mente, ed in tal modo gli organi esteriori restino abbandonati ed impotenti. Nè v' è alcuno, che in se stesso non provi, almanco in parte, ciò esser vero, quando per qualche attenzione che abbia molto intesa e profonda, non vede nè sente chi è presente e gli parla. Dal vedere in tal caso per poco tempo e leggiermente impediti i suoi sensi può ciascuno facilmente comprendere, come in altri naturalmente accada il medesimo per maggior tempo, e più fortemente, quando sono più attuati e più posti in qualche pensiero. Così di Socrate racconta Platone nel Simposio appresso Marsilio Ficino nel lib. 13. della Teol. Platon. al cap. 2. che talvolta, dal nascer d' un giorno fino al nascere d' un altro, in piedi ed immobile se ne stava con gli occhi fissi in un medesimo luogo, e senza batter palpebra, sempre pensoso ed astratto. Così d' Archimede racconta Livio nel lib. 25. ab Urb. condit. che essendo intento a non so che figure Matematiche da lui descritte nella polvere, non sentì il tumulto de' soldati, che saccheggiavano la patria, ed a lui stesso vennero addosso e l' ammazzarono. E, per non distendermi in questo cogli esempj de' Gentili, i quali si possono veder appresso Ficino nel luogo citato, e appresso i Conimbricensi nel 3. de anima al cap. 8. qu. 8. art. 3. così leggiamo di S. Tommaso d' Aquino nella sua vita, che ancor' alla mensa di S. Ludovico Re di Francia, dimenticatosi del luogo e della maestà del personaggio, battendo con la mano sopra la mensa, fuori di se, e fuor di proposito disse, ch' era conchiuso contro de' Manichei. Un' altra volta, dovendo per consiglio de' Medici farsi un cauterio in una gamba, la porse con generosità, e insieme tanto attuossi in altri pensieri, che niente si avvide del fuoco. In altro tempo, stando in cella scrivendo, talmente fu rapito in quella contemplazione, che non s' avvide, che la candela accesa, la qual teneva, essendo già consumata, gli abbruciava la mano. Parimente alcuni vogliono, che Scoto per un' estasi, stando un giorno e più astratto da' sensi e come morto, diede occasione ai poco pratici di pensare, che veramente ei fosse morto, e di seppellirlo, come si legge nella sua vita ultimamente stampata in Venezia avanti le sue opere nell' anno 1617. Ma quello, che aggiugne il medesimo Marsilio Ficino nel luogo citato, che estasi ancora fu quel sonno lunghissimo di 30. anni, che dormì Epimenide Cretense Filosofo, o pur (come vuole Apulejo, e con esso il Baronio ai 27. di Luglio) d' anni 57. per questo principalmente non pare da credersi, perchè l' estasi solo impedisce le potenze animali, e non le vitali, e come non estingue il calor naturale, così non distrugge la nutrizione, nè toglie il bisogno del nutrimento; onde non può tanto tempo in tal' estasi conservarsi la vita. E in questo modo, come cosa sopranaturale, si racconta nell' Esodo al cap. 34. che Mosè 40. giorni parlando con Dio, panem non comedit, & aquam non bibit. E di Gesù Cristo dice S. Luca al cap. 4. che, stando nel deserto 40. giorni, nihil manducavit illis diebus. Or se il sonno di Epimenide potesse salvarsi per estasi, ancor per la stessa dovrebbe salvarsi quella di quel putto appresso Plinio nel lib. 7. cap. 52. che stracco dal caldo e dal viaggio dicesi aver in una spelonca dormito 57. anni, e poi destatosi, come se fosse il giorno seguente, essersi maravigliato della mutazion delle cose, che trovava. E pur in questo, per esser putto, e non Filosofo, non pare ragionevole porre l' estasi e le astrazioni dai sensi per l' attenzione della mente al suo intendere. Dei santi Sette Dormienti, dei quali si celebra la festa ai 27. di Luglio, per aver molto patito sotto Decio per la santa Fede, ed essersi veramente riposati nel Signore, ancora il Baronio nelle annotazioni al Martirologio di quel giorno resta dubbioso, se veramente si debba dire aver dormito in una spelonca da 200. anni, cioè dai tempi di Decio fin' agli ultimi tempi di Teodosio il giovane, come vuole il Metafraste, Niceforo, Cedreno, Gregorio Turonese, e altri; o pur' aver trovato il nome de' Dormienti solo perchè avendo sotto Decio consumato il martirio, con essere chiusi in una spelonca, si trovarono i loro corpi, e come risuscitati di nuovo comparvero, e furono detti Dormienti secondo l' uso della Scrittura, che la morte de' Santi chiama sonno. Ma, se ammettiamo in qualcheduno tal complessione, che dalle flemme che ha nello stomaco, e per le vene in gran copia, si nutrisca, nè abbia per molto tempo bisogno o appetenza d' altro cibo, come avviene agli orsi, ai ghiri, ai nibbj, e a molti altri degli animali appresso Alberto Magno nel lib. 7. de animal. cap. 3. pag. 87. che buona parte del verno si stanno addormentati nelle grotte, e secondo Avicenna appresso Rodigino al lib. 13. cap. 24. può avvenire ancora agli uomini: facilmente in questi tali potrà concedersi, per quanto spetta a questo capo del bisogno del nutrimento, estasi lunga, poichè Alberto al luogo citato, di se stesso racconta di aver veduto in Polonia una donna, la quale spesso passava li 30. giorni senza alcun cibo, e un uomo di complessione malinconica, il quale nel medesimo modo passava le sette intere settimane con solo prendere ogni due giorni un poco d' acqua. E aggiunse il Rodigino lib. 13. lect. antiq. al cap. 24. dall' istorie moderne saperssi di certo, che uno per due anni continui non mangiò punto, nè bevè; e nella Spagna essere stata una donna, che senza altro mangiare, con solo ber qualche volta dell' acqua sostenne la vita, ed era già d' anni 22. Ma, comunque sia, quanto al tempo e alla lunghezza dell' estasi, se può durare qualche anno, o sol qualche giorno, o qualche ora, assai pare dichiarata dalle cose già dette la dottrina di S. Tommaso, che l' estasi, in quanto dice alienazione ed astrazione da' sensi, può esser cagionata non solo da Dio, ma anche dal Demonio, e da cause corporali, e a questo ben riduce Ficino nel luogo citato, e Fracastorio nel lib. 2. de

2. de intell. e *il Collegio de' Conimbricenſi nel* 3. de anima *al cap.* 8. *la compleſſione malinconica, che, ſeguendo in gran parte la natura della terra, che non mai ſi ſpande, come gli altri elementi, ſi ritiene quaſi ſtretta in ſe ſteſſa, e molto diſpone al raccoglimento dell' animo, e per mezzo di queſto ancor all' eſtaſi. Per la qual cauſa ancor Ariſtotile* in problem. ſect. 30. *ebbe a dire, tutti i grand' uomini, e ſegnalati in qualſivoglia profeſſione eſſere ſtati malinconici. E da tutto ciò d' avvantaggio ſi può raccorre, che anche, quando viene tal' eſtaſi o aſtrazione agli uomini ſanti per l' attenzione alle coſe Divine, talmente ha da dirſi, eſſer da Dio, che quanto alla ſoſtanza, non eccede l' ordine della Grazia, che comunemente ſi dà per tali penſamenti, ma ſolo l' eccede in quanto al modo; poichè penſamento di Dio tanto intenſo, che aſſorbiſca tutte le forze dell' anima, non è d' ordinario conceſſo a tutti quelli che ſtanno in Grazia, ma ſolo a pochi, ſecondo il beneplacito della Divina bontà, e ſecondo le diſpoſizioni di ciaſcuno. E non è dubbio, che, al ſemplice ſentir ragionare di Criſto bambino, del Divin Sacramento, del Sangue ſparſo, e delle piaghe del ſuo ſacratiſſimo Corpo, dell' afflizion della Madre, dell' unione con Dio, della gloria de' Beati, e coſe ſimili, ſi vede in un tratto aſſorta un' anima e cavata di ſe, tiene di tali coſe gran lume e gran chiarezza comunicatale dal Padre de' lumi, e in virtù di queſta alla prima propoſta per il ſenſo dell' udito ſubito arriva al di dentro, e tanto ſi moſtra arrendevole a Dio, che quaſi ad un cenno ſubito vola nel ſuo ſeno. O cominci tale aſtrazione dalle potenze apprenſive, o da quelle diſcendendo alle appetitive, o pur cominci da queſte e ſaglia a quelle, non può eſſer ſegno di gran ſanità, cioè di grandiſſima ſoggezione dell' anima a Dio, e della grandiſſima forza, che in lei eſercitano gli oggetti Divini. Queſta è, ſecondo S. Bernardo nel ſerm.* 52. *ſopra la Cantica, la morte de' Giuſti, che deſiderava il Profeta dicendo:* Moriatur anima mea morte Juſtorum; *cioè di quella, che niente operando colle potenze inferiori de' ſenſi eſterni, riſpetto a quelle è come la morte, e ſolo operando colla mente circa Dio, in Dio ſolo è pura vita. Se poi all' aſtrazione e alienazione da' ſenſi ſi aggiunge qualche altro accidente ſtraordinario, come l' eſſere il corpo ſollevato da terra, l' eſſere il volto riſplendente, e coſe ſimili, che ſpeſſo leggiamo eſſer accadute a molte eſtaſi d' Santi, dovraſſi dire, che tal' eſtaſi ancora, in quanto alla ſoſtanza di queſti accidenti, eccede l' ordine comune della Grazia: ſe però non diciamo, che ancor negli ſplendori l' eccesſo è ſolo ſecondo il modo, e non ſecondo la ſoſtanza, in quanto gli ſpiriti animali, che nelle eſtaſi più ſi accendono e ſi purificano, per eſſer ſangue più ſottile e più caldo, molto ſi accoſtano alla natura del fuoco, e per avere in ſe ſteſſi qualche luce, hanno ancor forza di rendere vie più lucente e riſplendente quella parte, alla quale concorrono in maggior copia, com' è la faccia, e in queſto principalmente gli occhi, i quali, eſſendo di materia traſparente e quaſi di criſtallo, meglio ricevono e rendono il lume. Anche negli uomini ſpeculativi o contemplativi ſi vedono gli occhi d' ordinario particolarmente riſplendere: e in qualcheduno ſono ſtati di tale ſplendore, che hanno illuminato ancor l' aria, e dato a vedere anche il mezzo giorno nelle più denſe tenebre della notte, come può di Tiberio Ceſare vederſi appreſſo Plinio nel lib.* 11. *al cap.* 3. *e di ſe ſteſſo racconta Cardano nel lib.* 8. de var. *al cap.* 43. *il che tutto non riferiſce, ſe non negli ſpiriti animali molto ſottili, e nella temperie e diſpoſizione degli occhi e del cervello. Ma ſe lo ſplendore è eccesſivo, come quello di Mosè nell' Eſodo al cap.* 34. *nella di cui faccia non potevano gli Ebrei fiſſar lo ſguardo, e quel di Criſto nella trasfigurazione, quando* refplenduit facies ejus ſicut ſol, & veſtimenta facta ſunt alba ſicut nix, *non può riferirſi in cagione naturale, ma in ogni modo ſi ha da concedere, che ſia miracoloſo, come della chiarezza di Criſto afferma S. Tommaſo nella* 3. *parte alla q.* 45. *art.* 12. *e ſe aggiugniamo, che ancor di ſpecie e di natura ſia diverſo dallo ſplendore naturale dei corpi, come della medeſima, e univerſalmente della chiarezza dei corpi glorioſi afferma lo ſteſſo nel luogo allegato, e nel* 3. *delle ſentenze alla diſp.* 16. *qu.* 2. ad ſecundum & quartum, *come anche appreſſo in Suarez nel tom.* 2. *ſopra la* 3. *part. alla diſt.* 33. *ſeſſ.* 1. *non potrà eſſer dubbio, ch' egli ſia ſopra ogni forza di cagione naturale, e ſolo per ridondanza della chiarezza e lume interno dell' anima, ſiccome la chiarezza dei corpi beati, ſecondo S. Agoſtino nell' epiſt.* 56. *a Dioſcoro, e S. Tommaſo al luogo citato. Nè a queſto ripugna, che tale ſplendore corporalmente ſi veda, perchè le coſe ancor diverſe di natura e di eſſenza poſſono muovere e terminare un medeſimo ſenſo. Ma l' altro effetto di vederſi talvolta nell' eſtaſi ſollevato il corpo da terra a grande altezza, e ſoſtenuto nell' aria per molto tempo, non pare che poſſa con apparenza vidurſi nella natura; perchè ſe bene gli ſpiriti animali, per eſſer di qualità e leggerezza di fuoco, hanno qualche forza di rendere leggiero, come appariſce nei morti, i quali per eſſer da quelli abbandonati, ſi ſentono più gravoſi e peſanti, non poſſono però in modo avanzare la gravezza dell' elemento predominante, che ſollevino il corpo e lo ſoſtengano in alto, e determinatamente lo fermino a tanta altezza. Per tanto ancor queſta ſi ha da ridurre nella forza di Dio, che inſieme ſolleva lo ſpirito ed il corpo. E queſto ſenza alcun dubbio ha da tenerſi più vero, che ciò, che ſecondo i Caldei riferiſce Marſilio Ficino nel lib.* 3. *della Teol. Platon. al cap.* 4. *eſſer occorſo a Zoroaſtro, e approva ſecondo i Platonici poter occorrere naturalmente, che l' anima in Dio rapita ſi riempia di luce, e queſta diffonda per mezzo del corpo, ed in tal modo lo renda leggiero, e lo porti in alto, come la ſtoppa ſi vede portata dalla fiamma. E ſe aggiugniamo quel che egli ſoggiugne ſecondo la ſentenza d' medeſimi, che in queſto modo ſi può dire eſſere ſtato rapito Elia nel carro di fuoco, e S. Paolo al terzo cielo, e che ſimilmente ſaranno rapiti dopo il Giudizio univerſale i corpi glorioſi, non ſolo dobbiamo ciò riſiutare per men vero, ma ancora per falſo del tutto, e degno di peggior nota.*

5. Jam ad ſigna veniamus ecſtaſis tum naturalis, tum dæmoniacæ, tum Divinæ. Ac præmittentes nullius ecſtaſis habendam eſſe rationem, quæ ſit levis, ſed gravis dumtaxat, qua videlicet correpti omnino exterioribus ſenſibus deſtituuntur, & tamquam mortui apparent, dicimus, ſigna naturalis ecſtaſis ea eſſe, quæ ſunt ſigna morbi, ex quo ecſtaſis naturalis oriri poteſt. Rurſus ſi ecſtaſis determinatum habeat tempus ſui impetus, ſi Ecſtaticus in paralyſim, vel in apoplexiam vel in alium conſimilem morbum progreſſu temporis lapſus ſit, ſi poſt ecſtaſim laſſitudo quædam, & membrorum pigritia, mentis & intellectus offuſcatio, rerum præteritarum oblivio, pallor & livor faciei, & animi triſtitia ſuccedant, ſigna hæc erunt ecſtaſis naturalis, uti late oſtendit Zacchias *quæſt. Medico-legal. lib.* 4. *tit.* 1. *quæſt.* 6. Circumſtantiæ quoque oſtendere poſſunt, an ecſtaſis ſit naturalis: ſi enim quis ecſtaticus fiat, dum actu aliquam rem terrenam concupiſcit, dum ſubito alicujus eventus pavore aut triſtitia corripitur, de ecſtaſi naturali non erit dubitandum. Sic Iſaac *Geneſ.* 27. *v.* 33. advertens, ſe pro Eſau benedixiſſe Jacob, & hunc conſtituiſſe dominum illius, *expavit Iſaac ſtupore vehementi, & ultra quam credi poteſt.* Sic Jacob *Geneſ.* 45. *v.* 26. audiens, Joſephum, quem per annos viginti tres, mortuum crediderat, vivere, & eſſe Prorege Ægypti, *quaſi de gravi ſomno evigilans ... ait.* Sic *in* 2. *Paralip. cap.* 9. *v.* 4. de Regina Saba videnti magnificentiam Salomonis, & ejus ſapientiam experta, dicitur: *Non erat præ ſtupore ultra in ea ſpiritus.* Sic demum 1. *Regum* 25. de Nabal, qui negaverat Davidi fugienti victualia, & audiverat ab uxore Abigail, Davidem eſſe contra ſe iratum, dicitur *v.* 37. *Emortuum eſt cor ejus intrinſecus, & factus eſt quaſi lapis.* Demum ad ecſtaſim naturalem pertinere dicendum eſt, ſi quis alienetur a ſenſibus, & ecſtaticus fiat, dum Muſicam audit: de ſimilibus enim Muſicæ naturalibus effectibus teſtatur Caſſiodorus *variar. lib.* 2. *cap.* 5. Seneca *lib.* 3. *de ira cap.* 9. & fuſiſſime Calmet *in diſſertatione de Muſica Veterum, & potiſſimum Hebræorum.*

6. Circumſtantiæ præterea patefacere poſſunt, an ecſtaſis ſit dæmoniaca, pura, ſi homo perditæ vitæ, aut in actu peccante, in ecſtaſim aut Raptum alienaretur. Item ſi ecſtaſis fieret cum maxima humanorum membrorum diſtorſione, & corporis motu incompoſito. Optime Cajetanus *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 173. *art.* 3. *Nota autem verbum, Divinam conditionem: ſcilicet talis alienatio a ſenſibus non fit in Prophetis cum aliqua inordinatione naturæ; & multo minus fit cum aliqua inordinatione honeſtatis, aut moris. Spiritus enim Sanctus, qui auctor eſt alienationis requiſitæ ad prophetiam ſicut & prophetiæ ipſius, non eſt auctor deordinationis naturæ, aut moris; quoniam Gratia ſecundum genus ſuum, & naturam & motum perficere, non deſtruere, minuere aut violare nata eſt: & propterea alienatio a ſenſibus, cum cordis ſaltu ſenſibiliter vehementi, cum deordinationem naturæ contineat, non eſt a Spiritu Sancto: & ſimiliter, ſi cum denudatione pudendarum partium fiat ex parte perſonæ alienatæ, niſi adeſſent operientes; hoc enim & contra honeſtatem morum, & contra naturæ ordinem eſt, quoniam motus talis membrorum ad deordinationem naturæ ſpectaret, etiamſi nudatio pudendorum non eſſet nata ſequi. Unde oportet advertere*

vertere in hujusmodi alienationibus, si interveniat aliquid indecens secundum motus intrinsecos, vel extrinsecos, sive sit indecentia naturæ, sive indecentia moris, quoniam tunc non est alienatio prophetica, sed infirmitatis, vel fictionis, vel illusionis diabolicæ, aut naturaliter animalis, ex nimia meditatione alicujus. Huic adhærent Gravina *in lapide Lydio lib. 2. cap. 28. §. Verum in his saltibus*, Consalvus Durantus *de visionibus cap. 3. pag. 58.* Castellin. *de inquisition. miraculor. in additamento universali de ecstasi num. 19. & 20.* Matta *de Canoniz. SS. part. 3. cap. 4. n. 32.* Thomas a Jesu *oper. tom. 2. cap. 8. disp. 3. §. Quinta regula*; & optime Larrea *in dec. de revelationibus part. 1. novar. decis. Granat. num. 57.* ubi pro argumento diabolicæ ecstasis hæc habet: *Quoties in ecstasim hic homo rapiebatur, quod in illo sæpius usitatum erat, non sereno vultu aut hilari fronte, ut alii, sed aliquibus signis extraordinariis, & per os sanguinem spuendo evenichat, quæ non sunt quidem vestigia illorum, qui a Deo rapiuntur, & Numinis afflatu delectantur.* Signum quoque diabolicæ ecstasis erit, si Ecstaticus rapiatur aut alienetur, quoties vult; nemini enim datur ecstasis per modum habitus, sed Divina Gratia ad se animam trahit, quando vult & quomodo vult. Pignatellus *consult. 151. num. 76. & seqq.* & signanter *num. 79. tom. 8.* si ab ecstasi pro arbitrio suo cessat, vel ad certam vocem revocatur ad sensus, nisi forte vox esset Superioris ex obedientia vocantis: si ille, qui ecstasim patitur, in ecstasim raptus loquatur mente turbata, quasi actus ab alio, & quasi alius loquatur per eum: si post alienationem non recorderetur eorum, quæ dixit cum esset alienatus, & ea, quæ dixit, repetere nesciat: si demum in locis publicis, & ubi major est hominum concursus, quis frequenter rapitur; Dæmonis enim est in externis quibusdam, & quæ hominibus patent, gloriam quærere. De quodam Restituto Presbytero hæc narrat S. Augustin. *lib. 14. de Civit. Dei cap. 24. (col. 375. t. 7.) Presbyter fuit quidam nomine Restitutus in Paræcia Calamensis Ecclesiæ, qui, quando ei placebat (rogabatur autem, ut hoc faceret, ab eis, qui rem mirabilem coram scire cupiebant) ad imitatas quasi lamentantis cujuslibet hominis voces ita se auferebat a sensibus, & jacebat simillimus mortuo, ut non solum vellicantes, aut pungentes minime sentiret, sed aliquando etiam igne ureretur admoto sine ullo doloris sensu, nisi postmodum ex vulnere*: quod ad Dæmonem esse referendum, optime ostendit Consalvus Durantus *in cit. tract. de visionibus cap. 3. pag. 54.* ubi fuse impugnat Cardani sententiam, qui audacter dixit, posse hominem naturali sua vi, quotiescumque voluerit, rapi, & in ecstasim elevari. In quadam Puella Cæsaraugustana, ut testatur Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib. 2. quæst. 25.* adeo frequentes erant Raptus, ut ad libitum raperetur: quod ex pacto cum Dæmone inito, dum oves pasceret, Cæsaraugustanus Episcopus processisse detexit. Zacchias *lib. 3. quæst. Medico-legal. de morb. simulat. quæst. 6.* uti testis oculatus ait, se fœminam vidisse hypocritam tam apte & appolite se in ecstasim raptam effingentem, ut admirationem spectantibus afferret, cum staret, extensis brachiis in Crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis per horæ spatium, & interdum veluti ad cælum avolatura corpus attolleret, & mirum in modum extenderet, vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret, quasi mortua langueret, citoque rubore perfunderetur, & veluti animo deficiens ad se ipsam redire simularet. Similia habentur apud Scacchum *de not. & sign. sanct. sect. 8. cap. 3.* de quadam Magdalena Crucia Cordubensi saga famosa. Cardinalis de Laurea *in 3. lib. sent. tom. 4. disput. 20. de miraculis art. 23. num. 998.* sapienter admonet, cavendum ab Ecstaticis, qui in ecstasi positi ejulatus non humanos, sed ferinos emittunt, qui horrorem inducunt; dæmoniacas enim censet hasce ecstases, & se id asserere experientia edoctum. Raphael de la Torre *in 2. 2. quæst. 91. art. 6. disput. 16.* docet suspectos esse Ecstaticos, qui in ecstasi positi ad insusurratam auribus certam vocem, vel quid simile, expergefiunt, ac si a somno excitarentur; cum enim excitatio a causa superiori proficisci debeat, hoc est vel a Deo, vel a Dæmone; & a Deo proficisci non possit, cum ad rem nullam valeat, præterquam ad vanam vulgi admirationem, infert, eam Dæmoni adscribendam; quod autem attinet ad Ecstaticos, qui, Prælato jubente, ab ecstasi revertuntur, subjicit, caute procedendum esse, nisi reliquæ concurrant circumstantiæ ostendentes, ecstasim esse Divinam, præcipue cum aliquando Prælati illam vocem proferant, ostentationis gratia, & absque ulla necessitate. Demum signa aperta ecstasis dæmoniacæ sunt, si in ea suadeatur aliquod malum, vel si bonum suadeatur, non tamen suadeatur ad bonum finem; vel si Ecstaticus post ecstasim turbatus permaneat: licet enim in ecstasibus, apparitionibus, & Divinis revelationibus (ut infra demonstrabitur) aliqua turbatio dari possit, & data sit, eadem tamen nec vehemens est, nec multum durat, & Ecstatici in delectatione quiescunt. Magna animadversione dignum est exemplum relatum a Patre Ribadeneyra *in vita S. Ignatii de Loyola lib. 5. cap. 10.* ubi narrat, Patrem Reginaldum Dominicanæ familiæ virum gravem convenisse Romæ S. Ignatium, & ei coram eodem Patre Ribadeneyra exposuisse, Bononiæ in cœnobio seminarum suæ curæ commisso extare Virginem orationis virtute præstantem, & quæ adeo sæpe alienabatur a sensibus, ut neque admotum ignem sentiret, in manibus stigmata haberet, perfossum latus, & caput veluti compunctum spinis atque transfixum, a quo etiam sanguis manabat; & a S. Ignatio quæsivisse, quodnam ejus esset de hujusmodi rebus judicium, ipsumque respondisse, ex signis expositis illius tantum habendam esse rationem, quod Virgo, ut fuerat narratum, promptissimam exhiberet Superiorum mandatis obedientiam; cumque Reginaldus deinde discessisset, & inceptum sermonem S. Ignatius prosecutus esset, addit Ribadeneyra, ab eo conclusum demum fuisse, ea signa posse esse a Deo, & posse etiam esse a Dæmone, qui simulatis rerum atque adumbratis imaginibus, mortalium mentes vanitatum spectatrices per corpus sæpe deludit. Post Cajetanum bene adnotavit Silvius *in 2. 2. D. Th. tom. 3. quæst. 173. art. 3.* eos, qui ecstasi corripiuntur, loquentes sub persona Christi, vel alicujus Sancti, quasi actos ab illo, aut seduci, aut seducere.

7. Signa denique Divinæ ecstasis peti potissimum debent ex moribus ejus, qui in ecstasim rapitur. Ecstasis autem Divina fit cum maxima compositione totius hominis tam interni, quam externi: Ecstaticus in ecstasi Divina non loquitur nisi cœlestia, quæ astantes ad Dei amorem excitent; ad se reversus, humilis & quasi pudore confusus apparet; cælesti quadam lætitia perfusus, hilaritatem in facie, & securitatem in corde ostendit: de circumstantium præsentia minime gaudet, timens, ne propterea in sanctitatis opinionem veniat: idemque Ecstaticus ut plurimum, dum orationi vacat, vel inter audiendum Sacrum, vel post sumptam Eucharistiam, vel dum sermones audit de Deo, aut paradiso, ecstasi corripitur, aut mente excedit. Martinus del Rio *loc. cit.* refert, quamdam Dei Servam Burgis in Castella superstitem an. 1585. sæpe in Raptum elevatam fuisse, cum Eucharistiam receperat, & ad se reversam verecundiæ plenam & pudoris consuevisse se celerrime domum in conclave recipere. Scacchus quoque *loc. cit.* similia narrat de S. Catharina Senensi. Pater Franciscus Marchesius ex processibus Canonizationis S. Petri de Alcantara, ejus vitam infra allegandam edidit; cumque *cap. 13. lib. 4.* Divinas ecstases & Raptus, quibus Sanctus corripiebatur, dum Missam celebraret, exposuerit, hæc ad rem nostram subjicit: *Spogliatosi poi de' sacri abiti, senza dimora si ritirava nella cella; e quantunque fosse nel camminare grave e moderato, nondimeno in tale occasione accelerava il passo fuor di modo, e alle volte andava correndo come vento, con ammirazione di chi lo vedeva, per giungere quanto prima alla stanziola, dove quali fossero i favori celesti, la sua umiltà non permise che ad alcuno fossero palesati; ma i Religiosi dagl' infocati sospiri, e dalle acute grida che dava, argomentavano che fosse singolarmente favorito dal Signore.* Divini præterea Raptus non sunt prolixi, sed sæpe breves, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem Bonam *de discret. spirit. c. 14. num. 6.* & apud Thomam a Jesu *tom. 2. disp. 3. c. 8. §. Quarto considerari debent.* Antecedentia demum, concomitantia, & ecstasim subsequentia sedulo examinari debent. Si enim de Ecstatici virtutibus non dubitetur, si quæ ecstasim comitata sunt, concordant cum iis quæ modo retulimus, si Ecstaticus post ecstasim in charitate, in humilitate, & ceteris virtutibus magis magisque profecerit, de Divina ecstasi dubitandum non erit; quemadmodum animadvertit Consalvus Durantus *in tr. de vision. c. 3. pag. 69. Cum sensibus restituuntur, qui in ecstasi, vel raptu ad supernaturalia videnda divinitus elevantur, tunc magis eorum mentes Divino lumine illustratas, ac cælesti sapientia imbutas animadvertunt, & tunc illustratione, ac dilectione Divina anima repletur, ac ineffabili liquefacta dulcedine in cælestem quemdam statum emergit, & tanto se humiliorem exhibet, quanto ad altiora mysteria elevatur, ac magis se ad vitæ puritatem, & perfectam sui abnegationem disponit, & ad pretiosiora dona se præparat.* Idem prosequuntur Matta *de Canoniz. SS. par. 3. cap. 4. sub num. 31.* Scacchus *de not. & sign. sanct. sect. 8. cap. 3. in fine*, Cardinalis de Laurea *opusc. 5. de oratione cap. 7. §. Dico tertio.* Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 14. in fine*, cujus

hæc

hæc sunt verba: *Nullum autem certius indicium ecstasis veræ ac supernaturalis, quam si mores ejus, qui rapitur, cum hoc Divino munere consentiant, ut supra diximus; si nimirum mundum contemnit, si ejus pompas & vanitates detestatur, si efficax Deo serviendi propositum habet, si se indignum ea Gratia reputat, si majorem in dies progressum facit, si ex intima cum Deo unione crescit in eo humilitas, abnegatio, odium sui, & amor Dei.* Adde Matthæuccium *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. tit. 3. cap. 3. ar. 1. num. 15. & pluribus. seqq.* & Thomam a Jesu *oper. tom. 2. disp. 3. cap. 8. in fine §. Demum.*

8. Juxta Richardum de S. Victore *lib. 5. de contemplatione cap. 5.* ecstasis Divina ex triplici capite provenire potest; ab admiratione videlicet, magnitudine amoris, & magnitudine exultationis: quod late explicat Henricus Harfius *lib. 3. de mystica Theologia cap. 39.* Magnitudo admirationis est, cum anima supra se ipsam ducitur, & Divino lumine irradiata, & in summæ pulchritudinis admiratione suspensa, a suo statu excutitur, & in sublimia elevatur. Magnitudo amoris est, cum mens humana tanto cælestis desiderii igne succenditur, ut amoris intimi flamma ultra humanum modum crescens animam a pristino statu resolvat, & in superna attollat. Magnitudo demum jucunditatis est, cum mens hominis, internæ suavitatis ubertate imbuta, quid sit, quid fuerit, penitus obliviscitur, & in supernum quemdam affectum translata, a se ipsa alienatur. At his relictis, quæ ad Mysticos pertinent, & quæ, utpote interna, Ecclesiæ judicio non subduntur, nonnulla remanent dicenda de actibus externis, ut clarius explicentur quæ supra dicta sunt. Superius dictum est, in ecstasi naturali quamdam succedere membrorum lassitudinem. Zacchias *quæst. Medico legal. lib. 4. tit. 1. num. 32.* id ecstasi naturali adscribit, & ab ecstasi supernaturali excludit. Concordare videtur Consalvus Durantus *cit. tract. cap. 3.* ubi ait: *Corpus ejus, qui ad Divina contemplanda sic elevatur, non ex tunc, quemadmodum videbatur, imbecillum ac debile, sed robustum, ac viribus sæpenumero potens relinqui.* Quod recte notant Rotæ Auditores in relatione causæ Servi Dei Nicolai Factor *tit. de donis, & gratiis num. 81. Et postquam in ecstasi perseveraverat, ad suos sensus redibat, sed cum integra valetudine & robore ad quoscumque labores perferendos.* At hæc ita explicanda sunt, ut fiant in corpore post ecstasim aut Raptum, secus autem, dum ecstasis aut Raptus durant, juxta illud *Danielis 10. v. 8. Vidi visionem grandem hanc, & non remansit in me fortitudo, sed & species mea immutata est in me, & emarcui, nec habui quicquam virium.* Vi etenim mentis in rerum Divinarum contemplatione defixa, calore quoque vitali ad mentis functiones contracto, & vehementia amoris in partem sensitivam redundante, necesse est, obtundi vires corporis, & illud frigescere, pallescere, & infirmari. Cassianus *collat. 19. cap. 4.* personam Abbatis Joannis ita loquentem inducit: *Itaque pio Domini nostri munere meminì me in hujusmodi Raptum frequenter excessum, ut obliviscerer, me sarcina corporeæ fragilitatis indutum, mentemque meam ita omnes exteriores sensus subito vespuisse, & a cunctis materialibus rebus omnimodis exulasse, ut neque oculi neque aures meæ proprio fungerentur officio, & ita Divinis meditationibus ac spiritualibus theoriis animus replebatur, ut sæpe, ad vesperam cibum me percepisse, nescirem, ac sequenti die de hesterna absolutione jejunii penitus dubitarem.* Et S. Teresia *in castro animæ mansion. 6.* describens pathemata hominis in ecstasim rapti, ait, calorem deficere, intercipi respirationem, nec minimum halitum sive motum percipi, accedere omnium membrorum rigorem & frigus, pallorem in vultu, & omnia mortui vel morientis symptomata.

9. Item in superioribus dictum est, in ecstasi dæmoniaca corpus a terra elevari posse; & hoc ipsum multo magis contingere posse in ecstasi Divina, Thomas a Jesu *oper. tom. 2. disp. 2. cap. 8.* pluribus Sanctorum exemplis in ecstasim raptorum confirmat. Auctor vitæ S. Petri de Alcantara *lib. 4. cap. 10. pag. 197.* hæc habet: *Succedunt Raptus & ecstases, succedit illa mirabilis per aera transportatio, qua corpus, quæve licet, animæ ferventis motibus rapitur. Operarius tanti effectus est misericors Dominus, qui hujusmodi Gratiam non solet nisi viris summe contemplativis concedere. Dedit eam Sanctæ Teresiæ, & largitus est Sancto Petro de Alcantara, ita ut orans in Choro, & in Dei contemplatione absorptus usque ad lucearia spiritus ardore ferretur. Sæpe ad vertices arborum genuflexus, supremos ramos, veluti avis volando, attingere videbatur. Aliquando ab horto ad Ecclesiam subito impetu ducebatur. Si quis de Deo sermonem coram ipso agebat, dabat novis excessibus mentis occasionem. Sæpe coram Cruce lignea orans, brachiis in modum Crucis extensis, multum supra terram evectus, omnium transeuntium, & pastorum admirationem movebat.* Apud Surium *in vita Sancti Thomæ Aquinatis ad diem 7. Martii num. 9.* ita legitur: *Admiranda fuit sancti viri inter orandum animi pietas & devotio; & cum se daret rerum Divinarum contemplationi, adeo persæpe visus est mente in Deum sublimiter excessisse, ut corpus pariter in aere suspensum videretur.* Rotæ Auditores in relatione causæ S. Teresiæ *tit. de Divinis donis & gratiis art. 21. §. 2.* elevationis a terra meminerunt: *Raptam fuisse constat, & quod aliquando adeo vehementibus spiritus elevationibus rapiebatur, ut etiam in altum & aera toto corpore subtolleretur.* Similia leguntur in relatione causæ S. Francisci Xaverii (*tit. de Charitate in Deum*): *Sæpe divinitus elevabatur a terra, & cum semel in hoc modo deambulares per hortum habens manus in pectore, dicebat: Satis, Domine, satis est.* Alia plura habentur in relatione causæ S. Philippi Nerii. Dum autem munere fungebar Fidei Promotoris, in sacrorum rituum Congregatione discussa fuit causa Ven. Servi Dei Joseph a Cupertino super dubio virtutum, quod post dimissum a me Promotoratus officium feliciter fuit resolutum, in qua testes omni exceptione majores & oculati celeberrimas a terra elevationes, & ingentes volatus retulerunt de eo Servo Dei ecstatico & rapto.

10. Rursus in superioribus dictum est, inordinatos corporis motus & minime decentes, ecstasis diabolicæ signum esse. Auctoritatibus id adstruentibus, & relatis *superiori num. 6.* addimus auctoritatem Silvii *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 173. art. 3.* quæ licet pertineat ad Prophetas, vindicat tamen sibi locum etiam in Ecstaticis & Raptis. Ibi enim postquam docuit, alienationem a sensibus, quæ contingit Prophetis, non fieri cum aliqua inordinatione naturæ, subjicit: *Hæc doctrina valde utilis est ad discernendos spiritus, num ex Deo sint, qui se hominibus venditant tanquam propheticos. Cum enim Spiritus Sanctus honestatem naturalem, & bonos mores non violet, sed perficiat; alienatio a sensibus, quæ a Spiritu Sancto est, fit absque inordinatione naturæ, ac etiam absque deordinatione honestatis & bonorum morum. Et propterea alienatio a sensibus, cum cordis palpitatione sensibiliter vehementi, cum deordinationem naturæ contineat, non est a Spiritu Sancto, ait hic Cajetanus. Et similiter si talis alienatio fiat cum indecente corporis mutatione, jactatione, vel denudatione, sive ea indecentia sit contra bonos mores, sive contra naturam, non est prophetica, sed vel diabolica, vel ex humana, aut animali passione, vel ex infirmitate.* Concordat Hurtado part. 1. *variorum tractatuum tract. 5. cap. 6. resolut. 54. §. 23. num. 1080.* Admisimus hæc omnia *superiori num. 6.* & rursus libenter admittimus; sed addimus, caute esse intelligenda, ita ut non quilibet insolitus motus corporis tanquam inordinatus & indecens habendus sit. Richardus Victorinus *de contemplatione lib. 5. cap. 14.* comparat Ecstaticum pisci in aquis ludenti, & supra aquas exilienti. In vita S. Philippi Nerii *lib. 2. cap. 1.* refertur, eum, dum Missam celebraret, adeo aliquando corpore fuisse agitatum, ut suppedaneum altaris tremeret. Idem, ut est in eadem vita *ibid.* dum inciperet Offertorium Missæ, tali gaudio exultabat, ut quasi paralyticus videretur, & aquam vino in Calice miscere non posset, nisi brachio altari innixo; in elevatione sacræ hostiæ brachia elata remanebant extensa, ita ut per aliquod temporis spatium ea ad se retrahere non posset; aliquando demum post consecrationem adeo spiritu exultabat, ut extremæ digitorum pedum parti innixus, chorcas ducere videretur. Alia in eadem vita occurrunt, & passim in vita S. Magdalenæ de Pazzis; itaque in bulla Canonizationis ejusdem ita legitur (*pag. 395. cod. Canoniz.*) *Interim mira corporis agilitate per Claustra ferebatur, dilacerabat vestes, & procul abjiciebat quidquid illius in manus incurrisset.* Cumque in disputatione dubii super virtutibus Ven. Servi Dei Fratris Michaelis a Sanctis a Fidei Promotore, ut evinceret illius ecstases non fuisse Divinas, oppositum sit, eum ab oratione, in qua eas passus erat, recedere consueviss clamantem, cursitantem, & vim ac impetum facientem in ea quæ sibi tunc occurrebant, illa amplectentem ac stringentem, non potuerunt hæc obstare approbationi virtutum, quibus sane non modicum præsidium allatum est a prædictis ecstasibus inter Divinas recensitis; ex quibus aperte dignoscitur, non omnes motus corporis insolitos, sed tantum vere indecentes, maxime vero inhonestos, ecstasis diabolicæ signum esse; at pure insolitos, si cetera concurrant, posse ad ecstasim Divinam referri. Jacobus Alvarez de

Paz *tom.* 3. *col.* 1431. agens de Ecſtaticis, ex Philone hæc ſcribit: *Quæcumque anima impleta fuerit gratia, gaudet confeſtim, & ridet, exultatque; bacchatur enim ita, ut vulgo ebria videatur inſanire rapta extra ſe &c. Eſt tamen quædam ebrietas etiam ſobriorum, qui bona meraca hauriunt, & propinationes a perfecta virtute accipiunt.* Ad rem noſtram Matthæuccius *in oper. cit. tit.* 3. *cap.* 3. *ar.* 1. *n.* 18. recte diſcrimen ponit inter actus indecentes, & actus inuſitatos: concluditque, illos ecſtaſi Divinæ obſtare, hos non item.

11. Demum in ſuperioribus dictum eſt, ecſtaſis diabolicæ ſignum eſſe, ſi quis loquatur mente turbata, & ecſtaſis Divinæ ſignum eſſe, ſi Ecſtaticus verba habeat in Dei laudem redundantia. Thomas a Jeſu *cit. diſp.* 2. *cap.* 9. docet, dici non poſſe alienatum, vel raptum qui liber eſt ad loquendum, vel tacendum, & intelligit verba quæ loquitur; & ſi hæc accidant, alienationem a ſenſibus non eſſe perfectam, ſed imperfectam. Gravina *cit. lib.* 2. *cap.* 28. dicit, inter Ecſtaticos, nonnullos dici jubilatorios, nonnullos eruptores; jubilatorios eſſe, qui in ecſtaſi & raptu ſaliunt; eruptores, qui in verba erumpunt. Cardinalis de Lauræa *cit. diſp.* 20. *de miraculis ar.* 23. *n.* 998. narrat, Servum Dei Joſeph a Cupertino conſueviſſe quemdam clamorem emittere, cum in ecſtaſim aut Raptum elevaretur; & tum Gravina, tum de Lauræa verba clamoremque in ecſtaſi Divina admittunt tanquam ineffabilis gaudii & alacritatis ſigna, ſi verba ſanctitatem reſonent, modo clamores & ejulatus horrorem non inducant, uti ſupra dictum eſt. Clamorum ſine horrore mentio fit in vita Beatæ Angelæ de Fulgineo *cap.* 32. & in vita S. Petri de Alcantara, ſcripta a Patre Franciſco Marcheſio *lib.* 4. *cap.* 2. & *cap.* 13. Huc facit illud Joannis Caſſiani *in collat.* 9. *cap.* 27. ubi ait: *Frequenter enim per ineffabile gaudium & alacritatem ſpiritus, ſaluberrimæ compunctionis fructus emergit, ita ut etiam in clamores quoſdam intolerabilis gaudii immenſitate prorumpat, & cellam vicini jucunditas cordis & exultationis penetret magnitudo.* Demum negari non poteſt, in ecſtaſim raptos, loquendo de ecſtaſi Divina & ſupernaturali, aliquando loqui: Anno 1600. Pater Virgilius Ceparius, alibi a Nobis cum laude commemoratus, Societatis Jeſu Theologus, Confeſſarius erat S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, & Sororum, extra ordinem quidem, ſed cum facultate quotidie, ſi vocaretur, adeundi. Aloyſii Gonzagæ nunc inter Sanctos relati vitam ſcripſerat, quam eis legendam dedit, partemque digiti, quam Reliquiam dono deſiderabant, donavit. Cum autem Maria Magdalena Reliquiæ particulas Sororibus divideret, repente animo a ſenſibus abſtracto, & in ecſtaſim Divinam elevata, mirabilia protulit verba per intervalla, quæ ſupremum gloriæ gradum Aloyſio datum in cælo ampliſſime patefecerunt. Octodecim teſtes factum retulerunt ex Monialibus, quæ aderant. Nonnullæ ex eis verba ſcripſerunt, quæ a S. Maria Magdalena fuerant prolata: exhibitoque ipſi folio, in quo ejus verba fuerant ab aſtantibus ſcripta, multum illacrymans, quod occulta Dei dona vulgare cogeretur, juſſu Archiepiſcopi Florentini, qui eam ob rem in cubiculum venerat, in quo ægrota jacebat, interpoſito juramento faſſa eſt, omnia in folio deſcripta, eſſe vera, prout in eo narrabantur, ut ex proceſſibus factis in cauſa Canonizationis S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis latiſſime comprobatum fuit in cauſa Canonizationis S. Aloyſii Gonzagæ a Patre Andrea Budriolio Societatis Jeſu Theologo & prædictæ cauſæ diligenti & docto Poſtulatore. Denique regula eſt, ut verba obſerventur, quæ ab Ecſtaticis referuntur una cum omnibus circumſtantiis, veluti, congeſtis undique exemplis, oſtendit Pignatellus *conſult.* 151. *n.* 94. *tom.* 8.

12. Fx dictis infertur, Ecſtaticos & Raptos ſupra naturæ vires, memoriam habere eorum, quæ in ecſtaſi & raptu eis contigerunt; quod concordat cum iis, quæ ſuperius dicta ſunt, dum ſermo haberetur de ecſtaſi naturali & diabolica, in quibus diximus rerum dari oblivionem. Concordat Silvius *in* 2. 2. *D. Thomæ tom.* 3. *qu.* 173. *ar.* 3. ubi docet, veros Prophetas, aut Ecſtaticos non eſſe cenſendos eos, qui a ſenſibus alienati, durante alienatione loquuntur aliqua tanquam viſa, & poſtmodum neſcientes quid viderint, referunt ſe ad ea quæ dixerunt, dum eſſent alienati. Sed, ne hinc aliqua ambiguitatis & erroris occaſio oriatur, operæ pretium eſt animadvertere, juxta doctrinam S. Tereſiæ *in libro de caſtro interiore cap.* 4. ſi Deus per viſionem imaginariam aliqua in ecſtaſim Rapto revelat, ea remanere impreſſa memoriæ, & Ecſtaticum ad ſe redeuntem poſſe ea narrare; ſi vero ea revelet per viſionem intellectualem, ea quidem remanere in mente impreſſa, ut in oblivionem cadere non poſſint, at Ecſtaticum ad ſe redeuntem ea referre neſcire: eademque Sancta *in caſtro animæ manſion.* 6. *cap.* 4. & *vitæ ſuæ cap.* 20. & 21. docet animam, cum ſibi poſt Raptum reddita eſt, nihil eorum quæ vidit, poſſe aliis referre, neque eorum recordari, niſi confuſa & generali quadam cognitione; ut ſi quis intimum Regis cubiculum, vaſis, tabulis, ſtatuis, aliiſque pretioſiſſimis ac mira arte diſpoſitis ornamentis refertum ingreſſus fuerit, eaque omnia ſimul in oculos incurrant, fieri non poteſt, ut de ſingulis poſtmodum in tanta rerum copia & varietate recordetur. In capite ſequenti de viſione imaginaria & intellectuali agetur. Hæc autem adnotaſſe fas ſit, ne vel ex defectu perfectæ memoriæ, vel ex defectu poteſtatis ea referendi, quæ Ecſtaticus vidit, inferatur, ecſtaſim non fuiſſe ſupra naturæ vires, quemadmodum advertit Pignatellus *cit. conſult.* 151. *n.* 81. *to.* 8. cum Deus referendi poteſtatem non indulgeat Ecſtatico, niſi prophetare debeat, & ad utilitatem aliorum ea revelare, quæ in ecſtaſi vidit. Quocirca in raptu Apoſtoli Pauli ipſe de ſe ait 2. *ad Corinth. cap.* 12. *v.* 4. *Et audivit arcana verba, quæ non licet homini loqui*; qua de re Tertullianus *in lib. de præſcription. cap.* 24. ſcribit: *Fuit conditio eorum, ut nulli hominum proderentur.* Idemque confirmat Cardinalis de Lauræa *in* 3. *lib. ſent. tom.* 4. *diſput.* 20. *de miraculis art.* 23. *num.* 981.

13. Reſtat, ut dicamus de ecſtaſi & raptu, quod attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis. Illud ergo in primis probandum eſt, ecſtaſim non fuiſſe naturalem; quod præcipue fiet oſtendendo, nullam præceſſiſſe infirmitatem, aut aliam cauſam, a qua ecſtaſis naturaliter potuerit provenire. De ecſtaſi dæmoniaca in eo rerum themate vix ratio haberi poteſt, cum incomprehenſibile ſit, viros fama ſanctitatis illuſtres, quorum cauſæ non introducuntur, niſi conſtans fama virtutum & miraculorum judiciali via & ratione comprobata præceſſerit, ecſtaſim diabolicam paſſos fuiſſe; niſi forte id Deus permiſiſſet, ut humiliores redderet, juxta ea quæ habentur apud Cardinalem de Lauræa *opuſc.* 5. *de oratione cap.* 6. *verſ. Dico tertio*, ubi probat, interdum viros contemplationi deditos, per ecſtaſes dæmoniacas decipi poſſe; vel niſi in ecſtaſi interceſſiſſet ea quæ complacentia dicitur & luxuria ſpiritalis, quæ contingit, cum Dei Servus reſpicit, tanquam finem principalem, conſolationem & delectationem, quam in exceſſu experitur, non autem Dei gloriam, quemadmodum animadvertunt Conſalvus Durantus *in cit. tract. de viſionibus cap.* 3. *pag.* 52. & Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 3. *pag.* 608. Sed hæc, cum interna ſint, non poterit Eccleſia certo ſcire, ea non interceſſiſſe, niſi per teſtes & cetera monumenta certo cognoverit virtutes heroicas ejus, qui ecſtaſim paſſus eſt. Excluſa vero ecſtaſi tum naturali, tum dæmoniaca, & poſitis ſignis ecſtaſis Divinæ, juxta ea quæ ſuperius dicta ſunt, de qualitate Divinitatis in ecſtaſi non erit dubitandum, uti ſolide argumentantur Rotæ Auditores in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ *par.* 2. *ar.* 10. & in relatione cauſæ S. Catharinæ de Ricciis *tit. de ecſtaſi.*

14. Conſtituta qualitate ecſtaſis, ipſa per ſe, tametſi Divina, & a ſolo Deo immiſſa, non confert ad probandam ſanctitatem; cum paſſio hæc nec ſanctificet, nec ſit effectus Gratiæ ſanctificantis, ſed reducatur ad Gratiam gratis datam. Quocirca, ut ejus ratio habeatur in judicio Beatificationis & Canonizationis, oportet, ut in Ecſtatico probetur fuiſſe heroicas virtutes; tunc enim erit ſanctitatis ſignum, & amoris hominis ecſtatici in Deum, & e converſo amoris mutui ipſius Dei in ecſtaticum. Quæritur inter Theologos, an Ecſtaticus in actibus intellectus, id eſt videndi, & voluntatis, id eſt amandi, quos habet in ecſtaſi, mereatur. Cardinalis de Lauræa *loc. cit. n.* 499. ait, Ecſtaticum mereri in actibus ecſtaſim præcedentibus, cum liberi ſint, & in objecto verſentur, fine, & circumſtantiis bonis, ſicuti ſunt ceteri actus religionis, & Fidei; non mereri autem in actibus, qui in ecſtaſi contingunt, cum non ſint liberi. Suarez contra *lib.* 2. *de religione tom.* 2. *cap.* 20. *num.* 5. & *ſeqq.* ſtat pro libertate actuum, & ſic pro eorum merito; eumque ſequitur Pater Antonius ab Annuntiatione *in diſcept. myſtica tract.* 4. *queſt.* 2. *ar.* 9. & adhæret Gravina *de viſione intellectuali lib.* 2. *cap.* 18. Sed, his omiſſis, de quibus etiam plura habentur apud Patrem Thomam a Jeſu *oper. tom.* 2. *part.* 1. *enucleationes Theologiæ myſticæ S. Dionyſii queſt.* 27. cum ut plurimum ecſtaſes iſtæ Divinæ non cuilibet Fideli, nec mediocriter ſpiritali, ſed tantum perfectis & in ſpiritali vita confirmatis, & ſic virtutibus & ſiguanter Charitate perſpicuis a Deo dentur, uti videri poteſt in Actis SS. Franciſci, Dominici, Antonii, Bonaventuræ, Catharinæ Senenſis, Tereſiæ; ab ecſtaſi

Divi-

Divina per conſequens, accedentibus heroicis virtutibus, in cauſis Beatificationis & Canonizationis, licet non directe, ut Scholæ loquuntur, indirecte tamen aliquod ſanctitatis argumentum educi poterit; uti late probant Cardinalis de Lauræa *loc. cit. num.* 991. Scacchus *loc.* pariter *cit. pag.* 609. Matta *de Canoniz. SS. par.* 3. *cap.* 4. *ſub n.* 31. §. *Multo magis*, Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canoniz. tr.* 3. *cap.* 3. *ar.* 1. *n.* 16. Et, quamvis ecſtaſes a Deo proxime immiſſæ abſque prævia applicatione & vehementi hominis attentione, mirificæ dici poſſint, itemque illæ, quæ homini adveniunt ex ſuperno auxilio operanti, & firmiter Divinis apprehenſis adhærenti; ab Apoſtolica Sede tamen nunquam pro miraculis ſpecialibus approbantur, uti allata praxi ſacræ Congregationis, refert Cardinalis de Lauræa *loc. cit. n.* 967. niſi forte aliquo ſupra naturam ſigno comitante contigerit, puta ſplendoris in vultu, & ſimilium; tunc enim ſplendor ipſe, & radii e vultu manantes, tanquam miracula approbari poſſunt, uti proſequitur idem Eminentiſs. Auctor *in opuſc. de oratione cap.* 6. *pag.* 309. *Et hinc eſt, quod, ut jam per annos fere triginta expertus ſum, cum agitur de Canonizatione alicujus Servi Dei, & fit ſcrutinium de miraculis, inter ea non adnumerantur ecſtaſes, niſi evidenti aliquo ſupernaturali ſigno ſint adminiculatæ.* Hæc prædictus Auctor tradit, poſtquam docuit, contemplationi acquiſitæ non eſſe conjunctam ecſtaſim aut Raptum; cum aliquando adeo vehemens poſſit eſſe contemplatio, ut naturalem ecſtaſim pariat; & licet ad actum utiliter contemplandi ſpecialis gratia requiratur, quando tamen per eam jam habitam Ecſtaticus in actu contemplationis eſt, valeat etiam ſuo conatu intenſiſſime eo in actu applicari, ex quo alienatio ſeu ecſtaſis ſequi poteſt.

15. Pater Baldellus in opere ſuo manuſcripto loquens de ecſtaſi Arſiliæ Altiſſimæ jam ſupra memoratæ optime demonſtrat, quomodo ejus ecſtaſes fuerint Divinæ, & quomodo ipſius ſanctitati probandæ conferre poſſent, licet inter miracula non eſſent recenſendæ, & natura aliquid ad eas contulerit. *Ecco ejus verba: Ma per conſiderare le coſe già dette, particolarmente in Arſilia, certiſſimo è, che ſpeſſo ella era rapita fuori di ſe, non ſolo, quando nella orazione più s' internava, ma ancora al ſemplice ragionare e ſentir ragionare delle coſe di Dio. Talvolta reſtava fredda e gelata nelle parti del corpo con poco ſegno di polſo ed anelito. Talvolta per lo contrario s' infocava, ed accedevaſi tanto, che per tutto il corpo ſudava, e ſempre per buono ſpazio di tempo reſtava immobile, nè ſentiva chi la chiamaſſe, o tiraſſe. Quando poi a ſe tornava, ſi trovava grandemente indebolita di forze, vergognandoſi, ſe era ſtata da altri veduta e notata: dimandava loro umilmente perdono, e ſi ſcuſava con dire, che fra molte altre indiſpoſizioni ancor queſta pativa di addormentarſi, e fra molti altri mancamenti aveva ancor queſto di mala creanza di non attendere, con chi trattava. Non era l' eſtaſi in lei delle ſole coſe apprenſive, nè delle ſole appetitive, ma dell' une e dell' altre. Ora cominciando dall' une, ſi terminava nell' altre; e ora cominciando dall' altre, ſi terminava nell' une. Per tanto ſentiva nel cuore corporalmente paſſioni grandiſſime, e queſto talvolta pareva che l' affogaſſe; onde era forzata a prorompere in grandi ſoſpiri e ruggiti: talvolta pareva, che s' ingrandiſſe in modo, che non capiſſe nel petto: talvolta, che foſſe come trinciato da molti raſoi, e communicaſſe il dolore per tutta la vita. Non dubito, che foſſe da Dio, e dalla Grazia, dalla quale ſempre ſono i buoni penſamenti e deſiderj: ma credo, che quanto alla ſoſtanza, non paſſaſſe queſt' ordine della Grazia, e oltre il buon abito, che ella aveva di penſare ſopra le coſe di Dio, veniſſe ancor' ajutata dalla natura e compleſſione ſua, ſecondo la quale le apprenſioni e gli affetti furono aſſai grandi, e molto operarono ancora nel corpo, come di farla animalare, ſe aveſſe avuta qualche triſtezza, e di farla anche venir meno, come talvolta è occorſo, per la partenza di qualche Padre ſpirituale. Splendori nel volto, o ſollevamento da terra, per quanto io ſappia, non le ſono occorſi: ma non da queſti ſoli ſi deve miſurare la verità dell' eſtaſi, e la grandezza della ſantità.*

CAPUT QUINQUAGESIMUM.

De Viſionibus, & Apparitionibus.

1. VISIONES non ſemper ecſtaſi eſſe conjunctas, bene animadverſum fuit a Cardinali de Lauræa *in ſæpe cit. opuſc.* 1. *de oratione cap.* 8. ubi, poſtquam aſſeruit, ecſtaſi & raptui, aut ſimplici contemplationi non ſemper eſſe aut neceſſario conjunctas viſiones, apparitiones, atque revelationes, hoc ipſum camprobat tum a priori, (uti dicitur), tum a poſteriori: a priori quidem, cum in ſacra Scriptura nuſquam viſiones & apparitiones promiſſæ alicui perſonarum generi inveniantur; a poſteriori, cum quamplures Contemplativi, & ſignanter contemplatione acquiſita, quamplures Ecſtatici aut Rapti nec viſiones nec apparitiones, nec revelationes habuerint, aut habeant, ſed ſimplices illuſtrationes & illuminationes, juxta objecta, quæ contemplantur. Idem Auctor *in eod. cap.* ait, viſiones dici poſſe revelationes, & contra, ſi de rebus occultis, ſive futuris, ſive præſentibus, ſive præteritis ſint; atque ex parte quidem Dei, vel deceptoris Dæmonis prædicta oſtendentis dici poſſe revelationes, & ex parte recipientis viſiones. Cardinalis Bona *in tract. de diſcret. ſpirit. cap.* 15. *n.* 2. ait, viſionem, & apparitionem pro una & eadem re ſumi; ſed eam eſſe differentiam, quod apparitio dicatur, quando noſtris obtutibus ſola ſpecies apparentis ſe ingerit, ſed, quis appareat, ignoratur; viſio autem, cum externæ apparitioni ejus intelligentia conjungitur: & Bordonus *medit.* 13. *de miraculoſa apparitione Sanctorum n.* 20. rem ſic explicat, ut apparitiones dicantur viſiones ex parte videntium rem mirabilem.

2. Deum inviſibilem ſub viſibili & ſpectabili forma aliquando in veteri Teſtamento apparuiſſe, certum eſt. Per undecim vices id contigiſſe, dicitur. Prima fuit, cum primis Parentibus; ſecunda, cum eorum filio Cain; tertia, cum Noe; quarta, cum Agar ancillæ; quinta, cum Abrahamo; ſexta, cum Lot; ſeptima, cum Jacob; octava, cum Moyſi; nona, cum Joſue; decima, cum Gedeoni; undecima cum parentibus Samſonis apparere dignatus eſt. Variis quoque antiqui Teſtamenti exemplis docetur, Deum externa voce locutum eſſe, & auditum. Ut cetera prætereamus, quemadmodum habetur *in hiſtoria Moyſis*, Deus per novem vices locutus eſt Abrahamo: prima, cum relicta patria, juſſit ipſum proficiſci in terram Chanaan; ſecunda, quando eamdem terram ſemini ejus promiſit, poſtquam mandato Domini paruit; tertia, cum eamdem promiſſionem repetivit, quod factum eſt, poſtquam Lot ceſſerat terram Sodomorum; quarta, cum eidem Abrahamo promiſit poſteritatem, quæ ſua multitudine eſſet æquatura ſtellas cæli; quinta, cum præceptum dedit Circumciſionis; ſexta, cum tres Angelos humana ſpecie hoſpitio excepit; ſeptima, cum juſſus eſt filium cum ancilla ejicere juxta votum uxoris; octava, cum Iſaac filium juſſus eſt immolare; nona, cum eumdem immolare prohibitus eſt. Innumeræ ſunt aliæ Dei locutiones per apparitionem factæ in veteri Teſtamento. An autem, & in quibus vox tantum audita fuerit, & nihil viſum, & in quibus Deus loquens non modo auditus, ſed viſus fuerit, non eſt in præſenti examinandum. Adnotare autem fas ſit, externam Dei vocem auditam fuiſſe modo per nubem, modo per ardentem rubum, modo per ignem, modo in turbine, modo in ſibilo, modo de Propitiatorio, modo de cælo, modo per Urim & Thummim. Pars ſuperior Arcæ Propitiatorium dicebatur, Operculum, Opertorium, Oraculum. Operculum hoc duo Cherubim conſtituebant ex auro non fuſili, ſed malleis ductili, ſe mutuo aſpicientes, & alas ſibi mutuo tamquam manus præbentes; & ex hoc Propitiatorio Deus promiſit Moyſi ſe locuturum: & ex eo loco locutum eſſe, colligitur *Num.* 7. & quoad Hurim & Thummim, quemadmodum certum eſt, in Urim & Thummim Deum in rebus gravibus, dubiis, & inopinatis ad Eccleſiæ, vel reipublicæ ſalutem ſpectantibus a Rege, aut a Principe, vel a Synedrio interrogatum, quæ facere oporteret, per ſummum Sacerdotem revelaſſe, uti colligitur *ex lib.* 1. *Regum c.* 23. & *c.* 30. ita incertum admodum eſt, quid eſſent Urim, & Thummim, utrum videlicet eſſent duodecim gemmæ Rationalis cum inſcriptis duodecim Patriarcharum nominibus; an litteræ ex nominibus Divinis, vel ex luminibus duodecim Patriarcharum lucentibus; an duo verba Rationali inſcripta DOCTRINA, & VERITAS, an inſtrumentum concavum decore fabricatum; an ſimulacrum parvulum ad humanam ſimilitudinem formatum, quod intra concavas Rationalis plicaturas ſummus Sacerdos gereret; de quibus latiſſime Natalis Alexander *in hiſtor.*

Eccleſ. veteris Teſtamenti ar. 3. §. 9. *num.* 8. *& ſeqq.* & apud Calmet *in dictionario Biblico in verb. Urim & Thummim*, & apud Lamy *de Tabernaculo lib.* 3. *ſect.* 4. ubi rem ita explicat, Deum videlicet eam vim indidiſſe Pectorali ſummi Pontificis, ut fuerit inſtar Oraculi, efficiendo, ut ex ſplendore gemmarum Pontifex agnoſceret, quid eſſet Deo acceptum, & quid polliceretur.

3. Hæc quoad corporales Dei viſiones, & apparitiones in veteri Teſtamento. Nunc autem, ut cetera proſequamur, quæ ad imaginarias & intellectuales ejuſdem Dei, Angelorum, & animarum in veteri Teſtamento pertinent apparitiones, ponimus triplicis generis eſſe viſionem & apparitionem, corporalem, imaginariam, & intellectualem, de quo infra; deinde dicimus, inter imaginarias apparitiones Dei in veteri Teſtamento recenſeri utique debere illud, quod legitur 3. *Regum* 3. cum Dominus apparuit Salomoni per ſomnium, ut poſtularet, quid vellet; necnon illud *Eſther cap.* 11. ubi habetur, per ſomnium apparuiſſe Mardochæo voces & tumultus & tonitrua & terræmotus. Inter exempla intellectualis viſionis recenſeri debent viſiones omnes & apparitiones, in quibus certum eſt, Deum locutum fuiſſe & apparuiſſe, & incertum, an externa forma viſus, & humana voce locutus fuiſſe dicatur. Talis fuit illa, quæ deſcribitur 4. *Regum cap.* 3. cum tres Reges, Rex ſcilicet Iſrael, Rex Juda, & Rex Edom, contra Regem Moabitarum pugnaturi, & penuria aquæ laborantes in deſerto Idumææ de voluntate Dei Eliſeum interrogaverunt: Facta quippe ſuper eum eſt manus Domini, & ait *v.* 16. *Hæc dicit Dominus: Facite alveum torrentis.* Cumque tunc Eliſeus ſomno correptus non eſſet, aut imaginatione, nec legatur, Deum ſpectabili forma apparuiſſe, aut viva & externa voce locutum eſſe, nihil aliud remanet, quam ut aſſeramus, Deum ejus menti ineffabiliter eſſe locutum. Talis fuit ea, per quam Propheta intellexit, quæ revelare debebat Joas Regi Iſrael, de qua 4. *Regum* 13. Toſtatus *tom.* 1. *in Exodum quæſt.* 2. *ſuper cap.* 11. regulam ſtatuit generalem, ut ſcilicet Scriptura loquatur de apparitione, ſive locutione Dei intellectuali, quotieſcumque a Prophetis dicitur: *Hæc dicit Dominus*. Et in eo, quod attinet ad apparitiones Angelorum, & animarum in veteri Teſtamento, apparuerunt Angeli ſtatim ab orbe condito primis humani generis poſt Deum auctoribus, cum Dei perſonam ſuſtinuerunt, & variis rationibus cum Patriarchis egerunt, uti pluries habetur *in lib. Geneſeos*; & Legem Dei non hominum tantum, ſed & Angelorum miniſterio ad Judæos delatam eſſe, legitur *Act.* 7. Onias Sacerdos & Jeremias Propheta, ut *in libris Machabæorum*, longe poſt mortem ſe per viſum obtulerunt Judæ Machabæo, & eidem ad debellandos impios patriæ hoſtes animum addiderunt. In *cap.* 28. *lib.* 1. *Regum* legitur, Samuelem, excitatum a mortuis, Sauli apparuiſſe, & quæſtio eſt, num fuerit anima Samuelis, quæ apparuit, an aliquod ſpectrum Samuelem repræſentans. S. Auguſtinus *lib.* 2. *ad Simplicianum quæſt.* 3. rem in utramque partem diſputat, & videtur aſſerere, utrumque poſſe affirmari. In *libro Eccleſiaſtici cap.* 46. pro laude Samuelis ponitur, quod, poſtquam dormivit, notum fecerit Regi, & oſtenderit illi finem vitæ ſuæ: cumque nulla eſſet Samuelis laus, quod Dæmon, aſſumpta illius ſpecie, & Saulem allocutus eſſet, & eum decepiſſet, perſuadendo ſe eſſe illum, qui non erat, hinc multi inferunt, veram Samuelis animam, aſſumpto corpore aereo, Deo jubente, apparuiſſe, licet incantationes a Pythoniſſa fuiſſent peractæ. Quemadmodum enim, exercente Balaam ſuas incantationes, Deus illi apparuit, non vi incantationis, ſed prævenions & impediens effectum; ita, exercente Pythoniſſa incantationes ſuas, Deus eas præoccupavit, mittendo animam Samuelis, & impediendo incantationis effectum. Dictum eſt autem, quatenus Pythoniſſa ſuas feciſſet incantationes, cum ſuſtineri poſſit, eas non fuiſſe adhibitas, ſed Deum Pythoniſſam incantationes magicas precibus Saulis adhibere meditantem præveniſſe, & Samuelem ſua virtute evocaſſe: quocirca *cit. cap.* 28. *lib.* 1. *Regum* non legitur, Pythoniſſam incantationes adhibuiſſe ad evocandum Samuelem; ſed, cum Saul a muliere petiiſſet, ut ſuſcitaret, dicens *v.* 11. *Samuelem mihi ſuſcita*, Samuel apparuit; additurque: *Cum autem vidiſſet mulier Samuelem, exclamavit voce magna, & dixit ad Saul: Quare impoſuiſti mihi?* quaſi mirata, quod Samuel abſque ſuis incantationibus apparuiſſet. De propoſita quæſtione agit D. Thomas 1. *part. quæſt.* 89. *ar.* 8. *ad ſecundum*, & 2. 2. *quæſt.* 95. *ar.* 4. *ad ſecundum*, & *quæſt.* 174. *ar.* 5. *ad quartum*, ad quos S. Doctoris locos lectorem remittimus; & inter recentiores erudite rem proſequitur Calmet *in diſſert. de Samuele per viſum Sauli objecto*: & plura erudite collecta habentur apud Natalem Alexandrum *in hiſtor. Eccleſ. vet. Teſtamenti tom.* 2. *propoſit. unica*.

4. Dei apparitiones in veteri Lege juxta communiorem Theologorum ſententiam non fuerunt perſonales, ſed imperſonales, uti loquuntur: nec enim Deus ipſe apparuit corpore a ſe aſſumpto, ſed id effecit per Angelos, qui ſuam perſonam ſuſtinuerunt, veluti tale probat Durantus *de viſionibus cap.* 4. ubi oſtendit, quomodo dici poſſit, Deum apparuiſſe, licet Angelus ſub perſona Dei apparuerit corpore ſibi formato; & quomodo potuerint Angelis in apparitionibus dicere: *Ego ſum Dominus Deus tuus*: quamvis Prophetæ hæc alia verba uſurpare conſueverint: *Hæc dicit Dominus*. Subſcribit Thyræus *de apparitione viſibili lib.* 1. *cap.* 23. ubi de viſibili Dei apparitione in veteri Teſtamento ait, Deum per ſe nunquam corpus aſſumpſiſſe; & quando in veteri Teſtamento dicitur viſus, apparitiones omnes viſibiles Angelorum miniſterio & opera, qui corpora ſibi aptarunt & aſſumpſerunt, Deique perſonam ſuſtinuerunt, fuiſſe factas. Corpora cum dico, aerea intelligo: quia corpora, quæ mortalibus ſeſe exhibent viſibili ſpecie, oportet, ut facile componantur & formentur, & capacia ſint colorum humanorum, & ut, cum deponuntur aut diſſolvuntur, nihil ſui, quod in oculos præſentium incurrat, poſt ſe relinquant; ut idem Auctor probat *in eod. tract. cap.* 18. Ab Angelis quoque, qui dicuntur adminiſtratorii Dei Spiritus, formatæ ſunt voces, quibus Deum aliquando diximus in veteri Teſtamento fuiſſe locutum. Ea quippe, quæ Moyſes Deum locutum eſſe dixit *Exod. cap.* 20. *v.* 1. *Locutuſque eſt Dominus cunctos ſermones hos: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti*: Apoſtolus *in epiſt. ad Hebræos c.* 2. *v.* 2. Angelis tribuit: *Si enim qui per Angelos dictus eſt ſermo, factus eſt firmus, & omnis prævaricatio & inobedientia accepit juſtam mercedis retributionem, quomodo nos effugiemus, ſi tantam neglexerimus ſalutem*. Concordat *cap.* 7. *Act. Apoſtol. v.* 53. *Accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum, & non cuſtodiſtis*. Angeli quoque cauſæ fuerunt efficientes apparitionum imaginariarum veteris Teſtamenti, & præcipue earum, quæ in ſomno contigerunt. Angelus enim in ſomnis apparuit Jacob *Gen.* 31. & juſſit, ut relinqueret domum Laban, & rediret in terram nativitatis ſuæ. Angelus fuit, qui dormientem Eliam monuit, ut ſurgeret, & comederet 3. *Reg.* 19. Et, quamvis *Gen.* 22. dicatur, Deum Abrahamo in ſomno ſuggeſſiſſe, ut filium immolaret, ex eodem tamen capite *v.* 11. deſumitur, hæc ab Angelo præſtita fuiſſe: *Ecce Angelus Domini de cælo clamavit dicens: Abraham, non extendas manum tuam ſuper puerum .... Nunc cognovi, quod times Deum, & non pepercifti unigenito filio tuo propter me*. Fuſe hæc omnia proſequitur Thyræus *de apparitione vocali lib.* 2. *cap.* 15. & præſertim *a n.* 6. *de apparitione imaginaria lib.* 3. *cap.* 15. & ſignanter *a num.* 24. Idem *lib. de apparitione intellectuali cap.* 10. *& duobus ſeqq.* latiſſime examinat, num Deus in revelatione, & locutione intellectuali per ſe loquatur, an per alios; &, poſtquam præmiſit, in hiſce intellectualibus viſionibus, apparitionibus, revelationibus, & locutionibus ſpecies ineſſe, quæ rerum revelatarum ſunt imagines; ineſſe lumen, quo illuſtratus intellectus res ipſas cognoſcit; & rurſus ſpecies eſſe duplicis generis, vel enim nove conferuntur, vel prius habentur, ſed in Dei locutione novum uſum accipiunt; item, lumen novum ſupra naturam aut accedere ad naturale & congenitum, aut non accedere, ſed naturali quadam loquentis induſtria juvari: concludit, novas ſpecies, quæ a Deo revelantur, a ſolo Deo conferri, non ab Angelis (quod ipſum afferit de lumine, quod nove intellectui communicatur) & per Angelos fieri novum uſum ſpecierum jam habitarum, & intellectus illuſtrationem, quando novum lumen non confertur. Petrus Cunæus *lib.* 3. *de republica Hebræorum cap.* 3. in ea eſt ſententia, ut, quando in ſacris Litteris dicitur, Deum apparuiſſe, id non ſit intelligendum de Angelo tanquam Dei Legato, ſed potius de Verbo Divino, ſeu de ſecunda Sanctiſſimæ Trinitatis Perſona, quæ ſub ſpecie humana ſeſe Patriarchis jam tum viſibilem oſtendebat. Hunc ſequitur Bernardus Lamy *in apparatu Biblico pag.* 26. & noviſſime Pater Graveſon *in hiſt. Eccleſ. vet. teſtamenti to.* 2. *colloq.* 2. Sed a prima ſententia non eſt diſcedendum, utpote a Patribus, & Theologis ſcholaſticis late propugnata. Quare, Patrum verbis recitatis, ſubjicit Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 19. *n.* 3. *in fin. Quæcumque leguntur Divinæ manifeſtationes, ſive Theophaniæ, per Angelos factæ ſunt, eorumque miniſterio ad Patres noſtros dimanarunt. Summa in hoc veterum Patrum concordia; nec diſcrepant ab eorum ſententia principes Scholaſticorum*.

5. Succedunt viſiones & apparitiones, de quibus in novo Teſtamento. Inter has celebris eſt ea Doctoris gentium Pauli, de qua *in* 2. *ad Corinth.* 12. ubi ait, ſe uſque ad tertium

tium cælum fuiſſe raptum, & audiviſſe arcana verba, quæ non licet homini loqui. Alia in novo Teſtamento Apoſtolorum Principis viſio extat *Actor.* 10. *v.* 10. ubi ſcribitur: *Cecidit ſuper eum mentis exceſſus:* & S. Joannis Apoſtoli Apocalypſis plena & referta eſt viſionibus & apparitionibus. Quæſtio eſt inter Theologos, an aliquis homo in ſtatu viæ, Dei eſſentiam viderit; & quæſtio procedit de puro homine, nam Chriſtum Dominum Dei eſſentiam vidiſſe, dum inter mortales degeret, a primo inſtanti ſuæ conceptionis, Fide certum eſt, cum a primo inſtanti ſuæ conceptionis fuerit Beatus. Communis eſt eorum ſententia, hominem purum in ſtatu viæ ad claram Dei viſionem naturaliter pervenire non poſſe; quamdiu enim anima permanet in corpore, naturaliter non cognoſcit, niſi habentia formam in materia. Manifeſtum eſt, per naturam & ſimilitudines rerum materialium, claram Dei viſionem haberi non poſſe; & Dei cognitionem, quæ per ſimilitudinem habetur, non eſſe cognitionem Dei per eſſentiam, ſive eſſentiæ Dei. Iidem quoque Theologi paſſim admittunt, poſſe Deum via extraordinaria, & ſpeciali privilegio hominem in hac mortalitate ad claram Dei viſionem extollere: a lege quippe operandi, & cognoſcendi opera ſenſuum, Deus naturæ auctor & dominus poteſt aliquem ſolvere, aut remorando ſenſus externos, ne agant; aut dando intellectui lumen gloriæ per modum tranſeuntis, vel per modum permanentis, uti dedit Chriſto. An autem res ita ſe habuerit in ſupra recenſita viſione Pauli, quemadmodum & in alia Moyſis, de qua *Numer.* 12. & *Exod.* 33. adhuc inter eoſdem Theologos diſputatur. Placet autem ſententia S. Auguſtini, qui *in lib.* 12. *de Geneſi ad litteram* propendet in opinionem affirmantem; quod etiam indicat *epiſt.* 112. *nunc* 147. *cap.* 13. Eamdem ſequitur S. Thomas 1. *part. quæſt.* 12. *art.* 11. *ad ſecundum*, & 2. 2. *quæſt.* 175. *art.* 3. & *in* 4. *diſt.* 49. *quæſt.* 2. *art.* 7. *ad quartum*, & *quintum*, & *quæſt.* 10. *de veritate ar.* 21. *ad primum*; non ita tamen, ut Moyſes & Paulus eſſentiam Dei viderint quoad omnia myſteria, & ut habuerint plenam Dei viſionem quoad omnia, ita ut beati facti ſint, ſed ita ut eorum viſio media inter viſionem Beatorum, & viſionem aliorum Prophetarum fuerit, nec ea permanens, ſed tranſiens. Proindeque mirum eſt, Silvium *in* 1. *par. art.* 11. & Natalem Alexandrum *commentar. in* 2. *ad Corinth.* alioquin fidos D. Thomæ diſcipulos, ab ejus in hac re ſententia receſſiſſe.

6. In novo quoque Teſtamento multas habemus Chriſti Domini apparitiones: ſe quippe viſibilem & ſpectabilem tribus temporibus exhibuit, primo poſt nativitatem ante paſſionem, ſecundo poſt reſurrectionem, tertio poſt ſuam ad cælum aſcenſionem. Poſt nativitatem, & ante paſſionem apparuit paſtoribus in præſepio, qui eum adoraverunt; & Magis, qui munera obtulerunt; Judæis, & Principibus Synagogæ, qui illum in Templo diſputantem audierunt; claudis, cæcis, & ſurdis, qui ab eo greſſum, lumen, & auditum receperunt; mortuis, quos ad vitam revocavit, ut ceteros omnes ſileamus, qui illum ante paſſionem conſpexerunt; corpus quippe habebat verum, non phantaſticum, & per virtutem ſuæ animæ poterat manifeſtare ſe, quoties volebat. Poſt reſurrectionem Chriſtum Dominum ſæpe pluribus apparuiſſe, colligitur ex Evangelio S. Matthæi *c.* 26. ex Evangelio S. Marci *c.* 18. & ex Evangelio S. Joannis *cap.* 20. Rodulphus *de vita Chriſti part.* 2. *cap.* 81. quatuordecim fuiſſe dicit has apparitiones, quarum decem tantum Evangeliſtas meminiſſe putat. At Maldonatus *in cap.* 28. *Matthæi* tredecim in ſacris Litteris apparitiones ſe inveniſſe dicit. Verum, utcumque ſit de numero, quando Chriſtus poſt reſurrectionem, & ante aſcenſionem apparuit, ejus apparitiones fuerunt perſonales, licet diebus reſurrectioni proximis Diſcipulis Emmauntem apparuerit ſub forma peregrini, & Magdalenæ ſub forma hortulani: Chriſti namque voluntate ſola fieri poterat, ut ſuum corpus abſque ullo novo miraculo intuentium ſenſus immutaret; uti poſt Maldonatum admonet Durantus *in tract. de viſion. cap.* 4. Poſt aſcenſionem vero ad cælum non omnes Chriſti apparitiones, de quibus in novo Teſtamento, fuerunt imperſonales: veriſimile tamen admodum eſt, perſonalem fuiſſe illam, de qua Apoſtolus 1. *ad Corinth.* 15. *v.* 3. *Tradidi enim vobis, in primis quod & accepi, quoniam Chriſtus mortuus eſt pro peccatis noſtris ſecundum Scripturas, & quia ſepultus eſt, & quia reſurrexit tertia die ſecundum Scripturas, & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim, deinde viſus eſt pluſquam quingentis Fratribus ſimul ... deinde viſus eſt Jacobo, deinde Apoſtolis omnibus, noviſſime autem omnium tamquam abortivo viſus eſt & mihi.* Contigit hæc viſio aliquibus annis poſt aſcenſionem: cumque Apoſtolus dicat Chriſtum a ſe viſum, ſicut fuerat viſus a Cepha, a Jacobo, & a pluſquam quingentis Fratribus, & Apoſtolis omnibus, & *in* 1. *ad Corinth.* 9. *verſ.* 1. ex hac apparitione & viſione Chriſti probet, ſe non minus Apoſtolum eſſe, quam ceteros: *Non ſum* (inquit) *Apoſtolus? Nonne Chriſtum Jeſum Dominum noſtrum vidi?* fuadent hæc omnia, viſionem hanc & apparitionem fuiſſe perſonalem; quamvis probabiliter ceteras, quæ poſt Chriſti aſcenſionem contigerunt, apparitiones perſonales non fuiſſe dici poſſit; uti late oſtendit Thyræus *in tract. de Chriſti apparitione imperſonali c.* 8. S. Ambroſius *in Auxent. de baſilicis &c. num.* 13. *col.* 866. *oper. tom.* 2. apparitionem Chriſti narrat factam S. Petro Principi Apoſtolorum: *Idem Petrus poſtea, victo Simone, cum præcepta Dei populo ſeminaret, doceret caſtimoniam, excitavit animos Gentilium. Quibus eum quærentibus, Chriſtianæ animæ deprecatæ ſunt, ut pauliſper cederet. Et quamvis eſſet cupidus paſſionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus eſt. Rogabatur enim, ut ad inſtituendum & confirmandum populum ſe reſervaret. Quid multa? Nocte muros egredi cœpit, & videns ſibi in porta Chriſtum occurrere, Urbemque ingredi, ait:* Domine, quo vadis? *Reſpondit Chriſtus:* Venio, iterum crucifigi. *Intellexit Petrus ad ſuam crucem Divinum pertinere reſponſum. Chriſtus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem, paſſione ſuſceptæ mortis, exuerat &c. Intellexit ergo Petrus, quod iterum Chriſtus crucifigendus eſſet in ſervulo, itaque ſponte remeavit. Interrogantibus Chriſtianis reſponſum reddidit, ſtatimque correptus per crucem ſuam honorificavit Dominum Jeſum.* Refertur hoc ipſum *in Actis Sanctorum Proceſſi, & Martiniani*, quæ, licet minus ſincera apud nonnullos habeantur, tantum abeſt, ut id aliquid detrahat fidei Sancti Ambroſii, ut eam mirifice augeat, cum hinc deſumi poſſit, eum a certis monumentis narrationem ſuam hauſiſſe, quemadmodum recte advertit Tillemont. *not.* 39. *ad vitam Sancti Petri*. Romæ adhuc exſtat quædam ædicula ſacra, in hujus apparitionis monumentum, quæ dicitur: DOMINE QUO VADIS? Panvinius *de Septem Urbis eccleſiis pag.* 131. Severanus *in eod. tract. part.* 1. *pag.* 462. Hanc autem apparitionem Chriſti fuiſſe perſonalem probabile a nonnullis reputatur, de quibus Pignatellus *conſult.* 99. *num.* 8. *tom.* 9. Utcumque ſit, ſi ea fuit perſonalis quæ Sancto Paulo obtigit, & quatenus ea quoque fuerit quæ Sancto Petro, quæritur a Theologis, an Chriſtus e cælo in terram deſcenderit. S. Thomas 3. *part. quæſt.* 57. *artic.* 6. *ad tertium* non improbabile putat, tunc Chriſtum ad tempus cælum reliquiſſe, & ad terras deſcendiſſe: licet enim in Scripturis legamus, Chriſtum ad cælum aſcendiſſe, & ſedere ad dexteram Dei, & deſcenſurum extremo Judicii die, uti habetur *Actor.* 1. & 3. hæc tamen ſolum probare dicuntur, locum cæleſtem eſſe proprium & permanens domicilium Chriſti, ubi tanquam in proprio regno & throno, habitat & reſidet; ſed hinc non infertur, eumdem immobilem ſemper ibidem permanere. Joannes Major *in* 4. *diſt.* 10. *quæſt.* 4. in ea eſt ſententia, Chriſtum, ex quo in cælum aſcendit, nunquam cæleſtem locum deſeruiſſe, & tamen interdum in terris viſibili forma apparuiſſe per veram præſentiam ſui corporis, exiſtendo nimirum ſimul in duobus locis modo (ut ajunt) quantitativo & circumſcriptivo. Suarez *in* 3. *part. Divi Th. tom.* 2. *quæſt.* 58. *art.* 4. *in fin.* ait, ſimpliciter & abſolute verum eſſe, Chriſtum poſt aſcenſionem aliquando in terra fuiſſe, incertumque ſibi eſſe, an tunc a cælo abfuerit, necne.

7. De viſionibus & apparitionibus, quæ leguntur in hiſtoriis Eccleſiaſticis, multa habentur apud Martinum del Rio *lib.* 2. *diſquiſition. magicar. quæſt.* 26. & apud Gravinam *in lapide Lydio a pag.* 29. *uſque ad pag.* 65. Ne actum itaque agere videamur, de nonnullis tantum apparitionibus hic tractabitur, quarum præcipua mentio habetur apud Theologos. Prima eſt S. Benedicti, de qua S. Gregorius in ejus vita *c.* 35. Vidit enim omnem mundum veluti ſub uno ſolis radio collectum ante oculos ſuos adductum; & dum intenta oculorum acie lucis ſplendorem aſpiceret, vidit animam Germani Capuani Epiſcopi ab Angelis in cælum deferri. Mirante autem Petro (vita enim S. Benedicti ſcripta eſt a S. Gregorio per modum dialogi) & quærente, quo ordine fieri poſſet, ut mundus omnis ab homine uno videretur, S. Gregorius reſpondet *loc. cit. col.* 272. *tom.* 2. *oper. Fixum tene, Petre, quod loquor; quia animæ videnti Creatorem anguſta eſt omnis creatura*. Hæc autem verba, quæ cum aliis in textu Gregoriano legi poſſunt, anſam Theologis præbent inquirendi, an in hac viſione S. Pater Benedictus viderit eſſentiam Dei. Sandeus, Haefrenus, Angelus

gelus de Nuce affirmanti adhærent sententiæ; & hoc ipsum asseritur ab Erasmo Gattola Abbate S. Matthæi Servorum Dei, & Cassinensis archivi Custode, viro erudito & docto *in part. 1. historiæ Abbatiæ Cassinensis per sæcula distributæ, sæculo primo pag.* 5. Sanctus autem Thomas 2. 2. *quæst.* 180. *art.* 5. *ad tertium* vult, ex verbis Gregorii non colligi, a Benedicto Deum in illa visione per essentiam fuisse visum, sed per illustrationem Divini luminis facile fieri potuisse, ut omnia viderentur. De hac eadem visione loquitur S. Doctor *in quodlib. qu.* 1. *ar.* 1. ubi postquam præmisit, impossibile esse ut mens humana corpori unita essentiam Dei videat, nisi homo moriatur, vel sic alienetur a sensibus, ut nesciat utrum sit in corpore, an extra corpus, quemadmodum de S. Paulo legitur, ita concludit: *Beatus autem Benedictus, quando illam visionem vidit, nec huic vitæ funditus mortuus erat, nec a corporeis sensibus alienatus; quod patet per hoc, quod dum adhuc in eadem visione persisteret, alium ad idem videndum advocavit, ut idem Gregorius refert: unde manifestum est, quod Dei essentiam non vidit.*

8. Alia apparitio, de qua hic dicendum est, est Christi Domini in Sacramento altaris sub speciebus & formis peregrinis & inusitatis. Multa in historiis referuntur hujus apparitionis exempla: modo enim in sacra Hostia visus est homo, modo pars hominis, modo infans, modo sanguis. Exempla collecta legi possunt apud Thyræum *in tract. 2. de apparitionibus Sacramentalibus cap.* 11. *& seqq.* apud Bozium *de signis Ecclesiæ lib.* 14. *cap.* 7. apud Theophilum Raynaudum *oper. tom. 6. in opere de apparitionibus in Eucharistiæ sacramento* §. 5. apud P. Christianum Lupum *in oratione de miraculoso Sacramento tom.* 11. *oper. novæ edit. pag.* 366. apud Peniam *in vita S. Raymundi de Pennafort lib.* 1. *cap.* 26. & apud Cæsarium Cistercienſem *lib. 9. illustrium miraculorum cap.* 2. *&* 3. S. Thomas 3. *par. quæst. 76. art.* 8. propositam examinat quæstionem, & docet, dupliciter contingere posse talem apparitionem; primo ex parte videntium, facta in eorum oculis tali immutatione, ac si expresse viderent carnem, vel sanguinem, vel puerum, nulla existente ex parte Sacramenti mutatione; secundo, facta mutatione in ipsis speciebus Sacramentalibus. Primum autem modum contingere asserit, quando unus videt apparitionem, & alii non vident; & secundum modum accidere docet, quando sub tali specie puer, caro, sanguis ab omnibus videntur, & non ad horam, sed per longum tempus. Porro tam primo, quam secundo modo vult, Christum in Sacramento remanere: primo quippe modo nulla fit immutatio ex parte Sacramenti; secundo modo, remanentibus dimensionibus, quæ sunt aliorum accidentium fundamenta, corpus ipsum Christi sub Sacramento remanere dicendum est; absque eo quod ulla deceptio vel primo, vel secundo modo ex apparitione oriatur, cum apparitio fiat, ut manifestetur, vere corpus Christi esse in Sacramento. Doctrinam D. Thomæ late illustrant, & sequuntur Theophilus Raynaudus *loc. cit.* §. 9. P. Philippus Maria a S. Paulo Carmelita Discalceatus *in tract. de sacris apparitionibus* §. 1. P. Passerinus *in* 3. *par. D. Thomæ quæst.* 86. *art.* 8. *cap. unic.* & bon. mem. Cardinalis Cienfuegos *in tract. de Vita abscondita, seu speciebus Eucharisticis velata disp.* 2. *sect.* 6. §. 1. *num.* 101. *& seqq.* Ab Henrico Episcopo Lucionæ, vulgo Luson, editæ fuerunt quædam *Ecclesiasticæ conferentiæ habitæ a Curatis & Presbyteris ejus diœcesis.* In quinta autem parte harum *conferentiarum, conferent.* 12. *quæst.* 2. late ostenditur, hominem naturæ viribus non posse videre corpus Christi sub speciebus panis & vini in Sacramento altaris, & *quæst.* 3. agitur de prædictis mirificis apparitionibus, quæ aliquando contingunt in eodem Sacramento, puta pueri, sanguinis, aut carnis; & ibi late confirmatur & explicatur citata D. Thomæ doctrina. De eis quoque ita loquitur, & testimonium perhibet Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Quoniam hujus Sacramenti profunditas incomprehensibilis & admirabilis omnem excedit intentionem, credere præcipimur, discutere prohibemur. Propter quod Dominus, ut infirmorum fidem circa hoc Sacramentum hæsitantium roboraret, variis miraculorum argumentis ipsius ostendit veritatem. Etenim similitudo carnis cruentæ in altaris Sacramento frequenter ostensa est a Domino. Cujusmodi propriis oculis in monasterio Præmonstratensis Ordinis apud villam, quæ Brenna nominatur, in Regno Franciæ inspeximus.*

9. Hactenus de cælestibus visionibus. Nunc autem aliqua de aliis visionibus & apparitionibus, quæ a Dæmone, vel a causis naturalibus procedunt, dicenda sunt. Transfigurat etenim se Dæmon in Angelum lucis. In veteri Testamento Dæmon in corpus Serpentis intravit, & quasi in organo certa ratione moto, collisо, & modulato vocem humanam, ut potuit, effinxit, veluti exponunt S. Joannes Chrysostomus, Procopius, & S. Augustinus apud Cornelium a Lapide *in cap.* 3. *Geneseos.* Hevam ergo allocutus est, quæ putavit, Serpentem loquendi officium *non per naturam, sed aliqua supernaturali operatione* accepisse, ut ait D. Thomas 1. *part. quæst.* 94. *art.* 4. *ad secundum;* & interrogavit, cur fructum, qui erat in medio paradisi, non comederet: ipsaque respondente, id sibi a Deo prohibitum fuisse, ne forte moreretur, dixit *Geneseos cap.* 3. *v.* 4. *Nequaquam morte moriemini; scit enim Deus, quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dii, scientes bonum & malum.* In novo autem Testamento Christus Dominus se tentandum Diabolo præbuit, ut ad superandas etiam tentationes ejus, mediator esset non solum per adjutorium, verum etiam per exemplum, uti loquitur Sanct. Augustinus *lib.* 4. *de Trinitate cap.* 13. In tentatione itaque, de qua in Evangelio Sanct. Matthæi *cap.* 4. & in Evangelio S. Lucæ *cap.* paritet 4. Dæmon Domino apparuit, & ostendit ei regna mundi, promittens, se ea daturum, si sibi adorationis signa exhiberet. Porro apparitionem hanc, assumpto a Dæmone corpore aereo, contigisse, docet Arauxo *in decis. moral. tract.* 3. *qu.* 23. *num.* 104. *Apparitiones quoque potest facere in corpore aereo, quod adeo condensatum efficere potest, ut humanum videatur & illius personæ, quam vult repræsentare: de Fideque certum est, has apparitiones fecisse &c. quando Christum in deserto jejunantem in figura humana tentavit:* quod late prosequitur Durantus *de visionibus cap.* 2. §. *Verum, ut hæc corporalis visio, & cap.* 5. §. *Etenim & Dæmones,* & adhæret Rocca *de Canoniz. Sanctor. cap.* 15. De imaginariis visionibus & apparitionibus, quæ fiunt opera Dæmonum, ait Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap.* 16. *num.* 2. *Habet quoque Diabolus Prophetas suos & somniatores, quorum ipse phantasiam commovet, multaque in ea repræsentat & suggerit.* Et *cap.* 19. *num.* 7. *In vivos etiam transfigurantur, spectraque objiciunt seu oculis, seu phantasiæ, & simulacra atque imagines rerum seu personarum; & sicut de Proteo fabulantur Poetæ, in omnes formas se vertunt, ut miseros mortales seducant & perdant.* Qua de re plura alia legi possunt apud Pignatellum *consult.* 55. *num.* 2. *&* 3. *tom.* 4. phantasia quippe potest esse causa multorum effectuum, & multarum tum mutationum, tum perturbationum in corpore tam alieno, quam proprio, excitando scilicet, & dirigendo alias animi facultates movendi & mutandi vim habentes: proinde videmus, imaginationibus parentum sœtus sæpissime signari; imaginatione cibi lautioris salivam in os ascendere; imaginantes se aliquibus morbis laborare, interdum in eosdem morbos incidere; denique per imaginationem sæpe videri quæ non videntur, audiri quæ non audiuntur, sentiri quæ non sentiuntur; quemadmodum scite animadvertit Thomas Fienus *in tract. de viribus imaginationis quæst.* 8. De visionibus & apparitionibus ex naturali causa procedentibus multa infra indicabuntur desumpta ex opere ms. P. Baldelli. In visione vero, sive apparitione pure intellectuali nulla deceptio inveniri potest, uti animadvertit Cardinalis Bona *in alleg. tr. cap.* 15. *sub n.* 3. *Nulla in hac falsitas, nulla deceptio esse potest. Reliquæ erroribus & illusionibus subjectæ sunt.* Et *cap.* 18. *n.* 2. *Huic autem visioni pure intellectuali nulla potest diabolica illusio intercedere, sive verum in intellectu repræsentatio per species a Deo infusas consideretur, sive judicium de rebus iisdem, quod fit per lumen desursum veniens a Patre luminum; nam, cum hæc duo a sensu & imaginatione non pendeant, nulla est creatura, quæ possit se illis immiscere.* Qui plura scire cupit de Dæmonum, sive malorum Angelorum visionibus & apparitionibus, Thyræum legere poterit *in tract. de Spirituum apparitione cap.* 9.

10. Ex hucusque dictis infertur, multiplicis generis esse visiones & apparitiones; nonnullas naturales, ut pote causam habentes a causis naturalibus, nonnullas præternaturales, ut pote a causis præternaturalibus procedentes; item visionem præternaturalem triplicem esse, corporalem videlicet, imaginariam, & intellectualem. Corporalis nomen tam tribuitur illi, quæ visus, quam quæ aliorum sensuum ministerio fit, juxta illud S. Augustini *lib.* 10. *Confess. cap.* 35. (*col.* 189. *tom.* 1. *oper.*): *Ad oculos enim proprie videre pertinet. Utimur autem hoc verbo etiam in ceteris sensibus, cum eos ad cognoscendum intendimus . . . Dicimus autem non solum, vide quid luceat, quod soli oculi sentire possunt, sed etiam vide quid sonet, vide quid oleat, vide quid sapiat, vide quam durum sit.* Imaginaria, quam S. Augustinus spiritalem vocat,

cat, fit per ſpecies, ſeu figuras & imagines rerum in ipſa phantaſia exiſtentes, quæ Dei, vel Angeli operatione ita diſponuntur, ut propoſitum objectum clare repræſentent, infuſa luce ſuperna ad intelligendum, quid ſignificent; & fit etiam per novas ſpecies nuſquam antea receptas, ſed a Deo, vel ab Angelo immiſſas; & hæc imaginaria viſio contingere poteſt vel in vigilia, vel in ſomno. Intellectualis demum viſio eſt clariſſima rerum Divinarum manifeſtatio, quæ in ſolo intellectu abſque figuris & imaginibus perficitur; fitque, vel cum mens humana Spiritus Sancti Gratia illuminatur, ut ea intelligat, quæ corporali ſive imaginaria apparitione ſenſibilibus ſignis repræſentata ſunt, vel quando immediate per ſpecies intellectui a Deo infuſas Divina myſteria percipiuntur. Rurſus viſionis corporalis, & imaginariæ præternaturalis duplex alia ſpecies eſt, cum una a Deo, alia a Dæmone procedat. De his viſionis & apparitionis diviſionibus plura habentur apud D. Thomam 2. 2. *qu.* 174. *art.* 2. apud Cardinalem de Lauræa *in opuſc.* 5. *de oratione cap.* 8. apud Cardinalem Bonam *de diſcret. ſpirit. a cap.* 15. *uſque ad cap.* 20. apud Gravinam *in lapide Lydio lib.* 2, *cap.* 1. *& plurib. ſeqq.* apud Thyræum *de apparitione viſibili lib.* 1. *cap.* 2. apud Mattam *de Canoniz. SS. part.* 3. *cap.* 2. & apud Durantum *de viſionibus cap.* 2. *per totum.*

11. Et quia P. Baldellus de his omnibus latiſſime, & ſatis aperte diſſeruit in citato manuſcripto, operæ pretium eſſe cenſemus, hic ejus verba inferre: *Non meno pericoloſe, ed eſpoſte ad inganni ſono le viſioni, che talvolta nell' eſtaſi, e fuor dell' eſtaſi occorrono. Per tanto ancor di queſte è bene intendere i modi e le cagioni, per poter con certezza e ſicurezza formar giudizio della vera virtù e ſantità. Deveſi dunque ſapere, come inſegna S. Agoſtino nel lib.* 12. de Geneſi ad litteram *al cap.* 6. *tom.* 3. *S. Iſidoro nel lib.* 7. *dell' etimol. al cap.* 8. *S. Tommaſo nella* 2. 2. *alla queſt.* 175. *art.* 3. ad primum, & tertium, *e Dionigi Cartuſiano* de Judicio animæ *all' art.* 26. *pag.* 238. *che di tre ſorte ſono le viſioni, cioè, corporali cogli occhi del corpo, immaginarie coll' immaginazione e fantaſia, intellettuali col ſolo intelletto. Del primo genere fu, quando Mosè vide ardere il roveto, e non bruciare; come anche quando il Re Baldaſſarre, in Daniele al cap.* 5. *vide la mano, che ſcriveva nel muro. Del ſecondo fu quella di S. Pietro, negli Atti degli Apoſtoli al cap.* 10. *quando vide il lenzuolo; quelle di S. Giovanni nell' Apocaliſſe al cap.* 1. *quella di Ezechiele al c.* 37. *quando vide il campo pieno d' oſſa de' morti, e riſuſcitato in un tratto un grande eſercito; quella d' Iſaia al c.* 6. *quando vide Dio nel Trono, ed i Seraſini, e l' altare, donde fu preſo il carbone per mondargli le labbra; ed altre molte di altri Profeti. E ſecondo il medeſimo Dionigi Cartuſiano nel libro, che ei ſcrive* de cura pro mortuis gerenda *al c.* 10. *dello ſteſſo genere comunemente ſono quelle, nelle quali i morti appariſcono in ſogno, ed avviſano, che altri diano loro ſepoltura, e coſe ſimili; ed al cap.* 12. *quelle altresì, che, ancor vegliando, vedono alcuni, che ſogliono eſſer turbati dei ſenſi, come i frenetici, e furioſi. E ſe per ſorte in ſimili viſioni occorre vederſi qualche coſa futura, o altra, che per natura e natural concorſo di fantaſmi e di ſpecie non poſſa vederſi, ſolo vuole che ſi veda per opera degli Angeli, così volendolo o permettendolo Dio. Del terzo genere finalmente fu quella di S. Paolo, quando vide l' eſſenza Divina ſenza verun concorſo di fantaſmi o ſimilitudini immaginarie. Or, per occorrere talvolta queſte tre viſioni ſopra l' ordine comune del noſtro apprendere, e darci a vedere le coſe di Dio, meritamente da S. Agoſtino nel luogo citato al cap.* 28. *e da S. Tommaſo nella* 2. 2. *alla queſt.* 175. *art.* 3. ad tertium *ſono inteſe per i tre cieli, ſopra de' quali fu rapito S. Paolo, e ſopra de' quali ſi vede Iddio. Nè altro, ſecondo il parere di queſti Santi, deveſi intendere per il ſuo ratto al terzo cielo, ſe non eſſer egli ſtato innalzato al perfettiſſimo modo d' intendere Dio, cioè, ſenza immagini e ſimilitudini. E benchè di queſte viſioni le ultime due poſſono e ſogliono cagionarſi dalla prima, come nel Re Baldaſſarre appreſſo Daniele il veder colla viſta del corpo quella mano cagionò il vederla ancora in aſſenza colla viſta immaginaria, ed in oltre il veder cogli occhi della mente, che coſa ſignificaſſe; contuttociò la prima non ſuol cagionarſi dalle ultime due. Così la viſta di Dio intellettuale, che ebbe S. Paolo, non cagionò viſta immaginaria o corporale del medeſimo: nè la viſta immaginaria, che ebbe S. Pietro del lenzuolo, o gli altri Profeti dell' altre coſe, cagionò viſta cogli occhi del corpo. Aggiugne S. Agoſtino nel luogo citato al cap.* 24. *che queſte tre viſioni hanno fra di ſe il ſuo ordine di perfezione e diſcendenza, dicendo, che il primo della viſion corporale, come più imperfetto, ha bi-*

ſogno del ſecondo della viſione immaginaria, poichè non operano i ſenſi eſterni ſenza il concorſo delle potenze interne. Il ſecondo ha biſogno del terzo, acciocchè ſia certo nel ſuo giudizio intorno alla coſa immaginata ed apparente. Il terzo finalmente, come perfettiſſimo, ſe bene d' ordinario è ſempre accompagnato dal ſecondo, poichè in queſta vita ſenza fantaſmi non s' intende, non ha però di quello biſogno, e può di ſua natura eſſerne ſenza, come fu in S. Paolo. E ben' inſegna S. Tommaſo nella qu. 12. de veritate *ar.* 3. *che queſte apparizioni, o viſioni immaginarie, ſe occorrono mentre ſi dorme, ſi chiamano Sogni; ſe occorrono mentre ſi veglia, ma ſtando l' uomo aſtratto da' ſenſi, ſi chiamano Viſioni: e tanto nel ſogno, quanto nella viſione vien l' anima trattenuta da' ſoli fantaſmi o in tutto, o in parte, e in quelli ſi ferma, come ſe foſſero non immagini e ſimilitudini delle coſe, ma le coſe medeſime. E in queſto il ſogno o viſione è differente dalla profezia, ſe per ſorte ancor queſta viene con ſimboli e ſimiglianze di coſe, che l' anima del Profeta non ſi ferma nei ſimboli e ſimiglianze, ma paſſa più oltre col lume profetico, mercecchè, conoſcendo quegli eſſer ſimboli ed apparenze, arriva ad intendere ancora le coſe per quelle ſignificate e adombrate, come ſi dice in Daniele al cap.* 10. Et verbum revelatum eſt Danieli, intellexitque ſermonem; intelligentia enim eſt opus in viſione. *Le cagioni di queſte tre viſioni ſono quelle ſteſſe, che di ſopra ſi ſono aſſegnate nell' eſtaſi, cioè, Iddio, il Demonio, e qualche qualità corporale; perchè ſe bene il terzo modo è libero dal ſecondo, ed è puro intendimento ſenza ſervizio di fantaſmi, e non può eſſere in queſta vita, ſe non da Dio, che ſolo può impedire la connеſſione ed ordine naturale delle potenze, contuttociò quando è congiunto con quello, può eſſer cagionato dallo ſteſſo principio. Nè occorre più a lungo provare, che tutte queſte ſorte di viſioni poſſano eſſer da Dio, eſſendone chiari eſempj di tutte nella Scrittura. Nè è difficile a credere, che non ſolo le viſioni immaginarie, ma ancor le corporali poſſono eſſer dal Demonio, potendo egli alterare i fantaſmi e muovere gli ſpiriti nel noſtro corpo, nè mancandogli modo di far travedere ancora cogli occhi e ſenſi eſterni, come in fatti ſuol fare alle Streghe e Negromanti. E non è dubbio, che ſiccome per diverſi ſegreti della natura fanno ancora gli uomini burla degli altrui ſenſi; ed a ſuo guſto molti dei Saltambanchi fanno parere una coſa per un' altra, così, e molto più può il demonio, o portando di lontano molti corpi veri e oggetti ſenſibili, o di nuovo producendoli per le loro cauſe, o ingannando con aggiunta di corpo aereo i ſenſi eſterni, e cagionando da quelli aſtrazione e alienazione, ed alterando per gl' interni i fantaſmi, e facendo quelle apparenze, che occorrono nei ſogni, come bene ſpiega il Gaetano nella* 2. 2. *alla queſt.* 95. *art.* 2. *e quelli che trattano delle ſuperſtizioni. Ma forſe più difficile potrebbe parere ad alcuno, come le viſioni ſi cagionaſſero da cauſe corporali, ſe per l' immaginarie non aveſſimo in pronto l' eſperienza de i ſogni, che altro non ſono, che apparenze fantaſtiche per lo più cagionate dal moto ed incontro di varj fantaſmi, per i vapori, che cagionano il ſonno, e per le corporali l' eſperienza dei matti, e frenetici, e febbricitanti, che per diverſe indiſpoſizioni dicono vedere e ſentire quel che in effetto e realmente nè vedono nè ſentono. Di un certo Medico per nome Teofilo racconta Galeno nel lib.* 3. de ſymptomatum differentiis *al cap.* 3. *che avendo in teſta una poſtema nella parte dinanzi del cerebro, ſaviamente riſpondeva a quanto domandavaſi, ma gran faſtidio ſi prendeva, perchè in un canto della ſua camera dicea ſtarſi non ſo quanti trombetti, che con il ſuono continuo l' aſſordavano, nè vi era di caſa chi li cacciaſſe; eſſendo però in effetto, che non vi erano nè trombetti, nè ſuono. Lo ſteſſo Galeno nel lib.* 4. de locis male affectis *al cap.* 1. *racconta di ſe, che trovandoſi in un grandiſſimo ardor di febbre, gli parea vedere nelle veſti degli Amici, che lo viſitavano, certe feſtuche di color nero, e certi fiocchi; e facendo egli forza colle mani di levarli, e non trovando, o prendendo niente, ſentì, che gli Amici di queſto accortiſi diſſero tra di loro: Vedete, come queſt' uomo va raccogliendo feſtuche, e levando fiocchetti: allora ſubito appreſe il ſuo pericolo di dare in freneſia, e diſſe: Ajutatemi, o Amici, che io non freneticbi. Ariſtotele nel libro de' ſogni nota, che nelle febbri bene ſpeſſo per poca ſimiglianza, che facciamo di animali o d' altre coſe, poche linee compoſte nel muro, ſi rappreſentano come veri animali nel medeſimo muro; e talvolta, ſe l' apparenza è maggiore, ancor ſi ſtende a quelli la mano: e avvertiſce, che ſpeſſo ai putti, quando la notte ſono ſvegliati, e cogli occhi aperti, ſi danno a vedere varie apparenze, per le quali non ſolo temono, ma anche ſi cuoprono per paura e ſi naſcondono ſotto i len-*

UAB Biblioteca de Ciències Socials

lenzuoli. Di se stesso racconta Cardano nel lib. 8. de var. al capo 43. che a suo volere vedeva ciò che voleva: Cum volo, video quæ volo. E una persona assai degna di fede più volte e in presenza di molti ha raccontato, che, patendo ella di non so che male ed indisposizione di cuore, mentre al bujo stava svegliata, sentivasi intorno al cuore un non so che movimento de' vapori, che forse erano la causa del suo male; e poco dopo tanto spiccata e distintamente sentiva le voci, come di un buon concento, che senz' altro avrebbe affermato, quello esser vero, se non fosse stata certissima, ch' ella era sola e in camera lontana da' Musici. D' un' altro so certo, che essendo in letto, ed alterato per aver preso un non so che poco di fungo e d'infusione di Solatro furioso, vedeva nel muro uccelli bellissimi e di mille colori; e l' apparenza era tanto gagliarda, che in presenza di molti stendeva la mano per prenderli. Ma di queste visioni ingannevoli, che nella interna immaginazione, o ancor negli occhi corporalmente appariscono, non si possono rendere altre migliori ragioni di quelle, che rende S. Agostino nel cit. lib. 12. de Genesi ad litteram al cap. 23. ed Aristotele nel libro de' sogni al cap. 2. cioè, che nell' organo stesso del senso occorrono varie mutazioni intorno all' oggetto ed accidenti; e per ragione di quelle il giudizio che dà la potenza, è imperfetto e manchevole, e non è altrimenti corretto da altra potenza superiore e più verace. E quanto alla prima cagione, non può dubitarsi, che non solo le mutazioni ed accidenti dell' oggetto, ma ancor quelle della potenza e dell' organo possono bastare a cagionare diversità nel conoscere. Così a chi naviga par che si muovano i lidi e le montagne perchè si muove la vista; e a chi muove nell' occhio la dirittura, ed il sito della pupilla, ogni oggetto par doppio; e se due dita della medesima mano si soprappongono, ogni cosa con quelle toccata par due, e come due viene stimata, se la vista in tal caso più verace del tatto non corregge l' errore. Quanto alla seconda, è cosa certa, che per questo nel sogno pajono vere reali le cose sognate, perchè vengono rappresentate come vere e reali, e non si avverte, a che potenza si rappresentino, e se veramente i sensi esterni, a' quali appartiene il primo giudizio, siano sciolti e liberi per l' operare, o pure legati ed impediti dal sonno. Per tanto rappresentandosi alla sola immaginazione o senso comune, come se insieme si rappresentassero ai sensi esterni, così da quella sola sono giudicate e credute, come se insieme si giudicassero dagli altri sensi: nè questo errore viene avvertito e corretto da altra potenza superiore. E forse a questa seconda ragione si può ridurre l' esperienza apportata di Cardano, mentre vedeva a suo volere ciò che voleva; poichè poteva per l' efficacia della immaginazione vivamente applicarsi ad ogni oggetto, senza avvertire, se insieme allora circa il medesimo operasse col senso, ed in tal modo sognarsi, ancor vegliando. Ed a quella prima può ridursi quell' altra di chi per il solatro vedeva uccelletti sì belli nel muro, e di chi per la febbre vede animali; poichè i vapori, de' quali è piena la pupilla, possono così determinar le specie di quelle linee, o altro segno che nel muro realmente si trovi, siccome se l' occhio avesse colore, a quello stesso determinerebbe le specie degli altri oggetti. E per tanto disse Aristotele nel 3. de anima text. 4. che ancor l' intelletto, per intendere ogni cosa, debet esse immixtus, quia alienum juxta apparens prohibet & obstruit: così, se l' occhio ha mala disposizione de' vapori, e malamente riceve le specie, può facilmente determinarle a modo diverso. Cogli stessi principj dichiara Avicenna nel lib. 3. al tratt. 4. e con lui gli altri Medici, ed Averroe nel lib. 3. al cap. 40. le strane apparenze, che occorrono ai malinconici, quando l' umor freddo e secco di complessione è in tal predominio sopra gli altri, che dà principio a quella infermità, che dal medesimo umore prendendo il nome da tutti si chiama malinconia. Rendonsi, dice egli, per la malignità di tal' umore gli spiriti animali, ed i ventricoli del cervello, ne' quali risiedono le specie immaginarie, ed i fantasmi, di sostanza assai opaca e tenebrosa, ed in certo modo perdendo la gentilezza e sottigliezza della sua complessione aerea, che per natura è lor dovuta, diventano quasi salvatici. E d' indi nasce, che ancor le specie ed i fantasmi, che in loro rimangono, prendono vizio, e rappresentano gli oggetti, non come sono, ma formidabili ed orribili, e sempre cagionano timori ed orrori. Così per il contrario, se gli spiriti, ed il sangue è chiaro e sottile, ancor le specie ed i fantasmi sono chiari, e rappresentano gli oggetti al naturale, cagionando allegrezza. E quel, che avverrebbe nella pupilla e nell' occhio, se avesse colore, che (come diceva) tutti gli oggetti farebbe apparire dello stesso colore, lo stesso avviene negli spiriti, e ventricoli del cervello, che secondo la lor chiarezza e sottigliezza, o pur secondo le tenebre e grossezza, fanno altresì apparire a' suoi sensi interiori oggetti chiari e allegri, o pure oscuri e da temersi. All' una e all' altra insieme di queste cagioni si possono ridurre l' esperienze di Teofilo Medico, dei frenetici, e matti, dei putti, quando la notte sono desti e temono, di quello, che udirsi i concenti, e altri simili. In effetto alla sola turbazione e alterazione de' sensi le riduce S. Agostino de cur. pro mort. al cap. 12. non perchè veramente sì fatte visioni e sensazioni siano corporali, e nell' occhio o nel senso, poichè di fuori non v' è oggetto, che possa muovere l' organo esterno, ma perchè sono immaginarie, e per qualche corporal disposizione, che sia nell' organo dell' immaginazione, viene svegliato più tosto un fantasma, che un' altro; o questo stesso per la medesima disposizione diversamente si altera e rappresenta, non lasciando, che per le altre potenze possa darsi giudizio più verace. A questo medesimo riduce Aristotele nel luogo citato, che come ciascuno è diversamente disposto per le passioni dell' animo, così è esposto ed esser più facilmente ingannato ne' sensi, e burlato, per così dire, dai loro oggetti. In tal modo (dice egli) chi sta in paura ad ogni ombra che vede, vede il nemico, e chi sta in amore, vede l' amato, perchè vien mosso conforme alla disposizione e passione da qualsivoglia benchè debole simiglianza: siccome nelle febbri è mosso l' occhio per disposizione de' vapori, ancor da poche linee che siano nel muro, a veder animali, nè altre potenze correggono l' errore, per essere tutta l' anima assorbita nella veemenza di quell' affetto e passione. Onde non è maraviglia, se ancor in vigilia si presta credenza alla sua immaginazione, come si presta nel sogno. E da questa conchiude S. Agostino nel luogo citato, che nè la prima forse di visione corporale, nè la seconda d'immaginaria può esser certa e sicura di errore, se quella non vien confermata dal testimonio degli altri sensi, e questa non viene esaminata dall' intelletto. Il che ancora non tacque Aristotele nel capo e libro allegato, quando disse, chè la cagione di simili inganni si è, perchè non si giudica per quella potenza, che è Principe, come superiore e verace, ma solamente per quella, nella quale si fanno i fantasmi e le apparenze. A queste cause corporali si debbono ridurre ancora gli umori del nostro corpo, che hanno determinata connessione con certi fantasmi, e le disposizioni materiali degli elementi cagionate dai corpi celesti, che hanno connessione coi nostri umori, come apparisce dai sogni, che buona parte sono cagionati dagli umori, e dal cielo ancora secondo S. Tommaso nella 2. 2. quest. 95. art. 6. E per tanto lecitamente da quelli si possono conghietturare e predire quelli effetti, che dagli umori medesimi, o dalle disposizioni degli elementi possono venire, come sono le malattie, le pioggie, i sereni, e cose simili. Queste stesse mozioni, che i nostri umori, e i corpi celesti in noi cagionano mentre dormiamo, cagionano ancora, secondo Ficino nel lib. 13. della Teol. Plat. al c. 2. §. De Fatidicis & Prophetis, continuamente, e mentre vegliamo; ma noi, per esser distratti in altri affari, non gli avvertiamo. In quella guisa appunto, come non vede e non avverte chi passa, quando uno sta con molta attenzione in qualche pensiero. E non si sentono comunemente le mutazioni, che di continuo si cagionano ne' nostri corpi dai corpi celesti, quanto al mancare o crescere di qualche umore. E non per altro si avvertono più facilmente nel sonno, se non perchè in quel tempo si vaca dall' altre cure. Se bene in molti, che di soverchio sono dati al piacere, o troppo si riempiono di cibo, o con soverchia sollecitudine attendono alla repubblica, o agli studj, e contemplazione, non mancano in quel tempo altri fantasmi, che gl' ingombrano l' anima, e non la lasciano attendere alle mozioni del cielo, per le quali è necessario particolarmente il riposo e la quiete degli altri tumulti. Anzi non solo non possono sentirsi le mozioni del cielo, ma nè anche quelle di Dio, se non sia l' animo ben quieto. Onde le visioni, che da lui hanno i Santi, per lo più o le hanno nell' estasi, o nel sonno, o in altro sì fatto modo di quiete e vacanza da ogni altro operare. E non è dubbio, che da tutto il sopraddetto intorno alle cause delle visioni chiaramente si vede, quanto difficile sia poter discernere e giudicare determinatamente, se sono da Dio, o dal Demonio, o pure da causa materiale e naturale, che sia in noi, o fuor di noi, e insieme quanto si debbano con diligenza esaminare, per non prendere errore in materia sì grave e importante. Sono alcuni per complessione naturalmente a quelle più disposti, che gli altri; come le donne, secondo Alberto Magno sopra il libro di Aristotile de somn. & vig. tract. 2. cap. 6. che per umidità facilmente ricevono ogni impressione; e i malinconici, secondo Marsilio Ficino nel lib. 13. cap. 2. che per la siccità non lasciano scorrere l' anima a molti oggetti, e le mozioni, che ricevono,

no, fortemente ritengono; e tutti quelli, che hanno gli affetti e passioni veementi, secondo Aristotile nel lib. de somn. al cap. 2. E in questi oltre la forza naturale, che ha in tutti l' immaginativa, di comporre, ed accoppiare insieme fantasmi diversi, o a caso, come ne' sogni, o per leggiera occasione, come in tempo di turbazione e passione, facilmente può aver luogo ancora il Demonio, che ben si serve delle nostre nature contro di noi, o pure ancora l' Angelo buono, così volendolo o permettendolo Dio. E a questo modo S. Agostino nel luogo citato, solo per opera d' Angioli, vuole che occorrano comunemente quelle, nelle quali qualcun de' morti dichiara dove sia il suo corpo, e dove voglia la sepultura. Indi aggiugne, ciò utilmente alle volte solersi da Dio volere o permettere, cioè, o per qualche consolazione di quei vivi, ai quali appartiene il morto che apparisce, o per mantenere nell' uman genere il pio uffizio di dar sepoltura. E nel luogo citato al cap. 11. a questo proposito racconta, che, stando egli in Milano, ad un Giovane, che per esser erede testamentario di suo padre già morto, era forzato a pagar di nuovo un certo debito che già un' altra volta era stato pagato dal padre, apparve in sogno lo stesso padre, e gl' insegnò le scritture del pagamento. E circa il medesimo tempo in Cartagine ad Eulogio ivi maestro di Rettorica, e già scolare di S. Agostino, apparve detto Santo, come di poi riferì lo stesso Eulogio, e l' informò sopra l' intelligenza di un luogo assai oscuro di Cicerone, sopra il quale Eulogio era molto ansioso. Di più al cap. 12. del luogo mentovato, che in un luogo vicino ad Ippone un certo uomo rusticano per nome Curma, essendo infermo, stette per molti giorni come morto, non avendo se non questo segno di vita, che si sentiva debolmente respirare, se qualcuno gli avesse tenuta per qualche tempo la mano alla bocca; e finalmente, quasi svegliandosi da un profondo e lungo sonno, Vadasi (disse) alla casa di Curma ferraro, e vedasi quel che ivi si faccia, perchè io in suo cambio sono stato condotto ai luoghi de' morti, e ora scoperto l' errore, son rimandato, mentre egli è chiamato là. E veramente trovossi, che in quello stesso momento era morto Curma ferraro, quando era tornato in se quell' altro Curma. Aggiunse di aver veduto in que' medesimi luoghi, ch' egli chiamava de' morti, ancor molti altri, che nominava; che da un certo Prete fu ivi avvisato, si battezzasse in Ippone per mano di S. Agostino; e finalmente, che ancora fu introdotto in paradiso, ma che ivi gli fu detto non potersi fermare, perchè non era per anche battezzato. Ma perchè fra queste cose, che quest' uomo narrò d' aver veduto, altre erano vere, ed altre false, assolutamente afferma S. Agostino nel luogo citato al cap. 13. il tutto esser' occorso per turbazione di fantasmi e similitudini cagionata dal male, aggiuntavi per Divin volere qualche opera d' Angiolo o buono, o reo per quelle parti di vero, che non potevano per natura indovinarsi. Finalmente in simil modo par che dichiari il medesimo S. Agostino, come un certo Giovanni Monaco al tempo di Teodosio il maggiore ad una Gentildonna, che grandemente desiderava vederlo, mandò a dire, che l' avrebbe veduto la notte seguente, ma in sogno. E così veramente fu veduto, e diedele quei ricordi, che conveniva. E se bene ivi non nega S. Agostino, che per Divina virtù realmente in corpo e anima potesse apparire, contuttociò assai accenna, tutta l' apparizione essere stata da fantasmi e similitudini mossa e cagionata nei sensi e nella mente di quella donna per opera d' Angiolo, senza che il Monaco per allora nient' altro sapesse, e solo per il dono di profezia che aveva, avesse predetto quel che in effetto doveva occorrere, non con presenza reale o azione sua, ma solo con presenza immaginaria, e opera d' Angiolo.

CAPUT QUINQUAGESIMUMPRIMUM.

De discernendis Visionibus, & Apparitionibus.

1. DUCIMUS initium a visionibus & apparitionibus, quæ naturales, utpote a causis naturalibus procedentes, quodammodo dici possunt, uti in superiori capite visum est. Porro ut dignoscatur, an visio & apparitio, de qua quæstio incidit, fuerit naturalis, sedulo examinandum est, an aliqua causa naturalis præcesserit, ex qua visio & apparitio procedere potuerunt: in ægrotis etenim, & phreneticis, in iis qui nigro humore sive melancholico affecti sunt, in iis qui atra bile abundant, in iis qui vehementibus cogitationibus & affectibus agitantur, facile contingere potest, ut putent, se aliqua videre quæ non sunt, & ut eis aliqua apparere videantur quæ non apparent, quæ tamen a se visa & cælitus demonstrata prædicare consueverunt. Bartholomæus Medina *in 3. par. D. Thomæ q. 25. ar. 3.* regulam prædictam affert his verbis: *Æstimanda est quoque corporis temperatura, sanitas, studium; cum & ægroti multi, & ipsi phrenetici, ob intentionem animi nimiam exorbitantes vidisse quandoque se putent & audiisse, quæ nunquam aut oculis aut auribus perceperunt. Igitur, & quo animi ejus feratur impetus, & ardenti ne vel amore vel odio incitatus fuerit, percontandum est &c. Inspiciendum est diligenter, an qui patitur visiones, sit nigro humore affectus, id est melancholico, vel nimia macie confectus. Nam qui cholera nigra laborant, & qui senio, aut nimia macie sunt confecti, sæpenumero decipiuntur. Et hinc est, quod senes ad extremam decrepitam delirant.* Bene Philamarinus *de Divinis revelationibus tr. 1. cap. 2. n. 4. pag. 147. Et non solum ex perturbatione mentis, sed etiam ex corporis indispositione tales effectus haberi possunt. Nam si atra bilis multum excedat, si inedia vel vigilia multum corpus extenuavit, si cerebrum sit læsum, vel phantasiæ organum turbatum, potest accidere, quod isti etiam vigilantes dicant se videre, audire, gustare &c. quod vere nec vident, nec audiunt, nec gustant.* Adhæret Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 20. n. 3. Considerandæ corporis constitutio, ex qua plerumque animi mores pendent. Etenim facile decipi possunt, qui parum firma valetudine utuntur, qui turbidæ ac vehementis imaginationis sunt, qui atra bile abundant, quæ depravare phantasiam solet, variasque imagines turbatis sensibus imprimere, adeo ut vigilanti sibi somnia fingant, atque ea se videre & audire existiment, quæ non visu nec auditu percipiunt. Ex longa item inedia, crebrisque jejuniis, ac immoderatis vigiliis, exsiccato cerebro, dissipatisque spiritibus, inania phantasmata repræsentantur, quibus illusa mens tamquam Divinis revelationibus pertinaciter adhæret.* Addit idem Auctor, rationem habendam esse ætatis; cum senes, exhaustis viribus, sæpe delirent; & pueri, qui cerebro humidiori sunt, facile commoveantur, & falsa pro veris apprehendant. Sexus præterea videtur habenda ratio; cum feminæ naturæ sint humidioris, & ex vehementia cogitationum & affectuum putent se videre quod cupiunt; & quod ab animi perturbationibus nascitur, quæ in ipsis vehementissimæ sunt, a veritate credant oriri; uti notant Valgoner *in Theologia mystica q. 3. disp. 5. ar. 6. n. 3.* Medina *in 3. part. D. Thomæ qu. 25. art. 3. §. Decima regula*, Cardinalis Bona *cit. cap. 20. n. 4.* Martinus del Rio *disquisit. magic. lib. 4. cap. 2. qu. 3. sect. 3. pag. mihi 125.* Arauxo *decis. moral. tr. 3. qu. 23. §. 2. n. 30. & 31.* & late omnia prædicta complectendo, prosequitur P. Antonius ab Annuntiatione *in disceptat. mystica de oratione & contemplatione tr. 4. qu. 2. ar. 5.* Quæ tamen a Nobis dicta censeri debent, non quod putemus, visiones omnes & apparitiones, quas feminæ referunt sibi contigisse, inter naturales recenseri (scimus enim, plures, easque supra naturam contigisse Sanctis Birgittæ, Catharinæ Senensi, Teresiæ, Mariæ Magdalenæ de Pazzis, Rosæ Peruvianæ, Catharinæ de Ricciis, & Beatæ Angelæ de Fulginio: quocirca Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatificat. & Canonizat. tit. 3. cap. 3. ar. 2. §. 2. n. 32.* recte ait: *Non sunt apparitiones & visiones improbandæ, ex quo mulieribus accidant.* Cui accedit Tanner *in examine prudentiæ P. Ludovici de Ponte in examinandis revelationibus Marinæ de Escobar tr. 1. cap. 7. a n. 3. usque ad finem*) sed ut accuratior promoveatur indago ob rationes supra indicatas, cum res est de visionibus & apparitionibus, quæ feminis obtigerunt. Celebre est exemplum S. Monicæ. Piissima hæc mulier optabat e libidinis cœno Augustinum filium educere, & de futuro ejus matrimonio cogitans desiderabat aliquid sibi per visum ostendi. De ea vero S. Augustinus *lib. 6. Confess. cap. 13. col. 130. tom. 1.* ita scribit: *Et videbat quædam vana & phantastica, quo cogebat impetus de hac re satagentis humani spiritus, & narrabat mihi:* & quamvis subjiciat, *non cum fiducia, qua solebat, cum tu* (loquitur de Deo) *demonstrares ei, sed contemnens ea*; id tamen factum est, quia Gratia discretionis prædita erat, & scie-

& sciebat, quid interesset inter Deum revelantem, & animam somniantem, quod omnibus utique datum non est.

2. Antequam a visionibus & apparitionibus, quæ a causis naturalibus manant, recedamus, licet certum sit, a Deo aliquando somnia immitti (Deus enim per somnium Abimelech Regem Geraræ admonuit, ne tangeret uxorem Abrahæ, Jacob in somnis mysticam scalam vidit, & Angelos per eam ascendentes & descendentes; Deus in somnis apparuit Laban præcipiens illi, ne quidquam aspere contra Jacob loqueretur, uti habetur *in lib. Geneseos*; cum aliis ex veteri & novo Testamento desumptis & relatis a Duranto *in tract. de visionibus cap. 9.*) multa tamen sunt somnia, quæ a Deo esse videntur, sed re vera a causis naturalibus procedunt; uti explicat Vallesius *de sacra Philosophia cap. 30. pag. 249. Admonemur sæpe per insomnia, quid simus facturi. Nam sæpe de rebus agendis cæpta interdiu cogitatio per somnum continuatur, inveniunturque tunc temporis accommodatissima ad finem media, quæ cum expergefactis placent, opere exequimur, putantes, nos a Deo admonitos, quid facto opus sit: causa vero talis eventus est naturalis. Nam utrumque dictorum, consultatio scilicet, & sensus minutularum passionum melius multo accidit dormientibus, quam vigilantibus, si modo somnus placidus sit, neque multis crassisque vaporibus conturbetur.* Juxta D. Thomam 2. 2. *quæst. 95. art. 6.* duplex est somniorum causa, interna, & externa. Interna rursus duplex est; una animalis, cum hominis phantasiæ ea in somnis occurrunt, circa quæ vigilantis cogitatio & affectio versari consueverunt; altera corporalis, cum ex interna corporis dispositione aliquis motus ipsi conveniens in phantasia efficitur: externa quoque duplex est, corporalis videlicet, & spiritalis, corporalis ex aere continente; vel impressione cælestis corporis; & spiritalis a Deo, vel a Dæmone procedere possunt, a quibus dormientis phantasiam immutari posse, nemini dubium est; quemadmodum late explicat Gravina *in lapide Lydio, lib. 2. de visione imaginaria cap. 6. difficult. 2.* & fuse prosequitur Philamarinus *in tract. 1. de Divinis revelationibus cap. 1.* quibus adhæret Hurtado *tom. 1. tractat. varior. tr. 5. cap. 6. resolut. 56. num. 1155. & seqq.* ubi testatur, doctrinam D. Thomæ desumptam fuisse ex operibus SS. Gregorii, Isidori, & Nysseni. Hinc autem est, quod si quæstio instituatur de visione & apparitione, seu revelatione, quæ contigisse dicatur in somno, sedulum non sit omittendum examen causarum naturalium, a quibus somnia procedere potuerunt, præter cetera quæ infra indicabuntur, cum de somniis Divinis, & diabolicis tractabitur. Magna cum cautela quoque in hac materia somniorum procedendum, juxta Scholiastem Climaci *ad grad. 15. num. 39.* ubi ait: *Magna prudentia adhibenda est in iis, quæ in somno usuveniunt; quin potius, quia inconstans est eorum ratio, omnino negligenda est; paucorum enim eorum dijudicatio.* Et, cum maxima illorum pars temere & fortuito fiat ex varia & incomposita spirituum animalium, & specierum sensibilium per cerebri anfractus vagantium agitatione, merito sacræ Litteræ præcipiunt, nullam eorum habendam esse rationem, juxta illud *Levit. 19. v. 26. Non augurabimini, nec observabitis somnia;* juxta aliud Jeremiæ *cap. 29. v. 8. Ne attendatis ad somnia vestra, quæ vos somniatis;* & juxta illud *Eccles. 5. v. 6. Ubi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates.* Rarissima denique sunt somnia Divina, quæ futura portendant, cum non nisi ob aliquam insignem causam, quæ ad publicam spectet utilitatem, immitti soleant, veluti observat Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 16. num. 4.* Materiam hanc insomniorum latissime pertractat Gaspar a Rejes *in jucundar. quæst. Elysio campo quæst. 37.* ubi explicat qualitatem somniorum naturalium, quæ a causa externa procedunt: ait enim, aerem ambientem per se nullo modo species subministeare aut movere posse, ut ab ipsis phantasia excitetur ad aliquid percipiendum, sed solum disponendo, quatenus vel poros obstruit, vel humores attenuat, ut in caput ferantur. Et quod attinet ad influxum corporum cælestium, non admittit, eum ad somnia concurrere posse, nisi humores mutando & disponendo; impossibile quippe autumat, ut novæ specierum formæ in phantasia virtute influxus cælestis imprimantur, si exteriores sensus prius illas non perceperint. Apud Alexandrum ab Alexandro *dier. genial. cap. 11. & lib. 3. cap. 26.* multorum somniorum, quæ vera observata sunt, exempla leguntur, & apud Cardanum *lib. 4. de insomniis*, & apud Quercetanum *in diæter. cap. 20.* ex insomnis humores & morbos cognosci posse, admittunt Hippocrates 1. *epid. com. 3. text. 1. com. 2. de humoribus*, & Galenus *in libello de præsagio ex insomniis.* Sed, quod attinet ad somnia, quæ aliquid verum, quod subinde accidit, respondit, ea ad casum ut plurimum referenda sunt, quemadmodum notat Fracastorius *lib. 2. de intellect. Quis est enim* (inquit Cicero *lib. 2. de divinat. cap. 59.*) *qui totum diem jaculans non aliquando collineet?* Et cetera somnia, quæ Medici observant, solas corporis dispositiones indicare possunt, uti late prosequitur Gaspar a Rejes *loc. cit.* & bene adnotavit Zacchias *quæst. Medico-legal. lib. 4. tit. 1. num. 34.*

3. Succedunt visiones & apparitiones præternaturales, quarum nonnullæ a Deo, nonnullæ a Dæmone causantur, nonnullæ in somnis, nonnullæ in vigilia contingunt. Terribilis porro diabolicæ visionis casus narratur a S. Antiocho *homil. 84. tom. 12. Biblioth. Patrum pag. 265. Fuit in Monte Sina Monachus quidam, qui celebre adeo edidit suæ continentiæ specimen, ut in cellula multos vixerit annos inclusus. Postremo multivariis revelationibus Diaboli & insomniis illusus, ad Judaismum delapsus est & carnis circumcisionem. Cum igitur Diabolus huic identidem vera quædam insomnia demonstrasset, & veluti objecta illecebra inescasset illius obscuratam mentem, novissime oculis istius objicit copiosam turbam Apostolorum, Martyrum, aliorumque omnis generis Christianorum densissimis tenebris & omni dedecore oppletam. Parte opposita Moysen, Prophetas, populum quoque Judæorum (Deo alioqui invisum) offert splendida admodum luce conspicuos, inque gaudio & hilaritate vitam traducentes. Hæc cum spectasset miser, in vestigio surrexit, derelictoque sancto illo Monte, in Palæstinam usque pervenit. Recta contendit in Noara, & Lybiadem ajyla Judæorum. Cum istis denarrasset, quæ sibi visæ fuissent, Dubolicas apparitiones, circumcisus est, ac professus Judaismum accepit uxorem, inque omnium prospectu adversus Christianos edidit dogmata propugnator factus Judaicæ superstitionis. Hunc ego vidi, ac plerique Monachorum; neque enim quatuor anni sunt a morte illius, qua misere perruptus est.* Multa a Doctoribus indicantur de signis, quibus Divinæ visiones a dæmoniacis secernuntur. Aurea est doctrina Gersonis *in tract. de distinct. ver. vision. a falsis* (*sign. 4. col. 53. tom. 1.*) *Hoc est primum & præcipuum signum inter signa nostræ monetæ spiritualis discretivum. Monitiones omnes itaque intrinsecæ, omnes instinctus vehementes, omnis revelatio, omne miraculum, omnis amor ecstaticus, omnis contemplatio, omnis Raptus, omnis denique nostra interior, exteriorve operatio, si humilitas præcedat, & comitetur, & sequatur, si nihil eam perimens misceatur, (crede mihi) signum habent, quod a Deo sunt, aut bono ejus Angelo, nec falleris.* Adhæret Tanner *cit. tract. cap. 7. num. 4.* ubi, loquendo de visionibus feminarum, hæc habet: *Diu latere fictio etiam feminea non potest; siquidem ubicumque profundissimæ humilitatis non fuerit fundamentum, cito quidquid super illum fuerit ædificatum, non absque ignominia ruit: at, ubi sincera enituerit humilitas maxime in omnibus necessaria, qui Deo soli, puro, nudo, castissimoque (ut ita dicam) affectu inhærent, in quocumque sexu etiam inveniantur, neque decipiuntur, neque decipere valent:* In dialogis S. Catharinæ Senensis *cap. 71.* ita legitur: *Egli è necessario, che nelle mie visioni l'anima si faccia sempre più umile.* Et infra: *La verità fa sempre l'anima umile, la bugia superba.* Et apud Cardinalem Bonam *de discret. spirit. cap. 18. §. 5. Nullum certius indicium veræ visionis, quam humilitas.* Veritati innixum est monitum Domini Alphonsi Episcopi Giennensis, qui in epistola Solitarii ad Reges *cap. 6. pag. 272. tom. 2. revelat. S. Birgittæ* ait: *Signum, in quo discernuntur visiones ministratæ a bono spiritu, vel a malo, est fructus ille, & opera quæ procedunt ab illis visionibus seu revelationibus, quia secundum Evangelium* non potest arbor mala fructus bonos facere *&c.* A fructibus enim eorum cognoscetis eos *&c. Ideo quando videmus, quod ex talibus visionibus, seu verbis revelatis mens illuminatur &c. convertuntur homines vitiosi ad virtuosam & religiosam vitam &c. de malo ad bonum, & hoc in multis personis, & diu perseverat, tunc certissimum signum est, quod tales visiones & revelationes, quæ talem fructum germinaverunt & produxerunt, non a Diabolo, sed a Spiritu Sancto potius processerve, quæ facere Diabolo impossibile est, immo totum contrarium procedit a visionibus seu potius illusionibus suis. Consueverunt enim deviare hominem a Fide Catholica, a bonis moribus &c.* Prædictis ceteri inhærent, propterea que docent, Divinas visiones & apparitiones esse dignoscendas a persona cui contingunt, a modo quo contingunt, & ab effectibus qui ex eis sequuntur. Si enim persona, cui contigerunt, virtutibus prædita sit, si nihil in visione aut appa-

apparitione fit, quod a Deo avertat, quinimmo si omnia ad Dei cultum relata sint, si post visiones & apparitiones humilitas, obedientia, ceteræque Christianæ virtutes non modo perseveraverint, sed ad sublimiorem gradum ascenderint in ea persona, cui contigerunt visiones & apparitiones, de earum qualitate supernaturali & divina non erit ullo modo dubitandum. Quocirca S. Gregorius *lib. 1. dialog. cap. 1. col. 156. tom. 2.* ita scribit: *Mens autem, quæ Divino Spiritu impletur, habet evidentissime signa sua, virtutes scilicet & humilitatem, quæ si utraque perfecte in una mente conveniunt, liquet, quod de præsentia Sancti Spiritus testimonium ferunt.* Additque S. Macarius Ægyptius *homil. 10. (Bibliotb. Patrum tom. 4. pag. 115.)*: *Anima, quæ vere Deum ac Christum colit; etiamsi infinita justitiæ opera ediderit &c. & si varia Spiritus charismata, aut revelationes ac mysteria cælestia consequi meruerit; propter immensam & insatiabilem erga Dominum dilectionem ita se gerit apud se, ac nihil adhuc obtineret.* Præterea, formis discrepare Angelorum & Dæmonum apparitiones, volunt; Angelis enim solet unica esse, nempe humana; Dæmonibus multiplex, vel hominis, vel bestiarum: a columbæ tamen, vel agni specie abstinent, tum quia mystice Spiritum Sanctum, & Christum designant; tum quia hæc animalia felle carentia, truculentis Satanæ moribus non conveniunt: & ad formam humanam quod attinet, si eam Dæmones assumunt, atra ut plurimum est, deformis, mutila, inusitata, & quæ malum sub ea Spiritum latere demonstrat. Forma bruti vel monstri non nisi Diabolo convenit, cum animæ separatæ, etiamsi damnatorum sint, quando, Deo permittente, viventibus apparent, eam formam assumant, ex qua cognosci possunt. De Dæmonibus Lactantius *lib. 2. cap. 15.* ita scribit: *Hi, ut dico, Spiritus contaminati ac perditi per omnem terram vagantur, & solatium perditionis suæ perdendis hominibus operantur. Itaque omnia insidiis, fraudibus, dolis, erroribus complent;* ita ut, permittente Deo, aliquando se transfigurent in Angelos lucis, & Christi Domini, Beatissimæque Virginis, & Sanctorum personam sæpius assumere ausi sint, uti late ostendunt Villalpand. *in jure spirituali practico lib. 1. cap. 2. num. 34.* Raynaud. *de apparit. in Eucharist. Sacram. quæstionc. 9. §. Ad primum quæsitum*, Scot. *in Physica curiosa lib. 2. cap. 34. §. 1. vers. Nec humanam tantum formam*, Cardinalis Bona *de discret. spirit. cap. 19. num. 7.* Idque tanta calliditate & versutia facere, ut viros etiam probatæ virtutis non semel in errorem induxerint: quodque notatu dignum est, aliquando in suis visionibus & apparitionibus bonum perfuaserunt, ut majus bonum impedirent, & ad aliquem actum virtutis hortati sunt, ut facilius incautos deciperent, & successu temporis ad horribiles lapsus sensim inducerent; a quibus ut caveatur, tum orationis præsidium, tum virorum prudentum, & in discretione spirituum versatorum consilium est necessarium, ut infra exponetur. Thyræus *in tract. de Christi apparit. Sacramentali cap. 22.* sermonem habens de apparitione Christi Sacramentali sub peregrinis speciebus, *num. 10.* ita scribit: *Clarum est, apparitionum harum Dæmones Auctores esse posse ... Certe Alexander Alensis, & Gabriel Biel illas opera Dæmonis credunt perfectas, in quibus visa caro, aut sanguis temporis diuturnitate corrupta fuerunt.* Et num. 11. *Nos profecto factas aliquando non facile negaverimus: si enim Dæmones, Christi speciem atque imaginem, absente Sacramento, aliquando exhibuerunt, quid prohibet, exhibeant, præsente?* Apud Bollandianos *ad diem 23. Junii lib. 1. cap. 3. num. 30. vitæ S. Mariæ Oigniacensis* scriptæ a Jacobo de Vitriaco narratur, Dæmonem in Angelum lucis se transformasse, & sub specie pietatis in suis apparitionibus homini cuidam suasisse, ut a quibusdam vitiis abstineret, & quædam bona faceret, ea spe ut eum deinde duceret ad alia mala, quæ machinabatur. Maria dixit, apparitiones illas esse Dæmonis illusiones; &, homine respondente, id esse non posse, cum apparens sibi bona plurima facienda suasisset, Maria ad solita orationis arma confugiens, pedes Domini rigat lacrymis, cælum precibus instanter pulsat, nec facit finem, donec ille impostor cum multo gemitu & pudore ipsi nocte in cellula sua oranti astaret; quem illa commentitio præditum splendore intuens (*pag. 644.*) *Tu quis es? inquit, ac quod est nomen tuum? Ille vero, elato ut erat vultu, eam torvis oculis inspiciens, Ego sum, inquit, quem tu, maledicta, precibus tuis compulisti venire ad te, meum enim amicum per violentiam aufers.* S. Bonaventura *de Prof. Relig. lib. 2. cap. 75. pag. 648. tom. 7.* ait: *Non videtur autem prætereundum, quia quidam decepti a seductoriis Spiritibus, vel propriis falsis opinionibus, putant sibi apparere in visione vel ipsum Christum, vel ejus gloriosissimam Genitricem.* Scribit S. Jacobus Apostolus *in epistola c. 3. v. 17.* de Divina sapientia: *Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, & fructibus bonis*: & Doctores materiam explicantes ajunt, licet interdum Divinæ visiones & apparitiones afferant in principio timorem aliquem vel perturbationem, in progressu tamen jucundas esse, sapidas, delectabiles, & tranquillitatem in animam inducere: contra Dæmoniacæ, si a principio turbant, eodem modo prosequuntur; vel si ab initio alliciunt, & suaves apparent, in progressu tamen semper turbant, & videntem perturbatum relinquunt. Hinc *Genes. 15. vers. 12.* de Abraham legitur: *Cumque sol occumberet, sopor irruit super Abrahæ, & horror magnus, & tenebrosus invasit eum*: sed cum Deus statim ei fausta prædixisset, in tranquillitatem adductus est. Item *Genes. 28.* cum Jacob in somno vidisset scalam e terra ad cælum innixam, & Angelos ascendentes & descendentes per eam, & Dominum innixum scalæ, timuit & exclamans dixit (v. 17.): *Quam terribilis est locus iste!* sed, auditis consolationis Divinæ verbis, erexit lapidem in titulum, & votum Domino vovit. Zacharias Sacerdos, ut *Lucæ cap. 1. v. 12.* legitur, cum vidisset juxta aram Templi Angelum, *turbatus est videns, & timor irruit super eum*: Beata Virgo Maria, cum salutaretur ab Angelo (v. 29.) *turbata est in sermone ejus, & cogitabat, qualis esset ista salutatio*: & de pastoribus gregis habetur Angelum Domini stetisse supra illos, & claritate Dei circumfulsisse illos (*c. 2. v. 9.*) *& timuerunt timore magno.* At hi timores statim cessarunt, cum Angelus dixit Zachariæ (*c. 1. v. 13.*) *Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua, & uxor tua Elisabeth pariet tibi filium*; & Gabriel Mariæ (*cap. 1. vers. 30.*): *Ne timeas Maria; invenisti enim gratiam apud Deum*; & Angelus pastoribus (*cap. 1. vers. 10.*): *Nolite timere: ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum*; & vers. 13. *Facta est cum Angelo multitudo militiæ cælestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in Altissimis Deo, & in terra pax.*

4. Hæc confirmantur ex his, quæ leguntur *in vita S. Antonii Abbatis* scripta a S. Athanasio, ubi de apparitione Angelorum hæc habet (*num. 35. pag. 823. tom. 1.*): *Horum tanta benignitas est, ut si quis pro conditione fragilitatis humanæ miro fuerit eorum fulgore perterritus, omnem continuo ex corde auferant metum. Ita Gabriel cum Zachariæ loqueretur in Templo, & Angeli, cum Divinum Virginis partum pastoribus nuntiarent, & qui Dominici corporis agebant excubias, securis videntium se mentibus ostendentes, ne meturent, imperabant; metus enim non tantum ex pavore animi, quantum ex magnarum sæpe incutitur aspectu.* Et num. 36. *Si igitur post timorem horrori concepto successerit gaudium, & ad Deum fiducia atque ineffabilis charitas, venisse sciamus auxilium; quia securitas animæ, præsentis majestatis indicium est.* Sequitur D. Thomas *3. part. quæst. 30. art. 3. ad tertium*, ubi docet, perturbationem accidere non solum in visione corporali, sed etiam in visione imaginaria; cum enim supra se ipsum elevatur, pars ejus inferior debilitatur: & quod attinet ad timorem Beatissimæ Virginis, & subsecutam consolationem ipsi ab Angelo annuntiatam perpenso exemplo modo relato S. Antonii, subjicit: *Et propter hoc, ut legitur in vita Antonii, non difficilis est beatorum Spirituum, malorumque discretio. Si enim post timorem successerit gaudium, a Domino venisse sciamus auxilium, quia securitas animæ, præsentis majestatis indicium est. Si autem incussa formido permanserit, hostis est qui videtur*: quod ipsum suse admonuit *in epist. 2. ad Corinth. cap. 11.* & *in cap. 4. Job lect. 3.* Sequitur Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib. 2. quæst. 26. sect. 3. pag. 234.* & consonant Villalpand. *in jure spirituali practico lib. 1. cap. 4. num. 74. & seqq.* ubi sic loquitur: *Ideo Divinæ apparitiones & revelationes, licet principio timorem incutiant, postea suavitate lenuntur; quo vel solo Divinam fuisse revelationem posses credi; nam, cum consolatio ad animæ interiora fiat, a Dæmone non potest præstari. Ideo post ejus apparitionem, quantumvis in speciosa forma videatur, non consolatio, sed horror solet remanere.* In dialogis S. Catharinæ Senensis *cap. 71.* ita legitur: *Se tu mi domandassi, a che si può conoscere, che sia più dal Demonio, che da me? Io ti rispondo, che questo è il segno: che se ella è dal Demonio, che egli sia venuto nella mente a visitare in forma di luce, come detto è, l'anima riceve subito nel suo venire allegrezza, e quanto più sta, più perde l'alle-*

grezza, e rimane tedio e tenebre, e ſtimolo nella mente, offuſcandoviſi dentro. Ma ſe in verità è viſitata da me Verità eterna, l' anima riceve timore ſanto nel primo aſpetto, e con eſſo timore riceve allegrezza e ſecurità con una dolce prudenza, che non dubitando non dubita ec. Ed allora eſce dal cammino dell' orazione e viſitazione mia con allegrezza e gaudio di mente ec. Or queſto è il ſegno, che l' anima è viſitata da me, o dal Demonio, trovando quando è da me, nel primo aſpetto il timore, & al mezzo, & al fine l' allegrezza e la fame delle virtù; e quando è dal Demonio, al primo aſpetto è l' allegrezza, e poi rimane in confuſione e in tenebre di mente. Optime Gravina *in lapide Lydio lib. 3. cap. 7.* ubi animadvertit, triſtitiam etiam aliquando permanere poſſe in apparitionibus Divinis, ſi ſermo ſit de triſtitia, quæ ad pœnitentiam inducit, ſpiritumque efficit contribulatum, ſed Deo placentem; & lætitiam quamdam permanere poſſe etiam in viſionibus diabolicis, ſed ſejunctam ab ardenti deſiderio virtutum, & præſertim humilitatis. Cetera, quæ in ſuperioribus dicta ſunt de conſideranda perſona, modo, & effectibus, ut dignoſcatur, num viſio & apparitio ſint a Deo, an a Dæmone, traduntur communiter a Doctoribus, Duranto *in tract. de viſionibus cap.* 11. Medina *in 3. par. D. Thomæ qu.* 25. *ar.* 3. Roſignolio *de diſcipl. Chriſtianæ perfect. lib.* 3. *cap.* 20. Cardinali Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 19. *n.* 7. *n.* 9. *&* 10. *& cap.* 20. *num.* 1. *& ſeqq.* Cardinali de Lauræa *opuſc.* 5. *de oratione cap.* 7. §. *Dico tertio, & ſeqq. & cap.* 8. §. *Dico tandem*, Patre Antonio ab Annuntiatione *in diſceptat. myſtic. de oratione & contemplatione tr.* 3. *qu.* 2. *ar.* 5. *n.* 30. *& ſeqq.* fuſe & optime Tanner *in tract. de prudentia P. Ludovici de Ponte in examinandis & approbandis revelationibus Marinæ de Eſcobar cap.* 3. *tract.* 1. Philamarino *in tract. primo de Divin. revelat. cap.* 2. & 3. Matthæuccio *in pract. Theologo-Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *ar.* 2. §. 2. *n.* 23. *& plurib. ſeqq.* Patre Paſſerino *in 3. par. D. Thomæ qu.* 76. *ar.* 8. *cap. unic. n.* 5. ubi paucis verbis ſubjicit: *Ad videndum, an ſint a Deo, conſiderandæ ſunt perſona videns, modus apparitionis, fructus illius, & hujſmodi aliæ circumſtantiæ*; Auditoribus Rotæ *in relatione cauſæ S. Franciſcæ Romanæ par.* 2. *art.* 21.

3. De aliis ad rem, de qua nunc agitur, facientibus infra habebitur ſermo, cum de viſionibus & apparitionibus quoad cauſas Beatificationis & Canonizationis tractabitur, necnon cum de revelationibus agetur. Interim vero ſatis erit nonnulla in tranſitu ſubjicere de viſionibus & apparitionibus, quæ contingunt in ſomnio, quæ ſomnia a Deo, vel a Dæmone cauſam habere poſſunt; de modo dignoſcendi in viſione, & apparitione, quæ fit ſupra naturam, quænam ſit Divina, & quænam ſit pure Angelica; & deinde, an quoties Spiritus aliquis apparet, Chriſtum, vel Beatam Virginem, aut aliquem Sanctorum repræſentans, ipſi liceat adorationis, aut venerationis ſigna adhibere.

6. In ſuperioribus nonnulla allata ſunt exempla Divinorum ſomniorum. Alia facile addi poſſunt, cum *Geneſeos* 37. Joſeph filius Jacob in ſomno duas illas habuerit viſiones, quæ fratribus narratæ, fuerunt cauſæ ſuæ perſecutionis, & venditionis; vidit enim ſe cum fratribus in campo ligare manipulos, & manipulum ſuum ſtare, & a manipulis fratrum adorari; & alia vice vidit, ſolem, lunam, & ſtellas undecim adorare ſe: & Joſeph Mariæ Sponſus, ut legitur *in Evangelio Matthæi cap.* 2. *v.* 13. in ſomnio exiens e Jeruſalem revelationem habuit: *Accipe puerum & matrem ejus, & fuge in Ægyptum . . . Futurum eſt enim, ut Herodes quærat puerum ad perdendum eum*; & alia vice, dum eſſet in Ægypto, defuncto Herode, item apparuit ei Angelus in ſomnis, & dixit *v.* 20. *Surge, & accipe puerum & matrem ejus, & vade in terram Iſrael: defuncti ſunt enim, qui quærebant animam pueri.* Habet quoque Diabolus (uti diximus) Prophetas ſuos & ſomniatores, quorum ipſe phantaſiam commovet, & multa in ea repræſentat & ſuggerit; atque occulta quoque eo modo, quo poteſt, quandoque detegit, implens animum noxia ſuperſtitione & perniciosis illuſionibus decipiens. Thyræus *in lib. 3. de apparitione imaginaria*, ſeptem notas exponit ſomniorum, quæ Divina dici non poſſunt: primam rerum, quæ ſomniantibus occurrunt, perturbationem; ſecundam earum falſitatem; tertiam earum levitatem; quartam ipſarum malitiam; quintam rerum prædictarum inutilitatem; ſextam rerum ſuperfluitatem; ſeptimam ſomniantium impietatem, uti videri poteſt *cap.* 13. & poſt hæc *in ſeq. cap.* 14. docet neceſſe, ut contraria illorum, quæ modo dicta ſunt, inſint in iis quæ Divina dici debent; neque tamen id ſufficere, ut pro Divinis habeantur, ſed neceſſe eſſe pro re de qua nunc agitur, ut res, quæ in ſomno revelantur, tales ſint, quarum certa cognitio ſolius Dei munere hominibus contingat, & talis ſit mentis humanæ motio, qualem ſolus Deus efficere poſſit. Sequitur fuſiſſime *in tract. de viſionibus cap.* 9. & hanc eſſe Theologorum ſententiam teſtatur Gaſpar a Rejes *cit. cap.* 37. *num.* 42. ſed clarius Cardinalis Bona *in tract. de diſcret. ſpirit. cap.* 16. docet a Dæmone ſomnia eſſe, quæ inutilia, ſuperſtitioſa, & vana ſuggerunt, quæ ad malum quovis modo provocant, quæ occulta manifeſtant ad ſolam curioſitatem, vel ad inanem ſcientiæ oſtentationem ſpectantia, quæ futura prædicunt, quæ poſtea ex eventu falſa dignoſcuntur, quæ incompoſita & turbulenta ſunt, quæ ſtatim evaneſcunt ac diſſipantur; & contra Divinorum ſomniorum indicia eſſe res ipſas, quæ per ſomnium innoteſcunt, ſi ejus generis ſint, ut nonniſi a Deo poſſint revelari, qualia ſunt arcana cordium, abdita Fidei myſteria, futura contingentia, quæ pendent a libero arbitrio. Addit, Deum, cum ſomnia immittit, mentem illuſtrare, & voluntatem ſic afficere, ut illis firmiter hæreat, & certo ſciat, a Deo eſſe, nec ullo unquam tempore eorum obliviſcatur; concluditque, tutius indicium ex rebus in ſomnio oſtenſis deſumi, quam ex modo quo ſomnia contingunt, cum Deus aliquando ea placidiſſime, aliquando cum corporis commotione efficiat, aliquando det ſomnium, & non ejus intelligentiam, aliquando intelligentiam, aliquando clare & aperte res in ſomnio manifeſtet, aliquando obſcure & per ænigmata. Sequitur Torre *in 2. 2. D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 6. *diſp.* 6.

7. Jam vero, quod examinandum reſtat, quomodo Divina apparitio ab Angelica ſecernatur; hoc eſt quibus ſignis palam fieri poſſit, per Angeli apparitionem Deum repræſentari, vel Angelum ipſum apparere abſque Dei repræſentatione, Theologi nonnullas ſuppeditant regulas. Prima deſumitur ex re, quæ in viſione & apparitione geritur: ſi enim ea proprie Deo competit, judicandum eſt, Angelum ſub perſona Dei apparuiſſe; ſi autem proprie competat Angelo, tunc Angelum ipſum apparuiſſe dicendum eſt, & eam apparitionem eſſe pure Angelicam. Exemplum Divinæ apparitionis eſt in apparitione facta Adamo, cum Deus eum interrogavit, ubi eſſet, Serpenti maledixit, & Hevæ pœnam inflixit ob Divini præcepti tranſgreſſionem: hæc ſiquidem apparitio, licet facta miniſterio Angelorum, apparitio ipſius dicenda eſt, cum id dignoſcatur ex ſuprema Judicis auctoritate & poteſtate eo actu exhibita. Exemplum apparitionis pure Angelicæ eſt in Angeli apparitione, cum ſe ſocium Tobiæ exhibuit; & in apparitione Gabrielis Archangeli, cum Beatæ Mariæ Virgini futuram Divini Verbi Incarnationem prædixit; hæc ſiquidem Angelis competebat. Secunda regula deſumitur ex modo & auctoritate verborum. Exemplum deſumitur *ex lib. Geneſeos cap.* 16. *v.* 20. ubi, cum Angelus Domini apparuiſſet Agar, ſic ei locutus eſt: *Multiplicans multiplicabo ſemen tuum, & non numerabitur, præ multitudine.* Cum enim Deus ſolus hoc polliceri poſſet, ille profecto erat, qui promittendo apparuit, & per Angelum locutus eſt; quare Agar dixit: *Tu Deus vidiſti me.* Divinam, & non pure Angelicam fuiſſe apparitionem Abrahamo factam, quando ei imperavit, ut filium immolaret, deducunt Theologi ex modo & auctoritate verborum. Legi poſſunt Valentia *in comment. ad 1. par. S. Thomæ diſp.* 4. *quæſt.* 2. *punct.* 2. Stephanus Bubalus *in comment. Angelic. ad quæſt.* 51. 1. *par. S. Thomæ quæſt.* 1. *difficult.* 2. §. 8. Durantus *in tract. de viſionibus cap.* 4. §. *Pergimus nunc, & ſeq.* Chriſto Domino duplici ratione convenire, atque deberi poteſtatem judiciariam, quarum altera ex hypoſtaſi Divina, altera ex ipſius meritis petitur, certum eſt. Poteſtas hæc autem judicandi non modo in univerſali judicio exercenda eſt, ſed etiam exercetur in judicio particulari, cum unuſquiſque ex hac vita decedit. De Chriſto Domino quæritur, quomodo judicium particulare exerceat, an per ſe ipſum, ita ut ipſe ſententiam pronuntiet, & hos ad ſupplicia damnet, illos vocet ad præmium; an Angelus ejus nomine hæc exequatur, ita ut judicandi non proxime a Chriſto, ſed ab Angelo Chriſti Vicario & Legato ſententiam accipiant. Autumant nonnulli, id Chriſtum exequi per Angelos, qui ſunt Spiritus adminiſtratorii; in quo rerum themate apparitiones illæ Angelorum non pure Angelicæ, ſed Divinæ eſſent dicendæ. Alii vero animadvertentes neceſſe non eſſe, ut præſens ſit Judex ad ſententiam ferendam, item neceſſe non eſſe, ut ſententia feratur per ſenſibilem vocem (quandoquidem locutio & auditio ſpiritalis

loci

loci distantia non impediuntur) volunt una cum Abulensi *quæst.* 23. *in cap.* 24. *Matthæi*, Christum venire in morte uniuscujusque, non secundum præsentiam vocalem, sed secundum efficaciam, per quam fit, ut unusquisque suum statum agnoscat, & imperium & sententiam judicis audiat, & ex vi illius statim tendat in locum suis meritis debitum. Quod late prosequitur Thyræus *in tract. de apparitione Christi in judicio particulari cap.* 26.

8. At, utcunque fit de hac postrema controversia respiciente Christi apparitionem in judicio particulari, pro capitis complemento nihil aliud superest, quam ut aliquid indicemus de ultima proposita controversia, an liceat Spiritum adorare, aut venerari, qui Christum, vel Beatam Virginem, aut aliquem Sanctorum repræsentat. De hac quæstione agit Gravina *in lapide Lydio lib.* 2. *cap.* 3. *difficult.* 3. At non deferenda videtur clara S. Thomæ doctrina *in* 3. *sent. dist.* 9. *quæst.* 1. *art.* 2. *quæstiunc.* 6. *ad tertium*, ubi ita loquitur: *Dicendum, quod non potest Diabolus in specie Christi apparens sine peccato adorari, nisi sit conditio actu explicita; non enim sufficit solo habitu, quia ipsa novitas rei insolitæ considerationem & attentionem requirit, sicut dicitur de Beata Virgine, quod cogitabat.* Sequitur S. Bonaventura *in* 3. *sent. dist.* 9. *art.* 1. *quæst.* 6. ubi proposita quæstione, *An cultus latriæ possit exhiberi adversario Christi*, sic respondet: *Dicendum, quod honor latriæ potest exhiberi adversario Christi dupliciter; aut simpliciter, aut sub conditione. Si simpliciter, dico, quod non potest esse sine peccato ..... nec excusatur ratione ignorantiæ, habet enim triplex adjutorium, per quod potest errorem evitare. Primum est remedium præmonitionis sacræ Scripturæ, quæ multoties dicit, quod multi in nomine Christi venturi sunt mendaciter. Secundum est remedium orationis internæ, qua ad Deum debet homo recurrere, ut cor ejus illuminetur. Tertium est suspensio credulitatis suæ; non enim debet homo omni spiritui credere, sed probare, qui ex Deo sunt. Qui enim cito credit in talibus, levis est corde; & fortassis etiam inflatus corde, dum ad tales visiones & revelationes idoneum se esse existimat &c. Si autem adoret sub conditione, hoc potest esse dupliciter; aut quia est illa conditio habitudinaliter, aut actualiter considerata, sive apposita. Si actualiter, sic non adorant ipsum Luciferum, sed magis Christum; quia non stat adoratio, nisi stante conditione, & ad eum refertur adoratio, ad quem refertur adorationis implicatio. Si autem illa consideratio sit sub consideratione habitudinali, hoc modo non sufficit ad vitandum peccatum idololatriæ.*

CAPUT QUINQUAGESIMUMSECUNDUM.

De Visionibus, & Apparitionibus quoad causas Batificationis & Canonizationis.

1. POSTQUAM de visionibus & apparitionibus diximus, aperientes, quomodo naturales a præternaturalibus secernantur, & quomodo Divinæ a dæmoniacis differant, rectus ordo exposcere videtur, ut de eisdem visionibus & apparitionibus, quod attinet ad causas Beatificationis & Canonizationis, agamus.

2. Communes sunt bonis & malis visiones, & apparitiones, quamvis Divinæ: quocirca Cardinalis Bona in sæpe citato tractatu *c.* 19. *n.* 1. ait: *Omnes autem seu visiones seu apparitiones in hoc conveniunt, quod bonis & malis communes sunt, nec quispiam sanctior aut perfectior altero habendus est, quod illi Spiritus appareant, iste hoc dono destituatur.* Gentilibus quoque, & sceleftis visiones & apparitiones Divinæ contigerunt. Pharao vidit boves pingues & extenuatos, spicas plenas & vacuas. Balaam magus, cum iret ad maledicendum populo Dei, locuta asina, & renuente ulterius incedere, vidit Angelum, evaginato gladio, contra se stantem. Baltassar filius Nabuch vidit in convivio manum incognitis characteribus scribentem: & iis aliisque exemplis ponderatis, concludit Cardinalis de Lauræa *in opusc. de oration. c.* 7. his verbis: *Visiones, & revelationes, etiam divinitus concessæ, non semper sunt signa sanctitatis in eo, qui eas accipit. Igitur non fuit necessarium, ut Deus statueret eas concedere contemplantibus, etiam estaticis, & raptis.* Uno verbo, visiones, apparitiones, revelationes inter Gratias gratis datas recensentur; & hinc fit, ut etiam peccatoribus dari possint, juxta ea quæ plene habentur apud P. Antonium ab Annuntiatione *in disceptat. mystic. de oratione & contemplatione tr.* 4. *qu.* 2. *art.* 6. *num.* 34. *& plurib. seqq.* Cum superius ageretur de ceteris Gratiis gratis datis, diximus, eas esse communes probis, & improbis, sed sæpius a Deo iis dari, qui probi sunt, & virtutibus emicant. Dicimus hoc ipsum de visionibus & apparitionibus supra naturam, uti etiam adnotavit Thyræus *de apparitione intellectuali lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 13. *& seqq.* ubi ita scribit: *Integritas probitasque Deo occasionem præbuisse videatur, ut familiarius cum quibusdam ageret, & se suaque ipsis communicaret, qui jam se totos Deo Divinisque obsequiis mancipassent. Hinc est, quod Sanctorum, & Dei amicorum loco etiam nunc habeantur, quibus Deus revelationibus suis locutionibusque Divinis adest, & quas olim factas scimus, vix aliis Sanctis hominibus factas credamus.* Tandem asserimus, prætermissis visionibus & apparitionibus naturalibus, quarum non videtur ulla habenda esse ratio in causis Beatificationis & Canonizationis; omissis item dæmoniacis, de quibus nulla suspicio esse potest, cum res est de virtutibus Dei Servorum, Beatificationis & Canonizationis gratia; ut enim alias dictum est, non agitur de virtutibus, nisi præcesserit legitima fama virtutum atque miraculorum, cum qua stare nequit suspicio societatis cum Dæmone; asserimus (inquam) ad instar Gratiæ gratis datæ, habendam esse in causis Beatificationis & Canonizationis rationem visionum & apparitionum, quæ sunt præter naturam; positis tamen qualitatibus jam indicatis, quibus visio Divina secernitur & distinguitur a naturali, & dæmoniaca; & comprobatis virtutibus heroicis, quemadmodum dictum est, cum loqueremur de ceteris Gratiis gratis datis. Quinimmo, si in ceteris Gratiis gratis datis necessaria est probatio, per quam constet, præcessisse virtutes heroicas, quamvis Gratiæ prædictæ probari possint etiam per alios testes, & per alios testes probentur, multo magis necessaria dicenda erit probatio earumdem virtutum in visionibus & apparitionibus, quæ alio modo probari non possunt, quam ex dicto ejus, qui vidit, & cui facta est apparitio; cuique proinde in re propria testanti si fides est adhibenda, nemo est qui non videat, testantem debere esse omni exceptione majorem, & per consequens virtutibus heroicis præditum. Præterquamquod, si ex dictis in visionibus & apparitionibus dignoscendis & secernendis oportet, ut habeatur ratio personæ, cui facta est apparitio, modi, effectuum subsecutorum, heroicæ profecto virtutes solæ sunt, quæ personæ qualitatem & effectus subsecutos possunt patefacere & aperte indicare.

3. Plura causarum Beatificationis & Canonizationis exempla facile afferri possent, in quibus modo supra explicato habita est ratio visionum & apparitionum. Præ ceteris autem ponderandum proponimus exemplum causæ S. Teresiæ. Juxta morem tunc temporis receptum edita fuit a Rotæ Auditoribus relatio de ejus virtutibus; & postquam *art.* 21. §. 4. & 5. facta est exacta relatio visionum, apparitionum, & revelationum, iidem Rotæ Auditores ita subjecerunt: *Quod autem hujusmodi visiones & revelationes, & ceteræ omnes, quas Beata Teresia habuit, prout in suis libris scriptæ apparent, fuerint veræ, & a Spiritu Sancto processerint, nihilque habuerint illusionis, nec participationis spiritus maligni, facile nobis persuasum fuit primo ex sanctitate excellenti, & virtutibus heroicis istius Beatæ Virginis, ut ex omnibus articulis hujus secundæ partis clare constat: item & ab effectibus resultantibus ex eisdem visionibus & revelationibus, nempe humilitate profunda, & incremento amoris Divini, & reliquarum virtutum, necnon utilitate & ædificatione Proximorum: tum etiam approbatione tantorum gravissimorum virorum tam litteris, quam prudentia, virtute, & pietate conspicuorum, quos superius non semel nominavimus, præsertim art.* 2. *cum de sanctitate in genere agerentur, inter quas Præsules, Magistros sacræ Theologiæ, illiusque publicos Professores, & fere omnes ejusdem Beatæ Virginis Confessarios reperimus, quibus eadem Beata favores & gratias, quas in oratione & raptibus Deus illi conferebat, semper consulere ac manifestare curabat, ut ipsi omnia illi examinarent, sibique consilium præberent, & dijudicarent, an in dictis favoribus Divinis aliquid illusionis fugiendum reperirent, quos consulebat cum determinatione & resolutione potius insequendi consilium ipsorum, illisque fidem majorem adhibendi, quam prædictis revelationibus;*

dice-

dicebat enim, quod in obediendo ſuis Confeſſariis errare non poterat, prout in credendo revelationibus & viſionibus. Unde ex prædicto tam exacto examine iſtius ſpiritus hujus Beatæ Virginis, ipſiuſque viſionum ac revelationum, & illarum approbatione a tot viris inſignibus & eruditis, non videtur dubitandum, prædictas revelationes & viſiones eſſe veras, & procedere a ſpiritu bono & vero, non autem ab illuſorio & falſo. Nec eo minus iſtæ revelationes & viſiones probari videntur, quod de illis potiſſimam atteſtationem deſumamus ab ejuſdem Beatæ Virginis Tereſiæ ſcriptis in prædictis ſuis libris, & a decem Confeſſariis illius, qui de auditu ab eadem deponunt: nempe Epiſcopus Calaguritanus Dominus Petrus Manſo, & Epiſcopus Tiraſonenſis Dominus Didacus de Yepes, & Epiſcopus Abulenſis Frater Don Joannes de la Cuebas, & Epiſcopus Segobienſis Dominus Petro de Caſtro, & Magiſter Frater Bartholomæus de Medina, Magiſter Dominicus Bannes, & Magiſter Didacus de Janguas Ordinis Prædicatorum, & Pater Ægidius Gonzalez de Avila, & Pater Henricus Enriquez, & Pater Hieronymus de Ripalda Societatis Jeſu, præter alios inſignes vivos ſæpius nominatos: quia, ut jam probavimus in relatione miraculorum art. 3. revelationes & viſiones unico teſte fide digno probantur, & cum ex natura rei alii teſtes dari non poſſint, nec ab alio, quam ab ipſomet, quem Deus ſimilibus favoribus proſequi dignatus eſt, probari poſſint, materia ſubjecta facit, ut eiſdem Beatis, quibus contigerunt, & illorum Confeſſariis de auditu ab ipſis ſtandum ſit, ut in terminis fuit firmatum in relatione S. Franciſcæ par. 2. ar. 12. de viſionibus & revelationibus; & conducunt plurimum firmata in relatione Sancti Raymundi par. 2. art. 8. verſ. Nos tamen. Et eo maxime, cum ex ſupradictis clare & evidenter conſtet de eximia ſublimique ſanctitate, necnon de miraculis multis & magnis a Deo operatis, meritis & interceſſione iſtius Beatæ Virginis Tereſiæ, quæ operantur inter alia, ut illius dictis & ſcriptis major fides ſit adhibenda. Et quod Deus tam familiariter per medium viſionum & revelationum cum fideliſſimis amicis loquatur, illiſque ſua ſecreta manifeſtet, non eſt novum neque inuſitatum. Divina enim Majeſtas civitates illas funditus everſura, his verbis amico ſuo Abraham loquitur Geneſ. cap. 18. Num celare potero Abraham, quæ geſturus ſum? *Et in Amos Propheta cap. 3. ſic legitur:* Non facit Dominus Deus verbum, niſi revelaverit ſecretum ſuum ad ſervos ſuos Prophetas. *Apoſtolos etiam Dominus, Joannis cap. 15. his verbis eſt affatus:* Jam non dicam vos ſervos, ſed amicos, quia ſervus neſcit, quid faciat Dominus ejus. Vos autem dixi amicos, quia omnia, quæ audivi a Patre meo nota feci vobis. *Et omnes fere Sanctos, maxime Ordinum Fundatores, Divinis viſionibus & revelationibus illuſtratos fuiſſe legimus, ut in libris hiſtoriarum Sanctorum Benedicti, Bernardi, Dominici, & Franciſci, & aliorum, qui præ manibus habentur, in quibus innumeræ viſiones ac revelationes, aliique favores Divini tam ipſis ſanctis Fundatoribus, quam aliquibus eorum diſcipulis collati, ſcripti reperiuntur. Abſque dubio itaque Deus cum ſuis amicis familiariter loquitur, & his maxime favere ſolet, quos ad opera grandia eligit, qualis fuit Beata Tereſia, quam & Fundatricem unius perfectiſſimæ Religionis, & Magiſtram ſpiritualis doctrinæ a Deo optimo maximo datam fuiſſe conſtat, ut ſupra art. 2. de ſanctitate in genere probavimus.*

4. Cardinalis Bona in ſæpe citato tractatu *cap. 20. num. 5.* qualitates recenſet, quæ fuerunt in viſionibus, apparitionibus, & revelationibus S. Tereſiæ, dicens, ab eis, tanquam a Lydio lapide, ceterarum valorem eſſe explorandum. Primo ergo, ut ibi narrat, ſemper timebat diabolicas illuſiones; ita ut nunquam viſiones petierit, aut deſideraverit, quin potius Deum exoraverit, ut ſe duceret per viam conſuetam, hoc ſolum optans, ut in ſe fieret Divina voluntas: ſecundo, quod licet ſoleat Dæmon præcipere, ut quæ revelat nemini dicantur; illa ſemper a Spiritu ſibi apparente audiebat, ut communicaret cum viris doctis; tertio, ſuis Directoribus exactiſſime obediebat, & poſt viſiones magis proficiebat in charitate & humilitate: quarto, libentius cum illis agebat, qui erant minus creduli, & eos diligebat, qui ſibi perſecutiones inferebant: quinto, in ejus mente ſumma erat tranquillitas & jucunditas, & in corde ſervens deſiderium perfectionis: ſexto, ab eo, qui intus ei loquebatur, reprehendebatur de imperfectione, ſi quam habebat: ſeptimo, cum ei dictum eſſet fore, ut ſi quæ juſta ſunt a Deo peteret, ea indubitanter obtineret, multa petiit, & ſemper obtinuit: octavo, quicumque cum illa verſabantur, niſi prava diſpoſitio obſtaret, ad amorem Dei excitabantur: nono, viſiones & apparitiones ut plurimum ei contingebant poſt longam & ferventem orationem; vel poſt ſuſceptam Euchariſtiam, & in ea accendebant ferventiſſimum deſiderium patiendi pro Deo: decimo, carnem flagellis ac ciliciis caſtigabat, & gaudebat in tribulationibus, murmurationibus, & infirmitatibus: undecimo, ſolitudinem amabat, abhorrens ab hominum converſatione, & avulſa ab omni humano affectu: duodecimo, tam in proſperis, quam in adverſis ſemper eamdem animi tranquillitatem ſervabat: ultimo, nihil unquam in ejus viſionibus & apparitionibus viri docti obſervarunt, quod a regulis Fidei & Chriſtianæ religionis eſſet alienum, aut quod in illis poſſet reprehendi.

5. Quæ dicta ſunt de viſionibus non petendis, aut deſiderandis confirmari poſſunt auctoritate S. Bonaventuræ *in tract. de Prof. Relig. lib. 2. cap. 75. pag. 649. tom. 7.* cujus hæc ſunt verba: *Aliis autem videtur eſſe ſecurius, talia non quærere, oblatis non cito credere ... Aliquando etiam oblata, velut minus fructuoſa, parvi pendere, ut, ſi vera ſint, ſe habeant indifferenter ad ea; ſi falſa, non innitantur eis, ne decipiantur:* item Gerſonis auctoritate *in tract. de probat. ſpirituum col. 41. tom. 1.* ubi docet, eis eſſe humiliter renuntiandum, & formam renuntiationis affert his verbis: *Dicatur reverenter cum Petro:* Exi a me, Domine, quia peccator ſum, *Luc. 5. 8. quia vilis ſum, quia viſionibus tuis indignus ſum, quas hic neque quæro, nec accepto, ſed repello. Sit in cælo, non in hoc ſæculo viſio tua, tota merces mea Domine Deus, & ſufficit. Quid ad me de viſionibus tuis in hac vita?* Et paulo ante: *Opponet forſitan aliquis ex Apoſtolo jubente,* Nolite (*inquit*) ſpiritum extinguere *Theſſ. 5. 19. Si ſit ergo viſio a Spiritu Sancto, quæ nihilominus repellitur, quid hoc eſt, niſi Spiritui Sancto reſiſtere, ſuamque naſcentem Gratiam ſuffocare? Sed profecto Spiritus Sanctus, qui ſe dat humilibus, nequaquam ex humiliatione, quam prædiximus, ſe ſubtrahet: intrabit potius, & in beneplacito ſuo deducet victor ſuper excelſa animam hanc in oculis ſuis vilem, & abſque ulla ruga fictionis.* Conſonant documenta S. Philippi Nerii in ejus vita ſcripta a P. Petro Jacobo Baccio *lib. 3. cap. 2. num. 20.* ubi inter cetera hoc de viſionibus & apparitionibus legitur: *Conſigliava, e molte volte comandava a' ſuoi, che le rigettaſſero con ogni potere: nè dubitaſſero per queſto far diſpiacere alla Divina Maeſtà, perchè queſta è una delle prove da conoſcere le vere dalle falſe viſioni.* S. Vincentius Ferrerius *tract. de vita ſpirituali cap. 12.* apud Gravinam ſubjicit: *Tale namque deſiderium non poteſt reperiri abſque radice & fundamento ſuperbiæ & præſumptionis, immo tentationis curioſitatis erga res Divinas, nec ſine aliqua vacillatione, & fluctuatione Fidei:* idque, allato teſtimonio S. Tereſiæ, & aliorum Magiſtrorum vitæ ſpiritalis, proſequitur Gravina *cit. oper. par. 2. lib. 2. cap. 18.*

6. Idem dici poteſt de ceteris circumſtantiis bene ponderatis a ſupra citato Cardinali Bona, in viſionibus, apparitionibus, & revelationibus S. Tereſiæ: de neceſſitate quippe eas communicandi cum viris doctis, non credulis, ſed potius timidis, aliqua indicantur a S. Bonaventura *loc. cit. Quærant ſuper his conſilium Sapientum ſolummodo, & paucorum.* Inter cetera ſigna, quibus viſiones, apparitiones, & revelationes S. Birgittæ inter Divinas relatæ ſunt, adſcribitur & illud, quod omnia judicio Sapientum ſubmittebat, teſte Cardinali a Turrecremata *in prologo ad dictas revelationes cap. 2.* ubi hæc ſcribit: *Omnia examini, judicio, & correctioni Patris ſpiritualis, & aliorum ſpiritualium Patrum, & Sapientum Prælatorum Eccleſiæ offerens humiliter ſubmittebat:* & Joannes Gerſon *loco citato col. 40.* ſalubre hoc monitum pro Confeſſariis, & Magiſtris ſpiritalibus animarum ſcriptum reliquit: *Cave ergo, quiſquis eris auditor, aut conſultor, ut non applaudas tali perſonæ, non ebinde laudes eam, non mireris quaſi ſanctam, dignamque revelationibus atque miraculis. Obſiſte potius, increpa dure, ſperne eam cujus ſic exaltatum eſt cor, & elati ſunt oculi, ut ambulet in magnis & mirabilibus ſuper ſe, ne digna ſibi videatur, quæ non humano aliorum more operetur ſalutem ſuam, per doctrinam ſcilicet Scripturarum, & Sanctorum, cum dictamine rationis naturalis, niſi conſilium habere præſumat, & putet nedum ab Angelis, ſed a Deo, nedum ſemel in neceſſitatibus, ſed pene jugiter, velut in quotidianis colloquutionibus. Talem admone, non ſublime ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem; quoniam veriſſime ait, qui dixit:* Superbia meretur illudi *&c. Enarrentur exempla ſanctorum Patrum, qui curioſitatem hujuſmodi viſionum vel miraculorum perniciоſiſſimam fallaciſſimamque refugerunt, A qua ſe Auguſtinus liberatum in ſuis Confeſſionibus gloria-*

gloriatur in Domino; Quam præterea Dominus Bonaventura abhorrendam nimis esse determinat, totoque conatu repellendam nunc orationibus, nunc increpationibus, seu flagellationibus propriæ mentis & corporis. Exemplo illius, qui ut tentatione careret superbiæ, quæsivit, & obtinuit a Domino, ut per tres menses dæmoniaca vexaretur obsessione. Concordant Philamarinus *de Divinis revelat. tr. 1. cap. 3. num. 7. & seqq.* ceterisque allegatis, Gravina *part. 2. cit. oper. lib. 1. cap. 7.*

7. Mentis summam tranquillitatem, amoris Divini incrementum, continuam humilitatem Cardinalis a Turrecremata *in prologo ad revelat. S. Birgittæ cap. 2.* extollit tamquam signa Divinæ visionis & revelationis: *Sapore quodam internæ dulcedinis afficiebatur, & Divini amoris incendio vehementius inflammabatur &c. Quanto altiori lumine, & copiosiore Divinæ illustrationis splendore elevabatur, tanto profundioris humilitatis effecta confitebatur Deum Patrem luminum, a quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum descendit, & laudibus glorificabat, & benedicebat continuis.* Gerson *de distinct. ver. visionum a falsis col. 46. oper. tom. 1.* ait: *Est igitur hominibus saluberrimum consilium, contra tales Dæmonum illusiones pondus humilitatis observare, se reputare intellectu pariter & affectu indignissimum, qui super alios homines revelationem accipiat, qui præ aliis a Deo mirabiliter visitetur; & si quæ talia præter solitum evenire circa eum contigerit, rejiciat a se cum sancto, humili, verecundoque pudore. Deputet talia vel læsioni propriæ phantaliæ, & se habere aliquod simile phreneticis, & maniacis, aut melancholicis reformidet; vel caveat, ne propter enormitatem præcedentium peccatorum datus sit in reprobum sensum, ut talibus illusionibus seducatur. Si talia sint Diaboli machinamenta seu tentamenta, ex humilitate hujusmodi evanescent; aut si velit Deus, quod in his tolerandis exerceatur, non nocebunt. Si vero sit Divina revelatio, non ficta humilitas pie renitens, magis præparabit locum ad ipsius susceptionem, & audire merebitur,* Amice, ascende superius, *Luc. 14. quanto in loco plus infimo recumbere conabitur.* Magister Joannes de Avila in tractatu, qui inscribitur, *Audi filia, cap. 52.* sic instruit consilium quærentem de suis visionibus & apparitionibus: *Si humilior evadis, & verecundus de culpis & defectibus commissis, & cum majori reverentia & tremore coram infinita magnitudine Dei, nec desideria concepisti vana communicandi aliis, quod a Deo recepisti, sentisque cor tuum quietum, immo magis, quam antea, & in tui cognitione persistis, sicut antequam revelationem haberes, aliquale signum est, quod sit a Deo &c. Quando autem est diaboli fraus, omnia e contra eveniunt, quia in principio, vel in fine visionis aut revelationis sentit anima, quod vane desiderat de rebus illis loqui cum proprii æstimatione judicii, reputans, quod Deus in illo magna operaturus sit, nec habet gustum in consideratione suorum defectuum, nec vult ab aliquo reprehendi:* & Beatæ Angelæ de Fulgineo dubitanti de suis visionibus, apparitionibus, & revelationibus, Dominus Deus ita dixit: *In hoc cognosce me esse, qui te alloquar, quod pro eo tempore nec diverti poteris ad aliquod aliud cogitandum, etiamsi velis, nec inani gloria affici ob id, quod accipis;* & alia vice: *Externa signa, quæ a me petis, quod ego sim qui te alloquor, incerta sunt, & fraudi subjecta. Sed nunc dabo tibi signum adeo certum, ut non possit Dæmon imitari: & illud est desiderium quoddam adeo accensum, & vehemens mei causa sustinendi labores & contemptus, ut æque libenter videas, te contemni, atque alii vident, se honorari.*

8. Carnis castigationem, & mortificationem exposcit Gravina *cit. oper. part. 2. lib. 1. cap. 17.* sequentibus verbis: *Insuper discutiendum est, an hæc asserta dona & charismata, cum mortificatione & cruce sint conjuncta: nam, si nec antecedenter, vel concomitanter, vel saltem subsequenter sint hæc ad invicem connexa, valde suspectæ sunt tales revelationes & prophetiæ. Fundamentum, quia hæc dona dantur ad manifestationem Fidei, & utilitatem Ecclesiæ. Fides autem maxime ostenditur super omnia alia signa ex mortificatione & patientia Christiana; his enim crevit maxime Christiana religio, quibus mundus victus est & proculcatus. Oportet multo ergo magis his novissimis temporibus ad has notas respicere, quam ad quævis alia mirabilia, ut sciamus, num hæc dona a Patre luminum descendant. Ipse Fidei nostræ auctor Jesus Christus, Apostoli, DD. Ecclesiæ nihil aut parum de ejusmodi visionibus prædicarunt, scripserunt, inculcarunt, sed totam Christiani ædificii basim in charitate, in humilitate, mortificationibus, & persecutionibus perferendis constituerunt:* & aliorum conversionem, tanquam signum Divinæ visionis & apparitionis, Episcopus Giennensis *in opere infra citando cap. 6. pag. 272.* habet tamquam Divinitatis indicium: *Et ideo, quando videmus, quod ex talibus visionibus, seu verbis revelatis mens illuminatur, intellectus & conscientia videntis illustratur, & vita ejus corrigitur & emendatur, convertuntur homines vitiosi ad virtuosam & religiosam vitam, & de guerra & odio ad pacem, de superbia ad humilitatem & obedientiam, & de malo ad bonum, & hoc in multis personis & diu perseverat. Tunc certissimum signum est, quod tales visiones & revelationes, quæ talem fructum germinaverunt & produxerunt, non a Diabolo, sed a Spiritu Sancto potius processere, quæ facere Diabolo impossibile est, immo totum contrarium procedit a visionibus, seu potius illusionibus suis.*

9. Amor demum solitudinis ab hominum conversatione ad rem, de qua nunc agitur, consideratur a Larrea *in nov. decis. Senatus Granat. par. 1. num. 61. & 62.* ex quo etiam infert, merito in suspicionem adduci visiones & apparitiones, quas ille, qui habuit, passim evulgat, & ceteris aperit: *Videntur hujusmodi visionum fidem exuere hunc hominem, etsi sincerum, aliquali elatione jactare revelationes, & facile quibuscumque referre, quod merito posset in suspicionem adducere &c. Quod pertinet, ut omnibus Divini favoris vestigia & signa facile effutiat & communicet, nihil magis alienum a Sanctorum studio & professione: plures quippe veris illustrati visionibus id maxime curarunt semper celare, & si ab aliquo perciperentur, secretum injungere.* Notanda sunt verba *passim evulgat*: communicatio enim cum viro probo, vel ea intentione, ut profit animæ ejus, cui visio aut apparitio exponitur, nullatenus interdicta dici potest. Quocirca S. Teresiæ *in sua vita c. 7. pag. 27.* hæc habet: *Non so io perchè si abbia a permettere, che per le conversazioni e affezioni umane, benchè non siano molto buone, si procurino amici con chi sfogare, e per più godere di quelli vani piaceri; e a chi comincia da dovero ad amare e servire Iddio, non si permetta conferire con alcune persone i sui gusti e travagli ec. Quando l' amicizia che vuol avere con sua Maestà, e da dovero, non tema di vanagloria ec. Gioverà a se, e a quelli che l' udiranno, e ne usciranno più ammaestrati.* Huc referri possunt, quæ alibi dicta sunt de jactantia & vana gloria. Ad revelationes proprie pertinet, quod dictum est de consonantia cum regulis fidei & Christianæ perfectionis: & ideo de ea habebitur sermo, cum de revelationibus tractabitur. Ven. Dei Servus Ludovicus de Ponte *cap. 24. in duce spirituali tract. 1.* supradictas omnes qualitates, quibus Divina visio a dæmoniaca secernitur, pluribus exponit, quas repetit Tanner. *in oper. cit. tract. 1. cap. 9.*

10. Quocirca, præsens caput concludendo, dicimus, visionum, & apparitionum nullam in causis Beatificationis, & Canonizationis habendam esse rationem, nisi virtutum heroicarum probatio præcesserit; & ut optime Gravina *2. par. oper. cit. lib. 1. cap. 5. & cap. 14.* nisi præcipue exitus vitæ illius, cui contigerunt visiones, apparitiones, & revelationes, fuerit illustris, & sanctimonia plenus. Quod si hoc necessarium est in causis Beatificationis, & Canonizationis, (ut alibi probatum fuit) speciali jure sibi vindicat locum in causis eorum, quibus, dum viverent, visiones, & apparitiones obtigerunt, teste Episcopo Giennensi *in lib. infra cit. cap. 6. p. 272.* ubi hæc habet: *Sextum signum est, quod ... a Deo sint, & non a maligno Spiritu* (visiones), *mors, seu finis laudabilis, & virtuosus personæ videntis visiones. Nam sciendum est, quod, quando aliquæ personæ a visionibus, seu potius illusionibus sub specie lucis longævæ deceptæ fuerunt, ostendente eis Diabolo multa vera, ut in fine in uno falso eas deciperet, communiter semper invenimus in scriptura sanctorum Patrum, quod isti sic delusi, in aliquo errore, vel morte mala, aut subitanea, aut sine perceptione in fine ipsorum Sacramentorum a Diabolo extincti sunt. Et hoc voluit Deus semper aliis patefacere, ut a similibus illusionibus coloratis doceret eos cavere. Sed per contrarium in Sanctis suis, qui Divinis visionibus seu revelationibus in vita eorum consolabantur & illuminabantur, Deus in eorum morte operari solitus est. Quia in vita eorum semper eos protegendo direxit, ac ipsos multis virtutibus & miraculis adornavit. In morte quoque per aliquam singularem gratiam, quasi quodam approbationis judicio, eos mirifice clarificavit.* Item asserimus, visiones & apparitiones non posse pro celestibus & Divinis haberi, nisi præterea eis insint eæ qualitates, quæ superius commemoratæ sunt: & demum, nec silentium esse imponendum, nec causas eas esse contemnendas, in quibus licet

eviden-

evidenter probatæ ſint virtutes heroicæ, viſiones tamen & apparitiones deficiunt.

11. Alibi dictum eſt, viſiones & apparitiones non poſſe probari, niſi dicto, vel ſcripto ejus, cui facta dicitur viſio ſeu apparitio: Confeſſarii quippe, & ſpiritales Magiſtri, quorum depoſitiones excipiuntur, & quæ ſunt omnino neceſſariæ, ſuam trahunt originem ſemper ab ea perſona, cui viſio aut apparitio facta eſt. Virtutes, virtutum incrementa, & multæ ex qualitatibus ſupra recenſitis, quarum ope cæleſtes viſiones diſcernuntur, ab aliis teſtibus peti poſſunt: ſed, cum nonnullæ ex eis ſolo Magiſtrorum ſpiritalium dicto probari poſſint, non poterit cauſa Beatificationis & Canonizationis abundans viſionibus & apparitionibus felicem exitum habere, niſi ſpiritalium Magiſtrorum teſtimonia de qualitate viſionum & apparitionum accedant, & niſi inſuper conſtet de eorum probitate, prudentia, & experientia. Cardinalis a Turrecremata *in prologo ad revelationes S. Birgittæ cap.* 1. doctiſſimos viros recenſet, qui eas bene perpenderunt & examinarunt. Alfonſus Epiſcopus Giennenſis, & poſtea Eremita probatiſſimus, & comes itinerum S. Birgittæ ſupra citatus *in prologo ad lib.* 8. *revelationum cap.* 6. *pag.* 268. hæc refert de approbatione virorum doctorum de Divinis viſionibus, apparitionibus, & revelationibus prædictæ Sanctæ: *Clara, & notorie manifeſta eſt iſta Gratia Divina, præfatæ Beatæ Dominæ divinitus gratis data, quod nulla ſuſceptione fallacis ſpiritus valeat obfuſcari, maxime cum jam ipſa de hoc alias fuerit in Regno Suetiæ diligenter examinata per Prælatos, ac Viros ſpirituales, & Magiſtros in Theologia*, per quos fuit *determinatum, quod iſta Gratia ſit Divina, & a Spiritu Sancto divinitus ei data &c. Iterum in Neapoli in præſentia Domini Bernardi Archiepiſcopi, & trium Magiſtrorum in Theologia, & aliorum plurium Militum, & peritorum Virorum, me teſte, iſta Gratia* fuit *approbata*. S. Tereſiæ ſpiritum probarunt S. Petrus de Alcantara S. Franciſcus Borgia, Joannes Abulenſis, Baltaſſar Alvarez, Dominicus Bannez, & alii probiſſimi & doctiſſimi viri. Tres ſunt cauſæ Beatificationis & Canonizationis, in quibus, dum munere ſungebar Fidei Promotoris, de viſionibus & apparitionibus actum eſt, videlicet S. Catharinæ de Ricciis, Ven. Dei Servi Joſephi de Cupertino, Ven. Dei Servi Alfonſi de Oroſco; quibus alia addi poteſt, poſt dimiſſum a me Promotoratus Fidei officium, videlicet S. Catharinæ Januenſis: & in omnibus prædictis non defuerunt ampliſſima teſtimonia virorum pietate & doctrina præſtantium, qui, omnibus perpenſis, judicium tulerant de qualitate *ſupernaturali viſionum* & apparitionum, quas probe noverant ex converſatione cum eis, quibus contigerant, & earum communicatione cibi facta pro directione & conſilio.

12. Addidimus, nec ſilentium eſſe cauſis imponendum, nec eas eſſe contemnendas, in quibus adſunt plenæ probationes virtutum in gradu heroico, ſed deſunt viſiones & apparitiones. Hæ quippe ſe habent ad inſtar ceterarum Gratiarum gratis datarum: quare Sanctus Vincentius Ferrerius (*in tract. de vita ſpirituali cap.* 13. ait: *Non habeas magnam æſtimationem viſionum earum, & ſentimentorum, nec raptuum: immo ſi dicerent tibi aliquid, quod ſit contra Fidem, & contra ſacram Scripturam, aut contra bonos mores, abhorreas earum viſionem & ſentimenta, tanquam ſtultas dementias, & earum raptus ſicut rabiamenta*. Ideoque, quemadmodum (ſalva exiſtimatione cauſarum, in quibus Gratiæ gratis datæ deſunt, ſi virtutes heroicæ adſint) diximus Gratias gratis datas reddere illuſtriores virtutes in iis cauſis, in quibus Gratiæ iſtæ abundant; hoc ipſum dicendum eſſe cenſemus de viſionibus & apparitionibus, ſi illi, quibus obtigerunt, virtutibus heroicis prædîti fuerunt; uti proſequitur memoratus Sanctus Vincentius Ferrerius *loco citato* his verbis: *Tamen ſi dicant* (loquitur de revelationibus & apparitionibus) *ſive judicent in hoc, quod eſt ſecundum Fidem, & ſanctam Scripturam, & ſecundum ſanctos & bonos mores; noli ſpernere, quoniam ſperneres quod eſt Dei; tamen non confidas totaliter, quia ſæpe, maxime in tentationibus ſpiritualibus, falſitas inducitur ſeu abſconditur ſub ſimilitudine boni, ut Diabolus poſſit ſæpe & melius mortale venenum ſine ſuſpicione diffundere: & ideo credo, quod plus placeat Deo, quod viſiones, & ſentimenta, & Raptus, qui, ſecundum quod dictum eſt, habent ſimilitudinem veritatis & bonitatis, dimittas ire pro tanto, quantum valent; niſi contingant aliquibus perſonis ratione ſanctitatis, & diſcretionis, ac earum humilis probitatis, de quibus certum eſt, quod prædictæ perſonæ non poſſunt decipi per illuſiones, nec per ingenium Diaboli*.

13. Dices, viſiones, apparitiones, & revelationes, & earum qualitatem ex aliis capitibus diſcerni poſſe, de quibus mentio a Nobis facta non eſt. Si etenim perſona, cui contigerunt, ſit Infidelis, apoſtata a Fide, arreptitia, in exercitiis ſpiritalibus novitia, ſuperba, ambitioſa, carnalis, ebrioſa, iracunda, ſimultates exercens, hypocrita, hæc argumento ſunt omnia a Dæmone proceſſiſſe, quemadmodum pluribus proſequitur Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæſt.* 95. *art.* 3. *diſp.* 3. *in* 3. *claſſ. ſignorum*. At reſpondetur, prædictarum qualitatum examen ſibi vindicare locum, cum agitur de viſionibus, apparitionibus, & revelationibus in tribunali ſanctiſſimæ Inquiſitionis, ut ſtatuatur, an perſonæ, cui contigerunt, tamquam illuſæ, Magiſter ſpiritalis prudentia præditus ſit aſſignandus; an in aliquo loco claudenda ſit a ceterorum commercio ſegregata propter ſuſpicionem affectatæ ſanctitatis; an, & quæ illi abjuratio ſit indicenda: quatenus videlicet ſuſpicio hæreſis adfuerit; quemadmodum obſervat Cardinalis Albitius *de inconſtantia in Fide cap.* 40. *num.* 141. *& ſeqq.* cumque noſtrum hoc Opus, qualecumque ſit, examen cauſarum reſpiciat Beatificationis & Canonizationis, quæ pertractantur in ſacrorum rituum Congregatione, abſonum profecto fuiſſet, de prædictis vitiis & peccatis ſermonem inſtituere. Cum enim de viſionibus, apparitionibus, & revelationibus, deque earum qualitate agatur, poſtquam ſatis conſtat de virtutibus, earumque fama, hinc clariſſime apparet, de iis, quæ cum virtutibus, earumque fama coaleſcere non poſſunt, agi a Nobis non debuiſſe.

CAPUT ULTIMUM.

De Revelationibus.

1. QUAMVIS, dum ſuperius ageretur de viſionibus & apparitionibus, ſæpe etiam ſermo habitus ſit de revelationibus, quoniam (ut infra dicetur) communia ſunt revelationibus multa ex iis, quæ ad viſiones & apparitiones pertinent; operæ pretium nihilominus viſum eſt, nonnulla exponere ad ipſas revelationes proprie pertinentia. Omnes viſiones & apparitiones eo potiſſimum tendunt, ut aliquid occultum hominibus reveletur ſive ad ſalutem & inſtructionem, ſi a Spiritu bono ſunt, ſive ad perniciem & condemnationem, ſi a malo, uti notat Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 20. *num.* 1. cui accedit Scacchus *de not. & ſign. ſanct. ſect.* 8. *cap.* 4. *pag.* 617. ubi ait, revelationem eſſe, quoties aliquid hominibus manifeſtatur, quod prius erat incognitum: & quamvis in qualibet viſione aliqua ſemper manifeſtatio fiat, ea tamen ſatis non eſt ad conſtituendam revelationem; nam qui videt, aliquando rei quam videt, ſignificationem non intelligit; quando intelligit, habuiſſe dicitur revelationem. In *Act. Apoſtol. cap.* 10. narratur, S. Petrum in exceſſu mentis vidiſſe cælum apertum, & vas quoddam deſcendens, uti linteum magnum de cælo quatuor initiis in terram ſubmiſſum, in quo erant omnia quadrupedia, & ſerpentia terræ, & volatilia cæli, & audiviſſe dicentem, ut ſurgeret, & occideret, & manducaret. Hæſitavit Petrus intra ſe, quidnam eſſet viſio, quam vidiſſet: cumque eam non intellexiſſet, venit in Joppen, & cum introiiſſet in domum Cornelii Centurionis, & ibi multos inveniſſet ex Gentilibus, qui ipſum exſpectabant, ut verbum Dei audirent, tunc cognovit, quid ſibi vellet viſio linlei, dixitque illis *v.* 28. *Vos ſcitis, quomodo abominatum ſit viro Judæo conjungi, aut accedere ad alienigenam; ſed mihi oſtendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem*. Petrus antea viderat, & audiverat; ſed viſio indolem revelationis non induit, niſi cum Petrus eam intellexit. Demum Arauxo *in deciſ. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. §. 2. *num.* 32. hæc habet: *Pro eodem accipiuntur viſio, & revelatio, cum hoc ſolo diſcrimine, quod revelatio ſupponit viſionem, & addit ſupra illam ejus, quod videtur, intelligentiam, juxta illud Danielis* 10. *Intelligentia cuius opus eſt in viſione*.

2. Revelatio privata, de qua in præſenti tantum agitur, non proponitur Eccleſiæ, ſed ſolum fit peculiariter alicui perſonæ, ſive id quod revelatur, non cedat in bonum commune Eccleſiæ, ſive etiam in bonum Eccleſiæ ce-

fiæ cedat, juxta ea quæ habentur apud Scacchum *de not. & sign. sanct. sect. 8. cap. 4. §. His præconsideratis*, & apud Valentiam *commentar. Theolog. tom. 3. disp. 1. quæst. 1. punct. 1. §. 5. §. Ceterum, & seqq.* Non ergo hic agitur de revelationibus, quæ factæ sunt Apostolis & Prophetis, quibus Fides Catholica innititur juxta doctrinam D. Thomæ 1. *par. quæst. 1. art. 8. ad secundum*, ubi ait: *Innititur enim Fides nostra revelationi Apostolis & Prophetis factæ, qui Canonicos libros scripserunt, non autem revelationi, si qua fuit aliis Doctoribus facta*. Fides quippe nostra non crevit quoad substantiam, licet nunc quædam explicate credantur, quæ antea latebant, veluti prosequitur idem S. Doctor 2. 2. *quæst. 1. artic. 7.* ubi proposita quæstione, *Utrum articuli Fidei secundum successionem temporum creverint*, ita respondet: *Dicendum est quod, quantum ab substantiam articulorum Fidei, non est factum eorum augmentum per temporum successionem, quia quæcumque posteriores crediderunt, continebantur in Fide præcedentium Patrum, licet implicite. Sed quantum, ad explicationem crevit numerus articulorum, quia quædam explicite cognita sunt a posterioribus, quæ a prioribus non cognoscebantur explicite*. Sermo coarctatur ad privatas revelationes, de quibus idem S. Doctor 2. 2. *quæst. 174. art. 6. ad tertium* ita loquitur: *Joannes etiam librum propheticum conscripsit de fine Ecclesiæ, & singulis temporibus non defuerunt aliqui prophetiæ spiritum habentes, non quidem ad novam doctrinam Fidei depromendam, sed ad humanorum actuum directionem*. Item (quemadmodum diximus) visiones & apparitiones esse triplicis generis, naturales videlicet, dæmoniacas, & cæleſtes seu Divinas, ita hoc ipsum dicimus de privatis revelationibus. Movra *de incantationibus sect. 2. cap. 3. num. 2.* Cardinalis Albitius *de incæst. in Fide cap. 40. num. 132. & seqq.* Naturales sunt, quæ originem habent a causa naturali, ab atræ videlicet bilis abundantia, a corporis inedia a nimiis vigiliis, a cerebro læso, a turbida, & plus æquo vehementi imaginatione, veluti late exponit Torre *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 95. art. 3. disp. 3. in 3. class. fignorum*, & sequuntur Martinus del Rio *disquisit. magicar. lib. 4. cap. 1. quæst. 3. sect. 2. num. 4.* & Philamarinus *de revelation. tract. 1. cap. 2. num. 4.* Dæmoniacæ sunt quæ a Dæmone procedunt, cum Dæmon non modo mala, sed etiam aliquando nonnulla bona revelet, ut incautos subinde decipiat, & vel a majori bono avertat, vel ad malum impellat, uti late exponit S. Gregorius *lib. 32. moral. cap. 17. & lib. 33. moral. cap. 2. col. 1076. tom. 1.* ad illa verba Job, *Omnes bestiæ agri ludent*, & de prædictis dæmoniacis revelationibus multa collecta legi possunt apud Larream *par. 1. decis. Granaten. in ultima decisione de revelationibus num. 8. & seqq.* apud Martinum del Rio *cit. sect. 2. in principio*, & Philamarinum *tract. 1. cap. 2. num. 10.* inter quas recenseri forte possunt nonnullæ, quæ ab Hæreticis tum antiquis, tum recentioribus tanquam sibi factæ narrantur, nisi potius inter ipsorum mendacia sint adscribendæ. Celebres illæ sunt, quas protulerunt Cerintus, Montanus, & ejus Prophetissa, necnon Lutherus, Carolostadius, Thomas Munzerus, & Anabaptistæ. Cæleſtes demum Divinæque privatæ revelationes illæ sunt, quibus Deus aliquando aliquam personam illuminat & instruit vel ad suam, vel ad aliorum æternam salutem. Cæleſtis revelationis exemplum desumi potest *ex epist. 11. S. Cypriani*, ubi revelationem sibi factam a Deo de futura Deciana Persecutione sequentibus verbis exponit *pag. 186. Nam & illud ostensum est, quod sederet Paterfamilias, sedente sibi ad dexteram juvene, qui juvenis anxius & cum quadam indignatione subtristis maxillam manu sustinens mœsto vultu sedebat. Alius vero in sinistra parte consistens, rete portabat, quod se mittere, ut circumstantem populum caperet, minabatur. Et cum miraretur, quid hoc esset, ille qui vidit, dictum est ei, juvenem, qui ad dexteram sic sederet, contristari, & dolere quod præcepta sua non observarentur; illum vero in sinistra exultare, quod sibi daretur occasio, ut a Patrefamilias potestatem sumeret sæviendi. Hoc prius longe ostensum est, quam tempestas vastitatis hujus oriretur. Et vidimus impletum, quod fuerat ostensum, ut dum Domini præcepta contemnimus, dum datæ Legis mandata salutaria non tenemus, facultatem nocendi Inimicos acciperet, & minus armatos, & ad repugnandum minus cautos jactu retis operiret. Oremus instanter, & assiduis precibus ingemiscamus. Nam & hoc nobis non olim per visionem, Fratres carissimi, exprobratum sciatis, quod dormitemus in precibus, nec vigilanter oremus*. Idemque S. Cyprianus futuram pacem sibi divinitus revelatam *in ead. epist.* Clero suo patefecit *pag. 287. Denique ad minimum famulum suum, & in delictis licet plurimis constitutum, & dignatione ejus in indignum, tamen ille pro sua circa nos bonitate mandare dignatus est. Dic illi (inquit) securus sit, quia pax ventura est, sed quod interim morula est, supersunt adhuc aliqui, qui probentur &c. Dissimulare hæc singula, & apud conscientiam meam solus occultare non debui, quibus unusquisque nostrum & instrui, & regi possit*.

3. Centuriatores Magdeburgenses privatarum revelationum extra Canonicos libros vagantium hostes infensissimi eas penitus eliminare conantur, & Melanchon eas inter fabulas & superstitiones enumerat. Inter Catholicos Henricus de Hassia, & Sibyllanus, licet admittant nonnullas revelationes veras, ac divinitus factas extra Canonem, nonnullas tamen factas nonnullis feminis, quamvis sanctitate conspicuis, docent non esse probandas, aut acceptandas pro veris, vel a Spiritu Sancto dictatas, ut infra videbitur. At Gravina *in cit. lapide Lydio*, evidenter ostendit adversus Centuriatores, primo, admittendas esse varias revelationes particulares & privatas, desumptis ex historia Ecclesiastica validissimis argumentis; secundo, multos alios Hæreticos frustra tentasse has veras revelationes eliminare; tertio, a multis impostoribus nonnullas fuisse confictas; quarto, non cessasse nostris temporibus verarum revelationum particularium donum; ultimo, in eo rem verti ut recte examinetur & perpendatur, quænam sint particulares revelationes, quæ ad Deum tanquam Auctorem possunt referri. B. Hildegardis, B. Litgardæ, B. Angelæ filiæ Regis Bohemiæ, SS. Gertrudis, Birgittes, Teresiæ, ad rem de qua nunc agitur, commemorantur revelationes, de quibus in citata decisione Larreæ *num. 5.* Id late prosequitur Theophilus Raynaudus *tom. 15. in opere*, cui titulus *Heteroclita spiritualia punct. 5. pag. 154.* eodemque spectant adducta per Hurtado *tract. varior. t. 1. tract. 5. cap. 6. resolut. 54. §. 1.*

4. Cardinalis a Turrecremata *in prologo sui defensorii ad revelationes S. Birgittæ* signa refert, quibus cæleſtis revelatio distinguitur a dæmoniaca. En ejus verba: *Primum signum est quando judicio magnorum virorum & expertorum approbatur. Secundum sumitur ex parte effectus, qui ex revelatione in animo ejus personæ, cui fit, relinquitur; quando scilicet in ea devotionis & humilitatis præcipue, & gloriæ Dei ex hujusmodi revelationibus profectus augetur. Tertium est ex parte materiæ, quando in omnibus dictis ejus reperitur veritas. Quartum ex parte formæ est conformitas ad Sacram Scripturam. Quintum ex parte personæ est approbata sanctitas*. Sapienter monet Suarez *in tract. de fide disput. 3. sect. 10. n. 7.* initium in revelationibus desumendum esse ab accurata indagine, an id, quod revelatum dicitur, sit contrarium Fidei Catholicæ, aut bonis moribus; ita ut, statuta ejus uniformitate tum sacris Litteris, tum bonis moribus, tunc tantum locus aperiatur aliarum qualitatum examini, quod omnino indecens & superfluum esset, si primum illud fundamentum defecisset: *Hæc igitur esse debet prima probatio; postea vero quando constiterit, materiam non esse contrariam Catholicæ Fidei, aliæ conjecturæ & signa adhibenda sunt*.

5. Consensus ergo rerum revelatarum cum sacris Litteris, cum Divinis & Apostolicis traditionibus, cum moribus & definitionibus Ecclesiæ, tessera est præcipua Divinarum privatarum revelationum, non quia statim ac aliqua revelatio conformis est sacris Litteris, Apostolicis traditionibus, & moribus, & definitionibus Ecclesiæ, tanquam Divina & cæleſtis habenda sit; sed quia, statim ac aliquid in revelatione apparet, quod prædictis adversetur, rejicienda est inter mendacia, & Dæmonis illusiones. Ait enim Apostolus *ad Galat. cap. 1.* si Angelus de cælo nobis evangelizet præter id, quod accepimus anathema esse; & idem Thessalonicensibus *epist. 2. cap. 2. v. 14.* edixit: *Tenete traditiones quas didicistis*, & ad Hebræos *cap. 13. v. 9. Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci*. Idem quoque dicendum est de revelationibus, in quibus aliquid continetur contrarium unanimi sanctorum Patrum, aut Theologorum sententiæ: omnium enim Patrum unanimiter idem sentientium sententia falli nequit in Fidei discernenda materia. Quapropter in Concilio Tridentino *sess. 4. in decreto de editione & sacrorum Librorum usu*, specialiter sub pœna anathematis prohibitum est, ne quis Scripturam sacram contra unanimem sanctorum Patrum sensum interpretari audeat: & quando Theologi summo consensu docent, aliquam doctrinam ex principiis Fidei deduci, in re Fidei aut morum, ita firmum præbent argumentum, ut ei contradicere hæreticum sit, vel saltem hæresi proximum. Proinde *in Clementina unica de summa Trinitate* Patres Concilii Viennensis statuunt, opinionem illam, quæ dicit, tam parvulis quam adultis conferri Baptismo Gratiam informantem, & virtutes, tamquam probabiliorem, & Doctorum Theologiæ magis consonam & concordem esse Catholicis eligendam. Hic vero adver-

advertendum est, unanimem Patrum consensum non esse mathematice sumendum, ita ut ne unus quidem ex omnibus omnium temporum Patribus desit, sed moraliter, ita ut sit consensus omnium, vel fere omnium. Itaque Cardinalis Perronius *in erudita ad majoris Britanniæ Regem responsione* sic unanimem Patrum consensum explicat: *Tunc unanimis Patrum consensus cumulate probatus æstimari debet, cum singularum nationum eminentissimi in alicujus rei assertione consentiunt, ita ut inter illos nemo, qui semper Orthodoxus semper Orthodoxis adhæsit, dissentiat.*

6. Porro quæ dicta sunt de revelationibus, quæ adversantur Scripturæ, Apostolicæ traditioni, unanimi Patrum atque Theologorum consensui, debent sibi etiam vindicare locum, si de revelationibus agatur, in quibus aut aliquod malum suadetur, aut, si aliquid bonum suadetur, suadetur tamen, ut sit majoris boni impedimentum, vel si bonis mala mixta sunt; item, si in revelationibus mendacia, aut contradictiones inveniantur; si inutilia & curiosa revelantur; si id quod revelatum est, poterat humana ratione deprehendi; si in revelationibus aliquid reveletur, quod licet Divinam potentiam non excedat, non est tamen conforme sapientiæ Dei, & aliis ejus attributis, puta si quis diceret sibi revelatum, mundum movendum esse motu recto, Angelum aliquem in nihilum verti debere, iterumque creari; si tandem aliquid futurum reveletur, quod non erit. Videri potest Gerson *in tract. de distinctione verarum revelationum a falsis signo* 4. *col.* 54. *oper. tom.* 1. ubi hæc habet: *Animadvertere nequaquam omittamus, quod aliqua sic se habere possunt, ut quamvis non sint palam & directe obviantia sive contraria Divinæ omnipotentiæ, quæ per Scripturam sacram extollitur, quin absolute possint fieri; sunt nihilominus refellenda tanquam inania, & fatua, & Divinæ sapientiæ incongrua, nec cuneo veritatis legitime formata, sed aliunde protracta; quemadmodum si quis diceret, sibi esse revelatum, quod totus mundus movebitur cras motu recto, quod unus Angelus annihilabitur, postmodum recreabitur, non adducendo aliam utilitatem: quod quilibet Prælatorum debet solus & nudus incedere, & bajulare crucem materialem super humeros suos, alia tota peribit Ecclesia. Talia, inquam, velut delira, & Divinæ revelatione indigna, statim abjicienda sunt. Neque enim relucet tantummodo in Divinis operibus potentia: sed bonitas & sapientia, quam effudit super omnia opera ejus. Omnia (inquit Psalmista) in sapientia fecisti.* Cum Gersone concordant Martinus del Rio, Gravina, Philamarinus, & ceteri, quotquot de revelationibus scripserunt; quibus adhæret Arauxo *in decis. moral. tract.* 3. *quæst.* 23. §. 2. *a num.* 28. *usque ad* 41. idemque Gersonus *in epist. de susceptione Humanitatis Christi* late ostendit, periculis plenas esse revelationes illas, in quibus aliquid manifestatur, Scripturæ aut Patribus nullatenus consonum, & a quadam decentia tantum deductum. En verba Gersonis *col.* 452. *oper. tom.* 1. *Decima nona veritas: Christus si afferetur aliquid ad extra facere debere, quia decet eum sic facere, fallitur asserens modo tactio; quia præsupponit, quod est æque vel plus ignotum, ut si quis ita paralogizet: Christus potuit communicare Matri suæ in utero, quod gloriosa & consummata felicitate nasceretur; & hoc decuit ipsum facere, quia decuit eum Matrem honorare; ergo sic fecit. Constat, quod conclusio hæreticalis est; & tamen præmissæ communiter assumuntur a nonnullis in assertionibus suis confirmandis. Vicesima veritas: Christus non communicavit Matri suæ, statim dum concepta vel nata est, usum perfectæ rationis, quamvis hoc potuisset, & si fecisset, decuisset: & oppositum asserere, scribendo vel prædicando, est penitus temerarium; sicut & quod nunquam somniaverit, aut quod in omni somno semper actu Deum contemplata fuerit hic in via. Quod autem ex scripturis sanctis auctoritatem non habet, junge nec ex probabili ratione, eadem facilitate contemnitur, qua probatur. Vicesima prima veritas: Christus potuit conferre dilectissimæ Matri suæ cognitionem lucidissimam totius decursus vitæ suæ, & Filii, confestim dum nata est: &, si hoc fecisset, utique decuisset; ergo fecit: temerarium est, & contrarium sanctis Doctoribus hoc inferre. Contrarium insuper videtur Evangelicæ doctrinæ, sic asserere factum esse; siquidem perditus fuit Jesus, ignorante Maria, & Joseph ... Vigesima tertia veritas: Christus, si perquiritur a talibus, cur Matrem suam honoravit in gratiis istis, & non in aliis omnibus, quibus poterat? Respondeas: Quis es o homo, ut investiges sensum Domini? Quis es, ut consiliarius ejus fias? Quis es, ut præsumas dicere, cur ita facis? Ponat ergo humana loquacitas digitum ori suo, & terminis suis contenta sit.*

7. Quid autem dicendum erit de revelationibus, in quibus aliquid continetur adversum, non unanimi, sed communi Patrum, aut Theologorum sententiæ, in quibus nova continentur, in quibus aliquid dicitur revelatum, quod adhuc est sub judicio Ecclesiæ, in quibus quis asserit sibi aliquid a Deo laxatum in lege aliqua communi sive naturali, sive Ecclesiastica? Hurtadus *in tract. de delictis generantibus suspicionem in Fide tract.* 5. *cap.* 6. §. 14. *num.* 957. dicit, non rejiciendam tanquam diabolicam, sed severe examinandam esse illam revelationem, in qua aliquid continetur contra communem Patrum & Theologorum sententiam. En ejus verba: *Revelatio, quæ est contra communem Patrum, & Theologorum sententiam, non illico est diabolica, sed tamen majori attentione & examine rigidiori indiget.* Hunc sequitur Martinus del Rio *disquisit. magic. lib.* 4. *cap.* 1. *quæst.* 3. *sect.* 4. ubi, cum sibi opposuisset, in nonnullis revelationibus aliqua reperiri non consentanea dictis Theologorum, *In illarum dictis quædam occurrunt minus secundum communem Theologorum sententiam consentanea rationi, & veritati:* sic respondet: *Negamus, in earum revelationibus quidquam reperiri, quod Catholicæ Fidei sinceritati palam repugnet, vel cum ea consistere nequeat. Si quid forte communiori Scholasticorum sententiæ repugnat, non ideo confestim damnandum ut erroneum, cum pie & prudenter intellectum suis quoque probatis Auctoribus, & rationibus non absurdis stabiliatur.* Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad cauf. Beatific. & Canoniz. tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 3. *n.* 6. *& seqq.* pluribus suadere conatur, revelationem privatam, falsam & dolorosam aut tamquam ad decipiendum conflatam existimari non debere, quod in ea reveletur mysterium aliquod, aut aliqua circumstantia etiam de Christo Domino, vel Beatissima Virgine, aut expresse non declarata per Scripturam, traditiones, vel Sedis Apostolicæ definitiones, aut in scriptis Patrum non contenta. Addit non adversari definitionibus Pontificum, Patrum, aut Theologorum doctrinas illas, quæ aliquid explicant, quod ab eis explicatum non est, & de quo ipsi silent; & concludit, non repugnare, quin alicui particulari personæ aliquid reveletur, quod adhuc est sub judicio Ecclesiæ; & affert exemplum quæstionis Theologicæ inter Thomistas, & Scotistas, *An, Adamo non peccante, Christus venisset ex vi præsentis decreti;* & ait, non esse coercendam Dei potentiam, ut veritatem illius controversiæ alicui revelare non possit. Et quia prævidet, sibi opponi posse doctrinæ novitatem, subjicit, novitatem eam esse cavendam, per quam nova doctrina inducitur, quæ aliam Fidem, aut vivendi regulam præscribit, vel dissolvit Christianam disciplinam, aut nocet saluti animarum, & in ipsarum perniciem tendit. P. Joannes Cortesius Osserius Societatis Jesu in suo celebri voto ad Inquisitionem Hispaniæ transmisso super revelationibus Servæ Dei Mariæ a Jesu de Agreda *motivo* 5. totus est in asserendo, non esse rejiciendas privatas revelationes propter ullum ex prædictis capitibus, cum, non obstantibus prædictis, approbatæ fuerint revelationes SS. Birgittæ, & Mariæ Magdalenæ de Pazzis. Rejiciendas contra alii censent revelationes, in quibus aliqua res dicitur revelata, quæ adhuc est sub opinione: Gravina *in Lydio lapide lib.* 2. *cap.* 5. *regul.* 1. cui adhæret Arauxo *cit. qu.* 23. *n.* 38. Denique, quod attinet ad revelationes, in quibus Deus laxamenti aliquid aliquibus dedisse dicitur ex lege communi, sive naturali, sive Ecclesiastica, quin veræ esse possint, non dubitatur. Concessit enim Deus Abrahamo, ut filium suum occideret, juxta ea quæ alibi ponderata sunt; sed eis publica fides non esset adhibenda, nisi aliquo vero miraculo, aut aperto sacræ Scripturæ testimonio firmarentur, juxta definitionem Innocentii III. *in cap. Cum ex injuncto, de Hæreticis*, quam late exornat Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 95. *art.* 3. *disp.* 2. *assert.* 3. *& seqq.* Huc referri possunt, quæ habentur in controversiis, quæ fuerunt occasione electionis Urbani VI. Nam, cum Anglici, ut ostenderent, ejus causam esse meliorem, afferrent revelationem cujusdam Eremitæ Angli, qui dicebat, sibi celebranti ostensum fuisse in Hostia sacrosancta, Bartholomæum Barensem esse verum Papam, sic eis responsum est: *Quod non meruit hoc suggeri, quia, ut testantur Canonica sanctiones, talibus super hujusmodi invisibilibus ostensionibus credendum non est, nisi per ostensionem miraculi, vel Scripturæ testimonium speciale hoc probent. Aliter etenim ex Hæreticorum similem isti vitam ducentium falsa assertione Fides nostra sæpius turbaretur.* Sic legitur *in monumentis collectis* a Baluzio *tom.* 2. *vitarum Paparum Avenionensium col.* 912. Et, cum quidam ex iis, qui tunc temporis ajebant, se familiariter loqui cum Deo, ad eumdem Urbanum accessisset, eique dixisset, sibi jam annis quindecim contemplationi vacanti in eremo Divina revelatione patefactum, ipsum esse Pseudopapam, cum narrationem suam nec signo visibili, nec sacræ Scri-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

Scripturæ teſtimonio confirmaſſet, tormentis coactus eſt fateri, ſe fuiſſe mendacem, & ſeveram Urbani juſtitiam fuiſſet expertus, niſi victus precibus Prælatorum Gallorum, qui apud ipſum erant, vitam ei donaſſet, quemadmodum ex Gobellino refert Raynaldus *ad an.* 1386. §. 9.

8. Hæc ſunt, quæ habentur apud Auctores de materia hac tractantes. Quod vero attinet ad cauſas Beatificationis & Canonizationis, ſi afferantur revelationes contrariæ ſacris Litteris, Divinis & Apoſtolicis traditionibus, moribus & definitionibus Eccleſiæ, aut in quibus aliquod malum ſuadeatur; cum, antequam ad ulteriora in cauſa procedatur, earum examen ſit aſſumendum, imponendum eſt ſilentium cauſæ Beatificationis & Canonizationis juxta legem decretorum Urbani VIII. in ſecundo libro late explicatam. Si vero in revelationibus aliqua inutilia & curioſa occurrant, tanquam revelata; ſi aliquid in illis contineatur adverſum communi Patrum aut Theologorum ſententiæ; ſi aliquid novum in eis inſit, aut revelatum dicatur, quod adhuc ſit ſub Eccleſiæ judicio, aut aliquid inſolitum ſuadeatur, exiſtimarem, eas habendas eſſe tanquam ſuſpectas, & ut plurimum procedentes ab ideis & opinionibus, quæ in Servis Dei ante revelationes erant, ut infra explicabitur: in quo proinde rerum themate cauſæ Beatificationis & Canonizationis non erit imponendum ſilentium, ſed ad ulteriora procedi poterit; ita tamen, ut in earum approbatione nihil inferatur, ex quo colligi poſſit Apoſtolicam Sedem, eas approbando, illis talem voluiſſe impertiri auctoritatem, ut revelatis abſonum omnino ſit refragari; juxta ea, quæ mox ſubjiciemus, ubi ſapientiſſimi Cardinalis a Turrecremata verba narrabuntur, quibus ipſe revelationes S. Birgittæ approbavit. Quod ſi revelationes afferantur, non ita tamen frequentes, cum ſola frequentia eas ſuſpectas reddere poſſit, quemadmodum ex S. Franciſco Saleſio adnotavit Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 20. *n.* 5. quæ piæ, quæ ſanctæ, quæ animarum ſaluti proficiant, & a quibus abſint damnoſæ & ſuſpectæ qualitates ſupra expoſitæ; tunc tuto pede in prævio illo judicio, in quo ſcripta Servorum Dei examinantur, poterit pronuntiari, nihil in eis eſſe, quod obſtet progreſſui cauſæ. Sed in ulteriori judicio, in quo Poſtulatores contendunt, virtutes ob ſingulare donum revelationum illuſtriores eſſe; ut videatur, an huic aſſumptioni locus ſit, examinandæ ſunt ceteræ qualitates, de quibus ſupra habitus eſt ſermo, cum ageretur de viſionibus & apparitionibus.

9. Cum ageremus de viſionibus & apparitionibus, diximus, in earum examine, & ut cæleſtes a naturalibus & dæmoniacis ſecernantur, habendam eſſe rationem perſonæ cui contigerunt, modi quo contigerunt, & effectuum poſt eas ſecutorum. Horum item omnium habendam eſſe rationem, ut juſtum feratur judicium de revelationibus, & de earum qualitate, docuerunt Cardinalis de Turrecremata *in prologo revelation. S. Birgittæ*, Cardinalis Bona *l. c. c.* 20. Alfonſus Epiſcopus Giennenſis *in prolog. ad eaſd. revelation. S. Birgittæ*, doctus Epiſcopus Sueſſionenſis Joannes Joſeph Languet *in diſcurſu præliminari ad vitam Matris Margaritæ Mariæ in civitate Pariſienſi editam anno* 1729. Gravina *in* 2. *part. ſui operis in præludio* 2. *par. ultima regula*, & *in eadem ſecunda parte per totam*.

10. Rurſus, dum ageremus de viſionibus & apparitionibus, animadvertendum diximus, an qui eas habuit, petierit, aut deſideraverit, an eas cum viris doctis communicaverit, an ejus mens remanſerit tranquilla & jucunda, an ab omni ſpecie jactantiæ abhorruerit, an in humilitatis virtute excelluerit, an corpus caſtigaverit: & hæc eadem eſſe in examine revelationum ponderanda, docuerunt Doctores ſupra citati. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. cit. cap.* 4. *ſect.* 8. *pag.* 626. prædicta omnia egregie complectitur: *Colligitur ex jam dictis, in revelationibus examinandis conſiderandam eſſe perſonam, cui fiunt; cujus mores præcipue inſpiciendi cum ſint, primum Fidei Catholicæ ſinceritas, & Sedis Apoſtolicæ obedientia examinanda eſt; deinde, quæ vitæ integritas, quæ in verbis ac factis modeſtia ac ſanctitas, an a Deo ſese de quibuſcumque actionibus eruditi, temerarie ac jactabunde præſumant, an conſilia & judicia aliorum ſpernant, an foris Curios ſimulent, intus Bacchanalia peragant &c. Suſpecta eſt etiam ſanctitas illorum, qui facile ac præcipitanter revelationibus ſibi factis fidem adhibent, inconſultis Theologis ac Confeſſario &c. & illorum, qui revelationes a Deo ſibi immitti deſiderant; nam viri docti & valde ſpirituales omnia hujuſmodi deſideria & petitiones tam revelationum, quam miraculorum valde improbant.* Durantus *in tract. de viſion. cap.* 11. *pag.* 12. fuſe prædicta omnia exponit. En ejus verba: *Unde ſi cum quiſpiam revelationum gratiis doniſque locupletior fit, eo inveniatur humilior, & ad omnem ſui deſpicientiam promptior, quia videt, quod abſque ſuis meritis iſta recipiat, ſignum evidens eſt, quod non illuditur, & quod a Deo revelationes illæ procedunt*; & paulo poſt: *Divini autem Spiritus ſigna ſunt, quod loquatur in nobis ſive per ſe, ſive per Angelum, cum ſalubris cogitatio verſatur in mente de caſtigando corpore, humiliando corde, ſervanda caſtitate, & fratribus exhibenda charitate, ſeu etiam ceteris virtutibus acquirendis, conſervandis, amplificandis.* Multas ex prædictis circumſtantiis exponit Cardinalis Bona *de diſcret. ſpirit. cap.* 20. *num.* 2. *Ut conſtet revelationem a Deo eſſe, inſpiciendum eſt, an habeat conditiones, quas ſapientiæ a Deo revelatæ Jacobus Apoſtolus tribuit dicens: Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primum quidem pudica eſt, pura ſcilicet, & abſtracta ab omni carnali & terrena voluptate: deinde pacifica, ſemperque tranquilla, & cum nemine contendens, modeſta & compoſita in habitu, geſtu, & converſatione: ſuadibilis, aliorum ſcilicet judicio facile cedens: bonis conſentiens, eorumque ſententiæ acquieſcens: plena miſericordia, & fructibus bonis, id eſt, bonis operibus, atque in omnes indigentes opes ſuas abundanter effundens: non judicans, ſicut plerique faciunt, qui aliorum mores & facta diſquirunt, & perperam interpretantur: ſine ſimulatione, ſine dolo & fraude, ſimplex & ſincera. Hæ ſunt notæ, hi characteres veræ ſapientiæ, hæ virtutes ad quas excitat Divina revelatio. Quod ſi ad lites, ad contentiones, ad curas ſæculi, ad vanitatem, ad ſuperbiam, ad pertinaciam ea quæ revelantur, impellunt, procul dubio a carnali & mundana ſapientia, quæ non percipit, quæ ſunt Spiritus Dei, vel a Spiritu maligno oriuntur.* P. Antonius ab Annuntiatione *in diſcept. myſtic. de oratione & contemplatione q.* 2. *ar.* 4. *n.* 22. *& ſeqq.* ait, parum tutam cenſeri revelationem, ſi qui eam habuit, ſit propenſus ad eam ceteris communicandam, excepto Rectore ſuo ſpiritali, quamvis obtentu majoris gloriæ Dei; rurſus, ſuſpectam eſſe revelationem, ſi ipſam præceſſit aliqua diligentia orta ex deſiderio talem habendi revelationem; & demum, ſuſpicione magna laborare revelationem, quam viri docti ad examen vocantes, falſam exiſtimaverunt; ſi qui illam habuit, non obſtante prædicto judicio, ei velit mordicus adhærere. Finem eſſe maximopere advertendum, ob quem revelatio aliis indicata eſt, monuerunt Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 6. *n.* 1. & Philamarinus *de revelation. cap.* 1. *tract.* 3. *n.* 4. Omnia paucis verbis complexus eſt Hurtado *tract.* 5. *de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide cap.* 6. §. 15. *n.* 965. *Ego vero omnia iſta comprehendo hoc uno principio. Bona vita, boni mores, virtutum omnium exercitium, & ſuper omnia humilitas antecedens, comitans, & ſubſequens. Hæc regula recte examinata, omnia conſonant; & moraliter eſt impoſſibile, quod anima profunde humilis, culpabiliter illudatur. Quod ſi aliquando illuſa legitur, non eſt culpa ſua, ſed Deus ſua providentia ordinat ita ad majorem humilitatem & cognitionem ſui ut non extollatur magnitudine & multitudine revelationum. Sic enim dicebat Paulus* 2. *Cor.* 12. *n.* 17. *Ne magnitudo revelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet.* Legi poteſt quidquid ex Gerſone deſumptum collectum ſapienter habetur *in cit. diſcurſu* Epiſcopi Sueſſionenſis *n.* 15. *& ſeqq.* cum quo plene concordant ſcripta a Tanner *in Prudentia P. Ludovici de Ponte in examinandis revelationibus Marinæ de Eſcobar tract.* 1. *de modo examinandi revelationes*.

11. Communia ſunt revelationibus ea, quæ ſuperius dicta ſunt de viſionibus & apparitionibus, de lætitia videlicet mentis in principio, quæ deinde in mœrorem convertitur, & de horrore, qui deinde in dulcedinem quamdam internam tranſmutatur; quemadmodum enim ex primo ſigno deſumi diximus, viſionem & apparitionem eſſe dæmoniacam, & ex ſecundo eſſe Divinam, ita hoc ipſum afferimus de revelationibus, juxta ea quæ plene habentur apud Martinum del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. §. *Quinto advertendum*. Communia quoque ſunt revelationibus cetera, quæ dicta ſunt, dum loqueremur de viſionibus & apparitionibus; diligentiſſime videlicet examinandas eſſe eas, quas ſibi factas feminæ afferunt, veluti adnotarunt Martinus del Rio *cit. lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 3. *ſect.* 3. *in principio*, Philamarinus *de Divin. revelation. tract.* 1. *cap.* 2. *n.* 13. non quia ſexum femineum a revelationibus cæleſtibus & Divinis excludamus, ſed ut inſinuemus, quemadmodum inſinuavimus, cum ſermo erat de viſionibus & apparitionibus, in mulierum revelationibus eſſe revelationis qualitates accuratius perpendendas. Sancta Tereſia *in*

vita cap. ult. ita loquitur: *Et plures sunt feminæ, quam viri, quibus Deus gratias istas impertitur. Hoc etiam audivi a sancto Fratre Petro de Alcantara. Atque & ego experimento comperi (dicebat ille) eas majores profectus in hoc spirituali itinere facere, quam viri. Cujus rei graves causas adducebat, quales importunum esset modo referre, omnes quidem femineam conditionem præferentes.* Divus Thomas 2. 2. *quæst.* 82. *ar.* 3. cum sic tertium oppositum argumentum his verbis, *Si contemplatio esset propria causa devotionis, oporteret, quod illi qui sunt magis apti ad contemplationem, essent etiam magis apti ad devotionem; cujus contrarium videmus, quia devotio frequenter magis invenitur in quibusdam simplicibus viris, & in femineo sexu, in quibus invenitur contemplationis defectus: ergo contemplatio non est propria causa devotionis*; sic argumento respondet: *Ad tertium dicendum, quod scientia, & quidquid aliud ad magnitudinem pertinet, occasio est, quod homo confideret de se ipso, & ideo non totaliter se Deo credat. Et inde est, quod hujusmodi quandoque occasionaliter devotionem impediunt, & in simplicibus, & mulieribus devotio abundat, elationem comprimendo. Si tamen scientiam, & quamcumque aliam perfectionem homo perfecte Deo subdat, ex hoc ipso devotio augetur.* Probant autem hæc omnia, posse pias feminas Divinarum revelationum dono insigniri, & plures forte ex eis, quam ex viris illas habuisse, & habere posse; sed ex hoc non evincitur, aut omittendas esse consuetas diligentias in earum examine, aut majores non esse adhibendas, quam in examine revelationum, quæ viris obtigerunt, posita videlicet sexus debilitate, quæ eas facit magis illusionibus obnoxias; veluti late præter supra allatos ostenduat Torre *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 95. *art.* 3. *disp.* 3. *in* 3. *class. signorum*, §. *Sexus*, Gravina *in lib. ad discernendas veras a falsis revelationibus part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 1. Joseph Acosta *in lib.* 2. *de novissimis temporibus cap.* 11. Matthæuccius *in pract. Theologo-Canon. ad caus. Beatific. & Canoniz. pertractandas tit.* 3. *cap.* 3. *art.* 3. *num.* 8. Et hæc quoad signa, quibus secernuntur cælestes a naturalibus, & dæmoniacis revelationibus, dicta sufficiant.

12. Quæres autem primo, an illi, quibus fiunt revelationes privatæ, si certo eis constiterit, a Deo esse, teneantur illis firmiter assensum præbere, & affirmando respondetur, juxta adnotata *in super. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 12. Sola controversia remanet inter Theologos, de qua *lib.* 2. *cap.* 19. *n.* 12. an quæ reteguntur in privata revelatione, sint objectum Fidei Divinæ Theologicæ. Nonnulli siquidem putant, eum, cui facta est revelatio, non posse, nec teneri tali revelationi credere ex Fide Catholica, qua Christiani sumus, cum in habitu objecti, (ut loquuntur) formalis illius non contineatur, sed ex alio speciali lumine superno vel Fidei particularis, vel prophetiæ, aut discretionis spirituum. Sententiæ huic fuse adhæret Arauxo *decis. moral. tr.* 3. *qu.* 23. *num.* 35. & *seqq.* Alii volunt, revelationem privatam etiam ex parte rei revelatæ credi debere ab eo, cui fit, Fide Divina Theologica; & consequenter quæcumque revelantur a Deo, esse objectum materiale Fidei Divinæ, cum prima Veritas revelans sit ratio propria & proxima assentiendi omnibus quæcumque revelantur a Deo, sive privato homini, sive toti Ecclesiæ, & sive revelationes respiciant bonum commune, sive privatum: & huic sententiæ adhæret bon. mem. Cardinalis Gottus *Theolog. Scholastico-Dogm. tom.* 10. *quæst.* 1. *dub.* 3. §. 2.

23. Quæres secundo; an satis sit probabilitas revelationis, ut qui eam habet, debeat aut possit ei fidem præstare, & ab ea regulam suorum morum desumere: quod est idem, ac quærere, an si quis ex indiciis, conjecturis, aliisve argumentis probabiliter putet, Deum sibi aliquid revelasse, debeat, aut possit fidem huic revelationi adhibere, ita ut possit actus proprios, vel alienos dirigere juxta id quod sibi judicat revelatum. Joannes Salas 1. 2. *tom.* 1. *tr.* 8. *disp. unic. sect.* 5. *n.* 51. opinatus est, sufficere probabilitatem revelationis, ut quis ei possit fidem adhibere, & sic revelatis actiones suas, aut aliorum conformare. Exemplum profert Sacerdotis, qui probabili fundamento putaret, sibi a Deo revelatum esse, ut matrimonium contraheret, & concludit eum posse matrimonium contrahere, & uti dispensatione illa Divina dubia, & tantum probabili. Hurtado *inter tr. var. resolut. moral. tr.* 5. *de delictis generantibus suspicionem in Fide cap.* 6. §. 7. *n.* 876. distinguit inter revelationem privatam de aliquo bono faciendo, aut malo vitando, & revelationem laxamenti, ac dispensationis (ut loquuntur) in materia præcepti: & quoad primam ait, unumquemque in suo sensu posse abundare, & sic fidem adhibere posse revelationi etiam probabili ratione materiæ, in qua nullum adest periculum; secus autem quoad secundam. Hoc sensu locutus fuisse videtur Hieronymus Savonarola *in compendio revelationum pag.* 278. cum earum defensionem assumens scripsit: *Cum ergo quæ a me prædicta sunt, nec Fidei, nec bonis moribus, nec rationi naturali adversentur, & verisimilia sint, ut multis argumentis diversis temporibus ostendi, quin etiam homines ad pie vivendum inducant, sicut experientia compertum est; sequitur, ut levitatis crimine argui non possit quisquis ea faciliter crediderit.* Torre *in* 2. 2. *Divi Thomæ quæst.* 95. *art.* 3. *disp.* 2. acriter impugnat sententiam Joannis de Salas, & dicit eam proximam errori, & statim ac prælo mandata fuit, abrasam jussu Tribunalis sanctissimæ Inquisitionis propter tristes eventus, qui ex ea potuissent oriri: quod late prosequitur Gravina *par.* 2. *oper. cit. lib.* 2. *c.* 2. §. *Dubitatio gravissima.* Non sufficit ergo probabilitas, sed requiritur evidentia Divinæ revelationis, ut quis ei fidem adhibere possit; & eo magis, si in materia revelata aliquid contineatur contra præceptum Dei, aut Ecclesiæ. Exemplum est *in lib.* 3. *Regum cap.* 13. in quo Propheta Dei occisus est a leone, quia fecit contra certam Divinam revelationem, quam habebat de non comedendo in Bethel *v.* 9. (*Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reverteris per viam, qua venisti*) adhærens probabili revelationi, quam alter Dei Propheta, licet malus vir, se habuisse dixerat, Deum videlicet concessisse, ut comederet *v.* 18. *Et ego Propheta sum similis tui, & Angelus locutus est mihi in sermone Domini dicens: Reduc eum tecum in domum tuam, ut comedat panem, & bibat aquam. Fefellit eum, & reduxit secum*: super quo sacræ Scripturæ textu ita ad rem ratiocinatur Tostatus *qu.* 15. *Quia Deus locutus fuerat ipsi viro Dei, quod comederet in Bethel, ideo non debebat credere contrarium, quousque tam clare constaret sibi, quod Deus dixisset istud, sicut constabat sibi, quod Deus dixerat, quod non comederet in Bethel; sed istud constabat sibi per revelationem manifestam. Ergo, quousque constaret istud per similem revelationem, non tenebatur*, id est, non poterat *credere*. Nec omitti potest, quod si de Fide Divina loquamur, qua plerique docent, eum ad credendum teneri, cui facta est privata revelatio, proscripta omnino dici potest sententia, quæ probabilitatem Divinæ revelationis tanquam sufficientem admittit. Sacrum Concilium Tridentinum *sess.* 6. *cap.* 9. ita loquitur: *Sicut nemo pius de Dei misericordia, de Christi merito, deque Sacramentorum virtute & efficacia dubitare debet; sic quilibet, dum se ipsum, suamque propriam infirmitatem & indispositionem respicit, de sua Gratia formidare & timere potest, cum nullius scire valeat certitudine Fidei, cui non potest subesse falsum, se Gratiam Dei esse consecutum.* Si autem sola probabilitas revelationis sufficeret, possemus per internos & iteratos actus Contritionis Fide Divina credere, nos esse Gratiam Dei consecutos, cum id probabilissime eruatur ex illa propositione revelata universali, contritum Gratiam assequi, & ex altera satis probabili, nos esse vere contritos. Idcirco inter *propositiones die* 2. *Martii* 1679. *damnatas* ab Innocentio XI. *vigesima quinta* est hæc: *Assensus Fidei supernaturalis, & utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis, immo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.*

14. Quæres tertio, quid dicendum sit de illis, ad quos revelationes diriguntur, vel de aliis, ad quos non diriguntur, an, & quam fidem eis debeant adhibere. Tertium hoc quæsitum differt a duobus primis, cum prima duo respiciant personam, cui fit revelatio, & hoc tertium ad alias personas pertineat, ad eas videlicet, quibus revelatio dirigitur, & ad alias, quibus non dirigitur. Cardinalis de Lugo *de Fide disp.* 1. *sect.* 11. docet, illum, cui proponitur & denuntiatur revelatio illa privata, debere credere & obedire Dei mandato, sive nuntio, si proponatur cum sufficientibus argumentis; Deus enim illi loquitur, saltem per alium, ac proinde ab eo exigit fidem: ex quo fit, ut fidem teneatur adhibere Deo illam exigenti. Concordat Arauxo *in decis. moral. tr.* 3. *quæst.* 23. §. 2. *num.* 50. dummodo non habeantur pro sufficientibus nisi illa argumenta, de quibus superius sermo habitus est. Quod autem attinet ad ceteros, ad quos revelatio non dirigitur, tam Cardinalis de Lugo, quam Arauxo afferunt, eos non teneri reipsa credere tali revelationi; nec, si credant, talem assensum posse esse Fidei Catholicæ, aut Divinæ, cum non innitatur Divino testimonio, quod est ratio formalis & propria Fidei Divinæ; non resolvitur enim proxime in ipsam revelationem factam personæ privatæ; cum non constet, nisi ex sola narratione referentis; neque in revelationem, ut vocant, *mediatam*, cum non dirigatur ad illos, neque Deus loquatur cum illis. Resolvitur ergo solum in humanum testimonium ejus, qui

qui refert aliis ſuam privatam revelationem: quare, cum illis deſit objectum formale Fidei Divinæ, aſſenſus non poteſt eſſe niſi ſolius Fidei humanæ.

15. Quæres quarto, quid dicendum ſit de revelationibus privatis a Sede Apoſtolica approbatis, ex. gr. Beatæ Hildegardis, & Sanctarum Birgittæ, & Catharinæ Senenſis. Porro *lib. 2. cap. 32. n. 11.* diximus, prædictis revelationibus, etſi approbatis, non debere, nec poſſe a nobis adhiberi aſſenſum Fidei Catholicæ, ſed tantum Fidei humanæ, juxta regulas prudentiæ, juxta quas prædictæ revelationes ſunt probabiles, & pie credibiles. Nonnullos *loc. cit.* allegavimus Auctores: nunc alios addimus. De aſſenſu Fidei Catholicæ hiſce revelationibus non adhibendo, ita loquitur Melchior Canus *de locis Theolog. lib. 12. cap. 3. concl. 3. Quia vero nihil Eccleſiæ refert ea credere, an non, quæ Brigidæ, Catharinæque Senenſi viſa ſunt, nullo certe modo ad Fidem illa referuntur.* Cardinalis Cajetanus *tom. 2. opuſculor. tract. 31. cap. 1. Catholicis revelationibus, quæ factæ ſunt Apoſtolis, & Prophetis*, docet eſſe inhærendum, tamquam Fidei noſtræ fundamentis: at revelationibus privatis, quæ factæ ſunt Sanctis, licet approbatis, ait tanquam probabilibus eſſe inhærendum: *Revelationibus Catholicis inhæremus, tanquam neceſſariis, ita quod ſe hæreticum comprobat, quicumque pertinaciter alicui earum adverſatur. Revelationi autem factæ Sanctis, quorum doctrinam Eccleſia ſuſcipit, tamquam probabilibus, inhæremus, ut Divus Auguſtinus, Thomaſque ſcripſerunt, & magiſtra rerum experientia continuo teſtatur.* Concordat Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib. 4. cap. 1. quæſt. 3. ſect. 4.* ubi hæc habet: *Henricus de Haſſia, & Sibyllanus, ambo Catholici, ambo religioſi, ſed, ut verum dicam, nonnihil audaces, volunt, Divæ Birgittæ, & ſimilium revelationes non debere haberi pro indubitanter veris, nec acceptari tamquam a Spiritu Sancto editas. Qui ſi hoc intelligerent de certitudine Fidei Catholicæ, ejuſque veritate, item de editis a Spiritu Sancto dictante . . . ſane verum dicerent. Sed puto, neminem paulo prudentiorem tale quid unquam opinatum. Argumenta quoque illorum, cum longe tendant ulterius, indicant, eos longe aliud voluiſſe, ſcilicet, loqui de certitudine humana, ſeu morali, & de dictamine Spiritus Sancti in Divinis revelationibus ordinario: quod ſane nimis multum de auctoritate & opinione ſanctarum Chriſti Sponſarum eſt decerpere.* Huc facit formula approbationis factæ a Cardinali de Turrecremata revelationum S. Birgittæ *tom. 1. prædictar. revelat. (cap. 6. art. 1.): Plane omnes & ſingulos* (loquitur de libris Revelationum) *accurato ſatis ſtudio juxta vires meas examinavi, & nullum eorum pie & modeſte intellectum reperiens ſacræ Scripturæ, aut ſanctorum Patrum adverſum ſententiis; ſed conſonum & conformem ſatis reputo unumquemque, & omnes eos juxta eorum modeſtam & piam intelligentiam eſſe admittendos, & poſſe legi in Eccleſia ſancta Dei eo modo, quo multorum aliorum Doctorum libri, & Sanctorum hiſtoriæ, & Legendæ licentiantur legi Fidelibus.* Quo circa Vaſquez *3. part. tom. 2. diſput. 117. num. 77.* bene ſubjicit: *Revelationes quoque Sanctæ Birgittæ probatæ fuerunt &c. quia tamquam piæ, & abſque ulla ſuperſtitione prudenter a populo recipi poſſint.* Optime Salmanticenſes *tract. 17. de Fide diſput. 1. num. 115.* Ex quibus proinde ſequitur, poſſe aliquem, ſalva & integra Fide Catholica, aſſenſum revelationibus prædictis non præſtare, & ab eis recedere, dummodo id fiat cum debita modeſtia, non ſine ratione, & citra contemptum. Dum Romæ annis præteritis ageretur de reſumenda cauſa Tirafonen. Beatificationis & Canonizationis Ven. Servæ Dei Sororis Mariæ a Jeſu de Agreda, & de ipſius revelationibus examen inſtituendum eſſet, Theologorum Seraphicæ Religionis, & cauſæ Poſtulatoris opus vulgatum eſt typis Cameralibus impreſſum anno 1730. ubi *pag. 297.* hæc habentur: *Theologi, & Myſtici fatentur, quo revelationes privatæ, quamvis probatæ & receptæ, etſi ab illis, qui tales revelationes patiuntur, credi debeant, apud alios contrariæ* (ſermo eſt de ſententiis, quæ dictis revelationibus adverſantur) *eamdem retinent probabilitatem, quam ante revelationem habebant.* Hurtado *in ſupra cit. tract. 5. cap. 6. §. 5. num. 836. & ſeqq.* poſt relatas approbationes revelationum S. Birgittæ factas a ſummis Pontificibus, ſubjicit: *Non enim volunt iſti ſummi Pontifices, quod hujuſmodi revelationibus non poſſimus diſſentire: ſiquidem Cardinalis Turrecremata, qui fuit validus defenſor harum revelationum, & refert præfata verba Pontificum . . . . . diſſenſit revelationi Sanctæ Birgittæ factæ, quod Virgo Beata fuit concepta ſine peccato originali, ſcribens tractatum integrum, quod fuerit in originali concepta.* Notanda ſunt verba ſupra relata Cardinalis a Turrecremata *in approbat. revelation. S. Birgit. pie ac modeſte intellectum*; quæ forte reſpiciunt ea quæ habentur *lib. 4. dictar. revelation. cap. 132. num. 5.* ubi inducitur Chriſtus Dominus Sanctam alloquens, & de malis Sacerdotibus conquerens: *Perdiderunt clavem, qua miſeris deberent aperire cælum;* necnon alia, quæ habentur *lib. 7. cap. 7. num. 4.* ubi ſic legitur; *Dico, quod veri Presbyteri ſunt, & vere conficiunt corpus Chriſti filii mei omnes illi Sacerdotes, qui non ſunt hæretici, quamvis alias ſint pleni multis aliis peccatis.* Benigna quippe & pia interpretatione, quæ modo relata ſunt, explicari debuerunt, hoc eſt, malos Sacerdotes perdidiſſe clavem, qua miſeris deberent aperire cælum, non quia, ſi poteſtate data utantur, debita intentione, ac materia intercedente una cum forma, valide non abſolvant, ſed quia Sacerdotibus malis adminiſtratio Sacramentorum jure prohibetur; item, Presbyteros hæreticos non conficere corpus Chriſti, non quia, ſi rite & recte initiati ſint, & intentionem habeant, & utantur debita materia & forma, valide non conſecrent, ſed quia illis conficiendi & conſecrandi exercitium jure pariter prohibetur, quemadmodum explicat Durantus *ad cit. capitula revelationum.*

16. Quæres quinto, an aliquæ irrepſerint apocryphæ inter revelationes, quæ ſunt approbatæ. Dictum eſt approbatæ; de ceteris etenim, quæ approbatæ non ſunt, nulla eſſe poteſt difficultas. Revelatio quippe, quæ appellatur Pauli, apocrypha eſt; revelatio, quæ appellatur Thomæ, apocrypha; Revelatio, quæ appellatur Stephani, apocrypha; uti bene animadvertit Joannes de Raguſio Ordinis Prædicatorum Procurator Generalis *in oratione habita in Concilio Baſileenſi tom. 12. editionis Labbeanæ pag. 1086.* Itaque de approbatis loquentes, affirmando reſpondemus: quocirca apocrypha cenſetur Revelatio a nonnullis adſcripta Beatæ Coletæ, in qua dicitur S. Anna tres habuiſſe maritos; uti late oſtendunt Caniſius *lib. 1. de Beata Virgine cap. 4. §. Eſt autem*, & Lorinus *ad cap. 1. in Acta Apoſtolorum*: apocrypha declarata fuit Revelatio, quæ facta aſſeritur S. Birgittæ a S. Michaele, & Eliſabeth, uti videri poteſt apud Cardinalem Albitium *de iuconſt. in Fide par. 1. cap. 40. num. 130. & 140.* Circumfertur quoque Revelatio S. Catharinæ Senenſis de Beata Virgine concepta in peccato originali, de qua nonnulla habentur apud S. Antoninum *part. 3. hiſtor. tit. 23. cap. 14.* Sed, cum inter viſiones, & revelationes S. Catharinæ collectas a B. Raymundo Capuano nullum prædictæ revelationis veſtigium reperiatur, non levis hinc oritur ſuſpicio, eam fuiſſe ſuperadditam, atque ideo inter apocryphas eſſe recenſendam; uti late oſtendit Cardinalis Gottus *in tract. de vera Eccleſia tom. 1. cap. 3. §. 7. num. 15.* & rectiſſime exponit Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib. 4. cap. 2. quæſt. 7. ſect. 3. §. Joannes Franciſcus.* Gerſon *in tract. de examinatione doctrinarum par. 2. conſiderat. 3. in fine col. 16. oper. tom. 1.* narrat, Gregorium XI. morti proximus cum eſſet, dextera tenentem ſacrum Chriſti Corpus proteſtatum eſſe coram omnibus, & monuiſſe, ut caverent cum a viris, tum a mulieribus *ſub ſpecie religionis loquentibus viſiones ſui capitis; quia per tales ipſe ſeductus, dimiſſo ſuorum rationabili conſilio, ſe traxerat, & Eccleſiam ad diſcrimen ſchiſmatis imminentis, niſi miſericors proviſiſſet Sponſus Jeſus.* Spondanus *ad an. 1378. num. 2.* putat, iis verbis Gregorium intelligere voluiſſe ſuaſiones Petri Aragonii, ac SS. Birgittæ, & Catharinæ Senenſis. At Natalis Alexander *in vita* hujus Pontificis falſam exiſtimat prædictam narrationem a Gerſonio expoſitam, cum Auctor *primæ vitæ Gregorii*, qui erat ipſi coætaneus, de ea non loquatur; & Gregorius ſpiritum S. Catharinæ probaſſet, eamque prophetiæ dono auctam faſſus eſſet, quando ipſi votum de petenda Urbe occulte factum, & Pontifici ſoli ac Deo notum, divinitus ſe agnoviſſe monſtravit. Legi poteſt Pagi junior *in breviar. geſtor. Roman. Pontif. tom. 4. in vita Gregorii XI. in fine.* Ac Gerſonius quidem SS. Virgines Birgittam, & Catharinam non nominavit. Marcus Antonius de Dominis Gerſonium referens, memoratas ſanctas mulieres recenſuit. En ejus verba indigno Apoſtata digna *de republ. Eccleſ. lib. 7. cap. 5. num. 62. De Catharina Senenſi procul dubio loquebatur Gregorius, & id notum erat Gerſonio; ſed eam noluit nominare. Eſt enim in hiſtoriis notorium, femellam illam, contra regulam humilitatis quæ Sanctos decet, & contra præceptum Apoſtoli ſe ſub illuſionibus viſionum & revelationum Magiſtram in Eccleſia conſtituiſſe, & epiſtolis propemodum dogmaticis ſcribendis totam dediſſe. Quibus, & Apoſtolatu ſuo prophetico miſerum Gregorium decepit, eumque, ut Romanam reſidentiam importune reſumeret, ſub prætextu ſanctitatis compulit. Ex quo ſecutum eſt ſchiſma horrendum in Eccleſia, fructus ingens feminilis ſanctitatis: & nihilo-*

hilominus canonizata est. Quis talium Canonizationes approbet? At sceleſti hujus nebulonis verba ad amuſſim profligat Arauxo *deciſ. moral. tract.* 3. *qu.* 23. §. 1. *num.* 26. ubi oſtendit, S. Virginem Spiritu Dei, & jubente Romano Pontifice, munus quod exercuit, obiiſſe; Gregorium in translatione Sedis non fuiſſe deceptum, cum ad eam teneretur; ſchiſma ab eadem S. Catharina fuiſſe prædictum; egreſſum e Gallia, & ingreſſum Romæ hujus Pontificis feliciter ſucceſſiſſe, prout prænuntiaverat; Gregorii e Gallia receſſum cauſam ſchiſmatis non fuiſſe.

17. Quæres ſexto, an contingere poſſit, ut aliquis Sanctus habeat revelationes non a Spiritu Sancto immiſſas, ſed ortas a proprio judicio & ratiocinio, quatenus intellectus ejus pia affectione ductus, & imbutus opinionibus de re aliqua, quæ pietatem redolet, judicat, ſpiritum ſibi eſſe Divinum, cum tamen invincibiliter fallatur. Jam ſupra, cum ageretur de ſpiritu prophetico, dictum eſt, aliquando ſanctos Prophetas, dum conſuluntur, ex magno uſu prophetandi, quædam proferre ex ſuo ſpiritu, ſuſpicantes, hoc eſſe ex ſpiritu prophetiæ. Pari ergo ratione fieri poteſt, ut aliquis Sanctus ex anticipatis opinionibus, aut ideis in phantaſia fixis aliqua ſibi a Deo revelata putet, quæ a Deo revelata non ſunt. Ita Hurtado *cit. tract.* 5. *de delictis generantibus ſuſpicionem in Fide cap.* 6. §. 5. *n.* 834. & *ſeqq.* Affert exemplum revelationis S. Birgittæ, quæ ſibi revelatum dixit, Chriſtum Dominum, cum flagellaretur & crucifigeretur, verenda ſua obtexiſſe velamine ſibi oblato; cujus contrarium docent plures ſancti Patres, quos refert & ſequitur Suarez *tom.* 2. *in* 3. *part. diſp.* 36. *ſect.* 4. §. *Nihilominus*. Non deſunt profecto ſcribentes Chriſtum Dominum tempore flagellationis & crucifixionis verenda habuiſſe velamine tecta; & viri hiſtoriæ profanæ periti probant, eos, qui in crucem agebantur, nudos e cruce pependiſſe, ſed verenda velamine tecta habuiſſe: Menoch. *de republica Hebræorum lib.* 6. *c.* 2. Toſtatus *paradox.* 5. *cap.* 42. Salmeron *tom.* 10. *tract.* 35. Atque ex præcepta horum opinione Hurtado exiſtimat, memoratam S. Birgittæ revelationem ſuam originem habuiſſe, vel habere potuiſſe. Nicolaus Lancicius *tom.* 2. *opuſculorum pag.* 49. poſita revelatione S. Catharinæ Senenſis de Beata Virgine concepta in peccato originali, ita loquitur: *Si vere oratio illa fuit facta a Sancta Catharina, id eam dixiſſe non Deo revelante, ſed ex proprio ſpiritu & ſenſu, tamquam quæ fuit filia ſpiritualis Patrum Dominicanorum, a quibus hanc ſententiam edocta fuerat. Sciendum autem eſt, quando perſonæ aliquæ piæ abſtractæ a ſenſibus aliquid loquuntur, ſæpe eas loqui ex proprio ſenſu, & aliquando hallucinari. Hoc nimis certum eſt, & ſciunt talium rerum periti, & conſtat ex hiſtoriis Eccleſiaſticis authenticis, & ego poſſem nominare quaſdam ex Sedis Apoſtolicæ decretis relatas in numerum Sanctarum, quarum dicta & ſcripta in raptibus & ex raptibus derivata legi magnis hallucinationibus veſperſa, ideoque non permiſſa imprimi*. Bollandiani *in parergon ad vitam S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis, ad diem* 25. *Maji pag.* 246. *tom.* 6. probant, Raptus poſſe eſſe ſupra naturam, & ipſa ſubſtantia Divinos, ſed in ſuis circumſtantiis conformatos ad ſpecies naturaliter præceptas, quæ a Deo relictæ ſunt in eo ſtatu, in quo erant, quandoquidem id nihil intererat ad finem ſibi propoſitum. Exemplum afferunt revelationum ſanctarum mulierum, in quibus aliquando Chriſtus tribus clavis cruci affixus apparuit, aliquando quatuor; item aliarum, in quibus S. Hieronymus cum leone aſtitit, aut S. Jacobus viſus eſt peregrinationis inſignibus indutus: autumant quippe, a Deo proceſſiſſe ferventiſſimas eas meditationes Paſſionis Chriſti, pios eos affectus erga SS. Jacobum, & Hieronymum, ſed Spiritum Sanctum novam certamque revelationem dare noluiſſe de numero clavorum, quibus Chriſtus cruci affixus eſt. Ceterum neque S. Hieronymus, dum viveret, comitem habuit leonem (falſum enim eſt S. Hieronymum obvium habuiſſe ſibi leonem valde rugientem, & qui in pede infixum haberet calami aculeum, ſaniemque a vulnere genitam abſterſiſſe, & pannum pedi ejus alligaſſe, leonemque ſanatum nunquam ipſum dimittere voluiſſe; cum id non S. Hieronymo, ſed Abbati Geraſimo contigerit) ſed cum leone pingitur, quia tanquam leo rugiit adverſus Hæreticos, quemadmodum legi poteſt apud Cardinalem Baronium *ad annum* 420. & S. Jacobus, dum in humanis erat, peregrinationis inſignibus uſus non eſt, ſed eo modo pingitur, ut intelligatur eſſe is, qui Callaico littore peregrinantibus frequenti celeberrima colitur peregrinatione. In corde Beatæ Claræ de Montefalco mirifica apparet informatio inſtrumentorum Paſſionis Chriſti, & trium clavorum, quibus cruci affixus dicitur. Cornelius Curtius Auguſtinianus *in libello de clavis Dominicis* rationibus, & auctoritatibus, & Imaginibus oſtendit, non tres, ſed quatuor fuiſſe prædictos clavos. Teſtatur, ſe cor Beatæ Claræ vidiſſe, & deinde ſubdit: *An, quia Diva illa talem de Crucifixo meditationem inſtituit, ſtatues, talem quoque crucifixionem fuiſſe? Non arbitror, ſi ſenſu tantum communi non cares. Hæc inſtrumenta non ad Chriſti Paſſionem demonſtrandam, ſed ad ferventem Claræ amorem poſteris declarandum cælata ſunt*: hiſque perpenſis, addunt Bollandiani *loc. cit.* Deum non eſſe dignatum Claræ phantaſmata ad normam ſibi notæ veritatis aptare & corrigere; cum id nihil faceret ad ſpiritalem fructum, quem eo miraculo curabat.

18. Quæres ultimo, an in judicio Beatificationis & Canonizationis habenda ſit aliqua ratio revelationum cæleſtium, & Divinarum. Contelorius *de Canoniz. SS. c.* 5. *n.* 17. *& ſeqq.* docet, ex revelationibus non inferri ſanctitatem. Scacchus *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 4. *pag.* 622. ita ſcribit: *Nullum aut ſanctitatis argumentum ex ſolis revelationibus ſumi poſſe ad effectum Beatificationis & Canonizationis alicujus, certo conſtituendum eſt, quia ſatis dubium eſt & difficile judicatu, num revelationes ſint a Deo &c. Quinimmo, etiamſi probabiliter conſtaret, revelationes, de quibus agitur, a Deo extitiſſe, nondum tamen ſolidum erunt ſanctitatis argumentum, cum iis non conſiſtat Chriſtiana perfectio . . . . . nec revelationes non faciant Deo gratiores, aut Proximo utiliores*. Adhæret Martinus del Rio *diſquiſit. magicar. lib.* 4. *cap.* 1. *quæſt.* 3. *ſect.* 2. §. *Objiciat forte aliquis*. At quemadmodum cum de ceteris Gratiis gratis datis ſermo habebatur, dictum eſt, earum habendam eſſe rationem in judicio Beatificationis & Canonizationis, ſi de virtutibus conſtet in gradu heroico, quoniam, licet prædictæ Gratiæ a Deo aliquando conferantur etiam peccatoribus, ſæpius tamen Juſtis conferuntur; ita hoc ipſum aſſerendum Nobis eſſe videtur de revelationibus, quemadmodum bene animadvertit Matthæuccius *in pract. Theologo - Canon. ad cauſ. Beatificat. & Canonizat. tit.* 3. *cap.* 3. *ar.* 3. *num.* 25. Quocirca concludendo dicimus, in judicio Beatificationis & Canonizationis oportere, ut examen præcedat dictarum revelationum, & ut a ſacra Congregatione declaretur, in eis nihil contineri contra Fidem, vel bonos mores, neque aliquam doctrinam novam vel peregrinam, aut a communi ſenſu Eccleſiæ & conſuetudine alienam, ad normam decretorum Urbani VIII. & juxta ea quæ adduximus *lib.* 2. *cap.* 32. Peracto examine, approbatiſque revelationibus, neceſſe eſt, ut in alio judicio conſtet de virtutibus heroicis. Expedit, & forte neceſſe eſt, ut exploratum ſit de judicio ejus, cum quo Servus, aut Serva Dei revelationes ſuas communicarunt. Durantus *in tract. de viſionibus cap.* 11. meminit judicii lati a probatiſſimis viris de revelationibus S. Birgittæ. Eugenius Pontifex, ut probaret, an revelationes S. Hildegardis Virginis eſſent a Deo, viros idoneos ad eam tranſmiſit, qui ipſius ſpiritum examinarent, quemadmodum legitur in ejus vita ſcripta a Theodorico Abbate *lib.* 1. *c.* 4. apud Laurentium Surium ad diem 17. Septembris: *At Papa ſummæ diſcretionis, auditu tantæ novitatis attonitus, cum Deo ſciret cuncta eſſe poſſibilia, rem diligentius inveſtigare geſtiens venerabilem Virduni Præſulem, & cum eo Adelbertum Primicerium, aliaſque perſonas idoneas dirigit ad cœnobium, ſub quo eadem Virgo tot annis degebat incluſa, ut ſine ſtrepitu, vel curioſitatis acumine, quid rerum eſſet, ab ipſa ſciſcitarentur. Quibus humiliter inquirentibus cum illa ſimpliciter quæ de ſe erant, aperuiſſet, ad Apoſtolicum redierunt, & magna ipſius, magna cunctorum aſtantium exſpectatione, quæ audierunt, retulerunt*. Concordant quæ habentur apud Scacchum *de not. & ſign. ſanctit. ſect.* 8. *cap.* 4. ubi ait ſuſpectam eſſe ſanctitatem illorum, qui facile revelationibus ſibi factis fidem adhibent inconſultis Theologis, & Confeſſario. Præter hæc ex proceſſibus videndum eſt, an qualitates adſint, quæ in ſuperioribus narratæ ſunt, & quarum ope diſcernitur, num revelationes fuerint a Deo, an non: & quatenus de hucuſque deductis plane conſtet, in judicio Beatificationis & Canonizationis habenda erit ratio revelationum, utpote quæ illuſtriorem reddunt ſanctitatem; uti notavit Arauxo *in dec. moral. tract.* 3. *quæſt.* 23. *n.* 17. *Quando revelationes, ac viſiones conjunctæ ſunt cum miraculorum dono, & vitæ ſanctitate, maxime quæ in heroicis ſplendet virtutibus, valde ad probationem ſanctitatis conducunt, ut patet ex vitis Sanctorum, & relationibus, ac proceſſibus Canonizandorum.*

FINIS.

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

APPENDICES
QUINQUE
MONUMENTA
COMPLECTENTES
AD HUNC
TERTIUM LIBRUM
PERTINENTIA.

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

APPENDICES
QUINQUE
MONUMENTA
COMPLECTENTES
AD HUNC
TERTIUM LIBRUM
PARTITIONUM.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

APPENDIX PRIMA.

EPISTOLA MARIÆ STUARTÆ

Jacobi V. Regis Scotiæ filiæ, & Angliæ Reginæ ad Summum Pontificem Sixtum V. data;

Cujus facta eſt mentio in cap. 13. num. 10. *ex Gallico autographo*.

JESUS MARIA

✠

Pater Sancte.

QUANDOQUIDEM Deo placuit per ſuam Divinam providentiam certum in Eccleſia ſua ordinem conſtituere, ex cujus præſcripto voluit, ut ſub ejus Filio Jeſu Chriſto Crucifixo omnes in illum crederent, & qui baptizarentur in nomine Sanctæ Trinitatis recognoſcerent unam Eccleſiam univerſalem & catholicam pro Matre, cujus mandata, ſub pœna damnationis, una cum decem præceptis Legis debemus obſervare; requiritur ut unuſquiſque, qui ad vitam aſpirat æternam, hic oculum habeat fixum. Cum igitur ego ex Regibus & parentibus in eadem Eccleſia baptizatis orta ſim, & ipſa quoque ſimiliter baptizata, & ulterius, licet indigna, ab uberibus matris evecta ad Regiam dignitatem, uncta quoque & conſecrata ex ejuſdem Eccleſiæ auctoritate, & per ejus miniſtros, ac ſub illius alis, & in ejus gremio nutrita & educata, atque per eam inſtructa de illa obedientia per omnes chriſtianos ei debita, quem illa, Spiritu Sancto directa, elegit: ſecundum antiqua decreta, & ordinationes primitivæ Eccleſiæ, ad Sedem Apoſtolicam, uti noſtrum in terris caput, cui Jeſus Chriſtus in ſuo ultimo teſtamento Petro loquens de hujus Eccleſiæ fundamento, ſaxo videlicet vivo, poteſtatem dedit ligandi & ſolvendi pauperes peccatores a vinculis Satanæ, per ſe aut ſuos miniſtros ad id deputatos, ab omnibus criminibus & peccatis per nos commiſſis & perpetratis, ſi nos illorum pœniteat, & quantum in nobis eſt, ſatis pro illis faciamus, poſtquam illa ſecundum Eccleſiæ ordinationes ſumus confeſſi: ego teſtem appello meum Salvatorem Jeſum Chriſtum, beatam Trinitatem, glorioſam Virginem Mariam, omnes Angelos & Archangelos, Sanctum Petrum paſtorem, meum ſingularem interceſſorem, & ſpecialem advocatum, Sanctum Paulum gentium Apoſtolum, S. Andream, & omnes Sanctos Apoſtolos, Sanctum Georgium, & in univerſum omnes Paradiſi Sanctos & Sanctas, me ſemper vixiſſe in hac fide, quæ eſt Eccleſiæ univerſalis Catholicæ, Apoſtolicæ, & Romanæ, in qua ego regenerata ſemper in animo habui debitum meum Sanctæ Sedi Apoſtolicæ perſolvere obſequium, cujus deſiderii, non ſine magno animi mei dolore, non potui juſtum præſtare teſtimonium Sanctitati Veſtræ, per hanc meam captivitatem, & propter longam quoque corporis infirmitatem. Sed cum nunc Deo placuerit, Sanctiſſime Pater, permittere propter mea, & hujus infelicis Inſulæ peccata, ut ego ex Angliæ & Scotiæ ſanguine Regio ſola jam relicta, quæ hanc fidem profitear, ſim poſt viginti annorum captivitatem, in ſtricto carcere concluſa, & denique ad mortem condemnata per Ordines & hæreticæ Comitia hujus regionis; uti hodie nihi fuit ſignificatum ore proprio Baronis Bucherſt, per Annam Pauletum meum cuſtodem, quendam Dereum Drurium equeſtris ordinis militem, & Secretarium nomine Beal eorum Reginæ nomine, qui & mihi præceperunt, ut me ad mortem obeundam pararem, & ad me conſolandum obtulerunt unum ex ſuis Epiſcopis, & quendam Decanum (Sacerdotem enim, quem habebam, jam diu mihi abſtulerunt, & penes ſe neſcio quo in loco detinent) exiſtimavi meas eſſe partes primum ad Deum converti, & deinde rem omnem mea manu Sanctitati Veſtræ ſignificare; ut licet non poſſim hæc ante mortem ad notitiam veſtram deducere, ſaltem poſt meam mortem ejus cauſa & occaſio ei innoteſcat; quæ ſane cauſa, ſi res tota bene perpendatur & conſideretur, eſt ſubverſio religionis illorum, uti dicunt, in hac Inſula per me machinata, & ad meum favorem attentata tam per proprios eorum ſubjectos Sanctitati Veſtræ obedientes, qui eiſdem ſe ſe inimicos declararunt, quam per exteros, & præſertim Principes Catholicos, & meos propinquos; qui omnes (uti iſti exprobrant) meum ad Coronam Angliæ jus tuentur, meque talem nominant in ſuis orationibus, in Eccleſiis, & per earum Miniſtros hujus nationis, qui mihi ſubjectionem & obedientiam profitentur. Remitto Sanctitati Veſtræ, ut conſideret hujus judicii ſequelam, & præjudicium, eamque rogo, ut curet preces ad Deum ferri pro mea miſera anima: & pro illorum quoque animabus, qui mortui ſunt, aut morientur vi ejuſdem aut ſimilis judicii; Eleemoſynas quoque diſtribuat ad Dei honorem (& idem fieri ab Regibus curet) illis, qui ex hoc naufragio vivi evadent. Et cum mihi animus is ſit, ut, ſecundum Eccleſiæ conſtitutiones, peccata mea confitear; pœnitentiam, quantum in me erit, faciam; meum viaticum recipiam, ſi meum obtineam Capellanum, aut alium legitimum Eccleſiæ Miniſtrum, qui hæc mihi Sacramenta adminiſtret, & ſi ille mihi deſit, corde contrito & pœnitente me proſterno ad pedes Sanctitatis Veſtræ, & Deo confiteor, & omnibus Sanctis, ac Paternitati Veſtræ me indignam eſſe peccatricem, & damnationis æternæ ream, niſi Deo propitio placuerit, qui pro peccatoribus mortem obivit, me recipere ex ſua infinita miſericordia ad numerum pauperum peccatorum pœnitentium, & ad ſuam miſericordiam; vobiſque ſupplico, ut hanc meam generalem ſubmiſſionem & humilitatem recipiatis pro teſtimonio meæ intentionis, & animi adimplendi reliqua ad normam ab Eccleſia ordinatam, & præceptam, ſi id mihi permittatur; ac mihi veſtram detis abſolutionem generalem, uti noſtis & ſcitis eſſe requiſitum & conſultum ad Dei Gloriam, Eccleſiæ honorem, & ſalutem pauperculæ animæ meæ; inter quam & Dei juſtitiam interpono ſanguinem

guinem Jesu Christi pro me crucifixi, & pro omnibus peccatoribus; ex quibus ego me esse unam maxime exécrabilem confiteor, cum respicio infinitas, quas ab eo gratias recepi, & male recognovi & impendi; quæ res me remissionis indignam reddit, nisi me audacem faceret ejus promissio, qua omnes peccatis & calamitatibus spiritualibus oneratos ad se invitat, ut ab eo subleventur, & ejus misericordia juventur, ut juxta ejus mandatum ad eum veniam, meamque sarcinam portem; quo per eum exonerari possim, ad exemplum filii prodigi; & ulterius ad pedem Crucis ejus libenter offero meum sanguinem pro defensione Ecclesiæ ejus, & fideli erga eum zelo; sine cujus restauratione ego nunquam vivere desidero in hoc scelerato sæculo. Præterea, Pater Sancte, cum nulla mihi in hoc mundo sint relicta bona, supplico Sanctitati Vestræ, ut mihi a Rege Christianissimo impetret, ut ex mea dote æs alienum a me contractum dissolvatur, & stipendia dentur servis meis pauperibus ac miseris, & fiat anniversarium funus pro anima mea, & omnium Confratrum nostrorum, qui pro hac justa causa obierunt: nec enim aliud mihi peculiariter propositum fuit, uti mei pauperes servi in ista mea calamitate mecum præsentes vobis testabuntur, & affirmabunt; quemadmodum in hæreticorum horum conventu meam libenter vitam obtulerim pro defensione meæ Religionis Catholicæ Apostolicæ, & Romanæ, & reductione eorum, qui in hac Insula sunt seducti; & protestata fuerim, me eo casu libenter relicturam omnem titulum, omnemque dignitatem Regiam, & omnem exhibituram honorem, omneque servitium eorum Reginæ, si illa desistere vellet, & abstinere a Catholicorum hominum persecutione. Ut brevis sim, protestor hunc esse scopum, ad quem collineavi semper, ex quo tempore in hac regione moror; nec ullo teneor regnandi desiderio, aut aliena occupandi mei lucri causa; cum morbo & longa calamitate ita fracta & debilitata sim, ut nullum jam restet desiderium me in aliis hujus mundi rebus implicandi, quam in Ecclesiæ servitio, & animabus hujus Insulæ Deo lucrandis; ad cujus rei testimonium in hoc vitæ meæ fine non omittam præferre salutem publicam privato commodo carnis & sanguinis. Vos itaque rogo, non sine dolore vel morte ipsa acerbiori, quem concipio ex perditione mei filii, ut postquam illum modis omnibus conati eritis lucrari, tanquam verus Pater (uti fuit Sanctus Joannes Evangelista illi adolescenti, quem a consortio latronum retraxit) accipere dignemini tandem omnem eam auctoritatem in eum, quam ego vobis possum dare ad illum cogendum; & si vobis placuerit, appellare Regem Catholicum, ut vos adjuvet per temporalia, & ut communi vestro consilio tentetis eum matrimonio alligare. Quod si Deus propter mea peccata permiserit, ut obstinatus persistat, cum nullum sciam esse Principem hodie, qui magis pro religione contendat, aut majoribus polleat viribus & modis ad procurandam reductionem hujus Insulæ, quam Regem Catholicum, cui ego quoque plurimum debeo & obstricta sum, quia ipse me unus suis & nummis & consiliis juvit in meis necessitatibus, sub vestro arbitrio totum jus, quod ego habere possum ad hujus Regni regimen, si meus filius obstinatus exiterit extra Ecclesiam, eidem Regi Catholico defero. Si vero reduci poterit, cupio illum per Regem Catholicum & meos propinquos Guisianos juvari & defendi, eorumque consiliis dirigi, eique per meam ultimam voluntatem præcipio, ut illos, post Sanctitatem Vestram, Parentum loco teneat, & ex eorum consilio & consensu affinitatem contrahat cum una ex his duabus familiis; utinam autem Deo placeret, ut dignus haberetur, qui gener fieret Regis Catholici. Ecce cordis mei secretum, & finem meorum in hoc mundo desideriorum, quæ tendunt, uti Ego existimo, ad Ecclesiæ commodum, & meæ conscientiæ liberationem. Et hoc exhibeo ad pedes Sanctitatis Vestræ, quos humillime exosculor. Narrabitur vobis, quomodo fuerim nuperrime capta, & quæ acta sint contra me & pro me; ut, ubi veritatem intellexeritis, calumniæ, quas mihi Ecclesiæ hostes impingere volent, possint per vos refelli, & veritas rerum appareat, ob quam causam, qui has perferret, ad vos misi. Postremo peto Sanctam benedictionem vestram, & ultimum Vale dico Sanctitati Vestræ, & Deum rogo, ut vos sua gratia munitum diu servet, ad Ecclesiæ commodum, & vestri gregis afflicti, præcipue hujus Insulæ, quem hic relinquo valde dispersum, nisi Dei misericordia & vestra paterna sollicitudo succurrat. Ex Fodringhay hoc die 23. Novembris 1586.

Excuset scriptionem hanc apud Sanctitatem Vestram brachii mei infirmitas. Audio non sine magno meo dolore malos rumores de nonnullis, qui isthic sunt apud Sanctitatem Vestram, qui stipendia ab hoc Ordinum statu recipere dicuntur, ut Dei causam prodant; & in ea re Cardinales quoque implicantur. Sanctitati Vestræ remitto, ut id examinet, & observet oculis attentis quendam Sancti Joannis Dominum, quem plurimi suspicantur magni hujus Thesaurarii esse exploratorem. Sunt sane falsi fratres. Spondeo vero illos, quos ego commendavi, esse integros.

Vestræ Sanctitatis humillima & devota filia

Maria Regina Scotiæ
Doctaria Franciæ.

UAB Biblioteca de Ciències Socials

APPENDIX SECUNDA:

S. D. N. URBANO PP. VIII.

Japoni, seu Ordinis B. Francisci Fratrum Discalceatorum

Canonizationis viginti sex Martyrum Relatio

TRIUM SACRÆ ROTÆ AUDITORUM DEPUTATORUM

JOANNIS BAPTISTÆ COCCINI Decani.
ALFONSI MANZANEDI Patriarchæ Hierosolymitani.
PHILIPPI PIROVANI Auditoris.

In qua Processuum acta, & probationes expenduntur, & judicium super Canonizatione facienda interponitur ad præscriptum Sacrorum Ritualium S. R. E.

Cujus sæpe facta est mentio, cum de Martyrio ageretur.

BEATISSIME PATER

EX ultimis Terræ finibus in tuum conspectum prodeunt hodie invicti Fidei pugiles, Christianæ Religionis testes, constantes Catholicæ veritatis assertores: Tuæ Sanctitatis solio se sistunt formosi in stolis suis, in accepto gloriantes vulnere, ipsis honorifico, aliis salutari. Ad remotissimas enim Orbis plagas progressi, ut Christi nomen portarent coram Gentibus, tolerarunt fortiter usque ad consummationem gloriæ durissimam quæstionem, & Divino quodam usi doctrinæ compendio pro salutifera glorioſi nominis confessione ita occubuerunt, ut plurimos ex mortifera infidelitatis caligine ad luminosam vivificæ fidei professionem erexerint. Et nimirum, cum illi censendi sint vere fidei Magistri, qui & fidem proprio sanguine confirmant, & plures pariunt Christo discipulos monendo, quam docendo; ita probatum est in horum Martyrum tormentis, in remotissimis Indiis plures Christiano nomini ex Cruce, quam ex Cathedra, aggregasse discipulos, dum insignes Magistros viderunt, eam fidem, quam verbo docuerunt, Sanguine rubricasse. Istos defensores fidei hodie Beatitudini Vestræ præsentamus, ut etiam in ultimis finibus terræ perspiciat, quales habeat Christiana Religio fortes Athletas, & quantum undique Catholica fides suscipiat incrementi, & quantum in illis partibus propagetur, & dilatetur. Quæ magis absque dubio augebitur, dum novella illa fidei germina viderint suos Magistros Sanctorum honore celebrari, & quam ab eisdem hauserunt doctrinam, in publico eorumdem cultu firmiter approbari. Japonensi enim Ecclesiæ isti novellæ, cujus triumphum narraturi sumus, Beatissime Pater, bene aptantur verba Cælestis Sponsi *Cantic. 8. Soror nostra parva est, & ubera non habet: quid faciemus Sorori nostræ in die, quando alloquenda est?* Ecclesia enim ista Japonensis parva est, & ubera non habet: parva non solum annorum ætate, sed exortæ tempestatis grandine percussa: ubera denique non habet, quia Ministros, & Doctores Evangelicos persecutionis pruina partim martyrio sustulit, partim in lateribus abdidit, unde non nisi furtim, & in occulto teneros adhuc filios Christiano lacte nutrire possit. Quid enim faciemus Sorori nostræ in die, quando alloquenda est? nempe quando a Tyrannis de fide sua interroganda est? Remedium est in promptu: *Si murus est, ædificemus super ea propugnacula argentea.* Martyres enim Ecclesiam, sicut columnæ, sustinent. Habet jam Ecclesia Japonensis plurima Martyrum propugnacula, nondum tamen argentea, nempe hujus Apostolicæ Sedis approbatione honorata. Quod si a S. V. obtinuerint isti primi Martyres, o quot alii ad fidem *allicientur* odore istius Portæ cedrino! Et *maxime* quando viderint istos Martyres describi in Cedro, Apostolicæ Sedis calamo numquam jam abolendos, sicque in dies magis, ac magis propagabitur in illis partibus fides; quatenus viderint Magistros, qui doctrina, proprio sanguine, & exemplo meruerunt in Sanctorum numero referri, & a Sanctitate Vestra declarari: tunc enim libentius imposterum *Deo servient viventi, illique soli honorem, & gloriam dabunt, qui hactenus immolarunt perituris.*

Ut jam igitur ad rem deveniamus, & in hac Relatione debitus ordo servetur, illam in tres articulos distinctos, & separatos dividendam duximus.

In primo namque articulo de processibus remissorialibus, & compulsorialibus, & qualiter fuerint legitime fabricati, agemus; ibique de examine testium, & quod fuerint valide examinati, ostendemus, deinde ad processum compulsorialem devenientes, & ad scripturas, & alia documenta compulsata. Quæ omnia demonstrabimus legitime, &, servatis servandis, de Jure confecta, ita ut Jura sic compulsata esse in forma probanti appareat.

In secundo vero articulo principali de Martyrio, & causa notissima illius, & qualiter Sancti Martyres in illo sustinendo se habuerint.

In tertio autem articulo, in quo alias solet tractari de miraculis, probabimus, quod illa non sunt necessaria in martyribus; ultra quod præterea enarrabimus aliqua in illorum morte antea, & postea secuta, quæ licet non firmemus fuisse miracula, & ne contrarium quidem affirmare audeamus, ea tamen tanquam mirabilia proponemus.

ARTICULUS PRIMUS.

De processibus remissorialibus, & examine testium, necnon de processibus compulsorialibus.

COmmissa nobis a fel. rec. Paulo V. causa Canonizationis istorum Servorum Dei de anno 1616. prout in Commissione, de qua in *Registro fol.* 2. & ex subrogatione facta R. P. D. Pirovani loco bon. mem. Illustrissimi D. Cardinalis Sacrati tunc Rotæ Auditoris, de qua constat ex Commissione obtenta ad instantiam Ministri Generalis Ordinis Sancti Francisci expedita die 4. Februarii 1625. & de illa apparet in *Registro fol.* 92. & per nos humiliter acceptata Jurisdictione nobis per datas Commissiones tributa, deputavimus in Notarium causæ Quirinum Farinam Rotæ Notarium, qui præstitit Juramentum de fideliter exercendo, prout in *eodem Registro*

giſtro fol. 7. *&* 8. *& ſer. ſer.* ad inſtantiam ejuſdem Patris Generalis, & illius Procuratoris, de cujus Mandato conſtat in *Regiſtro fol.* 37. fuerunt expeditæ Litteræ Remiſſoriales diverſæ, ut patet ex ſequentibus.

In primis Inſtrumentum Remiſſoriæ fuit expeditum pro nova Hiſpania, directumque DD. Archiepiſcopo Mexicano, & Epiſcopo Ilaxcalen. ſimul cum duabus Dignitatibus, aut altera earum eligen. a prædictis Prælatis, ut in *Regiſtro fol.* 50.

Secunda Remiſſoria fuit expedita pro nova Hiſpania, & Civitate Oppidangen. directa Epiſcopo Ilaxcalen. & duabus Dignitatibus ejuſdem Eccleſiæ, ſeu alteri earum eligen. ab eodem Epiſcopo.

Aliud Inſtrumentum Remiſſoriæ exequen. in Regno Japonico directum Patri Vicario Provinciali Ordinis Sancti Dominici ejuſdem Regni, & Fratribus Joanni de Rueda, & Hyacintho Orfanel, vel aliis duobus Patribus ejuſdem Ordinis in eorum defectum, ſeu alteri illorum ſubrogandis in Conjudices, in *Regiſtro fol.* 59.

Fuit illa Remiſſoria conceſſa pro Regno Japonico directa Vicario Provinciali Societatis Jeſu, & duobus Patribus dictæ Societatis, ſeu alteri illorum, ut in *Regiſtro fol.* 68.

Alia Remiſſoria fuit conceſſa pro Inſulis Philippinis, & fuit directa D. Archiepiſcopo Manilien. & duabus Dignitatibus illius Eccleſiæ, ſeu alteri illarum per ipſum Archiepiſcopum eligendis, ut in *Regiſtro fol.* 75.

Tandem & aliud Inſtrumentum Remiſſoriale fuit expeditum, directum D. Archiepiſcopo de Goa, ſeu Gonen. & Epiſcopo Machanen. ſive Chinen. ſimul cum duabus Dignitatibus, ſeu altera illarum de prædictis Eccleſiis, per ipſos Prælatos reſpective eligendis.

Dictæ Remiſſoriæ fuerunt per dictum Procuratorem præſentatæ cuilibet dictorum Judicum, qui illas, & Juriſdictionem ſibi in illis commiſſam acceptarunt, & quilibet illorum nominavit Conjudices juxta ordinem ſibi datum in dictis litteris, & unuſquiſque Epiſcopus, & Conjudex deputarunt Notarium pro Remiſſoria ſibi directa exequenda, quin & Curſores, qui veniunt in forma de fideliter exercendo, deſignaruntque locum audientiæ, dies & horas pro audientia, & ſic proceſſerunt ad dictum examen quilibet in ſuo Diſtrictu, & ut late apparet *in Regiſtro*.

Et in quolibet ſupradictorum proceſſuum Remiſſorialium teſtes fuerunt legitime examinati, cum unoquoque illorum proceſſuum fuerint ad inſtantiam dicti Procuratoris relaxata Monitoria contra teſtes examinandos, quibus illa fuerunt præſentata, & cuilibet dictorum teſtium citatio in forma facta ad dictum effectum, & teſtibus coram Judicibus producti in locis, diebus, & horis aſſignatis, fuit per Judices ab illis receptum juramentum de veritate dicenda, *& fuerunt interrogati prius per interrogatoria Fiſcalis*, deinde vero per Articulos Rotuli, & in fine ſimul cum dictis Judicibus, & Notario cauſæ ſe ſubſcripſerunt, ut apparet ex depoſitione cujuslibet ipſorum.

Et in quolibet dictorum Proceſſuum Remiſſorialium fuit deputatus alter Notarius, qui cum Notario originali cauſæ auſcultaret, & collationaret dictum proceſſum, a quo Notario ſic adjuncto fuit prius a Judicibus receptum Juramentum de fideliter collationando. Qua collatione facta, & diverſis copiis cujuslibet dictorum proceſſuum tranſumptatis, fuit illis omnibus adhibitum decretum judiciale, & ab ipſis Judicibus, & ab eiſdem Notariis ſubſcriptum, & tandem mandarunt, dictos proceſſus claudi, & ſigillari, prout fuit factum, & quod conſignarentur Portitoribus ad illos tranſportandum ad Curiam. Qui Portitores jurarunt in forma de dicta tranſportatione fideliter facienda, prout apparet ab eventu ſic fuiſſe factum, & dictos proceſſus Remiſſoriales ad nos perveniſſe, ut de omnibus conſtat *ex Regiſtro*, & de quolibet illorum proceſſu.

Ex prædictis fuimus in ſententia, quod prædicti proceſſus Remiſſoriales eſſent in forma probanti, & quod teſtes in illis adducti eſſent legitime examinati.

Ex dictis proceſſibus ſic ad Nos tranſportatis, ad inſtantiam dicti Procuratoris juſſimus, illos recognoſci, & aperiri, & interpretari, de Hiſpano in Latinum ſermonem, prout factum fuit.

De Proceſſibus Compulſorialibus.

IN Litteris Remiſſorialibus conceſſis pro Inſulis Philippinis e Decretis D. Archiepiſcopo Manilien. & duabus Dignitatibus illius Eccleſiæ, ſeu alteri illarum per ipſum Archiepiſcopum eligen. *ut in dicto Regiſtro fol.* 75. conceditur facultas eiſdem Judicibus compulſandi quaſcumque Scripturas, & Inſtrumenta pertinentia ad hanc cauſam; & cum ibi apud Conventum Sancti Franciſci reperiretur tantummodo Sententia Originalis per Imperatorem lata contra iſtos Sanctos Martyres, & quædam Epiſtola miſſiva, quam ſcripſit D. Petrus Martinez Societatis Jeſu Epiſcopus Japonen. qui fuit præſens Martyrio dictorum viginti ſex Servorum Dei, directa P. Provinciali Sancti Franciſci Provinciæ Philippinarum; iſtarum duarum Scripturarum tantummodo per dictos Judices fuit facta compulſatio, & credimus, legitime factum fuiſſe, quia conſtat de præſentatione dictarum Litterarum facta legitimis Procuratoribus, de quorum mandatis jam ſupra diximus conſtare, quin etiam de acceptatione Juriſdictionis per dictum Archiepiſcopum, necnon de deputatione duorum Conjudicum Dignitatum ejuſdem Eccleſiæ, & illorum acceptatione, ac de deputatione Notarii, & Curſoris una cum illorum Juramento, & de deſignatione loci, diei, & horarum pro actibus faciendis; de citatione illorum, penes quos Scripturæ compulſandæ reperiebantur, ut illas exhiberent, & de illarum exhibitione per eos facta, de decreto Judicum extractionis & compulſationis, & inſertionis in actis una cum inſertione ſubſecuta, de recognitione dictorum Jurium ſic exhibitorum, & de Decreto Judicum, quod Scripturæ compulſatæ auſcultarentur cum Notario ad hunc effectum deputato, & jurato, & compulſatas dictas Scripturas mandarunt Judices ſigillari, & claudi, & tradi Portitori fideli cum ſolito Juramento ad effectum tranſmittendi ad Urbem, prout in effectu fuerunt tranſportatæ, & de Mandato Noſtro conſignatæ Notario Cauſæ apertæ, & recognitæ, & de Hiſpano in latinum Sermonem traductæ per Interpretem ad id deputatum.

Ex quibus viſum fuit nobis, dictas Scripturas legitime fuiſſe compulſatas, quin & eſſe in forma probanti.

Nomina, Patria, & Numerus iſtorum Beatorum Martyrum.

ISti Sancti Martyres fuerunt viginti ſex, quorum ſex fuerunt Ordinis Sancti Franciſci, & iſtorum tres erant Sacerdotes, reliqui erant Laici, & ex prædictis.

Fr. Petrus Baptiſta Sacerdos, & Concionator Commiſſarius oriundus ex Oppido de Sant Eſtevan in Diœc. Abulen. in Hiſpania.

Fr. Martinus de la Aſcenſion, alias de Aguirre Sacerdos, & Concionator, & Lector Sacræ Theologiæ, oriundus ex Oppido de Vergara in Provincia de Guipuzcoa in Hiſpania.

Fr. Franciſcus Blanco Sacerdos, & Concionator, oriundus ex Comitatu de Montery Diœc. Aurien. in Hiſpania.

Fr. Franciſcus de S. Miguel, oriundus ex Oppido de la Parilla Diœc. Palantin. in Hiſpania.

Fr. Gundiſalvus Garzia Laicus, oriundus de Bazain in India Orientali, & filius Patris Luſitani, & Matris ejuſdem Indiæ.

Fr. Philippus de Jeſu, alias de las Caſas Choriſta, oriundus ex Civitate Mexici in nova Hiſpania, cujus Pater, & Mater erant Hiſpani.

Alii tres erant Societatis Jeſu, nempe

Joannes de Goto Doxicus, id eſt, Scholaris Patrum Societatis Jeſu ætatis decem, & novem annorum.

Paulus Micki Fr. Societatis Jeſu, & Concionator, & Japonen.

Didacus Quizai habitator in Uſaca, & reſidebat in Domo Societatis Jeſu Japonen.

Paulus Suzuqui Hoſpitalarius in Hoſpitali Fratrum Diſcalceatorum, oriundus ex Oari, Prædicator, & Interpres dictorum Fratrum.

Gabriel Regni de Ize, Doxicus dictorum Fratrum ætatis 19. annorum.

Joannes Quizuja Japonen. oriundus ex Meaco vicinus eorumdem Fratrum.

Thomas de Ize Danqui, oriundus, ex Meaco, & Interpres eorumdem Fratrum.

Franciſcus, oriundus ex Meaco, Medicus, & Interpres eorumdem Fratrum.

Thomas Coſaqui, qui in Miſſis miniſtrabat Fatribus, ætatis 15. annorum Japonen.

Joachin Saquijor, oriundus ex Uſaca Japonen. Coquus dictorum Patrum.

Bentura, oriundus ex Meaco, qui, cum eſſet puerilis ætatis, recepit Baptiſmum; poſtea vero, cum remaniſſet Orphanus, reincidit in eamdem Idololatriam, ſed tandem, cum illi in memoriam adduxiſſent, quod erat

bapti-

baptizatus, se reconciliavit Sanctæ Ecclesiæ, mediantibus dictis Fratribus, & mansit apud ipsos.

Leon Carazuma, oriundus ex Voari Japonen. præcipuus Interpres dictorum Fratrum.

Mathias Japonen. oriundus ex Meaco, qui intravit in locum alterius Mathiæ, qui erat absens, quando fuerunt capti supradicti Martyres.

Antonius Doxicus, oriundus ex Hangataqui, qui ministrabat in Missa dicto Patri Commissario, ætatis 13. annorum, filius Patris Chini, & Matris Japonen.

Ludovicus Doxicus Japonen. oriundus ex Voari, ætatis duodecim annorum.

Paulus Yuaniqui, oriundus ex Voari, & vicinus in Meaco.

Michael Cozoqui, oriundus in Regno de Ixe, vicinus, & Familiaris dictorum Fratrum.

Petrus Suqueixein adauctus, qui cum associasset Martyres, illorum Custodes illum in catenam miserunt, & tandem cum illis fuit crucifixus.

Cosmus Raquya, oriundus ex Regno de Voari, & habitator in Meaco, occupatus in servitio pauperum Hospitalis dictorum Fratrum.

Franciscus Campinten adauctus, qui cum associasset dictos Martyres a Meaco, cum aliqua refectione fuit missus in catenam a Custodibus, & crucifixus cum ceteris Martyribus.

Quamplurima notatu digna Sanctitatis vitæ B. Martyris Fratris Petri Baptistæ potuissemus hic adducere; attamen, quia esset nimis prolixum, illa remittimus legenda in Historia Japoni, quam scripsit Frater Marcellus de Rivadeneyra ejusdem Religionis D. Francisci Discalceatorum *in lib. 6.* & in alia, quam scripsit de istis Martyribus Japoni Fr. Joannes de Sancta Maria Provincialis Provinciæ de S. Joseph Discalceatorum, quam direxit Catholico Regi Hispaniarum Philippo III. & in alia Historia Regnorum Japoni, quam scripsit Pater Ludovicus de Gusman Societatis Jesu *in secunda illius parte*, & maxime *in lib.* 13. quibus in locis legitur descripta Vita Sancta cujuslibet aliorum quinque Fratrum Discalceatorum, necnon Vita cujuslibet aliorum viginti Martyrum, & maxime in Historia Fratris Marcelli de Rivadeneyra, qui omnes in hoc exercitu militarunt pro Fide Catholica sub vexillo sui Prælati, Ducis, & Magistri Patris Petri Baptistæ, ad quas Historias circa hunc Articulum nos remittimus.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Martyrio, & causa illius, & qualiter Sancti Martyres in illo sustinendo se habuerint.

POstquam Pater Commissarius pervenit ad Japonem cum legatione sibi commissa a Gubernatore Maniliæ, & cum accessisset ad Imperatorem pro sua legatione significanda, illique litteras dicti Gubernatoris dedisset, & Imperator admiratus paupertatem istorum Fratrum, & vestitus illorum adeo humilis, & postquam Tyrannus cum illis fecit demonstrationes magni favoris, cœpit iste barbarus loqui superbe, cogitans suo barbaro favore vincere animos invincibiles dictorum Fratrum, & cum ista superbia Imperator petiit, quod Gubernator, & illi de Manilia ipsum recognoscerent tamquam vassalli, dando, prout tales, ipsi tributum annuum. Cui P. Commissarius, mediante suo Interprete, respondit, quod Rex Hispaniæ non recognoscebat alium, nisi solum Deum Regem Cæli, & Terræ, & quod, cum ipse in sua Epistola, quam scripserat dicto Gubernatori, asseruisset, velle amicitiam cum Rege Hispaniæ, & Gubernatore Maniliæ, nulla ratio admittebat petere ab ipsis tributum. Unde Imperator convictus prædicta ratione dixit, quod volebat amicitiam cum illis de Luzon, hoc est, Philippinarum, & attenta ista demonstratione amicitiæ, Fratres illi dixerunt, velle restare in illo Regno, quod Imperator admisit, & obtulit illis dare situm in sua Curia ad effectum, ut fabricarent Domum, & dixit, esse homines valoris, & æstimare quamplurimi illorum amicitiam. P. Commissarius cum suis sociis se contulit ad Civitatem de Meaco, ubi Imperator continuo residet, & jussu illius fuit illis assignatus locus pro ædificando Monasterio, prout ædificatum fuit, & Ecclesia sub invocatione Sanctæ Mariæ Angelorum, quæ in festivitate glorioſi Patris Sancti Francisci fuit benedicta, & celebrata prima Missa, ibique continuo recitabantur horæ canonicæ tam diurnæ, quam nocturnæ, & celebratur Sacrum Missæ Sacrificium, & in oratione, disciplina, & jejunio semper Fratres exercebantur; & Pater Commissarius fecit ædificari prope Monasterium duo Hospitalia, alterum dedicatum Sanctæ Annæ, alterum vero Sancto Josepho, in quibus curabantur leprosi, & alii infirmi maxima cura, & diligentia Commissarii, & Sociorum, quin & summa caritate; quæ opera fuerunt maximæ importantiæ ad conversionem plurimorum. Nihilominus Imperator non sciebat de dicta conversione: nec quod Patres prædicarent publice Evangelium, nec quod baptizarent, prout faciebant, & in dies conversorum numerus augebatur, quod cum ad aures Tyranni Gubernatores, & quidem Faranda Eviemon pervenire fecisset, Tyrannus valde iratus ista relatione, & recordatus fuit, paucis retro annis sub pœna ultimi supplicii Prædicationem Fidei Catholicæ rigorose prohibuisse, & tunc de novo aliud simile Decretum contra Servum Dei Fratrem Petrum Baptistam, & Socios, & contra Japonenses, qui illis adhærebant, & Christiani facti fuerunt, promulgavit, & contra ipsos exequi mandavit hac tantum de causa, prout deponunt 18. Testes de certa scientia examinati *in Processu Remissoriali Mexicano fol.* 48. *& fol.* 64. *& fol.* 88. *& fol.* 115. *in Proc. Japonen. fol.* 30. *& in Proc. Chinen. fol.* 35. *& fol.* 40. *& fol.* 46. *& fol.* 51. *& fol.* 62. *& fol.* 78. *& fol.* 89. *& in Proc. Manilien. fol.* 50. *& fol.* 60. *& fol.* 68. *& fol.* 92. *& in Processu Oppidagen. fol.* 30. *& fol.* 41. *& fol.* 50. & de auditu, & fama plures alii Testes, qui omnes deponunt, istos 26. Martyres Martyrium sustinuisse pro Fide Catholica, & illius Confessione, & Prædicatione. Ad cujus causæ probationem non credimus opus esse Testibus, cum habeamus ipsius Tyranni Sententiam, quam contra istos Sanctos Martyres protulit tenoris sequentis.

Postquam Imperator annis præteritis prohibuit Legem, quam Patres docent, nonnulli Patres, qui vocantur Legati Luzoni, & habitant in Curia, prædicant dictam Legem; ideo ipsi una cum Japonensibus ad eorum Legem conversis condemnantur, qui simul sunt numero viginti quatuor; crucibus affigetis Nanganſaqui. Et quia in futurum sua Majestas iterum, & cum majori rigore prohibet hanc Legem, hoc scitote, & jubete, quod cum rigore servetur istud mandatum. Et si forsan aliquis dicto mandato contraveniet, ipse contraveniens cum tota illius generatione mortis pœna puniatur. Datum die vigesima lunæ undecimæ primi anni ætatis vocatæ Eviocho. Quæ Sententia hodie extat apud Conventum Sancti Francisci Manilien. Originalis, & fuit interpretata coram Archiepiscopo Manilien. & Conjudicibus, medio juramento, per P. Fratrem Joannem de Angeli Dominicanum, & P. Garziam Garzes Jesuitam, & duos alios Christianos Interpretes Peritos Japones per dictos Judices nominatos, ut in Processu Compulsoriali Maniliæ *fol.* 145.

Lata prædicta Sententia, de jussu, & mandato Imperatoris isti Sancti Martyres fuerunt capti in suo Conventu Civitatis Meaci, & portari ad carcerem publicum trigesima Decembris 1596. ad quam capturam faciendam fuerunt appositi Custodes Ecclesiæ, & magno rumore, & apparatu armorum illam fuerunt ingressi, & in illa hora isti Sancti Martyres erant in Choro decantantes Vesperas, & cœperunt gratias agere Deo, & inter se collætabantur de isto bono, & beneficio, quod, moriendo pro Christo, sperabant, & illi Satellites cœperunt illos funibus ligare, & erat admirabilis patientia, & lætitia Sanctorum, & inhumanitas, & crudelitas Gentilium, & dolor, & lacrymæ Christianorum. Tunc Sancti Martyres præ gaudio, & lætitia cœperunt canere Te Deum laudamus, sicque ligati fuerunt missi in publicum carcerem, ex quo fuerunt erepti, & de mandato Tyranni fuit amputata unicuique illorum pars auriculæ, & pro majori ignominia fuerunt portati per plures Civitates illius Regni, nempe per Civitatem Meachi, Fugimi, & Usaca, & alias usque ad Nangasaqui; & est notandum, quod licet in Sententia viginti quatuor tantum crucifigendi legantur, nihilominus alii duo, nempe Franciscus, & Petrus, in itinere BB. Martyribus adhæserunt, qui in via illis aliquam refectionem ministrabant, qui duo fuerunt capti a Custodibus, & confitendo, se esse Christianos, fuerunt cum reliquis Martyribus ligati, & crucifixi, ut dicunt Testes *sub articulo* 6. *&* 24. & signanter Joannes Rodriquez Eratiel *in Proc. Mexicano super art.* 28. *fol.* 12. & Thomas Agnes *in Proc. Chinen. super eodem art. fol.* 81. & Christophorus Mercado *in Proc. Manilien. super eodem art. fol.* 96. & per totam viam, qua fuerunt perducti, ad patibulum, semper suprascripta Sententia cuidam tabulæ affixa & alta præibat ante illos: qui Beati Martyres tam in carceribus, quam per viam, & in ipso patibulo constan-

ſtantiſſime uſque ad mortem Fidem Catholicam prædicabant, ut deponunt 19. Teſtes de ſcientia, & viſu *ſuper art.* 25. *in Summ. num.* 6. ſicque poſt longam viam plenam ærumnis, & calamitatibus, & ignominiis, & frigore Sancti Martyres pervenerunt ad Civitatem Nangaſaqui.

Ubi advertendum eſt, quod quidam puer vocatus Antonius ætatis 13. annorum, qui in Eccleſia Fratrum in Miſſis illis miniſtrabat, & erat illorum Doxicus, nempe Scholaris, cum jam duceretur ad patibulum cum ceteris, parentes illius illi obviam venerunt, & cum lacrymis promiſerunt illi omnia illorum bona, ſi a fide deſiſteret; quibus ipſe reſpondit: Quæ mihi promittitis, omnia ſunt temporalia, quæ vero Chriſtus mihi promittit, ſunt æterna; & iterum Patre eadem replicante, Antonius propria veſte ſe exuens dixit parentibus: Ecce veſtem, quam mihi dediſtis, vobis reſtituo, nuduſque, & lætus ad crucem properavit, illamque pluries deoſculatus, & amplexus fuit, decantans hymnum Te Deum laudamus, ut deponunt Teſtes *ſuper art.* 27. *Summ. num.* 8. Nempe Petrus Montoya *in Proc. Mexicano fol.* 53. Joannes Baptiſta Aguirre *in eodem Proc. fol.* 70. Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol.* 120. *pag.* 2. Joannes Ponze de Leon *in eodem Proc. fol.* 147. Siloday Joannes *in Proceſſ. Japonen. fol.* 39. Yto Joannes *in eodem Proceſſu fol.* 54. Chriſtophorus Gonzalez *in Proc. Chinen. fol.* 47. Franciſcus Gonzalez *in Proceſſu Chinen. fol.* 47. Franciſcus Gonzalez *in eodem Proc. fol.* 57. *pag.* 2. Salvator de Melo *in eodem Proc. fol.* 63. *pag.* 2. Simon Pereyra *in eodem Proceſſu fol.* 69. Thomas Agnes *in eodem Proc. fol.* 80. *pag.* 2. Franciſcus Acoſta *in Proc. Manilienſi fol.* 54. *pag.* 2. Petrus Sotello *in eodem Proc. Manilien. fol.* 63. ceterique omnes Martyres gratias Deo agebant, quia jam venerat hora, in qua pro Chriſto, & illius Fide moriebantur, alii pſalmos, & hymnos canentes, alii vero in Cruce prædicantes, & in particulari ipſe Pater Commiſſarius Dux, & Magiſter ceterorum, & Micki Paulus Societatis Jeſu dixit in Cruce ſua nativa lingua Japonica: Peto ab omnibus præſentibus audientiam: Ego ſum Japonus, & Frater Societatis Jeſu, & tantummodo morior, quia prædicavi Legem Chriſti Domini Noſtri, & morior lætus pro iſta cauſa, & habeo hanc mortem pro ſingulari beneficio, & gratia, quam Deus in me operatus eſt, & in hac hora poteritis credere, quod non mentior. Certifico vobis, quod non eſt alia via ſalvationi hominum, niſi Fides Chriſtiana. Et quia iſta Lex mandat parcere Inimicis, ego ex nunc parco Imperatori, & omnibus illis culpatis in mea morte; quia deſidero quod omnes ſalvi ſint.

Et omnibus viginti ſex crucibus extenſis ſuper terram, in ipſis impoſuerunt corpora Martyrum, & illis manus, pedes, & collum anulis ferreis circumdederunt; quo tempore Pater Commiſſarius Miniſtrum, & Satellitem rogavit, ut clavis ferreis pedes, & manus perforaret, ut deponunt duo teſtes *ſuper art.* 29. *Summ. n.* 7. nempe Joannes Baptiſta Aguirre *in Proc. Mexicano fol.* 71. *pag.* 2. Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol.* 122. & alii plures de auditu, & fama publica.

Poſtea vero, Crucibus in altum elevatis, Miniſtri Imperatoris unumquemque Martyrum duobus ictibus lanceæ percuſſerunt; altero ictu a latere dextero ad humerum ſiniſtrum, altero vero a latere ſiniſtro ad humerum dexterum, & ſemper Beati Martyres Fidem, pro qua moriebantur, prædicabant, & Deum laudantes animas illi coronandas dederunt ſub die quinta Februarii 1597. ut deponunt de viſu teſtes triginta tres, nempe Petrus Montoya *in Proc. Mexicano fol.* 53. Joannes Baptiſta Aguirre *in eodem Proc. fol.* 70. *pag.* 2. Joannes Mendoza *in eodem Proceſſu fol.* 92. Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol.* 121. Joannes Ponze de Leon *in eodem fol.* 148. Chriſtophorus Garzia *in eodem Proceſſu fol.* 133. *pag.* 3. Michael Maura *in Proc. Japonen. fol.* 51. Antonius Martuda *in eodem Proc. fol.* 51. Yto Joannes *in eodem Proc. fol.* 55. Cagi Laurentius *in eodem Proc. fol.* 88. Emmanuel Gonzalez *in Proc. Chinen. fol.* 36. Antonius Garzes *in eodem Proc. fol.* 42. Duarte Ferreira *in eodem Proc. fol.* 52. *pag.* 2. Franciſcus Gonzalez *in eodem Proc. fol.* 58. Simon Ferreira *in eodem Proc. fol.* 69. *pag.* 2. Chriſtophorus Gonzalez *in eodem Proc. fol.* 47. *pag.* 2. Salvator de Melo *in eodem Proc. fol.* 75. *pag.* 2. Thomas Agnes *in eodem Proc. fol.* 80. *pag.* 2. Petrus de Monteacuto *in eodem Proc. fol.* 91. Franciſcus Acoſta *in Proc. Manilien. fol.* 55. Petrus Sotelo *in eodem Proc. fol.* 63. Ferdinandus Garzia *in eodem Proc. fol.* 70. Laurentius Galli *in eodem Proc. fol.* 77. Chriſtophorus Mercado *in eodem Proc. fol.* 96. Michael de Soſa *in Proc. Oppidagen. fol.* 33. *pag.* 2. Joannes Antonius *in eodem Proc. fol.* 44. *pag.* 2. Joannes de la Crux *in eodem Proc. fol.* 54. Petrus Itamiſomi *in Proc. Romano fol.* 47. *pag.* 2. *ſuper* 22. *art.* Thomas Jacaquinoco Fioye *in eodem Proc. & articulo fol.* 53. & alii plures de auditu, & fama publica.

Iſti Sancti Martyres pleni caritate, & refecti vinculo illius perfectionis vitam præſentem ab omnibus magis amatam contempſerunt, & mortem aliis magis odioſam pati elegerunt, teſtes Fidei Chriſtianæ ſua morte ſteterunt, opere teſtificando, & oſtendendo Fidem Chriſti, & veritatem illius, quæ veritas fuit ſui Martyrii cauſa, & perfecta ratio illius conſiſtit in eo, quod mortem ſuſtinuerunt propter Chriſtum: oſtendendo ex operibus Fidem ſuam, & imitando Paſſionem Dominicam.

ARTICULUS TERTIUS.

In quo demonſtrabimus, non eſſe neceſſarium in Martyribus probari Miracula.

RAtio autem iſtius aſſertionis ea eſt, quia Miracula ideo requiruntur in Confeſſore, quia ſigna, quod ille fuit Servus Dei, & pervenit ad Cæleſtem Patriam; ſed ſic eſt, quod dicitur quaſi *Teſtis Fidei Chriſtianæ* juxta Divum Thomam *ſuper* 3. *quæſt.* 68. *art.* 4. *in corpore*, per quam Fidem nobis viſibilia per inviſibilia contemnenda proponuntur, ut dicitur *ad Hebr.* 11. ad Martyrium ergo pertinet, ut homo teſtificetur Fidem, oſtendendo opere, omnia præſentia contemnere, ut ad futura, & inviſibilia bona perveniat, juxta illud Jacobi 2. *Ego oſtendam tibi ex operibus Fidem meam*, & ut idem D. Thomas *ubi ſupra art.* 2. *ad* 2. dicit, quod nullus pervenit ad vitam æternam, niſi abſolutus ab omni culpa, & reatu pœnæ. Quæ quidem univerſalis abſolutio fit in perceptione Baptiſmi, & in Martyrio, propter quod dicitur, quod in Martyrio omnia Sacramenta Baptiſmi complentur, ſcilicet quantum ad plenam liberationem a culpa, & pœna; ſequitur, Cælos ingreſſum eſſe ergo in Martyribus Teſtibus Fidei Chriſtianæ, & teſtificantibus Fidem operibus; & ſic ſtante hoc ſigno, & abſolutione univerſali a culpa, & pœna, ſequitur, non eſſe opus alio ſigno deſumpto ex miraculis ultimis, quia, ut notat idem Divus Thomas 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 3. *in corpore*, *Actus virtutis poteſt conſiderari ſecundum quod comparatur ad primum motivum, quod eſt amor caritatis, & ex hac parte præcipue aliquis actus habet, quod ad perfectionem vitæ pertineat*, quia, ut Apoſtolus dicit *ad Coloſſen.* 3. *Caritas eſt vinculum perfectionis.* Martyrium autem inter omnes actus virtuoſos maxime demonſtrat perfectionem caritatis, quia tanto magis oſtenditur aliquis aliquam rem amare, quanto pro ea rem magis amatam contemnit, & rem magis odioſam eligit pati. Manifeſtum eſt autem, quod inter omnia alia bona præſentis vitæ maxime amat homo ipſam vitam, & e contrario maxime odit ipſam mortem, & præcipue cum doloribus corporalium tormentorum; & ſecundum hoc patet, quod Martyrium inter ceteros actus humanos eſt perfectius ſecundum ſuum genus, quaſi maximæ caritatis ſignum, juxta illud Joannis 15. *Majorem caritatem nemo habet, quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis.* Martyr igitur, moriendo pro Chriſto, demonſtrat perfectionem caritatis, & dat illius ſignum evidens, & quod manet in Deo, & Deus in eo, & juxta illud 1. Joann. 1. *Deus Caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Unde, cum Martyr, moriendo pro Chriſto, det ſignum maximæ caritatis, & quod in illa permanſerit, ſequitur, non eſſe opus aliis ſignis miraculoſis; præcipue quia, ut dicit Divus Thomas *d. quæſt.* 68. *art.* 1. *in Conciuſ. Martyrium eſt actus virtutis, quo aliquis contra perſequentium impetus firmiter in juſtitia, & veritate permanet.* Et *ibidem art.* 2. *in corpore* dicit, *Manifeſtum eſſe, quod martyrio homo firmiter confirmatur in bono virtutis, dum Fides, & Juſtitia non deſint propter imminentia pericula mortis.* Unde dum Ambroſius in *Sermone* 14. *ante finem* dicit: *Martyres Principes Fidei ſunt, interceſſores Mundi, præcones Regni, coheredes Dei.* Ergo, quibus iſta competunt, non eſt illis opus miraculis in ſignum, quod gaudent Regno Cæleſti, ad quod ſufficit, ut ſint coheredes Dei.

Ulterius, quia legitur Matth. 10. *Qui me confeſſus fuerit in terris coram hominibus, & Ego confitebor eum coram Patre meo:* ergo, ſi Chriſtus in his verbis promiſit confiteri coram Patre Æterno illum, qui in terra con-

confessus fuerit ipsum coram hominibus, sequitur, non esse opus alio signo miraculoso in Martyribus ad hoc, ut affirmari possit, eos esse Cives Cælestes, cum ipsi pro confessione Christi, & illius Fidei mortem subierint, & cum Christus dixerit, *Ego confitebor eos coram Patre meo*.

Et *in 3. Sapient.* dicitur: *Et si coram hominibus tormenta passi sunt, tamen spes illorum immortalitate plena est, & vexati in paucis, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit illos, & invenit dignos se, & quasi holocausti hostiam accepit illos*. Igitur non est opus aliis signis miraculosis in Martyribus, quos Deus invenit dignos sui, & quasi holocausti hostiam accepit illos.

Unde & istam Conclusionem, quod non sit opus Miraculis ad Canonizationem Martyrum, non relatis superioribus doctrinis, & rationibus, adducit, & tenet Augustinus Triumphus *de Potestate Ecclesiæ quæst. 16. art. 3. in responsione ad 2.* ibi: *Sed pati pro Christo, & pro Confessione Fidei est per se causa sanctitatis*. Unde, ista existente absque omni signo miraculoso, debet aliquis pro Martyre canonizari. Idem tenet Joannes Franciscus Pavin *in Relatione Canonizationis Sancti Bonaventuræ 2. part. art. 2.* quem refert, & sequitur Petrus Ridulphus Episcopus Senogallien. *in Vita ejusdem Sancti Bonaventuræ lib. 1. suæ Historiæ Seraphicæ fol. 94.* Idem tenet Fr. Angelus Rocca *in Commentar. de Canonizatione Sanctorum cap. 35.* ubi firmat, quod causa finalis Martyrii est defensio, atque Confessio veritatis Fidei Christianæ. Qua causa existente, nulla alia inquisitione prævia, nulloque Miraculo intercedente, pro Martyre quis canonizandus est, atque venerandus. In eamdem sententiam venit Ludovicus Turrianus *in tract. de Fide disput. 17. dub. 2. & in Compen. Bullar.* sub Alexandro III. *Bulla 4. Scholio 2.* & sub Innocentio IV. *Bulla 2. Scholio 1.* Nec Doctores Canonistæ aliud sentiunt *in cap. 1. de Reliq. & Venerat. Sanctor.*

De aliquibus mirabilibus, quæ evenerunt ante, & post Martyrium horum SS. Martyrum.

PRimo, quod statim atque fuit captus Fr. Petrus Baptista cum Sociis, apparuit Cometes in modum harparum, & crucium, qui videbatur inchoare a Philippinis versus Civitatem Nangasaqui, ubi erant crucifigendi, & duravit per noctem, quousque Martyres pervenerunt ad locum Martyrii, & numquam amplius visus fuit; quod probant testes de visu, & certa scientia *super art. 50.* Nempe Petrus de Montoya *in Processu Mexicano fol. 43.* & Joannes Baptista Aguirre *in eodem Proc. fol. 59.* & Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol. 112.* qui est contestis, & allegat suprascriptos duos testes Petrus Sotilo *in Proc. Manilien. fol. 59.* Ferdinandus Garzia *in eodem Proc. fol. 87.* Cristophorus Mercado *in eodem Proc. Manilien. fol. 88.* Joannes Antonius *in Proc. Oppidagen. fol. 88.* Joannes de la Cruz *in eodem Proc. fol. 44.* & alii plures testes de auditu.

Secundo, post carcerationem Martyrum in d. Civitate Meachi evenit quidam terræmotus per spatium trium horarum, & multa Templa Deorum corruerunt; quod probant testes de auditu, & certa scientia *super art. 7.* nempe Petrus de Montoya *in Proc. Mexicano fol. 45.* Joannes Baptista Aguirre *in eodem Proc. fol. 61.* Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol. 113.* Michael Moura *in Proc. Japonen. fol. 29.* cum aliis pluribus testibus de auditu, & fama publica.

Tertio, post eamdem carcerationem in dicta Civitate Meachi evenit maximum aquarum diluvium, in quo plures utriusque sexus periere, ut probant plures testes de visu, & certa scientia *super art. 8.* nempe Petrus de Montoya *in Proc. Mexicano fol. 45.* Joannes Baptista Aguirre *in eodem Proc. fol. 61.* Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. fol. 118.* Michael Moura *in Proc. Japonen. fol. 29.* Franciscus Gonzalez *in Proc. Chinen. fol. 55.* Salvator de Melo *in eodem Proc. Chinen. fol. 61.* Thomas Agnes *in dicto Proc. Chinen. fol. 78.* Petrus de Monteacuto *in eodem Proc. fol. 88.* & alii plures de auditu, & fama publica.

Quarto, post capturam etiam prædictam Sancti Seraphici Francisci *Imago Sanguinem exsudavit*, ut probant testes de visu, & scientia *super 9. art.* nempe Petrus Montoya *in Proc. Mexicano fol. 46.* de fama publica, & quod non potuit videre propter impedimentum ortum ex numerositate gentis, Joannes Rodriquez Curiel *in eodem Proc. dicto art. 9. fol. 114.* qui deponit de visu, & plures alii *ibidem* de auditu, & fama publica.

Quinto, Corporibus Martyrum in Cruce pendentibus, quædam Mulier infidelis ad extremum vitæ, loquela non solum, sed & aliis corporalibus sensibus amissis, deducta, quadam particula Crucis Patris Petri Baptistæ ori illi applicata, in instanti loquelæ fuit restituta, & Sacramentum Baptismi instantissime petiit, fuitque ab eodem Patre Petro Baptista adhuc vivente, licet Cruci affixo, sanitati corporis, & animæ medio Baptismi restituta. Probant testes de visu *super art. 11.* Petrus Montoya *in Proc. Mexicano fol. 47.* & de auditu, & fama publica Joannes Baptista de Aguirre *in eodem Proc. fol. 63.* Joannes Mendoza *in eodem Proc. fol. 47.* Melchior de los Vios *in eodem Proc. fol. 97.* Michael de Sousa *in Proc. Oppidangen. fol. 29.* Joannes Antonius *in eodem Proc. fol. 40.* Joannes de la Cruz *in eodem Proc. fol. 49.*

Sexto, post triduum pendente in Cruce Corpore Fratris Petri Baptistæ, sanguis cum omnium stupore, & præter humanum captum abundanter effluxit. Probant testes de certa scientia, & de visu *super art. 14.* Joannes Rodriquez Curiel *in Proc. Mexicano fol. 125.* Joannes Ponze de Leon *in eodem Proc. fol. 142.* Michael Maura *in Proc. Japonen. fol. 29.* qui etiam dicit, post tres menses sanguinem emanasse ex latere supradicti Fratris Petri Baptistæ. Chilodai Joannes *in eodem Proc. fol. 37.* Antonius Martuda *in eodem Proc. fol. 50.* Sancujege Martinus *in eodem Proc. fol. 61.* Safioge Leon *in eodem Proc. fol. 64.* Christophorus Gonzalez *in Proc. Chinen. fol. 45.* Duarte Ferreira *in eodem Proc. Chinen. fol. 51.* Salvator de Melo *in eodem Proc. fol. 61.* Franciscus Acosta *in Proc. Manilien. fol. 50.* Hieronymus Pacheco *in eodem Proc. fol. 82.* Joannes de la Cruz *in Oppidangen. fol. 50.* & alii plures testes de auditu, & fama publica *ibidem*.

Septimo, quod Corpora istorum Martyrum, etiamsi per bimestre in Cruce pependissent, erant tamen facie formosa, ac si animata forent. Probant testes de visu, & certa scientia *super art. 16.* Petrus Montoya *in Proc. Mexicano fol. 48.* Joannes Baptista de Aguirre *in eodem Proc. fol. 65.* Joannes Mendoza *ibidem fol. 88.* Joannes Rodriquez Curiel *ibidem fol. 116.* Joannes Ponze de Leon *in eodem Proc. Mexicano fol. 144.* Chilodai Joannes *in Proc. Japonen. fol. 38.* Duarte Ferreira *in Proc. Chinen. fol. 51.* Salvator de Melo *in eodem Proc. fol. 62.* Simon Ferreira *ibidem fol. 68.* Petrus de Monteacuto *in eodem Proc. Chinen. fol. 89.* Laurentius Galli *in Proc. Manilien. fol. 75.* Petrus Sotelo *ibidem fol. 61.* Hieronymus Pacheco *ibidem fol. 82.* Christophorus Mercado *in eodem Processu Manilien. fol. 93.* Joannes de la Cruz *in Proc. Oppidangen. fol. 51.* & alii plures testes de auditu, & fama publica.

Octavo, quod Aves rapaces in illis partibus nominatæ Mascanguis, quæ in loco Martyrii corpora damnatorum assueverunt dilaniare, & carne eorum pascebantur, Sanctorum Martyrum cadavera, licet illis proxima fuerint, nullatenus illa tetigerunt, non sine circumstantium admiratione; ut probant testes de visu *super articulo 17.* nempe Joannes Baptista Aguirre *in Proc. Mexicano fol. 65.* Petrus Montoya *ibidem fol. 49.* Joannes Montoya *in eodem Processu fol. 88.* Joannes Rodriquez Curiel *fol. 116.* Item Joannes *in Proc. Japonen. fol. 54.* Christophorus Gonzalez *in Proc. Chinen. fol. 46.* Duarte Ferreira *ibidem fol. 51.* Franciscus Gonzalez *ibidem fol. 56.* Salvator de Melo *ibidem fol. 67.* Simon Pereira *ibidem fol. 68.* Thomas Agnes *in eodem Proc. fol. 79.* Petrus de Monteacuto *ibidem fol. 89.* Petrus Sotelo *in Proc. Manilien. fol. 61.* Ferdinandus Garzia *ibidem fol. 69.* Laurentius Gal. *ibidem fol. 75.* Hieronymus Pacheco *ibidem fol. 82.* Christophorus Mercado *ibidem fol. 94.* & alii plures de auditu, & fama publica.

Nono, postquam dicti Martyres, & inter ipsos d. Pater Commissarius Frater Petrus Baptista, fuerunt crucifixi, pluries dictus Pater Petrus Baptista fuit visus, derelicta Cruce, celebrare Missam in suo Monasterio de Nangasaqui, illique ministrare dictus Antonius, qui simul cum illo crucifixus fuerat, indutus veste alba, & audiebant canticum quasi cælestem, quamvis non videbant canentes, & hoc deponunt propriis oculis vidisse Joannes Rodriquez Curiel, & Joannes Baptista de Aguirre *in Proc. Mexicano super art. 18.* iste *fol. 66.* ille vero *fol. 116.* qui *super art. 24.* dixit, qualiter ivit ad visitandum locum istorum Sanctorum Martyrum, & respiciendo crucem dicti Patris Petri Baptistæ, invenit, quod non erat in Cruce, & magna admiratione quæsivit a Custodibus, ubinam erat Corpus dicti Patris Petri Baptistæ, qui responderunt, quod sæpissime eveniebat, quod non videbatur in Cruce, & quod postea, transacto aliquo spatio tem-

temporis, iidem Cuſtodes videbant idem Corpus in eadem Cruce. Unde idem teſtis fuit reverſus magna cum celeritate ad quærendum dictum Patrem Petrum Baptiſtam ad locum, in quo prius eum viderat celebrare Miſſam, & jam illum non invenit; & teſtis iterum reverſus fuit ad locum, ubi crucifixus fuerat, & illum invenit in Cruce eodem modo, quo Martyrium in illa paſſus fuerat; & cum teſte iverunt plures Chriſtiani, de quorum nominibus non recordatur, ſed dixit, hoc fuiſſe, & eſſe publicum, & notorium tam inter Chriſtianos, quam inter Infideles. Idem deponunt de auditu, & fama publica plures teſtes, nempe Petrus Montoya *in Proc. Mexicano ſuper art.* 18. *fol.* 49. & Joannes Mendoza *in eodem Proc. & ſuper art.* 18. *fol.* 89. Melchior de los Reyes *ibidem fol.* 99. Martinus de Lezama *ibidem fol.* 107. Chriſtophorus Garzia *ibidem fol.* 131. Joannes Ponze de Leon *ibidem fol.* 145. Ferdinandus Garzia *ſuper eodem art. in Proc. Manilien. fol.* 69. Laurentius Galli *in Proc. Manilien. fol.* 76. Michael de Souſa *ſuper eodem art. in Proc. Oppidangen. fol.* 31. Joannes Antonius *ibidem fol.* 42. Joannes de la Cruz *ibidem fol.* 52. & quod Satellites, & Cuſtodes Martyrum multoties viderunt poſt dictum Martyrium Crucem Patris Petri Baptiſtæ vacuam, & poſt aliquod ſpatium temporis viderunt eumdem P. Petrum Baptiſtam in eadem Cruce, ut probat de auditu a Cuſtodibus Petrus Montoya *ſuper art.* 24. *in Proc. Mexicano fol.* 52. & dictus Joannes Rodriquez Curiel *ibidem fol.* 119. & complures alii relati *in Summario num.* 11.

Quo facto ita probato, & ſuppoſito, poteſt firmari, hoc magnum miraculum fuiſſe, cum excedat vires naturæ, quod homo jam mortuus recedat de loco Martyrii ad locum Altaris, & celebret Miſſam, maxime cum Deus a principio Homines elegerit Miniſtros ad conficienda, & miniſtranda Sacramenta, non autem Cadavera elegerit. Quamvis verum ſit, quod poterat tunc eligere Angelos bonos ad tale miniſterium, vel quamcumque aliam intellectualem creaturam, juxta Divum Thomam 3. *part. quæſt.* 64. *art.* 7. Nec obſtat, quod Deus elegerit homines a principio ad conficienda, & miniſtranda Sacramenta, non vero cadavera, quia hic eſt conſideranda anima, cui in Sacerdote remanet character perpetuus, & indelebilis, juxta Divum Thomam, ubi ſupra *quæſt.* 63. *in corpore, & in reſponſione ad* 3. ubi, quod; *quamvis poſt hanc vitam non remaneat exterior cultus, remanet tamen finis illius cultus, & ideo poſt hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam.* Sed ſic eſt, quod anima poſt hanc vitam conſiderari poteſt in corpore dupliciter, vel aſſiſtens tantum, vel informans; ſi tantum aſſiſtat, particularem exigit commiſſionem a Deo, ut modo humano, & ſenſibili Sacramenta miniſtret; ſi vero informet corpus mortale, quale erat in caſu propoſito, & ordinaria poteſtate miniſtrare potuit Sacramenta, quod de Beato Petro, ſi rediret in vitam, expreſſe tenet Soto in hæc verba: *Immo, ſi D. Petrus huc rediret, poſſet ſine nova commiſſione ratione Characteris, quem habet indelebilem Sacerdotalem, Sacramenta miniſtrare, in* 4. *diſt.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 7.

Cum autem teſtes non exprimant principales Miſſæ functiones, quod conſecravit, & quod ad adorandum propoſuerit Corpus Chriſti, poſſemus fortaſſe dicere, quod exhibita fuit tantum viſio illa Servi Dei Paramentis Eccleſiaſticis induti, & ad Altare per modum celebrantis, ad oſtendendam Sanctitatem, & meritum ipſius Martyris, ad declarandum, quam acceptum fuerit Crucis Sacrificium ab eo exhibitum, & quam ſimilitudinem habuerit cum Sacrificio Altaris, ad commendandam in illis Partibus devotionem erga Miſſam, & ad decorandam novam illam Sponſam Japonen. Eccleſiam, *cui omnis decor ab intus*, ſcilicet a Corpore, & Sanguine Sponſi in Ara ſacrificati. Multa alia poſſunt conſiderari, ad quæ talis apparitio aptiſſimum eſſet medium; & utcumque ſit, ex ſupradictis videtur quædam res mirabilis, immo & miraculum maximum.

Ex quibus omnibus concludendum judicavimus, cauſam iſtam eſſe in tali ſtatu, ut juxta S. R. E. Ritum, & Sacrorum Canonum diſpoſitionem (ſi Sanctitati Veſtræ placuerit) poſſit procedi ad iſtorum Famulorum Dei Canonizationem, & in numero Sanctorum adſcriptionem in forma Eccleſiæ conſueta.

Joannes Baptiſta Coccinus Rotæ Decanus.

A. Patriarcha Hieroſolymitanus Rotæ Auditoris L. S.

Philippus Pirovanus Rotæ Auditor.

APPENDIX TERTIA.

DE MARTYRIO SERVI DEI

JOSAPHAT CONCEVITII

ARCHIEPISCOPI POLOCENSIS

AD SANCTISSIMUM DOMINUM NOSTRUM

URBANUM VIII.

PONT. OPT. MAX.

RELATIO

JOANNIS BAPTISTÆ COCCINI Decani.
PHILIPPI PIROVANI &
CLEMENTIS MERLINI.

Ex Proceſſibus ſuper Canonizatione formatis extracta.

Cujus facta eſt mentio, cum de Martyrio agebatur.

BEATISSIME PATER

NON ſe Regem duxit quovis Regno digniſſimus Wladislaus, neque diadema ſuo imponi capiti glorioſum putavit, niſi cum inclinare illud potuit ad pedes, Beatiſſime Pater, tuos, & ad Solii Apoſtolici gradus, quibus gloriæ culmen aſcenditur. Sed neque juſte jus dicturum ſe ſuis, neque hoſtibus opportune indicturum bella, neque profligaturum indicta ſperavit, niſi, ut olim Sapientiſſimi Judices ac fortiſſimi Duces Joſue, Gedeon, ac David inſidentem Propitiatorio Deum implorabant, ſic ille Sanctuarium Vaticanum, & in eo Supremum veritatis Oraculum adoraſſet. Propterea e remotiſſimis Sarmatiæ regionibus aſpera non magis algentibus nivibus, quam bellis ardentibus tempeſtate Virum allegavit & genere, & virtute belli, togæque primarium, qui Regni potentiſſimi fidem ab heroicis uſque florentis Eccleſiæ temporibus receptam, & ſervatam cæleſti rurſus imbueret Romani Pontificis Sacramento. Ut Regis excelſiſſimi corde, quaſi per oſculum Oratoris ſui tranſmiſſo, omnia ipſius vota, conſilia, ſpes, & auſpicia Petri acclinata pedibus, & Sacroſanctæ Sedi, hoc eſt, inconcuſſo univerſæ Religionis fundamento niterentur. Inde invictiſſima Polonorum natio & ſperare bella feliciter, & tractare felicius cœpit, majores etiam votis victorias conſecuta. Sed triumphum ducere non ſe putat in gloriæ Capitolio, niſi Sceptra Tibi, & corda ſubmittens Sacroſanctos Apoſtolicæ Sedis triumphos audageat.

Quos etiam quia non ſine procurata prius victima peragere ſolebat antiquitas, ecce feliciſſimam Hoſtiam aſſert Joſaphatum Concevitium Archiepiſcopum Polocenſem, quem nuper inimiciſſimi Eccleſiæ Romanæ perduelles crudeli ferro mactarunt. Verum quot inflixere ei vulnera, tot aperuere ſimul ora, quibus & Tibi conſtantiam Fidei ſuæ, & Tuam mundo auctoritatem, pro qua aſſerenda Tibi pariter, ac Cælo cecidit, luculentiſſime conteſtatur. Spirat hic quoque ejus odor ſuavitatis, quem tantopere in Sacrificiis amabat Deus, & ad Apoſtolorum limina, unde vigor effluxit, famam promeritorum ejus afflari videmus. Tanto minus mirum eſſe debet, ſi Sanguinis ejus virtus in proximo Hæreticorum, & Schiſmaticorum ſolo Fidei tam multas, ac firmas radices agat, in agro autem Catholicæ pietatis tam amplos Spei, Caritatis, Virtutumque omnium fructus incredibiles gignat.

Jam ut vitæ ſuæ cæleſtis cauſam in terris apud Te, Pater Sanctiſſime, perageret, en adeſt Joſaphatus Concevitius Archiepiſcopus Polocenſis, qui parum eſt ratus, quod ab ineunte ætate, quicquid ingenii, ac virium habuit, per exempla humilitatis, prudentiæ, caritatis in Catholicæ Religionis gratiam effunderet, factus omnibus omnia. Sanguinem demum profundere voluit pro uno Eccleſiæ Capite, hoc eſt, pro Tui Sacerdotii Principatu. Ille autem Sanguis, juſto Abeli factus quodammodo conſanguineus, ad aures Dei per Tuas clamat de terra, neque aliis ad Cælum vocibus, quam occiſorum ſub Altare Dei clamantium: *Vindica Sanguinem noſtrum, Deus noſter*, expoſcit hic quoque Sanguis vindictam: non eam tamen, quam de nefariis parricidis per acerbiſſima ſupplicia vindex innocentum jure ſumas; Joſaphatus enim Chriſti morientis ſpeciem in morte præ ſe ferens interfectoribus ſuis extremo non tam vitæ, quam amoris reſpiratu miſericordiam, veniam apud Deum anhelabat, donec, deficiente linguæ ſpiritu, elata Crucis in modum dextera, benedicens impiis divinam clementiam advocabat; ſed illam Sanguis hic implorat vindictam, Beatiſſime Pater, qua glorioſi Eccleſiæ Martyres vindicari ſolent, ut, ſi proculcatus ab extremis Erebi quiſquiliis fuit, & tenebris ignominioſis addictus, Tu Supremus Cæli Sacerdos in candelabro illum exponas radiati verticis luce fulgentem, ut mortis terrenæ dedecus in æternæ honorem vitæ commutatum pronunties, ut purpura profuſi Sanguinis candidatam Martyris ſtolam apud homines etiam illuſtres, ferreamque ſecurim mortis ejus inſtrumentum ad juſtiſſimæ veritatis incudem refingas in auream, & immarceſcibilem gloriæ coronam, quam circumductam vertici Poloni Martyris imponi per Te capiti ſuo Polonorum Natio exiſtimabit.

Hoc autem te poſſe, ex Divinis Oraculis confitentur omnes; ſed & velle, ex eo etiam aſſequimur, quod An-

Lambertini de Canoniz. Lib. III.

ecessorum Tuorum insistens moribus, & institutis Nos Joannem Baptistam Coccinum Rotæ Decanum, Philippum Pirovanum, & Clementem Merlinum Rotæ Auditores antiquiores veritatis hujus examini, & causæ amplissimæ tractationi præfeceris. In qua hodie relaturi singula, quæ expendimus super actis, & processibus, rei totius Summam in quatuor partes divisimus. Quarum in prima agemus, an acta ipsa testata sint publica juris forma, & rata testium fide. In secunda de Martyrio, & requisitis ad illius perfectionem. Tertia seriem innocentis Vitæ, & Passionis, seu Martyrii Josaphat Archiepiscopi complectetur. Quarta demum admiranda quædam post ejus mortem eventa prosequetur.

De Processuum validitate, & probationibus.

PARS PRIMA.

QUamvis Canonizatio Sanctorum non innitatur principaliter testimonio humano, nec processibus, aut probationibus inde desumptis, sed præcipuo Sancti Spiritus afflatu, & infallibili Divinæ veritatis assistentia, ex qua Papa circa Canonizationem errare nullo modo potest, ut tradit Divus Thomas *Quodlib. 9. art. 1.* Turrecrem. *de Eccles. quæst. 51. num. 73. & de Consecratione dist. 3. in princ. num. 22.* Ambros. Catharin. *de certitud. glor. Sanct. lib. 1. per totum*, Bannes *ad Divum Thomam in 2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 7.* Covar. *var. resolut. lib. 1. cap. 10. num. 13.* & fuit dictum in *Relatione Sancti Bonaventuræ par. 2. art. 9. atque in aliis*; ideo ad ipsum solum Papam spectat Canonizatio Sanctorum, & dicitur actus illi reservatus, ut per plures Conciliorum Canones, & Summorum Pontificum Epistolas Decretales cautum fuit, & signanter in *c. de Reliq. & venerat. Sanctor. cap. Audivimus c. Cum ex eo, eod. tit. cap. Venerabili, de Test. c. Si quis per Superbiam, 30. dist. cap. Placuit, de consecr. dist. 1.* cum aliis congestis in *Relatione Sancti Caroli part. 2. de Sanctitate argum. 24.* & late comprobat Cardinalis Bellarminus *de Beatitudine, & Canonizatione SS. cap. 8.* Molfes. *Cons. 46. n. 10. & 14. lib. 2.*

Ad quam Pontifex de plenitudine potestatis procedere posset etiam sine ullis processibus judiciali rigore fabricatis, quod præstitit Leo III. qui anno 804. Guiberto Sacra decrevit cum solo libro vitæ ejusdem Guiberti conscripto per Marcellinum Presbyterum, ut testatur S. Lugderus in *Epistola ad Rinfridium Episcopum Trajectensem cap. 9.* & secutus est Alexander III. dum Eduardi Angliæ Regis Canonizationis Sententiam uno pariter miraculorum libro inspecto, & Litteris Innocentii II. pronuntiavit, ut refertur in *Relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ part. 2. ar. 12. vers. Alexander Papa III.* & patet *ex Bulla Canonizationis in Bullario novo tom. 1. inter Bullas Alexandri III. in ordine prima*, fuitque etiam ponderatum in *Relatione S. Hyacinthi cap. de Sanctitate, vers. Nec est novum*, & observavit Cardinalis Baronius *Annal. tom. 9. sub anno 804. & tom. 12. anno 1161.* necnon etiam Joannes XV. in Consistorio Cardinalium in Palatio Lateranensi *Anno Christi 993.* in Sanctorum numerum adscripsit S. Uldericum ex lectura duntaxat cujusdam libelli *de Vita, & Miraculis ejusdem Sancti*, ut habetur in *Diplomate Canonizationis*, relato per Baronium in *Annal. t. 10. sub ann. 993.* & Gregorius VI. atque Adrianus II. canonizarunt Solam Anglum primum Abbatem Monasterii Solembacciani, & Walburgam Sororem Sancti Wibeldi, præviis duntaxat informationibus & precibus Episcoporum, ut testatur Dernath. in *Tabulis Episcoporum Aurelianen. num. 5. & seq.* & latius deducit Molfes. *Consult. 46. num. 23. 24. & seq. lib. 2.* Quod eo magis recipiendum videtur, ubi agitur de Canonizatione Martyrum, quibus Sacrificia offerre, & Commemorationes, seu annua natalitia, necnon Agapas publico cultu celebrare primævæ mos fuit Ecclesiæ, statim ac in Tabulas per Notarios apud Acta dies felicis eorum transitus, Pontificibus approbantibus, relatus fuerat, ut colligitur ex Tertull. in *Libro de Corona Militis*, D. Cypriano *Epist. 34. & 37.* D. Augustin. *ex tract. 84. in Joannem*, & ex pluribus aliis Sanctorum testimoniis, quæ congessit Card. Baron. in *Notis Martyrologii cap. 4. per totum*.

Attamen Ecclesiastico, & laudabili hujus Sedis Apostolicæ more introductum fuit, ut nullus in album Sanctorum referatur, nisi per Acta in publica juris forma, & per processus, ac publicæ fidei documenta constet de illius Sanctitate, aut Martyrio, super quibus antea sedulo, & exacte inquirendum esse, decernunt Summi Pontifices. Prout etiam testatur Cardinalis Turrecremata in *cap. 1. de Consecrat. dist. 3.* Bannes *ad D. Thom. in 2. 2. quæst. 1. art. 10. dub. 2.* & fuit annotatum in *relatione S. Andreæ Corsini part. 3. §. 1. vers. Circa primum*. Quod etiam quodammodo servatum fuisse animadvertimus ab ipsis nascentis Ecclesiæ Præsulibus, & primum a Sancto Clemente Romano Pontifice, a quo licet publicus venerationis cultus decerneretur Martyribus, statim ac eorum obitus fuerat per Notarios in Actis exceptus, tamen antea exacta adhibebatur diligentia in perquirendis, & probandis ipsorum Sanctorum Martyrum mortibus, in professione fidei, & rebus gestis, & septem Notarios constituit idem S. Clemens I. qui curiose dies obitus eorumdem, & gesta colligerent, quibus præerant totidem Diaconi, qui a Notariis scripta, qualia ea demum essent, probarent, Pontifici nota facerent, atque in Ecclesiastica Monumenta reconderent, prout testatum habetur in *Lib. de Romano Pontifice sub nomine* Damasi *edito*, & post D. August. *lib. 2. contra Faustum cap. 21. & de Brev. cap. 5.* & D. Gregorium in *Regest. Epistolarum lib. 12. cap. 9.* tradit Cardinalis Jacobat. *de Concil. lib. 1. art. 5. num. 7.* ubi, quod locum dictorum Notariorum, quos Clemens I. Papa instituit ad conscribendas res gestas Martyrum, hodie obtinent Protonorarii Papæ; & latius comprobat Cardinalis Baronius in *Annal. tom. 1. sub anno 55. num. 19. & in Martyrologio cap. 1. per totum, & in Annotat. ad 2. diem Aprilis*, ubi, quod Martyres post discussionem, & Pontificum approbationem vindicati Martyres dicebantur, & ante vindicationem hujusmodi nefas erat Reliquias alicujus Martyris venerari, quasi tunc ad instar Servorum vindicta manumissorum per vindictem, hoc est, Summum Pontificem, in libertatem publici cultus assererentur, ad tradita per Paulum in *L. An apud se manumittere, ff. de Manumiss. vindict.* & Justinum in *L. Discretis, C. Qui test. fac. poss.*

Hinc propterea, Beatissime Pater, cum annis elapsis increbresceret in dies magis, ac magis fama Martyrii, & Sanctitatis Josaphati Concevirii Archiepiscopi Polocensis, & a Reverendissimis Cardinalibus S. Congregationi de propaganda Fide Præpositis, necnon a Rege, & universis Regni Poloniæ Proceribus, totoque utriusque Ritus Latini, & Græci Clero Catholico enixe instaretur super hoc decerni, ut exciperentur probationes, annuit piis postulationibus S. V. & Antecessorum suorum vestigiis inhærens mandavit, causam Martyrii Venerabilis Præsulis Josaphati probationibus instrui, & testimonia recipi pro eo, qui mortuus in professione Nominis Jesu Christi vere dignum sui testimonium reddidit Deo, & Evangelicum Instrumentum Sanguine suo velut obsignavit, apud incredulos testificatus, se esse Pastorem bonum, qui animam suam posuit pro ovibus suis; ideoque, causa per S. V. remissa ad Congregationem Reverendissimorum Cardinalium super Ritibus Ecclesiasticis, fuerunt ab eadem Comgregatione decretæ, & relaxatæ Litteræ Remissoriales, & Compulsoriales sub die 25. mensis Septembris anni 1625. *ut in Proc. Polocen. fol. 2.* in quarum executionem fuit in Civitate Polocen. & Vitepscen. fabricatus processus, & testes examinati. Qui cum præsentatus fuisset coram eisdem DD. Cardinalibus, & Protonotario Sacræ Congregationis, apertus fuit, & recognitus, ut constat *ex Registro Actorum in Urbe facto*; causa demum fuit commissa nobis tribus antiquioribus Rotæ Auditoribus Joanni Baptistæ Coccino Decano, Philippo Pirovano, & Clementi Merlino, ut constat *ex Decreto exhibito*: eumque a nobis sub die 8. Aprilis 1630. proposita fuisset disputatio super validitate processuum,

Agentes pro Josaphato Archiepiscopo asserebant, depositiones testium vigore Remissoriæ examinatorum in Civitate Polocen. & Vitepscen. & processum esse in forma probanti, eo quod servata fuerint omnia, quæ in Litteris Remissorialibus ad validitatem, & legalitatem processuum præscribuntur, & de jure communi exiguntur, & si qui aderant defectus, per Rescriptum S. V. in fanatoria Commissione emanatum undequaque sublatos fuisse.

Constat enim, Reverendissimos Cardinales Sacræ Congregationis de Propaganda Fide Supplicem Libellum S. V. obtulisse, ut habetur in *Litteris Remissorialibus in processu Polocen. fol. 2.* & famam Sanctitatis miraculorum, & martyrii Josaphati nedum ipsos, sed & Poloniæ Regem, Antistites, & Proceres pluribus Epistolis exhibitis, & Synodorum Provincialium Regni Poloniæ supplicationibus denuntiasse, & instanter commendasse, prout exigitur per Canonistas, & præsertim per Hostien. in *cap. 1. num. 2.* Jo. Andr. *num. 3.* Butr. & Abb. *num. 5. de reliq. & Venerat. Sanctor.* Malvet. *de Canoniz. San-*

Sanctor. dub. 4. num. 1. & sequ. Molfes. *conf. 46. num. 10. lib. 2.* & firmatur in *Relatione Sancti Hyacinthi pag. 40. vers. Nec ideo, & Sancti Ignatii part. 1. de validitate Processuum, vers. Et maxime.* Quem Libellum remisit S. V. ad Sacram Congregationem super Ritibus Ecclesiasticis, rescriptitque, ut procederetur, prout petebatur, *ut ex Litteris Remissorialibus dicto Processu fol. 2. & sequ.* cujus Commissionis, & Rescripti vigore deputati fuerunt ab eadem Congregatione Judices Subdelegati Archiepiscopus Polocen. & eo absente, vel impedito, Archiepiscopus Chiovien. & Halicien. necnon duo Superiores Monasterii Mohilovien. & Polocen. *dicto processu fol. 2.* & eisdem Judicibus præscripta fuit forma servanda in confectione processus *dicto processu fol. 2. ad 12.* Quas quidem Litteras Remissoriales Reverendissimus Dominus Raphael Corsack Episcopus Halicien. Procurator in causa præsentavit dictis Judicibus sub die 20. Martii 1628. illaque Judices acceptarunt, *ut in processu fol. 1. & 2.* unde dicebatur satis probata eorum jurisdictio: Doct. in *cap. Si is, cui, de Off. deleg.* Roman. *conf. 353. num. 8.* Veracell. *decis. 234. num. 4. part. 1.* Rota *dec. 20. de concess. præbend. & decis. 6. deleg. in nov.* cum aliis; & post acceptatas, & apertas Litteras Remissoriales deputarunt in Notarios DD. Albertum Branviezki, & RR. PP. Sebastianum Gacinski, & Germanum Hostilouski Presbyteros Ordinis Sancti Basilii, & in Nuntios, seu Cursores elegerunt RR. DD. Abrahamum Hrynzuezki, & Martinum Treinski, qui solemne præstiterunt juramentum de fideliter exercendo officio, & perficiendo processu, necnon deputarunt locum loci, nempe Ecclesiam Cathedralem Polocen. Sanctæ Sophiæ nuncupatam Polociæ, Vitepsci vero Ecclesiam Parochialem Ritus Græci Beatissimæ Virginis dictam, diesque, atque horas assignarunt pro faciendo processu, nempe omnes dies, omnesque horas ab octava ante meridiem usque ad tertiam pomeridianam cujuslibet hebdomadæ non impeditos aliquo Festo in honorem Dei, vel Sanctorum ejus, & successive pronuntiarunt, se esse Judices competentes juxta requisita, nedum in Litteris Remissorialibus, sed etiam a Jure communi pro validitate processus Remissorialis, ut notant Vestr. in *prax. cap. 3. num. 7. lib. 6.* Severol. *de remiss. cap. 30. & 31. & cap. 33. num. 2. & 4.* Verall. *decis. 266. num. 1. part. 3.* & de prædictis omnibus apparet in *processu Polocen. fol. 1. & 2. & sequ.*

Quibus peractis, per Judices deventum fuit ad examen centum, & sexdecim Testium, in quo examine nos deprehendimus servatam non fuisse in pluribus formam Litterarum Remissorialium, & aliquas Juris communis solemnitates, nempe, quod omissa fuerunt Interrogatoria in Rotulo Remissoriæ proposita, super quibus respondere debent Testes ut validum sit examen: Doct. *in cap. 2. §. Testes, de Test. in 6. & cap. Cum causam, eod. tit.* Signorol. *cons. 19. num 1.* & fuit dictum *in Camerinen. Bonorum 20. Martii 1589.* coram Penia, *& in Relatione Sancti Raymundi ar. 2. vers. Et consequenter.* Multorum Testium ætas in Processu non fuit descripta, prout requiritur, cum defectus ætatis, puta pubertatis regulariter repellat a testimonio ferendo, *L. 3. §. lege Julia ff. de Test.* Hell. *de testib. n. 21.* Campeg. *eod. tract. Reg. 312.* Alex. *cons. 19. n. 12. lib. 7.* Depositio eorumdem non secreto, & seorsim emanavit, sed palam, & publice, audiente toto populo, & Procuratore Causæ, contra dispositionem Textus *in cap. Venerabili, in fine de Testib.* Doct. *in cap. Si quando, eod. tit.* Franc. Marc. *decis. 900. num. 1.* & fuit notatum *in Relatione Sancti Ignatii par. 1. in princip. §. Censuimus.* Nec per Notarium fuit excepta per extensum, sed summatim, & in compendium per modum historiæ eorum depositio, quod a Jure non probatur per Testim. non constito de contraria consuetudine, ut tradunt Hostiens. *in cap. Nihil obstat, num. 2. & seq.* & ibidem Canonistæ communiter *de Verb. signif.* Felin. *in cap. cum in tua num. 2. de Testib.* Hayl. *observ. 104. num. 5. part. 1.* cum aliis &c.

Verum Causæ Patroni, qui validitatem Processuum tuebantur, responderunt, constare, per ipsos Testes rite, ac recte præstitum fuisse juramentum (exceptis aliquibus inferius recensendis) in quo jurejurando tota fere vis, ac substantia Testimonii consistit *l. Testium, l. jusjurand. cap. de Testib. cap. si testes 4. quæst. 3. cap. hortantur 3. quæst. 9. c. nuper, Extravag. de Test.* Verall. *decis. 266. par. 3.* & fuit dictum *in Relatione Sancti Raymundi ar. 7. vers. Ad septimum,* & alibi; & exhibuerunt Commissionem Sanatoriam per S. V. signatam quoad prædictos defectus, per quam illos non esse sublatos omnino, & abolitos, dubitare nefas esset, cum Papæ nihil fit impossibile *de jure positivo*, quod immutare potest, revocare, dispensare, & facere, quod factum habeatur pro infecto, cum vicem Dei gerat in terris, sitque supra jus, contra jus, & extra jus, ejusque, & Dei idem sit Consistorium, ut inquit Cardinalis Hostien. *in cap. quanto, de Translat. Prælat. cap. nulli fas 19. dist. cap. cuncta per mundum, 9. quæst. 3. cap. nemini, 17. qu. 4.* Abb. late *in quæst. 1. num. 1. 2. & 3.* Unde inferebant, attenta hac Commissione Sanatoria, Testes vigore Romissoriæ *in Proc. Polocen. & Vitepscen.* sustineri, excipiendo tamen Testes 13. 34. 35. 36. 37. 62. 68. 75. 77. 79. 80. 81. 86. 99. 101. 111. 113. 114. 116. quos constat non juraſſe. In quorum depositione nullam posse fundari probationem principaliter, & de per se, admittebatur; sed aliquando solum posse pro adminiculo deservire.

Quam illationem fulciebant informantes pro Servo Dei Josaphato, ponderando, quod defectus oppositi contra Testes versari videntur circa rigorosas Juris solemnitates, ex quarum omissione non vitiari examen Testium, dum ceteroquin illud peractum fuerit juxta formam *cap. Venerabili, de Testib.* censuerunt Majores nostri *in Relatione Sancti Hyacinthi tit. 1. de probatione Processuum, vers. Sed non propterea vitiatur.* Et in hisce Causis Canonizationum procedendum esse de bono, & æquo circa examen Testium, &, quantum fieri potest, sustinendos esse Processus & probationes, dictum fuit *in eadem Relatione Sancti Hyacinthi, tit. de probatione Processuum, vers. Sed levem, fol. 48. & in Relatione Sancti Andreæ Corsini, par. 3. de modo probandi, §. 3. vers. Satis etiam facile.* Præsertim, ubi constat de bona fama in vita Servi Dei, de cujus Canonizatione agitur: tunc enim rigor examinis Testium minus videtur attendendus, ut observarunt Pavin. *in Relatione Sancti Bonaventuræ ar. 9. cons. 46. num. 30. & 41. lib. 2.*

Completo Testium examine, Processus fuit absolutus, subscriptus a Judicibus, & Sigillis munitus, auscultatus, & collationatus cum aliis Notariis, & deinde ab omnibus tribus itidem subscriptus, juxta trad. per Vestr. *in prax. lib. 6. cap. ult. num. 10.* & latius *in Relatione Sancti Raymundi ar. 8. per tot.* & præcipitur *in Litteris Remissorialibus.* Et licet Portitori jurato non appareat fuisse consignatum, ut mandabatur *in Litteris Remissorialibus;* attamen, cum idem processus clausus, & obsignatus Sigillis Judicum per R. P. Nicolaum Novatium Ordinis Sancti Basilii ad Urbem delatus fuerit, in Sacra Congregatione Rituum præsentatus, coram DD. Constantino a Rueré Protonotario Sacræ Congregationis apertus, & de mandato bo. mem. D. Cardinalis Mellini per duos Testes formiter recognitus, ut constat *ex Registro in Urbe confecto.*

Dicebatur, fuisse satisfactum formæ Litterarum Remissorialium, quæ, cum inducta fuerint ad certum effectum, ut processus fideliter deferatur ad Urbem, potest per æquipollens adimpleri, & impleta dicitur, dum intentus habetur fidelis delationis effectus ad trad. per Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 7. tit. 15. num. 42.* Rota coram Card. Seraph. *decis. 309. n. 1. & decis. 1413. num. 13. & decis. diversf. par. 1. decis. 267. num. 6. & in terminis Canonizationis* scripsit Molfes. *cons. 46. num 35. & 41. lib. 2.*

Ceterum contra formam probantem istius processus objiciebatur per R. D. Promotorem Fidei, non constare de Mandato Procuræ Episcopi Halicien. qui uti Procurator in hac causa comparuit.

Respondebatur autem ab Agentibus pro Servo Dei Josaphato, id non obstare, tum quia in Causa Canonizationis, uti causa pia, & causa publica, nempe Fidei, ac Religionis, quilibet de populo, & multo magis Episcopus comparere potest, Tiraquell. *de pia causa privil. 151.* & traditum fuit *in Relatione Sancti Ignatii, par. 1. de Process. §. Eo maxime,* necnon *in Relatione Sancti Francis. Xaverii, par. 1. tit. de validitate, & legalitate Processuum, §. Secunda difficultas,* tum etiam quia dictus Episcopus enuntiatur Procurator Archiepiscopi Polocen. qui, cum fuerit præsens in omni casu, ideo vel censetur tacitum dedisse Mandatum, vel certe ratificasse omnia ipso præsente gesta: Innocentius *in cap. ex parte,* & ibi ceteri Canonistæ, *de Rescrip.* Alex. *in l. Sæpe num. 93. ff. de re judic.* Cassad. *decis. 3. num. 5. de procur.* Quam ratificationem sufficere, & supplere defectum Mandati, resolutum fuit *in præallegata Relatione Sancti Ignatii, §. Accedit etiam;* tum demum quia Instantia prima per Sacram Congregationem de Propaganda Fide facta in hac causa videtur habenda pro sufficienti Mandato ad not. per Castellanum *de Canoniz.*

Sanctor. quæſt. 8. *in princ.* Malvet. *eod. tract. cap. Reſtat quartum, num.* 1. & fuit deductum *in Relatione Sancti Hyacinthi, fol.* 40. *& in Relatione Sancti Franciſci Xaverii, par.* 1. *in princ.* §. *Præceſſit quoque.*

Inſuper opponebatur ab eodem R. Promotore Fidei, deficere in hac cauſa informationes Ordinarii, quæ regulariter deſiderantur, & præmitti ſolent ante proceſſum auctoritate Apoſtolica conſtituendum, ut tradiderunt Pavin. *in Relatione Sancti Bonaventuræ, par.* 2. *art.* 7. Maſcard. *de probat. concluſ.* 262. *num.* 58. Molfeſ. *conſ.* 46. *num.* 20. *lib.* 2. necnon etiam, quod in Conſtructione proceſſus ultra Archiepiſcopum Polocen. & alios duos Judices in Remiſſoriis deputatos intervenerunt etiam alii, ut puta Epiſcopus Metonen. Suffraganeus Vilnen. & aliqui alii, qui etiam ſe ſubſcripſerunt proceſſui, *ut in fol.* 36.

Atqui pro diluendo objecto proponebatur conſiderandum, quod in Litteris Remiſſorialibus ſignanter indultum fuit, ut hujuſmodi probationes, & proceſſus auctoritate ordinaria facti omitterentur, neque deberent exſpectari. Quo vero ad interventum aliorum præter Judices deputatos animadvertebatur, ad cautelam in hac cauſa ultra Litteras Remiſſoriales directas Archiepiſcopo Polocenſi, expeditas etiam fuiſſe alias Remiſſoriales directas Epiſcopo Vilnen. & in ejus defectu Suffraganeo ipſius, & aliis Judicibus, quæ etſi non habuerint effectum, exiſtimarunt tamen illi Judices de partibus, ad majorem fidem, & ſolemnitatem proceſſus plurimum conferre, ſi omnes illius conſtructioni intereſſent; unde intrat Concluſio, quod, ubi in proceſſu adhibentur cautelæ, & ſolemnitates non neceſſariæ, ſi illæ minus legitime fiant, non tamen vitiatur proceſſus, qui ſuſtineri poterat abſque ordine illo ſubſtantiali, *cap. bonæ il* 2. ubi Abb. *num.* 8. *de Elect.* Felin. *in c. Cum ordinem num.* 2. *in fin. de Reſcript.* & admiſſum fuit *in Relatione S. Raymundi art.* 4. *verſ. Neque eſt novum, & in fin. art.* 1.

Demum impugnabatur validitas examinis Teſtium ex eo, quod de Juramento aliquorum Teſtium non conſtat, niſi per verba relativa Notarii, videlicet præſtito Juramento teſtatus &c. ex qua enuntiativa non videtur oriri ſufficiens Juramenti probatio, prout de enuntiativa Teſtis juratus dixit Gloſſ. *in cap. Ut circa, de Elect.* quam paſſim ſecuta fuit Rota, ut apud Verall. *deciſ.* 173. & 286. *par.* 2. & *d.* 295. *par.* 3. & *in recent. deciſ.* 633. *num.* 4. *par.* 2. *rec.* cum aliis congeſtis *in Squillacen. Abbatiæ* 20. *Novembris* 1630. coram me.

Cui objecto Agentes pro Joſaphat cum diſtinctione ſatisfacere nitebantur, nempe, quod aut Notario ſimpliciter dicitur *Teſtis juratus*, & tunc producunt Deciſiones ſuperius allegatæ; aut vero dicitur *cui delato Juramento veritatis dicendæ*, vel *cum Juramento examinatus &c.* quæ verba referuntur ad actum de præſenti, hoc eſt ad ipſum examen, prout in caſu propoſito ſunt verba *cum Juramento teſtatus &c.* & tunc ſatis probatur Juramentum Teſtis ex hujuſmodi enuntiativa, ut cenſuit Rota coram bon. mem. Cardinali Cav. *deciſ.* 322. *& in prælegata Squillacen. Abbatiæ* coram me, junctо præſertim, ut hic, Judicum interventu, ex quorum præſentia præſumuntur omnia ſolemniter acta, & ſolemne Juramentum tactis Scripturis, fuiſſe interpoſitum, ſatis dicitur, tunc probari per relationem Notarii. Ita Bald. *in l. Juris-juranti, num.* 2. *verſ. Sed pone, c. de Teſtib.* Menoch. *conſ.* 114. *num.* 3. Rota *in recent. dec.* 34. *num.* 1. & *deciſ.* 704. *num.* 2. & 4. *part.* 1. & coram bon. mem. Cardinali Cav. *deciſ.* 322. *num.* 6. & apud Card. Mantic. *deciſ.* 351. *n.* 3. *& in prælegata Squillacen. Abbatiæ.* Quæ & eo magis procedere dicebatur quoad Teſtes recognoſcentes proceſſum, de quorum Juramento teſtatur Notarius per verbum juravit &c. ſeu medio ejus Juramento recognovit &c. ex qua diſpoſitiva aſſertione, tamquam reſpiciente actum de præſenti, & coram ſe geſtum, inſurgit legitima Juramenti probatio, ut dixit Rota apud Card. Seraph. *deciſ.* 857. *num.* 25. & 26. & coram Card. Cav. *deciſ.* 322. *num.* 5. *& in recen. deciſ.* 393. *num.* 9. & apud ſan. mem. Greg. XV. *deciſ.* 368. *numer.* 5. *& in d. Squillacen. Abbatiæ* coram me.

Ex quibus omnibus, & potiſſimum attenta Commiſſione Sanatoria S. V. aſtruebatur a Cauſæ Patronis validitas Proceſſus peracti Polociæ, & Vitepſci, & inſtabatur pronuntiari, illum eſſe in forma probanti, & Teſtes rite, & recte fuiſſe examinatos.

Quo vero ad alium proceſſum in Urbe inſtructum, habita ejus diligenti diſcuſſione *ſub die* 12. *Auguſti* 1633. contendebatur ab iiſdem Agentibus Cauſæ, duos Teſtes, nempe Epiſcopum Nolanum, & Nicephorum Rhutenum examinatos per Epiſcopos S. Agathæ, & Terracinen. fuiſſe valide examinatos.

Quoniam de Juriſdictione dictorum Epiſcoporum Sanctæ Agathæ, & Terracinen. examinatorum conſtat *in Proceſſu fol.* 2. ex ſpeciali deputatione, & Decreto Sacræ Congregationis ſuper Ritibus Eccleſiæ juxta notata per Doct. *in c. Is, cui, de Offic. deleg.* Roman. *conſ.* 333. *n.* 8. Verall. *deciſ.* 324. *num.* 4. *part.* 1.

De legitimo Mandato Procuræ P. Nicolai Novatii, ad cujus inſtantiam fuit fabricatus proceſſus, *in dicto Proceſſu fol.* 1. conſtat ex publico Inſtrumento *ad l. Imperator, ff. de Stat. hom.* Fulgoſ. *conſ.* 186. *num.* 3. Cravett. *conſ.* 55. *in fine*, Boer. *d.* 168. *num.* 6.

De citationibus Teſtium ex relatione Nuntii, Bart. *in l. Hæc autem* §. 1. *num.* 2. *ff. Quibus ex cauſis*, Caſtr. *conſ.* 81. *num.* 3. *lib.* 2. Marant. *de citat. num.* 54. & 55. necnon etiam de Citationibus factis, & executis erga R. P. D. Promotorem Fidei ad viden. jurare, & examinari Teſtes juxta formam Decreti a Sacra Congregatione ſuper Ritibus Eccleſiaſticis emanati, *ut in Proc. fol.* 8. de his omnibus liquet.

Juramentum Teſtium probatur ex atteſtatione Notarii per verba de præſenti, juxta Gloſſ. *in cap. Ut circa verbo præſtito, de Elect. in* 6. Card. Seraph. *d.* 867. *num.* 25. & 26. cum aliis ſupra allegatis *de Proc. fol.* 9. & 12.

Et examen peractum fuiſſe præſente Subpromotore Fiſcali juxta proteſtationem R. Promotoris, & primo ſuper Interrogatoriis per eumdem datis, ac deinde ſuper Articulis productis a Procuratore Cauſæ, conſtat itidem ex atteſtatione Notarii, & inſpectione proceſſus, quem Notarium fuiſſe ſpecialiter deputatum ad excipiendum Acta prædicta, colligitur ex ipſamet deputatione *in Proc. fol.* 18.

Ex quibus itidem deducebatur validitas iſtius proceſſus in Urbe conſtructi.

De Martyrio, & cauſa, ac Requiſitis Martyrii, ut quis pro Martyre canonizari poſſit.

PARS SECUNDA.

SAnctitatem eſſe fundamentum Canonizationis, B. P. communis Theologorum, & Canoniſtarum probat ſententia, cum & ipſa Canonizatio definiatur eſſe publicum Eccleſiæ Catholicæ teſtimonium ad præſcriptum Sanctorum Canonum editum a Summo Pontifice Romano de vera, & certa Sanctitate, atque indubitata gloria Famuli Dei jam defuncti, qui in Catalogo Sanctorum ab Univerſali Eccleſia colendus proponatur, ut colligitur ex traditis communiter per Canoniſtas *in cap.* 1. *de Reliq. & Venerat. Sanctor. & cap. Unico eod. tit. in* 6. & ſignanter per Innoc. *num.* 1. Jo. Andr. *num.* 4. Cardin. Zabarell. *num.* 1. Abb. *num.* 5. & ex Summiſtis, & per S. Antoninum *in* 3. *part. tit.* 21. *cap.* 5. §. *de Canonizatione*, Jacob. Caſtellan. *eod. tr. part.* 1. Card. Bellarmin. *de Beatitud. & Canoniz. Sanct. lib.* 1. *cap.* 7. *in princ.* & fuit dictum per Pavin. *in Relatione S. Bonaventuræ, in princ. & part.* 1. *art.* 8. & 9. atque *in Relatione S. Raymundi par.* 2. *art.* 2. & alias ſæpius *in Relatione S. Franciſcæ Romanæ part.* 2. *art.* 1. & alias ſæpius, in quo potiſſimum Sacroſancta hæc Canonizatio a Lege veteri trahens originem, ut colligitur *ex Eccleſiaſte cap.* 44. & notat Card. Bellarmin. *de Sanct. Beatit. lib.* 1. *cap.* 7. ab Apoſtolorum traditione accepta, & a Romana Eccleſia conſtanter uſurpata differt ab Apotheoſi, ſeu Deificatione, qua Ethnici, & præſertim Romani, ſuos ſibi Divos peculiari quodam, & ſuperſtitioſo ritu, de quo per Herodian. *lib.* 4. *de reb. geſt. Roman.* conſtituebant. Illi enim nefarios ſæpe homines, & multis ſceleribus refertos in Deorum numerum referebant, eorum flagitia celebrantes, & probra convertentes in ſacra, atque tribuentes vitiis exemplo divinitatis excuſatam licentiam, ut recte ſcripſit D. Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 8. *& ult.* & Seneca, quamvis vel Ethnicus, vel dubius Chriſtianus, *de brevitate vitæ cap.* 16. & animadverſum fuit *in prælegata Relatione S. Raymundi par.* 2. *art.* 2. *verſ. Hoc enim potiſſimum.*

Sanctitas autem, quamvis diverſimode a Sacris Doctoribus definiatur, & firmitas in bono a pleriſque dicatur, & derivetur a verbo *Sancire*, quod erat apud Ethnicos ſanguine hoſtiarum fœdera firmare, & ſtabilire, ut ex Tit. Livio *in Hiſtor. ab Urb. cond.* a Plinio *Hiſt. natural. lib.* 22. *cap.* 2. Martiano *in tit. de rer. diviſ.* aliæque referantur diverſæ deſcriptiones, & acceptiones Sanctita-

ctitatis *in luculenta Relatione B. Thomæ de Villanova cap. 1. per totum*; tamen ad effectum decernendæ Canonizationis accommodatior, & magis etiam consentanea menti Canonistarum *in cap. 1. de Reliq. & Venerat. Sanctor.* videtur illa Sanctitatis descriptio desumpta ex Div. Augustin. *in lib. de Doctrina Christiana*, & S. Thoma *in 2. 2. quæst. 81. art. 8.* late Cajetanus, ut sit virtus generalis continens omnes virtutes in gradu excellenti, sive omnium virtutum excellentia, Theologicarum scilicet, & Moralium, Fidei, Spei, & Caritatis, necnon Prudentiæ, Temperantiæ, Justitiæ, & Fortitudinis, per quas mediate, & immediate ordinamur erga Deum membra Christi, juxta dictum S. Hieronymi relatum *in cap. Si quis hominum, 11. quæst. 3.* & differitur *in dicta Relatione B. Thomæ de Villanova cap. 1.* sive ut sit perfecta, libera, & omnino immaculata munditia, ut definit S. Dionys. *de Divin. Nomin. cap. 12.* quam definitionem secuti fuerunt Majores nostri *in Relatione S. Bonaventuræ par. 1. art. 7. in fine, in Relatione S. Franciscæ Romanæ par. 2. art. 1. in fine & alibi*.

Hanc Sanctitatem utroque modo acceptam, nempe uti virtutum excellentiam, atque uti omnimodam munditiam eminentem, ipsi inesse Martyrio, ex SS. Patrum testimoniis, & Scholasticorum Theologorum rationibus satis superque probari, Nos animadvertimus, singulas virtutes ponderando.

De Fide enim id exploratum est, Martyr quippe dicitur testis, qui testimonium reddit Fidei Christi, juxta illud Act. Apost. 1. *Eritis mihi testes in Hierusalem*, & Divi Pauli ad Hebr. 2. *Et hi testimonio Fidei inventi probati sunt*, & observavit S. Augustin. *Conc. 20. in Psalm. 118.* ubi ait, *Martyris dulcissimum nomen Græcum esse, sed Latio donatum, quod Christianæ Plebis auribus suaviter sonaret, quam Latina vox testis*, & *Serm. 14. de verb. Domin.* inquit: *Ideo Martyres Fidei examinatoria nuncupantur a Lucifero Calaritano, fœneratio Fidei a S. Maximo, Mater ipsius Fidei*. Et Martyres ipsi principes, & auctores nostræ Fidei, holocausta, victimæ, Christo primæ victimæ cognatæ oblationes, præconia Evangelicæ veritatis, Legis expletio asseruntur a D. Ambros. August. Gregor. Nazianz. S. Ephrem, S. Cyprian. & tradit D. Thom. *in 2. 2. quæst. 124. art. 2.* & ibidem Expositores communiter.

De Spe Martyrum constat *ex Sapien. cap. 3.* ibi: *Etsi coram hominibus tormenta passi sunt, tamen Spes illorum plena immortalitate est, & vexati in paucis, in multis bene disponentur, quoniam Deus tentavit illos, & invenit illos dignos se, & quasi holocausti hostiam accepit illos*, & *ex Proverb. cap. 14. Justus sperat in morte sua*; quod loqui de Martyribus, communiter ibi sentiunt Scribentes, & signanter S. Bonaven. necnon S. Ambros. *in Serm. de S. Nazario* 14. plene Tertull. *in Scorpiaco cap. 6.* ubi, quod mansiones multæ apud Patrem, de quibus Joan. *cap. 14.* sunt tamquam secunda solatia, & extrema præsidia Spei, & dimicationis Martyrii, S. August. fuse *in Psal. 127.* S. Cyprian. *in tract. de laude Martyrii*, Philo Carpiacorum Episcopus *super Cantica* asserens, Ecclesiam Christi Sponsam Martyres habere tamquam perfectores suæ Spei apud Cælestem Sponsum, suntque aurea prorsus verba S. Ambrosii in hunc sensum *in dicto Sermone de S. Nazario* 14. ibi, *a Martyribus, dum mortis tolerantia indubitanter excipiatur, Spes immortalitatis evidenter asseritur; nunquam enim hanc vitam tam constanter expenderent, nisi esse alteram incomparabiliter beatiorem perfecta definitione sentirent.*

Charitatem autem informare ipsum Martyrium, nemo est vel in Sacris Litteris leviter versatus, qui ambigat, juxta illud Joann. *cap 15. Majorem charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*, ac D. Pauli *ad Rom. 15. Virtute enim patimur ex dilectione in Deum*: & post Divum Cyprianum *de laude Martyrii* Tertull. *in Scorpiaco cap. 13. & 15.* D. August. *de verb. Apost. Serm. 15. cap. 12. & Serm. 50.* D. Greg. *in Cantic. cap. 8.* luculenter, & docte comprobat D. Thomas *in 2. 2. quæst. 124. art. 3.* Hinc que Martyrium Charitatis consummationem dixit Clemens Alex. *Stromat. 4. cap. 2.* & plenitudinem Charitatis appellavit Tertull. *in Scorpiaco cap. 6.* ubi etiam subdit, quod Charitas vere excudit Martyrem; tresque virtutes Theogicas junctim in Martyrio potissimum commendari, docet S. August. *in enarrat. Psalm. 68.* & novissime P. Raynaud. *de Martyrio per pestem part. 4. cap. 2. per totum*.

Morales autem virtutes, nempe Prudentiam, Justitiam, Temperantiam, & Fortitudinem, famulari, atque inhærere Martyrio, deprehenditur ibidem ex traditis per SS. PP. & Theologos.

Et quidem inesse Prudentiam, colligitur ex Tertulliano *in Scorp. cap. 5.* ex D. August. *in Serm. 44.* & ex D. Gregorio Nazianzeno *Orat. 18.* ubi ait: *Martyrium negotiationem esse omnium prudentissimam, quia exigui Sanguinis pretio Cælestis Regnum emitur, & brevia, ac fragilia bona cum sempiterna gloria commutantur.*

De Justitia tradunt D. Cyprian. *de laud. Martyr.* asserens, *Omnem rectitudinem in eo expleri*, D. Hieronym. *in Psalm. 115.* D. Bonavent. *Sap. cap. 3.* D. Greg. Nazianz. *Orat. 18.* qui notant verba illa Sap. *cap. 3. Justorum animæ in manu Dei sunt*, ad Martyres proprie esse referenda, quippe qui tribuunt Domino, quod acceperunt a Domino, & imaginem a Deo acceptam Sanguine suo restaurantes, ac repingentes jus suum quodammodo reddunt Christo, in cujus testimonium occiduntur, atque ejus consummant, ac supplent passiones.

Temperantia in Martyribus etiam affulget, dum maximam omnium delectationem appetitus vitæ moderantur, seque in bono rationis posito in veritate, & justitia conservant, ut loquitur D. Thom. *in 2. 2. quæst. 124. art. 1.* dumque vitæ hujus desideria vicerunt, eos Domini propitiatio coronat, ut inquit D. Cyprian. *sæpe cit. opusc. de Laud. Martyrii*.

Fortitudo vero adeo urget in Martyrio, ut illud proprie dicatur actus Fortitudinis tamquam virtutis elicientis, prout dicitur actus Charitatis tanquam virtutis imperantis, & Fidei tamquam finis, in quo per Fortitudinem quis confirmatur, ut docet D. Thom. *in 2. 2. quæst. 12. ar. 2. per totum*, & ante ipsum plene D. Ambros. *de Offic. lib. 1. cap. 41.* Div. August. *Serm. 13. tom. 10. pag. 719.* Pro qua Martyrum Fortitudine toties Divus Paulus gratulatus est Catholicæ Ecclesiæ, *ut in 2. Thessalon. 1. Gloriamur in vobis in Ecclesiis pro tolerantia vestra, & fide in omnibus persecutionibus, & pressuris, quas sustinetis ostentamen justi Judicii, ut digni habeamini Regni ejus, pro quo patimini*; & tot exempla cruciatuum, & crudelissimæ carnificinæ fingillatim expressa per Gallon. *de Martyr. Cruciat.* & Ludov. Card. *ad vers. Sacr. cap. 128.* necnon per Baron. *in Martyrolog.* passim descripta præcellentem in Martyrio fortitudinem satis ostendunt.

Quam virtutum moralium complexionem in Martyrio junctim expressit egregie Theodoret. contra Græcos, ibi: *Martyribus res actæ in vita non solum Fortitudinis, sed Justitiæ, Temperantiæ, ac Prudentiæ Fidem conciliant. Quid enim esse illis temperantius possit, qui, noluerunt ab inceptis illis, dogmatibusque discedere, quæ bona esse credidernnt? Quid vero sit illis justius, qui Divina munera sibi exsecto jugulo compararunt, suaque ipsi corpora pro eo tormentis omnibus objecerunt, qui Cruci corpus suum pro nobis tradidit? Quid vero prudentius, quid sapientius dici queat iis, qui hoc consilii captarunt, ut, quæcumque sunt in hoc terrarum orbe, contemnerent, velut quæ nihil habent stabile, illa autem toto pectore adamarent, quæ sermone ullo exprimi non possunt?*

Sanctitatem vero, quatenus est omnimoda, & immaculata munditia, contineri in Martyrio, comprobat vulgatum illud Theologorum, & Canonistarum axioma, quod martyrium implet vicem Baptismæ, cujus Sacramenta omnia complentur in eo, & peccatorum omnium rubigo, ac labes abstergitur, gratiaque sacrificans vere confertur, ut habetur *in cap. Baptismi vicem, & cap. Catechumenum de consecrat. dist. 4.* & tradit D. Cyprian. *Epistola 79.* D. August. *de Baptism. lib. 5. cap. 22. & de Civitate Dei lib. 13. cap. 7.* Tertull. *de Baptism. cap. 16.* ubi acute Martyrium vocat Baptismum, qui fecundis maculis non inquinatur, D. Thom. *in 3. part. qu. 87. artic. 1.* Leff. *de Just. & Jur. lib. de Fortitud. dub. 4. art. 1. num. 54. & 56.* ubi, quod gratia per Martyrium confertur in instanti terminativo vitæ, tamen intrinseco, non extrinseco, ideoque Martyrium quasi Novaculam criminum, & culparum dixit D. August. *in Psal. 51. & Serm. 6. de verb. Dom.*

Ex his perpendimus emanasse jure merito communiter receptam Conclusionem, ut quotiescumque de Martyrio, & causa Martyrii per legitima documenta appareat, quis Dei Famulus possit canonizari, & debeat pro Martyre coli, ac venerari absque aliqua discussione Sanctitatis, quippe quod Martyrium universam in se continet Sanctitatem: ita tradit Host. *in cap. 1. de Reliq. & Venerat. Sanctor.* Cassaneus *in Catalog. glor. Mund. part. 3. consid. 49. §. Et ad probationem, vers. In Martyribus enim*, Castell. *de Canonizat. Sanctor. quæst. 5. num. 6.* August. de Ancona *de Potest. Eccles. quæst. 26. art.*

art. 3. in respons. ad secundum argumentum, Rocca *de Canoniz. Sanctor. cap. 3. per tot.* Turrian. *ad D. Thom. in 2. 2. disput. 17. dub. 2.* & fuit dictum per Pavin. *in Relatione S. Bonaventuræ par. 2. ar. 2. & in Relatione S. Didaci par. 3. c. 6. vers. Itaque solum*, & novissime *in Relatione facta S. V. pro Canonizatione xxvi. Martyrum in Japonia Discalceatorum Ordinis Sancti Francisci de Observantia art. 3. per totum.*

Quam assertionem adeo veram esse, dicebant Agentes pro causa Venerabilis Josaphati, ut in Martyrum Canonizatione, ubi Martyrium fuit concludenter probatum, non exigatur etiam Miraculorum patratio, & inquisitio, prout regulariter requiritur in Canonizatione Confessorum, juxta Gloss. *in cap. Unico, verb. Sedis Apostolicæ*, & ibi omnes Canonistæ *de Reliq. & Venerat. SS. in 6.* cum enim miracula perpendantur tamquam signa, & indicia Sanctitatis, & gratiæ apud Deum, *cap. Verum, dist. 2. cap. Quærendum, de Pœnit. dist. 2.* in Martyrio, quod est certa Sanctitatis demonstratio, non est opus signis, & conjecturis, *l. Ille, aut ille, §. Cum in verbis, ff. de Leg. 3. l. Continuus, §. Cum ita, ff. de verb. oblig. l. 2. cap. de Legib.* Et Martyribus cultum Sanctis debitum promisit summus, & primus Martyr Christus *Matth. cap. 10. Qui me confessus fuerit*, (testimonio sanguinis) *in terris coram hominibus, & ego confitebor eum coram Patre meo & coram Angelis ejus*, ut observavit D. Cyprian. *de Laude Martyrii*, Tertull. *in Scorpiac. cap. 9.* D. Bernard. *in Serm. 5. de Martyr.* & Sancta Mater Ecclesia prius venerari cœpit, & colere Festa Martyrum, quam Confessorum, ut post S. Clementem Papam *lib. 8. Const. cap. 39.* tradit Card. Bellarmin. *de Cultu Sanct. lib. 3. cap. 16. vers. Dico 2.* Unde per miraculorum disquisitionem non est in controversiam revocandus Martyris Cultus, præsertim quia miracula regulariter a Deo fieri solent, vel ut veritas confirmetur, vel ut viri alicujus Sanctitas comprobetur, & Nomen Christi glorificetur; Deus enim per miracula testimonium perhibet pro suo Famulo Confessore, ut traditum est a Divo Thoma *in 2. 2. quæst. 178.* & a Canonistis *in cap. Nec mirum, 26. quæst. 5. cap. Venerabili de Test. cap. Cum Marthæ §. Quæsivisti, de Celebrat. Miss.* Bont. *de Test. in verb. Qualitas.* Porro Martyrum Sanguis Evangelicam veritatem magis, ac magis confirmat, & ipsi sunt Cæli, qui enarrant gloriam Dei, ut eleganter scribit D. Ambros. *in Serm. 23. & Epistola 54. lib. 5.* qui propterea, dum fuso Sanguine testimonium perhibent Deo, non videntur egere testimonio miraculorum ab ipso Deo, quem consortio passionis clarificarunt, & ipsum Martyrium majus, quam universa miracula, reddit testimonium Divinæ potentiæ, præsertim apud Incredulos, quibus proprie data sunt signa, quemadmodum scribit B. Apost. 1, *ad Corinth. 14.* quod optime expressit D. Cyprian. *in lib. de duplici Martyrio*, sive quisquis fuit Auctor illius Opusculi, ibi: *Semper efficacius fuit Sanguinis profusi testimonium, quam miracula: quot enim morbos insanabiles verbo sanarat Dominus? quot cæcos illustraverat? quot mancos, paralyticos, ac debiles restituerat? quot exanimes ad vitam revocaverat? & tamen pauci credebant in eum; & audiebat: In Beelzebub ejecit dæmonia. Cæterum, ubi deventum est ad Sanguinem, ibi dejectum est Satanæ Regnum, ibi subactus est Mundus, & Fides enitentata magis efloruit, quam miraculis illustrata:* & demum tot præcipui honores, quibus Deus, & Sancta Mater Ecclesia usque a primordiis nascentis Fidei solos promovit Martyres, recensiti per Sanctum Gregorium Nazianz. *Orat. 2. de 40. Martyr.* D. Augustin. *Epistola 137. & de Civitate Dei cap. 27. lib. 8.* Theod. *lib. 8. contra Græcos*, D. Cyprian. *Epist. 10. 11. 12. & 22.* promereri videntur hanc prærogativam, ut absque miraculorum discussione in Sanctorum numerum referantur, prout compertum est, Ecclesiam pro Martyribus venerari S. Joann. Baptistam, SS. Innocentes, S. Quiricum, quinquennem S. Adauctum, & alios innumeros, quos nulla patrasse miracula constat. Et Christus Dominus in Tribunali Crucis hanc veritatem docuisse videtur, dum Latronem inter Sanctos asseruit, statim atque credidit, quippe quod, qui Christo commoritur, nullis miraculorum signis egeat. Et hæc Sententia retenta etiam fuit, & approbata *in præallegata Relatione Sanctorum 26. Martyrum, qui passi sunt in Japonia.*

Nec prædictis refragari videtur Host. *in Summ. tit. de Reliq. & Vener. Sanct. num. 4. in fine*, ibi: *De Martyribus autem non fit tanta examinatio, sed quæritur tantum de miraculis, & causa, propter quam passi sunt*, quem secuti sunt Auctor Candelabri aur. *cap. 17. num. 7.* Azor. *Inst. Moral. lib. 5. par. 2. cap. 6. §. Si vero* Mascard. *de probat. conclus. 262. num. 9.* quoniam Hostiens. propositio, & sequacium juribus, & rationibus est destituta; nam allegat *cap. Baptismi vicem, & cap. Catechumenum, de Consecr. dist. 4.* ubi habetur, in Martyrio tota Baptismi Sacramenta compleri, & peccata non remitti, sed extingui, ex D. August. quod Axioma potius evincit, non esse exigenda miracula. Dictum vero Doctoris est intelligendum secundum jura, quæ allegat Roman. *cons. 211. num. 5.* Paris. *cons. 128. num. 28. lib. 4.* Put. *decis. 228. num. 2. lib. 2.* Rationes autem nullas affert, sine quibus Dictum ejus cadaver potius opinionis, quam opinio censeri debet, argumento *l. Cum Ratio ff. de Bon. damn. l. Cum Pater §. dulcissimis, ff. de Leg. 2. cap. Consuetudo, dist. 1.* Et in contrarium urget communior sententia pluribus argumentis, & auctoritatibus suffulta. Probabiliterque dubitari potest, verba illa Hostiens. *Sed tantum quæritur de miraculis, & causa Martyrii* legenda esse, *Sed tantum quæritur de Martyrio & causa Passionis;* ibi enim Hostiens. voluit constituere differentiam inter Martyres, & Confessores. Et tamen, data illa lectura, nullum esset discrimen, & ibi Host. separat discussionem miraculorum a causa Martyrum, ponderando, & quod idem Host. *in cap. de Reliq. & Venerat. Sanct.* postquam differuit de requisitis in Canonizatione Confessorum, & signanter de miraculis, subdit: *Hic autem ordo non semper servandus est, & maxime quando agitur de Martyrizatis pro Fide, illi enim consueverunt facilius, & levius expediri;* nullumque de miraculis, & eorum necessitate verbum facit. Nec ideo inconstans dicatur Hostiensis tam prudens, ac solidus Doctor; facile credi potest, illud verbum *de miraculis*, vel incuria Impressoris, vel Scriptoris irrepsisse. Et ideo suspicatus est Modernus Faventinus *de Martyrum Canoniz. punct. 3. num. 10.* Vel certe Hostiens. opinio temperanda est, ut miraculorum probatio non sit necessaria simpliciter, & absolute, & ubi de Martyrio, & causa plene constat, sed solummodo secundum quid, ut scilicet clarius constet de Sanctitate Martyrii, vel ut probatio circa Martyrium coadjuvetur. Doctores autem sectatores Hostiens. cum illius duntaxat auctoritate, & juribus per eum allegatis nitantur, non sunt obstaculo sententiæ supra comprobatæ.

Ceterum, ut præmissa de sufficientia probationis Martyrii ad effectum, ut quis possit canonizari, locum sibi vindicent, animadvertendum esse dicebamus, ad essentiam Martyrii potissimum tria requiri; primo, ut aliquis mortem sustineat; secundo, ut voluntarie sustineat, & illam acceptet; tertio, ut eam sustineat propter Fidem, vel alium virtutis actum in Deum relatum, in quo usque ad finem perseveret. Quæ omnia colliguntur ex traditis per D. Thom. 2. 2. *quæst. 124. per totam*, & ibidem Scribentes communiter, & ex definitione Martyrii allata per Jo. Viguer. *in Inst. Theolog. tit. de Fortitud. cap. 6. §. 1. vers. 2.* ut sit voluntaria mortis perpessio, sive tolerantia propter Fidem Christi, vel alium virtutis actum in Deum relatum; de quibus requisitis debet per plenas, & concludentes probationes apparere.

Mortem esse de ratione Martyrii, colligitur ex D. August. *in Serm. de S. Cyprian. & ex Serm. 49. de pluribus Martyribus*, Origen. *lib. 3. comment. in Job*, Card. Baron. *in Annal. tom. 1. ann. 58. num. 94.* & luculenter tradit Div. Thom. *in 2. 2. quæst. 124. art. 4.* promptaque est ratio, cum Martyr antonomastice Testis Fidei dicatur, ut nominatim habetur *in Apocalyp. 2. Antipas Testis meus fidelis, qui occisus est apud vos*, summum Deo testimonium perhibere tenetur vitam impendendo, qua nihil carius esse homini compertum est, & cum Martyrium sit actus maximæ Charitatis, debet illa ostendi ex vitæ impendio juxta sententiam Domini: *Nemo habet majorem Charitatem, quam ut animam ponat quis pro amicis suis.* Hincque fit, tres Pueros Babylonios in camino ignis immissos, & non exustos, Danielem Leonibus prædam factum, sed illæsum, ac S. Joannem Evangelistam in ferventis olei dolium immissum, sed non extinctum, in Tabulis Martyrum a Romana Ecclesia non recenseri; quia, licet voluntas non defuerit Martyrio, tamen extremus exitus defuit voluntati, ut per D. Cyprian. *Epistola 32. & 58.* in quo contraria Martini de Magistris sententia omnino est rejicienda, prout illam noviter refellit Pater Raynaudus *de Martyrio, part. 2. cap. 1. §. 4. & 5. ad 10.*

Dum vero aliqui a SS. Patribus Martyres appellantur, qui pro Christo vexati tantum fuerunt, non mortui, ut S. Felix a D. Augustino, S. Eustachius a S. Joann. Chrysostomo, S. Maximus a D. Cypriano, & alii, id debet intelligi, ut illi essent Martyres designati, de qui-

de quibus per D. Cyprianum *Epiſtola* 12. & 22. *atque alibi ſæpius*, vel ſecundum antiquum uſum Eccleſiæ id procedit, & improprie, non proprie, de Martyrio habitu, non actu. Prout etiam aſſertio illa communi Theologorum calculo recepta, quod Sanctiſſima Virgo Deipara vere, & formaliter Martyr fuerit, ut tradunt D. Anſelm. Bernard. Epiphan. Ephrem, Damaſcen. aliique congeſti per Canitium *de Virgine Deipara lib.* 4. *cap.* 23. Spineli. *eodem tr. cap.* 11. *num.* 1. *& ſequ.* intelligi debet, ut vera omnino ſit, quicquid Abulen. Sotus, & alii in contrarium dixerint; quia dolores, quos ipſa tempore Paſſionis perpeſſa fuit, nedum æquarunt mortis naturalis dolorem, ſed potius exceſſerunt, ex quibus, Deo ſpecialiter juvante, non fuit interfecta; & Sanctiſſima Virgo, uti ab ordine totius naturæ excepta, cognata Deo, atque illi quodammodo æqualis, Sanctiſſimæ Trinitatis complementum, ac nobile Triclinium, Theotocos, ut paſſim in Sacris Œcumenicis Conciliis nuncupatur, non eſt communibus regulis metienda, & præcipuam, ac ab aliis Martyribus diſtinctam, & nobiliorem coronam Martyrii obtinuiſſe, docte, & ſplendide comprobat Rev. Pater Magiſter Richardus S. Palatii Theologus *in Nomenclatura laudum Virginis*.

Acceptatio etiam mortis requiritur in Martyrio, & voluntaria ejuſdem tolerantia; quia, cum ſit actus virtutis debet eſſe omnino voluntarius, ut inquit Div. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 24. *art.* 1. *in princ.* & Philoſophorum eſt incuſſum axioma, alioquin mors pœna diceretur, non Martyrium; & volitio, ſeu acceptatio debet eſſe pluſquam habitualis, aut interpretativa tantum, atque adeo quæ aliquando fuerat actualis, & vere exercita, perſeverans ſaltem moraliter, prout dicitur de Sacramentis, & paſſim per Theolog. *in tract. de gratia, & merite*. Ita poſt Div. Thom. docet Suar. *tom.* 3. 3. *part. diſput.* 2. *num.* 52. Leſſ. *de Fortitud. cap.* 1. *num.* 24. Unde fit, eos, qui dormientes occiduntur pro Chriſto, non eſſe proprie Martyres, niſi materialiter; homo quippe dormiens non eſt proprie voluntarius, ſecundum Ariſtotelem *lib.* 3. *Moral. cap.* 1. & tradit Leſſius *de Fortitud. dub.* 3. *num.* 24. P. Raynaud. *de Martyr. cap.* 3. §. 4. ubi reprobat contrariam Sententiam Coninci, & Neotericorum; & hac de cauſa aliqui etiam Theologi putarunt, Sanctos Innocentes, quos Eccleſia veneratur tamquam flores, & primitias Martyrum, & Paſſionis Chriſti præcones, cui teſtimonium, quod nondum poterant eloquio, perhibuerunt Paſſione, ut ſcripſerunt Origen. & D. Auguſt. & alii, non eſſe formaliter Martyres, cum defuerit actus voluntatis, ſed tantum materialiter; quæ tamen opinio magnos habet contradictores. Et eos, qui reſiſtunt, & nituntur adverſus Perſecutorem, a quo patiuntur, prout Milites pro Fide occumbentes, improprie eſſe Martyres, tradit Theodoret. Balſam. *in Comment. S. Baſil. can.* 13. Baron. *in Martyrolog. ſub die* 19. *April.* ubi, quod Phocas Imperator tentavit, olim Milites in bello cæſos adſcribi inter Martyres, quemadmodum Ethnici aras in bello occiſis erigebant, ſecundum Dionem in Tiviano, ſe huic ejus ſtudio Orientales Epiſcopi reſtiterunt mixi *Canone* 13. Sancti Baſilii.

Ex his ſequitur, Chriſtifidelibus permiſſum eſſe ſponte, ac libere ex inſtinctu Sancti Spiritus, & dum gravis, & proportionata cauſa concurrit, ſe exponere Martyrio pro Chriſti nomine tempore congruo ſuſtinendo, & hujuſmodi mortem patientes eſſe vere Martyres, qui & diſtincto, ac peculiari nomine nuncupabantur, hoc eſt, Profeſſores, ut poſt D. Cyprian. docet Baron. *in Annot. Martyrolog. ad diem* 2. *Januarii*. In quam ſententiam videtur ſcripſiſſe D. Paulus *ad Hebræos cap.* 12. *Curramus per patientiam ad propoſitum nobis certamen, aſpicientes in Auctorem Fidei, & Conſummatorem Jeſum, qui propoſito ſibi gaudio, Crucem ſuſtinuit, confuſione contempta*. Ubi Gloſſa pro certamine exponit Martyrium, & id docuit S. Auguſt. *lib.* 1. *de Civit. Dei cap.* 26. quem ſequitur Div. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 128. *art.* 1. *argum.* 2. ubi Cajetani contrariam opinionem Martini de Magiſtr. uti pernicioſam refellit, & docet, per hujuſmodi ſpontaneam oblationem proprie non dari Tyrannis occaſionem injuſte agendi, ſed ipſos ex actibus virtutis illam deſumere, dumque imponitur Idolorum adoratio, nec ea poteſt evitari, niſi per mortis acceptationem, per aquam, vel ignem, utique id licitum eſſe: quod præſtiterunt Sanctæ Fœminæ, quæ pro ſervanda Pudicitia ſe in fluvium projiciendo, & aliter mortem ſibi conſciverunt, ut narrat D. Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *cap.* 26. Quarum Martyria coluntur a Catholica Eccleſia, innumeraque ex Tabulis Eccleſiaſticis ſuppetunt exempla Servorum Dei, qui ſe voluntarie obtulerunt Martyrio, prout de S. Sebaſtiano, Sancta Catharina Virgine, Sancta Euphraſia, S. Bonifacio, SS. Juſto, & Paſtore, SS. Priſco, & Alexandro, S. Paphnutio, aliiſque pluribus narrant Martyrologia, & recenſentur per Baron. *in Annalib. ab anno* 850. *ad* 853. Celebriſque eſt Hiſtoria Martyrum Cordubenſium, quos defendit S. Eulogius, qui poſtea, & ipſe fuit Martyr, *in Opuſculo nuncupato, Memoriale Martyrum, ut in Bibliotheca SS. Patrum tom.* 7. & ille ſolus cum Epiſcopo Cordubenſi reſtitit Pſeudo-Concilio Corduben. in quo damnati fuerunt dicti SS. Martyres, quia ſponte Martyrio ſe obtulerant, quod Conciliabulum fuit poſtea ab Eccleſia Catholica Romana rejectum, & illi Martyres recepti, & in Libro SS. Martyrum notati, ut animadvertit Baron. *in Annalib. ſub anno* 852. Monita autem, & SS. Patrum dicta, quibus fuga ſuadetur, & provocationem Martyrum damnare videntur relata *in cap. Adverſitas* 7. *quæſt.* 1. *cap. Sciſcitaris* 7. *quæſt.* 3. procedunt, ubi deſit gravis, & proportionata cauſa ad fugam, atque a Martyrio ſubductione fere culpoſam eſſe, exemplis, & præceptis SS. Patrum oſtendunt Doctores prælegati, & concurrente juſta cauſa, ut puta multorum ſalute, eſſe de præcepto ſe offerre Martyrio docet S. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 125. *art.* 1. *ad* 3. Sanchez *in Summ. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 15. & fuit dictum *in Relatione Beati Paſchalis tit. de Fid. verſ. Et hanc tandem*.

Demum de ratione Martyrii eſſe, ut mors ſuſtineatur propter Fidem, vel alium virtutis actum in Deum relatum, aperte probant D. Auguſt. *de Civit. Dei lib.* 1. *c.* 26. D. Thom. *in* 2. 2. *quæſt.* 124. *art.* 5. *per totum*, & hoc indicant verba D. Matthæi *cap.* 5. *Beati, qui perſecutionem patiuntur propter Juſtitiam*, cujus appellatione veniunt omnes virtutes, ut poſt Ariſtotelem *lib.* 5. *Eth. cap.* 1. *&* 2. docent ibidem communiter Interpretes, quatenus tamen referuntur, & reſpectum habent ad Deum Fide operante; alioquin pro Philoſophia morali, non pro Chriſto quis diceretur pati, ut obſervat poſt alios Leſſ. *de Fortitud. lib.* 1. *dub.* 3. *verſ. Denique debet*; eſtque vulgatum Axioma: *Martyrem non facit pœna, ſed cauſa*, paſſim a Sanctis Cyprian. Auguſt. Greg. Hieronym. uſurpatum, ubi, quod pœna eſt communis Latroni, & Hæretico, ſed cauſa diſpar; quod late exornat Baron. *in Annal. Eccleſ. ſub anno* 425. Sic exploratum eſt, Abelem, Machabæos, S. Joannem pro Religione, atque Tyrannorum reprehenſione, necatos fuiſſe, glorioſas Virgines Luciam, Agnetem, Urſulam pro ſervanda Virginitate occubuiſſe, habentes in una hoſtia duplex Martyrium, Pudoris, & Religionis, ut inquit S. Ambroſ. *de Virgin. lib.* 1. & Babylam, atque optimos Pontifices Felicem, Joannem, necnon integerrimos Epiſcopos Stanislaum Polonum, & Thomam Cantuarienſem, aliosque plures recenſitos per Boz. *de Poteſt. Eccleſ. c.* 14. *lib.* 6. pro defenſione poteſtatis, & libertatis Eccleſiaſticæ interemptos fuiſſe. Et quidem S. Babylas Patriarcha Antiochen. primus fuit, qui pro Eccleſiaſtica libertate, ac poteſtate vitam poſuit, & quia de Templo Philippum Imperatorem expulerat, manibus propriis in pectus ejus adactis, ut advertit S. Joann. Chryſoſt. relatus a Bozio *de Poteſt. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 8. Tempore autem Valeriani Imperatoris multos Presbyteros, & Diaconos pro caritate miniſtrantes peſtis lue laborantibus demortuos uti Martyres colit Romana Eccleſia *ſub die* 28. *Februarii*, & vere fuiſſe Martyres, docte probat P. Raynaud. *in tract. de Martyrio per peſtem*. Quemadmodum etiam decem, & quatuor Chriſtianos renuentes parere Edicto Principis per Quadrageſimam carnium eſum præcipientis necatos in Bulgaria fuiſſe veros Martyres, docet B. Theodor. *in Sermon. Catechiſt. Serm.* 63.

His concurrentibus, perfectum re vera dicendum eſſe Martyrium, pronuntiant Theologi, & Canoniſtæ, quotieſcumque patiens ſit in ſtatu gratiæ, vel ſaltem habeat legitimam ad gratiam diſpoſitionem, quæ in attritione conſiſtit ex ſententia D. Thomæ 3. *par. quæſt.* 87. *art.* 1. & late probat Leſſ. *de Fort. dub.* 4. *per totum cap.* 1.

De Martyrio autem cum requiſitis prædictis cenſuimus conſtare debere plene, & concludenter, ut quis tamquam Martyr poſſit canonizari; quam probationem videtur exigere gravitas Cauſæ Canonizationis, quæ eſt de majoribus Cauſis Fidei, ut inquit Gloſſa *in cap.* 1. *de Reliq. & Venerat. Sanctor.* necnon humani judicii conditio Hypocritarum, & Pſeudoprophetarum fallaciis, & deceptionibus expoſita, a quibus cavendum eſſe, monuit D. Matth. *c.* 7. hoc eſt, plenæ probationis medio, quæ lumen plenum veritatis appellatur a Bald. & æquiparatur luci, in qua perfecte videmus, *l. Per hanc, num.* 1.

c. de

c. de Temporibus, & repar. Appell. ita ut Apes a Veſpis diſcernantur, inquit Tertull. adverſus Martin. *lib.* 4. hoc eſt, veri Martyres a Pſeudomartyribus, quos Hæretici Montaniſtæ, Donatiſtæ, Novatiani, Ariani ſibi ſæpe finxerunt, & adhuc fingunt, ut poſt D. Auguſt. Theodoret. & alios acriter ſcribit Baronius *in Prælud. Martyrolog. cap.* 10. Ex quibus, & aliis rationibus, etiam ubi agitur de Canonizatione alicujus Confeſſoris, Sanctitatem eſſe plene, & concludenter probandam, tradunt Canoniſtæ *in cap.* 1. *&* 2. *de Reliq. & Venerat. Sanct.* Caſtell. *de Canoniz. quæſt.* 7. §. *Quæro qualiter*, Malvet. *eod. tract. cap.* 1. *num.* 15. *& cap.* 4. 62. *&* 72. & fuit dictum per Majores noſtros ſæpius, *ut in Relatione S. Franciſci de Paula*, §. *Viden. in Relatione S. Hyacinthi, & in aliis congeſtis in Relatione S. Andreæ Corſini part.* 3. §. 3. *per totum.*

De Martyrio Servi Dei Joſaphat Archiep. Polocen. & qualiter in illo ſuſtinendo ſe geſſerit.

PARS TERTIA.

JOſaphatus primum Monachus S. Baſilii, & deinde Archiepiſcopus Polocen. antea Joannes Concevitius, natus eſt Udolomiricæ anno a Partu Virginis 1584. ex Gabriele, & Marina honeſtis Parentibus orthodoxis Catholicis vinculo Matrimonii rite copulatis, & Sacro Lavacro Baptiſmatis Catholico ritu fuit initiatus, atque pie ab iiſdem educatus, ut deponunt ſex Teſtes *in Proceſſu Polocen.* nempe primus, qui eſt octogenarius, ſecundus, tertius, & quartus, qui ſunt Conſules Civitatis, & pluſquam ſexagenarii, & quintus, ac ſextus, *ut in fol.* 22. 23. *&* 57. In ipſa pueritia piis moribus inſtitutus præmaturum, ac præcox adeo ad Religionem oſtendit ingenium, ut vacaret aſſidue orationibus, & quotidianis precibus, quibus cum Deo converſabatur in ſeceſſu Templi Sanctæ Paraſceves, ubi & in depingendis, formandiſque Sanctorum Imaginibus operam dabat, tamdiuque interdum in Sacris Ædibus commorabatur, ut ſollicitos faceret Parentes ob ſui abſentiam; unde ipſe Joannes tamquam exemplar virtutum, atque egregiæ indolis ceteris etiam provectioris ætatis Adoleſcentibus proponebatur, ut teſtantur iidem primus, & tertius Teſtis *in Proceſſu Polocen. fol.* 22. Poſt quas præproperæ pietatis, ac Sanctimoniæ proluſiones, cum uſque ad annum Chriſti 1604. eumdem vitæ honeſtæ tenorem ſervaſſet, 20. ætatis anno Religionem S. Baſilii ingreſſus eſt, & in ea profeſſus in monaſtica perfectione, & vitæ Sanctimonia ingentes progreſſus fecit, claruitque eximie Moralibus, ac Theologicis Virtutibus, Divinis rebus, & aſſiduæ orationi, corporis caſtigationi, ipſorumque librorum lectioni valde addictus, ut comprobatur in teſtimonio quatuor Teſtium *in Proceſſu Polocen.* nempe 32. qui eſt Conſul, *fol.* 34. & Teſtis 57. & 59. *fol.* 43. quorum alter eſt Sacerdos Societatis Jeſu, alter Monachus Ordinis Sancti Baſilii, & 71. Teſtis *fol.* 58. adeo ut paucos poſt annos, aſſumpto Joſepho Vilnenſi Archimadrita ad totius Ruſſiæ Metropolim, Joſaphatus in ejus locum ſuffectus creatus fuerit Archimadrita Vilnen. Quo in munere ſumma cum prudentia ſuas optime implevit partes, atque omnibus omnia factus, ob penuriam Sacerdotum unitorum ſolus omnia pene Eccleſiaſtica munia obibat, Divinis Officiis aſſidue intereſſendo, Confeſſiones Sacramentales excipiendo, frequenter concionando, & immenſa cum caritate, qua omnes homines diligebat, ut de Sancto Petro inquit S. Clemens Papa *Epiſtola* 1. ſalutem omnium procurando, ut teſtificantur *in Proceſſu Polocen.* Teſtes 59. 68. qui eſt Archiepiſcopus Polocen. ex Ordine S. Baſilii, Alumnus ipſius Joſaphati, 69. qui eſt Epiſcopus Metonen. ac 71. necnon Teſtes 53. & 56. Sacerdotes Societatis Jeſu, & Teſtis 61. Archidiaconus Ordinis S. Baſilii, & comes Paſſionis Joſaphati, atque alii *in eodem Proceſſu*.

Donec de anno 1619. poſt Gedeonem Archiepiſcopum Polocen. idem Dei Famulus invitus ad Archiepiſcopatum evectus fuit, ut ait teſtis 69. in *Proc. Polocen.* Quam ejus humilitatem ponderat etiam teſtis 16. fugamque meditabatur exemplo antiquorum Epiſcoporum. Ad quod munus tali cum pompa, & majeſtate, Populique alacritate exceptus fuit, ut nemo alius, ut deſcribitur in *proceſſu fol.* 19. Incredibile dictu eſt, quantum in hac dignitate zelum, & caritatem oſtenderit totus in corrigendis, & componendis corruptis, & depravatis Populorum ſuæ Diœceſis moribus, omnium Confeſſioni audiendæ publice, & privatim, domi, & foris expoſitus, ſuavibus verbis Peccatores excipiens, quæ verba penetrabant, & lacrymas extorquebant, ut deponunt prælegati teſtes 53. 55. 61. 62. & 68. in *proceſſu Polocen.* Abuſus multos circa Sacramentorum adminiſtrationem ſuſtulit, & frequentiam Sacramentalis Confeſſionis inſtituit, ut deponunt teſtes 53. & 103. Orationi aſſidue vacabat, adeo ut ſingulis noctibus ſurgeret ad orandum, & implorandum cum gemitu, & lacrymis pro converſione Schiſmaticorum Divinam opem, matutinæ etiam Pſalmorum recitationi ſemper interveniendo, ut ajunt teſtes 59. 61. & 73. de viſu ſubdens, ſe ſubinde clanculum pariter audiviſſe Archiepiſcopum in precationibus clamantem: *Domine Deus, da unionem Eccleſiæ Sanctæ & converſionem Schiſmaticorum:* 63. 68. & 71. qui ponderant, Archiepiſcopum conſueviſſe primum omnium ſurgere ad Matutinum, ita ut ſæpius ipſe pulſaret Campanas pro Monachis convocandis, poſtquam etiam fuerat ad Archiepiſcopatum promotus; inter orandum autem ſæpenumero ſe flagris cædebat uſque ad ſanguinis effuſionem, adeo ut pavimentum etiam cruore conſpergeret, præſertim antequam Sacrum celebraret, præmittendo ſacrificium Deo gratum, nempe ſpiritum per pœnitentiam contribulatum. Quapropter etiam cilicio ultra 20. annos uſque ad mortem abſque indufio corpus afflixit, numquam carnes comedit, raroque piſces, & leguminibus ut plurimum veſcebatur, aquæ potum adhibendo, quouſque ob ſtomachi imbecillitatem alio etiam potu uti coactus fuit, ſuper nuda terra ſæpe cubabat, & nudipes hieme in frigidiſſima illa Regione incedebat. Ita affirmant teſtes 15. 61. 68. 71. & 72. qui addit etiam, antequam procederet ad Sacramentales Confeſſiones excipiendas, conſueviſſe flagello ſe verberare. Virgini Dieparæ ſe ſe totum devoverat, cui nedum Aras erigi, Feſtivitateſque ſolemniter curavit, ſed & ſemetipſum exactiſſimum caſtitatis obſervatorem inſtar Templi exhibuit, ut dicunt teſtes 59. & 73. Pauperes adeo fovit, ut eorum veluti Parens haberetur, numquam eos dimiſit affictos, & jubebat aliquando toc erogari eleemoſynas, ut nihil relinqueretur in penu, iiſque ægrotis in Noſocomio jacentibus omnia exhibebat caritatis officia, lectum conſtruens, cibum miniſtrans, pedes deoſculans, & mundans, quos & ſermone ſalutari, & ſpiritu lenitatis conſolabatur, ut deponunt teſtes 15. 16. 61. 64. qui fuit diſpenſator eleemoſynarum Archiepiſcopi, & ait, cum olim pauperi Viduæ nihil erogandum ſupereſſet, juſſiſſe, Pallium Epiſcopale oppignorari, teſt. 69. & 71. addentes, conſueviſſe dare eleemoſynam ruſticis, & aliis mendicis poſt Confeſſionem Sacramentalem apud ſe expediram, ut ad Sacramenta illos alliceret, 94. inquiens, vel inimicis fuiſſe amiciſſimum, 97. qui dicit, Archiepiſcopo ſibi delatam annuam eleemoſynam per Palatinum Vitepſcen. illam nec tangendo Pauperibus in Xenodochiis, carceribus, aliiſque piis locis totam diſtribuere conſueviſſe. Cathedralem Polocen. Eccleſiam plurium millium ſumptu abſolvit, & fere a fundamentis reſtauravit, ac Monalium Sancti Baſilii Polociæ Monaſterium erexit, ut ajunt teſtes 9. 66. 68. & 71. In conſanguineos vero adeo continens, & parcus fuit, ut aliquando pro datis alteri eorum 40. Florenis doluerit, quod in Pauperes potius non diſtribuiſſet, ut deponit teſtis 15.

Jura Eccleſiarum, necnon Epiſcopalem Juriſdictionem vehementer tutatus eſt, bonaque Eccleſiaſtica a Sæcularibus uſurpata vindicavit, ut aſſerunt teſtes 7. qui eſt ſupremus Judex Polociæ, 68. qui eſt Archiepiſcopus Polocen. 71. & 108. qui ſubdunt, olim Archiepiſcopo Joſaphat oblata fuiſſe per Schiſmaticos triginta circiter millia Florenorum, ut ſineret præfici regimini Eccleſiarum Presbyteros Schiſmaticos, quam ſacrilegam impiorum petitionem riſit Archiepiſcopus inquiens, animarum ſalute, non pecunia ſibi opus eſſe, & donum Spiritus Sancti vendi non debere. Maximus fuit Evangelicæ veritatis, & unitatis, ac Primatus Romanæ Catholicæ Eccleſia propugnator, ac præco, & in comprimenda Hæreticorum, & Schiſmaticorum perfidia, qui Summum præſertim Romanum Pontificem, & poteſtatis ejus plenitudinem audacioribus urgebant calumniis, & probris, in Cælum ponentes os ſuum, & Chriſtum Dominum dilacerantes, atque in eorum converſione, & aggregatione ad unitatem Catholicam egregiam navavit operam. Unde & in hanc cauſam ſæpiſſime concionabatur, & aſſidue diſputabat pro unione, ad quam Schiſmaticos poſt diſputationes blandis etiam verbis, & Libris Catholicis eiſdem diſtributis, revocare ſtudebat, in conviviis, & in privatis allocutionibus totus in hac unitate Eccleſiæ, & primatu Sedis Apoſtolicæ in quo toto tempore, quo Archiepiſcopatum rexit, vere univerſa ejus deſudavit induſtria, ut deponunt teſtes 7. & 30. ajens, olim Archiepiſcopo pro unione diſcepranti Schiſmaticos ſuaſiſſe, ut ille recognoſceret Patriarcham, quo facilius eos ad ſe trahe-

traheret, quibus respondit: *Recognoscat Patriarcha Papam, & ego recognoscam Patriarchàm*: & iisdem ipsi mortem minitantibus subdidisse: *Pro Christo mundo moriar*: 32. 57. 69. qui est Episcopus Meteonen. 72. 101. & 106. qui duo postremi advertunt, aliquando Archiepiscopum ostendisse ex ipsis Schismaticorum Sclavonicis Libris comprobari, Rhutenos antea solitos redere obedientiam Romano Pontifici; ex qua assidua Antistitis opera, Deo bene juvante, factum est, ut in triennio, quo Archiepiscopatum rexit Polociæ, quæ antea grassabatur Schismatis lues pro majori parte extincta fuerit, & cum creatus Archiepiscopus paucos Polociæ inveniret Fideles, tempore mortis pauciores reliquerit Infideles, ut dictum fuit de Sancto Gregorio Thaumaturgo Neocesareæ Episcopo. Ita deponunt sex testes in *processu Polocen.* nempe 29. & 31. Proconsules Polociæ, & 43. necnon 63. & 70. Alter Decanus Bychovien. alter Archidiaconus albæ Russiæ, atque etiam 71. qui omnes, excepto 70. testantur, se ab Hæresi, & Schismate ad Fidem Christi, & Catholicam unionem opera ipsius Josaphati conversos fuisse, & 63. testis exprimit nomina quatuor aliorum industria ejusdem Archiepiscopi reductorum ad Sanctam Sedem, additque 29. testis, cum ad Ecclesiam accederet, Antistitem in Porticum prodiisse, & manu ejus apprehensa, dulcissime collacrymatum fuisse, exclamando: *Deus, ecce errantem inveni Ovem, Tibi eam commendo*: 71. vero testis subdit, tot per Servum Dei conversos fuisse ad Fidem Catholicam, quot modo sunt uniti Polociæ, quod idem affirmat 2. testis Sacerdos Rhutenus in *Processu Urbis juxta 6. fol.* 13. & 73. testis ait, quod multa millia animarum suis Concionibus, disputationibus, & industria convertit ad Catholicam Religionem.

Et ex Catholicæ Fidei incrementis maxime afflictabatur humanæ salutis hostis, efferataque ejus rabies effervescebat agnoscens, Josaphatum Archiepiscopum quam brevi dominium, possessionemque animarum omnium Christo propagaturum fuisse, atque Hæresim universam ejecturum. Unde Homines nefarios Schismaticos excitavit, ut, facta conspiratione, ad necem quærerent Christi Famulum, & fortissimum pro Fide bellatorem, atque, ut ipsi vocabant, animarum Prædonem interimerent. Quod impium facinus per tres vices moliri ausi sunt Vitepsci, nempe sub die 6. Augusti 1621. dum Sacra operaretur, in die Pentecostes anno 1622. dum optimus Præsul piorum Christifidelium agmen, seu Processionem institueret, & de anno 1622. Mense Aprili in Prætorio, dum publice legeretur Privilegium a Regia Majestate Poloniæ Josaphato Archiepiscopo concessum, in quo Professio Fidei ejusdem in Catholica unitate astruebatur, ut narrant plures testes infra, cum de probatione hujusmodi seditionum agetur, recensendi: sed tandem de anno 1623. 12. Novembris scelesti Schismatici, adjuvante quodam Smotricio Pseudo-Archiepiscopo Polocen. excitato ex industria tumultu, atque impetu facto in ædes Archiepiscopales, post Familiarium cædem, totiusque Supellectilis eversionem, capite Archiepiscopi securi disjecto, sacrilegum Parricidii scelus immanissime perfecerunt, ut deponunt quatuor oculati testes in *Processu Polocen.* nempe 108. Nobilis Polocen. & 61. qui ambo fuerunt Familiares Præsulis Josaphati, comites Passionis, & vulnerati ab iisdem Parricidis Schismaticis, & 93. testis honesta Matrona, quæ e Vestibulo Templi B. Mariæ vidit, quando Servus Dei in Aream Curiæ suæ extractus occidebatur, & 11. testis Actor deputatus ab Archiepiscopo contra Schismaticos testatus est, se statim, audita Servi Dei morte, venisse Vitepscum Corpus propriis manibus in Tumbam composuisse, sanguine ex vulneribus adhuc defluente, idemque per flumen Dunam advexisse Polociam, ut in *Processu Urbis*. 2. testis Sacerdos Rhutenus de auditu a Fratre suo germano, qui interfuit trucidationi, & vulneribus male habitus fuit, exactissime narrat hanc Historiam mortis Archiepiscopi Josaphati. Post quam truculentam Antistitis occisionem sævientes adhuc in examine Corpus Schismatici illud per Aream Domus Episcopalis, & per Civitatem Vitepscen. raptarunt sune ligatum, & solo cilicio tectum ignominiis, & proculcationi sacrilegæ Plebis omnis sexus, omnisque ætatis exposuerunt, & demum ad ripam fluminis Duna protractum ex altiori loco præceps dederunt, & postmodum infeliciter demerserunt, ubi jacuit per sex dies, ut deponunt testes 10. 83. & 84. & omnes Vitepscenses, atque alii Schismatici in testimonio clara, & elata voce super hoc unanimiter dato, relato in *Processu Polocen. fol.* 76. 77. & 79. & ipsi Commissarii Apostolici affirmarunt in *Processu fol.* 85. dum loca omnia sanguine Josaphat sparsa, vel miraculis clara, crucibus, vel aliis signis distinxerunt, necnon Episcopus Nolanus tunc Poloniæ Nuntius, & Archiepiscopus Metropolitanus totius Russiæ enarrant in *Litteris usque de anno* 1623. *ad S. V. datis*. Quam Schismaticorum sævitiem vel ipsi Hostes Archiepiscopi, seu potius Catholicæ Fidei detestati sunt, ac ingemuerunt maledicentes Sicariis, & sanguinem innocentis Præsulis super illos inclamantes, & demum etiam ipsi Parricidæ, atque universus Populus Vitepscen. publica facinoris confessione, ac veniæ petitione deploraverunt, suntque etiam fere omnes Parricidæ Schismatici, antequam capite plecterentur, ad salutem animæ revocati, ut habetur in *Process. fol.* 85. & deponunt testes 63. & 68.

Igitur de perfecto hujus Servi Dei Martyrio plene, & concludenter constare asserunt Agentes pro Venerabili Josaphato; probatio siquidem mortis deducitur ex depositione dictorum trium testium oculatorum 61. 93. & 108. qui utique sufficiunt *ad l. Ubi numerus, ff. de Test. c. In omni negotio eod. tit.* Rota *decis.* 209. *num.* 3. *par.* 1. diu etiam firmatum fuit *in Relatione Sancti Francisci de Paula* §. *Videndum*, *in Relatione Sancti Hyacinthi fol.* 51. *vers. Superioribus annis*, & in aliis, ubi quod sufficit etiam unus testis de certa scientia cum duobus de publica voce, & fama, junctis aliis testibus de auditu a personis, quæ mortem viderunt, quorum multi sunt in processu, & sceleris patratores id fassi fuerunt, & publico supplicio pœnas luerunt. Circa quam probationem placuit etiam, Beatissime Pater, hic recensere integram depositionem testis 108. socii Passionis Servi Dei Josaphati seriem facti diligenter referentis.

Interim, inquit, Schismatici, occupata jam per vim tota Curia Archiepiscopali, cæsis omnibus Famulis, totam diripiebant supellectilem. Auditis his clamoribus, Antistes procedit e Camera, &, clausis ipse foribus, Sacratissimæ Crucis signavit effigiem: me a sinistra parte illi, inquit testis, astante, pro more suo dulcissime Hostes allocutus fuit: Filioli, quare famulos meos cæditis? Si aliquid contra me habetis, ecce adsum. Tunc ex opposita Camera eruperunt duo, &, ut Servum Dei stantem viderunt, alter, Servo Dei stringente in modum Crucis ad pectus manus, fuste caput petiit, securi divisit alter; prostratum vero quotquot in atrio fuerunt omni telorum genere confodiebant, & contundebant. Elevata tamen Servus Dei manu inter media vulnera exclamavit; *O Deus meus*; ibique globis sclopetariis Caput Sacrum trajiciunt, & iterum fustibus cædunt. Cumque Corpus vestibus exuissent, & cilicio indutum conspexissent, ex hoc suspicati, quod occisus fuisset alius, & non Archiepiscopus, totam Domum perquirere cœperunt, ut Archiepiscopum invenirent, donec ex teste ipso, quem ad Corpus recognoscendum adduxerunt, certiores facti fuerunt, vere Archiepiscopum ipsum, & non alium, fuisse occisum.

Cum qua depositione adamussim concordat secundus testis *in processu Urbis* de auditu a Fratre germano teste ibidem de visu; & 61. testis *in eodem processu Polocen.* comes itidem Passionis Josaphati, qui subdit, se dum Servus Dei occideretur, positum fuisse in terram fustibus cæsum, vulneribusque affectum in area Domus, & in Cœmeterio, asserens: Ipsam meam vitam miraculum censeo; scio enim, me ita cæsum fuisse, ut naturaliter neque minima particula carnis, ossiumque manere integra posset. Testatur vestis mea, hoc caput meum cicatricibus pleniissimum: &, quod maxime rem auget præsentem, cum ante hæc verbera multis distinerer valetudinis incommoditatibus, nunc Dei gratia optime valeo, ut ab obitu Servi Dei nullo modo vexatus fuerim, nisi quod sanguinem interdum spuam; hoc tamen sine ullo dolore, & valetudinis detrimento.

Addens paulo post: Ipso die mortis Servi Dei, cum jam Schismatici Curiam Archiepiscopalem invasissent, Familiares Archiepiscopi defensionem parabant, sed Servus Dei prohibuit omnino, ne vel vulnerarent aliquem ex Parricidis, vel globo trajicerent. Et hoc fuit in causa, quod Schismatici, viribus sumptis, ardentius institerint, Portam Curiæ fregerint, Domum occupaverint, ac me, & D. Emmanuelem Cantacusenum cum tota Familia cæciderint: nullus tamen ex nobis mortuus est; quod quidem Servus Dei in vita prædixisse mihi videtur, cum sæpius nos moneret, ne timeremus nobis, si ille Martyrio afficeretur, *Non peribit*, inquiens, *ex vobis quisquam*.

Voluntarie autem per Servum Dei, & absque ulla resistentia mortem acceptatam fuisse, quod pro secundo Martyrii requisito a nobis supra deductum fuit,

plene probari dicebatur ex iisdem teſtibus 108. & 61. necnon 2. *in Proceſſu Urbis* in illis verbis: Antiſtes pro more ſuo dulciſſime hoſtes allocutus eſt: *Filioli, quare Famulos meos cæditis? Si aliquid contra me habetis, ecce adſum*: & aliis paulo ante recenſitis verbis teſtis 61. ibi, Cum jam Schiſmatici Curiam Archiepiſcopalem &c. unde colligitur, piiſſimum Præſulem prompte adeo, & libenter ſanguinem ſuum tradidiſſe, ut eo graſſantem Schiſmaticorum luem extingueret inſtar Ovis occiſionis coram deglabrante non apperientis os ſuum: & acceptatio prædicta deducitur etiam ex antecedenti deſiderio Martyrii, quo ardentiſſime flagrabat Servus Dei, ſuper quo deponunt teſtes 9. 15. 27. 61. 69. 71. & 108. *in Proceſſu Polocen.* afferentes, Archiepiſcopum quodammodo mortem ſuam prædixiſſe his verbis; *Ego diſcedo Vitepſcum pro Martyrio*: & ab amicis monitum, ne illuc proficiſceretur, quia Schiſmatici erant illum interfecturi, a propoſito Viſitationis Epiſcopali munere deſiſtere noluiſſe, & aliquando dixiſſe, ſe optare mori, cum Eccleſia Cathedralis fuerit reparata, prout poſt reparationem contigit, familiariaque, & creberrima verba fuiſſe in ore illius, dum a ſchiſmaticis perſecutionem pateretur: Utinam Sanguinem pro Domino meo fundere poſſim: cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto: non poſſum melius mori, quam pro veritate Sancta: faxit Dominus meus, ut ſim dignus Sanguinis effuſione; atque aliquando in Concione ad illa verba, *Omnis, qui vos occiderit &c.*, dixiſſe ad Populum: *Vos mihi minitamini mortem, & ego vobis dico, non eſſem felicior, quam ſi per manus veſtras pro Fide Catholica occiderer. Scitote ergo, me paratiſſimum eſſe ad moriendum pro veritate*. Quibus Caritatis, & Fortitudinis ſtimulis non tam ſemet ad Martyrii coronam excitabat, quam lacefferet, ſuppliciique moras vehementer increparet, ſe ad certum exhibendo paratum Servatoris exemplum ſecutus, qui, cum per atram noctem minime videretur, ſe Judæis manifeſtavit, prout S. Baſilius his verbis S. Gordium Martyrem luculenta Oratione celebrat, & ſimili præconio S. Gregor. Nazianz. *Orat.* 3. commendat Martyrium Marci Epiſcopi Arethuſii voluntarii Chriſti Athletæ; & Sanctiſſimos Antiſtites Ambroſium, & Thomam Cantuarienſem imitatus eſt, qui pro defenſione Jurium Eccleſiæ, & Catholicæ Fidei ſanguinis proprii effuſionem ſitiebant, ut ex Tabulis geſtorum eorundem compertum eſt, & annotatum fuit in *Relatione S. Caroli in argum.* 11. *ad finem*, necnon & exempla tot Martyrum, qui ſopitorum veluti Canum, hoc eſt, Fidei Hoſtium aures vellentes non extimuerunt in arenam prodire ut Martyrii gloriam conſummarent, complentes dictum illud: *Juſtus, ut Leo, confidenter agit*: de quibus ſupra meminimus *in ſecunda parte hujus Relationis ſuper ſecundo Martyrii requiſito*.

Cauſam vero mortis (quæ eſt tertium requiſitum Martyrii) fuiſſe Catholicæ Fidei, ac S. R. E. & Petri Primatus defenſionem, Sanctiſſime Pater, deducebatur ex pluribus, nempe, quia decem & quatuor Teſtes ſingillatim recenſendi ſuper hoc ſignanter deponunt, comprobantes odium ingens Schiſmaticorum in Servum Dei, eo quia Catholicæ unitatis, & veritatis propugnator eſſet, & Schiſmatis infectator, adeo ut ter conſpiraverint in ejus necem; & poſt mortem Archiepiſcopi plurima a Schiſmaticis data fuerunt ſigna lætitiæ, & contemptus, ac contumeliæ in Sacrum Antiſtitis Cadaver; communiſque fama, & reputatio illarum Partium, quod hæc fuerit cauſa mortis, aſtipulatur per Teſtes *in Proceſſu Polocen.* qui unanimiter affirmant, nulla alia de cauſa fuiſſe occiſum Joſaphat Archiepiſcopum, quam pro obedientia Summi Romani Pontificis, pro defenſione Primatus Sancti Petri, & Sedis Apoſtolicæ, pro Fide Catholica, & ſancta unione, ſuntque, Supremus Polocen. Palatinatus Judex aſſerens, quod nullam aliam cauſam in eo inveniebant Hoſtes, 59. Igumenus Monaſterii Cercienſis Ordinis Sancti Baſilii a defuncto Præſule in Religionem receptus, 61. fidus comes Paſſionis Joſaphati inquiens cum lacrymis, & ſingultu: Denique vivus ipſe Teſtis ſum, & ſanguine etiam proprio teſtor, Servum Dei pro Fide Catholica, ac S. R. E. & Petri Primatu mortem oppetiiſſe, 55. Teſtis Sacerdos Rector Collegii Polocen. Societatis Jeſu, qui nedum Fidei defenſionem cauſam mortis fuiſſe aſtruit, ſed & vitam Joſaphat vere fuiſſe conformem vitæ Sanctorum, ipſumque Virtutum omnium ſpeculum extitiſſe, & enituiſſe, tanquam Solem in tenebris Schiſmaticorum, luculenter teſtatur, 65. itidem Sacerdos Societatis Jeſu Collegii ejuſdem Vicarius, 68. Archiepiſcopus Polocen. 69. qui eſt Epiſcopus Metonen. dicens pro Primatu Petri interfectum, quod etiam aſſerit Epiſcopus Halicien. qui etiam recenſetur in Proceſſu pro Teſte 69. cum quibus etiam concordat 70. Archidiaconus Albæ Ruſſiæ, 71. Igumenus Monaſterii Polocen. Ordinis Sancti Baſilii, qui fuit comes Joſaphati in multis itineribus, 72. Igumenus pariter Monaſterii Mohilovien. ejuſdem Ordinis Sancti Baſilii afferens, denique cauſam mortis illius nullam aliam fuiſſe præter defenſionem Fidei Catholicæ, & obedientiam Romani Pontificis, 90. qui aſſerit, Schiſmaticos ſibi etiam, & aliis mortem minitatos eſſe, quia Joſaphatum amarent, & colerent, & eumdem pro Fide Catholica Romana, & Apoſtolica, ac Primatu S. Petri & Sedis Apoſtolicæ interfectum fuiſſe, 94. 100. & 108. ſocius in Paſſione, 109. Judex Caſtri Vitepſcen. qui ait, ſe pluries interrogaſſe Schiſmaticos, quid eſſet in cauſa tumultuum, quos excitant in Archiepiſcopum, & paſſim reſpondiſſe: Quia Papam recognoſcit, & nos Papiſtas efficere conatur: ſubdens in fine: Hunc Servum Dei agnoſco in Martyrem tamquam pro Fide, & Primatu Sancti Petri interfectum: & 114. Teſtis dicens, nullam cauſam mortis in illo fuiſſe, quam quod fuerit cum S. R. E. unitus. Additque prædictis 61. Teſtis, hac de cauſa Schiſmaticos inſidias ſæpius ſtruxiſſe: Cæde, occide Latinum, Hæreticum, Papiſtam, clamitaſſe; & 71. Teſtis, qui fuit Confeſſarius optimi Antiſtitis, & tamquam conſcientiæ illius gnarus, non niſi pro Primatu Sedis Apoſtolicæ, & Eccleſia Catholica, quod adeo cupiebat, Sanguinem fudiſſe. Quæ etiam confirmat totius Ruſſiæ Metropolita inquiens, nullum in Regno Poloniæ reperiri, qui contrarium dicat; iiſdemque cohæret etiam depoſitio 1. & 2. Teſtium in *Proceſſu Urbis*, quorum alter eſt Epiſcopus Nolanus olim in Polonia Nuntius affirmans, ipſo inſtante, poſt cauſam legitimis probationibus inſtructam capitali morte meritas de Parricidis ſumptas fuiſſe pœnas ob patratum facinus necis Archiepiſcopi ex cauſa Catholicæ Religionis illatæ: alter vero Frater Famuli Archiepiſcopi addit, unum ex Schiſmaticis Parricidis in carceribus conſtitutum, interrogatum ab ipſo teſte de cauſa mortis Joſaphati Antiſtitis reſpondiſſe, non niſi pro Fide Catholica, & unione interfectum fuiſſe. Quod idem multi etiam Catholicæ Fidei Hoſtes, Judæi, & Hæretici teſtati ſunt, nempe 79. 80. Judæi 83. 99. 113. Calviniſtæ, & 85. Anabaptiſta, quorum depoſitio in favorem Fidei admittenda decernitur per Alexandrum IV. *in cap. in favorem Fidei, & cap. Contra Chriſtianos, & Hæreticis*; Teſtimonium enim inimici in favorem inimici non rejicitur, ſed majorem habet veritatis præſumptionem, ad tradita per Dec. *conſ.* 163. *num.* 11. Cravett. *conſ.* 6. *num.* 62.

Odium atrox Schiſmaticorum in optimum Præſulem, & minas mortis, necnon inſidias, & conſpirationes inſtructas in odium Fidei, & unionis Catholicæ per Joſaphat profeſſæ probare videntur teſtes quamplures in proceſſu.

De odio quidem deponunt teſtes in *Proceſſu Polocen.* 32. Conſul. Polocen. 70. 71. 90. 91. 107. quorum 71. ait, ſe fuiſſe id expertum diſcedentem cum Archiepiſcopo, quos Schiſmatici lapidibus impetentes clamabant: Occide, Submerge, fidem noſtram ſublaturi veniunt; aliiſque modis, & injuriis infectabantur; & teſtes 31. & 71. narrant, conſueviſſe Schiſmaticos maledicere Antiſtiti, vocando illum animarum prædonem, & raptorem, quod anſam illi præbuit olim reſpondendi: Faxit Dominus Deus, ut animas veſtras rapiam, & in Cælum deducam; cui Schiſmaticus, Strangulaberis. Subdidit etiam, aliquando Archiepiſcopum per Schiſmaticos depictum fuiſſe ſub Dæmonis perſona præacutis uncis animas ad Inferos trahentem, addita ſuperſcriptione Idiomate Rhuteno *Dus Zochuat*, hoc eſt, Animarum Prædo. Et, quod auget odii probationem, ipſorum Schiſmaticorum Conjuratorum contra Joſaphatum facta fuit deſcriptio, & ſingulis ſolverunt tres groſſos Polonicos, ut in albo abominabilis conſpirationis deſcriberentur, ut ſignanter dicit Teſtis 10. *in Proceſſu Polocen.*

De minis mortis illatis Archiepiſcopo, niſi deſtitiſſet ab unione promovenda, deponunt in *Proceſſu Polocen.* Teſtes, 18. olim Familiaris Joſaphat de auditu ab ipſis Schiſmaticis dolentibus, ſe non occidiſſe illum ante annum 1623. 71. & 79. qui ait, dixiſſe olim Archiepiſcopum, Scio, quod me velint occidere, ſed & Sanctos Patres pro veritate occiſos eſſe ſcio.

De inſidiis, tumultibus, & ſeditionibus ſæpe ſæpius per Schiſmaticos contra Servum Dei excitatis conſtare videtur ex depoſitione plurium teſtium. Primo *ſub die 6. Auguſti* 1621. in Eccleſia Collegiata Vitepſen. Sacra operaturus a Schiſmaticis tanto impetu percuſſus fuit

Servus

Servus Dei, ut parum abfuerit, quin occideretur: ita deponunt tres oculati Teſtes, 61. Famulus Archiepiſcopi, 103. & 106. & 61. addit, tunc per Schiſmaticos Confeſſarium Archiepiſcopi, & Œconomum, ſeque ipſum fuſtibus male habitos fuiſſe. Secundo *de anno* 1622. poſtquam Schiſmatici Antiſtitem in die Pentecoſtes Proceſſionem Fidelium inſtituentem pluribus affecerunt contumeliis, latere illum impetierunt, progreſſumque ulterius excitato tumultu impediverunt, ut de viſu teſtantur dicti 61. & 107. Teſtes: atque alias, Sacrum Archiepiſcopo celebrante, Diaconum miniſtrantem, ſacrumque panem ad Altare deferentem, colaphis percuſſerunt, adeo ut oblata in terram dimiſerit, ut idemmet Diaconus, qui eſt teſtis 61. affirmat. Demum & eumdem Archiepiſcopum per inſidias trucidare, & præcipitem ponte altiſſimo in fluvium dare cogitarunt, & in Prætorio Vitepſcen. conjectis inſimul pileis (in ſignum conjurationis) arreptiſque armis, necem jam jam Servo Dei intentarunt inclamantes, Archiepiſcopum jam latinizare, ut aſſerunt teſtes 61. 82. 103. & alii; de quibus inſidiis monuiſſe Antiſtitem, ait teſtis 101. a quo & gratias recepit, & reſponſum illud: Non timeo mortem; faxit Deus, ut ſim tam felix, ut coronam merear Martyrii.

Tertio *de anno* 1622. *menſe Aprilis*, cum Servus Dei in Prætorio convocatis Civibus Polocen. palam legi feciſſet Privilegium ſibi a Regia Majeſtate Poloniæ pro Archiepiſcopatu collatum, in quo proteſtabatur, ſe eſſe & futurum uſque ad mortem in unione S. R. E. ſtatim, facto tumultu, proclamarunt, ſe non eſſe unitos, neque illum in ſuum Paſtorem agnoſcere, adeo ut pauci Catholici, qui aderant, in maximo vitæ periculo fuerint, & ipſe Archiepiſcopus vix mortem evaſerit. Ita deponunt tres oculati Teſtes *in Proceſſu Polocen.* nempe 10. qui eſt Viceprætor. 11. Vicenotarius, & 106. quorum 10. ait, tunc etiam Schiſmaticos in vitam Servi Dei duas fœminas inſtruxiſſe, ut eum e Prætorio diſcedentem cultris confoderent; 11. ait, ab hujus ſeditionis tempore ſemper Schiſmaticos conjuraſſe in mortem Antiſtitis, & conjurationem poſtremo effectu fortitam Vitepſi multo ante perficiendam fuiſſe Polociæ, ſed Dominum Deum miſericordia ſua avertiſſe hoc malum ab illa Civitate, 106. Teſtis ſubdit, in Prætorio auditum fuiſſe Schiſmaticorum clamorem: *Hic fidem noſtram deſtruit; occidamus eum*; & ſimilia verba teſtatur ſe publice audiviſſe, teſtis ſecundus in *Proceſſu Urbis*, juxta 13. dum comitabatur Archiepiſcopum in Viſitatione Diœceſis, addens, quod multo ante Schiſmatici interfeciſſent Antiſtitem, niſi metu Regiæ poteſtatis averſi fuiſſent a ſcelesto facinore, quod deinde perpetrarunt Vitepſci, dum nullus ibi aderat Miniſter Regius.

De ſævitia, & contumaci odio Schiſmaticorum etiam poſt mortem in Venerabilis Viri Cadaver, teſtantur de viſu Teſtes 32. Conſul, 33. Notarius, & 93. honeſta Matrona, afferentes, Viros, Pueros, Fœminas ex omni ætatis pedibus caput calcaſſe, barbæ, & capitis capillos evulliſſe, expuiſſe in faciem, aliiſque ignominiis affeciſſe; & 32. exprimit, quod Schiſmatici mortuum elevarunt, & jam erectum ita alloquebantur: Numquid non dies Dominicus eſt hodie? Concionari te oportet, Archiepiſcope, ſicque aliquantulum Servum Dei irridentes poſt eumdem ad terram alliſerunt. 33. Teſtis addit, Fœminam Servi Dei barbam vellentem viſu privatam fuiſſe, & adhuc ſuperſtitem eſſe; ac cæcitatem ſuam ex prædicta cauſa ortam, cum lacrymis ſcelus ſuum deflendo, confiteri. Quam ultionem ſæpe Deus adverſus Martyrum contemptores oſtendere conſuevit, ut notant Tertull. *lib. ad Scapul. cap.* 3. S. Joann. Chryſoſt. *lib. contra Gentil. de Babylæ geſtis*, & S. Paulinus *Epiſt.* 2. *ad Victricium* exclamans: *O Chriſti ineffabilis bonitas, quantum in ſuos oſtendit affectum! Injuriam Confeſſoris ſui non tulit impunitam, qui ſuis Crucifixoribus rogavit ignoſci. Contumeliam Martyris ſtatim ultus eſt, qui paſſionem ſuam noluit vindicare.* Ex quibus omnibus de legitima Martyrii cauſa, hoc eſt, Fidei Chriſti, necnon Sedis Apoſtolicæ, & Catholicæ Unitatis defenſione, conſtare exiſtimabant, ac tuebantur Patroni cauſæ pro Joſaphato, præſertim quia hujus veritatis aliunde petita conſonare videntur Teſtimonia, & adminicula, & probationes, quæ, ſi per ſe non ſufficerent, debent conjungi ad hoc, ut plena probatio ex illis colligatur, ut dixerunt Alex. *conſ.* 11. *in princ. lib.* 4. Cravett. *conſ.* 216. *n.* 12. & in his terminis animadverſum fuit *in Relatione B. Thomæ de Villanova, tit. de Virtut. cap. de Fid.*

Fama nimirum illius Martyrii, & communis opinio, & reputatio omnium, qui Servum Dei tamquam Chriſti Martyrem venerantur, de qua deponunt decem Teſtes *in Proceſſu Polocen.* nempe 59. 68. 69. 71. 72. 77. 103. & 109. & duo Teſtes hic in Urbe examinati, atque univerſus Populus Polocen. unanimi viva voce affirmavit, Servum Dei pro Fide Catholica, pro Primatu S. Petri, & obedientia ſummi Pontificis, pro unione Eccleſiæ Græcæ cum Sacra Romana Eccleſia, & amore ſalutis animarum occiſum fuiſſe; atque Archiepiſcopus Polocen. cum toto ſuo Clero, & Epiſcopatu clara, & elata voce, aſtantibus, & acclamantibus ſuis, Servum Dei in ſuum, & totius Archiepiſcopatus Patronum ſumpſit pro Canonizatione S. V. ſupplicans; quod idem præſtiterunt clara itidem, & elata voce Epiſcopus Halicien. Coadjutor Metropolitæ Chioven. nomine Metropolitæ, ac pro tota Metropoli Ruſſiæ, Rector Collegii Societatis Jeſu Polocen. pro toto Collegio, necnon Magiſtratus Palatinatus Caſtri, & Civitatis Polocen. ut habetur *in Proc. Polocen. fol.* 70. Quæ fama, & conſtans totius Populi teſtimonium in Canonizatione Sanctorum plurimi ſemper facta fuit, argumento *cap. Quatuor*, 12. *quæſt.* 2. *c. Si opus hominum*, 2. *quæſt.* 3. *l. Decurionum*, *C. de pœn.* Caſſad. *deciſ.* 2. *n.* 13. *art.* 3. Simonett. *in Relatione S. Franciſci de Paula, in Proœm. verſ. Plurimum quoque*, & fuit dictum *in Relatione Sanctæ Franciſcæ Romanæ, part.* 2. *art.* 9. & bene animadverſum, & probatum fuit *in Relatione B. Thomæ de Villanova cap. de fama Sanctitatis*. Immo fama in facto recenti per Teſtes legitime probata facit ſemiplenam, in antiquis vero plenam, & concludentem probationem, præſertim junctis adminiculis, ut tradunt Canoniſtæ *in cap.* 1. *de Relig. & Venerat. Sanctor.* & dixit Simonett. *in Relatione Sancti Franciſci de Paula, verſ. Plurimum quoque, fol.* 31. *& verſ. Fama, fol.* 4. *in Relatione S. Raymundi, part.* 2. *art.* 10. *verſ. Supradictis, in Relatione Sancti Hyacinthi cap.* 2. *verſ. Et quamvis, fol.* 24. *& in Relatione Beati Petri de Alcantara, part.* 3. *in primo, & ſecundo Miraculo*.

Teſtimonium Synodi Provinciæ Gneſnen. habitæ Anno 1628. die 22. Maji, præſentibus totius Regni Poloniæ Epiſcopis, & eorum Vicariis, ubi Joſaphat a Schiſmaticis pro Religione Catholica interemptum Patronum Regni nuncupat, & S. V. ſupplicat, ut dignetur in Sanctorum numerum referre.

Tot Epiſtolæ Epiſcoporum Rhutenorum tranſmiſſæ Reverendiſſimis Cardinalibus Sanctæ Congregationis de Propaganda Fide, necnon inclytæ memoriæ Sigiſmundi III. Poloniæ Regis, & Sereniſſimæ Conſtantiæ Poloniæ Reginæ, Sereniſſimi Wladislai, tunc Principis, modo Regis feliciter regnantis, D. Leonis Sapia Palatini Vilnen. D. Franciſci Seumi Tiſchieviez Palatini Trocen. D. Alberti Stanislai Radivil Sacri Romani Imperii Principis, Supremi Cancellarii Magni Ducatus Lituaniæ, atque etiam Epiſtolæ totius Palatinatus Polocen. & Palatinatus Vitepſcen. Archiepiſcopi Metropolitæ totius Ruſſiæ, & Epiſcoporum Vilnen. & Metonen. atque Commiſſariorum Apoſtolicorum directæ S. V. & aliæ Reverendiſſimis DD. Cardinalibus Franciſco, & Antonio Barberinis Nepotibus S. V. tranſmiſſæ, eorum zelum pro cauſa optimi Præſulis advocantes, in quibus aſſeritur, Servum Dei ob ſingularem in propaganda, tuendaque Orthodoxa Fide conſtantiam, ac fervorem glorioſa morte occubuiſſe, & Suffragia luculenta Martyri ejus præſtantur gaudio expreſſo, Eccleſiam Rhutenam diu ſterilem novi Martyris Sanguine irrigatam eſſe, atque ad hanc S. Sedem fluentum ejus Sanguinis tranſmitti, & pretioſam mortem fortiſſimi Athletæ extollunt ea ſolum de cauſa, quia Cathedram Petri impenſe colebat, conſtanter profitebatur, & alios ad eam verbo, & opere manuducebat; multaque ibi referuntur miranda, & glorioſo Martyri cultus, & veneratio ſupplicatur, & prope jure ſuo exigitur, in quo vota totius Regni Poloniæ conſpirare conſtanter aſſeveratur. In quibus Epiſtolis, atteſtationibus, & precibus piiſſimorum Principum, Antiſtitum, & Populorum multum momenti poſitum eſt ad probandum Martyrium, & Cauſam Martyrii, ad not. *in cap. Venerabili, de Teſtib.* Simonet. *in Relatione Sancti Franciſci de Paula, in Proœm. verſ. Plurimum, & Illuſtre*, & per Pavin. *in Relatione Sancti Bonaventuræ, part.* 1. *art.* 10. *& in Relatione Sancti Raymundi, par.* 1. *ar.* 5. *& par.* 2. *ar.* 10. & ſæpe in aliis.

Frequens Fidelium devotio ad Venerationem Sepulchri hujus Servi Dei tamquam Martyris, & Reliquiarum ejus Cultus, de quibus præcitati Teſtes loquuntur, & ſignanter 11. 53. & 59. quod Sanctitatis, & veritatis Martyrii indicium eſt, & veteri Eccleſiæ conſuetudine receptum ex D. Auguſt. *De Civit. Dei lib.* 22. *c.* 8. Theodoret. *lib.* 8. *de Curat. Græc. affect. circa finem*,

Doct. *in cap. 2. de Religu. & Venerat. Sanctor.* & fuit dictum *in Relatione Sancti Raymundi, par. 2. ar. 9. verſ. Et quamvis, & in Relatione Sancti Caroli, par. 2. de Sanct. argum. 24. & in Relatione B. Thomæ de Villanova, cap. de Frequentia populi ad Sepulchr.* Atque etiam Votivæ Tabellæ ad Sepulchrum Servi Dei appenſæ, de quibus ex Viſitatione relata *in Proc. fol. 69. ad finem*, inſignia ſunt Sanctitatis præſtantia, illum, in cujus honorem dedicantur, Virum eſſe Deo gratum, moſque fuit antiquus in Eccleſia ſuſpendendi has Tabellas beneficia accepta teſtantes, ut docet D. Auguſt. *de Civit. Dei lib. 22. cap. 8.* & fuit dictum *in Relatione Sancti Hyacinthi de Miraculis pag. 28.*

Demum præmiſſis aſtipulatur integritas Corporis, quod conſtat ſpatio quinque annorum incorruptum, cute oſſibus ſuperextenſa, conſervatum fuiſſe, membraque etiam tractabilia, & tamquam viventis flecti, ut ex Viſitatione facta per Judices Remiſſoriales *in Proceſſu Polocen. fol. 68.* quam incorruptionem, & flexibilitatem Sanctitatis indicium eſſe, compertum eſt ex traditis per D. Auguſt. *Confeſſ. lib. 4. cap. 7.* & fuit dictum *in Relatione B. Paſchalis Baylon in 3. Miraculo, in Relatione Sanctæ Tereſiæ in tit. de exhumatione Corporis ad finem, in Relatione Sancti Franciſci Xaverii in primo Miraculo poſt mortem, & in Relatione Sancti Iſidori in primo Miraculo poſt mortem*; circa quam incorruptionem aliqua mira per Viſitatores Apoſtolicos obſervata fuerunt. Primo quod Veſtitus Corporis ſericus minus putrefactioni obnoxius, quam Corpus, inventus fuerit totus putridus. Secundo, quod Schiſmatici, viſa integritate Corporis, non ſine lacrymis peccatum ſuum deteſtati ſint, &, ſe futuros Fideles unitiſſimos, conclamarint. Tertio, quod idem Corpus fuerat per 6. dies ſub altiſſimis aquis ulnarum 15. ſubmerſum, & ab altiori loco præcipitatum, ut dicunt Teſtes 10. 83. & 84. atque in loco humidiſſimo reconditum, ut dicunt in Viſitatione, & tamen integrum, atque incorruptum inventum fuit, non citra aſtantium, cleri nempe utriuſque ritus, Magiſtratus, & fere totius Populi admirationem, Miraculum id eſſe teſtantium. Necnon accedunt alia mirabilia Signa, quæ poſt mortem hujus Servi Dei acciderunt in ſequenti parte recenſenda.

Unde, his ſimul junctis cum probationibus, eo facilius ab Agentibus pro Antiſtite Joſaphat aſſerebatur, de illius Martyrio, & cauſa Martyrii ſatis conſtare.

Defenſionem autem Fidei eſſe germanam, & legitimam Martyrii cauſam, exploratum eſt ex traditis ſupra *in 2. part. de Martyrio*, & ſignanter Martyrium pro unitate ſervanda, & pro reductione Schiſmaticorum ad Matris Eccleſiæ ſinum Deo gratiſſimum eſſe, graviſſime confirmat Dionyſ. apud Euſeb. *6. Hiſtor. cap. 37.* ubi ait, *Oportere, omnia inconmoda pati potius, quam Eccleſiæ diſcidiſſe concordiam*: & ſæpiſſime docuit S. Cyprian. magnus unitatis præco, & Schiſmatis infectator, ut obſervat P. Raynaud. *in tract. de Martyrio per poſt. cap. 4. §. Schiſmati Martyrium vanum*, & ſequitur Baron. *in Annot. ad Martyrolog. ad diem 19. Julii*, ubi multum extollit Martyrium ob unitatem ſervandam, & illud plus habere commendationis, quam quod ſuſcipitur, ne Idolis immoletur, & monet, inter celebres Martyres annumeratos fuiſſe eos, qui adhærentes S. Joanni Chryſoſtomo tunc exulanti, occiſi ſunt Conſtantinopoli, cum nollent communicare cum Arſatio intruſo, atque Schiſmatico, quorum dies natalis agitur *die 12. Januarii.*

Ceterum probationes ſuperius allatæ per Reverendum Fidei Promotorem pluribus impugnabantur objectis.

Quo enim ad factum occiſionis, Primo opponebatur, neminem ex Teſtibus interfuiſſe in loco Vitepſci de tempore mortis Archiepiſcopi Joſaphat. Secundo neminem ſufficientem rationem reddere dicti ſui.

Quo vero ad cauſam Martyrii objiciebatur, Primo, duos tantum Teſtes hic in Urbe examinatos, nempe ſecundum *in primo Proceſſu*, & tertium *in ſecundo Proceſſu*, deponere de confeſſione unius ex Parricidis aſſerentis ſolum ex cauſa Fidei per ipſos illatam fuiſſe mortem Archiepiſcopo, ſed non eſſe Conteſtes circa perſonam. Secundo, non reddere ſufficientem dicti rationem. Tertio, alios Teſtes eſſe ſingulares. Quarto, Teſtes de publica voce, & fama non bene illam concludere.

Quibus objectis ſatisfeciſſe putabant, qui cauſam Martyrii inſtruebant pro Archiepiſcopo infraſcriptis reſponſionibus.

Ad Primum circa factum mortis dicebatur, immo 61. & 108. Teſtes interfuiſſe Vitepſci occiſioni Archiepiſcopi, & ipſos Teſtes vulneratos etiam fuiſſe, & 93. fuiſſe pariter præſentem, aſſerentem ſe vidiſſe, dum Præſul occidebatur, juncta depoſitione 2. Teſtis *in novaſſima Proſſu Urbis* teſtificantis de auditu a Fratre, qui interfuit, & comes fuit Paſſionis Archiepiſcopi, necnon publica voce, & fama, ſupplicio publice ſumpto de Parricidis Schiſmaticis, atteſtatione Regis Poloniæ, aliorumque Principum in Epiſtolis datis ad S. V. & aliis pluribus argumentis, quibus a Cauſæ Patronis ſupra aſtruebatur veritas iſtius facti §. *Igitur de Martyrio*: quibus additum fuit, 83. Teſtem fuiſſe præſentem, qui ait occiſum fuiſſe, ipſo Teſte eminentiori loco Tragœdiam (ſunt verba Teſtis) ſpectante, & conſcientia ipſum torquente, quamvis eſſet Calviniſta, & Teſtem 85. pariter Hæreticum, qui vidit Schiſmaticos impetum facientes pro occidendo Archiepiſcopo, & deinde ipſum occiſum. Quibus conſonat etiam Teſtis 80. Judæus, qui deponit, ſe cum aliis Judæis, dum Servi Dei vidit ignominioſam mortem, ſummis proſecutum fuiſſe lacrymis, & cum Schiſmaticis exprobraſſet innocentis mortem, reſponſum fuiſſe, ut ſileret, ne & ſibi mali aliquid fieret. Unde ex his Teſtimoniis circa factum occiſionis inſurgere etiam adminiculum, aſſerebatur *ad l. Qui ultimo, ff. de pœn.* Marſil. *in l. 1. §. Divus, ff. eod.* Cephal. *conſ. 227. num. 31.* quo tamen adminiculo nec opus eſſe, ſtantibus aliis Teſtibus ſupra recenſitis, quorum nedum duo, ſed unus duntaxat de certa ſcientia cum aliis duobus de publica voce, & fama ſufficerent, ut ſupra deducebatur *dicto §. Igitur de Martyrio*. Immo addebatur ab Agentibus pro Venerabili Joſaphat, in caſu præſenti ex depoſitione etiam Judæorum, & Schiſmaticorum ſufficientem reſultare probationem, quia in favorem Fidei etiam Hæretici, & Judæi admittuntur ad teſtimonium ferendum, ut reſcripſit Alex. IV. *in cap. In favorem Fidei, & cap. Contra Chriſtianos, de Hæretic. in 6.* ut ſupra etiam fuerat animadverſum; & hujuſmodi Teſtes omnino ſupplere, & probare, junctis Teſtimoniis Chriſtianorum, & præſumptionibus, conſuluerunt Cravett. *conſ. 73. num. 18. & ſeqq.* Oſach. *deciſ. 72. num. 5.* Afflict. *deciſ. 214. num. 3.* & fortaſſe dici poteſt: Joſaphat erat lux, ſed tenebræ illam non comprehenderunt, & in multitudine virtutis ſuæ mentiti ſunt ei inimici ſui.

Ad ſecundum reſpondebatur, Teſtes, qui fuerunt præſentes in iis, quæ facta ſunt, & quæ immediate ſenſu corporis percipiuntur, non teneri dicti ſui rationem reddere, Bart. *in l. Solam, num. 3. & 14.* Salyc. *num. 3.* Caſtr. *num. 6. C. de Teſt.* Hell. *de Teſt. num. 134.* Lanfranc. *num. 20. & 22.* Viv. *Opin. 898. num. 1.* & in terminis Canonizationis firmat R. P. D. Contelorius *de Canoniz. Sanctor. cap. 25. num. 72.* Alios vero Teſtes de publica voce, & fama reddere ſufficientem rationem, ut infra dicitur.

Quo vero ad probationem cauſæ Martyrii, ad primum objectum reſpondebatur, probationem non deduci ſolum ex illis duobus Teſtibus, immo ſuper Teſte 1. *Proceſſus Urbis* nullam conſtitui poſſe vim, quippe quod illius validitas non admittebatur, ſed ſubſtantiam probationis conſiſtere in aliis decem, & quatuor, & pluribus Teſtibus fingillatim ponderatis, dum ſupra retulimus Sanctitati Veſtræ, quæ deducebantur pro juſtificanda cauſa Martyrii §. *Cauſam vero mortis*.

Ad ſecundum objectum dicebatur, præfatos Teſtes circa cauſam deponere per bonas rationes, nempe quia ſciebant odium atrox, quo Schiſmatici proſequebantur Antiſtitem, conjurationes in eum factas, injurias illatas, minas mortis ex cauſa unionis cum S. R. E. exultationem poſt ejus obitum, ſævitiam in ejus Corpus habitam, & quia in Archiepiſcopo nulla alia aderat mortis cauſa: & ipſi Schiſmatici ſæpius faſſi fuerunt, ſe fitiſſe Sanguinem Præſulis, tamquam deſtruentis eorum ſectam. Quibus exterioribus argumentis deductis ex antecedentibus, ſubſequentibus, & concomitantibus cauſa occiſionis, nempe odium fidei, atque unionis cum Romana Eccleſia, deſumitur; quippe quod, uti non cadens ſub ſenſum directe, ſed in animo conſiſtens, per teſtes directe, & immediate probari non poteſt, *cap. A nobis l. 2. de Sent. excomm.* Felin. *in cap. Significaſti num. 2. de Homicid.* Rota apud Card. Mantic. *d. 213. in princ.* & coram ſanctæ memoriæ Gregorio XV. *deciſ. 239. num. 4.* Ratio autem per teſtem afferenda ſat eſt ſi implicite reddatur, & colligatur ex ipſius depoſitione, Butr. *in cap. Cum cauſam, num. 18.* Imol. *num. 7.* Abb. *num. 8. de Teſt.* Cagnol. *in l. 1. num. 129. ff. Si cert. pet.* Rimin. Jun. *conſ. 340. num. 91. lib. 3.*

Tertium objectum, nempe ſingularitatem teſtibus oppoſitam, afferebatur non obſtare; tum quia, ubi non agitur de probando certo actu ſpeciali, ſed in genere, probandum eſt id, quod reſultat ex actibus ſpecialibus; ut

in ca-

in casu præsenti, odium Fidei, & unionis in Schismaticis causam dedisse morti Archiepiscopi Josaphat, admittuntur testes singulares deponentes de pluribus actibus particularibus, ex quibus resultat universale DD. *in cap. Qualiter, & quando, de Accusat.* Castr. *cons.* 51. *num.* 2. *lib.* 2. Abb. *cons.* 81. *n.* 8. plene Rimin. Jun. *cons.* 7. *num.* 27. *& seq. & num.* 132. ubi loquitur in terminis Canonizationis; & fuit dictum *in relatione B. Thomæ de Villanova, in tit. de Virtut. cap. de Fid. & cap. de Caritate in Proximum, atque in relatione B. Catharinæ de Ricciis, part.* 1. *de Proc. in fine, vers. Minus etiam*, tum etiam quia testes singulares sufficere ad probandam animi declarationem tradunt Castr. *cons.* 395. *num.* 1. *lib.* 1. Cravett. *cons.* 73. *num.* 33. Rota apud Card. Mantic. *decis.* 313. *num.* 5. *& decis.* 323. *num.* 1.

Ad ultimum respondebatur, famam plene, & concludenter esse probatam ex decem testibus recensitis, ubi de illius verificatione actum fuit *in §. Fama nimirum;* & reddunt sufficientem rationem dicti, dum, ab universo Populo Josaphatum reputari Martyrem, affirmant, juxta tradita per Anan. *cons.* 1. *num.* 8. Alex. *con.* 166. *n.* 9. *lib.* 6. *& in Relatione B. Thomæ de Villanova cap. de fama Sanctitatis in fine;* & in præsenti casu adsunt publicæ acclamationes totius Populi certatim confluentis ad asserendam veritatem Martyrii piissimi Præsulis, *ut in Processu fol.* 72. *& 79.* & adest Vicepalatini Vitepscen. cum universo Populo Vitepscen. publica sceleris detestatio, ac deploratio uberrima, veniæque, ac pœnitentiæ pro tanto facinore humilis supplicatio, *ut in eodem Processu fol.* 85. & de ea deponit etiam Testis 68. qui est Archiepiscopus Polocen. Quibus omnibus famam satis esse probatam, & cetera objecta sublata, prætendebatur a Causæ Patronis pro Antistite Josaphato.

De aliquibus Signis mirabilibus, quæ evenerunt post mortem Servi Dei Josaphati.

PARS QUARTA.

QUamvis pro Canonizatione Martyris Miracula simpliciter, & absolute non exigantur, ut deducebatur supra *in secunda parte hujus Relationis*, §. *Quam assertionem*; attamen, Miraculis magis etiam illustrari Martyrium, certum est, Beatissime Pater. Deus enim, mira opera faciendo circa Sanctorum Corpora Martyrum, testimonium perhibet, sibi non perire, quod moritur, & abundantiorem honorem exanguibus Reliquiis hominum circumponit, ut inquit D. August. *in Serm. de Sancto Vincentio*, & innuit Prudent. *Hymno quinto Peristephanon*, & multos Martyres Miraculorum testimonio effulsisse, liquet ex Tabulis Ecclesiasticis, & ex Martyrologiis, & animadvertit S. Greg. Nazianz. *ad Julium, tbi:* Ab his Dæmones pelluntur, morbi curantur, apparitiones, & prædictiones, quorum vel sola Corpora idem possunt, quod Animæ, sive manibus contrectentur sive honorentur; quorum vel solæ Sanguinis guttæ, atque exigua Passionis Signa idem possunt quod Corpora: idemque ostendit vetustissimus Christianorum, immo Ethnicorum etiam Imperatorum concursus ad SS. Martyrum Sepulchra, tamquam ad bonorum omnium fontes uberrimos, & inexhaustos opum, & Miraculorum Thesauros, ut late differit S. Joann. Chrysost. *Orat.* 65. *& Homil.* 26. *in* 2. *ad Corinth.* S. Basilius, S. Eulogius, & alii passim.

Ideo haud incongruum esse existimavimus, Beatissime Pater, breviter referre S. V. aliqua Miracula, quæ Divinam potentiam intercessione Servi Dei Josaphat operatam fuisse, enarrant plures testes, ut ex ventilatione Processus nos deprehendimus, & a Causæ Agentibus deducebatur.

A fluxu enim sanguinis, quem passus fuerat per duos annos, voto ad Servi Dei Sepulchrum concepto, se liberatum fuisse, ait Testis 50. & ab eodem morbo, quem irremediabilem Medici dixerunt Susannam convaluisse, voto ad Servum Dei emisso, testatur 66. Testis Pater Susannæ, qui est Nuntius deputatus pro fabricando Processu, cujusmodi sanatio Miraculo adscripta fuit *in Relatione S. Raymundi in 6. Miraculo.*

Ab ophthalmia, & extremo oculorum morbo sanitati se restitutos fuisse, deponunt 12. & 27. Testes: ille, voto ad Servum Dei concepto, hic tactu cilicii ejusdem; quam similem sanationem miraculosam esse, dictum fuit *in Relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ in tertio Miraculo post mortem, in Relatione Beati Thomæ de Villanova in quarto Miraculo post mortem, in Relatione Sancti Caroli Miraculo quarto post mortem.*

Ab extremo Paralysiæ morbo se curatum fuisse intercessione Josaphati profiteretur testis 8. & ab eodem morbo statim liberatum fuisse Nobilem Polocensem tactu strophioli tincti sanguine Servi Dei, narrat testis 53. Rector Collegii Societatis Jesu, & de liberatione Filii ab eadem infirmitate deponit testis 23. Quam sanitatem citra miraculum reddi non posse, Medicorum judicio, & dogmatibus resolutum fuit *in Relatione Beati Thomæ de Villanova, Miraculo septimo post mortem*, & facit Matth. *c.* 9. & Act. Apost. *cap.* 9.

A lethalibus vulneribus statim ad sanitatem receptos se fuisse, votis ad Josaphat intercessionem conceptis, asserunt testis 18. & 38. Qualis sanatio ad miraculum relata fuit in *Relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ in* 14. *Miraculo post mortem*, & in *Relatione Beati Thomæ de Villanova de Miraculo* 3. *post mortem.*

A contractione manuum, & pedum, qua per quatuor annos laboraverat, incontinenti convaluisse intercessione Archiepiscopi Josaphat, affirmat testis 46. & a claudicatione 7. annorum, testis 25. Quæ miracula esse, videtur deduci ex verbis Evangelii: *Cæci vident, claudi ambulant:* & fuit ponderatum in *Relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ in Miraculo* 5. *Sancti Caroli in Miraculo* 11. *&* 13. & in *Relatione B. Catharinæ de Ricciis Miraculo* 1.

A gravissima febri ectica se restitutum fuisse sanitati intercessione Servi Dei, asseverat testis 63. Rector Collegii Societatis Jesu, & a febri pariter se liberatum dicit testis 18. Qualis sanatio pro miraculo adducta fuit in *Relatione Sanctæ Franciscæ Romanæ in Miraculo* 7. in *Relatione Sancti Caroli Miraculo* 3. *&* 10. & in *Relatione Beatæ Catharinæ de Ricciis Miraculo* 3. *&* 6.

Quæ miracula restitutarum sanitatum quamvis per testes singulares recenseantur, & regulariter ad probandum miraculum non sufficiat dictum unius testis, Butr. in *c. Cum oporteat* 120. *de Accusat.* Martin. Laudens. *de Canoniz. Sancti Bernardini vers. Rursus vero*, Vincen. Castellan. *de Canoniz. Sanct. quæst.* 7. *vers. Quare unus testis*, attamen nonnumquam testes singulares deponentes de facto proprio, & de miraculo in sua persona patrato admissos fuisse ad probanda miracula, dicebant Agentes pro Josaphat, juxta opinionem Collectarii in *cap.* 1. *num.* 7. *de Reliqu. & Veneratione Sanctorum*, ubi Vincentii contrariam opinionem refellit, & Collectarium secuti fuerunt Pavin. *in Relatione S. Bonaventuræ, part.* 2. *artic.* 4. Simonet. *in Relatione Sancti Francisci de Paula, vers. Sed tamen est contrarium*, Molfes. *cons.* 46. *num.* 63. *lib.* 2. præsertim concurrentibus indiciis, & conjecturis, vel fama, ex quibus posse Judicem fidem adhibere dicto unius testis, post alios scripsit Menoch. *de arbitr. Jud. cas.* 99. *in fine*. Rota apud Card. Seraph. *decis.* 676. *num.* 1. *&* 2. & nempe in *Romana Dotis* 11. *Decembris* 1634. coram me, *atque in Relatione B. Thomæ de Villanova, tit. de Virtutibus, cap.* 2. *de Charitate*. Quod relinquendum esse arbitrio Judicantis, qui, inspecta qualitate, & idoneitate testium, natura miraculi, & pensatis omnibus circumstantiis, statuere debet, quæ, & quanta fides unico testi sit adhibenda, juxta *l. Testium Fides §. Ideoque, ff. de Testib.* prudenter monuit R. P. D. Contelorius *de Canoniz. Sanctor. cap.* 18. *num.* 27. *in fine*, & fuit animadversum in *Relatione S. Raymundi, part.* 2. *art.* 8. *per tot. in Relatione S. Franciscæ Romanæ, part.* 3. *art.* 2. *Miraculo* 8. *&* art. 2. *Miraculo* 9. atque in *Relatione Sancti Caroli, part.* 3. *Miraculo* 4. *& in aliis*. Idque potissimum pendere a S. V. arbitrio asserebatur, cujus Antecessores Leo III. Innocentius III. Alex. III. Joannes XV. Bonifacius IX. Leo X. & alii admiserunt testimonia singularia in miraculorum, & Sanctitatis probatione, ut deductum fuit supra in *principio primæ partis hujus Relationis*, & habetur per Simonet. in *Relatione S. Bonaventuræ, part.* 2. *cap.* 4. & per Pavin. in *Relatione S. Francisci de Paula in fine*, & late in *Relatione S. Hyacinthi, fol.* 4.

Super quibus tamen probationibus circa miracula cum Agentes pro Venerabili Josapharo non multum insisterent, transivimus ad excussionem Prodigiorum, & Signorum quorumdam admirabilium post mortem Præsulis secutorum, quibus videtur Deus voluisse comprobare veritatem ejus Martyrii, & vertere opprobrium ejus in honorem, juxta votum *Psalm.* 118. *Aufer a me opprobrium, & contemptum, quia Martyria tua exquisivi*; ita enim loco verbi *testimonia* legit D. August. & in hunc sensum accepit dictum Psalmum *Concion.* 9. & hujusmodi signa loco miraculorum fuerunt ponderata in *Relatione* 26. *Martyrum Japonen. artic.* 3. *per totum*: similiaque prodigia Romæ contigisse post mortem Apollonii

Sena-

Senatoris Martyris ſub Commodo Imperatore, perpendit Baronius in *Annot. ad Martyrolog. ad diem* 28. *Aprilis*, de quibus contendebant Patroni cauſæ adeſſe plenas, & concludentes probationes.

Primo enim in die mortis Servi Dei Joſaphat viſa fuit ſuper Civitate Vitepſcen. impendere denſiſſima nebula ſanguinea, quæ totum Vitepſcum cinxit, uſque dum Corpus ex aquis fluvii, in quibus demerſum fuerat, & ſex dies latuerat, a Schiſmaticis extractum fuit, ut tres oculati teſtes affirmant in *Proceſſu Polocen.* nempe 103. 105. & 106. quaſi Cælum ipſum ſanguinariæ, & Parricidæ Urbi pœnas minaretur, & recens Paſtoris Sanguis clamaret adhuc ad Schiſmaticos, ut ad Romanæ Eccleſiæ gremium redirent, & Schiſmatis labem detergere ſacra eluvione pararent.

Secundo viſa fuit ſplendida, & conruſcans Servi Dei facies, poſtquam e flumine extractus eſt, qualis numquam viſa fuit, dum viveret, adeo ut Angelicum referret aſpectum, quamvis antea a Schiſmaticis multis modis deformata fuiſſet. Ita inquiunt ſex teſtes in *Proceſſu Polocen.* nempe 7. 32. 54. 88. 90. 108. atque ipſi Vitepſcenſes, aliique Schiſmatici in teſtimonio alta voce unanimiter dato depoſuerunt, ut in *Proceſſu fol. 76. & 79.* ubi, quod Corpus poſt extractionem ab aquis viſum fuit inſigniter pulchrum, & elegans, & contra naturalem Servi Dei colorem rubicundum. Quæ quidem claritas gloria vultus appellatur ab Apoſtolo 2. *ad Corinth. c.* 3. & amoris Dei ſignum, juxta illud Deboræ in *Cantico Judic. c.* 5. *Qui autem diligunt Te, ſicut Sol in ortu ſuo ſplendet, ita rutilent:* quæ legitur data Moyſi *Exod. cap.* 34. & Sancto Bernardo ſecundum Surium in *ejus Vita lib.* 3. *c.* 1. necnon B. Ludovico Bertrando, ut habetur in *ejus Relatione in* 3. *miraculo*, cum aliis per Graff. *conſ.* 17. *num.* 3. *de Sent. excomm. lib.* 5.

Tertio ſuper Corpus interfecti Antiſtitis, & ſuper locum fluminis, ubi fuerat demerſum, lumen de Cælo lapſum aſpicientium oculos perſtringens, ſeu quamdam flammam e flumine progredientem viſam fuiſſe, teſtantur 4. teſtes in *Proceſſu Polocen.* nempe 91. 93. 108. 110. & in *Proceſſu Urbis* teſtis 1. & 2. juxta 24. de publica voce, & fama. Quod prodigioſum videtur, & Martyri proprie conveniens, quippe quod S. Joann. Chryſoſt. in *homil. de Machabæis* vocavit Martyres illuſtriores multis ſolibus, & magnis luminaribus clariores, & conferunt Carmina D. Greg. Nazianz. *in Jambico* 18.

. . . . . *Orbem totum*
Fulgore complent, Siderum in morem, illius,
Mactatus eſt qui, Martyres clariſſimi.

Quarto in viſitatione Corporis, ſeu exhumatione lacrymæ manantes ex oculis, & ſudor e fronte profluens conſpectus fuit, ut habetur in *Relatione Viſitationis in Proc. fol.* 69. & affirmat 68. Teſtis, qui eſt Archiepiſcopus Polocen. quaſi Schiſmaticorum pertinaciam deploraret, & adhuc deſudaret pro eorumdem reductione ad ſinum Sanctæ Matris Eccleſiæ; necnon in eadem Viſitatione deprehenſa fuit in Corpore Joſaphat magna flexibilitas, perinde ac ſi vixiſſet, atque adhuc ſpiraret: quæ uti mirabilia Sanctitatis indicia conſiderari ſolent, & traduntur de Corpore B. Jacobi de Marchia, ut fuit ponderatum in *Relatione Sancti Franciſci Xaverii in* 4. *Miraculo poſt mortem.*

Quinto cum Servi Dei corpus Vitepſci deferretur ab Eccleſia ad navigium Polociam Duna flumine advehendum, & tranſire accidiſſet juxta Synagogam Calviniſticam, calix, qui ſupra feretrum ſteterat, ſponte ſua inverſus eſt, funiculis omnino irruptis, quibus hinc inde ferico feretrali fuerat alligatus, cum ſemper antea immotus ſtetiſſet, etiam cum de monte aſpercimo deferretur, Ita de viſu deponunt ſex teſtes, hoc eſt 11. 32. 40. 98. 102. & 103. de auditu vero & publica voce, & fama teſtes 91. & 101. in *Proceſſu Polocen.* In qua calicis everſione Deus mirabiliter manifeſtare voluiſſe videtur, in Servo Dei etiam defuncto adhuc vivere zelum Domus Dei, ut quem vivus oderat malignantium Hæreticorum cœtum, etiam mortuus a communione calicis arceret: quod tunc dictum fuiſſe ab aliquibus ferventioribus Fidelibus, addit 11. teſtis in fine depoſitionis.

Sexto demum, quod maximum eſt veri Martyrii argumentum, mors Antiſtitis multorum Hæreticorum converſionem ad Fidem operata fuit, ejuſque Sanguis inimicos quoque ſuos convertit ad pacem, ut non dividatur, aut ſolvatur vinculum Caritatis, ut habetur *Proverb. cap.* 16. Nam de Schiſmaticis ipſis Perſecutoribus, quod fere omnes ſceleſtum facinus deteſtati, & innocentis cruoris effuſionem publice deplorantes ad Eccleſiæ Catholicæ unitatem revocati fuerint, deponunt teſtes 10. ſubdens, ante mortem Præſulis multos fuiſſe Schiſmaticos, & illo occiſo, rariſſimos, & nullum Schiſmaticorum Templum Polociæ, & Vitepſci 32. 53. 68. 69. 107. & 108. in *Proceſſu Polocen.* & in *Inſtrumento Viſitationis factæ per Commiſſarios Apoſtolicos fol.* 68.

Unde vere perſequentium Judicium Servus Dei viciſſe videtur, ut ſcriptum eſt: *Et vincas cum judicaris*; quod ad Martyres D. Ambroſ. refert in *Serm.* 23. Quæ reducum animarum acquiſitio non niſi merito Martyrii eſt adſcribenda; Martyr enim Chriſti, tamquam granum frumenti cadens in terram, poſtquam mortuum fuerit, multiplicem fructum affert. Quod & S. Leo, & S. Proſper S. Leonis Notarius egregie expreſſerunt: ille in *Sermone* 1. *Natal. Apoſt. Petri, & Pauli* illis verbis: *Non minuitur perſecutionibus Eccleſia, ſed augetur, & ſemper Dominicus ager ſegete uberiore veſtitur, dum grana, quæ ſingula cadunt, multiplicata naſcuntur:* hic vero in *lib. Sent.* ibi: *Mortibus Martyrum, & Sanguine occiſorum Sanctorum incraſſata eſt terra, & ſicuti agri de cinere, & viliſſimis excrementis vires ubertatis aſſumunt, ita cruore cæſorum Chriſti Martyrum totus fœcundatus eſt Mundus, ut undique ſeges Eccleſiæ creſceret, & inſererentur Cælo, qui deputabantur Inferno.* Unde & Tertull. *c. ult. Apolog.* Sanguinem Martyrum vocavit ſemen Chriſtianorum, S. Auguſt. in *Pſalm.* 140. fimum, quo fœcundatur Eccleſia, S. Juſtinus potationem, qua fit vinea Domini uberior, Origen. in *Joann. tom.* 9. quamdam hæreſis, & infidelitatis Theriacam, & præſentiſſimum Antidotum. Hanc vero Perſecutorum, & Tortorum converſionem, & ab impietate ad pietatem revocationem inter mirabilia per Martyres edita recenſendam eſſe, monuerunt S. Ephrem in *poſtrema Orat. de Martyrio*, S. Auguſt. *Serm.* 63. *de diverſ.* Theodoret. *lib.* 8. *contra Græcos:* & hujuſmodi impiorum juſtificationem miraculoſam appellat S. Gregor. *homil.* 29. *in Evangel. Matthæi* ſubdens, hæc miracula tanto majora, quanto ſpiritualia, & per quæ non corpora, ſed animæ ſuſcitantur, & S. Auguſt. in *Pſalm.* 70. *& lib.* 22. *de Civitate Dei cap.* 8. parificans reſurrectioni mortuorum ſuſcitationem animarum, & Converſio ad Chriſtum Septemdecim Præfectorum carnificinæ recolitur in Tabulis Eccleſ. inter miracula Sanctæ Martinæ, multaque alia exempla ſuppetunt ex Actis Martyrum, & id miraculum eſſe, fuit approbatum *in Relatione Sanctæ Franciſcæ Romanæ in Miraculo* 13. circa converſionem cujuſdam Turcæ.

Hæc habuimus, Beatiſſime Pater, quæ de Joſaphati fortiſſimi Præſulis rebus in vita geſtis, & morte in Chriſti gratiam pro Sedis hujus defenſione ſuſcepta, ejuſque virtutis in Cælo receptæ Signis ex publica fide referremus. Tuum jam eſt, Beatiſſime Pater, qui in Divinis auctoritatem habes, decernere, an is inter Divos publice ſit referendus, ut non excludatur a cognomine Cælitum, qui tot jam meritis in Cæli Gentem conceſſit, & qui pugnam pro Tui etiam Nominis dignitate acerrimam iniit, atque victoriam de Tuis ipſis Hoſtibus, profuſo Sanguine, reportavit, meriti donetur plauſu Triumphi. Pro quo & Magna Polonia, & Lithuania, Ruſſiaque maximo cum Rege providentiam Tuam implorat, ut in unius Martyris conſecratione Catholici omnes ſui provocentur, ſtimulo addito, atque hortamento Martyrii, &, quo tempore tanto virtutum lumine Terræ collucent, Cælum etiam ipſum novo illato Sidere ad clariſſimos Septentriones condecoretur, quod & tenebricoſam Hæreſum, & Schiſmatis in iis Regionibus caliginem diſſipet, Eccleſiæ gloriam augeat, & famam etiam, ac felicitatem Tui Principatus illuſtret.

A P-

UAB Biblioteca de Ciències Socials

APPENDIX QUARTA.

PROCESSUS

AUCTORITATE APOSTOLICA CONFECTUS SUPER VITA ET MIRACULIS SERVI DEI

LAURENTII

CONVERSI ET EREMITÆ,

De quo in superiori Cap. 29. num. 10.

PRÆMITTITUR

Vita Beati Laurentii, prout ſcripta in quodam Libello, ex Sacrario Reliquiarum Monaſterii Sublacenſis S. Scholaſticæ reperitur.

FUIT quidam Eremita in Valle Sublacenſi, nomine Laurentius, Vir vitæ abſtinentiæ, & mirabilis in pœnitentia ſupra humanum genus. Quatuor circulos ferreos portavit in Corpore ſuo; unum circa pectus, alios in manibus ac pedibus: & per triginta annos in uno antro ſedens, nuſquam diſceſſit. Beata Virgo Maria pluries ſibi apparuit. Accidit una noctium, quod ſibi apparuerunt tres Mulieres ad conſolandum eum; & dixit una illarum, ſcilicet Beata Virgo Maria: Hic habitabo; & mihi faciam fieri unum Oratorium propter tuam devotionem, quam habes erga me: & ſic diſparuit viſio. Eadem nocte apparuerunt trina vice uni, nomine Thomæ de Cerbaria: & miſſus fuit ad prædictum Eremitam, ut quidquid ſibi diceret, perficere curaret. Et ita per dictum Thomam facta fuit Capella in honorem glorioſæ Virginis Mariæ: & multa miracula quotidie ibi fiunt per interceſſionem glorioſæ Dei genitricis Virginis Mariæ; ad laudem Domini Noſtri Jeſu Chriſti, qui vivit & regnat Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Item in alio Libro legitur. Ego Laurentius veni ad locum iſtum anno Domini M. CC. IX. Menſe Decembris, die ſexta decima: Tempore Domini Innocentii Papæ, & Romani Abbatis Sacri Monaſterii Sublacenſis.

PROCESSUS.

IN nomine Domini Amen. Nos Joannes humilis Alatrinus Epiſcopus, & Frater G. dictus Prior Sancti Bartholomæi de Triſulto literas Apoſtolicas recepimus in hunc modum. Innocentius Epiſcopus Servus Servorum Dei Venerabili Fratri Epiſcopo .... Alatrino, & dilecto Filio Priori Monaſterii Sancti Bartholomæi de Triſulto Alatrinæ Diœceſis ſalutem, & Apoſtolicam benedictionem. Ad audientiam noſtram fide dignorum relatione pervenit, quod propter merita propria Fratris Laurentii, cujus corpus requieſcit juxta Monaſterium Sublacenſe, Dominus Jeſus Chriſtus multa, & magna eſt miracula operatus. Cum itaque Viri tanta memoria non debeat apud homines deperire; Nos ſuper hoc plenius certificari volentes, diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ad dictum Monaſterium perſonaliter accedentes, & habentes præ oculis ſolum Deum, de vita, & miraculis fratris ejuſdem inquiratis diligentius veritatem, & quæ inveneritis, fideliter in ſcriptis redigi, & ſcripta reſcribi denuo per manum publicam facientes, ſub Sigillis veſtris alterum Scriptorum ipſorum apud dicti Monaſterii, & reliquum penes Anaguinæ Eccleſiæ ſacriſtias deponere procuretis conſervanda in illis uſque ad noſtræ beneplacitum voluntatis, reſcripturi Nobis quidquid ſuper iis duxeritis faciendum. Datum Laterani 4. Cal. Decembris, Pontificatus noſtri anno primo. Hujus itaque auctoritate mandati ad Monaſterium perſonaliter acceſſimus Sublacenſe, & teſtes ſupra vita, & miraculis fratris Laurentii Morrebottis teſtes receptos infraſcriptos, & eoſdem examinavimus diligenter anno Domini milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quarto, Pontificatus D. Innocentii IV. Papæ anno primo, Indictione ſecunda, Menſe Februar. die 20. Dominus Maginardus Miles Sublacenſis juravit ſuper vita, & miraculis dicti Fratris Laurentii, & interrogatus dixit de vita, quod cum ipſe Frater eſſet oriundus de quodam Caſtro Apuliæ, quod Fatiolum vocatur, quod ſitum eſt inter Sipontinam Civitatem, & Fogiam; *contigit, quod idem Frater*, ſicut ipſe narrabat pluries ipſi teſti, *caſu accidente homicidium perpetravit. Quare ad cor rediens, pœnitentia ductus, limina B. Jacobi Apoſtoli viſitavit, deinde rediens permanſit apud ſanctum Angelum de poſt lacum duobus annis pro pœnitentia facienda; deinde quia non videbatur ſibi, quod in eodem loco ad plenum poſſet pœnitentiam agere, ſicut propoſuerat, petiit antrum, quod de Morrebottis vocatur, prope ſpecum Beatiſſimi Benedicti, ibique ſe includens per aliquot dies, exceptis paucis, incognitus permanſit; aliquando tamen paſtores, qui pecora ſua cuſtodiebant, ibidem juxta antrum panem ſibi dabant, & ipſe raro exiens herbas ſibi pro cibo nihilominus colligebat*: Tandem cum ad notitiam hominum de Sublaco, referentibus paſtoribus, deveniſſet, cœperunt ad ipſum confluere viri, & mulieres victualia deferentes: hæc omnia dixit ſe ab ipſo Fratre pluries audiviſſe. Item dixit, *quod tempore procedente arctavit prædictus frater vitam ſuam in ſpecu illa, ſeu antro, corpus, & carnem ſuam duriſſime macerans, ſemel in die tantum reficiens, & tunc pane, & aqua; dixit etiam ſe vidiſſe, quod utebatur lorica ſub tunica, & circulos ferreos habebat duos in quolibet brachio, & in cruribus, & tibiis ſimiliter quatuor, & in ventre unum; in capite vero habebat circulum habentem in ſuperiori parte duas virgas ferreas in modum crucis, una quarum protendebatur ab occipite uſque ad frontem, alia vero ab aure uſque ad aurem, in quo dependebant duæ laminæ ferreæ ab utraque parte, ſcilicet una, quæ fere uſque ad mandibulas protendebatur in quarum qualibet erant quinque clavi affixi interius aculeos habentes, ut ſi forte aliquando caput ad dormiendum*

dum deponeret, punctus ab eis citius elevaret; unde contingebat, quod appodiatus rupi utcumque requiesceret, & dormiret. Dixit etiam se audisse a discipulis ejusdem Fratris, de quorum nominibus non recordatur, *quod si aliquando circuli rumperentur, mittebat ipsos ad reficiendum, & reintegratos reponebat in membris, de quibus ceciderant*; & idem testis vidit aliquando in Castro de Sublaco apportari circulos ad resolidandum. Item dixit, *quod antequam poneret laminas cum clavis circa mandibulas, utebatur pro cervicali quodam lapide acuto ad modum inferioris partis incudis fabri*, secundum quod ipse testis pluries vidit, quod maximam familiaritatem cum dicto fratre habebat. Interrogatus *quot annis duxit istam arctissimam vitam idem frater in specu illa*, dixit, *quod decem annis ad minus*, sicut credit; postea vero, sicut audivit idem testis, *Dominus Ugolinus tunc Hostiensis, & Velitrensis Episcopus, qui postea fuit Papa Gregorius, personaliter accessit ad Fratrem Laurentium causa visitandi eumdem, & cum inveniret dictum fratrem in specu illa manentem graviter afflictum, idem Dominus dixit eidem Fratri, quod propter ita indiscretam afflictionem posset potius demereri, quam mereri: & sic suasit ei, quod vitam suam discretam duceret, & gravissimam duritiam temperaret, cui dictus frater obediens, de prædicta asperitate aliquantulum relaxavit, ita ut vinum biberet, & olera, & legumina manducaret; & talem vitam per triennium sustinuit, sicut credit: tandem cum ad tantam debilitatem devenisset, quod neque lecto surgere, nec in partem alteram sine adminiculo se volvere potuisset, aliquando carnibus utebatur*, sicut idem testis ab eodem fratre audivit. *Interrogatus quot annis in eodem specu permansit*, respondit, *quod in tripartita tali vita*, sicut superius distinctum est, *triginta & tribus annis*, sicut ipse frater asserebat, & *eo amplius permanens, gloriose vitam suam finivit ibidem*: addidit etiam ipse testis, quod virtute charitatis idem frater pollebat, & licet pauper, pauperibus ita compatiebatur, ut quæ habere poterat, libenter & liberaliter eisdem erogaret, ita quod quadam vice cum carum esset tempus, quemdam pulchrum apparatum sacerdotalem, quem habebat, vendidit, & partem pretii, scilicet centum solidos eidem testi, & cuidam alii, nomine Cervicali, tradidit pauperibus, & magis indigentibus erogandos. Avaritiam autem idem frater detestabatur, adeo, quod quemdam discipulum suum fratrem Thomasium nomine a se ejecit, eo quod avaritia ductus plura peteret, & acciperet, quam idem Frater Laurentius præciperet. De miraculis dixit, quod cum esset vinculo excommunicationis ligatus a tempore Honorii, & annis pluribus in adulterio permansisset, accessit ad Fratrem Laurentium visitationis causa, & cum deveniret ad locum, qui dicitur Scabelle, qui est prope specum S. Benedicti, subito lumen oculorum amisit cadens in terram, nec se poterat sustinere, unde petiit a sociis suis, qui cum ipso erant, adjuvari, & cum non posset ab illis a tanto periculo liberari, relevari, nec ante procedere posset, nec retrocedere, tum se commendavit fratri Laurentio, promittens se pœnitentiam recepturum de commissis, & statim confortatus cœpit ire, ut poterat, & cum paululum procederet, & cæcitate prædicta & dolore liberatus est. Deveniens ad Fratrem Laurentium retulit ei omnia, quæ in via passus fuerat, cui Frater Laurentius dixit: Merita Sanctissimi Benedicti, & Sancti Romani, per quorum loca transisti, te a tanto periculo liberarunt; & præcipiens ei, ut, sicut voverat, pœnitentiam ageret de commissis, ille se hoc facturum eidem fratri promisit. Interrogatus de tempore dixit, quod mense Septembris proximo præterito sunt completi novem anni, & in hoc fuerunt præsentes Oddo Frater, & Cervicalis de Sublaco; & addidit, quod cum ipse testis esset alio tempore in adulterio constitutus, accessit ad Fratrem Laurentium, exponens idem quomodo in adulterio jacebat, cui Frater Laurentius suasit, quod pœnitentiam ageret, & vitam suam emendaret; ipse testis dixit eidem Fratri: Roga Deum pro me, ut det mihi aliquam infirmitatem, ut sic castigatus debeam emendari; promisit tamen eidem fratri, quod infra octo dies acciperet pœnitentiam: tandem in fine octo dierum, cum nondum pœnitentiam accepisset, bene cœnatus cum Presbytero Thomasio, sanus & incolumis intravit lectum, & cum post somnum evigilasset, sentiens se multum debilitari, concitus cum difficultate surrexit, & vocans Presbyterum eumdem, cum eodem intravit Ecclesiam S. Andreæ de Sublaco, & cum esset ante Crucifixum, nec bene expedite posset loqui, dum confiteretur peccata sua, vox ad eum redire cœpit, & cœpit aliquantulum confortari, ita quod cum judicatus esset a Sacerdote, vocem cum viribus per Dei gratiam recuperavit, cum postea iviſſet ad dictum fratrem Laurentium, & eidem omnia, quæ sibi acciderant, per ordinem enarrasset, audivit a Fratre Amato discipulo, & serviente ejusdem Fratris, quod ipsi rogaverant Deum, ut infirmitatem ei tribuerent corporalem, qua vexatus anima sanaretur. Interrogatus de tempore, dixit, quod sunt tres anni. Interrogatus de mense, dixit, quod fuit mense Octobris, residente Domino Gregorio in Sede Apostolica.

Cervicalis juravit, & interrogatus super vita, & miraculis fratris Laurentii, de miraculis, dixit, quod cum quadam die iret cum Domino Maginardo, & Oddone fratre ipsius Maginardi ad Fratrem Laurentium visitandum, & jam perveniſſet ipse cum duobus fratribus antedictis ad locum, qui dicitur Scabelle prope specum B. Benedicti, in eodem loco ipse Maginardus dixit Oddoni Fratri suo, & ipsi testi: Juvate me, quia totus mundus circumvolvitur, ut mihi videtur, & lumen non video, nec ire possum, & sic ipse testis, & frater ejus hinc ceperunt eum, sustentantes, ne rueret per rupem, cui, ut ipse credit, dixit Oddo frater ejus: Fac votum Deo, & Servo Dei Fratri Laurentio, & forte liberaberis; quod cum feciſſet ille sustentatus ab eis, manibus, & pedibus cæpit repere, & post aliquantulum spatium confortatus, erectus ibat sine adjutorio, & sic pervenit ad Fratrem Laurentium, cum quo moratus, & diu loquutus, sanus exivit de specu, ubi jacebat Frater Laurentius, & ad propria lætus remeavit cum sociis memoratis. De tempore interrogatus, dixit, quod octo anni sunt, & eo amplius: de mense non recordatur, nec de die, & hoc fuit tempore Domini Gregorii Papæ. De vita ipsius fratris interrogatus dixit, *quod idem frater permansit in specu illa, ubi mortuus est, per triginta tres annos, & amplius*, qui dum viveret, & pauper esset, de paupertate sua quod poterat, pauperibus, & indigentibus erogabat; unde de pretio cujusdam paramenti sacerdotalis, quod vendiderat, eidem testi, & Maginardo militi de Sublaco centum solidos pauperibus tribuit erogandos, & ipsi eidem testi quædam alia tradidit pauperibus nihilo minus eroganda.

Oddo Frater D. Maginardi juravit, & interrogatus dixit, quod cum idem cum D. Maginardo fratre suo supradicto, & quodam alio nomine Cervicali iret ad fratrem Laurentium visitandum, cum perveniſſet ad locum, qui dicitur Scabelle prope specum B. Benedicti, dictus Maginardus dixit eidem testi, & Cervicali: Non possum ire, neque video; qui cum idem testis dixisset, Revertamur ergo, ipse respondit, Nec ante ire, nec retrocedere possum, cui statim dixit idem testis: Fac votum Deo, & Servo ejus fratri Laurentio, & forte liberaberis; quod cum feciſſet, statim confortatus cæpit ire, & sic ad locum, ubi morabatur Frater Laurentius, devenit, qui omnia retulit ipsi fratri Laurentio quæ acciderant in via, & diu cum ipso loquutus, sanus rediit, & cum prædictis Oddone fratre, & Cervicali lætus & incolumis ad propria remeavit. De tempore dixit, quod sunt jam bene novem anni, sicut credit, & fuit tempore Domini Gregorii Papæ: de mense, & die non recordatur: de vita nihil sciebat, nisi ex auditu.

Matthæus de Aside juravit, & interrogatus dixit, *quod frater Laurentius moratus fuit in specu Morebottis per triginta tres annos, sicut credit, & audivit, & vidit ipse testis ipsum fratrem jacentem in ipsa specu, habentem, ut audivit, in capite circulum ferreum habentem in superiori parte duas virgas ferreas in modum Crucis, una quarum protendebatur ab occipite usque ad frontem; alia vero ab aure usque ad aurem; etiam audivit, quod ille circulus retro ab occipitio habebat uncinum, cui adnectebatur lorica, quam idem frater, ut dicebatur, portabat.* Interrogatus de miraculis dixit, quod cum ipse testis quasi per annum lumine oculi sinistri privatus fuisset, accessit ad fratrem Laurentium ad suasionem uxoris suæ nomine Benedictæ; & facto ab eodem fratre super oculo infirmo signo Crucis, lumen, quod amiserat, fuit sibi continuo restitutum. Interrogatus dixit, quod cum quidam nomine Alitassus de Toccanello alio tempore esset apud specum Morræ de Bottæ, & portasset bertas cum panibus, & deposuisset easdem bertas ante specum inter fontem, & coquinam ejusdem loci, accessit corvus, & extraxit inde partem panis, quam postmodum volitans asportavit, quo facto statim frater Amatus servus fratris Laurentii nunciavit fratri Laurentio quod fecerat corvus, cui dixit frater Laurentius: Frater noli curare, quia corvus panem, quem abstulit, Alitasso protinus reportabit. Interrogatus quomodo sciret, quod frater Laurentius ita dixisset fratri Amato dixit, quia audivit, & sic post modi-

dicam moram corvus panem, quem abſtulerat, ad locum reportavit. Interrogatus quibus præſentibus hoc factum eſt, dixit, ipſo præſente, & uxore ſua, & fratre Amato, Alitaſſo, & aliis, quorum nomina non recordatur. Interrogatus de tempore, dixit, quod ſunt viginti anni, & amplius. Interrogatus de Papa, dixit, quod erat Honorius: de menſe, & die non recordatur.

Benedicta uxor Matthæi de Aſide juravit, & interrogata ſuper miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum Matthæus vir ejus pateretur in oculo uno, ita quod non videret ex eo lumen, dixit ipſa teſtis viro ſuo, quod iret ad fratrem Laurentium, & rogaret eum, ut imponeret ſibi manum; qui acquieſcens conſilio uxoris acceſſit ad ipſum fratrem, rogans & ſupplicans, ut imponeret ſibi manus; qui rediens ab eodem recepta ſanitate ſanus, & hilaris ad propria eſt reverſus, & videt nunc vir multum ab illo oculo, quem habuerat infirmum, ſicut unquam vidit, & hoc dixit mulier tam ex viſu, quam ex aſſertione viri ſui. Interrogata de tempore dixit, quod bene ſunt quindecim anni, & amplius, de menſe, & die nec recordatur, nec dixit Papam. Item dixit, quod cum quodam alio tempore iſte teſtis eſſet apud Morram de Bottis, cum viro ſuo Matthæo, vidit quemdam nomine Alitaſſum de Toccanello portantem bertam cum panibus, qui cum deponeret eam apud locum nominatum in terra, venit corvus, & extraxit intus fruſtum panis albi de ipſo ſacculo, & evolitans aſportavit, quod cum nuntiaretur per fratrem Amatum ſervientem ſuum fratri Laurentio dixit ei frater Laurentius: Frater non ſit tibi curæ, quia cito Corvus reportabit, quod abſtulit ipſe. Interrogata quomodo ſciret, quod frater Laurentius ita dixerit, dixit, quod ita retulit ei frater Amatus; nec mora magna tranſacta, reverſus eſt corvus, & panem, quem aſportaverat, reportavit. Interrogata, qui fuerunt in hoc præſentes, dixit, quod ipſa teſtis, Matthæus vir ejus, frater Amatus ſerviens Fratris Laurentii, & Frater Thomaſius & Alitaſſus. Interrogata quot anni ſunt, dixit, quod ſunt decem & octo, & amplius: de Papa, menſe, & die non recordatur. Addidit etiam ipſa teſtis, quod cum quodam tempore, poſt mortem fratris Laurentii in auricula pateretur ita, quod nihil audiret ex ea, datum fuit ei a quodam fratre Petro de Rocta tantillum de ligno tabulæ, in qua frater Laurentius jacere conſueverat, & miſit lignum in auriculam, & ſtatim ipſa mulier per miſericordiam Dei plene recuperavit auditum.

Eodem die Maria uxor Nicolai dicti Buccamicena juravit, & interrogata ſuper miraculis fratris Laurentii, dixit, quod cum ipſa teſtis in mamilla ſiniſtra graviter pateretur, & quod qualibet tertia die frigus, & calorem vehementer ſuſtinens febrem pateretur, acceſſit ad locum, ubi jacebat Corpus fratris Laurentii uſque tertio, & reſpexit illud, & invocato Chriſti nomine, mamilla ipſius teſtis eſt priſtinæ reddita ſanitati. Interrogata, qui fuerunt præſentes, dixit quod Nicolaus vir ejus, & Maria de Girardo. Interrogata de tempore, dixit quod poſt mortem ejus, ante quam eſſet ſepultus, ſcilicet hoc anno in menſe Auguſti.

Nicolaus dictus Buccamicena juravit, & interrogatus dixit, quod cum Maria uxor ſua graviter in mamilla pateretur, ita quod febricitaret frequenter, acceſſit ipſe teſtis cum uxore ſua ad locum, ubi jacebat corpus fratris Laurentii, ante quam eſſet ſepultum, & invocato Chriſti nomine, uxor ſua ſanitatem in mamilla recepit ad tactum particulæ veſtis dicti fratris Laurentii; & dixit idem teſtis, quod duabus vicibus viderunt Corpus Fratris Laurentii, ante quam mamilla uxoris ſuæ plenam reciperet ſanitatem. Interrogatus quot fuerint præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, & uxor ſua, & Maria de Girardo. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno in menſe Auguſti; & Papa erat iſte, qui nunc eſt D. Innocentius.

Maria de Girardo juravit, & interrogata ſuper miraculis Fratris Laurentii dixit, quod cum ipſa teſtis accederet cum Maria uxore Nicolai Buccamicena, quæ in mamilla graviter patiebatur, ad locum, ubi corpus fratris Laurentii jacebat, eadem mulier, quæ in mamilla patiebatur, in loco eodem, invocato Chriſti nomine, ſanitatem in mamilla ad plenum obtinuit. Interrogata quot fuerunt præſentes, dixit, quod ipſa teſtis, & vir Mulieris patientis, & illa, quæ paſſa eſt, & alii quamplures: dixit etiam, quod ipſa teſtis cum aliis teſtibus nominatis Nicolao, & Maria viderunt Corpus totum fratris Laurentii inſepultum. Interrogata de tempore, dixit, quod hoc anno fuit, menſe Auguſto. Interrogata de Papa, dixit, quod fuit Papa Innocentius, qui nunc eſt.

Sublaciana juravit, & interrogata ſuper miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum ipſa teſtis in ſcapula dextera, & brachio pateretur adeo, quod non poterat ducere illud, acceſſit ad ſepulcrum fratris Laurentii, ubi invocata Chriſti pietate, frater Amatus tetigit locum doloris cum circulo, quem frater Laurentius, dum viveret, deportaverat, & ſtatim plene reſtituta eſt ſanitati. Interrogata qui fuerunt præſentes, dixit, quod ipſa teſtis, & frater Amatus, & Bona matertera ſua. Interrogata de tempore, dixit quod fuit hoc anno in quadrageſima Sancti Martini de die Dominico, & erat Papa, qui modo eſt.

Bona matertera Sublacianæ, juravit, & interrogata dixit, quod ipſa ivit cum prædicta Sublaciana ad ſepulcrum, ubi jacebat Frater Laurentius, & ibi invocato nomine Jeſu Chriſti, frater Amatus tetigit locum doloris Sublacianæ, quæ patiebatur graviter in ſcapula dextera, cum circulo, quem portaverat Frater Laurentius, dum viveret, ſicut idem Amatus dicebat; & incontinenti dicta Sublaciana reſtituta eſt priſtinæ ſanitati. Interrogata de tempore, dixit, quod in Decemb. hujus anni, die Dominico, & erat Papa ipſe, qui nunc eſt. De præſentibus dixit, quod interfuit ipſa teſtis, Sublaciana, & Frater Amatus.

Eodem menſe die 21. Joannes de Amico juravit, & interrogatus ſuper vita, & miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum pateretur in brachio ſiniſtro, ita quod nec levare illud poterat, neque deponere, multiplicem adhibuiſſet medicinam, nec ſanari potuiſſet, acceſſit ad Fratrem Laurentium, qui, facto ſigno Crucis, liberatus eſt adeo, quod bene utitur eo, ſicut alio. Interrogatus, qui erant præſentes, dixit, quod Pater vel Mater ſua, neſcit tamen pro certo quis eorum. Interrogatus de tempore, dixit ſe neſcire: interrogatus de PP. dixit, quod erat PP. Gregorius. Addit etiam, quod cum alio tempore idem teſtis quadam nocte ſanus, & hilaris lectum intraſſet, accidit ei quædam infirmitas, qua tantum gravatus eſt, quod nec loqui, nec ſe movere poterat, nec etiam aliquem cognoſcere; parentes ſui voverunt eum Beatæ Mariæ de Morra Bottis, & fratri Laurentio: cum aliquantulum melioratus eſſet, acceſſit cum altero Parentum ad Fratrem Laurentium, & facto ab eodem fratre ſuper eo ſigno Crucis, plene reſtitutus eſt ſanitati: de tempore non recordatur, de PP. dixit, quod erat Papa Gregorius.

Mabilia mater ipſius Joannis juravit, & interrogata de miraculis Fratris Laurentii dixit, quod cum Joannes filius ſuus pateretur in brachio, ita quod nec levare illud, nec deponere poterat, vir ſuus Joannes duxit ipſum Joannem filium ſuum ad Fratrem Laurentium, qui per Dei gratiam ab eodem loco ſanus rediit, & credit ipſa teſtis firmiter, quod per preces, & merita fratris Laurentii dictus filius ſuus reſtitutus fuerit ſanitati: de tempore & Papa non recordatur. Item addidit ipſa teſtis, quod cum quodam alio tempore dictus filius ſuus quadam nocte lectum ſanus intraſſet, accidit ei quædam infirmitas, qua tantum gravatus erat, quod nec levare, nec movere ſe poterat, nec etiam aliquem cognoſcere, ipſa, & vir ſuus voverunt eum Sanctæ Mariæ de Morra Bottis, & Fratri Laurentio; & cum aliquantulum melioratus eſſet, ipſa teſtis ivit cum dicto Joanne filio ſuo ad fratrem Laurentium, quem filium introduxit frater Amatus ad fratrem Laurentium, & inde rediit ſanus, & incolumis. Interrogata de tempore, & Papa, non recordatur; credit tamen quod per preces, & merita fratris Laurentii ſanatus fuerit.

Eodem menſe, die XXI. Joannes de Amico juravit, & interrogatus ſuper miraculis Fratris Laurentii dixit, quod cum filius ejus Joannes de Amico pateretur in brachio, ita quod nec levare illud, nec deponere poterat, duxit eundem filium ſuum ad Fratrem Laurentium, & facto ſuper eo ſigno Crucis, ab eodem fratre liberatus eſt: de tempore, & Papa non recordatur. Item addidit, quod idem filius infirmus adeo mente captus erat alio tempore, quod neminem cognoſcebat, & quod panem ſibi porrectum projiceret; idem teſtis, & uxor ejus voverunt dictum filium ſuum Deo, Beatæ Mariæ, & Fratri Laurentio; & recepta melioratione, uxor ſua, ut credit, duxit eumdem filium ſuum ad Fratrem Laurentium, qui reverſus ſanus apparuit. De tempore, & Papa non recordatur.

Amato Philippi de Turris Alatrinæ Diœceſis juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit; quod cum ipſe pateretur per annum unum in pede

cancrum, ſicut ſibi a pluribus dicebatur, nec medicamentum ſalubre potuiſſet ab aliquo invenire, tandem acceſſit ad Fratrem Laurentium, quem cum videre non poſſet, licet cum magna inſtantia poſtulaſſet; demum quod pro petenda ſalute infirmitatis ſuæ advenerat fratri Amato, & fratri Petro diſcipulis dicti fratris Laurentii expoſuit, qui frater Amatus eidem infirmo reſpondit, quod frater Laurentius mandabat ei, ne per triduum pedem diſcoperiret, nec aliquod medicamentum apponeret; & quod poſt triduum cum Dei adjutorio ſanaretur; qui fidem verbis ſuis adhibuit, & incontinenti meliorationem ſenſit; ita quod poſt triduum plene reſtitutus eſt ſanitati. Interrogatus de tempore, dixit quod jam ſunt ſex, vel ſeptem anni: de Papa dixit, quod erat D. Gregorius.

Petrus Pizutus de Turri Diœceſis Alatrinæ juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod vidit Amatum Philippi ejuſdem Caſtri gravi infirmitate pedis laborantem; quod Amatus cum iret ad Fratrem Laurentium, ſicut ipſe dicebat, per miſericordiam Jeſu Chriſti meritis fratris Laurentii ipſe rediens poſt paucos dies ſanus, & incolumis apparuit; & ille Amatus, qui ſanus factus eſt, ad ſuaſionem ipſius teſtis acceſſit ad Fratrem nominatum, cujus meritis, & interceſſione qui infirmus fuerat, ſanatus eſt, ſicut firmiter credit ipſe teſtis. Interrogatus de tempore, dixit, quod jam ſunt ſex anni: de PP. dixit, quod erat D. Gregorius.

Eodem menſe die 21. Domina Marotta uxor Domini Beraldi Militis de Sublaco juravit ſuper miraculis & vita Fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis fluxum ſanguinis pateretur continue per unum annum, & eo amplius, & propter infirmitatem eamdem graviter quotidie affligeretur, accepit de pannis, qui fuerant fratris Laurentii, & cum ipſis ſignum Crucis ventri ſuo fiducialiter impreſſit, tenens eoſdem ſuper ſe pannos ad tempus; & ſic Divina Clementia faciente, meritis fratris Laurentii, quem fiducialiter invocavit, ab eadem infirmitate plene ſanata fuit. Interrogata de tempore, dixit, quod fuit in menſe iſto Februario, poſt mortem fratris Laurentii. Interrogata qui ſcirent infirmitatem ſuam, & liberationem ipſius, dixit, quod neptis ſua Ægidia, filia ſua Bellitia, & vir ejus, quæ paſſa fuit. Interrogata quis vidit, vel ſcit poſitionem pannorum, dixit, quod prædicta neptis ſua Ægidia.

Ægidia neptis dictæ D. Marottæ juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum D. Marotta amita ſua continue fluxum ſanguinis per annum, & eo amplius pateretur, ſicut ipſa teſtis ſciebat, & videbat, utpote quia habitabat cum ea, & propter ipſam infirmitatem graviter quotidie eſſet afflicta, ipſa teſtis ad præceptum ejuſdem D. Marottæ acceſſit ad arcam propriam, in qua habebat de pannis, qui fuerant fratris Laurentii, & eidem D. Marottæ tradidit eoſdem, quos cum D. Marotta recepiſſet, cum eiſdem pannis ſignum Crucis impreſſit ventri ſuo, quos cum ibidem per aliquantulam horam tenuiſſet, invocata Chriſti miſericordia, & meritis fratris Laurentii, dicta D. Marotta priſtinæ eſt reſtituta ſanitati. Interrogata de tempore dixit, hoc menſe Februario poſt mortem fratris Laurentii.

Bellitia filia prædictæ D. Marottæ juravit, & interrogata de miraculis fratris Laurentii, dixit, quod cum D. Marotta mater ſua fluxum ſanguinis per annum unum, & eo amplius continue pateretur, ſicut ipſa teſtis ſciebat, & videbat, quia habitabat cum ea, & propter ipſam infirmitatem graviter quotidie eſſet afflicta, vidit, & audivit quando Marotta mater ipſius teſtis mandavit, Ægidiæ nepti ſuæ, quod deferret ei de pannis, qui fuerant fratris Laurentii; quæ Ægidia ſtatim ivit, & portavit de pannis prædicti fratris, & ipſa teſte vidente Ægidia eadem porrexit dictæ Marottæ, quos cum ipſa Marotta imprimeret ventri ſuo, faciens ſignum Crucis cum eiſdem, & per aliquantulam moram ibi tenuiſſet, invocato Chriſti nomine, & meritis fratris Laurentii fiducialiter, continuo mater ipſius teſtis ab infirmitate, qua tenebatur, ſanata fuit. Interrogata de tempore, dixit, quod fuit hoc præſenti menſe Februarii poſt mortem fratris Laurentii.

D. Beraldus miles Sublacenſis maritus dictæ D. Marottæ juravit, & interrogatus dixit, quod cum dicta Marotta uxor ſua fluxum ſanguinis continuo pateretur per annum, & amplius, & propter eamdem infirmitatem eadem mulier graviter afflicta eſſet, invocata Chriſti miſericordia fiducialiter, eadem mulier cum pannis, qui fuerant fratris Laurentii, confiſa meritis ipſius, ſignavit ventrem ſuum mulier, quæ patiebatur infirmitatem prædictam, & continuo illa mulier ab infirmitate, quam patiebatur, eſt dimiſſa. Interrogatus qualiter ſciret hoc, dixit, quod vidit mulierem illam per annum, & eo amplius infirmam, quam nunc ipſe ſanam videt. Interrogatus ſi vidit quando aliquid de pannis prædicti fratris oblatum fuerit uxori ſuæ, dixit quod non vidit ipſe, ſed audivit ab uxore ſua, filia, & nepte ſupraſcriptis, interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc menſe Februario.

Eodem menſe die 22. Bonushomo Carolinus de Sublaco juravit ſuper vita, & miraculis fratris Laurentii; & interrogatus dixit, quod cum ipſe haberet manum valde tumidam per ſex hebdomadas, adeo quod nec cum ipſa ſignare ſe poſſet, nec aliquid operari, & multa medicamina appoſuiſſet in ipſa manu, nec ſanari potuiſſet, acceſſit ad fratrem Laurentium, & rogavit eum, ut pro ſalute ſua Dominum exoraret, qui frater Laurentius, facto ſuper manu ejuſdem infirmi ſigno crucis, dixit eidem infirmo, ut acciperet tria brachia candelarum, & ad honorem Chriſti, & B. Virginis, cujus Purificationis feſtum in craſtinum imminebat, eas accenderet, & ad honorem ejuſdem Virginis tres pauperes reficeret; quod totum cum dictus infirmus devote perfeciſſet, poſt triduum plene reſtitutus eſt ſantitati, & ita bene laborat cum illa manu, ſicut cum alia. Interrogatus de tempore dixit, quod quatuor anni ſunt; de Papa dixit, quod erat P. P. Gregorius. Interrogatus qui ſcirent iſtud, dixit, quod frater Amatus erat præſens, quando frater Laurentius ſignum Crucis ſibi impoſuit, & D. Gratianus miles Sublacenſis, cum quo idem teſtis ivit ad fratrem Laurentium & uxor ipſius teſtis ſcivit infirmitatem, & ſanitatem ipſius.

D. Gratianus miles juravit ſuper vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis iret cauſa viſitandi fratrem Laurentium, Bonushomo Carolinus ivit cum ipſo teſte ad locum prædicti fratris & ipſe teſtis vidit eumdem Bonumhominem habentem manum tumidam introeuntem in ſpecum, in qua jacebat frater Laurentius & pluries audivit ipſe teſtis dictum Bonumhominem dicentem: Frater Laurentius fecit ſignum Crucis in manu mea infirma, & per Dei gratiam ſanatus ſum; & idem teſtis vidit eum poſtea ſanum, quem prius viderat patientem in manu. Interrogatus de tempore, & die, dixit, quod non recordatur, ſed credit, quod ſunt quatuor anni, & fuit tempore D. Gregorii.

Gemma uxor dicti Bonihominis Carolini juravit, & interrogata dixit, quod vidit manum dicti Bonihominis viri ſui tumidam, & infirmam, quam poſtea ſanam vidit ipſa teſtis. Interrogata quando receperat ſanitatem in manu vir ipſius teſtis, ſicut dicebat, idem vir ivit ad fratrem Laurentium, qui fecit ſignum Crucis ſuper manu infirmi, & mandavit, quod faceret tria brachia candelarum ad honorem B. Virginis, & portaret candelas ad Eccleſiam ipſius, & reficeret tres pauperes, quod cum feciſſet prædictus vir ſanatus eſt ab infirmitate ſua, & refectionem pauperum ipſa vidit: de tempore non recordatur, nec de Papa.

Eodem menſe die vigeſima ſecunda D. Gratianus Miles juravit ſuper vita & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod dictus Frater Laurentius fuit oriundus de quodam Caſtro Apuliæ, quod Fatiolus vocatur, quod eſt ſitum inter Sipontinam Civitatem, & Foggiam. Interrogatus qualiter ſciret, dixit, quod ita retulit ſibi frater Laurentius, & etiam idem teſtis fuit in prædicto Caſtro, & audivit hoc idem a quibuſdam habitatoribus ipſius Caſtri, quod ſe dicebant fuiſſe vicinos ipſius, & *dicebant ipſum fuiſſe ſimplicem Angelum, & ſine malitia, qui* teſtis audivit ab eodem fratre, quod *ipſe frater venit ad Sanctum Angelum de poſt Lacum, ubi aliquantulo tempore habitavit, quo loco poſtmodum dimiſſo petiit locum, qui Morrabottis dicitur, prope ſpecum B. Benedicti*, & per aliquot dies incognitus fere permanſit, ſicut dicebant, exceptis paſtoribus, qui paſcebant oves ſuas in loco eodem, quod dabant fratri eidem de pane ſuo, & *videbant eumdem fratrem herbas colligere, quas mandebat*. Ex relatione poſtea paſtorum homines de contrata cœperunt confluere ad ipſum fratrem portantes eidem victualia; & cum ſæpius ipſe teſtis acceſſiſſet ad dictum fratrem, cujus familiaritatem habebat, *vidit circulum ferreum, quem idem frater habebat in capite, & in circulo illo erant in ſuperiori parte duæ virgæ ferreæ, una quarum protendebatur a fronte uſque ad occipitium, altera vero ab auricula ad auriculam*: dixit etiam ipſe teſtis, *quod vidit alios circulos, qui fiebat in Caſtro Sublacenſi, & dicebant ibi, quod erant Fratris Laurentii, quos volebat mittere idem frater in brachia, & alia membra ſua; audivit etiam dici, quod idem frater* lori-

lorícam tenebat in dorso sub tunica: audivit etiam dici a Ventura filio Bonihominis de Genna, quod Pater suus Bonus homo dedit ipsi Fratri Laurentio unam lorícam, quam idem frater indueret: dixit etiam ipse testis, *quod scit fratrem Laurentium multam habuisse charitatem, & moram fecisse in loco nominato per triginta tres annos, ubi glorioso finivit vitam suam*: Addidit etiam ipse testis, quod cum post mortem Fratris Laurentii dolorem lateris graviſſimum pateretur, D. Catelgrima uxor ipsius testis accessit ad eum, & dixit ei, quod si vellet, ipsa signaret latus ipsius patientis cum capillis Fratris Laurentii, quos ad petitionem ipsius mulieris frater Amatus miserat ei, sicut ipsa mulier asserebat, cui mulieri D. Gratianus respondit; Timeo, cum sim homo peccator, cum capillis tanti viri tangi; tandem acquiescens dicto mulieris, sustinuit, quod mulier imponeret sibi manum, quæ accedens propius tetigit latus patientis cum capillis dicti fratris, & facto signaculo sanctæ Crucis, dicente eadem muliere orationem Dominicam, in ipsa hora idem testis invocavit nomen Domini, & fratris Laurentii fiducialiter, & post paululum dormivit, qui evigilans misericordia Dei, & meritis fratris Laurentii sanus factus est. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit mense Octobris proximo præterito, sicut credit, & erat Papa D. Innocentius, qui nunc est.

D. Catelgrima uxor D. Gratiani juravit super miraculis fratris Laurentii; & interrogata dixit, quod cum ipsa testis videret virum suum D. Gratianum dolore lateris graviter laborantem, cui multa medicamina, quæ fecerat, non profuerant, dixit eadem testis viro suo: Domine, si vis ego ponam de capillis, qui fuerunt fratris Laurentii, & Deo dante sanaberis, qui dixit; Cum sim homo peccator, timeo facere, quod dicis: tamen victus instantia mulieris, & dolore nihilo minus vehementi, sustinuit humiliter, quod capillis prædictis locus doloris tangeretur; dicta vero mulier invocavit Christi nomen; & facto signo Crucis super locum doloris cum oratione Dominica, vir ejus post paululum obdormivit, quo evigilante, Dei misericordia, & meritis fratris Laurentii, quem ille vir, & mulier fiducialiter invocaverant, ad plenum factum est sanus ipse miles. Interrogata quomodo scit illos fuisse capillos fratris Laurentii, cum quibus tetigit locum doloris viri sui: respondit, quia eidem miserat per fratrem Amatum propter devotionem fratris Laurentii, dum adhuc viveret, quod ipse frater causa devotionis mitteret eidem testi de capillis, seu pannis, qui frater misit ei de capillis suis, sicut ipsa firmiter credit. Interrogata quo tempore factus est sanus vir ejus a dolore lateris, dixit, quod fuit post mortem fratris Laurentii: de mense, & die non recordatur.

Joannes filius D. Gratiani juravit, & interrogatus super miraculis fratris Laurentii, dixit ipse testis, quod cum D. Gratianus Pater ejus dolore lateris graviter laboraret, vidit, quando Catelgrima mater sua tetigit latus Patris sui cum capillis fratris Laurentii, ut ipse credit; & nomine Domini invocato, facto signo Crucis cum dictis capillis cum oratione Dominica, meritis fratris Laurentii, quem invocaverat pater suus prædictus, sanus factus est. Interrogatus de tempore, dixit, quod fuit post mortem fratris Laurentii: de mense, & die non recordatur: de Papa dixit, quod erat D. Innocentius, qui nunc est. Interrogatus, qui interfuerint curationi D. Gratiani, dixit, quod ipse testis, mater sua, & Teodora soror sua.

Bona filia de Sublaco juravit, & interrogata super miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum ipsa testis apostema intus in ore haberet, quo graviter adeo affligebatur, quod vix loqui poterat, & salivam deglutire, accepto de ligno tabulæ, in qua jacuerat aliquando frater Laurentius, sicut ipsa credit, illud cum lingua sua in hora vespertina vix tetigit, & sic confisa de misericordia Dei, & meritis fratris Laurentii, quem fiducialiter invocavit pro salute sua, nocte sequenti dictum apostema fractum est, & sic ipsa testis ab ipsa infirmitate, qua tenebatur, continuo sanata fuit. Interrogata qui fuerint conscii infirmitatis, & sanitatis ipsius, dixit, quod Diliata cognata sua, & Nicolaus Nepos ipsius, & alii plures. Interrogata de tempore, dixit, quod fuit in capite jejuniorum hujus anni post mortem fratris Laurentii.

Diliata juravit, & interrogata super miraculis fratris Laurentii dixit, quod vidit quando Bona filia cognata sua posuit in ore suo de ligno, quod dicebatur esse de Tabula, in qua jacuerat aliquando frater Laurentius, & apostema post paululum, quod illa Bona filia habebat in ore, per misericordiam Jesu Christi, & merita fratris Laurentii factum est, sicut audivit ab illa, quæ patiebatur, clamante de nocte; & sic ipsa testis de mane consurgens vidit ipsam sanatam. Interrogata de tempore, dixit, quod fuit prima hebdomada jejuniorum hujus anni post mortem fratris Laurentii.

Benedictus Archipresbyter Sublacensis juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipse testis cum multitudine copiosa in festo S. Marci in Litania majori iret processionaliter ad specum Beatissimi Benedicti, completa processione, ipse testis, & cum eo aliqui clerici & seculares causa devotionis accesserunt ad fratrem Laurentium circiter triginta, qui post colloquium habitum cum prædicto fratre, licentia petita ab eodem, volebant ad propria reverti, qui frater Laurentius magnis precibus institit apud eos, quod pabulum charitatis acciperent omnes Clerici, & seculares, qui venerant fatigati; qui annuentes voto, & precibus fratris nominati, discubuerunt, quibus discumbentibus appositi sunt tres panes parvi, quorum quilibet vix sufficeret uni homini, in clibano cocti, & unus succineritius parvus, quos quidam Presbyter nomine Nicolaus Joannis S. Petri ad mandatum dicti Archipresbyteri cæpit frangere, & inter discumbentes dividere, & inter manus frangentis Divina largitate ita prædicti panes creverunt intantum, quod cum una pastutia de semine canapis facta, satis parva, universi, & singuli abundanter sunt refecti, & fragmenta, quæ superaverunt ipsis discumbentibus, pastoribus supervenientibus erogarunt. Item dixit, quod de uno flascone vini, qui forsitan uni sufficeret competenter, tam ipse testis, quam alii discumbentes biberunt abundanter. Dixit idem testis, quod cum ipse cum aliis discumbentibus comederet, frater Laurentius ad fenestram specus suæ comedentes, & bibentes respiciebat, manibus junctis orabat, & rogavit eos, qui discubuerunt, dicens: Nolite quæso sumere hodie alium cibum, quia cibum Domini suscepistis. Sumpto itaque potu, & cibo cum gratiarum actione, omnes, qui discubuerant, viso tanto miraculo, alta voce Te Deum laudamus cantaverunt, & læti ad propria sunt reversi. Item addidit ipse testis, quod adeo refectus fuit cibo, & potu illius diei, quod cœna non indiguit, nec cœnavit. Interrogatus de tempore, dixit, quod bene sunt XXVI. vel XXVII. anni. Item addidit ipse testis, quod cum ipse esset apud Morram de Botte post mortem fratris Laurentii, & interesset funeri ejus, posuit ipse testis manum super Corpus ipsius fratris defuncti, & duxit eam super carnem propriam suam a nudo, quæ *veficis* plena erat, a quibus *veficis* sanguis exibat, & continuo caro ipsius testis sanata est. Interrogatus, qui fuerunt præsentes miraculo panum, & vini supradicto, dixit, quod Boneinsigna, qui nunc est Prior Sancti Joannis de Sublaco, & Nicolaus supradictus, qui fregit panem, & plures alii.

Boneinsigna Sacerdos Prior S. Joannis de Sublaco juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipse testis iret processionaliter in festo S. Marci in Litania majori cum Clero, & populo Sublacensi ad specum Beatissimi Benedicti, completa processione, Benedictus Archipresbyter Sublacensis dixit eidem testi, & quibusdam aliis Clericis Sublacensibus: Eamus, si placet, ad Morram de Botte, & fratrem Laurentium visitemus; qui cum venissent ad locum nominatum, ubi erat frater Laurentius, post habitum colloquium cum eodem, tam dictus Archipresbyter, quam ipse testis, petita licentia a fratre Laurentio, volebant recedere cum Clericis, & aliis hominibus, qui omnes erant numero triginta; sed fratre Laurentio magnis precibus instante apud eos, quod ibidem pabulum sumerent charitatis, cum omnes & singuli longo itinere essent fatigati, precibus prædicti fratris humiliter annuentes discubuerunt omnes, quibus discumbentibus tres panes in clibano cocti parvuli, quorum quilibet vix uni homini sufficeret ad edendum, & unus succineritius parvulus, cum pastutia de semine canapis facta, sunt appositi, & dum frangerentur prædicti panes, & pastutia, inter manus frangentium ita creverunt, quod larga manu Divina faciente omnes discumbentes habuerunt abundanter: fragmenta vero, quæ superaverunt his, qui discubuerant, per manus fratris Amati pastoribus supervenientibus erogata fuere. Item dixit, quod de uno flascone vini, qui vix uni sufficeret ad bibendum, biberunt omnes abundanter. Addidit etiam ipse testis, quod dum ipse comederet, & biberet, cum aliis Sublacensibus in loco nominato; frater Laurentius appodiatus ad fenestram manibus junctis orabat, & oculi ejus erant

erant ante discumbentes. Sumpto itaque cibo, & potu, omnes, qui discubuerant, læti surrexerunt, & rogati a prædicto fratre Te Deum laudamus alta voce cantaverunt. Dictus frater rogavit eos, qui jam discubuerant, dicens: Nolite quæso amplius hodie sumere cibum, quia cibum Domini accepistis; sic ipse testis eo die amplius non comedit. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod ipse testis, Benedictus Archipresbyter Sublacensis, & alii plures. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur.

Eodem mense die XXIII. Benedictus Prior, & Sacerdos S. Petri de Sublaco juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii; & interrogatus dixit, quod cum ipse testis in festo S. Marci in Litania majori iret cum Clero, & populo Sublacensi processionaliter ad specum Beatissimi Benedicti, finita processione, & officio, idem testis cum quibusdam Clericis, & Laicis Sublacensibus circiter triginta ad Morram Bottis causa visitandi Fratrem Laurentium personaliter accessit, quo viso, & salutato, & habito cum eodem colloquio, & licentia petita ad propria redeundi, idem frater magnis precibus institit apud eos, ut fatigati ex longo itinere ibidem pabulum sumerent charitatis, cujus precibus iidem annuentes omnes discubuerunt, quibus Vir Dei jussit apponi tres panes parvulos, quorum quilibet vix uni sufficeret, in clibano coctos, & unum succinericium parvulum, cum una pastutia parvula de semine canapis, quam cum prædicto succineritio pane mulier Lucia portavit ad dictum fratrem. Dum itaque frangerentur panes, & pastutia, quos frater Laurentius jussit apponi per fratrem Amatum, inter manus frangentium ita fluentes panes creverunt, quod larga manu Divina faciente omnes discumbentes abundanter habuerunt; fragmenta vero, quæ superaverunt, pastoribus supervenientibus erogarunt. Addidit etiam ipse testis, quod de uno Flascone parvulo vini, qui vix uni sufficeret, omnes refecti sunt abundanter, & dum prædicti comederent, & biberent, oculi fratris Laurentii stantis ad fenestram speluncæ, & orantis junctis manibus erant intendentes ad eos. Interrogatus si vidit prædictam Luciam portantem panem succineritium cum pastutia ad dictum fratrem, qui postea fuit appositus cum pastutia discumbentibus, dixit, quod vidit, quia iverat cum eis ad dictum fratrem. Sumpta vero comestione ipse testis cum aliis sociis suis, viso tanto miraculo, Te Deum laudamus cantaverunt; & sic gaudentes, & læti ad propria sunt reversi. Sed cum adhuc essent ibidem, sicut dixit idem testis, ipse frater monuit illos, qui manducaverant apud eum, quod illa die a cibo abstinerent, qui testis dixit, quod illa die abstinuit, & cœna non indiguit. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur, de Papa dixit, quod tempore D. Honorii fuit. Interrogatus de præsentibus, dixit, quod interfuit Benedictus Archipresbyter Sublacensis, & Boneinligna Prior S. Joannis, & ipse testis, & plures alii.

Eodem mense die 23. Bellevedere mulier de Sublaco juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipsa testis fistulam pateretur per triennium continuo in coxa, & multa medicamina apposuisset, nec profuissent eidem, tandem cum maxima difficultate, de misericordia Dei confisa, accessit ad sepulchrum fratris Laurentii, ubi acceptis de capillis, qui fuerant prædicti fratris, per manum fratris Amati, appposuit super infirmitatem suam, & ipsa mulier continuo liberata est. Interrogata qui fuerunt præsentes, dixit, quod Pater, & Mater sua, Guielminus, & Marotta. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii. Item addidit ipsa testis, quod cum dictus Guielminus Pater suus dolorem pateretur in collo, adeo quod caput in partem alteram non posset flectere, ipse Pater, & eadem testis accesserunt ad sepulcrum fratris Laurentii, ante quam clauderetur & vidit eumdem Patrem suum patientem introeuntem in locum sepulchri dicti fratris, & inde vidit eumdem sanum exire.

Guielminus de Sublaco juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum filia sua Bellevedere pateretur per triennium continuo fistulam in coxa, & multa ei medicamina adhibuissent, nec profuissent eidem, licet multa expenderit in eisdem, tandem vovit eam Deo, & Fratri Laurentio, quæ cum bis iviſset ad locum ipsius fratris, dum viveret, tertio idem Pater cum uxore sua, & eadem filia post mortem ipsius fratris, antequam sepeliretur, accessit ad eumdem locum, ubi frater mortuus jacebat; & acceptis de capillis, qui fuerant fratris Laurentii, dicta filia sua fecit cum ipsis ipso Patre vidente signum Sanctæ Crucis super infirmitatem prædictam, & continuo per Dei gratiam, & merita fratris Laurentii cæpit convalescere, & sanata est. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii. Item addidit ipse testis, quod cum dolorem magnum pateretur in collo per annum, & amplius, adeo quod caput in partem alteram flectere non posset, tandem accessit ad sepulcrhum fratris Laurentii, ante quam clauderetur, cum uxore sua, & filia antedicta, & acceptam humiliter, & cum magna fiducia manum ipsius fratris defuncti duxit, & posuit super collum suum in loco doloris, & continuo per Dei gratiam, & merita prædicti fratris plene restitutus est sanitati.

Nicolaus de Signore juravit, & interrogatus super miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum filia sua Jacoba quatuor magnas scrufulas haberet in gula, & eadem filia tantum dolorem pateretur, quod aliquando per biduum, vel triduum manducare non posset, accessit eadem puella ad sepulcrum fratris Laurentii, ubi facto signaculo Sanctæ Crucis, sicut ipsa puella dicebat, per fratrem Amatum, misericordia Dei interveniente, meritis fratris Laurentii est reddita sanitati. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod ipse testis vidit ipsam Jacobam in loco dicto, scilicet apud Morram de Botte, prius infirmam, postea sanam, cum qua etiam venerat Bonagura filia sua, quam ipse testis vidit ibidem. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii.

Bonagura juravit, & interrogata super miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum Jacoba soror sua quatuor magnas quasi scrufulas haberet in gula, a quibus magnus fætor exibat, ex qua infirmitate ita gravata erat, quod vix poterat sumere cibum, accessit cum patiente ipsa testis ad locum fratris Laurentii, ubi facto signaculo Sanctæ Crucis super ipsam patientem per fratrem Amatum, qui vovit dictam Jacobam Deo, & fratri Laurentio, invocato nomine Christi, & ipsius fratris, dicta Jacoba ex infirmitate, quam patiebatur, convaluit. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem dicti fratris.

Benedicta Odrisii juravit super miraculis fratris Laurentii, & dixit quod ipsa testis accessit cum Jacoba filia Nicolai de Signore, quæ gravem morbum in gula patiebatur, ad sepulcrum fratris Laurentii, ubi frater Amatus, invocato Christi nomine, & meritis fratris Laurentii, cui eam fiducialiter vovit, fecit signum Sanctæ Crucis super infirmitate prædictæ Jacobæ, quæ per Dei gratiam fuit reddita sanitati. Interrogata, qui fuerunt præsentes, dixit, quod ipsa testis, Bonagura soror puellæ, frater Amatus, & alii plures. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii.

Eodem mense die 23. Thomas de Morra juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum quadam nocte boves Patris sui custodiret tempore hyemali in crypta Morræ Polinæ posita in monte Rom. dormientibus duobus sociis suis, vidit tres mulieres stantes super ipsum, quarum altera dicebat ei: O Thoma surge, & propera velociter ad calcariam, quæ est facta ad Morram Bottis, de qua mihi domus debet ædificari, quia calx ipsius calcariæ perit: qui cum surrexisset, & iter agere cæpisset jam quasi per stadium eq. cæpit intra se dubitare præ nimio splendore, credens se a maligno spiritu esse illusum, & ad socios suos adhuc dormientes reversus est, & cum sederet nimio timore turbatus, audivit iterum vocem illarum mulierum quasi animo irato dicentium sibi: Quare reversus es? jam nos eramus tecum in via, quare dubitasti? & sic surgens cæpit ire, & cum iviſset quasi per duo stadia eq. dubitans præ timore nimio ad cryptam reversus est, cui tertio una de supradictis mulieribus dixit: Vade indubitanter, sequemur enim te; & quia primo, & secundo non obedisti mandatis meis discalcea te, & perge discalceatus, & accipe pœnitentiam de fornicatione, quam commisisti, & obedias omnibus mandatis fratris Laurentii, & præcipias ei, ut construat ibi Ecclesiam nomine meo, ita quod unus fons ab una porta, & alter ab alia oriatur, cujus Ecclesiæ latitudo fiat ad modum Sancti Joannis de Arcu; qui cum vellet suos socios excitare a somno, & minime posset, cæpit ire per loca deserta, invia, & spinosa, frangens nivem usque fere ad genua discalceatus, ut receperat in mandatis. Divina interim favente gratia, sine læsione aliqua ad calcariam de nocte perveniens, licet sibi dies clarus præ nimio splendore videretur, cum inveniſſet

calcem

UAB Biblioteca de Ciències Socials

calcem dictæ calcariæ liquefactam, & diffluentem quasi per duos passus, cæpit undique maceriam magnis lapidibus ædificare, & tam magnum lapidem Divina gratia apponebat, qui vix alias per tres homines posset apponi constructa maceria, frater Amatus in aurora veniens ad eum, credens ipsum esse spiritum, signavit se signo Sanctæ Crucis, cui Thomas dixit: cur te signas? Christianus sum, sicut & tu; & sic ambo perrexerunt ante cryptam in qua frater Laurentius manebat; Frater vero Laurentius vocavit fratrem Amatum, ut introduceret ad eum Thomam prædictum, quem adhuc non viderat, nec audierat, cumque Thomas intrasset cryptam, frater Laurentius osculatus est eum dicens ei: Multas passiones hac nocte passus es, cui Thomas dixit: Ut dictis meis firmiter credas, tres mulieres, quæ in hac nocte visibiliter mihi apparuerunt, dederunt mihi hoc signum, dicentes: Tribus diebus panem non comedisti, sed tantum herbam, quæ dicitur Petrasinula, sumpsisti pro cibo, & pro nimia siccitate, quia non biberas per triduum, herbam palatoriam evulsisti de petra, de qua etiam aqua emanavit, de qua bibisti, & nunc largissime emanat in eodem loco, & omnia, quæ ei acciderant eadem nocte, per ordinem enarravit. Dixit etiam, quod eo tempore, quo Ecclesia ibi ædificari debebat, orta est inconvenientia inter Magistros, & eos, qui ibi convenerant ad Ecclesiam construendam. Frater Laurentius vocavit ad se prædictum Thomam, & posuit lapidem in manibus suis, dicens: Pone lapidem istum in Ecclesiæ ædificio, sicut tibi per mulierem mandatum fuit; qui accepto lapide processit ad locum aspere multum, volens considerare, in quo loco deberet ponere lapidem; & continuo lapis de manibus ejus elapsus est, & collocatus; super quem Ecclesiam construere cæperunt. Interrogatus de tempore, dixit, quod sunt XVI. anni & plus. Item addidit ipse testis, *quod vidit loricam in dorso fratris Laurentii sub tunica*, quia magnam familiaritatem habebat cum ipso. Item dixit, quod mortuo ipso fratre, ipse testis *vidit in fronte fratris Laurentii quoddam signum rotundum rubeum, seu sanguineum, super quo Fratrem Amatum interrogavit, quodnam hoc esset; & is dixit; Jam nolo tenere occultum id, quod adhuc nemini dixi, Frater inquit, Laurentius, dum viveret quolibet anno mihi præcipiebat in festo Paraseeves, quod ferrum candens imprimeretur froni suæ, quod cum ipse frater Amatus facere recusaret, idem frater Laurentius arripiens ferrum candens propriis manibus suæ fronti imprimebat*: unde dicebat dictus frater Amatus, quod credebat ipse, quod id, quod occultum fuit hominibus in vita, post mortem ipsius viri Dominus hominibus revelaret. Interrogatus qui fuerunt præsentes, qui signum prædictum viderunt, dixit, quod Frater Joannes de Celano Monachus Sublacensis, & Frater G. & frater B. Item dixit, quod cum ipse gravissimum dolorem pateretur in corpore suo, mandavit uxori suæ Mariæ, ut pannum, qui fuerat fratris Laurentii, quem ipse testis acceperat a fratre B. suspenderet super lectum ipsius patientis; quod cum fecisset mulier, idem infirmus levans oculos suos ad pannum appensum, recommendavit se Deo, & fratri Laurentio, & sic ab infirmitate, qua tenebatur, est dimissus, & hoc fuit hoc anno post mortem ipsius Fratris in prima hebdomada jejuniorum de mense Februarii, & dixit, quod hoc bene novit uxor sua.

Maria uxor Thomæ de Morra juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipsa febre continua laboraret, ad gustum pomi, quod Frater Laurentius eidem miserat per virum suum, & potum aquæ fontis Morre de Botte, quam vir ipsius testis deportaverat, ab infirmitate, qua tenebatur gratia Dei, & meritis fratris Laurentii est dimissa. Item addidit, quod vir ejus ad aspectum panni, qui fuit fratris Laurentii, quem ipsa testis ad jussum viri sui super lecto suspendit, misericordia Dei, & meritis fratris Laurentii ab infirmitate doloris corporis, qua tenebatur, extitit liberatus. Interrogata quis scivit hoc, dixit, quod vir suus. Interrogata de tempore sanitatis viri, dixit, quod fuit in prima hebdomada jejuniorum hujus anni.

Agnes uxor Boamundi juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum esset paralytica, ita quod spumam per os evomeret, & aliquando notitiam amitteret, postquam se vovit Deo, & fratri Laurentio, misericordia Dei, & fratris Laurentii meritis a dicta infirmitate sanata est; quod cum per virum suum nuntiantum esset fratri Laurentio, dixit ei idem frater, quod singulis annis in Purificatione Beatæ Virginis tres pasceret pauperes, & tria luminaria candelarum ad Ecclesiam B. Virginis deportaret. Interrogata qui scirent hoc, dixit, quod vir ejus. Interrogata de tempore, dixit, quod jam sunt quinque anni tempore D. Gregorii Papæ.

Boamundus vir dictæ Agnetis juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum uxor sua Agnes paralysis esset infirmitate percussa, ita quod per os spumam emitteret, & memoriam perdidisset ad tempus, post paululum suasit viro, ut iret ad fratrem Laurentium, quia intercederet ad Deum pro ipsa; qui cum iviſſet, & infirmitatem uxoris suæ prædicto fratri nuntiasset, idem frater dixit ipsi testi, ut per singulos annos in festo Purificationis Beatæ Virginis tres reficeret pauperes, & tria luminaria ad ejus Ecclesiam deportaret; & confidebat de Dei misericordia idem frater, quod uxor dicti testis a dicto morbo de cetero non percuteretur; & secundum verbum ipsius fratris mulier est ab ipsa infirmitate dimissa. Interrogatus de præsentibus dixit, quod ipse, & uxor: de tempore dixit, quod jam sunt quinque anni, & erat tempore D. Gregorii Papæ.

Eodem mense die 24. Sinibaldus de Sublaco juravit supra vita, miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Matthæus filius ejus adhuc puerulus jaceret de nocte in cunis, alte ad staturam unius hominis in terram cecidit adeo graviter, quod officium dextri lateris amisit, ita quod pes fere natibus adhærebat, & manus contracta fuit; qui testis multa medicamina eidem puero adhibuit, sed nihil profuit eidem puero. Demum dictus testis cum uxore sua prædictum puerum ad fratrem Laurentium apportavit, qui frater Laurentius, ipso teste vidente, infirmam manum pueri contractam contrectans, signum Crucis super puerum fecit, & misit eum per fratrem Petrum discipulum suum pannis Altaris involvi, quo facto, ipso teste vidente puer incontinenti plene per misericordiam Dei restitutus est sanitati; præcepit inde dicto testi, quod singulis annis in festo Purificationis B. Virginis sex pauperes pasceret, & tria luminaria candelarum ad Ecclesiam B. Virginis deportaret. Interrogatus qui scirent hæc, dixit quod frater Petrus, & frater Amatus discipuli dicti fratris, & uxor sua, quæ puerum infirmum detulerat sanum recepto nomine Juliana. Interrogatus de tempore, dixit, quod jam sunt fere octo anni, & erat tunc PP. D. Gregorius.

Eodem mense die 24. Juliana uxor Sinibaldi juravit super miraculis & vita Fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipsa testis haberet filium nomine Matthæum adhuc puerum in cunis positum, idem puerulus de nocte cecidit de cunis ex alto ad staturam unius hominis ad terram; qui puerulus adeo ex casu graviter est collisus, quod dextri lateris officium amisit; manus enim pueri penitus contracta erat, & pes ejusdem fere natibus adhærebat; cui puerulo cum parentes multa medicamina adhiberent, nullum tamen eorum profuit eidem; tandem portatus est idem puer a parentibus ad fratrem Laurentium, quem puerum Pater suscepit in ulnas suas, & fratri Laurentio ad locum, in quo jacebat idem frater, præsentavit; quem puerum signavit idem frater signaculo Sanctæ Crucis, & manum pueri contrectavit, sicut dixit ei vir suus, & frater Petrus discipulus ipsius fratris ad præceptum ipsius involvit eum in panno Altaris, ut dicebatur; quem puerum ab Ecclesia extractum mox sanum recepit ipsa mater. Interrogata de præsentibus dixit, quod frater Amatus, frater Petrus, & vir ipsius testis, & dixit ipsa testis, quod multi Sublacenses viderunt manum, & pedem contractum, & postea viderunt sanum. Interrogata de tempore dixit, quod bene sunt sex anni.

Berardus Joannis de Benedicto vicinus Sinibaldi prædicti juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod ipse testis vidit pedem, & manum Matthæi pueruli filii dicti Sinibaldi contractos; quem postea sanum vidit per misericordiam Dei, & merita fratris Laurentii, ad quem Pater suus deportavit, sicut dixit ipse Pater pueri eidem testi. Item addidit ipse Berardus, & suo sacramento dixit, quod Joannes filius ipsius testis ita erat contractus manibus, & pedibus, & brachiis quod nullo modo se poterat exercere ad opus aliquod faciendum. Ductus est idem Joannes a Patre ad fratrem Laurentium; & arrepto itinere eundi ad fratrem Laurentium, statim cæpit idem Joannes meliorare; qui Joannes per fratrem Bartholum familiarem prædicti fratris in Ecclesiam, mandante fratre Laurentio, est portatus, & invocato ibi nomine Trinitatis, prædictus Joannes continuo restitutus est pristinæ sanitati. Interrogatus qui fuerunt præsentes, dixit, quod ipse testis,

ſtis, & Joannes filius ejus, qui ſanus factus eſt, & frater Bartholus. Interrogatus de tempore dixit, quod jam eſt annus elapſus, Apoſtolica Sede vacante.

Joannes filius Berardi dicti Joannis de Benedicto juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis adeo manibus, & pedibus contractus eſſet, quod ſe nullo modo juvare poſſet, nec aliquod opus exercere, & etiam in collo graviter pateretur, Berardus Pater ejuſdem teſtis vovit ipſum contractum Deo, & fratri Laurentio, qui infirmus ſtatim poſt votum emiſſum ſe melius habere cæpit, ita quod per ſe ſine adjutorio humano, adjutore Deo, ad locum fratris Laurentii acceſſit, ubi frater Bartholus diſcipulus ejuſdem fratris, accepto libro de mandato fratris Laurentii, ſecundum quod ipſe diſcipulus dicebat, invocata Dominica pietate, oravit ſuper caput infirmi, & gratia Dei, & meritis fratris Laurentii continuo manus, & brachia, & omnia membra ſua infirma priſtinæ ſunt reddita ſanitati, cui ſanato frater Laurentius, ſicut dicebatur, cibum dari juſſit, qui confortatus lætus ad propria remeavit. Interrogatus qui erant præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, Berardus Pater ipſius, frater Bartholus, & frater Amatus, & Joanne de Afida. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit in præterita proxima Quadrageſima.

Magiſter Joannes Celanenſis Canonicus, & Clericus S. Mariæ Sublacenſis juravit ſuper vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod ipſe teſtis vidit Joannem filium Petri de Celano habentem ulcera per juncturas, & inguina, & alias partes corporis, quæ ulcera, ut dicebatur, erant gutta ſalſa a quibuſdam vocata, ab aliis phlegma ſalſum, ab aliis vero lepra; qui puer ulceribus plenus graviter afflictus ductus eſt a Matre ad locum fratris Laurentii, ut audivit; qui puer intravit in ſpecum, ubi jacebat corpus prædicti fratris, & nudus volutavit ſe ſupra ſepulcrum ipſius, & ſic per Dei gratiam, & merita fratris Laurentii reverſus eſt ſanus, & ipſe teſtis vidit eum ſanum. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii.

Genua uxor Petri de Celano juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quoad Joannes filius ejus erat ulceribus plenus, & ex ulceribus ſanies, & putredo ad terram defluebat, & credebatur ab ipſa muliere, & quibuſdam aliis, quod puer eſſet omnino leproſus, ita quod ſi aliquando dicta Mater filium ulceroſum lavaret, non permittebat eadem, quod alter ejus filius in ipſa aqua lavaret pedes ſuos; dictus puer præ nimio dolore non poterat pati veſtes; imo tempore nivis & frigoris dorſo ſuo propria veſtimenta repellens nudus ſedebat; & ſi aliquando reſumeret veſtes, eædem veſtes ſanie, & quaſi quibuſdam cruſtulis carneis a corpore ulceroſi defluentibus infectæ implebantur, cui ipſa mulier multa medicamina appoſuit, ſed nullum dicto ulceroſo profuit: tandem dictum filium eadem mulier ad locum fratris Laurentii portavit confiſa miſericordia Dei, quod filio ſuo ſanitatem impetraret; qui puer mane, rogante mater, per fratrem Amatum fratri Laurentio extitit præſentatus; & impoſita manu puero per fratrem Laurentium, ſicut dictum eſt eidem teſti per fratrem Amatum, ſanies ceſſare cæpit a corpore pueri infirmi, quem mater læta recepit; cui mulieri frater Laurentius per fratrem Amatum mandavit, quod de cetero eidem puero nullum impenderet medicamentum, ſed committeret illum Deo, & B. Virgini; quæ male attendens mandatum ſibi factum, ad ſuggeſtionem cujuſdam cæpit medicamina quærere, & imponere nato ſuo, qui puer recidivam paſſus eſt paſſus pejora prioribus: mortuo vero fratre Laurentio, dictus puer cum Matre ad locum dictum ductus acceſſit; qui puer per manus Armanni, ipſa teſte videnti, ad corpus fratris Laurentii defuncti ſubmiſſus eſt, & per puerum nudatum manus ipſius defuncti a circumſtantibus eſt deducta, & ſic ſanies a corpore ejuſdem pueri per miſericordiam Dei, fide Matris operante, meritis fratris Laurentii omnino ceſſavit, & puer eſt redditus ſanitati.

D. Ugolinus juravit ſuper vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Thraſymundus Civis Tiburtinus haberet filium quemdam, qui præ infirmitate nimia clamabat, & die noctuque ſtridebat, ita quod convicini ejus vix poterant præ clamoribus nimiis requieſcere: habito ſuper hoc cum quodam Medico Alatrino nomine G. conſilio, hic ſecundum artem ſuam judicavit puerum vermem habere in ventre; & volebat proinde pueri ventrem aperire, ut vermis exiret, quod Parentes ejuſdem pueri nullatenus fieri concedebant; ipſe vero puer clamabat fortiter, & dicebat: Apportate me ad Fatrem Laurentium, qui cum ad eum ductus fuiſſet, antequam perveniret ad locum, cæpit ſe melius habere, & cum deveniret ante præſentiam dicti fratris, dicto fratre Laurentio ſuper puero diutius orante, & præcipiente Patri ipſius pueri, ut annuatim in feſto Virginis Mariæ ſex pauperes, & in feſto S. Andreæ totidem reficere procuraret, quod ipſe facere promiſit liberaliter, & devote, de mandato dicti fratris puero cibo refecto, ad propria remearunt; qui puer intra paucos dies reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati; & addidit, quod videbatur ſibi Dæmoniacus, cum Deum, & Sanctos ſuos, & homines blaſphemaret.

Presbyter Laurentius S. Petri Sublacenſis juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Franciſcus nepos conſobrinus ipſius teſtis adeo gravem infirmitatem pateretur, quod die noctuque clamans Deum, & Sanctos ejus, & homines blaſphemaret, & propter hoc idem teſtis, & alii plures Dæmoniacum crederent eumdem, confiſus de miſericordia Dei, & meritis fratris Laurentii idem teſtis cum aliis eumdem infirmum ad præſentiam ejuſdem fratris deportavit, cui puero impoſita manu, frater Laurentius ſignum Crucis ſuper eum edidit, & oravit, & ſic puerum reddidit ſanitati, mandans patri ſuo Thraſymundo Civi Tiburtino, ſcilicet Patri pueri, quod annuatim pro ſalute filii ſui in feſto Purificationis B. Virginis XII. paſceret pauperes, & totidem in feſto S. Andreæ, & tria luminaria candelarum ad Eccleſiam S. Mariæ, & totidem ad Eccleſiam S. Andreæ deportaret. Interrogatus qui fuerunt præſentes, dixit, quod D. Ugolinus miles Sublacenſis, Thraſymundus Pater pueri ſanati, & Magiſter Joannes de Theobaldo, & ipſe teſtis. Interrogatus de tempore dixit, quod jam eſt annus, & amplius, Apoſtolica Sede vacante.

Joannes de Theobaldo de Sublaco juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Franciſcus nepos carnalis ipſius filius Thraſymundi Civis Tiburtini gravem infirmitatem pateretur, & fere die noctuque clamaret, & aliquando Matri propriæ malediceret, & contra Deum etiam murmuraret, ita quod a multis Dæmoniacus putaretur, ipſe teſtis cum aliis confiſus de miſericordia Jeſu Chriſti, & meritis Fratris Laurentii, ad eumdem fratrem prædictum puerum deduxit, cui frater Laurentius manum impoſuit, & ſignaculo Crucis edito ſuper ipſo, idem frater oravit, & ſic puer, qui infirmus fuerat, eſt redditus ſanitati. Item addidit, quod Pater Franciſci pueri ſanati promiſit fratri Laurentio, quod annuatim in feſto S. Mariæ paſceret duodecim pauperes, & faceret luminaria Eccleſiæ S. Mariæ. Interrogatus de præſentibus dixit, quod fuit Pater pueri ſanati, Dominus Ugolinus miles Sublacenſis, Presbyter Laurentius conſobrinus ipſius teſtis, & ipſe teſtis. Interrogatus de tempore dixit, quod jam eſt annus, & amplius, Apoſtolica Sede vacante.

Eodem menſe die 24. Joannes de Vivaro juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis iret ad Morram de Botte gratia fratres, & Laurentium viſitandi, dum iret, invenit quemdam virum Sublacenſem Alexandrucium nomine ad portellam, qua venitur a ſa.... mano ſupra ſpecum B. Benedicti triſtem ultra modum, clamantem, quia equos oneratus, quem idem ducebat ad fratrem Laurentium, dilapſus a via cum onere fuerat; & ductor equi valde ſtupens, & quaſi immemor ſui factus credebat, quod omnia perdita eſſent, quæ equus portaverat; qui equus per XXV. paſſus, & dimidium per devexa montis, ſicut idem teſtis menſuravit cum Gregorio Clerico S. Petri, circumvolvendo ſe cum onere ſuo prolapſus ſine barda, & omni onere idem equus ſtabat erectus; portaverat enim idem equus utrem olei, qui e ſacco elapſus, ſacco in arbore hiano pendente, non eſt læſus: vaſa teſtea plena pura farina non ſunt læſa; nec diminuta farina, ſeu ſparſa; uva paſſa non eſt paſſa læſuram; nec minuta in vaſis teſteis poſita, tortiles autem, & piſces decocti quaſi ex toto ſine læſura integri remanſerunt. Quæ omnia idem teſtis recollegit. Relicto itaque dicto Alexandrucio, idem teſtis ad fratrem Laurentium pervenit, quo teſte moram aliquantulum trahente, ductor equi nominatus cum duobus tabellionibus Tiburtinis, ſicut illi dicebant, cum equo, & onere ſuo pervenit. Interrogatus de tempore, dixit, quod non recordatur. Interrogatus qui fuerunt præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, & dictus Alexandrucius, & Gregorius Clericus S. Petri.

Gregorius Clericus S. Petri juravit, & interrogatus dixit, quod vidit quod quidam Stephanus Francutii Civis

Civis Tiburtinus in quodam ſuo equo apportabat oleum in utre, quod quidam de Tiburi fratri Laurentio mittebant; cumque deveniret in quodam arido loco ſuper ſpecum S. Benedicti, equus cecidit, ſicut dicebat ductor equi, in illa plaja valde lubrica, petroſa, arida, fruteĉtis plena, & per viginti quinque paſſus & dimidium diligenter menſuratos, ſicut idem teſtis vidit, quando menſurabant, qui ipſe menſuravit cum Joanne de Vivario, ad modum pilæ ſe volutando lapſus eſt, & per Dei gratiam equus illæſus, uter cum oleo, & alia vaſa fictilia, quæ ſuper equum ſedebant, illæſa, & ſine diſperſione rerum remanſerunt. Interrogatus qui fuerunt præſentes ad hoc, dixit, quod Jonannes de Vivaro, & Joannes Rainerii de Tibure.

Eodem menſe die 25. D. Joannes Canonicus Celanenſis, & Clericus S. Mariæ Sublacenſis juravit, & interrogatus dixit, quod cum Petrus puerulus nepos carnalis ipſius teſtis in teſticulo graviter pateretur, qui teſticulus valde croſſus erat, ita quod idem puer ruptus ab hominibus putaretur, puer idem tandem portatus ad corpus fratris Laurentii, quod in ſpecu adhuc jacebat inſepultum, miſericordia Dei, & meritis prædicti fratris idem puer, qui infirmus fuerat, de prædicta infirmitate convaluit. Interrogatus qui fuerunt præſentes, dixit, quod idem teſtis, puer, qui ſanatus eſt, frater Joannes de Celano, & Frater Joannes de Ranulf, Monachi Sublacenſes, Joannes Pectinarius, & alii plures. Interrogatus de Papa dixit, quod erat D. Innocentius, qui nunc eſt; de die dixit, quod fuit in craſtino Aſſumptionis B. Virginis.

Dulcis Mater Petri pueri juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis portaret filium ſuum Petrum in teſticulo graviter patientem, qui ruptus ab hominibus dicebatur, ad locum fratris Laurentii, ubi corpus ejus adhuc jacebat inhumatum, idem puer infirmus, ipſa teſte videnţe, per manus quorumdam intromiſſus eſt in ſpecum; qui miſericordia Dei, & meritis Fratris Laurentii, fide ipſius mulieris operante, de infirmitate, qua tenebatur, plene convaluit. Interrogata qui fuerint præſentes, dixit, quod dictus Magiſter Joannes Canonicus Celanenſis, & dictus Joannes Pectinarius, & alii plures. Interrogata de tempore dixit, quod fuit de menſe Auguſti hujus anni, die dominico, & erat PP. D. Innocentius, qui nunc eſt.

Joannes Pectinarius juravit, & interrogatus dixit, quod cum Petrus filius Dulcis prædictæ, & nepos carnalis Magiſtri Joannis Canonici Celanenſis in teſticulo graviter pateretur, adeo quod ruptus a pluribus diceretur, tandem portatus eſt idem puer ad corpus fratris Laurentii, quod in ſpecu adhuc jacebat inſepultum, & ipſo teſte videnţe intromiſſus eſt in ſpecum; qui puer per miſerſcordiam Dei, & merita fratris Laurentii de dicta infirmitate plene convaluit. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno in menſe Auguſti, & erat PP. D. Innocentius, qui nunc eſt.

Joannes de Plaja juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum filius Petrus nomine cecidiſſet, occaſione cujus caſus magnum dolorem incurrit; ita quod crus, in quo dolor nimius imminebat, in tantum abbreviatum eſt, quod vix ad medietatem alterius poterat pervenire; impoſitus ipſe puer ſuper aſino, deportatus eſt ad fratrem Laurentium; & quia ipſe frater Laurentius conſueverat in Quadrageſimali tempore aſſidue vacare ſilentio, cum eodem fratre colloquium habere non potuit, ſed per fratrem Amatum familiarem ſuum fratri Laurentio extitit nunciatum, ut patienti miſericorditer ſubveniret; qui cum de mandato ipſius fratris puerum in Eccleſiam duceret, facta oratione ab ipſo fratre Laurentio, & ejus benedictione recepta, puer diſceſſit; tertia vero die ſequenti per Dei gratiam reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati; & addidit, quod mandatum fuit ei per fratrem Amatum ex parte fratris Laurentii, quod tres reficeret pauperes. Interrogatus de tempore dixit, quod bene ſunt decem anni, & erat PP. Gregorius.

Soria uxor Joannis de Plaja juravit, & interrogata de miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum filius ejus Petrus nomine cecidiſſet, & occaſione ejuſdem caſus magnum dolorem incurreret; ita quod crus, in quo dolor imminebat, in tantum abbreviatum eſt, quod vix ad medium alterius cruris poterat pervenire: impoſito ipſo ſuper aſino, maritus ejuſdem teſtis, ſicut ipſe retulit ei, duxit ipſum ad fratrem Laurentium, quo redeunte, per gratiam Dei, & merita fratris Laurentii, ſicut ipſa firmiter credit, dictus filius ejus reverſus eſt ſanus. Interrogata de tempore dixit, quod jam ſunt decem anni, & erat tempore D. Gregorii P. P.

Mabilia uxor Joannis de Amico juravit, & interrogata dixit, quod cum Petrus filius Joannis de Plaja cecidiſſet, cujus caſus occaſione crus ejus adeo eſt abbreviatum, quod vix ad medium alterius cruris poterat pervenire; portatus eſt ipſe puer a Patre ipſius ſuper aſino ad fratrem Laurentium, ſicut ipſe Pater dicebat, & per Dei miſericordiam, & merita fratris Laurentii, ſicut ipſa firmiter credit, dictus puer infirmus eſt redditus ſanitati: de tempore non recordatur.

Petrus filius Joannis de Plaja juravit, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis eſſet puer, & cecidiſſet, cujus caſus occaſione crus ejus dextrum adeo abbreviatum eſt, quod vix ad medium alterius cruris poterat pervenire; deportato ipſo puero ſuper aſinum ad fratrem Laurentium, per fratrem Amatum denuntiatum extitit eidem; qui Amatus cum de mandato ipſius fratris puerum eumdem in Eccleſiam deportaret; facta oratione a dicto fratre Laurentio, ſicut idem Amatus ei retulit, idem puer diſceſſit melioratus, & poſt triduum priſtinæ eſt redditus ſanitati. De numero annorum non recordatur; dixit tamen, quod fuit in Quadrageſima. Interrogatus qui fuerint præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, Pater ſuus, & frater Amatus.

Eodem menſe, die 25. Melior de Sublaco juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipſa haberet filium trium annorum, & ipſe filius ejus tanta infirmitate gravaretur per decem hebdomadas, quod pedes natibus adhærerent, & pedibus claudus omnino maneret; deportatus a Marte, & Sophia avia pueri prædicti ad locum, in quo frater Laurentius manebat, fratre Laurentio ipſum puerum in manibus recipiente, & diligenter tractante, ac pro eo Dominum ſuppliciter exorante, ſicut frater Amatus eidem teſti dixit, ejus precibus reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati. Interrogata de præſentibus dixit, quod ipſa teſtis, & Sophia ſocrus ſua tulerunt puerum ad locum fratris Laurentii, & frater Amatus præſentavit eum fratri Laurentio, ſicut ipſe dixit eidem teſti. Interrogata de tempore dixit, quod jam ſunt ſex anni, & amplius; de Papa non recordatur.

Sophia ſocrus ſupradictæ Melioris juravit, & interrogata dixit, quod cum Melior nurus ſua haberet filium trium annorum nomine Gualterium, & ipſe Gualterius tanta infirmitate gravaretur per decem hebdomadas, quod pedes natibus adhærerent, & pedibus claudus omnino maneret, deportatus a Matre Gualterius, & ipſa teſte ad locum, in quo frater Laurentius manebat, Fratre Laurentio ipſum puerum recipiente, ac pro eo Dominum ſuppliciter exorante, ſicut frater Amatus eidem teſti dixit, ejus precibus, ut firmiter credit, reſtitutus eſt priſtinæ ſanitati. Interrogata de tempore dixit, quod bene ſunt ſeptem anni. Interrogata de præſentibus dixit, quod ipſa teſtis, & Melior ſupradicta tulerunt puerum ad locum fratris Laurentii, & frater Amatus præſentavit ipſum fratri Laurentio, ſicut eidem teſti dixit.

Sophia uxor Nicolai de Giezia de Sublaco juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum haberet filium quinque hebdomadarum, & poſuiſſet eum in lecto, alter filius ejuſdem teſtis major impulſus a quadam puella cum capite ſuo percuſſit caput pueri parvuli jacentis in lecto adeo graviter, quod eidem matri videbatur extinctus, ita quod nec halitum aliquem perpenderet in eodem. Eadem teſtis, hoc viſo, accepit eumdem puerum, quem extinctum reputabat, & projecit inter brachia Benedictæ convicinæ ſuæ, dicens eidem: Mulier videtur tibi mortuus filius meus? quæ reſpondens ait: Tace, tace, noli timere; & eadem teſtis tacta dolore intrinſecus, cum fide magna, extenſis brachiis, directa facie & oculis ad locum ubi jacebat corpus fratris Laurentii noviter tunc defuncti, fortiter clamare cæpit cum lacrymis: Sancte Laurenti redde mihi filium meum, redde mihi filium meum; ad cujus clamorem puer, qui videbatur extinctus, ſtatim cæpit flere, & mamillam ſugere, licet lente: & continuo gratia Dei, & fide Matris, & meritis fratris Laurentii dictus puerulus eſt priſtinæ redditus ſanitati. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii, die Dominico menſis Auguſti, & hora erat quaſi nona; & de Papa dixit, quod erat D. Innocentius, qui nunc eſt. Interrogata qui fuerint præſentes, dixit, quod Benedicta ſupraſcripta, & Maria filia Nicolai Pectinarii.

Benedicta Mulier Sublacenſis juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis vocata fuiſſet a Sophia ſupraſcripta, & veniſſet ad domum ejuſdem Sophiæ, invenit eamdem Sophiam triſtem, plorantem, & dicentem ipſi teſti:

Ecce

Ecce filius meus mortuus eſt: quæ teſtis ſuſcepit puerum inter brachia de brachiis mulieris plangentis, & dixit ei: Noli timere, noli timere, dicens eidem plangenti: Quomodo eſt mortuus filius tuus? & illa: Leonardus, inquit, filius meus allifit caput ſuum ad caput Nicolai pueruli, quem tu vides, Benedicta nepte tua impellente eumdem. Miſericordia itaque Domini puerulus dictus leniter cæpit reſumere vires, & mamillam fugere, matre pueri clamante, levatis manibus, directa facie, ac oculis ad locum, ubi jacebat corpus fratris Laurentii noviter tunc defuncti: Sancte Laurenti redde mihi filium meum, redde mihi filium meum. Divina clementia, & meritis prædicti fratris Laurentii dictus puerulus plene recepit ſanitatem. Interrogata de præſentibus, dixit, quod ipſa teſtis Sophia prædicta, & Maria Nicolai. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii, die Dominico menſis Auguſti, erat autem hora nona.

Maria Nicolai juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis eſſet in domo Sophiæ prædictæ, vidit, quando Leonardus impegit fortiter caput ſuum in caput Nicolai pueruli ſupranominati, Benedicta nepte prædictæ teſtis Benedictæ, ac ſorore ejuſdem teſtis impellente Leonardum eumdem; qui puerulus, ſicut eidem teſti viſum fuit, extinctus apparebat, quia non erat ipſi puerulo color, nec halitus; quem puerum Mater ipſius pueri accepit in brachiis; & accedens ad oſtium domus propriæ cæpit clamare cum lacrymis dicens: Sancte Laurenti redde mihi filium meum; & ſtatim dixit ipſi teſti ipſa Sophia: Curre, & voca Benedictam aviam tuam, quia mortuus eſt filius meus. Quæ Benedicta vocata per teſtem eamdem velociter venit, & accepit puerum in brachiis ſuis de brachiis Sophiæ plangentis, dicens eidem: Noli timere, quia Sanctus Laurentius reddet tibi filium tuum; quæ Sophia, elevatis manibus, oculis ac facie laniata directis ad locum, ubi jacebat corpus fratris Laurentii noviter defuncti, iterum cum lacrymis clamare cæpit: Sancte Laurenti redde mihi filium meum, redde mihi filium meum; & ſtatim dictus puerulus, reſumptis viribus, & lente fugens mamillam, pietate Dominica, meritis fratris Laurentii ad plenum eſt redditus ſanitati. Interrogata de præſentibus dixit, quod ipſa teſtis, Benedicta avia ſua, & Sophia mater dicti pueri. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii, die Dominico menſis Auguſti in hora nona.

Eodem menſe die 25. Oddo Philippi de Terra Bottis juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe pateretur in cruribus guttam ſalſam, acceſſit ad ſepulchrum fratris Laurentii, orans humiliter, & petens per ipſius merita ab infirmitate ſua Divina miſericordia liberari, rogans etiam fratrem Joannem de Celano Monachum Sublacenſem, quem ibidem invenit, ut cum pannis, qui fuerant fratris Laurentii, ejus infirma crura tangeret; quo facto per ſupradictum Joannem, dictus teſtis cæpit ab infirmitate ſua meliorari; tandem ad conſilium cujuſdam dictus teſtis medicamenta humana appoſuit infirmitati ſuæ, ſed ex tunc pejora prioribus eſt perpeſſus. Demum culpam ſuam humiliter recognoſcens vovit Deo, & fratri Laurentio, de cetero ſe non appoſiturum medicinam humanam, iterum invocans Deum, ut per merita fratris Laurentii ſibi ſanitatem reſtituere dignaretur; qui per Dei gratiam, & merita ipſius fratris, ſicut ipſe teſtis firmiter credit, ad plenum reſtitutus eſt ſanitati. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii, & erat Papa D. Innocentius, qui nunc eſt. Interrogatus, qui ſcirent prædicta, dixit, quod dictus frater Joannes ſcit de tactu pannorum fratris Laurentii.

Frater Joannes de Celano Presbyter, & Monachus Sublacenſis juravit, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis eſſet in ſpecu, in qua jacebat corpus fratris Laurentii inhumatum, vidit Oddonem Philippi de Rocca Bottis intrantem in ſpecum eamdem, in qua manebat idem teſtis, qui humiliter diſcooperiens crura ulceroſa, rogavit ipſum teſtem, ut duceret de pannis, qui fuerant fratris Laurentii, ſuper crura ulceroſa; qui teſtis acquieſcens precibus ſuis, circumduxit de pannis fratris Laurentii ſuper ulcera patientis, qui infirmus miſericordia Dei de infirmitate convaluit, & eſt redditus ſanitati, ſicut dixit idem teſtis, & apparet in oculis plurimorum.

Presbyter Benedictus Prior S. Petri juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Joannes filius Girardi Falcillæ in coxa graviter pateretur, ita quod per ſe moveri aliquatenus non valeret, impoſitum, & ligatum juvenem ſuper aſino, eumdem ipſe teſtis cum Patre infirmi ad fratrem Laurentium deduxit; ſuper cujus infirmitate ſigno Crucis edito ab ipſo fratre, & pede infirmi ſupra pectus fratris Laurentii poſito, ipſo teſte tenente puerum, & vidente, ac orante fratre eodem, juvenis miſericordia Dei ex infirmitate coxæ convaluit. Interrogatus qui fuerint præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, Girardus Pater pueri, & puer, qui ſanatus eſt. Interrogatus de tempore dixit, quod bene ſunt tres anni, & erat PP. D. Gregorius, & fuit de menſe Januarii.

Girardus dictus Falcilla juravit, & interrogatus dixit, quod cum Joannes filius ſuus in vigilia S. Nicolai ſtaret ad officium, tantus dolor in femore ei ſubito incurrit, quod nec ſtare præ nimio dolore poterat, flebat etiam, & ſtridebat; & cum ipſe Girardus quadam nocte dormiret, vidit per ſomnium quemdam pulcherrimum vetulum, & dicebat ei: O Girarde porta filium tuum Joannem ad fratrem Laurentium; & ſic a ſomno excitatus eſt; & in ſequenti die infimul cum D. Benedicto Presbytero S. Petri, poſito puero ſuper aſino, cæpit arripere iter, & antequam deveniret ad locum, juvenis cæpit melius confortari. Cum autem deveniſſet ad dictum fratrem Laurentium, impoſito femore dicti juvenis ſupra pectus ipſius fratris Laurentii, ipſe frater in oratione diutius permanſit, & facto ſuper ipſo femore ſigno ſanctæ Crucis, prædictus Joannes illico a dicto dolore liberatus eſt; præcepit autem ipſe frater dicto Girardo, ut annuatim faceret colendam in feſto S. Mariæ, videlicet quod paſceret tres pauperes, & tria luminaria faceret. Interrogatus de tempore dixit, quod jam ſunt tres anni, & erat P. P. D. Gregorius. Interrogatus qui fuerint præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, Presbyter Benedictus, & puer, qui ſanatus eſt.

Anibaldus de Sublaco juravit, & interrogatus ſuper miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum filia ſua Bona eſſet paralytica, adeo quod ſpumam per os emitteret, acceſſit ad fratrem Laurentium, & rogavit ipſum pro filia ſua, a quo conſilium, & mandatum recepit, ut in feſto Purificationis B. Virginis novem pauperibus cibum tribueret, & ad ejus honorem tria luminaria faceret; qui cum facere promiſiſſet, ab ipſo fratre benedictione recepta, continuo Bona ab ipſa infirmitate liberata eſt. Interrogatus de tempore dixit, quod bene ſunt duo anni. Interrogatus qui fuerint ibi præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, & Nicolaus Pectinarius.

Eodem menſe die 26. Bona filia Anibaldi de Sublaco juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis eſſet paralytica, & octo vicibus, ſicut ipſa bene recolit, ab eadem infirmitate male torqueretur, adeo quod ſpumam per os emitteret, vovit ſe Deo, & fratri Laurentio, & patre ipſius teſtis poſtmodum eunte ad fratrem Laurentium, & orante eumdem fratrem pro filia ſua infirma, ſicut eidem teſti retulit ipſe Pater, ex tunc per Dei miſericordiam, & merita fratris Laurentii, ſicut ipſa teſtis firmiter credit, penitus ab infirmitate, qua tenebatur, eſt dimiſſa, & priſtinæ eſt reddita ſanitati. Interrogata quanto tempore paſſa fuerit prædictam infirmitatem dixit, quod per duos annos. Interrogata quantum tempus eſt, quod convaluit? dixit, quod jam ſunt duo anni, ſicut credit. Interrogata qui viderint ipſam teſtem prius infirmam prædicta infirmitate, & poſtea liberam ab eadem, reſpondit, quod multi, inter quos ſunt Parentes ſui, & Floritia avia ſua, & Gemma amita ſua.

Nicolaus Pectinarius juravit, & interrogatus dixit, quod cum Bona filia Anibaldi eſſet paralytica, & male torqueretur, ſicut idem teſtis vidit, adeo quod ſpumam per os emitteret, Anibaldus Pater ejus infirmæ, & idem teſtis ad fratrem Laurentium infimul acceſſerunt, cui pater dictæ mulieris, ipſo teſte vidente, & audiente, dixit, quod Bona filia ſua paralyſim pateretur, a qua ſæpe torquebatur, rogans eumdem fratrem, ut pro ipſa filia ſua infirma ad Dominum intercederet, cui frater Laurentius: Vade, inquit, & fac votum Deo, & B. Virgini pro filia tua; & annuatim in feſto Purificationis B. Mariæ paſces novem pauperes ad honorem ipſius Dominæ, & tria luminaria portabis ad Eccleſiam ejuſdem, & ſic ſpero, inquit idem frater, in Domino, quod filia tua, quæ infirma eſt, reddenda ſit ſanitati: quod cum Pater dictæ infirmæ promitteret fratri Laurentio ſe facturum, quod ipſe præceperat eidem, prædicta mulier eſt reddita ſanitati. Interrogatus qui fuerint ibi præſentes, dixit, quod ipſe teſtis, & Anibaldus

Pater

Pater infirmæ. Interrogatus de tempore dixit, quod credit, quod ſint tres anni.

Presbyter Joannes de Cammorata juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe haberet filium nomine Petrum paralyticum, & diu pro ſanitate ipſius laboraſſet, nec conſilio, vel adjutorio alterius prædictus filius ejus potuiſſet liberari, impoſito puero in quodam aſino, ad fratrem Laurentium ambo acceſſerunt; ſed ante quam ad cryptam, in qua frater Laurentius permanebat, devenirent, dictus puer tanta virtute corroboratus eſt, quod ſine adminiculo patris ſui, quod ante facere non valebat, ad præſentiam fratris Laurentii devenit; qui cum dictum puerum palparet manibus, & preces pro eo funderet Jeſu Chriſto, a dicta infirmitate continuo liberatus eſt. Interrogatus qui fuerint ibi præſentes dixit, quod ipſe teſtis, filius ſuus infirmus, frater Amatus, & frater Bartholus. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno in menſe Auguſti, parum ante mortem fratris Laurentii.

Matthia de Aſida juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis mamillam dexteram valde tumidam haberet, adeo quod propter hoc pannos proprios circa mamillam eamdem ſcinderet, quia ipſam mamillam ſic inflatam propter dolorem vehementem ſub veſte non poterat continere, acceſſit eadem teſtis cum D. Orlando viro ſuo, & Bona filia ſua, & fratre Joanne de Barna Monacho Sublacenſi ad fratrem Laurentium, eumdem fratrem pro ſua infirmitate rogatura; cui cum eadem teſtis per ſe loqui non poſſet, idem frater miſit, ſicut ipſa credit, ad eamdem infirmam per fratrem Simonem de Ordine Minorum crucem, & circulum ferreum, quem circulum, ut dicebatur, idem frater portaverat in capite, cum quibus ſigno Crucis edito ſuper mamilla patientis a fratre Simone nominato, mox ipſa mulier mamillæ ſuæ plenam per miſericordiam Dei meruit recipere ſanitatem. Interrogata de tempore dixit, quod non recordatur, & dixit, quod erat PP. D. Honorius.

Bona filia prædictæ D. Matthiæ juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis ſæpe vidiſſet mamillam dictæ Matris ſuæ tumidam, quod ſub veſte ipſa mater mamillam non poſſet continere, ſuaſum eſt mulieri matri ſuæ in mamilla patienti, ut iret ad fratrem Laurentium pro mamillæ inflatura fratrem rogatura eumdem; quæ infirma cum acceſſiſſet cum ipſa teſte, & D. Orlando Patre ſuo, & D. Joanne de Barna Monacho Sublacenſi ad locum, ubi dictus frater habitabat, & adventum ſuum eidem fratri per Joannem de Barna prædictum nuntiaret, idem frater miſit ad eamdem D. infirmam crucem, & circulum unum, quem idem frater portaverat, ut dicebatur, per fratrem Simonem, & Fratrem Petrum, quibus ſignata Domina per Dei gratiam eſt reddita ſanitati. Interrogata de tempore dixit, quod non recordatur.

Theobaldus de Sublaco juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe haberet puerum in cunabulis tunc nomine Bartholum, modo Laurentium, habentem ulcus in ſcapula, quod vulgo dicitur fiſtula, licet multa medicamina eidem puero fuiſſent exhibita, non poterat alicujus auxilio liberari; unde apportavit eum una cum uxore ſua Bona ad ſepulturam fratris Laurentii, ejuſque ſuffragio humiliter implorato, puer per Dei gratiam ab illo ulcere liberatus eſt. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii. Interrogatus de præſentibus, dixit, quod ipſe, & uxor ſua.

Eodem menſe die 26. Bona uxor Theobaldi de Sublaco juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa haberet filium in cunabulis tunc nomine Bartholum, modo Laurentium, habentem ulcus, quod vulgo fiſtula dicitur, in ſcapula, licet multa medicamina eidem puero fuiſſent exhibita, cum non potuiſſet alicujus auxilio liberari, apportavit ipſa teſtis ipſum puerum cum Theobaldo viro ſuo ad locum fratris Laurentii, & vir ſuus detulit ipſum puerum ad ſepulturam ipſius fratris, ſicut vir ſuus ei retulit, ejuſque fratris ſuffragio humiliter implorato, puer per Dei gratiam ab illo ulcere liberatus eſt. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno poſt mortem fratris Laurentii. Interrogata de præſentibus dixit, quod ipſa, & vir ſuus.

Laurentius piſtor juravit, & interrogatus dixit, quod cum Gualterius filius ejus in ore ſuo cancrum haberet, qui intantum os ejus corroſerat, quod jam amiſerat duos dentes, & omnes alios dentes videbatur ex hac infirmitate amiſſurus, & cum nullo medicorum remedio poſſet adjuvari, ductus eſt ad fratrem Laurentium per ipſum teſtem, & uxorem ſuam Benedictam, factoque ſigno Crucis ſuper puerum ab ipſo fratre cum Cruce, quam habebat in crypta idem frater, oravit pro puero Dominum, & dictus puer a dicto cancro liberatus eſt. Interrogatus de tempore dixit, quod bene ſunt octo anni: de præſentibus dixit, quod ipſe teſtis, & Benedicta uxor ſua.

Benedicta uxor Laurentii juravit, & interrogata dixit, quod cum ipſa teſtis haberet filium nomine Gualterium, cujus pueri cancer os adeo corroſerat, quod tres dentes ex ore patientis cum aliis oſſibus ceciderant, hunc filium mater in ciſtam miſit, & cum viro ſuo ad fratrem Laurentium deportavit; quem dictus frater cum Cruce, quam habebat in crypta ſua, ſignavit, ſicut eidem teſti retulit vir ſuus, & ſic per Dei gratiam dictus puer ſanatus eſt ex illa hora. Interrogata de tempore dixit, quod non recordatur. Interrogata quanto tempore paſſus eſt infirmitatem dictus filius ſuus, dixit, quod bene per annum.

Nicolaus Pectinarius juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis vehementem dolorem capitis pateretur, ita quod propter hoc ſæpius caderet in terram, acceſſit ad fratrem Laurentium, quem rogavit, ut imponeret ſibi manum, & pro infirmitate ſua, quam idem teſtis eidem ſeriatim expoſuerat, ipſe frater Dominum precaretur. Qui frater impoſita manu ſuper eodem infirmo, ſignaculum Crucis edidit ſuper eum, mandans eidem, ut in feſto Purificationis Beatæ Mariæ Virginis annuatim paſceret tres pauperes, & tria luminaria portaret omni anno ad Eccleſiam Dominæ ejuſdem; quod teſte dicto fratri promittente, per miſericordiam Dei continuo eſt ſanatus. Interrogatus qui fuerint præſentes, dixit, quod Anibaldus audivit, quod ipſe teſtis expoſuit infirmitatem ſuam dicto fratri, & vidit idem Anibaldus, quando frater Laurentius ſignavit ipſum teſtem ſignaculo S. Crucis, & mandavit, quod pauperes paſceret, & luminaria ad Eccleſiam deportaret. Addidit etiam ipſe teſtis quod frater Laurentius præcepit eodem die Joanni filio ipſius teſtis, qui cum eo iverat, quod ſi Pater ſuus præmoreretur, ipſe faceret, quod Pater promiſit. Interrogatus de tempore dixit, ſunt tres anni, & plus; de Papa non recordatur.

Anibaldus juravit, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis accederet cum Nicolao Pectinario, & Joanne filio ejuſdem Nicolai ad fratrem Laurentium, idem Nicolaus expoſuit eidem fratri infirmitatem capitis, quam habebat; quo audito a dicto fratre, impoſita manu ipſi Nicolao, & ſuper eodem edito Crucis Signaculo, dictus infirmus, ſicut poſtea retulit ipſi teſti, continuo extitit liberatus ab infirmitate, qua tenebatur. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur.

Joannes filius Nicolai Pectinarii juravit, & interrogatus dixit, quod cum ipſe teſtis cum Nicolao Patre ſuo, & Anibaldo accederet ad fratrem Laurentium, qui Pater vehementem dolorem capitis patiebatur, ita quod aliquando, ſicut idem teſtis vidit, cecidit ad terram, id expoſuit fratri Laurentio; & idem frater, ſicut Pater ipſius teſtis eidem retulit, fecit ſignum Crucis ſuper ipſum patientem, mandans ei, ut annuatim paſceret tres pauperes in feſto Purificationis ad honorem Virginis, & tria luminaria ad ejus Eccleſiam deportaret; quo mandato recepto, Pater teſtis ſanus factus eſt, ſicut retulit ipſi filio, cui filio frater Laurentius præcepit, quod ſi Nicolaus Pater ejus præmoreretur, ipſe teſtis annuatim paſceret tres pauperes, & portaret tria luminaria, ſicut Pater ejus promiſerat. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur; de Papa dixit, quod erat PP. Gregorius.

Eodem menſe die 26. Leonardus rumpens petras juravit ſuper miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum mulier quædam de Podio de Mortario, cujus nomen ignorat, cum Patre ſuo, & Filia ſua Maria ducentibus eam hoſpitaretur in domo ipſius teſtis, prædicta mulier, cujus nomen ignorabat, erat lumine oculorum orbata, adeo quod nec domum ipſius teſtis videbat, nec etiam ficus ſibi oſtenſas, imo nec rivum quemdam, qui ante demum ipſius teſtis tranſit, licet ibidem lapides ſint poſiti, ubi pedes poſſint ponere tranſeuntes, ne ſe infundant: dicta proinde mulier lapides illos non videns, pedes tranſeundo in aquam immiſit: ſequenti vero die eadem mulier cæca cum Patre ad ſepulcrum fratris Laurentii acceſſit, &, ſicut eadem mulier poſtea eidem teſti narravit, cum fuit ante ſepulcrum prædicti fratris, vidit lampadem ardentem ſuper idem ſepulcrum; & invocato ibi nomine Trinitatis, & meritis fratris Laurentii,

UAB Biblioteca de Ciències Socials

secundum relationem prædictæ mulieris, & Patris, eadem mulier, quæ sine ductore ire non potuit, nullo se ducente per Dei gratiam est reversa; & cum transiret per rivum superius nominatum, qui est ante domum ejusdem testis, ponens pedes supra lapides sine infusione pedum transivit, ipso teste vidente, & addidit ipse testis, quod cum eadem mulier ipsius testis domum intrasset, dictam filiam, quam ibidem dimiserat, osculata est dicens: Benedictus Deus, quia video te, Filia, & dixit ipsi testi: Pulchram domum fecisti, Dominus permittat te ea uti. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii, & de mense non recordatur. Interrogatus, qui erant præsentes in domo ipsius testis, quando mulier cæca prædicta ivit, & reversa est videns, dixit, quod ipse testis, uxor sua, & filia, & Maria vicina sua.

Eodem mense die 27. Maria uxor Leonardi suprascripti juravit, & interrogata dixit, quod cum mulier quædam de Podio de Mortario, cujus nomen ignorat, cum Patre suo, & Filia Maria nomine ducentibus eamdem mulierem, quæ erat lumine oculorum orbata, hospitaretur in domo ipsius testis, & Leonardi viri sui, & prædicta mulier adeo esset cæca, quod nec domum ipsius testis videbat, nec etiam ficus sibi porrectas ab ea, imo nec rivum, qui ante domum ipsius testis transit, licet ibidem lapides sint positi, ubi pedes possint ponere transeuntes, ne se infundant in aqua, dicta mulier cæca lapides illos non videns, transeundo pedes in aquam immisit; licet ab eadem teste prædictum fuisset eidem, quod aquam transibat inde. Sequenti vero die dimissa in domo ipsius testis prædicta Maria filia sua febricitante, cæpit eadem cæca, Patre eam ducente, ire ad Sepulcrum fratris Laurentii, & sicut eadem mulier postea eidem testi retulit, statim cum fuit ante sepulcrum prædicti fratris, vidit lampadem ardentem supra idem sepulcrum, & invocato ibi nomine Trinitatis, & meritis fratris Laurentii, secundum relationem prædictæ mulieris, eadem mulier, quæ prius sine ductore ire non potuit, nullo se ducente, per Dei gratiam est reversa, & cum in reditu transiret per rivum superius nominatum, ponens pedes super lapides, ipsa teste vidente, sine pedum infusione transivit, nullo eam ducente; & cum intrasset domum ipsius testis dictam filiam, quam ibidem febricitantem dimiserat, osculata est dicens. Gratias ago Deo, o filia, quia video faciem tuam, & dixit viro ipsius testis: Pulcram domum fecisti, & bonas video ibi trabes; Dominus te faciat ea uti: & dixit etiam ipsa testis, quod cum sequenti mane recederent, pater illius, quæ cæca fuerat, dixit ei: Vis, quod ducam te? respondit ei, non; ego enim per Dei gratiam per me ipsam veniam, & eadem teste vidente cæpit sine ductore redire. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii. Interrogata qui erant presentes, quando mulier cæca ivit, & reversa est videns, dixit, quod ipsa testis, Leonardus vir suus, & Maria vicina sua.

Maria vicina supradicti Leonardi juravit, & interrogata dixit, quod cum mulier quædam, cujus nomen ignorat, de Podio de Mortario cum Patre suo, & Mara filia sua ipsam ducentibus, lumine oculorum orbata duceretur ad sepulcrum fratris Laurentii, hospitata est in domo Leonardi convicini ejusdem testis; quæ mulier adeo erat cæca, quod cum rivum transiret, qui currit ante domum dicti Leonardi, supra quem sunt lapides positi, ut homines commodius transeant, pedem in rivo posuit, & infundit, non videns lapides; & cum uxor dicti Leonardi porrigeret sibi ficus, non vidit; & cum reverteretur postea dicta mulier, quæ cæca fuerat cum Patre suo, sequenti mane vidit eadem mulierem transeuntem super lapides dicti rivi, nec se infudit, & audivit eamdem mulierem dicentem, quod per Dei gratiam, & merita fratris Laurentii ipsa, quæ prius cæca fuerat, videbat. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii, & hoc scivit prædictus Leonardus & uxor sua.

Eodem mense die 27. Corradus de Podio de Mortario juravit, & interrogatus super miraculis fratris Laurentii dixit, quod cum haberet ipse testis filiam nomine Bonam, quæ oculorum lumine erat orbata, rogatus ab eadem duxit eam ad sepulcrum fratris Laurentii, & facta ibidem oratione, per Dei gratiam, & merita fratris Laurenti, sicut ipse testis firmiter credit, prædicta filia sua Bona visum recepit, adeo quod quæ sine ductore venire non potuit, per se ipsam sine humano adjutore ad propria est reversa. Qui Pater tam per nuntios suos, quam per se ipsum etiam eamdem postea requisivit, & per Dei gratiam invenit eam ita videntem, quod operatur necessaria sua, & vadit etiam sine ductore per Castrum Curcuruli, ubi habitat. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii. Interrogatus qui scivit ipsam Bonam fuisse cæcam, & postea in reditu a sepulcro fratris Laurentii vidisse, dixit, quod idem testis, & Maria filia ejusdem Bonæ, & Leonardus de Sublaco, & uxor sua, in quorum domo in eundo, & redeundo hospitati fuerunt, & Maria convicina eorum, & plures alii.

Joannes Oddonis de Pontia juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipse testis fere per septem menses rupturam pateretur in intestinis, adeo quod tumefactionem ad modum pilæ supra pectinalem habebat juxta inguen, nec sine difficultate poterat operari, accessit ad sepulcrum fratris Laurentii devote Divinam exorans clementiam, ut per merita dicti fratris ab infirmitate sua ipsum dignaretur misericorditer liberare; & facta oratione, incontinenti per Dei gratiam cæpit meliorari; & infra paucos dies plene restitus est sanitati. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit hoc anno post mortem fratris Laurentii de mense Septembris. Interrogatus qui scirent prædicta, dixit, quod nullus; adeo autem dixit quod tenebat secretum, quod nec etiam revelavit uxori.

Eodem mense die 27. Maria de Comestabulo juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipsa testis haberet scrufulam in palpebra oculi dexteri, accessit cum Joanne, & Barnaba filiis suis ad locum fratris Laurentii, rogans eumdem fratrem per fratrem Bartholum familiarem suum, ut pro salute infirmitatis suæ prædictæ Dominum precaretur; qui misit sibi per dictum fratrem Bartholum de aqua, in qua dictus frater Laurentius oculos suos laverat, in scutella, in qua solitus fuerat comedere, secundum relationem ipsius fratris Bartholi; postquam ipsa testis lavit de aqua oculos suos, facto super oculo infirmo per fratrem Bartholum signo S. Crucis, infra paucos dies per Dei gratiam, & merita fratris Laurentii, sicut ipsa firmiter credit, plenam infirmitatis suæ prædictæ adepta est sanitatem. Interrogata de tempore dixit, quod non recordatur, nec de Papa. Interrogata quis fuerit præsens, dixit, quod ipsa testis, & frater Bartholus.

Barnabas filius dictæ Mariæ juravit, & interrogatus dixit, quod cum iret cum prædicta Matre sua, & Joanne fratre ipsius testis ad locum fratris Laurentii, pro eo quod dicta Mater sua habebat scrufulam in palpebra oculi sui, ipse testis, & frater rogaverunt ipsum fratrem Laurentium, ut pro salute dictæ infirmitatis Matris ipsius testis Dominum precaretur, qui dixit eis: Ego mandabo fratri Bartholo, ut ipse oret super eam; quod cum fecisset frater Bartholus, ipso teste vidente, per Dei gratiam infra paucos dies dicta Mater ipsius testis plenam infirmitatis prædictæ obtinuit sanitatem. Interrogatus de tempore, & Papa dixit, quod non recordatur. Interrogatus de præsentibus, dixit, quod ipse testis, & frater Bartholus.

Joannes de Comestabulo filius suprascriptæ Mariæ juravit, & interrogatus dixit, quod cum iret cum Matre sua Maria, quæ habebat scrufulam in palpebra oculi sui dexteri, & cum Barnaba fratre ipsius testis ad fratrem Laurentium, rogaverunt eumdem fratrem, ut pro dicta infirmitate Matris suæ Dominum precaretur: qui frater misit ad dictam mulierem fratrem Bartholum cum aqua, in qua laverat oculos suos, ut frater Bartholus dicebat; & facta oratione per ipsum fratrem Bartholum, & Matre ipsius testis lavante oculos suos de aqua prædicta, per Dei gratiam infra paucos dies dicta Mater sua plenam ab infirmitate prædicta obtinuit sanitatem. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod ipse testis, Barnabas frater suus, & frater Bartholomæus.

Eodem mense die 27. Petrus de Aside juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Jacobus gener suus gravem infirmitatem pateretur, adeo quod frequenter cadebat in terram, & attonitus mugiebat, ut bos, secundum relationem Melioris filiæ suæ uxoris dicti Nicolai, idem testis cum prædicto genero suo ad Fratrem Laurentium accessit, rogans eum, ut pro dicta infirmitate generi sui Dominum exoraret: qui frater, facta oratione, mandavit ipsi Nicolao, ut annuatim in festo Purificationis tres pauperes pasceret, & tria luminaria candelarum ad ejusdem Virginis Ecclesiam deportaret, quod cum ipse Nicolaus patiens facere promisisset, ab infirmitate prædicta protinus est sanatus, prout idem asserit Nicolaus. Interrogatus de tempore dixit, quod

bene

bene sunt duodecim anni. Interrogatus qui erant præsentes, dixit, quod ipse testis, & Nicolaus gener suus.

Nicolaus de Aside gener prædicti Petri juravit, & interrogatus dixit, quod cum ipse timore perterritus ad visum deorum mortuorum de Aside, quos in vita cognoverat, gravem infirmitatem incurrisset, adeo quod frequenter in terram caderet, & attonitus jaceret, ita quod ut bos mugiebat, secundum relationem Melioris uxoris suæ, cum ipse non audiret mugitum; accessit cum dicto Petro socero suo ad fratrem Laurentium, rogans eumdem, ut pro salute suæ infirmitatis Dominum precaretur: qui frater facta oratione mandavit eidem testi, ut in festo Purificationis B. Mariæ annuatim tres pasceret pauperes, & tria luminaria candelarum ad ejusdem Dominæ Ecclesiam deportaret; quod cum idem testis dicto fratri facere promisisset, ab infirmitate prædicta per Dei gratiam protinus est dimissus. Interrogatus de tempore dixit, quod bene sunt duodecim anni. Interrogatus de præsentibus dixit, quod ipse testis, & Nicolaus socer suus.

Eodem mense die 27. Julianus de Pontia juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum ipse insanus, & furiosus adeo esset, ut vix posset ab aliquo retineri; tandem a suis consanguineis funibus ligatus ad fratrem Laurentium ductus est; qui cum super ipsum devote Dominum exoraret, ab ipso furore, & insania in domum propriam reversus est liberatus. Interrogatus de tempore dixit, quod non recordatur. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod Joannes de Cicerone, & Joannes de Dono, qui nunc mortuus est.

Nicolaus igitur de Pontia juravit, & interrogatus dixit, quia vidit dictum Julianum furentem, & funibus ligatum; quem avunculus ipsius furiosi nomine Joannes de Dono duxit, ut firmiter credit, ad fratrem Laurentium, & in reversione ipsius vidit dictum Julianum ab ipso furore liberatum. Interrogatus de tempore dixit, quod sunt decem anni, & erat P. P. D. Gregorius.

Joannes Franci juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum esset paralyticus, ductus est per fratrem suum Bartholum ad fratrem Laurentium; qui præcepit ei, ut annuatim in festo Purificationis S. Mariæ pasceret septem pauperes; quod cum idem testis facere promisisset, a dicta infirmitate liberatus est; sed quia id, quod promiserat, facere non curavit; iterum ab ipsa infirmitate vexatus est; sed postea pœnitentia ductus jussa tanti Patris efficaciter implevit, & postmodum ex integro restitutus est pristinæ sanitati. Interrogatus de tempore dixit, quod jam sunt septem anni. Interrogatus qui erant præsentes, dixit, quod ipse testis, & Bartholus frater ejus.

Stephanus de Rocto juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum haberet quoddam ulcus in facie, tendens ab auricula usque ad os, propter quod magis appetebat mori, quam vivere, accessit ad fratrem Laurentium; & facto ab eodem fratre cum lingua propria super ipso ulcere signo Crucis, idem testis a dicto ulcere extitit liberatus. Interrogatus de tempore dixit, quod bene sunt quindecim anni.

Bonushomo Beraldi de Pontia juravit super Miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Beraldus Pater ipsius testis jaceret in domo propria paralyticus, & multa medicamina adhibuisset, quæ non profuerant eidem, accessit ipse testis ad fratrem Laurentium, cui fratri narravit seriatim infirmitatem Patris sui, rogans eumdem, ut pro salute dictæ infirmitatis Patris sui Dominum precaretur, & ipse frater dixit eidem testi, ut annuatim in festo Purificationis B. Mariæ tres pasceret pauperes, & ad honorem ejusdem tria luminaria candelarum ad ejusdem Ecclesiam deportaret; quod cum ipse testis facere promisisset, pater ipsius, qui patiebatur infirmitatem prædictam, ab ipsa infirmitate per Dei gratiam, & merita fratris Laurentii, ut firmiter credit, plene extitit liberatus. Interrogatus de tempore dixit, quod sunt tres anni. Interrogatus de præsentibus dixit, quod ipse testis, Joannes de pp. de Pontia, & frater Amatus.

Eodem mense die 27. Oliverius Magistri Benincasa de Pileo juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Gemma de Pileo germana ipsius testis quadam nocte, sicut illa postea retulit eidem testi, obviasset cuidam Clerico consanguineo suo, qui mortuus fuerat, adeo est timore vehementi perterrita, quod in infirmitatem eodem incidit vehementem; torquebatur enim manibus, oculis, & ore, furiosa apparens, voces varias clamans sæpius emittebat, aliquando latrabat sicut canis, balabat sicut capra, & hœdus, aliquando crocitabat tanquam cornix, seu cornicula, seu corvus, aliasque miserabiles voces eadem misera emittebat: tandem idem testis cum viro Gemmæ patientis super quodam jumento imponens eamdem, ad locum fratris Laurentii deduxit, deposita ad terram de jumento mulier supra nominata ante locum, ubi frater Laurentius jacebat, cæpit eadem clamare fortiter contra illos, qui duxerant eamdem: Ad Laurentiunculum, inquit, me duxistis, Laurentiunculus me ejiciet? non me ejiciet? inquit, non me ejiciet; & allidebat caput ad parietem domus, juxta quam jacebat, contorquebat manus, & pedes, & alia multa mala, & turpia in suo corpore exercebat, ita quod ab hominibus stantibus inibi mulier sic vexata dæmoniaca censeretur. Prædictus itaque testis, & vir ejusdem mulieris ad lacrymas moti super miseriam ejusdem miseræ mulieris, intraverunt cryptam, & ad fratrem Laurentium dolentes exposuerunt ea, quæ acciderant Gemmæ supra nominatæ, rogantes ipsum, ut pro infirma Dominum præcaretur; quibus frater Laurentius inquit: Non meis meritis, cum sim homo peccator, sed misericordia Jesu Christi obtinere poteritis postulata; confidite, idem inquit, de Domini pietate; & Nicolaus vir Gemmæ nominatæ ad honorem B. Virginis in Purificationis ejusdem festo annuatim duodecim pascat pauperes, & sex candelas portet ad Ecclesiam ejusdem; & de totidem pauperibus, & candelis pro salute obtinenda Gemmæ sororis ejusdem testis eidem eadem mandata mandavit; quibus promittentibus, scilicet ipso teste, & viro mulieris, facere mandata fratris Laurentii tam libere, quam libenter, per misericordiam Dei, & precibus fratris Laurentii Gemma prædicta ab infirmitate sua, qua tenebatur, & Dæmone, qui vexaverat eam, sicut credit ipse testis, est dimissa, & pristinæ est reddita sanitati. Interrogatus de tempore dixit, quod bene sunt septem anni: de Papa dixit, quod erat D. Gregorius. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod ipse testis, Nicolaus Miccinus vir dictæ Gemmæ, & Magister Admulfus dictus Niblus.

Eodem mense die ultima Gemma Magistri Brancatii juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum quadam nocte sibi obviasset, ut sibi videbatur quidam consanguineus suus, qui occisus fuerat, nomine Lofridus, tanto timore fuit perterrita, quod gravem propter hoc incurrerit infirmitatem, adeo quod caput, & cetera membra corporis agitabat, & graviter etiam torquebatur a spiritu immundo. Tandem cum ab Oliberio fratre suo, & Nicolao Marito ad locum fratris Laurentii deportata super jumento fuisset, cum deveniret ad locum, gravius fuit a spiritu immundo vexata, adeo etiam ut injuriosa verba contra eumdem fratrem proferret, dicens: Laurentiuncule, Laurentiuncule, & caput allideret ad parietem domus, dicens illis, qui eam apportaverant: Ubi, & ad quid me duxistis? Tandem cum maritus, & frater ejusdem patientis, secundum quod sibi retulerunt, intrassent ad fratrem Laurentium, & rogarent eum, ut pro salute ipsius Dominum precaretur, idem frater eisdem præcepit, ut in festo Purificationis B. Virginis duodecim pauperes, dum viverent, & valerent, quilibet eorum pasceret, & sex luminaria candelarum ad ejusdem Dominæ Ecclesiam deportaret; quod cum facere promisissent, per misericordiam Dei, & merita fratris Laurentii, ut ipsa credit ab infirmitate, qua tenebatur, extitit liberata. Interrogata de tempore dixit, quod sunt septem anni, ut credit.

Nicolaus dictus Miccinus juravit, & interrogatus dixit, quod ipse testis, & Oliberius Germanus Gemmæ uxoris suæ duxerunt ipsam Gemmam super quodam jumento ad locum fratris Laurentii; eo quod, cum obvius fuisset ipsi Gemmæ secundum relationem ipsius quidam consanguineus suus de nocte, qui occisus fuerat, propter hoc eadem Gemma gravem infirmitatem incurrerat, adeo quod caput, & cetera membra agitaret, & graviter torqueretur, in tantum quod ab ipso teste, & pluribus aliis Dæmoniaca putaretur; nam ibidem constituta injuriosa verba contra eumdem fratrem protulit dicens: Laurentiuncule, Laurentiuncule, allidens caput suum parieti, dicens his, qui eam duxerant: Ubi, & ad quid me duxistis? Itaque rogaverunt dictum fratrem Laurentium, ut pro salute ipsius Gemmæ Dominum precaretur: qui frater mandavit eidem testi, & Oliberio prædicto, ut annuatim quilibet eorum ad honorem B. Virginis in ejus Purificatione duodecim pasceret pauperes, & sex luminaria candelarum ad ejusdem Ecclesiam deportaret; quod

cum facere promisissent, facta oratione per dictum fratrem, misericordia Dei, & meritis fratris Laurentii, sicut ipse firmiter credit, prædicta Gemma ab infirmitate prædicta extitit liberata. Interrogatus de tempore dixit, quod bene sunt septem anni; de Papa dixit, quod erat D. Gregorius.

Dompnus Giego Diaconus, & Monachus Sublacensis juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum *frater Laurentius, qui propter homicidium, quod commiserat, B. Jacobi Apostoli limina visitatis, devenisset ad S. Angelum de post Lacum, & ibidem moram aliquanto tempore fecisset, sicut idem frater retulit ipsi testi, tandem volens vitam ducere arctiorem, Monasterium petiit Sublacense; ubi receptus a fratribus, post biduum ascendit cum ipso teste, & Domno Oddone de Incalga ad montem Morræ Bottis, ubi locum eligens arctissimum, specum quandam strictissimam intravit, in qua vix jacere poterat, nisi ipso fratre cum eodem teste cum macga ferrea operante, eamdem complanasset: positus in ipso loco horribili quemdam circulum fervum, qui carnes jam fregerat, in ventre portabat; quem circulum ipse testis cum pluribus aliis bene videbat; nam veste depilata, & fracta, non poterat tegere circulum, quem frater occultum esse credebat: in manibus etiam, pedibus, & collo circulos ferreos gestabat, habens idem frater nihilominus, sicut credit testis ipse, tres catenas ferreas; una quarum a carnibus pro bracili utebatur; alteram vero habebat in coxis; tertia vero illa, quæ erat pro bracili, illi, quæ erat in coxa, jungebatur. Induebat a carnibus idem frater retiaculum funibus contextum, super quo loricam habebat ferream, quam, sicut dicebant, misit eidem fratri Dominus Adinulfus de Mathia; in capite vero habebat coronam ferram crossam, desuper duabus virgis ferreis in modum Crucis contextam, a qua duo uncini ab utraque parte aurium dependebant, quibus adnectebatur lorica, qua idem frater induebatur; a parte vero anteriori eadem corona nasile habebat, sicut galea, quam milites in capite gestant: cibus ejusdem fratris erat tantum panis, & aqua, omni tempore jejunans reficiebat se in sero stellis jam exortis. Siquando idem frater sibi vellet pro aliquo festo pitantiam facere, in aquam calidam sal, & de semine fænuculi mittebat, sic agens diem festi; & hanc vitam durissimam fere usque ad decem & octo annos continuavit ipse frater, sicut credit ipse testis: postmodum autem molestia stomachi fractus, & toto corpore languidus, utpote qui sine adjutore se in aliquam partem jam movere non poterat, de gravi duritia aliquid relaxavit.* Dixit etiam ipse testis, quod idem frater caput adeo obsessum habuit, & plenum pediculis, quod mirum erat; cujus caput in cute infinita foramina demonstrabat, capillis rasis, & remotis ab eodem. Dixit etiam ipse testis, quod duo fontes, quorum unus est ab una parte Ecclesiæ, alter ab altera juxta specum Morræ Bottis, post adventum ejusdem fratris orti fuerint miraculose. Addidit etiam, quod ipse frater charitate fervebat, pollebat hospitalitate, & aliis operibus pietatis, *qui fere usque ad trigintaquinque annos, sicut credit ipse testis, in nobili sua specu reclusus vitam gloriose finivit.*

Dominus Herricus monachus, & rector Sublacensis juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod ipse testis *vidit fratrem Laurentium morantem in specu Morræ Bottis, qui habebat circulum in capite ferreum habentem desuper duas virgas ferreas in modum Crucis connexas; ab anteriori parte habebat nasile idem circulus usque ad medietatem nasi descendens: a posteriori vero virga ferrea procedebat ita, quod nec ante, nec retro bene posset flectere caput; vidit etiam ipse testis eumdem fratrem habentem circulos in brachiis, & tibiis, & in gula: audivit tamen a pluribus, & credit, quod habebat circulos circa genua, & in ventre, & quod deferebat rete de funibus, & loricam.* Addidit etiam ipse testis, quod duo fontes, inter quos sita est Ecclesia B. Mariæ, post adventum fratris ipsius ad locum Morræ Bottis miraculose ibi orti fuerunt.

Mense Martii die tertia Maria Ferraria juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogata dixit, quod cum ipsa testis scrufulam haberet in manu ad modum ovi, accessit ad locum, ubi jacet corpus fratris Laurentii, & frater Amatus, accepto circulo, quem frater Laurentius, sicut dicebat, in collo portaverat, & facto Signo Crucis cum oratione Dominica super scrufula ejusdem mulieris, manus ipsius mulieris cœpit tremere fortiter; & Divina misericordia faciente, & meritis fratris Laurentii, sicut ipsa bene credit, & scrufula ipsa omnino destructa fuit, & manus ejusdem mulieris est reddita sanitati. Interrogata de tempore dixit, quod fuit hoc anno penultima die mensis Februarii. Interrogata qui fuerint præsentes, dixit, quod Pater ejus, & Maritus.

Joannes Ferrarius juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum Maria filia sua haberet scrufulam crossam in manu, accessit idem testis cum eadem ad locum fratris Laurentii, ubi frater Amatus, accepto circulo, qui fuerat fratris Laurentii, sicut dicebat frater Amatus, fecit Crucem super manum patientis, & sic per misericordiam Dei, & merita fratris Laurentii, sicut credit ipse testis, destructa scrufula, manus Mariæ filiæ suæ est reddita sanitati. Interrogatus qui fuerint præsentes, dixit, quod ipse testis, Maria filia sua, & Fledericus vir Mariæ, & frater Amatus. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit die Sabbati proximo præterito mensis Februarii præsentis anni, & dixit, quod erat PP. D. Innocentius IV.

Fledericus Maritus dictæ Mariæ juravit, & interrogatus dixit, quod cum Maria uxor sua scrufulam crossam in manu haberet, ipse testis accessit cum eadem ad locum fratris Laurentii, ubi frater Amatus discipulus ejusdem fratris, accepto circulo, qui fuerat fratris Laurentii, sicut ipse dicebat, signavit manum infirmam Mariæ uxoris ipsius testis, quæ manus statim ac fuit tacta ab ipso circulo, cæpit tremere fortiter; & destructa scrufula, Dei gratia, & meritis fratris Laurentii, ut ipse testis credit, est reddita sanitati. Interrogatus de tempore dixit, quod fuit die Sabbati proximo præterito mensis Februarii præsentis anni, existentibus apud Sublacum Nuntiis Apostolicis, Domino Episcopo Alatrino, & Priore S. Bartholi de Trifulto pro dicti fratris miraculis inquirendis. Interrogatus de Papa, dixit, quod ille erat, qui nunc est. Interrogatus de præsentibus dixit, quod ipse testis, Maria uxor sua, Pater ipsius Mariæ, & frater Amatus.

Gregorius Ricii juravit super miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, quod cum esset quadam nocte in specu fratris Laurentii coram ipso, & gravatus somno dormiret, excitavit eum dictus frater Laurentius dicens: Gregori surge, & vade ad Ecclesiam, & roga Deum, & Beatam Virginem, ut dignetur parcere cuidam miseræ mulieri, quæ filium suum scienter opprimit in hac hora: qui testis de mandato ipsius fratris incontinenti intravit Ecclesiam, & rogavit Deum prout scivit; reversus tandem ad dictum fratrem, dixit ei dictus idem frater: Gregori non dubites super facto, quod tibi dixi, quia cras ante quam recedas hinc, audies certitudinem hujus facti; facto autem mane, antequam ipse testis recederet, venit quidam Tallaferrus nomine Pater fratris Amati servientis fratris Laurentii, & nuntiavit ita eveniisse in Castro suo nomine Canturano, sicut frater Laurentius prædixerat, nomen nihilominus exprimens Mulieris, quæ filium suum scienter oppresserat nocte, & hora illa. Interrogatus de Papa, & tempore dixit, se non recordari.

Eodem mense die septima D. Joannes Presbyter, & Monachus Sublacensis juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, *quod frater Laurentius fuit de quodam Castro Apuliæ, quod Faciolum vocatur, & pro facienda pœnitentia visitavit limina B. Jacobi Apostoli, & inde rediens locum eremiticum petiit, qui vocatur S. Angelus de post lacum, & ibi per aliquot dies Deo serviens, ad arctiorem agendam pœnitentiam, sicut idem frater eidem testi narravit, ad Morram de Botte veniens, inibi devote per triginta duos annos, & amplius Domino deservivit:* qui frater operibus misericordiæ intendens, verbo, & exemplo pariter ad se venientes ædificabat: adeo enim intentus erat caritati, & eleemosynæ, ut quæ fideles sibi causa devotionis donabant, tempore necessitatis pauperibus erogaret: *jejunabat fere omni tempore, pane, & aqua contentus, sicut idem testis credit, utpote quia eum sæpissime visitabat: vidit etiam ipsum ferentem circulum in capite, & in collo, & in tibiis, & in brachiis: audivit etiam ab eodem, quod in ventre, & credit, quod in coxis habebat circulos, & loricam super nuda nihilominus deferebat.* Item addidit idem testis, quod cum per decem & septem annos ipse adeo vitio incontinentiæ laboraret, quod nec monitis Abbatis sui, nec minis etiam ab eodem vitio poterat revocari: tandem in se reversus prædictum fratrem humiliter deprecatus est, ut pro liberatione ipsius a tam pestifero morbo Divinam Clementiam exoraret; quod cum prædictus frater fecisset, ex tunc per Dei misericordiam, & ejusdem fratris merita, sicut credit, ab eodem vitio plene extitit liberatus, intantum ut cum quadam nocte in loco quadam solus existeret, mulier illa, cum qua peccare consueverat, importune se ingesserit, trahens eum

per

per pannos; qui invocato Divino auxilio, in memoria habens fratrem Laurentium sine labe peccati fugit, & evasit. Interrogatus de tempore dixit, qud bene sunt novem anni. Item addidit idem testis, quod cum esset Prior Monasterii Sublacensis, præ nimio dolore ventris rupturam supra pectinale passus est, quam duobus Monachis, scilicet Joanni de Rocca, & David ostendit: tandem ad fratrem Laurentium accedens eumdem rogavit, ut pro salute infirmitatis suæ Dominum precaretur; & facto ab eodem fratre tribus vicibus super ruptura Signo Crucis, ab eadem infirmitate convaluit. De tempore dixit, quod jam sunt tres anni. Adjecit etiam, quod cum magnum dolorem capitis pateretur, ita quod ab oculis præ nimio dolore aqua defluere, quamdam infulam, quæ ejusdem fratris fuerat, quam idem testis penes se habebat, capiti suo imposuit, & sic per Dei gratiam plene extitit liberatus. De tempore non recordatur. Adjecit idem testis, quod ipse fratrem Laurentium docuit Alphabetum, & partem etiam Psalterii, qui frater Laurentius docente se magistra intentione, cum nesciret gramaticam, postmodum latino eloquio, licet simplici, orationes plures composuit, quas in scriptis redigi fecit.

Frater Benedictus Prior, & Sacerdos specus S. Benedicti juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, *quod frater Laurentius commorans in specu de Morra Bottis vitam strictam agebat; nam idem testis vidit eumdem fratrem habentem circulum ferreum in capite factum in modum Crucis, & alium in collo, alios in utroque brachio, alios in tibiis, alios etiam in coxis, & alios in armis: vidit etiam quo in altero armorum adeo circa circulum caro excreverat, quod carne fracta sanies effluebat; & idem testis ad petitionem dicti fratris, eumdem circulum removit ab armo, & in amovendo manus ipsius testis sanguinolenta sanie sunt infectæ; circulum vero, quem frater dictus in ventre portabat, oculis non vidit, sed manibus propriis pannis mediantibus attrectavit; vidit etiam idem testis eumdem fratrem ferentem loricam in dorso. Interrogatus quanto tempore fuit idem frater in specu, dixit quod per triginta annos & amplius*; nam tempore D. Innocentii Papæ III. existente in Monasterio Sublacensi Abbate Romano, venit idem frater ad locum illum.

Mense Martii die octava frater Amatus discipulus fratris Laurentii juravit super vita, & miraculis fratris ipsius, & interrogatus dixit, *quod cum ipse esset discipulus ejus, & fuisset cum eo viginti quatuor annis, & necessaria ministraret, vidit quod idem frater in vigilia Sanctorum, quatuor tempor. & tres dies in hebdomada in pane crosso jejunabat, & aqua, & se reficiebat post alios fratres in sero; alios vero dies in cibo Quadragesimali jejunabat; sed de dicta asperitate postea relaxavit propter infirmitatem stomachi, & proprii corporis debilitatem: vidit etiam idem testis circulum, quem frater Laurentius gerebat in capite, & vidit circulos, quos idem frater habebat, quatuor in manibus, & brachiis, quatuor in coxis, & tibiis, unum in collo, catenam ferram in ventre, & aliam circa lumbos pro bracili, & loricam ferream a carnibus, quam ipse discipulus septies lavit pro rubigine, quam eadem lorica trahebat ex sudore: addidit etiam idem testis, quod circulus, quem habebat in capite, ex posteriori parte uncinum habebat, cui adnectabatur lorica, quam frater gestabat: vidit etiam aliud ferrum idem testis, quod frater Laurentius candens fronti suæ impressit in die Parasceves, quod idem frater ad jussum fratris Laurentii vehementer calefecerat usque ad candorem.* Sed cum in tantum debilitaretur, quod non posset se fine adjutorio volvere, ad suggestionem ipsius testis deposuit tot pondera ferri, eo quod ipse testis eumdem tanto pondere oneratum solus revolvere non valebat. Item addidit quod erat caritate plenus, & pauperibus compatiens cum hilaritate maxima eisdem, quæ poterat, erogabat: ita quod aliquando purpuras sibi datas, & aliqua vestimenta Altaris cum apparatu Sacerdotis vendi jussit, & pretium eorumdem pauperibus erogari: etiam cultellos sæpe pauperibus erogari jussit. *Dixit etiam, quod in Quadragesima majori, & tribus diebus in septimana silentium, sicut poterat, tenebat; mulieres ad colloquium nullatenus admittebat.* Item dixit ipse testis, quod eo tempore, quo aqua Tiberis, & aliæ aquæ in urbe excreverunt, *inundatio aquarum in crypta, ubi frater Laurentius jacebat, intantum inundavit, quod dixit ipse discipulus ipsi fratri: De necessitate te oportet exire extra cryptam, quia jam non possum vincere ipsam aquam, licet multam ejecerim ex hac specu, & vires meæ defecerunt: cui dixit frater Laurentius: Frater votum vovi, quod nec ignis, nec aqua, seu alia tribulatio me separabit a crypta ista: faciat Deus de me velle suum; & statim exivit idem testis, & post paululum reversus invenit, quod aqua omnino cessaverat ex dicto loco, ita quod pavimentum ipsius loci siccum appareret.* Addidit etiam, quod paulo ante horam transitus fratris Laurentii cum esset secum in crypta idem testis, audivit dulcem sonum ad modum campanarum parvularum, quasi de pectore ipsius exeuntem, durantem per tantum spatium, quod posset decantari Pater noster quatuordecim vicibus; & sic post paululum die Dominico summo mane in crastinum post festum S. Assumptionis B. Mariæ migravit ad Dominum. Item dixit ipse testis, quod cum post mortem ipsius fratris gravem dolorem capitis pateretur, impositio panno capiti suo, qui fratris Laurentii fuerat, statim ab ipso dolore extitit liberatus. Item dixit, quod cum ipse testis adeo vehementem tinnitum aurium cum dolore pateretur, quod audire non posset, signavit aures suas signo Crucis cum pannis dicti fratris, & continuo sanatus est. Item adjecit idem testis, quod quædam mulier uxor Romani de Sublaco a Dæmonio vexata, viventem adhuc fratre Laurentio, venit ad locum ipsius fratris, quæ per misericordiam Dei, & merita fratris Laurentii, ut ipse credit, postea extitit liberata.

Mense Martii de octava frater Deudato Sacerdos, discipulus quondam fratris Laurentii juravit super vita, & miraculis fratris Laurentii, & interrogatus dixit, *quod cum ipse maneret secum sæpius in crypta, ubi jacebat frater Laurentius, & faceret in ipsa cum eo, & ministraret eidem, vidit circulos quatuor, quos habebat in manibus, & brachiis ipse frater Laurentius, & quatuor circulos, quos idem habebat in coxis, & tibiis, & catenam ferream, quam habebat circa lumbos, & unum circulum in collo, & loricam, quam idem testis vidit, quam idem testis sæpe refecit, revestivit, & expoliavit fratrem eumdem; vidit in capite ipsius fratris signum, quod impressum erat ex circulo ferreo, & corona ferrea, quam ipse frater in capite portaverat, sicut credit ipse testis, quem circulum, & coronam idem testis sæpe in manibus tenuit: quæ corona in modum Crucis facta desuper a parte posteriori uncinum habebat, cui lorica consueverat adnecti: vidit etiam ipse testis fratrem prædictum, licet infirmum, sæpe jejunantem vigilia B. Virginis, Apostolorum, & aliarum sacrarum vigil. & quatuor tempor. in pane, & aqua, & alio tempore in cibo quadragesimali. Sed cum idem frater infirmitate gravatus esset, adeo quod per undecim dies nullum sumeret cibum præter aquam guttaratam, do prædicta duritia postea aliquid relaxavit. Adjecit etiam idem testis, quod nulla mulier intrabat ad eum, & in tempore quadragesimali nullum extraneum ad colloquium admittebat: tenebat etiam idem frater silentium aliis temporibus certis horis, in quibus nec etiam suis familiaribus nisi maxima necessitate cogente loqui volebat.* Adjecit etiam idem testis, quod dictus frater caritate plenus, licet pauper, de his, quæ habebat, indigentibus erogabat: aliquando etiam idem frater jussit vendi quamdam purpuram sibi datam, & tubalias altaris, & pretium pauperibus erogari; qui etiam de eleemosynis sibi datis quamdam mulierem apud Sublacum fecit maritari. Adjecit etiam idem testis, quod quædam mulier uxor Romani de Sublaco vexata fuit a Dæmone, quam idem testis de mandato fratris Laurentii cum Cruce, quam habebat frater Laurentius, signavit; quæ per misericordiam Jesu Christi, & virtutem S. Crucis, & merita fratris Laurentii, sicut ipse credit, extitit liberata. Interrogatus quanto tempore fuit ipse testis cum prædicto fratre, dixit, quod per decem annos.

Et ego Jacobus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Scriniarius dicta suprascriptorum testium receptorum in præsentia D. J. Episcopi Alatrini, & fratris G. Prioris S. Bartholomæi de Trisulto, & mei Scriniarii, de ipsorum mandato in publicam formam redegi, & mei nominis signum feci.

$$\int \frac{c|u}{o|s}$$

Sumptum ex suo originali, quod scriptum in volumine membraneo extat in Archivo Castri S. Angeli: & per me infrascriptum diligenter collatum concordat. In quorum fidem &c. die 30. Octobris 1742.

N. Antonellus ejusdem Archivi Præfectus.

A P.

UAB Biblioteca de Ciencies Socials

APPENDIX QUINTA.

EPISTOLA

B. JOANNIS TAUSIGNANI

ORDINIS JESUATORUM

EPISCOPI FERRARIÆ

CONSCRIPTA

DUCI ESTENSI,

De qua supra habitus est sermo *cap.* 40. *num.* 7.

LAUDATO SIA GESU' CRISTO

Illustrissime Princeps post humiles commendationes &c.

IMPEROCCHE' l' Accusatore de Fratelli, e seminatore della Zizania Satanas per le membra sue me pare se sia ingegnato, Illustrissimo Principe, in detrimento del bene della carità, & scandalo nostro, & de questa Chiesa di solvere tra la Signoria Vostra, & me Servitore di quella el vinculo della Pace, sono costretto almanco per lettere (dato che più volentieri, e più pienamente lo faria a bocca) satisfare con affertione della verità, ad Essa Vostra Signoria rendendo me certo per la benignissima vostra umanità, & innata bontade, che conosciuto avrete el vero della innocentia mia, & la malignitade di detrattori la Signoria Vostra ne renderà ampliffimamente la gratia sua, & la sua gratiosa faccia riserenerà sopra di me.

Dicono *inter cætera*, che in pubblici & privati sermoni ho detratto alla fama della Signoria Vostra: Supplico a quella voglia considerare le Persone, che tali cose reportano, & voglia avere piena informazione della veritade. Per certo non se potrà mai dire col vero, ch'io in mie prediche parlasse della S. V. se non con honestade, & reverentia, e con private persone per lo simile me ingegno honorarne, e di scusare, se niente fosse allegato accusabile. Sallo Iddio, ch'io desidero alla S. V. alla Casa d'Este, ed alla vostra Cittade ogni esaltazione, & gloria, & perchè più non posso, quello poco, che mi è possibile faccio nelle mie inferme orazioni, *& maxime* nell'offitio della Messa faccio sempre speciale, & intenta oratione per salute, & salvatione de V. S. & della Casa vostra, & di questa Vostra Cittade.

Sono appresso criminato alla S. V. de disonestate carnale, & però che la negativa, cioè non esser vero, non se potrà provare, se non per l'opere, ed effetti contrarii, confidome nella Divina Misericordia, nella quale solo mi rallegro, & glorio poter chiaramente mostrare non esser in me quelle nefande operationi, & benchè la vita mia sia infermosissima, pur rendo gratie a Dio, che ha fatto con meco questa misericordia ch'io ho in orrore sopra tutte le cose orribili el peccato mortale, & testimonio mi é Iddio conoscitore de' miei segreti, ch'io con ogni agilitade piuttosto m'elegeria ogn'altra miseria di questa vita, che la *miseria* del peccato, & piuttosto vorria, che discendesse el foco dal Cielo, che me devorasse, & che m'abbrucciasse l'incendio della concupiscenza carnale. Sallo Iddio, ch'io non mento, dinanzi al quale io parlo, & dinanzi al cui tribunale io so per lo fermo dover esser giudicato, che dopo molti pericoli, & tentazioni, non mi vergogno di confessare la mia infermitade orando io a Dio instantemente, che piacesse alla sua bontade liberarmi da quella ignominiosa passione etiandio se gli piaceva per morte corporale, obteni contro ogni mio merito, & impetrai già sono più anni dalla larghezza della sua bontade, che più non sento stimuli carnali, & sopita, & addormentata pare ogni concupiscentia, & tanto mi fa a vedere qualunque bellezza corporale, quanto che uno capo de Asino. Questo so, che è Divina guardia; ma quando esso retrarrà la mano, io sarò non solamente huomo, ma bestia. Perdonimi la S. V. forza me fanno li miei detrattori dire, & produrre in luce l'opere mie, quali io desideravo nascondere, & porre solo nel Divino cospetto, a cui solo desidero piacere, & al quale senza simulatione io servo, benchè infermante nello spirito mio, ingegnandomi di fare degni frutti di penitentia, nella quale sono pochi giorni, ch'io per la visitazione della Divina misericordia non pianga in amaritudine d'anima i peccati miei: Faccio più quaresime l'anno: tre, o quattro volte la settimana m'astengo; dormo sempre vestito in saccone di paglia: sollicitamente mi levo la notte all'oratione, & a dire el mio offitio, & ad orare per lo Popolo: due volte al giorno, se per infirmitade di corpo non fosse impedito, castigo col flagello el corpo mio, el più delle volte per infino alla effusione del Sangue, come potrebbono attestare quelli, che lavano i panni, che porto a carne, e'l testimonio porto con meco nelle proprie carni peste, & piagate, che spesse volte sento assai pena in andare. Gratie ti rendo Signore mio, che questa misericordia con meco hai fatta non per opere di mia giustitia, ma per la tua schietta bontade, che sai, ch'io ho rinontiato a tutti i piaceri di questo Seculo etiamdio a molti solazzi honesti per conformarme alla tua Passione, & per quella molto più, mentre godo *secundum interiorem hominem*, delle pene & afflitioni, che de' piaceri, e solazzi mondani. Tu sai, che andando per via, stando a mensa, & qualunque operatione me faccia, me sforzo imprimerme di te, & sempre averte nella mia memoria, nè in quella permetto stare cogitatione, nè representatione, le quali io intenda abbi da offendere li occhi della tua Maestade: Niuna cosa creata, né onori, né diletti, nè ricchezze desidero, se non solo te, Creatore mio. Tu sai, che l'è tuo dono, & così è vero per la gratia tua, & di subito lo perderò, se tu nol guardi. Per lo tuo amore, poichè a questo loco fui assunto indignissimamente me sono sforzato quanto è stato possibile alla mia pocchezza admonire, & riprendere, & corregere questo Chiericato, & questo Populo, & ognuno trarre alla via della salute, & mai non ho admonito nissuno de cosa, che io non me sia ingegnato prima, & possa observare in me. Non è in mia Conscientia, che a niuno mai facesse calunnia,

nè

nè inganno, nè a niuno mai tolsi il suo, mondo d'ogni simonia, e baratteria. Domandasse la famiglia di casa, e tutti i domestici miei dal maggiore infino al minore, quale sia la mia conversazione. Signore Iddio mio non me scrivere a peccato questo dire, che sai, ch'io nol dico per jactanza, ma perchè non sia in me bestemmiato il nome tuo, & la religione conculcata; & anche ogni mia virtute estimo molto piccola, & è così in veritade, come quello, che me veggio dilungato dalla perfetione della Caritade, & dal fervore dello Spirito, & dal zelo di Dio, & dalla prudentia, & sapientia, & dalla perfetione della virtute, le quali me converria avere singolarmente in questo stato, & grado de dignitade, lo quale richiede perfetione Angelica. *Nunc autem* ha levato contra di me el calcagno uno, che fu già mio Cappellano, el quale io aveva costituito Signore della mia casa. Prego la S. V. che se voglia informare delle sue conditioni. Costui, suscitato che m'ebbe in casa sette, & partialitade, dividendo la famiglia dopo molti scandali per sua impatientia s'è partito da me, e da poi stando per se per mezzo de amici, me pregò, ch'io lo ritoglieste. Quando vidde, che del tutto io nol voleva, disse una cotale parola: (Riceveme, che per te non se fa, ch'io me ne parta scandalezato, che te farò tanto scandalo, che guai a te) & bene si è sforzato di observare la promessa: *Ego vero salutare tuum expectabo Domine*: La cui malignità in ciò appare, che non solamente egli non dica vero, ma cose finte per sue corrotte sospitioni, ma non etiandio serva ordine alcuno della Evangelica, & Canonica Communitione (Appresso dire il male non dove possa giovare, ma dove faceva scandalo in sovversione, & scandalo di tanto Popolo) Ora Dio convertalo a se in veritade, & perdonile questa colpa.

Troppo saria lungo a rispondere per lettere alle sue calunnie. Ma *loco, & tempore* spero satisfare a chi vorrà intendere la veritade.

Al fatto della dispositione di beni del Vescovato, supplico alla S. V. che alle mie spese ellegga, chi veggia la ragione dal dì, ch'io entrai in questo loco per infino al presente, & non dubito si mostrerà chiaro quanto la luce per me non essere state spese queste rendite, se non in debiti usi, come è in pagare debiti, colte, salarii, riparazioni di case, eleemosine, spese quotidiane *pro victu, & vestitu familiæ*. Et se il contrario si trova, io voglio duramente essere corretto; In Christo Domino feliciter valete.

Illustri Dominationi Vestræ &c. totum committo.

JOANNES immeritus Ferrariæ Episcopus.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE BARCELONA BIBLIOTECA FACULTAD DE DERECHO

Finis Libri Tertii.

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

UAB
Biblioteca de Ciències Socials

UNIVERSITAT AUTÒNOMA
DE BARCELONA
FACULTAT DE DRET

R. 11.475
09:3 Ben